

ఆనందాశ్రమగ్రంథరత్నమాల

శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలితానవద్యకవిత్వవిద్యావిమతానుపమసాహిత్య
సహజపాండిత్య

బహుైరపోతనామాత్యప్రణీత

శ్రీమదాంధ్ర

మహాభాగవతము

రెండు సంపుటములలో

(1 వ వాల్యూము)

Sundar Jath.

17/21

1818

శ్రీ. శే. తంజనగరము - తేనెపైరుమాల్లయ్యగారి

పాఠాంతరములతో

(శ్రీ)మాక్ బుక్కపట్టణము - రామానుజయ్యగారిచే

బరిశోధింపఁబడి

—ఇ—

మద్రాసు వేమూరు - వేంకటకృష్ణమ సెట్టి అడ్వక్ నన్నుచే

బ్రకటింపఁబడుచుండినది.

ఈ కూర్పు

ఎ. శివైక్ సెట్టి అడ్వక్ శంపెనీవారిచే ముద్రితమైనది.

ప్రకాశకులు :— రామా అండ్ కో., పబ్లిషర్స్.

286, చీనాబజారు రోడ్డు, మద్రాసు.

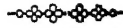
హైడాబాద్ :— ఏలూరు.

1939

(Copyright Registered)

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మ శేనః

శోధకవిజ్ఞప్తి

శ్లో. పురాణ మిత్యేవ న సాధు సర్వం । న చాపి కావ్యం నన మిత్యవద్యమ్
న న్తగి పరీ ట్యాయతర ద్భజస్తే । మూఢగి పరప్రత్యయనేయబుద్ధిః,
అభిరూపశేఖరులారా !

ఇక్కాలమునఁ దెనుఁగుగ్రంథములను సంస్కృతములముతోను వ్రాత ప్రతులతోను బోల్చి యథాశక్తి నిర్దుష్టముగా పవరించి మేము ముద్రించుటం గొందలు చూచి 'కూర్చిరి మార్చిరి చెటిసిరి చెడినది' యని చేయునాక్షేపణములు నాశ్రోతములును గర్జితాడితము లగుచున్నవి. వీనిం గొంత పరామర్శించుట కిపుడు మిక్కిలి యవసర మై యున్నది.

మన దేశమునఁ జదువరులపాలిటిభాగ్యదేవత యై ముద్రణపద్ధతి యేర్పడిన పిదప నాంధ్రభాషయందు గొప్పగ్రంథము లగు భాగవతమును భాగవతమును ముద్రితము లయినవి. ఒకగ్రంథమునకుఁ గలవ్రాతప్రతు లొక్కొక్కటికిని వ్రాయికముగా వ్రాయసకాఁ డొక్కొక్కఁ డగును గాన వానియం దక్షరము లొక్కతీరు గాకయుఁ బాఠము లొక్క తెఱఁగు గాకయు నుండుటతోఁజూడ నందంద సొంత కూర్పులును వింతమార్పులును గొంతకొంత కానిష్ఠించుటయుఁ గలదు. కాన వానిలోఁ బెక్కులు ప్రోఢు లగుపాఠకులకు సైతము ప్రాణగొడ్డములుగా నుండును. ఆ గ్రంథమునచ్చప్రతులం దాచూకూర్పులోనివాని కన్నిటికిని శోధనమును ముద్రణమును సమానము లగుటచే నాయన్నింటను బాఠ మొక్కటిగాను, నక్షరములు మఱింత విడిగా ముత్రైపునరులవలె ముద్దులు గులుకుచును, నుండును; కాన యవి యభిజ్ఞులకే కాక యర్థము దెలియని బాలురకును స్త్రీలకును సైతము సొంపై సుఖముగాఁ బఠింపఁదగి యుండును. అచ్చప్రనేతికి ముందఁగి బచ్చి వెన్నయు మెచ్చా? అట్టలు గట్టఁబడి చేపట్టినకు దిట్టముగా నుండునచ్చుబొత్తములపన యెక్కడ! కట్టలవలెఁ గట్టువై దారముల నులిగొనునాకు ప్రతులనన యెక్కడ! వ్రాతజిలుగులసిలుగులకంటె నచ్చుతేటలసీటులు మీటు గాకున్నే ! ఇవి సరస్వతి నోచిననోములపంటలు. వీనికి ముం దవి పెంటలు గావో !!

ఇట్లచ్చుప్రతులు చదువరులకనువిందులుగా నెచ్చుచు రాఁగా వ్రాతప్రతులు పురువులపెనువిందు లై పుచ్చుచుఁ బంచత నొందసాగినవి. ఔను ! మంట మగ్గి మన్నె, నీటను దోగి నజ్జె, నిష్పనఁ గ్రాగి నీజై, గాలిం గలసి దు మ్మై, బయలు బడి

వ మై, యిట్లు పంచభూతములం గలసియుఁ గలయుచును నున్నవి. ఇంతవఱకు కవి యంతరింపఁ దొడఁగి దాదాపు రెండుతరము లగుచున్నవి. మనము త్తాళలకాలమువఱకు వానిమురువులును బరువులును. మనతాతలపట్టిపూర్తి కచ్చుప్రతులు పొత్తము ముత్తైదువపేరంటమునకై యెత్తినబిత్తరపురూపులవలె మనోనయనోత్సవములై మొలకెత్తసాగినవి. అందలిపాఠములే మనతండ్రులకు వెన్నతోఁ గూర్చి పెట్టినవి. మనకు సవియే నుగ్గుఁబాలతో నూఱి పోసినవి. వేయేల ? అచ్చుప్రతులపాఠములే యెల్లయెడల నల్లుకొని యిప్పు డన్నిపట్టుల నిల్లు గట్టుకొని యున్నవి.

ముద్రాక్షరములు సరులు గూర్చినయాణిముత్తైములే. అచ్చుప్రతులు చూచుటకును బట్టుటకును జదువుటకును మెచ్చులు గులుకునే. అందలిపాఠములు మనతాతల తండ్రులవాక్కులం బడి పవిత్రములై మనహృదయసీమలం బ్రతిష్ఠింపఁబడి యున్నవే! అయిన నేమి? వానియందుఁ దప్పు లుండవా? కూర్పులును మార్పులును గలుగనేరవా? ఇది కొంత విచారితము.

భారతాదులను రచించినకవులు గడచి యిప్పటి కయిదాఱువందలసంవత్సరముల కెక్కువయే యైనది. ఇంతదీర్ఘకాలములో దేశమునఁ బెక్కు రాజ్యవిభ్రమములును నూతనరాజ్యజననములును నపూర్వమతభాషాసంస్కరములును గలుగుటంజేసి జనవ్యవహారములలో మునుపటివి గొన్ని నశించుటయు మరికొన్ని క్రొత్తగాఁ దలసూపుటయు సహజము. ఈవ్యవహారములమాటుపాలు ననుసరించియే భాషయందును దద్యాచకము లయినపదములును వానిప్రయోగవిశేషములును గొన్ని మాసిపోయి యిప్పటివాడుకలోఁ గానిపింపకున్నవి. ఆపదాదులచొప్పు నక్కాలపుగ్రంథములను బెక్కింటిని గొనియే నిరూపింపఁదగి యున్నది. ఈవిశేషము పెక్కు భాషలందుఁ గానిపించుచున్న దని భాషాచరిత్రములే యుద్ఘోషించుచున్నవి. ఇట్లా పదాదులు జనవ్యవహారములం గానిపింపనియిక్కాలమున నచ్చుప్రతుల శోధించి ముద్రింపఁ బూనినపండితులు వానిలో నప్పటికాలపుగ్రంథప్రయోగములనుబట్టి తమకు నిర్ణయింపఁగూడినవి తప్పుఁ దక్కినవానిని నట్లే సందిగ్ధములుగా నుంచునడికిఁ బాలుపడ నోపకయుఁ, దాము ప్రకటించుప్రతు లొకటి రెండు గాక కూర్పునకు వందలకొలది నుంటంజేసి యాపెక్కింటను నట్టిదుస్సాధములు వ్యాపించి యుండుటకు మనసు రాకయుఁ, గూర్పును మార్పును జాలినపాండిత్యమును గవిత్వమును గలవారు గాన యారెంటిని గొని యాపదాదులు పాఠకసామాన్యమునకు సుబోధములుగా నుండునట్లు సవరించుటకు బలవంతముగాఁ దమంతఁ బేరితు లగుచున్నారు. వ్రాతప్రతులలో నొకటిని జూచి మఱొకటిగాఁ బూర్వమునుండి వ్రాయంబడుచు వచ్చిన వగుటచేతను, మిక్కిలిపురాతనములై నవియుఁ బెక్కు మిగిలియుండుటచేతను వట్టివానిలోఁ బెక్కింట నాపదాదులు తప్పక వచ్చియుండవచ్చును. వాని వ్రాయనకాండ్రలోఁ బెక్కండ్లు గూర్పును మార్పును జాలినంతవ్యత్యన్నులు గాకుండుటచే నట్టివారిప్రతులం దేనియు నవి మాటుపడక యుండవచ్చును, ఒక్కొక్కవ్రాయనకాని

ప్రతు లొకకొన్నియే కాని వందలకొలది గావు గావున నా తెలియనిపదాదుల నన రించియే తీటవలయు ననుస్వాత్మప్రేరణము వాని కంతబలవంతముగా నుండదు. ఈ కారణములంబట్టి యచ్చుప్రతులకన్న నాకుప్రతులే పాఠస్థావమునకై మఱింత యాశ్రయణీయములుగా నుండును. పెక్కురి త్తవాదములకన్న రెండొక్కయదాహ రణములే మిన్న.

భారతమున యతిభిక్షాసమయవివరణమున 'విభూమేన్యస్తమునలే వ్యక్తౌరే భుక్తవజ్జనే' శాంతి. అని యున్నది. ఇందులకు 'డంపకములకు వంటకములకును, భోజన ములకుఁ దఱియైనస్రాద్ధుఁ గడపి' 5 ఆ. 393 అని వ్రాతప్రతులం దున్నది. మునలశబ్ద మునకుఁ బర్యాయముగాఁ దెనుఁగున 'డంపక' మున్నది. అయినను 'దంపకము దంచు' అనియేకాని 'డంపకము' అని వాడుకలో లేదు. మఱిప్రయోగమంగో 'డంపుదుమే కుభృత్పరివృత్తంబుల' నని కాశీఖండమునఁ గలదుగాని యది ముద్రణసమయమున శోధకులకుఁ దెలియకగాని మఱవఁబడికాని యుండవచ్చును. సర్వజ్ఞత్వ మెవరిసొమ్ము? అర్థము పొసఁగియుఁ బ్రకరణమునకుఁ బొందుపడియు నుండుటకన్నఁ దేటగానుండుటే మఱింత యావశ్యకము కాఁబోలు. కాన తెలియఁకున్న 'డంపకములు' తేటగా నున్న 'డాంబికము'లయ్యె. కనుక 'డాంబికములకు వంటలకుఁ జొరక' అని పాఠము పుట్టి నది. ఇవి తేటగా నుండుట యటుండ మనతాతగారిలోఁ బడియు వచ్చినదిగాన తప్ప యిస నొప్పే! దీనిని మరల దిద్దుటయె తప్పు!! అచ్చుప్రతులయొగడమా యిది!!!

ఆరణ్యపర్వమున 'ఉల్ల కాంచనరథముపై నున్నవాడు' షష్ఠ. ౧౫౩, అని వ్రాతప్రతుల నున్నది. 'ఉల్ల' యని యిపుడు వ్యవహారమున లేదు. ప్రయోగము 'మూఁడు, యోజనము లిచ్చటికి దాని ౩ కుల్ల తెరువు, పట్టి వే చని యావైత్యశ్రేష్ఠ, గనుము' అని శాంతిపర్వమునఁ గలదు. ముద్రణసమయమున నిది శోధకులకు గోచర ము గాదయ్యె. కాన 'అల్ల కాంచనరథముపై ౩ నలరువాడు' అని 'ఉల్ల' తేటతెల్ల యగు 'అల్ల' యైనది. దీనిని మరల దిద్దవచ్చునా? పండితులు దిద్దరఁట. పండితుల కై నను శిరోత్సన్నపదము లెట్లు జెలియును? దిద్ది తరములును రెండైనవఁట! అప్పుడు దిద్దినది పండితనమే యైనది; ఇప్పుడు దిద్దుటయో దుండగమే చుడి!

'మఱ' యనియుఁ గలదు. 'మఱ' యనఁగా మఱపు. ఇది వెఱవంటిది. 'మది మఱగొన్నయట్టియెడ మానినికిం దనుఁ దాన కాచికో, లొదవిన' భార. ఉన్యోగ. ఈ 'మఱ' జెలియక 'మదిమది నున్నయట్టియెడ' నని మార్పఁబడినది. మఱియు, భాగవతమున వామనఘట్టమున 'జెఱవా విప్ర'లు పూర్ణులే. . . . సింరంబునుంబోయు దే, మఱ లే కర్థుల దాసులకా సుజనులకాశమన్నింపు దే పైదలీ' అష్ట. 466, ఇట 'మఱ' నెఱుంగక 'పోయు దే, మఱకే యర్థుల' నని 'ఏమఱక' గా మార్చి శోధకు లేమఱిరి.

'మందట' యనఁగాఁ దగవు. జగన్మోహిన్యవతారఘట్టమున 'మనకు వేల్పులకు ను ౩ మందట లేకుండఁ, బంచపెట్టెద నని ౩ పడఁతి పూనె' భాగ. అష్ట. 321. అని

యున్నది. ఈ 'మందట' తెలియక యారాటము పెట్టినందున 'మాతూటము'గా మాటి నది. 'మనముల సమృద్ధిచితమరమందటనాసభవారుతీర్చి' నారాయణకృతపంచతింత్రము ౧ ఆ. ఇట 'మందట'కు 'సమీప' మని శబ్దరత్నాకరమం దర్థమున్నది. వినుకుంభాండ యనేకకాలము... నాదగు భుజంబులో మందటం బొందినకా' హరివంశము. ఉత్త. ౭ ఆ. ఇట 'మందట' యచ్చుప్రతుల 'ముచ్చట' యైనది. తెలియని మందటకన్నఁ దేట యగుముచ్చట మేలు గదా!

'దుడుకడుచు' అనఁగా మగ్గు మగుట. కృష్ణబలరామబాలకృష్ణావర్ణనము 'అప్పంకముల దుడుకడువఁజొత్తురు' దశ. పూ. 289 అనియు, బ్రహ్మ గోగోవుల నం. ర్హితులం జేసినఘట్టమున 'దుడుకనిమహిమాబ్ధి నజుడు ర దుడుకడిచె నృపా' దశ. పూర్వ. 547 యనియు నున్నది. ఇది తెలియక 'దుడుకడరఁ జొత్తు' గా మార్పఁబడినది. మరల 'దుడుకడువ' నని దిద్దుట దుడుకగునా?

భాగవతమున 'తీర్థీకుర్వన్తి తీర్థాని' ౧ స్క. ౧౩ అధ్యాయ. అని యున్నందులకు. వ్రాతప్రతులం 'దీర్థసంఘంబులఁ దీర్థమింతురు' ప్రథ. 301 అనియున్నది. 'తీర్థమింతురు' అనియిప్పుడు వాడుట లేదు. 'ఉత్తరమింతురు' ఇత్యాదినన్నయప్రయోగములు శోధకుల కుపశితములు గావు. కనుక 'తీర్థసంఘంబుల ధిక్కరింతురు' అనిసవరింపఁబడినది. మఱి తాతగారిబొక్కినోటఁ జొచ్చియు నచ్చివచ్చినది గాన యది విడువరాదు. అట్టిదానిని 'దిద్దితిమా యంతకన్నఁ బాతకములేదు. ముద్రణమహిమ! ముద్రణదేవతాకటాక్షము నకుఁ బాత్రము లైనతప్పులుగూడ దిద్దరానంతపవిత్రము లై యెప్పులు గులుకున'

ఇట్టివి పెక్కులు చూపవచ్చును. వ్రాతప్రతులందు గ్రుడ్డిదెబ్బకును దప్పులు గలుగునే యందురేమో. ఔను! వానియందు శకటరేఫ మనియు లఘురేఫ మనియు భేదముండదు. 'వాండు కాండు' అని యన్నియుఁ బూర్ణబిందువులే కాని యర్థబిందువు చూపట్టదు. 'మంచ్చము రంగము' అని యనవసరము లగుద్విత్వములును, 'శాయ' 'యెవ్వడు' అని యక్షరవ్యత్యయములును, 'కోరికె' 'నాలికె' అని యసమంజసరూపములును, బట్టినచోటఁ బెక్కులు గనుపట్టును. అయినను 'జాంబికములు' 'ధిక్కరింతురు' అనునచ్చుప్రతులసవరణలం బట్టి 'డంబకములు' 'తీర్థమింతురు' అని నిర్ణయించుకొమ్మమునకంటె 'వాండు' 'శాయ' అను నాకుప్రతులవ్రాతలను బట్టి 'వాడు' 'చేయు' అని దిద్దుకొనుసౌకర్య మేపాటియతిశయమో యభిజ్ఞులకుఁ దేట గాకపోవదు.

మఱియు శోధనమునకు నై పుణ్యమును గావలయు. పాండిత్యమున్నచోట నెల్ల నై పుణియు నియతముగా నుండదు. మఱియుఁ బండితులు తమతమదర్శనములచొప్పునఁ బాఠముల దిద్దుటయుఁ గలదు. స్వదర్శనాభివేళపారవశ్య మనివార్యమగుట సహజమే కదా. ఈరెండుకారణములనుబట్టియు నచ్చుప్రతులఁ దప్పులు గలుగుట గలదు. ఈనిర్ణయము లెంతవఱకు సాధువులో ప్రకృతగ్రంథమునఁ బరామర్శింతము.

శ్రీకైవల్యపదంబుఁ జేరుటకు నై చింతించెదన్ అోకర
కైకారంభకు భక్తపాలనకళాసంరంభకున్

౧ స్కం. ౧. ప.

ఇట క్రిందిగీటలు గలవానిం జూడుడు. ఆరంభముననే హంసపాదము! మొట్టమొదటిపద్యముననే యతి తప్పినది. ఈతప్పు గ్రంథమున మతెచ్చటనే నుండునేని వ్రాయసము గురునాథునిపయినో లేక కంపానిటరు రామస్వామిమీఁద నో మోపవచ్చును. ఇట్లును గాదే! శోధకులకు వోషము వచ్చు నని మహాకవికి యతి తెలియ దందుమా! మొన్నటితాతగారి కాగ్రహము వచ్చినను, నంతకంటె మునుపటిపోతనగారినిగ్రహము దగదు. కావున 'రత్నాకారంభకు భక్తపాలనకళా సంరంభకున్' అని దిద్ద కుండరాదు.

ఏతద్రూపం భగవతో హ్యరూపస్య చిదాత్మనః

మాయాగుణై ర్విరచితం మహదాదిభి రాత్మని

యథా నభసి మేఘాఘో రేఋర్వా పార్థివోఽనితే

ఏవం ద్రష్టరి దృశ్యత్వ మారోపిత మబుద్ధిభిః.

౧-స్కం. ౩-అధ్య.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా. అరూపస్య-చిదేకరసస్య, ఆత్మనో-జీవస్య, ఏతత్-స్థూలం, రూపం-శరీరం, భగవతో మాయాయాః, తస్యాః, గుణైః - మహదాదిరూపైః, విరచితం - కృతం, ఆత్మని - ఆత్మ స్థానే, శరీరం కృత మిత్యర్థః॥ కథ మిత్య పేక్షాయాం స్వరూపావరణేన తదధ్యాన ఇతిసద్వృష్టాంత మాహ॥ యథావాద్యాశ్రితోమేఘాఘో, నభసి-ఆకాశే, అబుద్ధిభిః-అజ్ఞైః, ఆరోపితః, యథావా పార్థివో రేఋః - తద్గతభూసరత్వాదిః, అనితే, ఏవం, ద్రష్టరి - ఆత్మని, దృశ్యత్వం - దృశ్యత్వాది ధర్మకం శరీర మారోపిత మిత్యర్థః.

ఇందుల కచ్చుప్రతిపాతము:-వినుండరూపుం డయినజీవుండు చిదాత్మకుం డై పరఃగు-జీవునికిఁ బరమేశ్వరుమాయాగుణంబు లైనమహదాదిరూపములచేత నాత్మధారస్థానముగా విరచితం బైన స్థూలశరీరంబు గగనంబునందుఁ బవనాశ్రితమేఘసమాహంబును గాలియందుఁ బార్థివఘాలిసూసర త్వంబును నేరీతి నట్లు ద్రష్ట యగునాత్మయందు దృశ్యత్వము బుద్ధిసంతులు గానివారిచేత నారో పింపబడు.

'ఆత్మని' అనుటకు 'ఆత్మస్థానే' యని యర్థము. ఇట 'ఆత్మాధారస్థానముగా' ననుట యెట్లు? 'స్థూలశరీరంబు' అనుటకుఁ గ్రియ యెద్ది? ఆరోపింపబడినది స్థూల శరీరమా? దృశ్యత్వమా? అన్వయ మేదియుఁ గానరాదు. అంతగా మూలాను గుణ్యమును లేదు.

వ్రాతప్రతులపాతము—వినుండరూపుం డై యేకరసంఁడై యాత్మయనం బరఃగుజీవునికిఁ బరమే...రూపంబులచేత నాత్మస్థానంబునందు విరచితం బైనస్థూలశరీరంబు...దృశ్యత్వమై... నారోపింపబడు.

౧ స్కం. 67.

ఇట 'స్థూలశరీరము దృశ్యత్వమై యారోపింపబడు' నని యన్వయము. ఇది చాల మూలానుగుణముగాఁ దెనిగింపబడినది. ఇట్లు మూలానుగుణ్యమును నన్వయమును గలయీపోతనపాఠమును గయికొనవచ్చునా? లేక యన్వయము చెడి నను మూలానుగుణ్యము కొఱవడినను మనతాతగారియచ్చుప్రతిపాత మే వలయునా?

‘యత్రేమే సదసద్రూపే ప్రతిషిద్ధే స్వసంవిదా
అవిద్యైయాత్మనికృతే ఇతి తద్భ్రహ్మదర్శనమ్॥
యద్యేషోపరతా దేవీ మాయా వై శారదీ మతిః
సంపన్న ఏవేతివిదుః మహిమ్ని స్వే మహీయతే!’

౧-స్కం, 3-ఆ.

శ్రీధరవ్యాఖ్యా॥ యత్ర-యదా, సదసతీ - కార్యకారణరూపే-స్థూలసూక్ష్మరూపే, స్వసంవిదా-స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానేన; ప్రతిషిద్ధే, భవతః. జ్ఞానేన ప్రతిషేధార్హత్వే తమేవహేతు మాహ-అవిద్యయా, ఆత్మని, కృతే-కల్పితే ఇతిహేతోః, తద్భ్రహ్మ-తదాజీవోబ్రహ్మైవభవతీత్యర్థః, కథం భూతం? దర్శనం - జ్ఞానేకస్వరూపమ్॥ వై శారదీ - విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః - తదీయా, దేవీ-సంసారచక్రేణ క్రిడన్తీ, ఏషా మాయా, మతిః-విద్యా... అయం భావః—యావదవిద్యాత్మనా ఆవరణ విక్షేపాకరోతి తావన్నోపరమతే - యదాతు వైవవిద్యారూపేణపరిణతా...స్వయమేవోపరమేడితి.

ఆ-ప్ర—అప్పు డీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులు రెండును స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానంబున నిషేధింపంబడునని తెలియు-నవిద్యంజేసి యాత్మకుఁ గల్పింపంబడె ననియెడిహేతువువలన నప్పుడు జీవుండు బ్రహ్మదర్శన మను జ్ఞానంబున కధికారియగు-నట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి-విశారదయై యీశ్వరునిదై క్రిడించు-నట్టి మతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ యుపరత యై. ౧ స్కం. 67.

ఇట ‘యదా-తదా’ యనునన్వయము లేదు. ‘ఎప్పుడు స్థూలసూక్ష్మరూపములు స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానమున నిషేధింపఁబడునో యప్పుడు జీవుండు బ్రహ్మమగు’ నని యర్థము. నిషేధింపఁబడు నని తెలియు టేమి? ఆరూపములు ‘ఆత్మని కృతే’ ఆత్మయందుఁ గల్పితము లని యుండఁగా ‘ఆత్మకుఁ గల్పితము’ లెట్లు? తద్బ్రహ్మ-తదాజీవః బ్రహ్మైవభవతి’ అని యుండఁగా ‘బ్రహ్మదర్శనం బనుజ్ఞానమున కధికారియగు’ నట! బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమేమి? ఇట దానికి బ్రసక్తి యెట్లు? ‘అట్టిబ్రహ్మజ్ఞానమతి-విశారదయై యీశ్వరునిదై క్రిడించు’ దీని కర్థ మేమి? బ్రహ్మజ్ఞానమతి క్రిడించుచున్న దని యన్వయమా? మతి యనఁగా విద్య యని వ్యాఖ్య; విద్యారూపమున మాయ పరిణత యగుట చెప్పఁబడినది. ఆమతి యిట బ్రహ్మజ్ఞానమతి యయ్యెనా? లేక అతివిశారదయై యని పదచ్ఛేదమా! ‘అట్టిమతిప్రకాశంబున నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ’ ఇటఁ గూడ ‘మతి’ వచ్చినదేలి? మూలమునందలి ‘మతి’ కర్థము తెలియనందున నది యిన్ని గతులు పడినది. పోనిండు. ఈమతిప్రకాశ మేమి? మూలమున నిందులకు గమకము గానరాదు. ‘వై శారదీ’ అనుటకు ‘విశారదః సర్వజ్ఞః ఈశః తదీయావై శారదీ’ అని వ్యాఖ్య. దీనికా ‘విశారద యై యీశ్వరుని దై’ యని తెనుఁగు?

ఇటీవలియచ్చుప్రతిపాతము — ఎప్పుడుస్థూల...ని షేధింపఁబడుననియును నవిద్యంజేసి యాత్మకుఁ గల్పింపఁబడుననియును దెలియు నప్పుడుజీవుండు బ్రహ్మదర్శనంబుల కధికారి యగుదర్శనం బను జ్ఞానేకస్వరూపంబునవిశారదయై యీశ్వరునిదై క్రిడించుచునవిద్యయనంబడుచున్నమాయ యుపరత యై.

ఇందు ‘ఎప్పుడు-అప్పుడు’ అనునన్వయము గలిగెను. ‘మతి’ కిందు గతులు లేవు. బ్రహ్మదర్శనజ్ఞానమును గానరాదు. ‘అవిద్యంజేసి యాత్మకుఁ గల్పింపంబడె ననెడి హేతువు’ అనుహేతువుమాత్రము పోయినది. మఱికొన్ని సవరణలును గలిగినవి. కాని తక్కినదోషము లన్నియుఁ గలవు. వ్రాతప్రతులపాతము చూడుడు—

ఎప్పు డీస్థూలసూక్ష్మరూపములు రెండును స్వరూపసమ్యక్ జ్ఞానంబునంజేసి ప్రతిషిద్ధంబు లగు నవిద్యంజేసి యాత్మను గల్పింపబడ వ నెడిపేతువువలన నప్పు డాజీవుండు బ్రహ్మదర్శనం బగు దర్శనంబనజ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు వికారదుఁ డైనయాశ్వరునికై క్రిడించుదు నవిద్య యనఁబడుచున్నమాయ యుపరత యై.

౧ స్కం. 67

మూలమున కిట్లు మిక్కిలియనుగుణ మైనయీపాఠ మచ్చుప్రతులం బడి తా ఁమా తైనది; తప్పలకుప్ప యైనది. మరల దిద్దవచ్చునా? ముద్రణదేవతాకటాక్ష పాత్రమై యది పవిత్రీకృతమై యున్నదే! ఆదేవతకును మ జేతాతకును గోపము వచ్చినను వచ్చుగాక. మహాకవి కపయశము దగదు. కాన దిద్దఁబడినది.

ఒకవచనమున నిన్నిదోషములు! మీఁదఁ జెక్కువచనములం ది జ్ఞెన్నిదోష ములు దిద్దంబడి యున్నవో మఱి పద్యములం దెన్నిసవరణలు సేయఁబడినవో యభి జ్ఞులై మూలమును వ్రాతప్రతులను నారయుప్రయాసమునకు వెనుదీయనిభాషాభి మానులకుఁ దెలియకపోవదు. ఇంతే కాక వచనములం దెన్నికూర్పులు చేర్పఁబడి నవియు నెన్నిమార్పులు సేయఁబడినవియు నెన్నిమతములు త్రిప్పఁబడినవియు నా యాపుటలం గలకుండలీకరణాదులచేతను గ్రిందిపాఠాంతరములచేతను దేటతెల్ల ము గాఁగలదు గావున నిట విస్తరించి తెలుప నవసరము లేదు. అన్నియునిట సంకలి తముగా రూపింపఁ బూనినచో నీవిజ్ఞప్తి వేయుచుడుంగు లెచ్చును. వేయిమాట లేల? ఒకభాగవతమునంతగ్రంథమే కావచ్చును. వానిని మూలముతోను వ్రాతప్రతుల తోను బోల్చిచూచుట కవకాశము మిక్కిలియు వలయును గావునఁ జదువరులుచూ డకయే పోవుదురని తలఁచి యొక్కొక్కస్కంధమునందు నొకటి రెండు దోషములను విస్తరభీతిచే జిన్నవై నవానినిగా స్థాలీపులాకన్యాయమున నెత్తిచూపుట సరసము.

‘లోకమంగళదసుశ్లోకరూపంబున’

ద్వితీ-261

ఇందులకు ‘భగవతాచతుశ్లోక్యం సంక్షేపేణ పోక్తమ్’ అని మూలము. కావున ‘లోకమంగళచతుశ్లోకిమూలంబున’ అని వ్రాతప్రతులపాఠము.

విదురమైత్రేయసంవాదమున

క. ఆగుణున కవికారునకుక, జగదవనోద్భవవినాశసత్కర్మములం

దగులీల లయిన నాతఁడు, సగుణుం డై యుండు టెట్లు సాజన్యనిధి.

సీ. అనిన నర్భకుగతి ననఘండు మైత్రేయ, మునిఁ జూచి విదురుఁ డిట్లనియె. తృతీ-232-233

ఇట విదురుఁ డర్భకునిగతి మైత్రేయు నడుగలేదు. నిర్గుణుండును నిర్వికారుండు నగునీశ్వరునికి లీల లెట్లు? అని ప్రశ్నము. ‘అర్భకవల్లీలాపియుజ్యతే’ అనువ్యాఖ్యాపం క్తిచొప్పున ‘అర్భకునివలె’ ననియు త్తరము కాన! ‘అననర్భకునిగతి ననవుడు మైత్రేయ’ యని యుండవలయును.

చ. మఱి యపు డమృహాత్ముఁ డసమానబలుండు మహోగ్రబాణముల్

గఱకరిఁ దాఁక నేని భుజగర్వ మెలర్ప విరోధిమర్మముల్.

చతు-336

ఇట ‘గఱకరి’ తప్పు; ‘గఱి గఱి’ యని యొప్పు.

‘యస్యా మేవకవయత్యానమవిరతం వివిధవృజినసంసారపరితాపోపతప్యమాన మనుసవనం స్నాపయన్తస్తయేవనిర్వృత్యా పరయాహ్యపవర్గమార్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థమపి స్వయ మాసాదితం నో ఏవాద్యితై’ పంచ-సప్తమాధ్యాయః.

ఇందుల కచ్చుప్రతి—పెద్దలు భాగవతు లగుటంజేసి సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థ లగుచు వివిధ వృజినపాతుకం బగుసంసారతాపంబును బాని యవిరతంబుఁ దద్భక్తియోగామృతస్నానంబునంజేసి పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబును జెందుదురు. పంచ-౧ అ. 88.

మూలమున భక్తిభోగ్యతాతిశయమున మోక్షము తనంత లభించినను బెద్ద లాదరింప రని యుండఁగా మోక్షంబు నొందుదురట! వ్రాతప్రతులందు.

‘హరికథామృతపానంబున నిర్వృతు లై పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబు నపేక్షింపగు’

అని యున్నది. దీని నేల మార్చిరో తెలియరాదు. మోక్షసాధనములొక్క భక్త్యుక్తార్థము శోధకులమతము గాదో!

కాశ్యపపత్నీవర్ణనమున.

సీ. కామితప్రదుఁ డైనకశ్యపుకాఁగిట, ముచ్చటఁ దీర్తు రేముద్దరాండ్రు
రఖిలలోకములకు నవల నై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుండు రేపువ్వఁబోండ్లు పద్మ. 255

ఇట కాశ్యపపత్నీలు లోకముల కవలనై యుండు లేమి? ‘యత స్స్యాత మిదం జగత్’ అను మూలముచొప్పున ‘లోకముల కవ్వలై’ అని యుండవలయును. అందే గీతమున

‘వారి కలగంపకడుపుల నేరుపరుల, నరిదిబిడ్డలఁ బడసినవిరుదునతుల
నామములు నన్వయంబులు’ పద్మ. 255

అని యున్నది. ఇట మీఁదఁ గాశ్యపపత్నీలనామాదులు చెప్పంబడుచున్నవి గాన యాపత్నీలనే ‘విరుదనతుల’ యని యిట కవి పేర్కొన్నాఁడు. అనఁగా ‘కలగంప కడుపుల నేరుపరులను - అరిదిబిడ్డలను - బడసిన విరుదునతుల నామములు’ అని యన్వయము. ‘వారి’ యనునది పూర్వసీసపాదములందు ‘ఏవితరాండ్రు’ ఇత్యాదుల చేఁ బ్రతిపాదిత లయినయాపత్నీలనే పరామర్శించుచున్నది. కాన దీని కన్వయ మెట్లు? ఏకవాక్యముననే ‘వారి’ ‘విరుదునతులు’ అనురెంటిలో నేదే నొకటి యుండవలయును గాని రెండు నుండిన నన్వయము గలుగదు. రెండును భిన్నవాక్యములలోనివేని ‘వారి’ అనువాక్యమునకు సమాపక మేది? కనుక నిది తప్పు. ‘వారి కలగంపకడుపుల నేరుపరుల, నరిది; బిడ్డలఁ బడసినవిరుదనతుల’ అని దిద్దుకొనవలయును. యతిభంగ మన్నచో నీకవి (సింగన) యుభయరేఖమైత్రిని బాటించినవాఁడని తెలియునది.

దేవేంద్రునిసభాస్థితివర్ణనమున.

‘నిండుపున్నమనాఁడు గండరించినచంద్ర, మండలశీలతో మాటుములు
భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలుచు, మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపఁ
గతిదీవ్యాంగ నాకరతలచాతుర్య, చామికరక్తేణి బాడపఱుప్’ పద్మ. 260

ఇట ‘ఆతపత్రము గ్రాలుచు మిన్నేటితరఁగల మేలుకొలుపు’ టేమి? దివ్యాంగ

గనాకరతలచాతుర్యచామికరశ్రేణి జాడపఱచుట' యన నర్థము గలదా? 'మండలశ్రీతోడ మాఱుమలయ భద్రవిద్యోతాతపత్రంబు గ్రాలంగ' ననియును 'మిన్నేటితరంగల మెలుపుగొలుపఁ గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్యచామరశ్రేణులజాడపడఁగ' ననియు దిద్దునది. 'చామరవ్యజనాదిభిః' అని మూలము. పూర్ణచంద్రమండలశ్రీతోడ నాతపత్రమునకును, మిన్నేటితరంగలతోడఁ జామరశ్రేణులకును సామ్యము; కాని యాతపత్రము మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపలేదు. మిన్నేటితరంగల మేలుకొలుపుటకుఁ జామికరశ్రేణులు జాడపఱుపలేదు. చామరములు చామికరము లై యనర్థము పుట్టించినవి!

శ్లో॥ భూతానితై స్తై ర్విజయోనికర్మభి ర్భవన్తి కాలే న భవన్తి సర్వశః
స తత్ర హాత్మాప్రకృతావస్థి సీత స్తస్యా గుణై రన్యతమో నిబధ్యతే॥ సప్తమ. ౨. అ.

ఆ-ప్ర. క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూతము లెల్లఁ గాలకర్మవశము లై నిలువఁడు ప్రకృతిం దద్గుణ, కలితుఁడు గాఁ డాత్మమయుఁ డగమ్యుఁడు దలఁపన్.

మూలమున 'ప్రకృతావస్థితః' అన్నందులకు 'నిలువఁడు ప్రకృతి' నని తెనుఁగున్నది. 'నిలువఁబడుఁ బ్రకృతిఁ దద్గుణ' అని దిద్దునది, 'క్రోడసద్గ్రంథంబుల్' క్రోడమునకు సద్గ్రంథము లేమి? సద్గ్రంథము అని యుండవలయును. సప్తమ. 168

మత్స్యవతారవర్ణనమున.

'గఱులు సారింతు మీసలు గడలుకొలుపు
నొడలు జలిపించుఁ గన్నులబొమల నార్పు. అష్టమ. 724.

అని యున్నది. మత్స్యము మీసలు గడలుకొలుపుటయు కనుబొమల నార్పుటయు వింతలోనివింత. మత్స్య మప్రాకృత మన్నను, దాని కీయపూర్వవ్యాపారము లనవసరములు గావున వర్ణింప నావశ్యకములు గావు, 'మీసలఁ గడలు నివురు' నని యుఁ 'గన్నులపొలప మార్పు' ననియు దిద్దునది.

'సయత్ప్రసాదాయతభాగలేఖ' అష్టమ. ౨౪ అ.
ఇందులకు 'సీప్రసన్నతఁ, బనివేలవపా లిలేఖభావము' అష్టమ. 731.

అని యచ్చుప్రతి. ఇట ప్రసన్నతలోనిపదివేలవపాలు 'ఇలేఖభావము' గాదు. 'ప్రసన్నతపదివేలవపాలి 'లేఖ' భాగము' అని దిద్దునది.

కుమారవనమును జొచ్చినసుద్యుమ్నుఁడు శివునిశాపమున స్త్రీకాఁగా వసిష్ఠ ప్రార్థనమున నద్దేవుఁడు

'స్వాంశ వాచ మృతాంశుర్య నిదమాహ విశాంశతే
మాసం పుమాన్ సభవితా మాసంస్త్రీ తపసా తవ' సవ. ౧ అ.

అని యొకమాసము పురుషుఁడుగాను నొకమాసము స్త్రీగాను నుండ ననుగ్రహించినాఁడు. ఇందుల కచ్చుప్రతిని

‘తనమున్నాడినమాటయున్ నిజముగాఁ దన్నొనికిం బ్రీతిగా
మనుజేంద్రుండు నెలకొనెలం బురుషుఁడై మాసాంతరం బైనఁ గా
మిని యై’

సవ. 30,

అని యున్నది. ఇట నెలకొనెలం బురుషుఁడగునేనిఁ గామిని యగుటకు మాసాం
తర మెక్కడిది? ఇది మూలానుగుణమును గాదే! ‘మనుజుండున్ నెల వో నెలం బురు
షుఁడై’ అని యుండవలయును. ఇట మనుజుఁడనఁగా మనుష్యుఁడని యర్థముకాదు.
మనువుపుత్రుఁడైననుద్యుమ్నుఁ డని యర్థము. మనుష్యుఁ డని యర్థమునేసి యు
ట్లనర్థమునేసిరి కాబోలు. మందుకంటె రోగమే మంచి దయ్యె.

‘భువి దూఱున్ భువిఁ దూఱు నల్లి సార నల్లిం జొచ్చు’

సవ. 107

ఇట యతి తప్ప. ‘అబ్బుల్ సొచ్చు’ నని యుండవలయును.

‘ప, ర్యాప్తస్వేదజలాంగి వారిసముదాయాలంకృతక భార్గవిన్’

సవ. 558

నూతినుండి ‘పర్యాప్తస్వేదజలాంగి’ యై లేచినదేవయాని ‘వారిసముదా
యాలంకృత’ యైనదా? ఇం దేమి సారస్యము గులికెడినో? ‘ఆళి సముదాయస్వర్గవిన్
భార్గవిన్’ అని యుండవలయును. ఇందలియర్థము ననుప్రాసవిభవమును జూడుఁడు.
తాతగా రున్నచోఁ జెప్పను.

శకటాసురభంజనమున

‘కదాచి దౌత్యానికకాతుకాపనే జన్మర్షయోగే సమవేతయోషితామ్’

దశ. 2 అ.

వాగ్భాటా॥ ఉత్థానం—‘శిశ్లోరంగపరివర్తనం, తత్రకరణీయే, కాతుకాప్లవే-ఉత్సవాభిషేకే’

అని యున్నది. ఇందులకు

‘బాలకుఁ డొదికిలఁబడ నేర్చె నని జన్మ, నక్షత్రమం దొకనాఁడు నంగు

పాలతి వేడుకతోడఁ బొరుగువేలఁ జేరి’

దశ. పూ. 248

అని యున్నది. మూలమందలి ‘కాతుకాప్లవము’నకు నిట దెనుఁగు లేదు. కాన
‘పాలతి వేడుకబోర్కు బోయ వ్రేతలఁజేరి’ యని యుండవలయును. ‘బోర్కు’ అని
ప్రత్యేకపదముగా నిఘంటువులందు లేదు. కాన ‘బోర్కు’ ‘సొరుగు’ అయినది.

‘పట్టి యలరుఁబోడి పట్టి యీతం డని

గట్టితలఁపుతోడఁ గట్టె గాక

పట్టికడుపు పెక్కుబ్రహ్మాండములు పట్టు

పెట్టిఁగనేనిఁ దల్లి యేల కట్టు.

దశ. పూ. 383

ఇట ‘యలరుఁబోడి’ యని యుండఁగా మరల ‘తల్లి’ యని చెప్పవలసినయావ
శ్యకత లేదు. అది యందమును గాదు. ‘పట్టి యెల్లబోటిపట్టి యీతం డని’ యని
పాఠము. ‘ఎల్లబోటి గోపాలరమంద గాదు.’ దశ. పూ. 1142 అని యీస్కంధము
ననే ప్రయోగాంతరము గలదు గాన యిది యబ్బురము గాదు.

‘వ్రేలం దొక్కనిపాదరేణువులు పై వేష్టించినం జాలదే’

దశ. పూ. 574

పాదరేణువులు వ్రేలం దొక్కని వెట్లు! మూలమున ‘యద్గోకులేఽపి కత మాంఘ్రిరజోభిషేకమ్’ దశ. ౧౪ అ. అనియున్నది. ‘వ్రేలం దొక్కనిపాదరేణువు’ లని యర్థము. గోపపర్యాయమగు ‘వ్రేలు’ అంగుళిపర్యాయమైన ‘వ్రేలు’ అయ్యె. వ్రేలు మాటగా ‘ఒక్కని’యు ‘తొక్కని’ యయ్యె.

‘కూడి గ్రహంబులు దిరుగఁగ, మేడలతుడిసెలవులందు’

దశ. పూ. 1600.

‘తుదిసిలువులందు’ అని యుండవలయు. నిలు వనఁగా సంతస్తు. ‘పాలుచు చతుర్దశశ్రభువనముల్ దనకీర్తి, యాడెడిసిలువుల మేడగాఁగ’ నిర్వచనోత్తరరామాయణము. ‘నాటకశాలమేడపైనిలువున’ మనుచరిత్రము.

ఇట్లు పెక్కులు చూపవచ్చును. మూలమును జూచి, పోతనకవితావైలక్ష్యమును బరిశీలించి, తక్కినకవులరచనావిశేషముల విమర్శించి, పెక్కువ్రాతప్రతుల శోధించి, నాకావించినసవరణలును, బూరించినగ్రంథపాఠములును, విడదీసినకూర్పులును, దేటపఱచిన మార్పులును సమంజసములతో కావో యనువిషయమున గుణదోషగ్రహణపారీణు లగుసప్తాదయశిరోమణులే ప్రమాణము. తపో యొప్పో తమమనస్సుల నాటియున్న తాతలనాటిపాఠములను దీయలేకయు, గావుననే తమంతటఁ దెలిసికొనఁ బూనకయు ‘బండితులశోధనములు’ ‘తాతగారిపాఠము’లని యీపూరిపుడకలనే పాశుపతాస్త్రములుగాఁ గొని తమపక్షము నిలుపుకొనఁజూచు వారి కీవిజ్ఞప్తియం దవగాహించుట గజస్నానమువంటిదే యగును. వీరి కాపండితులే వ్యాసులు; ఆతాతయే పోతయ. గ్రంథమునుగూర్చి యీవిజ్ఞప్తియందుఁ గల విషయములను దక్కుం గలవిషయములను దమంతటఁ దెలిసికొనఁ జాలుకోవిదులయ్య ససూయవలన సంగీకరింపనిచలపాదులను దెలుప బ్రహ్మదేవునివశమును గాదనుట విదితమేకదా! అట్టివారి కావ్యాసులే వచ్చి యిందలికూర్పులు మార్పులు తనమతము గా దని వాదించినను బోతనయే తనకవనము కా దని యొట్టుపెట్టినను మెచ్చుగలుగ దన్న నిక నీవిజ్ఞప్తి వారిమది కెక్కునా? మొట్టమొదట దిద్దినవారు మనీషులే. ‘ప్రమాదో ధీమతా మపి’ యన్నట్లు మనీషులకును బ్రమాదములు గలుగక పోవవు. మఱియుఁ బుస్తకములఁ దొలుతొలుతవ్రాతనుండి యచ్చునకుఁ దెచ్చునపుడు చిక్కులు పెక్కులుగలుగును; చిరోత్సన్నము లై సపదాదులును జిక్కులఁబెట్టును. కాన దప్పలుగలుగుటఁద్రోసిపుచ్చ నలవిగాదు. పిదప భాషావిషయమునఁ బరిశ్రమ మెక్కుడగుచు రాఁగా, దానంజేసి నూతనవిషయములు దేలుచునుండఁగా మునుపటిపండితులశోధనమునకు జిక్కినివియు వారిమదికిఁ దెలియనివియు సగుదోషములు పెక్కులు చూపట్టి భాషావృద్ధికోలఁదిని బై పయి సవరింపఁబడుచుండును. ఇది సత్యమగుట పెక్కుభాషాచరిత్రముల సిద్ధము. ఇది తెలియక నాగరికత వర్ధిల్లి భాషాభివృద్ధి గావించుచున్నయిక్కాలమున ‘శాస్త్ర మపౌరుష మాద్య’ మ్మనుము

క్కను గొని పూర్వీకము తెల్లఁ బ్రమాణములే యని సాధించుగ్రుడ్డిఛాందస మండము గాదు. పక్షపాతదూరు లగుసత్యాన్వేషణపరులనందేహనివృత్తికి సాధనములు కఱపుగావు. ప్రాచ్యలిఖితగ్రంథభండారమున వ్రాతప్రతులు వలయునన్ని యున్నవి. వలయునేని, ప్రతులు నాయొద్దను గలవు; చూచుకొనవచ్చును. అట్లుగాక యసూయాభువులై దురభిమానమున 'చెడినది మాఱినది' యనుకట్టుఁగతలు ఘంటాపథముగాఁ జాతినను, వాడవాడల ఘంకాకొట్టినను, దిక్కుదిక్కుల శాసనములు చెక్కించినను సత్యము సత్యమై నిలుచునుగాని యసత్యముగాదు. 'సత్యమేవ జయతి' యనునానుడి తప్పదుగదా. సత్యవ్యాపనకాంక్షు లగుపండితులు నరుదుగారుగదా! భాషాభిమాన మాననీయులకును సత్యము ప్రియము గాకపోదే. కాన విచారము లేదు. భాగవత విషయమున వ్యాసులను మించినపండితుఁడు మాకు లేఁడు, పోతనను మించిన తాతగారును గలుగరు. మాకే కాదు; మీకును గలుగరు; మఱెవ్వరికిని గలుగరు. కాన యాయొద్దఁజేరి మున్నిడుకొని యేతన్నుద్రణశోధనము గావించితిని. తప్పులను దప్పులుగాఁ జూపుదు రేని బాలురయినను వంద్యులే. ఒప్పులను దప్పులుగాఁ బ్రాజ్ఞులు చూపి రేనియు బాలుఁడుగూడ చభినందింపఁడుగదా. కాన గుణరోషము లారసి రోషముల నెల్లరును దెలుపఁ బ్రార్థితులు.

ఇట్లు
తం. తేవప్పెరుమాళ్లయ్య.

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

పోతనాదికవికవిత్వాదివిమర్శనము.

శ్రీమదాశ్వితజనరత్నాపరాయణుం డగునారాయణునియంశంబున నవ
తరించినవ్యాసుండు, వివిధతత్వార్థప్రతిపాదకంబు లగుసంవాదంబులును, బహు
ధర్మావబోధకంబు లగుపుణ్యరాజచరిత్రంబులును, భక్తిరసోద్దీపకంబు లగుభగవ
జ్జన్మకర్మాద్యభివర్ణనంబులుం గలిగి సకలకలికల్పమాపహంబుగా నుండునట్లు మహా
భాగవతిపురాణంబును రచించుటంజేసి పతనశ్రవణాదిపరాయణులైన
సూక్తికశిరోమణుల కెల్ల నది యైహికాముష్మికశ్రేయగిప్రదంబు నత్యంతోపాదే
యంబు నై యొప్పు చుండు. అయిన నది గీర్వాణభాషం బ్రణీతం బై, యందును
దద్భాషాప్రవీణులకు మాత్రంబె సుగమం బై యుండుటం జూచి యందలిమహార్థం
బులు ముముక్షువుల కెల్ల సుబోధములుగాను రమణీయములుగాను గావింప దొర
కొని శ్రీరామానుగ్రహసమాసాదితసరసకవితాసామ్రాజ్యధురంధరుం డగుబమ్మెర
పోతనామాత్యుండు మృదుమధురాతిసుందరపదసందర్భసాభాగ్యంబు దీపింప నవరస
భావబంధురంబుగా నవ్వుహాస్యంధంబు నాంధ్రీకరించి యనపాయం బగుయశగికా
యంబు నొంది కృతార్థుం డయ్యె.

భాషాంతరీకరణము.

మధురసర్పరీమాధురీధురీణునిరుపమాననిర్దళకవిత్వధారావిరాజితం డగు
పోతనామాత్యుం డిష్టుహాపురాణంబునందలిపండ్రెండుస్కంధముల సహృదయ
హృదయంగమం బగురచనాసరణి పురణింపఁ బూర్ణముగాఁ దెనిగించి కీర్తి
శేషం డై నపిదపఁ గొన్ని కారణంబులచే నందలిభాగంబులు కొన్ని యుత్స
న్నంబులు కాఁగా వానిని నారయాదులు పూరించి రని పండితపరంపరామూలం
బున నెల్లరకుం డెల్లంబై యున్నదికదా. ఇది యిట్లుండఁ గవులకు నొక గ్రంథమును
సరిగా భాషాంతరీకరించుటకన్న నొకదానిని సొంతముగా రచించుట మణిత సుకర
ము. ఏ లనఁగా సొంతకృతియందుఁ దమకవితాపటిమకును బాండిత్యపరిమితికిని న
నురూపము లగువర్ణనంబులును విషయములు నలవరించుకొని దానిని రచింపవచ్చు
ను. భాషాంతరీకరణమందో యట్లు సేయ నయితకాదు, ఇక బహువిధవర్ణనాసందర్భ
సమలంకృతంబై, నానాతత్త్వవిషయభూయిష్టంబై, విపులప్రబంధబంధురంబై కవి
తాప్రాధి నొప్పారునిష్టుహాపురాణంబు సన్మ్యానంబుగా భాషాంతరీకరించుట సుక

రంబని చెప్ప నొప్పునే? అది రసోచితచిత్రవిచిత్రరచనాచమత్కృతియు, సమేయవర్ణనాచాతురియు, దత్తవార్ధపరిజ్ఞానంబును, నిరుపమప్రతిభావిస్మయరదుర్వారకవిత్వధారాప్రవాహంబును గలమహాకవికిం గాక యండఱ కలవి గాదు. అట్టికవియే పోతనయని యాతనికవిత్వమే చాటుచున్నది. తక్కినగంగనాదులకవనంబులు పోతనదానింబోలె సంతరసవంతములును రచనావైచిత్ర్యి గలవియుఁ గావు. వేదాంతవిషయవైదుష్యంబునఁ గాని, తత్త్వార్థనిరూపణవైపుణ్యంబునఁ గాని వారు పోతనకంటెఁ దద్దయుఁ దక్కువ యని చెప్ప నొప్పును. మొత్తమునకు సింగనకవనంబు మాధుర్యమునను, గంగనది మృదుత్వమునను, బోతనకవితారీతిం గొంత పోలియుండును.

పోతనకవితావిలాసవైచిత్ర్యంబులు పీఠికాంతరమున విపులముగాఁ దెలుపఁబడి యుండుటవలన, వానిని నాకల్యంబున నిట వివరింపఁ బని లేదుగాని, యిప్పురాణంబును దెనిఁగించినవారింఁగూర్చి వేఱువేఱు మఱికొన్నివిశేషంబులుమాత్ర మిందుఁ బొందుపఱుచు చున్నాఁడను.

పోతన.

పోతన రచించినభాగము లెల్ల నద్వైతపరములుగానే యున్నవి. ఇతం డిప్పురాణము సంతయు, ముఖ్యముగాఁ దత్త్వఘట్టములను, శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానము ననుసరించియే తెనిఁగించి యున్నాఁడు. మూలార్థముకొంచెము గూఢముగా నుండు నేని దానిని వివరించువ్యాఖ్యానపదములను గొన్నింటిని గూడ గద్యపద్యములందు సీటుగా దీటుకొల్పి దానిని డీకవలెఁ దేటపఱచుచున్నాఁడు. ఎ ట్లన,

దశమస్కంధము - షోడశాధ్యాయము.

కాళియపత్నిస్తుతిఘట్టము.

సమోఽనంతాయ సూక్ష్మాయ కూటస్థాయ విపశ్చితే

నానావాదానురోధాయ వాచ్యవాచకశక్తయే॥

సమగ్ని ప్రమాణమూలాయ కవయే శాస్త్రయోనయే।

శ్రీధరవ్యాఖ్యానము.

ర 3॥సమగ్ని॥అనంతాయ, అహంకారాపరిచ్ఛేదాత్ అతః, సూక్ష్మాయ, అదృశ్యత్వాత్; అతపవ, కూటస్థాయ, ఉపాధికృతవికారాభావాత్; అతపవ విపశ్చితే-సర్వజ్ఞాయ; ॥నానేతి॥ నానావాదానురోధాయ-అస్తి, నాస్తి, సర్వజ్ఞః, కించిజ్ఞః, బద్ధః, ముక్తః, ఏకః, అనేకః, ఇత్యాదీన్ నానావాదాన్, అనురుణధి-మాయయా నువర్తతే, యస్తుస్మై; వాచ్యవాచకశక్తయే-అభిధానాభిధేయశక్తిభేదాదపి, నాత్మే ప్రతీయమానాయ॥రర॥ సమగ్ని॥ ప్రమాణమూలాయ - చక్షురాదీనాం చక్షురాదిరూపాయ, అతపవ, కవయే - స్వయం తన్నిరపేక్షజ్ఞానాయ; కుతః, శాస్త్రయోనయే-వేదాత్మకనిశ్వాసాయ.

ఆంధ్రీకరణము.

మాండహంకృతులచే ర మునుగువడక.

తే. నెఱి ననంతుడవై దర్శనీయరుచివి, గాక సూక్ష్మండ వై నిర్విరకారమహిమఁ
దనరి కూటస్థుఁ డన సమర్ స్థంబునెఱుంగు, నీకుమ్రై క్కెద మాలింపురని ర్తలాత్త.
వ. మఱియుఁ గలండు, లేడు, సర్వంబు నెఱుంగు, నించుక యెఱుంగు, బద్ధండు,
ముక్తుం, డొకం, డనేకుండు నను నివిమొదలుగాఁగలవాదంబులు మాయవలన
ననురోధింపుదువు కావున నానావాదానురోధకుండ వయ్యు, నభిధానాభిధేయ
శక్తిభేదంబువలన బహుభావప్రతీతుండ వయ్యును, జఙ్ఘరానిరూపంబులవలనఁ
బ్రమాణమూలకుండ వయ్యు, నిరపేక్షజ్ఞానంబుకలిమిఁ గవి వయ్యు, వేదమయ
నిశ్వాసత్వంబువలన శాస్త్రయోని వయ్యు.

*ఇటఁ గ్రిందిగీటలు గలవి యెల్లఁ గవి కేవలవ్యాఖ్యానమునుండి మాత్రము
గైకొని తెనిగించిన వగుటచే నతం డావ్యాఖ్యానమునే యనుసరించి రచించినాఁ
డనుట తేటతెల్లగఁ దెలియ నగును. మఱియుఁ గేవలకావ్యసరణికి సరసములుగాఁ
దోఁపనిత త్త్వవిషయములను గూడ నతిపేశలకవనంబున హాసించి మనోహరము
లనుగాఁ దోఁపించుటయం దీకవిశిఖామణి మిక్కిలి నిపుణుఁడు.

సప్తమస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. మతి ర్న కృష్టే పరత స్వతతో వా మిథోభిపద్యేత గృహవ్రతానాం
అదాంతగోభి ర్విశతాం తమిస్త్రం పునగపున శ్చర్వితచర్వణానామ్॥
శానుగు.

ఉ. అచ్చపుఁజేకటిం బడి గృహవ్రతు లై విషయప్రవిష్టు లై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచుకొ మఱుఁ ర జర్వితచర్వణు లై నవారికిం
జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు ర సెప్పిన నైన నిజేచ్చ నైన నే
మిచ్చిన నైన గానలకు ర నేగిన నైన హరిప్రబోధముల్.

మూలము.

శ్లో. నతే విదు స్సార్వధగతిం హి వీష్ణుం దురాశయా యే బహిరర్థమానినః
అంధా యథాంధై రుపసీయమానా వాచీతంత్ర్యా మురుదాన్ని బద్ధాః.
శ్లో. నైపాం మతి స్తావదురుక్రమాంఘ్రిం స్పృశ త్యనర్థాపగమో యదర్థః
మహీయసాం పాదరజోభిషేకం నిష్క్రించనానాం న వృణీత యావత్.

* క్రిందిగీటలు మూలమునుండికొని వ్యాఖ్యానమునుండికొని కై కొని తెనిగించినవానిని జూపు
చున్నవి. ఇట్లే తక్కినయెడల నెఱుంగువది.

తెనుగు.

ఉ. కాననివాని నూతగొని శ కాననివాడు విశిష్టన స్తువుల్
గాననిభంగి గ ర్తములు శ గైకొని కొండలు క ర్తబద్ధు లై
కానరు విష్ణుఁ గొంద టటఁ శ గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం
స్థానరజోభిషిక్తు లగుశసంహృతకర్తులు దానవేశ్వరా.

ఇ ట్లంతగా హృదయరంజకములుగా నిరూపింపబడనితత్త్వార్థముల నఘోశ్రా
వ్య మగుమృదుమధురశైలిం గూర్చి మనోహరము లగునట్లు చెప్పిరాఁడు. మఱియు
మీఁదిపద్యంబులనడకసౌబగును గడుంగడు ముద్దులు గులుకు నందలిపదములసౌంద
ర్యము, వానిభావంబుఁ జక్కఁగా నెఱుంగ లేనిపామరునిమనంబుఁగూడ నాచిగొని
యానందరసమగ్నంబుఁ గావింపక మానదు.

ఈయొకటిరెండుదృష్టాంతములవలనఁ బోతనభాషాంతరీకరణగీతి చక్కఁగాఁ
దెలియవచ్చును. తానుజేయుతెనుంగు మూలావిరుద్ధముగా నుండుటయ కాక కావ్య
ఫణితి కనురూపముగాను నలవడుటకై కొన్నియెడల నంతగా సర్థపోషకములు కాని
కతిపయవిశేషణంబుల మానియు, మూలాతిక్రమణ మయ్యు రసోత్పత్తికిని దాత్ప
ర్యోత్కర్ష మునకును నుపకారము లగుసరసపదములఁ గొన్నింటిని సొంతముగాఁ గూ
ర్చియు, నేదేనొకదానికి మాఱుగాఁ దత్సమానార్థపర్యవసాయి లగువేఱొకదాని
నుంచియుఁ దెనిగించియున్నాఁడు. ఒకానొకచో నావశ్యకము లగువానియందు సైత
మేదైన నొకటి నన్వయాదిసౌలభ్యంబుపొంటె విడిచిపెట్టుటయుం గలదు. అటు
నను మొత్తమునకు మూలార్థము సుంతైనఁ గొఱవడక కడురమణీయముగానేప్రతి
పాదితమైయుండును. వీనికెల్ల నుదాహరణంబు లింతవఱకు నే వ్రాసియుండుగద్యపద్య
ములఁ దెలియఁగూడును గాన విస్తరభీతి నిట వేఱువేఱ వ్రాయలేదు. అర్థరచన
కొంతకటువుగా నుండునేని తద్వాచకము లగుపదముల నట్లే తెనిగింపక దానితా
త్పర్యమును మాత్రము తేటగాఁ గూర్చుటను బెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును. మీఁద
'వాచితంత్ర్య మురుదామ్ని బధ్ధాః' అనుటకు శ్రీధరులు 'ఈశస్య' వాచితంత్ర్యం
వేదలక్షణాయాం రజ్జ్వం, ఉరుదామ్ని-ఉరూణి దామాని బ్రాస్తాణాదీని యస్యాం
తస్యాం బధ్ధాః' అని టికవ్రాసి 'కామ్యైగి క ర్తభి ర్బధ్ధా ఇత్యర్థః' అని యాశయమును
దెలిపియున్నారు. పోతనయు నిట నీవత్పరుషార్థక మగుమూలపదపరికరమును మాని
తదాశయమునే 'క ర్తబద్ధు లై' యని కోమలముగాఁ గూర్చియున్నాఁడు. మఱియు
రసోద్దీపకములు కాని రిత్తకథాంశములనుగూడ రచనాచమత్కృతి సతిరమణీయము
లుగాఁ జేయుటయందుఁ బోతన యనమానుఁడు. ఎ ట్లనః

సప్తమస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. ఏకథా సురరాట్నుత్త మంక మారోప్య పాండవ!

పప్రశ్న కథ్యతాం వత్స! మన్యతే సాధు య ద్భవాన్.

తెనుగు.

శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేగిన సురేంద్రరాతి శంకాన్విత

స్వాంతం డై నిజనందను గురువు లేజాడం బరిపించిరో

భ్రాంతం జేమి పరిచెనో పిలిచి సంగభాషించి విద్యాపరి

శాంతిం జూచెడ గాక నేడని మహాసాధాంతరాసీను డై.

ఉ. మోదముతోడ దై త్యకులముఖ్యుడు ర మ్మని చీర బంచె బ్ర

హ్లాదకుమారకు భవమహావర్ణ వతారకు గామహోపహార

భాదివోధివర్ణపరిహారకు గేశవచింతనామృతా

స్వాదకఠోరకుం గలుపజాలమహోగ్రవనీకుతారకున్.

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుడెంచిన.

శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్ర శక్తియుతమే శ యుద్యోగ మారూఢసం

విత్సంపన్నుడ వైతివే చదివితే శ వేదంబులు శాస్త్రముల్

వత్స ర మ్మని చేర జీరి కొడుకు శ వాత్సల్యసంపూర్ణు డై

యుత్సంగగ్రము జేర్చి దానవవిభం శ డుత్కంఠ దీపింపగన్.

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుగభిరసంశోషణముల్

తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్జయుగళనదూహణముల్.

న. అని మఱియు బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది చెప్పు మనిన గన్నతం

క్రికి బియనందనుం డిట్లనియె.

అష్టమస్కంధము - తృతీయాధ్యాయము.

గజేంద్రమోక్షణఘట్టము.

శ్లో. తం తద్వదార్త ముపలభ్య జగన్నివాసః సోత్రనిశమ్య దివిజైస్సహ సంస్తువద్భిః
ఛందోమయేన గరుజేన సహాహ్యమానశ్చక్రాయుధోభ్యగమదాశుయతోగజేంద్రః

32. సోతస్సరస్వరుబలేన గృహీత ఆరోదృష్ట్యా గరుత్మతి హరిం ఖ డపాత్తచక్రం

ఉత్తిప్య సాంబుజకరం గిర మాహాకృచ్చాన్నారాయణాఖలగురో భగవన్నమస్తే

33. తం పీత్య పీడిత మజ స్సహసావతీర్య సగ్రాహ మాశు సరసగి కృపయోజ్జహార

గ్రాహద్విపాటితముఖా దరిణాగజేంద్రం సంపశ్యతాం హరి రమూముచ దుస్త్రియా

ఈమూడుశ్లోకములకు,

[కామ్.

మ. అలవై కుంతపురంబులో నగరిలో శ నామూలసౌధంబుదా

పల మందారవనాంతరామృతసరగళప్రాతేందుకాంతోపహా

త్పలపర్యంకరమావినోది యగునాశపన్నప్రసన్నుండు వి

హ్వలనాగేంద్రము పాహి పాహి యనుకు శ య్యాలించి సంరంభి యై.

అనునీపద్యము మొదలుకొని

శా. పూరించె హరి పాంచజన్యముఁ గృపాంభోరాశిసౌజన్యమున్
భూరిధాన్యనచలాచలీకృతమహాభూతప్రచైతన్యమున్
సారోదారశితప్రభాచకితపర్జన్యాదిరాజన్యమున్
దూరీభూతవిపన్నదైన్యమును నిగ్రహాతద్విషతైన్యమున్.

అనుపద్యమువఱకుఁగలయిరువదిపద్యగద్యములను రచించినాఁడు. ఇట్లు మూ
లంబునందలియొకటిరెండుశ్లోకంబులకు మాఱుగా ననదృశానర్గళకవిత్వధారాప్రవా
హంబు పొంగి పొరలఁ బెక్కుపద్యంబు లతిహృద్యంబులుగాను నశ్యంతరసోల్లాస
భాసురంబులుగాను రచించుటం బెక్కుచోట్లఁ గానవచ్చును.

నవమస్కంధము - నవమాధ్యాయము.

26. శ్లో. వ్యవాయకాలే దదృశే వనాకోదంపతీ ద్విజౌ
క్షుధారో జగృహే విప్రం తత్పత్న్యాహంకృతార్థవత్
27. న భవా రాక్షస స్సాక్షా దిత్వోకూణాం మహారథః
మదయంత్యాః పతి ర్వీర నాధర్మం కర్తుమర్హసి
ఏష హి బ్రాహ్మణో విద్వాన్ శపశ్శీలగుణాన్వితః.
31. సోయం బ్రహ్మర్షి వర్యస్తే రాజర్షిప్రవరా ద్విభోః
కథ మర్హతి ధర్మజ్ఞ ! వధం పితౄరి వాత్సజః
32. తస్య సాధో రపాపస్య భూణస్య బ్రహ్మభాదినః
కథం వధం యథా బభోర్మన్యతే సన్తతో భవాన్.
33. యద్యయం క్రియతే భక్ష స్తర్హిమాం ఖాద పూర్వతః
న జీవిష్యే వినా యేన క్షణంచ మృతకం యథా.
34. ఏవం కరుణభాషిణ్యా విలపంత్యా అనాథవత్
వ్యాఘ్రోఽపశు మి వాఖాద త్సేదాస శ్వాపమోహితః.

తెనుఁగు.

- క. ఆకట మలమల మాఁడుచు, వీర నతం డడవి నున్నరవిప్రమిఘనముం
దాకి తటాలున విప్రునిఁ, గూఁకటిచేఁ బట్టి మ్రింగఁ ర గొనిపోవుతఱిన్.
- వ. అంత నాబ్రాహ్మణునిభార్య పతికి నడ్డంబు వచ్చి యేడ్చుచు నారాచరక్కునున
కి ట్లనియె.
- మ. రవివంశాగ్రణి వై సమస్తధరణీరరాజ్యానుసంధాయి వై
భువనస్తుత్యుడ వై పరాధరణి వై ర పుణ్యానుకూలుండ వై
వివరం బేమియు లేక నాపెనిమిటిక ర విప్రుం దపశ్యేలు న
త్ప్రవరుఁ బ్రహ్మవిదుఁ జగన్నుతగుణుఁ ర భక్షింపఁగాఁ బాడియే.
- శా. తండ్రి మీకు దినేశవంశజులకుఁ ర దైవం బగుఁ బ్రాహ్మణుఁ
డంఁద్రాహ్మణులు లేవె భూమిసురగోరహత్యాభిలాషుండుఁ గై

కొండ్రే మీయటువంటిసాధువులు రక్షోభావ మి క్షేల మీ
 తండ్రి దాతలఁ బూర్వలం దలఁపవే శ ధర్మంబునం బోగదే.
 శా.అన్నా చెల్లెల నయ్యెడన్ విడువు నీ శ కన్నంబు వెట్టింతు నా
 హృన్నాథున్ ద్విజు గంగికుట్టి నకటా శ హింసింప నేలయ్య నీ
 వెన్నం డింతులతోడఁ బుట్టవె నిజం శ బిట్టెన మున్నట్ట నా

పన్నన్ సన్న శిరంబుఁ ద్రుంచి మఱి మరత్పాణేశు భక్షింపవే.
 క. అని కరుణ పుట్ట నాడుచు, పనితామణి పలవరింప శ వసుధాదేవుం

దినియె నతఁడు పులి పశువుం, దినుక్రియ శాపంబుకతన శ ధీరహితుం డై.

ఇట నిరుపమకవిత్వాతిశయప్రయుక్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యమున మూలము
 సందలిపదపద్ధతి సరిగా ననుసరింపక సందర్భసముదితరనావేశపారవశ్యమున నీపద్యం
 బుల మూలంబుకంటె నత్యంతరసోద్దీపకములనుగా రచించినాడు.

పదాలిత్వమును, బ్రసాదవై భవమును, సులలితరసశ్రావ్యము, బోతనకవి
 తాకమనీయతకు ముఖ్య హేతువులు. అతనికవిత్వధార యన్నిట నతిశయించినది.
 అది యెందును గుంటులేక కటుపదంబుల గడుసు గాక యతిస్రాసములందు మెలిగొ
 నక యొకమహానదినిర్మలప్రవాహంబువలె నిగనిగలాడుచు నిరర్గళముగాఁ బ్రవహిం
 చుచుండును. మఱియు శృంగారరసంబు నితరరసంబులతోఁ బరస్పరనిరపేక్షముగాఁ
 గూర్చి కాని లేక వాని కంగముగాఁ జేసి కాని యభివర్ణించుట యీకవికి నిష్టముగాఁ
 గొన్నిచోటులఁ గానిపించుచున్నది. ఇతనివర్ణనావిషయములలో నితరరసపరిష్కృత
 ములుగా నుండునవి గూడ నితనికవితామతల్లిం దనంతటఁ జిప్పిలుచుండుశృంగార
 రసపూరంబున నిసుమంతయైనఁ దోఁగియుండక మానవు. సమవిభక్తావయవములు
 శరీరసౌందర్యమున కెట్లాకహేతువో యట్లే పోతనపద్యంబులందలిపదసమాసా
 దులు తులఁ దూచి తీరిచినట్లు రసవై భవానురూపంబుగ సువిభక్తము లై వాని
 రామణీయకంబునకు మూలముగా నుండును. ఎ ట్లనః—

దశమస్కంధము - పూర్వభాగము.

మ. జవన త్వంబులు మేలె సాము గలదే శ సత్రాణమే మేను భూ
 ప్రవరుం బోనన మి మ్మనంగ వలెనే శ పాళీ లభీష్టంబు లే
 పవివో కాక కృతాంతదండకమవో శ ఫాలాక్షునేత్రాగ్నివో
 నవనీతంబులముద్ద గాదు మెనఁగన్ శ నాముష్టి గోపార్భకా.

మ. ఘనుఁ డాభాసురుఁ డేగెనో నడుమ మాశర్మశ్రాంతుఁ డై చిక్కెనో
 విని కృష్ణుం డిది తప్పగాఁ దలఁచెనో శ విచ్చేసెనో యీశ్వరుం
 డనుకూలింపఁ దలంచునో తలఁపఁడో శ యార్యామహాదేవియన్
 నను రక్షింప నెఱుంగునో యెఱుంగదో శ నాభాగ్య మె ట్లున్నదో.

ఇతనికవనంబునఁబడ్యాంతము లతిరమణీయములు. పద్యాది సరకులించినరసం

బును బయింబయి సతిచతురముగాఁ బుష్టి నొందించుచుఁ దుదిని వ్యస్తపదిములపి
న్యాసవైఖరిచేఁగాని సుధార్పురివలె నురవడించునొకనిడుదసమాసంపుఘాటిచేఁగాని
దానిని బెల్లుగా వెల్లిగొలుపును.

క. కలఁ డందురు దీనులయెడఁ, గలఁ డందురు పరమయోగిగణములపాలం

గలఁ డందు రన్నిదిశలను, గలఁడు గలం డవెడివాడు శ గలఁ డో లేఁ, అష్ట.

మ. మలఁగుక్ మెల్లనిగాలికిం బటురటశస్త్రద్విరేసాలికిం

దలఁగుం గోయిలమ్రోతకై యలఁగు నుశద్యత్కిరసంభాషలం

గలఁగుక్ వెన్నెలవేడిమిక్ నలఁగు మారకందాంకురచ్ఛాయకుం

దొలఁగుం గొమ్మ మనోభవానలశిఖాశదోదూయమానాంగి యై. దశ. పూ.

ఈకవిసంస్కృతపదరచన లించుమించుగా నన్నయకవనంబుసండుంబోధె
లలితములుగా నుండును. అయిన నర్థసారస్యమునను బదవాక్యసౌష్ఠవమునను నితని
కవనంబు తిక్కనదానియంతప్రోథము గాదుగాని, రసోచితరచనావైచిత్ర్యం టది
యతనికవితకు వెనుదీసినదికాదు. ఎక్కువయని చెప్పటయు నాహసముకాదు. తిక్క
న కర్థసారస్యమునందుఁ గన్ను. పోతనకు రససౌభాగ్యమునందు దృష్టి. ఈ సేతువుం
బట్టియే పోతన కొన్నియెడలఁ బదాడంబర మని కాని వ్యర్థపూరణమని కాని సాటిం
పక రసై కానురూపముగాఁ బద్యముల రచించి యున్నాడు.

మ. వరగోవిందకథానుధారసమహోరవర్షోరుధారాపరం

పరలం గాక బుధేంద్ర చంద్ర యితరోపాయానురక్తిం బ్రవి

స్తరదుద్ధాంతదురంతదుస్సహజనుశస్సంభావితానేకదు

స్తరగంభీరకఠోరకల్మషకనశ్రద్ధావానలం బాటునే. ప్రథ.

ఈకవి' నాచనసోమునియు త్తరహరివంశమును జూచియే దీనిని రచించియుండ
వచ్చును. దీనికి నిదర్శనముగా మూలమునలేక యాయు త్తరహరివంశమునందు
మాత్రము గలకథాంశములును సందలిపద్యాదులవంటివి గొన్నియు నిందుఁ
గానఁబడుచున్నవి. ఉదాహరణము నొక్కటిఁ బ్రదర్శించెద.

ఉ త్తరహరివంశము.

మ. అరిఁ జూచుక్ హరిఁ జూచు సూచకములై శ యందంద మందారకే

సరమాలామకరందబిందుసలిలశస్యందంబు లందంబు లై

దొరఁగం బయ్యెదకోం గొకింత దొలఁగం శ దోడ్తో శరాసారముక్

దరహాసామృతసారముం గురియుచుం శ దన్వంగి కేళీగతిన్.

దశమస్కంధము.

మ. పరుఁ జూచుక్ పరుఁ జూచు నొంప నలరింపన్ రోషరాగోదయా

విరతభూకుటిమందహాసములతో శ వీరంబు శృంగారముక్

జరగం గన్నులఁ గెంపు సొంపుఁ బరఁగం శ జుండాత్మసందోహముక్

సరసాలోకసమూహమున నెఱపుచుం ర జంద్రాస్య హేలాగతిన్.

పోతనకవితావిషయ మింతటితో నిలిపి యీపురాణంబును దెనిగించిన తక్కినకవులంగూర్చి కొంత వ్రాయుట యావశ్యకము. పోతనకంటె వా రేవిధమున ను దక్కువయే యగుదు రని ముందే చెప్పియున్నాడను. పోతనకవనంబునం గాని పించుపదలాలిత్యమును, బాకప్రసన్నతయు, శబ్దాలంకారవైచిత్ర్యము, వివిధవర్ణనానల్పకల్పనాచమత్కృతియు, సత్యంతరసస్ఫూర్తియు, సందర్భచితసుకుమారసరసపదపద్యాభినివేశచాతురీగరిమయు, విలాసోల్లసితవిశ్రంఖలధారావిహారంబును దక్కినవారికి రావు, వారిలో

సింగన

కవనంబున మృదుమధురగుంభితములును మానసోద్దీపకము లగువర్ణనములును గొన్ని యక్కడక్కడ గానంబడుచున్నవి. ఈతనికైలిం జూడఁగాఁ బోతనకవితారీతిం గూడినంతవఱకు ననుకరించియే తనభాగమును రచింపఁ జూచినాఁ డని తోచుచున్నది. పోతనకైలిని సూచించుకొన్నిపద్యాదుల నుదాహరించుట మంచిది.

క. మోదం బై పరిదూషిత, ఘేదం బై శాబరీద్ధరకిలికించితదృ
గ్భేదం బై బహుసౌఖ్యాపాదం బై యెప్పువింధ్యరపాదంబునకున్. ప.వృ.

క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనిరకాయోత్థితసా
ద్గుణ్య మయి నై మిశాఖ్యా రణ్యంబు నుతింపఁ దగు నశ్రరణ్యంబులలోన్. ప్రథమ.

క. పుట్టితి వజ్రతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషుభజనము పదముల్
మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధరమున మునినాథా. ప.వృ.

క. విడిచితి భవబంధంబుల, నడచితి మాయావిమోహ శ్ర మైనతమంబున్
నొడిచితి నరివర్గంబులఁ, గడచితి నాజన్మదుఃఖభక్తర్తారణమున్. ప్రథమ.

ప. కుంతంబుల గ్రుచ్చుచు, గుఠారంబుల వ్రచ్చుచు, ముసలంబుల మోడుచు,
ముద్గరంబుల బాడుచు, జక్రంబులం ద్రుంచుచు, సబళంబుల నొంచుచు. ప.వృ.

ప. గదల వ్రేయుచు, గాండంబు లేయుచు, ముద్గరంబుల నొత్తుచు, ముసలంబుల
మొత్తుచు, గరవాలంబులఁ ద్రెంచుచు, జక్రంబులఁ ద్రుంచుచు. దశ. పూ.

ఇట్లే యిద్దఱకవనంబుల నందగద కొన్నిపోలికలు కానంబడు చున్నవి గాని పోతనధార యత్యంతనిస్సర్గోల్లసితం బగునిరుపమప్రతిభాతీతయంబువలన నశ్రమంబునఁ దొరంగి రసావేశతరంగిత మై తుఱంగలించుటంజేసి యతనిరచనలు సింగనవాని కంటె నతిమధురము లై, ప్రకృతిమనోహరము లై, నిబిడరసపరిప్లవము లై కాని పించుచున్నవి. ఇది యిట్లుండ నితఁడు పఠ్యస్కంధము నద్వైతపరముగానే తెనిగించినాఁడు. దీనికి నిదర్శనముల నాస్కంధమునుండి కొన్నింటి వ్రాసెద.

పఠ్యస్కంధము.

సీ. అఖలభూతముల దేవహేంతస్థమగునాత్మ, యీశుండచ్యుతుండనిరయెఱుంగవలయు.

వ. దేవా! రజ్జువునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబుచేతి బ్రహ్మం బయి
న నీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతి గలిగెడిని.

వ. కావున గుణంబులును గుణియును, భోక్తయును భోగ్యంబును...హర్తయు
హన్యంబును, నుత్పత్తిస్థితిలయైకకర్తయై సర్వోత్పత్తిప్రసూతై సయస్పరమేశ్వ
రుండె కాని యన్యంబు లేదు.

ఇట్లు జీవపరతాదాత్మ్యంబును జగన్నిత్యాత్మ్యంబును బ్రతిపాదింతుంబు లగు
టంజేసి యీస్కంధ మద్వైతపరముగాఁ దెనిగింపఁబడె ననుట తెల్ల మగుచున్నది.
మఱియు నిందు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమునందలిపదార్థాదు లాయితత్త్వఘట్టములందుఁ
గానఁబడుచున్నవి.

షష్ఠస్కంధము - చతుర్థాధ్యాయము.

29. శ్లో. యదోపరామోమనసో నామరూపరూపస్య దృష్టస్తృతిసంప్రమోషాత్
య ఈయతే కేవలయా స్వసంస్థయా హంసాయ తస్మై శుచిషడ్ధనే నమః.

వ్యాఖ్యానము.

యదేతి॥ యదా, మనస ఉపరామః-సమాధిః...తదా, నామరూపే రూ
పేత్యేనేన తత్తథా, తస్యఉపరమే హేతుః; దృష్టం-దర్శనం, స్మృతిస్మి, తయోః
సంప్రమోషాత్-నాశాత్, తదా, యః కేవలేన-స్వరూపజ్ఞానేన ప్రతీయతే, తస్మై
హంసాయ, శుద్ధాయ; శుచి-శుద్ధం మనః, షడ్-ప్రతీతిస్థానం, యస్యతిస్మై నమః.
తెనుఁగు.

మఱియు ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టస్తృతిల
నాశంబువలనం గలిగెడునుపరామం బగుసమాధియందుఁ కేవలస్వరూపజ్ఞానంబునఁ
దోచు నిర్మలప్రతీతిస్థానం బై నహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు.

ఇట్లావ్యాఖ్యానమునందలిపదార్థాదులు గలిగియు నద్వైతపర మయ్య
నుటంజేసి యీస్కంధమును బహుతరముగా నావ్యాఖ్యానము ననుసరించియే
సింగన తెనిగించి యుండు నని తోచెడిని. అయినను బోతనవలె వ్యాఖ్యానము
ను గొని మూలము నన్యూనముగాను ననతివిపులముగాను విశదీకరించువై దుష్య
ముగాని ప్రావీణ్యముగాని యీకవియందుఁ గానము. మఱియు నావ్యాఖ్యానముఁ
జక్కగాఁ బాటించి మూలమును దానికి మిక్కిలి సరిగాఁ దెనిగించినవాడును
గాఁ డని మీఁదియుదాహరణముచేతనే తెలియవచ్చును. కొన్నియెడలఁ దెనిగింపు
మూలమునకుఁ జాల భిన్నముగాను నుండును. మూలమునఁ దత్త్వఘట్టములతోని
సమాసములఁ బోతనవలెఁ దేటపఱుప లేక యట్లే యుంచి రచించుట యటుం
డఁగా వానిలోఁ గొన్నింటియర్థములు నిందు సరిగాఁ గానిపించుటయులేదు. కొన్ని
యెడల నద్వైతప్రక్రియను మాత్రము దప్పక తనకుఁ దోచినరీతిని మూలమునకు
జాల విరుద్ధముగాను దెనిగించి యున్నాఁడు. కేవలకవిత్యమునుబట్టి చూడ

నీతఁడు సింగసనారయలకంటె నెక్కువై పోతనవలె స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనములను గూడఁ జేర్చి మధురముగాను మనోహరముగాను దనస్కంధమును దెనిగించినాఁ డని చెప్ప నొప్పును. ఇతనికవనమున లక్షణదోషములు కొన్ని గానిపించుచున్నవి.

కొనికి కాదేశము.	దుష్టసంధులు.
పెట్టుక.	ఓ రేడ్వకుఁ డని.
పట్టుక.	గ్రిక్కిటి నీజగంబునను.
ఉకారాంతశబ్దమునకు కుషష్ఠి పరమగు	మహి మెట్టిదియో.
నపుడు నగామము రామి.	అడఁకు వేమియు.
పాటుకు.	ధాతంతవానిని.
దుష్టరూపములు.	నేర్పరింతింతవాఁ డన రానివాఁడు.
చేతును.	

మఱియు సమాసదోషములు మొదలగునవి కొన్ని గానిపించుచున్నవి కాని విస్తరభీతి నిట వ్రాయక పంచమస్కంధము దెనిగించిన

గంగన్న

ను గూర్చి కొంతవ్రాయుట యుక్తము. ఈతనికవన మంతరసవంతము కాదు. దానిని సింగనకవనముకంటెఁ దక్కువ యని చెప్పవచ్చును. రసోత్పత్తికొఱకుఁ జేసినరచన లంతగా శ్రమంపడక కుదిరినవిగాఁ దోఁపమిచేఁ బోతనవానివలె నవి స్వభావసుభగములుగాఁ గానిపింపవు. అయినను మొత్తమునకు నితనికవిత్వము కొంత లలితముగాను సింగసదానికంటె సుకుమారముగాను నుండును. ఇతని తెనిగింపును సింగసదానివలె మూలమునకు మిక్కిలిసరిగా నుండదు. వర్ణనాసందర్భములయందు నిది మూలముకంటెఁ జాలన్యూనముగాను గొన్నియెడల భిన్నముగాను నుండును.

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాధ్యాయము.

కటాక్షవర్ణనము.

శ్లో. బాణా విమా భగవత శ్శతపత్రపత్నై కాంతా వపుంఖరుచిరా వతితిగ్ధ దంతౌ
కస్నైయయుంక్షసివనేవిహరన్నవిద్ధగ్ధేమాయనోజడధియాంతవవిక్రమోస్తు.
తెనుఁగు.

క. పాలు పగుచున్నవిలాసం, బు లనంగజబాణములను శ బోలెడునీచం
చలసత్కటాక్షవీక్షణ, ముల నెవ్వని నింతి చిత్తరమునఁ గలఁచెదవే.

అంగపరిమళలోభానుగతభ్రమరవర్ణనము.

శ్లో. శిష్యా ఇమేభగవతః పరితః పఠతి గాయంతి సామ సరహస్య మజస్ర మీశ!
యుష్మచ్ఛిఖా విలులితా స్సుమనోభివృష్టిః సర్వేభజంత్యుషిగణాఇవవేదశాఖాః.

తెనుగు,

చ. చదరంగ వేదముల్ చదువుశిష్యులపై దగఁ బుష్పవృష్టి న
వృద్ధమున నంతలోఁ గురియ్యమాడ్కిని మ న్నధసామగానముల్
చదివెడుశిష్యులో యనగ ర పట్టదపంక్తులు మోయఁగా వడి
బడపడి మీఁద రాలుఁ గచరభారమునందులజాటుకొన్నిరుల్.

వీనిలో మొదటిపద్యమున మూలమునందలివిశేషణాదులు పెక్కులు లేవు. రెండవదానియందు మూలార్థరీతి గానిపింపదు. ఇట్టితనికవిత్వ మంతగా సరసమును మధురమును గాకపోయినను, మార్దవమూలమునఁ గొంత లాలిత్యమును గాంచుచున్నది. మఱియుఁ బోతనాదులకవనంబులందుంబోలె నింను స్వకపోలకల్పితము లగువర్ణనము లెందును గానరావు గాని సరసవస్తుత్వాగములు పెక్కు కానఁబడుచున్నవి.

౧౬. ఇతితేషాం వృషలానాం రజస్తమః ప్రకృతీనాం ధనమదరజడస్య క్తమనసాం...కర్తాతిదారుణం యద్భ్రష్టభూతస్య సాక్షాద్భ్రష్టస్థిసుతస్య నిర్వైరస్య సర్వభూతసుహృద స్సూనాయా మప్యనుజ్ఞాతాయా మనభిమతి మాలంభసంత దుపలభ్య బ్రహ్మతేజసాతిదుర్విషహేణ దందహ్యమానేన వపుషా సహసోచ్చ చాలసైవ దేవీ భద్రకాలీ. ౧౭. భృశమమర్ష రోషావేశరభసవిలసితభ్రుకుటీవిటపకుటిల దంష్ట్రాిరుణేక్షణాటోపాతిభయానకవదనా హంతుకామేవేదం మహాట్టహాస మపి సంరంభేణ విముంచంతీ, తతఉత్పత్య పాపీయసా మతిదృష్టానాం తేనైవాసినా వృక్షశీర్ణాం గళాత్ ప్రసవంత మస్యగాసవ మత్యుష్ణం సహగణేన నిషీరూతిపానమదవిహ్వలోచ్చైస్తరాం స్వపార్షదైస్సహ జగౌ ననర్త విజహార చ శిరః కందుకలీలయా.

పంచ. నవమాధ్యాయము.

తెనుగు.

సీ. సర్వభూతములకు ర సఖుఁడును బ్రహ్మభూతాత్ముఁడు నిర్వైరుఁ ర డయినబ్రహ్మసుతునితేజం బంతఁ ర జూడ దుస్సహమైన, భయ మంది వడఁకుచు రభద్రకాలీ శ్రోధంబు ముమ్మడిగొనగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు సేసి పాపాత్ములును దుష్టరక్షరులును రాజస, తామసకర్తసంరథాను లగుచు తే. విప్రవరునట్లుహింసించురవృషలపతిని, భృత్యవర్గంబుతోఁ దలఁ రబృథ్విఁ గూల్చి యపుడు వృషలాధిపునిశిర రమంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందంద రక్త్రేడనలిపె.

ఇది యితని తెనిగింపునకు మంచినిదర్శనము. ఇందు రసపూర్తి మూలంబుకంటె మిక్కిలి తక్కువ. మూలార్థమెల్ల ననతిమ్యానముగా సంగ్రహించి నిపుణముగా నొక్కసీసంబున నిమిచ్చి యతిమృదువుగా రచించినరీతి చివటగానవచ్చును. పోతనయేని నిట్టివర్ణనాప్రసంగము పొసంగెనా రసపారవశ్యంబునఁ జిత్రవిచిత్ర రచనానల్పకల్పనాచమత్కారం బేపార స్వానవద్యహృద్యకవిత్వవిద్యావిలాస

విశేషంబులెల్లఁ జూపి రసంబులు చిప్పిలం జేయకుండునే ! ఇట్లే తత్త్వస్థుట్టుములందు
 మూలమునకును దెనుఁగునకును బెక్కుచోట్ల భేద మగపడినను జాలవఱకు మూల
 ము ననుసరించియే తాత్పర్యరూపముగాఁ దెనుఁగు నేసియున్నాఁడు, కొన్నిచోట్ల
 శ్రీధరాచార్యవ్యాఖ్యానమందలియర్థాదులు గానిపించుటచే దానిని బూర్ణముగా
 ననుసరింపకపోయినను సహాయముగా నుంచుకొని సంగ్రహముగాఁ దెనిగించి
 యుండు నని తోచెడిని.

పంచమస్కంధము - ఏకాదశాధ్యాయము.

శ్లో. యావన్మనో రజసా పూరుషస్య సత్త్వేనవా తమసా వానురుద్ధం

చేతోభి రాకూతిభి రాతనోతి నిరంకుశం కుశలం వేతరం వా॥

నవాసనాత్మా విషయోపరక్తో గుణప్రవాహో వికృత స్తోడశాత్మా

వ్యా. పురుషస్య, కుశలం-ధర్మ మితర-మధర్మంవా, ఆతనోతి, కైః, చేతో
 భిః-జ్ఞానేంద్రియైః. ఆకూతిభిః-కర్తేంద్రియైశ్చ॥ ౪॥ తతశ్చ ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తం
 తదేవానేకదేహాదివైచిత్ర్యంకరో తీత్యాహ॥ స ఇతి-తన్మన ఇత్యర్థః, వాసనాయుక్తం
 ఆత్మోపాధిత్వా దాత్మా.

తెనుఁగు.

పురుషుని, చిత్తంబుగుణములఁ గ జెంది యెంత

తే. కాల ముండును మఱియంతరకాలమందు, నరయవిజ్ఞానకర్తేంద్రియములచేత

మరగి ధర్మంబు మఱియధర్మంబు నట్లు, తగిలి పుట్టించుచుండు నరత్యంతమహిమ.

వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు...చిత్తంబు

ఈకవియుఁ దనస్కంధము నద్వైతపరముగాఁ దెనిగించె ననుటకు దాని
 యందలినిదర్శనములం గొన్నింటిఁ దెలిపెద :

ఆ. పరఁగఁ బెద్ద లీప్రపంచ మంతయుఁ దధ్య, మనరు ౧-ఆ. 151

వ. మనోవృత్తుల సతిక్రమించినజీవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు
 గా నెఱుంగుము...ఈశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మ
 స్వరూపంబున నుండు. ౧-ఆ. 153

వ. బ్రహ్మం బొక్కటియ సత్యంబు జగ త్తసత్యంబు. ౧-ఆ. 159

ఇట్లద్వైతపరముగాఁ దెనిగించుటయు నితండు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమును
 గొంతయేని ననుసరించి యుండు ననుటకుఁ గొంతయాధారముగా నున్నది. ఇతని
 కవనంబునను గొన్నిలక్షణదోషంబులు చూపట్టుచున్నవి.

కొనికి కాదేశము.		నాటుక.	145
ప్రభమాశ్వాసము.		ఉకారాంతశబ్దమునకు కుషష్ఠిని	
తఱుముక.	128	నగాగమము రామి.	
ఆశ్రయించుక.	147	ఆశ్రమముకు.	21
ద్వితీయాశ్వాసము		సుతుకు.	56
జట్టుక.	120		

మఱియు దుష్టము లగునఖండయతులును మఱికొన్నిదోషములును గాని పించుచున్నవి. మొత్తమునకు నితనికవిత్వము మిక్కిలి మృదువుగా నుండు ననుటకు రెండుదాహరణము లిచ్చి యితనివిషయ మింతటితో విరమించెద.

ఉ. అక్కట! తల్లిఁ బాసి హరిశ్చంద్రాంశుక మాపులు లేమిఁజేసి యే దిక్కున లేక యున్న నిటఁగ దెచ్చితి నాయెడ నీమృగాంశుకం బెక్కుడు ప్రేమఁజేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధికి మక్కువఁజేసి దీనిఁ గడుఁగమన్ననలం దగఁ బోతు నెంతయున్.

ఉ. రాజులు మేలనంగ సురరరాజసమానుడ నై తనూజులఁ రాజులఁ జేసి తాపసులు శ రాజముపేంద్రుఁ డటంచుఁ బల్కఁగాఁ దేజము నొంది యీహరిణదేహమునందలిప్రీతిఁజేసి నా యోజ సెడంగ నేఁ జెడితి శ యోగిజనంబులలోన బేల నై.

ఇక వాక్రతప్రతులందును నచ్చుప్రతులగద్యలందును నేకాదశద్వాదశస్కంధములను రచించినవాడుగాఁ దెలియుచున్న వెలిగందల

నారయ

ను గూర్చి కొంత వ్రాయవలసియున్నది. ఈరెండుస్కంధముల శైలిగింపుమొత్తమునకు మూలమునకుఁ జాలవఱకు సరిగా నుండదు. తత్త్వఘట్టములందుఁగాని కథాంశములందుఁగాని యిది మూలమునకుఁజెను బెక్కుచోట్లఁ జాల న్యూనముగాను గొన్నయెడల మిగులవిశుద్ధముగాను నుండు నని తొలుతనే చెప్పియున్నాడను. స్థానీవులకన్యాయంబున రెండుదాహరణంబు లిచ్చెద.

శ్లో. ఇంద్రియార్థభ్రమో జాగ్రత్స్వప్నోంతరికరణభ్రమః

సుప్తం తద్వాసనాబీజం తుర్యా మూర్తి స్తదన్వితః॥ ఏకాదశ.

వ. ఇంద్రియార్థభ్రమణంబు నేనెడుదుర్మతులకు సుషుప్త్యాద్యవస్థలు వరుసన కలుగుటంజేసి పరమేశ్వరుని బొందరామి యనునాలుగవయవస్థయుఁ గలుగు.

శ్లో. తంచోపనియ నదసి పరిష్టానముఖశ్రియః

రాజ్య ఆవేదయాంచక్ర స్సర్వయాదవసన్నిధౌ॥

తం చూర్ణయిత్వా ముసలం యదురాజ స్స ఆహుకః.

సముద్రసలిలే ప్రాన్యల్లోహం చాస్యావశేషితం

కస్మిన్మతోన్యోన్యగ్రసీల్లోహమ్॥

ఏకాదశ.

వ. ...దానింగొనిచని దేవకీనందనుసన్నిధానంబునంబెట్టి యెఱింగించిన నతం (జాత్య కల్పితమాయారూపం బగుట యెఱింగియు నెఱుంగనితెఱుంగున) వారలం జూచి యిట్లనియె... (సముద్రతీరంబున నొక్కమహాపర్వతం బున్నది. అందు నుండు న త్యుచ్చయవిశాలవిభీషణం బగుపాషాణంబున మీభుజాబలంబుచేత నీముసలం బుఁ దివిచి) దీనిచూర్ణంబు సింధుకబంధంబులం గలిపి రండు పొం డని జగద్విభుం డైన కృష్ణుం డానతిచ్చిన వారు నట్ల చేసి తత్కీలతం బైనలోహఖండంబును సరకు గొనక సాగరంబునఁ బడవైచిన నొక్కరుపంబు గ్రసించిన.

ఇట మూలమున 'రాజ్ఞే' 'యదురాజ స్స ఆహుకః' ఇత్యాదు లుగ్రసేనుని నిర్దేశించుచుండఁగా నతనికి మాఱుగా 'దేవకీనందనుండు' 'జగద్విభుం డైన కృష్ణుండు' అని తెనుఁగున నున్నది. మఱియుఁ దెనుఁగునఁ గుండలీకరణములలోని ముసలమాయారూపత్వపర్వతపాషాణాదు లెవ్వియు మూలమునఁ గానరావు. ఇంతే కాక యందలికుండలీతవాక్యము రెండవదానికి వ్రాతప్రతులందు 'సముద్రతీరం బున నొక్కమహాపలం బున్నది. ఇమ్ముసలంబు మీభుజాబలంబున దానిమీఁ దం దివిసి' అని పాఠాంతరము చూపట్టుచున్నది. మూలమునకును, వ్రాతప్రతుల కును, నచ్చుప్రతులకును గానిపించుపరస్పరభేదముల కిది యొకనిదర్శనము. ఇట్టిభేద ములు కథాంశములను దత్త్వఘట్టములను గానఁబడుటకుఁ జెఱి యొకయుదాహరణముఁ జూపెద.

మూలము.

శ్లో॥ తక్షకగ్ని ప్రహితో విప్రాః! క్రుద్ధేన ద్విజసూనునా।
హంతుకామో నృపం గచ్ఛన్దదర్శ పథి కాశ్యపమ్।
తం తర్పయిత్వా ద్రవిణై ర్నివర్త్య విషహారిణమ్।
ద్విజరూపప్రతిచ్ఛన్నః కామరూ ప్యదశ స్పృషమ్।
బ్రహ్మభూతస్య రాజవై దేహోహి గరళాగ్నినా।
బభూవ భస్మసాత్సద్యః పశ్యతాం సర్వదేహినామ్॥
హాహాకారో మహా నాసీ ద్భువి ఖేదిత్యు సర్వతః।
విస్మితా హ్యభవ స్సర్వే దేవాసురనరాదయః॥
జనమేజయః స్వపితరం శ్రుత్వా తక్షకభక్షితమ్।

వ్రాతప్రతుల తెనుఁగు.

వ. తక్షకప్రేరితుం డైన యుర్వీసుపరువుండు ననుఁదెంచి రాజసన్నిధి నున్నవారిచే తికి నొక్కఁఫలం బిచ్చిన వారు రాజున కిచ్చిన నతం డది యాస్వాదింప నందుఁ గ్రిమిరూపంబున నెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాఢోదరం బైన కఱచినఁ బరీక్షిత్తు పంచత్వంబు నొందుట విని తనయుం డైన జనమేజయుండు.

అచ్చుప్రతుల తెనుగు.

వ. ఇటఁ గ్రుద్ధుం డైన బ్రాహ్మణోత్తమునిచేఁ బ్రేరితుం డైన తిక్షకుండు ద్విజరూపంబుఁ దాల్చి పరీక్షిద్వధార్థంబుగా నేతెంచుచుండి మార్గమధ్యంబునఁ గాశ్యపుం డనునర్పవిషహరణసమర్థుం డగునొక్కవిప్రునిం గని యతని సపరిమిత ధనప్రదానంబునఁ దృప్తుం గావించి పరీక్షిన్నికటంబునకు రా కుండునట్లు నర్చి యంతటఁ బరీక్షిన్ హారాజుచెంత నున్నవారిచేతి కొక్కఫలం బిచ్చి చనిన వారాఫలంబు రాజున కిచ్చిన సతం డాఫలంబు నాస్వాదించినం గ్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి మహాభయంకరరూపంబునఁ గాఢోదరం బై రాజుం గటచిన సతండు నాక్షణంబ విషాగ్నిచే భస్మీభూతుం డయ్యె. అట్టియవసరంబున భూమ్యంతరిక్షంబుల నుండునిఖిలప్రాణు లాశ్చర్యకరం బగుతన్మరణంబుఁ గని హాహావంబులు సేసిరి అంత నీయర్థంబు సతనితనయుం డైన జనమేజయుండు విని.

ఇట వాగ్రితప్రతులపాఠము మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను విరుద్ధముగాను నుండుటం జూచి యచ్చుప్రతులందలిపాఠము మూలానుసారముగా రచింపఁబడెను గాఁబోలు. వాగ్రితప్రతులవిరుద్ధపాఠమునుబట్టి పర్యాయోచింపఁగా మూలమునఁ గల 'తక్షకః ప్రహితో విప్రాః!' అనుపాఠమునకు మాఱుగా 'తక్షకప్రహితో విప్రాః' అనుతప్పుపాఠము నెట్లో కొని కవి తెనిగించియుండు సని తోచెడిని. తెనుగుపాఠముల రెంటును గల 'ఒక్కఫలం బిచ్చుటయు' తక్షకుండు 'క్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి' వచ్చుటయు మూలమునఁ గానరావు.

ద్వాదశస్కంధము - చతుర్థాధ్యాయము.

శ్లో. బుద్ధేర్జాగరణం స్వప్నం సుషుప్తి రితిచోచ్యతే
మాయామాత్ర మిదం రాజ న్నానాత్వం ప్రత్యగాత్మని
యథా జలధరా వ్యోమ్ని భవంతి న భవంతి చ
బ్రహ్మణీదం తథా విశ్వ మవయ వ్యుదయాప్యయాత్
అన్యోన్యాపాశ్రయాత్సర్వ మాద్యంతవ దవస్తు చ
సానాత్వం చిద్రయోర్యద్య జ్ఞోతిషో ర్వాతయో రపి
యథా హిరణ్యం బహుథా సమీయతే నృభిః క్రియాభి ర్వ్యవహార వర్తను
ఏవం వచోభి ర్భగవా నధోక్షజో వ్యాఖ్యాయతే లాకికవైదికై ర్జనైః.

వాగ్రితప్రతుల తెనుగు.

వ. స్వప్న జాగరణసుషుప్త్యవస్థా(భేదం బాత్సమయం బై బుద్ధియుక్తం బైనమాయయై యోగంబునం బరిణమించు. ప్రాణిజాతంబున కీశ్వరునందు లయోదయంబు లగు. ఈజగం బన్యోన్యాపాశ్రయం బై యాద్యంతవస్తువై వర్తించు) ఒక్కతేజంబు బహువంధ్రంబులఁ గానంబడు తెఱంగున. నొక్క(పరమాత్మను) బెక్కువిధం

బులుగా భావించురు. హాటకంబు పెక్కురూపంబు లయ్యు నేకం బైన తెఱంగునఁ బరమాత్మ నొక్కటిగా భావించి.

అచ్చుప్రతుల తెనుగు.

ప. జాగ్రత్తస్వప్నసుషుప్త్యవస్థలు (బుద్ధిధర్మంబు లగు, ప్రత్యగాత్మయందు నానా ప్రకారంబులం దోచు సీద్యశ్యప్రపంచం బంతయు మిథ్య యని తెలియుము). ఒక్కతేజంబు బహురంధ్రంబులం గానంబడువడువున నొక్కయాత్మయే పెక్కు విధంబులఁ దోచుచుండు. హాటకంబు పెక్కురూపంబులు గల దైన నేకం బైన తెఱంగునఁ బరమాత్మ (వివిధచేతనాచేతనశరీరంబులయందుఁ) బెక్కువిధంబులం గానంబడిన నేకంబుగా భావింపవలయును.

ఇట మూలమునం దెడనెడ నుండుశ్లోకములు కొన్ని తెనిగింపఁబడినవికావు. ఆశ్లోకము లుండుచోటులనే చుక్కలతోఁ జూపి తెనిగింపఁబడినవానిని మాత్రము వ్రాసినాడను. తెనిగింపఁబడినవో యేదర్శనమునుబట్టి చూచినను మూలమునకు వలయునంతసరిగా లేవు. ఈలోపము లటుండఁగాఁ దెనుగుపాఠములు రెంటును గుండలితము లగుబంతు లొండొంటియందు లేవు. మఱియు నచ్చుప్రతులందలి తెనిగింపు సువ్యక్తముగా నద్వైతపరముగా నున్నది. వ్రాతప్రతుల తెనిగిం పట్లు గాని పింపదు.

ఇట్లు మీఁదిరెండుదాహరణములవలన మూలాదులు మూఁటికిని గలభేదములు విశేషముగాఁ దెలియవచ్చును. మఱియు నద్వైతయెడల నధ్యాయము లొకటి రెండుగాఁ దెనిగింపఁబడకున్నవి. ఏకాదశస్కంధమునఁ ద్రయోదశాధ్యాయమున శ్రీవిష్ణుండు హంసరూపి యై చేసినతత్త్వోపదేశము.

‘వస్తునో య దనానాత్వ మాత్మనః ప్రశ్న ఈశ్వరః’

అనుశ్లోకము మొదలుగాఁ బదియేడుశ్లోకములఁ జెప్పఁబడియున్నది. వాని కెల్లఁ*దెనుగయిదాటుబంతులే యున్నవి. అవియును మూలమునకు సరిగావు. అందు మనసా వచసా దృష్ట్యా దృశ్యతేనై రపీంద్రియైః ।

అహమేవ న మత్తోఽన్య దితి బుధ్యధ్వ మంజసా॥

24

అనుశ్లోకము ‘పంచేంద్రియంబులకు దృష్టం బైనపదార్థం బనిత్యంబు. అది నిత్యదృష్టిని బ్రహ్మం బని తెలియవలయు’ అని తెనిగింపఁబడియున్నది. కవి పదునాలు గవయధ్యాయమునఁ జెప్పఁబడినభక్తిపారమ్యధ్యానయోగములను బదిబంతులలో నఱగొఱగాఁ దెనిగించి, షోడశమునందలివిభూతులను జెప్పి యవ్వలిమూఁడధ్యాయములవిషయములను మూఁడుబంతులతో సూచించి పంచైంద్రవిషయధ్యాయమునకు మఱిలి, యందుఁ గల

శ్లో॥ తస్మా త్వ ముద్ధవోత్సృజ్య చోదనాం ప్రతిచోదనామ్ ।

ప్రవృత్తించ నివృత్తించ శ్రోతవ్యం శ్రుత మేవ చ॥

మా మేక మేవ శరణ మాత్మానం సర్వ దేహినామ్ ।

యాహి సర్వాత్మభావేన మయా స్యా హ్యకుతోభయః॥

15

ఈశ్లోకములకే *‘సర్వధర్మాః పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ’ ఇత్యాదులు నాలుగుబంతులు చెప్పి పిదప బందొమ్మిదవయధ్యాయమునందలిశిష్టాంశమును గొంతయు నిరువదినాలుగవదానియందలిసాంఖ్యవిధియు సప్తవింశమునందలియర్చనాప్రకారంబు గొంతను దెనిగించి యిరువదితోమ్మిదవదానియందుఁ గల

‘గ చ్ఛోద్ధవ ! మయాదిష్టో బదర్యాఖ్యం మయా శ్రమమ్’ !

ఇత్యాదులను, నవ్యలిరెండధ్యాయంబులఁ గలయాదవక్షయబలరామకృష్ణ నిర్యాణంబులను దెనిగించి యున్నాడు. ఈస్కంధమునఁ గలభిక్షుగీతాదులు తెనుఁగున లేవు. మఱియు †‘నారాయణవిగ్రహంబు జలధిప్రాంతంబున జగన్నాథస్వరూపం బై యుండె’ ననుట మూలమునం గానరాదు. మొత్తమునకు స్కంధమునకుఁ దెనుఁగు మూలమున నాలుగింట నొకపాటుండును. ద్వాదశస్కంధమును దెనిగించుటయం దిట్లధ్యాయములుగా వదలిపెట్టుట లేదు గాని యది పెక్కుచోట్ల మూలముకంటె మిక్కిలి న్యూనముగాను గొన్నియెడలఁ గడుభిన్నముగాను గాని పించుచున్నది.

వ్రాతప్రతులందు లేనివియు మూలానుసారము లైనవియు సగు సధికపాశాదు లచ్చుప్రతులందుఁ గానంబడుటకుఁ బండితులు మూలముగా నుండఁజోలు నని చెప్పినాడనుగదా. ఆవిషయ మట్లుండ మఱియొకవిచిత్రమును జూపట్టుచున్నది. ఈ రెండుస్కంధముల తెనిగింపు వ్రాతప్రతులం దద్వైతపరముగాఁ దోచుదు. అచ్చుప్రతులందో యది స్వప్రతిముగాఁ నద్వైతపరముగాఁ గానిపించుచున్నది. వ్రాతప్రతులపాఠమునుబట్టి చూడ నది యద్వైతపర మనుటకంటె విశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ గొన్నియాధారము లందే కానఁబడుచున్నవి.

‡ ‘సర్వధర్మాః పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ యనునపనిషత్తుల్యం బగు గీతావచనప్రకారంబున’ అని యీశ్లోకమునకు విశిష్టాద్వైతలవలఁ గవి మిక్కిలి ప్రాధాన్యముకలిమిని జూపియున్నాడు.

మఱియు ‘జీవాత్మభేదంబు § మొదలైనవి యెఱిగించి విజ్ఞానవంతుంఁగాఁ జేసి మన్నించితి’ అని యిట జీవాత్మభేదంబుఁ బ్రతిపాదించియున్నాడు.

¶ ‘దేవతాంతరమంత్రాంతరసాధనాంతరంబులు వర్జించి యుండేనేని వైకుంఠంబున వసించు’ ఇది వీరవైష్ణవత్వసూచకము.

ఈవాక్యములు వ్రాతప్రతులందును నచ్చుప్రతులందును గానిపించుచున్న

వి. ఇవి నిస్సందేహముగా విశిష్టాద్వైతపరములు. అచ్చుప్రతులందుఁ గంతోక్తిగా నద్వైతమును బ్రతిపాదించువాక్యములు మూఁటిని వ్రాసెద.

‘ప్రత్యగాత్మయందు నానాప్రకారంబులం దోచునీదృశ్యప్రపంచం బంతయు మిథ్య యని తెలియుము.’

‘ఇట్లాత్మస్వరూపునిగా హరిని నిరంతరంబు భావించుచుండుట విశేషంబు,

‘బ్రహ్మత్వైక్యానుసంధానంబు.’

ఇందు మొదటిదియు మూడవదియు వ్రాతప్రతులందు లేవు. రెండవదానికి మూలము ‘ఏవ మాత్మాన మాత్మస్థ మాత్మనై వామృతప్రభో.’ దీనికి వ్రాతప్రతులం దెల్ల *‘ఇట్లాత్మనాత్మస్థునిగాఁ జేసి హరినిజాకారంబు మనంబునం దలంచుచుండుము’ అని తెనుఁగు కానఁబడుచున్నది కాని యచ్చుప్రతులపాఠము కానఁబడదు. కాఁబట్టి యీవాక్యము లంతగా నవలంబనీయములు కావు. ఉభయవిధప్రతులందుఁ గానిపించుపాఠములంబట్టి కడపటిరెండుస్కంధముల తెనిగింపు విశిష్టాద్వైతపర మనుటయే సమంజసముగాఁ దోచుచున్నది. ఈ విషయము నిట్లుండ నిచ్చి మఱియొకదానిం గూర్చి కొంత చర్చించుట యావశ్యకము.

ద్వితీయతృతీయచతుర్థస్కంధములందును, బంచమషష్ఠములందును, దశమోత్తరభాగంబునందు, నేకాదశద్వాదశములను బోతనకవితారీతి కానిపింపమిచే నవి యుత్సన్నము లై నారయాదులచేఁ బూరింపఁబడిన వని పండితులు వ్రాసియున్నారు గదా. అందుఁబంచమషష్ఠములు కేవలరామాంకితములు గాక యచ్చుశనందగోపకు మారాంకితము లగునాద్యంతపద్యగద్యాదులంబట్టి యవి పూర్ణముగా గంగనసింగన లచే రచింపఁబడిన వని నిస్సందేహముగాఁ దెలియుచున్నది. ఏకాదశద్వాదశములు రామాంకితము లయ్యుఁ గవిత్వశైలినిబట్టియు భాషాంతరీకరణవై ఖరినిబట్టియుఁ బోతనగంగనసింగనల కితరుఁ డైనయొకనిచే ననఁగాఁ బండితలిఖితపీఠికానుసార ముగా నారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడినవని తెలియుచున్నది. తక్కినద్వితీ యాదులు మూఁటను, దశమోత్తరభాగమునను గలగద్యములను బట్టియు, రామాం కితము లగునాద్యంతపద్యములనుబట్టియు, వానియందు నయ్యెయెడలఁ బోతనపద శయ్యాదులు గానిపించుటంబట్టియు, నవి తొలుతఁ బోతనచే రచితము లని తెల్ల మగుచున్నది. మఱియు శ్రీధరవ్యాఖ్యానమందలియవతారికలను విశేషాంశములను గూడఁ జేర్చి తత్త్వఘట్టములను దెనిగించుట పోతనదప్పఁ దక్కినవారెవరియందును గానఁబడదు. అట్టి తెనిగింపును ద్వితీయాదులు మూఁట వరుసగాఁ జూపెద.

ద్వితీయస్కంధము - పంచమాధ్యాయము.

శ్లో. ద్రవ్యం కర్తృచ కాల శ్చ స్వభావో జీవ ఏవ చ |

వాసుదేవా త్వరో బ్రహ్మ న్నత్సన్యోగోసి త త్వతః ||

వ్యా॥ ద్రవ్యం-మహాభూతాని, ఉపాదానరూపాణి; కర్త-జన్మనిమిత్తం; కాలః-తత్క్షోభకః; స్వభావః - తత్పరిణామహేతుః; జీవో-భోక్తా-వానుదేవాత్పర అన్యోర్థో నాస్తి.

తెనుఁగు॥ మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైన మహాభూతంబులును, జన్మనిమిత్తంబు లైన కర్తంబులును, గర్తక్షోభకం బైన కాలంబును, గాలపరిణామహేతు వైన స్వభావంబును భోక్తయైన జీవుండును వానుదేవుండ కా నెఱుంగుము. వానుదేవవ్యతిరిక్తంబు లేదు.

తృతీయస్కంధము-నవమాధ్యాయము.

శ్లో॥ శశ్వత్స్వరూపమహసైవ నిషిద్ధభేదమోహయ బోధధిషణాయ నమః పరస్మై విశోద్భవస్థితిలయేషు నిమిత్తలీలారాసాయ తే నమ ఇదం చ కృమేశ్వరాయ॥

వ్యా॥ స్వరూపమహసైవ-స్వరూపమైతన్యేనైవ, బోధః (విజ్ఞానమ్) ఏవ ధిషణం¹ ఆశ్రయం-యస్య... విశ్వస్య ఉద్భవాదిషు నిమిత్తం-మాయా; తస్యాః లీలా - విలాసః, తయానహ, రాసః-క్రీడా.

తే. తవిలి శశ్వత్స్వరూపమైతన్యభూరి, మహిమచేత నపాస్తసరమస్తభేద మోహుఁడవు నఖిలవిజ్ఞానశ్రమునకునాశ్రయిండువగునీకు మొక్కెద శనోరమేశ, క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూత శ మగుమాయాలీలను జెంది నటనసలిపెడు, ననఘాత్మక నీ కొనర్తు శ నభివందనముల్.

చతుర్థస్కంధము-ఏకోనత్రింశాధ్యాయము.

శ్లో॥ అర్థే హ్యవిద్యమానేషి సంస్మృతి ర్న నివర్తతే మనసా లింగరూపేణ స్వప్నే విచరతో యథా.

ననుత్తర్హి అజ్ఞానవిలసితత్వేన సంస్మృతిహేతోద్దేహదే రప్యసత్యత్వాత్త్రింతర్హితన్నివర్తనప్రయాసేన తత్రాహ॥ అర్థేహితి॥ లింగరూపేణ-ఉపాధిభూతేన,

తెనుఁగు.

సీ. నరనాథ! వినుము స్వరూపంబుచందంబున, నజ్ఞాతవిలసితం శ బగుటఁజేసి తివిరి మిథ్యాభూతశ్చ దేహాదికమునకు, నరయ వివర్తనాశయాన మేటి కని యంటివేనియు శ నర్థంబు లేకున్న, నర్థి సోపాధికం శ బైన మనము

ఇట్టి తెనిగింపునుబట్టియు నీమూఁడును బోతన మొదట రచించినవే యగు నని యేర్పడుచున్నది. దశమోత్తరభాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నిట్టి తెనిగింపు కాన రాకున్నను, గణానందర్థములు పెక్కింట నాతనికైలి నిర్వివాదముగాఁ దెలియుచున్నదిగాన నదియు మొదటఁ బోతన రచించినదే యగునని చెప్పవచ్చును. అయిన నీనాలుగింటఁ జెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు నతని తెనిగింపురీతియును గానరాకున్నవి. రెండుదాహరణముల మాత్రముఁ జూపెద.

సీ. మందారమకరందరమాధుర్యమునఁ దేలు, మధుపగుబు వోవునే శ్రమదనములకు
నిర్మలమందాకిరసీపీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
లలితరసాలపగల్గవఖాది యై చొక్కు, కోయిల సేరునే శ్ర కుటజములకుఁ
బూర్ణేందుచంద్రితాశ్మస్ఫురితచకోరకం, బరుగునే సాంద్రనీరహారములకు
తే. సంబుజోదరదివ్యపాదారవింద, చింతనామృతపానవిశేషమత్త
చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ శ శేర నేర్చు, వినుతగుణశీల మాటలు శ వేయునేల. సప్త.

సీ. నీరదాగమమేఘునిర్యత్ప్రయగిపాన, చాతకం బేఁగునే శ చౌటిపడెకుఁ
బరిపక్వమాకందరఫలరసంబులు గ్రోలు, కీరంబు చనునె దురత్తూరములకు
ఘనరవాకర్ణనోశత్కలికమయూరంబు, కోరునే కఠినఋగల్లిరవంబుఁ
గరికుంభపిశితసరద్ధాసమోదితసింహ, మరుగునే శునకమాంశసాభిలాషఁ
తే. బ్రవిమలాకార భవదీయరపాదపద్మ, యుగసమాశ్రయనైపుణోద్యోగచిత్త
మన్యుఁ జేరునె తన కుపాశస్యంబు గాఁగ, భక్తమందార దుర్భవభయవిదూర.

మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరసశ్రవ్యాలోలుఁ డై నట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డసత్కథాలవణవాగిరపూరంబుఁ దాఁ గోలునే
వరమందారమరందపానకుతుకశస్వాంతద్విరేఫంబు స
త్వర మై పోవునె చేతివేములకుఁ దగ్ధంధానుమోదాత్త మై. తృతీ.
శా. శోధింపంబడె సర్వశాస్త్రములు రరక్షిం నాథ వే యేటికిఁ
గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు
రైధక్ దాటఁగఁ గూడునే సుతవధూరమిన్ గ్రహంఛామద
గ్రోధోల్లోలవిశాలసంస్మృతిమహాశ్రుణ్మిరామితాంభోనిధిన్. సప్త.

మ. ధరణీశోత్తమ నీవు కేవలసముగద్యద్భక్తి ధీయుక్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాశస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్దాంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్. చతు.

ఇట్ల నిర్వివాదముగాఁ బోతనైకవిరచితము లనఁదగున ప్తమస్కంధపద్యము
లందుఁ గానిపించుకవనప్రౌఢిమయు, భావనుభగత్వమును, రసాత్కల్యణమును, శ
య్యాచారుత్వమును దక్కినపద్యములందుఁ గానరావు. మఱియును బూర్ణముగాఁ
బోతనచే రచితము లనఁబడుస్కంధములందు మఱి, నెఱి, వఱలు, మఱచు, ఎఱుఁ
గు, పఱచు మొదలగుశబ్దములలోనిఱకార మాఱకారముతోమాత్రమె యతిప్రాస
మైత్రి సెందియుండఁగా నీద్వితీయాదులు నాలుగింట నవి లఘురేఫముతోఁగూడ
నట్టిమైత్రి సెందియున్నవి. అయినను

ఉ. వాఱఁడు లేచి దిక్కులకు శ బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలో, ..
జీరఁడు. సప్త.

క. పోరుదురు గికురు వొడుచుచు, మాటుదురు.

దశ. పూ.

చ. విరవిర లేనియట్టిబలురవీరుడు కృష్ణకుమారుఁ డొక్కచేఁ
జఱచి.

దశ. పూ.

చ. మఱియొకనాఁటిరాత్రి బలమాధవు లుజ్జ్వలవ స్త్రీమాలికా
ధరులును.

దశ. పూ.

ఇప్పద్యంబుల నుభయరేఫమైత్రి కానిపించుచున్నది. చిరుశబ్ద ముభయరేఫ ముగా నున్న దని కూచిమంచి-తిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం జెప్పినాఁడు గాని యది శకటరేఫమగుట కీపోతనపద్యమునే యుదాహరించినాఁడు. పోతన దీని నుభయరేఫముగాఁ దలఁచెనేమో. పోరుశబ్దప్రయోగము ప్రమాదజనిత మై యుండ వచ్చును. 'విరవిర' లఘురేఫముగానే

చ. ఖురముల నేలఁ ద్రవ్వచు నశకుంతలవాలసమీరణంబులఁ

విరవిరఁబోయి.

దశ. పూ.

అనునీపద్యమునఁ గానిపించుచున్నది కాని మీఁద నిందలిరేఫమును అకార మునకు మిత్రముగాఁ బ్రయోగించుటకు హేతువు గానరాకున్నది. పోరుశబ్దమునలెనే యిదియుఁ బ్రమాదవశముననో లేక యుభయరేఫమని తలంచియో కవి ప్రయోగించి యుండును. ఎట్టిధీమంతులకును బ్రమాదము కలుగక పోనదుగదా. 'మఱి'శబ్దము దశమపూర్వభాగాంతమున నుంటంజేసి యుత్తరభాగపూరకం డగునితరకవిచే నుం పఁజడి యుండు నని తోఁచెడిని. ఈరెండుమూఁడుచోట్లం దప్పఁ బోతనయే పూర్ణ ముగా రచించినతక్కినస్కంధములం దెల్ల నియతముగా రేఫద్యయమునకు మైత్రి లేమిచే నీరెండుమూఁడువిరుద్ధప్రయోగములు ప్రమాదవశమునఁ గాని మతభేద మునఁ గాని వేఱుకారణముచేఁ గాని కలిగియుండు నని తలఁపనలయునే కాని వీనిని గొని పోతన యుభయరేఫమైత్రి పాటించినవాఁ డనుట యెంతనూత్రము యుక్తము కాదు.

ఇట్లు ద్వితీయాదులు నాలుగింటఁ బెక్కుచోట్లఁ బోతనపదశయ్యాదులు లే మిచేతను, బోతన పాటింపనియుభయరేఫమైత్రి వీనియందుఁ గానిపించుటచేతను, నివి యితరకవిపూరితము లయ్యునుండవలయు నని తోఁచెడిని. అయినను బోతనపద శయ్యాదులు సతనితెనిగించురీతియు నందంద కానిపించుటంబట్టియు నాద్యంతపద్య గద్యములంబట్టియు సీనాలుగును మొదటఁ బోతనచే రచితము లైనవే యగు నని యూహింపవలసియున్నదని నిరూపించియున్నాఁడను. కాఁబట్టి యివి మొదటఁ బోత నచే రచితములై, యెడనెడ నుత్పన్నములు కాఁగా నితరకవులచేఁ బూరితములయ్యె నని యేర్పడుచున్నది. ఇతరకవులు వీనిని బూర్ణముగా రచించిరేని నట్లు రచించిన యితరస్కంధంబులందుంబోలె నిందును దమపేరే యుంచుకొని యుందురుగదా. ఇది యిట్లుండ వీనిని బోతనకు వెనుకఁబూర్చించినవా రెవరు? నారయాదులు ముగ్గు

రా? లేక యం దొక్కరా? మఱి నేటొక్కరా? పండితులు నారయాదు లని మొత్తముగాఁ జెప్పియున్నారు. వాగ్గీతప్రతులందుఁ జూడఁగాఁ గొన్నిట దశమోత్తర భాగమునఁ గృష్ణవిరసోక్తిఘట్టమున ‘కాటుక నెఱయంగ’ అనునీసపద్యమునాలవపాదము మొదలుకొని శిష్టభాగమును, ద్వితీయస్కంధమున బ్రహ్మ నారదునకు దత్తోపదేశము సేయుఘట్టమున ‘బహుయజ్ఞవాట’ అనుపద్యము మొదలుకొని శిష్టభాగమును అనఁగాఁ జతుర్థస్కంధాంతమువఱకును, నారయకవిత్య మని వ్రాసెఁబడి యున్నది. ఈవాగ్గీతవలన నవియెల్ల నారయచేఁ బూర్ణముగా రచింపఁబడిన వని తలంపక పూర్వోక్త హేతువులంబట్టి యయ్యెయెడలఁ బూరితము లని మాత్రము తెలియవలయును. ఈస్వల్పాధారముతప్ప వేఱొక్కటి కానరాదు. ఇదియును సరియైనదో కాదో నిశ్చయింపరాకున్నది. అయినను గొంతయేని నిజము లేక యిట్లు వాగ్గీతప్రతులందు వ్రాసెఁబడుటకు వీలుండదు. మఱియు నీవిషయమున ఛందోవ్యాకరణసంబంధులగు గ్రంథస్థనిదర్శనము లేవైనఁ గలవా యని శోధింపఁగా నాకుం గానఁబడినవానిని గొన్నింట నిట వ్రాసెద.

దశమస్కంధోత్తరభాగంబునం దత్త్వఘట్టముల తెనిగింపు చాలవఱకు విశిష్టాద్వైతపరముగా నున్నది.

‘దేవా భవదీయసంకల్పాధీనంబు లైనశరీరంబులం బ్రవేశించి యున్నజీవ సమాహంబు నీకు కేషభూతం బని తెలిసి కృతార్థు లగుదురు.’

‘వెండియుఁ గొందఱు సచరాచరవస్తుజాతంబులకు నంతర్యామి వై సర్వంబు నీవ యగుటం దెలియలేక యనిత్యం బని విపరీతబుద్ధిం దెలియుదురు కాని కొందఱు జగద్భరితుండవు గాన జగద్రూపకుండ వై ననిన్నుఁ గటకమకుటకర్ణి కాదివివిధభూషణభేదంబులం గనకంబు నిజస్వరూపంబు విడువక వర్తించుచందంబున జగద్వికారానుగతుండ వయ్యును నిఖిలహేయప్రత్యసీకకల్యాణగుణాత్మకుండ వై యుందు వని యాత్మవిదు లైనవారు తెలియుదురు.’ 1220

‘అట్టిజీవులు దేవతిర్యజ్జనుష్యస్థావరాదిశరీరంబులు సాచ్చి యణుయాపు లై యుందురు. అందును నీ వుందువు తదంతరాత్మ వగుచు.’ 1223

‘సకలచేతనాచేతనాంతర్యామియైనసర్వేశ్వరుండు సర్వశబ్దవాచ్యుండు.’ 1203

‘సకలబ్రహ్మాండనాయకుండ వై ననీయందు శ్రుతులు ముఖ్యవృత్తిం బ్రవర్తించు.’ 1230

‘మాయాత్మవిశిష్టుండ వగుచుఁ గార్యకారణాత్మకుండ వై.’ 1204

ఇట జీవబహుత్వాణురూపత్వశేషత్వములు, ఈశ్వరునిజగద్రూపత్వము, చిదచిద్విశిష్టత్వము, శేషిత్వము, శరీరభూతచిదచిదాత్మకత్వము, సర్వశబ్దవాచ్యత్వము, ఈశ్వరునియందు శ్రుతులముఖ్యవృత్తిత్వము మొదలగు విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతములు కానిపించుచున్నవి.

ఇతర సీయు త్తరభాగంబునం గలలక్షణదోషంబులను బ్రయోగ విశేషంబులను గొన్నింటి వ్రాసెద.

(1) సంధిదోషములు. పద్యగద్యసంఖ్య		(3) ఉకారాంతమునకు సుగానిము	
కోసిచ్చె	724	లేకయే వ.పష్టి.	
నిఖిలావసీశ్వరై న	1017	ఎఱుకుకు.	723
నిర్వాణమూరై న	1049	(4) అవధిశబ్దము అద్యర్థకము.	
పిశాచపతేట	1255	జారుడు జన్మానధియును.	791
		జన్మత్రయావధి	799
ఒదిగ గుండి	1237	(5) పూర్వ భాతూక్త ప్రత్యయింతము	
ఎఱిగెఱిగి	193	పునీతము	
(2) విశేషదోషములు.		పునీతములు	1121
పుత్తుండు జాత మైన	1282	పునీతములు	1221
(6) ప్రకారమునకు ఉకారతన్వితములతో యతిమైత్రి.			
చెలు వొలయంగ బాటించి యుద్ధరపు		మ, హోగ్రుఁడై వట్టి శేచ్చె సారలు	
నకు.	665	డు.	900
కా! పునఁ దగ నర్జునుండు పవనోద్భ		ఒనరింప మీఱి నరవృటయు.	1154
వుడు.	715		

మఱియు సీభాగంబునందలియాంధ్రీకరణము పెక్కుచోట్ల స్వాసముగాను భిన్నముగాను నున్నది. ఇతర దృతీయాదులు మూటను విశిష్టాద్వైత ప్రణిపాదకపద్య గద్యములును మీఁదఁ జూపఁబడినదోషాదులును వ్రాసెద.

విశిష్టాద్వైతపరపద్యగద్యములు.

ద్వితీయస్కంధము.		గురుతరానేకకల్యాణగుణవిశిష్టుఁడు.	963
సీ. జీవుండు భగవత్ప్రపావశంబునఁజేసి		మత్సమానాకారతం బొందు.	958
.....భగవచ్ఛరీర			
తే. భూతుఁడై పారతంత్ర్యత్వబుద్ధినొప్పి		సీ ...నకలకర్త త్యాగనరణి నొప్పి ఆత్మ	
దివ్యమాల్యానులేపన భవ్యగంధ		తత్త్వజ్ఞానమున మించి.....	
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టఁ			
డగుచు హరిరూపమొందుటె యనఘ		తే. మహిత ఫలసంగరహితధర్మమునఁ ద	
ముక్తి.	269	నరు, నట్టిపురుషుండు దలపోయ నఖిల	
తృతీయస్కంధము.		హేయ, గుణములను బాసి కల్యాణ	
హేయగుణరహితుఁడనఁగల, నాయందుల		గుణవిశిష్టుఁ, డై నహరి నొందుఁ బర	
భక్తి.	957	మాత్మ ననఘఁ డగుచు.	1026
మఱియు లీలావిభూతినిత్యవిభూతులును, లక్ష్మీనిత్యానపోయినీత్యమును భగ			

వత్సమాకారప్రాప్తిరూపముక్తియు, ఈశ్వరునియఖిలహేయప్రత్యసేకకల్యాణగుణవి
శిష్టత్వమును, జీవునిపారతంత్య్రభగవచ్చరీరభూతత్వములును ఆత్మయాధాత్మజ్ఞాన
పూర్వకఫలాభినందిరహితకర్మానుష్ఠానమును సీమాట నందంద ప్రతిపాదితము లై
యున్నవి.

లక్షణదోషాదులు.

(1) సంధిదోషములు.		మనువుకు	144
త్వతీయస్కంధము.		చ.	
కూ డాడుచుండె	106	వనముకు	359
కది సిట్లనియె	648	రాజుకు	442
తలఁ చిటు	649	(4) అవధిశబ్దము ఆద్యర్థకము.	
ఎఱిఁ గేము	785	క. తనజన్మావధి నిజసం	
(2) విశేషదోషములు.		దనులను...	త్వతీయ 16
త్వ.		(5) పూర్వోక్తప్రత్యయాంతము పునీతము	
అంతర్ధానుఁ డయ్యె	89	త్వ.	
చ.		కోరి పునీతులఁ జేయు	557
అంతర్ధానుఁ డయ్యె	735	సద్యశిపునీతాత్మ లై	562
(3) సగాఢమమురావి		పునీతాకృతిన్	575
ద్వి.		చతుర్థ	
వ్రాతముకు	85, 203	ఒప్పఁ బునీతమునేయ	931

(6) వుకారమునకు ఉకారతన్నితములతో యతిమైత్రి.

ద్వితీయ		ఒదవఁగఁ గానవచ్చుగురుశ్రవుల్	257
ఒప్పఁగఁదగు సప్తతంత్రుశ్రవులు.	98	చతుర్థ	
త్వతీయ		ఒదవఁగ నిట్లనిరి మానశ్రవులు	99
కాపున నీవేళన త్రుంపు సజ్జన		పొడపును బంచసప్తతిశ్రయోజనము	136
హితోశద్యోగానురక్తుండ వై	672	కాపున నిలఁ బుణ్యతీర్థముల శనౌప్ప	931

మఱియుఁ దత్త్వఘట్టములందు సీమాటను మూలమునందలిశ్లోకములు
పెక్కు తెనిగింపఁబడకున్నవి. ఇట్లు దశమోత్తరభాగమునఁ గలఁచందోవ్యాకరణ
దోషములును, విశిష్టాద్వైతపరము లగుగద్యపద్యములును, ససమగ్రమును గొన్ని
యెడల భిన్నము సగునాంధ్రీకరణమును, ద్వితీయాదులు మూటను గానిపించుట
య కాక కవిత్వశైలియు నించుమించుగా నొక్కతీరున నుండుటంజేసియు ద్వితీ
యాదులు మూడును దశమోత్తరభాగమును బూరించినవారిచేతనే పూరితము

లైయుండు నని తోచెడిని. వ్రాతప్రతులందు దశమోత్తరమును గూర్చినవాడే ద్వితీయాదులను సైతము పూరించినట్లు వ్రాయబడియుండుటయు సానిర్ణయము నకుఁ గొంతదార్ఢ్యము నిచ్చుచున్నది. మఱియు గంగనసింగనలు వేలుస్కంధములను బూర్ణముగా రచించుటకు నెత్తుకొనియుండుటవలనను వారికవసంబుల సీద్ధి తీయాదులు మూటను దశమోత్తరభాగమునను గలగోషములలో బెక్కు గాని పింపమింజేసియు వారీనాలుగింటిపూరణంబున సంబంధపడియుండరనుట నిజమునకు మిక్కిలి దూరము కానేరదు. కాబట్టి ద్వితీయాదులు నాలుగింటిని బూరించినవాడొక్కఁడై యుండవచ్చు నని చెప్పబోలును.

ఇది యిట్లుండఁ గడపటిరెండుస్కంధములకడకు మఱి నస్త్రము, వీనిచెనిఁగిం పద్వైతపర మనుటకు సంతగా నుపపత్తిలేమియు విశిష్టాద్వైతపర మనుటకుఁ గలనిదర్శనములును ముందు తెలిపియున్నాడను. వీనియందును నాంధ్రీకరణ మతి న్యూనముగాను బెక్కుచోట్ల మూలమునకు భిన్నముగాను నుండుటను దెలిపిని. సగాగమమురామి, కొనికి కాదేశము మొదలగుకొన్నిలక్షణగోషంబులును వీని యందుఁ గానిపించుచున్నవి. ఈపాత్రపులంబట్టి యీరెంటికిని ద్వితీయాదులు నాలుగింటికిని సామ్య మేర్పడుచున్నది. దుష్టము లగునఖండయత్ర లీయాఱింట్ల నందంద యతివిరళముగాఁ బాడనూపుటయుఁ గలదు. కడపటిరెండును దళుచు గాఁ బద్యాత్మకములు కామింజేసి వానికినిఁ దక్కిననాలుగింటికిని ఛందోవ్యాకరణకవిత్వాదివిషయిక మగుసామ్యమును స్థిరీకరించుటకు నయితి కాదు గాని తక్కిన పోలికలంబట్టియు వ్రాతప్రతులసాక్ష్యముంబట్టియు, నేకాదశద్వాదశములను బూర్ణముగా రచించినవాడే, అనఁగా నారయయే, ద్వితీయాదుల మూఁటిని దశమోత్తరభాగమును నందంద పూరించియుండు ననుట యుపపన్నముగాఁ గానించుచున్నది.

ద్వితీయాదులు మూటను బోతనపదశయ్యాదులు లేనిచోట్ల సైతము తత్త్వఘట్టముల తెనిఁగింపునం దద్వైతపర మగుశ్రీధరవ్యాఖ్యానంబునందలిపదార్థాదులు కొన్ని యందంద కానిపించుచున్నవి. అయిన నది పోతన తెనిఁగింపువలె మూలమునకు మిక్కిలి సరిగాను బూర్ణముగాను లేకయు, గంగనసింగనలకవనంబుల లేనిదోషంబులు కలిగియు, నుంటంజేసి దానిని రచించినవా రామువ్వరిలో నెవ్వరును గారు కాని, నారయయే యాస్కంధంబులలో నుత్పన్నంబులు గాక చిక్కినపోతనభాగంబు లద్వైతపరములుగా నుండుటం జూచి నడుమనడుమ విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిఁగించుట పూర్వోత్తరవ్యాఖ్యాతమునకుఁ బ్రసక్తి కలిగించు నని తలంచి శ్రీధరవ్యాఖ్యానానుసారముగా శక్తికొలదిని దెనిఁగించి యుండు ననియు, నై నను విశిష్టాద్వైతమువలనిపక్షపాతమున నందంద తద్దర్శనానుసారముగాఁ గొంత దెనిఁగించియుండు ననియుఁ దోచెడిని. దశమోత్తర

భాగమునఁ దత్త్వఘట్టముల నెల్ల నాతం డొక్కరుండె తెనిగించినట్లు తోచుచున్నది గాన నందుఁ బూర్వోత్తరవ్యాఘాతము ప్రసక్తింప దని తలఁచి దాని నెల్లఁదఱుచుగా విశిష్టాద్వైతపరముగాఁ దెనిగించి యుండు నని యూహింపవచ్చును. అయిన నిది యూహఃపోహమే కాక సిద్ధాంతము గాదు గాని శైలి మొదలైనవానిం బట్టి యాస్కంధములకుఁ గలసామ్యమే యిట్టియూహల కెడ మిచ్చియైన నవి యేకకవిపూరితములే యని సాధింపఁజేయుచున్నది.

నారయ యెంతలాక్షణికుడో 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెశోద' ద్వితీ. 180 'తన యాయొక్కనిశందు గోపకులు' ద్వితీ. 182 'వాక్యవ్యంగ' తృతీ. 324 నను వీనిం జూచినఁ దెలియును. ఇట్టివి పెక్కు లాయాపుటలక్రిందఁ జూడవచ్చును. వీనినెల్లఁ బండితులు సొంతకవనమున సవరించి కప్పిపుచ్చిరి. 'బంగారుకొండ మూఁపర మనునొర గంట' తృతీ. 415. ఇట 'మూఁపురము'నకు 'మూఁపర' మని ప్రయోగించినాఁడు. 'రజత'మునకు 'రజిత' మని యున్నది. ఇట్లే పెక్కింటికి గ్రామ్యరూపములును గానంబడుచున్నవి. నారయశైలికొంత పదసమాసపారుష్యమును బాదపూరణములును గలదై నిరాఘాట మగుధాటితోఁ గూడియుండును. ఒక్కయుదాహరణము:

మ. ఘనసాహస్రకీరీటరత్నవిలసత్కాంతిప్రశుద్ధచ్చటా
జనితోదగ్రరుచిప్రకాశితఫణాశసాహస్రుఁ డౌదేవతా
వనరత్నాచణురూపకృత్యము లొగిన్ శ వాంఛం బ్రశంసించి వా
రనురాగస్థలితోక్తు లొప్పు నడుగన్ శ హర్షించి యాదేవుఁడున్. తృతీయ.

మూలమునందలికటుపదరచనల నట్లే తెనుఁగున నుంచుటయు సీకవియందుఁ గానఁబడుచున్నది. 'పురుకృఘ్నోరువేపఘ్నః' అనుదానిని 'పురుకృఘ్నోరువేపఘ్నం డై' యని తెనిగించి యున్నాఁడు. 'వాచీశతంత్ర్యా మురుదాన్ని బద్ధాః' అనుదానిని 'కర్త బద్ధులై' అని తెనిగించినపోతనరచనాసౌకుమార్యముం గనుఁడు.

ఇట్లు నేను బరిశోధింపఁగా నాకుఁ గానంబడినవిషయముల నెత్తి వ్రాసినాఁడను. నాయభిప్రాయములకుఁ గలహేతువుల నెల్లఁ దెలిపి యున్నాఁడను. అయినను సిద్ధాంతమునేయుటకు నాధారము లింకను గావలసియున్నవి. చరిత్రాద్యాధారములు లేక కేవలగ్రంథస్థనిదర్శనములంబట్టి చేసిననిర్ణయములందుఁ బొరపాటు లుండక పోవు. ఆంధ్రభాషాభిమానమానసీయు లగుపండితులు సత్యకాంక్షతో నట్టియాధారముల నాకుఁ దెలిపి యేతచ్చర్చావిషయమును మఱింతనిర్వివాదముగా నిర్ణయించుటకు సాయపడుదురు గాక యని కోరుచున్నాఁడను.

తం. తేవప్పెరుమాళ్లయ్య.

ఉ పా ద్ధా త ము

శ్రీమత్పరమయోగలబ్ధసిద్ధు లగుయోగీంద్రుల కేనియు దురూహ మైనయూ ప్రపంచమున నిత్యంబు జననమరణాది క్లేశసాగరంబునఁ దొప్పఁగోఁగుచు దరిఁ జేర వెరవు గానక దురపిల్లుచుఁ బె ల్లలయుజనులదెసం గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై నారాయణాంశసంజనితుం డయి చతుర్వేదవిభాగ మొనరించి వేదవ్యాసుండు నాఁ బేరెన్నిక గన్నకృష్ణద్వైపాయనమునీంద్రుండు గీర్వాణభాషం దొల్లి యెల్లధర్మముల కొప్పరిన పురాణజాతమును మహాభారతేతిహాసంబును సర్వభూతహితంబు గోరి రచించియుండె. అవి రచించియుఁ “దనహృదయంబు సంతసింపకున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి నుండి హేతువు వితర్కించుచుఁ దనలో”

“ఆత్మ సంతస మంద దాత్మలో నీకుండు సంతసింపక యున్నాడ నోఁచె
హరికియోగివరుల కభిలషితం బైన
భాగవతవిధంబుఁ బలుక నైతి
మోస మయ్యెఁ దెలివి మొనయడు మఱచితి
ననుచు వగచు మన్నయవసరమున”

నారదుఁ డరుదెంచి విష్ణుకథలఁ బాలుపారెడుభాగవతపురాణమును రచించుంపు మని బోధించిన నమ్మెయి నమ్మహామునీంద్రుం డతిప్రాథం బగుకవితారీతి మెఱచు శ్రీవిష్ణు దేవునిలీల విలసిల్లునీభాగవతంబును రచించి కృతార్థుం డయ్యె. అప్పురాణ జాతంబులలోఁ బ్రకల్పితంబు లగుగుణనామరూపాదుల ననుసరించి కేవలైకుం డగుసర్వేశ్వరుండు కొన్ని చోటుల శివుం డనియుఁ గొన్నియిక్కల విష్ణుం డనియుఁ గొన్నితావుల బ్రహ్మ యనియు నింకం బలుచందంబుల నభివర్ణితుండై యున్నవాఁడు. ఇక్కరణిం బెక్కుతెఱంగులఁ బరమేశ్వరు నభివర్ణించుట యద్దేవదేవునిలీలామహి మంబు లెల్లజనులకుఁ దేటపఱుపఁగాని మానవు లొండొరులతో నితండు మాడై వ మతండు మీదై వము మాదై వం బెక్కువ మీదై వంబు తక్కువ యని వాదులాడు కొనుచు నొకళ్లికళ్లయెడ బద్ధమత్సరు లై పరస్పరనిందలు మాత్రమ కాక స్వత్వ పరత్వభ్రాంతిని దై వమాషణంబుఁ జేయుచుండఁ గోరి కాదు. ఆయామూర్తువిశేషం బులు వర్ణింపఁబడుచో నిర్వచనసౌలభ్యంబు నవలంబించి యాయామూర్తులు పృథ గ్దేవతలుగఁ జెప్పఁబడియున్నవారుగాని యప్పగిదిని నిక్కముగఁ బరస్పరభిన్నులుగఁ బరిగణితులు గారు. వేదములయందును నీరీతి నె సర్వకారణం బగుపరబ్రహ్మ మనేక భంగుల నెన్నఁబడియున్నది. ఇందులకుఁ బ్రమాణములు:—

“ఏకోవశీ సర్వభూతాంతరాత్మా ఏకం రూపం బహుధా యః కరోతి
 త మాతృస్థం యేనుపశ్యంతి ధీరా స్తేషాం సుఖం శాశ్వత స్నేతరేషామ్”
 “ఏకోదేవ సర్వభూతేషు గూఢ సర్వవ్యాపీ సర్వభూతాంతరాత్మా
 కర్మాధ్యక్ష సర్వభూతాధివాస సాక్షీ చేతా కేవలో నిర్గుణ శ్చ”
 “ఏకో నారాయణో నద్వితీయోస్తి కశ్చిత్”
 “ఏకఏవ శివో నిత్య స్తోత్రోన్య త్స్వకలం వృషా”
 “బహునాత్ర కిముక్తేన సర్వం బ్రహ్మమయం జగత్”
 అనేక భేదభిన్న స్తు క్రిడతే పర మేశ్వరః”

ఇహ్మాడ్కిఁ బ్రమాణంబు లనంతంబు లామ్నాయంబులను బురాణేతిహాస
 స్మృతులనుం గానంబడియెడి. పురాణంబులలోఁ గొన్నింట శివోత్కర్షంబును గొ
 న్నింట విష్ణుప్రాశస్త్యంబును మఱికొన్నింట నితర దేవతాప్రాముఖ్యంబును నుగ్గ
 డింపఁబడి యున్నవి. ఆయామూర్తివిశేషంబు లుగ్గడించుచో జనులకు భక్త్యతి
 శయంబు పనుపడుటకును జితైకాగ్ర్యం బలవడుటకును దత్తద్దేవతాప్రాశస్త్యంబు
 నునితర దేవతలం గ్రిందుపఱుచుటయుం జెప్పఁబడియున్నవి. కాని యంతలోనన య
 వ్యానియందు భేదబుద్ధి పాటించుట పోలదు. అట్లు విష్ణుత్కర్షంబు ప్రతిపాదింపఁ
 బడినపురాణములలో నగ్రగణ్యము శ్రీమహాభాగవతము. ఇందుఁ గేవలహరిలిలలు
 మాత్రమ కాక విగళితవేద్యాంతర మగుపరతత్త్వస్వరూపము నిరూపింపఁబడి యు
 న్నది. అయినను నిది గీర్వాణభాషయం దతిపొగ్గితైలిని వ్రాయఁబడియున్నందునఁ
 బాగ్యతజనుల కెంతయు దురవగాహం బై యుండును.

బమైరపోతనామాత్యుడు.

ఇహ్మరాణరత్నంబు నాంధ్ర దేశీయులకుఁ దేటతెల్లగఁ దెలుపఁ గోరి బమైర
 పోతనామాత్యుండు దీనిని గద్యపద్యాత్మకంబుగ నాంధ్రీకరించి శాశ్వతం బగుయశ
 స్సంపద లనుభవించుచున్నవాడు. ఇక్క-విశిఖామణివృత్తాంతంబును గవితాశైలి
 టెఱంగును గొండాక వివరించెదము.

బమైరపోతనామాత్యుండు కడపమండలములో నున్న*యేకశిలానగర మను
 నామాంతరము గలయెంటిమిట్టయం దుండినవాడు. అమాత్యశబ్దమువలన సీతఁడు
 నియోగిబ్రాహ్మణుఁ డని యూహింపవలయు. ఇతఁడు కౌండిన్యసగోత్రుఁడు. ఆహస్తంబ
 సూత్రుఁడు. కేసనమంత్రికిని లక్కమాంబకును బుత్త్రుఁడు. మల్లనకవివరునిజన
 కుఁడు. ఇతఁడు. జీవించియుండినకాలమును నిర్ణయించుటకుఁ గొన్ని యాధారములు
 గానంబడియెడి. “బమైరపోతనామాత్యుని జన్మకర్తృప్రభావాదులఁ దెలిపెడువచన

*ప్రతాపరుద్రదేవునిరాజ్యమునఁ బ్రధానపట్టణ మగునోరుగల్లునకును సేకశిలానగర మని నామాం
 తరమున్నట్లు ప్రతాపరుద్రీయమువలనను నతనిశాసనములవలనను తెలియవచ్చుచున్నది. కావున బమై
 రపోతన యం దుండినవాఁడా యని యొకసందియము వొడమెడి. అది నిక్కమయేని నితఁ డొంటిమి
 ట్టయం దుండెననుసర్యజనులవ్యవహారమునకు హేతువుండదు గావున నిట్లే యిక్కడ వ్రాయఁబడియె.

రూపం బగుప్రాచీనపండితజనలిఖితగ్రంథంబు”వలన శాలివాహనశకము ౧౩౦౦-వ సంవత్సరమున నిక్కవికుంజరుండు జననమొందినట్లొందగి భాగవతము నింతకుమునుపు ముద్రించినవారు తత్పీఠికయందు వ్రాసియున్నారు. బమైరపోతన భోగినీదండకమును రచించి వేంకటగిరిసంస్థానాధీశ్వరుండును బండితజనాగ్రగణ్యాడు సగుసర్వజ్ఞ సింగమహీపాలునకుఁ గృతియిచ్చిన ట్లీక్రిందిపద్యమువలనఁ దెలియుచున్నది:—

“పండితకీర్తనీయుఁ డగుబమైరపోతన యీసుధాంశుమా
ర్రండకులాచలాంబునిధితారక మై విలసిల్ల భోగినీ
దండకముక రచించె బహుదానవిహర్తకు రావుసింగభూ
మండలభర్తకు నియతమానవనాథమదాపహర్తకున్.”

ఇట్లు కృతియిచ్చుటవలన వీరిరువురు సమకాలికు లనుట స్పష్టము. సర్వజ్ఞసింగభూ పతి హూణశకము “౧౪౨౨-వ సంవత్సరముమొదలుకొని ౧౪౪౭-వ సంవత్సర మువఱకును విజయనగరాధీశ్వరుండుగానున్న ప్రాథ దేవరాయనితో సమకాలికుఁ” * డని తెలియుచున్నది. కావున బమైరపోతరా జిప్పటి కించుమించుగ నన్నూటయోబది సంవత్సరములకుఁ బూర్వ ముండినట్లు నిశ్చయింపవలసియున్నది.

ఇతఁడు పుట్టిననాఁటంగోలె నాంధ్రీకపులలో నెవ్వరు ననుభవించనిమహా దారిద్ర్యము ననుభవించుచుండెను. నన్నయభట్టు తనకవిత్వసంపదను రాజగు సీంద్ర వరాధీశుం డగురాజనరేంద్రుని కొనుగి యతనియాస్థానపండితుఁడై లేమిడి నెఱుంగక కాలము గడపెను. తిక్కనసోమయాజి నెల్లూరుప్రభు వగుమనుమసిద్ధిరాజు నాశ్రయించి యతనిచే నవరిమితధనంబులు ననేకాగ్రహారంబులుం గొని యజ్ఞముసేసి ధన వంతుఁడై యుండెను. ఎఱ్ఱాపెద్ద యనవేమారెడ్డియాస్థానకవీశ్వరుఁడై యుండి లెస్సగా బ్రదికెను. భాస్కరుండు సాహిణిమారనవలన ధనము గ్రహించి బీవించెను. పోతనబావమఱది యగు శ్రీనాథుండు రెడ్లకుఁ గృతుల నొసంగి యెట్టిసంపద లనుభవించె ననుట తెల్లము. ఈవలఁ గృష్ణదేవరాయనియాస్థానంబున నష్టదిగ్గజము లని పేర్కొనబడినయల్లసానిపెద్దనాదు లెట్టిమహోన్నతదశయం దుండి రనుట లోకవిదితము. తక్కుంగలయాంధ్రీకపు లందఱు నెవరినే నొక్కభూపతి నాశ్రయించి ధనికులై యే మనిరికాని బమైరపోతనమాత్రము నిప్పుచ్చరంబునఁ దొప్పదోగుచుండినను నరపతులను వినుతింప నిచ్చుగింపక కేవలకృషిమాత్రజీవనోపాయుం డై తనకాలము నంతయుఁ గడఁద్రోసెను. తననరస్తుతివై ముఖ్యంబునుగూర్చి బమైరపోతనయే భాగవతప్రథమస్కంధమున నిట్లని చెప్పికొనియున్నాఁడు:—

“ఇమ్మునుజేశ్వరాధముల కిచ్చి తురంబులు వాహనంబులకై
సామ్యులుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని సాక్షి శరీరముఁ బాసి కాలుచే
సమ్మెటవాటులం బడక నమ్మతి శ్రీహరి కిచ్చి చెప్పె నీ
బమైరపోతరా జొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్”

* బ్ర. శ్రీ. వీరేశలింగమపంతులవారి ఆంధ్రకవులచరిత్రము రెండవకూర్పు పుట ౨౫.

ఇతఁడు చిన్నటినాటఁ బసుల మేపుటకయి తనయూ రగునొంటిమిట్టచేరువ నున్న యొకనగరంబున సంచరించు చుండ నతనిపురాకృతసకృతపరిపాకంబునఁ జిదానందయోగీంద్రుం డనుఋషిచంద్రుండు దయాసాంద్రుం డై యతనికిఁజ్ఞాదుటఁ బాడనూపి యతనిభక్తికి మెచ్చి యతనికి నిఖిలసంస్కృతిదురితతారకం బగుతారక మంత్రం బుపదేశించి చనియె. అంతఁ బోతనకుఁ గ్రమంబుగ నమృత్రరాజమనసం బున శ్రీరామానుగ్రహంబుపెంపున ననర్గళం బగు సహృదయహృదయంగమకవితా శక్తివోడమఁ దనగురువృద్ధబుధబంధుజనులయభ్యర్థనంబున శ్రీభాగవతంబు నాంధ్రీ కరింప నమకట్టె. అట్లు తలంపుగొని యరవిందనయనచరణారవిందంబులు డెందం బునం దిరంబుగ నెలకొలిపి యొకసోమోపరాగపుణ్యకాలంబున గంగానదికిం జని క్రుంకు లిడి న్నూఁగన్న వెట్టి హరిచరణంబులు ధ్యానించుచున్నెడ శ్రీరామమూర్తి యతనికిఁ బ్రత్యక్షంబై నీవు “మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబుఁ దెలుంగు సేయుము నీకు భవబంధంబులు దెగు”నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయ్యె. అంతఁ బోతన పరమానందభరితుం డై మగిడి తనయూరికిఁ జనుదెంచి శ్రీభాగవతమును సరసవచనరచనావైదగ్యము మెఱయ నాంధ్రీకరించి కరంబుఁ దిరం బగుయశంబు సంపాదించె.

ఇతఁడు భాగవతమును శ్రీరామభద్రనానతిమెయిఁ దదంకితముగ నాశ్వా సాద్యంతపద్యంబులలో శ్రీరామచంద్రుని వినుతించి యున్నవాఁడుగాని కథాప్రారంభసమయమున “నాచి త్తమునశ్రీరామచంద్రునిన్నిధానంబు గల్పించుకొని” యని నుడివి “హరికి నందగోకుల.....” మొదలగునాలుగుపద్యములచేఁ గృష్ణునిమూర్తిం గీర్తించి యతనికి సమర్పితముగా భాగవతంబు నాంధ్రీంబున రచియించెద నని వ్రాసియున్నాడు. కేవలమూర్తిభేదముమాత్ర మగుటంజేసి యిట్లు ధ్యానించియుండనోవు. ఇతఁడు “పరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర” యని గద్యము వ్రాసినయనికి చూడ నితఁడు శివభక్తుఁ డనియుం దెలియుచున్నది. ఇతఁడు కేవల శైవగ్రంథ మగు “వీరభద్రవిజయము”ను రచియించి యున్నట్లు తెలియవచ్చెడి. సర్వోపనిషదర్థవిదుం డగునిమ్మహాత్మునికి శివవిష్ణుభేదబుద్ధి నుం తేని యుండనోవునా?

ఇమ్మహాకవిభక్తిశారవమును బ్రభావవిశేషమును దెలుపుకొన్నికథలు పురాతనవిద్యజ్ఞనపారంపర్యమున మనము వినుచున్నాము. ఇక్కాలపువారు కొందఁ టివి కేవలకల్పితకథ లనియు నిక్కములు గానోప వనియుఁ బరిహసించుదురు. మఱియుఁ గొందఱు వానిని బ్రవృత్తములుగానేభావించి వీనిం గొనియాడుదురు. అవి విశ్వాసార్హము లైనను గాకున్నను సకలపండితపామరజనరంజకములుగా నుండుటకు సం దియము లేదు గావున వానిలోఁ గొన్నింటి నిట వివరించుచున్నాము:—

(౧) పోతన తృతీయస్కంధమున వరాహావతారఘట్టమును రచియించుచుండఁగ నొకనాఁడు భాగవతమునకుఁ దన్నుఁ గృతిపతిగాఁ జేయనొల్లనికతమున నతనికి బట్టి కట్టి తెమ్మని కర్ణాటాధీశ్వరుఁ డంపినభటులు వచ్చి యతనిని బాధింపఁదొడఁగి రనియు

నపు డమ్మహాభాగవతుఁడు హరిచరణధ్యానముచేయుచుఁ జలింపకున్న విష్ణువు శ్వేతవ
రాహరూపంబున నచ్చోటఁ దోఁతెంచి వారిం దటిమిపాటఁదోలననియువిననయ్యెడి.

(౨) పోతన యష్టమస్కంధమున గ జేంద్రమోక్షణకథను వ్రాయుచు “నల
వై కుంకపురంబులో నగరిలో”నని వ్రాసి యావలఁదోపక లేచియెట కేనియుం బోయె
ననియు నతఁ డింట లేనప్పుడు శ్రీకృష్ణస్వామి పోతనరూపమునఁ దనయగారముసాత్తెం
చి తనయ గారవమొప్పుఁ బిలిచి పొత్తము దెమ్మని యం దాపద్యములో “నామూల
సాధంబుదాపల”నని వ్రాసి మగిడి యరుదెంతునని చెప్పి చనియె ననియుఁ బదంపడి
పోతరాజు ననుదెంచి యనుఁగుఁగూతుచే గ్రంథముఁ దెప్పించి యందు వ్రాసియున్న
వైభాగంబుఁ గని యిది యెవ్వరు వ్రాసిరని కూతునడుగుటయు నాచిన్నది నీవింతకు
మున్నె వచ్చి వ్రాసి చని యిప్పు డిమ్మెయి నడుగుట యేలొకో యని చెప్పఁగా విని
యోహో భగవంతుఁ డగుశ్రీహరి యవ్యాజకటాక్షంబున నిట్లు చెసియుండవలయు
నని నిశ్చయించి విష్ణుమూర్తిని సందర్శింపఁ గలిగినతనయభాగ్యంబుఁ బొగడి తన
యభాగ్యంబుఁ దెగడి సంతాపముఁ బొంది యావలిభాగము వ్రాయ గొరఁగొనె
ననియుఁ జెప్పదురు.

(3) పోతన దశమస్కంధమున రుక్మిణీకల్యాణము వ్రాయునెడ “దేవకీసుతు
కోర్కితీవెలు వీడంగ” ననుపద్యమున రుక్మిణీయావనావిర్భావవర్ణనము సేయుచు
“హరికిఁ బ్రేమబంధ మధికంబుగాఁ గేళబంధ మధిక మగుచు బాల కనురె” నని
వ్రాయఁగా నంతలోన నతనికూతురు కుంపటిలోఁ బడి కమరె ననియుఁ “బద్మ
నయనువలనఁ బ్రేమదంబు నిండార” నని వెంబడినె వ్రాయ నామె యయ్యాపద
దొలఁగి సుఖించె ననియు మఱియొకకథఁ జెప్పదురు.

(౪) ఈకవీశ్వరునికి సకలవిద్యాసనాథుఁడగుశ్రీనాథుఁడు బావమఱచి యని
యందురు. వీరిరువురు సమకాలికు లగుటకెంతమాత్రము సందియములేదు. ఎట్లనఁ
గా భోగినీడండకమువలన బమ్మెరపోతరాజు వేంకటగిరిరా జయినసర్వసింగమహీ
పాలునికాలమువాఁ డనుట తెల్లము. శ్రీనాథుఁడు నాభూనాథునికాలమున నుండె
ననుటకు నొకనిదర్శనము గలదు. శ్రీనాథుఁ డాంధ్రదేశమునం గలసకలధరణీపతుల
సభలకునుబోయి తనకవిత్వాతిశయమును బ్రకటించి యందఱితో మన్ననలును విరు
దులును ధనములును బడసి వేంకటగిరికి జనుఁదెంచి సమస్తవిద్యలయందును నిరుపము
వైదుష్యంబు గలిగి సర్వజ్ఞుం డని పేర్కొనఁబడినరావుసింగభూపతిని సందర్శింపఁ
గడఁగి యతనిసభ కేఁగుటకుము న్నతఁడు త న్నేమేమి యడుగునో యెక్కడఁ దప్ప
లు వట్టునో యని తలఁకి

నీ, “నీ నారటంకాలఁ దీర్థ మాడించితి దక్షిణాధీశుముత్యాలకాలఁ
బలుకుఁదో డై తాంధ్రభాషామహాకావ్యనైషధగ్రంథసందర్శమునకుఁ
బగులఁగొట్టించి తుద్యుటవివాదప్రాధి గొడడిండిమధట్టుకం మధక్కఁ
జంద్రశేఖరక్రియాశక్తిరాయలయొద్దఁ బాదుకొల్పితి సార్వభౌమవిరుద

మెటులు మెప్పించెదో నన్ను నింకమీఁద
రావు సింగమహీపాలు ధీవిశాలు
నిండుకొలువున నెలకొని యుండి నీవు
సరససద్గుణనికురుంబ శారదాంబ”

యని చెప్పి చింతామణిమంత్ర రాజమునఁ దనకుఁ బ్రసన్నురా లై నసరస్వతీదేవిని సం
స్తుతించి యమ్మేదిసినాయకు పేరోలగమునకుఁ జనియెనట.

శ్రీనాథుఁడు తనబావ సుతసతీయుతుఁ డై మహాదారిద్ర్యము సనుభవించు
టం గనియు తలంపడుచి త్తంబుతో నతని నెట్టు లైన నొప్పించి భాగవతమును గర్ణా
టాధీశ్వరున కంకితము సేయించి ధనవంతుఁ గావింప నెంచి దారిద్ర్యదుఃఖి మతనికే
బెక్కుమడుంగు లెక్కుడుగాఁ దోఁపఁగోరి యొక్కనాఁడు చతురంతయానాధిరూఢుఁ
డై పెక్కుండు పరిజనులు పరివేష్టించిరాఁ బయనమై యొంటిమిట్టచేరువఁ జను దెంచు
చుండి పోతన తనపాలములొఁగూర్చుండి తనయుండగుమల్లనచే దున్నించుచుండఁగని
తనమహాత్మ్యమును దెలుపఁగోరి శ్రీనాథుఁడు పల్లకి మోయువాండ్రలో ముందటిదం
డెను మోయువారిని బల్లకిని విడిచిపెట్టుఁ డని యానతిచ్చె ననియుఁ బల్లకి యెప్పటి
యట్లు నడచుచుండెననియు మల్లన యాచిత్రమును దండ్రీకిఁ జూప నతఁడు నాఁగటి
కాఁడికిఁ గట్టినయొకయెద్దును విడుపుమని యాజ్ఞాపింపఁగా మడక యథాప్రకారము
సాగుచుండె ననియు శ్రీనాథుఁడు పల్లకియావలిప్రక్క మోయువారినింగూడ వదలుం
డనఁగా బల్లకి మోఁతగాండ్రు లేకయే నడచుచుండఁ గని పోతనయుఁ గాఁడియందలి
రెండవయెద్దును విడిపించి దుక్కిసాగించె ననియు నంతట శ్రీనాథుఁడు పల్లకి డిగి బావ
చెంత కేతెంచి హాళికు లగుమీఁకుఁ గుశలమా యని యల్లన మాడె ననియు దానకొ

* ఉ. “బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమలకౌవ్యకన్యకం

✓ గూళల కిచ్చి యప్పడుపుఁగూడు భుజించుటకంటె సత్కవుల్
హాళికు లైన నేమి గహనాంతరసీమలఁ గందమాలకా
ద్దాలికు లైన నేమి నిజదారసుతోదరపోషణార్థ మై”

యని కినిసి పోతన పొడిచి చెప్పె ననియు నంత శ్రీనాథుఁ డతనిం గవుంగిట గ్రుచ్చి
బావా వేడుకకై మేల మాడిన నలుగనగునా యని యతని సనునయింది

క. “కమ్మనిగ్రంథం బొక్కటి

యిమ్ముగ నేనృపతి కైనఁ గృతి యిచ్చినచోఁ
గొమ్మని యియ్యరె వెయ్య
ర్లిమ్మహి దున్నంగ నేల యిట్టిమహాత్ముల్”

అని సరస్వతవం బగుకవనంబు సేయ నియ్యకొలుపుచు నందఱుం గలసి యింటి కేఁగె
ననియు నింట వంటపదార్థము లేమియు లేమిని మల్లన నెటకేనియు నప్పగొని తేరఁ

* ఉ. “బాలరసాలసాలనవపల్లవకోమలకౌవ్యకన్యకం

గూళల కిచ్చి యప్పడుపుఁగూడు భుజించుటకన్నఁ మేలుగా
హాళికు లైన నేమి మఱి యంతకును న్నగలేక యున్నఁ గా
ద్దాలికు లైన నేమి నిజదారసుతాదికపోషణార్థ మై”

అని పాఠాంతరము.

బంచి యతండు విఫలమనోరథుండై మగిడి చనుదెంచుడుఁ బోతన యందఱికిని నేఁ
డెప్పుగది నోగిరం బిడువాడ నని కొండాకవడి యలందురి యెట్టకేలకు దిట్టతనంబు
దెచ్చికోని మఱిందిని దక్కుంగలవారిని జలకమాడి రాఁ బనిచి సరస్వతీదేవిని బరమ
భక్తియుక్తుండై ధ్యానింప నద్దేవి యతనికిఁబాడనూపి బాసనము శుద్ధిచేయించి యచట
నొకతెర కట్టింప నాజ్ఞాపించి యతం డట్లు కావింప నేఁ జూచికోనియెడ నీవింక వగవ
వలదని యూటడించెననియు నంత శ్రీనాథుడు కృతావగాహుండై తనవారి నెల్లఁదో
డ్చొని గీమునకు మఱి వచ్చి యచ్చట సువారపుంబను లేవియు జరుగకుండుట క
బ్బురపడి భుజియింప నందఱు వరుసలుదీరి కూర్చుండ భగిని బిలిచి యక్కా యింకఁ
దడయ నేల వడ్డింపు మనవుడు నాసాధ్యు యెరమాటుననుండి భారతీదేవి పంచభక్త్య
పరమాన్నములతోఁ జతుర్విధాహారములు నించినపాత్రంబు లందియ్యఁ దెచ్చి తెచ్చి
యందఱికిని వలయునంత వడ్డించి శ్రీనాథాదుల నాశ్చర్యరససాగరతరంగపరంపరాల్లా
విలచిత్తులఁ గావించెననియు భోజనోత్తరంబునఁ దాంబూలచర్మణములు సలుపుతఱి
శ్రీనాథుడు తనబావదెననుపలక్షించి కవిశ్రేష్ఠుండవగునీ కిట్టిమహాదారిద్ర్యమనుభవిం
పనేల? నీవు రచించుభాగవతమును నేరాజునకయిన నంకితముసేసి వలయునంతధనము
సంపాదించి సుఖవృత్తి నుండుమా. పారలౌకికసుఖంబుమీఁదియాశచే నైహలౌకిక
సౌఖ్యంబును నిరాకరించి యిడుమలఁ బడి బడలనేల యని బోధించి యతనిడెంద
ముఁ గరఁగింప నంతలో వాణి యతనియెదుట నిలిచి వలవల నేడువఁగాఁ బోతన

ఉ. కాటుకకంటిసీరు చనుకట్టుపయిం బడ నేల యేడ్చె దో

కైటభదై త్యమర్దనుని గాఁదిలికోడల యోమదంబ యో
హాటకగర్భరాణి నిను నాఁకటికిం గొనిపోయి యలక
ర్ణాటకరాటకీచకుల కమ్మఁ ద్రిశుద్ధిగ నమ్ము భారతీ”

యనుపద్యముఁ జెప్పి సరస్వతి ననునయించె ననియు నంతట శ్రీనాథుడు పోతనభాగ
వతముం దెప్పించి దాని నక్కడక్కడఁ బరిశీలించుచు నష్టమస్కంధంబున గజేంద్ర
మోక్షణకథాప్రసంగంబున నేనుగును మొసలివాతివలన విడిపింపఁ గరుణ వొడమి
విష్ణువు వై కుంతము నిర్గమించుచో

మ. “సిరికిం జెప్పఁడు శంఖచక్రయుగముం జేదోయి సంధింపఁ జే

పరివారంబును జీరఁ డ్రుగపతిం బన్నింపఁ డాకర్ణికాం

తరధమ్మిల్లము చక్కనొత్తఁడు వివాదప్రౌఢతక్రిమి”

పరిచేలాంచల మైన వీడఁడు గజప్రాణావనోత్సాహి యై”

యని యేసన్నాహమును లేక దిగ్గన లేచి పఱతెంచె నని యుండఁ గని బావా భక్తుని
శత్రువును జంపఁబోయినవిష్ణువు పరికరములు లేక వేడుకచూడఁ బోయెనా? కాకున్న
నేమి నేయఁ బోయె నిట్లు చెప్పుట పోలదని యాక్షేపించె ననియు, దానికిఁ బోతన
యపు డేమియు నుత్తరం బియ్యక మిన్నకుండి మఱ్ఱునాఁడు శ్రీనాథుడు మస్తకమున
నూనియ నిడి రాచుకొనుచుండునమయమున నతనికుమారు నెక్కడనో దాచి

వచ్చి పోతన పెరటినుతిలో నొకపెనుతాతిం బడ వైచి యల్లన వచ్చి మఱదిం గని సీకొడుకు బావిలోఁ బడియె ననుటయు శ్రీనాథుండు గుండె జల్లుమన దిగ్గన లేచి విరియఁబోసికొనిన వెండ్రుకలతోఁ గాఱుచున్న నూనియతో విగళితం బగునల్పపరిధా నంబుతో నవ్వాపిచెంతకుఁ బరుగెత్తి తొంగితొంగి యందుఁ జూచుచు నాక్రందన ము సేయుచుండఁ బోతన వెనువెంటం బఱతెంచి శ్రీనాథా యిదియేమియవసరము? నిచ్చెనయెక్కడ? త్రాల్లెక్కడ? బావిలోదిగుటకు భటులెక్కడ? ఈయొడలినునియఁ గడిగికొని జలకమాడి కేశజాలము ముడిచి యూరికి బైటఁబోయి యున్న పరివారము నెల్లఁ బిలుచుకొని వలసినయుపకరణావళి యెల్ల సంతరించుకొనికదా రావలయు. అట్లు గాక యిక్కరణి వేడుకఁ జూడవచ్చితివా కాకున్న నీవు నందుఁ బడ వచ్చితి వా యని పరిహాసముచేసి నీవు పుత్రవాత్సల్యమున నేరీతి నాతురముతోఁ బరికర ములు లేకయే పరువిడివచ్చితివో యాచాడ్పుననే పరమేశ్వరుఁడును దనభక్తుల దెసం గలవాత్సల్యాత్రి రేకంబున భక్తుని మొఱ చెవి సోకగానే తటాలున లేచి యుపకరణావళిం దడవక పరువిడి యరుదెంచె నని సమాధానము చెప్పె ననియు నీకథ లూ రూరను బహుపండితపామరజనపరంపరామూలముగ వినుచున్నాము.

పై వివరించినకథలు నిజములో కేవలకల్పితములో మిశ్రములో నిశ్చయింపఁ జాలము. వీనిం జదువువారు తమతమయుక్తికొలఁదిని భక్తికొలఁదిన నూహించు కొనవచ్చును.

పోతరాజు భాగవతము సమగ్రముగాఁ దెనిగించి నిరంతరహరిహరపదధ్యా నైకతానమాననుం డై విశాలయశోలతల కాలవాలం బై నెగడి శాశ్వతం బగుతన పేరుం దనగ్రంథముతో నీలోకమున నిలిపి నశ్వరం బగుకాయంబు దొఱఁగి పరమ పదమున కరిగె.

గ్రంథపాతవివేచనము.

ఇహుహాకవి భాగవతమును దెలిగించి దానిని లోకమునఁ బ్రకటింపక తాళప త్రసంపుటమున లిఖించి పదిలముగా దేవతార్చనపేటికయం దుంచి పూజించుచు వచ్చి నిర్యాణకాలంబునఁ దనకుమారుఁ డగుమల్లనం బిలిచి మందనము నతనికిఁ జూపి యందున్న ధనమును జతనమునఁగాపాడు మనీ యాజ్ఞాపించి పంచత్వముఁ బొందె ననియుఁ దదనంతరము మల్లన దానిని విప్పి పరిశోధింపఁగా నం దనేకభాగములు బాణనామక క్రిమికులదష్టంబై నష్టంబై యుండినందునఁ బోతరాజశిష్యుం డగువైలి గండలనారయకవి కొంతభాగమును, నేర్పూరిసింగన కొంతభాగమును గంగరాజు మఱి కొంతభాగమును మఱలఁ దెనిగించిరనియుఁ గొందఱు చెప్పుచున్నారు. మఱికొందఱు సర్వజ్ఞభూపతి బమ్మెరపోతనం బిలిపించి భాగవతమునకుఁ దన్నుగృతిపతిగా నొనర్పు మని వేడి యతఁ డియ్యకొనమికిఁ గోపించి యన్నరపాలుఁడు భూమిలో నొకపెనుఁబల్లముద్రవ్వించి యం దాగ్రంథమును బూడ్చిం చెననియు నంతఁగొంతకాలమునకాజేసి

పత్నికలలో శ్రీరామమూర్తి సాక్షాత్కరించి యానద్గ్రంథమును బైటఁ దీయించి జగంబునఁ బ్రకటింప మగనిఁ బ్రోత్సహపఱుపు మని యానతిచ్చి యంతర్ధానము నొందె ననియు నాయమవేడికోలు సంగీకరించి సింగనృపాలుఁడు పుస్తకమును బైటఁ దీయింప నం దక్కడక్కడఁ దాటాకులఁ బలుదెఱంగులపురుగులు తిని పెక్కుచోట్లు శిథిలములై యుండెననియు నంతటఁ బోతనశిష్యవర్గములోనివా రగు వెలిగందలనారాయణాదులు నష్టభాగములను బూరించి రనియుఁ జెప్పచున్నారు. ఈహేతువునే కూచిమంచితిమ్మకవి “సర్వలక్షణసారసంగ్రహము”నందు

సీ. “ఘనుఁడు పోతనమంత్రియును భాగవతము రచించి చక్రకి సమర్పించునెడల
సర్వజ్ఞ సింగమత్కృతరుం దది తన కి మ్మని వేడఁగా నీయకున్న
నలిగి యాపు స్తకం బవనిఁ బాఁతించినఁ జివికి యం దొకకొంత శిథిల మయ్యెఁ
గ్రమ్మఱ నది వెలిగందల నారప్పరాజును మఱి బొప్పరాజు గంగ
రాజు మొదలగుకవివరుల తేజ మెసఁగఁ
జెప్పి రాగ్రంథములయందె తప్ప లొదవె
గాని పోతకపించువికవితయందు
లక్షణం బెందుఁ దప్పనా దక్షహరణ!”

యని చెప్పియున్నాఁడు.

వీనిలో నేకారణము నిజ మయినను బోతరాజకృతభాగవతమున నక్కడక్కడఁ గొన్నిభాగము లుత్పన్నము లగుటయు వానిని నారయాదులు పూరించుటయు స్పష్టము. కాని యేయేభాగములు పోతనవిరచితములో యేయేభాగము లితరకవులు చెప్పిరోవాని నిర్దేశించుటకుఁ దగినయాధారము లంతగాఁ గానము. ద్వితీయస్కంధము లోబ్రహ్మనారదునకుఁ దత్త్వోపదేశంబుసేయుఘట్టమునఁ “బశుయజ్ఞ వాటయాప స్తం భపాత్రమృద్ధ తశరావనసంతకాలములను” ననుసీసపద్యము మొదలుకొని “వెలిగం దలనారయ చెప్పినకవిత్య” మని పూర్వముద్రితభాగవతమునందు ముద్రింపఁబడియున్నది. ద్వితీయస్కంధమున గద్యముంజూడఁగాఁ బోతనామాత్యరచితంబనియేయున్నది. తృతీయచతుర్థస్కంధములును “బోతనామాత్యప్రణీతం”బనియేయున్నది. పంచమస్కంధాంతగద్యమున గంగనార్యప్రణీతంబనియు, షష్ఠంబున నేర్పూరిసింగనార్య విరచిత మనియు నున్నవి. ఈసింగన, “యేర్పూరిశాసనం” డగు నెఱ్ఱాప్రెగ్గడకు మనుమఁడని యాస్కంధంబునఁ దొలుతఁ జెప్పికొనియున్నాఁడు. సప్తమాష్టమనవమ స్కంధములును దశమస్కంధపూర్వభాగమును బోతనామాత్యప్రణీతము లని యున్నది. దశమస్కంధో త్తరభాగమున శ్రీకృష్ణుఁడు కేళిగృహమునందు రుక్మిణీదేవితో విర సోక్తులాడుట యనుఘట్టమునఁ “గాటుక నెఱయంగఁ గన్నీరు వఱదలై”యనుసీస పద్యము మొదలు వెలిగందల నారాయణకవివిరచిత మని ప్రాచీనపండితజనలిఖితపుస్తకములందుఁ జెప్పఁబడియున్నదని పూర్వముద్రితగ్రంథపీఠికయందు వ్రాయఁబడియున్నది. ఏకాదశద్వాదశస్కంధములగద్యములలో నారాయణాఖ్యప్రణీత మని యున్నది.

ఇవి మాత్రమే కాక పోతనామాత్యవిరచితము లని గద్యము లున్న స్కంధములలో నేయేచోటుల నేయేపద్యముల నేయేకపు లెంతెంతభాగము వ్రాసికో యెఱుంగరాదు. శైలిభేదములవలనఁ గొంతకొంత యూహింపవచ్చుఁ గాని యిదమిథ మని నిర్ణయము సేయ సాధ్యము గాదు.

శైలి లోనగువానింగూర్చి యిఁకఁ బ్రశంసితము.

ఈమహాకవిశ్వరునికవిత్వ మతిసుకుమారసరసవచనరచనాధారేయ మైనాతికఠిన మై శబ్దార్థాలంకారశోభమాన మై కోవిదపామరజనహృదయంగమ మై వీనులవిందై చదువువారి కమందానందంబు గలిగించును. చదువుచుండఁగానే యర్థమును గోచరం బగుటచేఁ బోతనరచన కేవలద్రాక్షాపాకము. తఱుచుగాఁ గోమలసుదుచిరపదసముదయసంకలిత మగుట నీగ్రంథమునఁ గైశికీవృత్తియే ప్రధానము. ఒడగిప్రసాదమాధుర్యాదికావ్యగుణంబులు పోతనకవనంబున మెండుగాఁ గానఁబడుచుండును. రసానుగుణంబుగ శైలి నుచితరీతుల మార్చి రసపోషణంబు సేయుటయందుఁ బోతన యెంతయుసమర్థుఁడు. శృంగారరసపోషితభక్తిరసము పోతనకవనమున విలసిల్లుకై వడి నితరాంధ్రగ్రంథములయం దెక్కడను గానము. కేవలశృంగారరసమును భక్తిరసమును నెండఱే గవులు వర్ణించియున్నారుగాని భక్తిరసమునకు సకలజనరంజనంబుపొంటె శృంగారరసంబు నంగంబుగ నంగీకరించి యెల్లరయుల్లంబుల హరిభక్తి నివ్వటిల్లి పల్లవింప నిట్లు చిత్రముగా వర్ణించినకవు లెవ్వరును లేరు. సగుణవర్ణనావైదగ్యంబునఁ బోతనతోఁ దులఁదూఁగువారు లేరు. ఇతనికిఁ గలహరిభక్తి యంతయు నచ్చుపడ శ్రీవిష్ణు దేవునిలీలామాహాత్మ్యంబులు పరిపరివిధములఁ దనయావచ్చుక్తిని వినియోగించి మనోహరలీలల వర్ణించియున్న వాఁడు గావున నెట్టివారికేని భాగవతమును జదువ దేహము పులకాంకిత మగును. సప్తమస్కంధమునఁ బ్రహ్లాదచరిత్ర ప్రస్తావమున హరిభక్తి వర్ణింపఁబడియున్న రీతి యంతయు నవాఙ్మానసగోచరము. అది చదువఁజదువ మనంబు భగవంతునిపాదార్పణిందయుగళంబున లయించుటయ కాక పోతనామాత్యునివర్ణనాచాతుర్యంబును నీశ్వరభక్తియు నింత యొప్పునే యని డెందమున నిబ్బరంపులబ్బురంబును గదిరెడి.

కేవలశృంగారరసమున కప్తమస్కంధంబున మోహిన్యవతారవర్ణనంబును దశమస్కంధమున గోపికాకృష్ణవిలాసములును వీరరాద్రురసములకు సప్తమస్కంధమున శ్రీనృసింహావతారఘట్టంబును నుదాహరణంబులు. ఇట్లక్కడక్కడ నాయూరసముల కుదాహరణము లూహించుకొనునది. మహాకావ్యలక్షణము లగు

క. “పురసింధునగర్తివశశి

సరసీవనమధురతీత్రసంగ విరహముల్

పరిణయతనయోదయనయ

విరచనయాత్రాజిదూత్యవిభువర్ణనముల్”

అనువీనిలోఁ బెక్కులక్షణములు భాగవతమున నక్కడక్కడ మనోజ్ఞముగా వర్ణింపఁ బడి యున్నవి.

అనేకవిధము లగుశబ్దాలంకారములలో నంత్యప్రాసనియమంబును నీకవి విచ్చలవిడి ప్రయోగించియున్నాఁడు. ఈశబ్దాలంకారము పోతనకవిత్వమునందు వెలయుమనోజ్ఞ భంగి నితరకవులరచనల నెక్కడనుం గానరాదు. ఇందుల కుదాహరణములు సూచించెదము.

క. “కనియె న్నారదుఁ డంతకొ
వినయైకవిలాసు, నిగమవిభజనవిద్యా
జనితోల్లాసుకొ, భవదూః
ఖనిరాసుకొ, గురుమనోవికాసుకొ వ్యాసున్.”

ప్రథమస్కంధము.

మ. “కనియెం గృష్ణుఁడు సాధునీరము, మహాగంభీరముం, బద్మశో
కనదాస్వానువిసోదమోదమదభృంగద్వంద్వరూంకారముకొ,
ఘనకల్లోలతావితానవిహరత్కృదంబకోలాహల
స్వనవిస్ఫారము, మందవాయుజకణాసారంబుఁ గాసారమున్.”

దశమస్కంధము.

ఇక్కడ సమాసాంత్యవర్ణము లెల్ల నొక్కటియగుట నంత్యప్రాసనియమంబు నాఁబడు. ఇట్టియంత్యనియమచిత్రములు గలపద్యంబులు పోతనకవిత్వములో లెక్కకు మిగిలినవై యున్నవి. ఇవి ప్రయోగించునపుడు తఱచుచుగాఁ గ్రియాపదమును బద్యముతోలుత నుంచి వెంబడి నాక్రియతోనన్వయించువిశేష్యపదమున కనేకవిశేషణములు చెప్పి యావిశేష్యముతోఁ బద్యమును ముగించుచున్నాఁడు గావున నిది యెంతయు హృద్యములుగా నుండును. “కనియె” ననిపద్యారంభమునఁ గ్రియయుండే సేని సంత్యనియమ మవశ్య మందున్నదనియే యూహింపవచ్చు. ఈయలంకారవిశేషము పోతనకవిత్వములోఁ బ్రతిఘట్టమునఁ గానఁబడుచున్నను శ్రీరామభక్తాగ్రేసరుఁ డగుటంజేసి నవమస్కంధమున రామావతారకథాప్రసంగంబున ననేకపద్యముల నీశబ్దచిత్రములతో నతిమనోహరంబుగ విరచించియున్నవాఁడు. శ్రీరామదేవునికిఁ బరమభక్తుండుగావున రామాయణమునే తెనిగింపఁ దనకుఁ గోరికి యగ్గలంబనియు నై నను దద్ద్రంధ మంతకుఁబూర్వమే భాస్కరాదులచేఁ దెనిగింపబడియుండుటచే దానినే మగుడఁ దా రచియించుట చర్చితచర్యణం బనియుఁ “బదిరెను భాస్కరుఁడు లేదా రామాయణమును బండ్ల కెక్కింపనా” యనియుఁజెప్పి పోతన విషాదపడి యది మానుకొని భాగవతముఁ దెనిగింపఁ బూనె ననియుఁ బెద్దలు వ్యవహరింతురు. ఈశబ్దాలంకారఘక్తి నితఁడు భాస్కరరామాయణంబున సంగ్రహించియుండనోపుననితోఁచెడి.

ఉ. “పాటితరుప్తస త్వచనవాటక, నిర్ధబలావరుద్ధశృం
గాటక, గ్రంథిలఘుకుటిగాఢలలాటక, గ్రూరతారకా
నాటక, నాంత్రకాంచపరిణదశవప్రపతత్ప్రమిచ్చటా

తీటక, రక్తసిక్తపటుఖేటకఁ దాటకఁ గాంచి రయ్యెడన్”

భాస్కరరామాయణము-బాలకాండము.

మ. “సవరక్షార్థము తండ్రి వంపఁ జని విశ్వామిత్రుఁడుం దోడ రా
నవలీలం దునుమాడె రాముఁ డదయుం డై బాలుఁ డై కుంతల
చ్చవిసంపజ్జితహాటకం, గపటభాషావిస్ఫురన్నాటకన్
జవభిన్నార్థమఘోటకం, గరవిరాజిత్రేటకం దాటకన్.”

భాగవతము-నవమస్కంధము.

ఉ. “పుణ్యచరిత్రుఁ డత్రమునిపుంగవు వీడ్కొని రాముఁ డంచితా
గణ్యగుణాభిరాముఁ డుపకంఠమునం జని కాంచె దండకా
రణ్యము సిద్ధసంయమివిరాజితచారుతపోనుజాతస
త్పుణ్యము, నిర్మలాంబువరపుష్కరపూర్ణసరోవరేణ్యమున్.”

భాస్కరరామాయణము-ఆరణ్యకాండము.

ఉ. “పుణ్యుండు రామచంద్రుఁ డటఁ బోయి ముదమ్మునఁ గాంచె దండకా
రణ్యముఁ దాపసోత్తమశరణ్యము, నుద్ధతబద్ధిబద్ధలా
వణ్యము, గౌతమీవిమలవాఙ్కణపర్యటనప్రభూతసా
ద్గుణ్యము, నుల్లసత్తరునివంజవరేణ్యము సత్యగణ్యమున్.”

భాగవతము - నవమస్కంధము.

ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడయు నీయలంకారమును బ్రయోగించియున్నాఁడు.

క. “ధీమంతు లంతఁ గాంచిరి
గోమంతము వివినకుసుమకుంచితశబరీ
నీమంతము నిర్ధారకణ
హేమంతముఁ గనకమయమహీమంతంబున్.”

హరివంశము, ఉత్తరభాగము. ఆ. ౧

క. “చారుశరీరద్యుతిజిత
శారదనీరదుండు ధీవిశాగదుండు భవో
త్తారదుఁ డాశ్రితవితతికి
నారదుండు తనీయగృహమునకు నేతెంచెన్.”

ఆ. ౬.

ఇయ్యలంకారవిశేషమును బోతన నానావిధచిత్రగతుల వీనులవిందుగా రచి
యించియున్నవాఁడు.

క. “భూషణములు నెవులకు నఘ
వేషణములు మృత్యుచిత్తభీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణవి
శేషణములు హరిగుణోపచితభాషణముల్.”

క. “పావనములు దురితలతా
లావనములు నిత్యమంగళప్రాభవనం
జీవనములు లక్ష్మీనం
భావనములు వాసుదేవపదసేవనముల్.”

ప్రథమస్కంధము.

క. “మంతనములు సద్గతులవరఁ
బొంతనములు ఘనము లై నపుణ్యముల కిదా
సీంతనపూర్వముహాఘని
కృంతనములు రామనామకృతచింతనముల్.”

నవమస్కంధము.

క. “ధృతి చెడి లోఁబడె మల్లుం
డతులితభవజలధితరికి హతరిపురుకిన్
హితకరికిన్ ధృతగిరికిం
దతహరిరవభరితశిఖరిదరికిన్ హరికిన్.”

దశమస్కంధము.

క. “స్ఫురితవిబుధజనముఖములు
పరివిదళితదనుజనివహపతితనుముఖముల్
గురురుచిజితశిఖిములు
నరహరికరనఖము లమరు నతజనసఖముల్.”

గీర్వాణపదలఘుభూయిష్ఠము - సప్తమస్కంధము.

క. “అడిగెద నని కడువడిఁ జను
నడిగినఁ దను మగుడ నుడువఁ డని నడ యుడుగున్
వెడవెడ సిడిముడిఁ దడఁబడ
నడుగిడు నడుగిడురు జడిమ నడు గిడునెడలన్.”

ఆంధ్రపదలఘుభూయిష్ఠము, అష్టమస్కంధము.

ఇట్లు కర్ణామృతము లగుపద్యములు పెక్కుచోట్లఁ గానఁబడుచున్నవి. వెనుకటిమధ్యకాలపుఁగవు లందఱుఁ బోతరాజుమార్గము నూతగాఁ గొని తమ “పరిణయముల”తో శబ్దచిత్రంబులఁ బెల్లుగాఁ బ్రయోగించియున్నారు.

పోతన యీరీతిని శబ్దచిత్రములకు విశేషముగాఁ జొచ్చినను నర్థాలంకారముల నొప్పరికింపక ప్రసంగము పొసంగినపుడెల్ల ననేకవిధము లగునర్థాలంకారము లుదాహరించియున్నవాఁడు. వానిలో శ్లేషానుప్రాణితాభేదాధ్యవసాయంబు నితఁడు భట్టబాణుఁడు కాదంబరియందుఁబోలె గడుదీర్ఘము లగువచనములయందుఁ బ్రయోగించియున్నాఁడు. కథారంభముననే నైమిశారణ్యవర్ణనావచనము నవమస్కంధమున గంగానదీవర్ణనావచనము లోనగువానిఁ జూడ నియ్యలంకారమునందుఁ గవికిఁ గలప్రేమ తెల్ల మగు.

క. “కొందఱకుఁ బెనుఁగు గుణ మగుఁ
గొందఱకును సంస్కృతంబు గుణ మగు రెండుం
గొందఱకు గుణము లగు నే
నందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల నయ్యెయెడలన్.”

అని పోతనయుపోష్ఠాతమునఁ జెప్పి తత్ప్రతిజ్ఞానుసారంబుగఁ గొన్నిచోటులఁ గేవలాంధ్రపదరచనలును గొన్నియెడల శుద్ధగీర్వాణరచనలుం గావించెఁ గాని లెస్సగాఁ బరిశీలించిన గ్రంథమునఁ దెనుఁగుకంటె సంస్కృతమే యెక్కువఁడయి గోచరించును. అష్టమస్కంధమున స్వర్ణవర్ణనావచనపూర్వభాగంబును దశమస్కంధపూర్వభాగ

మునఁ గృష్ణావతార బౌద్ధక్రీడాదివర్ణనంబులును నాస్కంధంబున నే ఋతువర్ణనాదుల నొప్పారు పెక్కువచనములును నాంధ్రపదభూయిష్ఠము లై యుండును గాని గీర్వాణ రచనలే యీ గ్రంథంబున బహుళము లై కన్పట్టుచున్నవి.

పోతన యాశ్వాసాంతగద్యమునందలి “సహజపాండిత్య” యను బిరుదుం జూడ నితండు గురువులనాశ్రయించి విద్య నభ్యసింపక స్వయముగాఁ గష్టించి గ్రంథములు చదివి పాండిత్యము సంపాదించె నని యెన్నవలసియున్నది. సహజపాండిత్యుడైనను బోతనకుఁ గలసహజం బగునుభయభాషాప్రావీణ్యంబును బదప్రయోగనైపుణ్యంబును నసాధారణములై యెసఁగు. భాగవతమునఁ గానవచ్చునొకకొన్ని వ్యాకరణాదిస్త్రానిత్యముల కిచ్చుహాకవీశ్వరుఁడు గురుముఖమున విద్యాభ్యాసము సేయమియే కారణ మని కొందఁ జిందురుగాని యది యట్లనియే నిర్ణయింపనవకాశము కానరాదు. పోతరాజుకవనంబున నిన్నినులక్షణప్రయోగములును నిట్టిపాండితీమహిమయుఁ జూపట్టుచుండఁగా నొకటిరెండువ్యాకరణభింశములును బాడఁపూపినయెడల వానికిఁ జిరకాలతీఖనపరంపరాజనితవ్యత్యాసములో, గ్రంథపాతంబున నితరకవిజనపూరణములో, మఱియేవో కారణము లై యుండనోపు నని యూహింపవచ్చును. పోతనకుఁ గేవలగ్రంథవిలోడనజనితవైదుష్యముమాత్రమే కాక సర్వతోముఖం బగు లోకానుభవజ్ఞానంబును గలిమికిఁ దద్రచనయం దనేకభాగములు నిదర్శనము లై యున్నవి. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి రాసక్రీడాభివర్ణనావచనముం జూడ నిక్కవిశ్రేష్ఠనకుఁ గలభరతశాస్త్రప్రాణిమయు, హావభావాద్యభినయవర్ణనాపాటవంబును, వెల్లడియగు. దశమస్కంధముననే శ్రీకృష్ణనిశైశవక్రీడాప్రసంగంబున జలక్రీడాభివర్ణనంబునుఁ జలిది గుడుచుకథయు, నాల మేపులీలయు, గ్రేపుమొదపులలీలములును గోదోహనప్రకారములును మఱియు ననేకవిషయములును హృదయానురంజకము లగుస్వభావోక్తులఁ బాలుపార వర్ణింపఁబడి యునికిఁ జూడఁ జూడ నితనిప్రపంచజ్ఞానము తెఱం గెఱుంగనగు.

పోతనకై లికిని నన్నయ తిక్కన యెఱ్ఱన లోనగువారికై లికిని భేదములు గాన వచ్చుచున్నవి. వారికవిత్వమున వ్యాకరణప్రయోగప్రాణిమయు, నన్వయకాశిన్యంబును, నాంధ్రపదబాహుళ్యంబును మెండు. పోతనకవనంబున నన్వయసౌలభ్యంబును, బదసౌకుమార్యంబును, శబ్దార్థాలంకారాదిచిత్రంబులును, మెండు. కవిత్వయము వారిపద్యములలోఁ దఱుచుగా యతిప్రాసములపట్టులఁ బృథక్పదములు లేక సంధిగ తాక్షరములఁగాని పదమధ్యాక్షరములఁగాని ప్రాసవిశ్రమములు ఘటిల్లఁ బాదపాదమునకు నిలిపి చదువ నెంతయు ననువుగాక యతిప్రాసముగా నుండును. పోతనపద్యములలోఁ దఱుచుగాఁ బ్రతిపాదాంతమునను విశ్రమస్థానంబులను బదములు ముగింపఁబడి శయ్యాచిత్రముల నొప్పి పామరులకును జదువ నుల్లభము లై సరళము లై శ్రౌవ్యము లై యుండున్లు. ఈభేదములఁ దెలుపుటకై సమానవిషయవర్ణనలు గల

కొన్ని పద్యములు రెండు గ్రంథములనుండి యెత్తి క్రింద వ్రాయుచున్నాము.

నూలిని. “ఏచి తలిర్చి తనర్చినక్రోవుల నిమ్మగుతావులజొంపములం
బూచినమంచియశోకములకొ సురపొన్నల బొన్నల గేదగులం
గాచి బెడంగుగఁ బండినయాసహకారములం గదళితతులం
జూచుచు వీనుల కిం పెసఁగకొ వినుచుకొ శుకకొకిలసుస్వరముల్.”

కవిరాజవిరాజితము. “చనిచని ముందట నాజ్యహవిర్భృతసారభద్రామలతాతతులం
బెనఁగినప్రహఃపలకొమ్మలమీఁద నశేతలతాంతము లైనను బా
యనిమధుప్రకరంబులఁ జూచి జనాధిపుఁ డంత నెఱింగెఁ దపో
వన మిది యల్ల దె దివ్యమునీంద్రనివాసము దా వగు నంచు నెదన్.”

సీ. “శ్రవణసుఖంబుగా సామగానంబులు సదివెడుశుకములచదువు దగిలి
కదలక వినుచుండు కరులయుఁ గరికరశీతలచ్చాయఁ దచ్చీకరాంబు
కణములచల్లనిగా డ్దాసపడి వానిఁ జెంది సుఖం బున్నసింహములయు
భూసురప్రవరులు భూతబలుల్ దెచ్చి పెట్టు నీవారాన్నపిండతతులు
గడఁగి భక్షింప నొక్కటఁ గలసి యాడు
చున్నయెలుకల పిల్లల యెండు సహజ
వైరిన త్వంబులయు సహవాస మపుడు
చూచి మునిశక్తి కెంతయుఁ జోద్య మంది.”

భారతము ఆదిపర్వము ఆ-౪-కణ్వమహామూన్యాశ్రమవర్ణనము.

భాగవతమున

ఉ. “అందుఁ దమాలసాలవకుళార్జునసింబకదంబపాటలీ
చందన నారికేళేఘనసారశిరీషలవంగలుంగమా
కందకుచందనక్రముకకాంచనబిల్వక పితృమల్లికా
కుండమధుకామంజుళనికుంజములం దనరారి వెండియున్.”

క. “పరిపక్వఫలభరానత
తరుశాఖానికరనివసితస్ఫుటవిహగో
త్కరబహుకోలాహలరవ
భరితదిగంతములు గలిగి భవ్యం బగుచున్.”

క. “అతినిశితచంచుదళన
క్షుతనిర్గతపక్వఫలరసప్రాశనమో
దితరాజశుకవచోర్థ
శ్రుతిహోషము చెలఁగు శ్రవణసుఖదం బగుచున్.”

క. “లలితసహకారపల్లవ
కలితాస్వాదనకషాయకంఠవిరాజ
త్కలకంఠపంచమస్వర
కలనాదము లుల్లసిల్లఁ గడురమ్యము లై.”

క. “అతులతమాలమహీజ
ప్రతీక్షణజాతజలదపరిశంకాంగీ
కృతతాండవభేలనవిల
సితపింఛవిభాసిబాలశిఖినేవ్యం లై.”

తృతీయగ్రంథము - కర్ణమాశ్రమవర్ణనము.

క. “సుకుమారుఁ డతఁడు గోపా
లకవృత్తి వహించి యడవులం గ్రుమ్మరుచు
న్నికి నాక కాదు పగవా
రికి నైనఁ దలంప మన మెరియదే వగలన్.”

భారతము - వీరాటపర్వము.

క. “వికచముఖుఁ డగుచు శాత్రవు
లకు హితు లగునట్టివారలం గని భూపా
లకుఁ డెద కత్తెరయును నా
లక బెల్లము నై కలయఁ బలుకఁ గావలయున్.”

కాంతిపర్వము.

ఈపద్యములతోఁ బై వ్రాసినభాగవతపద్యములను బోల్చిచూడ ఛందో విషయిక మగుభేదము గోచరించును.

భాగవతమునఁ గొన్నిచోటుల రేఫఱకారములు ప్రాసవిశ్రమములయందు మైత్రి జెందుచుంటం గని కాకునూరియప్పకవి తన యప్పకవియములో

ఉ. “బమ్మెరపాతరాజకృతభాగవతంబు సలక్షణంబు గా
కిమ్మహి నేమిటం గొదవ యెంతయు నారసిమాడఁ గాను రే
ఫములు తాలనుం గలిసి ప్రాసము లైనకతంబునం గదా
యిమ్ముల నాదిలాక్షణికు లెల్లరు మాని రుదాహరింపఁగన్.”

అని వ్రాసి పోతనకవిత్వములో నుభయరేఫసాంకర్యదోషము గన్పట్టుచున్న దని చెప్పియున్నాడు. చక్కఁగ విచారింపఁగా సీసాంకర్యము భాగవతమునఁ గొన్నిచో టులఁగానఁబడుచున్న నాదోషము పోతనదియూ యితరకవులదియూ యనివిచారింప వలసి యున్నది. ఆంధ్రకవులలో నొకపక్షమువా రీభేదమును బాటించినవారును నిం కొకపక్షమువారు దీనినిబాటించనివారునునై యున్నవారు. ఈమతద్విత్వయములో నేది ప్రశస్తమో యేది యవలంబనీయమో యేయేకపు లేయేపక్షమువారో వీనినెల్ల ను పోష్ఠాతవి స్తరభీతిచే నిటఁ జర్చింపఁబూనుకొనము. పోతనరచనయం దీమైత్రి యున్న దా యనునంశముమాత్ర మిచ్చట విచార్యము.

కూచిమంచితిమ్మకవి సర్వలక్షణసారసంగ్రహమునం దీవిషయమై కొండొక విచారించి పోతనరచనయం దీమైత్రి గానరామి కుదాహరణములు వ్రాసి

ఆ-వె. “కాకునూరియప్పకవి యహోబలపతి
ముద్దరాజురామముఖ్యు లెల్లఁ
బోతరాజకబ్బమున తాలు రేఫలు
గదిసె నంచుఁ జెప్పి రది హుళిక్కి.”

యని సిద్ధాంతీకరించియున్నాడు. దీనిని స్థాపింపఁ బోతన వ్రాసినభాగములు “ప్రథమ స్కంధము, ద్వితీయస్కంధమునఁగొంతయు, షష్ఠసప్తమాష్టమనవమంబులునుదశమ పూర్వభాగములోనికొంతయును నై” యున్న వని చెప్పి వానిలో సీదోషము లేకుంట

కుదాహరణములు వ్రాసియున్నాడు. అయినను పద్మస్కంధము సింగనార్యప్రణీతమని యాస్కంధమునం దాద్యంతపద్యములవలనఁ దెలియవచ్చెడి. పయివాక్యము నందలి“పద్మ” యనుపదము ప్రక్షిప్తముగాఁ బడియున్నదేమో, ఉభయరేఖమైతి లేమికిఁ దివ్యకవి వ్రాసినయుధాహరణములలోఁ గొన్నిటిని వేండియుం గొన్నింటిని నిందు వ్రాయుచున్నాము.

ఉ. “మాటువడంగలేనియసమర్థుల సుప్తుల నస్త్రవిద్యలం
దేజునిపిన్న సాపల వధించె నిషిద్ధపుఁగ్రూరకర్ముఁడై
పాటుఁడె వీఁడు పాతకుఁడు ప్రాణభయంబున వెచ్చనూర్చుచుం
బాతెడి వీనిఁ గావుము కృపామతి నర్జున పాపవర్జనా.”

చ. “వెఱచినవాని దైన్యమున వేదరుఱు నొందినవాని నిద్ర మై
మఱచినవాని సౌఖ్యముగ మద్యముఁ ద్రావినవాని భగ్నుఁడై
పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మంచు వా
చఱచినవానిఁ గామినులఁ జంపుట ధర్మము గాదు ఫల్గునా.”

ప్రథమస్కంధము.

ఉ. “అక్కలు రావు పిల్లలకు తేపటినుండియు వేఁత గానమిం.....”

సప్తమస్కంధము.

మ. “ఉఱుకుం గుంభయుగంబుపై హరిక్రియకొ హు మృంచుఁ బాదమృలం
దిఱుకుం గంతము వెన్ను దన్న నెగయుకొహేలాగతి న్వాలముం
జఱచు న్నృగ్గుఁగఁ దాఁకు ముంచు మునుఁగుకొ శల్యంబులుకొ దంతముల్
విఱుఁగకొ వ్రేయుచుఁ బొంచి పొంచి కదియుకొ వేదండయూఫోత్తమున్.”

క. “ఎఱుఁగుదుఁ దెఱవా యిప్పుడు
మఱవకు నకలంబు నన్ను మఱచినయెడలకొ
మఱతు నని యెఱిఁగి మొఱుఁగక
మృతవక మొఱుఁడిరయేని మఱి యన్యములన్.”

క. “ఒఱు శగున్గురమును బఱుఁదును
వెఱిద్దొకయుముఖము సిరియు నిర్మలఖురముల్
కుఱుచు చెవులుఁ దెలిగన్నలుఁ
దఱు చుకుంతలంబుఁ జూడఁ దగు నాహరికిన్.”

ఆ-వే. “చావు లేనిపుండు చక్కన మన కబ్బె
ననుచుఁ గడవ యసురు లడఁచికొనిన
వెఱచి సురలు హరికి మొఱులు వెట్టిరి సుధా
పూర్ణఘటము పోయెఁ బోయె ననుచు.”

ఆ-వే. “వాలుఁగంటివాఁడివాలారుఁజూపుల,
శూలి ధైర్య మెల్లఁ గోలుపోయి
తఱిని యెఱుక లేక మఱచె గుణంబుల
నాలి మఱచె నిజగణాలి మఱచె.”

“వెఱచుచు వంగుచు వ్రాలుచు
నఱిముఱి గుబురులకుఁ జనుచు హరి హరి యనుచుకొ

మఱుగఁగుచు నులుకుచు దిఱదిఱఁ

గుఱుమట్టపుఁ బొట్టివడుగు కొంత నటించెన్.”

“నెఱి నెల్లప్పుడు నిల్చి ప్రాణిచయము న్నిర్మించి నిర్మించి వీఁ
పిఱచు న్నిల్లచు నావులించుచు నజుం డీసృష్టియు న్మాని మే
నొఱగఁకఁ తెప్పలు మూసి కేల్లలగఁ డై యుండఁగ నిద్రించుచుం
గుఱువెట్టం దొడఁగెం గలల్ గనుచు నుదోషించుచున్ భూవరా.”

“కుఱుగఱులు వలుఁదమీసలుఁ

జిఱుదోఁకయుఁ బసిఁడియొడలు సిరి గలపొడలుఁ

నెఱ మొగము నొక్కొమ్మును

మిఱుచూపులు గలిగి విఘ్నండు మీనం బయ్యెన్.”

“నెఱవాఁడు గురుఁ డటంచును

గొఱ గానిపదంబు నూపఁ గుజనుండును నీ

నెఱత్రోవ నడవ నేర్చిన

నఱుమఱి లేనట్టిపదము నందు దయాభీ.”

“ఱఱ కంఠోనిధి రోసి వేదములమయ్యుం డై న్యముం జూచి వే
గఱు లల్లార్చి ముఖంబు సాఁచి బలువీఁకం దోఁక సారించి మే
న్మెఱయం దొడలు దీటి మీస లదరఁక మీనాకృతి న్విష్ణుఁ డ
క్కఱిఁటిం దాఁకి వధించె ముష్టిదళితగ్రావున్ హయగ్రీవునిన్.”

అష్టమస్కంధము.

“తెఱవా నీపలుకట్ల యా వినుము లే దేవోత్తమాహ్వానముల్
మొఱుగఁం బోలునె, వేల్పులం బడయుటల్ మోఘంబులే నీకు నీ
తఱిగర్భం బగుఁ బుత్తుఁడం గలుగు నీతారుణ్యముం బూజ్య మా
వెఱవం గార్యము లేదు సిగ్గు దగునే వ్రీడావినమాననా.”

నవమస్కంధము.

“మఱియును దనుజుఁడు రామునిఁ

గఱవకఁ గమకించి తెఱపి గానక యతనిం

జాఱచుఱఁ జూచుచు శౌర్యముఁ

బఱివోవఁగ నంత నింతఁ బదముల దన్నెన్.”

“కఱచి పిఱుతివక మఱియును

వెఱవక నిజవదనజనితవిషదహనశిఖల్

మెఱయఁ దననిడుదయొడలిని

నెఱి హరిఁ బెనఁగొనియె భుజగ నివహపతి వడిన్.”

“వెఱుమఱి లేనిమేటి బలువీరుఁడు కృష్ణమారుఁ డొక్కచేఁ
జఱచి ఖగేంద్రుఁడందునఁ జక్క నిదొడలఁ బట్టి కన్నులం
జొఱచొఱ దుర్విషానలము జొబ్బిలుచుండఁగ నొత్తి లీలతో
జిఱిజిఱఁ ద్రిప్పివైచెఁ బరిశేషితదర్పముఁ గ్రూరసర్పమున్.”

“అఱువదినాలుగువిద్యలు

నఱువదినాలుగుదినంబులంతన వారల్

నెఱవాదు రై నకతమున

నెఱి నొక్కొకనాఁటివినికి నేర్చి రితేశా,

చ. “ఎఱుగుదు మేము నిన్ను వనజేక్షణమిత్రుడ వీవు కూరిమి
స్నేహయును దల్లిదండ్రులకు మే లెఱిగింపఁ బ్రయోండు వంపఁగా
వఱులెడుభక్తి వచ్చిలివి వారల నైన మనంబులోపలక
మఱవఁడు శౌరి మేలు మఱి మాన్యులు రాజున కెవ్వ రిచ్చటన్.”

మ. “కఱపించెన్ ఘణికోటిచే లతికలం గట్టించి గంగానది
స్నేహిఁ ప్రోపించె విషాన్వితాన్న మొసఁగెన్ నిద్రారతిం జెంది యే
మఱియుండం బొడిపించె నాయుధములక మత్తుత్తులం దేమియున్
గొఱగాఁ డీధృతరాష్ట్రనూనఁడు మహాకూరుండు కార్యంబునన్.”

దశమస్కంధము.

ఇట్లు పై పద్యములు నింకననేకములును బోతనరచితభాగములలోఁ గేవల
శకటరేఫప్రాసముల కుదాహరణములుగాఁ గానఁబడుచుండుటఁజేసి రేఫఊకారభేద
మును బోతన లెస్సగా నెఱిగినవాఁ డనియు నుభయ రేఫములమైఁబ్రి కుండ దనుట
యే బోతనామాత్యునిమత మనియు నూహింపవలయు ననుట స్పష్టము.

వెలిగందలవారయాదులు రేఫఊకారములఁ గలిపినందుల కుదాహరణములు:—

చ. “హరిఁ బరమాత్ము నచ్చితు ననంతునిఁ జిత్తములోఁ దలంచి ను
శీరత విశోకసౌఖ్యములఁ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
లృఱచియుఁ జేయ నొల్లరు తలంచిన నట్టిద యో నురేంద్రుఁడుం
బరచడి నూయి ద్రవ్వెడునిపానఖనిత్రము మానుకై వడిన్.”

ద్వితీయస్కంధము.

క. * “మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన
సరిదుపవనదపుళిందజనపదగిరిగ
హ్వార గోష్ఠ యజ్ఞశాలా
పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయందున్.”

మ. “తెఱఁ గొప్పక జనసీమియోగమునఁ గుంతీ స్రవ్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గ దేవవిభువక్త్రస్థామృతంబుకా ఖగే
శ్వరుఁ డర్థిం గయికొన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిర్జించి త
ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాద్రికొడుకులో ధన్యాత్ములే యుద్ధవా.”

క. “ధర కునకభోగ్యమును నిహ
పరదూరము నైనతను పుపాదేయముగా
నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా
భరణంబు లలంకరించుపామరజనులన్.”

క. “పరఁగఁగ దహ్నోద్ధతు లి
దఱు కొడుకులు సీకుఁ బుట్టి ధరణికి వ్రేఁ గై
నిరతము బుధజనపీఠా
పరు లై వర్తింతు రాత్మబలగర్వమునన్.”

* “మఱి” యనుశబ్దములోని ఊకారము ప్రాసస్థానమందుండి రేఫముతోఁ బ్రాసమైత్రి
నెందునట్టిపద్యములు తృతీయచతుర్థస్కంధముల ననేకము లున్నవి.

“వరుణునిబలమును దనుజే
శ్వరులేజముఁ దేటిమాడఁ జాలక శౌర్య
స్ఫురణము చెడి యెందేనియుఁ
బటచెం దజ్జలధిమధ్యభాగమునందున్.”

తృతీయస్కంధము.

“పరిపూర్ణం బగుభక్తిని
గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలక
వఱలినహృదయగ్రంథిని
నిరసించువీరక్తియుతమనీష జనించెన్.”

“హరిభజనీయమార్గనియతాత్మకు లై భవదీయమూర్తపై
వఱలినభక్తియుక్తు లగువారలసంగతి గల్గఁ జేయు స
త్పురుషనుసంగతికై వ్యసనదుర్భరసాగర మప్రయత్నతకై
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుడ నై తరించెదన్.”

“నిరతముఁ దావకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలబ్ధి నె
వ్వరిమిది వొందఁగాఁ గలుగు వారలు తత్ప్రియమర్త్యదేహముకై
గరము తడియదారసుతకామసుహృద్ద్రహబంధువర్గముకై
మఱుతురు విశ్వతోముఖ రమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా.”

చతుర్థస్కంధము.

“కరువలెఁ బాయు వస్త్రమును గట్టి నెఱుంగవు చూడ్కి దిక్కులం
బటచుచుఁ జంచరీకములభాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బారలెడుముక్తేశభరముం దుఱుమంగఁ దలంప విష్ణు డి
ట్లరుదుగ రత్నకందుకవిహారము సల్పెడు సంభ్రమంబునన్.”

“ధరణీసురోత్తముఁడు తా
నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను సే
మఱ కందుఁ బ్రీతినేయక
నిరతము గృహకర్మ మట్లు నెఱపుచునుండెన్.”

“ధరణీవల్లభ నిన్నును
నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెద నుని భా
సురమతి బోధించి రపుడు సుమతిం బ్రీతినన్.”

పంచమస్కంధము.

“అరుదుగ నరహరిభక్తిం
బారయనియాపురుషునుకృతపుంజంబులు వే
మఱు పుణ్యుఁ జేయనేరవు
నరవరమధుఘటము పెక్కునదులంబోలెన్.”

“ఎఱుంగమిఁ జేసినట్టిగురుహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చైరువడి భీతి నొంది యతిచింతితుఁ డై తలపోసి పల్కె. న
ప్పరమపవిత్ర లోకనుతభవ్యచరిత్ర విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజనేయక యకర్మముఁ జేసితి నల్పబుద్ధి నై.”

షష్ఠస్కంధము.

క. “ఎఱుంగమి నై నను భూసుర
వరులధనం బపహరింప వలవదు పతికన్
మఱిపున ననలము ముట్టిన
దరికొని వెనఁ గాల్పకున్నె తను వెరియంగన్.”

క. “ఎఱిగఁజేరిగి బ్రహ్మహత్యా
దురితంబున నీమనంబు దూకొనె బాహు
త్తరణప్రాయశ్చిత్తము
దొరకొని కావించుమయ్య దుర్జనహరణా.”

దశమస్కంధము-ఈ త్తర భాగము.

ఇట్లు పెక్కుచోట్లు నితరకవిరచితభాగములలో నుభయరేఖమై గలపద్యములు గానవచ్చు చున్నవి. ఇదియునుం గాక యితరదోషములు గొన్ని వారికవిత్వములఁ గన్పట్టు చున్నవి.

క. “వినుము ఫలారంభుండు కృప
ఁబని నడిగినఁ దనయశంబునుం దనమానం
బును జెడుఁ గావునఁ దగ నీ
వెనయ వివాహేచ్ఛఁ దగులు తెఱిగే గే నిటకున్.”

తృతీయస్కంధము.

క. అని యిట్లులు ప్రతికూలన
చనములు దక్షుండు వలికి శపియింతును శ
ర్వుని నని జలములు గొని కర
మున నిలి పి ట్లనియె రోషమున ననఘాత్మా.

చతుర్థస్కంధము.

పై రెండుపద్యములలోఁ గ్రావ్యరేత్తునకు సంధి. గ్రంథవిస్తరభీతిచే మఱియుఁ బ్రయోగంబులువారియక విరమించెదము. శైలింబట్టి చూడఁ దృతీయచతుర్థస్కంధములలోఁ జాలభాగములు పోతనార్యవిరచితములు గానోప వని యెన్నవలసియున్నది. ఆస్కంధములంతయు నుత్పన్నములై యుండెనేని వెలిగందలనారయాదులు వానిని బూరించి వానియంతిమగద్యములలోఁ బంచమషష్ఠికాదశద్వాదశస్కంధాంతములందుఁబోలె దమపేరులను జెప్పికొనియేయుందురు. అట్లు చెప్పికొనకునికింజూడఁదృతీయచతుర్థస్కంధములు పూర్ణముగా నశింపక చాలభాగము రూపునెడఁగా నారయాదు లున్నవాని నిలిపి లేనిచోట్లు నూత్నరచనలు గావించి పూరించిన తోచుచున్నది. దీనిని నిర్ణయముసేయుటకుఁ దగినయాధారము లేవియు మాకుఁ జక్కనందున నీయంశము విచార్య మని యంతర్వాణిజనంబులతో విన్నవించుచు నీవిచికిత్స నింతటితో విరమించెదము.

పోతనభాషాంతరీకరణము ప్రాయికముగ మూలగ్రంథము ననుసరించియే యుండు. కొన్నిచోట్లు మూలగ్రంథములోనిశ్లోకములయర్థము లెన్నగాఁ దెలియునట్లు వ్యాఖ్యానమురీతిని విపులముగావ్రాసియుఁ గొన్నియెడలఁ దనహరిభక్తి తేటపడునట్లు వర్ణనలు మూలగ్రంథముననున్నవానికంటె పెక్కుడుగరచియించియుఁగొన్ని

తావుల శ్రీవిష్ణుపురాణము లోనగు గ్రంథములనుండి క్రొత్తకథల నెత్తి కూర్చియు నిష్కాడ్కిని బోతన తనసొత్తమును సంస్కృతమునకంటె నెక్కు డగునట్లు పెంచి వ్రాసెను. దశమస్కంధపూర్వభాగమునందలి నరకాసురునితోడి సత్యభామాయుద్ధము విష్ణుపురాణమునుండి చేకొనబడినది. ఇటు లున్నను మొత్తముమీఁద నాంధ్రభాగవతము సంస్కృతభాగవతము ననుసరించియే యుండును. ఈకవీశ్వరునిభాషాంత రీకరణముం జూపుటకై కొన్నియుదాహరణములు వ్రాయుచున్నాము.

సంస్కృతభాగవతము-ప్రథమస్కంధము.

“ఆత్మారామా శ్చ మనయో నిర్గంధా ఆపురుక్రమే
కుర్వం త్యహోతుకీం భక్తి నిత్యంభూతగుణో హరిః”

దీనికిఁ దెనుఁగు.

క. “ధీరులు నిరపేక్షులు నా
త్యారాములు నై నమనులు హరిభజనము ని
ష్కారణమ చేయు చుండురు
నారాయణుఁ డటివాఁడు నవ్యచరిత్రా.”

ఈపద్యము మూలశ్లోకమునకు సరిగా నున్నయది.

శ్లో. “నమః పరస్మై పురుషాయ భూయసే
నదుద్భవస్థాననిగోధలీలయా
గృహీతశక్తిత్రితయాయ దేహీ
నా మంతర్భవా యాసుపలభ్యవర్త్యనే”

మ. “పరుఁ డై యీశ్వరుఁ డై మహామహిముఁ డై ప్రాగుర్భవస్థానసం
హరణక్రీడనుఁ డై త్రిశక్తియుతుఁ డై యంతర్గతశోభి యై
పరమేష్ఠిప్రముఖామరాధిపులకుం బ్రాపింప రాకుండుడు
స్తరమార్గంబునఁ దేజిల్లుహరికిం దత్పార్థి నై మొక్కడన్.”

ఇందు శ్లోకార్థము విపులముగాఁ దెనిఁగింపఁబడినది.

శ్లో. “య త్కీర్తనం య త్స్మరణం య దీక్షణం
య ద్వందనం య చ్ఛ్రవణం య దర్శణం
లోకస్య సద్యో విధునోతి కల్మషం
తస్మై సుభద్రశ్రవసే నమో నమః”

ఉ. “ఏవిభువందనార్చనము లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం
దేవిభులీల లద్భుతము లేవనిసంశ్రవణంబు నేయ దో
షావళి బాసి లోకము శుభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నంద్రు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నశాఘనివృత్తిదు భద్రకీర్తిదున్.
ఇం దొకటిరెండువిశేషము లెక్కుడుగాఁ జేర్పఁబడినవి.

భాగ. ద్వితీయస్కంధము.

శ్లో. “ఏక స్వయా యో జగతస్సిస్పృక్షయా
ద్వితీయ యాత్మ న్యది యోగమాయయా
సృజ న్యదః పాసి పున ర్గ్రసీవ్యసే
య ధోర్ణ నాభి ర్భగవన్ స్వశ క్తిభిః.”

మ. “అనఘా, యొక్కడ వయ్య నాత్మకృతమాయాజాతసత్త్వానిశ
క్తినికాయసితి నీజగజ్జననవృద్ధిఁ భవేతుప్రభా
వనిరూఢిం దగు దూర్ణ నాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబు గడవం గా వచ్చునే యేరికిన్.”

తృతీయస్కంధము.

ఇందుఁ దురీయపాద మధికముగా నున్నను శ్లోకార్థము సుం తెనియుఁ గొఱు
తవడనిక తెనిగింపఁబడియె.

శ్లో. “విభర్షి కాయం పీవానం సోద్యమో భోగవా న్యథా
విత్తం చే హోద్యమవతాం భోగో విత్తవతాంసు హ
భోగినాం ఖలు దేహోయం పీవా భవతి నాన్యథా.
న తే శయానస్య నిరుద్యమస్య
బ్రహ్మన్నహస్థో యతఏవ భోగాః
అభోగినో యం తవ విప్రదేహః
పీవాయత స్తద్వద నః క్షమంచత్
కవిః కల్యోనిపుణదృ క్షిత్రప్రియకథ స్సమః
లోకస్య కుర్వతః కర్మకేషే తద్వీక్షి తాపివా.”

సీ. భూమి నుద్యోగి యై భోగి యై యుండెడి నరునికై వడి మునినాథ నీవు
ఘనశరీరముఁ దాల్చి కడలవు చిత్ర ముద్యమయుక్తునికై గాని ధనము లేదు
ధనవంతునకుఁ గాని తగుభోగములు లేవు భోగికిఁ గాని సంపూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగధనభోగములు లేక నేల నూరక పడి నిద్రవోవు
నీకు నెట్లు గలిగె నిరుపమదేహంబు
సముండ వార్యుడవు విశారదుడవు
బుద్ధినిధివి జనులఁ బొగడవు తెగడవు
నిద్ర ప్రతిదినంబు నిలుప నేల.”

సప్తమస్కంధము.

పైశ్లోకములయర్థము సంగ్రహముగ నొకనీసపద్యమునందె వ్రాయఁబడి
యున్నది.

శ్లో. “యస్సాన్విత్యనీదం నిజమాయ యార్పితం
క్వచి ద్విభాతం క్వచ త త్తిరోహితం
అవిధదృ క్సాత్పుభయం త దీక్షతే
స ఆత్మమూఽ లోవతు మాం పరాత్పరః”

క. “ఒకపరి జగములు వెలి నిడి
యొకపరి లోపలికిఁ గొనుచు నుభయము గనుచుం

సకలార్థ సాక్షి యగున
య్యకలంకుని నాత్మమూలు నర్థంతు మనిన్.

శ్లో. “దిదృక్షువో యస్య పదం హి మంగళం
విముక్తసంగ మునయ స్సుసాధవః
చరం త్యలోకవ్రత మవ్రణం వనే
భూతాత్మభూతా స్సుహృద స్స మే గతిః.”

తే. గీ. ముక్తసంగు లయినమునులు దిదృక్షులు
సర్వభూతహితులు సాధుచిత్తు
లసదృశవ్రతాధ్యులై కొల్లు రెవ్వని
దివ్యపదము వాడు దిక్కు నాకు.”

ఆప్తమస్కంధము.

శ్లో. “కస్యాశ్చిత్సూతనాయంత్యాః కృష్ణాయం త్యపిబత్సనం
లోకయిత్వా రుదం త్యన్యా పదాహం చ్చకటాయతీం
దైత్యయిత్వా జహా రాన్యా మేకా కృష్ణార్భభావనాం
కృష్ణరామాయితే ద్వేతు గోపవత్స్నాయితాః పరాః
వత్సయిత్వా గృహీత్వాన్యా భ్రామయిత్వా న్యపాతయత్
కృష్ణయితా జహూనాన్యా తత్త్రైకాంతు బకాయితాం
ఆహూయ దూరగాయత్కృష్ణ స్త మనుకుర్వతీమ్.”

సీ. “పూతన యై యొక్కపాలఁతి చరింపంగ శౌరి యై యొకకాంత చప్పుగుడుచు
బాలుఁడై యొకభామ పాలకు నేడ్చుచో బండి నే ననులేముఁ బాఱఁ దన్ను
నుడిగాలి నని యొకసుందరి గొనిపోవ హరి నని వర్తించునబ్జముఖియు
బకుఁడ నే నని యొక్కపడఁతి సురంభింపఁ బద్మాక్షుఁ డనుకొమ్మ పరిభవించు

ఆ. వె. నెలమి రామకృష్ణు లింతు లిద్దఱు గాఁగ
గోపవత్సంగము గొంద అగుదు
రసురవైరి ననుచు నబల యొక్కతె చీరుఁ
బసుల మనెడునతుల భరతముఖ్యు.”

శ్లో. “జయతి తేధికం జన్మనా వ్రజః
శ్రయత ఇందిరా శశ్వ దత్ర హి
దయిత దృశ్యతాం దిక్షు తావకా
స్తవయి ధృతాసవ స్తావం విచిన్వతే.”

క. “నీవు జనించినకతమున
నోవల్లభ లక్ష్మీ మంద నొప్పె వధిక మై
నీవెంటనె ప్రాణము లిడి
నీవా రరసెదరు చూపు నీరూపంబున్.”

శ్లో. “శరదుదాశయే సాధుజాతస
త్సరసిజోదర శ్రీముపాదృశా
సురతనాథ తేఽశుల్కుదాసికా
వరద నిఘ్నతో నేహ కిం వధః”.

క. “శారదకమలోదరరుచి

చోరక మగుచూపువలన సుందర మయ్యుం
గోరి వెల యీనిదాసుల
ధీరత నొప్పించు టిది వధించుట గాదే.”

శ్లో “ప్రణతదేహీనాం పాపకర్మనం

తృణచరాసుగం శ్రీనికేతనమ్
ఫణిఫణార్పితం తే పదాంబుజం
కృణు కుచేషు నః కృంధి హృచ్చయమ్.”

ఉ. “గోవులవెంటఁ ద్రిమూరుచుఁ గొల్చినవారలపాపసంఘములో

ప్రోవఁగఁ జాలి శ్రీఁ దనరి దుష్టభుజంగఫణాలతాగ్రసం
భావిత మైననీచరణపద్మము చన్నులమీఁద మోపి త
దృఢవజ్రపుష్పభల్లభవభాధ హరింపు వరింపు మాధవా.”

దశమస్కంధము.

పై శ్లోకము లన్నియు నర్థలోపము లేకుండునటులు లెస్సగాఁ దెనిఁగింపఁబడిన యునికిఁ జూడఁ గవికిఁ గలభాషాంతరీకరణచాతుర్యము తేటపడు. కేవలవర్ణనాప్రసంగములు పొసంగినచోటులఁ బోతన మూలమునకంటె నెక్కుడుగ వ్రాసినను దత్త్వ విషయనిరూపణము సేయునపు డెల్లఁ బ్రాయికముగా మూలగ్రంథశ్లోకార్థములం బట్టియే తెనిఁగించియున్నాఁడు.

ఇదాసీతనవిద్యజ్ఞులు గొందఱు సంస్కృతగ్రంథములను దెనిఁగించునెడల మూలగ్రంథములో నున్నవిశేషణములనుగూడ విడువక తెనుఁగు సేయవలయు నని యు మూలగ్రంథములో లేనియెట్టివిశేషణమునేని నభిప్రాయమునేనిఁ దెనుఁగునఁ బొందింపఁదగదనియు భావించుచున్నారు. అట్లన్యూనానధికంబుగ గీర్వాణభాషలో నినాటకములను గావ్యములను దెనుఁగుసేసినచో లెస్సగా నుండును గాని పురాణాతి హాసంబుల నాచందంబున నాంధ్రీకరించినచో నాయాంధ్రగ్రంథములు పనఁచెడి చదువుట కెంతయునేవ గలిగించు. ‘హనుమాన్ మారుతాత్మజః’ ‘యుధిష్ఠిరోద్ధర్మపుత్రః’ ఇట్టివిశేషణములు తఱుచుగాఁ బ్రయోగింపఁబడియుండుటఁ జేసి వాని నెల్ల మాటిమాటికిఁ దెనుఁగునకుఁ దెచ్చినచో భాషాశైలియందమునకు లోపము వాటిలు నని తోఁచెడి. వెండియు నాంధ్రశైలి కనుగుణంబుగ నుచితభంగుల నక్కడక్కడఁ గొన్నివిశేషణములు నభిప్రాయములును రసవంతంబుగఁ బ్రయోగించుచుఁ గథాసందర్భమునుమాత్రము మానక తెనిఁగించుటయే శ్లాఘనీయభాషాంతరీకరణ మని తలంచెదము. భారతము నాంధ్రీకరించినకవిత్రియమువారును భాగవతమును దెనుఁగుసేసిన బమ్మెరపోతరాజును సీమతమునే యవలంబించినవారు.

వైలిగందలనారాయణులకవనంబునుగుఱించి విశేషంబుగా నిటఁ జర్చింప నవ సరము లేదు. వారును బోతనామాత్యునివైలినే యవలంబించి దానితెఱంగుననే తమరచనలనుం జేసియున్నారు. పోతనకవనమునందుంబోతె వారికవనమునందును నంత్యనియమప్రాసాదిశబ్దాలంకారములును ఛేకయమకాదిచిత్రరచనలును సభేదాధ్యవసాయములును గానవచ్చుచున్నవి. ఐనను వారికవన మెల్లవిధములఁ బోతన కవనమునకంటెఁ దద్దయు లోతువ యనుట కెంతమాత్రమును సందియము లేదు. వీరికవనములఁగో సింగనార్యునికవనము తక్కుంగలయిరువురికవనములకంటెఁ బ్రౌఢ మనియు, నారయకవనము గంగరాజుదానికంటె సరస మనియు దోచుచున్న యది. పోతన వ్రాసినసంపూర్ణ భాగవత ముండినయెడల నెంతమనోహరముగా నుండును!

ఇందలి రుక్మిణీకల్యాణము, గజేంద్రమోక్షణము, ప్రహ్లాదచరిత్రము లోన గుకథలను బాల్యరతును బాలికలకును విశేషముగాఁ జెప్పింతురు. భారతముంబోతె భాగవతమును సకలపండితపామరజనంబులమనంబుల కెక్కినగ్రంథము. పల్లియల లోనిజానపదులును జదువులయ్యం గొని దీనిని వీధిపురాణముగాఁ జదివింతురు.

పోతనామాత్యునివైలినిగూర్చి యెంతేని వ్రాయఁదగియున్నను బీఠికావిస్తర భయమున నిగతకంటె నిట విపులముగాఁ జర్చింప నయితి కాదాయె. ఇమ్మహాకవిపద లాలిత్యమును, రచనాసౌకుమార్యమును, సరసపదప్రయోగవైచిత్ర్యంబును, నుభయభాషాప్రావీణ్యంబును, హరిలీలావర్ణనాపాటవంబును, వేదాంతార్థనిరూపణవైదగ్ధ్యంబును నితనిరచనలఁ జదువఁ జదువ గోచరించును.

ఇతనిపదము లతికోమలములు. అలంకారములు మనోజ్ఞములు. రచనలు సరసములు. పాకము మధురము. ఇతనియెడం జూపట్టుహరిభక్తి యగ్గలము. పాండిత్యము మిక్కిటము. లోకానుభవం బహీనము. వేదాంతార్థచింతనంబు మెండు. పురాణరత్నం బగునిమ్మహాభాగవతము నాంధ్రీకరించి యితండు సాపాయంబగుకాయంబు దొఱంగియు జీవించియేయున్నవాడు. ఇతనిభాగవతము నాంధ్రదేశీయు లెల్లరుఁ బెల్లుగాఁ జదివి భవరుగార్తులు నిర్దేపత్వమును భాషాజ్ఞానార్థులు భాషాజ్ఞానమును సుకవిపుంగవు లానందమును భాగవతులు దృఢభక్తిని ముముక్షువులు మోక్షమును బొందుదురుగాక యని యనుగ్రహింప సర్వేశ్వరుం బ్రార్థించుచు నీయుపోద్ఘాతము నుపసంహరించెదము.

నాగపూడి కుప్పుస్వామయ్య, బి. ఏ.

అంధభాగవతరచనాక్రమము. అంధ-

పైఁ దెలిపిన పోతనామాత్యవీరచితం బగునీయాంధ్రభాగవతంబునం గలగ్రంథసంఖ్య సాకల్యంబుగా గణింప సరాసరి ముప్పదివేలగుచున్నది. ఈగ్రంథంబునకు మూలభూతం బగుసంస్కృతభాగవతంబునం గలగ్రంథసంఖ్య రమారమి యిరువది రెండువేలు. ఈమీఁదఁ జెప్పినక్రమమున మూలగ్రంథము నతిక్రమించెడిగ్రంథసంఖ్యగలదిగా నీగ్రంథము రచియింపఁబడుటకుఁ గారణం బెయ్యది యనిన, బ్రాహ్మద్యష్టాదశపురాణంబులలో నుత్తమం బగునీపురాణం బత్యంతరహస్యార్థప్రతిపాదకంబును, బరమవేదాంతప్రతిపాద్యభగవద్గుణగణాపాదకంబును నైన యుత్తమగ్రంథం బగుటఁబట్టి యిట్టిగూఢం బైనగ్రంథార్థంబు దేటపఱుప వ్యాఖ్యానరూపముగా సభివర్ణించుట, భగవద్గుణవర్ణనాదిఘట్టంబులందు సంస్కృతభాగవతప్రతిపాదితక్రమమున సభివర్ణించి స్వకీయభగవద్భక్త్యతిశయమున స్వానవద్యకవిత్వవిద్యాచాతురీ సంప్రాప్తనిరంకుశస్వాతంత్ర్యము సకలవిద్యజ్ఞనంబులకుం దెలుప భగవద్గుణాదులను విశేషముగావర్ణించుట, *భాగవతగ్రంథప్రతిపాదితం బై కాక విశిష్టశిష్టజనాంగీకార్యంబు లగువిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదితంబు లగుకథావిశేషంబులం గొన్నిటిం దెలుపుట, యనునీహేతుత్రయంబువలనను ఆంధ్రభాగవతంబునందు సరాసరి యష్టసహస్రగ్రంథసంఖ్య యధికంబై యున్నది. కాన సంరక్షితసకలార్థంబులు గలధనికునకు నధికారంబు చేకూడుటచే నతనిసంపద యతిశ్లాఘ్యంబుగా నుండునీతి సంస్కృతభాగవతగ్రంథప్రతిపాదితార్థావిరుద్ధభగవద్గుణవర్ణనాదులు గల యీగ్రంథం బతిపూజ్యంబుగా సకలవిద్యజ్ఞనంబులచే నంగీకరింపఁబడఁదగినదిగా నున్నయది. ఇదియునుం గాక భారతరామాయణవిష్ణుపురాణస్కాందాద్యుత్తమగ్రంథంబులఁ దెనుంగున గద్యపద్యాత్మకంబులుగాఁ జేసిననన్నయభట్టారకాదులయినమహాకవు లాయాగ్రంథస్థితకథాంశానుక్రమణికమాత్రము వదలక తమకుఁ దోచినట్లు గ్రంథరచన గావించినందున సపాదలక్షగ్రంథపరిమితం బగుమహాభారతం బాంధ్రంబున సరాసరిపంచాశత్సహస్రసంఖ్యాకగ్రంథవిస్తృతం బై యున్నది. ఇదేతీరునఁ జతుర్వింశత్సహస్రగ్రంథపరిమితం బై షట్కాండములం గలశ్రీమద్రామాయణము తెనుంగునందు ముందు చెప్పినచొప్పున భాస్కరకవి పంచదశసహస్రగ్రంథవిస్తృతంబుగా నొనర్చె. ఇట్లు మూలగ్రంథార్థం బతిసంగ్రహంబు సేసి స్వేచ్ఛననుసరించీ గ్రంథంబుల రచియించుటవలన వ్యాసవాల్మీక్యాదిమహర్షులయథోక్తార్థంబు సమగ్రంబుగాఁ దెలుపఁబడక కేవలకథాంశానువర్ణనపరంబులుగా నుండుటవలన ఋషిప్రోక్తసంస్కృతగ్రంథంబులవలె నత్యాదరణీయములు గానేరవు గావునఁ బూర్వోక్తక్రమంబున నీభాగవతము వ్యాసప్రోక్తభాగవతగ్రంథార్థమున నీషన్నాత్రంబయినం బొరపాటు లేకయుండుటయ కాక యాయాసందర్భములకుఁ దగి

* ఇందు సత్యభామాయుద్ధాదికథాభాగములు మూలగ్రంథం బగుభాగవతమందుఁ దెలుపఁబడనివి.

నట్లు హరిగుణవర్ణ నాధిక్యాదులుం గలిగి యుండుటవలన సమగ్ర భగవద్గుణప్రతిపాదక గ్రంథ మగుచున్నది. కాఁబట్టి భగవద్వ్యాసప్రణీతభాగవతమువలె బోతనామా త్యవిరచితం బగునీయాంధ్రభాగవతమును బఠించునట్టినిఖిలజనులకు నైహికాముష్మికఫలప్రదం బగు నని నిశ్చయింప నించుకయు సందియంబు పనిలేదు.

—శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయవిచారఘట్టము. శ్లో—

శ్రీమదాశ్రితజనాపన్నివారణైకపరాయణం డగునాదినారాయణుండు భూభారావతరణార్థంబు బ్రహ్మరద్రేంద్రాదినిఖిలదేవగణంబులచే సంప్రార్థితం డై శ్రీకృష్ణావతారంబు నొంది యఖిలదృష్టజననిబర్హణశిష్టజనపరిరక్షణాదికృత్యంబులు సలిపి యమానుషంబు లగువిచిత్రచరిత్రంబులచే నపరిమేయమహిమ నశేషభక్తజనాళికిం దెలిపి మరల బ్రహ్మాదిదేవగణప్రార్థితం డై స్వధామం బగువైకుంఠధామంబున కరిగె. అట్టియపరిమేయానన్యదృశానవద్యగుణగణప్రభావవినతుం డగుభగవంతుని యవతారకాలనిర్ణయంబు నన్యూనానతిరిక్తం బగునట్లు సాకల్యంబుగాఁ దెలిపెడు భాగవతవిష్ణుపురాణహరివంశాదిగ్రంథంబులలోఁ గొన్నిటియందు శ్రీకృష్ణావతారఘట్టంబునఁ దజ్జనననక్షత్రమును దదావిర్భావప్రతిపాదకనిశీఢకాలవిశేషమును మాత్రము దెలియుచున్నవి. మఱికొన్నిగ్రంథంబులయందు మాస-ఋతు-పక్ష-నక్షత్ర-ముహూర్తములుమాత్రము దెలుపఁబడియున్నవి గాని యట్టియభ్యుదయకాలంబు నిఖిలభక్తజను లత్యంతానందంబున నిదానించి తెలిసికొనుటకు నుపయుక్తం బగు నట్లు యుగవర్షాదినిర్ణయం బాయవతారఘట్టంబునఁ గంతోక్తిగా నెందుం దెలుపఁబడలేదు. అయినను దదితరఘట్టంబులయందు నాయుగవర్షాదినిర్ణయంబు విద్యజ్ఞునైకవేద్యం బగునట్లు వివిధవచనంబులచే సూచితంబై యున్నది. అట్టిసూచితార్థం బఖిలభక్తజనగ్రాహ్యంబు గానియెడల నాకృష్ణపరబ్రహ్మమూర్తి యేయుగంబున నేవర్షంబున నవతరించె ననియు, నట్టికాలంబు గణింప నిష్పటికి గతసంవత్సరము లిన్ని యయ్యె ననియు, నమృహత్తుండు భూలోకంబున లీలామానుషవిగ్రహంబు దాల్చి యుండినవర్షంబు లిన్ని యనియు, దెలియక భగవద్భక్తు లెల్లవారును సందిగ్ధమానసు లగుచున్నారు. కాఁబట్టి యట్టిసందేహనివృత్తి చేయుటచే నఖిలాస్తదీయజనుల నుల్లసింపఁ జేయందలంచి శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రతిపాదకగ్రంథంబులఁ దెలుపఁబడి యుండెడుప్రమాణవచనాభిప్రాయములఁబట్టి సర్వగ్రంథసామరస్యంబు గలుగునట్లు విశదముగా నీదిగువఁ దెలుపుచున్నాము.

—శ్రీకృష్ణావతారకాలనిర్ణయప్రమాణవచనార్థవిచారము. శ్లో—

శ్రీమద్భాగవతమునందు దశమంబునం గలతృతీయాధ్యాయమునందుఁ దెలుపఁబడి

యుండెడు శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావకాలప్రతిపాదకప్రమాణవచనములు.

శ్లో. అథసర్వగుణోపేతః కాలః పరమశోభనః

యర్హ్యేవాజనజనక్షరం శాంతర్షగ్రహతారకమ్.

శ్లో. మందం మందం జలధరా జగర్జు రనుసాగరమ్
నిశీధే తమ ఉద్భూతే జాయమానే జనార్దనే.

ఈశ్లోకద్వయమునందు ప్రథమశ్లోకంబున “అజనజన రమ్” అనుటచేత రోహిణీనక్షత్ర మనియు, రెండవశ్లోకమున “నిశీధేతమఉద్భూతే” అనుటచేత ఆంధ్ర టిటో, జేరియుండెడు నిశీధకాల మనియు, దెలియబడుచున్నది. ఈమీదఁ దెప్పిన రోహిణీనక్షత్రనిశీధకాలములు గాక తక్కిన యుగ వర్ష ఋతు మాస పక్ష తిథులు మొదలయినవి యేమియు నిభాగవతమున నుండునారాయణావతారఘట్టంబునఁ దెలుపఁబడియుండలేదు.

హరివంశమునందు పూర్వభాగములోఁ గల ౫౨-వ యధ్యాయమునందలి ప్రమాణవచనములు.

యోగమాయాం ప్రతి విష్ణూక్తిః.

శ్లో. తతోఽహం సంభవిష్యామి దేవకీజరరే శుభే
గర్భే త్వయా యశోదాయా గంతవ్య మవిలంబితమ్.

శ్లో. ప్రావృట్కాలే చ నభసి కృష్ణాష్టమ్యా మహం నిశి
ఉత్పత్స్యామి నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వ మవాప్స్యసి.

ఈశ్లోకద్వయంబునందు “ప్రావృట్కాలే” అనుదానివలన పర్వర్తు వనియు “నభసి” అనుదానివలన శ్రావణమాస మనియు “కృష్ణాష్టమ్యాం నిశి” అనుటవలన గృష్ణపక్షాష్టమినాటిరాత్రిపూట యనియు, దెలియబడుచున్నది. మరియు “నవమ్యాంచ ప్రసూతిం త్వమవాప్స్యసి” అనువాక్యార్థమును వక్ష్యమాణసరివంశ గ్రంథోదాహృతప్రమాణవచనస్థమగు “యామేవరజసింకృష్ణో జజ్ఞే వృష్ణికులేప్రభుః | తా మేవ రజసిం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత” అనువచనార్థంబును సమరసపెట్టి యాలోచింపఁగా నవమీవిధగలయష్టమి శ్రీకృష్ణజననతిథియని తెలియబడుచున్నది.

తస్మిన్నే వాధ్యాయే—యోగనిద్రాంప్రతి శ్రీమన్నారాయణోక్తిః.

శ్లో. అర్ధరాత్రే కరిష్యామి గర్భమోక్షం యథాసుఖమ్

అష్టమస్యతు మాసస్య జాతా వావాం తత స్సమమ్.

శ్లో. అఘం యశోదాం యాస్యామి త్వం దేవీం యాహి దేవకీమ్

ఆవయో ర్గర్భవ్యత్యాసే కంసో గచ్ఛతి మూఢతామ్.

—అధ్యాయే-౫౩.

శ్లో. యస్మిన్నహని దేవేశం గర్భే చాధత్త దేవకీ

యశోదాపి సమాధత్త గర్భం త దహ రేవహి.

శ్లో. విష్ణో శ్వరీరతాం నిద్రాం విష్ణో ర్నిద్రేశకారిణీమ్

గర్భకాలే త్వసంపూర్ణే హ్యష్టమే మాసి తే ప్రియా.

శ్లో. దేవకీచ యశోదాచ సుషువాతే సమం తదా

యా మేవ రజసిం కృష్ణో జ్ఞజ్ఞే వృష్ణికులే ప్రభుః.

శ్లో. తా మేవ రజసిం కన్యాం యశోదాదే వ్యజాయత

అష్టమ్యాం శ్రావణే మాసి కృష్ణపక్షే మహాతిథౌ.

శ్లో. రోహిణ్యా మర్ధరాత్రేచ సుధాంశా వుదయోన్ముఖే

దేవక్యజనయ ద్విష్ణుం యశోదా తాంతు కన్యకామ్.

శ్లో. ముహూర్తేభిజితి ప్రాప్తే హ్యర్ధరాత్రే సుఖావహే,

తస్మిన్నేవాధ్యాయే.—

శ్లో. వసుదేవ స్తతో గత్వా దేవకీగర్భవేశ్ తత్

దదర్శ దేవదేవేశం రాతో జాత మధోక్షజమ్.

శ్లో. శయాన మాంబుజే పత్రే వటపత్రే యథాపురా

ప్రాచీనశిరసం దేవం పశ్యమన్యస్తపాదకమ్.

ఈవచనార్థపర్యాయలోచన సాకల్యముగాఁ జేయుటవలన భాగవత విష్ణుపురాణ ప్రతిపాదితమాన ఋతు పక్ష నక్షత్ర తిథి రాత్రాదులు మాత్రమే కాక జననముహూర్తము అభిజిత్తనియు, దేవకీయశోదలగర్భంబులం దేకరాత్రియందే, శ్రీకృష్ణయోగ మాయ లుద్భవించి రనియు, అట్టియుద్భవకాల మసంపూర్ణ మగునష్టమమాసముగా నుండె ననియు, అట్లసంపూర్ణకాలంబున జనియించినందుననే శ్రీకృష్ణమూర్తి య తనిజననోత్తరకాలంబున లోకులవాడుక ప్రకారము పద్మపత్రముల నుంపఁబడియుండె ననియు, అత్తతీ సూతికాగృహంబునఁ దేజరిల్లెడునాశ్రీకృష్ణుండు ప్రాద్విజ్ఞీయమిత శిరస్సుండును, పశ్చిమదిగ్విన్యస్తపాదయుగళుండు నై యుండె ననియు నిట్టివిశేషార్థంబులు దెలియఁబడుచున్నవి.

శ్రీమద్భాగవతై కాదశస్కంధంబునం గలపస్తాధ్యాయమున నుండు

శ్రీకృష్ణమూర్తిజీవితకాలనిర్ణాయకప్రమాణవచనము.

శ్రీకృష్ణంప్రతి బ్రహ్మాదిదేవోక్తిః.

శ్లో. యదువంశేవతీర్ణస్య భవతః పురుషోత్తమ

శరచ్ఛతం వ్యతీయాయ పంచవింశాధికం విభో.

ఈవచనమునందుండు “భవతః, పంచవింశాధికం, శరచ్ఛతం, వ్యతీయాయ” అనుపదములచే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణుని వై కుంఠమునకు రమ్మని పిలువవచ్చిన కాలమునందు నమ్మహాపురుషునికి జననప్రభృతిగతసంవత్సరములు ౧౨గి - అని తెలియఁబడుచున్నది. విష్ణుపురాణమునందు నిదేక్రమంబునఁ జెప్పఁబడియున్నది. అ దెట్లనిన—విష్ణుపురాణము, అంశము ౫- అధ్యాయము-32—శ్రీకృష్ణంప్రతి ఇంద్రప్రేషితదేవదూతోక్తిః.

శ్లో. వస్వశ్విమరుదాదిత్యరుద్రసాధ్యాదిభి స్సహ
విజ్ఞాపయతి శక్ర స్త్వాం త దిదం శ్రూయతాం ప్రభో.
శ్లో. దుర్వృత్తా నిహతా దైత్యా భువోభారోవతారితః
త్యయా సనాథా స్త్రిదశా భవంతు త్రిదివే పునః.
శ్లో. పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరతాం గతమ్
ఇదాసీం గమ్యతాం స్వర్గో భవతే యదిరోచతే.

ఈవచనములయందుఁ దెలుపఁబడిన “పంచవింశత్యుత్తరకం శతంతు శరతాం గతమ్” అనువాక్యముచేత ౧౨గి సంవత్సరములు జరిగినవి యని తెలియఁబడుచున్నది. హరివంశాదిగ్రంథములయందు నీక్రమంబుననే తెలుపఁబడియున్నది. గ్రంథవిస్తరభీతిచేత నాగ్రంథస్థప్రమాణవచనంబుల నిచ్చటఁ బ్రకాశపఱుపలేను.

శ్రీమద్భాగవతైకాదశస్కంధమునం గల సప్తమాధ్యాయములో నుండు శ్రీకృష్ణమూర్తినిర్యాణకాలప్రతిపాదకప్రమాణవచనములు.

శ్లో. ఉత్తరాద్ధ మారభ్య॥ సముద్ర స్సప్తమేష్వ్యేతాం పురీ మాప్లావఙ్ముషి.
శ్లో. యర్హ్యేవాయం మయా త్యక్తో లోకోయం నష్టమంగళః
భవిష్య త్యచిరా త్సాధో కలినాపి నిరాకృతః.

ఈప్రమాణవచనార్థపర్యాలోచనవలనం దెలియఁబడిన దేమనిన, బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణమూర్తిని వైకుంఠమునకు రమ్మని విన్నవించి వారివారిలోకములకుఁ బోయినతోడనే శ్రీకృష్ణుం డుద్ధవునితో ద్వారకాపట్టణము నేటి కేడవదివసమునందు సముద్రునిచే నావరింపఁబడును. నేను భూలోకమును వదలఁగానే కలి ప్రవేశించును. అట్టికాల మతిత్వరితముగానే సంభవించును- అని చెప్పినందున శ్రీకృష్ణనిర్యాణకాలము కలియుగప్రవేశదిన మనియు, అట్టికలియుగాదిదివసమునకు నవ్యవహితపూర్వమాసంబుననే బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానము సేయ వచ్చి రనియు సూచనగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. ఈయర్థము విష్ణుపురాణమునందు స్పష్టముగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అ దెట్లు లనిన:—

విష్ణుపురాణము, అంశము- ౪, అధ్యాయము- ౨౪.

శ్లో. యస్మిన్ కృష్ణో దివం యాత స్తస్మిన్నేవ తదాహని
ప్రతిపన్నం కలియుగం తస్య సంఖ్యాం నిబోధత.

ఈవచనార్థపర్యాలోచనమువలన శ్రీకృష్ణనిర్యాణదివసమునందే యీభూలోకమునందుఁ గలి ప్రవేశమాయెను-అని దృఢముగాఁ దెలియఁబడుచున్నది. కాన మీఁదఁ దెలుపఁబడినభాగవతవచనసూచితార్థమునకు సామరస్యము లెన్నగాఁ గలుగుచున్న దని తెలియఁదగ్గది. బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీకృష్ణాహ్వానమునందుఁ దెలియఁజేసిన-౧౨గి-సంవత్సరములు దైవసంవత్సరము లని చెప్పెడుదురాక్షేపపరిహరవిచారము.

విష్ణుపురాణము, అంశము-గి, అధ్యాయము-౨౩.

శ్రీకృష్ణంప్రతి ముచికుందోక్తిః.

శ్లో. ముచికుంద శ్చ తత్రాదా వృద్ధగార్హ్యవచః స్మరన్
సంస్మృత్య ప్రణిప త్యైనం పరం సర్వేశ్వరం హరిమ్.

శ్లో. ప్రాహ జాతో భవా నిష్ణో రంశ స్త్వం పరమేశ్వర
పురా గర్గేణ కథిత మష్టావింశ త్తమే యుగే.

శ్లో. ద్వాపరాంతే హరే ర్జన్త యదువంశే భవిష్యతి.

ఈవచనార్థపర్యాయోచనవలన శ్రీకృష్ణావతారము జగత్సృష్టి మొదలుకొని జరగెడి యిరువదెనిమిదవమహాయుగమునందుఁ దటస్థించునట్టి ద్వాపరయుగంబున నంతిమభాగములో యదువంశమునందు శ్రీకృష్ణమూర్తి యవతరింపఁబోవుచున్నాఁడని తొల్లి వృద్ధగార్హ్యలు చెప్పినట్లు ముచికుందమహారాజు శ్రీకృష్ణునితో విన్నపము చేసి నని తెలుపఁబడినందున ముందు నుదాహరించిన ప్రమాణవచనములలో శ్రీకృష్ణునితో బ్రహ్మాదిదేవతలు తెలిపినసంవత్సరపరిగణనము, ఐహికవ్యవహారోపయుక్తాస్మత్ప్రభవాదిసంవత్సరములే కాని యాముష్మికలోకవ్యవహార్యమాణదైవసంవత్సరంబులు కావు. కావున మీఁదఁ జెప్పినముచికుందోక్తిచొప్పున నిరువదెనిమిదవ మహాయుగంబునఁ దటస్థించిన ద్వాపరయుగం బీకలియుగంబునకు నవ్యవహితపూర్వంబయినద్వాపరయుగమే కాని వేఱొకద్వాపరయుగము కానేరదు. అ దెట్లనినః—

సూర్యసిద్ధాంతము-అధ్యాయము-౧

శ్లో. ఆయుషార్థం గతం తస్య శేషా త్కల్పోయ మాదిమః

కల్పా దస్తాచ్చ మనవ షడ్వ్యతీతా స్ససంధయః

శ్లో. అష్టావింశయుగా దస్తా ద్యాత మేతత్కృతం యుగమ్

అతఃకాలం ప్రసంఖ్యాయ సంఖ్యా మేక త్ర పిండయేత్”

ఈవచనములందుఁ దెలిపిన “అష్టావింశయుగా దస్తాత్” అనుదానివలన నిది యిరువదెనిమిదవమహాయుగ* మని తెలియనాయెను. ఇచ్చట యుగశబ్దము వ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయానుసారముగా మహాయుగపర మని తెలియఁదగినది. అట్లు కానిపక్షమం దీవచనములోనే “యాతమేతత్కృతంయుగం” అనువచనమువలనఁ గృతయుగంబునకు నష్టావింశమహాయుగాంతగపాలిత్యము ఘటించకపోవును. కాఁగా నా క్రమంబుననే క్రిందట జరిగినకృతయుగము మొదలుకొని యిప్పుడు జరిగెడికలియుగ పర్యంతము గలయుగ చతుష్టయము నిరువదెనిమిదవమహాయుగంబునఁ జేరినవిగాన ముందు విష్ణుపురాణోదాహృత మగు “ద్వాపరాంతే హరే ర్జన్త యదువంశేభవిష్యతి”

* కృతాదియుగ చతుష్టయ మొకమహాయుగ మనఁబడుచున్నది గావున నొకమహాయుగమున కృతాదినాల్గయుగములు తటస్థము లగుచున్నవి.

అనువచనమువలనఁ దెలిసినయుగ మీకలియుగావ్యవహితపూర్వయుగం బగు ద్వాపరయుగంబే యనుట సూర్యసిద్ధాంతాదినిఖిలసిద్ధాంతగ్రంథప్రతిపాదితసిద్ధాంతముతో నత్యంతసామరస్యము నొందియున్నది గాన మీఁదఁ దెలిసినసంవత్సరనిర్ణయము దైవసంవత్సరపరమని కుశంకలు సేయుపురుషులపలుకుల కెంతమాత్రము సవకాశము గలుగనేరదు. అదియునుం గాక మీఁద నుదాహరించిన గర్గవాక్యానుస్మృతశ్రీకృష్ణజననకాలనిర్ణయవిషయము శ్రీమద్భాగవతమునందును సూచనగాఁ దెలుపఁబడియున్నది. అ దెట్లు లినినః—

భాగవతము-దశమస్కంధము-అధ్యాయము-గీ.౧.

శ్లో. ఇత్యుక్త స్తం ప్రణమ్యాహ ముచికుందో ముదాన్వితః

జ్ఞాత్వా నారాయణం దేవం గర్గవాక్య మనుస్మరన్.

ఇచ్చట “గర్గవాక్యమనుస్మరన్” అనుటకు భాగవతవ్యాఖ్యానకర్తలును సర్వజ్ఞులు నగు శ్రీధరాచార్యులవారు “అష్టావింశతీతమే మహాయుగే యదువంశే భగవానవతరిష్యతీగార్గ్యవాక్య మనుస్మరన్ నిత్యర్థః” అని చెప్పియున్నారు. మఱియుగాంధ్రభాగవతకర్తయగు బమ్మెరపోతనయును దశమస్కంధపూర్వభాగములో ముచికుందపూర్వకథాభివర్ణనఘట్టమునందు నంతిమవచనాంతములో “హరికి ముచికుందుండు నమస్కరించి నారాయణదేవుం డగుట యెఱింగి యిరువదెనిమిదవమహాయుగంబు నందు నారాయణుం డవతరించునని మున్ను గర్గండు సెప్పట తలంచి” అని వ్యాఖ్యాత్రభిప్రాయానుసారముగానే తెలిపియున్నాఁడు గాన నష్టావింశమహాయుగాంతకి పతీతం బగుద్వాపరయుగం బీకలియుగావ్యవహితపూర్వవృత్తయుగమే యని దృఢముగా నఖిలజనులకుం దెలుపుటయం దత్యంతానందంబు నొందుచున్నాము. కాఁగా శ్రీమద్భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిశిష్టజనాంగీకారంబు లగువిషయముల సాకల్యముగా సంప్రదాయార్థమునకుఁ బొరపాటు రానటులు పగిలీలించినయెడ నఖిలసందేహంబులకుసామరస్యం బతిష్టాఘృతమంబుగాఁ గలుగుననుటయం దేమియు సందేహము లేదు గాన నిఖిలచరాచరపోషణై కాయ త్తచిత్తుండగు భగవంతునియవతారాదికృత్యములను గుఱించి కుమతప్రవిష్టు లగుకుజనులు సేయుకుత్సితాక్షేపణము లన్నియు నసంప్రపదాయాధీతాపరిపూర్ణగ్రంథార్థపరిజ్ఞానప్రయుక్తావివేకమూలకము లని దృఢముగా నమ్ముచున్నారము.

నిష్కృష్టాభిప్రాయవివేచనము:—మీఁదఁ దెలిసినక్రమంబున భాగవత, విష్ణుపురాణ, హరివంశాదిగ్రంథప్రతిపాదిత ప్రమాణ వచనార్థపర్యాలోచనచేఁ గలిగెడు నిష్కృష్టాభిప్రాయం బఖిలజనులకుఁ గరతలామలకముగాఁ దెలియఁబడునట్లే దిగువ వివరించుచున్నాము.

ద్వాపరయుగపరిమితసంవత్సరములు ౮౬౪౦౦౦ లలో ౮౬౩౮౨౪ సంవత్సరములు, ౪ నెలలు, ౨౧ దినములు, గత మయినకాలమునందలి శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళనవమివిధాప్యమియందు రాత్రినిశీధకాలంబున వృషభలగ్నమునందు సంభవించినర్వాత్తమం బగునభిజిత్తుహూర్తంబున శ్రీమదాదినారాయణపరబ్రహ్మమూర్తి లీలాగృహీతశరీరుం డయి దేవకీదేవిగర్భంబున నర్భకుం డయి యుదయించెను. అట్టియుదయకాలంబునఁ బ్రాగ్దిశ్చియమితశిరస్కుండును, బళ్ళిమదిగ్విన్యస్తపాదయుగళుండును, జతుర్భాహుండును, శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును, అధికతేజఃపుంజదీపితసూతికాగృహుండును నై పద్మపత్రంబుల శయనించి తేజరిల్లుచుండెను. అమృహాత్మం డావిర్భావంబు నొందినమీఁదఁ దెలిసిన శ్రీముఖసంవత్సర శ్రావణబహుళాప్యమి మొదలుకొని లీలామానుషవిగ్రహంబుఁ దాల్చి భూలోకంబున నుండినసంవత్సరంబులు ౧౨గే ను, నెలలు ౭ ను, దినములు ౮ యునుగా నున్నవి. అప్పురుషోత్తముండు లీలామానుషవిగ్రహంబు వదలి మరల నై కుంఠంబు ప్రవేశించినకాలంబు కలియుగాదిమసంవత్సరం బగుప్రమాదినసంవత్సర చైత్రశుద్ధప్రతిపద్మృగువాసర మగుచున్నది. బార్హస్పత్యమానరీతిని శ్రీకృష్ణావతారసంవత్సరము పార్థివ. నిర్యాణసంవత్సరము ఖర. అట్టిజగదీశ్వరునినిర్యాణానంతరము గతసంవత్సరంబుల పరిమితి ౫౦౧౨గానున్నవి. శ్రీకృష్ణమూర్త్యావిర్భావదినంబునందే నవమీఘటికలలో యశోదాదేవిగర్భంబున యోగమాయ జనించెను గాన యోగమాయ శ్రీకృష్ణానుజన్మ యని తెలియందగినది.

ఇదియునుం గాక నిఖిలాస్త్రదీయజనులకు నిత్యక్షేమము గలుగఁ జేసెడుసద్విద్యాభివృద్ధి నొందుటకు ముఖ్యసాధనంబులుగా నుండునద్వైతపరిష్కరణతత్ప్రకాశనాదినత్క్రియలయందుఁ బ్రవర్తించి యుండెడునస్తత్సజాతీయు లగుజనులచే నత్యంతపరిశ్రమంబునం బరిష్కరింపంబడెడునస్తద్వైతంబులఁ బఠించుటవలనఁ గలిగెడునానందంబు ననుభవించునత్పురుషులు కృతజ్ఞులయి యిదేకమంబున నస్త్రదీయనద్వైతంబు లభివృద్ధి నొందుట కత్యంతసహాయంబు చేయుటయం దపరిమితాసక్తి నొందియుండవలయు నని నిఖిలసజ్జనసద్విద్యావైదుష్యాభివర్ధనైకపరాయణుండగునారాయణుని నిరంతరంబు ప్రార్థించుచున్నారము.

పురాణం-హయగ్రీవశాస్త్రులు.

విషయ సూచిక.

ప్రథమస్కంధము.

విషయము.

పుట.

ఇష్టదేవతాదిప్రార్థనము.	1
కృతిపతిత్వనిర్ణయము.	3
గ్రంథకర్తృవంశావతారము.	4
శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము	5
సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట	8
భగవంతునియేకవింశత్యవతారములు	11
శ్రీమహాభాగవతరచనానివృత్తాంతము	13
వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తుం డై చింతించుట	15
వ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట	16
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	18
అర్జునుండు పుత్రసూతి యగునశ్వత్థామ నవమానించుట	23
ద్రౌపది యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట	25
శ్రీకృష్ణుండు తుర్రాగర్భస్థుం డగునర్జునుని రక్షించుట	27
కుంతీదేవి శ్రీకృష్ణుని సుతించుట	28
ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణసహితుం డై శరత్కాలముం డైనభీష్మునికడ కేగుట	31
భీష్ముండు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట	33
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబున కరుగుట	35
శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట	37
శ్రీకృష్ణుండు డంతఃపురకాంతలం జూడఁబోవుట	39
ఉత్తరకుంబరీక్షిత్తు జనించుట	41
గాంధారిధృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము చేసికొనుట	45
ధర్మరాజు ధర్మమిత్రంబులం గని చింతించుట	49
అర్జునుండు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణము జెలుపుట	50
ధర్మరాజు పరీక్షిన్యహారాజునకుఁ బట్టము గట్టి మహాప్రస్థానంబున కేగుట	54
పరీక్షిన్యహారాజు భూధర్మదేవతలసంవాదం బొలింపుట	56
కలిపురుషుండు ధర్మదేవతను దన్నుట	58

విషయము.

పుట.

పరీక్షీన్యహారాజు కలిని నిగ్రహించి ధర్మపరిపాలనము నేయుట	...	60
పరీక్షీన్యహారాజు వేటాడి శమికమహామునిపై మృతసర్పము నెత్తి వైచుట	...	63
శమికమహామునిపుత్రుం డగుశృంగిముని పరీక్షీత్తుని శపించుట	...	64
పరీక్షీన్యహారాజు విప్రశాపంబు చెలిసికొని ప్రాయోపవిష్టుం డగుట	...	67
శుకమహర్షి పరీక్షీన్యహారాజునొద్ద కేతెంచుట	...	69

ద్వితీయస్కంధము.

శుకుండు పరీక్షీత్తునకు విరాట్స్వరూపంబు చెలుపుట	...	74
శుకమహర్షి పరీక్షీన్యహారాజునకు భక్తిమార్గంబు ముఖ్యం బని తెలుపుట	...	79
సారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారముఁ చెలుపు మని యడుగుట	...	83
శ్రీమన్నారాయణునిలీలావతారంబులయభివర్ణనము	...	92
పరీక్షీన్యహారాజు శుకయోగిని బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట	...	104
శ్రీమన్నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	107

తృతీయస్కంధము.

విదురుం డుద్ధవుం గని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట	...	122
విదుర మైత్రేయసంవాదము	...	137
స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి చేయుట	...	169
శ్రీయజ్ఞవరాహవతారవర్ణనము	...	170
శ్రీయజ్ఞవరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతియించుట	...	172
మైత్రేయమహాముని విదురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులజననం బెఱింగించుట	...	176
సనకసనందనాదులు వైకుంఠమున కరుగుట	...	181
సనకసనందనాదులు నారాయణదేవుని స్తుతియించుట	...	187
జయవిజయులు దితిగర్భంబున హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపు లై పుట్టుట	...	192
హిరణ్యాక్షుండు యజ్ఞవరాహం బగుహరి నెదిరించి పోరుట	...	195
చతుర్ముఖుం డొనర్పుయత్నాదిదేవతాగణసృష్టిఁ చెలుపుట	...	203
కర్దమప్రజాపతి భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని బెండ్లి యాడుట	...	207
కర్దమప్రజాపతి యోగప్రభావంబుచే విమానంబు గల్పించి భార్యతోఁగూడ విహరించుట	...	214
దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు కసిలాచార్యుండుగాఁ బుట్టుట	...	218
దేవహూతి తనపుత్రుం డైనకపిలునివలనఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట	...	221
కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమును చెలియఁజేయుట	...	237
కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ చెలుపుట	...	242
గర్భకుం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట	...	243

చతుర్థస్కంధము.

కర్దమప్రజాపతిసంతతిని చెలుపుట	...	255
------------------------------	-----	-----

విషయము.

పుట.

దక్షప్రజాపతిసంతతిని దెలియజేయుట	...	258
ఈశ్వరునకు దక్షప్రజాపతికిని విరోధము సంభవించినకథ	...	259
దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షయణి పోగోరుట	...	262
శివుడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు నేయించుట	...	268
దేవతలు వీరభద్రులచే బరాజితులయిబ్రహ్మతో విన్నవించుట	...	270
బ్రహ్మరులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతియించుట	...	272
శివుడు బ్రహ్మరులచే బ్రార్థితుం డై దక్షుల ననుగ్రహించుట	...	274
దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిన నారాయణుని దక్షులు నుతించుట	...	276
ధ్రువోపాఖ్యానము	...	282
ధ్రువుండు నారదోపదేశంబు వడసి తపంబుఁ జేయుట	...	283
సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతియించుట	...	288
ధ్రువుండు మరలి తనపురంబునకు వచ్చుట	...	292
ధ్రువుండు కుబేరానుచరు లై నగుహ్యకులతో యుద్ధముచేయుట	...	295
అంగపుత్రుం డగువేనునిచరిత్రము	...	305
పుణుచక్రవర్తి గోరూపధారిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిదుకుట	...	314
పుణుచక్రవర్తి యశ్వమేధంబు నేయునెడ నింద్రుం డశ్వము నపహరించుట	...	319
నారాయణుండు ప్రసన్నుం డయి పుణుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట	...	322
పుణుచక్రవర్తి సభాసదులకు సద్ధర్మముల నుపదేశించి బ్రాహ్మణప్రశంస చేయుట	...	327
పుణుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుదెంచుట	...	332
పుణుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డయి ముక్తి నొందుట	...	337
రుద్రుండు ప్రచేతనులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రమును చెల్పుట	...	343
నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమార్గమును దెలియజేయుట	...	349
పురంజనోపాఖ్యానము	...	35
ప్రచేతనులతపంబునకు భగవంతుండు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట	...	371

పంచమస్కంధము - ప్రథమాశ్వాసము.

భగవంతుం డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట	...	387
ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యుపదేశించుట	...	391
భరతోపాఖ్యానము	...	397
భరతుండు హరిణజన్మంబు విడిచి బ్రాహ్మణుం డయి జనియించుట	...	401
వృషభరాజభృత్యులు కాళికి బలి యిచ్చుటకై భరతునిఁ గొనిపోవుట	...	408
భరతుండు రహూగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట	...	405

పంచమస్కంధము - ద్వితీయాశ్వాసము.

శుకయోగి పరీక్షితున కుపదేశదూపమునఁ దెలుపుభూగోళస్వరూపాదికము	...	416
--	-----	-----

విషయము.

పుట.

భగవాన్ విషయము	429
శుకయోగి పరీక్షితున కుపదేశరూపమునఁ జెలిపెడినరకలోకవర్ణనము	439

మ వృత్త-ం ధము.

అజామిళోపాఖ్యానము	450
విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము	451
దత్తుఁడు ముత్యించినహంసగుహ్యం బను స్తవరాజము	466
నారదుండు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట	472
దత్తుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట	478
దానవులు దేవతలతో యుద్ధము చేసి యోడించుట	478
శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము	481
చిత్రకేతూపాఖ్యానము	505
చిత్రకేతుండు తపం బొనరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట	510
చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబువలన గౌరిచే శాపంబు నొందుట	518
సవితృవంశప్రవచనాదికత	516

సప్తమ స్కంధము.

శ్రీహరిద్వారపాలకు లైన జయవిజయులకు సనకాదులవలన శాపంబు గలుగుట	525
బాలవేషము దాల్చినయముండు చెలిపెడుసుయజ్ఞోపాఖ్యానము	528
బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట	532
ప్రహ్లాదచరిత్రప్రారంభము	537
హిరణ్యకశిపుఁడు ప్రహ్లాదుని వివిధోపాయంబుల హింసించుట	541
శ్రీహరి నరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట	557
శ్రీనృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపునితోఁ బోరి వధించుట	559
బ్రహ్మాదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేటువేటుగా ముత్యించుట	561
ప్రహ్లాదుండు నరసింహమూర్తిని ముత్యించుట	565
త్రిపురాసురసంహారము	572
నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబు చెలుపుట	574
ప్రహ్లాదాజగరమునులసంవాదము	579
నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము	587

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

❖❖❖ శ్రీ నరస్వతి ప్రార్థన. ❖❖❖

ఉ. ఖోణితలంబు నెన్నుదురు † సోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు పైకత
శ్రోణికిఁ జంచరీకచయఁనుందర వేణికి రక్షితామర
శ్రేణికిఁ దోయజాతభవఁచి త్తవశీకరణై కవాణికి
వాణికి నక్షదామశుకఁవారిజపుస్తకరవ్యపాణికిన్.

శా. తల్లీ నిన్ను దలంచి పుస్తకము చేతం బూనితికే నీవు నా
యల్లంబందునె నిల్చి జృంభణముగా ధనుక్తుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లం బల్కుము నాదువాక్కునను సంప్రీతికే జగన్తోహినీ
పుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతీ భగవతీ ధర్మార్జునులబింబాననా.

❦❦❦ శ్రీమద్భాగవతగ్రంథప్రణేత యగువ్యాసమహర్షి ప్రార్థన. ❦❦❦

ఉ. ప్రాశుపయోదనీలతను భాసితు నుజ్జ్వలదండధారుఁ బిం
గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు ♦ నాగమపుంజపదార్థత త్వని
స్సంశయకారుఁ గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్యు భారతీ
వంశవివర్ధనుం ద్రిదశఁపందితు సాత్యవతేయుఁ గొల్పెదన్.

❖❖❖ శ్రీమద్భాగవతార్థోపదేశ యగుశుకమహర్షి ప్రార్థన. ❖❖❖

మ. సముద్రై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁడై † సన్నాస్రిసి యై యొంటిఁ బో
వ మహాభీతి నొహో కుమార యనుచున్ † వ్యాసుండు చీరంగ వృ
క్షములుం దన్తయతం బ్రతిధ్వనులు చఃక్రంజేసె మున్నట్టిభూ
తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్.

శ్రీమద్భాగవత ప్రార్థన.

ఆ. వేదకల్పవృక్షః విగళిత మయి శుక
ముఖసుధాద్రవమున ధ మొనసి యున్న
భాగవతపురాణః ఫలరసాస్వాదన
పదవిఁ గనుఁడు రసికః భావవిదులు,

మ. లలితస్కంధము కృష్ణమూలము శుకాఃపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితముఁ సువర్ణసుమనఃస్పృజ్జేయముఁ సుందరో
జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలఃపావాలంబు నై
వెలయుఁ భాగవతాఖ్యకల్పతరు పురివిఁ సద్విజ్రేయ మై.

క. నిగమములు వేయి చదివిన
సుగమంబులు గావు ముక్తిఃసుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను
నిగమంబుఁ బరింప ముక్తిఃనివసనము బుధా.

ఆ. అతిరహస్య మైనఃపారిజన్తకథనంబు
మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని ధ మాపు రేపు
చాల భక్తితోడఁ ధ జదువుఁ దా సంసార
దుగ్ధిరాశిఁ బాసి ధ తొలఁగిపోవు.

శ్రీభాగవతగ్రంథప్రతిపాద్యశ్రీకృష్ణమూర్తిప్రార్థన.

మ. తరుణాబ్జారుణలోచనద్వయి కృపాఃధౌరేయ మై యొప్ప సా
గరకన్యాకుచకుంభపాళిఁ బులకల్ ధ గన్పట్టి మానీంద్రహృ
త్సరసీజంబులు సంచలింప మురళీఃసంజాతగీతామృత
స్ఫురణఁ రా ల్లరఁగం జరించుపారికై శోరంబు భావించెదన్.

చ. జలనిధికన్యకాఘనకుఁచన్ద్రలిపచ్చలతాళి గోపికా
విలసితహారమధ్యమణిఃవిశ్వజగద్వలయప్ర కాశకో
జ్వలమహాసీయరత్న మనిఃపారితకాళియభోగిభోగమం
డలగిరివజ్ర మై వెలయుఁనందతనూజు భజింతు నామదిన్.

గ్రంథనాయకుం డగుశ్రీరామమూర్తిప్రార్థన.

క. శ్రీకంఠచాపఖండన
పాకారిప్రముఖవినయభండన విలస
త్కృతస్థవంశమండన
రాకేందుయశోవిశాల ధ రామనృపాలా.

1, బ్రహ్మరపాతన - సీతా, రామ, లక్ష్మణులు.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ప్రథమ స్కంధము.

మంగళము

కైవల్యపదంబుఁ జేరుటకు నైశ్చింతించెదన్ లోకర
క్షాంకారంభకు భక్తపాలనకళాసంరంభకున్ దానవో
ద్రేకస్తంభకుఁ 1 శేలిలోలవిలసద్దృష్టాంశసంభూతనా
నాకంజాతభవాండకుంభకు మహానందాంగనాడింభకున్.

—ॐॐॐ ఇష్టదేవతాదిప్రార్థనము. ॐॐॐ—

- ఉ. వాలినభక్తి మ్రొక్కెద నరవారితతాండవకేలికిన్ దయా
శాలికి శూలికిన్ శిఖరిజాముఖపద్మమయూఖమాలికిన్
బాలశశాంకమౌళికిన్ గోపాలికి మన్మథగర్వపర్వతో,
న్మూలికి నారదాదిమునిముఖ్యమనస్సరసీరుహాళికిన్.
- ఊ. ఆతతసేవఁ జేసెద సరమస్తచరాచరభూతసృష్టివి
జ్ఞాతకు భారతీహృదయసౌఖ్యవిధాతకు వేదరాశిని
రేతకు దేవతానికరరనేతకుఁ గల్పజేతకున్ సత
త్రాతకు ధోతకున్ నిఖిలతాపసలోకశుభప్రదాతకున్.
- వ. అని నిఖిలభువనప్రధానదేవతావండనంబుఁ జేసి.

- ఉ. ఆదర మొప్ప మ్రొక్కిడుదు శ నద్రిసుతాహృదయానురాగసం
పాదికి దోషభేదికి బ్రహ్మవిదానికో విఘ్నవల్లికా
చేడికి మంజువాదికి నశశేషజగజ్జననందవేదికి
మోదకభాదికి సమదశమూషకసాదికి సుప్రసాదికిన్. 5
- ఉ. ఊణితలంబు¹నన్ నదురు శ సోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతంత్రు సైకత
శ్రోణికి జంచరీక చయరసుందర వేణికి రక్షితామర
శ్రేణికి దోయజాతభవరచిత్రవశీకరజ్ఞాకవాణికి
వాణికి నక్షదామశుకశవారిజపు స్తకరమృపాణికిన్. 6
- శా. పుట్టం బుట్ట శరంబునన్ మొలవ నంభోయానపాత్రంబునన్
నెట్టం గల్గను గాళిఁ గొల్పను బుర్రాణింపన్ దొరంకొంటి మీఁ
దె ట్టెవెంట 2రచింతుఁ దత్సరణి 3నీ శ వీవమ్మ యోయమ్మ మేల్
పట్టు⁴ మానకువమ్మ నమ్మితిఁ జూమి శ బ్రహ్మ దయాంభోనిధి. 7
- ఉ. *శారదనీర దేందు ఘనశసార పటీర మరాళ మల్లికా
హార తుషార ఫేన రజతతాచల కాశ ఫణిశ కుండ మం
దార సుధాపయోధి సితశతామర సామరవాహినీ శుభా
కారత నొప్పనిన్ను మదిఁ శ గానఁగ నెన్నఁడు గల్గు భారతీ ! 8
- ఉ. *అంబ నవాంబుజోజ్జ్వలకరరాంబుజ శారదచంద్రచంద్రికా
డంబరచారుమూర్తి ప్రకరటస్ఫుటభూషణరత్నదీపికా
చుంబితదిగ్విభాగ శ్రుతిరసూక్తవివిక్తనిజప్రభావ భా
వాంబరవీధివిశ్రుతవిహారిణి నన్ గృహ జూడు భారతీ ! 9
- ఉ. అమ్మలఁ గన్నయమ్మ ముగురమ్మలమూలపుటమ్మ చాలఁ బె
ద్దమ్మ సురాదులమ్మ కడు శ పాఱడిఁ బుచ్చినయమ్మ దన్ను లో
నమ్మినవేల్పు¹టమ్మలమరనమ్మల నుండెడియమ్మ దుర్గ మా
యమ్మ కృపాబ్ధి యిచ్చుత మరహత్వకవిత్వపటుత్వసంపదన్. 10
- మ. హరికిం బట్టపుదేవి పున్నెములప్రో శ వర్ధంపుఁబెన్నిక్క చం
దురుతోఁబుట్టువు భారతీగిరిసుతల్ శ దో నాడుపూఁబోడి దా
మరలం దుండెడిముద్దరాలు జగముల్ శ మన్నించునిల్లాలు భా
సురతన్ లేములు వాపుతల్లి సిరి యిచ్చున్ నిత్యకల్యాణముల్. 11

1. నెన్నదురు. 2. 'జరింతు' అని యచ్చుప్రతి. 3. 'నా శ కీవమ్మ' అని యచ్చుప్రతి.

4. 'నా కగుదమ్మ' అని యచ్చుప్రతి.

* ఈ రెండవద్యములు వ్రాతప్రతులందుఁ గానంబడవు; ప్రక్షిప్తములుగాఁ దోఁచెడిని. రెండవది
మహాభారతమునందలియారణ్యపర్వములోనిచతుర్థాశ్వాసంబుననతిగౌతమసంవాదఘట్టముననుచు.

ఓ. టన్నులమశనమ్మల.

వ. అని యిష్ట దేవతలం జింతించి దినకరకుమార ప్రముఖులం దలంచి ప్రథమకవితా విరచనవిద్యావిలాసాతిరేకివాల్మీకి సుతియించి హయగ్రీవదనుజకరపరిమిళితనిగమ నివహవిభాగనిర యనిపుణతాసముల్లాసునకు వ్యాసునకు మొక్కి శ్రీమహాభాగవ తకథాసుధారసప్రయోగికి శుకయోగికి నమస్కరించి మృదుమధురవచనవర్గపల్ల వితస్థాణునకు బాణునకుం బ్రణమిల్లికతిపయశ్లోకసమ్మేదితసూరు మయూరు నభి నందించి మహాకావ్యకరణకళావిలాసుం గాళిదాసుం గొనియాడి కవికమలరవికా భారవిం బాగడి విదళితాఘు మాఘు వినుతించి యాంధ్రకవితాగౌరవజన మనోహరి నన్నయసూరింగై వారంబు సేసి హరిహరచరణారవిందవందనాభిలాషిం దిక్కుమనీషి భూషించి మఱియు నితరపూర్వకవిజనసంభావనంబు గావించి వర్తమానకవులకుం బ్రియంబు వలికి భావికవుల బహూకరించి యుభయకావ్య కరణదక్షుండ నై.

12

❖ కృతిపతిత్వనిర్ణయము. ❖

ఉ. ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల శ కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులున్
సొమ్ములుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని శ చొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే
సమ్మెట! వాటులం బడక శ సమ్మతితో హరి కిచ్చి చెప్పె నీ
బస్తెరపోతరా జొకఁడు శ భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్.

13

తే. 3 చేతు లారంగ శివునిఁ బూజింపఁ డేని, నోరు నొవ్వంగ హరికి ర్తి శ నుడువఁ డేని
దయయు సత్యంబు లోనుగాఁ గదలఁపఁ డేని, గలుగ నేటికిఁ దల్లులకడుపుఁ జేటు.

14

వ. అని మఱియు మదీయపూర్వజన్త సహస్రసంచితపహళంబున శ్రీమన్నారాయణ కథాప్రపంచవిరచనాకుతూహలుండ నై యొక్కరాకానిశాకాలంబున సోమో పరాగంబురాకం గని సజ్జనానుమతంబున సభ్రంకవశుభ్రసముత్తుంగభంగ య గుగంగకుం జని క్రంకు లిడి వెడలి మహనీయమంజులపులినతలమంటపమధ్యం బున మహేశ్వరధ్యానంబు సేసి కించిదున్నీ లితలోచనుండ నై యున్నయెడ.

15

సీ. మెఱుఁగుచెంగట నున్న శ మేఘంబుకై వడి, నువిద చెంగట నుండ శ నొప్పువాఁడు
చంద్రమండలసుధాశసారంబుపోలికి, ముఖమునఁ జిఱునవ్వు శ మొలచువాఁడు
వల్లియుతతమాలరవసుమతీజముభంగి, బలువిల్లు మూపునఁ శ బరఁగువాఁడు
నీలనగార్గసన్నిహితభాసునిభంగి, ఘనకిరీటము దలఁ శ గలుగువాఁడు

ఆ. పుండరీకయుగముఁ శ బోలుకన్నలవాఁడు, వెడఁదయరమువాఁడు శ విపులభద్ర
మూర్తివాఁడురాజరముఖ్యుఁ డొక్కరుఁడునా, కన్నుఁగవకు నెదురఁగానఁబడియె.

వ. ఏను నారాజశేఖరం దేటి చూచి భాషింప యత్నంబు సేయునెడ నతండు దా రామభద్రుండ మన్నామాంకితంబుగా శ్రీమహాభాగవతంబుఁ దెనుంగు సేయు

ము నీకు భవబంధంబులు దెగు నని యానతిచ్చి తిరోహితుం డయిన సముస్థి
లితనయనుండ నై వెఱుగుపడి చి త్రంబున. 17

క. పలికెడిది భాగవత మంట, పలికించువిభుండు రామభద్రుం డంట నేఁ
బలికిన భవహర మగు నంట, పలికెద వేఱొండుగాథ శ్రీ వలుకఁగ నేలా. 18

ఆ. భాగవతము దెలిసి శ్రీ పలుకుట చిత్తంబు, శూలి కై నఁ దమ్మిరచూలి కై న
విబుధజనులవలన శ్రీ విన్నంత గన్నంత, దెలియ వచ్చినంత శ్రీ తేటపఱుతు. 19

క. కొందఱకుఁ దెనుఁగు గుణమగుఁ, గొందఱకును సంస్కృతంబు శ్రీ గుణమగు రెండుం
గొందఱకు గుణము లగు నే, నందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల శ్రీ నయ్యెయెడలన్. 20

మ. ఒనరక్ నన్నయతిక్కనాదికపు లీశయ్యర్విం బురాణావళుల్
తెనుఁగుం జేయుచు మత్పురాకృతశుభాశ్రిధిక్యంబు దా నెట్టిదో
తెనుఁగుం జేయరు మున్ను భాగవతమున్ శ్రీ దీనిం దెనింగించి నా
జననంబున్ సఫలంబుఁ జేసెదఁ బునశ్చరన్తంబు లేకుండఁగన్. 21

మ. లలితస్కంధము గృష్ణమూలము శుకాశ్రలాపాభిరామంబు మం
జులతాశోభితమున్ సువర్ణ సుమనస్సుజ్ఞేయమున్ సుందరో
జ్వలవృత్తంబు మహాఫలంబు విమలశ్రవ్యాసాలవాలంబు నై
వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు పురర్విక్ సద్విజ్రేయ మై. 22

వ. ఇట్లు భాసిల్లెడుశ్రీమహాభాగవతపురాణపారిజాతపాదపసమాశ్రయంబునను హరి
కరుణావిశేషంబునను గృతార్థత్వంబు సిద్ధించె నని బుద్ధి నెఱింగి లేచి మరలి
కొన్ని దినంబులకు నేకశిలానగరంబునకుం జను దెంచి యందు గురువృద్ధబుధబంధు
జనానుజ్ఞాతుండ నై. 23

—ఁకఁ గంధక ర్తృవంశావతారము ఁకఁ—

సీ. కాండిన్యగోత్రసంకలితుఁ డాప స్తంబ, నూత్తుండు పుణ్యుండు శ్రీ సుభగుఁ డైన
భీమనమంత్రికి శ్రీ బ్రియపుత్రుఁ డన్నయ, కలకంఠి తద్భార్య శ్రీ శౌరమాంబ
కమలాపువరమునఁ శ్రీ గనియె సోమనమంత్రి, వల్లభ మల్లమ శ్రీ వారితనయుఁ
డెల్లన యతనికి శ్రీ నిల్లాలు మాచమ, వారిపుత్రుండు వంశశ్రవర్ధనుండు

ఆ. లలితమూర్తి బహుకళానిధి కేసన, దానమానసీర్తిధనుండు ఘనుండు
దనకు లక్కమాంబ శధర్మ కేహినిగాఁగ, మనియె వైవశాస్త్రమతముఁ గనియె.

క. నడవదు నిలయము వెలువడి, తడవదు పరపురుషగుణముఁ శ్రీ దనవతినుడువుం
గడవదు వితరణకరుణలు, విడువదు లక్ష్మాంబ విబుధశ్రవినరము వొగడన్. 25

డి. మానిను లీడు గారు బహుశ్రమాననివారితదీనమానస

గ్లానికి దానధర్మ మతిశౌర్యవర్ధకుల భాగభీరవా :

సానికి ¹ముద్దుసానికి సరదాశివపాదయుగార్చనానుకం
పానయవాగ్భవానికిని శ బమ్మెరకేసయలక్కసానికిన్.

26

క. ఆమానినికిం బుట్టితి, మే మిరువుర మగ్రజాతుఁ శ డీశ్వరసేవా
కాముఁడు తిప్పన పోతన, నామవ్యక్తుండ సాధునయయుక్తుండన్.

27

వ. అయిన నేను నాచిత్తంబున శ్రీరామచంద్రునిసన్నిధానంబు గల్పించుకొని.

28

శ్లోక పద్యంతములు.

ఉ. హరికి నందగోకులవిరహారికి జక్రసమీరదైత్యనం
హరికి భక్తదుఃఖపరిహారికి గోపనితంబిసీమనో
హరికి దుష్టసంహరహారికి ఘోషకుటీపయోఘ్నుతా
హరికి బాలకగ్రహమరహసురదుర్వనితాప్రహారికన్.

29

ఉ. శీలికి నీతిశాలికి ఎరశీకృతశూలికి బాణహస్తని
న్యూలికి ఘోరనీరదవిరముక్తశిలాహతగోపగోపికా
పాలికి వర్ణధర్మపరిపాలికి నరునభూజయుగ్మసం
చాలికి మాలికి విపులరచక్రనిరుద్ధమరీచిమాలికిన్.

30

ఉ. ఊతకుఁ గాలియోరగవిశాలఫణావళిన ర్తనక్రియా
రంతకు నుల్లసన్తగధరరాజచతుర్విధఘోరవాహినీ
హంతకు నింద్రనందననియంతకు సర్వచరాచరావళీ
మంతకు నిర్జితేంద్రియసమంచితభక్తజనానుగంతకున్.

31

ఉ. న్యాయికి భాసురేంద్రమృతనందనదాయికి రుక్మిణీమన
స్థాయికి భూతసమ్మదవిరధాయికి సాధుజనానురాగనం
ధాయికి బీతవస్త్రపరిధాయికి బద్ధభవాండభాండని
రాయికి గోపికానివహారమందిరయాయికి శేషశాయికిన్.

32

వ. సమర్పితంబుగా నే నాంగ్రంబున రచియింపం బూనిన శ్రీమహాభాగవతపురాణం
బునకుం గథాప్రారంభం బెట్టి దనిన.

33

శ్రీమహాభాగవతకథాప్రారంభము.

సీ. విశ్వజన సిత్రవిలయంబు లెవ్వని, వలన నేర్పడు ననున ర్తనమున
వ్యావర్తనమునఁ గార్తవ్యములం దభిజ్ఞుఁడై, తాన రాజగుచుఁ జిత్తమునఁజేసి
వేదంబు లజునకు శ విదితముల్ గావించె, నెవ్వఁడు బుధులు మోహింతు రెవ్వ
నికి నెండమావుల శ నీళ్లఁ గాచాదుల, ననోన్యబుద్ధి దా శ నడరునట్లు

ఆ. త్రిగుణస్మప్తి యెందు శ దీపించి సత్యము, భంగిఁ దోచు స్వప్రభానిరస్త
కుహకుఁ డెవ్వఁ డతనిఁ శ గోరి చింతించెద, ²ననఘు సత్యుఁ బరుని శనమదిసంబు.

వ. ఇట్లు సత్యం పరం ధీమహి యనుగాయత్రీప్రారంభంబున గాయత్రీనామబ్రహ్మ
రూపం బై మత్స్యపురాణంబులోన గాయత్రీ నధికరించి ధర్మవిస్తరంబును
వృత్రాసురవధంబు నెందుఁ జెప్పంబడు నదియ భాగవతం బని ఁలకుటంజేసి
యీపురాణంబు శ్రీమహాభాగవతం బన నొప్పుచుండు. 35

సీ. శ్రీమంత మై మునిశ్రేష్ఠకృతం బైన, భాగవతంబు సరద్భక్తితోడ
వినఁ గోరువారలభవిమలచి త్తంబులఁ, జెచ్చెర నీశుండు శ సిక్కు గాక
యితరశాస్త్రంబుల శ నీశుండు సిక్కునే, మంచివారలకు నిర్మల్లరులకుఁ
గపటనిర్దుక్తు లై శ కాంక్ష సేయక యిందుఁ, దగిలి యుండుట మహాత్మ స్వబుద్ధి

తే. పరఁగ నాధ్యాత్మికాదితాపత్రయంబు, నడఁచి పరమార్థభూతమై యధికముఖద
మైనను స్తంబుఁగాక యుగనయ్యునుండు, నస్తువెఱుఁగంగఁదగు భాగవతమునందు.

ఆ. వేదకల్పవృక్షరవిగళిత మై శుక, ముఖనుధాద్రవమున శ మొనసి యున్న
భాగవతపురాణఫలరసాస్వాదన, పదవిఁ గనుండు రసికభావవిదులు. 36

క. పుణ్యం బై మునివల్లభ, గణ్యం బై కుసుమఫలనిశ్కాయోత్థితసా
ద్గుణ్యంబు నై మిశ్రాఖ్యా, రణ్యంబు నుతింపఁ దగు నరరణ్యంబులలోన్. 37

వ. మఱియును మధువైరిమందిరంబునుంబోలె మాధవమన్న ధమహితం బై బ్రహ్మ
గేహంబునుంబోలె శారదాన్వితం బై నీలగళనభానికేతనంబునుంబోలె సహి
వరుణ సమీరణ చంద్ర రుద్ర మై మవతి కు బేర వృషభ గాలవశాండ్రిల్య పాశుపత
జటిపటలమండితం బై బలభేదిభవనంబునుంబోలె నైరాన తామృత రంభా
గణికాభిరామం బై మురాసురనిలయంబునుంబోలె నున్న త్రరాక్షసనంశనంకు
లం బై ధనదాగారంబునుంబోలె శంఖపద్మకుండముకుండనుండరం బై పఘు
రాముయధంబునుం బోలె నిరంతరశరాసలశిఖాబహుళం బై పరశురాము
భండనంబునుంబోలె నర్జునోద్భేదం బై దానవసంగ్రామంబునుంబోలె సరిష్ట
జంభనికుంభశక్తియుక్తం బై కౌరవసంగరంబునుంబోలె ద్రోణార్జునకాంచన
స్యందనకదంబనమేతం బై కర్ణకలహంబునుం బోలె మహాోన్నతశల్యనహ
కారం బై సేతుబంధనంబునుం బోలె నలనీలపనసాదిప్రదీపితం బై భర్గుభజ
నంబునుం బోలె నానాశోకలేఖాఫలితం బై మరునిశోదండంబునుం బోలెఁ
బున్నాగశిలీముఖభూషితం బై సరసింహకూపంబునుం బోలెఁ గేసరకరజకాం
తం బై నాట్యరంగంబునుంబోలె నటనటీసుషిరాన్వితం బై శైలజానిటలంబునుం
బోలెఁ జందనకర్పూరతీలకాలంకృతం బై వర్షాగమంబునుంబోలె నింద్రబా
ణాసనమేఘకరకమనీయం బై నిగమంబునుంబోలె గాయత్రీవిరాజితం బై
మహాకావ్యంబునుంబోలె సరసమృదులతాకలితం బై వినతాలయంబునుంబోలె
సుపర్ణరుచిరం బై యమరావతీపురంబునుంబోలె సుమనోలలితం బై కైటభో
వోగ్యంబునుంబోలె మధుమానితం బై పురుషోత్తమసేవనంబునుం బోలె

సమృతఫలదం బై ధనంజయసమీకంబునుంబోలె నభ్రంకషరాగం బై వైకుంఠ
పురంబునుంబోలె ఖడ్గపుండరీకవిలసితం బై నంద ఘోషంబునుంబోలె గృష్ణ
సారసుందరం బై లంకానగరంబునుంబోలె రామమహిషీవంచకసమేతం బై
సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె గజగవయశరభశోభితం బై నారాయణస్థానంబునుం
బోలె నీలకంఠ హంస కాళిక శుక భరద్వాజ తిత్తిరిభాసురం బై మహాభారతంబు
నుంబోలె నేకచక్ర బక కంక ధార్తరాష్ట్ర శకుని నకులసంచారసమ్మిళితం బై
సూర్యరథంబునుంబోలె సురుతరప్రవాహం బై జలదకాలసంధ్యాముహూర్తం
బునుంబోలె బహువితతజాతిసామనస్యం బై యొప్పునై మిశ్రారణ్యం బనుశ్రీవిష్ణు
క్షేత్రంబునందు శౌనకాదిమహామునులు స్వర్లోకగీయమానుం డగుహరిం జేరు
కొఱకు సహస్రవర్షంబు లనుష్ఠానకాలంబుగాఁ గలసత్ర సంజ్ఞకం బై నయాగం
బు సేయుచుండి రం దొక్కనాఁడు వారలు రేపకడ నిశ్యనైమిత్తికహోమంబు
లాచరించి సత్కృతుం డై సుఖాసీనుం డై యున్న సూతుం జూచి. 39

క. ఆతాపను లిట్లనిరి వి, నీతుఁ విజ్ఞాన¹ ఫలితశ్రనిగమపురాణ
వ్రాతుఁ సుతహరిగణసంఘాతుఁ సూతుఁ నితాంతశ్రకరుణోపేతున్. 40

మ. సమతం దొల్లి పురాణవంక్తు లితిహాసశ్రేణులుఁ ధర్మశా
స్త్రములుఁ నీవు పఠించి చెప్పితివి వేదవ్యాసముఖ్యుల్ మునుల్
సుమతుల్ సూచిన వెన్ని యన్నియును దోఁరచుఁ నీమదిం దత్ప్రసా
దమునంజేసి యెఱుంగ నేర్తువు సమస్తంబుఁ బుధేంద్రోత్తమా. 41

క. గురువులు ప్రియశిష్యులకుం, బరమరహస్యములు దెలియఁబలుకుదు రచల
స్థిరకల్యాణం బెయ్యది, పురుషులకును నిశ్చయించి శ బోధింపు తగన్. 42

క. మన్నాఁడవు చిరకాలము, గన్నాఁడవు పెక్కు లై నశ్రగ్గంధార్థంబుల్
విన్నాఁడవు వినఁ దగినవి, యన్నాఁడవు పెద్దలొద్ద శ సత్తమగోషిన్. 43

చ. అలసులు మందబుద్ధిబలు శ లల్పతరాయువు లుగ్రరోగసం
కలితులు మందభాగ్యులు సుకకర్తము లెవ్వయుఁ జేయఁ జాల రీ
కలియుగమందు మానవులు శ గావున నెయ్యది సర్వసాఖ్య మై
యలవడు నేమిటం బాడము శ నాత్మకు శాంతి మునీంద్ర చెప్పవే. 44

నీ. ఎవ్వనియవతార శ మెల్ల భూతములకు, సుఖమును వృద్ధియు శ సారిదిఁ జేయుఁ
నెవ్వనిశుభనామ శ మేప్రాద్దు నడువంగ, సంసారబంధంబు శ సమసి పోవు
నెవ్వనిచరితంబు శ హృదయంబుఁ జేర్పంగ, భయ మంది మృత్యువు శ పరువుఁ బెట్టు
నెవ్వనిపదనది శ నేపారుజలముల, నేవింప నైర్తల్యశిద్ధి గలుగుఁ

తే. దపసు లెవ్వనిపాదంబు శ దగిలి శాంతి, తెరువుఁ గాంచిరి వసు దేవశ దేవకులకు.
నెవ్వఁ డుదయించె దత్కథశ్రల్లె వివంగ, నిచ్చపుట్టెడు నెఱిగింపు శ మిదఁ దరిత.

- క. భూషణములు వాణికి నఘ, వేషణములు మృత్యుచిత్తభీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణవి, శేషణములు హరిగుణోపశచితభాషణముల్. 46
- క. కలిదోషనివారణ మై, యలఘుయశుల్ వొగడునట్టిరహరికథనము ని
ర్మలగతిఁ గోరెడుపురుషుఁడు, వెలయఁగ నెవ్వఁడు దగిలి శ్ర వి నఁడు మహాత్మా.
- ఆ. అనఘ విను రసజ్ఞు శ్ర లై వినువారికి, మాటమాట కధికశ్రమధుర మైన
యట్టికృష్ణకథన శ్ర మాకర్ణనము సేయఁ, దలఁపు గలదు మాకుఁ శ్ర దసవి లేదు.
- మ. పరగోవిందకథాసుధారసమహాశ్రవరోక్తిధారాపరం
పరలం గాక బుధేంద్రచంద్ర యితరోశ్రపాయానురక్తిం బ్రవి
స్తరదుర్దాంతదురంతదుస్సహజనుశస్సంభావితానేకదు
స్తరగంభీరకఠోరకల్ప షకనశ్రద్ధావాసలం బాటునే. 49
- నీ. హరినామకథనదాశవాసలజ్ఞులచేఁ, గాలవే ఘోరాఘరకాననములు
వైకుంఠదర్శనశ్రవాయుసంఘంబుచేఁ, దొలఁగవే బహుదుఃఖితోయదములు
గమలనాభధ్యానశ్రకంఠీరవంబుచేఁ, గూలవే సంతాపశ్రకుంజరములు
నారాయణస్తరణప్రభాకరదీప్తి, దీప్తివే షడ్వర్గరతిమిరతతులు.
- ఆ. నలిననయనభక్తిరసావచేఁ గాక సంసారజలధి దాటి శ్ర చనఁగ రాదు
వేయు నేల మాకు శ్ర విష్ణుప్రభావంబు, దెలుపవయ్య సూత శ్ర ధీనమేత. 50
- వ. మఱియుఁ గపటమానవుండును గూఢుండు నైనమాధవుండు రామసహితుం డై
యతిమానుషంబు లైనపరాక్రమంబులు సేసె నట వాని వివరింపుము కలియు
గంబు రాఁగల దని వైష్ణవక్షేత్రంబున దీర్ఘస్త్రనిమిత్తంబున హరికథలు విన
నెడ గలిగి నిలిచితిమి దైవయోగంబున. 51
- క. జలరాశి దాటఁ గోరెడి, కలముజనుల్ గర్ణధారుఁ శ్ర గాంచినభంగిం
గలిదోషవారణవాంఛా, కలితుల మగుమేము నిన్నుఁ శ్ర గంటిమి సూతా. 52
- క. చారుతరధర రాశికి, భారకుఁ డగుకృష్ణుఁ డాత్మరపదమున కేఁగఁ
భారకుఁడు లేక యెవ్వనిఁ, జేరెను ధర్మంబు బలుపు శ్ర సెడి మునినాథా. 53
- శ్లోక సూతుండు నారాయణకథాప్రశంస సేయుట. శ్లోక —
- వ. అని యిట్లు మహానీయగుణగరిష్ఠు లయినశౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠు లడిగిన రోమ
హర్షణపుత్రుం డయి యుగశ్రేష్ఠునం డనుపేర నొప్పి నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన
వైఖరీసమేతుం డైనసూతుండు. 54
- మ. సముఁ డై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁ డై శ్ర సన్నాహిసి యై యెంటి వో
వ మహాభీతి నొహో కుమార యనుచుఁ శ్ర వ్యాసుండు నీరంగ వృ
క్షములుం దన యతం బ్రతిధ్వనులు సకలం జేసె మున్నట్టిభూ
తమయుఁ మొక్కికొద బాదరాయణిఁ దపోరథన్యాగ్రణిఁ ధీమణిన్. 55

సీ. కార్యవర్గంబును శ గారణసంఘంబు, సధికరించి చరించునాత్మతత్త్వ
మధ్యాత్మ మనఃబడు శ నట్టియధ్యాత్మ మ్ముఁ, దెలియఁ జేయఁగఁజాలురదీప మగుచు
సకలవేదములకు శ సారాంశ మై యేక, మై యసాధారణ శ మగుప్రభావ
రాజకం బై నపురరాణమర్థంబును, గాఢసంసారాంధ్రకారపటలి

తే. దాఁటఁ గోరెడివారికి శ దయ దలిర్చ, నేతపోనిధి వివరించె శ నేర్పడంగ
నట్టిశుకనామధేయు మశహత్త గేయు, విమలవిజ్ఞానరమణీయు శ వేడ్కఁగొలుతు.

క. నారాయణునకు నరునకు, భారతికిని మ్రొక్కి వ్యాసుశపదములకు నమ
స్కారము సేసి వచింతు ను, దారగ్రంథంబు దళితశత్రునబంధంబున్.

57

వ. అని యిట్లు దేవతాగురునమస్కారంబు సేసి యిట్లనియె మునీంద్రులారా
నన్ను మీరలు నిఖిలలోకమంగళం బయినప్రయోజనం బడిగితి రేమిటం
గృష్ణసంప్రశ్నంబు సేయంబడు నెవ్విధంబున నాత్మప్రసన్నం బగు నిర్విఘ్నయు
నిర్దైతుకయు నైనహరిభక్తి యేరూపంబునం గలుగు నది పురుషులకుఁ బర
మార్థం బగు వాసుదేవునియందుఁ బ్రయోగింపఁబడినభక్తియోగంబు వైరాగ్య
విజ్ఞానంబులం బుట్టించునారాయణకథలవలన నెవ్వేధర్థంబులు దగులువడ వవి
నిరర్థకంబు లపవర్గపర్యంతం బయినయీపరమధర్మంబునకు దృష్టశ్రుతప్రపం
చార్థంబు ఫలంబు గాదు ధర్మంబునం దవ్యభిచారి యైనయర్థంబునకుఁ గామంబు
ఫలంబు గాదు విషయభోగం బైనకామంబున కింద్రియప్రీతి ఫలంబు గా
దెంతదడవు జీవించు నంతయ కామంబునకు ఫలంబు తత్త్వజ్ఞాన గలజీవునకుఁ
గర్థంబులచేత నెయ్యది సుప్రసిద్ధం బదియు నర్థంబు గాదు తత్త్వజ్ఞాన యనునది
ధర్మజ్ఞాన యగుటఁ గొందఱు ధర్మంబే తత్త్వంబని పలుకుదురు తత్త్వవిదులు
జ్ఞానం బనుపేర నద్వయం బైనయది తత్త్వం బని యెఱుంగుదు రాతత్త్వంబు
సౌపనిషదులచేత బ్రహ్మమనియు మైరణ్యగర్భులచేతంబరమాత్మ యనియు సాత్త్వి
తులచేత భగవంతుం డనియును బలుకంబడు వేదాంతశ్రవణంబున గ్రహింపం
బడి జ్ఞానవైరాగ్యంబులతోడం గూడినభక్తిచేతఁ దత్పరు లైనపెద్దలు డైత్రజ్ఞం
డైనయాత్మ యందుఁ బరమాత్మంబొడగందురుధర్మంబునకుబుద్ధిఫలంబుపురుషులు
వర్ణాశ్రమధర్మ భేదంబులం జేయుధర్మంబునకు మాధవుండు సంతోషించుటయె
సిద్ధి యేకచిత్తంబున నిత్యంబును గోవిందు నాకర్ణింపను వరింపనుం దగుఁ జక్రా
యుధధ్యానం బనుఖడ్గంబున వివేకవంతు లహంకారనిబద్ధం బైనకర్మంబుఁ ద్రుంచి
వైతురు * (భగవంతునియందలి శ్రద్ధయు నపవర్గదంబగుతత్త్వభాశ్రవణాదులయం
దత్యంతాస్తమీయుఁబుణ్యతీర్థావగాహనమహా త్సేవాదులచే సిద్ధించు) గర్హనిర్మూలన
హేతువు లైనకమలలోచనుకథలం దెవ్వండు రతినేయు విన నిచ్చగించు వానికిత

1. 'మధ్యాత్మ మనఃబడు † నట్టియధ్యాత్మ మ్ముఁ, దెలివసేయఁగఁజాలు' అనియే ప్రతులు.

* ఈముద్రలీకరణములోనిది వ్రాతప్రతులందుఁ గనపట్టదు.

రంబు లెవ్వియు రుచి పుట్టింపనేరవు పుణ్యశ్రవణకీర్తనం డైన కృష్ణుండు దనకథలు వినువారిహృదయంబులందు నిలిచి శుభంబు లాచరించు నశుభంబులు పరిహరించు నశుభంబులు యెట్లు లయిన భాగవతసేవావిశేషంబున నిశ్చలభక్తియు దయించు భక్తి గలుగఁ రజస్తమోగుణప్రభూతంబు లైనకామలోభాదులకు వశంబు గాక చిత్తంబు సత్త్వగుణంబునఁ బ్రసన్నం బగుఁ బ్రసన్నమనస్కుండైన ముక్తనంగుం డగు ముక్తనంగుం డైన నీశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబు దీపించు నీశ్వరుండు గానంబడినఁ జిజ్ఞాసగ్రథనరూపం బైనయహంకారంబు భిన్నంబగు సహంకారంబు భిన్నం బైన నసంభావనాదిరూపంబు లగుసంశయంబులు విచ్ఛిన్నంబు లగు సంశయవిచ్ఛేదం బైన నారబద్ధఫలంబు లైనకర్తృంబులు నిశ్శేషంబు లగుఁ గావున.

క. గురుమతులు తపసు లంతరి, కరణంబుల శుద్ధి సేయ శ్రమనతరభక్తిఁ
హరియందు సమర్పింతురు, పరమానందమున భిన్నరభవబంధను లై. 59

తరలము. పరమపూరుషుఁ డొక్కఁ డాధ్యుఁడు శ్రీ పాలనోద్భవనాశముల్
సారిదిఁ జేయ ముకుందపద్మజశూలిసంజలఁ బాశ్ర్వత
స్ఫురితసత్త్వరజస్తమంబులఁ శ్రీ బొందు నందు శుభస్థితుల్
హరి చరాచరకోటి కిచ్చు నశనంతసత్త్వనిరూఢుఁ డై. 60

ప. మఱియు నొక్కవిశేషంబు గలదు కాష్ఠంబుకంటె ధూమంబు ధూమంబుకంటెఁ
ద్రవ్యముయం బయినవహ్ని యెట్లు విశేషం బగు నట్లు తమోగుణంబుకంటె
రజోగుణంబు రజోగుణంబుకంటె బ్రహ్మప్రకాశకం బగుసత్త్వగుణంబు విశేషం
బగుఁ దొల్లి మునులు సత్త్వమయుం డని భగవంతు హరి సాధోక్షజం గొలిచిరి
కొండలు సంసారమండలిమేలుకొఱకు స్వేచ్ఛల సేవించురు మోక్షార్థు లయిన
వారలు ఘోరరూపు లయినభూతపతుల విడిచి దేవతాంతరనింద సేయక శాంతు
లయి నారాయణాకథ లనుభవించురు కొండలు రాజసతామసు లయి సిరి
యు నైశ్వర్యంబును బ్రజలనుం గోరి పితృభూతప్రజేశాదుల నారాధింతురు
మోక్ష మిచ్చుటంజేసి నారాయణుండు సేవ్యుండు వేద యాగ యోగ క్రియా
జ్ఞాన తపోగతి ధర్మంబులు వాసు దేవపరంబులు నిర్గుణుం డయినపరమేశ్వరుండు
గలుగుచు లే కుండుచుఁ ద్రిగుణంబులతోడం గూడినతనమాయచేత నింతయు
సృజించి గుణవంతునిచందంబున నిజమాయావిలసితంబు లయినగుణంబు
లలోఁ బ్రవేశించి విజ్ఞానవిజృంభితుం డై వెలుంగు నగ్ని యొక్కరుం డయ్యుఁ
బెక్కుమాత్రులందుఁ దేజరిల్లుచుఁ బెక్కుండై తోచు తెఱంగున విశ్వాత్మకుం
డైనపురుషుం డొక్కండ తనవలనం గలిగిననిఖిలభూతంబులందు సంతర్వామిరూ
పంబున దీపించు నతండు మనోభూతసూక్ష్మేంద్రియంబులతోడం గూడి గుణమ
యంబు లయినభావంబులం దనచేత నిరి తంబు లైనభూతంబులందుఁ దగులు
వడక తద్గుణంబు లనుభవంబు నేయు లోకకర్తయైనయతండు దేవతిర్యక్తును

ప్యాదిజాతులందు లీల ననతరించి లోకంబుల రక్షించు నని మఱియు సూతుం డీ ట్లనియె.

61

౩. మహదహంకారతత్త్వాత్సంగం యుక్తుఁడై, చారుషోడశకళాశసహితుఁడగుచుఁ బంచమహాభూతభాసితం ఁ శుద్ధసత్త్వం ఁ సర్వాతీతశాయి యగుచుఁ జరణోరు భుజముఖశ్రవణాక్షీ నాసాశీరములు నానాసహస్రములు వెలుఁగ నంబర కేయూర శ హర కుండల కిరీ, టాదులు పెక్కువే శ లవరు చుండఁ

తే. 1. బురుషరూపంబు ధరియించి శరఁడనంతుఁ, డఖిలభువనైకవర్తనశయత్నమమర మానితాపారజలరాశిమధ్యమునను, యోగనిద్రావిలాసి యై శ యొప్పు చుండు.

— ❧ — భగవంతునియేకవింశత్యవతారములు. ❧ —

౪. అది సకలావతారంబులకు మొదలిగని యైన శ్రీమన్నారాయణదేవునివిరాజ మానం బయినదివ్యరూపంబు దానిం బరమయోగీంద్రులు దర్శింతు రప్పరమే శ్వరునాభికమలంబువలన సృష్టికర్తలలోన శ్రేష్ఠుండైన బ్రహ్మ యుదయించె నతని యవయవస్థానంబులయందు లోకవిస్తారంబులు గల్పింపబడియె మొదల నదే వుండు కౌమారాఖ్యసర్గంబు నాశ్రయించి బ్రహ్మణ్యం ఁ దుశ్చరం బైన బ్రహ్మచర్యంబు చరియించె రెండవమాటు జగజ్జననంబుకొఱకు రసాతలగత యయినభూమి నెత్తుచు యజ్ఞేశుం డయి వరాహదేహంబు దాల్చె మూడవ తోయంబున నారదుం డనుజేషురి యై కర్మనిర్మోచకం బైనవైష్ణవతంత్రంబు సెప్పె నాలవపరికర్త భార్యాసర్గంబునందు నరనారాయణాభిధానం ఁ దుశ్చరం బైనతపంబు సేసెఁ బంచమావతారంబునం గపిలుం డనుసిద్ధేశుం డయి యా సురి యనుబ్రహ్మణునకుఁ దత్త్వగ్రామనిర్మయంబు గలసాంఖ్యంబు నుపదేశించె నాటవశీరంబున ననసూయాదేవియందు నత్రిమహామునికిఁ గుమారుం ఁడై యలర్కునికిఁ బ్రహ్లాదముఖ్యులకు నాత్మవిద్యఁ దెలిపె నేడవవిగ్రహంబున నాకూతియందు రుచికి జన్మించి యజ్ఞుండనఁ బ్రకాశమానం ఁడై యామాదిదేవతల తోడం గూడ స్వాయంభునమన్వంతరంబు రక్షించె నష్టమమూర్తిని మేరుదేవి యందు నాభికి జన్మించి యురుక్రముం డనం బ్రసిద్ధుం ఁడై విద్యజ్ఞనులకుఁ బరమ హంసమార్గంబుం బ్రకటించె ఋషులచేతఁ గోరంబడి తొమ్మిదవజన్మంబునఁ బృథు చక్రవర్తి యై భూమిని ధేనువుం జేసి సమస్తవస్తువులం బిదికెఁ జాక్షుషమన్వంతరసంప్లవంబున దశమం బయినమీనావతారంబు నొంది మహీరూపం బగు నావనెక్కించి వై వస్వతేమనువు నుద్ధరించె సముద్రమథనకాలంబునం బదునొకం డవమాటు కమతాకృతిని మందరాచలంబుఁదనపుష్కర్రంబున నేర్పరియై నిలి పె ధన్వంతరి యనఁ బండ్రెండవతనువున సురాసురమధ్యమానక్షీరపాథోధిమధ్య భాగంబున నమృతకలశహస్తుం ఁడై వెడలెఁ బదుమూడవది యయినమోహినీ

వేషంబున సురాసురుల మోహితులం జేసి సురల సమృత్ హారులం గావించెఁ
బదునాలుగవది యైననరసింహరూపంబునం గనకకళిపుని సంహరించెఁ బదునేన
వది యైనకపటవామనావతారంబున బలిని బదత్రయంబు చూచించి మూడు
లోకంబుల నాక్రమించెఁ బదునాటవది యైనభార్గవరామాకృతిని గుహితభా
వంబుఁ దాల్చి బ్రహ్మణద్రోహు లయినరాజుల నిరుపదియొక్కమాటు నధి
యించి భూమి నిగక్షత్రంబు గావించెఁ బదునేడవది యైనవ్యాసగాత్రంబున
సల్పమతు లయినపురుషులం గరుణించి వేదవృక్షంబునకు శాఖ లేర్పఱిచెఁ
బదునెనిమిదవ దైనరామాభిధానంబున దేవకార్యాఠంబు రాజత్వంబు నొంది
సముద్రనిగ్రహదివరాక్రమంబు లాచరించె నేకోనవింశతివింశతిమంబులైన
రామకృష్ణరూపంబులచే యదువంశంబునందు సంభవించి విశ్వంభరాధారంబు
నివారించెఁ గలియుగాద్యవసరంబున రాక్షససమ్మోహనంబుకొఱకు నేకవింశతిత
మంబైనబుద్ధనామధేయంబునం గీకటదేశంబుల జినసుతుం డయి నర్తించు
యుగసంధియందు వసుంధరాధీశులు చోరప్రాయు లై సంచరింప విష్ణుయశుం
డనువిప్రునికిఁ గల్గి యనుపేర నుద్భవింపం గలం డని యిట్లనియె. 63

మ. సరసిం బాసిన 1వేయుకాలువల యోజక విష్ణునం దైన శ్రీ
కరనానా2ప్రకటావతారము లసంఖ్యాతంబు లుద్వీశులుక
సురలుక బ్రహ్మణసంయమింద్రులు మహామర్షి విష్ణునంశాంశజుల్
హరి కృష్ణుండు బలానుజన్తుఁ డెడ లే శ దావిష్ణుఁ డౌ నేర్పడన్. 64

క. భగవంతుం డగువిష్ణుండు, జగముల కెవ్వేళ రాక్షసవృథ గలుగుం
దగ నవ్వేళలఁ 3దడయక, యుగయుగమునఁ బుట్టి కాచు శ నుద్యల్లీలన్. 65

ఆ. అతిరహస్య మైనరహరిజన్మ కథనంబు, మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని శ మాపు రేపుఁ
జాల భక్తితోడఁ శ జదివిన సంసార,దుఃఖరాశిఁ బాసి శ తొలఁగి పోవు. 66

వ. వినుం డరూపుం డయి యేకరూపుండయి యాత్మయనం బరఁగుజీవునికిఁ బరమేశ్వ
రుమాయాగుణంబు లైనమహాదాదిరూపంబులచేత నా త్రసానంబులందు విరచి
తంబైనస్థూలశరీరంబు గగనంబునందుఁ బవనాశ్రిత మేఘసముహంబును గాలి
యందుఁ బార్థివధూళిధూసరత్నంబును నేరీతి నారీతి ద్రష్ట యగునాత్మయందు
4దృశ్యమై బుద్ధిమంతులు గానివారిచేత నారోపింపబడు నీస్థూలరూపంబుకంటె
నర్బుష్టగుణం బయి యశ్రుతంబైనవస్తు వగుటంజేసి వ్యక్తంబు గాక సూక్ష్మంబై
కరచరణాదులు లేక జీవునికి నొండొకరూపంబు విరచితం బయి యుండు సూ
క్ష్మంబై జీవునివలన నుత్పత్తిగమనాగమనంబులఁ బునరన్యంబుదోచు నెప్పు
డీస్థూలసూక్ష్మరూపంబులురెండు స్వరూపసమ్యుగానంబునంజేసి ప్రతిషిద్ధంబు లగు

1. బాయ-బాఱు-కాలువల. 2. ఘటనావతారము. 3. దయతో. 4. దృశ్యాత్మకై; దృశ్యత్వమై.

నవిద్యంజేసి యాత్మనుఁ గల్పింపబడ్డ వనెడి హేతువువలన నప్పు డాజీవునకు బ్రహ్మదర్శనం బగు దర్శనం బన జ్ఞానంబునంజేసి యేకస్వరూపంబు విశారదుం డైన యీశ్వరుని దై క్రిడించుచు నవిద్య యనంబడుచున్నమాయ యుపరత యై యెప్పుడు దాన విద్యాహంబునం బరిణత యగు నప్పుడు జీవోపాధి యయిన స్థూలసూక్ష్మరూపంబు దహించి జీవుండు గాఢంబు లేక తేజరిల్లువహించందంబునం దాన యుపరతుం డయి బ్రహ్మస్వరూపంబునం బొంది పరమానందంబున విరాజమానం డగు నట్లు త త్తజ్ఞులు సెప్పుదు రని సూతుం డిట్లనియె.

చ. జననము లేక కర్తములఁజాడలఁ బోక సమస్తచిత్తవర్తనుఁ డగుచక్రికిం గవు లుదారపదంబుల జన్మకర్తములే మినుతులు సేయు చుండుదురు శ వేదరహస్యములందు నెందుఁ జూచిన మఱి లేవు జీవునికిఁ శ జెప్పినకై వడి జన్మకర్తముల్. 68

మ. భువనశ్రేణి సమోఘులీలుఁ డగుచుం శ బుట్టించు రక్షించు నంతవిధిం జేయు ముచుంగఁ డందు బహుభూతవ్రాతమం దాత్మతం త్రవిహారస్థితుఁ డై షడింద్రియసమస్తప్రీతియున్ దవ్వులన్ దివిభంగిం గొనుఁ జిక్కఁ డింద్రియములం శ ద్రిష్టున్ నిబంధించుచున్. 69

చ. జగదధినాథుఁ డైనహరిసంతతలీలల నామరూపముల్ దగిలి మనోవచోగతులఁ శ దార్కికచాతురి యెంత గల్గినన్ మిగిలి కుతర్కవాది దగ శ మేరలు సేసి యెఱుంగ నేర్పునే యగణితనర్తనక్రమము శ నజ్ఞఁ డెఱింగి నుతింప నోపునే. 70

ఉ. ఇంచుక మాయ లేక మది శ నెప్పుడుఁ బాయనిభక్తితోడ వర్తించుచు నెవ్వఁడేని హరిరదివ్యపదాంబుజగంధరాళి సేవించు నతం డెఱుంగు నరరవిందభవాదుల కైన దుర్లభోదంచిత మైనయాహరియురదారమహాద్భుతకర్త మార్గముల్. 71

మ. హరిపాదద్వయభక్తి మీవలన ని శ ట్లారూఢ మై యుండునే తిరుగం బాటదు చిత్తవృత్తి హరిపై శ దీపించి మీలోపలన్ ధరణీదేవతలార మీరలు మహోదన్యుల్ సమస్తజ్ఞులున్ హరిచింతన్ మిముఁ జెంద వెన్నఁడుచు జగన్మాతవృథాయోగముల్. 72

— శ్రీమహాభాగవతరచనాదివృత్తాంతము. —

సీ. భుక్తికీర్తనుఁ డైనభువనేశుచరిత మై, ప్రహతుఁడై నరభాగవతము సకలపురాణరాజము దొల్లి లోకభద్రముగ ధన్యముగ మోదనముగఁ బ్రీతి భగవంతుఁ డగువ్యాసరథ స్థురకుం డొసర్చి, శుకుం డనియెడుతనరసుతునిచేతఁ జదివించె నింతయు శ సకలవేదేతిహాసములలోపల నెల్ల శ సార మైన

- ఆ. యీపురాణ మెల్ల శ నెలమి నాశుకయోగి, గంగనడుమ వచ్చి శ ఘనవిరక్తి
యొదవి మునులతోడ శనఃవిష్ణుఁ డగుపరీక్షింప రేంద్రుఁ డడుగఁ శజెప్పె వినుఁడు.
- వ. కృష్ణుండు ధర్మజ్ఞానాదులతోడం దనలోకంబునకుం జనినపిమ్మటం గలికాలదో
హంధకారంబున నష్టదర్శను లయినజనులకు నిప్పు డిప్పురాణంబు గమలబంధుని
భంగి నున్నది నాఁ డందు భూరితేజం డయి కీర్తించు చున్నవిప్రర్షినిలన నే
బరించినక్రమంబున నామదికి గోచరించినంతయు వినిపించెద ననిన సూతునకు
మునివరుం డైనశౌనకుం డిట్లనియె.

74

- శా. సూతా యేయుగవేళ నేమిటికి నెఱచోటన్¹ మునిశ్రేష్ఠు లే
శ్రోతల్ గోరిన నేమిహేతువునకై శోధించి లోకై కవి
ఖ్యాతిఁ వ్యాసుఁడు మున్న భాగవతముం శ గల్పించెఁ దత్పుత్రుఁ డే
ప్రీతిఁ రాజున కీపురాణకథఁ జెప్పెం జెప్పవే యంతయున్.

75

- వ. బుధేంద్రా వ్యాసపుత్రుం డైనశుకుం డనుమహాయోగి సమదర్శనుం డేకాంత
మతి మాయాశయనంబువలనం దెలిసినవాఁడు గూఢుండు మూఢునిక్రియ
నుండు నిరస్తభేదం డదియునుం గాక.

76

- తరలము. శుకుఁడు గోచియు లేక పైఁ జనఁ శ జూచి తోయములందు ల
జ్జకుఁ జలింపక చీర లొల్లక శ చల్లు లాడెడి దేవక
న్యకలు హా శుక యంచు వెన్నఁ జనంగ వ్యాసునిఁ జూచి యం
శుకములక ధరియించి సిగ్గున శ స్రుక్కి రందఱు ధీనిధి.

77

- వ. మఱియు నగ్నుండు తరుణుండు నై చనుతనకొడుకుం గని వస్త్రపరిధానం బొన
రింపక వస్త్రధారియు వృద్ధుండును నై నతనుం జూచి చేలంబులు ధరియించుదేవ
రమణులం గని వ్యాసుండు కారణం బడిగిన వారలు నీపుత్రుండు ప్రీపురుషు
లనెడుభేదదృష్టి లేక యుండు మఱియు నతండు నిర్వికల్పుండు గాన నీకు నతనికి
మహాంతరంబు గల దని రట్టిశుకుండు కురుజాంగలదేశంబులు సొచ్చి హస్తి
పురంబునఁ జౌరజనంబులచే నెట్లు జ్ఞాతుం డయ్యె మఱియు నున్నతని
క్రియ మూఁగతెఱంగున జడునిభంగి నుండునమ్మహాయోగికి రాజర్షి యైన
పరీక్షిత్త హరాజతోడ సంవాదం బెట్లు సిద్ధించె బహుకాలకథనీయం బయిన
శ్రీభాగవతనిగమవ్యాఖ్యానం బేరీతి సాగె నయ్యోగిముఖ్యుండు గృహస్థుల
గృహంబుల గోవును విడికినయంతదడవు గాని నిలువంబడం డతండు గో
దోహనమాత్రకాలంబు సంచరించినస్థలంబులు తీర్థంబు లగు నంధ్రు పెద్ద
కాలం బేకప్రదేశంబున నెట్లుండె భాగవతోత్తముం డైనజనపాలునిజన కరం
బు లేప్రకారంబులు వివరింపుము.

78

- సీ. పాండవవంశంబు శ బలము మానంబును, వర్జిల్ల గడిమి నెరవ్వఁడు మనియెఁ
బరిపంథిరాజులు శ భర్తాదిధనముల, నర్పించి రెవ్వనియంఘ్రియుగముఁ
గుంభజకర్ణాదిరకురుభటవ్రాహంబు, సాచ్చి చెండాడ నేరగూతుండ్ర
గాంకేయసైనికాక్రంతగోవర్ధంబు, విడిపించి తెచ్చె నేరవీరుతాత
- ఆ. యట్టిగాఢకీర్తి శ యగుపరీక్షిస్తహా, రాజు విడువ రానిరరాజ్యలక్ష్మిఁ
బరిహరించి గంగఁ శ బ్రాయోపవిష్టుడై, యసువు లుండ నేల శ యడఁగియుండె.
- ఉ. ఉత్తమకీర్తులై నమనుగజోత్తము లాత్మహితంబు లెన్నఁడుం
జిత్తములందుఁ గోరరు హాసించియు లోకుల కెల్ల నరస్థం
పత్తియు భూతియై సుఖము శ భద్రముఁ గోరుదు నన్యరక్షణా
త్యుత్తమ మైనమేను విభుఁ శ డూరకయేల విరక్తిఁ బాసెనో. 80
- క. సారముల నెల్ల నెఱుఁగుదు, పారగుడవు భాషలందు శ బహువిధకథనో
దారుడవు మాకు సర్వముఁ, బారము ముట్టంగఁ దెలియఁ శ బలుకు మహాత్మా.

— వ్యాసుండు వ్యాకులచిత్తుం డై చింతించుట. —

- వ. అని యడిగిన శౌనకాదిమునిశ్రేష్ఠులకు సూతుం డిట్లనియెఁ దృతీయం బైనద్వా
పరయుగంబు దీటునమయంబున నుపరిచరవనువువీర్యంబున జన్పించి వాసవి
నాఁ దగుసత్యవతియందుఁ బరాశరునికి హరికళంజేసి విజ్ఞాని యయినవేదవ్యా
సుండు జన్పించి యొక్కనాఁడు బదరికాశ్రమంబున సరస్వతీజలంబుల స్నానాది
కర్తవ్యంబులం దీర్చి శుచియై పరులు లేనిచోట నొంటి గూర్చుండి సూర్యోదయ
వేళ నతీతానాగతవర్తమానజ్ఞుం డయినయాబుషి వ్యక్తంబు గానివేగంబు గల
కాలంబునం జేసి యుగధర్మంబులకు భవి సాంకర్యంబు వొందు యుగయుగం
బుల భౌతికశరీరంబులకు శక్తిసంపన్నం బగు బురుషులు నిస్సత్త్వములై దైర్వ
శూన్యులు మందప్రజ్ఞులల్పాయువులు దుర్బలులు నయ్యెద రని తనదివ్యదృష్టిం
జూచి సర్వవర్ణాశ్రమంబులకు హితంబు నేయం దలంచి నలువురు హోతల
చేత ననుష్ఠింపం దగి ప్రజలకు శుద్ధికరంబు లయినవైదికకర్తవ్యంబు లగుయజ్ఞంబు
లెడతెగ కుండుకొఱకు నేకం బైనవేదంబు ఋగ్యజుస్సామాధర్వణంబు లను
నాలుగునామంబుల విభాగించి యితిహాసపురాణంబు లన్నియుఁ బంచమవేదం
బని పల్కె నందు. 82

- సీ. పైలుండు ఋగ్వేదరపతనంబు దొరఱొనె, సామంబు జైమిని శ చదువుచుండె
యజువు వై శంపాయనాఖ్యుండుగైకొనె, దుది నధర్వము సుమంత్రుండు పఠించె
నఖిలపురాణేతిరహాసముల్ మాతండ్రి, రోమహర్షణుండు నిరూఢిఁ దాల్చె
దమతమవేద మాతపసులు భాగించి, శిష్యసంఘములకుఁ శ జెప్పి రంత
- తే. శిష్యులెల్ల నునాత్మీయశిష్యజనుల, కంతబహుమార్గములఁ ద్రుంచిననుమతింపఁ

బెక్కుశాఖలు గలిగి యీశ్వరవిలోనిగమ మొప్పారె భూసురనివహమందు.

వ. ఇట్లు మేధావహీను లయినపురుషులచేత సట్టివేడంబులు ధరియింపంబడు చు
న్నవి మఱియు దీనవత్సలుం డయినవ్యాసుండు శ్రీశూద్రులకుం దైవరికాధ
ములకు వేడంబులు విన నర్హంబులు గావు గావున మూఢుల కెల్ల మే లగు నని
భారతాఖ్యానంబు నేసియు నమ్ముని భూతహితంబునందుఁ దనహృదయంబు
సంతసింప కున్న సరస్వతీతటంబున నొంటి యుండి హేతువు వితిర్కించుచుఁ
దనలో నిట్లనియె. 84

నీ. వ్రతధారి నై వేదరవహీనురు శ్రేణి, మన్నింతు విహితకర్త ములఁ గొఱఁత
వడ కుండ నడపుదు శ భారతమిషమునఁ, బలికితి వేదార్థభావ మెల్ల
మునుకొని శ్రీశూద్రముఖ్యధర్మములందుఁ, దెలిపితి నేఁజెల్ల శ దీనఁజేసి
యాత్మ సంతస మంద శ దాత్మలో నీశుండు, సంతసింపక యున్నరజాడ దోఁచె
ఱ. హరికి యోగివరుల శ కభిలషితం బైన, భాగవతవిధంబుఁ శ బలుక నై తి
మోసమయ్యెఁ దెలివిర మొనయదు మఱచితి, ననుచు వగచుచున్నయవసరమున.

❦ వ్యాసునికడకు నారదుండు వచ్చుట. ❦

నీ. తనచేతివల్లకీరతంశ్రీ¹చయంబున, సతతనారాయణశబ్ద మొప్ప
నాననసంభూతశహరిగీతరవసుధా, ధారల యోగీంద్రతతులు సొక్కఁ
గపిలజటాధారకాంతిపుంజంబుల, దిశలు ప్రభాతదీర్ఘితి వహింపఁ
దనులగ్నతులసికాదామగంధంబులు, గగనాంతరాళంబుఁ శ గప్పికొనఁగ
ఱ. వచ్చె మింటినుండి శ వాసవీనందను, కడకు మాటలాడఁ శ గడఁకతోడ
భద్రవిమలకీర్తిరపారగుఁ డాచూఢ, నయవిశారదుండు శ నారదుండు. 86

క. కనియెక్ నారదుఁ డంతే, వినయైకవిలాసు నిగమశ్రవిభజనవిద్యా
జనితోల్లాసుక్ భవదుగ, ఖనిరాసుక్ గురుమనోవిశ్వాసుక్ వ్యాసున్. 87

వ. ఇట్లు నిజాశ్రమంబునకు వచ్చిననారదు నెఱింగి లేచి వ్యాసుండు వివిధక్రమం
బులం బూజించిన నతండు లేనగవు నెగఁడడిమొగంబుతోడ విపంచికాతంత్ర
వేల మీటుచు నిట్లనియె. 88

ఁ. ధాతవు భారతశ్రుతివిధాతవు వేదపదార్థజాలవి
జ్ఞాతవు కామముఖ్యరిపురవట్కువిజేతవు బ్రహ్మతత్త్వని
రేతవు యోగినేతవు²విరసీతుండ వీవు చలించి చెల్లరే
కాతరుకైవడిక్ వగవఁ శ గారణ మేమి పరాశరాత్మ జ్ఞా. 89

వ. అనినఁ బారాశర్యుం డిట్లనియె. 90

క. పుట్టితి వజ్రతనువునఁ జే, పట్టితివి పురాణపురుషుభజనము పదముల్
మెట్టితివి దిక్కులం దుది, ముట్టితివి మహాప్రబోధరమున మునినాథా. 91

- వ. అదియునుం గాక నీవు సూర్యునిభంగి మూఁడులోకంబులం జరింతువు వాయువు
పగిది నఖిలజనులలోనన్ మెలంగుదువు సర్వజ్ఞుండ వగుటంజేసి. 92
- క. నీ కెఱుంగ రానిధర్మము, లోకములను లేదు బహువిధలోకివి నీ వీ
నాకొఱత యెట్టి దంతయు, నాకున్ వివరింపవయ్య శ నారద కరుణన్. 93
- వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె. 94
- ఉ. అంచిత మైనధర్మచయ శ మంతయుఁ జెప్పితి వందులోన 1నిం
చించుక గాని విష్ణుకథ శ లేర్పడఁ జెప్పవు ధర్మముల్ ప్రపం
చించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము లెన్నినఁ గాక నీకు నీ
కొంచెము వచ్చు తెల్ల హరిఁ శ గోరి నుతింపమి నార్యపూజితా. 95
- మ. హరినామస్తుతి సేయుకావ్యము సువర్ణాంభోజహంసావళీ
సురుచిభ్రాజిత మైనమానససరస్సుస్ఫుర్తిక వెలుం గొందు శ్రీ
హరినామస్తుతి లేనికావ్యము విచిత్రత్రాన్వితం బయ్యు శ్రీ
కర మై యుండ దయోగ్యదుర్మలినవశత్కాకోలగర్తకృతినన్. 96
- మ. అవశబ్దంబులఁ గూడియున్ హరిచరిత్రాలాపముల్ సర్వపా
పపరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరిన్ శ భావించుచుం బాడుచున్
జపముల్ సేయుచు వీనులన్ వినుచు నశ్రాంతంబుఁ గీర్తించుచుం
దపసుల్ సాధులు ధన్యు లౌదురు గదా శ తత్త్వజ్ఞ చింతింపుమా. 97
- వ. మునీంద్రా నిర్గతకర్తం బై నిరుపాధికం బై నజ్ఞానంబు హరిభక్తి లే కున్న
శోభితంబు గాదు ఫలంబు గోరక కర్తం బీశ్వరునకు సమర్పణంబు సేయ
కున్న నది ప్రశస్తం బై యుండదు భక్తిహీనంబు లయినజ్ఞానవాచాకర్త
కౌశలంబులు నిరర్థకంబులు గావున మహానుభావుండవు యథార్థదర్శనుండవు
సకలదిగంతధవళీర్ధివి సత్యరతుండవు ధృతవ్రతుండవు నగునీవు నిఖిలబంధ
మోచనంబుకొఱకు వాసుదేవునిలీలావిశేషంబులు భక్తితోడ వర్ణింపుము
హరివర్ణనంబు సేయక ప్రకారాంతరంబున నధాంతరంబులు వివక్షించి తద్వివ
క్షాకృతరూపనామంబులంజేసి పృథగ్దర్శనం డైనవానిమతి పెనుగాలిచేతఁ
ద్రిష్టంబడి తప్పం జనునావచందంబున నెలవు సేర సేరదు కామ్యకర్తంబులందు
రాగంబు గలప్రాకృతజనులకు నియమించినధర్మంబులు నెప్పి శాసకుండ వగునీ
నడవడి దగ దది యెట్లు లనిన వార లదియె ధర్మం బని జగుప్సితంబు లగుకామ్య
కర్తంబులు సేయుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు మఱతురు గావున బుద్ధిమోహంబు జని
యింపక తత్త్వప్రదుండవై వ్యథావియోగంబు సేయు మని మఱియు ని ట్లనియె.
- చ. ఎఱిగెడువాడు కర్తచయ శ మెల్లను మాని హరిస్వరూపమున్
నెఱయ 3 నెఱుంగునవ్వలను శ నేరుపుఁ జూపు గుణానురక్తుం డై

తేజుకువ లేక క్రుచ్చుచును శ దేహాధనాద్యభిమానయుక్తఁడై
యెఱుంగనివానికిం దెలియ శ నీశ్వరలీల మునీంద్ర చెప్పుమా.

99

చ. శనకులధర్ముణ్ విడిచి శ దానవవైరిపదారవిండముల్
పనివడి నేవనేసి పరిపాకము వొందక యెవ్వఁడేనిఁ జ
చ్చిన మఱుమేన నైన నది శ సిద్ధి వహించుఁ దదీయనేవఁ బా
సినఁ గులధర్మగౌరవము శ సిద్ధి వహించునె యెన్ని మేచులన్.

100

ప. అది గావున నెఱుక గలవాఁడు హరినేవకుం బ్రయత్నంబు సేయం దగుఁ గాల
క్రమంబున సుఖదుఃఖంబులు ప్రాప్తంబు లయినను హరినేవ విడువం దగదు
దానంజేసి బ్రహ్మావరపర్యంతంబు దిరుగు చున్న జనులకు నెయ్యది పొంద
రా దట్టిమేలు సిద్ధించు హరినేవకుం డగువాఁడు నీచజన్మంబు నొందియు
నన్యనిక్రియ సంసారంబునం జిక్కుండు క్రమ్మట హరిచరణస్మరణంబుఁ జేయు
భక్తిరసవశీకృతుం డయి విడువ నిచ్చగింపండు మఱియును.

101

సీ. విష్ణుండు విశ్వంబు శ విష్ణునికంటెను, వే తేమియును లేదు శ విశ్వమునకు
భవవృద్ధిలయము లాశపరమేశుచే నగు, నీ వెఱుంగుదు గాదె శ నీముఖమున
నెఱిగింపఁబడది శ యేక దేశమున నీ, భువనభద్రమున కై శ పుట్టినట్టి
హరికళాజాతుండ శ వని విచారింపుము, రమణతో హరిపరాక్రమము తెల్ల
ఱి. వినుతినేయు మీపు శవినికియుఁ జదువును, దానమతులనయముఁదపముధృతియుఁ
గలిమి కెల్ల ఫలము శ గాదె పుణ్యశ్రోకుఁ, గమలనాభుఁ బొగడఁ శ గలిగెనేని.

—శ్లో నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము. శ్లో—

ప. మహాత్మా నేను బూర్వకల్పంబునం దొల్లిటిజన్మంబున వేదవాదులయింటిదాసికిం
బుట్టి పిన్ననాఁడు వారలచేఁ బనుపంబడి యొక్కవానకాలంబునఁ జాతుర్వాన్యం
బున నేకస్థలనివాసంబు సేయ నిశ్చయించినయోగిజనులకుం బరిచర్య సేయుచోట.

క. ఓటమితో నెల్లప్పుడుఁ, బాటవమునఁ బనులు నేసి శ బాలురకడ కే
యాటలకుఁ బోక యొకజం, బాటంబును లేక భక్తి శ సలుపుదు ననఘా.

104

క. మంగళ మనుచును వారల, యెంగిలి భక్షింతు వాన శ కెండకు నోడఁ
ముంగల నిలుతును నియతిని, వెంగలిక్రియఁ జనుదు నురువిశేషముతోడన్.

ప. ఇ ట్లేను వర్షాకాలశరత్కాలంబులు సేవించితి వారును నాయందుఁ గృపసేసి రంత.

శా. వారల్ కృష్ణచరిత్రముల్ సదువఁగా శ వర్ణింపఁగాఁ బాడఁగా
నారావంబు సుధారసప్రతిమ మై శ యశ్రాంతమున్ వీనులం
దోరం బై పరిపూర్ణమైన మది సంతోషించి నే నంతటం
బ్రారంభించితి విష్ణుసేవ కితరప్రారంభదూరుండ నై.

107

1. 'జనులకు దుఃఖంబులట్ల సుఖంబులు ప్రాకృతకర్మాధీనంబు లై సిద్ధించు నెయ్యది' అని అప్పపతి.

వ. ఇట్లు హరి సేవారతింజేసి ప్రపంచాతీతుండనై బ్రహ్మరూపకుండ నయిననాయందు
సూలసూక్ష్మం బయినయాశరీరంబు నిజమానూకల్పితం బని యమ్మహాత్ము లగు
యోగిజనులమూలంబున రజస్తమోగుణపరిహారిణి యయినభక్తి సంభవించె
నంతఁ జాతుర్మాస్యంబునిండిన నయ్యోగిజనులు యాత్ర సేయవారలై రివ్వధంబున.

చ. అపచారంబులు లేక నిత్యపరిచర్యాభక్తియుక్తుండ నై
చపలత్వంబును మాని నేఁ గొలువఁగా శ్రీ సంప్రీతు లై వారు ని
ష్క్రమపటత్వంబున దీనవత్సలతతోఁ శ్రీ గారుణ్యసంయుక్తు లై
యుపదేశించిరి నాకు నీశ్వరరహస్యస్యాదారవిజ్ఞానమున్.

109

వ. ఏనుసు వారియుపదేశంబున వాసుదేవునిమాయానుభావంబు దెలిసితి నీశ్వరుని
యందు సమర్పితం బయినకర్తంబు దాపత్రయంబు మానుప నాపథం బగు
నేద్రవ్యంబువలన నేరోగంబు జనియించె నాద్రవ్యం బారోగంబు మానుప
నేరదు ద్రవ్యాంతరంబులచేత నైనచికిత్స మానుప నోపు నవిధంబునఁ గర్తం
బులు సంసారహేతుకంబు లయ్యు నీశ్వరాద్పితంబు లై తామ తమ్ముఁ జెఱుచు
కొన నోపియుండు నీశ్వరునియందుఁ జేయంబడుకర్తంబు విజ్ఞానహేతుకం బై
యాశ్వరసంతోషణంబును భక్తియోగంబునుం బుట్టించు నీశ్వరశిక్షం జేసి
కర్తంబులు సేయవారలు కృష్ణగుణనామవర్ణనస్తరణంబులు సేయుదురు ప్రణవ
పూర్వకంబులుగా వాసుదేవ ప్రద్యుమ్న సంతర్షణానిరుద్ధమూర్తినామంబులు
నాలుగు భక్తి బలికి నమస్కారంబు సేసి మంత్రమూర్తియు మూర్తిశూ
న్యండు నయినయజ్ఞపురుషుం బూజించుపురుషుండు సమ్యగ్దర్శనం డగు. 110

క. ఏ నివ్విధమునఁ జేయఁగ, దానవకులవైరి నాకుఁ శ్రీ దనయందులవి
జ్ఞానము నిచ్చెను మదను,స్థానము నతఁ డెఱుఁగు నీవు శ్రీ సలుపుము దీనిన్. 111

క. మునికులములోన మిక్కిలి, వినుకలు గలవాఁడ వీవు శ్రీ విభుకీర్తులు నీ
వనుకూలతఁ బొగడుము విను, జనకులములదుఃఖ మెల్ల శ్రీ శాంతిం బొందన్.

వ. ఇట్లు నారదుజన్తకర్తంబులు విని క్రమ్మఱ వ్యాసుం డిట్లనియె. 113

మ. విను మాభిక్షులు నీకు నిట్లు కరుణా శ్రీ విజ్ఞానముం జెప్పి పో
యిన బాల్యంబున వృద్ధభావమున నీ శ్రీ కేరీతి సంచారముల్
సనె నీ కిప్పుడు పూర్వకల్పమతి యేరజాడం బ్రదీపించెఁ ద
త్తనువుం బాసినచంద మెట్లు చెపుమా శ్రీ దాసీనుతత్వంబుతోన్. 114

వ. అని యిట్లు వ్యాసుం డడిగిన నారదుం డిట్లనియె దాసీపుత్రుండ నయినయేను
భిక్షులవలన హరివిజ్ఞానంబు గలిగి యున్నంత. 115

సీ. మమ్ము నేలినవారిశ్రమందిరంబునఁ గల,పను లెల్లఁ గ్రమమున శ్రీ భక్తిఁ జేసి
తనపరాధీనతఁ శ్రీ దలఁపదు సొలసితి, నలసితి నాఁగొంటి శ్రీ ననుచు వచ్చి

- మాపును శేపును శ మాతల్లి మోహంబు, సాంపార ముద్దాడు శ జంచు దువ్వు
దేహంబు నివురు మోరదింనుఁ గాఁగిటఁజేర్చు, నర్కలి నన్నిట్లు శ లరసి మనుష
ఆ. నేను విడిచి పోక శ యింట నుండితి నయ్య, మోహిఁ గాక యెఱుక శ మోసపోక
మాటుచింత లేక శ మాని నై యేనేండ్లవాడ సగుచుఁ గొన్నిరవాసరములు.
- క. సదనము వెలువడి తెరువునఁ, జెదరక మాతల్లి రాత్రి శ జీఁగటివేళన్
మొదవుం బిడుకఁగ నొకఁగణి, పదభాగముఁ గలుచెఁ ద్రొక్కఁబడి మునినాథా.
- క. నీలాయతభోగఁగణ, వ్యాఖానలవిషమహోగ్రవహ్నిజ్వాలా
మాలావినిపాతిత యై, వ్రాలె ననుఁ గన్నతల్లి శ వసుమతిమోదన్. 118
- ఉ. తల్లి ధరిత్రిపై నొఱగి శ తల్లడపాటునఁ జెంది చిత్తముం
బల్లటిలంగఁ బ్రాణములు శ వాసినఁ జూచి కలంగ కేను నా
యుల్లములోన ¹మోహరుచి శ నొందక సంగము వాసె మేలు రా
జల్లె నటంచు విష్ణుపదరచింత ²యొనర్చుగ బుద్ధిఁ జేర్చుచున్. 119
- ప. ఉత్తరాభిముఖుండ నై యేను వెడలి జనపదంబులుఁ బురంబులుఁ బట్టణంబులు
గ్రామంబులుఁ బల్లెలు మందలు గిరాతపులిందనివాసంబులు వసంబులు నుప
వసంబులుఁ జిత్తభాతువిచిత్రంబు లయినపర్వతంబులు సమదకరికరవిదళితశా
ఖలు గలశాఖలు నవారితనివారితపథికజనశ్రమాతిరేకంబు లై నతటాకంబులు
బహువిధవిహంగనినదమనోహరంబు లై వికచారవిందమధుపాసపరవశపరిభ్రమ
ద్భ్రమరనుందరంబు లై నసరోవరంబులు దాటి చనుచు ట్టుత్పిసాసాసమేతుండ
నై యొక్కనదీప్రాదంబునఁ గ్రుంకు లిడి శుచి నై నీరు ద్రావి గతశ్రముండ నై.
- క. సాలావృక కపి భల్లుక, కో లేభ లులాయ శల్య శ ఘూక శరభ శా
ద్దూల శశ గవయ ఖడ్గ, వ్యాఖాజగ రాదిభయద్రవనమధ్యమునన్. 121
- ప. దుస్తరంబు లై ననవవేణుకచకగుల్లలతాగహ్వరంబులపొంత నొక్కరావిమ్రాని
డగ్గఱఁ గూర్చుండి యే విన్నచందంబున నాహృదయగతుం బరమాత్మస్వ
రూపు హరిం జంఠించితి. 122
- శా. ఆనందాశ్రులు గన్నులన్ వెడల రోహంచంబుతోఁ దత్పద
ధ్యానాహుఁడ నై ననాతలఁపులో శ నద్దేవుఁడుం దోచె నే
నానందాబ్ధిగతుండ నై యెఱుఁగ లే శ నై తిన్ నను న్నిశ్వరుఁ
నానాశోకహ మైనయత్తనువు గారనన్ లేక యట్లంతటన్. 123
- ప. లేచి నిలుచుండి క్రవ్వుట నద్దేవునిదివ్యాకారంబుఁ జూడ నిచ్చించుచు హృదయం
బున నిలుపుకొని యాతురుండునుంబోలెఁ జూచియుం గానలేక నిర్మనుష్యం బైన
వసంబుసం జరియించు చున్ననన్ను నుద్దేశించి వాగగోచరుం డైనహరి గంభీర
మధురంబు లై నవచనంబుల శోకం బుపశమింపం జేయుచందంబున నిట్లనియె.

- ఉ. ఏల కుమార శోషిలఁగ శ నీజననంబున నన్నుఁ గానఁగాఁ
జాలవు నీవు కామముఖశ్రవల్కుము నిర్దళితంబు నేసి ని
ర్మూలితకర్ముఁ డైనమునిశ్రముఖ్యుఁడు గాని ¹కుయోగి గానఁగాఁ
జాలఁడు నీదుకోర్కి కొనరసాగుటకై నిజమూర్తి జూపితిన్. 125
- క. నావలనికోర్కి యూరక, పోవదు విడిపించు దోషశ్రవుంజములను మ
త్సేవం బుట్టును వైశమ, భావింపఁగ నాదుభక్తి శ బాలక వింటే. 126
- క. ²నాయందులమతి గలిగిన, వాయదు జన్మాంతరమున శ బాలక నీ వీ
కాయంబు విడిచి మీఁదట, మాయనుమతిఁ బుట్టఁ గలవు శ మధ్యక్తుడవై. 127
- మ. విను మీసృష్టి లయంబు నొంది యుగముల్ శ వే యైనకాలంబు యా
మిని యై పోయెడిఁ బోవఁగాఁ గలుగుఁ జూ శ మీఁదం బునస్సృష్టి యం
దు నిరూఢస్మృతితోడఁ బుట్టెదవు నిర్దోషుండ వై నాకృపక
ఘనతం జెందెదు శుద్ధసాత్త్వికులలో శ గణ్యుండ వై యర్భకా. 128
- వ. అని యిట్లాకాశంబు మూర్తియు బుగ్వేదాదికంబు నిశ్వాసంబును గా నొప్పి
సర్వనియామకం బైనమహాభూతంబు వలికి యూర కున్న నేను మస్తకంబు
వంచి మ్రొక్కి తత్కరుణకు సంతసించుచు మదంబు దిగనాడి మచ్చరంబు విడిచి
కామంబు నిర్జించి క్రోధంబు వర్జించి లోభమోహంబుల వెడలనడిచి సిగ్గు
విడిచి యనంతనామంబులు పఠించుచుఁ బరమభద్రంబు లయినతచ్చరిత్రంబులం
జింతించుచు నిరంతరసంతోషుండ నై కృష్ణుని బుద్ధి నిలిపి నిర్మలాంతరీకరణంబుల
తోడ విషయవిరక్తుండ నై కాలంబున కెదురు సూచుచు భూమిం దిరుగుచు
నుండునంతం గొంతకాలంబునకు మెఱుంగుమెఱసినతెఱంగున మృత్యువు దోచి
నం బంచభూతమయం బయి కర్తృస్వరూపం బయినపూర్వదేహంబు విడిచి హరి
కృపావశంబున శుద్ధసత్త్వమయం బైనభాగవతదేహంబు సొచ్చితి నంతం దై
లోక్యంబు సంహరించి ప్రళయకాలపయోరాశిమధ్యంబునశ యనించి నిదురపోవ
నిచ్చగించునారాయణమూర్తి యయినబ్రహ్మనిశ్వాసంబువెంట నతనిలోపలం
బ్రవేశించితి నంత నహస్రయుగపరిమితం బైనకాలంబు సనిన లేచి లోకంబులు
సృజియింప నుద్యోగించుబ్రహ్మప్రాణంబువలన మరీచిముఖ్య లగుమునులును
నేనును జన్మించితి మందు నఖండిత బ్రహ్మచర్యుండ నై యేను మూఁడులోకంబుల
బహిరంతరంబులందు మహావిష్ణునియనుగ్రహంబున నడ్డంబు లేక యీశ్వరదత్త
యై బ్రహ్మభివ్యంజకంబు లైనప్రస్థరంబులు దమయంతన మోయుచున్నయా
వీణాలాపనరతింజేసి నారాయణకథాగానంబు సేయుచుఁ జరియించు చుండుదు.
- ఆ. తీర్థపాదుఁ డయినరదేవుండు విష్ణుండు, తనచరిత్ర మేను శ దవిలి పాడఁ
జీరఁబడ్డవానిశ్చెలువున నేతెంచి, ఘనుఁడు నామనమునఁ శ గాన వచ్చు. 130

- క. వినుమీ సంచారం బను, వననిధిలో ¹మునిగి కర్తృవాంఛలచే వే
దనఁ బొందెడువానికి విష్ణునిగుణవర్ణనము దేవ శ్ర సుష్టు ముసింద్రా. 131
- చ. యమనియమాదియోగముల శ్ర నాత్మ నియంత్రిత మయ్యుఁ గామరో
షములఁ బ్రచోదితంబ యగు శ్ర శాంతి వహింపదు విష్ణు సేవచే
గ్రమమున శాంతి గైకొనినశ్రకై వడి నాదుశరీరజన్మక
ర్తములరహస్య మెల్ల మునిశ్రమండన చెప్పితి నీవు గోరినన్. 132
- వ. అని యిట్లు భగవంతుం డగునారదుండు వ్యాసముసింద్రుని వీడ్కొని వీణ వా
యించుచు యదృచ్ఛామార్గంబునం జనియె నని సూతుం డిట్లనియె. 133
- క. వాయించు వీణ నెప్పుడు, మోయించు ముకుందగీతశ్రములు జగములకుఁ
జేయించుఁ జెవులపండువు, మాయించు నఘాళి నిట్టిరమతి మఱి గలఁడే. 134
- వ. అని నారదుం గొనియాడిన సూతునిం జూచి నారదుమాటలు విన్న వెనుక
భగవంతుం డైనబాదరాయణుం డేమి సేసె నని శౌనకుం డడిగిన సూతుం డి
ట్లనియె బ్రహ్మదైవత్య యైనసరస్వతిపడమటితీరంబున ఋషులకునత్త కర్త వర్ధనం
బయి బదరీతరుషండమండేతం బయి శమ్యాప్రాసం బనం బ్రసిద్ధం బగునాశ్రమంబు
గల దందు జలంబుల వార్చి కూర్చుండి వ్యాసుండు దనమది దిరంబు సేసికొని
భక్తియుక్తం బయినచిత్తంబునం బరిపూర్ణుం డయినయీశ్వరుం గాంచి యీశ్వ
రాధీనమాయాకృతం బైనజీవునిసంసారంబుఁ గని జీవుండు మాయచేత మో
హితుం డై గుణవ్యతిరిక్తుం డయ్యి మాయాసంగతిం దన్నుఁ ద్రిగుణాత్మకుం
డని యభిమానించుచుఁ ద్రిగుణత్వాభిమానంబునం గర్తయు భోక్తయు నను
సనర్థంబు నొందు ననియు నయ్యనర్థంబునకు నారాయణభక్తియోగంబు గాని
యుపశమనంబు వేటొకటి లే దనియు నిశ్చయించి. 135
- మ. అవనీచక్రములోన నేపురుషుఁ డేరయామ్నాయమున్ విన్న మా
ధవుపై లోకశరణ్యుపై భవములం శ్ర దప్పింపఁగాఁ జాలుభ
క్తివిశేషంబు జనించు సట్టిభవనశ్రేయంకరం బైనభా
గవతామ్నాయము బాదరాయణుండు దాఁ శ్ర గల్పించె నే ర్పొప్పఁగన్. 136
- వ. ఇట్లు భాగవతంబు నిర్మించి మోక్షార్థి యైనశుకునిచే జదివించె నని చెప్పిన విని
శౌనకుండు నిర్వాణతత్పరుండును సర్వోపేక్షకుండు నైనశుకయోగి యేమిటికి
భాగవతం బభ్యసించె ననవుడు సూతుం డిట్లనియె. 137
- క. ధీరులు నిరపేక్షులు నా,త్తారాములు నైనమునులు శ్ర హరిభజనము ని
ష్కారణమ చేయు చుందురు, నారాయణుఁ డట్టివాఁడ శ్ర నవ్యచరిత్రా. 138
- క. హరిగుణవర్ణనరతుం డై, హరితత్పరుం డైనబాదరాయణి శుభత
త్పరతం బరించె ద్రిజగ,ద్వరమంగళ మైనభాగవతనిగమంబున్. 139

క. నిగమములు వేయుఁ జదివిన, సుగమంబులు గావు ముక్తిసంభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను, నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తినివసనము బుధా. 140

అర్జునుండు పుత్రపూతి యగునశ్వత్థామ నవమానించుట.

ప. అని పలికి రాజరి యైనపరీక్షిన్నహారాజు జన్మకర్మముక్తులును బాండవులమహా
ప్రస్థానంబును గృష్ణకథోదయంబును జెప్పెడం గౌరవధృష్టద్యుమ్నాదులయు
ద్దంబున వీరు లైనవారలు స్వర్గంబునకుం జనినవెనుక భీముగదాఘాతంబున
దుర్యోధనుండు దొడలు విఱిగి కూలిన నశ్వత్థామ దుర్యోధనునకుం బ్రియంబు
సేయువాఁడై నిదురవోవుచాొపదీపుత్తులశిరంబులు ఖండించి తెచ్చి సమర్పించె
నది క్రూరకర్తం బని లోకులు నిందింతురు. 141

ఉ. బాలురచావు కర్మములఁ శ్రీ బడ్డఁ గలంగి యలంగి యోరువం
జాలక బాష్పతోయకణజాలము చెక్కుల రాల నేడ్చి పాం
చాలతనూజ నేలఁ బడి శ్రీ జాలిఁ బడం గని యెత్తి మంజువా
చాలతఁ జూపుచుం జిక్కురజాలము దువ్వుచుఁ గ్రీడి యిట్లనన్. 142

మ. ధరణీశాత్తజ 1వీపు నీకు వగవన్ శ్రీ ధర్మంబె యాచాణి ని
మ్మరుణుం డై విదళించె బాలకుల మరదాండీవనిర్ము కభీ
కరబాణంబుల నేడు వానిశిరమున్ శ్రీ ఖండించి నేఁ దెత్తుఁ ద
చ్చిరముం ద్రొక్కి జలంబు లాడు మిచటన్ శ్రీ శీతాంశుబింబాననా. 143

ప. అని యిట్లాడంబఱిచి తనకు మిత్రుండును సారథియు నైనహరి మేలనుచుండం
గవచంబు దొడిగి గాండీవంబు ధరియించి కపిధ్వజం డై గురునుతునివెంట
రథంబు దోలించిన. 144

శా. తన్నుం జంపెద నంచు వచ్చువిజయున్ శ్రీ దర్శించి తద్ద్రాణి యా
పన్నుం డై శిశుహంత గావున నిజప్రాణేచ్ఛఁ బాతెన్ వడిన్
మున్నాబ్రహ్మ మృగాకృతిం దనయకున్ శ్రీ మోహించి క్రీడింప నా
సన్నుం డోహారుఁ జూచి పాఱుపగిదిన్ శ్రీ సర్వేంద్రియభ్రాంతితోన్. 145

ప. ఇట్లాపినంతదూరంబుం బరువిడి వెనుకఁ జూచి రథతురంగంబు లలయుటఁ దెలిసి
నిలిచి ప్రాణరక్షణంబునకు నొండుపాయంబు లేమి నిశ్చయించి జలంబుల వార్చి
ద్రోణనందనుండు సమాహితచిత్తుం డై ప్రయోగంబ కాని యుపసంహారంబు
నేరకయుఁ బ్రాణసంరక్షణార్థంబు పార్థునిమీఁద బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రంబుం
బ్రయోగించిన నది ప్రచండతేజంబున దిగంతరాళంబు నిండి ప్రాణిభయంకరం
బై తోఁచిన హరికి నర్జునుం డిట్లనియె. 146

నీ. పద్మలోచన కృష్ణ శ్రీ భక్తాభయప్రద, వినుము సంసారాన్ని శ్రీ వేఁచుచున్న
జనులసంసారంబు శ్రీ సంహరింపఁగ నీవు, దక్క నన్యలు లేరు శ్రీ దలఁచి చూడ

- సాక్షాత్కరించిననశ్వేశ్వరుండవు, ప్రకృతికి నవ్వలీరప్రభుఁడ వాడ్య
పురుషుండ ¹వీవు ప్రశబ్ధంబుచే మాయ, నడఁతువు నిశ్చేయిరసాత్మయందు
ఆ. మాయచేత మునిగి శ్రమనువారలకుఁ గృప, నేసి ధర్మముఖ్యుఁచిహ్ను మయిన
శుభము సేయు దీవు శ్రమజనుల నవనిలోఁ, గానఁ బుట్టుదువు జగన్నివాస. 147
- క. ఇది యొక తేజము భూమియుఁ, జడలును దిక్కులును నిండి శ్ర సర్వంకష మై
యెదు రై వచ్చుచు నున్నది, విదితముగా నెఱుంగఁ జెప్పరవే దేవేశా. 148
- వ. అనిన హరి యిట్లనియె. 149
- శా. జహ్మత్వంబునఁ బాటి గ్రోణజుఁడు దురశీలుండు ప్రాణేచ్ఛమై
బ్రహ్మేంద్రం బదె యేసె వచ్చె నిదె తరద్బాణాగ్ని బీభత్స నీ
బ్రహ్మేంద్రంబునఁ గాని దీని మరలింరపక రాదు సంహార మీ
బ్రహ్మపత్య మెఱుంగఁ డేయుము వడిక శ్ర బ్రహ్మేంద్రముక దీనిపై. 150
- వ. అనిన నర్జునుండు జలంబుల వార్చి హరికిం బ్రదక్షిణంబు వచ్చి ద్రోణనందనుం
డేసిన బ్రహ్మేంద్రంబుమీఁదఁ దన బ్రహ్మేంద్రంబుం బ్రయోగించిన. 151
- మ. అననివోయమములందు నిండి తమలో శ్ర నారెండు బ్రహ్మేంద్రముల్
రవివహ్నిద్యుతిఁ బోరుచుం ద్రిభువనత్రాసంబు గావింపఁగా
వివశభాంతి యుగాంతమో యని ప్రజల్ శ్ర వీక్షింప నావేశ మా
ధవునాజ్ఞా విజయుండు సేసె విశిఖరద్వంద్వోపనంహారమున్. 152
- వ. ఇట్లంద్రద్వయంబు నుపసంహరించి ధనంజయుండు ద్రోణనందనుం గూడ వెగచి
పట్టకొని రోహరుణితలోచనుం డై యాజ్ఞ కుండు రజ్జువునం బశువుఁ గట్టినచండం
బున బంధించి శిబిరంబుకడకుం గొని చని హింసించు నని తిగిచినం జూచి హరి
యిట్లనియె. 153
- ఉ. మాఱుపడంగ లేనియనగమర్థుల నువుల నస్త్రవిద్యలం
దేఱనిపిన్న పాపల వశధించె నిశీధమునందుఁ గూర్చు డై
పాఱుఁడు గాని పాతకుఁడు శ్ర ప్రాణభయంబున వెచ్చ నూర్చుచుం
బాఱెడివీనిఁ ²గావుము కృతపామతి నరున పాపవర్జనా. 154
- చ. వెఱచినవాని దైన్యమున శ్ర వేడుఱు నొందినవాని నిద్ర మై
మఱచినవాని సౌఖ్యమున శ్ర మద్యము ద్రావినవాని ³భగ్గుం డై

1. వసువీవు † బోధంబుచే. 2. మాలమున 'మైనం పార్థావ్త సిత్రాతుం బ్రహ్మబధ్ధ మిమం జహి' అని కృష్ణుఁడు అశ్వత్థామను గావక చంపు మని చెప్పినట్లున్నది. వ్రాతప్రతులం దెల్లఁ 'గావు' మనియే యున్నది. మాలమునుబట్టి దీనిని 'గావకు' మని పండితులు దిద్దియున్నను వ్రాత ప్రతులచొప్పున 'గావు' మనియే దిద్దఁబడియె, 3. నన్నుం డై.

పఱచినవాని సాధుజడభావమువానిని గావు మంచు వాటిది.

చఱచినవానిఁ గామినులఁ శ్ర జంపుట ధర్మము గాదు ఘల్గునా.

155

శా. స్వప్రాణంబుల నెవ్వఁ డేనిఁ గరుణాశ్రసంగంబు సాలించి య
స్వప్రాణంబుల చేత రక్షణము సేయఁ జూచు వాఁ డంత్యలో
కప్రాప్తుం డగు రాజదండమున సత్కల్యాణుఁ డౌ నైన నీ
విప్రుం ¹దండితుఁ జేయ నేటికి మహావిభ్రాంతిచే నుండఁగన్.

156

వ. అని యివ్వధంబునఁ గృష్ణుం డానతిచ్చిన బ్రాహ్మణుండు కృతాపరాధుం డయ్యు
వధ్యుండు గాఁ డనుధర్మంబుఁ దలంచి చంపక ద్రుపదరాజపుత్రికిం దనచేసిన
ప్రతిజ్ఞం దలంచి బద్ధుం డైనగురునందనుం దోడ్కొని కృష్ణుండు సారథ్యంబు
సేయ శిబిరంబుకడకు వచ్చి.

157

క. సురరాజనుతుండు సూపెను, దురవధిసుతశోకయుతకు శ్ర ద్రుపదునిసుతకుం
బరిచలితాంగశ్రేణిం, బరుషమహాపాశబద్ధపాణిన్ ద్రాణిన్.

158

— శ్రీరామ పద యశ్వత్థామను జూచి సంభాషించుట. —

వ. ఇ ట్లర్జునుండు దెచ్చి చూపిన బాలవధజనితలజ్జావరాజ్ముఖుం డైనకృష్ణిండుకుం
జూచి మ్రొక్కి సుస్వభావ యగుద్రాపది యి ట్లనియె.

159

మ. పరఁగఁ మామగవార లందఱును మున్ శ్ర బాణప్రయోగోపసం
హరణాద్యాయుధవిద్య లన్నియును ద్రోణాచార్యుచే నభ్యసించిరి
పుత్రాకృతి నున్నద్రోణుండవు నీశచి త్తంబులో లేతముం
గరుణాసంగము లేక శిష్యసుతులన్ శ్ర ఖండింపఁగాఁ బాడియె.

160

క. భూసురుండవు బుద్ధిదయా, భూసురుండవు శుద్ధవీరభటసందోహ
గ్రేసరుండవు శిశుమారణ, మాసురకృత్యంబు ధర్మ శ్ర మగునే తండ్రి.

161

శా. ఉద్ద్రోకంబున రాదు శస్త్రధరు లై శ్ర యుద్ధావనిన్ లేరు కిం
చిద్ద్రోహంబును నీకుఁ జేయరు బలోర త్వేకంబుతోఁ జీకటికన్
భద్రాకారులఁ బిన్నపాపల రణరౌప్రౌఢక్రియాహీనులన్
నిద్రాసక్తుల సంహరింప నకటా శ్ర నీచేతు లె ట్లాడెనో.

162

ఉ. అక్కట పుత్రశోకజనితాకులభారవిషణ్ణచి త్త నై
పొక్కుచు నున్నభంగి నినుఁ శ్ర బోరఁ గిరీటి నిబద్ధుఁ జేసి నేఁ
డిక్కడ కీడ్చి తెచ్చుట సహింపని దై భవదీయమాత నేఁ
డెక్కడ నిట్టిశోకమున శ్ర నేక్రియ నేడ్చుచుఁ బొక్కు చున్నదో.

163

వ. అని కృష్ణార్జునులం జూచి యి ట్లనియె.

164

1. ఇచటను 'తదసౌవభ్యతాం' అను మూలమునకు సరిగా 'దండితుఁ జేయు మేటికి' అని పాఠము దిద్దబడియున్నది. వ్రాతప్రతులం దెల్ల 'దండితుఁ జేయ నేటికి' అనియే యున్నది.

- ఉ. దోణునితో శిఖం బడక శ్రవణకుటుంబిని యున్న దింట న
క్షీణతనూజశోకవివరశీకృత నై విలపించుభంగి నీ
ప్రాణి దెరల్చి తెచ్చుటకు శ్రదైన్యము నొందుచు నెంత పొక్కునో
ప్రాణవియక్తుడైన సతీరసాపము బ్రాహ్మణహింస మానరే. 165
- క. భూపాలకులకు విప్రులఁ గోపింపం జేయఁ దగదు శ్ర కోపించినఁ ద
శ్కోపాలనంబు మొదలికి, భూపాలాటపులఁ గాల్చు శ్ర భూకంపముగాన్. 166
- వ. అని యిట్లు ధర్మ్యంబును సకరుణంబును నిర్వ్యభీకంబును సమంజసంబును శ్లా
ఘ్యంబునుం గాఁ బలుకుద్రావదిపలుకులకు ధర్మనందనుండు సంతసితై నకుల
సహజేవ సాత్యకి ధనంజయ కృష్ణులు సమృతించిరి సమృతింపక భీముం డిట్లనియె.
- చ. కొడుకులఁ బట్టి చంపె నని శ్ర కోపము నొందదు బాలఘాతకుఁ
విడుపు మటంచుఁ జెప్పెడిని శ్ర వెఱ్ఱిది ద్రావది వీఁడు విప్రుడే
విడువఁగ నేల చంపుఁ డిటు శ్ర వీనిని మారలు చంప రేని నా
పిడికిటిపోటునక శిరము శ్ర భిన్నము సేసెదఁ జూడుఁ డిందఱున్. 168
- వ. అని పలికిన నశ్వత్థామకు ద్రావది యడ్డంబు వచ్చె భీమునిసంరంభంబు సూచి
హరి చతుర్భుజం డయి రెండుచేతుల భీముని వారించి కడమరెంటను ద్రుపద
పుత్రికను దలంగించి నగుచు భీమున కిట్లనియె. 169
- ఉ. అవ్యుడు గాఁడు వీఁడు శిశురహంత దురాత కుఁ డాతతాయి హం
తవ్యుడు బ్రహ్మబంధుఁ డగుఁ శ్ర దప్పదు నిక్కము “బ్రాహ్మణో న హ
స్తవ్య” యటంచు వేదము శ్రుతం బగుఁ గావున ధర్మదృష్టిఁ గ
ర్తవ్యము వీనిఁ గాచుట యరథాస్థితిఁ జూడుము పాండవోత్తమా. 170
- వ. అని సరసాలాపంబు లాడి పవననందను నొడంబటిచి యరునుం జూచి ద్రావదికి
నాకు భీమసేనసకు సమతంబుగ మున్ను సీచేసిన ప్రతిజ్ఞ సిద్ధించునట్లు నాపంపు
సేయు మని నారాయణుం డానతిచ్చిన సర్జనుండును దదనమతంబున. 171
- శా. విశ్వస్తుత్యుడు శక్రసూనుఁడు మహావీరుండు ఘోరాసిచే
నశ్వత్థామశిరోజముల్ దఱిగి చూరడాంతర్ హారత్నముఁ
శశ్వత్కీర్తి వెలుంగఁ బుచ్చుకొని పాశశత్రాతబంధంబులక
విశ్వాసంబున నూడ్చి తోచె శిబిరోర్యధాగముం బాసి పోన్. 172
- క. నిబ్బరపు బాలహంతయు, గొబ్బునఁ దేజంబు మణియుఁ శ్ర గోల్పడి నతుం డై
ప్రబ్ధివవగచే విప్రుఁడు, సిద్ధితితో నొడలిగబ్బు శ్ర సెడి వడిఁ జనియెన్. 173
- ఆ. ధనముఁ గొనుట యొండెఁ శ్ర దల గొలుగుట యొండె
నాలయంబు వెడల శ్ర నడుచు టొండె

1. 'యిట్లు ద్రావది పలికినకరుణాన్యాయధర్మసహితంబు లైనపలుకులకు' అనియే వ్రాత
ప్రతులు, 2. కల్కి * పెడి,

గానీ చంపఁ దగినకర్తృంబు నేసినఁ
జంపఁ దగదు విప్రజాతిఁ బతికి.

174

వ. ఇట్లశ్వత్థామం బ్రాణావశిష్టం జేసి వెడల నడిచి పాండవులు పాంచాలీసహితు
లై పుత్రులకు శోకించి మృతులైనబంధువుల కెల్ల దహనాదికృత్యంబులు నేసి
యుదకప్రదానంబు నేయుకొఱకు స్త్రీల ముండట నిడికొని గోవిందుండునుం
దారును గంగకుం జని తిలోదకంబులు వోసి క్రమ్రుట విలపించి హరిపాదపద్మ
పరాగపటలపవిత్రంబు లయినభాగీరథీజలంబుల స్నాతు లయి యున్నయెడం
బుత్తశోకాతురు లయినగాంధారిధృతరాష్ట్రులను గుంతీద్రౌపదులను జూచి మా
ధవుండు మునీంద్రులుం దానును బంధుమరణశోకాతురు లయినవారలవగపు
మానిచి మన్నించె నివ్వధంబున.

175

శా. పాంచాలీకబరీవికర్ణణమహాపాపక్షతాయుష్కులం
జంచద్గర్వుల ధార్తరాష్ట్రుల ననిం శ జంపించి గోవిందుఁ డి
ప్పించెన్ రాజ్యము ధర్మపుత్రునకుఁ గల్గిచ్చించెన్ మహాఖ్యాతిఁ జే
యించెన్ మూఁడుతురంగమేధములు దేశవేంద్రప్రభావంబునన్.

176

❀❀❀ శ్రీకృష్ణఁ డుత్తరాగర్భస్థుం డగునర్భకుని రక్షించుట. ❀❀❀

వ. అంత వాసుదేవుండు వ్యాసప్రముఖభూసురపూజితం డయి యుద్ధవసాత్వకులు
గొలువ ద్వారకాగమనప్రయత్నంబునం బాండవుల వీడ్కొనిరథారోహణంబు
నేయునమయంబున భయంబునం దత్తఱపడుచు నుత్తర సనుడెంచి కల్యాణ
గుణోత్తరుం డైనవారి కిట్లనియె.

177

మ. ఇదె కాలానలతుల్య మైనవిశిఖం శ బేతెంచె దేవేశ నేఁ
డుదరాంతర్గతగర్భదాహమునకై శ యుగ్రప్రభ౯ వచ్చు చు
న్నది దుర్లోక్యము మానుపన్ శరణ మరన్యం బేమియున్ లేదు నీ
పదపద్మంబులె కాని యొం డెఱుంగ నీశబాణాన్ని వారింపవే.

178

క. దుర్భరబాణానలమున, గర్భములో నున్నశిశువు శ ఘనసంతాపా
విర్భావంబునఁ బొరలెడి, నిర్భరకృపఁ గావ వయ్య శ నిఖిలస్తుత్యా.

179

క. చెల్లెలికోడల నీమేనల్లుడు శత్రువులచేత శ హతుఁ డయ్యెను సం
ఘల్లారవిందలోచన, భల్లగ్ని నడచి శిశువు శ బ్రదికింపఁ గడే.

180

ఆ. గర్భమందుఁ గమలగర్భాండశతములు, నిముడుకొన వహించునీశ్వరేశ
నీకు నొక్కమానిరసిగర్భరక్షణ, మెంతబరువు నిర్వరహింతు గాక.

181

వ. అనిన నాశ్రితవత్సలుం డగునప్పరమేశ్వరుండు సుభద్రకోడలిదీనాలాపంబు లాలిం
చి యిది ద్రోణనందనుండు లోక మంతయు నపాండవం బయ్యెడు మని యేసిన
దివ్యాస్త్రం బని యెఱింగె నంతఁ బాండవుల కభిముఖం బయి ద్రోణనందన

దివ్యాస్త్రనిర్గతనిశితమార్గణంబులు డగ్గఱిన బెగ్గడిలక వారును బ్రత్యస్తంబు లందికొని పెనంగునమయంబున. 182

మ. తనసేవారతి చింత గాని పరచింతాలేశమున్ లేనిన
జనులం బొండుతనూజలక మనుచువారత్సల్యంబుతో ద్రోణసం
దనుబ్రహ్మస్త్రము నడ్డపెట్టఁ బనిచెకన్ శ దైత్యారి సర్వారిసా
ధననిర్వక్రము రక్షి తాఖిలనుధాన్తధశ్శక్రముం జక్రమున్. 183

మ. సకలప్రాణహృదంతరాళముల భాస్వజ్యోతి యై యుండుసూ
క్ష్మకళం డచ్యుతుఁ డయ్యెడక * విరటుచూత్ శగర్భంబుఁ దాఁ జక్రహ
స్తకుఁ డై వైష్ణవమాయఁ గప్పి కురుసంతానారి యై యడ మై
ప్రకటస్ఫూర్తి నడంచె ద్రోణతనయరబ్రహ్మస్త్రమున్ లీలతోన్. 184

వ. ఇట్లు ద్రోణతనయుం డేసినిప్రతిక్రియారహితం బయినబ్రహ్మశిరిం బనియెడి
దివ్యాస్త్రంబు వైష్ణవతేజంబున నిరర్థకం బయ్యె నిజమాయచే సకలలోకసర్వస్థితి
సంహారంబు లాచరించునట్టివారికి ధరిణీసురబాణనివారణంబు విచిత్రంబు గాదు
తత్సమయంబున సంతసించి పాండవపాంచాలీనహిత యై గొంతి గమనోన్ముఖుం
డయినహరిం జేర వచ్చి యిట్లనియె. 185

—శ్లోకం తీజేవి శ్రీకృష్ణని సుతించుట. శ్లోకం—

క. పురుషుం డాధ్యుండు ప్రకృతికిఁ, బరుఁ డవ్యయుఁ డఖిలభూతరబహిరంతర్భా
సురుఁ డనవలోకనీయుండుఁ, బరమేశ్వరుఁ డై ననీకుఁ శ బ్రణవములు హరి. 186

వ. మఱియు జవనికమఱువున నాట్యంబు నలుపునటునిచందంబున మాయాయవని
కాంతరాళంబున నిలువంబడి నీమహిమచేఁ బరమహంసలు నివృత్తరాగ ద్వేషు
లు నిర్లలాత్తులు నయినమునులకు నదృశ్యమానుండ వయి పరిచ్చిన్నుండవు
గాని నీవు మూఢదర్శనంబులు దర్శించుకుంటుంబవతు లగుమాకు నెట్లు దర్శనీ
యుండ వయ్యెదు శ్రీకృష్ణ వాసుదేవ దేవకీనందన నందగోపకుమార గోవింద
పంకజనాథ పద్మమాలికాలంకృత పద్మలోచన పద్మసంకాశచరణ హృషీకేశ
భక్తియోగంబునంజేసి నమస్కరించెద నవధరింపుము. 187

నీ. తనయులతోడనే శ దవ్యామానం బగు, జతుగృహంబునయందుఁ శ జావకుండఁ
గురురాజు వెట్టించుర ఘోరవిషంబున, మారుతపుత్తుండు శ మడియ కుండ
ధార్తరాష్ట్రుండు సముద్రద్ధతిఁ జీర లూలువంగ, ద్రౌపదిమానంబు శదలఁగకుండ
గాంకేయకుంభజశక్తర్ణాదిఘనులచే, నాబిడ్డ లనిలోన శ నలఁగ కుండఁ

తే. విరటుపుత్రి కకడుపులో శ వెలయుచూలు, ద్రోణనందనుశరవహ్ని శ్రద్ధంగకుండ
మఱియు రక్షించితివి పెక్కుశ్రమార్గములను, నిన్ను నేమని వర్ణింతు శ సీరజాక్ష.

మత్త. బల్లిదుం డగుకంసుచేతను శ బాధ నొందుచు నున్న మీ

తల్లిఁ గాచినభంగిఁ గాచితి శ ధార్తరాష్ట్రులచేత నేఁ
దల్లడంబునఁ జిక్క కుండఁగఁ శ దావకీయగుణవ్రజం
బెల్ల సంస్తుతి నేసి చెప్పఁగ శ నెంతదాన జగత్పతే.

189

క. జననము నైశ్వర్యంబును, ధనమును విద్యయును గలమగదచ్చన్న లకిం
చనగోచరుఁ డగునిన్నుఁ, వినుతింపఁగ లేరు నిఖిలభవిబుధస్తుత్యా.

190

ప. మఱియు భక్తధనుండును నివృత్తధర్తారకామవిషయండును నాత్మరాముండును
రాగాదిరహితుండును వైవల్యదానసమర్థుండును గాలరూపకుండును నియామ
కుండును నాద్యంతశూన్యుండును విభండును సర్వసముండును సకలభూతనిగ్ర
హానుగ్రహకరుండును నైననిన్నుఁ దలంచి నమస్కరించెద నవధరింపుము మను
ష్యుల విడంబించుభవదీయవిలసనంబు నిర్ణయింప నెవ్వఁడు సమర్థుండు నీకుం
బ్రియాప్రియులు లేరు జన్మకర్తశూన్యండ వయిననీవు తిర్యగాదిజీవులయందు
వరాహాదిరూపంబులను మనుష్యులందు రామాదిరూపంబులను ఋషులయందు
వామనాదిరూపంబులను జలచరంబులయందు మత్స్యసిరుపంబులను నవత
రించుట లోకవిడంబనార్థంబు గాని జన్మకర్తసహితుండ వగుటం గాదు.

191

ఉ. కోపముతోడ నీవు దధిశకుంభము భిన్నము సేయు చున్నచో
గోపిక త్రాటఁ గట్టిన విశకుంచితసాంజనబాష్పతోయధా
రాపరిపూర్ణవస్త్రముఁ గరంబులఁ బ్రాముచు వెచ్చ నూర్చుచుం
బాపఁడ వై నటించుట కృతపాపర నామదిఁ జోద్య మయ్యెడిన్.

192

క. మలయమునఁ జందనముక్రియ, వెలయఁగ ధర్మజునికీర్తి శ వెలయించుట కై
యిలపై నభవుఁడు హరి యదు, కులమున నుదయించె నంద్రు శ గొంద అనంతా.

క. వసు దేవదేవకులు తా, పసగతి గతభవమునందుఁ శ బ్రార్థించిన సం
తనమునఁ బుత్రుత నొందితి, వసురలమృతి కంచుఁ గొంద శ అంద్రు మహత్తా.

క. జలరాశినడుమ మునిఁగెడు, కలముక్రియఁ భూరిభారశక్తిత యగునీ
యిలఁ గాన నజుఁడు గోరినఁ, గలిగితి వని కొంద అంద్రు శ గణనాతీతా.

195

తే. మఱచి యజ్ఞానకామ్యకర్త ములఁ దిరుగు
వేదనాతురులకుఁ దన్నిశవృత్తిఁ జేయ
శ్రవణచింతనవందనార్చనము లిచ్చు
కొఱకు నుదయించి తంద్రు నిఁ శ గొంద అభవ.

196

మ. నినుఁ జింతించుచుఁ బాడుచుం బొగడుచుఁ శ నీదివ్యచారిత్రముల్
వినుచుం జూతురు గాక లోకు లితరాశ్వేషంబులం జూతురే
ఘనదుర్జన్య పరంపరాదళనదశ్శం బై మహాయోగివా
గ్వినుతం బైనభవత్పదాబ్జయుగముఁ శ విశ్వేశ విశ్వంభరా.

197

ప. దేవా నిరాశ్రయుల మై భవదీయచరణారవిందంబు లాశ్రయించి నీవారల మైన

మమ్ము విడిచి విచ్చేయ నేల సీసకరుణావలోకనంబుల నిత్యంబును జూడవేని
యాదవసహితు లై నపాండవులు జీవునిం బాసినయింద్రియంబులచందంబునఁ
గీర్తినంపదలు లేక తుచ్చత్వంబు నొందుదురు కల్యాణలక్షణలక్షితంబు లైనసీ
యడుగులచేత నంకితం బయినమదీయధరణీమండలంబు నీవు వాసిన శోభితంబు
గాదు సీకృపావీక్షణామృతంబున నిక్కడిజనపదంబులు గునుమఫలభరితంబు
లై యోషధితరులతాగుల్ నడనదీనమేతంబు లై యుండు. 198

ఉ. యాదవులందుఁ బాండవులరయందు నధీశ్వర నాకు మోహవి
చ్ఛేదము నేయు మయ్య ఘనశసింధువుఁ జేరెడిగంగభంగి నీ
పాదసరోజచితనమునపై ననిశంబు మదీయబుద్ధి న
త్యాదరవృత్తితోఁ గదియనట్లుగఁ జేయఁ గదయ్య యీశ్వరా. 199

శా. శ్రీకృష్ణా యదుభూషణా నరసఖా శ శృంగారరత్నాకరా
లోకద్రోహినరేంద్రవంశదహనా శ లోకేశ్వరా దేవతా
సీకప్రాప్తాగోగణార్తిహరణా శ నిర్వాణసంధాయకా
సీకుక్ మ్రొక్కెదఁ ద్రుంపవే భవలతల్ శ నిత్యానుకంపానిధీ. 200

ప. అని యిట్లు సకలభాషణంబుల నుతియించుగొంతిమాటకు నియ్యకొని గోవిం
దుండు మాయానిరూఢమందహాసవిశేషంబున మోహంబు నొందించి రథా
రూఢుం డై కరినగరంబునకు వచ్చి కుంతీసుభద్రాదుల వీడ్కొని తనపురంబునకు
విచ్చేయ గమకించి ధర్మరాజుచేఁ గించిత్కాలంబు నిలుపు మని ప్రార్థితుం డై
నిలిచె నంత బంధువధశోకాతురుం డయినధర్మజుండు నారాయణవ్యాసధా
మ్యాదులచేతఁ దెలుపంబడియుఁ దెలియక మోహితుం డై నిర్వివేకం బగుచిత్తం
బున నిట్లనియె. 201

మ. తనదేహంబునకై యనేకమృగసంఘతానంబుఁ జంపించుదు
ర్జనుభంగిన్ గురుబాలకద్విజతనూజభ్రాతృసంఘంబు ని
ట్లనిఁ జంపించినపాపకర్తు నకు రాజ్యాకాంక్షికిన్ నాకు హా
యనలక్షావధి నైన ఘోరనరకశ్రవ్యాసంగముల్ మానునే. 202

ప. మఱియుఁ బ్రజాపరిపాలనపరుం డయినరాజు ధర్మయుద్ధంబున శత్రువుల వధియిం
చినం బాపంబు లేదని శాస్త్రవచనంబు గల దయిన నదివిజ్ఞానంబుకొఱకు న
మర్థంబు గాదు చతురంగంబుల ననేకాక్షోహిణీసంఖ్యాతంబులం జంపించితి హత
బంధు లయిననతుల కెను జేసినద్రోహంబు దప్పించుకొన నేర్పు లేదు గృహస్థా
శ్రమధర్మంబు లై నతురంగ మేధాదియాగంబులచేతఁ బురుషుండు బ్రహ్మహత్యాది
పాపంబులవలన విడివడి నిర్మలుం డగు నని నిగమంబులు నిగమించుఁ బంకం
బునఁ బంకిలస్థంబునకు మద్యంబున మద్యభాండంబునకు శుద్ధి సంభవింపనిచం

దంబున బుద్ధిపూర్వకజీవహింసనంబు లయినయాగంబులచేతం బురుషులకుఁ బాపబాహుళ్యంబ కాని పాపనిర్ముక్తి గా దని శంకించెద. 203

క. అని యిట్లు ధర్మసూనుఁడు, మొనసి నిరాహారిభావమున దేవనదీ తనయుఁడు గూలినచోటికిఁ, జనియెఁ బ్రజాద్రోహపాపశచలితాత్మం డై. 204

~~అథ ధర్మజుఁడు శ్రీకృష్ణసహితుం డై శరత్పగతుం డై నభీష్టునికడ కేఁగుట. అథ~~

వ. అయ్యవసరంబునం దక్కినపాండవులును ఫల్గునసహితుం డైనపద్మలోచనుండును గాంచనమంచితంబు లయినరథంబు లెక్కి ధర్మజుం గూడి చనిన నతండు గు హ్యకసహితుం డయినకుబేరునిభంగి నొప్పె నిట్లు పాండవులు పరిజనులు గొలువఁ బద్మనాభసహితులై కురుక్షేత్రంబున కేఁగి దినంబుననుండి నేలం గూలినదేవత తెఱంగున సంగ్రామరంగపతితుండైనగంగానందనునకు నమస్కరించి రంత బృహ దశ్వ భరద్వాజ పరశురామ పర్వత నారద బాదరాయణ కశ్యపాంగిరస కాశిక ధౌమ్య సుదర్శన శుక వసిష్ఠాద్యనేక రాజర్షి బ్రహ్మరులు శిష్యసమేతులై చనుదెంచినం జూచి సంతసించి దేశకాలవిభాగవేది యైనభీష్ముండు వారలకుం బూజనంబు గావించి. 205

క. మాయాంగీకృతదేహుం, డై యఖలేశ్వరుఁడు మనుజుఁ శ డైనాఁ డని ప్ర జ్ఞాయత్తచిత్తమున గాం,గేయుఁడు పూజనము సేసెఁ శ గృష్ణన్ జిష్ణన్. 206

వ. మఱియు గంగానందనుండు వినయప్రేమనుందరు లయినపాండునందనులం గూ ర్చుండ నియోగించి మహానురాగజనిత బాష్పనలిలనందోహసమ్మిళితలోచనుం డై యిట్లనియె. 207

ఆ. ధరణిసురులు హరియు శధర్మంబు దిక్కుగా, బ్రదుకఁదలఁచి మీరుభవహువిధముల నన్నలార పడితి శ రావత్పరంపర, లిట్టిచిత్రకర్త శ మెందుఁ గలదు. 208

ఉ. సంతన మింత లేదు. మృగశాపవశంబునఁ బాండుభూవిభం డంతయు నొంది యుండ మిము శ సర్భకులం గొని వచ్చి కాంక్షతో నింతలవారిఁ గాఁ బెనిచె, శ నెన్నఁడు సౌఖ్యముపట్టు గాన దీ గొంతి యనేకదుఃఖములఁ శ గుందుచు నుండును భాగ్య మెట్టిదో. 209

ఉ. వాయువశంబు లై యెగసి శ వారిధరంబులు మింటఁ గూడుచుం బాయుచు నుండుకై వడిఁ బ్రపంచము సర్వముఁ గాలతంత్ర మై పాయుచుఁ గూఢు చుండు నొకశభంగిఁ జరింపదు కాల మన్నియుం జేయుచు నుండుఁ గాలము విశచిత్రము దుస్తర మెట్టివారికిన్. 210

ఉ. రాజులు ధర్మజుండు సురశరాజనుతుం డట ధన్వి శాత్రవో ద్వేషక మైనగాండివము శ విల్లట సారథి సర్వభద్రసం యోజకుఁ డైనచక్రి యట శ యుగ్రగదాధరు డైనభీముఁ డ య్యాజకిఁ దోడువచ్చు నట శ యాపద గల్గు టి దేమిచోద్యమో. 211

ఆ. ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ శ డేవ్యేశ నెవ్వని, కేమి సేయుఁ బురుషుఁ శ డేమి యెఱుంగు
నతనిమాయలకు మరహాత్ములు విద్వాంసులడఁగి మెలఁగుచుందురంద్రంధ్రు లగుచు.

వ. కావున దైవతంత్రం బైనపనికి నగవం బని లేదు రక్షకులు లేనిప్రజల రక్షింపఁ
బుండరీకాత్ముండు సాక్షాత్కరించినారాయణుండు తేజోనిరూఢుండు గాక
యాదవులందు నిగూఢుం డై తనమాయచేత లోకంబుల మోహాతిరేకంబుల
నొందించు నతనిరహస్యప్రకారంబుల భగవంతుం డైనపరమేశ్వరుం డెఱుంగు
మఱియు దేవర్షి యగునారదుండును భగవంతుం డగుకపిలమునియు నెఱుంగు
దురు మీరు కృష్ణుండు దేవకీపుత్రుం డగుమాతులేయుం డని తెలంచి దూత
సచివసారథిబంధుమిత్రప్రయోజనంబుల నియమింతు రిన్నిటం గొఱంత లేదు
రాగాదిశూన్యుండు నిరహంకారుండు నద్వయుండు సమదర్శనుండు సర్వాత్మ
కుండు నయినయీశ్వరునకు నతోన్నతభావంబు లెక్కడివి లేవైన భక్తవత్స
లుండు గావున నేకాంతభక్తులకు సులభుఁ డై యుండు. 213

సీ. అతిభక్తి నెవ్వనియందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, యెవ్వనినామ మూఁహించి పొగడి
కాయంబు విడుచుచుఁ శ గామకర్మాదినిర్మలనుం డై యోగి శ ముక్తి నొందు
నట్టిసర్వేశ్వరుం శ డఖలదేవోత్తంసుఁ, డేవ్యేశఁ బ్రాణంబు శ లేను విషతు
నందాఁక నిదె 1మహాశర్వరుఁ డై వికసిత, నదనారవిందుఁ డై శ వచ్చె నేడు

తే. నాల్గుభుజములుఁగవలూభరనయనయుగము, నొప్పఁగన్నలముందట్రనున్నవాఁడు
మానవేశ్వర నాభాగ్యరమహిమఁ జూడు, మేమి నేసితి నో పుణ్య శ మితనిఁగూర్చి.

వ. అని యిట్లు ధనంజయసంప్రాప్తితశరపంజరుం డయినకురుకుంజరునివచనంబు లాక
ర్ణించి మును లందఱు విను చుండ ధర్మనందనుండు మందాకినీనందనువలన నర
జాతిసాధారణంబు లగుధర్మంబులును వర్ణాశ్రమధర్మంబులును రాగవైరాగ్యో
పాధులతోఁ గూడినప్రవృత్తినివృత్తిధర్మంబులును దానధర్మంబులును రాజధ
ర్మంబులును స్త్రీధర్మంబులును శమదమాదికంబులును హరితోషణంబు లగుధ
ర్మంబులును ధర్మారకామమోక్షంబులును నానావిధోపాఖ్యానేతిహాసంబులును
సంక్షేపవిస్తారరూపంబుల నెఱింగె నంత రథికసహస్రంబులకు గమికాఁ డైనభీ
ష్ముండు స్వచ్ఛందమరణు లైనయోగీశ్వరులచేత వాంఛితం బగును త్తరాయ
ణంబు సనుదెంచిన నది దనకు మరణోచితకాలం బని నిశ్చయించి. 215

శా. ఆలాపంబులు మాని చిత్తము మనీరషాయ త్తముం జేసి దృ

గ్జాలంబుఁ హరిమోముపైఁ బటపి తశ్రత్కారుణ్యదృష్టి వి

ర్మలీభూతశరవ్యథానిచయుఁ డై శ మోదించి భీష్ముండు సం

శీలం బొప్ప నుతించె గల్గెషగజశ్రేణీహరిఁ శ్రీహరిన్.

216

వ. ఇట్లు పీతాంబరధారియుఁ జతుర్భుజుండు నాదిపూరుషుండుఁ బరమేశ్వరుండు సగుహరియందు నిష్కాముం డై విశుద్ధం బగుధ్యానవిశేషంబుచే నిరస్తదోషుండగుచు ధారణావతియైనబుద్ధిని సమర్పించి పరమానందంబుననొంది ప్రకృతినలకనై సస్పృహపరంపరలఁ బరిహరించుతలంపున మందాకినీనందనం డిట్లనియె. 217

— శ్లో — భీష్మండు శ్రీకృష్ణుని స్తుతించుట. — శ్లో —

మ. త్రిజగన్తోహననీలకాంతితను పురస్థిపింపఁ గ్రాభాతసి
రజబంధుప్రభ మైనచేలము పయిన్ శ రంజిల్ల నీలాలక
వ్రజనంయు క్తముఖారవింద మతిసేనవ్యం బై విజృంభించు మా
విజయుం జేరెడువన్నెలాలఁచు మది నాశవేశించు నెల్లప్పుడున్. 218

మ. హయరింఖాముఖధూళిధూసరపరిరన్యస్తాలకోసిత మై
రయజాత శ్రమతోయబిందుయుత మై శ రాజిల్లునెమ్మాముతో
జయముం బార్థున కిచ్చువేడ్క నని నాశశస్త్రాహతిం జాల నొ
చ్చియుఁ బోరించుమహానుభావు మదిలోఁ శ ణింతింతు నశ్రాంతమున్. 219

మ. సరుమాటల్ విని నవ్వుతో నుభయసేనామధ్యమక్షోణిలోఁ
బరు లీక్షింప రథంబు నిల్పి పరభూతపాలావళిం జూపుచుం
బరభూపాయువు లెల్లఁ జూపులన శుంభతేల్కలి వంచించునీ
పరమేశుండు వెలుంగుచుండెడును హృత్యద్వాసనాసీనఁ డై. 220

క. తనవారిఁ జంపఁ జాలక, వెనుకకుఁ బో నిచ్చగించుశ్రవిజయునిశంకన్
ఘనయోగవిద్యఁ బాపిన,మునివంద్యునిపాదభక్తి శ మొనయున్ నాకున్. 221

సీ. కుప్పించి యెగ్గసినఁ శ గుండలంబులకాంతి, గగనభాగం బెల్లఁ శ గప్పికొనఁగ
నుఱికిన నోర్వక శ యుదరంబులో నున్న,జగములవ్రేగున శ జగతి గదలఁ
జక్రంబుఁ జేపట్టి శ చనుదెంచురయమునఁ, బై నున్నపచ్చనిరపటము జాఱ
నమ్మితి నాలావు శ నగుఁబాటు సేయకు, మన్నింపు మని క్రీడి శ మరలఁ దిగువఁ
తే. గరికి లంఘించుసింహంబురకరణి మెఱసి, నేడు భీష్మునిఁ జంపుదు శ నిన్నుఁ గాతు
విడుపు మధున యనుచు మరద్విశిఖవృష్టి, దెరలి చనుదెంచు దేవుండు శ దిక్కు నాకు.

మ. తనకున్ భృత్యుండు వీనిఁ గాచుట మహాశర్ధర్తంబు వొ య్మంచు న
ద్వనసారథ్యము వూని పగ్గములు చేఁ శ జోద్యంబుగాఁ బట్టుచున్
మునికోలక వడిఁ బూన్చి ఘోటకములన్ శ మోదించి తాడించుచున్
జనులన్ మోహము నొందఁ జేయుపరమోత్సాహుం బ్రశంసించెదన్. 223

క. పలుకుల నగవుల నడపుల, నలుకల నవలోకనముల శ నాభీరవధూ
కులములమనములతావిమి,కొలుకులు వదలించుఘనుని శ గొలిచెద మదిలోన్.

ఆ. ఘనులునృపులుఁజూడ శమును ధర్త జునిసభా,మందిరమున యాగ్రమండపమునఁ
జిత్రమహిమతోడఁ శ జెలు వొందుజగదాది, దేవుఁ డమరు నాదురదృష్టియందు.

- మ. ఒకనూర్పుండు సమస్తజీవులకుఁ దా శ నొక్కొక్కఁడై తోఁచుపో
లిక నేదేవుండు సర్వకాలము మహాశలీలక నిజోత్పన్నఁజ
న్యకదంబంబులహృత్సరోరుహములక శ నానావిధానూనరూ
పకుఁడై యొప్పుచు నుండు నట్టిహరి నే శ బ్రార్థింతు శుద్ధుండ నై. 226
- వ. అని యిట్లు మనోవాగ్దర్శనంబులం బరమాత్ముం డగుకృష్ణుని హృదయంబున
నిలిపికొని నిశ్వాసంబు మాని నిరుపాధికం బయినవాసుదేవబ్రహ్మంబునందుఁ
గలిసినభీష్ముం జూచి సర్వజనులు దివసావసానంబున విహంగంబు లూరక
యుండు తెఱంగున నుండిరి దేవమానవవాదితంబు లై దుందుభీనినదంబులు
మొరసె సాధుజనకీర్తనంబులు మెఱసెఁ గుసుమవర్షంబులు గురిసె మృతం
డయినభీష్మునికి ధర్మజుండు పరలోకక్రియలు సేయించి 1(ముహూర్తమాత్రంబు
దుఃఖతం డయ్యె నంత నచ్చటిమునులు గృష్ణునిఁ దమహృదయంబుల నిలిపి
కొని సంతృప్తాంతరంగు లగుచుం దదీయదివ్యానతారనామంబులచే స్తుతీయించి
స్వాశ్రమంబులకుం జనిరి పిదప నయ్యుధిష్ఠిరుండు) గృష్ణసహితం డై గజపురం
బునకుం జని గాంధారిసమేతుం డయినధృతరాష్ట్రు నొడంబఱచి వారిసమృతంబున
వాసుదేవానుమోదితుం డై పితృపైతామహం బైనరాజ్యంబు గైకొని ధర్మ
మార్గంబునం జేయు చుండె నని చెప్పిన విని సూతునకు శౌనకుం డిట్లనియె.
- ఆ. ధనము లపహరించి శ తనతోడఁ 2జెనకెడు, నాతతాయిజనుల శ నని వధించి
బంధుమరణదుఃఖభరమున ధర్మజుం, డెట్లు రాజ్యలక్ష్మి శ నిచ్చగించె. 228
- వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె. 229
- క. కురుసంతతికిఁ బరీక్షి,న్నరవరు నంకురముఁ జేసి శ నారాయణుఁ డీ
ధరణీరాజ్యమునకు నీ,శ్వరుఁగా ధర్మజుని నిలిపి శ సంతోషించెన్. 230
- వ. ఇట్లు ధర్మ నందనుండు భీష్మునివచనంబులం గృష్ణునిసంభాషణంబులం బ్రవర్ధమాన
విజ్ఞానండును నివర్తితశంకాకలంకుండును నై నారాయణాశ్రయం డైన
యింద్రుండునుంబోలెఁ జతుస్సాగరవేలాలంకృతం బగువసుంధరామండలంబు
సహోదరసహాయుం డై యేలుచుండె. 231
- నీ. సంపూర్ణవృష్టిఁ బశ్చరన్యండు గురియించు, నిల యెల్లకోర్కుల శ నీను చుండు
గోవులు వరించు శ ఘోషభూములఁ బాలు, ఫలవంతములు లతాశపాదపములు
పండు సన్యములు దోర్షక ఋతువుల నెల్ల, ధర్మ మెల్లెడలను శ దనరి యుండు
దైవభూతాత్మ తంత్రము లగురోగాది,భయములు సెందవు శ ప్రజల కెందుఁ
- ఆ. గురుకులోత్తముండు శ గుంతీతనూజుండు, దానమానఘనుండు శ ధర్మజుండు

1, () ఈ కుండలీకరణములోనిపాదము వ్రాతప్రతులందు లేదు, మాలమునుబట్టి యిందుఁ
జేర్పబడిన దని తోఁచెడిని, 2, బెనకెడు,

సత్యవాక్యధనుః శ సకలమహిరాజ్యవిభవభాజయయిసశ్రవేశయందు. 232

శ్రీకృష్ణుండు ద్వారకానగరమున కరుగుట.

వ. అంతః గృష్ణుండు చుట్టాలకు శోకంబు లేకుండ జేయుకొటకు సుభద్రకుఁ బ్రിയంబు సేయుకొటకును గజపురంబునం గొన్ని నెల లుండి ద్వారకానగరంబు నకుం బ్రయాణంబు సేయం దలంచి కొందఱికి నమస్కరించికొందఱిం గాంగిలిం చికొని కొందఱు దనకు నమస్కరించినం గాంగిలించుకొని రథారోహణంబు సేయసవసరంబున సుభద్రయు ద్రాపదియుఁ గుంతియు నుత్తరయు గాంధారియు ధృతరాష్ట్రుండును విదురుండును యుయుత్సుండును గృహచార్యుండును ధామ్యుండును సత్యంగంబువలన ముక్తదుస్సంగుం డగుబుధుండు సకృత్కౌల సంకీర్త్యమానం బై రుచికరం బగునెవ్వనియశంబు నాకర్ణించి విడువ నోపం డట్టి హరితోడివియోగంబు సహింపక చర్మనస్పర్శనాలాపశయనాసనభోజనం బులవలన నిమిషమాత్రంబును హరికి నెడ లేనివార లయినపాండవులం గూడి కొని హరి మరలవలయు నని కోరుచు హరి చనినమార్గంబు సూచుచు హరివిన్యస్తచిత్తు లయి లోచనంబుల బాష్పంబు లొలుక నంత నంత నిలువంబడి ర య్యవసరంబున.

233

నీ. కనక సౌధములపైఁ శ శారవకాంతలు, గునుమవరంబులు శ గోరి కురియ మా క్షిక దామనశ్రమంచితధవళాత,వత్రంబు విజయుండు శ వట్టు చుండ్ నుద్ధవసాత్యకు శ లుత్సాహవంతులై, రత్నభూషితచామరరములు వీవ గగనాంతరాళంబుఁ శ గప్పి కాహళభేరి,పటపాశఁఖాదిశ్రద్ధములు మొరయ

ఆ. సకలవిప్రజనులు శ సగుణనిర్గుణహూప,భద్రభాషణములు శ నలుకు చుండ్ భవనమోహనుండు శ పుండరీకాక్షుండు, పుణ్యరాశి హస్తీపురము వెడలె. 234

వ. తత్సమయంబునం జౌరసుందరులు ప్రాసాదశిఖరభాగంబుల నిలిచి గోపాల నుందరుని సందర్శించి వర్గంబులై మార్గంబులెండుదెసలఁ గరారవిందంబులు సాఁచి యొండొరులకుం జూపుచుం దమలోసం దొలిగుణంబులం గూడక జీవులు లీనరూపంబు లై యుండం బ్రపంచంబు ప్రవర్తింపనిసమయంబున నొంటి దీపించుపురాణపురుషుం డితం డనువారును జీవులకు బ్రహ్మాత్వంబు గలుగ లయంబు సిద్ధించుట యెట్లనువారును జవోపాధిభూతంబు లయిన సత్త్వాదులశక్తిలయంబు జీవలయం బనువారును గ్రమ్మట సప్తమేశ్వరుండు నిజవీర్యప్రేరిత యై నిజాంశభూతంబు లై సజీవులకు మోహిని యైననృప్తి సేయ

1. రతుండు. 2. విభవరాజి. 3. 'ధర్మసందనునకుఁ గృతాభినందనుం డగుచు నతనిచే నాలింగితుఁ డై యానుంత్రణంబు వడిసి...రథా' అని యిట అచ్చుప్రతులపాఠము. ఇది వ్రాత ప్రతులందు లేదు; ఇది మూలానుసారముగా నిట మార్పబడియె. 4. ఈపాఠమును మూలాను సారముగాఁ జేర్చబడినది.

నిచ్చించుమాయ ననుసరణంబు నేయు ననువారును నామరూపంబులు లేని జీవులందు నామరూపంబులు గల్పించుకొఱకు నీశ్వరుండు వేదంబుల నిర్మించి మాయ ననుసరణంబు నేయు ననువారును నిర్లభ క్తిసముత్కంఠావిశేషంబుల నకుంతితులై జితేంద్రియు లగువిద్వాంసు లిష్టుహానుభావునిజరూపంబు దర్శింతు రనువారును యోగమార్గంబునం గాని దర్శింపరా దనువారును నై మఱియును.

235

మ. రమణీ దూరము వోయెఁ గృష్ణరథమున్ శ రా దింకి వీక్షింప నీ కమలాక్షుం బొడగాన లేనిదిసముల్ శ గల్పంబులై తోచు గే హములం దుండఁగ నేల పోయి పరిచర్యల్ నేయుచున్ నెమ్మి నుం దము రమ్మ యనె నొక్క చంద్రముఖ కంఠదర్పాశుగభ్రాంత యై.

236

మ. తరుణి యాదవరాజు కాఁ డితఁడు వేదవ్యక్తఁ డై రమ్యకృత వసున్ లోకభవస్థితిప్రళయముల్ శ వర్తిలగాఁ జేయును స్థరలీలారతుఁ డైనయీశుఁ డితనిన్ శ దర్శించితిం బుణ్యభా సుర నే నంచు నటించె నొక్కత మహాశుద్ధాంతరంగంబునన్.

237

క. తామసగుణు లగురాజులు, భూమిం బ్రభవించి ప్రజలఁ శ బాలియింపఁగ నత్వామలతనుఁ డై యీతఁడు, భూమిని వారల వధించుఁ శ బ్రతికల్పమునన్.

వ. ఇదియునుం గాక.

239

నీ. ఈయుత్తమశ్లోకుఁ శ డేలమి జన్మింపంగ, యాదవకుల మెల్ల శ సనఘ మయ్యె నీపుణ్యవర్తనుఁ శ డేప్రాద్దు నుండంగ, మఘరాపురము దొడ్డరమహిమఁ గనియె నీపూరుషశ్రేష్ఠు శ నీక్షించి భక్తితో, ద్వారకావాసులు శ ధన్యులైరి యీమహాబలశాలి శ యెఱిగి శిక్షింపంగ, నిష్కటకం బయ్యె శ నిఖిలభవన

తే. మీఱగన్తోహనాకృతి శ నిచ్చగించి, పంచశరభల్లజాలవిభవ్యమాస 4వివశమానస మై వల్లరపీనమూహ, మితనియధరామృతముఁ గ్రోలు శ నెల్లప్రాద్దు.

ఉ. ఈకమలాక్షు నీసుభగు శ నీకరుణంబుధిఁ బ్రాణనాథుఁ గాఁ జేగొని వేడ్కఁ గాఁపురము శ నేయుచు నుండెడిరుక్మిణీముఖా నేకపతివ్రతల్ నియతి శ నిర్లమాసనలై జగన్నుతా స్తోకవిశేషతీర్థముల శ దొల్లిటిబాముల నేమి నోచిరో.

241

వ. అని యిట్లు నానావిధంబు లగుపురుషుండవచనంబు లాకరించి కటాక్షించి నగుచు నగరంబు వెడతె ధర్మజుండును హరిక రక్షణంబులై కొలిచి నడవం జతురంగబలంబులం బంచినఁ దత్సేనానమేతులై తనతోడివియోగంబున కోర్వక దూరంబు వెనుదగిలినకౌరవుల మరలించి కురుజాంగలపాంచాలదేశంబులు దాఁ టి, శూర సేనయామునభూములం గడచి బ్రహ్మవర్తకురుక్షేత్రమత్యసారస్వతమ

రుధస్యసౌవిరాభీరసైంధవవిషయంబు లతిక్రమించి తత్తద్దేశవాను లిచ్చిసకాను
కలు గైకొనుచు నానర్తమండలంబు సొచ్చి పద్మబంధుండు పశ్చిమసింధునిమ
గ్నుం డయినసమయంబునఁ బరిశ్రాంతవాహుం డై చని చని. 242

— శ్లోకం ప్రకృష్టండు ద్వారకానగరంబు ప్రవేశించుట. —

మ. జలజాతాక్షుండు శౌరి డగ్గత మహాసౌధాగ్ర¹భృంగారకం
గలహంసావృతహేమపద్మ పరిఖాతకాసారికం దోరణా
వళిసంఛాదిత తారకం దరులతానవగ్గానువేలోదయ
త్ఫలపుష్పాంకురకోరక² మణిమయరప్రాకారక³ ద్వారకన్. 243

ప. ఇట్లు దనస్త్రియపురంబు డగ్గతి. 244

మ త్తకోకిలము. అన్యసన్నతసాహసుండు మురారి యొత్తై యదూత్తముల్
ధన్య లై వినఁ బొంపజన్యము శ దారితాఖిలకంతుచై
తన్యము⁴ భవన్తకమాన్యము శ చారుణధ్వనిశీతరా
జన్యముం బరిమూర్చితాఖిలశత్రుదానవసైన్యమున్. 245

శా. శంఖారావము పీనుల⁵ విని జనుల్ శ స్వర్ణాంబరద్రవ్యముల్
శంఖాద్యంబులఁ గొంచు వచ్చిరి దిదృగ్మదార్పితోత్కంఠన
ప్రేంభుద్భక్తులు వంశకాహళమహాశభేరిగజాశ్వావళి
రింఖారావము లుల్లసిల్ల దనుజాశరిం జూడ నానక్తులై. 246

క. బంధులుఁ బౌరులుఁ దెచ్చిన, గంధేభహయాదు లై నరకానుకలు దయా
సింధుండు గైకొనె నంబుజ, బంధుండు గొనుడ త్తదీపరవంక్తులభంగిన్. 247

ప. ఇట్లాత్తారాముండును బూర్ణకాముండునునై నయప్పరమేశ్వరునికి నుపాయసంబు
లిచ్చి నాగరులు వికసితముఖు లయి గద్గదభాషణంబులతోడ డయ్య కుండ
నడపునయ్యకు నెయ్యంబు సూప నడ్డంబు లేనిబిడ్డలచందంబున మ్రొక్కి
యి ట్లనిరి. 248

శా. నీపాదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యము గదా శ నీసేవ సంసారసం
తాపధ్వంసిని యాఁ గదా సకలభరద్రశ్రేణులు బ్రీతితో
నాపాదాంతు గదా ప్రపన్నలకుఁ గారలాధీశ కాలంబు ని
ర్వాప్యపారంబు గదయ్య చాలరు నిను⁶ శ వర్ణింప బ్రహ్మాదులున్. 249

క. ఉన్నారము సౌఖ్యంబున, విన్నారము నీప్రతాపరవిక్రమకథల⁷
మన్నారము ధనికుల మై, కన్నారము తావకాంఘ్రికమలములు హరి. 250

క. ఆరాటము మది నెఱుంగము, పోరాటము లిండ్లకడలఁ శ బుట్టపు పురిలోఁ
జోరాటన మెనయదు నీ, దూరాటన మోర్వలేము శ తోయజనేత్రా. 251

1. బృందారకం; శృంగారకం. 2. ధన్యముకా వినఁ. 3. భీకరో, దన్యముకా బరిమూర్చితా
ఖిలశత్రుదానవ. 4. శంఖాతీతము. 5. మాతాట మెఱుంగ మెద నీ.

- ఉ. తండ్రుల కెల్లఁ దండ్రి యగురథాతకుఁ దండ్రివి దేని నీవు మా
తండ్రివిఁ దల్లివిం బతివి శ దైవమవున్ సఖివి గురుండవుం
దండ్రులు నీక్రియం బ్రజల శ ధన్యులఁ జేసిరె వేల్పు లైన నో
తండ్రి భవన్ముఖాంబుజము శ ధన్యుతఁ గానరు మావిధంబునన్. 252
- క. చెచ్చెరఁ గరినగరిక నీ, విచ్చేసిననిమిష మైన శ వేయేండ్లగు మా
కెచ్చేటికి విచ్చేయక, మచ్చితో నుండవయ్య శ మానగరిమునన్. 253
- ఆ. అంధకారవైరి శ యపరాద్రియవ్వలఁ, జనిన సంభ మయినశరణముభంగి
నిన్నుఁ గానకున్న శ నీరజలోచన, యంధతమసయుతులరమగుదు మయ్య. 254
- వ. అని యిట్లు ప్రజ లాడెడిభక్తియుక్తమధురమంజులాలాపంబులు గర్జకలాపంబు
లుగా నవధించి కరుణావలోకనంబులు వర్షించుచు హరించుచుఁ దనరాక
విని మహానురాగంబున సంరంభవేగంబుల మన్జునభోజనశయనాదికృత్యంబు
లొల్లక యుగ్రసేనాక్రూరపనుదేవబలభద్రప్రద్యుమ్నసాంబచారుదేష్టగదప్రముఖ
యదుకుంజరులు కుంజరతురగరథాయాధులై దిక్కుంజరసన్నిభం బయిన
యొక్కకుంజరంబు ముండిట నిడికొని సూతమాగధనటన రక్తవందినదోహం
బులమంగళభాషణంబులును భూసురాశీర్వాదవేద ఘోషణంబులును వీణావేణు
భేరీపటహాశంఖకాహళధ్వానంబులును రథాయాధవిభూషణభూషితవారియుపతీ
గానంబులును నసమానంబులైచెలంగ నెదురుకొని యథోచితప్రణామనమ
స్కారపరిరంభబాహుస్పర్శసంభాషణమందహాససందర్శనాదివిధానంబుల బహు
మానంబులు సేసి వారలుం దానును భుజగేంద్రపాలితం బయినభోగవతీసగరంబు
చందంబున స్వసమానబలయదుభోజదశార్వకుకురాంధకవృష్టిపీఠపాలితంబును
సకలకాలసంపద్యమానాంకురపల్లవకోరకకుట్టల కుసుమఫలమంజరీపుంజభారవిన
మితలతాపాదపరాజీవిరాజితోద్ధానమహావనోపవనారామబాలితంబును ఏనాం
తరాళరసాలసాలశౌఖాంకురఖాదసత్సంజ్ఞకమాయకంతకలకంబు మిథునకోలాహలభ
లరసాస్వాదపరిపూర్ణ శారికాకీరకులకలకల్హారపుష్పమకరందపానపరవశభృంగ
భృంగీకదంబధుంకార సరోవరకనకకమలమృదులకాండఖండస్వీకారమత్తవరటా
యత్తకలహంసనివహక్రేంకారసహితంబును మహోన్నతసౌధజాలరంధ్రనిర్గత
కర్పూర ధూపధూమపటల సందర్శనసంజాత జలధరభ్రాంతివిభ్రాంతసముద్ధత
సింధునర్తన ప్రవర్తమాన మత్తమయూర కేకారవమహితంబును నానారూప
తోరణధ్వజవైజయంతికానికాయనిరుద్ధతారకాగ్రహప్రకాశంబును ముక్తాఫల
విరచితరంగవల్లికాలంకృత మందిరద్వారదేహళీవేదికాప్రదేశంబును ఘనసార
గంధసారకస్తూరికాసంవాసితవణిగ్గేహగేహళీనికరకనకగళంతికావికీర్యమాణనలిల
ధారాసంసిక్త విషణిమార్గంబును బ్రతినివాసబహిరంగణనమర్పితరసాలదండఫల
కుసుమగంధాక్షతధూపదీపరత్నాంబరాదివివిధోపహారవర్గంబును బ్రవాళసీలమర.

కతవజ్రవై దూర్యనిర్మితగోపురాట్టాలకంబును విభవనిర్జితమహేంద్రనగరకుబేరా
లకంబును నైనపురవరంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబున వచ్చునమయంబున.
మత్తకోకిలము. కన్ను లారఁగ నిత్యముఁ హరిఁ శ గాంచుచున్ మనువార ల
య్య న్నవీనకుతూహలోత్సవశయ్య క్తి నాగరకాంత ల
త్యున్నతోన్నతహర్మ్య¹రేఖల శ నుండి చూచిరి నిక్కి చే
సన్నలం దమలోనఁ దద్విభురసౌకుమార్యము సూపుచున్. 256

సీ. కలుముల నీనెడురకలకంఠి యెలనాఁగ, నర్తించు నెవ్వనిశవక్షమందు
జనదృక్పథకోరకశసంఘంబునకు సుధా, పానీయపాత్ర మేరభవ్యముఖము
సకలదిక్పాలకశసంహతి కెవ్వని, బాహుదండంబులు శ పట్టుఁగొమ్మ
లాశ్రితశ్రేణి కేరయధిపునిపాదరా, జీవయుగంబులు శ చేరుగడలు

ఆ. భువనమోహనుండు శపురుషభూషణుఁ డెవ్వఁ, డట్టికృష్ణుఁ డరిగె శహర్మ్యశిఖర
రాజమాన లగుచు శ రాజమార్గంబున, రాజముఖులు గునుమశరాజిఁ గురియ.

మ. జలజాతాక్షుండు సూడ నొప్పె ధవళశర్చుత్తంబుతోఁ జామరం
బులతోఁ బుష్పశిశంగచేలములతో శ భూషామణిస్సీతుఁ డె
నలినీబాంధవుతో శ శిధ్వజముతో శ సత్త్రసంఘంబుతో
బలభిచ్ఛాపముతోఁ దట్టితికతో శ భాసిలుమేఘాకృతినే. 258

వ. ఇట్లరిగి తల్లిదండ్రులనివాసంబు సొచ్చి దేవకీప్రముఖు లయినతల్లుల కేడ్వరకు
మొక్కిన. 259

క. బిడ్డఁడు మొక్కినఁ దల్లులు, జడ్డన సంతముల నునిచి శ చన్నులతుదిఁ బా
లాడ్డగిలఁ బ్రేమభరమున, జడ్డవడం దడిపి రక్షిరజలముల ననఘా. 260

—శ్లో॥ శ్రీకృష్ణం డంతఃపురకాంతలం జూడఁ బోవుట. శ్లో॥

వ. తదనంతరంబ యష్టోత్తరశతషోడశసహస్ర సౌవర్ణ సౌధకాంతం బయినశుద్ధాంత
భవనంబు సొచ్చి హరి తనమనంబున. 261

మ. ఒక దేవీభవనంబు మున్ను సార వేరొక్కర్పు లోఁ గుందునో
సుకరాలాపము లాడదో సాలయునో శ సుప్రీతి నీక్షింపదో
వికలత్వంబున నుండునో యనుచు నశవ్యేళక్ వధూగేహముల్
ప్రకటాశ్చర్యవిభూతిఁ జొచ్చె బహుహాసవ్యక్తుఁ డై భార్గవా. 262

వ. ఆనమయంబున. 263

క. శిశువులఁ జంకల నిడి తను, కృతలు విరహాగ్నిఁ దెలుప శ గృహగేహభులక్
రశనలు జాఱఁగ సిగ్గున, శశిముఖు లెదురేగి రవుడు శ జలజాక్షునకున్. 264

మ. పతి నాయొంటికి మున్ను వచ్చె నిదె నాశ్రాణేశకుఁ డస్తద్గృహ
గతుఁ డయ్యె మును సేరె బో తొలుత మశత్కాంతంబు నాశాలకే

- నితరాలభ్యసుఖంబు గంటి నని తా శ రింటింట నర్పించి ర
య్యతినల్ నూలుఁ బదాఱువేలు నెనమం శ ద్రవ్వేళ నా శ్లేశ్వరున్. 265
- న. వారలం జూచి హరి యి ట్లనియె. 266
- మ. కొడుకుల్ భక్తివిధేయు తొదురు గదా శ కోడంపు మీవాక్యముల్
గడవం జాలక యుందురా విబుధసత్కారంబు గావించురా
తొడవుల్ నస్త్రములుం బదార్థరససంరదోహంబులుం జాలునా
కడమల్ గావు గదా భవన్నిలయముల్ శ కల్యాణయుక్తంబులే. 267
- సీ. తిలక మేటికి లేదు శ తిలసిసీతిలకమ, పువ్వులు దుఱుమవా శ పువ్వుఁబోడి
కస్తూరి యలఁదవా శ కస్తూరికాగంధి, తొడవులు చొడునవా శ తొడవుఁడన
కలహంసఁ బెంపుచే శ కలహంసగామిని, కీరముఁ జదివితె శ కీరవాణి
లతలఁ బోషింతువా శ లతీకాలితదేహ, సరసి నోలాడుచే శ సరసిశాక్షి
- ఆ. మృగికి మేత లిడుచె శ మృగశాబలోచన, గురుల నాదరింపె శ గురువివేక
బంధుజనులఁ బ్రోతె శ బంధుచింతామణి, యనుచు సతుల నడిగె శ సచ్యతుండు.
- వ. అని యడిగిన నారలు హరిం బాసినదివంబులందు శరీరసంస్కారకేళీవిహారహాస
వసమందెరగమనమహోత్సవదర్శనంబు లొల్లనియిల్లాంపు గావున. 269
- మ. సిరి.చాంచల్యముతోడి దయ్యుఁ దనకు శ జీవేశ్వరుం డంచు నే
పురుషశ్రేష్ఠు నరించు నట్టిపరమున్ శ బుద్ధిక్ విలోకంబులం
గరయుగ్గంబులఁ గాఁగిలించిరి సతుల్ శ గల్యాణబాష్పంబు లా
భరణశ్రేణులుగాఁ బ్రతిక్షణవప్రప్రాప్తానురాగంబులన్. 270
- మ త్తకోకిలము. పంచబాణుని నీటు సేసినభర్గునిం దనవిలు వ
ర్జించి మూర్ఖులఁ జేయఁ జాలువిశ్రేష్ఠహాసవిలోకనో
దంతికాకృతు లయ్యుఁ గాంతలు శ దంభచేష్టల మాధవుం
జంచలింపఁగఁ జేయ నేమియుఁ శ జాల రైరి బుధోత్తమా. 271
- వ. ఇవ్విధంబున సంగవిరహితుం డైనకంసారి సంసారికైనడి విహరింప నజాన
విలోకు లయినలోకులు లోకసామాన్యమనుష్యుం డని తలంతు రాత్తాశ్రయ
యైనబుద్ధి యాత్మయం దున్నయానందాదులతోడం గూడనితెఱంగున నీశ్వ
రుండు ప్రకృతితోడం గూడియు నాప్రకృతిగుణంబు లైననుఖదుఃఖంబులఁ
జెందక యుండుఁ బరస్పరసంఘర్షణంబులచే వేణువులవలన వహ్నిఁ బుట్టించి
వనంబుల దహించుమహావాయువుచందంబున భూమికి భారపేతువు లై యనే
కాక్షాహిణులతోడం బ్రవృద్ధతేజు లగురాజుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి
నిరాయుధుం డై సంహారంబు సేసి శాంతుం డై పిదపం గాంతామధ్యంబునఁ
బ్రాకృతమనుష్యుండునుంబోలె సంచరించు చుండె నానమయంబున. 272

- క. యతు లీశ్వరునిమహాత్వము, మిత మెఱుంగనిభంగి సప్తమేయుఁ డగుహరి
స్థితి నెఱుంగక కాముకుఁ డని, రతములు నలుపుదురు తిగిచి ర రమణులు నుమతీ.
క. ఎల్లప్పుడు మాయిండ్లను, వల్లభుఁడు వసించు నేమ శ్ర వల్లభలము శ్రీ
వల్లభున కనుచు గోపీ, వల్లభుచే సతులు మమతనలఁ బడి రసభూ. 274
వ. అని చెప్పిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె. 275

— శ్లోకము — ఉత్తరకుఁ బరీక్షిత్తు జనించుట. — శ్లోకము —

- సీ. గురునందనుండు సర్వోధుఁ డై యేసిన, బ్రహ్మశిరోనామర బాణవహ్నిఁ
గంపించును త్తరగర్భంబు గ్రమ్మఱ, బద్ధలోచనుచేత శ్ర బ్రదికె సంప్ర
గర్భస్థుఁ డగుబాలుఁ శ్ర గంసారి యేరీతి, బ్రదికించె మృత్యువుభయము వాపి
జనియించి యతఁ డెన్నిరసంపత్సరము లుండె, నెబ్బంగి వర్తించె శ్ర నేమి నేసె
ఆ. వినుము శుకుఁడు వచ్చి శ్ర విజానపదతి, నతని కెట్లు సూపె శ్ర నతఁడు పిదపఁ
దనశరీర మేవీరధంబున వర్జించె, విప్రముఖ్యు నాకు శ్ర విస్తరింపు. 276
వ. అనిన సూతుం డిట్లనియె ధర్మనందనుండు ఛతుస్సముద్రముద్రితాఖిలజంబూ
ద్వీపరాజ్యంబు నార్జించియు మిన్నముట్టినకీర్తి నుపార్జించియు సంగనాతురంగ
మాతంగసుభటకాంచనాదిదివ్యసంపదలు సంపాదించియు వీరసోదరవిప్రవిద్య
జనవినోదంబులఁ బ్రమోదించియు వైభవంబు లలవరించియుఁ గ్రతువు లాచ
రించియు దుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణంబు లొనరించియు ముకుందచరణారవింద సేవా
రతుం డై సమస్తసంగంబులందు నభిలాషంబు వర్జించి యరిషడ్వర్గంబు జయించి
రాజ్యంబు సేయుచు. 277
తే. చందనాదుల నాఁకట శ్ర స్రగువాఁడు, దనివి నొందనికై వడి శ్ర ధర్మ సుతుఁడు
సంపదలు పెక్కు గలిగియుఁ శ్ర జక్రిపాద, సేవనంబులఁ బరిపూర్తి శ్ర సేందకుండె.
వ. అంతం గొన్నిదినంబులకు నభిమన్యకాంతాగర్భంబునం దున్నడింభకుండు
దశమమాసపరిచ్ఛేద్యుం డై గర్భాంతరాశంబున దురంతం బైనయశ్వత్థామ
బాణానలంబున దండహ్యమానుం డై తల్లడిల్లుచు. 279
ఉ. కుయ్యిడ శక్తి లే దుదరగోళములోపల నున్న వాఁడ ది
క్కెయ్యది దా ననాథ నని శ్ర యెప్పుడుఁ డల్లి గణింప విందు నేఁ
డియ్యిషువహ్ని వాయుటకు శ్ర నెయ్యది మార్గము నన్నుఁ గావ నే
యయ్య గలండు గర్భజనితాపద నెవ్వఁ డెఱుంగు దైవమా. 280
క. చిచ్చుఱకోలవశంబునఁ, జచ్చి బహిర్గతుఁడఁ గానిరసమయమునను దా
నుచ్చలితగర్భవేదనఁ, జచ్చును మాతల్లి గర్భరసంతాపమునన్. 281
క. చెచ్చెర బాణజ్వాలలు, వచ్చిన విష్ణుండు గావ శ్ర వచ్చు ననుచుఁ దా
ముచ్చుటలు సెప్పు సతులకు, నిచ్చులు మాయవ్య నేడు శ్ర నిజ మయ్యెడినో.

- శా. రాండా చూడ సమ స్తభూతములలో శ రాజిల్లువాఁ డిచ్చటన్
 తేడా పాటునిచిచ్చటమ్మఁ దొలఁగన్ శ లీలాగతిం ద్రొచి నా
 కీడా నేఁ డభయప్రదాన మతఁ డూహింపన్ సతత్రాత మున్
 కాండా యెండఱఁ గావఁ డీయెడల మత్కర్తంబు దా నెట్టిదో. 283
- వ. అని గతాగతప్రాణుం డై భూజాగతుం డై నశిశువు చింతించుసమయంబున. 284
- సీ. మేఘంబుమీఁదిన్ద్రోస్తెఱుఁగుకై నడి మేని, పై నున్న పచ్చనిరేపటమువాఁడు
 గండభాగంబులఁ శ గాంచనమణిమయ, మకరకుండలకాంతి శ మలయువాఁడు
 శరసహ్ని నడఁగించునసంరంభమునఁజేసి, కన్నుల నునుగెఁపు శ గలుగువాఁడు
 బాలార్కమండలప్రతిమానరత్నిహా,టకవిరాజితకీరీటంబువాఁడు
- తే. కంకణాంగదవనమాలికావిరాజమానుఁ డనమానుఁ డంగుష్ఠమాత్ర దేహుఁ
 డొక్కగడఁజేతఁదాల్చినేత్రోత్సవముగ, విష్ణుఁ డావిర్భవించె నశ్వేదశయందు.
- న. ఇట్లు భక్తపరాధీనుం డయినపరమేశ్వరుం డావిర్భవించి మంచు విరియించుమా
 రాండుచండంబున శిశువునకు దశదిశలం దనచేతియఖండితమహోల్కాజాల
 సన్నిభం బైనగదాదండంబు మండలాకారంబుగ జటాఙ్గం ద్రిప్పి విప్రునిచి
 చ్చటమ్మువేడిమిపోడిమిఁ జెఱిచి డింభకునిపరితాపంబువిజృంభణంబు నివారించి
 గర్భంబు కండ కుండ నర్భకునికి నానందంబుఁ గల్పించిన. 286
- మ. గడఁ జేఁ బట్టి పరిభ్రమించుచు గదాభూతంబులలఁ గ్రూరశు
 క్షృద మై వచ్చుశరాగ్నిఁ దుత్తుమురుగా శ భంజించి రక్షించె నీ
 సదయుం డెవ్వఁ డొక్కో యటంచు మదిలోఁ శ జర్పించుచున్ శాబకుం
 డెదు రై చూడ నదృశ్యుఁ డయ్యె హరి సశ్వేదశుండు విప్రోత్తమా. 287
- వ. అంత ననుకూలశుభగ్రహోదయంబును మహోత్తరఫలసూచకంబును నైన
 శుభలగ్నంబునం బాండవవంశోద్ధారకుం డయినకుమారుండు జన్మించిన ధర్మ
 నందనుండు ధామ్యాదిభూసురవర్గంబు రప్పించి పుణ్యాహంబు సదివించి జాత
 కర్తంబులు సేయించి కుమారుజన్మ మహోత్సవకాలంబున భూసురులకు విభవాభి
 రామంబు లయినగోభూహిరణ్యహయగ్రామంబులును స్వాదురుచినంపన్నంబు
 లయినయన్నంబు లిడిన వారలు తృపు లై ధర్మపుత్రున కిట్లనిరి. 288
- చ. ప్రకటితదై వయోగమునఁ శ జౌరవసంతతి యంతరింపఁగా
 వికలత నొంద నీక ప్రభవవిష్ణుఁడు విష్ణుఁ డనుగ్రహించి శా
 బకు బ్రదికించెఁ గావున నృశాలక శాబకుఁ డింక శాత్రవాం
 తకుఁ డగు విష్ణుగ్రాతుఁ డన శ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికి నెక్కుఁ బూజ్యుఁ డై. 289
- వ. అనిన విని భూదేవోత్తములకు నరదేవోత్తముం డిట్లనియె. 290

శా. ఓపుణ్యాత్మకులార నాపలుకు మీ శ్రూహింపుఁడా మ్రొక్కెదన్
మావెద్దల్ శ్రుతకీర్తులై నదయులై శ్రమన్నారు 1 రాజులులై
యీవిన్నాతఁడు వారిఁ బోలెడిఁ గదా శయెల్లప్పుడున్ మాధవ
శ్రీపాదంబుజభక్తియుక్తుఁ డగుచున్ జీవించునే చూడరే. 291

వ. అనిన విని సరేంద్రా భవదీయపాత్తుండు మనుపుత్తుం డయినయిత్వాః నిచందం
బునం బ్రజల రక్షించు 2 (* శ్రీరామచంద్రనిభంగి బ్రహ్మణ్యంబు సత్యప్రతిజ్ఞం
డు నగు) డేగ వెంట నంటినఁ బంట్రెల్లుభీతిమెయి వెనుకకు సమాయాతల జైన
కపోతంబుఁ గాచినశిచిత్రవర్తిరీతి శరణ్యుండును వితరణఖనియు నగు దుష్టంత
సూనుం డయినభరతుపగిది 3 సోమాన్వయజ్ఞాతివర్గంబులకు యజ్ఞులకు సనర్థశక్తి
విస్తరించు ధనంజయకార్తవీర్యులకరణి ధన్వరాగ్రసనుం డగుఁ గీలిపోలిక దుర్ధ
రుం డగు సముద్రునితెఱంగున దుస్తరుం డగు మృగేంద్రునికై వడి విక్రమశాలి
యగు 4 (*వసుమతివోలె నక్షయతాంతియుక్తుం డగు భానునిలాగునఁ బ్రతాప
వంతుం డగు) వాసుదేవువడువున 5 సర్వభూతహితుం డగుఁ దల్లిదండ్రులమాడ్కి
సహిష్ణుం డగు మఱియును. 292

నీ. సమదర్శనంబున శ్రజలజాతభవుఁ డనఁ, బరమహ్రనన్నత శ్రభర్తఁ డనఁగ
నెల్లగుణంబుల శ్రనిందిరావిభుఁ డన, నధికధర్మమున యశయాతి యనఁగ
ధైర్యసంపద బలిశదైత్యవల్లభుఁ డన, నచ్యుతభక్తిఁ బ్రహ్లాదుఁ డనఁగ
రాజితోదారత శ్రరంతిదేవుం డన, నాశ్రయమహిమ హిరమాద్రి యనఁగ

తే. యశము వర్ధించుఁ బెద్దల శ్రనాదరించు
నశ్వమేధంబు లొనరించు శ్రనాత్మసుతుల
ఘనులఁ బుట్టించు దండించు శ్రఖలులఁ బట్టి
మానధనుఁడు నీమనుమఁడు శ్రమానవేంద్ర. 293

భుజంగప్రయాతము. హరించుం గలిప్రేరితాఘంబు లెల్లన్
భరించున్ ధరన్ రామభద్రుండపోలెం
జరించున్ సదా వేదశాస్త్రానువృత్తిన్
నరించున్ విశేషించి శ్రవైకుంఠ భక్తిన్. 294

వ. ఇట్లు పెక్కింట్లు జీవించి భూసురకుమారప్రేరితం బయినతేజకసర్పవిషానలం
బునం దనకు మరణం బని యెఱింగి సంగనరితుం డయి ముకుందపదారవింద
భజనంబు సేయుచు శుకయోగీంద్రునివలన నాత్మవిజ్ఞానసంపన్నుం డై గంగా
తటంబున శరీరంబు విడిచి నిర్గతభయశోకం బయినలోకంబుఁ బ్రవేశించు సని
జాతకఫలంబు పెప్పి లబ్ధకాము లయి భూసురులు సని రంత. 295

1. రారాజులై, 2. (*) ఇది మూలానుసారముగా నిటఁ జేర్పబడియె, 3. సోమయాజి
యై జ్ఞాతి. 4. (*) ఇది మూలానుసారముగా నిటఁ జేర్పబడినది, 5. నక్షయకాంతియుక్తుం.

- క. తనతల్లికడుపులోపల, మును సూచినవిభుడు విశ్వమును నెల్ల గలం
డనుచు బరిక్షింపఁగ జను, లనఘుఁ బరిక్షిన్న రేంద్రుఁ శ డంధ్ర మునీంద్రా. 296
- ఆ. కళలచేత రాజు శ గ్రమమునఁ బరిపూర్ణుఁ, డయినభంగిఁ దాత శ లనదినంబుఁ
బోషణంబు సేయఁ శ బూర్ణుఁ డయ్యెను ధర్మ, పటలపాలకుండు శ బాలకుండు. 297
- వ. మఱియు ధర్మ నందనుండు బంధుసంహారదోషంబు వాయుకొఱకు సశ్వమేధయా
గంబు సేయుచుఁ బ్రజలవలనం గరదండంబుల సముపాత్తం బయినవిత్తంబు
సాలక చిత్తంబునఁ జింతించునెడ నచ్యుత ప్రేరితులై భీమాఙ్గానాదులు దొల్లి మరు
త్తుం డనురాజు మఖంబు సేసి పరిత్యజించి నిక్షేపించినసువర్ణపాత్రాదికం బైన
విత్తం బు త్రరదిగ్భాగంబువలన బలవంతులై తెచ్చిన నారాజున త్తముండు సమా
య త్రయజ్ఞోపకరణం డై 1(* సకలబంధునమేతంబుగఁ గృష్ణుని నాహ్వానంబు
సేసి) 2పురుషోత్తము నుద్దేశించి మూడుజన్మంబులు గావించె 4(* దదనంత
రంబ కృష్ణుండు బంధుప్రయంబుకొఱకుఁ గరిసగింబునఁ గొన్ని నెల లుండి ధర్మ
పుత్రాదులచే నామంత్రణంబు వడిసి యాదవనమేతుల డయి ధనంజయుండు
దోడ రా నిజనగరంబునకుం జనియె) నంత విదురుండు తీర్థయాత్ర సని
మైత్రేయుముందటఁ గర్మయోగవ్రతాదివిషయంబు లయినప్రశ్నంబులఁ గొ
న్నిటిం జేసి యతనివలన నాత్మగతిజ్ఞానంబు దెలిసి కృతార్థుం డై హస్తీపురంబు
నకు వచ్చిస. 298
- క. బంధుడు వచ్చె నటంచును, గాంధారివిభుడు మొదలుగ నందఱు సుం
బంధములు నెఱపి ప్రీతి న, మంధరగతిఁ జేసి రపుడు శ మన్నన లనఘా. 299
- వ. అంత ధర్మ నందనుండు విదురునికి మజ్జనభోజనాదినత్కరింబులు సేయించి
సుఖాసీనం డై తనవార లందఱు విన నిట్లనియె. 300
- సీ. ఏవ ర్తనంబున శ నింతకాలము మీరు, సంచరించితే రియ్య శ జగతిలోన
నేతీర్థములు గంటి శ రెక్కడ నుంటిరి, భావింప మీవంటిభాగవతులు
తీరసంఘంబుల శ ధిక్కరింతురు గదా, మీయందు విష్ణుండు శ మెఱయుకతన
మీర తీర్థంబులు శ మీకంటె మిక్కిలి, తీర్థంబు లున్నవె శ తెలిసి చూడ
తే. వేఱ తీర్థంబు లవనిపై శ వెదక నేల, మిమ్ము బొడగని భాషించురమేల చాలు
వార్తలే మంఘ్ర లోకులుశవసుధలోన, మీకు సర్వంబు నెఱిగెడుశ్రమేధగలదు.
మత్తకోకిలము. తండ్రి సచ్చినమీఁద మాపెదరతండ్రిబిడ్డలు దొల్లి పె
క్కండు సర్పవిషాగ్ని బాధల శ గాసిఁ జెట్టగ మమ్ము ని

1. (*) ఇది మూలానుసారముగా నిట చేర్చబడియె. 2. 'యజ్ఞేశ్వరుం డనుపురుషోత్తము' అని వ్రాతప్రతులు. 3. లవిచ్చిన్నసంపన్నంబులు గావించె. 4. (*) ఇది మూలానుసారముగా నిట చేర్చబడినది. 5. మేర గలదు.

ల్లాండ్ర సంతముఁ బొంద కుండఁగ న్న లాలనంబున మీరు మా
తండ్రిభంగి నముద్ధరింతురు న్న తద్విధంబు దలంతురే.

302

క. పక్షులు తమతెక్కలలోఁ, బక్షంబులు రానిపిల్లనపదువుల మమతక
రక్షించినక్రియ మీరలు, పక్షీకరణంబు నేయ న్న బ్రదికితిమి గదే.

303

క. మన్నారా ద్వారకలో, నున్నారా యదువు లంబునజోదరుకరుణం
గన్నారా లోకులచే, విన్నారా మీరు వారివధ మెట్టిదియో.

304

చ. అన విని ధర్మరాజునకు న్న నావిదురుండు సమస్తలోకవ
ర్తనముఁ గ్రమంబుతోడ విశ్రదంబుగఁ జెప్పి యదుక్షయంబు నె
ప్పిన నతఁ డుగ్రశోకమున న్న బెగ్గిలి కుండెడి నంచు నేమియున్
విను మని చెప్పెఁ డయ్యె యదురవీరులనాశము భార్గవోత్తమా.

305

ఆ. మేలు నెప్పె నేని న్న మే లంపు లోకులు, చెట్ట యంపు కీడు న్న నెప్పె నేని
యంతమోఁడి శూద్రుఁ న్న డైనకతంబున, శిష్టమరణ మతఁడు న్న నెప్పె డయ్యె.

వ. అది యెట్లనిన మాండవ్యమహామునిశాపంబునం దొల్లి యముండు శూద్ర
యోనియందు విదురుండై జన్మించియున్ననూఱుపత్నరంబు లర్యముండు యథా
క్రమంబునం బాపకర్తుల దండించె నిట్లు యుద్ధిష్ఠిరుండు రాజ్యంబుఁ గైకొని
లోకపాలనంకాకు లయినతమ్ములుం దానును గులదీపకుం డైనమనుమని ముదు
నేయుచుఁ బెద్దకాలంబు మహావైభవంబున సుఖి యె యుండె నంత.

307

క. బాలాజనశాలాధన, లీలావనముఖ్యవిభవనలీనమనీషా

లాలసు లగుమానవులను, గాలము వంచించు దురవరగాహము సుమతీ.

308

❖❖❖ గాంధారీధృతరాష్ట్రులు దేహత్యాగము నేసికొనుట. ❖❖❖

వ. అది నిమిత్తంబుగాఁ గాలగతి యెఱింగి విదురుండు ధృతరాష్ట్రున క్కట్లనియె.

309

మ. కనకాగారకళత్రమిత్రసుతనంభూతంబులక ముందటం
గని ప్రాణేచ్ఛల నుండుజంతువుల నేకకాలంబు దుర్లంఘ్య మై
యనివార్యస్థితిఁ జంపు నట్టినిరుపాయం బైనకాలంబు వ
చ్చె నుపాంతంబున మాఱు దీనికి మదిం న్న జింతింపు ధాత్రీశ్వరా.

310

శా. పుట్టంధుండవు పెద్దవాడవు మహాభోగంబులా లేవు నీ
పట్టెలం జెడి పోయె దుస్సహజరాభారంబు పైఁ గప్పె నీ
చుట్టా లెల్లను భోయి రాలు మగఁడున్ న శోకంబునక మగ్ను లై
కట్టా దాయలపంచ నుండఁ దగవే న్న కౌరవ్యవంశాగ్రణి.

311

క. పెట్టితిరి చిచ్చు గృహమునఁ, బట్టితిరి తదీయభార్యఁ న్న బాడడవులకుం
గొట్టితిరి వారు మనుపఁగ, నెట్టయిన భరింప వలెనె న్న యీప్రాణములన్.

312

క. బిడ్డలకు బుద్ధి నెప్పని, గ్రుడ్డికిఁ బిండంబు వండికొని పొం డిదె పైఁ

- బడ్డఁ డని భీముం డొర, గొడ్డెము లాడంగఁ గూడుఁ శ్ర గుడిచెద వధిపా. 313
- క. కనియెదవో బిడ్డల నిక, మనియెదవో తొంటికంటె శ్ర మనుమలమాటల్
వినియెదవో యిచ్చెద ర, మ్మనియెదవో దానములకు శ్ర సవనీసులులన్. 314
- క. దేహము నిత్యము గా దని, మోహముఁ దెగఁ గోసి సిద్ధశ్రమునివ ర్తనుఁ డై
గేహము వెలువడునకుఁ డు, త్సాహముతోఁ జెందు ముక్తినంపద ససఘా. 315
- వ. అని విదురుండు ధృతరాష్ట్రునికు విక్రీమార్గం బుచేశించి సతండు ప్రజా
చక్షుం డై సంసారంబు దిగనాడి మోహపాశంబువలన నూడి విజ్ఞానమార్గం
బునం గూడి దుర్గమం బగుహిమవన్నగంబునకు నిర్గమించిన. 316
- శా. అంధుం డై నపతిక వరించి పతిభ్రాతానక్తి నేత్రద్వయీ
బంధాచ్ఛాదనమున్ ధరించి నియమప్రఖ్యాత యై యున్నత
ద్వాంధారక్షితి నాధుకూతురును యోగప్రీతి చిత్తంబులో
సంధిల్లం బతివెంట నేగె నుదయతాస్పద్విగుణారూఢ యై. 317
- చ. వెనుకకు రాక చొచ్చురణశరీరునికై వడి రాజదండనం
బునకు భయంబు లేక వడిఁ శ్ర బోయెడుధీరునిభంగి నప్పు డా
వనిత దురంత మైనహిమశవంతముసొంతవనాంతభూమికిం
జెనిమిటితోడ నించుకయు శ్ర భీతి వహింపక యేగెఁ బ్రీతితోన్. 318
- వ. ఇట్లు విదురసహితు లై గాంధారిధృతరాష్ట్రులు వనంబునకుం జనిన మఱునాఁడు
ధర్మనందనుండు ప్రభాతంబున సంధ్యావందసంబు సేసి నిత్యహోమంబు గా
వించి బ్రాహ్మణోత్తములకు గోహిరణ్యతిలవస్రాదిదానంబులు సేసి సమస్కరించి
గురువందసంబుకొఱకుఁ బూర్వప్రకారంబునం దండ్రీహందిరంబునకుఁ జని
యందు విదురసహితు లయినతల్లిదండ్రులం గానకి మంజుషీంబునఁ గూర్చున్న
సంజయున కి ట్లనియె. 319
- నీ. మాతల్లిదండ్రు లీశమందిరంబున లేరు, సంజయ వా రెలదుఁ శ్ర జనిరి నేడు
ముందర గానఁడు శ్ర మునలి మాపెదతండ్రి, పుత్రశోకంబునఁ శ్ర బాగులుఁ డల్లి
సౌజన్యనిధి స్వాణశసఖుండు మాపినతండ్రి, మందబుద్ధుల మైనశ్రమమ్ము విడిచి
యెటవోయిరో మువ్వశరణిగింపు గంగలోఁ, దనయపరాధంబుఁడదడికొనుచు
- ఆ. భార్యతోడఁ దండ్రి శ్ర పరితాపమునఁ బడుఁ, గవట మింత లేదు శ్ర కరుణ గలఁడు
పాండుభూవిభుండు శ్ర పరలోకగతుఁ డై న, మమ్ముఁ బిన్ననాఁడు శ్ర మనిచె నతఁడు.
- వ. అనిన సంజయుండు 1(*దయాన్నేహంబుల సతికర్షితం డగుచుఁ దనప్రభువు
పోయిన తెఱం గెఱుంగక కొంతదడ పూరికుండి) తద్వియోగదుఃఖంబునఁ గ
న్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు బుద్ధిబలంబునం జిత్తంబు ధైర్యాయత్తంబు
సేసి 2(*తనభర్తృపాదంబుల మనంబున నెన్నుచు) ధర్మజున కి ట్లనియె. 321

తే. అఖిలవార్తలు మున్ను సశన్నచుగుచుండు, నడుగఁడీశేయిమితండ్రియవనినాథ
మందిరముబోన విదురుతో నమంతనంబు, నిన్న యాడుచునండెను శనేడులేడు.

ప. విదురగాంధారీధృతరాష్ట్రులు నన్ను వంచిచి యెందుఁబోయిరో ¹(*వారలనిశ్చ
యంబు తెట్టివో) యెఱుంగ నని సంజయుండు దుఃఖించునమయంబునఁ దుంబురు
సహితుం డై నారదుండు వచ్చిన లేచి నమస్కరించి తమ్ములుం దానును నార
చుం బూజించి కాంతేయాగ్రజుం డిట్లనియె. 323

ఉ. అక్కట తల్లిదండ్రులు గృహంబున లేరు మహాత్మ వారు నేఁ
డెక్కడ వోయిరో యెఱుంగ న నెప్పుడు బిడ్డలపేరు గుచ్చి తాఁ
బొక్కుచు నుండుఁ దల్లి యెటు శ వోయెనొకో విపదంబురాశికిఁ
నిక్కము కర్ణధారుడవు శ నీవు జగజ్జనపారదర్శనా. 324

ప. అనిన విని సర్వజ్ఞుండైననారదుండుధర్మజున కిట్లనియె నీశ్వరవశంబై (*నది విశ్వం
బీశ్వరుండ భూతంబుల నొకటితో నొకటిఁ జేర్చు నెడఁబాపు సూచీభిన్ననాసిక
లందు రజ్జప్రోతంబు లగుచుఁ గంతరజ్జవులఁ గట్టంబడినబలీవర్దంబులుం బోలెఁ
గర్తవ్యాకర్తవ్యవేదలక్షణ యగువాక్తంత్రీయందు వర్ణాశ్రమలక్షణంబులు గల
నామంబులచే బద్ధులై) లోకపాలసహితం బైనలోకంబు లీశ్వరాదేశంబు పహిం
చుఁ ³గ్రీడాసాధనంబు లగునక్షకందుకాదుల కెట్లు సంయోగవియోగంబు లట్లు
క్రీడించునీశ్వరునికిఁ గ్రీడాసాధనంబు లైనజంతువులకు సంయోగవియోగంబు
లగు చుండు సమస్తజనంబును జీవరూపంబున ధృివంబును దేహరూపంబున
సధృివంబు నై యుండు మఱియొక్కపక్షంబున ధృివంబు సధృివంబునుం
గాక యుండు శుద్ధబ్రహ్మస్వరూపంబు నిర్వచింప రాక రెండు నై యుండు
నజగరంబుచేత మ్రింగం బడినపురుషుం డన్యుల రక్షింప లేనితెఱంగునఁ బంచ
భూతమయం బై కాలకర్మగుణాధీనం బైనదేహంబు పరుల రక్షింప సమర్థంబు
గాదు కరంబులు గలజంతువులకుఁ గరంబులు లేనిచతుష్పదంబు లాహారంబు
లగుఁ జరణంబులు గలప్రాణులకుం జరణంబులు లేనితృణాదులు భక్షణీయంబు
లగు సధికజన్తంబులకు నల్పజన్తంబులు భోజ్యంబు లగు సకలదేహిదేహం
బులందు జీవుండు గలుగుటంజేసి జీవునికి జీవుండ జీవిక యగు సహస్రాసహస్రాది
రూపం బైనవిశ్వ మంతయు నీశ్వరుండు గాఁ దెలియు మతనికి వేఱు లేదు నిజ
మాయావిశేషంబున మాయావి యై జాతిభేదరహితుం డైనయీశ్వరుండు
బహుప్రకారంబుల భోగిభోగ్యరూపంబుల సంతరంగబహిగంగంబుల దీపించుం
⁴(*గాన యనాథులు దీనులు సగునాదుతల్లిదండ్రులు ననుం బాసి యే మయ్యె
దరో యెట్లు వర్తింతురో యని వగవం బనిలే దజ్ఞానమూలం బగున్నహంబున
నైనమనోవ్యాకులత్వంబు పరిహరింపు మని మఱియు నిట్లనియె). 325

1, 2, 4 (*) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్పఁబడినవి. 3 నిచ్చాప్రకారంబునఁ గ్రీడించునీశ్వ.

ఆ. అట్టికాలయాపుఁ శ డఖిలాత్ముఁ డగువిష్ణుఁ, డసురనాశమునకు శ నవతరించి
దేవకృత్య మెల్లఁ శ దీర్చి చిక్కినపని, కెదురుచూచుచుండు శ నిష్ఠు డధిప. 326

మ త్తకోకిలము. ఎంతకాలము గృష్ణుఁ డీశ్వరుఁ శ డిద్ధరిత్రిఁ జరించు మీ
రంతకాలము నుండుఁ డందఱు శ నవ్వలం బని లేదు వి
భ్రాంతి మానుము కాలముం గడరవంగ నెవ్వరు నోప కి
చింత యేల ¹నరేంద్ర నత్తమ శ చెప్పెదన్ విను మంతయున్. 327

వ. ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారివిదురసహితుం డై హిమవత్స్వర్వతదక్షిణభాగంబున
నొక్కమునివనంబునకుం జని తొల్లి సప్తర్షులకు సంతోషంబు సేయుకొఱకు
నాకాశగంగ యేడుప్రవాహంబు లయి పాతినపుణ్యతీర్థంబునం గృతస్నానం
డై యథావిధి హోమం బొనరించి జలభక్షణంబు గావించి సకలకర్మంబు
లు వినర్జించి విఘ్నంబులం జెందక నిరాహారం డయి శాంతి సంగీకరించి
పుత్రార్థదాతైషణంబులు వర్జించి విస్మస్తాసనం డై ప్రాణంబుల నియమించి
మనస్సహితంబు లైనయంద్రియంబుల నాటింటిని విషయంబులం బ్రవర్తిం
ప నీక నివర్తించి హరిభావనచే ధారణయోగంబు నహించి రజస్సత్త్వ
తమోరూపంబు లగుమలంబుల మూఁటిని హరించి మనంబు నహంకారాస్పదం
బైనసూలదేహంబునలనం బాపి బుద్ధియందు నేకీకరణంబు సేసి ²యట్టివిజ్ఞానా
త్మను దృశ్యాంశంబునలన వియోగించి క్షేత్రజ్ఞనియందుఁ బొందించి దృష్టం
బైనయీశ్వరునివలన క్షేత్రజ్ఞని బాపి మహాకాశంబుతోడ ఘటాకాశముం
గలుపుకై వడి నాధారభూతం బైనబ్రహ్మమందుఁ గలిపి లోపలిగుణక్షోభంబును
వెలుపలియంద్రియవిక్షేపంబును ³లేక నిర్మూలితమాయాగుణవాసనం డగుచు
నిరుద్ధంబు లగుమనశ్శేషురాదీంద్రియంబులు గలిగి యఖిలాహారంబుల వర్జించి
కొఱడుచందంబున. 328

మ. ఉటజాంతస్థులవేదికన్ నియతుఁ డై శ యున్నాఁడు నేఁ డాదిగా
నిటపై నేనవనాఁడు మేన్ విడువఁగా శ ⁴నిజ్యాగ్ని యోగాగ్ని త
త్పటుదేహంబు దహింపఁ జూచి నియమశ్రప్రఖ్యాత గాంధారి యి
టటు వో నొల్లక ప్రాణవల్లభునితో శ నగ్నిం బడున్ భూవరా. 329

క. అంతట వారలమరణము, వింత యగుచుఁ జూడఁబడిన శ విదురుఁడు చింతా
సంతాప మొదవఁ బ్రీత, స్వాంతం డై తీర్థములకుఁ శ జనియెడు నధిపా. 330

1 నరేంద్రచంద్ర విశేషమున్ విను చెప్పెదన్.

2 'బుద్ధిసహితుం డైనతన్ను దృశ్యాంశంబునలన' అని వ్రాతప్రతులు.

3 'లేనికొఱడుచందంబున' అని వ్రాతప్రతులు.

4 నేతెంచుదావాగ్ని.

5 'అంతట వయ్యాశ్చర్యము, వింత యగుచుఁ జెవులఁ బడిన' ననియే వ్రాతప్రతులు.

అథ ధర్మజాడు దుర్నిమిత్తంబులం గని చింతించుట.

వ. అని విదురాదులవృత్తాంతం బంతయు ధర్మనందనున కెఱింగించి తుంబురునహి
తుండయిననారదుండు స్వర్గంబునకు నిర్గమించినవెనుక ధర్మజుండు భీమునిం జూచి
యిట్లనియె. 331

సీ. ఒకకాలమునఁ బండునోషధిచయము వేఱొకకాలమునఁ బండ శ్రకుండు నండు
క్రోధంబు లోభంబు శ్రక్రూరత బొంకును, దీపింప నరులు వర్తించు రండు
వ్యవహారములు మహాశ్రవ్యాజయుక్తములండు, సఖ్యంబు వంచనాశనహిత మండు
మగలతోనిల్లాండు శ్రమచ్ఛరించెదరండు, సుతులు దండులఁ దెగఁజూతు రండు
తే. గురుల శిష్యులుదూషించిరకూడ రండు, శాస్త్రమార్గములెవ్వయుఁజూగనండు
న్యాయపద్ధతి బుధులై నశనడవ రండు, కాలగతి వింత యై వచ్చెఁగఁట నేడు.

మ. హరిఁ జూడక నరుఁ డేగినాఁడు నెల లే శ్రడయ్యెం గదా రారు గా
లరు లెవ్వారును యాడవుల్ నమదలోలస్వాంతు లీవేళ ను
స్థిరులై యుండుదురా మురారి సుఖ యై శ్ర సేమంబుతో నుండునా
యెరవై యున్నది చిత్త మిశ్వరకృతం శ్ర బెట్లో కదే మారుతీ. 333

క. మానసము గలఁగు చున్నది, మానవు బహుదుర్నిమిత్తమర్యాదలు న
న్యానవదేహక్రీడలు, మాన విచారింప నోవు శ్ర మాధవుఁ డకటా. 334

క. మనవులు సెప్పక ముందట, మనదారప్రాణరాజ్యమానశ్రీలక
మనువుదు నని మాధవుఁ డిట, మనమునఁ దలపోసి మనిచె శ్రమనలం గరుణన్.

క. నారదుఁ డాడినకై వడిఁ, శ్రూరపుఁగాలంబు వచ్చె శ్ర గుంభినిమిఁదక
ఘోరము లగునుత్పాతము, లారభటిం జూడఁబడియె శ్ర ననిలజ కంటే. 336

సీ. ఓడక ముందట శ్ర నొకసారమేయంబు, మొఱుఁగుచు నున్నది శ్ర మోర యెత్తి
యాదిత్యుఁ డుదయింప శ్రనభిముఖుండై నక్క, వాపోయె మంటలుశ్రవతఁగలుగ
మిక్కిలు చున్నవి శ్ర మెఱసి గృధ్రాదులు, గర్దభాదులు దీర్చి శ్ర క్రందుకొనియె
నుత్తమాశ్వంబుల శ్ర కుదయించె గన్నీరు, మత్తగజంబులశ్రమదము లుడిగె

ఆ. గాలుదూతభంగి శ్ర గదిసెఁ గపోతము, మండ దగ్ని హోమశ్రమందిరములఁ
జుట్టు బొగలు దిశలరసారిది నాచ్ఛాదించె, దరణి మాసెఁ జూడు శ్రధరణిగదలె.

క. వాతములు వినరి రేణు, వ్రాతము లొకసముఁ గప్పె శ్ర వడి సుడిగొని ని
రాతములు వడియె ఘననం, ఘాతంబులు రక్తవర్ష శ్రకలితము లయ్యెన్. 338

క. గ్రహములు పోరాడెడి నా, గ్రహముల వినఁబడియె భూతశ్రకలకలములు దు
స్సహము లగుచు శిఖికీలా, వహములక్రియఁ దోచె గగనశ్రవసుధాంతరముల్.

క. దూడలు గుడువవు చున్నలు, దూడలకుఁ గోవు లీవు శ్ర దుగ్ధము లొడలం
బీడలు మానవు పశువులఁ, గూడవు వృషభములు దఱిగిరకుట్టల నెక్కున్. 340

- క. కదలెడు వేల్పులరూపులు, నదలెడు గన్నీరు వానినలనం జెమటల్
వొదలెడి బ్రతిములు ¹వెలి జని, మెదలెడి నొక్కొక్కగుడిని శమేదనియందున్.
- క. కాకంబులు వాపోయెడి, ఘూకంబులు చగరం బగలు శ గుండ్రలు గొలిపెన్
లోకంబులు విభ్రష్ట, శ్రీకంబులగతి నశించి శ శిథిలము లయ్యెన్. 342
- మ. యనపద్మాంకుశచాపచక్రయుషరేఖాలంకృతం బై సమా
ధవుపాదద్వయ మింక ²మెట్టెడుపవిత్రత్రయంబు నేడ డాదిగా
సననీకాంతకు లేదు పో మఱి మదీరయాంగంబు వామాక్షి బా
హువు లాకంపము నొందు చుండు చిల కేరయుగ్గితుల్ సచ్చునో. 343
- వ. మఱియు మహోత్పాతంబులు పెక్కులు పుట్టు చున్నయచి మురాంతకుని
వృత్తాంతంబు వినరా దని కుంతీనుతాగ్రజంప భీమునితో విచారించునను
యంబున. 344

అట్లునఁడు ద్వారకనుండి వచ్చి కృష్ణనిర్యాణంబుఁ జెల్పుట.

- క. ఘోదమున నింద్రసూనుడు, యాదవపురినుండి వచ్చి శ యగ్రజుఁ గని త
త్పాదముల నయననలిలో, త్పాదకుఁ డై పడియె దీనుభంగి నశేంద్రా. 345
- క. పల్లటిలినయల్లముతో, దల్లడపడు చున్నసిన్నశతమునిఁ గని నె
లెల్ల నగుమొగముతో జను, లెల్లను విన ధర్మపుత్తుఁ శ డిట్లని పలికెన్. 346
- సీ. మాతామహం డై సరసునశూరుఁ డున్నాఁడె, మంగళమే మనశమాతులునకు
మోదమే నలుగురు శ ముగురు మేనత్తల, కానందమే వారీరయా త్జలకు
నకూరకృతవర్త శ లాయస్సమేతులే, జీవితం డే యుగ్రసేనవిభుఁడు
కల్యాణయుక్తులే శ గదసారణాదులు, మాధవుతమ్ములు శ మాసధనులు
- తే. సందమే మననత్యకరసందనునకు, భద్రమే శంబరాసురభంజననకుఁ
గుశలమే బాణదనుజేంద్రకూతుపతికి, హర్షమే సార్థ మునలికి శ హాలికి బలికి.
- వ. మఱియు సంధకయదుభోజదశార్హవృష్టిసాత్వేతులు మొదలయినయదువంశ
వీరులును హరికుమారు లైనసాంబసు షేణప్రముఖులును నారాయణానుచరులైన
యుద్ధవాదులును గృష్ణసహచరు లైనసునందనందాదులును ³(*సుఖానందులే
యని) యందఱ నడిగి ధర్మజుండు గ్రమ్మ ని ట్లనియె. 348
- సీ. వైకుంఠవాసులవడువున నెవ్వని, బలమున నానందభరితు లగుచు
వెలువక యాదవవీరులు వర్తింతు, రమరులు గొలు వుండునట్టికొలువుఁ
జవిక నాకర్పించి శ చరణసేవకు లైన, బంధుమిత్రాదులవడయుగముల
నెవ్వఁడు ద్రొక్కించె శ నింద్రపీఠముమీఁద, వజ్రంబు జళిపించి శ వ్రాలువాని
- తే. ప్రాణవల్లభకెంగేలఁ శ బాదునేసి, యమృతజలములఁ బోషింప శ నలరుపారి
జాత మెవ్వఁడు గొని వచ్చి శనత్యభావ, కిచ్చె నట్టిమహాత్మున శకిపుడు శుభమె.

- శా. అన్నా ఫల్గున భక్తవత్సలుఁడు బ్రహ్మణ్యుండు గోవిందుఁ డా
పన్నాసీకశరణ్యుఁ డీశుఁడు జగద్రభద్రానుసంధాయి శ్రీ
మన్నవ్యాంబుజపత్రనేత్రుఁడు సుధర్మరామధ్యవీరంబునం
దున్నాఁడా బలభద్రుఁ గూడి సుఖ యై శ యుత్సాహి యై ద్వారకన్. 350
- క. ఆరామకేశవులకును, సారామలభక్తి నీవు శ సలుపుదువు గదా
గారాములు సేయుదురా, పోరాముల బంధు తెల్లరప్రాద్దు జితార్థి. 351
- శా. మున్నుగ్రాటవిలో వరాహమునకై శ ముక్కుంటితోఁ బోరుచో
సన్నాహంబునఁ గాలకేయుల ననిం శ జక్కాడుచోఁ బ్రాభవ
స్కన్నుం డై చనుకారవేంద్రునికై శ గంధర్వులం దోలుచోఁ
గన్నీ రెన్నుఁడుఁ దేవు తండ్రి చెపుమా శ కల్యాణమే చక్రికిన్. 352
- వ. అదియునుం గాక. 353
- క. ఓడితివో శత్రువులకు, నాడితివో సాధుదూషణాలాపములం
గూడితివో పరసతులను, వీడితివో మానధనము శ వీరులనడుమన్. 354
- క. తప్పితివో యిచ్చెద నని, చెప్పితివో కపటసాక్షి శ చేసినమేలుం
దప్పితివో శరణార్థుల, రొప్పితివో ద్విజులఁ బనుల శ రోగుల సతులన్. 355
- క. అడిచితివో భూసురులను, గుడిచితివో బాలవృద్ధశురువులు వెలిగా
విడిచితివో యాశ్రితులను, ముడిచితివో పరులవీ త్రములు లోభమునన్. 356
- వ. అని పలికినం గన్నీరు కరతలంబునం దుడిచికొనుచు గద్గదస్వరంబునఁ బెన్నిధిం
గోలుపోయిన పేదచందంబున నిట్టూర్పుల నిగిడించుచు నర్జునుం డన్న కిట్లనియె. 357
- క. మనసారథి మనసచివుఁడు, మనవియ్యము మనసఖండు శ మనబాంధవుఁడు
మనవిభుఁడు గురుఁడు దేవర, మనలను దిగనాడి చనియె శ మనజాధీశా. 358
- క. కంటకపువ్వులు సూడఁగ, మింటం గన్పించుయంత్రమీనముఁ గోలఁ
గెంటించి మనము వాలుం, గంటిం జేకొంటి మతనిరకరుణన కాజే. 359
- క. దండి సనేకులతో నా, ఖండలుఁ డెదురయిన గెలిచి శ ఖాండవవనముం
జండార్చికి సర్పించిన, గాండీవము నిచ్చెఁ జక్రి శ గలుగుట నధిపా. 360
- క. దిక్కులరాజుల నెల్లను, మ్రక్కించి ధనంబు గొనుట శ మయకృతసభ ము
నైక్కుట జన్నము సేయుట, నిక్కము హరి మనకు దండరనిలిచినఁ గాజే. 361
- మ. ఇభజద్వీర్యముఖాభిషిక్త మగునీరయిల్లాలిధమ్నిలమున్
సభలో శాత్రువు లీడ్చినన్ ముడువ కారచంద్రాస్య దుఃఖంపఁ గా
సభయం బిచ్చి ప్రతిజ్ఞ సేసి భవదీరయారాతికాంతాశిరో
జభరశ్రీల హరింపఁడే విభవ లై శ సౌభాగ్యముల్ వీడఁగన్. 362
- శా. వైరుల్ గట్టినపుటముల్ విడువఁగా శ వారింప నావల్లభుల్

రా కీవేళ నుచేక్ష సేయఁ దగవే శ రావే నివారింపవే

లేలే త్రాతలుఁ గృష్ణ యంచు సభలో శ లీనాంగి యై కుయ్యిడిం

గారుణ్యంబున భూరివస్త్రకలితం శ గాఁ జేయఁడే ద్రాపదిన్.

363

సీ. దుర్వాసుఁ డొకనాఁడుశదుర్యోధనుఁడు ఎంపఁ, బదివేలశిష్యులుభక్తిఁ గొలువఁ జను దెంచి మనముఁ బాఠశాలియుఁ గుడిచిన, వెనుక నాహారంబు శ వేఁడికొనినఁ బెట్టెద ననవుడుఁ శ బెట్ట కున్న శపింతు, ననుచుఁ దోయావగాహమున కేఁగఁ గడవల సన్న శాశకములు దీటుటఁ జూచి, పాంచాలపుత్రిక శ ఎర్ణశాల

తే. లోనఁ దలఁచిన విచ్చేసి శ లోవిలోని, శిష్టశాకాన్నలనముఁ బ్రాశించి తపసి కోప ముడిగించి పరిపూర్ణ కరుణిఁ జేసి, నిట్టిత్రైలోక్యసంతర్పితయెందుఁ గలఁడు.

సీ. పందికై పోరాడ శ ఫాలాక్షుఁడెవ్వని, బలమున నా కిచ్చెఁ శ బాశుఁతము నెవ్వనిలావున శ నిమ్మేన దేవేంద్రు, వీతార్థమున నుండఁ శ బెంపుఁ గంటఁ గాలకేయనివాతకవచాదిదైత్యులఁ, జంపితి నెవ్వని శ సంస్కరించి గోగ్రహణమునాఁడు శ కురుకులాంభోనిధిఁ, గడచితి నెవ్వనిశకరుణఁజేసి

ఆ. కర్ణ సింధురాజకౌరవేంద్రాదుల, తలలవాగ లెల్లఁ శ డడవి తెచ్చి యేమహాత్ముబలిమి శ నిచ్చితి విరటుని, పుత్రి యడుగ బామ్యపౌత్తికలకు. 365

మ. గురుభీష్మాదులు గూడి పన్నిసకురుక్షోణీశచక్రంబులో

గురుశక్తికై రథయంత యై నొగలపైఁ శ గూర్చుండి యామేటి నా

శరముల్ వాఱక మున్న వారలబలోత్సాహాయురుద్యోగత

త్పరతల్ చూడ్కుల సంహరించు నమితోత్సాహంబు నా కిచ్చుచున్. 366

మ. అనురేంద్రం డొనరించుకృత్యములు ప్రహ్లాదుం బ్రవేశించి గ

ల్వ సమర్థంబులు గానికై వడిఁ గృపాశ్వత్థామ గాంగేయ సూ

ర్యసత ద్రోణ ధనుర్విముక్తబహుదీర్వాస్త్రప్రపంచంబు నా

దెసకుక రాక తొలంగు మాధవుదయాదృష్టిక సకలద్రోతమా. 367

చ. వసుమతి దివ్యబాణముల శ వ్రక్కలు వాపి కొలంకు సేసి నా

రసములు మాటుగాఁ బఱపి శ రథ్యములక రిపు లెల్లఁ జూడ సా

హసమున నీటఁ బెట్టితి రక్షణావని సైంధవుఁ జంపునాఁడు నా

కసురవిరోధి భద్రగతి శ సం డయి వచ్చినఁ గాదె భూవరా. 368

సీ. చెలికాఁడ రమ్మని శ చీరు న న్నొకవేళ, మన్నించు నొకవేళ శ మఱఁది యనుచు బంధుభావంబునఁ శ బాటించు నొకవేళ, దాతయై యొకవేళ శ ధనము లిచ్చు మంత్రియై యొకవేళ శ మంత్ర మాదేశించు, బోధియై యొకవేళ శ బుద్ధి సెప్పు సారథ్య మొనరించుఁ శ జన విచ్చి యొకవేళ, గ్రీడించు నొకవేళ శ గేలిసేయు

తే. నొక్కశయ్యాసనంబున శ నుండుఁ గన్న, తండ్రికై వడిఁ జేసినతప్పుఁ గాచు హాసములు వట్టి పొత్తున శ నారగించు, మనుజువల్లభ మాధవుఁమఱపు రాదు.

- క. విజయ ధనంజయ హనుమద్ధ్వజ ఫల్గున పార్థ పాండురతనయ సర మహేం
ద్రజ మిత్రార్జున యంచును, భుజములు తలకడవ రాకర్వోకలఁ జీరున్. 370
- క. వారిజగంధులు దమలో, వారింపఁగ రానిప్రేమరవాదము సేయన్
వారిజనేత్రుఁడు ననుఁ దగ, వారిండ్లకుఁ బనుపు నలుక శ వారింప నృపా. 371
- క. నిచ్చలు లోపలికాంతలు, మచ్చికఁ దనతోడ నాడురమాటలు నాకున్
ముచ్చటలు సెప్పు మెల్లన, విచ్చలవిడిఁ దొడలమీఁద రవిచ్చేసి నృపా. 372
- చ. అటమట మయ్యె నాభజన శ మంతయు భూవర నేఁడు సూడుమా
యిటువలె గారవించుజగదీశుఁడు గృష్ణుఁడు లేనిపిమ్మటం
బటుతర దేహలోభమునఁ శ బ్రాణము లున్నవి వెంటఁ బోక నేఁ
గటకట పూర్వజన్మమునఁ శ గర్తము లెట్టివి చేసివాఁడనో. 373
- శా. కాంతారంబున నొంటి దోడుకొని రాఁ శ గాఁ జూచి గోవిందుఁగు
ద్ధాంతస్త్రీలఁ బదాఱువేల మదరాగ్రాయత్తు లై తాఁకి నా
చెంతన్ బోయలు మూఁగి పట్టికొన నాశనీమంతిసంఘమున్
భ్రాంతిక భామినిభంగి నుంటి విడిపింపన్ లేక ధాత్రీశ్వరా. 374
- శా. ఆతే రారథికుండు నాహయము లాశ్రయస్థాననం బాశర
వ్రాతెం బన్యులఁ దొల్లి చంపుఁ దుదినిన్ శ వ్యర్థంబు లై పోయె మ
చ్చేతోధీశుఁడు చక్రి లేమి భసితక్షిప్తాజ్యమాయావిమా
యాతంత్రోపరభూమిబీజములమర రాదన్ నిమేషంబునన్. 375
- మ. యదువీరుల్ మునినాథుశాపమునఁ గాశలాధీను లై యందఱున్
మదిరాపానవివర్ధమానమదనరమృద్ధోగ్రరోహంధు లై
కదనంబుల్ దమలోన ముష్టిహతులం శ గావించి నీ త్రైది న
ప్రదశం జిక్కిరి నల్లు రేగు రచటన్ శ సర్వంసహవల్లభా. 376
- క. భూతములవలన నెప్పుడు, భూతములకు జన్మమరణరహితములు ని
ర్ణీతములు సేయు చుండును, భూతమయుం డీశ్వరుండు శ భూతశరణ్యా. 377
- క. బలములు గలమీనంబులు, బలవిరహితమీనములను శ భక్షించుక్రియన్
బలవంతు లయినయదువులు, బలరహితులఁ జంపి రహితభావముల నృపా. 378
- మ. బలహీనాంగులకున్ బలాధికులకుం శ బ్రత్యర్థిభావోద్యమం
బులు గల్పించి వినాశమున్ నెఱపి యీశభూభారముం బాపి ని
శ్చలబుద్ధిఁ గృతకార్యుఁ డై చనియె నాశనరేవ్వరుం డచ్యుతుం
డలఘుం డే మని చెప్పుదున్ భగవదీశయాత్మ ముర్విశ్వరా. 379
- చ. మఱియు దేశకాలార్థయుక్తంబులు సంతకరణసంతాపశమనంబులు సయినహరి
వచనంబులం దలంచీ చిత్తంబు పరాయత్తం బయియున్న దని యన్నకుం జెప్పి
నిరుత్తరుం డై నిరంతరహరిఛరణారవిందచింతామలబుద్ధి యై శోకంబు వర్జించి

సదాధ్యానభక్తివిశేషంబులం గామక్రోధాదుల జయించి తొల్లి తన కుభయ
సేనామధ్యంబున సచ్యుతుం జానతిచ్చినగీతలు దలంచి కాలధర భోగాభినివేశం
బులచేత నావృతం బయిసవిజ్ఞానంబుఁ గ్రమ్మట నధిగమించి హేతుమద్భాసం
బున శోకహేతు 1(*వహంకారమమకారాత్కంబయిన) ద్వైతభ్రమం బనియును
ద్వైతభ్రమంబునకుఁ గారణంబు దేహం బనియును దేహంబునకు బీజంబు లింగం
బనియును లింగంబునకు మూలంబు గుణంబు లనియును గుణంబులకు నిదా
నంబు ప్రకృతి యనియును బ్రహ్మహ మనియెడుజ్ఞానంబున లీన యై ప్రకృతి లే
కుండుననియుఁ 2(*ప్రకృతియడంగుటయ నైర్గుణ్యంబనియును నైర్గుణ్యంబునలనఁ
గార్యలింగనాశం బనియును గార్యలింగనాశంబున ససంభవం బగు) ప్రకృతిం
బాసి క్రమ్మట స్థూలశరీరప్రాప్తుండు గాక పురుషుండు 3సమ్యగ్భోగంబున
నుండు ననియును నిశ్చయించి యర్జునుండు విరక్తుండై యూరకుండై ధర్మజుండు
భగవదీయమార్గంబు దెలిసి యాదపులనాశంబు విని నారదునచసంబులఁ దలంచి
నిశ్చలచిత్తుండై స్వర్గమార్గగమనంబునకు యత్నంబు సేయు చుండె నానమ
యంబున.

380

క. యదువులనాశము మాధవు, పదవియు విని కుంతి విమలశ్రభక్తి భగవ
త్పదచింతితత్పర యై, ముదమున సంసారమార్గమునకుం బాసెన్. 381

వ. ఇట్లు కంటకంబునం గంటకోస్తూలనంబు సేసి కంటకంబులు యెఱిసి బరిహరించు
విన్నాణితెఱుంగున యాదవరూపశరీరంబునంజేసి యీశ్వరుండు లోకకంటక
శరీరంబులు సంహరించి నిజశరీరంబు విడిచె సంహారంబునకు నిజశరీరపరశరీరం
బులు ధరియించి క్రమ్మట సంతర్ధానంబు నొందునటనికై వడి లీలానాయణుం
డై సనారాయణుండు మీనకూర్పాదికూపంబులు ధరియించుఁ బరిహరించు సని
చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

382

క. ఏదినమున వైకుంఠుండు, మేదినిపైఁ దాల్చినట్టిరమేను విడిచినాఁ
డాదినమున నశుభప్రతి, పాదక మగుకలియుగంబు శ్ర ప్రాప్తం బయ్యెన్. 383

అంధా ధర్మ రాజు పరీక్షితునకుఁ బట్టము గట్టి మహాప్రస్థానంబున కేఁగుట.

సీ. కలివర్తనంబునఁ శ్ర శ్రావ్యహింసాసత్య, దంభకౌటిల్యాద్యధర్మచయము
పురముల గృహముల శ్ర భూములఁ దమలోనఁ, గలుగుట దలపోసి శకరిపురమున
మనుమని రాజు వై శ్ర మను మని దీవించి, సింధుతోయకణాభిరక్షిక్తుఁ జేసి
యనిరుద్ధనందనుం శ్ర డై నవజ్రనిఁ దెచ్చి, మథురఁ బట్టము గట్టి శ్ర మమతఁ బాసి

ఆ. కరుల హరుల భటులఁ శ్ర గంకణాదికముల, మంత్రిజనుల బుధుల శ్ర మానవతుల
నఖిల మయినధనము శ్ర నభిమన్యునుతునకు, నప్పగించి బుద్ధి శ్ర నాశ్రయించి. 384

వ. విరక్తుం డై ధర్మనందనుండు ప్రాజాపత్యం బనియెడియిష్టే గావించి యగ్నుల నాత్మారోహణంబు సేసి నిరహంకారుండును నిరల్పితాశేషబంధనుండును నై సకలేంద్రియంబుల మానసంబున నడంచి ప్రాణాధీనవృత్తి యగుమానసంబును బ్రాణమందును బ్రాణము సహసమందును సుత్యగ్రసహితం బయినయశాసము మృత్యువునందును మృత్యువును బంచభూతంబులకు నైక్యం బైనదేహంబునందును దేహమును గుణత్రయంబునందును గుణత్రయంబు నవిద్యయందును సర్వారోహితృ వగునవిద్యను జీవునియందును జీవుం డయినతన్ను నవ్యయం బయినబ్రహ్మమందును లయింపజేసి బహిరంగవ్యాపారంబులు విడిచి నారచీరలు ధరియించి మోనియు నిరాహారుండును ముక్తకేశుండును నై యున్నతపిశాచ బధిరజనులచందంబున నిరపేక్షత్వంబున.

385

క. చిత్తంబున బ్రహ్మము నా,వృత్తముఁ గావించికొనుచు శ్ర విజ్ఞానధనా యత్తులు దొల్లి వెలింగెడి,యత్తరదిశ కేఁగె నిర్మలలోచ్యోగమునన్.

386

సీ. అంత నాతనితమ్ము శ్ర లనిలపుత్రాదులు, గలిరాకచే బాపకర్మ లగుచుఁ జరియించుప్రజలసంరచారంబు లీక్షించి, యఖిలధర్మంబుల శ్ర నాచరించి వైకుంఠచరణాబ్జరవ రితహృదయు లై, తద్భక్తి నిర్మలశ్రద్ధమును జెంది విషయయుక్తులకుఁ బ్రవేశింపఁగా రాక, నిఘాతకల్పవ్రనిపుణమతులు

తే. బహుళవిజ్ఞానదావాగ్నిశ్రభసితకర్మ, లై నయేకాంతులకు !లక్ష్మ్య శ్ర మై వెలుంగు ముఖ్యనారాయణస్థానశ్రమనకుఁ జనిరి, విగతరజ మైనయాత్మల శ్ర విప్రముఖ్య.

వ. అంత విదురుండు ప్రభాసతీర్థంబున హరియందుఁ జిత్తంబు సేర్చి శరీరంబు విడిచి పితృవర్గంబుతోడ దండధరుం డగుటంజేసి నిజాధికారస్థానంబునకుం జనియె ద్రుపదరాజపుత్రియుఁ బతులవలన నుపేక్షిత యై జగత్పతి యైనవాసుదేవునందుఁ జిత్తంబు సేర్చి తత్పదంబు సేరె నిట్లు.

388

క. పాండవులసంప్రయాణము, పాండురమతి నెవ్వఁ డైనఁ శ్ర ఒలికిన విన్నన్ ఖండితభవుం డై హరిదా,సుం డై కై వల్యపదము శ్ర సొచ్చు నరేంద్రా.

389

వ. అంత నట పరీక్షిత్కుమారుండు జాతకర్త విదు లైనకోవిదులు సెప్పినచందంబున భూసురోత్తమశిక్షావశంబున మహాభాగవతశేఖరుం డై ధర్మపాలనంబు సేయుచు సుత్తునిపుత్రిక నిరావతి యనుమత్తకాశినిం బెండ్లి యయి జనమేజయ ప్రముఖు లైననలుపురుగొడుకుల సుత్పాదించి గంగాపులినతలంబునఁ గృపాచార్యుండు గురుత్వంబు సేయ యాభాగంబులకు వచ్చినదేవతల నీక్షించుచు సదక్షిణంబుగా మూడశ్వమేధంబు లాచరించి దిగ్విజయకాలంబున గోమిథునంబుఁ దన్ను చున్నశూద్రరాజచిహ్నముద్రితం డగుకలిం బట్టి నిగ్రహించె నని చెప్పిన శౌనకుండు పౌరాణికున కి ట్లనియె.

390

—ॐ పరీక్షిస్తహారాజు భూధర్మదేవతలసంవాదం బాలించుట. ॐ—

- క. భూవరయాపపుశూన్రుడు, గోవుం దా నేల తన్నెఁ శ గోరి పరీక్షి
 ద్భూవరుడు దిశల గెలుచుచు, నేవిధిఁ గలి నిగ్రహించె శ నెఱిఁగింపఁ గడే.
- మ. అరవిందాక్షపదారవిందమకరంశ దానక్తు లై యున్నస
 త్పురుషశ్రేష్ఠులన్నతముల్ వినక దుశ్శుద్ధిక్ విలంఘించి దు
 ర్నరవార్తాకథనప్రపంచములు గర్భస్థాప్తముల్ సేసి వా
 సరముల్ న్యర్థతఁ ద్రోచుచుండ జన దీరసంసార మోహంబునన్. 392
- సీ. మనువు నిత్యము గాదు శమరణంబు నిజ మని, యెఱిఁగి మోక్షస్థితి శనిచ్చయించు
 నల్పాయువు లగుమా శ కన్యదుర్జనచరి, శ్రము లోలిఁ గర్ణరంధ్రములఁ బెట్టి
 బంగారునంటియీశ్రబ్దికెడుకాలంబు, బో నాడఁగా నేల శ పుణ్యచరిత
 మాధవపదపద్మశ్రమకరందపానంబు, సేయింపవే యేము శ సేయునట్టి
- ఆ. సత్త్రయాగమునకు శ సమస్తీంద్రులు చీర, వాఁడె దండధరుఁడు శ నచ్చెఁ జూడు
 చంపఁ డొకనినైన శజన్న మయ్యెడుదాఁత, వినుచు నుండుఁ దగిలి శ విష్ణుకథలు.
- క. మందునకు మందబుద్ధికి, మందాయువునకు నిరర్థశమార్గములను గో
 విందచరణారవిందమ, రందము గొనఁ దెఱపి లేదు శ రాత్రింధినముల్. 394
- వ. అని శౌనకుండు వలికిన సూతుం డిట్లనియెఁ బరీక్షిన్నేంద్రుండు నిజవాహినీ
 సందోహసంరక్షితం బగుకురుజాంగల దేశంబున యుద్ధకుతూహలంబు సంగీకరించి
 తీవ్రం బగుకలిసంచారంబు నాకర్ణించి యొక్కనాఁడు సముల్లాసంబున బాణాన
 నంబు గైకొని నీలనీరదనిభతురంగనివహయోజితంబును గంఠీరనకేతనవిభ్రాజ
 తంబును ఫలితమనోరథంబును నైనరథంబు నారోహణంబు సేసి రథతురంగమను
 భటకరటిఘటాసంఘటితం బగువాహినీచక్రంబు నిర్వక్రంబుగం గొలుచ దిగ్విజ
 యార్థంబు వెడలి పూర్వదక్షిణపశ్చిమోత్తరసముద్రలగ్నంబు లునుసంబలానృత
 రమ్యకహిరణ్మయహరివర్ష కింపురుషభద్రాశ్వకేతుమాలాభారతవర్షంబులు నుత్తర
 కురుదేశంబులును జయించి 2తత్తద్దేశవాసు లిచ్చినకానికలు గైకొనుచు మం
 గళపాఠకసంఘాతజేగీయమానపూర్వరాజవృత్తాంతంబు లాకర్ణించుచుఁ బాఠక
 పఠితపద్యంబులవలనం బాండవులకు భక్తవత్సలుం డైనపుండరీకాక్షుం డాచ
 రించిన సారథ్య సఖ్య సాచివ్య సభాపతిత్వ వీరాసనత్వ దూతభావాదికర్తృంబులు
 3(*నశ్వత్థామాస్త్ర) తేజంబువలనఁ దన్ను రక్షించుటయు యాదవపాండవులందలి
 స్నేహనుబంధంబును వారలకుఁ గలిగినభగవద్భక్తివిశేషంబును విని 4విశ్వం
 భరుని భక్తవాత్సల్యంబునకు నాశ్చర్యంబు నొందుచు వందిబృందంబులకు నం
 బరాభరణ సుందరీసందోహంబుల నొసంగుచుఁ బద్మనాభపాదపద్మభజనపర

1. విడంబించి. 2. 'తత్తద్దేశమంగళపాఠక' అని వ్రాఁతప్రతులు. 3. *ఇది మాలానుసారముగఁ జేర్చఁబడినది. 4. విశ్వంభరత్వంబునకు నాశ్చర్యంబు.

తంత్రపవిత్రమానసుం డై యుండె నయ్యెడ వృషభరూపంబున నేకపాదం
బున సంచరించుధర్మ దేవుండు దనసమీపంబున లేగ లేని లేగటికుట్టిచందం
బున హతప్రభ యై నేత్రనలిలంబులు గురియుచు గోరూప యై యున్నధాత్రి
కి ట్లనియె. 395

మ. నయనాంభశకణజాల మేల విడువక శ నాతల్లి నీమేను సా
మయ మై యుండదు మోము వాడినది నీశమన్నించుచుట్టలకుఁ
భయదుఃఖంబులు నేడు వొందవు గదా శ బంధించి శూద్రుల్ పడ
త్రయహీనుక సనుఁ బట్ట పత్తు రనియో శ తాపంబు నీ కేటికిన్. 396

సీ. మఖములు లేమి సగమర్తుల కిటమీఁడ, మఖభాగములు లేక శ మాచు ననియె
రమణులు రమణల శ రక్షింప రనియె తత్పుత్రులఁ దంపులు శ ప్రావ రనియె
భారతి గుజనులఁ శ బ్రాపించు ననియె సద్విపులు నృపుల నేరవెంటు రనియె
కులిశహస్తుఁడు వానశగురియింపకుండఁగఁ, బ్రజలు దుఃఖంబులఁబడుదు రనియె

ఆ. 1 హీనవంశజాతు శ లేలెడ రనియె రాజ్యములు పాడి గలిగి శ జరగ ననియె
మనుజు లన్న పానశమైధునశయనాన, నాదికర్తనక్తు శ లగుదు రనియె. 397

మ. జననీ నీభర మెల్ల డించుటకు నై శ చక్రాయుధం డిన్నిహా
యనముల్ దాను నరాకృతిక మెలఁగి నిశత్యానందముం డేసి పో
యిన నే నింక ననాధ నైతిఁ గుజనుం శ డెవ్వఁడు శాసించునో
పెనుదుఃఖంబులఁ బొందఁగంటి ననియో శ భీతిల్లి చింతించుటల్. 398

క. దెప్పర మగుకాలముచే, నెప్పుడు దేవతల కై న శ నిష్టం బగునీ
యొప్పిదము కృష్ణుఁ డరిగినఁ, దప్పెఁ గదా తల్లి నీవు శ తల్లడపడఁగన్. 399

ప. అనిన భూదేవి యి ట్లనియె. 400

క. ఈలోకంబునఁ బూర్వము, నాలుగుపాదముల నీవు శ నడతువు నేఁ డా
శ్రీలలనేకుఁడు లేమిని, గాలముచే నీకు నొంటిశకా లయ్యెఁ గదే. 401

ప. మఱియు సత్యశౌచదయాక్షమంబులును సంతోషత్యాగశమదమార్జవంబు
లును దపంబును సమత్వంబును బరాపరాధసహనంబును లాభంబు. గలయెడ
నుదాసీనుం డై యుండుటయును శాస్త్రవిచారవిజ్ఞానవిరక్తులును నైశ్వర్యశౌ
ర్యప్రభాదక్షత్వంబులును స్మృతియును స్వాతంత్ర్యంబును గౌశలకాంతిదైర్య
మార్దవప్రతిభాతిశయప్రశయశీలంబులును జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియమనోబలం
బులును సౌభాగ్యగాంభీర్యసైర్యంబులును శ్రద్ధాకీర్తిమానగర్వాభావంబులును
ననియెడి ముప్పదితోమ్మిదిగుణంబులు నవియునుం గాక బ్రహ్మణ్యతాశరణ్యతాది
మహాగుణసమూహంబును శ్రీకృష్ణ దేవునియందు వర్తిల్లుం గావున. 402

- క. గణనాతీతము లగున,ద్వణములు గలచక్రి సనిన శ ఘోరకలిప్తే
రణమునఁ బాపనమూహ, న్రణయుతు లగుజనులఁ జూచి శ నగచేదఁ దండ్రి. 403
- క. దేవతలకు ఋషులకుఁ బితృ, దేవతలకు నాకు నీకు శ ధీరులకును నా
నావర్ణాశ్రమములకును, గోవులకును బాధ యనుచుఁ శ గుండెద ననఘా. 404
- సీ. బ్రహ్మదు లెవ్వనిశభద్రకటాక్షవీ,క్షణము వాంఛింతురు శ సత్తపములఁ
గమలాలయము మాని శకమల యెవ్వనిపాద,కమలంబు సేవింతుఁగౌతుకమునఁ
బరమయోగీంద్రులు శ భవ్యచిత్తములందు, నిలుపుదు రెవ్వని శ నియతితోడ
వేదంబు లెవ్వనిశ్రవిమలచారిత్రముల్, విరుతింపఁగా లేక శ వెగడునడియె
- ఆ. నట్టివాను దేవు శ నబవజ్రాంకుశ,చక్రమీనశంఖశ్చాపకేతు
చిహ్నితంబు లైనశ్రీచరణము లింకఁ, జోక వనుచు నగపు శ సోకె నయ్య.
- క. హరిపాదంబులు సోకెడి,సిరికతమున నిఖిలభునసశ సేవ్యత్వముతో
స్థిర నైతి నిన్నిదినములు, హరి నాగర్వంబు మాన్చి శ యరిగె మహాత్మా. 406
- క. లీలాకారము దాల్చెను, శ్రీలలనేళుడు ఖలుల శ శిక్షించి భవో
న్మూలనము సేయుకొఱకును, నాలుగుపాదముల నన్ను శ నడపించుటకున్. 407
- ఉ. ఆమధురోక్తు లానయము శ లాదరహాసము లాదయారసం
బామరిపెంబు లాతగవు శ లాగమనక్రియ లామనోహర
ప్రేమకరావలోకనముఁ శ బ్రీతిఁ గనుంగొన లేమి మాధవుం
గామిను లేల నిర్దళితకర్తులు యోగులుఁ బాయ నేర్తులే. 408
- క. మెల్లన నాపై యాదన,వల్లభుఁ డడు గిడఁగ మోహశవశ నై నే రం
జిల్లఁగ రోమాంచముక్రియ, మెల్లము లై మెలచు నన్యములు మార్గములన్.
- వ. అని యిట్లు పూర్వవాహిని యైనసరస్వతీతీరంబున ధర్మదేవుండును భూమియు
వృషభధేనురూపంబుల భాషింప రాజర్షి యైనపరీక్షిద్భూనరుండు డగ్గఱియె
నాసమయంబున. 410

కలిపురుషుండు ధర్మదేవతను దన్నుట.

- శా. కైలాసాచలనన్నిభం బగుమహాశ్రగంభీరగోరాజముం
గాలక్రోధుండు దండహస్తుండు నృపాకారుండు క్రూరుండు జం
ఘాలుం డొక్కఁడు శూద్రుఁ డాసురగతిం శ గారుణ్యనిర్ముక్తుఁ డై
నేలం గూలఁగఁ దన్నెఁ బంచితలఁగా శ నిర్ఘాతపాదాహతిన్. 411
- వ. మఱియును. 412
- శా. ఆలోలాంగక సశ్రుతోయకణలీనాక్షి మహాంభారవక్
బాలారూఢతృణావళీకబళలోభవ్యాప్తజిహ్వగ్ర నాం
దోళస్వాంత సజీవవత్స నుదయశ్రద్ధుఁఖాన్వితఁ ఘర క్షి
లాలాపూర్ణశరీర నామొదవు నుగ్గంఘించి తన్నె వడిన్. 413

వ. ఇట్లా భేనువృషభంబుల రెంటినిం గంటకుం డై తన్నుచున్న రాజలక్షణము ద్రితుం
డయినశూద్రునిం జూచి సువర్ణపరికరస్యందనాహుం డగునభిమన్యునంద
నుండు గోదండంబు నగుణంబు సేసి మేఘగంభీరరవంబు లగువచనంబుల
నిట్లనియె. 414

శా. నిన్నుం గొమ్ములఁ జిమ్మెనో కదిసెనో శ నిర్భీతి వై గోవులం
దన్నం గారణ మేమి మద్భుజననారథక్షోణి నేవేశలం
దున్నేరంబులు సేయ రా దెఱుంగవా శ ధూర్తత్వము భూమిభృ
త్సన్నాహంబు నొనర్చె దెవ్వఁడవు నిశ శాసించెడన్ దుర్జతీ. 415

క. గాండీవియుఁ జక్రియు భూమండలిఁ బెడఁబాసి చనిన శ మదమత్తుఁడ వై
దండింపఁ దగనివారల, దండించెదు నీవ తగుదు శ దండనమునకున్. 416

వ. అని వృషభంబు సుద్దేశించి యిట్లనియె. 417

మ. కురుధాత్రీశ్వర బాహువప్రయుగళీశగుప్తక్షమామండలిం
బరికింపఁ భవదీయసేత్రజనితాంభ శ్శ్రేణి దక్కన్ జనుల్
దొరఁగం 1 జేయ రథర్థ సంజనితజంతుశ్రేణిబాష్పంబులన్
గురుశక్తి విదళింతుఁ జూడు మితనిన్ శ గోమూర్తి దేవోత్తమా. 418

క. జాలిఁ బడ నేల నాశర, జాలంబులపాలు సేసి శ చంపెద వీనిన్
భూలోకంబున నిపు డే, నాలుగుపాదముల నిన్ను శ నడిపింతుఁ జుమీ. 419

ఉ. వాచవి యైనగడ్డిఁ దిని శ వాహినులందు జలంబు ద్రావఁ గా
నీచరణంబు లెవ్వఁ డిటు శ నిర్దళితంబుగఁ జేసె వాఁడు దా
భేచరుఁ డైన వాని మణిశీలితభూషణయుక్తబాహులన్
వే చని త్రుంచి నైతు వినునీదికి నేగిన నేల డాగినన్. 420

వ. అని మఱియు గోమూర్తి యయినభూదేవితో నిట్లనియె. 421

చ. అగణితవైభవం డగుమురరాంతకుఁ డక్కట పోయె నంచు నె
వ్వగలఁ 2 గృశించి సేత్రముల శ వారికణంబులు దేకు మమ్మ లో
బెగడకుమమ్మ మద్విశిఖరబృందములన్ వృషలున్ వధింతు నా
మగఁటిమిఁ జూడవమ్మ వెఱ శ మానఁ గదమ్మ శుభప్రదాయినీ. 422

క. సాధువు లగుజంతువులకు, బాధలు గావించుఖిలుల శ భ్రజంపనిరా
జాధమునాయుస్స్వర్గ, శ్రీధనములు వీటిఁ బోవు శ సిద్ధము తల్లీ. 423

క. దుష్టజననిగ్రహంబును, శిష్టజనానుగ్రహంబుఁ శ జేయఁగ నృపులన్
స్త్రష్ట విధించె బురాణ, ద్రష్టలు సెప్పుదురు పరమరథర్థము సాధ్యీ. 424

వ. అనిన ధర్మనందనపాత్రునకు వృషభమూర్తి సున్నధర్మదేవుం డిట్లనియె. 425

ఉ. క్రూరులఁ జంపి సాధువులశకుఁ విజయం బొనరించునట్టియా
 పొరవంశజాతుఁడవు శ భాగ్యవంశజుఁడ వాదు తొల్లి మీ
 వారిటువంటివారగుట శ వారిజనేత్రుఁడు మెచ్చి దౌత్యసం
 చారము సేసెఁ గాదె నృపనత్తమ భక్తిలతానిబద్ధుఁ డై. 426

వ. నరేంద్రా యేము ప్రాణులకు దుఃఖహేతువులము గాము మావలన దుఃఖింబు
 నొందెడుపురుషుండు లేడు వాదివాక్యభేదంబులఁ గొందఱు మోహితులై
 భేదంబు నాచ్ఛాదించి తమకు నాత్మ సుఖదుఃఖింబుల నిచ్చుప్రభు వని చెప్పుదుగు
 గొందఱు గ్రహదేవతాదులకుఁ బ్రభుత్వంబు సంపాదించురు గొందఱు
 గర్తంబునకుం బ్రాభవంబుం బ్రకటింతురు గొందఱు స్వభావంబు ప్రభు
 వని పలుకుదు రిం దెవ్వరికిని సుఖదుఃఖప్రదానంబు సేయఁ బ్రభుత్వంబు
 లేదు పరులవలన దుఃఖింబు వచ్చిన సధర్మంబు పరులు నేసి రని విచారించ
 వలదు తర్కింపను నిర్దేశింపను రానిపరమేశ్వరునివలన సర్వంబు సగుచుండు
 ననిన ధర్మ దేవునికి ధర్మనందనపౌత్రుం డిట్లనియె. 427

ఆ. ధర్మమూర్తి వయ్య శ ధర్మజ పృషయాప, పరమధర్మ మీపు శ పలుకుత్రోవ
 పాపకర్మచేయుపాపంబు సూచించె, బాపకర్మఁ డేగిరపథము వచ్చు. 428

వ. మఱియు దేవమాయవలన భూతంబులవాఙ్మనసంబులకు వధ్యభూతుకలక్షణా
 వృత్తి సులభంబుగఁ దెలియ రాదు నీవు ధర్మ దేవతపు కృతయుగంబునం దృఢ
 శ్లోచదయానత్యంబు లను నాలుగు నీకుం బాదంబు లని చెప్పుదురు (*ప్రేతా
 యుగంబునం బూర్వోక్తపాదచతుష్కంబునం దొక్కపాదంబు శ్రీణం బయ్యె
 ద్వాపరంబునఁ బాదద్వయంబు నశించె గలియుగంబందు నివ్వడువున) నిప్పుడు
 నీకుఁ బాదత్రయంబు భగ్నం బయ్యె నవశిష్టం బగుభవదీయచతుర్థపాదంబు
 సధర్మంబు గల్యంతంబుననిగ్రహింపగమకించుచున్నయది విను మదియునుంగాక.

మ. భరముం బాపి రమావిభండు గరుణం శ బాదంబులం ద్రొక్కఁగా
 స్థిర యై వేడుక నింతకాలము సుఖశ్రీ నొందె భూదేవి త
 చ్చరణస్పర్శము లేమి శూద్రకులజల్ శ శాసించు రంచుక నిరం
 తరశోకంబున నీరు గన్నుల నిడెక శ ధర్మజ వీక్షించితే. 430

—శుభపరిక్షిన్నహారాజ గలిని నిగ్రహించి ధర్మపరపాలనముసేయుట.—

వ. అని యిట్లు ధర్మధర్మ దేవతల బుజ్జగించి మహారథుం డయినవిజయపౌత్రుండు
 క్రొక్కరుమెఱుంగు తెఱుంగు ధిక్కరించుచు దిక్కులకు వెక్కనం బయినయడి
 దంబు బెడిదంబుగ జడిపించి పాపహేతు వయినకలిరూపు మాప సుద్యోగిం
 చిన వాఁడు రాజకూపంబు విడనాడి వాడినమొగంబుతోడ భయవిహ్వలుం

1. 'యోగీశ్వరులు' అచ్చుప్రతి. 2. 'వైవజ్ఞాలు' అ. ప్ర. 3. 'మీమాంసకులు' అ. ప్ర.
 4. 'లోకాయతికులు' అ. ప్ర. 5. బుపేక్షింప. 6. (*) ఇది పండితులు గూర్చినది.

డై హస్తంబులు సాచి తత్పాదమూలవిన్యస్తమస్తకుం డై ప్రణామంబు సేసి.

క. కంపించె దేహ మెల్లం, జంపకు మోరాజతిలక శ్ర శరణాగతు ర
క్షింపు మని తనకు మ్రొక్కినఁ, జంపక కలిరాజుఁ జూచి శ్ర జనపతి వలుకున్.

క. అర్జునకీర్తనమేతుం, డర్జునపౌత్రుండు భయరసావృతజనలఁ
నిర్జించి చంపఁ దలఁపఁడు, దుర్జునభావంబు విడిచి శ్ర తొలఁగు దురాత్మా. 433

వ. నీవు పాపబంధుండవు మదీయబాహుపాలితం బయినమహీమండలంబున నిలువ
వలనదు రాజదేహంబునందు వర్తించునిన్ను ససత్యలోభ చౌర్య దౌర్జన్య దురా
చారమాయాకలహాకపటకలుపాలత్యైదిధరేతరసమూహంబు లాశ్రయించు
సత్యధర్మంబులకు నివాసం బగుబ్రహ్మవర్తదేశంబున యజ్ఞవిస్తారనిపుణు లయిన
వారు యజ్ఞేశ్వరుం డయినహరింగూర్చి యాగంబు సేయుచున్నవారు యజంచు
వారలకు సుఖప్రదానంబు సేయుచు సకలభూతాంతర్యామి యై భగవంతుం
డయినహరి జంగమస్థావరంబులకు సంతరంగఽహిరంగంబుల సంచరించువాయు
పుచందంబున నాత్మరూపంబున మనోరథంబుల నిచ్చుం గావున నీ విం దుండ
వలవ దనుచు దండహస్తం డయినజమునికై వడి మండలాగ్రంబు సాచిన రాజ
వర్జునకుం గలి యిట్లనియె. 434

క. జగతీశ్వర నీయడిదము, ధగధగితప్రభలతోడఁ శ్ర దఱచుగ మెఱవఁ
జగడెం జిత్తము గుండెలు, వగిలెడి నిక నెందుఁ జొత్తు శ్ర భావింపఁ గడే. 435

వ. నరేంద్రా నిన్ను నారోపితశరశరాసను సర్వప్రదేశంబులందును విలోకించుచు
న్నవాఁడ నే నెక్కడ నుండుదు నానతి మ్మనిన రాజన్యశేఖరుండు ప్రాణిపథస్త్రీ
ద్యూతపానంబు లనియెడునాలుగుస్తానంబుల నిచ్చి మఱియు నడిగిన సువర్ణ
మూలం బగుససత్యమదకామహింసాపైఠరంబు లనియెడు పంచప్రదేశంబుల
నొసంగి యితరస్థలంబుల స్పృశింప కుండ నియమించె నిట్లు కలినిగ్రహంబు
సేసి హీనంబు లయినతపశ్శౌచదయ లనియెడిమూఁడుపాదంబులు వృషభ
మూర్తి యయినధర్మదేవత కిచ్చి విశ్వంభరకు నిర్భరిం బయినసంతోషంబు
సంపాదించి. 436

క. గజనామధేయపురిమున, గజరిపువీరమున ఘనుఁడు శ్ర గలిదముఁడు మహా
గజవైరిపరాక్రముఁ డే, గజవిజ లే కుండఁ దాల్చె శ్ర గౌరవలక్ష్మిన్. 437

వ. ఇట్లు కృష్ణనియన్త్రహంబున సశ్వత్థామబాణపావకంబువలన బ్రదికి వృషభ
మూర్తి యయినధర్మదేవతకు సభయం బిచ్చినపరీక్షిన్న రేంద్రుండు బ్రాహ్మణ
శాపస్తాపతక్షకాహిభయంబువలనఁ బ్రాణంబులు వోవు నని యెఱింగి సర్వ
సంగంబులు వర్జించి శుకునకు శిష్యుం డై విజ్ఞానంబు గలిగి గంగాతరంగిణీతీరం
బునం గళేబరంబు విడిచె వినుఁడు. 438

- క. హరివార్త లెఱుఁగువారికి, హరిఁదములు దలఁచువారి శ్ర కసవరితంబుకొ
హరికథలు వినెడివారికి, మరణాగతమోహసంభ్రమము లే దనఘా. 439
- క. శుభచరితుఁడు హరి యరిగినఁ, బ్రభవించి ధరిత్రి నెల్లఁ శ్ర బ్రబ్బియుఁ గలి దా
నభిమన్యసుతునిచేతను, బ్రభవింపక యడఁగి యుండె శ్ర భార్గవముఖ్యా. 440
- వ. ఇవ్విధంబునఁ జతుస్సముద్రముద్రితాఖిలమహీమండలప్రాజ్యసామ్రాజ్యంబు పూ
జ్యంబుగాఁ జేయుచు నాయభిమన్యసంభవుండు. 441
- ఉ. చేసినఁ గాని పాపములు శ్ర సెందవు చేయఁ దలంచినంతటం
జేసెద నన్నమాత్రమునఁ శ్ర జెందుఁ గదా కలివేళఁ బుణ్యముల్
మోసము లే దటంచు సృష్టముఖ్యుఁడు గాచెఁ గలికై మరంద ము
ల్లాసముతోడఁ గ్రోలి విరులం దెగఁజూడని తేటికై నడిన్. 442
- వ. మఱియుం బ్రమత్తు లై యధీరు లగునరులయందు వృకంబుచందంబున నొదిగి
లాఁచుకొని యుండి చేష్టించుంగాని ధీరు లై నవారికిం గలివలనిభయంబు లే దని
కలి నంతంబు నొందింపఁ డయ్యె ననిసి విని ఋషులు సూతున కిట్లనిరి. 443
- సీ. పారాణికోత్రమ శ్ర బ్రదుకుము పెక్కేండ్లు, తామరసాక్షునిరధవళయశము
మరణశీలుర మైననమా కెఱింగించితి, కల్పితం బగుక్రతుకర్త మందుఁ
బొగలచేఁ బొగిలి యరబుద్ధచిత్తుల మైన, మము హరిపదపద్మమధురరసముఁ
ద్రావించితివి నీవు శ్ర ధన్యుల మైతిమి, జన్మాంతరము లేనిరస్వర్గ మైన
- తే. విష్ణుభక్తులనంగంబురవెలకు రాదు, ప్రకృతిగుణహీనుఁ డగుచక్రభద్రగుణము
లీశకమలానసాదులు శ్ర నెఱుఁగ లేరు, వినికి వినఁ జాల మనియెడిరవెట్టి గలఁడె.
- క. శ్రీపంబులు ఖండితనం, తాపంబులు గల్గి పాంధరతమసమహోద్య
ద్దీపంబులు పాపండుడు, రాపంబులు విష్ణువందరనాలాపంబుల్. 445
- క. పావనములు దురితలతా, లావనములు నిత్యమంగరశప్రాభవనం
జీవనములు లక్ష్మీనం, భావనములు వాసుదేవరస సేవనముల్. 446
- ఆ. పరమభాగవతుఁడు శ్ర పాండవపౌత్రుండు, శుకునిభాషణముల శ్ర శుద్ధబుద్ధి
యై విరాజమానుఁ శ్ర డై ముక్తి యగువిష్ణు, పాదమూల మెట్లు శ్ర పడె సే ననఘ.
- వ. మహాత్మా విచిత్రయోగనిష్ఠాకలితంబును విష్ణుచరితలలితంబును బరమపుణ్యం
బును సకలకల్యాణగుణగణ్యంబును భాగవతజనాపేక్షితంబును నై సపారీక్షిత
భాగవతాఖ్యానంబు వినిపింపు మనిన సూతుం డిట్లనియె. 448
- క. మిముఖోటిపెద్దవారలు, కమలాక్షునిచరిత మడుగఁగఁ జెప్పెడిభా
గ్యము గలిగె నేడు నాజన్మము సఫలం బయ్యె వృద్ధరమాన్యుడ నగుటన్. 449
- క. కులహీనుఁడు నారాయణ, విలసత్కథనములు గడఁక శ్ర వినిపించినఁ ద
త్కులహీనతఁ బాసి మహో, జ్వలకులజత్వమును బొందు శ్ర సన్తునులారా. 450

- సీ. ఎవ్వనిగుణజాల శ్రమెన్న జిహ్వలు లేక, నలినగర్భాదు లగనంతః డంప్రు
కోరెడువిబుధేంద్రకోటి నొల్లక లక్ష్మీ, ప్రార్థించె నెవ్వనిశాదరజము
బ్రహ్మ యెవ్వనిశాదరపద్మంబు గడిగిన, జలము ధన్యత నిచ్చె శ్ర జనుల కెల్ల
భగవంతుఁ డనియెశీభద్రశబ్దమునకు, నెవ్వఁ డర్థాకృతి శ్ర నేపు మిగులు
- ఆ. నేనుహాత్తు నాశ్రయించి శరీరాది, సంగకోటి నెల్ల శ్ర సంహరించి
ప్రాభవమున 1మునులు శ్ర పారమహంస్యంబు, నొంది తిరిగి రాకశ్రయుండు రెలమి.
- చ. క్రనుమున మింటికై యెగయుఁ శ్ర గాక విహంగము మింటి దైవసా
రము గన నేర్చునే హరిపరరాక్రమ మోషినయంతః గాక స
ర్వము వివరింప నెవ్వఁడు ప్రవర్తకుఁ డౌ ముచులార 2నాదుచి
త్తమునకు నెంత గానఁబడెఁ శ్ర దప్పక చెప్పెద మీకు నంతయున్. 452
- క. వేదండపురాధీశుఁడు, గోదండము నేతఁ బట్టికొని గహనములో
వేదండాదుల నొకనాఁ, దేదండలఁ బోన నీక శ్ర యెగచెన్ బలిమిన్. 453
- క. ఒగ్గములు ద్రవ్వె పడు మని, యొగ్గెడు పెనుఁ దెరల వలల శ్ర నురలుమ్మగములన్
డగ్గటి చంపెడువేడుక, వెగ్గల మై చిత్తమందు శ్ర వెంటాడింపన్. 454
- క. కోలముల గవయవృకశా, ద్రూలములఁ దరఱుఖడ్గరోహితహరిశుం
డాలముల శరభచమర, వ్యాలముల వధించె విభుఁడు శ్ర వడి నోలములన్. 455

—అశ్విపరీక్షితుఁడు వేటాడి శమికునిపై మృతసర్పము నెత్తి వైచుట.—

- క. మృగయులు మెచ్చ నరేంద్రుఁడు, మృగరాజపరాక్రమమున శ్రమెఱసి హరించెన్
మృగధరమండలమునఁ గల, మృగ మొక్కటి దక్క సర్వమృగముల నెల్లన్.
- న. ఇట్లు వాటం బయినవేటతమకంబున మృగంబులవెంబడిం బడి యెగచుచుం
జరించుటంజేసి బుభుక్షాపిపాసలవలన మిగులఁ బరిశ్రాంతం డయి ధరణీకాం
తుండు చల్లనినీటికొలంకుం గానక కలంకితచిత్తుం డై చని చని యొక్కతపో
వనంబు గని యందు. 457
- సీ. మెలఁగుట చాలించి శ్ర మీలితనేత్రుఁ డై, శాంతుఁ డై కూర్చుండి శ్ర జడత లేక
ప్రాణమనోబుద్ధిపంచేంద్రియంబుల, బహిరంగవీధులఁ శ్ర బాట నీక
జాగరణాదికశ్రస్థానత్రయము దాటి, పరమ మై యుండెడిరపదముఁ దెలిసి
బ్రహ్మభూతత్వసంప్రప్త్యవిక్రియుఁ డయి, యతిదీర్ఘ జటలు ద శ్ర న్నావరింప
తే. నలఘురుచర ధారియై శ్ర యలరుచున్న, తపసిఁ బొడగని శోషితరతాలుండగుచు
నెండి తడి లేక కుత్తుక శ్ర నెలుగు డింద, మందభావల నిట్లను శ్ర మనుజవిభుఁడు.
- క. తోయములు దెమ్ము మా కీ, తోయము వేటాడ వెరపు శ్ర దొరకదు ఘనచే
తోయుత డప్పి జనించెను, తోయమువారలును లేరు శ్ర దుస్సహ మనఘా. 459

1. ఘనలు. 2. బుద్ధిచి, త్తములకు. 3. తోయము వేటాడువేశఁ † దొల్లి పాడును దీ,
తోయముక్రియ జలదాహము,

న. అని భూవరుండు శమీకమహాముని 1 సమాధినిష్ఠానిమిలితనేత్రుండును విస్తృత బాహ్యంతరింద్రియకృతసంచారుండును హరిచింతాపరుండును నై యుండుట విచారింపలేక.

460

ఉ. కన్నులు మూసి బ్రాహ్మణుడు శ గర్వముతోడుత నున్నవాడు చే సన్నల నైస ర మ్మనఁడు శ సారజలంబులు దెచ్చి పోయఁ జే మన్నన లైనఁ జేయఁడు సరమగ్రఫలంబులు వెట్టఁ డింతఁను పన్నత నొందెనే తనతరశ్శృంగాప్రతిమప్రభావముల్.

461

ఆ. వారిఁ గోరు చున్నవారికి శీతల, వారి యిఘట యెట్టివారి కియిస వారిఁజంబు గాని శ నలసిసధర్మంబు, వారి యిడఁడు 2 దాహవారి గాఁడు.

462

చ. అని మనుజేశ్వరుండు మృగశయాససరాగతతోయదాహసం జనితదురంతరోషమున శ సంయమి దన్ను దిరస్కరించి పూ జనములు సేయఁ డంచు మృతశసర్పము నొక్కటి వింటిగొప్పనుం బని వడి తెచ్చి వైచె నటు శ బ్రహ్మముసింద్రునియంసవేదికన్.

463

న. ఇట్లంతడు 3 (*ప్రత్యాహృతబాహ్యంతరింద్రియుం డగుట నిమిలితలోచనంబు గా నోపునో యట్లు గాక గతాగతు లగుక్షత్రిబంధులచే నేమి యని మృషాస మాధినిష్ఠుండు గా నోపునో యని వితర్కించుచు) వృథారోషదర్పంబున ముని మూఁపున గతాసు నయినసర్పంబు నిడి నరేశ్వరుండు నసపురంబునకుం జనియె నంత సమీపవర్తు లైనమునికుమారు లంతయుం దెలియం జూచి శమీకనంగ నుం డైనశృంగికడకుం జని.

464

శమీకపుత్తులం డనుశృంగి పరీక్షితుని శపించుట.

క. నరగంధగజస్యందన, తురగంబుల నేలురాజు శ తోయాశురుఁ డై పరఁగఁ నీజనకునిమెడ, నురగముఁ దగిలించి పోయె శ నోడక తండ్రి.

465

న. అని పలికిన సమాననయోహాపమునికుమారలీలాసంగి యయినశృంగి శృంగంబు లతోడిమూర్తి 4 ధరియించినట్లు విజృంభించి రోషనరంభంబున నుదగిఁడి 5 (*బ ల్యన్నంబుల భుజించి పుష్పంబు లగుపరపుష్పంబులుంబోలె బలిసియు ద్వారంబు లం గాచిగొని యుండుసారమేయంబులపగిది దాసభూత లగుక్షత్రియాభాసు లెట్లు బ్రాహ్మణోత్తములచే స్వరక్షకులుగ నిరూపితు లయి రట్టివార లెట్లు తద్గృ హంబుల భాండసంగతం బగునన్నంబు భుజింప నర్హు లగుదురు తత్కృతంబు లయినద్రోహంబు లెట్లు నిజస్వామిం జెందు నని మఱియు) ని ట్లనియె.

466

1. 'సమాధి నుండి హరిచింతాపరుం డై' అని వ్రాతప్రతులు.

2. ధర్మవారి గాఁడు.

3. 5 (*) ఇవి మూలానుసారముగాఁ జేర్చబడినవి.

4. ధరియించి విజృంభించురోషరసంబుభంగి నుదరి,

- ఉ. ఆడఁడు తన్ను దూషణము శ్రీ లాశ్రమవాసులఁ గాని వైరులం
గూడఁడు కందమూలములు శ్రీ గూడు గఁ దించు సమాధినిష్ఠుఁ డై
వీడఁడు లోనిచూడ్కులను శ్రీ విష్ణునిఁ దక్కఁ బరప్రపంచముం
జూడఁడు మద్గురుండు ఫణిఁ శ్రీ జుట్టఁగ నేటికి రాచవానికిన్. 467
- ఉ. పోము హిరణ్యదానములఁ శ్రీ బుచ్చుకొనంగ ధనంబు లేమియుం
దేము సవంచనంబులుగ శ్రీ దీవన లిచ్చుచు వేసరింపఁ గా
రాము వనంబులకై గృహవిర్రాముల మై నివసింపఁ జెల్లరే
పామును వైవఁగాఁ దగునె శ్రీ బ్రహ్మసునీంద్రభుజార్గళంబునన్. 468
- క. పుడమిఁ గలజనులు వొగడఁగఁ, గుఱుతురు గట్టుదురు గాక శ్రీ కువలయపతు లై
యడవుల నిడుమలఁ బడియెడి, బడుగులమెడ నిడఁగఁ దగునె శ్రీ పన్నగశవమున్. 469
- క. భగవంతుఁడు గోవిందుఁడు, జగతిం బెడఁబాసి చనిన శ్రీ శాసింపంగా
దగువారు లేమి దుర్జను, లెగసి మహాసాధుజనుల శ్రీ నేఁచెద రకటా. 470
- క. బాలకులార్ధధరిత్రీ, పాలకు శపియింతు ననుచు శ్రీ బలువడిని విలో
లాలకుఁ డగుమునికుంజర, బాలకుఁ డరిగెం ద్రిలోకరపాలకు లదరన్. 471
- వ. ఇట్లు రోపించి కాశికీనదికిం జని జలోపస్పర్శనంబు సేసి. 472
- ఉ. ఓడక వింటికోపున మృతతోరగముం గొని వచ్చి మాటుమా
టాడక యున్నమజ్జనకుశనంసతలంబునఁ బెట్టి దుర్లద
క్రీడఁ జరించురాజు హరశ్రీకేశవు 1 లొడ్డిననైనఁ జచ్చు బో
యెడవనాఁడు తక్షక ఫణింద్రవిషానల హేతినంహతిన్. 473
- వ. అని శమీకమహామునికుమారుం డయినశృంగి పరీక్షిన్న రేంద్రుని శపియించి
నిజాశ్రమంబునకుం జనుదెంచి కంఠలగ్న కాకోదరకళేబరుం డైనతండ్రిం జూచి.
- క. ఇయ్యెడ నీకంఠమునకు, నియ్యరగశవంబుఁ దెచ్చి శ్రీ యీ నేర్చినయా
దయ్య మిఁక నేమి సేయదు, నెయ్యంబులు లేవు సుమ్మ శ్రీ నృపులకుఁ దండ్రి. 475
- శా. స్తారంభంబున వేట వచ్చి ధరణీరపాలుండు మాతండ్రిపై
నేరం బేమియు లేక సర్పశవముకై శ్రీ నేఁ డుగ్గుఁ డై వైచినాఁ
డీరీతికై ఫణి గ్రమ్మఱకై బ్రదుకునో శ్రీ హింసించునో కోటలకై
రాచే తాపసులార దీనిఁ దివరే శ్రీ రక్షింపరే మ్రొక్కెదన్. 476
- వ. అని వెఱపున సర్పంబుఁ దిగుచునేర్పులేక యెలుంగై త్తియెడ్చుచున్న కుమారకు
రోదనధ్వని విని యాంగిరసుం డయినశమీకుండు సమాధి సాలించి మెల్లన
కన్నులు దెఱచి మూఁపున వ్రేలు చున్నమృతతోరగంబు నీక్షించి తీసి పాట
వైచి కుమారకుం జూచి. 477

1. లాఁగినఁ జచ్చు నేటితో, నేడవ. 2. యీ నేర్చినయా, దయ్య మిఁక నేమి సేయదు,

- క. ఏకీడు నాచరింపము, లోకులకు మనము సర్వలోకసములమున్
శోకింప నేల పుత్రక, కాకోదర మేల వచ్చెన్ గంఠంబునకున్. 478
- వ. అని యడిగినఁ దండ్రికిం గొడుగు రాజు నచ్చి సర్పంబు వైచుటయుం దాను
శపించుటయును వినిపించిన నమ్మని దనదివ్యజ్ఞానంబున నమూనవేంద్రుండు
పరీక్షింపనేర్పడెను యెఱింగి కొడుకునలన సంతసింపక యిట్లనియె. 479
- క. బెట్టిద మగుశాపమునకు, దట్టపుద్రోహంబు గాదు న్ధరణీకాంతుం
గట్టా యేల శపించితి, పట్టి తక్షకవిషాగ్నిపా లగు మనుచున్. 480
- ఆ. తల్లికడుపులోన న్దగ్ధుఁడై క్రమ్మఁగ, గమలనాభుకరుఁడ న్గలిగినాఁడు
బలిమి గలిగి ప్రజలన్ బాలించు చున్నాఁడు, దిట్టపడుచ రాజుఁడైట్టదగునె. 481
- ఉ. కాపరి లేనిగొట్టియలన్ కైవడిఁ గంటకచోరకోటిచే
నే పఱియున్న దీభునన న్మిఠుఁడు గృహఁడు లేమి నిట్టిచో
భూపరిపాలనంబు సమర్థునితం డొనరింపఁ జెల్లరే
యీపరిపాటిద్రోహమున న్నిట్లు శపింపఁగ నేల బాలకా. 482
- నీ. పాపంబు నీచేతఁ న్బ్రాపించె మన కింక, రాజు నశించినరాజ్యమందు
బలవంతుఁ డగువాఁడు న్బలహీనుపశుదార, హయసువరాదుల న్నపహరించు
జారచోరాదులు న్సంచరింతురు ప్రజ, కన్యోన్యకలహంబు న్లతిశయిల్లు
వైదికం బై యున్నవర్ణాశ్రమాచార,ధర్మ మించుక లేక తప్పు న్పోవు 483
- ఆ. నంతమీఁద లోకు న్నలర్థకామంబులఁ, దగిలి సంచరింప న్ధరణి నెల్ల
వర్ణసంకరములు న్నచ్చు మర్కటసార,మేయములకు వచ్చుమేరఁ బుత్ర. 484
- ఉ. భారతవంశజుం బరమశ్రభాగవతున్ హయమేధయాజి నా
చారపరున్ మహానయవిశ్రాంతు రాజకులై కభూషణున్
నీరము గోరి నేఁడు మననలకు వచ్చినయర్థి భక్తి న
త్కారము నేసి పంపఁ జనుఁ న్గాక శపింపఁగ నీకు ధర్మమే. 485
- క. భూవతికి నిరపరాధము, శాపము దా నిచ్చె బుద్ధిశాపలమున మా
పాపండు మీ డొనరించిన,పాపము దొలగింపు కృష్ణ న్పరమేశ్వ హరీ. 486
- క. పొడిచినఁ దిట్టినఁ గొట్టినఁ, బడు చుందురు గాని పరమశ్రభాగవతులు దా
రొడఁబడరు మాఱు నేయఁగఁ, గొడుకా విభుఁ డెగు నేయఁగోరఁడు నీకున్. 487
- క. చెలఁగరు కలఁగరు సాధులు, మిళితము లయి పరులవలన న్మేలుం గీడున్
నెలకొనిన నైన నాత్మకు, నొలయపు సుఖదుఃఖచయము న్ముగ్ధములగుచున్. 488
- వ. అని యిట్లు శమికమహామునీంద్రుండు గ్రమ్మఁగ శక్తి లేనికొడుకు నేసినపా
పంబునకు సంతాపంబు నొంది తనశిష్యు నొకమునికుమారునిం బిలిచి యేత
ద్వైతాంతం బంతయు రాజున కెఱింగించి రమ్మని పంచె నంత నాయభిమన్యు

పుత్రుండు శమికమునిశిష్యునివలన శాపవృత్తాంతంబు విని కామకోధాదివిషయానస్తం డగుతనకుం దక్షకవిపాగ్ని విరక్తిబీజం బగు ననుచుఁ గరినగరంబునకుం జని యేకాంతంబున.

488

పరీక్షితుఁడు విప్రశాపం బెఱింగి ప్రాయోపవిష్టం డగుట.

ఉ. ఏటికి వేట వోయితి ముగ్ధసింధుఁడు గాఢసమాధి నుండఁగా
నేటికిఁ దద్భుజాగ్రమున శ నేసితి సర్పశవంబుఁ దెచ్చి నే
నేటికిఁ బాపసాహసము శ లీక్రియఁ జేసితి దైవయోగము
దాటఁగ రాదు వేగిరమ శ తథ్యము గీడు జనించు ఘోర మై.

489

ఉ. పామువిపాగ్ని కీలములఁ శ బ్రాణము లేఁగిన నేఁగుఁ గాక యీ
భూమియు రాజ్యభోగములుఁ శ బోయిన నిప్పుడ పోవుఁ గాక సా
దామినిఁ బోలుజీవనముఁ శ దధ్యముగాఁ దలపోసి యింక నే
నే మని మాటు దిట్టుదు ముగ్ధసింద్రకుమారకు దుర్ని వారకున్.

490

ఆ. రాజ ననుచుఁ బోయి శ రాజ్యగర్వంబున, వనముకోటకు వారిశవనము సొచ్చి
దందశూకశవముఁ శ దండిపై వైచినఁ, బొలియఁ దిట్ట కేల శ పోవు సుతుఁడు.

క. గోవులకును బ్రాహ్మణులకు, దేవతలకు నెల్లప్రాద్దుఁ శ దెంపునఁ బీడల్
గావించుపాపమానస, మేవిధమునఁ బుట్ట కుండ శ నే వారెందున్.

492

వ. అని వితర్కించి.

493

క. దామోదరపదభక్తిం, గామాదుల గెల్చినాఁడు శ గావునఁ గరుణ
భూమిశుఁ డలుగఁ డయ్యెను, సామర్థ్యము గలిగి దోషసంగి శృంగిన్.

494

వ. అంత మునికుమారుండు శపించినవృత్తాంతంబు దక్షకుండు విని యెడరు వేచి
యుండె నిట తక్షకవ్యాళవిషానలజ్వాలాజ్వాలంబునం దనకు సప్తమదినంబున
మరణం బని యెఱింగినవాఁడు గావున భూపాలుండు భూలోకస్వర్గలోకభోగం
బులు హేయంబు లని తలంచి రాజ్యంబు విసర్జించి నిరశనత్వదీక్షాచరణంబు
సంకల్పించుకొని.

495

మ. తులసీసంయుతదైత్యజిత్పదరజస్తోమంబుకంఠై మహా
జ్జ్వల మై దిక్పతిసంఘసంయుతజగత్సైభాగ్యసంపాది యై
కలిదోషావళి నెల్లఁ బాపెడివియర్థంగాప్రవాహంబులో
పలికిం బోయి మరివ్యమాణుఁ డగుచుం శ బ్రాయోపవేశంబునన్.

496

క. చిత్తము గోవిందపదాయత్తముఁ గావించి మాని శ యై తనలో నే
తత్తటము లేక భూవర,నత్తముఁడు వసించె ముక్తసంగత్వమునన్.

497

వ. ఇట్లు పాండవపౌత్రుండు ముకుందచరణారవిందవందనానందకందాయమాన
మానసుం డై విష్ణుపదీతీరంబునం బ్రాయోపవేశంబున నుండుట విని సకలలోక

పావనమూర్తులు మహానుభావులు నగుచుఁ దీర్థంబులకుం దీర్థత్వంబు నొసంగ
సమర్థులైనయత్రి విశ్వామిత్ర మైత్రేయ భృగు వసిష్ఠ పరాశర చ్యవన భర
ద్వాజ పరశురామ దేవల గౌతమ కశ్యప కవష కణ్వా కలశసంభవ వ్యాస ప
ర్వతనారద ప్రముఖులైనబ్రహ్మరి దేవర్షి రాజర్షి పుంగవులును గాండర్వు లయిన
యరుణాదులును మతియు నానాగోత్రసంజాతులైనమునులును శిష్యప్రశిష్య
సమేతులైన చనుదెంచిన వారలకుఁ బ్రత్యుత్థానంబుసేసి పూజించి దండప్రణా
మంబు లాచరించి కూర్చుండ నియోగించి.

498

క. క్రమ్మఱ సమ్మనివిభులకు, నమ్మనుజేంద్రుండు మ్రొక్కి శ హర్షాశ్రుతతుల్
గ్రమ్మగ ముకుళితకరుడై, సమ్మతముగఁ జెప్ప నాత్మశసంచారంబున్.

499

ఉ. ఓషిక లేక చచ్చినమృహోరగముం గొని వచ్చి కోపి నై
తాపసుమూఁపుపై నిడినశ్రదారుణచిత్తుండ మత్తుండఁ మహా
పాపుండ మీరు పావతృణశపావకులు త్తము లయ్యలార నా
పాపము వాయుమార్గముఁ గృతపాపరులార విధించి చెప్పరే.

500

ఉ. భూసురపాదరేణువులు శ పుణ్యులఁ జేయు నరేంద్రులఁ ధరి
త్రీసురులార మీచరణశరేణుకణంబులు మేను సోకి నా
చేసినపాప మంతయు నశశించె గృతార్థుండ నైతి నెద్ది యే
జేసిన ముక్తిపద్ధతికిఁ శ జెచ్చెరఁ బోవఁగ వచ్చుఁ జెప్పరే.

501

క. భీకరతరసంసార,వ్యాకులతఁ 1విసిగి దేహశవరసగతి నా
లోకించునాకుఁ దక్షక,కాకోదరవిషము ముక్తిశ్రకారణ మయ్యెన్.

502

క. ఏపారునహంకార,వ్యాపారములందు మునిగి శ వ ర్తింపఁగా
నాపాలిటిహరి భూసుర,శాపవ్యాజమున ముక్తరసంగుం జేసెన్.

503

మ. ఉరగాధీశువిషానలంబునకు మే శ నొప్పింతు శంకింప నీ
శ్వరసంకల్పము నేడు మానదు భవిష్యజ్ఞసజ్జనంబులఁ
హరిచింతారతియున్ హరిప్రణతిభాశాకరనానక్తియున్
హరిపాదాంబుజసేవయుం గలుగ మీ శ రర్థిం బ్రసాదింపరే.

504

క. చూడుండు నాకల్యాణము, పాడుండు గోవిందుమీఁదిశపాటలు 2దయతో
నాడుండు హరిభక్తులకథ, తే డహములలోన ముక్తి శ కేగెద నిచటన్.

505

క. అమ్మా నినుఁ జూచిననరుఁ, బొమ్మా యని ముక్తికడకుఁ బుత్తు వంట కృపఁ
లెమ్మా నీరూపముతో, రమ్మా నా కెదుర గంగ శ రమ్యతరంగా.

506

ప. అని తనకు మీఁద నయ్యెడిజన్మాంతరంబులందును హరిపాదభక్తిసాజన్యంబులు
సంధిల్లుంగాత మని గంగాతరంగిణీదక్షిణకూలంబునం బూర్వాగ్రదర్భాసనంబున
నుత్తరాభిముఖుండై 3యువవేశించి జనమేజయు రప్పించి రాజ్యభారంబు సమ

- ర్పించి ¹యత్నంబు సంసారబంధంబునకుఁ దప్పించి చిత్తంబు హరికి నొప్పించి పర
మభాగవతుం డైనపాండవపౌత్రుండు ప్రాయోపవిష్టుం డై యున్ననమయంబున.
క. ఒత్తిలి పొగడుచు నురలు వియత్తలమున నుండి మెచ్చి రయలరులవానల్
మొత్తము లై కురిసిరి నృప, సత్తముపై భూరిభేరిశబ్దంబులతోన్. 508
- వ. ఆనమయంబున సభాసీను లయినముషు లిట్లనిరి. 509
- మ. క్షీతినాథోత్తమ నీచరిత్రము మహాశచిత్రంబు మీతాత లు
గ్రతపోధన్యులు విష్ణుపార్శ్వపదవిం శ గామించి రాజన్యశో
భితకోటిరమణిప్రభాన్వితమహాశపీఠంబు వర్జింతు రు
న్నతు లై నీవు మహోన్నతుండవు గదా శ నారాయణధ్యాయి వై. 510
- మ. వసుధాధీశ్వర నీవు మర్త్యతనువు శ వర్జించి నిశ్శౌక మై
వ్యసనచ్చేదక మై రజోరహిత మై శ వర్జించులోకంబు స
ర్వసమత్వంబునఁ జేరునంతకు భవదావ్యాకంబులక వింతు నే
దెనకుం బోవక చూచు చుండెదము నీరదివ్యప్రభావంబులన్. 511
- వ. అని యిట్లు పక్షపాతశూన్యంబులును మహాసీయమాధుర్యగాంభీర్యసౌజన్యధు
ర్యంబులును నై నభాషణంబు లాడుచు మూడులోకంబులకు నవ్వలి దైనసత్య
లోకంబునందు మూర్తిమంతంబు లై ²నెగడు చున్ననిగమంబులచందంబునం
దేజరిల్లు చున్నముషులం జూచి భూవరుండు నారాయణకథాశ్రవణకుతూహలం
డయి నమస్కరించి యిట్లనియె. 512
- క. ఏడుదినంబుల ముక్తిం, గూడఁగ నేరీతి వచ్చు శ గురుసంసార
క్రీడన మేక్రియ నెడతెగుఁ, జూడుఁడు మాతండులార శ శ్రుతివచనములన్.
శా. ప్రాప్తల్ పెద్దలు బ్రహ్మబోధనకళాపారీణు లాత్మప్రభా
లుప్రాజ్ఞానమహాంధకారులు దయాశ్రుత్వాభిరాముల్ మనో
గుప్తంబుల్ సకలారజాలములు మీశకుం గాన వచ్చుం గదా
సప్తహంబుల ముక్తి కేగెడుగతిం శ జర్పించి భాషింపరే. 514
- వ. అని యుత్తరానందనుం డాడినవచనంబులకు మును లందఱుఁ బ్రత్యుత్తరంబు
విమర్శించునెడ దైవయోగంబున. 515

శుకమహర్షి పరీక్షిత్తహారాజునొద్ద కేతెంచుట. శ్లో.

సీ. ప్రతినిమేషముఁ బరశబ్రహ్మంబు నీక్షించి, మదిఁ జొక్కి వెలుపల శమఱచువాడు
కమలంబుమీఁదిభృంగములకై వడి మోము, పై నెఱసినకేశరపటలివాడు
గెఱ వ్రాసి మాయ నంగీకరించినభంగి, వసనంబుఁ గట్టక శ వచ్చువాడు
సంగి గాఁ డని వెంటఁ శ జాటుభూతములు నా, బాలురహాసశర్లబ్దులవాడు
తే. మహితపదజానుజం ఘోరుశమధ్యహస్త, బాహువత్తోగళాననశరఫాలకర్ణ

నాసికాగండమ స్తకశనయనయుగళుఁడైనయనధూతమూర్తివాఁడగుదెంచె.

ఉ. ఈ రని లోకులం గినిసి శ యెగులు వల్కనివాఁడు గోరికల్
గోరినివాఁడు గూటువలఁ శ గూడనివాఁడు వృథాప్రపంచముం
జేరినివాఁడు దై వగతిఁ శ జేరినలాభముఁ జూచి తుష్టుఁడై
నేరినివానిచందమున శ నేర్పులు సూపనివాఁడు వెండియున్. 517

ఆ. అమృహాత్ము ¹మోడర శాబ్దవయోరూప, గమనగుణవిలాసశకౌశలములు
ముక్తికాంత సూచి శ మోహిత యగు నన, నితరకాంత తెల్ల శ నేమి సెప్ప. 518

ఆ. వెట్టితనము మాని శ విజ్ఞానమూర్తి యై, బ్రహ్మభావమునను శ ²బర్యటింప
వెట్టి యంచు శుకునిరవెంట నేతెంతురు, వెలఁడు లర్చకులును శ వెట్టు లగుచు.

న. ఇట్లు వ్యాసనందనం డైనశుకుం డగుదెంచిన నందలిముసీంద్రు లమృహానుభా
వునిప్రభావంబుతెఱుం గెఱుంగుదురు గావున నిజాననంబులు డిగ్గి ప్రత్యుత్థా
నంబు నేసిరి పాండవపౌత్రుండు నాయోగిజనశిఖామణికి సతిధిసత్కారంబులు
గావించి దండప్రణామంబు నేసి పూజించె మఱియు గ్రహనక్షత్రతారకామ
ధ్యంబునం దేజరిల్లురాకాసుధాకరుండునుంబోలె బ్రహ్మ దేవర్షి రాజర్షి మధ్యంబు
నం గూర్చుండి విరాజమానుం డైనశుకయోగీంద్రుం గనుంగొని. 520

ఉ. ఫాలము నేల మోపి భయభక్తులతోడ నమస్కరించి భూ
పాలకులోత్తముండు కరశపద ములన్ ముకుళించి నేఁడు నా
పాలిటిభాగ్య మెట్టిదియొ శ పావనమూర్తివి పుణ్యకీర్తి వీ
వేశకు నీవు వచ్చితి విశవేశవిభూషణ దివ్యభాషణ. 521

మ. అవధూతోత్తమ మంటి నేఁడు నిను డాతయం గంటి నీవంటివి
ప్రవరుం బేర్కొనునంతటన్ భసిత మాఁ శ బాపంబు నాబోఁటికిన్
భవదాలోకనభాషణార్చనపదప్రక్షాళనస్పర్శనా
దివిధానంబుల ముక్తి చేపడుట చింతింపంగ నాశ్చర్యమే. 522

క. హరిచేతను దనుజేంద్రులు, ధరఁ ద్రుంగెడుభంగి నీపరదస్పర్శముచే
గురుపాతకసంఘంబులు, ³పొరిమాలుఁ గదయ్య యోగిరభూషణ వింటే. 523

మ. ఎలమిన్ మేనమఱింది యై సచివుఁ డై శ యేమేటి మాతాతలన్
బలిమిం గాచి సముద్రముద్రితధరం శ బట్టంబుఁ గట్టించె న
య్యలఘుం డీశుండు చక్రి రక్షకుండు గా శ కన్యూల్ విపద్రక్షకుల్
గలరే వేఁడెద భక్తి నాగుణనిధిం శ గారుణ్యవారాన్నిధిన్. 524

సీ. అవ్యక్తమార్గుండ శ వైననీదర్శన, మాటడిఁ బో నేర శ దభిమతార్థ
సిద్ధి గావించుట శ సిద్ధంబు నేఁ డెల్లి, దేహంబు వరింతు శ దేహధారి
కేమి చింతించిన శ నేమి జపించిన, నేమి గావించిన శ నేమి వినిన

నేమి నేవించిన శ నెన్నడు సంసార, పద్ధతిఁ బాసినశవదవి గలుగు
తే. నుండు మన రాదు గురుఁడవు శయోగివిభుఁడ, వాపుఁబిదికిన తడ వెంత్రయంత సేపు
గాని యొక దెన నుండవు శ కరుణతోడఁ, జెప్పవే తండ్రి ముక్తికిఁ శ జేరు తెరువు.

వ. అని పరీక్షిన్న రేంద్రుండు బాదరాయణి నడిగె నని చెప్పి. 526

క. రాజీవపత్ర లోచన, రాజేంద్రకిరీటఘటితశ్రరత్నమరీచి
భ్రాజితపాదాంభోరుహ, భూజనమందార నిత్యశ్రుణ్యవిచారా. 527

మా. అసపమగుణహారా శహన్యమానారిపీరా, జనవితతవిహారా శజానకీచిత్తచోరా
దనుజఘనసమీరాశ్రదానవశ్రీవిదారా, ఘనకలుషకలోరాశ్రకంధిగర్వాపహారా.

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ
పాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
నందు నై మిశారణ్యవర్ణనంబును శౌనకాదుల ప్రశ్నంబును సూతుండు నారా
యణకథాసూచనంబు నేయుటయు వ్యాసచింతయు నారదాగమనంబును నార
దునిపూర్వకల్పవృత్తాంతంబును బుత్రశోకాతుర యైనద్రుపదరాజనందన కర్ణ
నుండశ్వత్థామం దెచ్చి యొప్పగించి గర్వపరిహారంబు నేయించి విడిపించుట
యు భీష్మనిర్యాణంబును ధర్మనందనురాజ్యాభిషేకంబును గోవిందునిద్వారకా
గమనంబును విరాటకన్యకాగర్భవిద్యమానం డైనయర్చకు నశ్వత్థామబాణాన
లంబువలనం బాపి విష్ణుండు రక్షించుటయుఁ బరీక్షిజన్మంబును గాంధారి
ధృతరాష్ట్రవిదురులనిర్గమంబును నారదుండు ధర్మజునకుఁ గాలసూచనంబు
నేయుటయుఁ గృష్ణనిర్యాణంబు విని పాండవులు మహాపథంబునం జనుటయు
నభిమన్యపుత్రుండు దిగ్విజయంబు నేయుచు శూద్రరాజలక్షణలక్షితుం డగు
కలిగర్వంబు సర్వంబు మాపి గోవుషాకారంబుల నున్నధరణీధర్మ దేవతల నుద్ధ
రించుటయు శృంగిశాపభీతుం డై యుత్తరానందనుండు గంగాతీరంబునం బ్రా
యోపవేశంబున నుండి శుకసంజర్భంబు నేసి మోక్షోపాయం బడుగుటయు
నగుకథలం గలప్రథమస్కంధము. 529

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

ద్వితీయ స్కంధము.

మద్యక్తచకోరక

సోమ వివేకాభిరామ శ సురవినుతగుణ

స్తోమ నిరలంకృతాసుర

రామాసీమంతసీమ శ రాఘవరామా.

1

వ. మహాసీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మనిశ్చేష్టలకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైననూతుం డిట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్నరేంద్రునకు ఈయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

2

—ఇతి శుకుండు పరీక్షితునకు ముక్తిమార్గము జెల్పుట. ఇతి—

నీ. క్షీతిప సీవ్రశ్నంబు శ సిద్ధంబు మంచిది, యాత్త వేదులు మెత్తు శ రఖిలశుభదమాకర్ణసియంబు శ లయితేనంఖ్యలు గల, 1వండులోపల నిది శ యధికతరము గృహములలోపల శ గృహమేధు లగునరు, లాత్త తత్త్వము²లేశశ్రమైన నెఱుంగరంగనారతుల నిరద్రాసక్తి జను రాత్రి, పోవుఁ గుటుంబార్థబుద్ధి నహము

అ. పశుకళత్రపుత్రబాంధవదేహాది, సంఘమెల్లఁ దమకు శ సత్య మనుచుఁ గాఁపురములు సేసి శ కడపటఁ జిత్తురు, కనియుఁ గాన రంతశకాలనరణి.

3

క. కావున సర్వాత్మకుండు మ, హావిభవుండు విష్ణుఁ డీశుఁ శ డాకరింపఁ నేవింపను వర్ణింపను, భావింపను భావ్యుఁ³డభవభాజికి నధిపా.

4

ఆ. జనుల కెల్ల శుభము శ సాంఖ్యయోగము దాని, వలన ధర్మనిష్ఠశ్రవలన నయిన నంతకాలమందు హరిచింత సేయుట, పుట్టువునకు ఫలము శ భూవరేంద్ర.

5

తే. అరసి నిర్గుణబ్రహ్మంబు శ నాశ్రయించి విధినిషేధ⁴నివృత్తి సరద్విమలమతులు సేయు చుందురు హరిగుణాశ్చింతనములు మానసంబుల నేప్రొద్దు శ మానవేంద్ర.

6

1. వండు ముఖ్యం బిది, 2. లు నిం తైన నెఱుంగ, 3. దుభయ, 4. ము లాల్ల నివిమల,

- సీ. ద్వైపాయనుడు నాదురతంధ్రీ ద్వాపరవేశ, బ్రహ్మసమిత మైనభాగవతముఁ
బరనంబు సేయించె శ్రీ బ్రహ్మతత్పరుఁడ నై, యుత్తమశ్లోకలీలతోత్సవమున
నాకృష్టచిత్తుండ శ్రీ నై పఠించితి నీవు, హరిపాదభక్తుండ శ్రీ వగుటఁజేసి
యెఱిగింతు విన వయ్య శ్రీ యీభాగవతమున, విష్ణుసేవాబుద్ధి శ్రీ విస్తరిల్లు
- ఆ. మోక్షకామునకును శ్రీ మోక్షంబు సిద్ధించు, భవభయంబు లెల్ల శ్రీ బాసి పోవు
యోగినంఘమునకు శ్రీ సుత్తమవ్రతములు, వాసుదేవనామరవర్ణనములు. 7
- తరలము. హరి నెఱుంగక యింటిలో బహురహాయనంబులు మత్తుఁ డై
పొరలు చుండెడివెట్టి ముక్తికి శ్రీ బోవనేర్చునె వాఁడు సం
సరణముం బెడఁబాయఁ డెన్నఁడు శ్రీ సత్య మాహరినామసం
స్మరణ మొక్కముహూర్తమాత్రము శ్రీ చాలు ముక్తిద మా నృపా. 8
- సీ. కారవేశ్వర తొల్లి శ్రీ ఖట్వాంగుఁ డనువిభుం, డిల నేడుదీపుల శ్రీ నేలు చుండి
శక్రాదిదివిజులు శ్రీ సంగ్రామభూముల, సుగ్రదానవులకు శ్రీ నోడి వచ్చి
తమకుఁ దో డడిగిన శ్రీ ధరనుండి దివి కేఁగి, దానవిభుల సంరదట వధింప
వర మిత్తు మనుచు దేరవతలు సంభాషింప, జీవితకాలంబు శ్రీ సెప్పఁ డిదియ
- ఆ. వరము నాకు నొండురవర మొల్ల ననవుడు, నాయు వొకముహూర్తమంతదడవు
గల దటంచుఁ బలుక శ్రీ గగనయానమున న, మ్మానవేశ్వరుండు శ్రీ మహికి వచ్చి.
- క. గిరులం బోలెడికరులను, హరులం దనప్రాణదయిత శ్రీ లై మనియెడినుం
దరులను హితవరులను బుధ,వరులను వర్జించి గాఢశవై రాగ్యమునన్. 10
- క. గోవిందనామకీర్తనఁ, గావించి భయంబు దక్కి శ్రీ ఖట్వాంగధరి
శ్రీవిభుఁడు సూత గొనియెను, గైవల్యముఁ దొల్లి రెండురగడియలలోనన్. 11
- వ. వినుము నీకు నేడుదివసంబులకుం గాని జీవితాంతంబు గాదు తావత్కాలంబు
నం * (బారలొకికసాధనభూతం బగు) పరమకల్యాణంబు సంపాదించ వచ్చు నం
తకాలంబు డగ్గఱినం బెగ్గడిలక దేహి దేహపుత్రకళత్రాదిసందోహంబువలని
మోహసాలంబు నిష్కామకరవాలంబున నిర్మూలనంబు సేసి గేహంబు వెడలి
పుణ్యతీర్థజలావగాహంబు సేయుచు నేకాంతశుచిప్రదేశంబున విధివత్ప్రకారం
బునం గుశాజినచేలంబులతోడం గల్పితాసనుండై మానసంబున * (నిఖిలజగత్సవి
శ్రీకరణనమర్థం బై) యకారాదిత్రివర్ణకలితం బై బ్రహ్మబీజం బైనప్రణవంబు
సంస్మరించుచు వాయువుల జయించి విషయంబులవెంట నంటి గెంటి పాటెడియిం
ద్రియంబుల బుద్ధిసారథి యై మనోనామకంబు లైనపగ్గంబుల బిగ్గఁ బట్టి
మ్రొగ్గం దిగిచి దట్టంబు లైనకర్మఘట్టంబుల నిట్టటు మెట్టెడుమనంబును శ్చే
ముషీబలంబున నిరోధించి భగవదాకారంబుతోడ బంధించి నిర్విషయం బైన
మనంబున భగవత్పాదాద్యవయవంబులం గ్రమంబున ధ్యానంబు సేయుచు

రజస్తమోగుణంబులచేత నాక్షిప్తం బైనచిత్తంబు విమూఢం బైన ధారణా
వశంబునం దద్గుణంబులవలన నయ్యెడిమలంబులం జెఱిచి నిర్మలచిత్తంబునం
బరమం బైనవిష్ణుపదంబునకుం జను ధారణానియమంబున * (సుఖాత్మకం బగు
విషయంబు నవలోకించు) యోగికి భక్తిలక్షణం బైనయోగాశ్రయంబున వేగంబు
మోక్షంబు సిద్ధించు ననిన యోగీంద్రునకు నరేంద్రుం డిట్లనియె. 12

క. ధారణ యేక్రియ నిలుచును, ధారణ కేరూప మెద్ది ధారణ యనఁగా
ధారణ పురుషుమనోమల, మేరీతి హరించు నాకు శ నెఱిగింపఁ గదే. 13

వ. అనిన విని రాజునకు నవధూతవిభుం డిట్లనియె. 14

ఆ. పననము 1నియమించి శ పరిహృతసంగుడై, యింద్రియముల²వర్గ శ మెల్ల మాపి
హరివిశాలరూపశ్రమందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి, నిలువవలయు బుద్ధి శ నెఱిపి బుధుఁడు.

వ. వినుము భగవంతుం డైనహరి విరాడ్విగ్రహంబునందు భూతభవిష్యత్వర్తమా
నం బైనవిశ్వంబు విలోక్యమానం బగు ధరణీనలీల తేజస్సమీరణగగనాహంకార
మహత్తత్త్వంబు లనియెడిసప్తావరణంబులచేత నావృతం బగుమహాండకోశం
బైనశరీరంబునందు ధారణాశ్రయం బయినవైరాజపురుషుండు దేజరిల్లు నమ్మ
హత్తునికీ బాదమూలంబు పాతాళంబు పార్శ్వభాగపాదాగ్రభాగంబు రసా

తలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు జంఘలు తలతలంబు జానుద్వయంబు
సుతలంబు దొడలు వితలతలంబులు జఘనంబు మహీతలంబు నాభీవివరంబు
నభస్తలంబు వక్షంబు గ్రహతారకాముఖజ్యోతిస్సమాహాసమేతం బగు 3నువ
ర్లోకంబు గ్రీవంబు మహర్లోకంబు ముఖంబు జనలోకంబు లలాటంబు దహ్
లోకంబు శీరంబు సత్యలోకంబు బాహుదండంబు లింద్రాదులు గర్భంబులు
దిశలు శ్రవణేంద్రియంబు శబ్దంబు నాసాపుటంబు లశ్వీదేవతలు ఘ్రీణేంద్రి
యంబు గంధంబు వదనంబు వహ్ని నేత్రంబు లంతరిక్షంబు చక్షురింద్రి
యంబు సూర్యుండు రేవగళ్లు తెప్పలు భూయుగ్గవిజృంభణంబు బ్రహ్మపదంబు
దాలువులు జలంబులు జిహ్వేంద్రియంబు రసంబు వేదంబులు బ్రహ్మరంధ్రంబు
దంష్ట్రలు దండధరుండు దంతంబులు పుత్రాదిన్నేహకళలు నగవులు జనో
న్మాదకరంబు లయినమాయావిశేషంబులు కటాక్షంబు లనంతసర్గంబులు పెద
వులు ప్రీడాలోభంబులు స్తనంబులు ధర్మమార్గంబులు వెన్నధర్మమార్గంబు
మేథ్రంబు ప్రజాపతి వృషణంబులు మిత్రావరుణులు జతరంబు సముద్రంబులు
శల్యసంఘంబులు గిరులు నాడీనివహంబులు నదులు దనూరుహంబులు దరువులు
నిశ్శ్యాంబులు వాయువు స్రాయంబు నిరవధికం బయినకాలంబు 4గర్భంబులు
నానావిధజంతునివహసంవృతసంసరణంబులు శిరోజంబులు మేఘంబులు గట్టు

పుట్టంబులు సంధ్యలు హృదయంబు ప్రధానంబు సర్వవికారంబులకు నాశ్రయం బైనమనంబు చంద్రుండు చిత్తంబు మహత్తత్వం బహంకారంబు రుద్రుండు ¹ఉశ్వాశ్వతద్యుష్టిగజంబులు నఖంబులు కటిప్రదేశంబు పశుమృగాదులు విచిత్రంబులైన సూర్యాలాపనై పుణంబులు పక్షులు బుద్ధి మనువు నివాసంబు పురుషుండు షడ్జాదులైన నన్నరవిశేషంబులు గంధర్వవిద్యాధరచారణాస్సరస్సమూహంబులు స్మృతి ప్రహ్లాదుండు వీర్యంబు వైత్యదానవాసీకం బయి యుండు మఱియు నమృహ విభునకు ముఖంబు బ్రాహ్మణులును భుజంబులు క్షత్రియులు నూరులు వైశ్యులును జరణంబులు శూద్రులును నామంబులు నానావిధంబులైన నవమరుద్రాదిదేవతాభిధానంబులును ద్రవ్యంబులు హవిర్భాగంబులును గర్తృంబులు యజ్ఞప్రయోగంబులును నగు నిట్టిసర్వమయుం డైన పరమేశ్వరుని విగ్రహంబు బుద్ధిమంతుండై ముముక్షు వైనవాడు మనంబున ననుసంధానంబు సేయ వలయు నని వక్కాణించి వెండియు నిట్లనియె.

16

క. హరిమయము విశ్వ మంతయు, హరి విశ్వమయండు సంశ్లేయము పని లేదా హరిమయము గాని ద్రవ్యము, పరమాణువు లేదు సంశ్లేపావన వింటే.

17

సీ. కలలోన జీవుండు శ గౌతూహలంబునఁ, బెక్కు దేహంబులఁ శ బేరు వడసి యింద్రియంబులవెంట శ నెల్లవృత్తంబులు, నీక్షించి మఱి తన్ను శ నెఱుంగుకరణి నఖిలాంతరాత్మకుఁ శ డగుపరమేశ్వరుఁ, డఖలజీవులహృదయముల నుండి బుద్ధివృత్తుల నెల్ల శ బోధి యై వీక్షించు, బంధబద్ధుండు గాఁడు శ ప్రాభవమున తే. సత్కుఁ డానందబహుళవిశ్వానమూర్తి, యతని సేవింప నగుఁగాక శ యన్యసేవఁ గలుగ నేరవు కై వల్యశరౌరవములు, పాయ దెన్నఁడు సంసారబంధ మధిప. 18

మ. బహువర్షంబులు బ్రహ్మ దొల్లి జగ ముత్పాదింప విన్నాణి గా క హరిప్రార్థనధారణావశమునం శ గాదే యమోఘైర్లన న్నహసీయోజ్వలబుద్ధి యై భువననిర్మాణప్రభావంబుతో విహరించె నరనాథ జంతునివహావిర్భావనిశేత యై.

19

వ. విను మూఢుండు శబ్దమయవేదమార్గం బైన కర్తృఫలబోధనప్రకారంబున వ్యర్థంబులైన నన్నరదినామలోకసుఖంబుల నిచ్చయించుచు మాయామయమార్గంబున నానామూలంబున నిద్రించువాడు గలలు గనుతెఱంగునం బరిభ్రమించుచు నిరవద్యసుఖలాభంబు జెందఁడు తన్నిమిత్తంబున విద్వాంసుండు నామ మాత్రసారంబు లగుభోగ్యంబులలోన నెంతట దేహనిర్వహణంబు సిద్ధించు నంతియ కై కొనుచు నప్రమత్తం డైన సన్సారంబు సుఖం బని నిశ్చయింపక యెండుమార్గంబున సిద్ధి గల దని చూచి పరిభ్రమణంబు సేయు చుండు.

20

సీ. కమనీయభూమి భాగములు లేకున్నవే, పడియుండుటకు దూదిపఱుపు లేల

- సహజంబు లగుకరాంజలులు లే కున్నవే, భోజనభాజనశృంజ మేల
వల్కులాజనకుశారవళులు లే కున్నవే, కట్ట దుకూలసంశ్రంబు లేల
గొనకొని వసియింప శ గుహలు లే కున్నవే, ప్రాసాదసాధాదిరపటల మేల
తే. ఫలరసాదులు గురియవే శ పాదపములు, స్వాదుజలముల నుండవే శ సకలనదులు
పానఁగ భిక్షులు వెట్టలే శ పుణ్యసతులు, ధనమదాంధులకొలు వేల శ తాపనులకు.
- క. రక్షకులు లేనివారల, రక్షించెద ననుచుఁ జక్రి శ రా జై యుండఁ
రక్షింపు మనుచు నొకసరు, సక్షముఁ బ్రార్థింప నేల శ యాత్మజ్ఞులకున్. 22
- వ. అని యిట్లు చిత్తంబున స్వతస్సిద్ధుండును నాత్మయు నిత్యుండును సత్యుండును
భగవంతుండును నైనవానుడేవుని భజించి తదీయసేవానుభవాసందంబున
సంసారహేతు వగునవిద్యవలన బుద్ధిమంతుండు విశిషుండు గావున. 23
- మ. హరిఁ జింతింపక మత్తుఁడై విషయచింతాయత్తుఁడై చిక్కి వా
సరముల్ 1 ద్రోసెడువాఁడు కింకరగిదాశసంతాపితోరన్నుఁడై
ధరణీశోత్తమ దండభృన్నివసనశ్వారోపకంఠోగ్రవై
తరణీవహ్నిశిఖాపరంపరలచే శ దగుండు గా కుండునే. 24
- క. మొత్తుదురు గదల మంటల, కెత్తుదు రడ్డంబు దేహ శ మింతితలు గా
నొత్తుదు 2 రసివత్తికలను, హత్తుదురు కృతాంతభటులు ర హరివిరహితలన్. 25
- వ. మఱియు హరిచరణకమలగంధరనాస్వాదనం బెఱుంగనివారలు నిజకర్తబంధం
బుల దండధరమందిరద్వారగేహళీసమీపజాజ్వల్యమానవైతరణీతరంగిణీదహన
దారుణజ్వాలాజాలదండహ్యమానదేహులం గూడి శిఖశిఖావగాహంబుల నొం
దు చుండుదురు మఱియు విజ్ఞానసంపన్ను లై మన్నప్రసన్నులు మాయాప
న్నులు గాక విన్నాణంబునం దమతమహృదయాంతరాళంబులం బ్రాదేశమాత్ర
దివ్యదేహుండును దిగిభరాజశుండాదండసంకాశదీర్ఘచతుర్బాహుండును గం
దర్పకోటిసమాసనుందరుండును ధృతమందరుండును రాకావిరాజమానరాజ
మండలసన్నిభవదనుండును సౌభాగ్యసదనుండును బ్రభాతకాలభాసమాన
భాస్కరబింబప్రతిమానవిరాజితవద్దరాగరత్నరాజీవిరాజమాన కిరీటకుండలుం
డును శ్రీవత్సలక్షణలక్ష్మితపక్షోమండలుండును రమయణీయకొస్తుభరత్నఖచిత
కంఠికాలంకృతకంధరుండును నిరంతరపరమశమిళితవనమాలికాబంధురుండును
నానావిధగంభీరహార కేయూరకటకకంకణమేఖలాంగుళీయకవిభూషణప్రాశసము
జ్జ్వలుండును నిటలతటవిలంబమానవిమలస్నిగ్ధసీలకుంచితకుంతలుండును ద
రుణచంద్రచంద్రికాధవళమందహాసుండును బరిపూర్ణకరుణావలోకనభూభంగ
సంసూచితసుభగనంతతానుగ్రహాలీలావిలాసుండును మహాయోగిరాజవిలసితహృ
దయకమలకర్ణి కామధ్యసంస్థాపితవిలసిత చరణకిసలయుండును సంతతానందమ

యుండును సహస్రకోటిసూర్యసంఘాతనన్ని భుండును మహావిభుండును నై సపర
మేశ్వరుని మనోధారణావశంబున నిలిపికొని తదీయగుల్ఫచరణజానుజంఘాద్య
వయవంబులం గ్రమంబున నొక్కొకటిని బ్రతిక్షణంబును ధ్యానంబు సేయుచు
నంతకాలంబునకుఁ బరిపూర్ణనిశ్చలభక్తియోగంబు సిద్ధించు నంతకాలంబునం
దదీయచింతాతత్పరులై యుండు రని మఱియు నిట్లనియె. 26

సీ. ఆసన్నమరణార్థి శ యైనయతీశుండు, గాలదేశములను శ గాచికొనఁడు
తనువు విసర్జించురతలఁపు జనించిన, భద్రాసనస్థుఁడై శ ప్రాణపవను
మననుచే నిర్జించి శ మానసవేగంబు, బుద్ధిచే ¹భంగించి శ బుద్ధిఁ దెచ్చి
క్షేత్రజ్ఞుతోఁ గూర్చి శ క్షేత్రజ్ఞు నాత్మలో, పలఁ జేర్చి యాత్మను శ బ్రహ్మమందుఁ
తే. గలిపి యొక్కటి గావించి శ గారవమున, శాంతితోడ నిరూఢుఁడై శ సకలకార్య
నివహమెల్లనుదిగనాడి శ నిత్యసుఖము, వలయు నని చూచు నటమిఁదననుమతీశ.

వ. వినుము పరమాత్మ యైన బ్రహ్మంబునందుఁ గాలదేశసత్త్వరజస్తమోగుణాహంకార
మహాత్మత్త్వప్రధానంబులకుఁ బ్రభుత్వంబు లేదు కావునం బరమాత్మవృత్తిరి
క్తంబు లేదు లే దని సకలం బుత్పన్నంబు సేసి దేహాదులయం దాత్మత్వంబు విన
ర్జించి యన్యపాజన్యంబు మాని పూజ్యం బయినహరిపదంబుం బ్రతిపదంబును
హృదయంబున నాలింగనంబు సేసి పరమపదంబు వైష్ణవం బని సత్పురుషులు
దెలియుదు రివ్వధంబున విజ్ఞానదర్శనబలంబున నిర్దగవిషయవాసనం డై
క్రమంబున నిరపేక్షత్వంబున. 28

సీ. లంఘ్యమూలమున మూలధారచక్రంబుఁ, బీడించి ప్రాణంబు శ బిగియఁ బట్టి
నాభితలముఁ జేర్చి శ నయముతో మెల్లన, హృత్పూర్వజముమీఁది శ కెగయఁ బట్టి
యటమీఁద నురమందుగఁ హత్తించి క్రమ్మఁ, దాలుమూలమునకుఁ గదలిమి నిలిపి
మతముతో భూయుగ్రమధ్యంబుఁ జేర్చి దృక్పక్ష నాసాన్యమూర్తములుమూసి

ఆ. యిచ్చ లేనియోగి శ యెలమి ముహూర్తార్థ, మింద్రియానుషంగ శ మింతలేక
ప్రాణముల లయించి శ బ్రహ్మరంధ్రముచించి, బ్రహ్మమందుఁ గలయుఁ శ జౌరవేంద్ర.

వ. మఱియు దేహత్యాగకాలంబున నింద్రియంబులతోడి సంగమంబు విడువనివాఁ
డు వానితోడన గుణసముదాయరూపం బగు బ్రహ్మాండంబునందు ²భేదచరసిద్ధివి
హారయోగ్యంబును నణిమాదికసకలైశ్వర్యసమేతంబును నై సపరమేష్ఠిపదం
బుఁ జేరు విద్యాతపోయోగసమాధిభజనంబు సేయుచుఁ బవనాంతర్గతలింగశరీ
రులైనయోగీశ్వరులకు బ్రహ్మాండబహిరంతరాళంబులు గతి యని చెప్పదు
రగ్గతికి నేరికి గర్తంబులం బోవరాదు యోగి యగువాఁడు బ్రహ్మలోకంబు
నకు నాకాశపథంబునం బోవుచు సుషుమ్ననాడివెంట సగ్ని సధిదేవతం జేసి
జ్యోతిర్మయం బైనతేజంబున నిర్మలుం డై యెందును దగులువడక తారా

మండలంబుమీఁద సూర్యాదిధృవాంతపదంబులఁ గ్రమక్రమంబున నతిక్రమించి హరినంబంధం బయినశింశుమారచక్రంబుఁ జేరి (యొంటరి యగుచుఁ) బరమాణుభూతం బయినలింగశరీరంబుతోడ బ్రహ్మవిమలకు నెల వై నమహర్లోకంబుఁ జొచ్చి మహాకల్పకాలంబు క్రీడించుచుఁ గల్పాంతం బైన ననంతము ఖానలజ్వాలాజాలదండహ్యమానం బగులోకత్రయంబు నీక్షించుచుఁ దన్నిమిత్ర సంజాతానలదాహంబు సహింపం జాలక.

30

సీ. ఇలమీఁద మనువు లీశరేడ్వురుఁ జనువేళ, దివస మై యెచ్చోటఁ శ దిరుగుచుండు మహాసీయసిద్ధవిశ్రమానసంఘము లెందు, దినకరప్రభము లై శ తేజవిల్లు శోకజరామృత్యుశోషణభయదుఃఖ, నివహంబు లెందు జగనింప కుండు విష్ణుపద ధ్యానగవిజ్ఞానరహితుల, శోకంబు లెందుండి శ చూడ వచ్చుఁ

ఆ. బరమసిద్ధయోగిభావణామృత మెందు, శ్రవణపర్వ మగుచు శ జుగుచుండు నట్టిబ్రహ్మలోకమందు వసించును, రాజవర్గ తిరిగి శ రాఁడు వాఁడు.

31

వ. మతియు నొక్కవిశేషంబు గలదు పుణ్యాతిరేకంబున బ్రహ్మలోకగతు లై నవారు కల్పాంతరంబునం బుణ్యతారతమ్యంబుల నధికారవిశేషంబు నొందువార లగుదురు బ్రహ్మాదిదేవతాభజనంబునం జనువారు బ్రహ్మజీవనంబునకాలంబు బ్రహ్మలోకంబున వసియించి ముక్తు లగుదురు నారాయణచరణకమలభక్తిపరాయణత్వంబునం జనినవారు నిజేచ్ఛావశంబున నిరర్గళగమను లై బ్రహ్మాండంబు భేదించి మహోన్నతం బగువైష్ణవపదంబు నారోహింతు రీశ్వరాధిపతం బైనప్రకృతియంశంబున మహత్తత్వం బగు మహత్తత్త్వంశంబున సహంకారం బగు సహంకారాంశంబున శబ్దతన్మాత్రం బగు శబ్దతన్మాత్రాంశంబున గగనం బగు గగనాంశంబున స్పర్శతన్మాత్రం బగు స్పర్శతన్మాత్రాంశంబున సమీరణం బగు సమీరణాంశంబున రూపతన్మాత్రం బగు రూపతన్మాత్రాంశంబువలనఁ దేజం బగుఁ దేజోంశంబున రసతన్మాత్రం బగు రసతన్మాత్రాంశంబువలన జలం బగు జలాంశంబున గంధతన్మాత్రం బగు గంధతన్మాత్రాంశంబునఁ బృథివి యగు వానిమేళనంబునం జతుర్దశభువనాత్మకంబైనవిరాడ్రూపంబగు నారూపంబునకుఁ గోటియోజనవిశాలంబైనయండకటాహంబు ప్రథమావరణం బైనపృథ్వి యగు దీనిఁ బంచాశతోక్కిటివిశాలం బని కొండఱువలుకుదు రియ్యావరణంబుమీఁద నలిల తేజస్సమీరగగనాహంకారమహత్తత్త్వంబు లనియెడియావరణంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి దశగుణోత్తరాధికంబు లై యుండు నట్టియేడింటిమీఁదఁ బ్రకృత్యావరణంబున మహావ్యాపకంబగుబ్రహ్మాండంబు భేదించి వైష్ణవపదారోహణంబు నేయువాడు నిర్భయండై మెల్ల న లింగదేహంబునఁ బృథివ్యాత్మకత్వంబునొంది యట్టి పృథివ్యాత్మకత్వంబున ఘ్రీణంబున గంధంబును జలాత్మకత్వంబున రససేంద్రియంబున రసంబును దేజోరూపకత్వంబున దర్శనంబునరూపంబును సమీరణాత్మ

కత్వంబున దేహంబున స్వర్ణంబును గగనాత్మకత్వంబున శ్రవణంబున శబ్దంబును నతిక్రమించి భూతసూక్ష్మేంద్రియలయస్థానం బైనయహంకారావరణంబున సంప్రాప్తం డై యందు మనోమయంబును దేవమయంబును నైనసాత్త్వికాహంకారగమనంబున మహాత్మత్వంబు సాచ్చిగుణత్రయంబున లయించి ప్రధానంబు నొంది ప్రధానాత్మకత్వంబున దేహంబును నుపాధిపరంపరావస్థానంబునం బ్రకృతింబాసి యానందమయుం డై యానందంబునం బరమాత్మరూపంబైనవాను దేవబ్రహ్మంబునందుఁ గలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 32

- అ. పరమభాగవతులు శ్రీ పాటించుపథ మిది, యీపథమున యోగి శ్రీ యేగనేని మగిడి రాఁడు వాఁడు శ్రీ మఱి సంశయము లేదు, కల్పశతములైన శ్రీ శారవేంద్ర. 33
- వ. వినుము నీ వడిగినసద్యోముక్తియుఁ గ్రమముక్తియు ననియెడునీరెండుమార్గంబులు వేదగీతలందు వివరింపబడియె వీనిం దొల్లి భగవంతుం డైనవాను దేవుండు బ్రహ్మచేత నారాధితుం డై చెప్పి సంసారప్రవిప్లుం డైనవానికిఁ దపోయోగాదు లయినమోక్షమార్గంబులు పెక్కులు గల వందు భక్తిమార్గంబుకంటె సులభంబు లేదు. 34

శుభశుకఁడు పరీక్షితునకు భక్తిమార్గంబై ముఖ్యం బని తెలుపుట.

- మ. విను మంభోజభవుండు మున్ను మదిలో శ్రీ వేదంబు ముమ్మాట 1 నెమ్మనమందుం దలపోసి యెంతయుఁ బరాశమర్శించి మోక్షంబు దక్కినమార్గంబునవెంట లేదనుచు భక్తికిం జింత నేసెన్ జనార్దను నాత్మాకృతి నిర్వికారుఁ డగుచు శ్రీ దన్తార్ణవేశేత యై. 35
- నీ. అఖిలభూతములందు శ్రీ నాత్మ రూపంబున, నీశుండు హరి యుండు శ్రీ నెల్లప్రాదు²బుద్ధ్యాదిలక్షణాంబులఁ గానఁబడును మహాత్మేవనీయుఁ డగ్రహర్నిశంబు వందనీయుఁడు భక్తకృతత్వలుం డత్యంత, నియతుఁ డై సతతంబు శ్రీ నియతబుద్ధి నాత్మ రూపకుఁ డగు శ్రీ హరికథామృతమును, గర్జపుటంబులఁ శ్రీ గాంక్ష దీరఁ
- తే. గ్రోలుచుండెడుధన్యులు శ్రీ కుటిలబహుళ, విషయమలినీకృతాంగముల్ శ్రీ వేగవిడిచి విష్ణు దేవునిచరణారవిందయుగము, కడకుఁ జనుదురు సిద్ధంబు శ్రీ శారవేంద్ర. 36
- క. మానుషజన్మము నొందిన, మానవులకు లభ్యమానమరణులకు మహాజ్ఞానులకుఁ జేయ వలయువి,ధానము నిగదించఁబడియె శ్రీ ధరణీనాథా. 37
- వ. వినుము బ్రహ్మవర్చసకాముఁ డైనవానికి వేదవిభుం డగుచతుర్ముఖుండును నింద్రియపాటవకామునకు నింద్రుండును బ్రజాకామునకు దక్షాదిప్రజాపతులును భోజనకామునకు నదితియు స్వర్గకామునకు నాదిత్యులును రాజకామునకు విశ్వదేవతలును దేశప్రజాసాధనకామునకు. సాధ్యులును శ్రీకామునకు దుర్గయుఁ దేజస్కామునకు నగ్నియు వసుకామునకు వసువులును వీర్యకామునకు వీర్యప్రదు

లగురుద్రులును నాయుష్కామునకు నాశ్వినదేవతలును బుష్టికామునకు భూమి
యుఁ బ్రతిష్ఠాకామునకు లోకమాత తై నగగనభూదేవతలును సౌందర్యకాము
నకు గంధర్వులును గామినీకామునకు సప్తరస యైనయూర్వశియు సర్వాధిపత్య
కామునకు బ్రహ్మయుఁ గీర్తికామునకు యజ్ఞంబులును విత్తసంచయకామునకుం
బ్రచేతనుండును విద్యాకామునకు నుమావల్లభుండును దాంపత్యప్రీతికామునకు
నుమాదేవియు ధర్మారకామునకు నుత్తమశ్లోకుం డగువిష్ణువును సంతానకాము
నకుఁ బితృదేవతలును రక్షాకామునకు యక్షులును బలకామునకు మరుద్గణం
బులును రాజత్వకామునకు మనురూపదేవతలును శత్రుమరణకామునకుఁ గోణ
పాలకుం డైనరాక్షసుండును భోగకామునకుం జంప్తుండును భజనీయు లగు
దురు మఱియును.

38

క. కామింపకయును సర్వముఁ, 1గామించియు నైన ముక్తిఁ గామించి తగ్గఁ
2లో మించి పరమపురుషుని, నేమించి 3భజించుఁ దత్త్వనిపుణుం డధిపా. 39

మ. అమరేంద్రాదులఁ గొల్చుభంగి జనుఁ డాశ్రయబాక్షు నేవింపఁగా
విమలజ్ఞానవిరక్తిముక్తు లొదవుఁ గ వేయేల భూనాథ త
త్కమలాధీశకథానుధారననదీరకల్లోలమాలాపరి
భ్రమ మెవ్వారికి నైనఁ గర్ణయుగళీరవర్వంబు గా కుండునే. 40

వ. అని యిట్లు రాజునకు శుకుండు సెప్పె ననిన విని శౌనకుండు సూతున కిట్లనియె.

క. వరతాత్పర్యముతో నిటు, భరతాన్వయవిభుఁడు శుకునిరపలుకులు విని స
త్వరతాయుతుఁ డై శ్రేయస్కరతామతి నేమి యడిగె గ గణుతింపఁ గడే.

క. ఒప్పెడిహరికథ లెయ్యవి, సెప్పెడినో యనుచు మాకుఁ గ జిత్తోత్కంఠ౯
గుప్పలుకొను చున్నవి రుచు, లుప్పటిలక నీమనోహర్రోక్తులు వినఁగన్. 43

వ. అనిన విని సూతుం డిట్లనియె. 44

క. తూలెడికూఁకటితోడను, బాలురతో నాడు చుండి గ బాల్యమున మహి
పాలుఁడు హరిచరణార్చన, హేలాలనుఁ డగుచు నుండె గ నెంతయునియతిన్. 45

వ. అట్టిపరమభాగవతుం డైనపాండవేయునకు వాసుదేవపరాయణుం డైనశుకుం
డిట్లనియె. 46

సీ. వాసుదేవశ్లోకశ్రవార్త లాలించుచుఁ, గాల మేపుణ్యుండు గ గడపు చుండు
నతనియాయువుఁ దక్కఁనన్యలయాయువు, నుదయాస్తమయములశ్రమగ్రకరుఁడు
వంచించి కొని పోవురవాఁ డది యెఱుంగక, జీవితంతుఁ బెక్కిండ్లు గ సిద్ధ మనుచు
సంగనాపుత్రగేరహారామవిత్తాది, సంసారహేతుకశ్రమంగమఖముఁ

తే. దగిలి వర్తింపఁ గాలంబురతటి యెఱింగి, దండధరకింకరులు వచ్చి గ తాడనములు
సేసి కొనిపోవఁ బుణ్యంబు గ సేయ నైతిఁ, బాపరతి నైతి నని బిట్టు గ పలవరించు.

వ. అది గావున.

48

సీ. అలరుజ్ఞాంపములతో నభ్రంశవంబు లై, బ్రదుకవే వనములఁ బాదపములు
ఖాదనమేహనాశకాంక్షలఁ బశువులు, జీవింపవే గ్రామసీమలందు
నియతిమై నుచ్చాస్వననిశ్శ్వాసపవనముల్, ప్రాపింపవే చర్మభస్మికలును
గ్రామసూకగళునకశ్రేణు లింటింటఁ, దిరుగవే దుర్యోగదీనవృత్తి [పు
తే. నుష్ప్రఖరములు మోవవే యరుభరములఁ, బుండరీకాక్షు నెఱుంగనిరపురుషపశు
లడవులందు నివాసముగలందుఁ బ్రాణవిషయభరయు క్తితోనుంట్ల విఫల మధిప.

సీ. విష్ణుకీర్తనముల నవిననికర్ణంబులు, గొండలబిలములు నగువలయేశ
చక్రిపద్యంబులఁ జదువనిజిహ్వలు, గప్పలజిహ్వలు నగారవేంద్ర
శ్రీమనోనాథు నీశక్తింపనికన్నులు, గేకిపింఛాక్షులు నగీర్తిదయితే
కమలాక్షుపూజకుఁ నగానిహస్తంబులు, శవముహస్తంబులు నసత్యవచన

ఆ. హరిపదతులసీదశామోదరతి లేని, ముక్కు పందిముక్కు నమునిచరిత్ర
గరుడగమనుభజనగతి లేనిపదములు, పాదపములపాదరపటల మనఘ. 50

సీ. నారాయణునిదివ్యనామాక్షరములపైఁ, గరఁగనిమనములు నగతినశిలలు
మురవై రికథలకు నముదితాశ్రురోమాంచ, మిళిత మై యుండనిరమేచ మొద్దు
చక్రికి మ్రొక్కనిరజమనియాదల నున్న, కనకకిరీటంబు నగట్టెమోపు
మాధవార్పితముగా నమననిమానవుసిరి, వనదుర్గచంద్రికావై భవంబు

ఆ. కైటభారిభజన నగలిగి యుండనివాఁడు, గాలిలోన నుండి నకదలుశవము
కమలనాభపదముఁ నగననివానిబ్రదుకు, పసిండికాయలోనిరప్రాణిబ్రదుకు. 51

వ. అని యిట్లు పలికినవై యాసకివచనంబుల కాత్తరేయుం డానందకందళితహృద
యుం డై నిర్మలమతివిశేషంబున. 52

ఆ. సుతుల హితుల విడిచి నచుట్టల విడిచి యిల్లాలి విడిచి బహుబరలాళి విడిచి
రాజు హృదయ మిడియె నరాజీవనయనుపై, ధనము విడిచి జడ్డుఁదనము విడిచి.

వ. ఇట్లు మృత్యుభయంబు నిరసించి ధర్మార్థకామంబులు సన్నన్యసించి పురుషోత్తము
నందుఁ జిత్తంబు విన్యసించి హరిలీలాలక్షణంబు లుపన్యసించు మనుతలంపున
నరేంద్రుం డిట్లనియె. 54

క. సర్వాత్మ వాసుదేవుని, సర్వజ్ఞుడ వైననీవు నసంస్తుతి సేయన్
సర్వభ్రాంతలు వదలె మహోర్విసురవర్య మానసోత్సవ మగుచున్. 55

సీ. ఈశుండు హరి విష్ణుఁ డీవిశ్వ మేరేతిఁ, బుట్టించు రక్షించుఁ బాలియఁజూచు
బహుశక్తియుతుఁ డగురభగవంతుఁ డవ్యయుఁ, డాది నేశకుల నాశ్రయించి
బ్రహ్మశక్రాదిరూపముల వినోదించెఁ, గ్రమముననో యేకకాలముననో
ప్రకృతిగుణంబులఁ నబట్టి గ్రహించుట, నేకత్వమున నుండునీశ్వరుండు

ఆ. భిన్నమూర్తి యగుచుఁ గ బెక్కువిధంబుల, నేల యుండు నతని కేమి చిక్కె
నుండ కున్నఁ దాపశోత్తమ తెలుపవే, వేడ్క నాకు సర్వరవేది వీవు. 56

వ. అనిన నయ్యుత్తరానందనువచనంబులకు నిరుత్తరుండు గాక సమ త్తరప్రదానకు
తూహలుం డై లోకోత్తరగుణోత్తరుం డైనతాపశోత్తముండు దనచి త్తంబున.

మ. పరుఁ డై యీశ్వరుఁ డై మహామహిముఁ డై క ప్రాదుర్భవస్థానసం
హరణక్రీడనుఁ డై త్రిశక్తియుతుఁ డై క యంతర్గతజ్యోతి యై
పరమేష్ఠి ప్రముఖామరాధిపులకుం క బ్రాసింప రాకుండుడు
స్తరమార్గంబునఁ జేజరిలుహరికిం క దత్వాద్ధి నై మ్రొక్కెదన్. 58

వ. మఱియు సజ్జనదురితసంహరకుండును దుర్జననివారకుండును సర్వరూపకుండును
బరమహంసాశ్రమ ప్రవర్తమాన మునిజన హృదయకమలకర్ణి కామధర్మప్రసేవకుం
డును సాత్వతశ్రేష్ఠుండును నిఖిలకల్యాణగుణగరిష్ఠుండును బరమభక్తియుక్తుల
భుండును భక్తిహీనజనదుర్గభుండును నిరతిశయనిరుపమనిరచధిక ప్రకారుండును
నిజస్వరూపబ్రహ్మవిహారుండును నై నయప్పరమేశ్వరునకు సమస్కరించెద. 59

ఉ. ఏవిభవందనార్చనము క లేవిభుచింతయు నామకీర్తనం
బేవిభులీల లద్భుతము క లెప్పుడు సంశ్రవణంబు సేయ దో
షావలిఁ బాసి లోకము శుభభాయతవృత్తిఁ జెలంగు నండు నే
నావిభు నాశ్రయించెద నశఘాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 60

ఉ. ఏవరమేశుపాదయుగ క మెప్పుడుఁ గోరి భజించునేర్పరుల్
లోపలిబుద్ధితో నుభయశ్లోకములందులజ్ఞుఁ బాసి యే
తాపము లేక బ్రహ్మగతిఁ క దారు జితశ్రము లై చరింతు రే
నావరమేశు మ్రొక్కెద నశఘాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 61

చ. తపములఁ జేసి యైన మఱి క దానము లెన్నియుఁ జేసి యైన నే
జపములఁ జేసి యైన ఫలశంచయ మెవ్వనిఁ జేర్చ కున్న హే
యపదము లై దురంతవిపరదాస్థితి నెప్పుడు నొప్పు చుండు న
య్యపరిమితుఁ భజించెద నశఘాఘనివర్తను భద్రకీర్తనున్. 62

మ. యవనవ్యాధపుళిందహూణకషకంకాభీరచండాలసం
భవులుం దక్కినపాపవర్తనులు నేభద్రాత్ము సేవించి భా
గవతశ్రేష్ఠుల డాసి శుద్ధతను లై కల్యాణు లై యుందు రా
యవికారుం బ్రభవిష్ణు నాదుమదిలో క నశ్రాంతముఁ మ్రొక్కెదన్. 63

మ. తపముల్ సేసిననో మనోనియతినో క దానవ్రతావృత్తినో
జపమంత్రంబులనో శ్రుతిస్తోతులనో క సద్భక్తినో యెట్లు ల
బ్ధపదుం డౌ నని బ్రహ్మర్షముఖురుల్ క భావించు రెవ్వని న

- య్యపవర్గాధిపుఁ డాత్మమూర్తి సులభుం శ డౌ గాక నా కెప్పుడున్. 64
- క. శ్రీపతియు యజ్ఞపతియుఁ బ్రజాపతియుఁ బుద్ధిపతియు శ జగదధిపతియుఁ
భూపతియు యాదవశ్రేణీపతియుఁ గతియు నైసరనిపుణు భజింతున్. 65
- మ. అణువో కాక కడుక్ మహావిభవుఁడో శ యచ్చిన్నుఁడో ఛిన్నుఁడో
గుణియో నిర్గుణుఁడో యటంచు విబుధుల్ శ గుంతీభవ తత్త్వమా
ర్గణులై యేవిభుపాదపద్మభజనోత్కర్షంబులం దత్త్వవీ
క్షణముం జేసెద రట్టివిఘ్న బరముక్ శ సర్వాత్మ సేవించెదన్. 66
- మ. జగదుత్పాదనబుద్ధి బ్రహ్మకు మదిక్ శ సంధింప నూహించి యే
భగవంతుండు సరస్వతిం బనుప నారవద్దాన్య దా నవ్విభుక్
మగనిం గా నియమించి తద్భువనసామ్రాజ్యస్థితిక్ సృష్టిసా
రగుఁ జేసెక్ మును బ్రహ్మ నట్టిగుణి నారంభింతు సేవింపగన్. 67
- సీ. పూర్ణుఁ డయ్యును మహాశభాతపంచక యోగ, మునమేను లనుపురగములు సృజించి
పురములలో నుండి శ పురుషభావంబున, దీపించు నెప్పుడు శ ధీరవృత్తిఁ
బంచభాతములను శ బదునొకొండొంద్రియ, ములఁ బ్రకాశింపించి శ భారిమహిమ
పోడశాత్మకుఁ డన శ శోభిల్లి జీవత్వ, సృతవినోదంబు శ నెఱపు చుండు
తే. నట్టిభగవంతుఁ డవ్యయుం శ డచ్యుతుండు, మానసోదితవాక్సుష్మమాలికలను
మంజునవరసమకరందరమహిమ లుట్ట, శిష్టహృద్భావలీలలఁ శ జేయుఁ గాత. 68
- ఉ. మానధనుల్ మహాత్ములు సరమాధినిరూఢులు యన్తఃఖాంబుజ
ధ్యానమరందపానమున శ నాత్మ భయంబులఁ బాసి ముక్తులై
లూనత నొంద రట్టిమునిలోకశిఖామణికి విశంకటా
జ్ఞానతమోనభోమణికి శ సాధుజనాగ్రణి కేను మ్రొక్కెదన్. 69
- వ. అని యిట్లు హరిగురువందనంబు సేసి శుకయోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె.
మ. అవిరోధంబున నీవు న న్నడుగునీరయర్థంబు ముక్ బ్రహ్మ మా
ధవుచేతక్ విని నారదుం డడిగినం శ దధ్యంబుగాఁ జెప్పె మా
నవలోకేశ్వర నారదుండు వెనుకక్ శ నాకుం బ్రసాదించె సం
శ్రవణీయంబు మహాద్భుతంబు వినుమా శ సందేహవిచ్ఛేది వై. 70

నారదుండు బ్రహ్మను బ్రపంచప్రకారంబు నడుగుట.

- వ. నారదుండు బ్రహ్మ కిట్లనియె. 72
- మ. చతురాస్య్యుండవు వేల్పుఁడెదవు జగత్సర్గరానుసంధాయి వీ
శ్రుతినంఘాతము నీముఖాంబుజములక్ శ శోభిల్లు శబ్దార్థసం
యుత మై సర్వము నీకరామలక మై శ యుండుం గదా భారతీ
సతి యిల్లా లఁట నీకు నోజనక నారసందేహముం బాపవే. 73

‘వరియించి’ అని యున్నయెడ సర్గము పాసఁగి యుండు నని తోఁచెడిని. 2. త్సంధానుసంధాయి.

శా. ¹ప్రారంభించువివేక మెవ్వఁ డొసఁగుం శ బ్రారంభసంపత్తి కా
ధారం బెయ్యది యేమి హేతువు యదర్థం బెస్వరూపంబు సం
సారానుక్రమ మూర్త నాభివగిదిం శ జాగించె దొక్కప్పుడుం
బారం బెన్నఁడు లేదు నీమనువు దుఃస్వామిపంబు వాణీశ్వరా. 74

శా. నాకుం జూడఁగ నీవు రాజ వను చున్నాడెక్ యధారస్థితి
నీకంటెక్ ఘనుఁ డొక్కరాజు గలఁడో శ నీ వంతకుక్ రాజవో
నీ కేలాభము రాఁ దలంచి జగముల్ శ నిర్మించె దీచేతనా
నీకం బెందు జనించు నుండు నడఁగుక్ శ నిక్కంబు భాషింపుమా. 75

మ. సదసత్సంగతి నామరూపగుణద్యుత్తయం బైనవిశ్వంబు నీ
హృదధీనంబు గదా ఘనుల్ సములు నీ శ కేవ్వారలుక్ లేరు నీ
పద మత్తున్నత మిట్టిసీవు తపముం శ బ్రావీణ్యముక్తుండ నై
మది నేయీశ్వరుఁ గోరి చేసితివి తనన్తార్కంబు సూచింపవే. 76

శా. అంభోజాసన నీకు నీశుఁడు గలం శ డం తేనిఁ దత్పక్షమం
దంభోజాతభవాండ మేవిభునీలీలాపాంగసంభ్రాంతిచే
సంభూతం బగు వర్తమాన మగు సంఘన్నం బగుం దద్విభుక్
సంభాషింపఁగ వచ్చునేఁ దలఁప నేరచందంబువాఁ డాకృతిన్. 77

క. తోయజసంభవ నా కీ, తోయము వినరింపు చాలఁ శ దోచిన నే నా
తోయమువారికి నన్యుల, తోయములం జెంద కుండ శ ధృవ మెఱిగింతున్. 78

వ. దేవా భూతభవిష్యద్వర్తమానంబు లగువ్యవహారంబులకు నీవ నల్లభండవు నీ
యెఱుంగనియర్థం బొం డెద్దియు లేదు విశ్వప్రకారంబు వినిపింపు మనిన విని
వికసితముఖుం డై విరించి యిట్లనియె. 79

క. రారా బుధులు విరక్తులు, గారా యారీతి సఙుగఁ శ గా నేరరు వి
స్తేరావహము భవన్తత, మారా నాపసేడిమర్శ శ మడిగితి వత్సా. 80

శా. నానాస్థావరజంగమప్రకరముల్ శ నాయంత నిర్మింప 2వి
న్నాణం బేమియు లేక తొట్రుపడఁగా శ నాకుక్ సమస్తానుసం
ధానారంభవిచక్షణత్వము మహోదారంబుగా నిచ్చె ము
న్నే నాయీశ్వరునాజ్ఞఁ గాక జగముల్ శ నిర్మింప శక్తుండనే. 81

మ. అనఘా విశ్వము నెల్ల దీప్తముగఁ జేరయక్ నే సమర్థుండనే
యినచంద్రానలతారకాగ్రహగణం శ బేరీతి నారీతి నే
వ్వనిదీప్తి బ్రతిదీప్త మయ్యె నఖిలవ్రాతంబు దద్దీప్తిచే
ననుదీప్తం బగు నట్టియీశ్వరున కే శ సశ్రాంతముక్ మొక్కెదన్. 82

1. ప్రారంభాదివివేక. 2. 'వ్రాతప్రతుల నిట్లే పాఠము చూపట్టెడి. అచ్చుప్రతులందు
'విజ్ఞానం బేమియు లేక తొట్రుపడ నశ్చక్ నాకు సర్వానుసం' అని యున్నది.

మ. విను మే నీశ్వరుదృష్టిమార్గమున నాశ్రవేశింప శంకించి సి
గ్గున సంకోచము నొందుమాయవలనం శ్ర గుంకిభవత్ప్రిజ్ఞచే
నను లోకేశ్వరుఁ డంచు మ్రొక్కుమతిహీనవ్రాతముం జూచి నే
ననిశంబుక నగి ధిక్కరింతు హరిమార్గయాకృత్య మంచుక నుతా. 83

వ. మఱియు దేహంబునకు ద్రవ్యంబు లైనమహాభూతంబులు జన్మనిమిత్తంబు
లైనకర్మంబులును గర్మక్షోభకం బైనకాలంబును గాలపరిణామహేతువైనస్వ
భావంబును భోక్తయైనజీవుండును వాసుదేవుండ కా నెఱుంగుము వాసుదేవ
వ్యతిరిక్తంబు లేదు సిద్ధంబు నారాయణనియమ్యంబులు లోకంబులు దేవతలు
నారాయణశరీరసంభూతులు వేదయాగతపోయోగవిజ్ఞానంబులు నారాయణ
పరంబులు జ్ఞానసాధ్యం బగుఫలంబు నారాయణాధీనంబు కూటస్థుండును సర్వా
శక్తుండును సర్వద్రవ్యయు నయినయాశ్వరునికటాక్షవిశేషంబున స్పృజింపం
బడి ప్రేరితుండైనై స్పృజ్యం బైనప్రపంచంబు స్పృజించుచుండుదు నిర్గుణుండైన
యాశ్వరునివలన రజస్సత్త్వతమోగుణంబులు ప్రభూతంబు లై యుత్పత్తిస్థి
లయంబులకుఁ బాలుపడి కార్యకారణకర్తృత్వభావంబులందు ద్రవ్యంబు లైన
మహాభూతంబులును జ్ఞానమూర్తు లయినదేవతలును గ్రియారూపంబు లయిన
యింద్రియంబులును నాశ్రయంబులుగా నిత్యముక్తుం డయ్యును మాయాసమ
న్వితుం డైనజీవుని బంధించు జీవునకు నావరణంబు లయి యుపాధిభూతంబు
లయినమూఁడులింగంబులు నేసి పరులకు లక్ష్మితంబు గాక తనకు లక్ష్మితం బైన
తత్త్వంబు గలయాశ్వరుం డివ్విధంబునం గ్రీడించు చుండు. 84

క. ఆయాశుఁ డనంతుఁడు హరి, నాయకుఁ డీభువనములకు శ్ర నాకుక నీకుక
మాయకుఁ బ్రాణినాతము, కేయెడలక లేద యాశ్వరరేతరము నుతా. 85

వ. వినుము మాయావిభుండైనయాశ్వరుండు దనమాయంజేసి దైవయోగంబునం
ప్రాప్తంబు లయినకాలజీవాదృష్టస్వభావంబులు వివిధంబులు సేయ నిశ్చ
యించి కై కొనియె నీశ్వరాధిష్ఠితం బైనమహత్తత్త్వంబువలన నగుకాలంబున
గుణవ్యతికరంబును స్వభావంబునఁ బరిణామంబును జీవాదృష్టభూతం బయిన
కర్మంబున జన్మంబును నయ్యె రజస్సత్త్వంబులచే నుపబృంహితంబై వికారంబు
నొందినమహత్తత్త్వంబువలనం దమకప్రధానంబై దివ్యజ్ఞానక్రియాత్మకం బగు
నహంకారంబు గలిగె నదియు రూపాంతరంబు లొందుచు ద్రవ్యశక్తి యైనరా
జనంబును గ్రియాశక్తి యైనతామసంబును జ్ఞానశక్తి యైనసాత్త్వికంబును నన
మూఁడువిధంబు లయ్యె నందు భూతాది యైనతామసాహంకారంబువలన నభం
బు గలిగె నభంబునకు సూక్ష్మరూపంబు భూతదృశ్యంబునకు బోధకం బైన
శబ్దంబు గుణం బగు నభంబువలన వాయువు గలిగె వాయువునకుం బరాన్వయం

బున శబ్దంబు స్పర్శంబు ననురెండుగుణంబులు గలిగి యుండు నది దేహంబులం దుండుటంజేసి ప్రాణరూపంబై యింద్రియమనశ్చరీరపాటవం బైన యోజనసహో బలంబులకు హేతు వై వర్తించు వాయువువలన రూపస్పర్శశబ్దంబు లని యెడుగుణంబులు మూఁటితోడఁ దేజంబు గలిగెఁ దేజంబువలన రసరూప స్పర్శశబ్దంబు లనియెడునాలుగుగుణంబులతోడ జలంబు గలిగె జలంబువలన గంధరసరూపస్పర్శశబ్దంబు లనియెడుగుణంబు లయిదింటితోడం బృథివి గలిగె వైకారికం బైన సాత్త్వికాహంకారంబువలనఁ జంద్రదైవతం బయినమనంబు గలిగె మఱియు దిక్కులును వాయువును సర్కుండును బ్రచేతనుండును నాశ్వీ నులును వహ్నియు నింద్రుండును నుపేంద్రుండును మిత్రుండును బ్రహ్మతీయు ననియెడిదశదేవతలు గలిగిరి తైజసం బైనరాజసాహంకారంబువలన దిగ్దేవతం బైనశ్రవణేంద్రియంబును వాయుదైవతం బైనశ్చక్షురేంద్రియంబును సూర్యదై వతం బైనసంధ్యనేంద్రియంబును బ్రచేతోద్దైవతం బైనరసనేంద్రియంబును నశ్వీదేవతం బైనఘ్రాణేంద్రియంబును వహ్నిదైవతం బైనవాగింద్రియంబును నింద్రదైవతం బైనహస్తేంద్రియంబును నుపేంద్రదైవతం బైనవాదేంద్రి యంబును మిత్రదైవతం బైనగుదేంద్రియంబును ప్రజాఽతిదైవతం బైనగు హేంద్రియంబును ననియెడిదశేంద్రియంబులును బోధజనకాంతగకర్తవైకభాగం బయినబుద్ధియుఁ గ్రియాజనకాంతగకరణం బయినస్థానంబునం గలిగె నిట్టి శ్రోత్రాదు లగుదశేంద్రియంబులతోఁ గూడినభూతేంద్రియమనోగుణంబులు వేర్వేరుగ బ్రహ్మాండశరీరనిర్మాణంబునం దసమర్థంబు లగునపుడు గృహనిర్మాణం బునకుం బెక్కుపదార్థంబులు సంపాదించినం గాని చాలనిచందంబున భూతేంద్రి యమనోగుణంబులవలన గృహంబుకై వడి (భగవచ్చక్తిప్రేరేతంబు లగుచు నేకీ భవించి సమష్టివ్యష్టాత్మ కత్వంబు నంగీకరించి చేతనాచేతనంబులు గల) బ్రహ్మం డంబు కల్పితం బయ్యె నట్టియండంబు వర్షాయతనహస్తాంతంబుడనుక జలం బునం దుండెఁ గాలకర్తస్వభావంబులం దగులువడక సమస్తంబును జీవయు క్తంబుఁగఁ జేయునీశ్వరుం డచేతనంబును సచేతనంబునుగ నొనర్చె నంతఁ గాలకర్తస్వభావప్రేరకుం డయినపరమేశ్వరుండు జీవరూపంబు మహావరణజల మధస్థితిం బయినబ్రహ్మాండంబులోను సొచ్చి సవిస్తారంబు గావించి (యట్టి యండంబు భేదించి నిర్గమించె నెట్లం లేని),

86

క. భువనాత్మకుఁ డాయీశుండు, భవనాకృతితోడ నుండు శ్ర బ్రహ్మాండంబున్ వివరముతోఁ బడునాలుగు, వివరంబులుగా నొనర్చు శ్ర విశదంబులుగన్. 87

మ. బహుపాదోరుభరణనక్షేణశిరఃఫలశ్రవోయుక్తుఁ డై విహరించున్ బహుదేహిదేహగతుఁ డై శ్ర విద్వాంసు లూహించి త

ద్బహురూపావయవంబులక భవనసంప్రతి విచారించు రా
మహానీయాద్భుతమూర్తి యోగిజనహృన్మాన్యండు మేధానిధి.

88

వ. వినుము చతురశ్లోకంబులందు మీఁదటియేడులోకంబుల శ్రీమహావిష్ణువు
నకుం గటిప్రదేశంబుననుండిమీఁదటిదేహమనియును గ్రిందటియేడులోకంబులు
జఘనంబుననుండి క్రిందటిదేహ మనియునుం బలుకుదురు (ప్రపంచశరీరుం డగు
భగవంతుని) ముఖంబువలన బ్రహ్మకులంబును బాహువులవలన క్షత్రియకులం
బును నూరువులవలన వైశ్యకులంబును బాదంబులవలన శూద్రకులంబును జని
యించె నని చెప్పుదురు భూలోకంబు గటిపర్వతప్రదేశంబు భువర్లోకంబు నాభి
సువర్లోకంబు హృదయంబు మహర్లోకంబు వక్షంబు జనలోకంబు గ్రీవంబు దపో
లోకంబు స్తనద్వయంబు సనాతనంబును బ్రహ్మనివాసంబును నైనసత్యలోకంబు
శిరంబు జఘనప్రదేశం బతలంబు దోడలు వితలంబు జానువులు సుతలంబు జం
ఘలు దలాతలంబు గుల్ఫంబులు మహాతలంబు పాదాగ్రంబులు రసాతలంబు పా
దతలంబు పాతాళంబు నని (లోకమయుంగా) భావించుదు కొందఱు మఱియుం
బాదతలంబువలన భూలోకంబును నాభివలన భువర్లోకంబును శిరంబువలన
స్వర్లోకంబును గలిగె నని లోకకల్పనంబు నెన్నుదురు పురుషోత్తమునిముఖం
బువలన సర్వజంతువాచాజాలంబుం (దదధిష్ఠాత యగు)వహ్నియు నుదయించెం
జర్జర కర్మమాంసమేదశ్యల్యమజ్జాశుక్లంబులు సప్తధాతువు లందురు పతౌంతరం
బున రోమత్వజ్ఞాంసాస్థిన్నాయమజ్జాప్రాణంబులును సప్తధాతువు లని యందు
రందుఁ దంతురోమంబు ట్టిష్ణిచ్ఛందం బనియుఁ ద్వక్కు ధాత్రీఛందం బనియు
మాంసంబు త్రిష్టుష్ఛందం బనియు స్నాయు వచస్పృష్ఛందం బనియు సస్థి జగతీ
ఛందం బనియు మజ్జ పంక్తిచ్ఛందంబనియుఁ బ్రాణంబు బృహతీఛందం బనియు
నాదేశింతుగు హవ్యకవ్యామృతాన్నంబులకు మధురాదిషడ్రసంబులకు (రసనేం
ద్రియంబునకు) రసాధీశ్వరుం డైనవరుణునికి హరిరసనేంద్రియంబు జన్మస్థానంబు
సర్వప్రాణాదులకు వాయువునకు విష్ణునాసికావివరంబు నివాసంబు సమీపదూర
వ్యాపిగంధంబులకు నోషధులకు సశ్వదేవతలకు దిశాంబరునిఘ్రాణేంద్రియంబు
నివాసంబు దేవలోకసత్యలోకంబులకుఁ దేజంబునకు సూర్యునకు సకలచక్షువు
లకు లోకలోచనునిచక్షురింద్రియంబు స్థానంబు దిశలకు నాకాశంబునకు
శ్రుతిభూతంబు లైనయంశంబులకు శబ్దంబునకు సర్వేశ్వరునికణ్ఠేంద్రియంబు
జన్మస్థానంబు వస్తుసారంబులకు వర్ణనీయసౌభాగ్యంబులకుఁ బరమపురుషుని
గాత్రంబు భాజనంబు స్పర్శంబునకు వాయువునకు సకలస్నిగ్ధత్వంబులకు దివ్య

1. 'బాదతలంబు భూలోకంబును నాభి భువర్లోకంబును శిరంబు స్వర్లోకంబు నగు నని నిగ
మించురు పురుషోత్తముని' అనియే వ్రాతప్రతులు. 2. త్వక్కుంసన్నాయాపఢమజ్జా. 3. సర్వ
కర్ణంబులకు సర్వేశ్వరుని.

- వ. వినుము పరమాత్మయు నానందేశ్వరుం డగునవిష్ణువసుకుఁ బ్రపంచమాత్రాధికత్వం బేమి యద్భుత మట్లగుటంజేసి యతనిమహిమాతిశయం బస్సదాదులు నెఱుంగనేర్తురె స్థిత్యర్థపాదుం డగునీశ్వరునిపాదాంశంబులందు భూభువస్సువర్లోకంబులు గుదురుకొనియుండుఁ దదీయవిలయసమయంబునం దదుపరిమహర్లోకంబు దపియింప నందుఁ గలజనంబు లంతరాళంబు నందక మహర్లోకశిరఃస్థానం బైనజనలోకంబుఁ బ్రవేశించి యత్యంతం బగునవినాశిసుఖంబు లనుభవించుదురు తపోలోకంబు సంకర్షణానలశక్తిచేత నధస్త్రీలోకంబులుం దండవ్యామానంబు లగునప్పుడు తమాష్టలం జెందక విలక్షణం బైనక్షేమంబు గలిమిఁ దజ్జనం బంద సుఖించు జన్మజరామరణభయంబులు లేక ముక్తికిఁ బ్రత్యానన్న లగుటంజేసి సత్యలోకపువాసు లంద యానందించుదు భూభువస్సువర్లోకంబు లవిష్వరాట్పురుషునిపదస్థలం బగుట నేకపాద్విభూతి యయ్యె మహర్లోకంబు మధ్యమవిభూతి యన నమరె జనతపోసత్యలోకంబు లమృతాపురుషునిశిరఃస్థానంబు గావున నది త్రిపాద్విభూతి యనంబడుఁ దదీయలోకంబు బ్రహ్మచర్యవానప్రస్థయతులకుం దక్క నితరుల కసాధ్యంబు గృహస్థు లయ్యు నితరత్రివిధాశ్రమధర్మంబులు గలిగినం జేకుఱు క్షేత్రజ్ఞుం డైనపురుషుండు స్వర్గావవర్గహేతుభూతం బైనదక్షిణోత్తరకర్తజ్ఞానమార్గంబులు సృజించి యంతయుఁ దాన యై యుండు. 93
- క. మండలములోన భాస్కరుఁ, డుండి జగంబులకు దీప్తి నొసఁగెడిక్రియ బ్రహ్మాండములోపల నచ్యుతుఁ, డుండుచు 1బహిరంతరముల నొగి వెలిగించున్.

—అథ యిది మొదలుకొని వెలిగందల నారయకవిత్వము. —

- ఉ. అట్టియనంతశక్తి జగదాత్మునినాభిసరోజమందు నేఁబుట్టి యజింపఁగా మనసు న్పుట్టిన యజ్ఞపదార్థజాతముల్ నెట్లన కాన రామికి విశ్నిర్ ల మైనతదీయరూపమున్ గట్టిగ బుద్ధిలో నిలిపి న్కంటి నుపాయము నామనంబునన్. 95
- సీ. పశుయజ్ఞ వాటయూరప స్తంభపాత్రమృద్ధుటశరావవసంతరకాలములును సేహృషధీబహుళలోహచాతుర్వోత్రమతనామ ధేయనర్తనంత్రములును సంకల్పబుగ్యజూరస్సామనియు క్తవషట్కూరమంత్రానురచరణములును

ఒకొనొకవ్రాతప్రతియందే చూపట్టుచున్నది. మఱియుఁ బోతన మూలమును శ్రీధర వ్యాఖ్యానసహితముగాఁ దెనిగించినవాఁడు. కనుకఁ గ్రిందినాలుగుశ్లోకములు పోతనకు లభించిన మూలమున లేకుండవచ్చు నని తలఁచినను వానివ్యాఖ్యానమునందైనను దప్పక కనుపట్టియుండును గాన వానిని దెనిగింపకుండఁడు. అయిన నీ తెనిగింపు పోతనదానియంతసమంజసమును శ్రౌఢమును గాకున్నది. వెలిగందల నారయకవిత్వ మాసన్నముగా నుంటచే నీభాగమును గొంత యుత్సన్నమై యుండు ననియుఁగావున నారయకవిత్వ మిందును గొంత చేరియుండు ననియుఁ గనుకనే యిది పోతనరచనవలె సమంజసమును శ్రౌఢమును గాదయ్యె ననియు నూహింపఁదగి యున్నది.

దక్షిణల్ దేవతాశ్రధ్యానతదనుగత,తంత్రవ్రతోద్దేశశ్రధరణిసురులు

- తే. నర్పణంబులు బోధాయనాదికర్త
సరణి మొదలగుయజ్ఞోపకరణసమితి
యంతయును నమృహత్మనిరయవయవములు
గాంగఁ గల్పించె విధివత్ప్రకారమునను. 96
- క. యజ్ఞాంగి యజ్ఞఫలదుఁడు, యజ్ఞేశుఁడు యజ్ఞకర్త శ్రయగుభగవంతుఁ
యజ్ఞపురుషుఁగా మానస,యజ్ఞముఁ గావించితిం ద్రదర్పణబుద్ధిన్. 97
- క. అప్పుడు బ్రహ్మలు దమలోఁ, దప్పక ననుఁ జూచి సముచితక్రియు ¹లగుచు
న్నప్పరమేశున కభిమత, మొప్పంగఁ దగునత్తంత్రపులు గావింపన్. 98
- చ. మనువులు దేవదానవులు శ్రమానవనాథులు మర్త్యకోటి ²దా
రనయము వారివారికిఁ బ్రీయం బగుదేవతలఁ గుఱించుచున్
ఘన మగునిష్ఠ యజ్ఞములఁ శ్రగైకొని చేసిరి తత్ఫలంబు ల
య్యనఁపమమూర్తి యజ్ఞమయుఁ శ్రడై నరమావరునందుఁ జెందఁగన్. 99
- క. సువ్యక్తతంత్రరూపకుఁ, డవ్యక్తుఁ డనంతుఁ డభవుఁ శ్రడాధ్యుం డీశుం
డవ్యయుఁ డగుహరి సురగణ, సేవ్యుఁడు క్రతుఫలదుఁ డగుటఁ శ్రజేసిరి మఖముల్. 100
- క. అగుణుం డగుపరమేశుఁడు, జగములఁ గల్పించుకొఱకుఁ శ్రజతురత మాయా
నగుణుం డగుఁ గావున హరి, భగవంతుం డనఁగఁ బరఁగె శ్రభవ్యచరిత్రా. 101
- క. విశ్వాత్ముఁడు విశ్వేశుఁడు, విశ్వమయుం డఖలనేత శ్రవిష్ణుఁ డజుం డీ
విశ్వములోఁ దా నుండును, విశ్వము దనలోనఁ జాల శ్రవెలుఁగుచు నుండున్. 102
- చ. అతనినియు క్రిజేసి సచరరాచరభూతసమేతస్మష్టి నే
వితతముగా సృజింతుఁ బ్రభవవిష్ణుఁడు విష్ణుఁడు ప్రోచుఁ బార్వతీ
పతి లయ మొందఁ జేయు హరి శ్రపంకరుహోదరుఁ డాదిమూర్తియ
చ్యుతుఁడు త్రిశక్తియుక్తుఁ డగుశ్రీ⁴చుండును నింతకుఁ దాన మూలమై. 103
- క. విను వత్స సీవు నన్నడిగినప్రశ్నకు నుత్తరంబు శ్రకేవలపరమం
బును బ్రహ్మం బీయఖిలంబున కగు నాధారహేతురభూతము నుమ్మీ. 104
- క. హరి భగవంతుఁ డనంతుఁడు, గరుణాంబుధి సృష్టికార్యకారణహేతు
స్ఫురణుం డవ్యభుకంతుం, బరుఁ డన్యుఁడు లేడు తండ్రి శ్రపరికింపంగన్. 105
- సీ. ఇది యంతయును నిక్కశ్రమే బాంక నుత్కంఠ,మతిఁ దద్గుణధ్యానశ్రమహిమఁజేసి
పరికింప నేనేమి శ్రవలికిన నది యెల్ల, సత్యంబు యగు బుధశస్త్రత్య వినుము
ధీయుక్తమామకేంద్రియములు మఱచియుఁ, బొరయ వసత్పథశస్ఫురణ లెందు
నది గాక మత్తను శవామ్నాయతుల్యంబు, నమరేంద్రవందనీరయంబు నయ్యెఁ

1. 'లగుచు, న్నప్పరమేశు' అనియే వ్రా. ప్ర. 2. 'యుక్', అనయము' వ్రా. ప్ర.
3. మంత్రరూప. 4. చున్నతఁ డింతకు.

- తే. దవిలి యద్దేవ దేవునిరభవమహాబ్ధి, తారణంబును మంగళకారణంబు
సఖిలసంపత్కరంబు నై శ్రీయలరుపాద, వనజమున కేనొనర్చెద శ్రీ వందనములు.
- ఉ. ఆసలినాక్షునండనుడ శ్రీ సయ్యుఁ బ్రజాపతి సయ్యు యోగవి
ద్యానిపుణుండ సయ్యును బరదంపడి మజననప్రకారమే
యేను నెఱుంగ నవ్విభునిరయిదమహత్త్వ మెఱుంగ నేర్తునే
కానఁబడుక రమేశపరికల్పితవిశ్వము గొంతకొంతయున్. 107
- మ. విను వే యేటికిఁ దావసప్రవర యశ్రవ్విశ్వాత్ముఁ డీశుండు దాఁ
దనమాచూఁచుహింసాంతముం దెలియఁగాఁ శ్రీ దధ్యంబుగాఁ జూలఁ డ
న్నను నేనైనను మీర లైన సుర లైన నక వామదేవుండు నై
నను నిక్కం బెఱుంగఁగఁ జాలుదుమె విజ్ఞానప్రక్రియాయుక్తులన్. 108
- వ. అమృహత్తుం డై నపుండరీకాక్షుండు సర్వజ్ఞుం డంటేని. 109
- క. గగనము డనకడవలఁ దాఁ, దగ నెఱుంగనికరణి విభుఁడు శ్రీ దా నెఱుంగఁ డనక
గగనప్రసవము లే దన, సగునే సర్వజ్ఞమునకు శ్రీ హాని దలంపన్. 110
- చ. తలకొని యమృహత్తు కుఁడు శ్రీ దాల్చినయయ్యవతారకర్త ములే
వెలయఁగ నస్స దాదులము శ్రీ వేయివిధంబుల నన్ను తింతు మ
య్యలఘు ననంతునిం జిడచిరదాత్తు కు నాద్యు ననీశు నీశ్వరుం
దెలియఁగ నేర్తుమే తవిలి శ్రీ దివ్యచరిత్రున కేను మొక్కెదన్. 111
- మ. పరమాత్ముం డజ్ఞఁ డీజగంబుఁ బ్రతికల్పంబందుఁ గల్పించుఁ దాఁ
బరిరక్షించును స్త్రుంచు సత్త్వియనఘుక్ శ్రీ బ్రహ్మత్తు నిత్యుక్ జగ
ద్భరితుం గేవలు నద్వితీయుని విశురధజ్ఞాను సర్వాత్తు నీ
శ్వరు నాద్యంతవిహీను నిర్గుణుని శ్రీశ్రీస్తూర్తి జింతించెదన్. 112
- చ. సరసగతిక మునీంద్రులు ప్రసన్న శరీరహృషీకమానస
స్ఫురణ గలప్పు డవ్విభునిరభూరికళాకలితస్వరూపముం
దర మిడి చూతు రెప్పుడుఁ గురతర్కతమోహతిచేత సజ్జతం
బారసినయప్పు డవ్విభునిరమూర్తి గనుంగొన లేరు నారదా. 113
- వ. అని వెండియు నిట్లను ననఘా యమృహనీయ తేజోనిధి మొదలియవతారంబు
సహస్రశ్రీరాదియుక్తం బయి ప్రకృతిప్రవర్తకం బగునాదిపురుషరూపం బగు
నందుఁ గాలస్వభావంబు లనుశక్తు లుదయించె నందుఁ గార్యకారణరూపంబయిన
ప్రకృతి జనించెఁ బ్రకృతివలన మహత్త్వత్వంబును దానివలన సహంకారత్ర
యంబును బుట్ట నందు రాజసాహంకారంబువలన నింద్రియంబులును దామ
సాహంకారంబువలన భూతకారణంబు లయినశబ్దస్పర్శరూపసగంధతన్మాత్రం

1. దక్షియపరికల్పిత. 2. విజ్ఞానక్రియాయుక్తులన్. 3. 'సహస్రమస్తకం డగు నాదిపురుషుం
కుద్భవం బయ్యె నందు' అనియే వ్రాతప్రతులు.

బులునుం బొడమెఁ బంచతన్త్రాత్రంబువలన గగనానిలవహ్ని సలిలపరాదికం బైన భూతపంచకంబు గలిగె నందు జ్ఞానేంద్రియంబు లయినత్వక్ష్మణుశ్శోభిత్రజిహ్వ ఘ్రాణంబులును గర్తేంద్రియంబు లైనవాక్పాణిపాదపాయాసంబులును మ నంబును జనియించె నన్నింటిసంఘాతంబున విశ్వరూపు డయినవిరాట్పురుషుం డు పుట్టె నతనివలన స్వయంప్రకాశం డైనస్వరాట్టు సంభవించె నందుఁ జరా చరరూపంబుల స్థావరజంగమాత్మకం బయినజగత్తు గలిగె నందు సత్త్వరజస్త మోగుణాత్మ కుల మయినవిష్ణుండును హిరణ్యగర్భుడ నయిన యేనును రుద్రుండు నుం గలిగితి మందు సృష్టిజననకారణం డయినచతుర్ముఖుండు సృష్ట వానివలన దక్షాదు లగుప్రజాపతులు దొమ్మంపు గలిగి రందు భగవ్యముఖు లైనసనక సనందనాదియోగీంద్రులును నాకలోకనివాసు (లయినవాసవాదు)లును (భగలోక పాలకు లగుగరుడాదులును సృలోకపాలకు లగుమనుషూంధాత్మములును దలలోకపాలకు లగునంతవాసుకీప్రభృతులును) గంధర్వసిద్ధవిద్యాధరచారణ సాధ్యరక్షోయక్షోరగనాగలోకపాలురును మఱియు ఋషులును బిశ్రుజేవతలు ను దైత్యదాసవభూతప్రేతపిశాచకూక్షాండవశుమృగాదులును నుచ్ఛవించి రిట్టి జగత్ప్రభమోద్భవంబు మహాత్తత్వసృష్టియను ద్వితీయం బఖండసంస్థితంబును ద్వితీయంబు సర్వభూతజననంబును గలిగియుండు నందు మహాత్వస్వర్యతేజోబల సంపన్ను లైనపురుషులు సర్వాత్ము డైననారాయణునికళాంశసంభవులుగా నె టుంగు మప్పుండరీకాక్షునిలీలావతారంబు లనంతంబులు సత్కర్తృంబులు లెక్క నెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా డయినను నాకుం దోచినంత నీ కెఱింగించుచ వినుము.

అథ శ్రీమన్నారాయణనిలీలావతారంబులయొక్కర్థము. అథ-

- ఉ. అన్యకథానులాపము లభహర్నిశమున్ వినునట్టిసత్కిరీయా
శూన్యము లైనకర్ణముల శ సూరిజనస్తత సర్వలోకన
మ్నాన్యము నై తనర్చుహరిమంగళదివ్యకథామృతంబు సా
జన్యతఁ గ్రోల వయ్య బుధరసత్తమ యే వివరించి చెప్పెడన్. 115
- వ. అని పలికి మఱియు ని ట్లనియె. 116
- మ. కనకాక్షుండు భుజావిజృంభణమునక శ్రీత్యచక్రముం జాఁపఁ జ
ట్టినమాడ్కిం గొని పోవ యజ్ఞమయదంధ్రస్త్రిస్సాకృతిం దాల్చి య
ద్దనజాధీశ్వరుఁ డాడి యబ్ధినడుమక శ దంష్ట్రాహతిం ద్రుంప థా
త్రిని గూలెం గులిశాహతిం బడుమహాద్రం బోలి యత్యగ్రతన్. 117
- వ. మఱియు సుయజ్ఞావతారంబు విను మని యి ట్లనియె. 118
- నీ. ప్రకటించిం బ్రజాపతికిని స్వాయంభువునికూతు రాకూతి శ యనులతాంగి
కరి జన్మించి సురయజ్ఞుండు నా నొప్పు, నతఁడు దక్షిణ యనురసతివయండు

1. 'భవదీయముఖు లైన' వ్రా. వ్ర. 2. 'దంష్ట్రీయాపమున్' వ్రా. వ్ర.

- సుయమనామామరశస్త్రోమంబుఁ బుట్టించి, యింద్రుఁడై వెలసి యురపేంద్రలీల
సఖిలలోకంబులరయూర్తి హరించిన, నతనిమాతామహుం యై సమనువు
తే. దసమసంబునఁ దచ్చరిత్రమున కలరి, పరమపుణ్యుండు హరి యనిత్ర పలికెఁగాన
యంచితజ్ఞాననిధియై సురయజ్ఞుఁ డెలమిఁ, దాపసోత్తమ హరియవతార మయ్యె.
వ. అని చెప్పి (సాంఖ్యయోగప్రవర్తకాచార్యవర్యుం డగు) కపిలునియవతారంబు
విను మని యిట్లనియె. 120
- చ. ధృతమతి దేవహూతికిని త్ర దివ్యవిభుం డగుకర్మమప్రజా
పతికిఁ బ్రమోద మొప్ప నవభామలతోఁ గపిలాఖ్యుఁ బుట్టియే
గతి హరి పొందు నట్టిసుభరంగం బగుసాంఖ్యము దల్లి కిచ్చి దు
ష్కృతములు వాపి చూపె మునిరసేవిత మై తనరారుమోక్షమున్. 121
- వ. మఱియు దత్తాత్రేయావతారంబు వినుము. 122
- సి. తాపసోత్తముఁ డత్రి త్ర దనయునిఁ గోరి ర, మేళు వేడిన హరి త్ర యేను నీకు
ననఘ దత్తుండ నై తి త్ర సని పల్కుకతమున, నతఁడు దత్తాత్రేయుఁ యై జనించె
నమ్మహాత్మునిచరణాబజరగానం, దోహంబుచేఁ బూత్రదేహు లగుచు
హైహయయదువంశ్యు త్ర లైహి కాముష్మిక, ఫలరూప మగుయోగరబలము వడసి
తే. సంచితజ్ఞానఫలనుభుతశ్వరశక్తి, శౌర్యములఁ బొంది తమకీర్తి త్ర సదల వెలుంగ
నిందు నందును వాసికి త్ర నెక్కి రట్టి, ¹దివ్యతరమూర్తి విష్ణు నురతింపఁ దరమె.
వ. వెండియు సనకాద్యవతారంబు వినుము. 124
- సీ. అనఘాత్త యేను గల్గల్పాదిని విశ్వంబు, సృజియింపఁ దలఁచి యంతచితతపంబు
నర్థిఁ జేయుచు సన త్ర యని పల్కుటయు నది, కారణంబుగ ననాభ్యులను గలన
నందన సనక సనత్కుమార సనత్కుజాతులు నల్వరు త్ర సంభవించి
మానసపుత్రు లై త్ర మహి నుతి కెక్కిరి, పోయినకల్పాంతరమున ²నశించి
తే. నట్టియాత్మీయతత్త్వంబు త్ర వుట్టఁ జేసి, సాంప్రదాయికభంగిని త్ర జగతి నెల్లఁ
గలుగఁజేసిరి యవిష్ణురకళలఁ దనరి, నలుపు రయ్యును నొక్కండ త్రనయచరిత్ర.
వ. మఱియు సరనారాయణావతారంబు వినుము. 126
- క. గణుతింపఁగ నరనారాయణు లన ధర్మనకు నుదయ త్ర మందిరి దాక్షా
యణి యైనమూర్తివలనం, బ్రణుతగుణోత్తరులు పరమరపావనమూర్తుల్. 127
- క. అనఘులు బదరీవనమున, వినుతతపోవృత్తి నుండ త్ర విబుధాధిపుఁడు
మనమున నిజపదహానికి, ఘనముగఁ జింతించి దివిజరకాంతామణులన్. 128
- క. రావించి తపోవిఘ్నముఁ, గావింపుం డనుచుఁ బనుపఁ త్ర గడు వేడుకతో
భావభవానీకిను లనఁ, గా వనితలు సనిరి బదరీరకావనమునకున్. 129
- వ. అందు. 130

- మ. సరనారాయణులున్నచోటికి మరుగ్నార్నరీసమూహంబు భా
స్వరలీలం జని రూపవిభ్రమకళారచాతుర్య మే పారఁగాఁ
బరిహాసోక్తుల నాటపాటలఁ జరింపఁ జూచి నిశ్చింతతఁ
భరితధ్యానతపఃప్రభావనిరతిం శ్ర బాటించి నిష్కాము లై . 131
- క. గ్రోధము దమతపములకును, బాధక మగు టెఱిగి దివిజభామలపై న
మ్రేధాత్మకు లొకయింతయుఁ, గ్రోధముఁ దేరైరి సత్వైగుణసంగతు లై . 132
- క. నారాయణుఁ డప్పుడు దన, యూరువు వెనఁ జీట నందు శ్ర నుదయించెను బెం
పారంగ నూర్వశీముఖ, నారీజనకోటి దివిజనారులు మెచ్చన్ . 133
- క. ఊరువులందు జనించిన, కారణమున నూర్వశి యన శ్ర ఘనతకు నెక్కె
వారలరూపవిలాసవి, హారములకు నోడి రంత శ్ర సమరీజనముల్ . 134
- వ. అంతం దాము సరనారాయణులతపోవిఘ్నంబు గావింపం బూని చేయువిలాసం
బులు (మానసికసంకల్పమాత్రంబున సృష్టిస్థితిసంహారంబు లొనర్పం జూలు)నమ్మ
హాత్తుల దెసం బనికి రాక కృతఘ్ననకుం జేయునుపకృతులుంబోలె నిష్ఫలంబు
లైన సిగ్గునం గుందుచు నూర్వశిం దమకు ముఖ్యురాలింగాఁ గైకొని తమవచ్చిన
జాడన మరలి చని రంత. 135
- క. 1కామము దహించెఁ గ్రోధము, హామహిమను రుద్రుఁ డట్టిశ్రయపమ్మంబుక
ధీమంతులు గెలిచి రనం, గామము గెలుచుటలు సెప్పఁగ నేమిటికిన్ . 136
- వ. అట్టిసరనారాయణావతారంబు జగత్పావనం బై విలసిల్లె వెండియు ధృవావ
తారంబు వివరించెద వినుము. 137
- సీ. మానితచరితుఁ డుత్తానసాదుం డను, భూవరేణ్యునకు సత్పుత్రుఁ డనఁగ
నుదయించి మహిమఁ బెం శ్ర పొంది బాల్యంబున, జనకునికడ నుండి శ్ర సవతితల్లి
దను నాడువాక్యాశ్రుతతఱి గుంది మహితత, వంబు గావించి కారయంబుతోడఁ
జని మింట ధృవపదస్థనాయి యై యటమీఁద, నర్థి వ ర్తించుభ్రూగ్వాదిమునులుఁ
తే. 3జతురగతిఁ గ్రింద వ ర్తించుశ్రనప్తములుఁ
బెంపుఁ దీపింపఁ దన్ను నురతింపుచుండ
ధృవుఁడు నా నొప్పి యవ్వీష్ణుశ్రతుల్యుఁ డగుచు
నున్నపుణ్యాత్మఁ డిప్పుడు శ్ర నున్నవాఁడు. 138
- వ. మఱియుఁ బృథునియవతారంబు వినుము. 139
- ఉ. వేనుఁడు విప్రభాషణ⁴పరవిప్రహరచ్యుతభాగ్యపారుషం
డై నిరయంబునం బడిన శ్ర నాత్మతనూభవుఁ డై పృథుండు నాఁ

132-వ 133-వ పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లున్నయెడ' అనువచనము కొన్నిటఁ గాని
పించుచున్నది. 1. 'కామని' అచ్చుప్రతి. 2. యవమర్నాత్ముక. 3. జతురగతి నిందు. 4. 'పరివి
చ్యుతభాగ్యవిహీనపారుషం, డై' అ. ప్ర.

బూని జనించి తేజనకుఁ శ్రీ బున్నరకంబును బాపి మేదినికొ
ధేనువుఁ జేసి వస్తువితరతిం బిదికొక హరిసత్కథాంశుఁడై.

140

వ. అని మఱియు వృషభావతారంబు నెఱింగింతు విను మాగ్నిధ్రుం 1డనువానికి
సుదేవివలన నాభి యనువాఁ డుదయించె నతనికి మేరుజేవియందు హరి వృష
భావతారంబు నొంది జడస్వభావం బైనయోగంబుదాల్చి ప్రశాంతాంతఃకరణం
డును బరిముక్తసంగుండును నై పరమహంసాభిగమ్యం బయినపదం బిది యని
మహర్షులు వలుకు చుండఁ జరించె మఱియు హయగ్రీవావతారంబు నెప్పెద
వినుము.

141

చ. అనఘచరిత్ర మన్నఖమునందు జనించె హయాననాఖ్యితక
వినుతసువర్ణ వర్ణుండును శ్రీ వేదమయుం డఖిలాంతరాత్మకుం
డనుపమయజ్ఞపూరుషుండు శ్రీ నై భగవంతుండు దత్సమస్తపా
వన మగునాసికాశ్వసనశర్వములం దుదయించె వేదముల్.

142

వ. మఱియు మత్స్యవతారంబు వినుము.

143

సీ. ఘనుఁడు వై వస్వతశ్రమనువుకు దృష్ట మై, యరుదెంచినట్టియురగాంతరసమయ
మందు విచిత్రమశ్రత్సావతారము దాల్చి, యఖిలావసీమయం శ్రీ బగుచుఁ జాల
సర్వజీవులకు నాశ్రయభూతుఁ డగుచు నే, కార్ణవం బైనతోరయముననడుమ
మన్మథశ్లఘవేదశ్రమార్గంబులను జిక్కు, వడ కుండ శాఖ లేర్పడఁగఁ జేసి

తే. దివ్య లద్ధింప నా కర్థిఁ శ్రీ దెచ్చియిచ్చి, మనువు నెక్కినపెన్నావ శ్రీ వనధిసడుమ
మునుఁగ కుండంగ నరసిన్యనిమిషావ, తార మేరికి నుతియింపఁ శ్రదరమె వత్స.

వ. మఱియుఁ గూర్మావతారంబు వినుము.

145

మ. అమృతోత్పాదనయత్ను లై విబుధదైత్యానీకముల్ మందరా
గముఁ గవ్వంబుఁగఁ జేసి యబ్ధి దరువంగఁ గవ్వపుంగొండ వా
ర్ధి మునుంగక హరి గూర్మరూపమున నశ్రద్రిం దాల్చె దత్సర్వత
భ్రామణవ్యాజత వీఁపుఁదీటు శమియింపఁ జేయఁగా నారదా.

146

వ. వెండియు నృసింహావతారంబు వినుము.

147

మ. సురలోకంబుఁ గలంచి దేవసమితికొ శ్రీ స్రుక్ష్మించి యుద్యద్గదా
ధరుఁ డై వచ్చునిశాచరుం గని కనశ్రద్ధంత్రాకరాశాస్యవి
స్ఫురితభ్రాకుటితో నృసింహగతి రక్షోరాజవక్షంబు భీ
కరభాస్వన్నఖరాజిఁ ద్రుంచె. ద్విజగత్రైల్యాణసంధాయి యై.

148

వ. ఇంక నాదిమూలావతారంబు నెప్పెద వినుము.

149

1. 'డనువానికి నాభి యను..... మేరుజేవి యనునామాంతరంబు గల సుదేవియందు' అచ్చు ప్రతి. 2. మందు, నాన్నతల్లిల ఘాత్యావతారము.

- మ. కరినాథుండు జలగ్రహగ్రహణదుగ్రభాక్రాంతుఁ డై వేయివ
 త్వరముల్ గుయ్యిడు చుండ వేల్పులకు విశ్వవ్యాప్తి లే కుండుటన్
 హరి నీవే శరణంబు నా కనినఁ గు శ్ర య్యాలించి ¹వేవేగ వా
 శ్చరముం ద్రుంచి కరీంద్రుఁ గాచె మహితోశ్చ త్సాహంబునం దాపసా. 150
- వ. మఱియును వామనావతారంబు వినుము. 151
- సీ. యజ్ఞేశ్వరుం డగుహరి విష్ణుఁ డదితినం, తానంబునకు నెల్లఁ శ్ర దముఁ డయ్యుఁ
 బెం పారుగుణములఁ శ్ర బెద్ద యై వామన, మూర్తితో బలిచక్రవర్తిఁ జేరి
 తద్భూమి మూఁడుపాదముల నడిగి ప, దత్రయంబునకు జగత్ప్రయంబు
 వంచించి కొనియును శవాసపునకు రాజ్య, మందింప నీశ్వరుం శ్రయ్యు మొఱుగి
 తే. యర్ధిరూపంబుగై కొనిరయడుగవలసె, ధార్మికులసాము విసయోచితములఁగాని
 వెడఁగుఁదనముననూరకశ్రవిగ్రహించి, చలన మందింపరాదు నిశ్చయము పుత్ర.
- చ. బలి నిజమాళి నవ్వటునిరపాదసరోరుహభవ్యతీర్థ ము
 త్కలిక ధరించి తన్నును జగత్ప్రయమున్ హరి కిచ్చి కీర్తులన్
 నిలిపె పనుంధరాస్థలిని శ్ర నిరరలోకవిభుత్వహానికిం
 దలఁకక శుక్రమాటలకుఁ శ్ర దారక భూరివదాన్యశీలుఁ డై. 153
- వ. మఱియు నప్పరమేశ్వరుండు నారదా నీకు హంసావతారంబు నొంది యతిశయ
 భక్తియోగంబున సంతృప్తాంతరంగుం డగుచు నాత్మతత్వప్రదీపకం బగు
 భాగవతమహాపురాణం బుపదేశించె మన్వవతారంబు నొంది స్వకీయతేజః
 ప్రభావంబున నప్రతిపాతం బైనచక్రంబు ధరియించి దుష్టవర్తను లైనరాజుల
 దండించుచు శిష్టప్రతిపాలనంబు సేయుచు నాత్మీయకీర్తిచంద్రికలు సత్యలోకం
 బున వెలింగించె మఱియు ధన్వంతరి యన నవతరించి తననామస్తరణంబున
 భూజనంబులకు సకలరోగనివారణంబు సేయుచు నాయుర్వేదంబు గల్పించె
 నింకఁ బరశురామావతారంబు వినుము. 154
- మ. ధరణీకంటకు లైన సైహాయనశరేంద్రవ్రాతమున్ భూరివి
 స్ఫురితోదారకుతారధారఁ గలనన్ శ్ర ముయ్యేడుమాఱుల్ పారిం
 బారి మద్దించి సమస్తభూతలము విశ్రుల్ వేడఁగా నిచ్చి 2భా
 సురకీర్తి జమదగ్ని రాముఁ డన మింగుచుం దాపసేంద్రోత్తమా. 155
- వ. మఱియు శ్రీరామావతారంబు సెప్పెద వినుము. 156
- సీ. తోయజహితవంశశ్రద్ధుగపారావార, రాకావిహారకై శరవహితండుఁ
 గమనీయకోసలశ్రద్ధాభృత్పుతాగర్భ, శుక్తిసంపుటలనశస్త్రా క్తింబు
 నిజపాద సేవకన్రజదుగఖనీబిడాంధ, కారవిస్ఫురితపంకరుహసఖుఁడు
 దశరథేశ్వరకృతాశ్రద్ధరవాటికాప్రాంగ, శాకరదేవతానోకహంబుఁ

- తే. జటులదానవగహనవైశ్వానరుండు, రావణాటోపశైలపురందరుండు
నగుచు లోకోపకారార్థమవతరించె, రాముఁడై చక్రి లోకాభిర్రాముఁ
- క. చిత్రముగ భరతలక్ష్మణశత్రుఘ్నుల కర్థి నగ్రజన్మం డగుచున్ [డగుచు.
ధాత్రి రాముఁడు వెలసెఁ బ, విత్తుఁడు దుర్భవలతాలరవిత్తుం డగుచున్. 158
- వ. అంత.
- సీ. కింలయఖండేంద్రబిసకుంద¹పద్మాబ్జ, పదఫాలభుజరద్రపాణినేత్రఁ
గాహళకరభచక్రవియత్పలినశేఖి, జంఘోరుకుచిమధ్యరజఘనకంఠ
ముకురచందనబింబశకుకజశ్రీకార, గండగంధోష్ణకరగమనకరఁ
జంపకేందుస్వర్ణరశభరథనుర్మిల, నాసాననాంగదృశ్శూర్షిశిరోజ్ఞ
- తే. నలిసుధావర్తకుంతలరహననాభి, కలిత జనకావనీపాలరకన్యకాల
లామఁ బరిణయ మయ్యె లరలాటనేత్ర, కార్దుకధ్వంస ముంకువశగాఁగ నతఁడు.
- వ. అంత.
- క. రాముఁ మేచకజుద, శ్యాముఁ సుగుణాభిరాము శ సద్వైభవసు
త్రాముఁ దుష్టనిశాటవి, రాముం బా మ్మనియెఁ బంక్తిరథుఁ డడవులకున్. 162
- వ. ఇట్లు వంచిన.
- చ. అరుదుగ లక్ష్మణుండు జనశకాత్త జయుం దనతోడ నేగుదే
నరిగి రఘూత్తముండు ముద శ మారఁగఁ జొచ్చెఁ దరతు సింహ సూ
కర కరి పుండరీక కపి శ ఖడ్గ కురంగ వృ కాహి భల్ల కా
సరముఖవన్యసత్త్వచయశచండతరాటవి దండకాటవిన్. 164
- క. ఆవనమున వసియించి నృ, పావననయశాలి యిచ్చె శ నభయములు జగ
త్పావనమునిసంతతికిఁ గృ, పావననిధి యైనరామరభద్రుం డెలమిన్. 165
- క. ఖరకరకులజలనిధిహిమ, కరుఁ డగురఘురామవిభుఁడు శ గజకటితోడన్
ఖరుని వధించెను ఘనభీ, కరశరముల నఖిలజనులుఁ శ గర మరు దందన్. 166
- క. హరిసుతుఁ బరిచరుఁగాఁ గొని, హరిసుతుఁ దునుమాడి పనిచె శ హరిపురమునకున్
హరివిభునకు హరిమధ్యను, హరిరాజ్యపదంబు నిచ్చె శ హరివిక్రముఁ డై. 167
- వ. అంత సీతానిమిత్తంబునం ద్రిలోకకంటకుం డగుదశకంఠుం దునుమాడుటకు నై
కపిసేనానమేతుం డయి చని ముందట నతిదుర్గమం బయినసముద్రంబు వేర్చి
తెరువు సూప కున్న నలిగి.
- మ. వికటభ్రాకుటిఫాలభాగుఁ డగుచున్ శ వీరుండు క్రోధారుణాం
బకుఁ డై చూచినయంతమాత్రమున నశ్పాథోధి సంతప్తతో
యకణ గ్రాహ తిమింగిల ప్లవ ధులీ శ వ్యాళ ప్రవాళోర్ధ్వభృ
ద్భుక కారండవ చక్ర ముఖ్యజలనశత్త్వశ్రేణితో నింకినన్. 169

వ. అయ్యవసరంబున సముద్రుండు గరుణాసముద్రం డగుశ్రీరామభద్రుని శరణంబు సొచ్చినం గరుణించి యెప్పటియట్ల నిలిపి నలునిచే నేతువు బంధింపించి తన్వారంబునం జని. 170

మ. పురముల్ మూడును నొక్క బాణమున నిర్మూలంబు గావించుశంకరుచందంబున నేర్చె రాఘవుఁడు లంకాపట్టణం బిన్ గోపురశాలాంగణహర్ష్యరాజభవనప్రోద్వత్ప్రీతోశీకపోటరథాశ్వద్విపశక్త్రుమందిరనిశాశటశ్రేణిలో చేల్చిడిన్. 171

క. రావణు నఖిలజగద్విద్రావణుఁ బరిమార్చి నిలిపె శరక్షోవిభుఁ గారావణుననుజుని నై, రావణాసితకర్తి మెఱసి శరాఘవుఁ డెలమిన్. 172

సీ. ధర్మసంరక్షకశత్రుప్రభావుం డయ్యు, ధర్మవిధ్వంసకశత్రుమునఁ బొడలి ఖరదండనాభిముఖ్యతఁ బొంద కుండియు, ఖరదండనాభిముఖ్యతను మెఱసి పుణ్యజనావనశస్ఫూర్తిఁ బెం పొందియు, బుణ్యజనాంతకశస్ఫూర్ణఁ దనరి సంతతాశ్రీతవిభీషణుఁడు గా కుండియు, సంతతాశ్రీతవిభీషణుఁడ నొప్పి

తే. మించెఁ దనకీర్తిచేత వాసించె దిశలు, దరమె నుతియింప జగతి నెరవ్వరికినై నఁ జారుతరమూర్తి నవనీశశచక్రవర్తి, బ్రకటగుణసాంద్రు డశరథశరామచంద్రు.

వ. అట్టిశ్రీరామావతారంబు జగత్పావనంబును నస్తత్ప్రసాదకారణంబును నై నుతి కెక్కె నింకఁ గృష్ణావతారంబు వివరించెద వినుము. 174

సీ. తాపసోత్తమ విను శ దైత్యాంశములఁ బుట్టి, నరనాథవితతి నేనానమేతు లగుచు ధర్మేతరు శతై ధాత్రిఁ బెక్కు బా,ధల నలంచుటఁజేసి శధరణి వగలఁ బొందుచు వాపోవ శ భూభార ముడుపుట, కై హరి పరుఁడు నాశరాయణుండు తన మేనిధవశాస్రీతపుఁ గేశయుగమున, బలరామకృష్ణహాసములఁ దనరి

తే. యదుకులంబున లీలతోనుదయ మయ్యె,భవ్యయశుఁ డగునను దేవుశభార్యలైన రోహిణియు దేవకియుననురూపవతుల,యందు నున్న తైత్త్యీ²సంహరియగుచు.

న. ఇట్లు పుండరీకాక్షుం డగునారాయణుండు సమస్తభూభారనివారణంబు నేయం దనమేని కేశద్వయంబు చాలు నని యాత్మప్రభావంబు దెలుపుకొఱకు నిజకళాంశ సంభవు లైనరామకృష్ణులదేహవర్ణంబులు శ్వేతకృష్ణంబు లని నిర్దేశించుకొఱకు సితాసితకేశద్వయవ్యాజంబున రామకృష్ణాఖ్యల నలరి యవతరించె నందు భగవంతుండును సాక్షాద్విష్ణుండును నైనకృష్ణుండు జనమార్గవర్తి యయ్యును నతిమానుషకర్తృంబుల నాచరించుటఁజేసి కేవలపరమేశ్వరుం డయ్యె నమృహత్తుం డాచరించుకార్యంబులు లెక్కవెట్ట నెవ్వరికి నలవి గా దయినను నాకు గోచరించినయంత యెఱింగించెద వినుము. 176

క. నూతనగరశస్త్రని యగు,పూతనఁ బురిటింటిలోనఁ శ బొత్తులశిశు వై

చేతనమును హరియించి ప, రేతనగరమునకు ననిచెఁ శ గృష్ణుఁడు పెలుచన్. 177

క. వికటముగ నిజపదాహతిఁ, బ్రకటముగా మూఁడునెలలరబాలకుఁ డై యా
శకటనిశాచరు నంతక,నికటస్థునిఁ జేసె భక్తరనికరావనుఁ డై. 178

క. ముద్దులకొమరుని వేతల, రద్దుల కై తల్లి తోల రజ్జునఁ గట్ట
1 నుద్దుల న మిన్ను ముట్టిన, మద్దుల వడిఁ గూల్చె జనసరమాజము వొగడన్.

మ. 2 మదిఁ గృష్ణుండు యశోదబిడ్డఁ డని నరమ్మం జాల యోగీంద్ర త
ద్వదనాంభోజములోఁ జరాచరసమర్ స్తప్రాణిజాతాటవీ
నదనద్యద్రిపయోధియుక్త మగునారనాలోకజాలంబు భా
స్వదనూనక్రియఁ జూపె దల్లికి మహాశ్చర్యంబు వాటిల్లఁగన్. 180

చ. వరయమునానదీప్రదనిరవాసకుఁ డై నిజవక్త్రనిర్గత
స్ఫురితవిషాంబుపానమున శ భూజనులక మృతిఁ బొందఁ జేయుభీ
కరగరళద్విజహ్వూఁ డగురకాళియపన్నగుఁ దన్నదంబుఁ జె
చ్చెర వెడలించి కాచె యదురసింహుఁడు గోపకగోగణంబులన్. 181

మ. తనయా 3 గోపకు లొక్కరేయితటి నిర్ద్రం జెందఁ గార్చిచ్చు వ
చ్చినఁ గృష్ణా మము నగ్నిపీడితుల రక్షింపం దగుం గావవే
యనినం గన్నులు మీరు మోడ్చుఁ డిదె దాహాగ్నిక వెన న్నార్తు నే
నన వా రట్ల యొనర్ప మ్రొగె శిఖఁ బరద్వాక్షుండు లీలాగతిన్. 182

క. మందునిగతి యమునాంబువు,లందు నిసిం గ్రుంకి బద్ధుఁ శ డై చిక్కినయా
నందుని వరుణునిబంధన,మందు నివృత్తునిఁగఁ జేసె శహరి నదయుం డై. 183

మ. హయసూనుం డగుదానవుండు నిజమార్యుక గోపరాజిక్ గుహ
4 శ్రయ యకాన ట్లానరించి తత్పుథము నీరరంధ్రంబు గావించినక
రయ మొప్పం గుటిలాసురాధమునిఁ బోరరం ద్రుంచి గోపావళిక్
దయతోఁ గాచినకృష్ణసంత హిమ మేతన్తాత్ర మే తాపసా. 184

క. దివిజేంద్రప్రీతిగ వ,ల్ల వజ్రను లేఁటేటఁ జేయురలాలితసవనో
త్సవము హరి మానిసిన గో,పవరులు గావింప కున్న శబలరిపుఁ డలుకన్. 185

తే. మందగొందలమండ సరమందవృష్టిఁ, గ్రందుకొనుఁడంచునిండ్రుండురమందలింపఁ
జండపవనసముద్ధాతరచటులవిలయ,సమయసంవర్తకాభీలజలధరములు. 186

శా. సప్తస్కంధశిఖాకలాపరుచిమరత్నోదామసీవల్లికా
దీప్తోదగ్రముహుస్తమహిహితధాత్రీభాగనీరంధ్ర మై

1. 'బద్దులకు మిన్ను' అ. ప్ర. 2. 'మదిలోఁ గృష్ణుఁ డెశోద' అనియే వ్రాతప్రతులు.
3. 'యొక్కనిశండు గోపకులు నిద్రం' అనియే వ్రా. ప్ర. 4. 'శ్రయులంగా నొనరించి' అనియే
వ్రాతప్రతులు.

సప్తాశ్వస్ఫురదిందుమండలనభరస్సంఛాదితాశాంతర
వ్యాప్తాంభోదనిరగ్గళస్ఫుటశిలారవాహపూరధారాశ మై.

187

ప. కురియువానజల్లుపెల్లున రిమ్మలు గొని సొమ్మలువోయి గోకులం బాకులం బయి
కృష్ణ కృష్ణ రక్షింపు రక్షింపు మని యార్తి బొంది కు య్యిడ సఖిండకరుణా
సముద్రండును భక్తజనసురద్రుముండును నగుచుఁ బుండరీకాక్షుండు.

188

శా. సప్తాంబులబాలుఁడై నిజభుజాస్తంభంబునకా లీలతో
సప్తాహంబులు శైలరాజము లనశ్చక్రతంబుగాఁ దాల్చి సం
గుప్తప్రాణులఁ జేసె మాధవుఁడు గోగోపాలకవ్రాతమున్
సప్తాంభోధిపరీతభూధరున కాశ్చర్యంబు చింతింపఁగన్.

189

సీ. సాంద్రశరచ్చంద్రచంద్రికాధవళిత, విమలబృందావనశ్రవీధియందు
రానకేళీమహోల్లాసుఁడై యుత్ఫుల్లజలజాక్షుఁడొకనిశాశ్రమయమునను
దనరామంద్రమరధ్యమతారముల నింపు, దళుకొత్త రాగభేరములఁ జెలఁగి
ద్వైవతముషభగాంధారనిషాదపం, చమషడ్జమధ్యమశ్రవ్వరము లోలిఁ

తే. గళలు జాతులు మూర్ఛనల్ శ గలుగ వేణు
నాశవివరాంగుళిన్యాసశలాలనమున
మహితగతిఁ బాడె నవ్యక్తమధురముగను
బంకజాక్షుండు దారువు శ లంకురింప.

190

మ. హరివంశోద్గతమంజులస్వచనినారదాహూత లై గోపసుం
దరు లేతేర ధనేశుచారుఁడగు గంధర్వండు గొంపోవఁ ద
త్తరుణుల్ గు య్యిడ శంఖచూడునిభుజాదర్పంబు మాయించి తాఁ
బరిరక్షించినయట్టికృష్ణుని సుతింకపకా శక్యమే యేరికిన్.

191

చ. సరక ముర ప్రలంబ యవగన ద్విప ముష్టిక మల్ల కంస శం
బర శిశుపాల పంచజన శ పౌండ్రక పల్వల దంతవక్త వా
నర ఖర సాల్వ వత్స బక శ నాగ విదూరథ రుక్మి కేళి ద
ర్బర వృష ధేనుక ప్రముఖశదుష్టనిశాటులఁ ద్రుంచె వేల్చి డిన్.

192

ప. మఱియును.

193

మ. ¹బలభీమాద్జనముఖ్యచాపధరరూపవ్యాజతం గూర్తులకా
ఖిలులకా దుష్టధరాతలేశ్వరుల సంశ్రామైకపారీణదో
ర్బలకేళిం దునుమాడి సర్వధరణీభారంబు మాయించి నా
ధుల రక్షించినయట్టికృష్ణుని ననంతరుం గొల్తు నెల్లప్పుడున్.

194

ప. అట్టిలోకోత్కృష్టం డై నకృష్ణునియవతారమాహాత్మ్యం బెఱింగించితి నింక వ్యా
సావతారంబు వినుము.

195

- చ. ¹ప్రతియుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయువుల్ సుదు
ర్గతకులు నై నమర్త్యుల కశగమ్యములున్ స్వకృతంబులున్ సుశా
శ్వతములు నై నవేదతరుశాఖలు దా విభజించినట్టిస
న్నతుఁడు పరాశరస్మియతనూజుఁడు నా హరి పుట్టె నర్చిలిన్. 196
- వ. మఱియు బుద్ధావతారంబు వినము. 197
- మ. అతిలోభాత్ములు సూన్యతేతరులు భేదాచారసంశీలు రు
ద్ధతపాషండమతౌపధర్మ్యులు జగత్సంహారు లై నట్టియా
²దితినంజాతు లధర్మ వాసనల వర్తరింపం దదాచారసం
హతి మాయించి హరించె దానవులఁ బరద్వాత్సుండు బుద్ధాకృతిన్. 198
- వ. మఱియుం గల్క్యవతారంబు వినము. 199
- మ. వనజాక్ష స్తవశూన్యులై మఱి వషటస్పృహస్వధావాక్యశో
భనరాహితులు సూన్యతేతరులునుం శ బాషండులు నై నవి
ప్రనికాయంబును శూన్యభావులుఁ గలిం శ బాటిల్లినం గల్కియై
జననం బంది యధర్మము న్నడఁచు సంశ్లాపించు ధర్మం బిలన్. 200
- వ. అని మఱియుఁ బితౌమహంబు నారదున కిట్లనియె మునీంద్రా పుండరీకాక్షుం
డంగీకరించినలీలావతారకథావృత్తాంతంబు నేను నీకు నెఱింగించునింతకు మున్న
హరి వరాహాద్యవతారంబు లంగీకరించి తత్ప్రయోజనంబులఁ దీర్చె మన్వంత
రావతారంబు లంగీకరించినవియు నంగీకరింపం గలవియు నై యున్నయవి వర్త
మానంబున ధన్వంతరిపరశురామావతారంబులుం దాల్చి యున్నవాఁడు భావికా
లంబున శ్రీరామాద్యవతారంబుల నంగీకరింపంగలవాఁ డమృతాత్ముండు సృష్ట్యా
దికార్యభేదంబులకొఱకు మాయాగుణావతారంబు లందు బహుశక్తిధారణుం
డైనభగవంతుండు సర్గాదిని దవస్సులును నేనును ఋషిగణంబులును నవప్రజా
పతులును నై యవతరించి విశ్వోత్పాదనంబు గావించుచుండు ధర్మంబును విష్ణుం
డును యజ్ఞంబులును మనువులును నింద్రాదిదేవగణంబులును ధాతృపతులును
నయి యవతరించి జగంబుల రక్షించు చుండు నధర్మంబును రుద్రుండును మ

1. “ఉ. ప్రత్యుగమందు సంకుచితభావులు నల్పతరాయువుల్ సుదౌ

ర్గత్యుగం లై నమర్త్యుల కశగమ్యములున్ స్వకృతంబు నిత్యమున్

సత్యము నై నవేదతరుశాఖలుఁ దా విభజించినట్టియా

సాత్యవతేయమూర్తియయిఁజాతమునొందెహరి ప్రసన్నుఁడై.” అనియేవ్రాతప్రతులం

దీపద్యము చూపట్టుచున్నది. యకారమును అచ్చుగాఁగొని పూర్వస్వరముతో సంధిగూర్చుట నారయ

కవనమునఁ బెక్కుచోట్లఁ జూపఁపైడి. ‘యజ్ఞాంగుఁ డెజ్జఁ ఫలదుఁడు’ ‘మదిలోఁ గృష్ణఁ డేశోద’

‘ప్రత్యుగమందు’ ఇత్యాదులు పెక్కు గలవు. పండితులు సాంతకవనముతో పీనిని దీర్చినతోడఁచెడిని.

2. ‘దితినంజాతు మనంతథామముల’ వ్రా. ప్ర.

హోరగంబులును రాక్షసానీకంబులును నై (యనతరించి) విలయంబు నొందించు
చుండు నితైజంగునం బరమేశ్వరుండును సర్వాత్మకుండును నైనహరి విశ్వోత్ప
త్తిస్థితిలయ హేతుభూతుం డై విలసిల్లు ధరణీరేణువుల నయిన గణుతింప నలవి
యగుం గాని యమృహాత్మునిలలావ¹తారాద్భుతకర్తంబులు లెక్కనెట్ల నెవ్వరికి
నశక్యం బై యుండు నీకు సంక్షేపరూపంబున నుపస్యసించితి నవి స్తరంబుగా
నెఱింగింప నాకుం దరంబు గా దనిన నన్యులం జెప్ప నేల వినుము. 201

చ. అమరః ద్రివిక్రమస్ఫురణ శ్ర నందినయమృహితాత్మపాదవే
గమున హతంబు లైనత్రిజగంబుల కావల వెల్లునత్యలో
కము చలియించినం గరుణః శ్ర గైకొని కాచి²ధరించె బాదప
ద్మమునను నట్టియప్రతిహతం బగుశక్తి గణింప శక్యమే. 202

మ. హరిమాయాబల మే నెఱుంగనట శరక్యంబే ననందాదిన
త్పురుషవ్రాతము కైన బుద్ధి నితరంగబు మాని సేవాధిక
స్ఫురణం దచ్చరితానురాగగుణవిస్ఫూర్తి³ సహస్రస్వసు
స్థరతం బొల్పగు శేషుండుం దెలియఁ డశన్నజెప్ప నే లాంఛారున్. 203

చ. ఇతరము మాని తన్ను మది శ్ర నెంతయు నమ్మి భజించువారి నా
శ్రీతజన సేవితాంఘ్రిసరసీరుహుఁ డైనసరోజనాభుఁ డం
చితదయతోడ నిష్కపటరచిత్రమునం గరుణించునట్టివా
రతులదురంత మై తనరుగనవ్విభుమాయఁ దరింతు రెప్పుడున్. 204

వ. మఱియును సంసారమగ్ను లయి దివసంబులు⁴ద్రోచియు సంతంబున శునక
సృగాలభక్ష్యంబు లైనసకాయంబులందు మమత్వంబు సేయక భగవదర్పణంబు
సేసినపుణ్యాత్ములం గొందఱు గల రెఱింగింతు వినుము సేను నీబ్రహ్మాత్వంబునం
జెందురాజసంబు విడిచి యమృహాత్మునిపాదారవిందంబుల భక్తినిష్ఠుండ నయి
శరణాగతత్వంబున భజించునప్పుడు దెలియుదు రాజసగుణుండ నై యున్న
వేళం దెలియం బాలఁ గావున శాస్త్రంబులు ప్రపంచింపక కేవలభక్తిజ్ఞానయో
గంబున సేవించు మఱియు సనకాదు లగుమీరును భగవంతుం డైనరుద్రుండును
దైత్యపతియైనప్రహ్లాదుండును స్వామయంభువమనువును నతనిపత్ని (యగుశతరూప)
యుఁ దత్పుత్రు (లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు)లును బ్రాచీనబర్హియు బుభువు
ను (వేనజనకుం డగుసంగుండును) ధృవుండును వెండియు. 205

సీ. గాధి రఘూత్త మేరత్నాకు దిలీప మాంధాత్య భీష్మ శుక యరయాతి సగర
రఘు ముచుకుం దైశ్ర శ్ర రంతిదే వోద్ధవ, సారస్వ తోదంక శ్ర భూరిషేణ
శ్రుతదేవ మారుతి శ్ర శతధన్వ పిప్పల, బలి విభీషణ శిబి శ్ర పార్థ విదురు
లంబరీష పరాశ శ్ర రాలర్క దేవల, సాభరి మిథిలేశ్వ శ్ర రాభిమన్యు

తే. లార్విషేణాదు లై నమరహాత్తు లెలమి, దవిలి య ద్వేవుభక్తిఁ జిత్తముల నిల్పి
తత్పరాయణు లౌట దుర్దంత మైన, విష్ణుమాయఁ దరింతురు శ విమలచరిత.

మ. అనఘా వీరల నెన్న నేమిటికిఁ దిగ్భగ్గతునంతానవ
క్షినిశాటాటవికాఘజీవనివహాస్త్రిశూద్రహూణాదు లై
నను నారాయణభక్తియోగమహితానందాత్తు లై లేని వా
రనయంబుం దరియింతు రవిభునిమారయావై భవాంభోనిధిన్.

207

వ. కావున.

208

క. శశ్వత్ప్రశాంతు నభయుని, విశ్వాత్తుఁ బ్రబోధమాత్తు శ విభు సంకుద్ధున్
శాశ్వతు నదసత్పురుషు, నీశ్వరుఁ జిత్తమున నిలుపు శ మెపుడు ముసీంద్రా.

209

వ. అట్లయిన నప్పణ్యాత్తుల ననవద్యశీలుర నవిద్య లజ్జావనతవదన యై పొందంజాలక
వై ముఖ్యంబున దవృద్ధవృత్తులం దలంగి పోవు మఱియును.

210

చ. హరిఁ బరమాత్తు నచ్యుతు నశనంతునిఁ జిత్తములం దలంచి ను
స్థిరత విశోక¹సౌఖ్యములఁ శ జెందినధీనిధు లన్యకృత్యము
ల్లఁబచియుఁ జేయ నొల్లరు తరలంచిన నట్టిద యా సురేంద్రుఁడుం
బరువడి నుయ్యి ద్రవ్వనె పిరపాసితుఁ డై సలిలాభిలాషితన్.

211

ఉ. సర్వఫలప్రదాతయును శ సర్వశరణ్యుఁడు సర్వశక్తుఁడున్
సర్వజగత్ప్రసిద్ధుఁడును శ సర్వగతుం డగుచక్రపాణి యీ
సర్వశరీరులున్ విగమరసంగతిఁ జెంది విశీర్యమాణు లై
పర్వినచో²నభంబుగతి శ బ్రహ్మము దాఁ జెడ కుండు నెప్పుడున్.

212

ఉ. కారణకార్యహేతు వగురకంజదళాత్మునికంటె నన్య లె
వ్వారును లేరు తండ్రి భగవంతు ననంతుని విశ్వభావనో
దారుని సద్గుణావళు లురదాత్తమతిం గొనియాడ కుండినం
జేరవు చిత్తముల్ ప్రకృతిఁ శ జెందనినిర్గుణ మైనబ్రహ్మమున్.

213

మ. నిగమార్థప్రతిపాదకప్రకట మై శ నిర్వాణసంధాయి గా
భగవంతుండు రచింప భాగవతకల్పితౌజ మై శాస్త్రురా
జగరిష్ఠం బగునీపురాణకథ సంక్షేపంబునం జెప్పితిన్
జగతిన్ నీవు రచింపు దీని నతివిస్తారంబుగాఁ బుత్రకా.

214

చ. పురుషభవంబు నొందుట యరపూర్వము జన్మములందు నందు భా
సురకులమందుఁ బుట్టు టతిశయోద్యము నిట్లగుటన్ మనుష్యు ల
స్థిర మగుకార్యదుర్దలరచేత నశింపక విష్ణుసేవనా
ధి పరతఁ దనర్చి నిత్య మగురభవ్యపథంబునఁ బొందు టొప్పుడే.

215

- మ. ఉపవాసవ్రతశౌచశీలమఖసంధ్యోపాసనాగ్నిక్రియా
జపదానాధ్యయనాదికర్తముల మోక్షక్షాప్తి సేకూరద
చ్చపుభక్తి హరిః బుండరీకనయనుక్ ౧ సర్వాతిశాయిక్ రమా
ధిపుః బావఘ్నుః బరేశు నచ్యుతుని నర్థిం గొల్వ లేకుండినన్. 216
- క. వనజాక్షుమహిమ నిత్యము, వినుతించుచు నొరులు వొగడ ౧ వినుచుక్ మదిలో
ననుమోదించుచు నుండెడు, జనములు దన్తోహవశతః ౧ జనరు మునీంద్ర. 217
- క. అని వాణీశుఁడు నారద,మునివరునకుఁ జెప్పినట్టిరముఖ్యకథానూ
చన మతిభక్తి బరీక్షి,జ్జనపాలునితోడ యోగిరచంద్రుఁడు నుడివెన్. 218
- ❦ పరీక్షితుఁడు శుకునిఁ బ్రపంచోద్భవాదికంబు నడుగుట. ❦
- సీ. విను శుకయోగికి ౧ మనుజేశుఁ డిట్లను, మునినాథ దేవదర్శనము గలుగ
నారదమునికిఁ బంశుకేరుహభవుఁ డెఱింగించినతెఱఁగు సత్కృప దలిర్ప
గణుతింప నత్తాదిరగుణశూన్యుఁ డగుహరి, కమలాక్షు లోకమంగళములైన
కథలు నా కెఱింగింపు ౧ కైకొని నిస్సంగ, మైననాహృదయాబ్జమందుఁ గృష్ణు
తే. భవ్యచరితుని నాద్యంతరభావశూన్యుఁ, జన్మయాకారు ససఘు లగ్రస్తీనమేతు
నిలిపి యస్థిరవిభవంబు ౧ నిఖిలహేయ,భాజనం బైనయీకశ్రేబరము విడుతు.
- ప. అదియునుం గాక యెవ్వం డేని శ్రద్ధాభక్తియుక్తుం డై కృష్ణగుణకీర్తనంబులు
వినుచుం బలుకుచుండు నట్టివానిహృదయవద్గంబునందుఁ గర్తరంధ్రమార్గంబులం
బ్రవేశించి కృష్ణుండు విశ్రమించి నలిగఁతం బైనకలుషంబును శరత్కాలంబు
నివారించుచందంబున నాత్మగతం బైనమాలిన్యంబు నపకర్షించుఁ గావున. 220
- మ. భరితోదగ్రనిదాఘతపుఁ డగునరప్పాంఘం డరణ్యానిసం
2 చరణ్లేశసముద్భవం బగుపిపాసనం జెంది యాత్మీయమం
దిరముం జేరి గతశ్రమం డగుచు నెంఁదేనిం జనక్ బోనిభం
గి రమాధీశుపదారవిందయుగసంగీభూతుఁ డై మానునే. 221
- ప. అదియునుం గాక సకలభూతసంసర్గశూన్యుం బైనయాత్మకు భూతసంసర్గం బేప్ర
కారంబునం గలిగె నది నిర్నిమిత్తత్వంబునంజేసియో కర్తమూలంబునంజేసి
యో యాక్రమంబు నా కెఱింగింపుము. 222
- సీ. ఎవ్వనినాభియం ౧ దెల్లలోకాంగనం,సానకారణపంకజంబు వొడమె
నం దుదయించి సర్వావయవస్ఫూర్తి, దనరారునట్టివీరతామహంబు
గడఁగి యెవ్వనియనుగ్రహమున నిఖిలభూతముల సృజించె నుత్కంఠతోడ
నట్టివిధాత యేయనువున సర్వేశు,రూపంబు గనుఁగొనె ౧ రుచిరభంగి
- తే. నావరంజ్యోతి యైనపరద్వాక్షునకును, నలినజునకుఁ బ్రతీకవిరన్యాసభావ
గతులవలనను భేదంబుగలదె చెపుమ,యతిదయాసాంద్ర యోగికురలాభిచంద్ర.

ప. మతియును భూతేశ్వరుం డయినసర్వేశ్వరుం డుత్పత్తిస్థితిలయకారణం బైనతన
 మాయను విడిచి రమానాయకుం డై యేయే ప్రదేశంబుల శయనంబు చేసె నది
 యునుం గాక పురుషావయవంబులచే బూర్వకాలంబున లోకపాలనమేతంబు
 లై నలోకంబు లెత్తెఱంగునం గల్పితంబు లయ్యె నదియునుం గాక మహాకల్పం
 బులును నవాంతరకల్పంబులును (భూతభవిష్యద్వర్తమానకాలంబులును) దేహా
 భిమానులై జనియించిన దేవశిష్యులనుష్యాదులకుం గలుగు నాయుక్తప్రమాణంబు
 లును (బృహత్సూక్త్య) కాలానువర్తనంబును (నేయేకర్తంబులంజేసి) జీవు లే(యే
 లోకంబుల నొందుదురు మతియు నే) యేకర్తంబులం జేసి దేవాదిశరీరంబులం
 బ్రాసింతు రట్టికర్త మార్గప్రకారంబును సత్త్వాదిగుణంబులపరిణామంబు లగు
 దేవాదిరూపంబులం గోరుజీవులకు నేయేకర్త సముదాయం బెట్టు నేయం దగు
 నెవ్వనికి నర్పింపం దగు నది యెవ్వనిచేత గ్రహింపంబడు భూపాతాళకకుబ్ధావ్య
 మగ్రహానక్షత్రపర్వతంబులును సరిత్సముద్రంబులును ద్వీపంబులును నేప్రకా
 రంబున సంభవించె నాయాస్థానంబులం గలవారిసంభవంబు లేలాగు (వియ
 ద్బాహ్యభ్యంతరంబులం) గలుగు బ్రహ్మాండప్రమాణం బెంత మహాత్ములచరి
 త్రంబు లెట్టివి వర్ణాశ్రమవినిశ్చయంబులును ననుగతంబు లై (యాశ్చర్యావహంబు
 లగు హరి)యవతారచరిత్రంబులును యుగంబులును యుగప్రమాణంబులును
 యుగధర్మంబులును బ్రతియుగంబునందురు మనుష్యుల కేయేధర్మంబు లాచర
 ణీయంబు (లట్టిసాధారణధర్మంబులును విశేషధర్మంబులును జాతివిశేషధర్మం
 బులును రాజర్షిధర్మంబులును నాపత్కూలజీవనసాధనభూతంబు లగుధర్మంబు
 లును) మహాదాదితత్త్వంబులసంఖ్యయు సంఖ్యలక్షణంబును నాతత్త్వంబులకు
 హేతుభూతలక్షణంబులును భగవత్సమారాధనవిధంబును నష్టాంగయోగక్రమం
 బును యోగీశ్వరులయణిమాద్యైశ్వర్యప్రకారంబును వారలయర్చిరాదిగతులు
 ను లింగశరీరభంగంబులును ఋగ్యజుస్సామవేదంబులును నుపవేదంబు లైన
 యాయుర్దేవాదులును ధర్మశాస్త్రంబులును నితిహాసపురాణంబులసంభవంబును
 సర్వభూతంబులయవాంతరప్రళయంబును (మహాప్రళయంబును) నిష్టాపూర్తం
 బులును (యాగాదివైదికకర్తజాలంబులును) వాషీకూపతటాకదేవాలయాది
 నిర్మాణంబులును నన్నదానం బౌరామప్రతిష్ఠ (మొదలగుస్తార్త) కర్తంబులును
 గామ్యంబు లైనయగ్నిహోత్రంబు(లయనుష్ఠానప్రకారంబు)ను జీవన్ముక్తియు
 (ధర్మారకామంబు లనియెడుత్రివర్గంబునయాచరణప్రకారంబును మలినోపాధిక)
 పాపండ్లసంభవంబును జీవాత్మ బంధమోక్షప్రకారంబును స్వరూపావస్థానవిధం
 బును సర్వతంత్రం డైనయాశ్వరుం డాత్మమాయంజేసి సర్వకర్తసాక్షి య

I. గుణవంతు లయి పరిణామాపేక్షకు లయినవా రెవ్వరియందేకర్తము లాచరింపఁదగు నెవ్వని
 చేత గ్రహింపంబడు.

య్య) నమ్మాయ నెడఁబాసి యుదాసీనగతిని (విభుం డై) క్రీడించుటెఱుగును గ్రమంబునఁ బ్రసన్నుండ నై ననాకు నెఱింగింపుము బ్రహ్మణశాపంబునంజేసి శోకవ్యాకులితచిత్తుండ వై యనశనవ్రతుండ వై ననీవు వినుట యెట్లని సందేహింపవలదు (త్వదీయముఖారవిందవినిస్సృత) నారాయణకథామృతపానకుతూహలి నై ననాకు నింద్రియంబులు వశంబు లై యుండు నది గావు; నే నడిగిన ప్రశ్నంబులకు నుత్తరంబులు సవిస్తరంబులుగా నానతిచ్చి స్మితాస్థునిం జేయఁ బరమేష్ఠితుల్యుండ వగునీవ పూర్వసంప్రదాయానురోధంబున సర్వుండ వగుదు వని విష్ణురాతుం డయినపరీక్షిన్న రేంద్రుండు బ్రహ్మరాతుం డై నీకుఁ యోగి నడిగిన సతండు బ్రహ్మనారదసంవాదంబును నేకసంప్రదాయానుగతంబును గతానుగతిక ప్రకారంబును నై తొల్లి సర్వేశ్వరుండు బ్రహ్మకల్పంబున బ్రహ్మ కుపదేశించిన భాగవతపురాణంబు వేదతుల్యంబు నీ కెఱిగింతు విను మని చెప్పి నని సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పి నట్లు ఈక యోగీంద్రుండు పరీక్షిన్న రేంద్రున కిట్లనియె.

224

సీ. భూపాలకోత్తమ శ్ర భూతహితుండు సుజ్ఞానస్వరూపకుఁ శ్ర డై నయితి
ప్రాణికి దేహసంబంధ మెట్లగు నన్న, మహి నొప్పనీశ్వరశ్రమాయ లేక
కలుగదు నిద్రలోఁ శ్ర గలలోనఁ దోచిన, దేహబంధంబులఁ బెఱుఁగునలెను
హరియోగమాయామశ్రహత్త్వంబునం బాంచ, భౌతికదేహసంబంధుఁ డగుచు

తే. నట్టిమాయాగుణంబుల శ్ర నాత్మ యోలి
బాల్య కౌమార యౌవనశ్రభావములను
నరసుపర్వాదిమూర్తులఁ శ్ర బారసి యేను
నాయ దిది యనుసంసారశ్రమాయఁ దగిలి.

225

వ. వర్తించుచు నిట్లున్నజీవునికి భగవద్భక్తియోగంబున ముక్తి సంభవించుట యెట్లన్న నెప్పుడేని జీవుండు ప్రకృతిపురుషాతీతం బయినబ్రహ్మస్వరూపంబు నందు మహితధ్యాననిష్ఠుం డగు నప్పుడు విగతమోహంబు డై యహంకారమమకారాత్మకం బయినసంసరణంబు దొఱుగి ముక్తుం డయి యుండు మఱియు జీవేశ్వరులకు దేహసంబంధంబులు గానంబడు చుండు నట్టిదేహధారి యైనభగవంతునందలిభక్తింజేసి జీవునకు ముక్తి యెఱ్ఱెఱుగునం గలుగు నని యడిగితివి జీవుఁ డవిద్యామహిమంజేసి కర్మానుగతం బయినమిథ్యారూపదేహసంబంధంబు భగవంతుండు నిజయోగమాయామహిమంబునంజేసి స్వేచ్ఛాపరికల్పితచిద్వనలీలావిగ్రహంబు గావున భగవంతుండు నయీశ్వరుండుస్వభజనంబు ముక్తిసాధనజ్ఞానార్థంబు కల్పితం బని చతుర్ముఖునకుఁ2దదీయనిష్కపటతపశ్చర్యాదిసేవితంబయి నిజజ్ఞానానందఘనం బయినస్వరూపంబు సూపుచు నానతిచ్చె నదిగావున జీవునికి భగవద్భక్తి మోక్షప్రదాయకం బగు నిందులకు నొక్కయితిహాసంబు

గల దెటింగింతు నాకర్ణింపుము దాన భవదీయసంశయనివృత్తి యయ్యెడు
నని శుకయోగిండుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె. 226

—అంత నారాయణుండు బ్రహ్మతపంబునకు మెచ్చి వరంబు లిచ్చుట. —

సీ. హరిపాదభక్తిరహస్యోపదేవులు, సఖిలదేవతలకు శ్రీ సధివిభండు
నై సవిధాత గ్రల్పాదియందును నిజా, శ్రేయపద్మమున కధిరస్థాన మరయ
నర్థించి జలముల శ్రీ నన్వేషణమునేసి, నలినంబు మొదలు గానంగ లేక
విసివి క్రమ్మటను దగ్ధిసరుహసీనుఁ డై, సృష్టినిరాణేచ్ఛఁ శ్రీ శత్రుమండుఁ
తే. జాల నూహించి తత్పరజానమహిమ, సరణి మనమునఁ దోఁపక శ్రీ జడనుపడుచు
లోకజాలంబుఁ బుట్టింపరేకమోహి, తాత్తుఁడై చింతనొందు స్రయ్యవసరమున.
వ. జలమధ్యంబున నుండి కాదిస్పర్శహోడశాక్షరంబును నేకవింశాక్షరంబునం గా
నక్షరద్వయం బినుమాటు మహామునిజనధనం బయినతపస్తపేతివాక్యంబు వి
నంబడిన నవ్యాక్యంబు వలికినయప్పురుషుని పీఠీంపంగోరి నలుదిక్కులకుం జని
వెదకి యెందును గానక మరలివచ్చి నిజస్థానంబై నపద్మంబునం దాసీగుండై యొ
క్కింత చింతించి యట్టివాక్యంబు డన్నఁడపంబు సేయు మని నియమించుటగాఁ
దలంచి ప్రాణాయామపరాయణుండై జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియంబుల జయించి యే
కాగ్రచిత్తుం డై సకలలోకసంతాపహేతు వగుతపంబు వేయిదివ్యవత్సరంబులు
గావింప నీశ్వరుండు ప్రసన్నుం డై పొడసూపిన సకలమలసంభవుండు తత్తణంబ
రాజసతామసమిశ్రనత్త్వగుణాతీతంబును శుద్ధనత్త్వగుణావాసంబును సకల
విక్రమంబును సర్వలోకోన్నతంబును సకలసర్వగణస్తుత్యంబును లోభమోహ
భయవిరహితంబును సపునరావృత్తిమార్గంబును ననంతతేజోవిరాజితంబును నైన
వై కుంతపురంబుం బొడగని యందు. 228

సీ. సూర్యచంద్రానలశ్శురణలఁ జొర నీక, నిజదీధితిస్ఫూర్తి శ్రీ నివృట్టిల్ల
దివ్యమణిప్రభాదీపితసౌధవి, మానగోపురహర్త్యమండపములుఁ
బ్రసవగుచ్ఛన్వచ్ఛరభరితకామితఫల, సంతానపాదపశనముదయములుఁ
గాంచనదండసంగతమారుతోద్ధూత, తరళవిచిత్ర కేరతనచయములు

తే. వికచక్తైరవదళదరశవిందగతమ, రందరసపానమదవద్రోదిందిరప్ర
భూతమంజులనినదప్రబుద్ధరాజి, హంసశోభితవరకమ్రలాకరములు. 229

సీ. వల నొప్పఁగా నదైశవం కేళవాత్పర, మృని పల్కు రాజకీరవాళియును
మహిమ శివార్చన విష్ణుమయ మీజగత్తని, చది వెడుశారికాశనముదయంబు
నే పారఁగా జితం శ్రీ తే పుండరీకాక్ష, యని లీలఁ బాడుపిరకావళియును
లలి మీఱఁగా మంగళశం భగవాన్ విష్ణు, వో యని పల్కుమ్రలమూరములును

1. 'భవదీయశరీరబాధానివృత్తి' అని వ్రాతప్రతులు. 2. శి ఈరెండును వ్యాకరణదుష్టము
లయ్యు వ్రాతప్రతుల నిట్లే కానిపించుచున్నవి. 2. జగద్విష్ణుశమయ మఖిల మృని. 3. మంగళం
మధుసూదన, యనుచుఁ బల్కెడుమయూరావళియును. అ. ప్ర.

తే. దవిలి ¹వపడితిస్వాహస్వరధానుశబ్ద

కలితముగ మ్రోయునుధుపనిరకాయములును

గలిగి యుఖతై కడివ్యమంగళవిలాస

మహిమఁ జెన్నొందు వైకుంఠశ్రమందిరంబు.

230

వ. మఱియుం బయోధరావళీవిభాసితనభంబునుంబోలె వెలుంగు చున్నయద్దివ్య
ధామంబునందు.

231

సీ. సలలి తేందీవరశ్యామాయమానోజ్వలంబులు సస్యవీరతాంబరులును

ధనశారవిందనుంగదరపత్రనేత్రులు, సుకుమారతనలు భాససువిసూత్న

రత్నవిభూషణశృంగేవేయకంకణ, హారకేయూరమంగజరధరులు

నిత్యయావనులు విరనిర్మలచరితులు, రోచిష్టులంచి తాత్పర్యయశులు

తే. నగునుచందుండు నందుండు శ సర్వణుండు

బ్రబలుండు నాది యగునిజ్రపార్శ్వచరులు

మఱియు వైదూర్యవిద్రుమామలమృణాళ

తుల్యగాత్రులు దను భక్తితో భజంప.

232

సీ. ధూళితాళిలకల్పశ్రవణజామరనదీ, జనకకోమలపదార్థములవాని

నఖిలనంపత్కారణాపాంగలక్ష్మీవిలాసితవక్షస్పర్శలంబువాని

బద్ధమిత్రమిత్రశ్రీభాసితకరుణాతరంగితచారుణేత్రములవాని

³భువననిర్మాణవైశుభభవ్యనిజజన్మ, కారణనాభిషంగకజమువాని

తే. సహిహితాహితశయనవారహములవాని, సేవితామరతాపసశ్రేణివాని

నఖిలలోకంబులకు గురుఁ శ డైనవాని, గాంచె బరి మేష్టి గన్నులరకతాను దీఱ.

క. కమనీయరూపరేఖా, రమణీయతఁ జాల నొప్పురరమణీమణి య

క్రమలాలయ దనమృదుకర, కమలంబుల విభునిపాదరకమలము లొత్తన్.

234

వ. వెండియు.

235

శా. శ్రీకాంతాతిలకంబు రత్నరుచిరాజప్రేంభతస్వరణో

లాకేళిక విలసింపఁ దత్కచభారాలంకారస్రగ్గంధలో

భాకిరప్రచరన్మధువ్రతమనోజ్ఞాలోలనాదంబు ల

స్తోకానుస్వరలీల నొప్పంగ నిజేశువ వేడ్కతో బాడంగన్.

236

వ. అట్టినిత్యవిభూతీయందు.

237

మ. సతతజ్ఞానరమాయశోబలమహేశ్వర్యాదియుక్తు జగ

త్ప్రతి యజ్ఞేశు ననంత నచ్యుత్తు దశతత్పంకేరుహాక్షుశ్రోయః

1. 'క్రౌషద్వపట్నస్థితాన్యదిజ్జ' అచ్చుప్రతి. 2. భాసితపుష్పవ, న్నయనాభినవవదనంబువాని. 3. సృష్టికారణవిరించిప్రభూతస్థాన, కమనీయనాభి.

పతి నాద్యంతవికారదూరుఁ గరుణాపాఘోనిధిఁ సాత్త్వతాం
పతి వరిష్ణు సహిష్ణు విష్ణు గుణవిరబ్రాజిష్ణు రోచిష్ణునిన్.

238

స. దరహాసామృతపూరితాన్యు నిజభక్త క్రత్తాపారాయణు

న్నరుణాంభోరుహపత్రలోచనునిఁ బ్రీతావాసుఁ డైలోక్యనుం
దరు మంజీరకిరీటకుండలముఖోద్యద్భూషు యోగీశ్వరే

శ్వరు లక్ష్మీయుతపక్షుఁ జిన్నయు దయారసాంధ్రుం జతుర్బాహునిన్.

239

ప. మఱియు సనర రత్న మయసింహాసనాసీనుండును సునందనందకుముదాది సేవితను
డును బ్రకృతిపురుషమహాదహంకారంబు లనుచతుశ్చక్రులును గర్తేంద్రియజ్ఞా
నేంద్రియసునోమహాభూతంబు లనుషోడశశక్తులును బంచతనాత్రంబులును బరి
వేష్టింపఁ గోటికోట్యర్కప్రభావిభాసితుండును (స్వేతరాలభ్య)స్వాభావికసమస్త
భాగ్యోదయుండును నై (స్వస్వరూపంబునం గ్రీడించునర్వేశ్వరుం డై)నపరమ
పురుషుం బురుషోత్తముం బుండరీకాక్షు నారాయణుం జూచి సాంద్రానందకం
దళితహృదయారవిందుండును రోమాంచకంచుకితశరీరుండును నానందబాష్ప
ధారాసిక్తకపోలుండును సగుచు.

240

క. వరపరమహంసగమ్యస్ఫురణం దనరారువరమగ్రపురుషునిపదపం

కరుహము లజుఁ డాత్మచతుశ్శిరములు సోకంగ నతులు శ సేసిన హరియున్.

చ. ప్రియుఁ డగుబొడ్డుఁదమితొలిరబిడ్డఁడు వేలుపుఁబెద్ద భూతనం

చయములఁ జేయుకర్త నిజశాసనపాత్రుఁడు ధాత మ్రొక్కినక

దయ దళు కొత్తఁ బల్కెఁ బ్రమోదస్థితచారుముఖారవిందుఁ డై

నయమునఁ బాణిపంకజమురసక హరి యాతనిదేహ మంటుచున్.

242

ప. ఇ ట్లనియె.

243

ఆ. కపటమునుల కెంతరకాలంబునకు నైన, సంతసింప నేను శ జలజగర్భ

చిరతపస్సమాధిఁ శ జెంది వినగ్గేచ్ఛ, మెలఁగునిన్నుఁ బరిణామింతుఁ గాని. 244

తే. భద్ర మగుఁగాక నీకు నోరపద్మగర్భ,వరము నిపు డిత్తు నెఱిగింపు శవాంభితంబు

దేవదేవుఁడ నగునస్త్రదీయపాద,దర్శనావధి వో విపరద్దశల కనఘ. 245

చ. సరసిజగర్భ నీయెడఁ బ్రసన్నత నొంది మదియలోక మే

నిరవుగఁ జూపు తెల్లను సరహేతుకభూరిదయాకటాక్షవి

స్ఫురణస కాని నీ దగుతరపోవిభవంబునఁ గాదు నీతప

శ్చరణము నాదువాక్యములరసంగతిఁ గాదె సరోజనంభవా.

246

1. 'బీతాచ్ఛాదు' అచ్చుప్రతి. 2. 'ప్రియు...తొలిబిడ్డని...నుం, చయములఁ బుట్టఁజేయు నిజశాసనపాత్రు సుపస్థితక మనో, దయ దళుకొత్తఁ బల్కె' అనియే వ్రాతప్రతులు.

- క. తప మనఁగ మత్స్వరూపము, తప మనుతరువునకు ఫలవిశ్రాంతము నే నా
తపమున కే జననస్థి, త్రువసంహరణము బొనర్చు శ్రమండుడఁ దనయా. 247
- క. కావున మద్భక్తికిఁ దప, మేవిధమున మూలధనము శ్రమిది నీమది రా
జీవభవ యెఱిగి తప మిటు, గావించుట విగతమోహాశ్రింగుడఁ వినికిన్. 248
- క. అని యాన తిచ్చి కమలజ, యెనయఁగ భవదీయమాన శ్రమితి మే మె
నను నిత్తు వేడు మనినను, వనరుహసంభవుఁడు వికచిరదనం దగుచున్. 249
- చ. హరివచనంబు లాత్మకుఁ బ్రేయం బొనరింపఁ బయోజగర్భుఁడో
పరమపదేశ యోగిజనభావన యీనిఁజిల్వయిందు నీ
యరయని యట్టి యర్థ మొకఁ శ్రమనను గల్గునె యైన నామదిన్
బెరిసికొర్కి దేవ వినిశ్చింతి దయామతిఁ జిత్తగింపవే. 250
- వ. దేవా సర్వభూతాంతర్యామి వై భగవంతుండ వై ననీకు సమస్కరించి నుదీయ
వాంఛితంబు విన్నవించెద నవధరింపు మవ్యక్తరూపంబు వై వెలుంగుభవనీయ
స్థూలసూక్ష్మరూపంబులును నానాశక్త్యవబృంహితంబు వై సప్రహృదిరూపంబు
లును నీయంత నీవే ధరియించి జగదుత్పత్తినిత్యిలయంబులం దంతఃకేటంబునం
బోలెఁ గావించుచు నమోఘసంకల్పుండ వై లీలావిభూతిం గ్రీడించుమహిమం
బుఁ దెలియనట్టివరిజ్ఞానంబుఁ గృప సేయుము భవదీయశాసనంబున జగన్నిర్మా
ణంబు గావించునపుడు బ్రహ్మభిమానంబునంజేసి యపస్వంబును మహాదహం
కారంబులు నామదిం బాడముం గావునఁ దత్పరిహారార్థంబు వేడెద సన్నుం
గరుణార్ద్రదృష్టి విలోకించి డయ సేయు మని విన్నవించిన నానించి ఘండరీకా
క్షుం డెఱిగి కిట్లనియె. 251
- క. వారిజభవ శాస్త్రార్థి, చారజ్ఞానమును భక్తశ్రవణధికసాక్షా
త్కారము లనునీమూఁడు ను, దారత నీమనమునందు శ్రధరియింప నగున్. 252
- సీ. పరికింప మత్స్వరూపస్వభావములును, మహిమానతారకర్తృములుఁ దెలియఁ
దత్త్వవిజ్ఞానంబు శ్రదలకొని మత్ప్రసాదమునఁ గల్గెడి నీకుఁ శ్రీ గమలగర్భ
సృష్టిపూర్వమునఁ జరచ్చింప నే నొకరుండఁ, గలిగి యుండుదు పితృకర్మ నగుచు
నమధికస్థూలసూత్రస్వరూపములుఁ ద, త్కారణప్రకృతియుఁ శ్రదగ మదంత
- ఆ. మందు లీన మైన శ్రవద్వితీయుండ నై, యుందు నాకు సన్య శ్రమొకిటి లేదు
సృష్టికాలమందు శ్రవసృజ్యమానం బగు, జగము మత్స్వరూప శ్రమగును వత్స.
- క. అరయఁగఁ గల్పప్రళయం, తరమున నాద్యంతవిరహితక్రియతోడం
బరిపూర్ణ నిత్యమహిమం, బరమాత్ముడ నై సరోజభవ యే నుందున్. 254

1. 'తప మనఁగ నాదుహృదయము, దప మన మద్రూప మనఘ భర్తృము దప మా, తప
మున నే జనన' అనియే వ్రాతప్రతులు. 2. దృష్టమానం బగు.

ప. అదియునుం గాక నీవు న న్నడిగినయాజగన్నిర్మాణమాయాప్రకారం బెఱింగింతు
 లేనియర్థంబు శుక్తిరజతభ్రాంతియుంబోలె నేమిటి మహిమం దోచి క్రమ్మఱు
 దోపకమాను నదియె నామాయావిడంబనం బని యెఱుంగు; మదియునుం
 గాక లేనియర్థంబు దృశ్యమానం బగుటను గలయర్థంబు దర్శనగోచరంబు గా
 కుండుటను ద్విచంద్రాదికంబును దమకప్రభాసంబును దృష్టాంతంబులుగాఁ దెలి
 యు మేప్రకారంబున మహాభూతంబులు భౌతికంబు లయిన ఘటపటాదులందుఁ
 బ్రవేశించి యుండు నాప్రకారంబున నేను నీభూతభౌతికంబు లయినసర్వకార్యం
 బులందు సత్త్వాదిరూపంబులం బ్రవేశించి యుండుదు భౌతికంబులు భూతంబు
 లందుఁ గారణావస్థం బొందుచందంబున భూతభౌతికంబులు గారణావస్థం బొంది
 నాయందు నభివ్యక్తంబులై యుండవు సర్వదేశంబులయందును సర్వకాలంబుల
 యందును నేది చోదితం బై యుండు నట్టిదియ పరబ్రహ్మస్వరూపంబు తత్త్వం
 బెఱుంగ నిచ్చయించిన మిముఖోఽటివారలకు నీచెప్పినమదీయతత్త్వాత్మకం బైన
 యర్థంబు యర్థం బని యెఱుంగు మీయర్థం బుత్కృష్టం బయినయది యేకాగ్ర
 చిత్తుండ నై యాకర్షించి భవదీయచిత్తంబున ధరియించిన నీకు సర్గాదికర్తంబు
 లందు మోహంబు సెంద కుండెడి నని భగవంతుం డయినపరమేశ్వరుండు చతు
 ర్ముఖున కానతిచ్చి నిజలోకంబుతో నంతర్ధానంబు నొందె నని చెప్పి శుకుండు
 వెండియు నిట్లనియె.

255

సీ. అవనీశ బ్రహ్మ యి శ్రీ ట్లంతర్హితుండైనఁ, బుండరీకాక్షుని శ్రీ బుద్ధి నిలిపి
 యానందమునఁ బొంది శ్రీ యంజలి గావించి, తత్పరిగ్రహమునఁ శ్రీ దనదుబుద్ధి
 గైకొని పూర్వప్రకారంబునను సమ, స్తప్రపంచంబును శ్రీ దగ సృజించి
 మఱియొకనాఁడు ధర్మప్రవర్తకుఁ డగు, చఖలప్రజాపతి శ్రీ యైనకమల

తే. గర్భుఁ డాత్మహితార్థమై శ్రీ కాక సకల,భవనహితబుద్ధి నున్నతత్సంస్కరణ మెఱసి
 మానితంబైనయమనియశ్రమముల రెంటి, నాచరించెను సమ్మోదితాత్ముఁ డగుచు.

257

ప. అయ్యవసరంబున.

క. ఆనలినాసనందను, లైనసనందాదిమునుల శ్రీ కగ్రేసరుడున్
 మానుగఁ బ్రియతముఁడును నగు, నానారదుఁ డేగు దెంచె శ్రీ నబ్జజుకడకున్. 258

క. చనుదెంచి తండ్రికిం బ్రియ, మొనరఁగ శుశ్రూషణంబు శ్రీ లానరిచి యతఁడుం
 దనదెనఁ బ్రసన్నుఁడగుటయు, గని భగవన్నాయఁ దెలియఁ శ్రీ గా నుత్సుకుఁ డై.

సీ. అవనీశ నీవు న శన్నడిగినపగిది నా,తఁడుఁ దండ్రి నడుగఁ బిరతామహుండు
 భగవంతుఁ డాశ్రితశ్రవరిజాతము హరి, గృపతోడఁ దన కెఱింగించినట్టి
 లోకమంగళచతుశ్లోకమూలంబున, దశలక్షణంబులఁ శ్రీ దనరుభాగ
 వతము నారదున కుశన్నతిఁ జెప్పె నాతఁడు, చారుసరస్వతీతీరమునను

తే. హరిపదధ్యానపారీణుఁ శ్రీ డాత్మ వేది, ప్రకటతేజస్వి యగుభాద్రరాయణునకుఁ

గోరి యెఱిగించె నమహాశ్రదారుఁ డెలమి, నాకు నెఱిగించె నెఱిగింతునీకునేను.

ప. అదియునుం గాక యిప్పుడు విరాట్పురుషునివలన నీజగంబు లేవిధంబున జనియించె ననునివి మొదలయిన ప్రశ్నంబులు గొన్ని న న్నడిగితి వేను నన్నింటికి నుత్తరం బగునట్లుగా నమహాభాగవతం బువన్యసించెన నాకర్పింపు మమహాపురాణంబు చతుష్లోకరూపంబును దశలక్షణంబును నై సంకుచితమౌగింబున నొప్పు నందు దశలక్షణంబు లెవ్వి యనిన సర్గంబును విసర్గంబును స్థానంబును బోషణం బును నూతులును మన్వంతరంబులును నీశానుచరితంబులును నిరోధంబును ముక్తియు నాశ్రయంబును ననం బదితెఱంగు లయ్యె దశమాశ్రయవిశు ధ్యర్థంబు దక్కినతోమిదిలక్షణంబులు సెప్పంబడె నవి యెట్టి ననిన. 261

తే. మహాదహంకార పంచత్రనాత్రగగన, పవనశిఖితోయభూభూత్రపంచకేంద్రి
యప్రపంచంబు భగవంతునందుఁ గరుట, సర్గ మందురు దీనిని శ్ర జనవ ర్ణణ్య.

క. సరసిజగద్బంధు విరాట్పురుషునివలనఁ జనించి శ్ర భూరితరచరా
చరభూతసృష్టిఁ జేయుట, పరువడివి విసర్గ మంపు శ్ర భరతకులేశా. 263

క. లోక ద్రోహిస రేంద్రా, నీకముఁ బరిమార్చి జగము శ్ర నిల్వినహరి యా
వైకుంఠనాథువిజయం, బాకల్పస్థాన మయ్యె శ్ర నవనీనాథా. 264

క. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁడు, నిరుపమశుభమూర్తి సేయ్యునిజభ క్తజనో
ద్ధరణము పోషణ మవనీ, నర యూతు లనంగఁ గర్తృవాసన లరయన్. 265

తే. జలజనాభదయాకటాక్షప్రసాద, లబ్ధి నఖిలైకలోకపాఠలకవిభూతి
మహిమఁబొందినవారిధర్మ ములువిస్త్ర, రమునఁబలుకుట మన్వంతరములుభూష.

క. వనజోదరు నవతారక, థనముఁ దదీయానువృత్తిఁ శ్ర డచ్చాచిత్తం
బును విస్తరించి పలుకం, జనునవి యీశానుకథలు శ్ర సౌజన్యనిధి. 267

సీ. వసుమతీనాథ సర్వస్వామి యైనగో, విందుండు చిదచిదానందమూర్తి
సలలితస్వాపాధిశక్తిసమేతుఁ డై, తనరారునాత్మీయధామమందు
ఘణిరాజమృదులతేల్పంబుపై సుఖలీల, యోగనిద్రారతి శ్ర నున్న వేళ
నఖిలజీవులు నిజస్వాపారశూన్య లై, యున్నత తేజంబు శ్ర లురులుకొనఁగ

తే. జరుగునయ్యవస్థావిశేషంబు లెల్ల, విదిత మగునట్లు పలుకుట శ్ర యది నిరోధ
మన నిది యవాంతర ప్రళయంబనంగఁ, బరఁగు నికము క్తిగతి వినుకపార్థి వేంద్ర.

సీ. జీవుండు భగవత్కృపావశంబునఁజేసి, దేహధర్మంబు లై శ్ర ధృతి ననేక
జ్ఞానుచరితద్యుత్యము లై నయజ్ఞరా, మరణంబు లాత్మధర్మంబు లయిన
ఘనపుణ్యపాపనిర్కాయనిరోచన, స్థితి నొప్పి పూర్వసంఘటితము లైన
యపపాతపాపవ్రత్యాదృష్టతద్గుణ, వంతుఁ డై తగ భగవచ్ఛరీర

తే. భూతుఁడై పారతంత్ర్యాత్మబుద్ధి నొప్పి, దివ్యమాల్యానులేపనభవ్యగంధ
కలితమంగళదివ్యవిగ్రహవిశిష్టఁడగుచు హరిరూప మొందుచేర యనఘ ముక్తి.

వ. మఱియు నుత్పత్తిస్థితిలయంబు లెందగుచుఁ బ్రకాశింపఁబడు నది యాశ్రయం
బనంబడు నదియ పరమాత్మ బ్రహ్మశబ్దవాచ్యంబు నదియ ప్రత్యక్షానుభవం
బున విదితంబు సేయఁకొఱకు నాత్మ కాధ్యాత్మికాదివిభాగంబు సెప్పఁబడియె
నది యెట్లనిన నాత్మ యాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబులం ద్రివిధం బయ్యె
నందు నాధ్యాత్మికంబు చక్షురాదిగోళకాంతర్వర్తి యై యెఱుంగఁబడుఁ జక్షు
రాదికరణాభిమాని యై త్రప్త యైనశరీరకుం డతండ్రి యాధిదైవికుం డనం దగుఁ
జక్షురాద్యధిస్తానాభిమానిదేవత యై సూర్యాదితేజోవిగ్రహుండు నగుచు నెవ్వ
నియందు సీయుభయవిభాగంబునం గలుగు నతండ్రి యాధిభౌతికుండును విరాడ్వి
గ్రహుండును నగుం గావున ద్రవ్యయు దృక్కును దృశ్యంబు ననం దగుసీమూఁటి
యందు నొకటి లేకున్న నొకటి గానరా దీప్తితయంబు నెవ్వం డెఱుంగు నతండు
సర్వలోకాశ్రయం డై యుండు నతండ్రి పరమాత్మయును నమృహత్తుండు లీలా
ర్థం బై జగత్సర్జనంబు సేయఁతలంపున బ్రహ్మాండంబు వినిర్భేదించి తనకు సుఖ
శయనంబు సేవేక్షించి మొదల 1జలతత్త్వంబు సృజించె న్నతకపరిశుద్ధండు
గావున (స్వస్థం బై) యేకార్ణవాకారం బైనజలరాశియందు శయనంబు
సేయటంజేసి “శ్లో. ఆపో నారా ఇతి ప్రోక్తా ఆపో వై సరసూనవః | అయనం తస్య
తాః పూర్వం తేన నారాయణః స్మృత” యను(ప్రమాణముచొప్పున) నారా
యణశబ్దవాచ్యుండు గావున నతనిప్రభావంబు వర్ణింప దుర్లభం బుపాదానభూ
తం బయినద్రవ్యంబును ద్రివిధం బయినకర్తృంబును గలాకాష్టాద్యుపాధిభిన్నం
బయినకాలంబును 2జ్ఞానాదికం బగుజీవస్వభావంబును (భోక్త యగు) జీవుండును
నెవ్వనియనుగ్రహంబునంజేసి వర్తించుచుండు నెవ్వనియపేక్షంజేసి వర్తింప
కుండు నట్టిప్రభావంబు గలనర్చ్యశ్వరుండు దా నేక మయ్యు ననేకంబుగాఁ
దలంచి యోగతల్పంబునం బ్రబుద్ధుం డైయుండి యటమీఁద స్వసంకల్పంబునం
జేసి హిరణ్యం బైనతనవిగ్రహంబు నధిదైవతంబును సధ్యాత్మికంబును సధి
భూతంబును ననుసంజ్ఞాయతం బై త్రివిధంబు గా సృజించె.

270

సీ. అట్టివిరాడ్విగ్రహంబుందు గగనతేజఃప్రాణములు సర్వరజంతరతుండు
నైనట్టిజీవుని శ ననుసరింపుచు నుండుఁ బంబి జీవుండు శరీరంబువలన
వెలువడి చన జీవి శ వెనుకొని ప్రాణముల్, చనుచుండు నిజనాథు శ ననుసరించి
భటులచందంబునఁ శ బాటిల్లు తుత్తును, భూరితృప్తయు మఱి శ ముఖమువలనఁ

1. జలతల్పంబు. 2. ద్రవ్యకాలాదిస్వభావంబును భోక్త. 3. ‘ద్విగ్రహాంతరాకాశంబు, వలన నోజస్సహాఽబలము లయ్యెఁ, బ్రాణంబు నూత్మరూపక్రియాశక్తిచే, జనియించి ముఖ్యాను
వనఁగఁ బరఁగె’ అనియే అచ్చుప్రతి.

తే. దాలుజహ్వదికంబు లుగ్ధవము నొండె
నందు నుదయించె నానావిధైకరసము
లెనయ నవి యెల్ల జహ్వచేర నెఱుంగఁబడును
మొనసి పలుక నపేక్షించుముఖమువలన.

271

ప. *మఱియు ¹వాగ్నిద్రయంబు పుట్టె దానికి దేవత యగ్ని యారెంటివలన భాష
ణంబు వొడమె నాయగ్నికి మహాజలవ్యాప్తం బగుజలంబున నిరోధంబు గలు
గుటండేసి యాజలంబె ప్రతిబంధకం బయ్యె దోధూయమాసం బైనమహావాయు
వువలన ఘ్రాణంబు పుట్టెం గావున వాయుదేవతాకం బైనఘ్రాణేంద్రియంబు
గంధగ్రహణసమర్థం బయ్యె నిరాలోకం బగునాత్మ నాత్మయందుఁ జూడం గోరి
తేజంబువలన నాదిత్యదేవతాకం బై నూపగ్రాహకం బైనయక్షియుగళంబు
పుట్టె ఋషిగణంబులచేత బోధితుం డగుచు భగవంతుండు దిగ్దేవతాకంబును
శబ్దగ్రాహకంబును నై నశ్రోతేంద్రియంబు వుట్టించె సర్జనంబు సేయుపురుషుని
వలన మృదుత్వకాఠిన్యంబులును లఘుత్వగురుత్వంబులును నుష్ణత్వశీతలత్వంబు
లునుం జేసెడుత్సగింద్రియాధిపానం బగుచర్మంబు పుట్టె బహిర్గతం బయిన
చర్మంబువలన రోమంబు లుదయించె వానికి మహిరుహంబు లధిదేవత లయ్యె
నందు నధిగతస్పర్శగుణండును సంతర్పహిగప్రదేశంబుల నావృతుండును సగువా
యువువలన బలవంతంబులును నింద్రదేవతాకంబులును నాదానసమర్థంబులును
నానాకర్తకరణదక్షంబులును సగుహస్తంబు లుదయించె స్వేచ్ఛావిషయగతిస
మర్థం డగుసీశ్వరునివలన విష్ణుదేవతాకంబు లగుపాదంబు లుదయించె బ్రజా
నందామృతార్థి యగుభగవంతునివలనఁ బ్రజాపతిదేవతాకం బై స్త్రీసంభోగాది
కామ్యసుఖంబులు గార్యంబులుగాఁ గలశిశ్నోపస్థంబు లుదయించె మిత్తం డధి
దైవతంబుగాఁ గలిగి భుక్తాన్నాద్యసారాంశత్యాగోపయోగం బగుపాయు వ
నెడిగుదం బుద్భవించె వానికృత్యం బుభయమలమోచనంబు దేహంబుననుండి
దేహంతరంబుఁ జేరం గోరి పూర్వకాయంబు విడుచుటకు సాధనం బగునాభి
ద్వారంబు సంభవించె నట్టినాభియ ప్రాణాపానబంధస్థానం బనంబడుఁ దద్బంధ
విక్లేషంబె మృత్యువగు నదియ యూర్ధ్వాధోదేహభేదకం బనియును జెప్పఁబడు
నన్నపానాదిఘాతాఘాతంబుగ నాంత్రకుక్షినాడినిచయంబులు గల్పింపంబడియె
వానికి నడులును సముద్రంబులును నధిదేవత లయ్యె వానివలనఁ దుష్టిపుష్టులను
నుదరభరణరసపరిణామంబులు గలిగియుండు నాత్మ యమాయాచింతనం బొనర్చు
నపుడు కామసంకల్పాదిస్థానం బగుహృదయంబు గలిగె దానివలన మనంబును

* ఈవచన మంతయు వ్రాతప్రతులపాఠమునకు భిన్నము. ఇట విస్తరభీతిచే నాభేదము తె
ల్లఁపఁబడినది గాదు, 1. 'నగ్నియు వాగ్దేవతయు నానికివలన దోధూయమాసం బైనమహా' వ్రా.ప్ర.

జంధ్రుండును గాముండును సంకల్పంబును నుడయించె సంతమీద జగత్సర్జనంబు నేయువిరాడ్విగ్రహంబువలన సప్తధాతువులును బృధ్వ వైజోమయంబులయినన ప్రప్రాణంబులును వ్యోమాంబువాయువులచే నుత్పన్నంబు లై గుణాత్మకంబు లై నయింద్రియంబులును నహంకారప్రభవంబు లై నగుణంబులును సర్వవికారస్వరూపం బగుమనస్సును విజ్ఞానరూపిణి యశుబుద్ధియును వివిధం బగునిది యంతయు సర్వేశ్వరునిస్థూలవిగ్రహంబునం బుట్టు మఱియును. 272

క. వరుసఁ బృథివ్యాద్యష్టావరణావృత మై సమగ్రవైభవములఁ బంకరుహాభవాండాతీత,స్ఫురణం జెలు వొందు నతివిభూతి దలిర్పన్. 273

క. పోలు పగుసకలవిలక్షణములు గలయాద్యంతశూన్యమును నిత్యము నైలలి సూక్ష్మమై మనోవాక్కులకుం దలపోయఁగా నశగోచర మగుచున్. 274

నీ. అలఘుతేజోరూప శ మైనరూపమునకు, క్షీతిరాధ నాచేతఁ శ జెప్పఁబడిన మానితస్థూలసూక్ష్మస్వరూపంబులు, వల నొప్పఁగలభగవత్స్వరూప మమృహాత్మ కునిమారయాబలంబునఁజేసి, దివ్యముసింద్రులఁ శ దెలియలేరు వసుధేశ వాచ్యమై శవాచకంబై నామ,రూపముల్ క్రియలును శరూఢిఁ దాల్చి

ఆ. యుండునట్టియాశ్వరరుండు నారాయణుం, డఖిలధృతి జగన్నియంత యైన చిన్త యాత్మ కుండుశ్రమజియించు నీప్రజా,పతుల ఋషుల మునులఁ శబితృవరులను.

వ. మఱియును. 276

నీ. సుర సిద్ధ సాధ్య కిరన్నరవర చారణ, గరుడ గంధర్వ రాక్షస పిశాచ భూత వేతాళ కింపురుష కూశ్మాండ గుహ్యక డాకినీ యక్ష శ యాతుధాన విద్యాధ రాప్పరో శ విషధర గ్రహ మాతృ,గణ వృక హరి ఘృష్టి శఖిగ మృగాళి భల్లూక రోహిత శ పశు వృక్షయోనుల, వివిధకర్తంబులు శ వెలయఁ బుట్టి

తే. జలనభోభూతలంబుల శ సంచరించు, జంతురానుల సత్త్వరశజ స్తమోగుణములఁ 1దిర్యక్సురాసురశనరధరాది,భావముల భిన్ను లగుదురు శ పౌరవేంద్ర.

మ. ఇర వొండ 2ద్రుహిణాత్మ కుం డయి రమారథీశుండు విశ్వంబు ను సీరత 3 నిల్చి కృపాకటాక్షమున రక్షించున్ సమ స్తప్రజోత్కరసంహారము నేయునప్పుడు హరాంతర్యామి యై యింతయున్ హరియించుం బవనుండు మేఘముల మారయం జేయుచందంబునన్. 278

క. ఈమిదిని విశ్వము సంస్థాపించును మనుచు నడచు శ ధరాత్మకుఁ డై దీపితతిర్యజ్నరసుర,రూపంబులు దాల్చి హరి పరరుం డజఁ డెలమిన్. 279

నీ. హరియందు నాకాశ శ మాకాశమున వాయు, వనిలంబువలన హూతాశనుండు హవ్యవాహనునందు శ నంబువు లుడకంబు,వలన వసుంధర శ గలిగె ధాత్రి

1. 'సురసరతిర్యగః' నాగకాది; సురసరకీటకః' నాగకాది' అని వ్రాతప్రతులు,

2. 'భువనావనం డయి' అని వ్రాతప్రతులు.

వలన బహుప్రజానళి యుద్ధవం బయ్యె, నింతకు మూల మై శ్ర యెసఁగునట్టి
నారాయణుఁడు చిదానందస్వరూపకుం, డవ్యయుం డజరుఁ డతఁసంతుఁ డాధ్యుఁ
తే. డాదిమధ్యాంతశూన్యం డతనాదినిధనుఁ, డతనివలనను సంభూత శ్ర మైనయట్టి
సృష్టిహేతుప్రకార మీశక్షించి తెలియఁజాల రెంతటిమునులైన శ్ర జనవరేణ్యు.
వ. అదియునుం గాక. 281

మ. ధరణీశోత్తమ భూతసృష్టి నిలు సంస్థాపించి రక్షించునా
హరి గర్భత్వము నొల్ల కాత్మగతమాత్రయారోపితం జేసి తా
నిరవద్యుండు నిరంజనుండుఁ బరుఁడుకా శ్ర నిష్క్రించనుం డాధ్యుఁడుకా
నిరపేక్షుండును నిష్కళంకుఁ డగుచుకా శ్ర నిత్యత్వముం బొందెడిన్. 282

న. (బ్రహ్మసంబంధి యగు) నీకల్పప్రకారం (బహంతరకల్పంబుతోడ) సంకుచితప్ర
కారంబున నెఱింగించితి నిట్టిప్రాకృతవైకృతకల్పప్రకారంబులును దత్పరిమాణం
బులును గాలకల్పలక్షణంబులును విగ్రహంబును సహంతరకల్పంబులు మన్వం
తరాదిభేదవిభాగస్వరూపంబును సతివిస్తారంబుగ నెఱింగింతు విను మదియునుం
బద్ధకల్పం బనం దగు నని భగవంతుం డైనశుకుండు పరీక్షిత్తునకుం జెప్పె నని
సూతుండు మహర్షులకు నెఱింగించిన. 283

క. విని శౌనకుండు సూతుం, గనుఁగొని యిట్లనియె సూత శ్ర కరుణాపేతా
జననతగుణసంఘాతా, ఘనపుణ్యసమేత విగతశకలుషవ్రాతా. 284

వ. పరమభాగవతోత్తముం డైనవిదురుండు బంధుమిత్రభాతంబుల విడిచి సకలభవన
పావనంబులును గీర్తనీయంబులును నైనతీర్థంబులను సగణ్యంబు లైనపుణ్యక్షే
త్రంబులను దర్శించి క్రమ్మఱి వచ్చి కాపారవి యగుమైత్రేయుం గని యతనివలన
సన్ధ్యాత్మబోధంబు వడసె నని వినంబడు నది యంతయు నెఱింగింపు మనిన
నతం డిట్లనియె. 285

క. వినుఁ డిపుడు మీరు నన్నడిగినతెఱఁగున శుకమునీంద్రశ్రగేయుఁ బరీక్షి
జనపతి యడిగిన నతఁ డాతని కెఱింగించినవిధంబుఁ శ్ర దగ నెఱింగింతున్. 286

వ. సావధానుల రై వినుం డని. 287

ఉ. రామ గుణాభిరామ దినశ్రావకులాంబుధిసోమ తోయద
శ్యామ దశాననప్రబలశసైన్యవిరామ సురారిగోత్రసు
త్రామ సుబాహుబాహుబలదర్పతమఃపటుతీవ్రధామ ని
ష్కామ కుభృల్లలామ గరగంఠసతీమతనామ రాఘవా. 288

క. అమరేంద్రసుతవిదారణ, కమలావతనూజరాజ్యశ్రకారణ భవనం
తమనదినేశ్వర రాజోత్తమ దైవతసార్వభౌమ శ్ర దశరథరామా. 289

మూలిని. నిరుపమగుణజాలా శ నిర్మలానందలోలా
 దురితఘనసమీరా శ దుష్టదైత్యప్రహారా
 శరధిమదవిశోషా శ చారుసద్భక్తపోషా
 సరసిజదళనేత్రా శ సజనస్తోత్రపాత్రా.

290

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రీపుత్ర సహజపాం
 డిత్య పోతనామాత్య ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బరీక్షిత్తు
 తోడ శుకయోగి భాషించుటయు భాగవతపురాణవైభవంబును ఖట్వాంగు
 మోక్షప్రకారంబును ధారణాయోగవిషయం బయినమహావిష్ణునిశ్రీపాదా
 ద్యవయవంబుల సర్వలోకంబులు నన్న తెఱంగును సత్పురుషవృత్తియు మోక్ష
 వ్యతిరక్తసర్వకామ్యఫలప్రద దేవతాభజనప్రకారంబును మోక్షప్రదుండు శ్రీ
 హరి యనుటయు హరిభజనవిరహితు లైనజనలకు హేయతాపాదనంబును
 రాజప్రశ్నంబును శుకయోగి శ్రీహరిస్తోత్రంబు సేయుటయు వాసుదేవప్రసా
 దంబునం జతుర్ముఖుండు బ్రహ్మధివత్యంబు వడయుటయు శ్రీహరివలన బ్రహ్మ
 రుద్రాదిలోక ప్రపంచంబు వుట్టుటయు శ్రీమన్నారాయణదివ్యలీలావతారపరం
 పరావైభవవృత్తాంతసూచనంబును భాగవతవైభవంబును పరీక్షిత్తు శుకయోగి
 నడిగినప్రపంచాదిప్రశ్నంబులును నందు శ్రీహరి ప్రధానకర్తయని తద్వృ
 త్తాంతంబు సెప్పుటయు భగవద్భక్తివైభవంబును బ్రహ్మతపశ్చరణంబునకుం
 బ్రసన్నుండై హరి వైకుంఠనగరంబుతోడఁ బ్రసన్నుండయిన స్తోత్రంబు సేసి
 తత్ప్రసాదంబునం దన్తహిమంబు వినుటయు వాసుదేవుం డానతిచ్చినప్రకారం
 బున బ్రహ్మ నారదునికి భాగవతపురాణప్రధానదశలక్షణంబు లుపన్యసించు
 టయు నారాయణవైభవంబును జీవాదితత్త్వసృష్టియు శ్రీహరినిత్యవిభూత్యాది
 వర్ణనంబును గల్పప్రకారాదిసూచనంబును శౌనకుండు విదురమైత్రేయసంవా
 దంబు సెప్పు మని సూతు నడుగుటయు ననుకథలం గలద్వితీయస్కంధము.

ఓం తత్సద్బ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీ

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

తృతీయస్కంధము.

మహితమినుతదివిజ

స్తోమ యశస్వీమ రాజరసోమ సుమేరు

స్థేమ వినిర్జితభార్గవ

రామ దశాననవిరామ శ్రీరఘుకులరామా.

1

ప. మహానీయగుణగర్విష్ట లగునమ్మనిశ్చేష్టులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీనమే
తుం డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుం డైనపరీక్షిన్నరేంద్రునకు
శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

2

ఉ. పాండునృపాలనందనులు శ్రీబాహుబలంబున ధార్మిరాష్ట్రులకు
భండనభూమిలో గెలిచి శ్రీపాండురశారదచంద్రచంద్రికా
ఖండయశశప్రసూనకలికాతతిఁ గౌరవరాజ్యలక్ష్మీనొం
డొండ యలంకరించుచు జరయొన్నతి రాజ్యము నేయు చుండఁగన్.

3

క. మనుజేంద్ర విదురుఁ డంతక, మును ననమున కేఁగి యచట శ్రీమునిజనగేయున్
వినుతతపోధారేయు, న్ననుపమగుణజనవిధేయు శ్రీనమ్మేత్రేయున్.

4

క. కనుఁగొని తత్పాదంబులు, దనఘాలము సోఁక మ్రొక్కి శ్రీతగ నిట్లనియెన్
మునివర సకలజగత్పావనచరితుఁడు గృష్ణుఁ డఖిలవంద్యుం డెలమిన్.

5

క. మండితతేజోనిధి యై, పాండవహితమతిని దూతరభావంబున వే
దండపురి కేఁగి కురుకుల, మండనుఁ డగుధార్మరాష్ట్రమందిరమునకున్.

6

తే. చనఁగ నొల్లక మద్గ్రహంబునకు భక్త
వత్సలం డగుకృష్ణుండు శ్రీవచ్చు శేమి
కతము నా కది యెఱిగింపు శ్రీకరుణతోడ
ననుచు విదురుండు మైత్రేయు శ్రీనడిగె ననిన.

7

క. విని వెఱఁ గంది పరీక్షి, న్ననుజవరేణ్యుండు విమలమతిని స్తంధ్రున్

మునికులజలనిధిచంద్రుఁ, సునిశితహరిభక్తిసాంద్రుఁ శుకయోగీంద్రున్. 8

క. కని యి ట్లనె మైత్రేయుని, ననఘం డగువిదురుఁ డేరహస్యము లడిగెన్
ముని యేమి సెప్పె నేపగి,దిని దీర్ఘము లాడె నెచటఁ శ దిరుగుచు నుండెన్. 9

తే. ఇన్నియును దెలియఁగ నానఁగితిచ్చి నన్ను, సర్థి రక్షింపవే విమరలాంతరంగ
ఘనదయాపాంగ హరిపాదశ్రకమలభృంగ, మహితగుణసంగ పాపతరమగపతంగ.

చ. అనవుడు బాదరాయణి ధరరాధిపు కి ట్లనుఁ బూరునంశన
ర్ధన విను కప్పుఁ డైనధృతరాష్ట్రస్థపాలుఁడు పెంపుతో సుయో
ధనముఖపుత్తులం గడు ముగ్ధంబునఁ జెంచుచుఁ బాండురాజు న
ప్పినపిదపం దదాత్మజులు శ వెల్కుటి త న్నని చేర వచ్చినన్. 11

న. ఇట్లు సేర వచ్చినపాండవులయెడ నసూయానిమగ్నులై సుయోధనాదులు. 12

క. పెట్టిరి విమాన్న మంటం, గట్టిరి ఘనపాశములను శ గంగానదియం
దొట్టిరి రాజ్యము వెడలం, గొట్టిరి ధర్మంబు విడిచి శ కుటిలాత్మకు లై. 13

క. కూరాత్ము లగుచు లాక్షా, గారంబున వారు నిద్రఁ గైకొని యుండెన్
దారుణశిఖి చరిగొలిపిరి, మారణకర్మముల కప్రప్రమత్తత వెలయన్. 14

తే. సూరిజనగేయ మగురాజనూయయజ్ఞ, విలసదవభృథనేకప్రవిత్ర మైన
ద్రావదీచారువేణీభరంబు వట్టి, కొలుపులోపలి కీడ్చిరి శ కుచ్చితమున. 15

క. కావున వారల కపకృతి, గావింపని దొకదినంబుఁ శ గలుగదు తమజ
న్యావధి నిజనందనులను, వావిరి నయ్యంధనృపతి శ వల దనఁ డయ్యెన్. 16

తే. మాయజూఁబు వన్ని దుర్మార్గవృత్తిఁ
బుడమిఁ గొని యడవులకుఁ బో శ నడువ నచటఁ
దిరిగి వారలు సమయంబు శ దీర్చి యేగు
దెంచి తమయంశ మడిగినఁ శ బంచి యీక. 17

వ. ఉన్నయెడ. 18

చ. సకలనియంత యైనహరి శ సర్వశరణ్యుఁడు మాధవుండు సే
వకనవకల్పకంబు భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తి నం
దకధరుఁ డబ్జలోచనుఁడు శ ధర్మతనూభవుచే నియుక్తుఁ డై
యకుటిలభక్తియోగమహితాత్మకుఁ డై ధృతరాష్ట్రపాలికిన్. 19

క. చని యచట భీష్మగురుత, తనయకృపాచార్యనిఖిలధాత్రీపతులున్
విని యనుమోదింపఁగ ని, ట్లనియెన్ ధృతరాష్ట్రుతోడ శ నవసీనాథా. 20

క. కౌరవపాండవు లిగువురు, నారయ నీ కొక్కనమమ శ యవసీవర నీ
వేరీతి నైనఁ బాండుకు, మారులపా లొసఁగి తేని శ మను సుభయంబున్. 21

క. అని ధర్మబోధమునఁ బలికినమాటలు సెవుల నిడమిఁ శ గృష్ణుఁడు విదురున్

- ఘనసీతిమంతుఁ బిలువం, బనిచినఁ జనుడెంచెఁ గురుసత్రభాస్థలమునకున్. 22
- వ. చనుడెంచి యచటిజనంబులచేత నుపస్థితం బయినకాన్యంబు దెలిసినవాఁ డయి
ధృతరాష్ట్రు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 23
- మ. ధరణీనాయక పాండుభూవిభుఁడు నీరతమ్ముండు దత్తుత్తలం
బరెరక్షించిన ధర్మపుం దగవునుం శ బాటిల్లు వంశంబు ను
స్థిరసౌఖ్యోన్నతిఁ జెందు శత్రుజయముం శ జేకూరు గోపాలశే
ఖరుచిత్తంబును వచ్చు నట్లగుట యశాఁ శ శౌరవ్యవంశాగ్రణీ. 24
- ఆ. వారితండ్రిపాలు శ వారికి నొసఁగి నీ,పాలు సుతుల కెల్లఁ శ బంచి యిచ్చి
చలము విడిచి ధర్మ శ మలవడ నీబుద్ధిఁ, జొనుపవయ్య కులము శమనుపవయ్య.
- చ. వినుము నృపాల నాపలుకు శ వేయును నేల సమీరసూతి నీ
తనయులపేరు విన్నఁ బదశతాడితదుష్టభుజంగమంబుచా
డ్పునఁ గన లొందు నింతయును శ మున్నును జెప్పితిఁ గాదె వానిచే
తన భవదీయపుత్రులకుఁ శ దప్పదు మృత్యు వ దెన్నిభంగులన్. 26
- వ. అదియునుం గాక. 27
- క. నీపుత్రులశౌర్యంబును, జాపాచార్యాపగాత్త శజాతకృపభుజా
టోపంబును గర్ణదురా,లాపంబులు నిజముగాఁ దరలంఁజె మనమునన్. 28
- వ. అట్లేని వినుము. 29
- ఉ. ఏఱరమేళుచే జగము శ లీనచరాచరకోటితో సము
ద్దీపిత మయ్యె నేవిభునిరదివ్యకళాంశజు లబగర్భశా
రీపతిముఖ్యదేవమునిశ్రబృందము లెవ్వఁ డనంతుఁ డచ్యుతుం
డాపురుషోత్తమండు గరుశణాంబుధి గృష్ణుఁడు వో నరేశ్వరా. 30
- ఉ. అట్టిజగన్నివానుఁడు ముశరాసురభేది పరాపరుండు చే
పట్టి సఖుండు వియ్యమును శ బాంధవుఁడుఁ గురుండుఁ విభుండు నై
యిట్టల మైనప్రేమమున శ నెప్పుడుఁ దోడ్పడు చుండ వారలన్
జట్టనవేల నెవ్వరికిఁ శ జూపఁగ వచ్చునె పార్థివోత్తమా. 31
- ఉ. కావునఁ బాండునందనులఁ శ గాతీయపెట్టక రాజ్యభాగమున్
వావిరి నిచ్చి రాజ్యమును శ వంశముఁ బుత్రుల బంధువర్గముం
గావుము గాక లోభి యగుశకష్టసుయోధనుమాట వింటివే
భూపర నీయుపేక్ష నగుఁ శ బో కులనాశము బంధునాశమున్. 32
- తే. ఒకనికై యిట్లు కుల మెల్ల శ ను క్కడంప
నెత్తికొనఁ జూచె దిది నీతియే నృపాల
వినుము నామాట నీసుయోధనుని విడిచి
కులము రాజ్యంబుఁ దేజంబు శ నిలుపవయ్య. 33

- క. అని యిట్లు దటిమి చెప్పిన, విని దుర్యోధనుడు రోషభవితకుం డగుచు
న్నిసతనయశకునిదుశ్శాసనుల నిరీక్షించి తామరసంబునఁ బలికెన్. 34
- క. దాసీపుత్రుని మీర లు,దాసీనుం జేయఁ జిటకుఁ శ డగునె పిలువఁ గా
నాసీనుం డై ప్రేలెడు, గాసిలి చెడి పోవ వెడలఁగ నడువ రనా. 35
- వ. అని యిట్లు దుర్యోధనుం డాడినదురాలాపంబులు దనకు మనస్తాపంబు నేయం
గార్యంబు విచారించి ధైర్యం బవలంబించి యొండు వలుక నొల్లక శరశరాసనం
బులు విడిచి క్రోధంబు నడంచి వనంబునకుం జని యందు. 36
- సీ. విష్ణుస్వయంవ్యక్తవిమలభూములను బ,విత్రంబు లగుహరిశ్చేత్రములను
నెలకొని దేవతాననిర్మితహరిదివ్య,భూముల గంగాదిరపుణ్యనదుల
సిద్ధపురాణప్రసిద్ధపుణ్యాశ్రమ,స్థలముల నుపవనస్థలములందు
గంధమాదనముఖ్యత్వభృతటంబుల, మంజులగిరికుంజరపుంజములను
తే. విక చక్రై రవపద హస్తై కమరంద,పానవశేమ త్తమధుకరరగానబద్ధ
రాజహంసవిలోలవిరరాజమాన, మగుచుఁ జెలు వొందుపం కేయరహాకరముల. 37
- క. మఱియును ఋష్యాశ్రమ వన, సరి దుపవన నద పుళింద శ జనపద గిరగ
హ్వార గోష్ఠ యజ్ఞశాలా, పుర దేవాయతన పుణ్యభూములయందున్. 38
- క. కూరలుఁ గాయలు నీ శ్లాహారముగాఁ గొనుచు నియమ శ మలవడఁగ నసం
స్కారశరీరరుం డగుచు ను,దారత నవధూతవేషధరుఁ డై వరుసన్. 39
- క. హర్షము గదురఁగ భారత,వర్షమునం గలుగుపుణ్యరవరతీర్థము లు
త్కర్షం జూచుచు విగతా,మద్దుం డై సంచరించె శ మనుజవరేణ్యా. 40
- వ. ఇట్లు సంచరించుచుఁ బ్రభాసతీర్థమునకు వచ్చునప్పుడు. 41
- చ. అరుగుచు దైత్యభేదనదశయాపరిలబ్ధనమ స్తమేదిని
భరణధురంధరుం డగుచుఁ శ బాండునుతాగ్రజుఁ డొప్పు ¹చుండు న
త్తఱి విదురుండుఁ దత్సరిదురదంచితసాల రసాల మాధవీ
కురువక మాటతీ వకుళ శ కుంజ లన తటమందు నున్నెడన్. 42
- చ. నరవర వేణుజానలవిశనవ్తమహాటవిమాడ్కిఁ బాండుభూ
వరధృతరాష్ట్రసూను ²లనిశివారణఁ జాల విరోధ మెత్తి యొం
డొరుల జయింపఁ గోరి కదశనోర్విఁ గురుక్షితిపాలముఖ్యులం
దఱు మృతు లాటయున్ విని ఘనంబుగ శోకనిమగ్నచిత్తుఁ డై. 43
- ఉ. ఆయెడఁ గాలు దన్నక రయంబున నేగి సరస్వతీనదీ
త్రోయములందుఁ గ్రుంకి మునిశత్రుల్కుడు వే చనియెం దనూనపా
త్రోయరుహాప్తభార్గవప్రభుత్రితసోమ³సుదానశక్తిభృ

1. 'చుండ భూ, వర విదురుండుఁ దన్నికటశివర్యతమాలరసాల' అ. ప్ర. 2. 'అనిశివార్య
నిహాధవిరోధ' అచ్చుప్రతి. 3. 'కుమారగోసుధా, వాయు' వ్రా. ప్ర.

ద్వాయుయమాభిధానయత్రవాహినలం దనురక్తిః గ్రంకుచున్.

44

ఉ. వెండియుఁ బుణ్యభూములఁ బరవిత్రసరిత్తులఁ జూచుచున్ రమా
మండనుఁ డుండుదివ్యరుచిరమన్తణిచారుకవాటగేహళీ
మండితసౌధగోపురవిరమానము లున్నతభక్తిః జూచుచున్
నిండినవేడ్కఁ గృష్ణపదసీరజచింతనుఁ డై క్రమంబునన్.

45

— విదురుం డుద్ధవుం గని కృష్ణాదులవృత్తాంతం బడుగుట. —

చ. చని చని తొంటిమత్స్యకురుజాంగలభాము లతిక్రమించి చ
య్యన యమునానదిం గదిసి శ యచ్చట భాగవతున్ సరోజలో
చననిజభక్తు సద్గుణవిశారదు శాంతుని దేవమంత్రిశి
ష్యుని మహితప్రసిద్ధుఁ బరిశోషితదోషుఁ బ్రబుద్ధు నుద్ధవున్.

46

క. కని యసురాగవికాసము, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ శ దగ గాఢాలిం
గన మాచరించి నెయ్యిం, బునఁ గుశలప్రశ్న సేసి శ ముదమునఁ బలికెన్.

47

క. హరిభక్తుల పుణ్యాత్ముల, దురితవిదూరుల విరోధిదుర్దమబలులం
గురుకులతలకుల కుంతీ, వరసూనుల సేమ మరసి శ వారినిభక్తిన్.

48

వ. ఇట్లునియె.

49

చ. హరి దననాభివంకరుహామందు జనించినయట్టిభారతీ
శ్వరుఁ డతిభక్తి వేడె యదురవంశమునన్ బలకృష్ణమూర్తులై
పరఁగ జనించి భూభరముఁ శ బాపినభవ్యులు కేవలీంద్రు
వరు లట శూరసేనునినిరవాసమునన్ సుఖ మున్నవారలే.

50

చ. కురుకులు లాదరింపఁగ సకళుండును నాప్తుఁడు నై తనర్చి సో
దరతరుణీజనంబులను శ దత్పతులం గడుగారవంబునం
గరుణ దలిర్ప నాత్మజలకంఠఁ బ్రియొన్నతిఁ బోచువాఁడు ను
స్థిరమతి నున్నవాఁడె వసురదేవుఁడు వృష్ణికులప్రదీపకా.

51

శా. కందర్పాంశమునం దనూజఁ బడయం శ గామించి భూదేవతా
బృందంబున్ భజించి తత్కరుణఁ దదాశింఛప్రభావర్ణుపం
పొందన్ రుక్మిణి గన్ననందనుఁడు ప్రద్యుమ్నుండు భాస్వచ్చుమూ
సందోహంబులు దన్నుఁ గొల్వ మహితోత్సాహంబుతో నొప్పునే.

52

క. సరసిజలోచనకరుణా, పరిలబ్ధిరమస్తధరణిపాలనమహిమం
బరమప్రీతి సుఖంచునె, చిరవిభవోదారుఁ డుగ్రసేనుఁడు జగతిన్.

53

చ. లలితపత్రితామణి విరలాసవతీతిలకంబు పార్వతీ
లలన గుమారుఁ గన్నటు సురలక్షణ జాంబవతీలలామ ని

1. నిజభక్తసద్గుణ. 2. హరిభక్తులు పుణ్యాత్ములు, దురితవిదూరులు విరోధిదుర్దమబలులన్, గురుకులతలకులుకుంతీ, వరసూనులుగుశలులేయఁబారితభక్తిన్'అ.ప్ర.సి. 'పిండింపంబ్రభావంబు'అ.ప్ర.

రల్లగతిఁ గన్నపట్టి సుకుశమారతనుండు విరోధిభంజనో
త్కలిక సుఖించునే గుణకరదంబుండు నాంబుండు వృష్టిపుంగవా.

54

క. హరిపదసేవకుఁ డరిభీ, కరుఁ డజ్జనువలన మిగులఁ శ గార్హకవిద్యల్
1 దిరముగఁ గఱచినసాత్యకి, వరసుఖవిభవముల సున్నవారాడె ధరిత్రిన్.

55

మ. జలజాతాంకుశచక్రచాపకులిశశర్చుత్తాదిరేఖాంకితో
జ్వలగోవిందపదాబలక్షితవిరాజనారాధూళిచ్ఛటా
కలితాంగుండు విధూతకల్మషుండు నిశ్శామైకధర్ముండు స
త్కులజాతుం డన నొప్పునట్టిఘనుఁ డరక్రూరుండు 2 జీవించునే.

56

క. శ్రుతులును గ్రతుజాతము స, మృతిఁ దాల్చినయట్టివేదగమాతగతికా శ్రీ
పతిఁ దనగర్భంబున ర, క్షితుఁ జేసినగరిత దేవ శ కీసతి సుఖమే.

57

వ. మఱియు మహాతా మహితోపాసకు లగువారలకోర్కులు నిండింపం జాలిన
భగవంతుండును శబ్దశాస్త్రంబునకుం గారణం బని తన్ను నఖల దేవతాజనంబు
లగ్గింపం గలమేటియును సకలజీవచతుర్విధాంతఃకరణంబు లయినచిత్రాహం
కారబుద్ధిమనంబులకుం గ్రమంబున వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధ
లధిదైవతంబు లగుదు రట్టిచతుర్విధతత్త్వంబులకుఁ దుర్యం బైనతత్త్వంబు
మనస్సు తన్నోమయుండు నైనయనిరుద్ధకమారుండు సంతోషచిత్తుం డగునే
యని.

58

మ. ఇతరాధాన మాని కృష్ణుఁ గమలారాధీశుం బయోజాననా
ర్చిత భక్తిక నిజనాథుఁగా సతతమున్ శ సేవించుపుణ్యుల్ జగ
న్నుతు లధ్యాత్మ విదుల్ మహాభుజులు మోక్షస్యల్ ధర్మమార్గుల్ సము
న్నతి సత్యాత్మజులారధేష్ఠగదు లారనందాత్ములే యుద్ధవా.

59

తే. శ్రోధమాత్సర్యధనుండు సురయోధనుండు
వోలుచునెవ్వనిసభఁ జూచి శ కలుష మొదవి
మనములోన నసూయానిరమగ్నుఁ డయ్యె
నట్టిధర్మజుఁ డున్నాడె శ యనఘచరిత.

60

తే. ఘనగదాభ్యాసచిత్రసంగతుల మెఱసి, కురుకుమారుల భూరిసంగరములోన
హతులఁ గావించి వెలసినరయట్టిజెట్టి, వాయుతనయుండు గుశలియైవలలునయ్యె.

చ. హరికరుణాతరంగితకరటాక్షనిరీక్షణలబ్ధశౌర్యవి
స్ఫురణఁ దనర్చి తన్ను నని శ బోయగతి న్నభవుం డెదిర్చినన్
బరవన మొప్పఁగా గెలిచి శ పాశుపతాస్త్రముఁ గొన్నశత్రుభీ
కరుండు ధనంజయుండు సుభరగస్థితి మోదము నొందునే కదా.

62

1. 'గఱచిన బలియుండు సాత్యకి, వలసినసుఖలీల సున్నవారాడె' వ్రా. ప్ర: 2. 'భద్రా
త్ముడె' అ. ప్ర. 3. 'సుఖయే' వ్రాతప్రతులు.

మ. తెఱఁ గొప్పక జననీవియోగమునఁ గుంతే స్రవ్యపానంబు సో
దరసంరక్షయుఁ గల్గి దేవవిభువక్రస్థామృతంబున్ ఖగే
శ్వరుఁ డరిం గయికోన్నమాడ్కిఁ గురువంశశ్రేణి నిరించి త
ద్ధరణీరాజ్యముఁ గొన్నమాద్రికొడుకుల్ శ ధన్యాత్ములే యుద్ధవా. 63

తే. పాండుభూమిశ్వరుండు సంప్రాప్తమరణుఁ, డైనశిశువులఁ బ్రోచుటకై నిజేశుఁ
గూడి చన కున్నయట్టియారకుంతిభోజ,తనయ జీవించునే నేడు శ మనుచరిత్ర.

వ. అని వెండియు. 65

మ. అనుసంభూతుఁడు పాండుభూవిభుఁడు నిశ్రాణ్యంబునం బొంద నా
తనిపుత్తుల్ దనుఁ జేర వచ్చినను మారధ్యస్థ్యంబుఁ బోఁ దట్టి యె
గ్గొనరించెక్ 1ధృతరాష్ట్రభూమివిభుఁ డ శట్లూహింపఁగా నెగ్గు నే
సినవాఁడే యగుఁ గాక మేలు గలదే శ చింతింపఁగా నుద్ధవా. 66

క. అనుజుఁడు వీఁ డనకయ తన,తనయులు నను వెడల నడువఁ శదా నూరక యుం
డినధృతరాష్ట్రుండు నరకం,బునఁ బడు నా దైనదుఃఖశ్రమున ననఘాతా. 67

వ. అదియునుం గాక పరమశాంతుండ వైననీమనంబున దుఃఖంబు గర్తవ్యంబు గా
దంటేని. 68

క. సరలోకవిడంబనమున, హరి పరమపరుండు మానశవాక్మతితో ని
ద్ధరఁ బుట్టి యాత్మ మాయా,స్ఫురణక్ మోహింపఁజేయు శ భూజనకోటిన్. 69

ఉ. కావున నమ్మహాత్ముని విశకారవిదూరుని సర్వమోహమా
యావలమాననుండ నగుననప్పడు సంస్మృతి దుఃఖ నొదు న
ద్దేవునిసత్కృపామహిమఁ శ దేలినవేశ సుఖంతు నేన కా
2దావిధిశంకరప్రభృతు శ లవ్వభుమాయఁ దరింప నేర్తుచే. 70

వ. అయిన నమ్మహాత్మునికరుణాతరంగితాపాంగపరిబద్ధవిజ్ఞానదీపాంకురనిరస్తనమస్త
దోషాంధకారుండ నగుటను మదీయచిత్తంబు హరిపరాయ త్తం 3బయినఁ దనా
ర్గంబు సతతంబు నిరీక్షించుచు నుండుదు మఱియును. 71

సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ శ డాతీ యపదభక్తు, లడవుల నిడుమలఁ శ గుడుచు చుండ
జాత్యంబు సేయఁ గొందఱు విరోధులు పట్టి, బద్ధునిఁ జేయ సరన్నద్ధు లైన
బలహీనుమాడ్కి మార్పడలేఁడ యనమర్దుఁ, డని తలంచెదవేని శ నచ్యుతుండు
పరుల జయింప నోశపక కామ విద్యాభి,4జనధనమత్తు లై. శ జగతిఁ బెక్కు

తే. బాధల నలంచుదుష్టభూతపతుల నెల్ల, సైన్యయుక్తంబుగా నని శ సంహరించు
కొఱకు సభలోన నప్పడారకుమారు,లాడుదుర్భాషణములకునలుగఁడయ్యె.

1. 'మదిఁ బాండుభూవిభునకు • న్నూహింపఁగా' వ్రా. ప్ర. 2. 'దావిధిరుద్రముఖులకు •
సవ్యి...తచ్చునే' వ్రాతప్రతులు. 3. 'బయినకారణంబునను దత్తవంబు సతతంబు' అచ్చుప్రతి.
4. 'జాత్యధనంబుల • జగతిఁ' అ. ప్ర.

- మ. జననం బందుట లేనియీశ్వరుడు దా శ జన్మించు తెల్ల విరో
ధినిరాసార్థము వీతకర్తుఁ డగునశ్చేవుండు గర్తప్ర
ర్తనుఁ డౌ తెల్లఁ జరాచరప్రకటభూతశ్రేణులం గర్తవ
ర్తనులం జేయఁ దలంచి కాక కలవే శ్చ దై త్యానికిం గర్తముల్. 73
- క. హరి నరుల కెల్లఁ బూజ్యుఁడు, హరి లీలామనుజుఁడును గురణాతీతుఁడు నై
పరగినభవకర్తంబులఁ, బొరయం డట హరికిఁ గర్తములు లీల లగున్. 74
- క. మదిఁ దనశాసన మిడి నిజ, పదములు నేవించులోకప్రపాలాదులఁ బెం
పొందవింప యదుకులంబున, నుదయించెను భువిని బలనశహోదరుఁ డగుచున్. 75
- తే. చలన మందక భూరినంశనరణతరణ, మైననత్కిర్తి దిక్కుల శ నతిశయిల్లి
వజ్రల సమమతి యై యున్నశ్రవాణ కృష్ణుఁ
డనుచు విదురుఁడు యుద్ధవు శ నడుగుటయును. 76
- వ. అట్టియెడ నయ్యుద్ధవుండు, 77
- క. యదుకులనిధి యగుకృష్ణుని, పదజలజవియోగతాపశభరమున మాటల్
ప్రిదులక హృదయం బెరియఁగఁ, బెదవులు దడుపుచును వగలఁబెంపఱియుండెన్. 78
- క. అని చెప్పి బాదరాయణి, మనుజేంద్రునివలను సూచి శ మఱి యి ట్లనియె
విను మొకనాఁడయ్యుద్ధవుఁ, డనయము నై దేండ్ల బాలుఁ శ్చ యున్నతఱిన్. 79
- వ. మున్ను కృష్ణునిం గూడి యాడుబాలకులలో నొక్కబాలునిఁ గృష్ణునింగా
భావించి పరిచర్య నేయు చుండ గుణవతీమతల్లి యగుతల్లి సనుదెంచి యా
కొంటి వది యేల రా వన్న యని పిలిచిన జననీవాక్యంబులు గైకొనక యఖండ
తేజోనిధియైనపుండరీకాక్షుపాదారవిందమకరందనేవాసుర క్రింజేసి యున్నయుద్ధ
వుండు నేడు కృష్ణవియోగతాపంబున హరివార్త విదురునకుఁ జెప్పం జాలక
(యొ ప్పఱి)యుండుట యేమిచిచిత్రం బని వెండియు నిట్లనియె నంత నుద్ధవుండు
సరోజాక్షపాదారవిందమకరందసుధాజలనిధిమగ్నమానసుం డై సముత్కంఠం
జింతించి యొక్కముహూర్తమాత్రంబునకు బాష్పజలపూరితలోచనుం డై
గద్గదకంఠం డగుచు. 80
- క. ఘనముగ నెచ్చునమున మించినకృష్ణవియోగజనితశ్రీశిఖ దరికొనఁగాఁ
గనుఁగవఁ బెడచే నొత్తుచుఁ, బెను పొందినదురితశిఖిరిభిదురున్ విదురున్. 81
- వ. కనుంగొని యి ట్లనియె. 82
- క. యముఁ డనుఘనకాలభుజం, గమవుంగవుఁ డెగచి పట్టఁ శ గా యదువంశో
త్తములచరిత్రలుఁ దత్కృశ,లము లే మని చెప్పుదుం గరలంగడి మనమున్. 83
- సీ. మునిజనముఖపద్మములు ముకుళింపంగ, ఖలజనలోచనోత్పలము లలర
జ్వరచోరులకోర్కి శ సఫలత నొందంగ, దానపదర్పాంధ్రతమన మడర.

వరయోగిజనచక్రవాకంబు లడలంగఁ, గలుషజనానురాగంబు పర్వ
భూరిదోషాగమశస్కూర్తి వాటిల్లంగ, నుదితధర్మక్రియ శ్రీ లుడిగి మడంగ
తే. మానుషాకారరుచికోటి శ్రీ మందపఱిచి, యనఘ యే మననేర్తుఁ గృష్ణాభిధాన
లోకబాంధవుఁ డుత్తమశ్లోకమూర్తి, మించు తేజంబుతో నస్త్రమించె నయ్య.
వ. మఱియును. 85

క. హలకులిశజలజరేఖా, లలితశ్రీకృష్ణపాదశలక్షిత యై ని
రల్లగతి నొప్పెడుధరణీ, లలనామణి నేఁ డభాగ్యశలక్షణ యయ్యెన్. 86

క. యాదవులవలన రాజ్యశ్రీ దొలఁగెను ధర్మగతి నశించెను భువి మ
ర్యాదలు దప్పె నధర్మో, త్వాదనమున దైత్యభేది శ్రీ దప్పినపిదపన్. 87

వ. మఱియు లలితనిక పణవిరాజమానమణిగణకిరణసుషమావిశేషవిడంబితవిమలనలి
లంబులందుఁ బ్రతిఫలితసంపూర్ణ చంద్రమండలరుచి నిరీక్షించి జలచరబుద్ధిజేసి
తజ్జలవిలోలమీనంబు లనూనన్నేహంబునం దలంచు చందంబునఁ గృష్ణానుచరు
లై నయదువృష్టికుమారు లమృహనీయమూర్తిం దమకు నగ్రేసరుం డని కాని
లీలామానుషవిగ్రహం దై నపరమాత్ముం డని యెఱుంగక హరిమాయాజనితం
బగుననద్యావంబునంజేసి భోజనశయనానానుగమనంబులం జేరి సహోదరా
దిభావంబులం గూడి చరియింతు రట్టిదేవుని మాయాపయోనిధినిమగ్నులు గా
కుండ నబ్జభవభవాదులకై నం దీఱదు సర్వగుణగరిష్ఠులును సత్పురుష శ్రేష్ఠులును
నగుపరమభాగవతులకుం దక్కఁ దక్కినవారలకుం జెప్ప నేల యదియునుం గాక
యభిజనవిద్యాధనబలగర్వమదాంధీభూతచేతస్కు లై నశిశుపాలాదిభూపాలకు ల
మృహత్తునిం బరతత్త్వం బని యెఱుంగక నిందించుదుర్భాషలు దలంచి మనస్తా
పంబు నొందు చుండుదు నని వెండియు. 88

మ. అవిత్త్య ప్రవతధీసమాహితతపోవ్యాసంగు లై నట్టిభా
గవతశ్రేష్ఠుల కాత్మమూర్తి నిఖిలైశ్వరజ్యోతిమైఁ జూపి శో
కవిశోకంబులు నిర్దహించి కమలార్కాంతుండు శాంతుండు మా
నవరూపం బగుదేహమున్ వదలి యంత్రతర్ధానుఁ డయ్యెం జూమి. 89

సీ. మర్త్యవికాసైకకమాన మై తనకును, విస్తయజనక మై శ్రీ వెలయునట్టి
యాత్మీయయోగమారయాశక్తిఁ జేపట్టి, చూపుచు నత్యంతశుభగ మగుచు
భూషణంబులకును శ్రీ భూషణం బై వివేకముల కెల్లను బరశక్త్యా యగుచు
నకలకల్యాణసంస్థాన మై సత్యమై, తేజరిల్లెడునట్టిరదివ్యమూర్తి

తే. తాన తనమూర్తి నిజశక్తిఁగదగ ధరించి, యమతనూభవురాజసూత్రయాధ్వరంబు
నందు నెవ్వనిశుభమూర్తి శ్రీ నర్థిలోడ, నిండువేడుకఁ జూచి వర్ణించు చుండు.

1. 'లుడు మడంగ; లుడి పడంగ' వ్రా. ప్ర. 2. 'దై నయసద్భేదంబునంజేసి' వ్రా. ప్ర.

3. 'లోక; కవిలోకంబులు' వ్రా. ప్ర.

- క. ప్రకటముగఁ గమలభవస్పృష్టికిఁ గారణ మిమ్మహిత్తుఁడే యనుచును ను
త్సుకు లై తన్నూర్ని ది, ప్పక చూచిరి గాదె తత్సరభాజను లెల్లన్. 91
- వ. మఱియు శాంతోగ్రహాపధరుం డైనసర్వేశ్వరుండు శాంతయాపుండు గావునఁ
బరకృతాపరాధనివీడ్యమానమాననుం డయ్యు సనుకంపాయ త్తచిత్తుం డై వర్తిం
చుపరావరుండును బ్రకృతికార్యం బైనమహత్త్వరూపుండును జననవిరహి
తుం డయ్యును దారువులవలన ననలంబు దోచుచందంబున జననంబు నొందు
చుండు నట్టిసరోజనాభుని హాసరాసలీలానురాగవిలోకనప్రతిలబ్ధమాన లైన
గోపకామినులు దన్నూరిదర్శనానుషక్తమనీషలం గలిగి వర్తించి రదియునుం
గాక. 92
- చ. దివిజలకోర్కిఁ దీర్చ వసురదేవునియింట జనించి కంసదా
నవుండు హరించు నన్నయమునం జని నందునియింట నుంటకున్
యవనజరాసుతాదులకు శ నాజి నెదుర్పడ లేక సజ్జన
స్తవ మథురాపురిక విడిచి శ దాఁగుటకున్ మదిఁ జింత నొందుదున్. 93
- వ. అదియునుం గాక. 94
- సీ. కడఁగి పెక్కిడుమలఁ శ గుడుచుచుఁ జిత్రముల్, గలఁగఁగ బంధనాగారములను
వనరిన దేవకీరమమదేవులను డాయఁ, జనుదెంచి భక్తిమంధన మొనర్చి
తలిదండ్రులార యే శ గలుగంగ మీరలు, కంసుచే నలజడిఁ శ గ్రాఁగు చుండఁ
గడిఁదిశత్రునిఁ జంపఁగగా లేక చూచుచు, నున్ననాతప్పుఁ బ్రసన్ను లగుచుఁ
- తే. గావుఁ డని యానతిచ్చినరదేవదేవు, నద్భుతావహమధురవాక్యములఁ దలఁచి
తలఁచినాచి త్తమునఁ బెద్దరగలుగుచుందుఁ, బృథులపాతక భూమిభృతద్విదురవిదుర.
- క. విమలమతిఁ దలఁప నెవ్వని, బామముడిమాత్రమున నఖిలభూదేవీభా
రము వాయు నట్టిహరిపద, కమలమరందంబుఁ గ్రోలురఘునుఁ డెవ్వఁడో. 96
- క. మందప్రజ్ఞుడ నై గోవిందుని మురదై త్యహరుని శ విష్ణునిఁ బరమా
నందుని నందతనూజుని, మందరధరుఁ జిత్తమందు శ మఱితునె యెందున్. 97
- చ. అదియును గాక మీరు నృపు శ లందఱుఁ జూడఁగ ధర్మసూతిపెం
పొదవినరాజసూయసవనోత్సవమందును జన్మ మాదిగాఁ
బదపడి యె గ్గానర్చుశిశురపాలుండు యోగిజనంబు నిట్టి ద
ట్టి దని యెఱుంగ నోపనికశ్రవణిపదంబునఁ బొందెనే కదా. 98
- చ. కురునృపవాండునందను లరకుంతితకేళిఁ జమూసమేతు లై
యరిదిరణోర్వి నెవ్వనిముఖాంబురుహామృత మాత్మలోచనో
త్కరములఁ గ్రోలి పార్థవిశిఖప్రకరక్షతపూతగాత్రు లై
గురుతరమోక్షధామమునరకుం జని సౌఖ్యమునొందిరో తుదిన్. 99

- సీ. అట్టిసరోజాక్షుఁ య డాద్యంతకూన్యుండు, సుభగుండు త్రైలోక్యగుండరుండు
గమనీయసాగరకన్యకాకుచకుంకు, మాంకితవిపులభాగహంతరుండు
సకలదిక్పాలభాగస్వత్కిరీటన్యస్త, పద్మరాగారుణాపాదపీఠఁ
డజుఁ డనంతుండు సమూనాధికవిరహితుం, డిద్ధమూర్తిత్రయారధీశ్వరుండు
- తే. నై నహరి యుగ్రసేనుని శ సఖలరాజ్య, రుచిరసింహాసనమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి
భృత్యభావంబునొంది సంప్రీతి నతని, పసపు సేయుటకెపుడు వాగమనము గుండు.
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె ననఘా పరాత్పరుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నగు
కృష్ణుండు భగవద్భక్తుండును బరమభాగవతోత్తముండును నై నయుగ్రసేనుని
సేవించుట యాశ్చర్యంబు గాదు తన్ను హరియింపం దలంచి కుచంబుల విషంబు
ధరియించి స్తన్యపానంబు సేయించినదుష్టచేతన యైనపూతనకుం జన్నిచ్చిపెంచిన
యశోదాదేవికి నై న నందరానినిజపదంబుఁ గారుణ్యాయ త్తచిత్తుం డై యొసంగె
ననిన నిజపదధ్యానపరాయణు లగువారల ననునరించి సేవించుట సెప్ప నేల
యనిన నుద్భవునికి విదురుం డిట్లనియె భక్తవత్సలుండును గారుణ్యజలనిధియు (నై
భాగవతజనుల ననుగ్రహించు) పుండరీకాక్షుండు భాగవతసేవ సేసెం గాక నిజ
దాసలోకంబున కొసంగుపరమపదంబు నుగ్రకర్తులైనరాక్షసుల కెట్లాసంగె
నతైతం గెఱింగింపు మనిన విదురునకు నుద్భవుం డిట్లనియె. 101
- మ. దనుజానీక మనేకవారములు దోశరర్పణంబు సంధిల్లఁగా
వినతాసూనుభుజాధిరోహుఁ డగునశ్వవృక్ష సునాభాయుధు
న్ననిలో మార్కొని పోకు పోకు హరి దైత్యా రాతి యంచుం దదా
ననముం జూచుచుఁ గూలి మోక్షపదము శ స్వాపింతు రత్యున్నతిన్. 102
- క. ధీరజన్మోత్తమ నవసిత, సారసలోచనుఁడు గృష్ణరజనంబును ద
చ్చారిత్రము నెఱింగింతు ను, దారత నీ విపుడు వినుము శ తద్విధ మెల్లన్. 103
- చ. ధరణిభరంబు వాపుటకుఁ శ దామరసాసనుప్రార్థనా రమా
వరుఁ డలకంసబంధననిశ్వాసమునన్ వసుదేవదేవకీ
వరులకు నుద్భవింప బలశవంతుండు గంనుండు హింస సేయు న
న్వేషపున నర్ధరాత్రి సుతుశనిం గొని యవ్వనుదేవుఁ డిమ్ములన్. 104
- క. నందునిమందకుఁ జని త, త్సుందరితల్పమునఁ బరులు శ సూడకయుండన్
నందనుని నునిచి యానక, దుందుభి మరలంగ నేగెఁ శ దొల్లిటిపురికిన్. 105
- క. హరి యేకాదశసంవత్సరములు నందప్రజమునఁ శ దను హరి యని యె
వ్వరు నెఱుంగ కుండ నాహల, ధరుతోఁ 1 గ్రీడించు చుండెఁ శ దద్దయుఁ బ్రీతిన్.
- క. గోపాలవరుల కై నను, నాపోవఁగఁ దననమంచితాకార మొగిం
జూపని శ్రీపతి వేడుక, గోపాలురఁ గూడి కాచె శ గోవత్సములన్. 107

వ. అయ్యవసరంబునం గృష్ణుండు లీలావినోదంబులు దోడిగోపాలబాలురకుం
జూపం దలంచి. 108

చ. వరయమునానదీసలిలవర్ధితసౌరభయుక్తపుష్పమే
దురమకరందపాన¹పరితృప్తమధువ్రతయూధమాధవీ
కురవకకుండచందననిశకుంజములందు మయూరశారికా
పరభ్రతరాజకీరమృదుభావలభంగిఁ జెలంగి పల్కుచున్. 109

ఉ. శ్రీరమణీమనోవిభుండు శ సింహాకిశోరముఁబోలె లీలఁ గా
మారదశక్ రమావిమలశ్రమందిరముం బురుడించుగోతతిఁ
వారక మేపుచుం దరళశ్రవంశరవస్సుటమాధురీనుధా
సారముచేత గోపజనశంఘములఁ ముద మందఁ జేయుచున్. 110

వ. మఱియును. 111

మ. చిరకేళీరతి బాలకుల్ దృణములఁ శ సింహాదిరూపంబులం
గర మొప్పఁ విరచించి వాని మరలఁ శ ఖండించుచందంబునం
గరుణాతీతులఁ గామరూపు లగునశక్తంసప్రయుక్తక్షపా
చరులం గృష్ణుండు సంగరస్థలములం శ ²జక్కాడె లీలాగతిన్. 112

చ. వరయమునానదీజలనిశవాసమహోరగవిస్తృతాన్యవి
స్ఫురితవిహనలప్రభలశోకునఁ గ్రాగినగోపగోధనో
త్కరముల నెల్లఁ గాచి భుజగప్రవరుఁ వెడలంగఁ దోలి త
త్పరిదమలాంబుపానమున శ సంతస మందఁగఁ జేసె గోతతిన్. 113

మ. దివిజాధీశుగుఱించి వానకొఱ కై శ దీపింప నందాదివ
ల్లపు లేఁపేట ననూనసంపదల నుల్లాసంబునం జేయును
త్సవముం గృష్ణుండు మాన్వి గోపగణముల్ శ సంప్రీతి నొందఁ శచీ
ధవుగర్వం బడఁపంగ నవ్యయముగాఁ శ దాఁ జేసె గోయాగమున్. 114

చ. హరిహాయుఁ డంత రోషవివశావిలమానసుఁ డై సరోరుహో
దరుమహిమం బెఱుంగక మరదం బడరంగ వలాహకాదిభీ
కరఘనపంక్తిఁ బంపిన నశఖండశిలామయభూరివర్షముల్
గురిసె ననూనగర్జనల శ గోకుల మాకుల మంది మందఁగన్. 115

ఉ. ఆతటి మంద గొందలము శ నందఁగ వల్లపు లెల్ల గృష్ణ కృ
షేతివిభీతవాక్యములఁ శ జిందటవందట లై కలంగుచుం
గాతరు లై మముం గరుణఁ శ గావుము కావు మనాథనాథ ని
ర్భూతకళంక భక్తపరితోషణభూషణ పాపశోషణ. 116

మ. అని యిబ్బంగి విపన్ను లై పలుకఁ గురయ్యాల్పించి కృష్ణుండు న

1. పరితృప్తిభృంగసమాహమాధవీ. 2. 'జిండాడె' వ్రా. ప్ర.

జనవరిష్ణుఁడు గోపగోనివహరత్తాదత్తుఁడై దేవతా

జను లగ్గింపఁ గరాంబుజాతమున సరచ్చత్రైంబుఁగాఁ దాల్చె బో

రన గోవర్ధనశైలముం దటచరద్రమ్యామరీజాలమున్.

117

వ. వెండియు.

118

సీ. శరదాగమారంభశనంపూర్ణ పూర్ణిమా, చంద్రసాంద్రాతపోజ్వలిత మగుచు

వెలయుబృందాటవీరపీఠియం దొకనాఁడు, రాసకేళీమహోత్సాహుఁ డగుచు

రుచిరసౌభాగ్యతారుణ్యమనోరమ, స్ఫూర్తి జెన్నొందినకర్ముర్తి దనర

సలలితముఖచంద్రశచంద్రిక గోపికా, నయనోత్పలముల కారనంద మొదవ

తే. భవ్యచాతుర్యభంగిఁ ద్రిభంగి యగుచు, నబనాభుండు సమైద శ మతిశయిల్ల

లీలఁ బూరించువరమురశీనినాద, మర్ధి వీతేర విని మోహితాత్మ లగుచు. 119

చ. పతులు మఱిందులుక సుతులు శ బావలు న త్తులు మామలుక సము

న్నతి వల దన్న మానక మరనంబునఁ గృష్ణపదాబ్జసేవనా

న్వితరతి గోపకామినులు శ వే చనుడే గరుణాపయోధి శో

భితగతి రాసకేళి సలిరపెం దరుణీనవపుష్పచాపుఁడై.

120

ఉ. రాముఁడు దాను గూడి మధుశరాపురికిం జని యందు వైభవో

ద్దామనృపాననంబున మురదంబున నున్నదురాత్ముఁ గఁసు దు

ష్టామరశత్రుఁ డ్రుంచి ముదఁ శ మారఁగఁ దల్లిని దండ్రి నంచిత

శ్రీమహితాత్ము లై తనరఁ శ జేసె సరోరుహనాభుఁ డున్నతిన్.

121

మ. నలు వొప్పంగ షడంగయు క్తమహితామానామయంబు జౌషటివి

ద్యలు సాందీపనిచే నెఱింగెఁ జెలు వొందక విన్నమాత్రంబులో

పలనే లోకగురుండు దాన తనకుక శ భావింప నన్యుల్ గురు

లలరే లోకవిడంబనార్థ మగు లీలల్ గావె యమ్మేటికిన్.

122

ఉ. మించి ప్రభాసతీర్థమున శ మృత్యువశంబునఁ బొంది పోయి యా

పంచజనోదరసుఁ డగుశబాలకు దేశికునందనుం బ్రభో

దంచితలీలఁ దెచ్చి గురుదక్షిణగా నతిభక్తియుక్తి న

ర్పించె గురుండు చిత్తమునఁ శ బెం పెసలార మురారి వెండియాన్.

123

సీ. ఘనుఁడు విదరేఖుఁ శ డన నొప్పాభీష్టుకు, వరసుతామణి నవరవారిజాక్షిఁ

బద్ధాసమాన రూపశ్రీవిభాసితఁ, గమనీయభూషణఁ శ గంబుకంఠిఁ

జతురస్వయంవరోత్పవనమాగతచైద్య, సాల్వమాగధముఖ్యజనవరేణ్య

నికరసమావృతఁ శ బ్రకటనచ్చారిత్ర, రుక్మిణి ససమానశరుక్త కాంతి

తే. నమరగుప్తామృతంబు విరహంగవిభుఁడు, గొనినకై వడి మనుజేంద్రకోటిఁ దోలి

1. 'మూయాదివైర్మల్యవి, ద్యలు' వ్రా. ప్ర. 2. 'మించిప్రభాసతీర్థజలమధ్యమునక' మృతి

కమలనాభుండు నిజభుజాగర్వ మలరఁ, దెచ్చి వరియించె నతని నుగతింపవశమె.

చ. పరువడి భూరిన ప్తవృషభంబుల ముక్కులు గుట్టఁ దద్బల
స్ఫురణ సహింపఁ జాలక సృశుల్ దలపడ్డ జయించి నగ్నజ
ద్ధరణిపునందనక వికచతామరసాక్షి బ్రహ్మోది యై స్వయం
వరమునఁ బెండ్లి యాడె గుణవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తితోన్. 125

మ. ప్రతివీరక్షయకారి నాఁ బరఁగి సతత్రాజిత్తనూజాహృదీ
ప్రితముం దీర్పఁ దలంచి నాకమునకుం శ బెం పారఁ గా నేగి వ
ర్ణితశౌర్యోన్నతిఁ బారిజాత మిలకు శ స్త్రీలాగతిం దెచ్చె ను
ద్ధతి దేవేంద్రు జయించి కృష్ణుఁ డన నేతన్నాత్మఁడే చూడఁగన్. 126

సీ. మానితాఖిలజగత్తయదేహమునఁ బొల్చు, ధరణిదేవికిఁ బ్రియతనయుఁడైన
నరకదానవుని సురనాభాఖ్యఁ జెన్నొందు, ఘనచక్రధారావిఖండితోత్త
మాంగునిఁ జేయ న్యయ్యననీలలామంబు, వేడినఁ దత్పుత్తు శ విపులరాజ్య
పదమున నిల్చి లోకపలిమందిరమునకుఁ, జేరఁగ నరకుండు శ సెఱలఁ బెట్టి

తే. సట్టికన్యలు నూఱుఁ బరదాఱువేలు, నార్తబాంధవుఁ డైనపరద్దాతుఁ జూచి
హర్ష బాష్పంబుధారాప్రవర్ష మొదవఁ, బంచశరబాణనిర్భిన్నభావ లగుచు.

చ. లలితదీయసుందరవిరలాసవిమోహిత లై నవారి నిం
పొలసిననోర్కిఁ దీర్చుటకు శ నొక్కముహూర్తమునక వరించి క
న్యల లలితావరోధభవనంబుల నందఱ కన్నిరూపులై
కలసి సుఖస్థితిం దనిపె శ గాంతల భక్తినితాంతచిత్తలన్. 128

క. చతురతతో నం దొక్కొక, యతివకుఁ బద్మరేసి సుతుల శ నాత్మ సముల ను
న్నతభుజశక్తులఁ గాంచెను, వితతం బై కీర్తి దిశల శ వినుతికి నెక్కన్. 129

సీ. మధురాపురముఁ జతుర్విధబతాఘములతో, నావరించినకాలరయవనసాల్వ
మగధభూపాలాదిరమనజేంద్రలోకంబు, సైన్యయుక్తము గాఁగ శ సంహరించి
తనబాహుశక్తిఁ జిత్తముల నర్థించిన, భీమపార్థులకు నుగ్రదామవిజయ
మొనఁగి తద్వైరుల శ నుక్కడంగఁగఁ ద్రుంచి, బాణశంబరమరతపల్వలాది

తే. దనుజనాయక సేనావిరతానములను, హలధరాదినమేతుఁడైన శ హతులఁ జేసె
1దంతవక్త్రాదిదైత్యులుగదన్ను నెదుర, భండనములోనఁద్రుంచెదోరర్చలము మెఱసి.

ప. వెండియుం గృష్ణుండు శారవపాండవభండనంబునకుం దోడ్పడి రాజన్య లనోన్య
న్యమాత్మసోన్యోత్సాహసమేతులై సైనికపాదగుట్టనంబుల ధరాచక్రంబు గంపింప
ననన్యసామాన్యంబు లయినశంఖభేరీప్రముఖతూర్యఘోషంబులు నింగి మ్రింగఁ
దురంగమరింఖాసముద్ధూతధూళిపటలపరిచ్ఛన్న భానుమండలంబునుం గాఁ జను
దెంచి కురుక్షేత్రంబున మోహరించిన నుభయపక్షబలంబులం దునుమాడి నిఖిల

రాజ్యవైభవమదోన్మత్తుం డయినను యోధనుండు నిఖిలరాజసమక్షంబునఁ గర శకునిదుశ్శాసనాదులదుర్మంత్రంబున నిరంతరంబుఁ గుంతీనందనుల కెగ్గు నేసిన దోషంబునంజేసి సంగరరంగంబున భీముగదాఘాతంబునం దొడలు విఱిగి పుడమిం బడి గతాయుశ్శ్రీవిభవుం డై యుండ సపరితోషచిత్తుండ నై చూచి తిని గదా యపరిమితబాహుబలోత్సాహు లై సభీష్టద్రోణభీమార్జునులచేత సఖిలధరాధిపతులు నష్టాదశాక్షాహిణీబలంబులతోడం దునిమించితినింకను మత్స్య మానబలు లయినయదువీరుల జయింప నెంతవారలకై నం దీరదు మధుపానమద విఘ్నూరితతాన్రువిలోచనులై వర్తించుయాదవుల కన్యోన్యవైరంబులు గల్పించి పోరించి యితరేతరకరాఘాతంబుల హతు లై తన్నుఁ గలసినం గాని భూభారం బుడుగదని చిత్తంబునం దలంచి యంత ధర్మనందనుచే నిస్సవత్సంబగురాజ్యంబు పూజ్యంబుగాఁ జేయించుచు మర్త్యులకుం గర్తవ్యంబు లై సధర్మపథంబులు సూపుచు బంధుమిత్రులనెల్లఁ బరితోషంబునొందించుచుం దత్పరోక్షంబున వారి వంశం బుద్ధరింపం దలంచి యభిమన్యవలనియు త్తరాగర్భంబు నిలిపి గురు తనయప్రయుక్తమహితబ్రహ్మాస్త్రపాతంబునం దద్గర్భదళినంబు గాకుండ సర్భకుని రక్షించి నిజపదారవిందసేవారతుం డై సధర్మ సుతుచేఁ గీర్తిప్రతాపంబులు నివ్వ టిల్లం దురంగమేధంబులు మూఁడు సేయించి వెండియు.

131

సీ. వల నొప్పు తాకికశ్రవైదికమార్గముల్, నడపుచు ద్వారకాశ్రసగరిమందు
నవిదితాత్మీయమాయాప్రభావమున ని,స్సంగుఁ డై యుండి సంరసారిపగిదిఁ
జెంది కామంబులరచేత విమోహితుం, డై సుఖించుచు ముదిరతాత్ముఁ డగుచు
సంచితస్నిగ్ధస్థితావలోకముల ను,ధాపరిపూర్ణ సృల్లాపములను

తే. శ్రీనికేతన మైనశరీరమునను, బాండునందనయదుకులరప్రకరములను
లీలఁ గారుణ్య మొలయఁ బాశలించుచుండె,నార్తరక్షాచణుండు నాశరాయణుండు.

సీ. సంపూర్ణ పూర్ణమార్చంద్రచంద్రిక నొప్పు, రమణీయశారదశరాత్మలందు
నలలితకాంచన సృంధ సౌధోపరి, చంద్రకాంతోపలరస్థలములందు
మహితకరేణుకారమధ్యదిగ్గజముల, గతిని సౌదామినీరతలనడిమి
నీలమేఘంబులరలీల ముక్తానుయ, క్తస్నిగ్ధనీలరత్నములభాతి

తే. సతతయాశావనసుందరీరయుతవిహారు, డగుచు సతు లెంద టందట శ కన్నిరూప
ములను గ్రీడించెఁ బెక్కబద్ధములు సెలంగి, నందనందనుఁ డభినవారనందలీల. 133
వ. అంత నొక్కనాఁడు.

134

చ. మునివరు లేఁగుదేర యదురభోజవరేణ్యులు గూడి ముట్టఁ బ
ల్కినఁ గన లొంది వారు దమశకించి శపించినఁ గొన్ని మాసముల్
చనునెడ దైవయోగమున శ జాతరఁ బో సమకట్టి వేడుకల్

- మనములఁ దొంగలింపఁ గరిరమన్ నిజయానము లెక్కి యాదవుల్. 135
- ఉ. కోరి ప్రభాసతీరమునరకుం జని తన్నదిఁ గ్రుంకి నిర్మలో
దాగత నందు దేవమునితర్పణముల్ పితృతర్పణంబులున్
వారనిభక్తిఁ జేసి నవరవత్సలతోఁ బాలుపారుగోవులన్
భూరిసదక్షిణాకముగ శ భాసురకోటికి నిచ్చె వెండియున్. 136
- క. అజనపట రత్నకంబళ, రజత మహారజత తిల ధరరావరకన్యా
గజ తురగ రథములను స,ద్విజకోటికి నిచ్చెఁ జెంపు శ దీపింపంగన్. 137
- వ. ఇట్లు సఫలంబు లయినభూదానంబు మొదలుగాఁ గలదానంబు లనూనంబులుగా
భగవదర్పణబుద్ధిం జేసి యనంతరంబ. 138
- తే. ఎసఁగుమోదంబు సంధిల్ల శ నిష్ఠమైన, రసికమృదులాన్న మర్ధి బాహరణలు సేసి
మంజులాసవరసపానశ్రమత్తులగుచుఁ, గడఁగియన్యోన్యహాస్యవాక్యములఁ గలఁగి.
- వ. ఇట్లు దమలోన మదిరాపానమదవిఘూర్ణితతామ్రలోచను లయి మత్స్యరంబుల
నొండొరులం బొడిచి సమ స్తయాదవులును వేణుజాతానలంబునఁ దద్వంశపరం
పరలు దహనంబు నొందుచందంబునం బొలిసి రది యంతయుం గనుంగొని
శ్రీకృష్ణుం డప్పడు. 140
- క. చతురతతో నిజమాయా,గతిఁ జూచి లనద్విలోలశక్ల్యాలనమం
చితవిమలకమలసాగ,స్వతజలముల విహితవిధులు శ సలిపినవాఁ డై. 141
- క. ఒకవృక్షమూలతలమున, నకలంకగుణాభిరాముఁ శ డాసీనుం డై
యకుటిలమతి ¹బదరివన,మునకును బొమ్మనుచు మొఱఁగి శ పోయిన సేనున్. 142
- క. క్రమమున నిజకులసంహారము సేయఁ గడంగు టెఱిగి శ రమణీయశ్రీ
రమణుచరణాబ్జయుగవిర,హమునకు మది నోర్వలేక శ యనుగమనుడ నై. 143
- క. హరి సరయుచుఁ జని చని యొక,తరుమూలతలంబునందుఁ శ దన దేహరుచుల్
వరఁగఁగ నున్న మహాత్మునిఁ, బరునిఁ బ్రపన్నార్తిహరుని శ భ క్తవిధేయున్. 144
- వ. మఱియును. 145
- సీ. అస్తత్ప్రియస్వామి శ సచ్యుతుఁ బరు సత్త్వ,గుణగరిష్ఠుని రజోగ్రగుణవిహీను
సురుచిరద్వారకాశపురసమాశ్రయు ననా,శ్రయు నీలనీరదశ్రశ్యామవర్ణ
దళదరవిందసుందరపత్రనేత్రు ల,క్ష్మీయుతుఁ బీతకాశశేయవాసు
విలసితవామాంకశ్రవినస్త,సదక్షిణ,చరణారవిందు శశశ్వత్ప్రికాశు
- తే. ఘనచతుర్బాహు సుందరాశకారు ధీరుఁ, జెన్నుగలలేతరావ్విపై శమెన్ను మోపి
యున్నవీరానసాసీను శ నన్నుఁ గన్న,తండ్రి నానందపరిపూర్ణు శ దనుజహరుని.
- మత్తకోకిలము. కంటిఁ గంటి భవాబ్ధి దాఁటఁగఁ శ గంటి నాశ్రితరక్షకుం
గంటి యోగిజనంబుడెందముఁ శ గంటిఁ జుట్టముఁ గంటి ము

క్కంటికిం గన రానియెక్కటిఁ శ్ర గంటిఁ దామరకంటిఁ జే

కొంటి ము క్తివిధానముం దలశ్శొంటి సౌఖ్యము లందఁగన్.

147

వ. అయ్యవసరంబునం బరమభాగవతోత్తముండును మునిజనన త్తముండును ద్వై
పాయనసఖుండును బరమతపోధనుండును సమశూన్యండును సఖిజనమాన్యుం
డును బుధజనవిధేయుండును నగుమైత్రేయుండు దీర్ఘాచరణంబు సేయుచుం జని
చని.

148

మ. కనియెం దాపనపుంగవుం డఖిలలోకకళ్యాణతపధిష్ఠ శో

భనభాస్వత్పరిపూర్ణయశావనకళాశ్రాజిష్ఠ యోగీంద్రహృ

ద్వనజాతైకచరిష్ఠఁ గాస్తుభముఖోద్యద్భూషణాలంకరి

ష్ఠ నిలింపాహితజిష్ఠ విష్ఠఁ బ్రభవిశ్ఠం గృష్ఠ రోచిష్ఠనిన్.

149

క. తదనంతరంబ హరిఁ దన,హృదయాంభోరుహము ముకుళితేక్షణముల స

మృదమునఁ జూచుచు నానత,వదనుం డై యుండె ముదము శ్ర వణలఁగ ననఘా.

వ. అంత దగ్గట నేతెంచి యున్నమైత్రేయుండు వినుచు నుండ దరహాసచంద్రికా
నుందరవదనారవిందుండును నానందసుధానిష్యందకందళితహృదయుండును భ
క్తానురక్తదయాసక్తవిలోకనుండును నగుపుండరీకాక్షుండు నన్ను నిరీక్షించి
యిట్లని యానతిచ్చెఁ బూర్వభవంబున వసుబ్రహ్మలు సేయున త్త్రియాగంబున
వస్తువై భవదీయహృదయంబున నితరపదార్థంబులు గోరక మదీయపాదారవింద
సేవం గాంక్షించితివి గావునం దన్నిమిత్తంబున నేను నీహృదయంబున వసి
యించి సమస్తంబును గను చుండును నాత్మారాముండ నై ననన్ను నెవ్వరేనియు
సదనద్వివేకులై యెఱుంగం జాలరు వారలకు నేను నగోచరుండ నై యుండుదు
మత్పరిగ్రహంబు గలసికు నీజన్మంబు కాని పునర్భవంబు నొంద కుండుటకు
భవదీయపూర్వజన్మ కృతసుకృతవిశేషఫలంబుకతన నియ్యాశ్రమంబున మత్పా
దారవిందనందర్శనంబు గలిగె నదియునుం గాక పద్మకల్పంబునందు మన్నాభి
పద్మమధ్యనిషణ్ణుం డయినపద్మసంభవునకు (జన్మమరణాదినంపుతినీవ ర్తకంబును
నవిరతానశ్వరసౌఖ్యప్రవర్తకంబును నగు) మన్మహత్త్వంబుఁ దెలియఁజేయునట్టి
దివ్యజ్ఞానంబు నీకు నెఱింగింతు నని యమృతహాసీయతేజోనిధి యానతిచ్చినసుధా
సమానసరసాలాపంబులు గర్ణకలాపంబులై మనస్తాపంబులం బాపిన రోమాంచ
కంచుకితశరీరుండను నానందబాష్పధారాసిక్తకపోలుండను బరితోషసాగరాంత
ర్నిమగ్నమానసుండను నయి యంజలిపుటంబు నిటలతటంబున ఘటించి
యిట్లంటి.

151

క. పురుషోత్తమ నీవదసర,సిరుహధ్యానామృతాభిశ్రేషేకస్ఫురణం

గరమైష్ఠిననాచి త్త మి,తరవస్తువులందు వాంఛఁ శ్ర దగులునె యెందున్.

152

- చ. జననము లేనినీవు భవనంగతి నొందుట కేమికారణం
బనియును గాలసంహరుడ శ్ర వై జగముల్ విలయించునీవు పా
యనిరపుభీతి కై సరిదురదంచితదుర్గము నాశ్రయించు పె
ట్లనియును దేవ నామనమృతనందుఁ దలంతు సరోజలోచనా. 153
- వ. అదియునుం గాక. 154
- క. శ్రీరమశీర్షర నీ వా, త్తారాముడ వయ్యు లీలఁ శ్ర దరుణీకోటిం
గోరి రమించితి వనియును, వారక యే దలంతు భక్తవత్సల కృష్ణా. 155
- క. పరతత్త్వజ్ఞులు గరుణా, కర నిను సంసారి వనుచుఁ శ్ర గడఁకఁ దలంపక
అరసి ననుఁ గాచు పెల్లను, గర మరుదు తలంచి చూడఁ శ్ర గమలాధీశా. 156
- వ. దేవా నీ వఖండితవిజ్ఞాననిర లాంతకరణుండ వయ్యును ముగ్ధభావంబునఁ బ్రమ
త్తునిచందంబున విమోహితై వడిం బ్రవర్తించుచు నెందేని నొదిగి యుండుటం
దలంచి నాడెందంబు గుండు చుండు సరవిందలోచన పురందరవందిత ముకుంద
యిందిరాసుందరీరమణ సరస్వతీరమణునకుం గరుణించి యానతిచ్చినమృజ్ఞానంబు
ధరించుశక్తి నాకుం గలదేని గృహసేయుము భవదీయశాసనంబు ధరియించి భూరి
సంసారపారావారో త్తరణంబు సేయుదు నని విన్నవించి బహుభంగులం బ్రస్తు
తించిన భగవంతుండును బ్రవన్నపారిజాతంబును నైకకృష్ణండు పరతత్త్వనిర
యంబు నెఱిగించిన. 157
- క. సరసిలోచనకరుణా, పరిలబ్ధజానకలితశ్రభావుడ నగుటం
బరతత్త్వవేది నై త, చ్చరణసరోజముల కెరగి శ్ర సమ్మతితోడన్. 158
- క. హరిపదజలరుహవిరహా, తురతక దుర్దాంతదుఃఖితోయధిఁ గడవక
వెర వేది తిరుగ వలసెను, సరసిజభవకల్పవిలయశ్రవమయముదాకన్. 159
- వ. ఇట్లు దిరుగుచు. 160
- మ. సరనారాయణతాపసాశ్రమపదాన్నత్యంబునం బొల్చుభా
సురమందార రసాల సాల వకు శాశో కాష్లు పున్నాగ కే
సర జంబీర కదంబ నింబ కుట బాశ్వత్త స్ఫురన్తల్లికా
కరవీరక్ష్మితిజాభిరామ బదరీరకాంతార సేవారతిన్. 161
- క. చను చున్నవాడ నని ప, ల్కినపలుకుల కులికి కళవశభించుచు విదురుం
డనుపమశోకార్ణవమున, మునిగియు నిజయోగన త్వ్రమునఁ దరియించెన్. 162
- వ. ఇట్లు విదురుండు శోకపావకునిం దనవివేకజలంబుల నార్చి యుద్ధవుని కిట్లనియె.
- మ. అనఘా యుద్ధవ నీకుఁ గృష్ణుఁ డనురేంద్రరాతి మన్నించి చె
ప్పినయథ్యాత్మరహస్యతత్త్వవిమలాభిజ్ఞానసారంబు బో
రన నన్నుం గరుణించి చెప్పినఁ గృతార్థతత్త్వంబునం బొందెదక

- విను పుణ్యాత్ములు శిష్యసంఘముల నుగర్విం బోనరే వెండియున్. 164
- క. భగవద్భక్తులు సుజనలు, దగ వెఱిగి పరోపకారరతాత్పర్యవివే
కగరిష్ఠులై చరింతురు, జగతిం బొగ డొంది వృష్టిసత్తమ యెందున్. 165
- క. అనవుడు నుద్ధవుఁ డవ్విడు,రున కి ట్లను ననఘ మునివరరుఁడు సాక్షాద్వి
ష్ణునిభం డగుమైత్రేయుఁడు, దనమనమున మనుజగతి వరదలఁ దలఁచి తగన్. 166
- క. హరి మురభేదిఁ బరావరుఁ, గరుణాకరుఁ దలఁచునట్టిఘనుఁ డమ్మునికుం
జరుకడ కేగిన నాతఁడు, గర మర్థిం దెలుపు సాత్త్వికజ్ఞానంబున్. 167
- వ. అని యుద్ధవుండు విదురుం గూడఁ జని చని. 168
- ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధశ్రముఖుఁడు హల్లకపుల్లపద్మని
వ్యంధమరందపానవిలసన్తదభృంగఁ జలత్తరంగ మా
కందలవంగలుంగలతిరకాచయసంగ సురాంగనాశ్రితా
నందితపుణ్యసంగ యమునన్ భవభంగ శుభాంగ నరి లిన్. 169
- క. కని డాయ నేగి మోదం,బునఁ దత్సరిదమలపులిసభౌములఁ దగ నా
దినశేషము నివసించెను, వనజోదరపాదపద్మనవశమాననుఁ డై. 170
- క. మఱునాఁడు రేపకడ భా,సురపుణ్యుఁడు ఘనుఁడు మధునిరక్షాదనచరణ
స్తరణక్రీడాకలితుఁడు, దరియించెం గలుషగహనశ్రదమునన్ యమునన్. 171
- వ. ఇట్లు యమునానది నుత్తరించి యుద్ధవుండు బదరికాశ్రమంబునకుం జనియె
ననిన విని రాజేంద్రుండు యోగీంద్రున కిట్లనియె. 172
- క. శౌరియు నతిరథవరులు మ,హారథసమరథులు యదుబరలాధిపు లెల్లం
బోరి మృతిఁ బొంద నుద్ధవుఁ, డేరీతిక బ్రదికె నాకు శ నెఱిగింపు తగన్. 173
- సీ. నావుడు రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుఁ, డిట్లను మున్ను లోరకేళుచేత
సంప్రార్థితుం డై సరజలరుహనాభుండు, వసుమతిపై యదురవంశమందు
నుదయించి తనుఁదాన శ మదిలోనఁ జింతించి, తెలి వొంది యాత్రీ యశకులవినాశ
మొనరించి తాను బంఠచోపనిషత్తయ, మగుదివ్యదేహంబునందుఁ జెందఁ
తే. దలఁచి విజ్ఞానతత్త్వంబు శ్రధరణిమీఁదఁ, దాల్చి జనకోటి కెఱిగింపఁగదగినధీరుఁ
డుద్ధవుఁడుదక్క నితరులేరనోపరితఁడు,నిర్జితేంద్రియుఁ డాత్మసశన్నిభుఁ డటంచు. 174
- క. క్షితిపై నిలిపినకతమున, నతనికి మృతి దొరక దయ్యె శ నవసీశ రమా
పతియభిమానము గలిగిన,యతిపుణ్యుఁడు సనియె బదరికాశ్రమమునకున్. 175
- వ. అంత. 176
- క. ఉద్ధవుఁ డరిగినపిదప స,మిద్ధపరిజ్ఞాను సుజనశహితు మైత్రేయున్
వృద్ధజనసేవ్యుఁ దాపన,వృద్ధశ్రవుఁ జూడఁ గోరి శ విదురుఁడు గడఁకన్. 177

1. నివసించిరి...మానసులై. 2. దమునశృబ్దము సాంతము గాన 'దమునసక్' అని యుండఁ
దగు. అయినను వ్రాతప్రతులందు 'దమునక్' అనియే కౌనిపించుచున్నది.

వ. యమునానది దాఁటి కతివయప్రయాణంబులఁ బుణ్యనదులను హరిక్షేత్రంబులను దర్శించుచు నతిత్వరితగమనంబున. 178

క. చని చని ముందటఁ గనుఁగొనె, ఘనపాపతముఃపతంగఁ శ గరుణాపాంగం గనదుత్తుంగతరంగక, జనవరనుతబహుళపుణ్యరసంగక గంగన్. 179

క. అందు నరవిందసారభ, నందితపవమానధూతరనటదూరి పరి స్పందితకందశశీకర, నందోహలసత్ప్రవాహజలముజ్జనుఁడై. 180

సీ. ఘనసారరుచివాలూరకాసముదంచిత, సైకతవేదికారస్థలమునందు యమనియమాదియోగంగాంగక్రియానిష్ఠఁ, బూని పద్మాసనానీనుఁ డగుచు హరిపాదసరసీరుహస్య సుచిత్తుఁడై, బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తిఁ శ బాహు దోలి సకలవిద్వజ్జనర స్తవనీయసముచితా, చారవ్రతోపవారసములఁ గ్రుస్పి

తే. యున్నపుణ్యాత్మ విగతవరయోవికారు, వినుతసంచారు భువనపారవనవిహారు యోగిజనగేయు సత్తతిభాగధేయు, శ్రితవిధేయు సమేయు మైత్రేయుఁ గాంచె.

—ॐॐ విదురమైత్రేయసంవాదము. ॐॐ—

వ. ఇట్లు గనుఁగొని యమ్మునీంద్రునిపాదంబులకుం బ్రణమిల్లి ముకుళితహస్తుం డై యిట్లనియె మునీంద్రా లోకంబున సకలజనంబులు మనంబుల ఘనంబు లగుసౌఖ్యంబు లందం దలంచి తత్ఫలప్రాప్తిహేతువు లైనకర్తంబు లాచరించి దైవోపహతు లై తత్కర్తంబులచేత నిష్ఫలారంభు లగుదురు కర్తంబులు బంధకంబులును దుఃఖహేతువులును గాని సౌఖ్యదాయకంబులై పాపనిష్క్రమిఁ జేయ నోపవది యట్లుండె భూరిదుఃఖానుసారం బైనసంసారచక్రంబునందుఁ బరిభ్రమించుచుం గామవిమోహితు లై పూర్వకర్మానుగతంబు లైనశరీరంబులు చాల్చుచుం జచ్చుచు మరలం బుట్టుచు నెంతకాలంబునకుం బాపనిష్క్రమిఁ గానక మాతృయా వనవనకుఠారు లై జనియించి వర్తించువనూధాత్తులం బఱుప్రాయుల రక్షించు కొఱకుఁ గాదె నారాయణపరాయణు లైనమీపంటిపుణ్యాత్ములు లోకంబునం జరియించుట యదియునుం గాక. 182

మ. అవివేకానుగతస్వకార్యజలవేలాకీర్ణ మై మిత్రబంధువధూపుత్రజలగ్రహోగ్రయత మై శదుర్దాంత మైనట్టిదుర్భవపాథోధిఁ దరించువారె హరిసంగబంధక్రియాలోలభాగవతానుగ్రహనావ లేనియధముల్ శ గారుణ్యసంధాయకా. 183

క. మునినాథచంద్ర ననుఁ గై, కొని కాచుతలంపు బుద్ధిఁ శ గూడినయేనిక వినుము మదీప్సిత మది నా, చనవునఁ గావింపవయ్య శ సజ్జనతలకా. 184

వ. అని వెండియు విదురుండు మైత్రేయుం జూచి మునీంద్రా ¹త్రిగుణాత్మకమాయానియంత యగుభగవంతుండు స్వతంత్రుం డయ్యు నవతరించి యేయేయవతారం

1. 'పురపాథీశ్వరం డైనభగవంతుఁడు.' వ్రా. ప్ర.

బుల నేయేకరంబు లాచరించె నదియు ¹నిష్క్రియుం డగునీశుండు మొదలం బ్రపంచంబు నేవిధంబునం గల్పించి నేరీతిం బాలించె (మఱియు నీవిశ్వంబు) నాత్మీయహృదయాకాశగతముం జేసి నివృత్తవృత్తి యగుచు యోగమాయ యుండెట్లు వసియించె బ్రహ్మాండంబునందు నేలీల వర్తించె నందు బ్రహ్మాదిరూపం బులం బొంది బహుప్రకారంబుల నెట్లు క్రీడించె భూసురగోసురాదులఁ బరి రక్షించుటకై మత్స్యద్యవతారంబులు ధరియించి యేయేప్రయోజనంబులం దీర్చెఁ బయోరుహగర్భాండకటాహంతర్గతంబు ³లై లోకపాలనహితంబు లైన లోకంబులను లోకాలోకపర్వతంబులను బహిర్భాగంబులను నేయేతత్త్వభేదం బులను నెత్తెఱంగునం బుట్టించె నందుఁ (బ్రదీపితం బగు)జీవకోటి యెవ్వనిం గొల్పి బ్రదుకు జనులకుఁ ⁴గర్వనామరూపభేదంబు లెట్లు నిర్దేశించె నింతయు నవిస్తరం బుగా వివరింపు ము త్తమశ్లోక మహాలిమండనుండును యోగీశ్వరేశ్వరుండును నైన పుండరీకాక్షునిచరిత్ర వణంబునం గాని (జన్మ మరణాదిసకలదుఃఖాకరంబులును దుష్కర్మప్రాప్తంబులును నగు)భవబంధంబులు దెగ వని వెండియు నిట్లనియె.

తరలము. సతతము సరసిరుహోదరసత్కథామృతపూరము

శ్రుతిపుటాంజలిచేత నిమ్మల శ్ర జుఱ్ఱియుం దనివోదు భా

రతకథామిష మూని విష్ణుఁ బరరాశరప్రియసూతి స

న్మతి నుతించినచోట సన్మనినాథ నామది నుబ్బుదున్.

186

క. ఇతరకథావర్ణనముల, సతిహాయత నొందెఁ జిత్త శ్రమనఘాత్తు రమా

పతిచరితామృతరతి సంస్మృతివేదన లెల్లఁ బాయఁ శ్ర జేయు ముసింద్రా.

187

తే. భూరివిజ్ఞాననిధు లగునారదాది,నిర్మలాత్ముల కయిన వర్తించె రాని

హరికథామృతపానంబునందు విసివి, యొల్ల ననువాఁడెవో వెఱ్ఱిగొల్లఁ డనఘ.

వ. అడియునుం గాక.

189

నీ. అరవిందనాభునియపరావతార మై, జనన మందినపరాశరసుతుండు

⁵చతురవర్ణాశ్రమాశ్రచారధర్మములును, తవణింప లోకవిశ్డంబనములు

నగుగ్రామ్యకథలు పె శ్రక్కర్థిఁ గల్పించుచు, హరికథావర్ణన శ్రమందులోన

నించుకొనుక గాని శ్రయేర్పడఁ జెప్పమి, నంచితవిజ్ఞాన శ్రమాత్మ నిలువ

తే. కున్నఁ జింతించి మఱి నారదోపదిష్టుఁడగుచు హరికీర్తనామృతశ్రమాత్మగోలి

విమలనుజ్ఞాననిధి యన విమతికెక్కి,ధన్యుడయ్యెను లోకై కరమాన్యుడగుచు.

వ. కావున.

191

క. సరసిరుహోదరుమంగళ,చరితామృత మాత్మఁ గోల్లరజనుఁ డితరకథా

1. 'సృష్టిపూర్వంబునఁ బ్రపంచంబు' వ్రా. ప్ర. 2. 'యైనయోగమాయ' వ్రాతప్రతులు.

3. 'లైనలోకాంతరంబులను లోకాలోకపర్వతంబులను లోకపాలురను విశ్వంబును నెత్తెఱంగునఁ బుట్టించె' వ్రాతప్రతులు. 4. జాతకర్మనామ. 5. మహి నొష్టవర్ణాశ్రమాశ్రచారధర్మముల్, అ.ప్ర.

- గరళముఁ గ్రోలునె హరిసం, స్మరణము జీవులకు సఖిలరసాఖ్యద మనఘా. 192
- క. శ్రీవనితాధిపనామక, ధావిముఖుల కిహముఁ బరము శ్ర ద వై పిదపం
బోవుదురు సరకమునకున్, వావిరి నే వారిఁ జూచి శ్ర వగతు ముసింద్రా. 193
- క. ఏనరుడే నొకనిమిషం, బైన వృధావాదగతిని శ్ర హరిపదకమల
ధ్యానానందుడు గాఁడే, నానరునకు నాయు వల్పు శ్ర మగు మునినాథా. 194
- చ. మృదుగతిఁ బువ్వుఁ దేనియ రరమించుచుఁ బానము నేయఁ బాఱుష
ట్పదవిభుపోల్కి నార్తజనర బాంధవు విశ్వభవస్థితివ్యయా
స్పదమహితావతారుఁ డగుశ్రవంకరుహోదరునిత్యమంగళ
ప్రదగుణకీర్తనామృతముఁ శ్ర బాయక 1గోలెదఁ జెప్పవే దయన్. 195
- క. లని విదురుడు మైత్రేయుం, డనుమునినాయకుని నడిగె శ్ర సని వేదవ్యా
సునితనయుం డభిమన్యుని, తనయనకుం జెప్పి మఱియుఁ శ్ర దగ ని ట్లనియెన్.
- వ. ఇట్లు విదురుండు మైత్రేయు నడగిన సతం డతనిం గని యతిమృదుమధురవచన
రచనం డై యిట్లనియె ననఘా కృష్ణకథాశ్ర వణతత్పరుండ వై నీవు న న్నడి
గితివి గావున భద్రం బయ్యె నీవు భగవద్భక్తుండవు గావున హరికథానకుండ
వగుట విచిత్రంబు గా దదియునుం గాక మాండవ్యశాపంబున సాత్యవతేయు
వలన (భా)తృత్యేత్రంబున) శూద్రయోనిం బుట్టినట్టి (ప్రజాసంయమనుండ వగు)
ధర్ముండవు పరమజ్ఞానసంపన్నుండవు నారాయణునకుం బ్రియతముండవు గావునఁ
గృష్ణుండు నిర్యాణకాలంబునం దననన్నిధికిం జనిననన్ను డాయం జీరి విజ్ఞానం
బెల్ల నుపదేశించి నీకు నెఱింగింపు మని యానతిచ్చుటంజేసి యవశ్యంబును
నీకు నెఱింగింతు దత్తావధానుండ వై వినుము. 197
- క. వనజాక్షు యోగమాయా, జనితం బగువిశ్వజననశసంసానవినా
శనముల తెఱఁ గెఱిగించుచు, ననఘా విష్ణునిమహత్త్వ శ్ర మభివర్ణింతున్. 198
- సీ. సకలజీవుల కెల్లఁ శ్ర బ్రకటదేహము నాత్మ, నాథుండుఁ బరుడు నాశనావిధై క
మత్యుపలక్షణశ్రమహితండు సగుభగ, వంతుండు సృష్టిపూర్వంబునందు
నాత్మీయమాయ లశయంబు నొందిన విశ్వ, గర్భుఁ డై తాన యెక్కటి వెలుంగు
పరమాత్మఁ డభవుం డుశపద్రప్త యయ్యు వ, స్వంతరపరిశూన్యఁ శ్ర డగుటఁజేసి
తే. ద్రష్ట గాకుండు మాయాప్రధానశక్తి, నతులచిచ్ఛక్తిగలవాఁడుశనగుచుఁదన్ను
లేనివానిగఁ జిత్తంబులోనఁ దలఁచి, ద్రష్ట యగుఁ దనభునననిర్మాణవాంఛ.
- తే. బుద్ధిఁ దోచిన నమ్మహేశ్వరుషవరుండు, గార్యకారణరూప మై శ్ర ఘనత కెక్కి
భూరిమాయాభిధానవిశ్సురితశక్తి, వినుతి కెక్కినయట్టియశ్రవిద్యయందు. 200
- క. పురుషాకృతి నాత్మాంశ, స్ఫురణము గలశక్తి నిలిపి శ్ర పురుషోత్తముఁ డీ
శ్వరుఁ డభవుం డజుడు నిజో, దరసంస్థితవిశ్వ మపుడు శ్ర దగఁ బుట్టించెన్. 201

సీ. ధృతిః బూనికాలచోరదితము నవ్యక్తంబుఁ బ్రకృతియు ననువేళ్లఁ బరఁగుమాయ |
వలన మహాత్మత్వ శ్రమెలమిఁ బుట్టించె మా,యాంశకాలాదిగుణాత్మకంబు
నైనమహాత్మత్వ శ్రమచ్యుతదృగ్గోచర మగుచు విశ్వనిర్మాణవాంఛ
నందుటఁజేసి రూపాంతరంబునఁ బొంది, నట్టిమహాత్మత్వముందు నోలిఁ

తే. గార్యకారణకర్తృత్వకత్వ మైన, మహితభూతేంద్రియకమనోశ్రమయ మనంగఁ
దగునహంకారతత్వ ముత్తన్నమయ్యెఁ, గోరిన త్వరజ స్తమోగగుణకమగుచు.

ప. వెండియు రూపాంతరంబులం బొందు చున్న సాత్త్వికాహంకారంబువలన మనం
బును నైకారిక కార్యభూతంబు లైన దేవతాగణంబులును సంభవించె నింద్రియా
ధిష్ఠాతలైనవానివలన శబ్దంబు పూర్వంబునఁ బ్రకాశంబగుటంజేసి జ్ఞానేంద్రియం
బులయినత్వకృత్సుశ్శోత్రజిహ్వఘ్రాణంబులును గర్తేంద్రియంబులయినవాక్పా
ణిపాదపాయూపస్థములును దైజసాహంకారంబున నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ దామ
సాహంకారంబువలన శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబు లుదయించె నందు శబ్దంబు నిజ
గుణం బయినశబ్దంబువలన నాకాశంబుఁ బుట్టించె గగనంబు 1 గాలమాయాంశ
యోగంబునం బుండరీకాక్షునిరీక్షణంబునస్పర్శతన్మాత్రంబువలన వాయువుం గలి
గించెఁ బవనండు నభోబలంబున రూపతన్మాత్రంబువలన లోకలోచనం బైన
తేజఃబు నుత్పాదించెఁ దేజంబు గాల2 మాయాంశయోగంబున నుత్తమశ్లోకుని
విలోకనంబునఁ బవమానయుక్తం బగుచు రసతన్మాత్రంబువలన నంబువులం బు
ట్టించె సలిలంబు గాల3 మాయాంశయోగంబునం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు గలి
గి తేజోయుక్తం బైనగంధగుణంబువలనఁ బృథివి గలిగించె నందు గగనంబున
కు శబ్దంబును వాయువునకు శబ్దస్పర్శంబులును దేజంబునకు శబ్దస్పర్శరూపంబు
లును సలిలంబునకు శబ్దస్పర్శరూపరసంబులును పృథివికి శబ్దస్పర్శరూపరసగం
ధంబులును గుణంబులై యుండుఁ గాల4 మాయాంశలింగంబులు గలిగి మహదా
ద్యభిమానంబులు నొందినదేవతలు విష్ణుకళాకలితు లగుదు రట్టిమహదాదిత
త్వంబు లై క్యంబు సాలమిం బ్రపంచంబులు గల్పింప సమర్థంబులు గాక కృ
తాంజలు లై యోగీశ్వరేశ్వరుం డైననారాయణు నిట్లని స్తుతియించె. 203

దండకము. శ్రునాథ నాథా జగన్నాథ సమైకరత్నావిపక్షక్షమాభృతృహస్రాక్ష
సీరేజపత్రేక్షణ దేవదేవా భవద్దాసవర్గోపతాపంబులం బాపఁగానోపుదివ్యాతప
శ్రంబు నాఁ బొల్చుయుష్మత్ప్రదాంభోజమూలంబు పుణ్యాలవాలంబుగాఁ బొంది
యోగీంద్రు లుద్దామసంసారతాపంబులం బోవఁగా మీటి వర్తింతు రోతండ్రి
యాశా సమస్తాఘనిర్ణాశ యీవిశ్వమం దెల్లజీవుల్ భవోదగ్రదుర్వారతాపత్ర
యాభీలదావాగ్నిచేఁ గ్రాగి దుఃఖభిలో దోఁగి యేకర్ముఖ ధర్మముం బొందఁ

గా లేక సంసారచక్రంబునందుం బరిభ్రామ్యమాణాత్తులై యుందు రమూఢ
చేతస్కులం జెప్పఁగా నేల యోదేవ విజ్ఞానదీపాంకురం బైనమీపాదపంకేరుహ
చ్ఛాయఁ బ్రాపింతుమబ్జాత్ సంతానిసంఘంబులై కాంతికన్వాంతతం బేర్చిదుర్దాం
తపాపేఘనిర్ణాశకాంబుప్రవాహోబ్రగంగానివాసంబు గా నొప్పుమీపాదయుగ్మం
బు యుష్మన్ముఖాంభోజనీజోద్గతం బైనవేదాండజశ్రేణీచేతం గవేషించి సంప్రా
ప్తులై యుందు రోనాథ వైరాగ్యశక్తిస్ఫుటజ్ఞానబోధాత్తులై నట్టిధీరోత్త
ముల్ నిత్యనైర్మల్యభవ్యాంతరంగంబులం దేవరంజ్యోతిపాదాబ్జపీఠంబు గీలించి
కై వల్యసంప్రాప్తులై రట్టినిర్వాణమూర్తిం బ్రశంసించు మంద్రాదివంద్యా ము
కుందా సమస్తంబుఁ గల్పింపఁ బాలింపఁ దూలింపఁగాఁ జెక్కుదివ్యావతారం
బులం బొందునీపాదపంకేరుహధ్యానపారీణసుస్వాంతులై యొప్పుభక్తాళిక్ మో
క్షదం బైననీపాదకంజాతముల్ గొల్తు మీశా రమాధీశ పుత్రాంగనామిత్రసంబం
ధబంధంబులం జెంది నిత్యంబు దుష్టక్రియాలోలురై దేహగేహంబులం దోలి
వర్తించుదుర్దానవశ్రేణులం దంతరాత్తుండ వై యుండియున్ దూరమై తోచు
నీపాదపద్మంబు లచ్చింతు మోదేవ బాహ్యేంద్రియవ్యాప్తి నుద్వృత్తులై నట్టి
మూఢాత్తు లధ్యాత్మతత్త్వప్రభావాఘ్నలై నీపదాబ్జబాతవిన్యాసలక్ష్మీకళావాస
ముం గన్నయయుత్తమశ్లోకులం గానఁగాఁజాల రప్పణ్యు²లాదుష్టులం జూడఁగా
నొల్ల రంభోధిరాట్యుకాకాంత వేదాంతశుద్ధాంతసిద్ధాంత మై యొప్పునీసత్క
ధాసారచంచత్సుధాసారపూరంబులం గోలి¹ సౌఖ్యోన్నతిక్ సోలి ధీయుక్తు
లై వ్రాలి తాపంబులం దోలి మోదంబులం దేలి సంపన్నులై మన్ననిత్యప్ర
పన్నుల్ మహాత్కంతతం బేర్చి వైకుంఠధామంబు నల్పక్రియాలోలురై
కాంతు రద్దివ్యవాసైకసంప్రాప్తికిం గోరు చున్నార మోదేవ వైరాగ్యవిజ్ఞాన
బోధాత్తు యోగక్రియారూఢి సంతర్పహిర్వాప్తిఁ జాలించి శుద్ధాంతరంగంబు
గావించి హృత్పద్మవాసుండ వై చిన్మయాకారత న్నున్ననీయున్నతానంతతేజో
విలాసోల్లసన్నూర్తిఁ జిత్తంబులం జేర్చి యానందలోలాత్తతం బొల్పుయోగీశ్వర
శ్రేణికిం దావకీనానుకంపానులబ్ధస్ఫుటజ్ఞానముం గలుటంజేసి యాయాసమున్
లేద యోదేవతాచక్రవర్తి సదానందమూర్తి జగద్గతకీర్తి³లనద్యూతవర్తి భవ
ద్దాసులై నట్టిమముక్ జగత్కల్పనాసక్తచిత్తుండ వై నీపుత్రైగుణ్యవిస్ఫూర్తిఁ
బుట్టించినం బుట్టుటే కాక నీభవ్యలీలానుమేయంబుగా సృష్టినిర్మాణముం జేయ
నేమెంతవా⁴రాదు మీశక్తియుక్తి భవత్పూజ గావించు మట్లుండెనీసత్క
ళాజాతులై నట్టిమ మైన్న నేమున్నదధ్యాత్మతత్త్వంబ వన్నం బరంజ్యోతి
వన్నం బ్రపంచంబు కెల్ల న్నధిష్ఠాత వన్నఁ సదాసాక్షి వన్నఁ గుణాతీత నీవే

1. 'సోహం మ మేతిక్రియాలోలురై' వ్రా.ప్ర. 2. లాదుర్మదాంధాత్ములక్. 3. 'శుభావర్తి
5 దాసుల మైసమముక్' వ్రా. ప్ర. 4. రమ్య.

కదా పద్మపత్రాక్ష సత్త్వాదిత్రైగుణ్యమూలంబు నా నొప్పు మాయాగుణం బం
దు నుద్యస్త హాత త్వ మైనట్టినివీర్యముం బెట్టుటంజేసి నీ వింతకుం గారణం
జాదు వాయాయికాలంబులన్నీకు సౌఖ్యంబు లే మెట్లు గావించు మేరీతి నన్నం
బు భక్షింతు మెబ్బంగి వర్తింతు మేనిల్కడ న్నుందు మీజీవలోకంబ యాధా
రమై యుండి భోగంబులం బొందుచు న్నన్న మేరీతి భక్షించు నిష్కార్యసం
ధాను ¹తై నట్టిమాకుం జగత్కల్పనాశక్తికి² దేవ నీశక్తి దోడ్పాటు గావించి
విజానముం జూపి కారుణ్యసంధాయి వై మమ్ము రక్షింపు లక్ష్మీమనగపల్వలగ్రోడ
యోగీంద్రచేతస్సరోహంస దేవాదిదేవా నమస్తే నమస్తే నమః. 204

సీ. అనినఁ బ్రసన్నుఁ డై శ హరి మహదాదుల, కన్యోన్యమిత్రత్వ శ మంద కున్న
కతమున నిఖలజగత్కల్పనాశక్తి, వాడమ కుండుటఁ దనశ్రుద్ధి నెఱిగి
కై కొని కాలవేగమున నుద్రేకంబు, నొందినప్రకృతితోఁ శ బొంది నిజబ
లము నిల్పి తా నురుక్రముఁడన సప్తవింశతీత త్వములయందు శసమత నొక్క

తే. పరి ప్రవేశించి యాత త్వభవ్యగుణము, నందు జ్యేష్ఠాశురూపంబు శలలరఁ జెంది
యొకటి నొకటినిగలయకరయుండివిశ్వ, రచన నెఱుఁగనియాత త్వశనిచయమునకు.

వ. ఇట్లు విశ్వనిర్మాణనిపుణత్వంబు నెఱుంగం జూపుచు నన్నింటికి నన్యోన్యతం
గల్పించి తనయనుగ్రహంబునం బేరితం బై కానంబడి క్రియాసామర్థ్యంబునం
జె న్నొందినత త్వవితానంబు ²దేవప్రేరితం బయి స్వకీయంబు లగుసంశంబుల
చేతం బుట్టించిన విరాడ్విగ్రహంబై త త్వవితతి దమయందుఁ జెందినపుండరీకా
క్షునికళాంశంబున నొకటికొకటికి నై క్యంబు వాటిల్లి పరిణతం బై రూపాంతరం
బునుం జెందె నేత త్వంబుననేనియుఁ జరాచరలోకపుంజంబులు నిండి యుండు
నాహిరణ్మయం బైనవిరాడ్విగ్రహంబు నొందినపురుషుండు సర్వజీవసమేతుం
డై యుండె నంత. 206

క. జలములలోపల నిమ్ముల, జలరుహజా³తాండమందు శ సాహస్రాబ్దం
బులు నిలిచె గార్యరూపా, కలితం బగు ⁴నవ్విరాట్సురగర్భము వరుసన్. 207

తే. దై వకర్తాత శక్తివిరతానములను
దగిలి తనచేతఁ దనుఁ దాన శ దై వశక్తి
యగుచు వెలుఁ గొందుచును బ్రకారాంతరమునఁ
దనువు వితతంబు గానిచైతన్య మొంది. 208

తే. రూపసంస్కార జేసి నిరూఢకర్త, శక్తి యగుచుఁ గ్రియాధురారసక్తి దశవి
ధములు గలిగినప్రాణరూపమున నాత్మ, శక్తి భోక్తృత్వ మగుచున్నశక్తి గలిగి.

క. త్రివిధం బగుచును నాధ్య, త్వవిశేషంబులను బాపి శ ⁵మఱి యభిభూతా

1. లక్ష్మీనమాకుం. 2. 'లంగూడిస్వకీయం బై నకళలచేత' వ్రాతప్రతులు. 3. తిథుటమందు, 'నవ్విరాజిగర్భము' వ్రా. ప్ర. 5. 'మఱియును జూలుపొం, దువిరాజం బగుగర్భము' వ్రా. ప్ర.

- త్వవిరాడ్రూప మ్మగు నిది, వివిధస్రావలకు 1నాత్మ శ్రవిధ మై మఱియున్. 210
- క. జీవం బై పరమాత్మకుఁ, దావల మై యాదిమావరతారం బగున
దేవునిగర్భంబున భూతావలితోడం బ్రపంచ శ్ర మర్థిం దోఁచెన్. 211
- వ. ఇట్లు దోచినవిరాట్పురుషుం డాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లనుభేదంబు
లచేఁ బూర్వోక్తమంబున వెలుఁ గొందు ననుచు విదురునకు మైత్రేయుం
డెఱింగించె నని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె. 212
- చ. హరి పరమాత్ముఁ డీశుఁ డజుఁ శ్ర డాధ్యుఁ డనంతఁ డనంతమూర్తి సా
గరతనయాహృదీశుఁడు విశకారవిమూరుఁడు నిత్యమంగళా
కరుఁడు గృపాపయోనిధి యశకల్పపచిత్తుఁడు సర్వశక్తి దా
మరసవిలోచనుండు బుధశ్రమాన్యచరిత్ర పవిత్రుఁ డిమ్ములన్. 213
- వ. ఇతైఱింగున (నీశుండగునధోక్షజుండు) మహాదాది²తత్త్వంబులమనంబుల ఘనం
బు లగుతలంపులు దా మనంబున నెఱింగి (యట్టితత్త్వంబుల వివిధవృత్తిలాభం
బునకై స్వకీయచిచ్ఛక్తిచే నిట్లు లొనర్తు నని చింతించి) నిజకళాకలితం బగు
విరాడ్విగ్రహంబునందు (నగ్నిప్రముఖం బగు)³దేవతావళి కెల్ల నివాసంబగుచుఁ
గానంబడినవై రాజపురుషునియాస్యాద్యవయవంబుల వినిపింతు దత్తావధానుండ
వై వినుము. 214
- సీ. సరసుత యాదివ్యోమపురుషోత్తమునిపృథ, గ్భావంబు నొంది ముగ్ధంబువలన
భువనపాలకుఁ డై నరపవమానసఖుఁ డంత, రాత్తు నీశ్వరునంత శ్ర మైనవాని
కనయంబు ననుకూల శ్ర మగుచు నిజస్థానమునఁ బ్రవేశించె నశ్రమ్ముఖమునందుఁ
బరఁగ జేపుండు శరబ్దము నుచ్చరించుఁ బృథగ్భావము లగునేత్రముల నినుఁడు
తే. చక్షురింద్రియయుక్తుఁ డై శ్ర సరవిఁ జెంది, రూపవిజ్ఞానమహిమ నిరూఢి నొందు
మఱియుఁజర్చంబులను బవరమానుఁడీశ్వ, రాంశమైతత్త్వగింద్రియశ్రమందుఁగూడి.
- వ. నిజవాసంబు నాశ్రయించిన జీవుండు స్వర్భేంద్రియగతుం డగుఁ బృథగ్భావంబై న
శ్రోత్రంబుల దిక్కు లచ్యుతకళాంశం బగుశ్రవణేంద్రియయుక్తంబులై నిజస్థానం
బునం బొందిన జీవుండు శబ్దజ్ఞానగతుం డగు(వెండియుఁ దాలుపు నిర్భిన్నంబయిన
లోకపాలుం డగువరుణుం డందుఁ బ్రవేశించి రసనేంద్రియంబుచేఁ బ్రకాశించినం
బ్రాణి రసంబులంగ్రహించె బరమేశ్వరునిసాక్షి కేంద్రియంబు పృథగ్భావంబునొంది
యాశ్వినేయాధిపానంబై ఘ్రాణాంశంబు నొందినజంతువు గంధగ్రహణనమర్థం
బయ్యె) వెండియు భిన్నం బయినచర్మంబును నోషధులును బరమపురుషాంశంబు
లయినకేశంబులం గూడి నిజనివాసంబు నొందిన జీవుండు కంఠాయమానుం
డగుభిన్నభూతం బైనమేఘంబునంబ్రజాపతిరేతంబున నిజస్థానంబునొందినజీవుం
డానందంబునం బొరయు భిన్నభావం బైనగుదంబున మిత్రుం డచ్యుతాంశంబును

బొందుపాయువుం గూడి నిజాధిష్ఠానంబు నొందుడు జీవుండు విసర్గంబుఁ జెందు
 వేఱు వేఱైన బాహువులం ద్రిదశాధీశ్వరుండయినపురందరుండు క్రయవిక్రయాది
 శక్తియుక్తుం డగుచు నిజస్థానంబు నొందినజీవుండు వానిచేత జీవికంబొందు(మఱి
 యుఁబాదంబులు నిర్భిన్నంబులయినవిష్ణుండుస్వావాసంబుగైకొని గతిశక్తిం బొం
 దిన జీవుండు గమనాగమనార్హుం డయ్యె)వెండియు భిన్న భాసం బయినహృదయం
 బుచు మనంబుతోడంగలసి(నిజాధిష్ఠానంబుగఁ) జంఘ్రుండు ప్రవేశించిన జీవుండు
 శరీరసంకల్పాదిరూపం బగువికారంబునం బొందు భిన్న భావంబైనయహంకారం
 బు నహంప్రకృతియుక్తుండై రుద్రుండు (నిజస్థానంబుగా) పసియించిన నాయహం
 కృతిచే శరీరి కర్తవ్యంబులు నడుపు బుద్ధి వాగీశ్వరావాసంబైన హృదయంబుతోడం
 గలసి నిజాధిష్ఠానంబున 1(*బోధాంశంబుచే వెలింగిన శరీరి బోధవ్యతం బొందు
 భిన్నం బైనచిత్తంబు బ్రహ్మవాసంబైన చేతనాంశంబు నొందినఁ బ్రాణి) విజ్ఞానంబు
 నుం బొందు నట్టివిరాట్పురుషునిశీర్షంబున స్వర్గంబును జరణంబుల పనుమతియు
 నాభియందు గగనంబునుం గలిగె సత్త్వాదిగుణపరిణామంబుల నమరులై రూఢిత
 సత్త్వగుణంబున సద్దేవతలు త్రిదివంబును బొందిరి రజోగుణంబున మను
 జులును గవాదులును ధరణిం బొందిరి తామసంబున భూతాదు లైనరుద్ర
 పారిషదులు (ద్యావాపుథివ్యంతరం బగు) వియత్తలంబునుం బొందిరి ముఖంబు
 వలన నామూయంబు లుత్పన్నంబు లయ్యె వెండియు. 216

- క. ధరణీవిజులు శ్రుతులును, నరవర యమ్మేటిముఖమునం బొడముట భూ
 సురుఁ డఖిలవర్ణములకుఁ, గురుఁడు ముఖ్యుండు నయ్యె శ గుణరత్న నిధి. 217
- క. ధర బ్రాహ్మణాదికము ద,స్కరబాధలఁ బొంద కుండఁ గైకొని కావం
 బురుషోత్తము బాహువులఁ, నరనాథకులంబు వుట్టె శ నయతత్త్వనిధి. 218
- క. గణుతింపఁగఁ గృషిగోర,క్షణవాణిజ్యాదికర్తృకలితంబుగ నా
 గుణానిధియూరువులందుం, బ్రణుతింపఁగ వైశ్యజాతి శ ప్రభవం బయ్యెన్. 219
- తే. తివిరి సేవకధర్మ లై శ ధ్వేషదేవు,పదములను శూద్రసంతతు శ లుదయ మైరి
 వీర లందఱుఁ డమతమశ్రవిహితకర్త,మలరఁజేయుచుజనకుండు శనాత్మ గురుఁడు.
- క. అగుసర్వేశుఁ బరాత్పరు, జగదేశ ప్రభునిపాదరజలజాతంబుల్
 దగిలి భజింతురు సతతము, నిగమోక్తి భక్తియోగశనిపుణాత్మకు లై. 221
- తే. మహిమ దీపింపఁ గాలకర్తృస్వభావ
 శక్తిసంయుక్తుఁ డగుపరేశ్వరునిభూరి
 యోగమాయావిజృంభణోద్ద్యోగ మెవ్వఁ
 డెఱిగి నుతియింపఁగా నోపు శ నిదచరిత.

- ఉ. అన్య¹కథాకలాపము లగ్రహర్నిశముం బరియించి చాలమా
లిన్యము నాత్మశోభనవిశ్లే²సత నొందుమదీయజహ్వా సౌ
జన్యముఁ జెందె నేడు హరినగ్ధణదివ్యకథామృతంబు న
న్యాన్యచరిత్ర మై నెగడురమద్గురువాక్యపదంబుఁ జెందఁగన్. 223
- మ. హరినామాంకితసత్కథామృతరసశవ్యాలోలుఁ డైనట్టిస
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁ డనత్కథాలవణవాగ్రపూరంబుఁ దాఁ గ్రోలునే
వరమందారమరందపానకుతుకరస్వాంతద్విరేఫంబు న
త్వర మై పోవునె చేతివేములకుఁ దగ్ధంధానుమోదాత్మ మై. 224
- క. హరిమహిమముఁ దన్నాభీ, సరసిజనంజాతుఁ డైనచతురాననుడుం
బరికించి యెఱుంగఁ డన్న ని, తరమనుజులఁ జెప్ప నేల శ తత్త్వజ్ఞనిధి. 225
- తే. శ్రుతులు దమలోన వివరించి శ చూచి వుండ, రీకలోచను నుత్తమశ్లోకచరితు
నమరగణవంద్యమానపారదాబ్జయుగళు, వెదకికనుఁగొనలేవంశ్రువిమలమతులు.
- క. 4హరియుం దనమాయాగతిఁ, బరికించియుఁ గానఁ డయ్యె శ బరిమితి లేమి
మఱి మాయావిని మోహిని, చరితముఁ గనుఁగొందు రెట్లు శ చతురాస్యాదుల్.
- క. ఆదివిజాధీశుఁడు మహా, దాదులు దిక్పతులుఁ బంకశాసనుడున్ గౌ
రీదయితుఁడు గనఁ జాలని, శ్రీదేవునిపదయుగంబుఁ శ జింతింతు మదిన్. 228
- క. అని మైత్రేయుం డవ్విడు, రున కెఱిగించిన తెఱంగు శ రుచిరముగా న
రునపాత్రునకుఁ బరాశర, మునిమనుమం డెఱుంగఁ జెప్పి శ ముదము దలిర్పన్.
- ప. వెండియు ని ట్లనియె. 230
- క. భూమిశ్వర మైత్రేయమ, హాముని విదురునకు నట్లు శ హరిగుణశుభలీ
లామాహాత్మ్యముఁ జెప్పిన, నామైత్రేయునకు విదురుఁ శ డనియెన్ మఱియున్.
- క. అగుణుం డగునీశ్వరునకు, జగదవనోద్భవవినాశరసత్కర్త ములుం
దగులీల లైన నాతఁడు, నగుణుం డై యుండు పెట్లు శ సౌజన్యనిధి. 232
- సీ. అనిన నర్భకుగతి శననవుడు మైత్రేయమునిఁ జూచి విదురుఁ డి రట్లనియె మరల
బాలుఁడు శ్రీడావిశ్లోలమానసమున, దీపించి లీలానురూపుఁ డగుచుఁ
గైకొని కామానురగతుఁ డై రమించును, నర్భకుఁ డర్థి వర స్త్వంతరమున
నర్భకాంతరమున శ నైనను బాలకే, భీసంగుఁ డగుచు నోరలిని జరించు
- తే. 6దనుజభేదనుఁ డెట్లు స్వరతంత్రవృత్తి
నెలయ వర్తించె నేరీతి శ విక్రమించె

1 కథానులాపము. 2 'నము నైనమదీయ' వ్రా. ప్ర. 3 'చరిత్రుఁ డై నెగడు' వ్రాత ప్రతులు. 4 ఈపద్యము పెక్కుప్రతులఁ గనుపట్టదు. 5 'గానివో' అచ్చుప్రతి. 6 'హరియు నెపుడు నివృత్తుఁ డత్యంతతృప్తుఁ, డగుట వర్తించు పెట్లు శ్రీడాదులందు' అచ్చుప్రతి.

మఱియుఁ ద్రిగుణాత్మకం బైననరమాయఁ గూడి
యఖిలజగములఁ గల్పించి శ్ర యంతమీఁడ.

233

సీ. అమూయచేత నీరయఖిలంబు ¹ద్రుంచిన, శశ్వత్ప్రకాశుఁ డీశశ్వరుఁడు పరుఁడు
ననఘాత్త దేశకాలావస్థలందును, నితరులయందు నరహీన మైన
జ్ఞానస్వభావంబుఁ శ్ర బూని యాప్రకృతితో, నెబ్బంగిఁ గలసెఁ దా శ నేక మయ్యు
గోరి సమ స్తశరీరంబులందును, జీవరూపమున వ్రసించి యున్న

తే. ²జీవుని దగువిభూతి ప్రసాది యేమి, కర్త మున సంభవించెను శ్ర గడఁగి నాడు
చిత్త మజ్ఞానదుర్గమశ్శితిఁ గలంగి, యద్భుతంబునఁ బొందెడు శ్ర ననఘచరిత.

వ. అది గావున సూరిజనోత్తముండ వైననీవు మదీయవాంఛితంబు నెఱింగింప న
ద్వండ వని విదురుండు మైత్రేయమహామునీంద్రు నడిగె నని బాదరాయణతనూ
భవుం డభిమన్యునందనున కి ట్లనియె.

235

క. సరసిరుహోదరుమంగళ, చరితామృతపానకుతుకశ్రనంగంబున ని
ర్భరుఁ డగువిదురునకు మునీ, శ్వరుఁ డగుమైత్రేయుఁ డనియె శ్ర సజ్జనతిలకా. 236

చ. వినుము వితర్క³వాదములు శ్ర విష్ణుని పుల్లనరోజవత్ప్రసే
త్తుని ఘనమాయ నెప్పుడు విరోధము సేయుఁ బరేశు నిత్యశో
భనయుతు బంధనాదికవిరోధదశలుం గృపణత్వభావము
న్ననయముఁ బొంద లేవు విభుఁ శ్ర డాద్యుఁ డనంతఁడు నిత్యుఁ డౌటనున్. 237

వ. మఱియును.

238

చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ శ్ర బొందునమ స్తసుఖంబు లాత్మసం
హరణశిరోవిఖండనము శ్ర లాదిగ జీవునికిం బ్రబోధమం
దరయఁగఁ దోఁచు చున్నగతి శ్ర నాదిఁ బరేశుఁడు బంధనాదులం
బారయక తక్కు పె ట్లనుచు శ్ర బుద్ధిని సంశయ మందె దేనియున్. 239

వ. అవ్విధం బతనికిం గలుగ నేర దది యె ట్లంటేని.

240

చ. లలితవిలోలనిర్మలజ్వలప్రతిబింబితపూర్ణ చంద్రమం
డలము దదంబుచాలనవిరోడంబనహేతువు నొందియున్ వియ
త్తలమునఁ గంప మొందనివిరోధంబున సర్వశరీరధర్మముల్
గలిగి రమించునీశునకుఁ శ్ర గల్గఁగ నేరవు కర్మ బంధముల్. 241

వ. కావున జీవునకు నవిద్యామహిమంజేసి కర్మబంధనాదికంబు సంప్రాప్తం బగుం
గాని సర్వభూతాంతర్యామి యైనయీశ్వరునకుం బ్రాప్తంబు గానేర దని వెం
డియు.

242

చ. నరునకు నాత్మ దేహజగుణంబులఁ బాపగ నోవుఁ బంకజో

1 'సృజించి; పాలించి పాలించి' పరమపురుషుఁ డనఘాత్మ' అచ్చుప్రతి.

2 'జీవునకు దుర్బుగక్షేశశిద్ధి యెట్టి' అచ్చుప్రతి. 3 'వాక్యములు' వ్రా. ప్ర.

దరచరణారవిందమహితస్ఫుటభక్తియ యింద్రియంబు లీ
శ్రరవిషయంబు లైన మది శ సంచితనిశ్చలతత్త్వ మైనచో
సరసిజనేత్మకీర్తనమే శ చాలు విపద్దశలక్ జయింపఁగన్.

243

చ. హరిచరణారవిందయుగళార్చనసన్నతిభక్తియోగముల్
నిరతముఁ గల్గువారు భవనీరజగర్భుల కంద రానిభా
సురపదమందుఁ జేరుదురు శ సూరిజన స్తవనీయ యట్టిన
త్పరుషులపూర్వజన్మ ఫలశ్రముక్ గణుతింపఁ దరంబె యేరికిన్.

244

ప. అని చెప్పిన విదురుండు మైత్రేయుం గనుంగొని ముకుళితహస్తుం డై తనమనం
బున వినమితమ స్తకుండుగాఁ దలంచుచుఁ (దనమనంబున శ్రీహరిం దలంచుచు)
వినయవచనరచనం డై యిట్లనియె మునీంద్రా భవదీయవాక్యంబులచేత నా
మనంబున నారాయణుండు లోకైకనాథుం డెట్లయ్యె ననియు శరీరధారి యైన
జీవునికిఁ గర్తృబంధంబు లేరీతి సంభవించె ననియుం బొడమినసంశయంబు
నేడు నివృత్తం బయ్యె బూర్వమున నేను నామనంబున లోకంబున కీశ్వరుండు
హరి యనియు జీవుండు పరతంత్రుం డనియును దలంపుదు నారాయణభక్తి
ప్రకారంబు ప్రాణిగోచరం బైనయవిద్యకు 1నధిష్ఠానం బనం దనరుచుండు (నారా
యణుండు) దనకు నాధారంబు లేక సమస్తంబునకుం దాన యాధారభూతుం
డై విశ్వంబుం బొదివి విశ్వంబులోనఁ దా నుండుతెఱుం గెట్లు శరీరాభిమానం
బును బొంది యెవ్వఁడు (సూఢతముం డై) సంసారప్రసర్తకుం డగు నెవ్వఁడు
(భక్తిమార్గంబునఁ) బరమాత్ముం డైనపుండరీకాక్షునిం జెందు వీర 2లిద్దఱును
(సంశయక్లేశంబులు లేమింజేసి) సుఖానందపరిపూర్ణు లై యభివృద్ధి నొందు
వార లగుదు రెవండు సుఖదుఃఖానుసంధానంబుచే లోకానుగతుం డగుచుం
బ్రమోదభేదంబుల నొందు నతండు దుఃఖాశ్రయం డగు నారాయణభజ
నంబున సమస్తదుఃఖనివారణం బగుటను భవదీయచరణసేవానిమిత్తంబునను
బ్రపంచంబు ప్రతితిమాత్రంబు గలిగి యున్న దయిన నందులకుఁ గారణంబు
లే కుండుటంజేసి తెలియనివాఁడ నై వర్తింతు నని వెండియు.

245

క. లలి నామదిఁ దలంపుదు నును, తులు గొనియాడంగఁ దగినశ్రతోయజనాభం
డలవడ నల్పతపోవృ, త్తులతలపోతలకు మిగుల శ దుర్లభుఁ డనియున్.

246

సీ. ఇంద్రియంబులతోడ శ నెలమి నొప్పెడిమహా, దాదుల నితరేతర్రానుషంగ
ముగఁ జేసి వానియం శ దొగి విరాడేహంబు, పుట్టించి యందుఁ జేరపట్టి తాను
వసియించు నాతఁడు శ వరున సహస్రసంఖ్యాకంబు లగుమస్త్రకాంఘ్రిబాహు

1 నాశనకారణం. 2 'లిద్దఱియందును సుఖానందపరిపూర్ణుం డై యభివృద్ధి నొందువాఁ డె
వ్వం డని సంశయంబు నొందుమానవుండు దుఃఖాశ్రయం డగు' వ్రా. ప్ర. 3 'కుంటఁ జెలిసిన
వాఁడ నై యది నివర్తింతు నని' వ్రా. ప్ర.

కలితసత్పురుషునిఁ శ్ర గా బ్రహ్మవాదులు, వలుకుదు రావిరాత్ప్రభువునందు
తే. భువనజాలంబు లలజడిఁ శ్ర బొరయ కుండుఁ

బ్రాణదశకంబు నిందియాశ్రద్ధములు నింది
యాధిదై వతములుఁ గూడ శ్ర ననఘ త్రివిధ
మగుచు విప్రాదివర్ణము శ్ర ¹లయ్యె నట్టి.

247

క. ఇలఁ బుత్త్రప్రాత్త్రీనప్తలఁ, గలిగినవంశములతోడఁ శ్ర గడుఁ జోద్యముగా
లలిఁ బ్రజ లేగతిఁ గలిగిరి, గలిగినయాప్రజలచే జగము లె ట్లుండెన్.

248

క. చతురత దీపింపఁ బ్రజా, పతులకుఁ బతి యనఁగ వెలయునప్రదాపతి యే
గతిఁ బుట్టించెను స్రప్తు, ప్రతతులచే నవవిధ ప్రపంచము మఱియున్.

249

తే. వానిభేదంబులును మనునవంశములును, మనుకులాధీశ్వరులును దశన్తనుకులాను
చరితములు నేవిభూతి నేరజాడ దీని, నింతయును బుట్టఁజేసె నా శకెఱుఁగఁబలుకు.

క. ధరణిం గ్రిందట మీఁదట, ధరణికిఁ గలలోకములను శ్ర ద త్తత్త్వితులుఁ
వరుసలుఁ బరిమాణంబులు, నెఱిగింపఁ గదయ్య నాకు శ్ర నిష్ఠచరిత్రా.

251

క. సుర తిర్య జ్జుర రాక్షస, గరు డోరగ సిద్ధ సాధ్య శ్ర గంధర్వ సభ
శ్చరముఖభవములు మునికుంజర గర్భ స్వేదజాండశముల తెఱంగున్.

252

క. త్రిగుణప్రధానకంబులు, నగునవతారములఁ బూర్ణ శ్ర మై వెలసినయా
జగదుత్పాదనరక్షణ, నిగమములవిధంబు వానినిలుకడలుఁ దగన్.

253

క. చక్రాయుధుసౌందర్యప, రాక్రమముఖగుణములును ధరరామరముఖప
ర్ణక్రమములు నాశ్రమధర్మక్రియలును శీలవృత్తమతభావములున్.

254

తే. యోగవిస్తారమహిమలు శ్ర యోగములును

జ్ఞానమార్గంబులును బరిరజానసాధ

నములు నై యొప్పుసాంఖ్యయోగములు వికచ

జలజనయనకృతంబు తాశశాస్త్రములును.

255

సీ. పాషండధర్మంబుఁ శ్ర బ్రతిలోమకులవిభా,గములు జీవులగుణాకర్మములును
బలుకులగతులను శ్ర గలిగెడిధర్మ మో,క్షములయందులపరశస్వరవిరోధ

ములు లేనిసాధనమును భూమిపాలక,నీలివార్తలు దండనీతిజాడ

యును బృథగ్భావంబులును విధానములును,బిత్తమేధములును దశత్విత్తవిస్మృతి

తే. గతులుఁ దారాగ్రహంబులుఁ శ్ర గాలచక్ర

మున వసించిననిలుకడలును దవములు

దానములుఁ దత్ఫలంబులుఁ శ్ర ²దగుప్రవాస

ధర్మములుఁ బ్రజ లొనరించుకర్మములును.

256

1 'లయ్యె నందు' అ. ప్ర. 2 'సరవిం గ్రిందకా మీఁదకా' అ. ప్ర. 3 'దనరుప్ర
బల, ధర్మ' అచ్చుప్రతి.

- చ. పదలక భూజనావళికి శ్ర వచ్చువిపద్ధశధర్ముల్ సరో
జదళనిభాక్షుఁ డేగతిని శ్ర సంతస మందెడు నెట్టివారి కిం
పొడవఁగఁ గానవచ్చు గురువుల్ బ్రియశిష్యులు గొల్చు వారు స
మ్మదమునఁ గోరునర్థములు శ్ర మానుగ నె ట్లెఱిగింతు రిమ్ములన్. 257
- క. విలయాదిభేదముల న, య్యలఘునిఁ బరమేశు నెవ్వ శ్ర రంచితభక్తిం
గొలుతు ర దెవ్వరిలో ను, త్కలికన్ సుఖించు జీవతత్త్వము మఱియున్.
- క. గోవిందునిరూపంబున, జీవబ్రహ్మలకు నై క్యశిష్యియు నెటు సం
భావన నుపనిషద్ధం, బై ¹వెలసెజ్జాన మెట్టి శ్ర దార్యస్తుత్యా. 259
- తే. ఉచిత మగునట్టిశిష్యప్రయోజనములు
సజ్జనులచేత విజ్ఞానశసాధనములు
నేమి పలుకంగఁబడు వాని శ్ర నెల్ల మఱియుఁ
బాలుచువై రాగ్యమునఁ దగువురుషభక్తి. 260
- తే. ఇన్నియుఁ దెలియ నానతి శ్ర యిచ్చి నన్ను, సర్థి రక్షింపు యజ్ఞదాశనాదిపుణ్య
ఫలము వేదంబు సదివినశఫలము నార్తజనులఁ గాచినఫలముతో శ్ర సమముగావు.
- క. అని విదురుఁడు మైత్రేయుని, వినయంబునఁ దెలియ నడుగుశిష్య మెల్లను వ్యా
సునినుతుఁడభిమన్యునినం, దచున కెఱిగించి మఱియుఁ శ్ర దగ నిట్లనియెన్. 262
- చ. ఇలఁ గలమానవావళికి శ్ర నెల్ల సుతింప భజింప యోగ్య మై
వెలసినపూరువంశము పరవిత్రము సేయఁగఁ బుట్టి సద్గణా
కలితయశఃప్రసూనలతిశ్రకాతతికిం బ్రతివాసరంబుఁ బెం
పలరఁగఁ బ్రోచి వెట్టుదు గర్దయ్య ముకుందకథామృతంబునన్. 263
- తే. అల్పతర మైనసుఖముల శ్ర సందుచున్న, జనులదుఃఖంబు మాన్పంగఁగ్రజాలునట్టి
²పుండరీకాక్షగుణకథాశ్రోత మైన, వితతినిగమార్థ మగుభాగవతము నీకు. 264
- ప. ఎఱిగింతు విను మని యిట్లనియె. 265
- సీ. అమృహాభాగవరతామ్నాయ మొకనాఁడు, గైకొని పాతాళలోకమందు
సప్రతీకజ్ఞాని శ్ర యై వాసుదేవాఖ్యఁ, బాలుచుసంకర్షణమూర్తి దివ్య
పురుషుండు దనుఁ దాన శ్ర బుద్ధిలోఁ జూచుచు, సలలితధ్యానముశకుళితనేత్రుఁ
డై ససందాభ్యుదయాధ్యంబు గను విచ్చి, చూచిన వారు సంశ్చితు లొనర్చు
- తే. సమర గంగావగాహను శ్ర లై యహింద్ర, కన్య లార్ద్రజటాబంధకలిత లగుచు
భర్తృవాంఛానుబుద్ధిసప్రమపురుషుఁ, గదియనే తెంచిత త్వాదరకమలయుగము.
- క. నేవించి భక్తితో నా, నావిధపూజోపహారసతినుతులను నా
దేవునిహృదయము పడసిరి, యావేశ సనందనాదు శ్ర లమ్మహితాత్మున్. 267
- మ. ఘనసాహస్రకిరీటరత్నవిలసరత్నాంతిప్రసిద్ధచ్ఛటా

జనితోదగ్రరుచిప్రకాశితఫణాశసాహస్రనిఁ దేవతా

వనదక్షు న్ననుకూపకృత్యము లొగిన్ శ వాంఛం ¹బ్రశంసించి వా

రనురాగస్థలితోక్తు లొప్ప నడుగన్ శ హరించి యాదేవుఁడున్.

268

తే. భూరినిగమార్థసారవిశార మగుచు, దనరుసీభాగవతము సారదరతఁ బలికె

నలినభవసూత్రయైనసరసత్కుమార, కునకు నెఱిగించె²నతఁడుసాంఘ్యునకుఁదగను.

క. ³ఎఱిగించిన నతఁడు పరా, శరునకు నుపదేశ మిచ్చె శ సస్త్రి నతఁడున్

సురగురున కొనఁగె నాతఁడు, గరమరుదుగ నాకుఁ జెప్పె శ గైకొని యేనున్.

క. నీ కిప్పుడు వివరించెద, నాకణ్డంపుము సరోరుహాత్ముం డగును

శ్లోకునిచరితామృతపరి, పేకుండ వై ముదము గదురఁ శ జెలఁగుము విదురా. 271

వ. ఇట్లు భగవతోప్రీక్తంబును ఋషిసాంప్రదాయికంబును బురుషోత్తమస్తో

త్రంబును బరమపవిత్రంబును భవలతాలవిత్రంబును నయినభాగవతకథాసూ

త్రంబు (శ్రద్ధాభుండవు భక్తుండవు నగు)నీకు నుపన్యసించెద వినుము.

272

సీ. అనఘ యేకోదక శ మై యున్న వేశ సం, తర్నిరుద్ధానలరదారువితతి

భాతిఁ జిచ్చక్తికిసమేతుఁ డై కపటని, ద్రాలోలుఁ డగుచు నిరమాలితాత్ముఁ

డైననారాయణుం శ డంబుమధ్యమున భా, సురసుధాఫేనపాంశురశరీర

రుచులు సహస్రశీరోరత్నరుచులతోఁ, జెలిమి సేయఁగ నొప్పుశశేషభోగ

తే. తల్పమునఁ బవ్వళించి యశనల్పతత్త్వ

దీప్తి జెన్నొందఁగా నద్వితీయుఁ డగుచు

సభీరతుం డయ్యుఁ గోర్కులరయందుఁ బాసి

ప్రవిమలాకృతి నానందభరితుఁ డగుచు.

273

తే. యోగమాయావిదూరుఁ డై శ యుగసహస్ర

కాలపర్యంత మఖిలలోకములు ప్రింగి

వేర్చి మఱి కాలశక్త్యుపరబృంహితమున

సమత సృష్టికియాకలూపములఁ దగిలి.

274

క. తనజరములోపలఁ దాఁచినలోకనికాయముల స్మరజించుటకును సా

ధన మగుసూక్ష్మార్థము మన, సునఁ గని కాలానుగతరశజోగునా మంతన్.

275

సీ. పుట్టించె దద్గుణాంబునఁ బరమేశ్వరు, నాభిదేశమునందు శ నలిననాళ

ముదయించె మఱి యప్పరయోరుహముకుళంబు, గర్తృబోధిత మైనశకాలమందుఁ

దనతేజమునఁ బ్రవృద్ధం బైనజలముచే, జలజాప్తుగతిఁ బ్రకాశంబు నొందఁ

జేసి లోకాశ్రయరస్థితి సర్వగుణవిభా, సితగతి నొప్పురారజీవమందు

తే. నిజకళాకలితాంశంబు ననిలిపి దాని, వలన నామ్నాయమయఁడునుశవరగుణుండు

1 'బ్రశంసించుచు, న్నను...నడుగ' 'న్నాదేవుఁడు' వారికిన్.' వ్రా. ప్ర.

2. 'సాంఖ్యాయనునకు నతఁడు'. 3 పరఁగ నంత డంతఁ బరా' అ. ప్ర.

నాత్మయోనియునై నతోరయజభవుండు, నరవిజతురాననుండు నా శజననమయ్యె.

తే. అతఁడు దత్పదకర్ణి కరయందు నిలిచి
వికచలోచనుఁ డై లోకశ్రవితతి దిశలు
నంబరంబును నిజచతురరాననములఁ
గలయఁ బరికించి చూచుచుఁ శ గమలభవుండు. 277

చ. అలఘుయుగాంతకాలపవననాహతసంచలదూర్ణిజాలనం
కలితజలప్రభూత మగుశకంజముఁ దద్వనజాతకర్ణి కా
తలమున నున్నతన్న విశరదక్రియ గల్గినలోకతత్త్వమున్
నలిఁ దెలియంగ నోపక మశనంబునఁ జాల విచార మొందుచున్. 278

వ. ఇ ట్లని వితర్కించె. 279

ఉ. ఈజలమందు నీకమల శ మేగతి నుద్భవ మయ్యె నొంటి యే
నీజలజాతపీఠమున శ నేగతి నుంటి మదాఖ్య యెద్ది నా
కీజననంబు నొందుటకు శ నెయ్యది హేతువు బుద్ధిఁ జూడ నే
యోజ నెఱుంగలే నని పరయోరుహగర్భుండు విస్తృతాత్ముఁ డై. 280

క. ఆవనజనాశమూలం, బావనములలోన నర్థి శ నరయుటకోఁటకై
యావనజాతప్రభవుం, డావనరుహనాశవివరమం దభిముఖుఁ డై. 281

మ. అతిగంభీరవిశాలవారినిధితోరయాంతర్నిమగ్నాంగుఁ డై
చతురాస్యం డొగి దివ్యవత్సరసహస్రం బబ్జమూలంబు న
నతి నీక్షించియుఁ గాన లేక భగవద్రామహాత్మ్యంబు వి
స్తృతిఁ గావింప విభీతుఁ డై మరలఁ జేరఁచె దత్పరోజాతమున్. 282

తే. అట్లు గ్రమ్మఁ జేరి యశ్రయ్యజ్జపీఠ, మందు నష్టాంగయోగక్రియానురక్తిఁ
బవను బంధించి మహితతరపస్సమాధి, నుండి శతవర్షములు సనుశచుండ నంత.

ఆ. అట్టియోగజనిత శమైనవిజ్ఞానంబు, గలిగి యుండి దానఁ శ గమలనయనుఁ
గాన లేక హృదయశకమలకర్ణికయందు, నున్నవానిఁ దన్నుఁ శ గన్నవాని. 284

మ. కనియెన్ నిశ్చలభక్తియోగమహిమం శ గంజాతగర్భుండు శో
భనచాత్రిత్ర జగత్పవిత్ర విలసత్పద్మాకళత్రున్ సుధా
శనముఖ్యస్తతిపాత్ర దానవచమూర్తైత్రున్ దళత్పద్మ నే
త్రు నవీనోజ్జ్వలసీల మేఘనిభగాత్రం బక్షి రాట్పత్త్రినిన్. 285

వ. మఱియును. 286

చ. అలఘుఫణాతపత్రనిచరయగ్రసమంచితనూత్నరత్నని
ర్మలరుచిచే యుగాంతతిమిరంబు నడంచి యకలక్షాల్లన
జలములఁ జేసి యందు నవరసారసనాశసి తైకభోగముం
గల్గిన శేషతల్పమును శ గైఱొని యున్నమహాత్ము నొక్కనిన్. 287

సీ. వరపీతకాశేయశపరిధానకాంతి సం, ధ్యాంబుదరుచినిచరయంబు గాఁగఁ
గమనీయనవహేమ్యకలితకిరీటంబు, రమణఁ గాంచనశిఖరంబు గాఁగ
మానితమకాక్తికశ్రమాలికారుచి సాను, పతితనిర్భరపరంశవరలు గాఁగఁ
జెలు వొందునవతులనీదామకములు లా, లితతటజౌషధీరతలు గాఁగ

తే. వరభుజంబులు నికటస్థవంశములుగఁ, బదము లంగణపాదపత్రప్రచయములుగ
లలితగతి నొప్పుమరక తాచలవిడంబి, తాత్త దేహంబు గలుగుమహాత్ము హరిసి.

వ. మఱియు నవరిచ్చిన్నంబును నిరుపమానంబును నిఖిలలోకసంగ్రహంబును సతి
విస్తారవర్తులాయామంబును నై వివిధవిచిత్రదివ్యమణిభూషణంబుల నాత్మీయ
నిర్మలద్యుతిచేతం బ్రకాశంబు నొందంజేయుదివ్యదేహంబు దనర వివిధంబు లగు
కామంబు లభిలషించి విశుద్ధం బైనవేదోక్తమార్గంబున భజించుపురుషశ్రే
ష్ఠులకుఁ గామ భేను వనందగిన పాదపద్మయుగంబును నలిక ఫలకలలితరుచినిచయం
బులకు నోటువడి కృపాపాత్రుం డై చంద్రుండు బహురూపంబులఁ బదసరోజం
బుల నాశ్రయించె నన నొప్పుపదనఖంబులును గమలాభూకాంతలకు నుపధాన
రూపంబు లనం దగి నీలకదళికాస్తంభంబులడంబు విడంబించునూరుయుగళంబు
ను గనకమణిమయమేఖలాకలాపాభిరామంబుఁ గదంబకింజల్కశోభితవీతాంబ
రాలంకృతంబు నై విలసిల్లుకటిమండలంబును శృంగారవాహినీజలావర్తంబు
నాఁ బాలు పొందునాభివివరంబును జతరస్థనిఖిలబ్రహ్మాండముహూర్తుహూరుద్భవ
కృతీభూతం బనం దగుమధ్యభాగంబును మహితముక్తాఫలమాలికావిరచితరంగ
వల్లీవిరాజితంబు నవతులసీదామకినలయతల్పంబుఁ గుసుమమాలికాలంకృతంబు
ఘనసారకస్తూరికాచందనవిలిప్తంబుఁ గౌస్తుభరత్నదీప్తిప్రదీప్తంబు శ్రీవత్సలక్ష
ణలక్షితంబు నై యిందిరారమణికిఁ గేళీమందిరం బనం బొల్చువత్సస్థులంబును
సుఖ కేళీసమారంభపరిరంభణాంభోధిరాట్కన్యకాక రాంభోజశీలితకనకమణికంక
ణనికషంబు లనం బాలుపారు రేఖాత్రయవిరాజమానం బైనకంధరంబును నుమ
హితానర్హుదివ్యమణిప్రభావిభాసితకేయూరకంకణముద్రికాలంకృతంబు లయిన
బాహువులును సకలలోకార్చినివారకదరహాసచంద్రికాధవళితంబు లైనకర్ణకుం
డలమండనమణిమరీచులు నర్తనంబులు సలుపం దనరి నిద్దంబు లగుచెక్కుటద్దం
బులును బరివక్వబింబఫలప్రవాళవల్లవాధరశోణాయితంబును సఖిలభువనపరిపాల
నంబునకు నేన చాలుదు నని వివాదించునయనయుగళంబునకు నీమాస్తంభంబుఁ
జంపకి ప్రసూనరుచివిభాసంబు నగునాసాదండంబును గమలకుముదంబులకుం
బెంపు సంపాదించుచుఁ గరుణామృతతరంగితాపాంగంబు లై కర్ణాంతవిశ్రాంతం
బులై చెలువొందునేత్రంబులును సలలితశ్రీకారంబునకు నక్షరత్వంబు సార్థకం
బయ్యె ననం దగుకర్ణంబులును నిక్షుచాపచాపద్వయంబురూపంబునఁ జూపట్టు
భూయుగళంబును నపరపక్షాప్తమీశశాంకశంకాస్పదఫాలఫలకంబును నీలగిరీం

ద్రశ్యంగసంగతబాలమూర్తాండమండల విడంబిత పద్మరాగమణిఖచితకాంచనకీర్తి
టంబునం బొలుపారి సూర్యేందుపవనానలప్రకాశంబులకు నవకాశంబు సూపక
త్రిలోకవ్యాపకసమర్థంబు లగు తేజోవిశేషంబులఁ జెలువొంది సంగరరంగంబుల
దానవాసీకంబుల హరింపం జాలునుదర్శనాదిదివ్యసాధనంబులచే దురాసదం
బగుదివ్యరూపంబునం గలిగి మఱియును. 289

ఉ. హారకలాపపుష్పనిచరయంబులఁ జంచదనరరత్న కే
యూరకరాంగుళీయకమృహోజ్జ్వలబాహుసహస్ర శాఖ 1 లా
పౌరఁగఁ జూడ నొప్పి భువనాత్మకలీల నదృష్టమూలవి
స్ఫురితభోగి వేషితవిభాసితచందనభూరుహాకృతిన్. 290

మ. విలసత్కుండలిరాజసఖ్యమున నుర్రీభృతసమాఖ్యౌ సము
జ్జ్వలితోదారశిరోవిభూషణసహస్రస్వర్ణ కూటంబునక
నలిలావాసతఁ జారుకాస్తుభవిరాజద్రత్నగర్భంబునక
నలినాక్షుండు గనుంగొనంగఁ దగె మ్రోనాకావనీభద్గతిన్. 291

క. వితతారజానజప, స్తుతిమకరందప్రహృష్టశ్రుతిజాతమధు
వ్రతగణపరివృతశోభా, గతకీర్తిప్రసవమాలికలు గలవానిన్. 292

వ. కనుంగొని చతురాననుండు. 293

సీ. అనఘు సర్వేశ్వరు శ నాద్యంతశూన్యుని, ధన్యుని జగదేశమాన్యచరితుఁ
దన్నాభిసరసిజోద్భవసరోజంబును, నవ్వుల ననిలుని శ నంబరమును
మానితభువననిర్మాణదృష్టిని బొడగనెఁ గాని యితరముఁ శ గానలేక
యాత్మీయకర్తవీజాంకురంబున రజో,గుణయుక్తుఁ డగుచు నశకుంతప్ర

తే. జాభినర్గాభిముఖత నశవ్యక్తమార్గఁ, డైనహరియందుఁ దనహృదయంబుఁ జేర్చి
యమృతాత్మనిఁ బరము నశనంతం నభవు, నజు 3 నమేయుని నిట్లని శ యభినుతించె.

సీ. నలినాక్ష మాయాగుణవ్యతికరమునఁ, జేసి కార్యం బైనశస్త్రస్థిరూప
మునఁ బ్రకాశించునీరఘునరూపవిభవంబు, రూపింప దేహధారలకు దుర్వి
భావ్యంబు దలపోయ శ భగవంతుఁడవు నైన,వచ్చాక్ష నీస్వరూపంబుకంటె
నన్య మొక్కటి సత్య శ మై బోధకం బైన,యది లేదు గాన నీరయతులదివ్య

తే. మైనరూపంబు నాకుఁ బ్రత్యక్ష మయ్యె, నదియుఁ గాక వివేకోదరయమునఁజేసి
వరద నీరూప మజ్ఞానశగురుతమోని,వారకం బయ్యె నాకు శరత్వత్ప్రదీప. 295

క. ఘనానత్పురుషానుగ్రహ,మునకై యమితావతారరమూలం బగుచుం
దనరెడినీరూపము శో,భన మగు భవదీయనాభిరపద్మమువలనన్. 296

1 'ల, న్నారయఁ జూడ' వ్రా. ప్ర. 2 'దన్నాభిసరసముద్భవసరోజంబును' వ్రా. ప్ర.

3 'నమేయు నజేయు ని ధిట్లని నుతించె' వ్రా. ప్ర. 4 'నత్పురుషపరిగ్రహ' వ్రాతప్రతులు.

క. జననం బందిననాచే, ననయము మొదలనె గృహీత శ్రమయ్యె జగత్సా
వన నీదునుస్వరూపము, ఘనరుచిరం బై స్వయంప్రకాశక మగుటన్. 297

ప. మఱియు జ్ఞానానంద¹పరిపూర్ణమాత్రంబును (ననావృత్తప్రకాశంబును) భేదరహితంబును బ్రపంచజనకంబును బ్రపంచవిలక్షణంబును భూతేంద్రియాత్మకంబును నేకంబును నైనరూపంబు నొందియు నెందును బాడగాననట్టినిన్ను నాశ్రయించె దనదియునుం గాక జగన్మంగళస్వరూపధరుండ వై నీయుపాసకుల మైనమామం గళంబులకొఱకు నిరంతరధ్యానంబుచేత నీదివ్యరూపంబునం గానంబడితి విట్టినివు నిరయభాక్కులై నిరీశ్వరవాదంబునంజేసి కుతర్కంబులు ప్రసంగించుభాగ్యరహితులచేత నాదృతుండవు గావు మఱియుం గొందఱు కృతార్థులైనమహాత్ములు భవదీయశ్రీచరణారవిందకోశగంధంబు వేదమారుతానీతం బగుటంజేసి తమ తమకర్మకుహరంబులచేత నాఘాణించుచుండుదురు వారలహృదయకమలంబుల యందు భక్తిపారతంత్ర్యంబున గృహీతపాదారవిందంబులు గలిగి ప్రకాశింతు వదియునుం గాక ప్రాణులకు ²ద్రవ్యాగారసుహృన్నిమిత్తం బయినభయంబును దన్నాశనిమిత్తం బయినశోకంబును ద్రవ్యాదిస్పృహయును దన్నిమిత్తం బయిన పరిభవంబును (మఱియు నందుఁ దృష్ణయు నది ప్రయాసంబున లబ్ధం బైన నార్తిమూలం బగు)³తదీయం బైనవృథాగ్రహంబును నీశ్రీపాదారవిందంబులందు వైముఖ్యం బెంతకాలంబు గలుగు నంతకాలంబును బ్రాప్తంబు లగుం గాని మానవాత్మనాయకుండ వగునిన్ను నాశ్రయించిన భయనివృత్తిహేతు వైనమోక్షంబు గలుగు మఱియునుం గొందఱు సకలపాపనివర్తకం బయినత్వదీయనామ స్మరణకీర్తనంబులందు విముఖులై కామ్యకర్మప్రావీణ్యంబునంజేసి నష్టమతులై యింద్రియపరతంత్రులై యమంగళంబులైనకార్యంబులు సేయుచుండురు దానంజేసి వాతాదిత్రిధాతుమూలం బైన(క్షుత్తృడాది)దుఃఖంబులచేతను శీతోష్ణవర్షవాతాదిదుఃఖంబులచేతను నతిదీర్ఘంబైనకామాగ్నిచేతను (నవిచ్ఛిన్నంబగు క్రోధంబుచేతను) దవ్యమాను లగుదురు వారలఁ గనిన నాచిత్తంబు గలంకంబొందు జీవుండు భవదీయమాయా⁴పరిభ్రామ్యమాణుండై యాత్మవేఱనియెప్పుడు దెలియు నంతదాఁక (నిరర్థకం బై దుస్తరం బైన)సంసారసాగరంబు దరియింపం జాల కుండు నన్తునీంద్రులైనను భవదీయనామస్మరణంబు మఱచి యితరవిషయానక్తులైరేని వారలు దివంబులందు వృథాప్రయత్నులై సంపరించుచు రాత్రులయందు నిద్రాసక్తులై స్వప్నగోచరంబు లయినబహువిధ సంపదలకు నానందించుచు శరీరపరిణామాదివీడలకు దుఃఖించుచుం బ్రతిహతంబులైనయుద్యోగంబుల భూలోకంబున సంసారులై వర్తింతురు నిష్కామధర్మ

1 'స్వరూపమాత్రంబును' వ్రా. ప్ర. 2 'ద్రవ్యశరీరసుహృ' వ్రా. ప్ర. 3 'మనీయం బసవృథాగ్రహ' వ్రా. ప్ర. 4 సంక్రాంతం దై.

- లై నిన్ను భజించునత్పురుషులకర్ణమార్గంబులం బ్రవేశించి భవదీయభక్తి
యోగపరిశోభితం బైనహృత్సరోజకర్ణికాపీఠంబున వసించును వదియునుం గాక.
- మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల భారవంబందు నేనీమనో
హరరూపంబుఁ 1దలంచి యేగుణగణార్థ్యానంబు గావించు ర
పురుషశ్రేష్ఠపరిగ్రహంబునకు నై శ పొల్పారఁ దద్ధ్యానగో
చరమూర్తి ధరియింతు గాదె వరమోత్యాహుండ వై మాధవా. 299
- తే. అరయ నిష్కామధర్మ లైశనట్టిభక్తులందు నీవు ప్రసన్నుండ శ వై నరీతి
హృదయముల బద్ధకాములై శయనయు దేవ, గణములందుఁ బ్రసన్నతరగలుగపివు.
- చ. అరయ నమస్తభూతహృద్రయంబులయందు వసించి యేక మై
వరగి సుహృత్క్రియానుగుణభాసితధర్మఁడవుం బరాపరే
శ్వరుండవు నై తనర్చుచు నశనజ్ఞనదుర్లభ మైనయట్టిను
స్థిర్ మగునర్వభూతదయశఁ బొడగానఁగ వత్తు వచ్యుతా. 301
- మ. క్రతుదానోగ్రతపస్సమాధిజననశక్తర్నాగ్నిహోత్రాఖిల
ప్రతచర్యాదుల నాదరింప వఖిలశవ్యాపారాపారాయణ
స్థితి నొప్పారెడినీపదాబ్జయుగళీరసేవాభిపూజాసమ
ర్పితధర్మం డగువానిభంగి ననురాగి దేవచూడామణి. 302
- తే. తవిలి శశ్వత్స్వరూపచైతన్యభూరి, మహిమచేత నపాస్తనశమస్తభేద
మోహుండ వఖిలవిజ్ఞానశమునకు నాశ్రయుండ వగునీకు మ్రొక్కెద శనోరమేశ.
- క. జననస్థితివిలయంబుల, కనయంబును హేతుభూత శ మగుమాయాలీ
లను జెంది నటన నలీపితి, వనఘాత్క నీ కొనర్తు శ నభివందనముల్. 304
- సీ. అనఘాత్ మఱి భవదవతారగుణకర్త, ఘనవిడంబనహేతుకంబు లయిన
రమణీయ మగుదాశరథివసు దేవకు, మారాదిదివ్యనాశమంబు లోలి
వెలయంగ మనుజులు శ వివశాత్తులై యవ, సానకాలంబున శ సంస్కరించి
జన్మజన్మాంతరసంచితదురితంబు, బాచి కై వల్యసంప్రాప్తు లగుదు
- తే. రట్టిదివ్యావతారంబు శ లవతరించు, నజుండ వగునీకు మ్రొక్కెద శ ననఘచరిత
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, భక్తమందార దుర్భవభయవిహార. 305
- తరలము. జననవృద్ధివిनाశహేతుకశసంగతిం గలయేను నీ
పును హరుండుఁ ద్రిశాఖ లై మనుశ్రవుల్ మరీచిముఖామరుల్
వోనర నం దుపశాఖ లై చెలువొంద నింతకు మూల మై
యనయమున్ భువనద్రుమాకృతి శ వై ననీ కిదె మ్రొక్కెదన్. 306
- మ. పురుషాధీశ భవత్పదాబ్జయుగళీరపూజాదికర్త క్రియా

1 'ధరించి తద్గుణగణ' వ్రా. ప్ర. 2 'దనర నం దుపశాఖ లై భువనాత్మ దీనికి మూలమై' అచ్చుప్రతి.

పరతం జెందనిమూఢచిత్తునిఁ బశురప్రాయున్ మనుష్యాధమున్
జరయు న్నంతము నొందఁ జేయ సతిదశక్షం బైనకాలంబు త
ద్గురుకాలాత్ముడ వైననీకు మది సంతోషంబునన్ మ్రొక్కెదన్.

307

సీ. సర్వేశ కల్పాంతరసంస్థిత మగుజల, జాతమం దేను సంజనన మంది
భవదీయసుస్వరూపముఁ జూడ సర్థించి, బహువత్సరములు దశపంబు నేసి
క్రతుకర్తములు పెక్కు శ గావించియును నినుఁబొడగానఁగా లేక శ బుద్ధి భీతిఁ
బొందిననాకు నిరప్పడును నిర్దేతుక, కరుణచే నఖలలోకైకపదవ్య

తే. మాన సతతప్రసన్నకోశమలముఖాబ్జ, కలితభవదీయదివ్యమంగళవిలాస
మూర్తిదర్శింపఁగలిగెభరక్తార్తిహరణ, కరణతుభ్యంస మో¹యనిరమరలఁబలుకు.

సీ. అమరతిర్యక్తు నుగ్రమ్యాదిచేతనయోను, లందు నాత్మేచ్ఛచేఁ శ జెందినట్టి
కమనీయశుభమూర్తి శ గలవాఁడ వై ధర్మ, నేతు వసంగఁ బ్రఖ్యాతి నొంది
విషయసుఖంబుల శ విడిచి సంతతినిజా, నందానుభవసముగ్నతఁ దనర్తు
వది గాన పురుషోత్తరమాఖ్యఁ జెన్నొందుదు, వట్టిని న్నెప్పుడు శ నభినుతీతు

తే. సరి భవదీయపాదంబు శ లాశ్రయింతు, మహితభక్తిని నీకు నశమన్కరింతు
భక్తిజనపోషపరితోష శ పరమపురుష, ప్రవిమలాకార సంసారభయవిదూర.

సీ. తలకొని పంచభూతప్రపరక్త మైన, భూరిమాయాగుణస్ఫురణఁ జిక్కు
వడక లోకంబులు శ భవదీయజఠరంబు, లో నిల్చి ఘనసమాలోలచటుల
సర్వంకపోర్తి భీరషణవార్తినడుమను, ఘణిరాజభోగత్రల్యంబునందు
యోగనిద్రారతి శ నుండంగ నొకకొంత, కాలంబు సనఁగ మేల్కొనినవేశ

తే. నలఘుభవదీయనాభితోశయజమువలనఁ, గడఁగిముల్లోకములుపోవరకరణములుగఁ
బుట్టఁ జేసితి వతులవీరభూతి మెఱసి, పుండరీకాక్ష సంతతభవనరక్ష. 310

క. నిగమస్తత లక్ష్మీపతి, జగదంతర్యామి వగుచు శ సర్గము నెల్ల
దగుభవదైశ్వర్యంబున, సగణితసౌఖ్యానుభవము శ నందింతు గదే. 311

సీ. జలజాక్ష యెట్టివీరజానబలంబునఁ, గల్పింతు వఖలలోకంబు లోలి
నతజనప్రియుడవు శ నా కట్టినుజ్ఞాన, మర్థిమై గృపనేయు శ మయ్య వరద
సృష్టినిర్మాణేచ్ఛఁ శ జెంది నాచిత్తంబు, దత్తర్థకౌశలత్వమునఁ దగిలి [నట్టి
యును గర్తవైషమ్యమునఁ బొందుకతమున, దురితంబుఁ బొరయక శ తొలఁగు
తే. వెరవు నాకెట్లు గలుగు నశ్వధము దలఁచి, కర్తవర్తను నను భవత్కరుణ మెఱసి
తగఁ గృతార్థునిఁ జేయవే శనిగమవిమత, సత్కృపామూర్తి యోదేవశక్రప్రతి.

చ. భవదుదరప్రభూత మగుశపద్మమునందు వసించి యున్న నే
నవిరళతావకీనకలిర తాంశమునం దన రాగువిశ్వముం
దవిలి రచించుచున్ బహువిధంబులఁ బల్కెడి వేదజాలముల్

శివతర మై ఫలింపఁ గృపఁ సేయుము భక్తఫలప్రదాయకా.

313

చ. అని యనుకంప దోష వినయంబునఁ జాగిలి మొక్కి చారులో
చనసరసీరుహం డగుచు న సర్వజగత్పరికల్పనారతిం
దసరిననన్నుఁ బ్రోచుటకుఁ న దా నిటు సన్నిధి యైనయీశ్వరుం
డనయము నాదుదుఃఖము దరయామతిఁ బాపెడు నంచు నమ్ముఁ డై.

314

క. వసరుహసంజాతుఁడు నెమ్మనమున హ్నించె ననుచు న మైత్రేయమహా
ముని ఘనుఁ డగువిదురునకుఁ, వినయంబున నెఱుంగఁ జెప్పివెండియుఁబలికెన్.

మ. వనజాతప్రభవుండు కేవలతపోవ్యాసంగుఁ డై పద్మలో
చను గోవిందు ననంత నాథ్యుఁ దనవారకృక్తికి నుతింపక సుధా
శనవంద్యుండు ప్రసన్నుఁ డై నిఖిలవిశ్వస్థాపనాలోకనం
బునఁ జూచె విలయప్రభూతబహువాగిపూరంబులక వేల్చిడిన్.

316

తే. అట్లు వొడగని యార్దు డై నట్టిపద్మభవునివాంఛిత మాత్మఁ దీరర్పంగఁదలఁచి
యతనిమోహనివారకమైనయట్టియమృతరసతుల్యమధురవారకకృముల ననియె.

చ. తలకొని నీయొనర్చువని న దప్పి మదిం దలపోయుదుఃఖముం
దలఁగుము నాదులలకుఁ బ్రభానగుణం బగు సృష్టికల్పనం
బలవడఁ జేయుబుద్ధి హృదయంబునఁ జొన్ని తపస్సమాధిని
ష్ఠల నతిభక్తులక ననుఁ బ్రసన్నునిఁ జేయుము చెందు కోరికల్.

318

క. నీ వొనరించుతపోవి, ద్యావిభవవిలోకనీయ న మగునీసృష్టిం
గావింపుము లోకంబులలో వెలిగెడినన్నుఁ గందు న లోకస్తుత్యా.

319

క. నాలోనిజీవకోటులు, వాలాయము నీకుఁ గానశవచ్చు నిపుడు నీ
వాలోకింపుము దారువి, లోలహుతాశనునికరణి న లోకస్తుత్యా.

320

నీ. నలు వొంద నఖిలజీవులయందుఁ గలనన్నుఁ, దెలిసి సేవింపుము న నలినగర్భ
భవదీయదోషముల్ న వాయును భూతేంద్రి, యాశ్రయవిరహిత న మై విశుద్ధ
మైనజీవుని విమరలాంతరాత్ముఁడ నైన, నను సేకముగఁ జూచునరుండు మోక్ష
పదమార్గవర్తియై న భాసిల్లు బ్రహ్మాండ, మందును వివిధకర్తానుకూప

తే. పద్మతులఁజేసి పెక్కురూపముల నొందు, జీవతతి రచియించు నీరచిత్త మెపుడు
మత్సేదాంబుజయుగళంబురమరగియున్నకతన రాజసగుణమునఁగలుగ దధుము.

క. విను మదియుఁ గాక ప్రాణుల, కనయము నెఱుంగంగ రానిరయనఘుండఁ దేజో
ధనుండఁ బరేశుండ నీచే, తను గానంబడితి నిదె పితామహ కంటే.

322

వ. మఱియు భూతేంద్రియగుణాత్ముం డనియు జగన్తయుం డనియు నన్ను నీచిత్తం
బునందుఁ దలంపుము తామరననాశవివరపథంబువెంటం జని జలంబులలోనం
జూడం గోరినట్టిమదీయస్వరూపంబు.

323

- క. నీ కిప్పుడు గానంబడ, నాకులకును సురగపతిపితాకుల కై నన్
1వారోనఁగం దలపోయను, రా కుండు మదీయహువర²రమ్యత్వంబుల్. 324
- క. కావున మచ్చారిత్రక, భావిలసిత మైననుమహిత స్తవము జగ
త్పావనము విగతనంశయ, భావుడ నై బుద్ధి నిలుపు శ పంకజజన్తా. 325
- క. సగుణుడ నై లీలార్థము, జగములఁ గల్పింపఁ దలఁచురచతురుని నన్నన్
సగుణునిఁగా నుతియించితి, దగ సంతస మయ్యె నాకుఁ శ దామరసభవా. 326
- క. ఈమంజు స్తవరాజము, నీమనమునఁ జింతఁ దక్కి శ నిలుపుము భక్తిన్
ధీమహిత నీమనంబునఁ, గామించినకోర్కు లెల్లఁ శ గలుగుం జుమ్మి. 327
- క. అనుదినమును ద్రిజగత్పా, వన మగునీమంగళ స్తవంబుఁ బఠింపన్
వినినను జనులకు నే బొడ, గనఁబడుదు నవా ప్తసకలకాముడ నగుచున్. 328
- తే. వనతటాకోపనయనవిరవాహ దేవ, భవననిర్మాణభూమ్యాదిరవివిధదాన
జపతపో వ్రతయోగయజ్ఞములఫలము, మామక స్తవఫలము సమంబు గాదు.
- క. జీవావలిఁ గల్పించుచు, జీవావలిలోనఁ దగ వ్రసించుచుఁ బ్రియవ
స్తావలి లోపలఁ బ్రియవ, స్తావలి యై యుండునన్ను శ ననిశముఁ బ్రీతిన్.
- క. తలఁపుము మత్ప్రీతికి నై, కలిగించితి నిన్ను భవనరకారక నాలో
పల నడఁగి యేక మై ని, శ్చలగతి వసియించి యున్నశగముల నెల్లన్. 331
- తే. తగ నహంకారమూలతరత్త్వంబునొంది, నీవు పుట్టింపు మనుచు రాజీవభవుడు
వినఁగ నానతియిచ్చి యరవిష్ణుఁ డభవుఁడంత సంతర్హితుండయ్యెననఘచరిత.
- క. అని చెప్పిన మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని విదురుండు పలికె శ గడుముద మొప్పన్
జననుత నలినదళాక్షుండు, ననినం బద్ధజుడ దేహాశ్రనంబధమునన్. 333
- క. మానససంబంధంబును, బూనినయీసర్గ మెట్లు శ పుట్టించె దయాం
భోనిధి వై నా కింతయు, మానుగ నెఱిగింపవయ్య శ మహితవిచారా. 334
- ప. అనవుడు నమ్మనివ రేణ్యుండు విదురున కి ట్లనియెఁ బుండరీకాక్షవరదానప్రభావం
బునం బంకజాననుండు శతదివ్యవత్సరంబులు భగవత్పరంబుగాఁ దపంబుగావించి
(తత్కాలవాయువుచేఁ గంపితం బగునిజనివాసం బయిన) పద్మంబును వాయు
పును జలంబులను గనుంగొని యాతీయతపశ్చక్తిచేత నభివృద్ధి బొందినవిద్యా
బలంబున వాయువు బంధించి తోయంబులతోడ నొక్కతోయంబ సమస్తం
బునం గ్రోలి యంత గగనవ్యాపి యగుజలంబును గనుంగొని. 335
- ఉ. వారిజసంభవుండు బుధశ్రవంద్యుండు చిత్తమునం దలంచె దై
త్యారిఁ బయోవిహారి సముద్రదంచితహారి నతాఖిలామృతా
హారి రమాసతీహృదయశహారి నుదారి విదూరభూరిసం
సారి భవప్రహారి విలసన్నుతసూరి నఘారి నయ్యెడన్. 336

తే. అట్లు దలంచి సరోజజం ౧1డంబుజమును, గగనతలమునఁ జూచి యాశ్రకమలకోశ
లీన మై యున్నలోకవిశ్రాంతములను, నొయ్యి బాడగని హరిచే నిర్యుక్తుడైన.

తే. వానిఁగార దన్నఁ దలంచి యశ్వనరుహంబు
లోపలికిఁ బోయి మున్నందులోన నున్న
ముజగంబులఁ జూచి యిశ్వుల సృజించె
మఱి చతురశభవనముల్ శ్రమహిమఁజేసి.

338

క. 2వరంగ సుధాశనతిర్యజ్నరవివిధస్థావరాదిశనానాస్మప్తి
స్ఫురణ నజం డొనరించెం, బరువడి నిష్కామధర్మశఫలరూపమునన్.

339

వ. ఇట్లు భవనంబులఁ బద్మజండు గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురున కెఱిం
గించిన.

340

క. విదురుండు దురితావనిభృద్భిదురుండు మునివరునిఁ జూచి శ్రమము మనమునం
గదురంగ నిట్లని పలికె న, తిదురంతం బయినవిష్ణుశ్రేష్ఠనిమహిమన్.

341

తే. అమరె భవనంబు లతనికాశలాఖ్యతయును, గణుతి నేయుతదీయలక్షణము లరి
నాకు నెఱిగింపు మయ్య విశ్వేశచరిత, యనిన మైత్రేయుఁ డవిద్యుదురునకుననియె.

సీ. ఆద్యంతశూన్యంబు శ్రవణయం బై తగు, తత్త్వ మింతకు సుపారదాన మగుట
గుణవిషయములు గైకొని కాలమును మహా, దాదిభూతములు దశన్నాశ్రయింపఁ
గాలానురూపంబుఁ గైకొని యీశుండు, దనలీల కై తనుఁ శ్రదా సృజించె
గర మొప్ప నఖిలలోకములందుఁ దా నుండు, దనలోన నఖిలంబుఁ దనరుచుండుఁ

తే. గాన విశ్వమునకుఁ గార్యకారణములు
దాన యమహాపురుషునితనువువలనఁ
బాసి విశ్వంబు వెలి యై ప్రభాస మొందె
మానితాచార యీవ ర్తమానస్మప్తి.

343

క. తెఱఁ గొప్ప నఖిలవిశ్వముఁ, బురుషోత్తముమాయచేతఁ శ్రబుట్టుం బెరుగున్
విరతిం బొందుచు నుండుం, గర మర్థి భూతభావికాలములందున్.

344

వ. అట్టిసర్గంబు నవవిధం బందుఁ బ్రాకృతవైకృతభేదంబులు గాలద్రవ్యగుణంబులను
త్రివిధంబులకుఁ బ్రతినంక్రమంబు లగుచునుండు నందు మహాత్త్వగుణాశ్రయం
బు ప్రథమసర్గం బది నారాయణసకాశంబున గుణవైషమ్యంబునం బొందు ద్రవ్య
జ్ఞానక్రియోదయంబైనయహంకారతత్త్వంబు ద్వితీయసర్గంబు శబ్దస్పర్శరూపరస
గంధంబు లనుపంచతన్మాత్రద్రవ్యశక్తియుక్తంబైనపృథివ్యాదిభూతసర్గంబు మూఁ
డవది యైయుండు 4జ్ఞానేంద్రియంబు లైనత్వకృత్సుశ్శ్రోత్రజిహ్వఘ్రాణంబులు
5గర్భేంద్రియంబు లైనవాక్పాణిపాదపాయూపసములు నను దశవిధేంద్రియ

1 డంబువులను. 2 మఱియు. 3 దేహమందు. 4 'జ్ఞానయుక్తంబు లైన' వ్రాతప్రతి.

5 'గర్భకలాపంబు లైన' వ్రా. ప్ర.

జననంబు చతుర్థసర్గంబు సాత్త్వికాహంకారజనితం బైనమనోమయసుమ
 నోగణసర్గం బైదవసర్గం బై యొప్పు జీవలోకంబునకు నబుద్ధికృతంబు లైన
 యావరణవిశ్లేపంబులం జేయుతామససర్గం బాటవ దైయుండు నియ్యాటు సీశ్వ
 రునకు లీలార్థంబు లయినప్రాకృతసర్గంబు లయ్యె నింక వైకృతసర్గంబు లేడవది
 మొదలుగాఁగలుగు నవి వినిపింతు వినుము ¹పుష్పోత్పత్తిరహితంబులై ఫలించెడు
 నశ్వత్తోదుంబరవననన్యగోధాదు లై నవనస్పతులును బుష్పితంబులై ఫలపాకాం
 తంబు లై న(ప్రీహియవముద్గా)ద్యోషధులును నారోహణానపేక్షంబులైన (మా
 లతీమల్లికాది)లతలును ద్వక్పారంబు లైనవేణ్యాదులును ²గఠిసీభూతమూలంబు
 లును శిఖావిస్తృతంబులును నగులతావిశేషరూపంబులై నపీరుధంబులును బుష్ప
 పంతంబు లయి ఫలప్రాప్తంబు లగు(చూతాది)ద్రుమంబులును నవ్యక్తచైతన్యం
 బులు నూర్ధ్వస్తోతంబులు నంతస్సర్పంబులుఁ దమకప్రాయంబులు నై ³స్థావరం
 బు లయినయీయాటు నేడవసర్గంబయ్యె నెనిమిదవసర్గంబు తిర్యక్సర్గంచిరువదియె
 నిమిదిభేదంబులుగలిగిశ్వస్తనాదిజ్ఞానశూన్యంబు లయి యాహారాదిజ్ఞానమాత్ర
 నిష్ఠంబు లయి ఘ్రాణంబువలన నెఱుంగం దగినవాని నెఱుంగుచు హృదయం
 బున దీరానుసంధానరహితంబులై వర్తించుద్విశఫంబులు గలవృషభమహిషాజ
 కృష్ణ సూక రోష్ఠి గవయ రురు మేషముఖరనవకంబును నేకశఫంబు గలఖరా
 శ్వాశ్వతరకారశరభచమర్యాదిషట్కంబును బంచనఖంబులు గలశునక సృగాల
 పృక వ్యాఘ్ర మార్జార శశ శల్యక సింహ కపి గజ కూర్మ గోధాముఖభూచర
 ద్వాదశకంబును మకరాదిజలచరంబులును గంక గృధ్ర బక శ్వేన భాన భల్లూక
 బర్హి హంస సారస చక్రవాక కా కోలూకాది(*భేచరంబులు నయ్యె) (నర్వా
 కోస్థితం బై యేకవిధం బగు) మానుషసర్గంబు రజోగుణప్రేరితం బై ⁴కర్మ
 కరణదక్షం బై దుఃఖం బందును సుఖంబు గోరు నిది దొమ్మిదవసర్గం బనం
 దగు సీత్రివిధసర్గంబులు వైకృతసర్గంబు లనంబడు నింక దేవసర్గంబు విను
 మదియు నెనిమిదిదెఱంగులు గలిగి యుండు నందు విబుధ పితృ సురాదులు
 మూఁడును గంధర్వాపురన లొకటియు యక్షరక్షస్సు లేకంబును భూతప్రేత
 పిశాచంబు లొకటియు సిద్ధ చారణ విద్యాధరు లేకంబును గిన్నర కింపురుషు
 లొకటియునుంగా దేవసర్గం బయ్యె నిట్లు బ్రహ్మానిర్మితంబు లైనదశవిధసర్గంబులు
 నెఱింగించితి (నింక మనువులం దదంతరంబుల నెఱింగించెదఁ గల్పాదులయందు
 నీప్రకారంబున స్వయంభూతుండును) నమోఘనంకల్పంబును నగునప్పండరి

1 'అపుష్పఫలవంతంబు లైననవనస్పతులును' వ్రా. ప్ర. 2'లతలు ముదిరి కాశిన్యంబు నొంది
 'యాహారానపేక్షంబు లైనపీరుధంబులును' వ్రాతప్రతి. 3 'స్థావరంబు లాటు సప్తమసర్గం
 బయ్యె' వ్రా. ప్ర. 4 (*) 'భేచరంబులు మొదలుగాఁ గలది తిర్యక్సర్గం బయ్యె' అ. ప్ర. 5'కర్మా
 రంభంబునం గలిగి తొమ్మిదవసర్గం బనం' వ్రా. ప్ర.

కాక్షుండు రజోగుణయుక్తుం డై స్రష్ట యగుచు స్వస్వరూపం బయినవిశ్వంబు నాత్మీయసామర్థ్యంబునం గల్పించె నయ్యాశ్వరునిమాయావ్యాపారంబులచే నీ సృష్టియందు నద్యావ ర్తంబులం బడి భ్రమించుచున్నమహీరుహంబులుంబోలెఁ బూర్వాపరభావంబు లెఱుంగఁబడ కుండు నీకల్పంబునం దుండుదేవాసురాదులు ప్రతిమన్వంతరంబునందును నిట్ల నామరూపంబులచే నిర్దేశింపబడుదురు మఱియు నిం దొక్కవిశేషం బెఱింగించెదఁ శామారసర్గం బనునది దేవసగ్ధాంత రూఢతం బయున్దు బ్రాకృతవైకృతోభయాత్మకం బై దేవత్వమనుష్యత్వరూపం బై ససనత్కుమారాదిసర్గం బనంబడె నమోఘసంకల్పుం డైనపుండరీకాక్షుండు గనుఁ దాన యిట్లు విశ్వభేదంబును గల్పించె నని మైత్రేయుండు విదురునకుం జెప్పి కాలలక్షణం బెఱింగించువాఁ డై యిట్లనియె.

345

సీ. భువిఁ దనకార్యాంశశ్రమునకు నంతము నన్యవస్తుయోగంబు నేరవలన లేక ఘటపటాదికజగత్కార్యంబునకు నిజసమవాయకారణశ్రత్వమునఁ బరఁగి జాలసూర్యమరీచిసంగతగగనస్థ, మగుత్రనరేణుషరడంశ మరయఁ బరమాణు వయ్యెఁ దశత్పరమాణువం దర్క,గతి యెంతదడవు దశత్కాలమగును

తే. సూక్ష్మకాలంబు విను మది శ సూర్యమండ,లంబు ద్వాదశరాశ్వాత్మ శ్రకం బనంగఁ గలుగుజగముననొక యేఁడుశగడచిచనినఁ,గాలమెంతగునదిమహాత్కాలమనఘ.

వ. అందుఁ బరమాణుద్వయం బొక్కయణు వగు నణుత్రితయం బొక్కత్రనరేణు వగు నవి మూఁడు గూడ నొక్కత్రుటి యగు నాత్ముటిశతం బొక్కవేధ యనం బరఁగు నట్టివేధలు మూఁడు గూడ నొక్క లవం బనందగు నవి మూఁడైన నొక్కనిమేషం బనం జను నిమేషత్రయం బొక్కక్షణం బగు క్షణపంచకం బొక్క కాష్ఠ యనందగు నవి పది యైన నొక్కలఘు వన నొప్పు నట్టిలఘుపంచదశకం బొక్కనాడి యనం బరఁగు నట్టినాడికాద్వయం బొక్కముహూర్తం బయ్యె నట్టి నాడిక లాతైన నేడైన మనుష్యులకు నొక్కప్రహరంబగు నదియ యామం బనం జను దివసపరిమాణవిజ్ఞేయం బగునాడికోన్తాసలక్షణం బెఱింగింతువినుము షట్ఫల తామ్రంబునం బాత్రంబు రచియించి చతుర్థాషనువర్ణంబునం జతురంగుళా యామశలకంబుఁ గల్పించి దానం దత్పాత్రమూలంబున ఛిద్రంబుఁ గల్పించి తచ్చిద్రంబునం బ్రస్థమాత్రతోయంబు పరిపూర్ణంబు నొందునంతకాలం బొక్క నాడిక యగు యామంబులు నాలుగు సస నొక్కపగ లగు రాత్రియు నిప్పగిది జరగు నట్టియహర్నిశంబులు గూడ మర్త్యుల కొకదివసం బగు నవి పదునేనైన నొక్కపక్షం బగు శుక్లకృష్ణ (నామంబులం బరఁగినయ) పృక్షంబులు రెండు గూడ నొక్కమాసం బగు నది పితృదేవతలకు నొక్కదివసం బగు నట్టిమాసం బులు రెం డైన నొక్కఋతు వగు షణ్మాసంబు లరిగిన నొక్కయయనం బగు నవి దక్షిణోత్తరాయణంబులు రెండు గూడి ద్వాదశమాసంబు లైన నొక్క

సంవత్సరం బగు నది దేవతలకు నొక్కదివసంబు నట్టిసంవత్సరశతంబు నరులకుం
బరమాము నై యుండుఁ గాలాత్ముండును నీశ్వరుండును నై నసూర్యుండు గ్రహ
నక్షత్రతారాచక్రస్థుం డై పరమాణ్వాదిసంవత్సరాంతం బైనకాలంబునంజేసి
ద్వాదశరాశ్వాత్కంతంబైనజగంబునసౌరబార్హస్పత్యసావనచాంద్రనాక్షత్రమాన
భేదంబులం గానంబడుచున్నవాఁ డై సంవత్సర పరీవత్సరేడావత్సరానువత్సర వ
త్సరనామంబుల సృజ్యం బైనబీజాంకురంబులశక్తిం గాలరూపం బైనస్వశక్తిచేత
నభిముఖంబుగాఁ జేయుచుం బురుషులకు నాయురాదివ్యయంబులం జేసి విష
యాసక్తి నివర్తింపం జేయుచుం గోరికలు గలవారికి యజ్ఞముఖంబులంజేసి గుణ
మయంబు లైనస్వర్గాదిఫలంబుల విస్తరింపం జేయుచు గగనంబునఁ బరువువెట్టు
వత్సరపంచకప్రవర్తకం డగుమార్తాండునకుం బూజ గావింపు మని మైత్రే
యుండు వలికిన విదురుం డిట్లనియె.

347

క. సరపితృదేవగణాయుగ, పరిమాణము లెఱుంగ నాకుఁ శ్రీ బలికితివి మునీ
శ్వర యెఱింగింపు త్రిలోకో, పరిలోకవిలోకనైకరపరు లగువారిన్. 348

ఉ. పూనినయోగసిద్ధి దగఁ శ్రీ బొందిననేత్రయుగంబునఁ బహి
రానము గల్గి యుండి భువనంబులఁ జూచుచు నుండువారికి
జ్ఞానముగఁ గల్గు కాలగతి శ్రీ నా కెఱింగింపు మునీంద్ర నాపుడు
న్నానయశాలి యవ్విదురు శ్రీ నాదర మొప్పగఁ జూచి యిట్లన్. 349

సీ. జననత కృతయుగసంఖ్య నాలుగువేలు, దివ్యవర్షములు దశదీయసంఖ్య
లెనుబదినూతేండ్లు శ్రీ విను త్రేత వత్సర, త్రిసహస్రము లగుఁ దశదీయసంఖ్య
లాఱునూతేండులు శ్రీ నగు ద్వాపరము రెండు, వేలవత్సరముల శ్రీ వెలయసంఖ్య
లోలి నన్నూతేండులొగిఁ గలియుగము నహస్రవర్షములు సంధ్యాంత మరయ
తే. 1రెండునూతేండులును నిల్చియుండుఁ జువ్వె
యనఘ సంధ్యాంతమధ్యంబులందు ధర్మ
మతిశయించును సంధ్యాంతమందు ధర్మ
మల్ప మై కానబడు చుండు శ్రీ ననఘచరిత. 350

వ. మఱియు ధర్మదేవత గృతయుగంబున నాలుగుపాదంబులును ద్రేతయందు మూఁ
డుపాదంబులును ద్వాపరంబునం బాదద్వయంబును గలియుగంబున నేకపాదం
బును గలిగి సంచరించు నట్లగుటంజేసి. 351

క. పాదవిభేదంబున మ, ర్యాదలును దఱుంగు నధర్మ శ్రీ మాకొలఁదినె యు
త్పాదిల్లి వృద్ధి బొందు ధ, రాదివిజలు 2పాదబుద్ధిరతు లగుదు రిలన్. 352

సీ. భూర్భువస్వర్లోకములకంటె బాడువునఁ, గడు నొప్పునత్యలోకంబునందు
నుండు బ్రహ్మకుఁజతుర్యుగసహస్రములేఁగ, దివమొక్కటియగురాత్రియునునిట్ల

1 'యుగతాబ్దంబులును నిల్చి యుండు' వ్రా. ప్ర. 2 పాపబుద్ధి.

- చన ధాతనిద్రవోరజగములు మడఁగు మేల్కొనిచూడ మరలలోరకములువుట్టుఁ
దద్దినమునఁ జతుర్రదేశమను లగుదు రం, దొక్కొకమనువున శ కొనర దివ్య
తే. యుగములోలిని డెబ్బదిరయొక్కమాఱు,ననిన మనుకాలమయ్యెనశ్రమనుకులంబు
సురలు మునులును స ప్తర్షులరయ భగవ,దంశమునఁ బుట్టిపాలింతురరఖిలజగము.
- క. హరి పితృసుపర్వతిర్య,జ్నరహాపములక జనించి శ నయమున మన్వం
తరముల నిజసత్త్వంబునఁ, బరిపాలనసేయు జగముఁ శ జారుష మొప్పన్. 354
- క. క్రమమునఁ ద్రైవర్గికన, ర్గము సెప్పంబడె సరోజశగర్భుఁడు దివసాం
తమునఁ దమగపిహితపరా,క్రముఁ జై శయనించు నిద్రఁ శ గైకొని యంతన్.
- సీ. ఆరాత్రి భువనత్రయము దమగపిహిత మై, భానుచంద్రులతో విగ్రహీన మైన
సర్వాత్మఁ డగుహరి శ శక్తిసమేత మై, కడఁగి వెలుంగుసంరకర్షణాగ్ని
భువనత్రయంబును శ దవిలి దహింప న,య్యనలకీలలఁ బొడరమిసమహోష్ణ
లలమినఁ గమరి మరహార్లోకవాసులు, జనలోకమునకును శ జనుదు రపుడు
- తే. విలయసమయసమూత్కటరవిపులచండ
వాతఘాతోర్ని జాలదుశ్రద్ధారవార్ధి
భువనములు మున్న సమ్మూఁడుశ్రభువనములను
దత్తయోరాశిమీఁదఁ బరద్దావిభండు. 356
- ఉ. చారుపటీర హీర ఘనశసార తుషార మరాళ చంద్రికా
పూర మృణాళ హర పరిశ్రపూర్ణ సుధాకర కాశ మల్లికా
సారనిభాంగశోభితభుజంగమతల్పమునందు యోగని
ద్రారతిఁ జెంది యుండు జతరస్థిరభూర్భువరాదిలోకుఁ జై. 357
- క. జనలోకనివాసకు ల,ర్ధిని వినుతింపంగ నతులరదివ్యప్రభాచేఁ
దనరుచు మీలితనిజలో,చనుఁ జై వసియించు నతఁడు శ సముచితలీలన్. 358
- వ. ఇవిధంబున. 359
- సీ. కైకొని బహువిధశకాలగత్యుపలక్షి,తము లై యహోరాత్రశతతులు జరగ
శతపత్సరంబులు శ జనులకుఁ బరమాయు, వైససంగతిఁ బంకశాసనునకుఁ
బరమాయు వగుశతాబ్దంబు లందుల సగ, మరిగిన నదియ పరార్ధ మండు
గాన పూర్వార్ధంబు శ గడచుటఁజేసి ద్వి,తీయపార్ధంబు శ దీనిపేరు
- తే. గడఁగి పూర్వపార్ధాదిశకాలమందు, బ్రహ్మకల్పాఖ్య నెంతయుఁ¹బరఁగు నందు
బ్రహ్మయదయించుటంజేసి శ బ్రహ్మకల్ప,మనియు శబ్రాత్మక బ్రహ్మశ్రమనియు నెగడె.
- క. విను మెన్నఁడు పంకజనా, భునినాభీసరసియందు శ భువనాశ్రయ మై
తనరినపద్మము వొడవడు, ననఘా యది పద్మకల్ప,శ మన విలసిల్లున్. 361

1 'బరఁగుచుండు, బ్రహ్మకల్పంబు శబ్దంబు బ్రహ్మమనుచుఁ, బలంకఁబడు నట్టిబ్రహ్మకల్పంబు
ఉదని.' వ్రా. ప్ర.

వ. పూర్వపరాధాదినిం గలిగిన¹ బ్రహ్మకల్పంబుఁ జెప్పితి నింక ద్వితీయపరాధంబుమొదల నెన్నఁజేసి హరి సూకరాకారంబు చాల్చు నది పరాహకల్పం బనందగు నట్టివరాహకల్పం బిపుడు వర్తమానం బగుచున్నది వెండియు. 362

సీ. దీపింపఁ గాలస్వరూపుఁడై నట్టిపద్మాక్షుఁడనంతఁ డరనాదిపురుషుఁడఖిలవిశ్వాత్తు కుండగునీశునకుఁ బరమాణ్వాదియుగపరాధ్రాంత మగుచు జరగునీకాలంబు శ చర్చింప నొక్కని, మిషమాత్రకాల మై మెలఁగుచుండుఁ గాని యీశ్వరునకుఁ శ గర్త గాఁ జాల ది, క్కాలంబు విను శమది శ గాక దేహ

తే. మందిరాధాదికర్మాభీరమానశీలు, రై నవారికి నాశ్రయం శ బగుటఁజేసి యరయ హరి తద్గుణవ్యతిరేకరుండు గాన, కాల మమైటి కెన్నఁడుఁ శగర్త గాదు.

వ. మఱియు షోడశవికారయుక్తంబై పృథివ్యాదిపంచభూతపరివృతం బయిదశావరణంబులు గలిగి పంచాశతోక్తివిస్తీర్ణం బై బ్రహ్మాండకోశంబు దనర్చుచుండు.

చ. హరి పరమాణురూపమున శ నందు వసించి విరాజమానుఁడై సరి వెలుఁ గొందు నిమ్ముల సరసంఖ్యము లై నమహాండకోశముల్ నెఱిఁ దనయందు డింద సవరసీరజసేత్రుఁడనంతఁ డాద్యుఁడక్షరుండు పరాపరుం డఖిలకారణకారణుఁడప్రమేయుఁడై. 365

క. నిరతిశయోజ్జ్వలతేజ, స్ఫురణం దనరారుపరమరపురుషుని విష్ణుం బురుషోత్తము వర్ణింపను, సరసిజభవభవుల కై న శ శక్యమె చెపుమా. 366

క. అని మైత్రేయుఁడు విదురుం, గనుఁగొని వెండియును బలికె శ గాలాహ్వయుఁడై తనరినహరి²మహిమల నే, వినిపించితి సృష్టిమహిమ శ విను మెఱిఁగింతున్. 367

వ. పరమేష్ఠి యీశ్వరప్రాయది నహ మనుదేహాభీమానబుద్ధిం గలమోహంబును సంగ నాసంగమప్రకృందనాదిగ్రామ్యభోగేచ్ఛలు గలమహామోహంబును దత్ప్రీతి ఘాతజాతం బై నకోధంబునందుఁ గలుగునంధతామిస్రంబును దన్నాశంబునం దహ మేవ మృతో²స్థి యనుతామిస్రంబును జిత్రవిభ్రమంబును ననునవిద్యా పంచకమిశ్రంబుగా సర్వభూతావలిం బుట్టించి యాత్మీయచిత్తంబునం బాప సృష్టిఁ గల్పించుటకుఁ బశ్చాత్తాపంబు నొంది భగవద్ధ్యానామృతపూతమానసుం డై యూర్ధ్వరేతస్కులును బరమబవిత్రులును నై నసనక సనందన సనత్కుమార సనత్కుజాతు లనుమునులఁ బుణ్యవర్తనుల నతిన త్వగుణగరిష్ఠుల ధీరజనోత్తముల నార్యుల హరి ప్రపన్నులంగా దివ్యదృష్టిం గల్పించి పారలంజూచి మీమీ యంశంబులం బ్రజలం బుట్టించి ప్రపంచంబు వృద్ధి బొందింపుం డనిన వారలు తద్వచనంబు లవహసించుచుఁ బద్మజుం గని మోక్షధర్ములును నారాయణపరాయణులును నై ప్రపంచనిర్మాణంబునకుఁ బ్రతికూలవాక్యంబులు పలికిన కనుదయించినకోధంబు బుద్ధిచే నిగ్రహింపఁబడినను సరవిందసంభవునిభూమధ్యంబు

వలనం గ్రోధస్వరూపంబున నీలలోహితుండు నిఖిలమరాగజుం డై యుదయించె
నివ్వధంబున. 368

మ. జననం బందిననీలలోహితుండు గంభీరజాతాననుం జూచి యి
ట్లను నోదేవ మదాఖ్య యెట్టిది మదీరయావాస మెచ్చోటు నా
కనయంబు న్నెఱిగింపవే యనుడు నరయ్యంభోజగర్భుండు లా
లనముం దోపఁ గుమార నీజననవేళన్ రోదనం బిచ్చుటన్. 369

తే. రుద్రనామంబు నీకు నిరరూఢ మయ్యెఁ, జంద్రసూర్యానలానిలసలిలగగన
వృథివిప్రాణతపోహృదింశ్చియము లనఁగఁ, గలుగు నేకాదశస్థానములు వసింప.
వ. అని వెండియు మన్యు మను మహాకాల మహా చ్ఛివ ఋతధ్వ జోరు రేతో భవ
కాల వామదేవ ధృతవ్రతు లనునేకాదశనామంబులు గలిగి ధీవృత్త్యశ
నోమా నియు త్వర్పి రిలాంబి కేరావతీ సుధా దీక్షా నామపత్నీసమేతుండ వై
పూర్వనియుక్తంబు లయిననామంబులం దత్తన్నివాసంబుల వసియించి ప్రజలం
గల్పింపు మని నిర్దేశించిన భగవంతుం డగునీలలోహితుండు విశ్వగురుం డైన
పితామహునిచే నియుక్తుం డై సత్త్వాకృతిస్వభావంబుల నాత్మసము లై నవ్రజ
లం గల్పించె. 371

ఉ. రుద్రునిచేత నీగతి నిరరూఢమతిన్ సృజియింపబడ్డయా
రుద్రగణంబు లోలి నవరూడత విశ్వము మ్రొగ సమృహో
పద్రవశాంతికై యజుండు శ్భర్గులఁ జూచి కుమారులార మీ
శార్దూలలోకనానలభరంబునఁ గ్రాగె సమస్తలోకముల్. 372

క. మీసృష్టి సాలు నింకన్, ధీనత్తములార వినుండు శ్భృతి మీరు తపో
వ్యాసంగచిత్తు లై చనుఁ, డా సన్తంగశము లగు దృఢంబుగ మీకున్. 373

మ. భగవంతుం బురుషోత్తముఁ హరిఁ గృపాశాఘోధి లక్ష్మీశ్వరుఁ
సుగుణభ్రాజతు నచ్యుతుం బరుఁ బరంబ్రహ్మజ్యోతిం బ్రభుఁ నర్వభూ
తగుహావాసు నధోక్షజుఁ శ్రితజనరత్నాక్షైకదత్తు న్నజుఁ
జగదాత్ముం గను చుండు రామ్యులు తపశ్శక్తిఁ స్ఫుటజ్ఞాను లై. 374

వ. అనిన విని. 375

ఉ. కైకొని యిట్లు పంకరుహాగర్భనిమంత్రితు లైనరుద్రులు
దేకముఁ దక్కి కానలకు శ్భధీయుతు లై తప మాచరింప న
సోకచరిత్రు లేగిరి చరతుర్ముఖుఁ డంతఁ బ్రపంచకల్పనా
లోకనుఁ డై సృజించె జనలోకశరణ్యుల ధీవరేణ్యులన్. 376

తే. వినుము భగవద్బలాన్వితరవినుతగుణులు, భవనసంతానహేతువిస్మరణకరులు
పద్మసంభవతుల్యప్రభావయుతులు, పదురు గొడుకులు పుట్టిరి శ్భభవ్యయశులు.
సీ. అరవిందసంభవురనంగుష్ఠమున దత్తుఁ, డూరువువలనను శ్భనారదుండు

నాభిఁబులహుఁడుగర్జనములఁబులస్తుండు,త్వక్కునభృగువుహస్తమునఁగ్రతువు
నాస్యంబువలన సరయ్యంగిరనుఁడు ప్రాణ,మున వసిష్ఠుఁడు మనఃమున మరీచి
గన్నుల నత్రియుఁ శ గాఁ బుత్రదశకంబు, గలిగిరి వెండియు శ నలినగర్భు

తే. దక్షిణ స్తనమువలన శ ధర్మ మొదవె, వెన్నువలనను నుదయించె శ విశ్వభయద
మైనమృత్యు వధర్మంబునందకలిగె,నాత్మఁ గాముండు జననమునందెమఱియు.

సీ. భ్రామధ్యతలమునఁ శ గోధంబు నధరంబు,నందు లోభంబు నాశస్యమున వాణి
యును మేధామందుఁ బరయోధు లపానంబు,నందు నఘాశ్రయుఁ శ డైననిర్మతి
లాలితచ్ఛాయవర్ణన దేవహూతివి,భండు గర్దముఁడును శ బుట్టి రంత
నబజ్జఁ డాత్మ దేహమున జనించిన,భారతిఁ జూచి విశ్రాంతిఁ బొరసి

తే. పంచశరబాణనిర్భిన్నభావుఁ డగుచుఁ, గూఁతు రని పాపమునకు సంకోచపడక
కవయఁ గోరినజనకునిఁ శ గని మరీచి, మొదలుగాఁ గలయమ్మునిరముఖ్యు¹లెఱిగి.

వ. ఇ ట్లనిరి.

380

ఉ. చాలుఁ బురే సరోజభవ శ సత్పథవృత్తిఁ దొఱంగి కూఁతు ని
ట్లాలరి వై రమింప హృదయంబునఁ గోరుట ధర్మ²రీతియే
జేలరి వైతి నీతగవుఁ శ బెదతనంబును నేలపాలు గా
శీలము వోవఁ దట్టి యిటు శ సేసినవారలు మున్ను గల్గితే.

381

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వరనింద్యచరిత్రుఁడ విట్టిచోట రా
జీవభవుండు దా విధినిశ్శేధము లాత్మ నెఱుంగఁ డయ్యె నీ
భావభవప్రసూనశరరబాధితుఁ డై తనకూఁతుఁ బొందె బో
వావి దలంప లే కనుచు శ వారక లోకులు పువ్వఁ దిట్టతే.

382

క. పాపము దలఁపక నిమిషము,లోపల జెడుసౌఖ్యమునకు శ లో నైతివె యిం
తే పో ధారుణిఁ 'గామా, స్థోఽపి న పశ్యతి' యనంగఁ శ దొల్లియు విసమే.383

మ. అని యిబ్బంగి ముసీంద్రు లాడినకఠోరాలాపముల్ వీనుల
న్వీని లజ్జావనతాననుం డగుచు నాశనీరేజగర్భుండు స
య్యన దేహంబు విసర్జనీయముగఁ జేరయక దిక్కు లేతెంచి త
త్తనువుం గైకొనఁ బుట్టె దిక్కలిత మై శ తామిస్రనీహారముల్.

384

వ. అంత.

385

చ. ఉడుగక పంకజాతభవుఁ శ ఊండాకదేహముఁ దాల్చి ధైర్యముకొ
విడువక సృష్టిపూర్వసమరవేతమునకొ సృజించుచునై పుణిం
బొడమమి కాత్మలోనఁ దలరపోయుచు నుండఁ జతుర్ముఖంబులకొ
వెడలె ననూనరూపముల శ వేదము లంచితధర్మయుక్తిమై.

386

తే. మఱియు మఖములు మహితకర్తృములుఁ దంత్ర
ములును నడవట్లు నాశ్రమగ్రములుఁ దదీయ
ముఖచతుష్కమునందున ౧ పొడమె ననిన
విని ముసీంద్రునిఁ జూచి యశ్రవ్విదురుఁ డనియె.

387

క. తోయజనంభవుఁ డప్పడు, నేయేముఖమండలమున ౧ నేయేస్పష్టిక
ధీయుతుఁడై సృజియించెను, బాయక యత్రైఱఁగుఁ దెలియఁబలుకుము నాకున్.

వ. అని యిట్లు విదురుం డడిగిన మైత్రేయుం డతనితో ని ట్లనియె ఋగ్యజుస్సా
మాధర్వంబు లనువేదంబులును ¹హోతృకర్తృంబు లయినయప్రగీతమంత్రస్తో
త్రంబు లగుశత్రుంబులును నధ్వర్యుకర్తృం బైనయిజ్యయు సంప్రగీతస్తోత్రం
బయినస్తుతియును నుద్గాతృప్రయోజ్యం బైనఋక్సముదాయరూపంబగుస్తోమం
బును బ్రాయశ్చిత్తం బగుబ్రహ్మకర్తృంబును నాయుర్వేదధనుర్వేదగాంధర్వ
వేదంబు లనుసంపవేదంబులును విశ్వకర్తృశాస్త్రం బగుసావిత్యంబును బ్రాగాది
ముఖంబుల నుత్పన్నంబు లయ్యెఁ బంచమవేదంబగునితిహాసపురాణంబులు
సర్వముఖంబులం గలిగె మఱియుఁ గర్తృతంత్రంబు లయినఘోడశ్యుక్త్యలును
జయనాగ్నిష్టోమంబులును నాప్తోర్యామాతిరాత్రంబులును వాజపేయగోసవం
బులును ధర్మపాదంబు లైనవిద్యాదానతపసస్త్యంబులును బ్రహ్మచర్యగృహస్థ
వానప్రస్థయత్యాశ్రమంబులును ననువీనికి నొక్కొక్కటికిం జతుర్విధంబు లైన
వృత్తులును గలిగియుండు నందు సావిత్రం బన బ్రహ్మచర్యం బది యుపనయనం
బాదిగా దివసత్రయంబు గాయత్రి జపించుటయ ప్రాజాపత్యం బన వేద
వ్రతచతుష్టయం బందుఁ బ్రతివ్రతంబును వ్రతులు సంవత్సరపర్యంతంబుగా
నాచరింప నగు బ్రాహ్మంబు వేదగ్రహణాంతంబు నాచరింపం దగు బృహత్తన
నైష్ఠికం బియ్యవి యను బ్రహ్మచారివృత్తిచతుష్టయంబును ననిషిద్ధకృష్వాదివృత్తి
యగువార్తయు యజనాది²కర్తృపయ్యుక్తంబైనయాచారాదిరూపధనసంచయంబును
బరుల యాచింప కుండునయాచితం బగుశాలీనంబును క్షేత్రపతితకణిశకణసంగ్ర
హణరూపం బగుశిలోఽంఘంబును ననుగృహస్థవృత్తులు నాలుగును నకృష్టపచ్యా
హారు లగువైఖానసులును నూతన ఫలంబు లబ్ధం బైనఁ బూర్వసంచితపదార్థత్యా
గంబుగలవాంబులును బ్రాతఃకాలంబున నేదిక్కు-విలోకింతు రదిక్కునకుం జని
యచ్చట లభించుపదార్థంబుల భుజించి జీవించునాదుంబరులును డమంత ఫలించి
తరువతితంబు లగుఫలంబులఁ దినుచుండుఫేనపులును ననుచతుర్విధవృత్తులు
గలవానప్రస్థులును స్వాశ్రమవిహితకర్తృప్రధానకుం డగుకుటిచకుండును

1 హోతృకర్తృకం బైనశాస్త్రంబును నధ్వర్యుకర్తృం బైనయిజ్యయు స్తుతియు సామగానం
బును స్తోమంబును గాతృప్రయోజ్యం బైనఋక్సముదాయంబును బ్రాయశ్చిత్త. వ్రా.ప్ర.

2 'కర్మంబులు గలయర్థసంపాదన మనుసంచయంబును'. వ్రా.ప్ర.

గర్హోపనస్తనంబు నేసి జ్ఞానప్రధానం డయినబహూదుండును గేవలజ్ఞానాభ్యాస నిష్ఠం డగుహంసుండును బ్రాహ్మం బైనపరబ్రహ్మతత్త్వంబు గల నిష్క్రియం డును ననునన్నాస్మిచతుర్విధవృత్తులును (మోక్షఫలప్రదం బై యాత్మానాత్మ వివేకవిద్యారూపం బగు)నాస్వీక్షికీ(యు స్వగ్రాదిఫలప్రదం బై కర్మవిద్యారూప మగు) త్రయి(యు జీవనఫలప్రదానం బై కృష్యాదిరూపం బగు)వార్త(యు సర సంపాదనైకప్రయోజనం బగు)దండనీతియు మోక్షధర్మ కామార్థంబు లైన న్యాయవిద్యాచతుష్టయంబును భూర్భువస్సువ యనువ్యాహృతులును బూర్వాది ముఖంబులవలన నుదయించె మఱియు నతనిహృదయాకాశంబువలనం బ్రణవం బును రోమంబులవలన నుష్ణిక్చందంబును ద్వగింద్రియంబువలన గాయత్రీఛం దంబును మాంసంబువలనఁ ద్రిష్టపఛందంబును స్నాయువువలన ననుష్టపఛందం బును ససివలన జగతీఛందంబును మజ్జవలన పంక్తిఛందంబును బ్రాణంబు వలన బృహతీఛందంబును గకారాదిపంచవర్గాత్మకంబు లయినస్పర్శంబు లనుజీ వుండును నకారాదిస్వరాత్మకం బైనదేహంబును నూష్ణంబు లను శవసహవర్ణ చతుష్టయరూపంబు లగునింద్రియంబులును సంతస్థంబు లగుయరలవ యను వర్ణంబులు షడ్జాదిన పుష్పరరూపంబు నాత్మబలంబు నయిన శబ్దబ్రహ్మంబును జతుర్ముఖునిలీలావిశేషంబున నుత్పన్నం బయ్యె వ్యక్తావ్యక్తం బై వైఖరీప్రణ వాత్మకం బైనశబ్దబ్రహ్మంబువలనం ¹బరమాత్మ యవ్యక్తాత్మకుం డగుటంజేసి పరిపూర్ణుండును వ్యక్తాత్మకుం డగుటంజేసి యింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండును నై కానంబడు నయ్యనసరంబున నజుండు భూరిపీఠ్యవంతు లయినఋషిగణం బులసంతతి యవిస్తృతం బని తలంచి పూర్వతనుపరిగ్రహంబు సాలించి యని పిద్ధకామాన క్తంబైనదేహాంతరపరిగ్రహంబు నేసి ²నిత్యంబుఁ బ్రజాసృష్టియందు వ్యాసక్తుండ నైనం బ్రజ లభివృద్ధి నొందక యుండుట కేమి కారణం బగు నని యచ్చెరు వొంది తద్వృద్ధి యగువిధం బాలోచించుచు దైవం బిచ్చట విఘాతు కంబు గాన తదానుకూల్యం బావశ్యకం బని దాని నెదురు చూచుచు యథో చితకృత్యకరణదత్తుం డగుచుండుచతుర్ముఖునిదేహంబు ద్వివిధం బయిన నట్టి రూపద్వయవిభాగంబు స్వరా ట్టగుస్వాయంభువమనువును దన్తహిషి యగు శతరూప యనుకన్యకయుం గా మిథునం బయి జనియించె నమ్మిథునంబువలనం బ్రియవ్రత్రోతానపాదు లనుపుత్రద్వయంబు నాకూతి దేవహూతి ప్రసూతు

1 'నింద్రాదిశక్త్యుపబృంహితుండును వ్యక్తాత్ముండును బరిపూర్ణుండు నగునారాయణుండు కానంబడును. వ్రా. ప్ర.2 మిథునసృష్టిగల్పింపఁదలంచెనని శుకుండు పరీక్షిత్తునకుఁ జెప్పిన సతం డి ట్లనియె నిత్యంబైన వ్యాపకంబైన యథోచితకార్యకరణసమర్థం బైనచతుర్ముఖునిరూపద్వయంబు నందు నొక్కరూపంబునందుఁ బ్రజాసందోహసంకోచంబును నొక్కరూపంబునఁ బ్రజానిష్ఠారంబు నెట్లు సంభవించెననిన రూపద్వయవిభాగంబువలన మనువును శతరూప యనుకన్యకయుం. వ్రా.ప్ర.

లనుకన్యకాత్రయంబునుం గలిగి రందు నాకూతిని రుచికునకును దేవహూతిం గర్దమునకును బ్రసూతిం దక్షునకును నిచ్చె వీరలవలనఁ గలుగు ప్రజాసంతతుల చేత జగంబులు పరిపూర్ణంబు లయ్యె.

389

స్వాయంభువమనువు ప్రజావృద్ధి సేయుట.

క. అని మైత్రేయుఁడు పలికిన, విని మనమున హర్ష మొదవ శ్ర విదురుఁడు మునినా ఘనిఁ జూచి పలికె గ్రమ్మఱ, వనజోదరపాదభక్తివశమాననుఁ డై.

390

క. ఘనుఁడు స్వయంభువునకుఁ బ్రియతనయుఁడు స్వాయంభువుండు శ్ర దైతేయవిభేదన సేవాచతురుండును, జనవినుతుం డాదిరాజశ్రీసత్తముఁ డౌటన్.

391

క. అతనిచరిత్రం బవ్యా, హతసుఖదము నిఖిలమంగరళావహము సమం చితముం గావున బుధసే, విత నా కెఱుంగంగఁ బలుకరవే మునితిలకా.

392

క. అదియును గాక ముకుందుని, పదకమలమరందపానశ్రవరవశులై పెం పొదవినవారిచరిత్రము, సదమలమతి వినిన భవము శ్ర సఫలము గాడే.

393

చ. అని విదురుండు వల్కిన దశయాన్వితుఁ డై మునినాథచంద్రుఁ డిట్లను శ్రుతిశాస్త్రపాఠకలితాత్మకుఁ డైననరుండు పద్మలోచనచరణారవిందయుగశ్రంగము గల్గినసజనుండు వొం దినఫల మొందు భాగవతరదివ్యకథాశ్రవణుండు ప్రేల్చిడిన్.

394

క. అని చెప్పి మునికులగ్రణి, దనుజారికథానుధాపురతస్వాంతుం డై తనువునఁ బలుకాంకురములు, మొనయఁగ నానందబాష్పములు జడిగురియన్.

సీ. వినిపింపఁదొడఁగె నాశ్రువునుఁడు స్వాయంభువుఁ, డంగనాయుక్తుఁడై శ్రయబగర్భునకు మ్రొక్కివినయవీరసమితోత్తమాంగుఁడై, హస్తముల్ మొగిచియిల్లనియొల్లీతి జీవరాసులకు రారజీవసంభవ సీవ, జననరక్షణవినాశముల కరయ

హేతుభూతుఁడవు మా శ్ర కెద్ది యాచరణీయ, మైనకర్మము దాని శ్ర నానతిమ్ముతే. ఎట్టికర్మంబు సేసిన శ్ర నెనఁగు నీకు, నవహితం బైనసంతోష శ్ర మాత్రజుండు జనకునకు భక్తిఁ బరిచర్యునలిపి కీర్తి, నంది నుతికెక్కి వర్తించు శ్ర నందు నిందు.

వ. 1 కావున నెఱింగింపు మట్టిసత్కర్మంబు.

క. అని పలికినస్వాయంభువ, మనుష్యుడు భాషలకు నలరి శ్ర మనమునఁ గమలా సనుఁ డనురాగము ముప్పిరి, గొనఁ బ్రియతముఁ డైననుతునశకును నిట్లనియెన్.

చ. మునుకొని తండ్రియాజ్ఞఁ దల శ్ర మోచి నిజోచితకృత్య మేమి వంచినఁ దనశక్తియుక్తి నెడ శ్ర సేయక చేయుట పుండరీకలోచనపద సేవ సేయుట ప్రజాపరిపాలనశాలి యౌటయుఁ జనకునకు సుతుండు పరిచర్య లొనర్చుట నువ్వె పుత్రికా.

398

1 'కాన యెఱింగింపు మట్టిసత్కర్మ మనఘ' అని యిది క్రిందితేటగీతిలో వైదపాదముగాఁ గొన్నిప్రతులఁ గనుపట్టెడి.

వ. కావున.

399

మ. వివరింపఁ హరి యజ్ఞమూర్తిఁ బరముఁ శ విష్ణుఁ హృషీకేశుఁ గే
శవుఁ బదాక్షుగుఱించి జన్మములు శ్రశ్వద్భక్తిఁ గావింప మా
ధవుఁ డాత్మం బరితోప మొందు నతఁ డురదృష్టితుఁ డై యున్న లో
కవితానంబులు దుష్టి నొందు ననఘా శ కావింపుమా యజ్ఞముల్. 400

చ. అకుటిలభక్తిఁ గేశవసరమర్పణబుద్ధిఁ గ్రతుక్రియల్ వొన
ర్పక విపరీతు లై యముకశరాసులు దంచి ఫలంబు నందఁ గా
నక చెడవీరితి నూరక ధరనవ్యయ మాటయ కాని మోక్షదా
యక మగు చున్నసత్ఫలము శ నందరు విష్ణుపరాఙ్ముఖక్రియల్. 401

ఉ. కావున యజ్ఞముల్ హరి విశకారవిదూరుగుఱించి చేయు నీ
భావము సూన్యతప్రత శుభభస్మితిఁ జెందెడు నీకుమారులుఁ
నీవును సీధరాభరము శ నెమ్మి వహింపుము సజ్జనావలీం
బ్రోవుము ధర్మమార్గమునఁ శ బుత్త్రిక దోషలతాలవిత్త్రకా. 402

క. అనవుడు నతినికి నతఁ డి, ట్లనియె న్నఘనాశ నీదురనానతి యె ట్ల
ట్లానరించెద నాకును నా,తనయులకు వసించి యుండఁ శ దగునెల పెందున్. 403

❖❖❖ శ్రీయజ్ఞ వరాహావతారాభివర్ణనము. ❖❖❖

తే. అరయ లేదు విధాత యీరయఖలజంతు,జాతముల కెల్ల నాధారభూత మైన
ధరణి యిప్పుడు ఘనజలాంతర్నిమగ్న, మైనకతమునఁ జోటు లేరదంటిఁ దండి.

క. కావున భూమ్యుద్ధరణము, గావించునుపాయ మిప్పుడు శ గైకొని నాకుఁ
దేవా నీ వెఱిగింపుము, నావుడుఁ బద్మజుఁడు దనమరనంబునఁ దలఁచెన్. 405

మ. జలమధ్యంబున లీన మొందినధరారచక్రంబు సేనేర్చునఁ
నిలువఁ వచ్చును బూర్వమందు జగముల్ శ నిర్మించునాఁ డాది న
ప్పులఁ బుట్టించినమీఁద నవ్వనుమతిం శ బుట్టించితీ న్నట్టియ
ప్పులలోఁ గ్రుంకి రసాతలాంతరమునం శ బొందెం గదా పృథ్వియున్. 406

నీ. లఖలజగత్కల్పరనాటోపమునకుఁ బా,ల్పడిననాచేత నెరబ్బంగి నిపుడు
దగిలి విశ్వంభరోద్ధరణంబుఁ గావింప, నగు నని సర్వభూతాంతరాత్మఁ
బురుషోత్తముని నవరపుండరీకాక్షు ల,క్షీప్రపతిఁ దనమనస్థితునిఁ జేసి
తలపోయు చున్నఁ బరద్దజ్ఞానాసికావివరమున యజ్ఞవరాహమూర్తి

తే. యర్థి సంగుష్టమాత్ర దేహంబుతోడ, జనన మంది వియ త్తలస్థాయి యగుచు
క్షణములోపల భూరిగ్రజప్రమాణ, మయ్యె నచ్చటిజనముల శ కద్భుతముగ. 407

నీ. అంతఁ బ్రజాస్థగ్రమందు నియుక్తు లై, 1నట్టిమరీచ్యాదు శ లై నమునులు
మనుకుమారకులు 2సర్పమునుసహితంబుగ, యజ్ఞవరాహంబు శ నరిఁ జూచి

- యిట్టియాశ్చర్య మే శ్చ ట్లందేనిఁ గలదె నా, సారంధ్రనిర్గత శ్రవణోమ
లోకంబు మనము విశ్లోకింప నంగుప్రమాత్ర మై యీక్షణమాత్రలోన
తే. మహిమ దీపింప దంతిప్రమాణమును మహాన్నతం బైన గండకైశ్రలోపమంబు
నయ్యెనని వితర్కించి రత్యయ్యబభవుఁడు, హర్ష మిగురొత్తఁ జూచి యిత్తునితలంచె.
- క. నామనమునఁ గలదుగిఖివి, రామముఁ గావించుకొఱకు శ్ర రాజీవాక్షుం
డీమేర యజ్ఞపోత్రి, శ్రీమూర్తి వహించె నిది విశచిత్రము దలఁపన్. 409
- వ. అని వితర్కించునమయంబున నూక రాకారుం డయినభగవంతుండు. 410
- తే. ప్రళయజీమూతసంఘాతశ్రభయదభూరి, గర్జనాటోపలోభకృత్తనగభీర
రావమడరింపనవుడు రాజీవభవుఁడు, మునులునానందమునఁ బొందిరనఘచరిత.
- వ. అంత మాయామయవరాహఘర్షురారావంబు బ్రహ్మాండకోటరపరిస్ఫోటనంబు
గావింప విని జనస్తపస్సత్యలోకనివాసు లయినమునులు ఋగ్యజుస్సామమంత్రం
బుల వినుతించిరి యజ్ఞవరాహరూపధరుం డయినసర్వేశ్వరుండు సత్పురుష
పాలనదయాపరుండు గావున దిగ్గజేంద్రలీలావిలోలుం డై. 412
- నీ. కఠినసటాచ్చటోత్కటజాతవాతని, ర్ధూతజీమూతసంఘాతముగను
క్షురనిభనునిశితశ్ఖురపుటాహతచల, తృణిరాజదిగ్గజశ్రవచయముగను
జండదంష్ట్రోత్థవై శ్రశ్వానరార్చిస్సృవ, ద్రజతపేమాద్రివిశ్రంభముగను
ఘోరగంభీరఘ్నర్రురభూరినిస్సవ, పంకిలాఖిలవార్ధిశ్రనంకులముగఁ
- తే. బొరలుఁ గెరలునటించునంబరము దెరల, రొప్పు నుప్పుర మెగయునుగొప్పరించు
ముట్టెబిగియించు మునమునగమూరుకొనుచు, నడరు సంరక్షితక్షోణిరయజ్ఞ ఘోణి.
- వ. మఱియు నయ్యజ్ఞవరాహంబు. 414
- నీ. తివిరిచతుర్దశశ్రభవనంబు లనుదొంతు, లొరగఁ గొమ్ములఁ జిమ్ము శ్ర నొక్కమాటు
1పుత్తడికొండ మూఁద్రపుర మనునొరగంట, నొరకు రారా పాడు శ్ర నొక్కమాటు
ఖురముల సప్తసార్గరమున 2సేతువు, లొనరొత్త మట్టాడు శ్ర నొక్కమాటు
నాభీలవాలవారతాహతిచే 3మిన్ను, నొడవించు బయలుగా శ్ర నొక్కమాటు
- తే. గన్నుఁగోనల విస్ఫులింగములు సెదర
నురుభయంకరగతిఁ దోచు శ్ర నొక్కమాటు
పరమయోగీంద్రజన సేవ్యశ్రవ్యవిభవ
యోగ్య మై కానఁ గా నగు శ్ర నొక్కమాటు. 415
- వ. ఇట్లు విహరించుచుఁ బ్రాతర్ధ్యంధినతృతీయసవనరూపుం డయినయజ్ఞవరాహ
మూర్తి యగుసర్వేశ్వరుండు మహాప్రళయంబునందు యోగనిద్రావశుం డై
యుండునవసరంబున నుదకస్థం బైనభూమి రసాతలగతం బైనదాని నుద్ధరించు

1 'పంగారుకొండ మూఁద్రపుర మను నొరగంట' వ్రా. ప్ర. 2 'రొంపిగా, నుక్కించి మట్టాడు' అ. ప్ర. 3 'మింటి, నొరసి బ్రద్దలు సేయు' † నొక్కమాటు' అచ్చుప్రతి.

టకు సముద్రోదరంబుఁ దఱియం జొచ్చువేగంబు సైరింపం జాలక సముద్రం
ఊర్పు లనుభుజంబు లెత్తి విశీర్ణహృదయుం డై యార్తునిపగిది యజవరాహ
నన్ను రక్షింపు రక్షింపు మని యాకోశింప నిశితక రాశతురతీక్షణంబు లైనఖరా
గ్రంబుల జలంబులు విచ్చిన్నంబులు గావించియపారంబయినరసాతలంబుఁ బ్రవే
శించి భూమిం బాడగనునవనరంబున. 416

క. శరనిధిలోన మహోగ్రామరకంటకుఁ డెదురఁ గాంచె శ్ర మఖమయగాత్రిక్
ఖరవిదళితకులగోత్రిక్, ధరణికళత్రిక్ గవేషరథాత్రిం బోత్రిన్. 417

వ. ఇట్లు పొడగని దైత్యుండు రోషభీషణాకారుం డై. 418

మ. గడ సారించి యసహ్యవిక్రమనమగ్రస్ఫూర్తితో వేయఁగా
నది దప్పించి వరాహమూర్తి నిజదంష్ట్రాగ్రహతిం ద్రుంచె బెం
పొడవం గోధమదాతిరేకబలశౌర్యోదారవిస్తారం
పదఁ బంచాన్యము సామజేంద్రుఁ జల మొరప్పం ద్రుంచుచందంబునన్. 419

మ. దితిహాధీశుని నీగతిం దునిమి యురద్వృత్తిం దదీయాంగళో
ణితపంకాంతగండతుండుఁ డగుచు శ్ర నిర్విఘ్నండు దా నొప్పె వి
స్తృతసంధ్యాంబుదధాతుచిత్రితసముద్గీర్తప్రక్షమాభృద్గతిక్
క్షీతి దంష్ట్రాగ్రమునక్ ధరించి జలరాశిం బాసి యేతేరఁగన్. 420

తే. బాలశీతాంశురేఖావిభాసమాన, ధవళదంష్ట్రాగ్రమున నున్నరధరణియొప్పె
హరికి నిత్యానపాయినైయెనలక్ష్మి, నెరయఁ బూసినకస్తూరినికర మనఁగ. 421

— ❖ ❖ ❖ — శ్రీమజ్జవరాహమూర్తిని బ్రహ్మాదులు స్తుతించుట. — ❖ ❖ ❖

వ. అట్టియజ్ఞ పోత్రిమూర్తిం జూచి కమలాననప్రముఖు లిట్లని స్తుతియించిరి. 422

సీ. దేవ జితం జితం శ్ర తే పరమేశ్వర, జితయజ్ఞభావనశ్రుతిశరీర
కారణసూక రాకారుండ వగునీకు, నతిభక్తి మొక్కెద శ్ర మయ్య వరద
భవదీయరోమకూపములందు లీనంబు, లై యుండు నంబుధు శ్ర లట్టియధ్వ
రాత్మక మై తనరారునీరూపంబు, గానంగ రాదు దురహర్ తులకు
తే. నట్టిసీకుఁ బ్రణామంబు శ్ర లాచరింతు, మఖలజగదేకకీర్తి దరయానువ రి
భవ్యచారిత్ర పంకజప్రపత్తనేత్ర, చిరశుభాకార యిందిరాచిత్తచోర. 423

వ. అని పెండియు నిట్లు స్తుతియించిరి. 424

సీ. త్వక్కున నఖలవేదములు రోమంబుల, యందు బర్హిస్సులు శ్ర నక్షులందు
నాన్యంబు ప్లాదంబురలందుఁ జాతున్వోత్ర, కలితంబు లగుయజ్ఞకర్తములును
స్సుక్కు తుండంబున శ్ర స్రవము నానీకను ని, డాపాత్ర ముదరకోటరమునందుఁ
గర్జరంధ్రంబులగ్రహపాత్ర చమనముల్, గళమునందు నుపనత్రులును జిహ్వఁ

1 'నగుచుఁ బూసినకస్తూరినిగమ మనఁగ' వ్రా. ప్ర.

2 ఇందులకు మూలము 'చమసాః కర్జర ధేరిప్రాత్రిత మాస్యే గ్రసనేగ్రహస్తతే య శ్చ

తే. దగుఁ బ్రవర్ణ్యపాత్రయును దంతంబులందుఁ
బ్రాయణీ¹యోదయనులు శిరమున నవన
హాపమునఁ బంచప్రాణముల్ శ రూఢి యగుచు
నభ్య యపసభ్యమును నగ్నిరచయన మయ్యె. 425

వ. వెండియు ముఖంబువలనఁ బ్రాశ్చిత్తారణ్యగ్నిహోత్రహవిర్భక్షణంబులును సభి
వ్యక్తిక్షయ, రేతంబున సోమంబును, నవస్థానంబున నవనంబులును, ధాతు
పుల నప్తనంస్థులును, సంధుల సర్వయాగంబులు నై యొప్పుచుండు. 426

క. హవరూపివి హవనేతపు, హవభోక్తపు నిఖిలహవభరలాధారుఁడవు
హవరక్షకుఁడవు నగునీ, కవితథ మగునుతు లొనర్తు శ మయ్య ముకుందా. 427

తే. సత్త్వగుణమున సద్భక్తి రసంభవించు, భక్తియుతముగఁ జిత్తంబురభవ్యమగును
హృదయపద్మంబునందుల శ నెఱుంగఁబడిన, యట్టిసికు నమస్కారశ్రమయ్య వరద.

మ. అరవిందోదర తావకీనసితదంతప్రాగ్రావలగ్నక్షమా
ధరనద్యభినదాటవీయుతసమస్తస్త్వోతలం బొప్పె భా
సురకాసారబలావతీర మదవరచ్చుండాలరాడ్డంతశే
ఖరసంసక్తపత్రపంకజము రేఖం బొల్పు దీపింపఁగన్. 429

వ. మఱియును. 430

మ. చతురామ్నాయవపుర్విశేషధర చంద్రచత్సూకరాకార నీ
సితదంతప్రాగ్రవిలగ్న మైనధర రాశిజల్లం గులాగేంద్ర రా

ర్వణంతే భగవ న్నగ్నిహోత్రమ్ || దీక్షాసుజన్మోపసదశ్శిరోధర స్త్వం ప్రాయణీయోదయనీయదం
ప్రేః | జిహ్వప్రవర్ణ్య ప్రవ శీర్షకం క్రతో స్సభ్యాపసభ్యం చితయోఽ సవో హితే || సోమస్తురేత
స్సవనాన్యవస్థితీః సంస్థావిభేదా ప్రవదేహ ధాతవః | సర్వాణి సత్రాణి శరీర సద్ధయ స్త్వం సర్వయజ్ఞక్రతు
రిష్టిబద్ధనః? దీనికీ బయి తెనుఁగు కొంత యందంద విరుద్ధముగాఁ గానిపించుటచే నచ్చుప్రతులందు

‘శ్రవణాన్యలిలములఁ జమస ప్రాశ్చిత్రముల్, గళమున నిష్టిత్రికంబు జిహ్వఁ

తే. దగుఁ బ్రవర్ణ్యము నగ్నిహోత్రములు నీదు, చర్వణంబున సభ్యాపసభ్యులు త్ర
మాంగ మనువులు చయనము లగుఁ గిటిక, యనుచు నులియించి రత్తతీ యజ్ఞ విభుని.

వ. వెండియు ముహుర్ముహుర్భగవదావిర్భావం బుదీక్షణీయేష్టి యగునీదుదంప్తీలు ప్రాయణీయం బను
దీక్షానంతరేష్టియు నుదయనీయం బనుసమాప్తేష్టియు యుష్మద్రేతంబు సోమంబును ద్వదీయావస్థా
నంబుప్రాతస్సవనాదులునీదుత్వజ్ఞాంసాదిసప్తధాతువులగ్నిష్టే మోక్యహోడశివాజపేయాలిరాత్రా
ప్రోర్యామంబు లనుసంస్థా భేదంబులును ద్వాదశాహోదిరూపంబు లైనబహుయాగసంఘాతరూపంబు
లు నగుసర్వసత్త్రింబులు భవదీయశరీరసంధులు ససోమాసోమంబు లగుయజ్ఞక్రతువులు నీవ మఱి
యును నీవు యజనబంధనంబులచే నొప్పుచుండు వదియునుం గాక? అని మాలమునకును
శ్రీధరవ్యాఖ్యకును ననుగుణముగా నొకపాతము గూర్పబడె నని తోచెడిని.

1 ‘ఉదయనీయ’ మని శబ్దరూపము.

జితశృంగోపరిలగ్న మేఘముగతిం శ జెల్వారె విద్యజ్జనాం
చితహృత్పల్వల¹కోల భూరమణ లశక్మీనాథ దేవోత్తమా.

431

సీ. సమధికస్థావరజంగమాత్ క మైన, వసుమతీచక్ర మరవక్రలీల
సుద్ధరింపుము కరుణోపేతచిత్తుండ, వగుచు నసన్మాత శ యయ్యె ధరణి
మాత యా పెట్లని శమదిఁ దలంచెదవేనిఁ, జర్చింప మాకు విశ్వమున కీవు
జనకుండ వగుట యుత్తమత్పత్ని భూదేవి, యగుట మాకును దల్లియయ్యెనిపుడు
తే. ధరకు నీతోడఁగూడ వందన మొనర్చు, మరణియందును యాజ్ఞకుఁ శ డగ్నినిలుపు
కరణి మీతేజ మీధరాశకాంతయందు, నిలువ ధరణి పవిత్రయై శ నెగడఁ గాన.

వ. అదియునుం గాక.

433

చ. తలఁప రసాతలాంతరగతక్షీతిఁ గ్రమ్మట నిల్వినట్టి
కలితన మెన్న విన్యము శ గాదు సమస్తజగత్తు లోలిమైఁ
గలుగఁగఁ జేయు టద్భుతము శ గాక మహోన్నతి నీ వొనర్చుపెం
పలరినకార్యముల్ నడవ శ నన్యలకుం దరమే రమేశ్వరా.

434

చ. సకలజగన్నియామకవిశ్వాణలీలఁ దనర్చునట్టినం
దకధర తావకస్ఫురదురదారత మంత్రసమర్థుఁ డైనయా
జ్ఞకుఁ ³డరణిక్ హలతాళనుని శ నిల్వినకై వడి మన్నివాస మా
టకుఁ దలపోసి యీక్షితి దృఢంబుగ నిల్పితి వయ్య మాధవా.

435

చ. సలలితవేదశాస్త్రమయశౌకరమూర్తిఁ దనర్చుచున్ రసా
తలమున నుండి వెల్వడునురదారత మేను విదుర్చుఁ దత్సటో
చ్చలితశివాంబుబిందువుల శ సాధుజనస్తపసత్వలోకవా
సుల మగుమేము దోఁగి పరిశుద్ధి వహించితి మయ్య మాధవా.

436

ఉ. విశ్వభవస్థితిప్రళయశేషలయందు వికారసత్త్వమున్
విశ్వము నీవ యై నిఖిలవిశ్వము లోలి సృజింపు దిందిరా
ధీశ్వర యీశ కేశవ త్రయీమయ దివ్యశరీర దేవ నీ
శాశ్వతలీల లిట్టి పని శ సన్నతి సేయఁగ మాకు శక్యమే.

437

సీ. పంకజోదర నీ వరపారకర్తుండపు, భవదీయకర్తముల్ శ పార మెయ్ద
నెఱింగెద నని మది శ నిశ్చయించినవాఁడు, పరికింపఁగా మతిభ్రష్టు గాక
విజ్ఞానియే చూడ శ విశ్వంబు నీయోగ,మాయాపయోనిధి శమగ్న మౌటఁ
దెలిసియుఁ దమబుద్ధి శ దెలియనిమూఢుల, నే మన నఖిలలోకేశ్వరేశ

తే. దాసజనకోటి కతిసౌఖ్యరదాయకములు, వితలకరుణానుభాతరంగితము లైన
నీకటాక్షక్షణములచే శ నెఱయ మమ్ము, జూచి సుఖులనుజేయవేరనుభగచరిత.

క. అని బ్రహ్మవాదు లగున, స్తునివర్చులు భక్తియోగమున వినమితు లై

మనమున మోదము ముప్పిరి, గొనఁ బొగడిరి ఖురవిదళితగోత్రం బోత్రిన్.

ఉ. అంతట లీలవోలె జగదాత్ముఁడు యజ్ఞవరాహమూర్తి య
త్యంతగభీరభీషణమరహార్ణవతోయచయంబులన్ ఖురా
క్రాంతముఁ జేసి కన్తుట ధరరాతల మప్పులమోఁద నిల్పి వి
శ్రాంతి వహింపఁ జేసి గుణశాలి దిరోహితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 440

ఉ. మంగళ మైనయీకథ సమంచితభక్తిఁ బఠింప విన్నవా
రిం గరుణార్ద్రదృష్టిఁ గని శ్రీహరి సాలఁ బ్రసన్నుఁడౌను స
త్సంగతుఁ డైనవిష్ణుఁడు ప్రసన్నుఁడు దా నగునేని వారికిన్
మంగళముల్ లభించు ననురమానము లే దది గాక వెండియున్. 441

చ. హరి నిజదాసకోటికి గురహాశయుఁ డై రమియించు నట్టిన
త్పరుషుల కిష్టవస్తుపరిపూర్ణమనోరథసిద్ధి గల్గు ను
స్థిర మగు చున్న మోక్ష ముత్తరచేతిది యై చెలు వారు నన్న న
స్థిరతరతుచ్చవస్తువులు శ నేకుటుటల్ మఱి చెప్ప నేటికిన్. 442

ఉ. కాన సరోజలోచను జగత్సవనీయకథాసుధారసం
బానినయట్టిజహ్వ యితరరానుకథాలవణోదకంబులం
బానము సేయఁ జూచునె నురవర్చమహీజమరందపానశో
భానయశాలి యైనమధురపప్రభుఁ డేగునె వేఁపచెట్లకున్. 443

క. అని మైత్రేయమునీంద్రం, డనఘుఁడు విదురునకుఁ జెప్పినట్టితెఱుం గ
ర్జునపాత్రునకున్ వ్యాసుని,తనయుఁడు వినిపించి మఱియుఁ శ దగ ని ట్లనియెన్.

క. అని చెప్పిన¹మైత్రేయునిఁ, గనుఁగొని విదురుండు వల్కు శ ఘనతర మగునా
దనుజకులాంతకుచరితము, విని తనియదు నామనంబు శ విమలచరిత్రా. 445

చ. సవనవరాహమూర్తికథ శ సర్వము నీదయ వింటి వెండియున్
వివరముగా వినం బలుకశ్రవే గుణసాంద్ర మునీంద్రచంద్ర మా
ధవగుణకీర్తనామృతవిరతానముఁ గర పుటాంజలిన్ వెనం
జవిఁ గొన కేల మాను జనశంతతికిన్ భవతాపవేదనల్. 446

వ. కావున. 447

సీ. శ్రీహరి యజ్ఞవరాహరూపముఁ దాల్చి, మించి హిరణ్యాక్షుఁ శ ద్రుంచె ననుచు
నప్పుడు మునినాథ శ చెప్పితి నాతోడ, నవ్వరాహంబు దంఠ్రపౌగ్రమునను
ధరణి నెబ్బంగిని శ ధరియించె హరికి హి, రణ్యాక్షుతోడ వైరమున కేమి
కారణ మనుర నేరగతి సంహరించె దా, నింతయు నెఱిగింపు శ మిద్ధచరిత
తే. యనిన మైత్రేయముని విదురునకు ననియె, హరికథాకర్ణనమునఁ బెంపారునీకు

జన్మ ఫలసిద్ధియగుటకునందియంబు, వలదు హరిమాయవిధికై నశవశమె తెలియ.

క. అనఘాత్మ నన్ను నీ వడి, గినయీకథ ధృవుడు విష్ణుశక్తి రసపరతం

దనరిననారదు నడుగ న, తని కతఁ డెఱిగింప హరికర్తా శ్రవణమునన్. 449

క. దండధరుఁ బెల్పు డాకాలఁ ర దన్ని ధృవుడు, నిందు సందును నాసికి నెక్కె నట్టి
విష్ణుసంక్షీర్తనం బరశవిందభవుడు, దివిజులకుఁ జెప్పె నది నీకుఁ ర దేటపఱుతు.

వ. ఆకరింపుము.

451

ఘోష మైత్రేయమహామని విదురునకు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులవృత్తాంతం బెఱిగింపుట.

నీ. బలిసి దక్షప్రజాశపతితనూభవ దితి, సంతానవాంఛితరచింత వాడను

నొకనాఁడు పుష్పసాయకశరనిర్భిన్న, భావ యై విరహతాపమున వచ్చి

పతిసమాగమవాంఛ ర ప్రభవింప నిజనాథు, సన్నిధి నిలిచి యరస్థలితనియతి

నగ్నిజిహ్వండును ర యజరధీశుండును, నగువిష్ణుఁ దనచి త్తమందు నిలిపి

తే. తగఁ బయస్సున నగ్ని హోత్రంబు సేసి

కమలహితుఁ డస్త్రశైలసంగతుఁడు గాఁగ

హోమశాలాంగణమునఁ గూర్చున్నవిభునిఁ

గశ్యపునిఁ గాంచి విమలవారక్యముల ననియె.

452

చ. గజవిభుఁ డుద్ధతి న్ననఁటిరకంబములక విదళించులీలఁ జి

త్తజుఁడు ప్రసూనసాయకవిరతానముచేత మదీయచిత్తముక

గజవిజి సేసి పెన్వగలఁ ర గాఢియ వెట్టఁగ నాథ నీపదాం

బుజములఁ గాన వచ్చితిఁ బ్రభుత్వ మెల్లర్పఁగ నన్నుఁ గావవే.

453

వ. అదియునుం గాక నాతోడినవతు లెల్లను భవత్కృపావిశేషంబున గర్భాధానం

బులు వడసి నిర్భరానందంబున నుండం జూచి శోకవ్యాకులితచిత్త నై యున్న

నన్ను రక్షించుట పరమధర్మంబు నీవు విద్వాంసుండవు నీయెఱుంగనియర్థంబు

గలదే నీపంటిమహానుభావు లయిననత్పురుషు లార్తు లైనవారికోర్కులు వ్యర్థం

బులు గా కుండఁ దీర్చుట ధర్మ పథం బని వెండియు నిట్లనియె.

454

క. పతిసమ్మానము వడసిన, నతులకు నభిమతఫలార్థసంసిద్ధియు నూ

ర్జితయశముఁ గలిగి లోక, స్తుత మై చెలువారు చుండుఁ ర జువ్వె మహాత్మా. 455

క. తనధర్మ పత్నివలనను, మునుకొని తాఁ బుత్ర గూపకమున నుదయించుక

విను దీపమందు ముట్టిం, చినదీపము రెండు గావె ర శిఖియొకఁ డయ్యున్. 456

క. కావున నీయర్థమ యా¹త్మా వై పుత్ర యని వేదరతతులం దోలిక

వావిరిఁ బలుకుట వినవే, ధీవర ననుఁ గావు మధికరదీనం గరుణన్. 457

చ. చరకరుణామతిక దుహితృవత్సలతం దనరారునట్టిమ

ద్గురుఁ డొకనాఁడు మమ్ముఁ దనశకూతుల నందఱఁ బిల్చి మీమనో

హరు నెఱిగింపుఁ డిత్తుఁ గమరేలాననలార యటన్న నందులోఁ
బురుషవర్ణ్య యేము పదురమువ్వుర మర్తిలి నిఁ వరింపమే.

458

క. దితి యిగతఁ గామవిమో, హితమతి బహువచనముల హృదీశునిఁ బలుకకా
ధృతిఁ గృపణురాలి నిజప్రియ, నతిఁ గని కశ్యపుఁడు వలికె శ నల్లాపమునన్.

వ. సీవు చెప్పినయట్ల పురుషులకు నంగనలవలన ధర్మార్థకామంబులు సిద్ధించుఁ గర
ధారుండు నావచేతం బయోధిఁగడచుచందంబున గృహమేధి సర్వాశ్రమవాసుల
నరసి రక్షించుచు నిజాశ్రమంబున వ్యసనార్ణవంబుఁ దరియించు నట్లు సేయుపురు
షునందుల నర్థంబు భార్య భార్యయందు సకలగృహకార్యభారంబునం జేర్చి పురు
షుండు నిశ్చింతంజే నుఖయించు చుండు మఱియు నితరాశ్రమదుర్జయంబులైన
యింద్రియశత్రువర్గంబుల భార్యాసమేతుం జైనగృహస్థుండు దుర్గాధిపతి యైనరా
జు శత్రుసంఘంబుల జయించుచందంబున లీలామాత్రంబునం జయించు నిట్టి
సీకుం బ్రత్యుపకారంబు సేయ సకలగుణసంపన్ను లగునత్పురుషులు నూతేండ్ల
కును జన్మాంతరంబులకు నైన సమర్థులు గా రనిన మముఖోటివారలు సేయ నో
పుదురే యైన సీమనంబునం గలదుఁగింబు దక్కు మని యిట్లనియె.

460

తే. తరళలోచన సీవు సంరతానవాంఛఁ, జేసి వచ్చితి వాఁ గులశీలవర్త
నములుగలభార్యమనముననమరుకోర్కిఁ,దవిలి తీర్చుట పతికిఁ గర్తవ్యమరయ.

మ. తరుణీ యొక్కముహూర్త ముండు మిది సంరధ్యాకాల మిక్కాలమం
దరయక భూతగణావృతం డగుచుఁ గామామారాతి లీలక వృషే
శ్వరయానంబున సంచరించుట నభారవ్యం బయ్యె నీయుగ్రవే
శరమింపంగ నిషిద్ధకర్త మగు నేరలా ధర్మము విడఁగన్.

462

మ. అరవిందానన వీడె నీమఱఁది లీలలాటోపరుద్రక్షమా
చరఘంఘూనిలధూతపాంసుపటలరచ్చన్నుండు ధూమ్రైకదు
ర్భరవిద్యోతవికీర భీషణజటారబద్ధుండు భస్మావలి
ప్తరుచిస్ఫారసువర్ణవర్ణుడును నై శ భాసిల్లు నత్యుగ్రుఁ డై.

463

క. అనలసుధాకరరవిలో, చనముల వికసింపఁ జేసి శ సమధికరోషం
బునఁ జూచు చున్నవాఁ డదె, వనితాబంధుత్వ మరయ శ వలవదు సుష్మా.

464

క. అతనికిఁ దలపోయ హితా, హితులును సమ్మాన్యులును విశహితులు నతిగ
ర్హితులును లే రీశుండు సమ, మతియును నిఖలైకభూతశ్రమయుఁ డై యుండున్.

క. కాపున మద్భాత భవ, ద్వేవరుఁ డని తరుణి సీమరదిం జూడకు మా
దేవాదిదేవుఁ డ్రిజగ, త్పావను నిఖలైకనేత శ భగవంతు హరున్.

466

వ. ఏమును సత్పురుషు లైనవిద్వాంసులును భుక్తభోగం బై దూరతోన్యస్తం బైన
పుష్పమాలికయునుం బోలె నమృహాత్మునిచరణారవిందవందనాభిలాషిణి యైన
యవిద్యాదేవి ననుసరించి వర్తింతు మదియునుం గాక.

467

- సి. ఎవ్వనికరుణ బ్రహ్మాండ్రాదిదిక్పాల, వరు లాత్మ పదవై భ్రమములఁ దనరి
 రెవ్వనియాజ్ఞ వ్రహ్మించి వర్తించును, విశ్వనేత్ర యగునశ్వద్య యెపుడు
 నెవ్వనిమహిమంబు శ్రీ లిట్టి వట్టివి యని, తర్కింప లేవు వేదంబు లయిన
 నెవ్వని సేవితంబు శ్రీ రెల్లవారును సమా, నాధికరహితుఁడై శ్రీ యలరు నెవ్వఁ
 తే. డట్టిదేవునిఁ ద్రిపురసంహారకరుని, సస్థిమాలాధరుండు భిక్షుకౌశనుండు
 భూతిలిప్తాంగుఁడు గ్రహరేతభూమి, వాసుఁ డనియు హసించెడుశ్రీవారు మఱియు.
- క. ధర శునకభోగ్యమును నిహ, పరదూరము నై నతను పురపాదేయముగా
 నెఱి నమ్మి వస్త్రమాల్యా, భరణంబు లలంకరించుశ్రీపామరజనులున్. 469
- క. ఘననిర్భాగ్యులుగా మదిఁ, గను మని యీరీతిఁ బ్రియకుఁ శ్రీ గళ్యపుఁ డెఱింగిం
 చిన దితి గ్రమ్మఁ బలికెను, మనసిజసాయకవిభిన్నమానస యగుచున్. 470
- క. మునుకొని లజ్జావనతప, దన యై ప్రాణేశుకొంగుఁ శ్రీ దాలిమి దూలం
 బెనఁగొనియె వారకామిని, యనువున వినిపిద్ధక ర్తమం దభిముఖి యై. 471
- వ. ఇట్లు సేసిన భార్యానిర్బంధంబునకుం దొలంగ నేగక యీశ్వరనమస్కారం బొనరిం
 చి యేకాంతంబున నిజకాంతాసంగమంబు దీర్చి సంగమాసంతరంబున వార్చి
 స్నాతుం డై ప్రాణాయామంబును జేసి విరజంబును సనాతనంబును నైనబ్రహ్మ
 గాయత్రి జపియించె నంత. 472
- క. దితియును నిషిద్ధకర్త, స్థితికై మదిలోన సిగ్గు శ్రీ చిట్టాడఁగ నా
 నతపదన యగుచు నాపశు, పతివలనిభయంబు గల్గి శ్రీ పరమప్రీతిన్. 473
- వ. 1కళ్యపుం గనుంగొని యిట్లనియె సమస్తభూతపతి యైనపరమేశ్వరుండు నాచేసిన
 యపరాధంబు నహించి మద్గర్భపరిపాలనంబు సేయుంగాక రుద్రుండును మహా
 త్ముండును స్వయంప్రకాశుండును నలంఘ్యుండును సకామజనఫలప్రాపకుండును
 నిష్కామజనమోక్షప్రదుండును న్యస్తదండుండును ధృతదండుండును దుష్టశిక్ష
 కుండును బరమాత్ముండును జగదంతర్యామియు నిర్గుణుండును నిష్కామండును
 భక్తసులభుండును భగవంతుండును నగునప్పరమేశ్వరునకు నమస్కరించెద మ
 టియు వడ్డునైశ్వర్యసంపన్నుండును జగదభ్యర్తయు మహానుగ్రహశీలుండును
 నిర్దయపరిపాల్యవధూరక్షకుండును సతీదేవీపతియు నైనయానర్వేశ్వరుండు
 నన్ను రక్షించుం గాత మని నన్నుతించి. 474
- క. అర్భకులు లేని దగుటను, గర్భము నిజనాథువలనఁ శ్రీ గమలానన కా
 వియ్యూత మైనఁ గర్త వి, నిర్భరపరితోష మాత్మ శ్రీ నెలకొన నుండెన్. 475
- వ. అంతఁ గళ్యపుండు దత్కాలనముచితసంధ్యావందనంబులు దీర్చి. 476
- క. ఆచెలువగర్భచిహ్నము, లేచినఁ బరితోష మాత్మ శ్రీ సేపారక మా
 రీచి తగ నిజతలోదరి, జూచి యకర్తమున కాత్మ శ్రీ స్రుక్కుచుఁ బలికెన్. 477

- మ. నతి నీ వేగతి నింద కోడక మనోజాతేక్షుకోదండని
 గ్రతనారాచపరంపరాహతవిశీర స్వాంత వై పాపనం
 గతి లజ్జాభయధర్ముల్ విడిచి దుశ్శాసనంబు నాతో రమిం
 చితి బల్లిక వెలయాలికై వడిని దుశ్శీలక్రియాలోలతన్. 478
- వ. అ ట్లగుటంజేసి. 479
- 1క. సతి విను భూతగణప్రే, రితు లై రుద్రానుచరులు శ పృథుశక్తిసమ
 న్వితు లుగ్రకర్తు లతిశౌ, ర్యతములు భద్రానుభద్రు శ లనునామములన్. 480
- క. పరగినదర్శద్ధతు లి,ద్దలు గొడుకులు నీకుఁ బుట్టి శ ధరణికి వేఁ గై
 నిరతము బుధజనపీడా, పరు లై వర్తింతు రాత్తరబలగర్వమునన్. 481
- తే. అట్టిదుష్కర్తులకును మరహత్తు లలిగి, విశ్వవిదుఁ డైనహరికిని శ విన్నవింప
 నతఁడు కోపించి హరి కులిరశాయధమున,గిరుల నఱకినగతి వారి ధరణిఁగూల్చు.
- క. అని కశ్యపుఁ డెఱిగించిన, విని దితి భయ మంది చాల శ విహ్వలమతి యై
 తనహృదయేశుముఖాబ్జముఁ, గనుఁగొని యి ట్లనియె విగతరకాతుక యగుచున్.
- చ. ధర సుజనాపరాధు లగుతామసచిత్తుల కెందు నాయువున్
 సిరియు నశించి పోవు మృతి శ సేకుఱు శత్రులచేత నింత యా
 నరయఁగ నిక్కువంబు భవదా త్తజ లార్కుల కెగు 2సేసినం
 గరుణను వారు వారి మదిఁ శ కైకొని కావ ననుగ్రహింపరే. 484
- చ. అనవుడుఁ గశ్యపుండు గమరలానన కి ట్లను నింతి నీవు చే
 సినవిపరీతశిక్త ర్మునఁ శ జేకుఱె నిట్టియవస్థ దీనికిన్
 మనమునఁ దాప మొందుటను శ మాధవుపాదసరోజయు గ్గచిం
 తనమునఁజేసియున్ నను మురదంబునఁ గొల్చుటఁజేసియుం దగన్. 485
- తే. రమణి నీదునుతులలో హిరరణ్యకశిపు,వలన నుదయించువారిలోరవల ముకుంద
 పదసరోజాతవిన్యస్తభావుఁ డైన,తనయుఁ డుదయింపఁ గలఁ డతిరథా ర్థికుండు.
- వ. మఱియును. 487
- క. ఘనపుష్పం డన్వయపా, వనుఁ డగునప్సరాతమునిరవరకీర్తిలతల్
 వనజభవాండోదర మెల్లను నిండఁగఁ బర్వ బుధలరలాముం డగుటన్. 488
- తే. వామలోచన వినుము దుశ్శర్వర హేమ, మగ్ని 2పుటమునఁ బరిశుద్ధమై వెలుంగు
 నట్లు దుష్టాత్మసంభవుఁ శ డయ్య వంశ, పావనుం డగు హరిపాదభక్తుఁ డగుట.
- తే. అంచితాష్టాంగయోగ క్రియాకలాపు, లైనయోగీశ్వరులు నమృహనుభావు
 నతులశీలస్వభావవిరజాననరణి, దాముఁ జరియింప నా త్మలఁ శ దలఁతు రెపుడు.
- డి. ఆమహితా త్మకుండు నుగురణంబుధి భాగవతోత్తముండు ల

1 ఈపద్యము వ్రాతప్రతులం జూపట్టెడి. 2 'సేయుధూ, సురులక్రదగ్నిపాల్పడక
 శోభన హా హరిచేతించతన్' అ. ప్ర. 3 ధర్మమునఁ, 4 ముఖమునఁ.

క్షీమహిళాధినాథుఁ దులరసీదళదాముఁ బరేశు నాత్మహృ
తామరసంబునందుఁ బ్రమరదంబున నిల్చి తదన్యవస్తువుం
దా మదిలో హసించు హరిరదాన్యవిహారవినిశ్చితాత్ముఁడై .

491

వ. అట్టిసీపాత్మండు.

492

సీ. మహిత దేహాద్యభిరమానంబు దిగనాడి, చిరతరాలంపటశీలుఁ డగుచుఁ
బరసమృద్ధికి నాత్మభరితోషమందుచుఁ, బరదుఃఖమునకుఁ దాపమునఁబొందు
సివిశ్వ మంతయు శ నేవిభుమయ మని, యెవ్వనికరుణచే శ నెఱుంగ నయ్యె
నట్టియీశ్వరునకు శ నాత్మసాక్షికి మోద, మడరంగఁ జూచు సరసన్యదృష్టి
తే.నతనిదాఘాగ్రసమయంబునందునిఖిల,జంతుసంతాపమడఁగించురచంద్రమాడ్చి
నఖిలజగములదుఃఖంబు శ లపనయించు, రూఢి నాతఁ డజాతవిరోధి యగుచు.

1వ. మఱియు హరిభ్యాసనిష్ఠాగరిష్ఠం డగునమృహాభాగవతాగ్రగణ్యండు. 494

క. విమలాంతరంగబహిరం, గములను స్వేచ్ఛానురూపరకలితుం డగునా
కమలాధీశ్వరుకుండల, రమణీయముఖంబుఁ జూచుఁ శ బ్రమదం బెనఁగన్. 495

తే.మఱియుసీవిశ్వ మాహరిమయముగాఁగ, మనములోపలఁదలఁచునన్మనునిభుండు
మనుమహాత్ములలోనసీరమనుమఁడధికుఁ,డనఁగనుతికెక్కునంచుఁగరశ్యపుఁడువలుక.

క. విని తనతనయులు మధుసూ,దనుచే హతు లగుదు రనుచుఁ శ దనమనుమఁడు స
జ్జననుతభాగవతుం డగు, ననుచు మదిం జాల దుఃఖభరహర్షము లొదవన్. 497

వ. ఉండునంత నాదితియుఁ గశ్యపవీర్యసంభృతం బైనగర్భంబు దుర్భరతేజోభిరా
మంబును నన్యతేజోవిరామంబును దినదినప్రవర్ధమానంబును నై నివ్వట్టిల్ల నిజో
దరసితు లైనకుమారు లమరదమను లై వర్తింపఁగల రని చింతించుచు గర్భంబు
శతవర్షంబులు ధరియించి యున్నయనంతరంబ.

498

ఉ. ఆదితిగర్భమందు రుచిరరాకృతితో నొకతేజ మన్యతే
జోదమలీల వెల్వడి వశనుంధరయుఁ గగనంబు నిండి సం
ఘాదితపద్మ బాంధవనిశాకరదీప్తులు గల్గి సూచికా
భేదమహోగ్రసంతమసరభీషణ మైన భయాకులాత్ము లై .

499

చ. అమరగణంబు లెల్లఁ గమరలాసనుపాలికి నేగి తత్పదా
బ్జములకు మొక్కి యంజులులు శ ఫాలములం గదియంగఁ జేర్చి చి
త్తముల భయంబు సంభ్రమముఁ శ దార్కొన నిట్లని విన్నవించి రో
యమరకులాగ్రగణ్య దురితార్ణవతారణ సృష్టికారణా.

500

ఉ. సీవు చరాచరప్రచయనేతపు ధాతపు సర్వలోకపా
లావళిమాళిభూషణుఁడ శ వంచితమూర్తివి దేవదేవ వా
ణీవర యీయజాండమున శ సీవు నెఱుంగనియర్థ మున్నదే

భౌవమునం దలంపుము విశవన్నుల మమ్ము భవత్ప్రిపన్నులన్.

501

వ. దేవా 1కార్యరూపం బగుచేతనాచేతనాత్మకప్రపంచంబునకుఁ గారణుండ వైననీ చేత సమస్తభవనంబులును సృజియింపబడియె నీవు సర్వభూతాత్మభావవిదుండవు లోకనాథశిఖామణిభూతుండవు విజ్ఞానవీర్యుండ వవిద్యుంజేసి యిట్టిసప్తరూపంబు నొందితి గృహీతరజోగుణుండవు నీయందుఁ బ్రపంచంబు లీనంబై యుండు సుపక్వయోగంబు నొంది నిష్కాము లై ధ్యానంబున ని స్సరయుచు నిర్జితశ్వాసేంద్రియాత్ము లై భవత్ప్రిసాదంబు వడసినవారలకుం బరాభవంబు లెక్కడి వెవ్వనివాక్పాశబద్ధులై పశువులచందంబున నిశలజీవులు వర్తింతు రట్టిసీకు నమస్కరింతు (మహోరాత్రవిభాగాభావంబున లుప్తకర్మంబు లగు) లోకంబులకు నేమంబు గావింపుము శరణాగతుల మైనమమ్ముఁ గరుణాకటాక్షంబుల సీక్షించి రక్షింపుము కశ్యపువీర్యంబు దితిగర్భంబుననుండి సకలదిగ్విలయంబు నాక్రమించి దారువందులహుతాశనచందంబున (లీనంబై) ప్రవృద్ధం బగుచున్న దని విన్నవించినబృందారకసందోహంబులకు నానందకందళితంబుగా నరవిందనందనుం డిట్లనియె.

502

శుభా సనకసనందనాదులు వైకుంఠమున కరుగుట.

క. గీర్వాణులార యమ్మ, త్పూర్వజు లాత్మీయసుతులు శ పుణ్యులు విచర
న్నిర్వాణులు సనకాదులు, సర్వంకషశేముషీవిరచక్షణు లెందున్.

503

క. వారలు నిస్సృహు లగుచు న,వారణ భవనంబు లెల్ల శ వడిఁ గ్రుమ్మరుచున్
ధీరు లొకనాఁడు భక్తి, శ్రీరమణీశ్వరపదాబ్జరసేవానిరతిన్.

504

చ. చని చని కాంచి రంత బుధన త్తము లంచితనిత్యద్రివ్యశో
భనవిభవాభిరామముఁ బ్రపన్నజనస్తవసీయనామమున్
జననవిరామ మార్యజననన్నతభూమము భక్తలోకపా
లనగుణధామముం బురలరలామముఁ జారువికుంఠ ధామమున్.

505

ఉ. ఆమహనీయపట్టణమునందుల నుండెడువార లాత్మని
ష్కామఫలంబు సత్ఫలముగఁగాఁ దలపోసి ముముక్షుధర్ము లై
శ్రీమహిళాధిపాంఘినరసీరుహపూజ లొనర్చుచున్ మహో
ద్దామతదీయరూపములఁ శ దాల్చి నుఖించుచు నుండు రెప్పుడున్.

506

చ. విగతరజస్తమోగుణుండు శ విశ్రుతచారుయశుండు శుద్ధన
త్వగుణుఁ డజుం డనాది భగవంతుఁ డనంతుఁ డనంతశక్తియున్

1 'కార్యకారణరూపంబును జేతనాచేతనప్రపంచకారణంబును వై సమస్తభవనంబులు నీ చేతం గ్రువ్వంబడిన వనియు నీవుసర్వభూతాత్మభావుండ వనియు సుపక్వయోగంబునొంది నిష్కాములైనవారు ధ్యానంబున నరయుచురు నిర్జితేంద్రియాత్ములై' ప్రా. ప్ర. 2 'వాక్పాలంబుచే బాశబద్ధంబులై నపశువుల' అ. ప్ర.

నిగమచయాంతవేద్యుడు విగ్నిశ్చలనిర్లభర్త మూర్తియు
న్నగుహరిపేరఁ బెం పెనఁగు శ్రీ నన్నగరోపవనమ్ము లిమ్ములన్.

507

వ. మఱియుఁ గై వల్యశబ్దంబు మూర్తీభవించినతెఱంగునం బాలు పారుచు నై శ్రేష్ఠి
యసనామంబున నభిరామం బై సతతంబును సకలర్తుధర్తంబులు గలిగి యరిజనం
బులమనంబుల ఘనంబులుగ నీరిక లెత్తినకోరికలు సారికలు గొన నొసంగుచు
నితరతరురహితంబులును గామదోహనసహితంబులును బుష్పఫలభరితంబులును
నై తనర్చునం తానవననం తానంబులునమంచితవసంతసమయ సౌభాగ్యసంపదభిశో
భితవాసంతికాకుసుమవిసరపరిమళమిళితగళితమకరందలలితామోదముదితహృద
యు లై యఖండ తేజోనిధి యగువుండరీకాక్షుచరిత్రంబు లుగ్గడింప లేక ఖండిత
జ్ఞాను లయ్యును నిరతిశయవిషయసుఖానుభవకారణం బగుట నిందిరాసుందరీ
రమణచరణ సేవావిరమణకారి యై యున్న దని తలంచి తద్గంధస్రావకగంధవహు
నిం దిరన్మరించి నారాయణభజనపరాయణు లై చరియించునుందరీయుక్త
వైమానికులును వైమానికమానసోత్సేకంబునుం బౌరావత హంస సారస శుక
పిక చాతక తిత్తిరి మయూర రథాంగముఖ్యవిహంగకోలాహలవిరామంబునుం
గా నరవిందనయనకథాగానంబు లనూనంబులుగా మొరయ మదవదిందిదిర
సందోహకలితపుష్పవల్లీమతల్లికలును నకుంతితచరిత్రం డైనవికుంతనిలయుని
కంతంబునం దేజరిలువలసితతులసీదామంబుం గనుంగొని యీతులసీదామంబు
హరిమంగళగళవిలగ్నం బై యుండుసౌభాగ్యంబు వడయుట కేమితపంబు గావిం
చెనో యని బహూకరించుచందంబున నొప్పుచండనమందారకుందారవిందపున్నా
గనాగవకుళాశోకకురవకోత్పలపారిజాతాదిప్రసూనమంజరులును మంజరీపుంజ
రంజితనికుంజంబులయందు నుత్తుంగపీనకుచభారాకంపితమధ్యంబులుఁ గటితట
ఘటితకనక మేఖలాకలాపనినదోపలాలితనీలదుకూలశోభిత వృథునితంబభరాలస
యానహసితకలహంసమయూరగమనంబులు ననమశరకుసుమశరవిలసితంబు
నపహసించునయనకమలంబులుం గలిగిననుందరీసందోహంబులం దగిలి కందర్ప
కేళీవిహారంబుల నానందంబు నొందక ముకుందచరణారవింద సేవాపరిబ్రమర
కతవై డూర్యహేమమయవిమానారూఢు లై హరిదాసులు విహరించుపుణ్యప్రదే
శంబులును నిందిరాసుందరి త్రైలోక్యసౌందర్యఖని యైనమనోహరమూర్తిధరి
యించి రమణీయరణితమణినూపురచరణారవింద యై నిజహృదయేశ్వరుం డైన
నర్వేశ్వరునిమందిరంబునం జాంచల్యదోషరాహిత్యంబుగ వర్తింపం గరకమల
బ్రహ్మణీకృతలిలాంబుజాత యై తనలీడ కాంచనస్ఫటికమయకుడ్డప్రదేశంబులం
బ్రతిఫలింప శ్రీనికేతనునినికేతనసమూర్జనకైంకర్యంబ పరమధర్మం బని తెలుపు
చందంబునం జూపట్టుచు నిజవనంబునం దనరుసౌరభాభిరామంబు లగుతులసీదశ

దామంబుల నాత్మనాయకునిచరణారవిందంబుల నర్పించుచు నొసలిమృగమదపు
టనలున మనలుకొని¹ తుంపెనలుగునియుకురులనులలితతిల ప్రసూనరుచిరాభనానం
దనరు మోముఁదామర విమలసలిలంబులఁ బ్రతిబింబింప నిజమనోనాయకుచేతం
జంబితం బగుట గాఁదలంచి లజ్జావనతవదనయై యుండం జేయుప్రవాళలతికాకు
లంబు లై నకూలంబులు గలనడబావులును గలిగి పుణ్యంబునకు శరణ్యంబును
ధర్మంబునకు నిర్మలసానంబును సుకృతమూలంబునకు నాలవాలంబును నయి
పాలు పొందుచుండు.

508

చ. హరివిముఖాత్మ లన్యవిషయస్పృహచిత్తులుఁ బాపవర్తులు
న్నిరయనిపాత హేతువును శ సింద్యచరిత్రము నై నదుష్కథా
నిరతిఁ జరించువారలును శ నేరరు పొందఁగ నిందిరామనో
హరచరణారవిందభజనాత్మకు లుండెడుగొంది నారయన్.

509

వ. వెండియు.

510

చ. హరిఁ బరమేశుఁ గేశవు నశనంతు భజింపఁగ ధర్మతత్త్వధీ
పరిణతిసాధనం బగుస్వభావముఁ దాల్చినయట్టిమర్త్యుల
సరసిజనేత్రమాయను భృశశంబుగ మోహితు లై తదంఘ్రిపం
కరుహము లర్థిమైఁ గొలువఁ శ గానమిఁ బొందరు తత్పదంబునన్.

511

చ. మఱియు సరోరుహోదరునిశమంగళదివ్యకథానులాపని
ర్భరపరితోష బాష్పకణశబంధురచారుకపోలగద్గద
స్వరపులకీకృతాంగు లగుశవారలు నిస్సృహచిత్తులు న్నహం
కరణవిదూరులు న్నగుసురకర్తులయుండెడిపుణ్యవాసముల్.

512

వ. అందు.

513

మ. వరమై కుంతము సారసాకరము దిశ్యస్వర్ణశాలాంకగో
పురహర్త్యావృత మైనతద్భవన మంభోజంబు దన్తందిరాం
తరవిభ్రాజితభోగి గర్ణిక తదురద్యద్భోగపర్యంకమం
దిర వొందక వసియించుమాధవుఁడు దా శ నేపారు భృంగాకృతిన్.

514

వ. అంత.

515

మ. హరిచేఁ బాలిత మైనకాంచనవిమూలనారూఢ మైనట్టిన
త్పురుషాసీకముచేఁ దనర్చి విభవాశ్పూర్ణప్రభావోన్నతిం
గర మొప్పారుతదీయధామము జగత్కల్యాణమూర్తుల్ మునీ
శ్వరు లర్థిక నిజయోగశక్తిఁ బరిత్యజ్యస్వాంతు లై చెచ్చెరన్.

516

వ. డాయం జని.

517

చ. మరకతరత్నతోరణసమంచితకుడ్యకవాట గేహళీ

విరచితకక్ష్యపట్న మరగవిందదళాక్షవిలోకనోత్సవా

దరమతి నన్యముం గనక శ్ర దాఁటి యనంతరకక్ష్యయందు ని
ద్దటను దదీయపాలుర నురదారసమానవయోవిశేషులన్.

518

సీ. కాంచననవరత్నకటకాంగుళీయక, హారకేయూరమంగజీరధరులఁ
గమనీయసౌరభాగతమ త్తమధుకర, కలితనద్వనమాలికావిరాజి
తోరస్థులుల గదాధారుల ఘనచతు, రాష్ట్రముల నున్నతోర త్సాహమతుల
నారూఢిగోషానరలరుణితాక్షుల, భూలతాకాటిల్యగ్రఫాలతలుల

తే. వేత్రదండభిరాముల శ్ర వెలయునమ్ము

కుండశుద్ధాంతమందిరాలిందభూమి

నున్నయిద్దట సనకాదిరయోగివరులు

సూచుచును వృద్ధు లయ్యు నారసుభగమతులు.

519

క. ధీరతఁ బంచాబ్దములకు, మారకు లై కానఁబడుచు శ్ర మనమున శంకం

గూరక చతురాత్మ కు లని, వారితగమనముల జాయశ్రవచ్చిన నెదురన్.

520

క. శ్రీలలనేశ్వరదర్శన, లాలసు లై యేగుబుధలలాముల నతిదు

శ్రీలతఁ దగ్వచనప్రతి, కూలమతిం బోవ కుండఁ శ్ర గుటిలాత్మ కు లై.

521

క. వారించిన వారలు బృం, దారకు లీక్షించు చుండ శ్ర దారుణపటుగో

షారుణితాంబకు లై రొద, వారించుచు వారు నచటిరవారును వినఁగన్.

522

వ. ఇ ట్లనిరి.

523

చ. పరము ననంత భ క్తపరిపాలు 1 సుహృత్తము నిష్ఠు నీశ్వరే

శ్వరు భజియింపఁ గోరి యనిరవారణ నిద్దటు నేఁగి నిచ్చలున్

భరితముదాత్తు లై కొలువఁ శ్ర బాయక తద్భజనాంతరాయత

త్పరమతి మాకు నిష్ఠ డరిపడ్డదురాత్తుల నేడు గంటిరే.

524

వ. అని మఱియు సనకసనందనాదులు జయవిజయులం జూచి యి ట్లనిరి మీమనంబుల

స్వామిహితార్థంబై నిష్కపటవర్తనుల మైనమాఖోటులఁ గుహకవృత్తి గలయి

తరజనంబులు భగవత్పదనంబుఁ బ్రవేశింతురో యను శంకంజేసి కొందఱం బ్రవే

శింపం జేయుటయుఁ గొందఱ వారించుటయు దావారికన్వభావం బని వారింపం

దలంచితిరేనిఁ బ్రశాంతదివ్యమంగళవిగ్రహుండును గతవిగ్రహుండును భగవం

తుండును విశ్వగర్భుండును నైనయీశ్వరుండు ప్రాప్యంబును బ్రాపకంబును బ్రాప్త

యు ననుభేదతూన్యుండుగావున మహాకాశంబునందు ఘటపటాద్యాకాశంబులువే

ఱులేక యేకంబై తోఁచుచందంబున విద్వాంసు లగువా రమృతాత్ముని సకలాత్మ

భేదరహితునింగాఁ బొడగందు రదియునుం గాక లోకంబునందులరాజులు సావ

రాధు లయినకింకరజనంబుల నాజ్ఞాపించుచందంబున నీశ్వరుండు దండించునో
యనుభయంబునం జేసి వారిచితి మని తలంచితీ రేని భూసురవేషధారుల మైన
మాకును వైకుంఠనాయకుం డైననర్వేశ్వరునకును భేదంబు లే కుండుటంజేసి
శంక సేయం బని లే ది ట్లుట యెఱింగి మందబుద్ధుల రై మమ్ము వారించినయ
నుచితకర్తు లగుమీరలు మదీయశాపార్థు లగుదురు గావున భూలోకంబున
లోభమోహంబు లనుశత్రువులు బాధింపం బుట్టుం డని పలికిన. 525

క. వారలు విని తమమనముల, భూరిస్ఫుటచండకాండ్రపూగంబులచే
వారింప రానిభూసుర, దారుణవాక్యముల కులికి శ తల్లడపడుచున్. 526

క. పరితాపంబును బొందుచు, సరసిజలోచనునిభటులు శ సనకాదిమునీ
శ్వరులపదాంబుజములకుం, గర మర్ధిక్ మ్రొక్కి నిటలభుటితాంజలు లై. 527

వ. ఇ ట్లనిరి. 528

మ. వరయోగీశ్వరులార మమ్ము మది నోర్వ నిట్లు మీ రన్నని
ష్ఠురవాక్యంబుల కింక మామనములన్ శ శోకింపఁగా రాదు స
త్పురుషశ్రేణిఁ బరాభవించినవృధాభూతాత్ములన్ మమ్ము మా
దురితం బింతకుఁ దెచ్చె మీఁద శుభముం శ దూకొందు మే మారయన్. 529

వ. అని యె ట్లంటి రేని. 530

ఉ. మీకరుణావలోకనస్రమేతులఁ గా మముఁ జేయఁ జిత్తముల్
దూకొనె నేని మాచనవుఁ శ ద్రోయక యీఁ దగు లోభమోహముల్
గైకొని పుట్టుచోట నవశకంజదళాక్షునినామవిస్తృతిం
బైకొన కుండ దాననె శుభం బగు మీఁదిమదీయజన్మముల్. 531

వ. అనునమయంబున. 532

మ. హరి సర్వేశుఁ డనంతుఁ డాకలకలం శ బాలించి పద్మాలయా
సరసాలాపవినోదసౌఖ్యరచనల్ శ సాలించి శుద్ధాంతమం
దిరమాణిక్యకవాటముల్ గడచి యేతెంచెం బ్రపన్నార్థిసం
హరుఁ డై నిత్యవిభూతిశోభనకరుం శ డై మానితాకారుఁ డై. 533

వ. మఱియును. 534

చ. శరనిధికన్యకామణియు శ సంభ్రమ మొప్పుఁగఁ దోడ రా మనో
హరనిజలీలమైఁ బరమహంసమునీంద్రగవేషపాదపం
కరుహములన్ వినూత్నమణిశకాంచననూపురమంజుఘోషముల్
వరుసఁ జెలంగ నార్యజనరవంధ్యుఁడు యోగిజన్మకసేవ్యుఁ డై. 535

చ. కరమణిపేమకంకణనిరకాయర్పుణంకృతు లుల్లసిల్ల న
చ్చర లిడుహంసపక్షునితరచామరగంధవహోచ్చలత్పుధా

కరరుచిరాతపత్రనుభరగప్రవిలంబితహారవల్లరీ
సరనగళత్తుపాకరణజాలవిరాజితమంగళాంగుఁడై.

536

వ. మఱియును.

537

సీ. నిఖలముసింద్రవరీతనస్థితప్రసన్నాననాంబుజముచే శ నలరువాఁడు
విశ్రుతన్నహార్ద్రాగ్రవిక్షణనిజభక్తజనగుహశయఁడనఁ శ దనరువాఁడు
మానితశ్యామాయశమానవక్షమున నం, చితవైజయంతి రాజిల్లువాఁడు
సతజనావసక్తపాశమృతతరంగితము లై, భాసిల్లులోచనాబ్రజములవాఁడు

తే. నఖలయోగీంద్రజనసేవ్యుఁ శ డైనవాఁడు
సాధుజనముల రక్షింపఁ శ జాలువాఁడు
భువనచూడావిభూషణభూరిమహిమ
మించువైకుంఠపురము భూషించువాఁడు.

538

సీ. కటివిరాజితపీతకాశేయశాటితో, వితతకాంచీగుణద్యుతి నటించ
నాలంబికంఠహారావళిప్రభలతో, శాస్త్రభరోచులు శ గ్రంధుకొనఁగ
నిజకాంతిజితతద్రోజకర్ణకుండల, రుచులు గండద్యుతుల శ ప్రోదిసేయ
మహనీయనవరత్నమయకిరీటప్రభా, నిచయంబు దిక్కుల శ నిండఁబర్వ
తే. వై న తేయాంసవిన్యస్త్రవామహస్త, కలితకేయూరవలయకంఠకణము లొప్ప
నన్యకరతలభ్రమణీకృతానుమోద, నుండరాకారలీలారశవింద మమర.

539

వ. మఱియుఁ జరణారవిందమంజుకింజల్కపుంజప్రభారంజితతులసీమరందబంధురగం
ధానుబంధనుగంధిగంధవహాస్వాదకలితసేవాతత్పరు లై చనుడెంచుయోగీంద్రు
లకు మానసానందకారియు బహిఃకరణాంతఃకరణపరితోషప్రకర రోమాంచరుచి
దాయకంబును బ్రభాపూర్తియుక్తంబును నగుమూర్తితోడ నిజసౌందర్యవరకళా
వినిర్జితశ్రీరమణీసౌందర్యభాసమానుం డగుచుఁ బాదచారి యై యఖిలవిశ్వ
గురుం డైననర్వేశ్వరుండు వేంచేసె నప్పడు.

540

చ. స్థిరశుభలీల న ట్లరుగుశ్రదెంచినయవ్వభువిద్రుమారుణా
ధరనవపల్లవస్ఫురదుదంచితకుందరుచిసి తైకనుం
దరవదనారవిందము ముగదంబునఁ దప్పక చూచి యమ్మునీ
శ్వరులు నిజాత్మలం దనివి శ సాలక వెండియుఁ జూచి రిమ్ములన్.

541

చ. నునిశితభక్తిఁ దన్నుఖముఁ శ జూచినచూడుకలు ద్రిప్ప లేకయుం
గనుఁగొని రెట్లకేలకు నరకల్పవభక్తవిధూతభేదముల్
మునిజనచిత్తమోదములు శ ముక్తినివాసకవాటభేదముల్
వినుతవినుతనూపురితవేదము లమ్మహనీయుపాదముల్.

542

చ. కని నఖపద్మరాగమణిశకాంతివిభాసితపాదపద్మము
ల్లనములయందుఁ గీల్కొలిపి శ లబ్ధమనోరథయుక్తు లై పునగ

- క. పునరభివందనంబులు విభూతి దలిర్ప నొనర్చి యోగమా
ర్గనిరతిచిత్తులుకా వెదకి శ కానంగ చేనిమహానుభావునిన్. 543
- మానసమున నిలిపిరి త,ద్ధ్యానాస్పదుఁ డైనవానిఁ శ ద త్వజ్జలకుం
గాన నగువాని భక్తజ,నానందకరైకమూర్తి శ నలరినవానిన్. 544
- వ. మఱియుం జత్తురింద్రియగ్రాహ్యం బగుదివ్యమంగళవిగ్రహంబు ధరియించి
యున్నపురుషోత్తము నుదాత్తతేజోనిధిం జూచి సనకాదు లిట్లని స్తుతియించిరి.
—ఇతి సనకాదులు నారాయణదేవుని స్తుతియించుట. ఇతి—
- చ. వనజదళాక్ష భక్తజనవత్సల దేవ భవత్సుతుండు మ
జ్జనకుండు నై నపంకరుహాశాతుండు మాకు రహస్య మొప్పుఁ జె
ప్పినభవదీయమంగళగర్భీరపరిగ్రహవిగ్రహంబు నే
మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా. 546
- నీ. దేవ దుర్రసులకు శ భావింప హృదయసంగతుండ నై యుండియుఁ శ గానఁబడవు
కడఁగి నీదివ్యమంగళవిగ్రహంబునఁ, జేసి నమంచితార్శ్రీతుల నెల్ల
జేకొని సంప్రీతశ్చిత్తులఁగాఁ జేయు, దతిశయకారుణ్యరమణిఁ దనర్చి
కమలాక్ష సర్వలోక ప్రజాధిప ¹భవ,దనుదర్శనాభిలాషానుతాప
- తే. విదితదృఢభక్తియోగప్రవీణు లగుచు, నర్థిమై వీతరాగు లై నట్టియోగి
జనమనఁపంకజాతనిరవణ్ణమూర్తి, వని యెఱుంగుదు రయ్యని శ న్నాత్మవిదులు.
- క. యుక్తిం దలఁచ భవద్వ్యతిరీక్తము లై నట్టియితరదృఢకర్తృబుల్
ముక్తిదము లయిననీపద,భక్తులు తత్కర్తృములను శ బాటింప రిలన్. 548
- ఉ. కాపునఁ గీర్తనీయగతశ్శల్కషమంగళతీర్థకీర్తిని
శ్రీవిభవప్రశస్తనుచరిత్రుండ నై నభవత్ప్రదాబ్జసే
వావిమలాంతరంగబుధశవర్గ మనర్గళభంగి నన్యముకొ
భావమునం దలంచునె కృపాగుణభూషణ పాపశోషణ. 549
- చ. పరమతపోవిధూతభవరూపుల మై చరియించుమాకు నేఁ
డరయ భవత్ప్రదాశ్రీతుల శ నల్గి శపించిన భూరిదుష్కృత
స్ఫురణ ననత్పైకపరిభూతుల మై నిజధర్మహాని గా
నిరయము నొందఁగా వలసె శ నేరము వెట్టక మమ్ముఁ గావవే. 550
- చ. కర మనురక్తి షట్పదము శ గమ్రసుగంధమరందవాంఛచేఁ
దర మిడి శాతకంటకవృతస్ఫుటనవ్యతరప్రసూనమం
జరులను డాయుపోలిక భృశం బగువిఘ్నములకొ జయించి నీ
చరణసరోజముల్ గొలువ శ నస్తుతి వచ్చితి మయ్య కేశవా. 551
- చ. అలరుభవత్ప్రదాంబుజయరగార్పిత మై పెను పొందునట్టియా

తులసి పవిత్ర మైనగతిఁ శ్ర దోయజనాభ భవత్కథాసుధా
కలితము లైనవాక్కుల నశక్ లక్షయై క్షిని విన్నఁ గర్ణముల్
విలసితలీలమై భువిఁ బరవిత్రము లై విలసిల్లు మాధవా.

552

చ. మహితయశోవిలాసగుణశమండన సర్వశరణ్య యింద్రియ
స్పృహలకుఁ గాన రాక యత్రసీకుసుమద్యుతి నొప్పుచున్ననీ
సహజశరీర మిప్పుడు భృతశంబుగఁ జూచి మదీయదృక్కు లిం
దహహ కృతార్థతం బొరసె శ్ర చమృత మొక్కెడ మాదరింపవే.

553

క. అని సనకాదులు దత్పద, వనజములకు మొక్కి భక్తివశమానను లై
వినిపించిన గోవిందుఁడు, మునివరులం జూచి పలికె శ్ర ముదితాత్మం డై.

554

ప. ఈయిరువురు జయవిజయాభిధానంబులు గలమదీయద్వారపాలకులు మీరు మి
మ్ముం గైకొనక మదీయాజ్ఞాతిక్రమణు లయి చేసినయపరాధంబునకుఁ దగినదం
డంబు గావించితి రది నాకు నభిమతం బయ్యె నదియునుం గాక భృత్యవర్గంబు
సేయునపరాధంబు స్వామిదియ కాన యీతప్పునకు మాననీయుండ నైననన్ను
మన్నించి ప్రసన్ను లగుదురు గాక యని వెండియు ని ట్లనియె.

555

చ. తనువునఁ బుట్టినట్టిబెడిగదం బగుకుష్ఠమహాగదంబుచే
వనరి తదీయచ ర్తము విరవర్ణత నొందినరీతి భృత్యు లొ
ప్పనిపని సేసినక విభులు శ్ర బంధురచారుయశంబుఁ బేరుఁ బెం
పును బెడి పోయి దుర్యశముఁ శ్ర బొందుచు నుందురు లోకమందులన్.

556

చ. అలవడ నాకు మీవలన శ్ర నబ్బినతీరసుకీర్తనీయన
ల్లలితవినిర్మలామృతవిరలాసయశోవిభవాభిరామ మై
వెలయువికుంత నామ మపరవిత్రమనశ్శృపచాధమాదిలో
కులచేవి సోఁకఁ దత్త ణమ శ్ర కోరి పునీతులఁ జేయు వారలన్.

557

తే. అట్టిసేను దలంప మీయట్టిసాధు, జనుల కపకార మర్థిఁ జేరసిన మదీయ
బాహుసము లైనఁ ద్రుంతు నుత్సాహలీల, నన్న నితరులమీమ్రాలశనెన్న సేల.

క. ధరణిసురోత్తమసేవా, పరిలబ్ధం బయినయట్టిపాతకనాశం
కరనిఖిలభవనపూత, స్ఫురితాంఘ్రిసరోజతోయశములు గలనన్నున్.

559

క. అలఘుమతి విరక్తునిఁ గాఁ, దలంపక నిజశుభకటాక్షుదామకకలితా
ఖిలసంపద్విభవశ్రీ, లలనారత్నం బురస్థనలంబును జెందున్.

560

చ. క్రతువులు సేయుచో శిఖముఖంబున వేలుచునట్టిసద్భుత
ప్లుతచరుభక్షణ ముదముఁ శ్ర బొందదు నిస్సృహధర్తమార్గసం
గతుఁ డగుభూసురోత్తముముఖంబున వేడ్క భుజించునయ్యవి
స్తృతకబళంబునక మనము శ్ర తృప్తి వహించినరీతి నిచ్చులన్.

561

సీ. సతతంబు నప్రతిహతయోగమాయావిభూతిచేఁ బ్రఖ్యాతిఁ శ బొందు నేను
నేమహినురులసరమిద్దనిర్లపాద, నలినరజోవితానములు భక్తి
హాటకనవరత్నకోటీరమునఁ దాల్చు, నట్టి నాచరణాంబుజాంబువులను
దవిలి ధరించి సరద్యుకపునీతాత్మలై, రర్థిఁ జంద్రావతంసాదిదేవ

తే. చయము లెవ్వఁడు బ్రాహ్మణజనులు దమకు
నపకృతుల్ నేసిలేని మా శ్రీ అలుగఁ డతఁడు
విప్రులను నన్నుఁ గాఁగ భావించునతఁడు
ధర్మపదతి నాప్రియతముఁడు వాఁడు.

562

ఉ. గోవితతిఁ ధరాదివిజ్రకోటిని నన్నును దీనవర్గమున్
వావిరి భేదబుద్ధిఁ గనురవార లధోగతిఁ బొంద నందు నా
శీవివరోషవిస్ఫురణఁ శ జెంది కృతాంతభటుల్ మహోగ్రగృ
ధ్రావలివోలఁ జంచువుల శ సంగము లుద్ధతిఁ జింతు రెప్పుడున్.

563

చ. ధరణిసురోత్తముల్ బహువిధంబులఁ దమ్ముఁ బరాభవించినన్
దరహాసితాస్య లై యతిముగ్ధంబున నిచ్చులుఁ బూజ నేయుచున్
సరసవచోవిలాసముల శ సన్నతి నేయుచుఁ దండ్రి నాత్మజుల్
గర మనురక్తిఁ బిల్చుగతిఁ శ గైకొని పిల్చినవారు నానముల్.

564

క. వినుఁ డయ్యనఘచరిత్రుల, కనయముఁ బ్రియతముఁడ నగుచు శ నమ్ముడువోడున్
మును నన్ను భృగువు దన్నినఁ, గనలక పరితోషయుక్తిఁ శ గైకొంటిఁ గడే.

సీ. పొలుచునా¹చిత్తమంధులయభిప్రాయంబు, దెలియంగలేక యురదృష్టతులగుచుఁ
గడఁగి మీయూనతిఁ శ గడచినఁ దద్దోష, ఫలము వీరలకు సంప్రాప్త మయ్యె
మునులార నాచిత్తమున నున్న తెఱఁగును, నిట్టిద భూమిపైఁ శ బుట్టి వీర
లచిరకాలమున నార్యంతికంబునకును, నరుడెంచునట్లుగా శ ననుమతింప

తే. పలయుననియమ్ముకుండుండురవలుకుటయును, వినిమనంబునసనకాదిరమునివరేయ్య
లమ్మహాత్మునిమ్మదులభాసామృతంబుఁ, దవిలి కోలియు రోషసంరదమ్మ లగుచు.

సీ. మునివరుల్ దమచిత్తములఁ దృప్తి బొందక, పంకజాతాక్షుఁడు శ వలికినట్టి
పరిమితగంభీరబహుళార్థదురవగా, హములును విస్ఫురదజనుధోష
మానమాధుర్యసరమన్వితమ్ములు విని, రత్తతబ్దరోషనిరకాయములును
నైనవాక్యములకు శ నాత్మలఁ బరితోష, మంది యిట్లనిరి నేరయ్యమున మనల

తే. నొడయఁ డిప్పుడు నందించినయో తలంప, నర్థి నిందించినయో మత్కృత్తైకదండ
మునకు సంకోచమందియోయనుచు సంశయ్యాత్మ లగుచువివేకించినయంతలోన.

క. నలినాక్షుఁడు దమడనఁ గృప, గలిగినభావంబుఁ దెలిసి శ కౌతుక మొలయం
బులకీకృతాంగులై యుత్కలికన్ హరించి నిటలరఘుటితాంజలులై.

568

- క. భరితనిజయోగమాయా, స్ఫురణం దనరాదునతివిభూతియు బలముం
బరమోత్కర్షముఁ గలయీ, శ్వరునకు నిట్లనిరి మునులు శ సద్విసయమునన్.
తే. పొలుపు దీపింప నిత్యవిభూతినాయ, కుండపు భగవంతుండపు ననగఘండపు నీవు
మత్స్యతం బిష్టు నీ కభీరమత మటంటి, వీశ భవదీయచారిత్ర శమెఱుంగఁదరమె.
- ఉ. దేవగణాలి కెల్లఁ బరశదేవత లై తనరారునట్టివి
ప్రావలి కాత్మనాయకుండ శ వై పెను పొందిననీకు నీధరా
దేవత లెల్ల నెన్న నధిరదేవత లై రఁట యెట్టిచోద్యమో
దేవ సమస్తపావన సురధీజనతావన విశ్వభావనా. 571
- చ. కమలదళాక్ష నీవలనఁ శ గల్గినధర్మము దావకావతా
రముల సురక్షితం బగుఁ దిరంబుగ నీశ్వర నిర్వికారత
త్వమునఁ దనర్చుని న్నరయఁ దత్ఫలరూపముఁ దత్ప్రధానగో
వ్యము నని పల్కు చుందురు కృతపామయలోచన పాపమోచనా. 572
- చ. మహిఁ దలపోయ నెవ్వనిసగమగ్రపరిగ్రహమున్ లభింప ని
స్సప్రహమతు లై మునీశ్వరులు శ మృత్యుభయంబునఁ బాతు రట్టిన
సహితవివేకశాలి గుణమండన నీ కిల నన్యనత్పరి
గ్రహ మది యెట్టిచోద్యము జగత్పరిపాలన నిత్యభేలనా. 573
- నీ. సతతంబు నరారిజనశిరోలంకార, పదరేణువులు గలరపద 1 నేడు
జలజకింజల్కనిశ్చందమరందలో, భాగత బ్రమర2 నారయకివిధమున
ధన్యజూర్పితోదంచితతులసికా, దామంబునకు నిజగ్రాహ మగుచు
భాసిల్లుభవదీయశపాదారవిందముల్, విలసితభక్తి సేవించు చుండఁ
- తే. గమలనయన కృపావలోకనము లొలయ, నర్ధి 3 జూడపు భాగవతానురక్తిఁ
జేసి భవదీయమహిమంబు శ చిత్ర మరయ, చిరశుభాకార యిందిరారచిత్రచోర.
- మ. చిరభాగ్యోదయ దేవదేవ లలితశ్రవత్సలక్ష్యాంగ యీ
వరవిప్రాసుపదైకపుణ్యరజమే శ వర్ణింప నీమేని కా
భరణం బంటివి సర్వలోకులకు విశ్రప్తశ్రేణిమాహాత్మ్య మీ
వెఱుంగం జెప్పట కై ధరించితి గదా శ యెన్నం బునీతాకృతిన్. 575
- వ. అదియునుం గాక. 576
- నీ. ధర్మమూర్తివి జగత్కర్తృవు నగునీవు, పోవంగఁ దగువారిఁ శ బోవవేని
నవిరళవేదోక్త శ మగుధర్మమార్గ మ, సన్తార్గ మగుఁ గాన శ సత్త్వగుణవి
శిష్టుండ వగుచు నీరజీవరాసులసేమ, మరసి రక్షింతు నీ శ దైవశక్తి
చేతను ధర్మ విరూపాక్షుల దండించు, నీకు సంచిత మైనశనిగమధర్మ
తే. మార్గనాశకరంబులు శ మదికి నింపు, గావు విప్రులయందు సరత్కరుణ మెఱిసి

ఘనతః బలికినవినయవార్యకృములు నీకు, యు క్తమగుచుండునతతంబు రభ క్తవరద.

వ. అ ట్లయినం బరులయెడ వినయంబులు వలికినఁ బ్రాభవహాని యగు నని తలం
చితివేని. 578

తే. విశ్వమున కెల్లఁ గర్తవు శ విశ్వనిధివి, విశ్వసంరక్షకుఁడవు నై శ వెలయునీకుఁ
గడఁగిప్రాభవహాని యొక్కడిది దలఁప,వినయములునీకు లీల లై శ వెలయుఁ గాన.

తే. మునుల మగుమమ్ము నతిమోదశ్రమునను నీవు, సత్కరించుట లెల్ల స్రజ్జనపరిగ్ర
హార్థమై యుండుఁ గాదె మశహత్త యొకటి, విన్నవించెద మీజయశ్రవిజయులకును.

తే. అలిగి యేము శపించినయంతకంటె, బెడిద మగునాజు సేయ స్రభీష్ట మేనిఁ
జేయు మది గాక నమధికశ్రీ దనర్పఁ, జేసి రక్షించి^{జ్ఞ}తేని రక్షింపు మీశ. 581

వ. అ ట్లయిన మాకుం బ్రియం బగుం గావున ననపరాధులు నతినిర్లాంతఃకర
ణులు నై నవీరలకు నస్మృతంబులు వలికితి మేనియు మ మ్మయినం జిత్తంబుకొలంది
నాజ్ఞాపింపు మని కరకమలంబులు మొగిచి కృతాంజలు లై యున్నమునులం
గరుణార్ద్రదృష్టిం గనుంగొని. 582

క. అనఘుఁడు భగవంతుం డి, ట్లనియె^క మునులార వీర శ లనయము భువికిం
జని యచట నసురయోని^క, జనియించి మహోగ్రలోభశనంగతు లగుచున్. 583

క. దేవజనావళి కుపహతిఁ, గావించుచు నిఖిలభువనశకంటకవృత్తి^క
జీవించుచు నాయెడ నం,భావితవై రానుబంధశభావను లగుచున్. 584

క. ఆహవముఖమున నను సతి,సాహసమున నెదిరి పోరి శ చక్రనిశితధా
రాహతిఁ దెగి వచ్చెద రు,త్సాహ మెలర్పంగ నాదుశనన్నిధి కంతన్. 585

వ. అదియునుం గాక. 586

క. నను వైరంబున నై నను, మనమునఁ దలఁచుటను నాసశమక్షమున మదా
నన మీక్షించుచు నీలుట, ననఘాత్తుకు లై వసింతు శ రస్తత్ప్రదవిన్. 587

క. వినుఁ 1డిలమీఁద నిఁ కెన్నఁటి,కిని బుట్టువు లేదు వీరికిని మీరలు వ
ల్కినయట్ల నాదుచిత్తము,ననుఁ దలఁతుం గాన మీమశనంబుల నింకన్. 588

ఉ. దీనికిఁ జింతఁ దక్కుఁడు సుశ్రీజనపుంగవులార నావుడు
న్నానలినాననాత్మజు లశనంతునిభావము దా మెఱింగి పెం
పూనినవేడ్కఁ దేలి తెలి శ వొందినచిత్తముల^క నుతించి రం
భోనిధిశాయి నార్తజనశపోషణభూషణుఁ బాపశోషణున్. 589

వ. మఱియును. 590

ఉ. ఆననకాదు లంతఁ బులశకాంకురముల్ నన లొత్త బాష్పధా
రానుభగాక్షు లై మునిశ్రరణ్యవరేణ్య నగణ్యు దేవతా
గ్రేసరుదివ్యమంగళశ్రరీరముఁ జారుతదీయధామము^క

భాసురలీలఁ జూచి నవశపద్మదళాక్షునకున్ వినన్ములై.

591

క. తమపలికినభాషణములు, కమలోదరు!వాక్యసరణి శ గాఁ దలఁచుచు నె
య్యమునన్ వైష్ణవలక్ష్మిం, బ్రమదంబునఁ బ్రస్తుతించి శ పరమేశ్వరుచేన్.

592

క. ఆమంత్రితులై తగ నిజ,ధామములకుఁ జనిరి వారు శ దడయక లక్ష్మీ
రాముఁడు జయవిజయుల నభి,రామంబుగఁ జూచి పలికె శ రయ మొప్పారన్.

క. మీ రసురయోనియం దని,వారితలులై జనన మంద శ నలసెను సే దు
ర్వారబలాధ్యుడ నయ్యును, వారింపఁగ నోప విప్రశనచనము లెందున్.

594

క. అది గాన దనుజయోనిం, బదపడి జనియించి మద్విశ్రవణుల రై మీ
మది నెపుడు నన్నె తలఁచుచు, వదలక నాచేతఁ జచ్చి శ వచ్చెద రిటకున్.

595

ఉ. పొం డని యాన తిచ్చి హరి శ పుల్ల సరోరుహపత్ర నేత్రుఁ డా

ఖండలముఖ్యదిగ్విరనిశ్కాయకిరీటలసస్త్రణిప్రభా

మండితపాదపీఠుఁడు రరమారమణీమణి దోడ సేగుచే

నిండినవేడ్క సేగె నిజశనిర్మలమందిరపుణ్యభూమికిన్.

596

వ. అంత.

597

క. నిజ తేజోహాని గ జయ,విజయులు ధరఁ గూలి రపుడు శ విహ్వలు లగుచుం
ద్రిజగముల సురవిమాన,వ్రజముల హాహరవంబు శ గ్రంధుగఁ జెలఁగన్.

598

క. వారలువో దితిగర్భా,గారంబున నున్నవారు శ గడఁగి తదీయో
దారఘనతేజ మిపు డని,వారణ మీతేజ మెల్ల శ వమ్ముగఁ జేసెన్.

599

ఉ. ఇంతకు మూల మాహరి రశమేశ్వరుఁ డర్థి నొసర్చుకార్యముల్

వంతలై సర్వభూతభవశ్రవృద్ధినిాశనహేతుభూతుఁ డా

ద్యంతవికారశూన్యుఁడు దశయానిధి మీయెడ మేలు సేయు నీ

చింత దొఱంగి వే చనుఁడు శ చేకులు మీఁద మనోరథార్థముల్.

600

క. అని వనజాసనుఁ డాడిన, విని తద్వృత్తాంత మెఱిఁగి శ విబుధులు నాకం
బున కేఁగిరి దితి నిజనా,ధునిమాటలు దలఁచి యపరితోషముతోడన్.

601

—ఁఖి జయవిజయులు దితియందు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులై పుట్టుట. ఁఖి—

తే. ఇంతి తనసుతుల్ సురలఁగారెంతురనుచు,దలఁచుచుండంగ నంత వశత్సరశతంబు
ససఁగ నటమిఁదఁ గనియెఁ గశశ్యపునిదేవి, యఖిలలోకై కకంటకురై ననుతుల.

వ. అయ్యవనరంబున.

603

తే. ధరణి గంపించెఁ గులపర్వతములు వడఁకె

జలధులు గలంగెఁ దారకాశవళులు డుల్లె

గగన మగతెను మ్రొగ్గె దిశ్కరులు దిశల

మిడుఁగులు చెదరెఁ బిడుగులు శ పుడమిఁ దోరఁగె.

604

- సీ. హోమానలంబులగ్రహమంబు లడఁచెను, బ్రతికూలవాయువుల్ శ బలసివీచెఁ
దరువు తెల్లడ విటరతాటంబు లై కూలె, గ్రహతారకావళికాంతి మాసె
బెరిసి మొగిల్లు నెత్తురువాన గురిసెను, మెఱుంగులు దెసల మీఁ ర్రిటు గొలిపె
స్వర్భానుఁ డొగి నపర్యమున భానునిఁ బట్టె, నైకొని చిమ్మచీకట్లు పఱ్వె
తే. మొనసి కుక్కలు మొటిఁగెనుఁమోరలె త్తి, పగలునక్కలువాపోయిఖగములార్
రవములిచ్చెనుదేవతాశ్రప్రతిమలొరగె, గన్నులనునశ్రుకణములుగ్ర గ్రందుకొనఁగ.
- క. మొదవులు నెత్తురుఁ జీమును, బిదికెఁ గార్దభరవంబు శ భీషణ మయ్యెక
మద ముడిగెఁ గరులకటములఁ, బొదివెఁ దురంగములవాల్గముల నిప్పు లొగిన్.
- క. గుహలు రొద లిచ్చెఁ బాప, గ్రహమిత్రతఁ జెంది వక్రగతులను సౌమ్య
గ్రహములు ప ర్తించెను దు, సప్తహతేజోదితితనూజశ్రనంభవవేశన్. 607
- మ. భయదప్రక్రియ నట్లు దోఁచినమహోత్సాహతంబు లీక్షించి సం
క్షయకాలం బని కాని సాధుహననోగ్రకూరదేవాహితో
దయనంక్షోభము గా నెఱుంగక సమశ్రస్తప్రాణితంబు స
దృఢయ మందెఁ సనకాదియోగిజనముల్ శ దక్కఁ బుధేంద్రోత్తమా. 608
- వ. అట్లావిర్భవించినయనంతరంబ. 609
- మ. కులశైలాభశరీరముల్ దనర రగ్గోనాథులత్సుగ్రదో
ర్భల మొప్పుం బదఘట్టనఁ ధర సలింఠపఁ రత్న కేయూరకుం
డలకాంచీకటకాంగుళీయకకిరీటస్వర్ణ మంజీరని
ర్మలకాంతుల్ దులకింప నా తరుచిచే శ మందీకృతార్కాంశు లై. 610
- వ. ఉన్న సమయంబునం గశ్యపుండు నిజతనూభవులఁ జూడం దలంచి దితిమందిరంబు
నకుఁ జనుదెంచి సుతులం గనుంగొని వారలకు నామకరణంబు సేయం దలంచి.
- చ. దితిజతరంబునందుఁ దనశ్రతేజము ము న్నిడినట్టిపుత్తు న
ద్భుతచరితుఁ హిరణ్యకశిపుం డనుపేరుఁ బ్రసూతివేశ నా
దితి మును గన్నపట్టి రవిశ్రేణునిఁ గాంచనలోచనుండు నా
హితమతిఁ బేరుఁ బెట్టి చనిరయెఁ నిజనిర్మలపుణ్యభూమికిన్. 612
- వ. అయ్యవసరంబున నతులతేజోవిరాజితుం డైనహిరణ్యకశిపుండు హిరణ్యగర్భవర
దానగర్వంబునను దుర్వారపరిపంథిగర్వనిర్వాపణాఖర్వభుజావిజృంభణంబునను
నిఖిలలోకపాలాదుల జయించి (స్వవశం బొనర్చి) సంతృప్తాంతరంగుం డై యెం
దునుం దనకు మృత్యుభయంబు లేక నిర్భయండ్లై సుఖం బుండెఁ దలొసఁదరుం
డైనహిరణ్యాక్షుండు ప్రతివాసరంబుఁ జండవేదండశుండాదండమండితభుజాదం
డంబున గదాదండంబు ధరియించి తన్ను నెదిరి కదనంబు సేయం జాలినయరివీ
రునిం గానక భూలోకం బెల్లఁ గ్రుమ్మరి దివంబునకు దాడివెట్టి యందు సవ
విముఖు లయినబర్హిర్ముఖులం గనుంగొని వసజాననవరప్రదానంబుఁ జింతించి !

తులు సెలంగ నహితులు గలంగ సుమహితవై జయంతికాదామం బభిరామం
బై వెలుంగ జరణంబుల మణినూపురంబులు మొరయ నిజ దేహద్యుతి దిక్కు
లం బిక్కటిల్లం జనుడెంచువానిం గని విభీతచిత్తు లయి దేవతాగణంబులు గరు
డునిం గని పటచునురగనికరంబులుంబోలె నిజనివాసంబు లర్క నివాసంబులు
గాంచనావాసంబులుం గా నొనర్చి యెక్కడి కేనియుం జనిన. 613

ఉ. శౌర్యము వోవఁ దట్టి నిజసాధనమున్ దిగ నాడి విక్రమా
దార్యపరాక్రమక్రమము శ్రీదవ్వంగ భీతిలి పాటి రక్కటా
కార్యముఁ దప్పి నాకు లని శ్రీకొని యార్చి సుమేరుపర్వత
స్థైర్యుడు వార్ధిఁ జొచ్చె నతిదర్పితభూరిభుజావిజృంభి యై. 614

వ. ఇట్లు సొచ్చిన. 615

క. వరుణునిబలములు దనుజే, శ్వరు తేజముఁ దేటి చూడఁ శ్రీ జాలక శౌర్య
స్ఫురణము సెడి యెంచేనియుఁ, బటచెం దజ్జలధిమధ్యశ్రభాగమునందున్. 616

క. అమరారివిపులనిశ్శ్వాసములం బ్రభవించినట్టిరజలనిధికల్లో
లములను విపులగదాదం,డమునం బో నడిచె నతిదృఢం బగుశక్తిన్. 617

చ. మఱియును నమృహజలధిరమధ్యమునన్ సురవైరి పెక్కువ
త్సరములు గ్రీడ నల్పి రిపురసైన్యవిదారణశౌర్యఫేలనా
పరతఁ జరించి యవ్వరుణశపాలిత మైనలనద్విభావరి
పురమున కేఁగి యందుఁ బరితపూర్ణత నున్నపయోధినాథునిన్. 618

వ. మఱియును. 619

సీ. యాదోగణాధీశుఁ శ్రీ డగుచుఁ బాతాళభువనపరిపాలుఁడై శ్రీ తనరు చున్న
వరుణునిఁ గనుఁగొని శ్రీ పరిహసితోక్తుల, నిట్లను విశ్వమం శ్రీ దెన్నఁ గలుగు
నకలలోకై కపాతలకులలో నతిబలా, ధికుఁ డని జగము నురతింపఁ దగిన
శూరుండ విపుడు నీరపారుష మొప్పుంగఁ, గదనరంగమున నశ్రీ సైదిరి చూడు

తే. నీభుజావిక్రమంబును శ్రీ బ్రాభవంబు
నడఁతు నని పల్కుటయు విని శ్రీ యభివిభుఁడు
పగటజయమును వృద్ధియు శ్రీ బలము నాత్మ
బలముఁ దలపోసి దనుజుతో శ్రీ బవరమునకు. 620

క. నమయము గా దని తనచి, త్తమునం గలరోషవహ్నిఁ శ్రీ దాలిమి యనుతో
యములం దగ నార్చుచు నుప, శమితోక్తులఁ బలికె దనుజున త్తముతోడన్. 621

చ. మనమున శాంతిఁ బూని నియతమంబున సంగర ముజ్జగించి యే
మనయము నున్నవార మిపు శ్రీ డాహవకేళిఁ జరింప రాదు నీ
ఘనభుజవిక్రమస్ఫురితరగాఢవిజృంభణమున్ జయింపఁ జా

లినప్రతివీరు లెవ్వరును శ లేరు ముకుందుడు దక్క నెక్కడన్.

622

చ. గొనకొని యమ్మహాత్ముడు విశకుంతపురంబున నున్నవాడు దా
నని మొనఁ బెక్కుమాటు లభిరయాతుల నోలి జయించి శ క్తిపెం
పున సడినన్నవీరుఁ డని శ భూజనకోటి నుతింప విందు వే
చను మతఁ డిచ్చు నీకు నని శ సర్వముఁ దీతెడు నంతమోడటన్.

623

ఉ. నిందకు నోర్చి యాజి మొన శ నిల్వఁగ నోపక వీఁగి పాటునీ
పందల వెంటఁబెట్ట మగతపంతమె సర్వశరణ్యుఁ డై నగో
విందుడు దీర్చు నీవని విశవేకవిహీన చనంగ నోపుడే
నందుల కేఁగు మాతఁ డమరారులఁ బోర జయించు నిచ్చలున్.

624

వ. అదియునుం గాక.

625

క. పురుషాకృతిఁ బ్రతియుగమునఁ, బురుషోత్తముఁ డవతరించి శ భూరిభుజావి
స్ఫురణఁ దుప్పనిశాటుల, హరియించుచు నుండు మునిగ్రణార్చితపదుఁడై.

626

ఉ. కావున నావిభుం దొడరి శ కయ్యము దయ్య మెటుంగఁ జేసి ర
క్షోవర సీభుజాబలముఁసాం పటి మేదినిఁ గూలి సారమే
యావలి కాశ్రయం బగుదు శ వచ్చటి కిప్పుడ యేగు దేని నీ
చేవయు లావు నేర్పడును శ జెప్పఁగ నేటికి మోఁదికావ్యముల్.

627

చ. అని వరుణుండు వల్కిన దుర్రాగ్రహ మెత్తి హిరణ్యలోచనుం
డనయము మానసంబున భ్రయం బొకయింతయు లేక సంగరా
వని నెదిరింతు నేఁ డమరశ్రవరను దుష్టవిమర్దనుఁ జనా
ర్దను ననుచుకొ వికుంతనగరశ్రుటనంచితమార్గవ ర్తి యై.

628

క. చనునవనరమున నారద, మునివరుఁ డెదు రేఁగుదెంచి శ ముదము.దలిర్పక
దనుజేంద్ర యెందుఁ బోయెద, వని యడిగిన నారదునకు శ నతఁ డిట్లనియెన్.

చ. సరసిరుహోదరుం దొడరి శ సంగర మే నొనరించి యిందిరా
వరుని ననంతఁ ద్రుంచి సురశ్రవై రికులంబుల కెల్ల మోదవి
స్ఫురణ ఘటింపఁ జేయుటకుఁ శ బూని వికుంతపురానువర్తి నై
యరిగెద నన్న నమ్మునికుర్రులొగ్గణి దానవనాథు కిట్లనున్.

629

చ. గురుభుజుఁ డమ్మహాత్ముడు విశకుంతపురంబున నేఁడు లేఁడు భూ
భరము వహింప నాదికిటిభావము దాల్చి రసాతలంబునం
దిరవుగ నున్నవాఁ డచటి శ కేఁగఁగ నోపుదువేని నేఁగు మం
దరయఁగఁ గల్గు నీకు నసురరాంతకుతోడిరణం బవశ్యమున్.

631

—❧— హిరణ్యాక్షుఁడు యజ్ఞవరాహం బగుహరి నెదిరించి పోరుట. —❧—

చ. అనవుడు దానవేంద్రుడు హుతాశనుక్త వడి మండి పద్మలో
చను నెదిరించువేడుకలు శ సందడిగొల్పు ననల్పతేజుఁ డై

- ఘనగడఁ గేలఁ బూని త్రిజగదభయదాకృతిఁ దాల్చి వ్రేల్చిడిం
జనియె రసాతలంబునకుఁ శ్ర జండభుజాబలదర్ప మేర్పడన్. 632
- వ. చని జలమధ్యంబున. 633
- క. దివిజారి యెదురఁ గాంచెను, నవిరళదంష్ట్రాభిరాము శ్ర నమరలలాముం
గువలయభరణోద్దామున్, సననమయ స్తబ్ధరోము శ్ర జలదశ్యామున్. 634
- వ. అయ్యవసరంబున సూకరాకారుం డైనహరియు. 635
- క. వనజరుచినన్నిభము లగు, తనలోచనయుగళదీ ప్తిఁ శ్ర దనరఁ దదాలో
కనముల దనుజాధీశుని, తనుకాంతి హరింపఁ జేసెఁ శ్ర దత్తణమాత్రన్. 636
- వ. మఱియు నయ్యాదివరాహం బవార్యశౌర్యంబున మాటు లేనివిహారంబునం
జరియించునట్టియెడ. 637
- సీ. తుద మొదళ్ల కుఁజిక్కఁగఁచునిసిపాఱఁగ మోరఁ, గులశైలములఁజమ్ముఁగొంతదడవు
బ్రహ్మాండ భాండంబునగిలి చిల్లులువోవఁ, గొమ్ములఁ దాటించుఁ శ్ర గొంతదడవు
జలధు లేడుచు బంకశ్రనంకులం బై యింక, ఖురముల మట్టాడుఁ శ్ర గొంతదడవు
నుడురాజసూక్ష్మదురనొక్కమూలకుఁ బోవఁ, గుఱుచవాలము ద్రిప్పుఁగొంతద
డవు. 638
- తే. గునియుఁ గుప్పించు లంఘించుఁ శ్ర గొప్పరించు
నెగయు ధరఁ ద్రవ్వు బొటియఁ గా శ్ర నేపు మిగిలి
దానపేద్రునిగుండెలు శ్ర దల్లడిల్లఁ
బంది మెల్లన రణపరిశ్రన్పంది యగుచు. 639
- వ. మఱియును, 639
- క. కనుఁగవ నిప్పులు రాలఁగ, సునిశితదంష్ట్రాగ్రయుతవశ్రసుంధరుఁ డగుచుం
దన కెదు రేతేరఁగ నీ, వనచర మేరితి నిపుడు శ్ర వనచర మయ్యెన్. 640
- క. అని యాశ్చర్యభయంబులు, దనమనమునఁ దొంగలింపఁ శ్ర దనుజాధిపుఁ డి
ట్లనియెన్ భీకరసూకర, తను వొంది చరించుదనుజుడ రాపహుతోన్. 641
- క. ఘనసూకర మూఢాత్మక, వనరుహసంభూతద త్తరవరదానమునం
గనినరసాతలగతభువి, యనయంబును నాయధీన శ్ర మై వ ర్తించున్. 642
- క. గొనకొని నీ వీధరణిం, గొని పోకుము విడుము కాక శ్ర కొని యేఁగెద వేఁ
గొనియెద సీప్రాణముఁ గై, కొను నావచనములు సలము శ్ర కొన నేమిటికిన్. 643
- క. మాయావి వగుచు నిప్పుడు, వాయక యీపుడమిఁ జోరశ్రభావంబున 1నీ
వీయెడఁ గొని పోఁ జూతునె, యాయత భుజబలముచేత శ్ర నడఁపక యనుచున్. 644
- సీ. అవిరళయోగమాయాబలంబునఁజేసి, యల్పపౌరుషమున శ్ర సలరునిన్ను
నర్థి సంస్థాపించి శ్ర యస్తత్సుహృద్భృత్య, కులుల కెల్లను మోద శ్ర మొలయఁజేయఁ
జెలు వేది మద్గదాశరీర్ణుడ వగునిన్ను, గనుఁగొని దేవతాశ్రగణము లెల్ల

నిర్మాలులై చాల శ నెటి నశించెద రన్న, విని యజ్ఞపోత్రి యై శ వెలయుచున్న
తే. హరి సరోజాతభవముఖాశుమరుల కెల్ల, వచ్చుదురవన కా తలో శ వంత నొంది
నిశితదంష్ట్రాగ్ర¹లసిత యై శ నెగడుధరణి, దేవితో నొప్పె నాదేవదేవుఁ డంత.

క. ²సురరిపువాక్యాంకుశముల, గురుకుపితస్వాంతుఁ డగుచుఁ శ గొమరారె వసుం
ధరతోడ భీతి నొందిన, కరిణిం గలకరికులేంద్రుకరణిం బెలుచన్. 646

తే. నిశితసితదంతరోచులు శ నింగిఁ బర్వఁ, గంధి వెడలి భయంకరాశకాశలీల
నరుగుభీషణమఖవరాహావతార, మొసరఁ దాల్చినపద్మలోశచనునివెనుక. 647

క. కరివెనుకఁ దగులునక్రము, కరణిం జని దైత్యవిభుఁడు శ గదిసి యిటు లనుఁ
దురితపయోనిధితరికిం, గిరికిఁ ఖురదళితమేరుగిరికిఁ హరికిన్. 648

క. నిందకు రోయక లజ్జం, జెందక వంచనను రణము శ సేసి జయంబుం
బొందెద నని ³తలఁచుచు నిటు, పందగతిం బాట బంటుశవంతమె నీకున్. 649

వ. అని యాక్షేపించినం బుండరీకాక్షుండు గోపోద్గీషితమానసుం డై. 650

క. తోయములమీఁద భూమి న, నాయాసత నిల్చి దాని శ కాధారముగాఁ
దోయజనాభుఁడు దనబల, మాయతమతిఁ బెట్టె సురలు శ హర్షము వొందన్.

తే. కుసుమములవృష్టి బోరనఁ శ గురిసె నంత
విభవ మొప్పార దేవదుంధుభులు మొరసఁ
గడఁక వీతెంచె గంధర్వశాసనవసు
నందితము లయ్యె నప్పరోశన ర్తనములు. 652

వ. అయ్యవనరంబున నయ్యజ్ఞవరాహమూర్తిధరుం డై నకమలలోచనుండు గనక
కుండలకేయూరగై⁴వేయకటకాంగుళీయకభూషణరోచులు నింగిఁ బర్వ సమర
సన్నధుం డై. 653

చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని మణిశాంఛననవ్యవిచిత్రవర్త మిం
పొనరఁగఁ దాల్చి దానవనిశ్చయ క్షదురుక్తినిశాత బాణముల్
దనఘనమర్త ముల్ గలఁప శ దానవహంత నితాంతశౌర్యుఁ డై
కనలుచు వచ్చునద్దనుజుఁ శ గన్గొని రోషవిభీషణాకృతిన్. 654

వ. ఇ ట్లనియె. 655

మ. వినరా యోరి యమంగళాచరణ యుద్వృత్తి⁵ ననుక సీమది
న్ననయంబున్ వనగోచరం బగుమృగం శ బంచుం దలం తొర నే
నెనయన్ వనమృగంబ యాదు బలిమి శ న్నేతెంచునీబోటియీ
శునకశ్రేణి వధింతు నే డనిమొసం శ జో కోర్చి వర్తించినన్. 656

క. బలిమి గలదేని నాణో, గలనను నెదిరించి పోరఁ శ గడఁగుము నీకో

1 కోరకవనితధరణి. 2 'వరబలయంతజలచరగణ, పరిపీడామలవిలోలభావముతోవం, దురి చాల
భీతి నొందిన, కరిణిం గల' వ్రా. ప్ర. రి మదిఁ దలఁ చిటు.

- రూలు నేడు దీర్ఘ నూరక, తలపోయ వికత్తనంబు శ్ర దగదు దురాత్మా. 657
- చ. విను మిది గాక సంగరవిశేషకవిశారదు లైనయట్టిన
జనములు మృత్యుపాశములఁ శ్ర జాల నిబద్ధులు నయ్యు నీవలెన్
గొనకొని యాత్మ సంస్తుతులగుకొ ముద మంద రి దేల యీవిక
తనములు బంటుపంతములె శ్ర దైత్యకులాధమ యెన్ని చూడఁగన్. 658
- మ. ధృతిఁ బాతాళమునందు నీ వనెడిసంగదీప్తోగ్రనిక్షేప మే
నతిదర్పంబునఁ గొందుఁ జూడు మిదె దేశవారాతి న న్నెన్నె దా
గతలజ్ఞం డన దాఁగి యుండి రణముం శ్ర గావించు యుష్మదదా
వితతద్రావితుఁ డన్నన న్నెదురుమా శ్ర వే తీర్తు నీకోరికల్. 659
- ఉ. ఎన్నఁ బదాతియాధముల శ్ర కెల్ల విభుండవు పోటుబంట వై
నన్ను రణోర్వి నేఁ డెదిరినన్ భవదీయబలంబు నాయువున్
మిన్నక కొందుఁ జూడు మిది శ్ర మేరఁగ మేదిని వీతదైత్య మై
వన్నెకు నెక్కఁ జేసెద సరవార్యపరాక్రమవిక్రమంబునన్. 660
- చ. నను నెదురంగఁ జాలినఘనం బగుశౌర్యము ధైర్యమున్ బలం
బును గలవేని నిల్చు రణభూమిని నీహితు లైనవారికిం
గనుఁగన బాష్పపూరములు శ్ర గ్రమ్మఁగ మాన్పుఁగ నోపుదేనిఁ జ
య్యనఁ జనఁ బొమ్ము దానవకులలాధమ యూరక రజ్జు లేటికిన్. 661
- క. నను నిట సంస్థాపించెద, నని పలికితి వంతవాఁడ శ్ర వోదువు నీకున్
నెన రైనచుట్టములఁ బొడఁగని రా యిదె యమునిపురికిఁ శ్ర గాఁపుర మరుగన్.
- మ. అని యిబ్బంగి సరోరుహాక్షుఁడు హిరణ్యాక్షున్ విడంబించి ప
ల్కినహాసోక్తుల కుల్కి రోషమదసంగీభూతచేతన్కుఁ డై
కనుఁగ్రేవన్ మిడుఁగుర్లు సాలఁ బొడమంగఁగి న్నమ్మెఁ దోఁకఁ ద్రొ
క్కినకృష్ణోరగరాజమాడ్కి మదిలోఁ శ్ర గీడ్పాటు వాటిల్లఁగన్. 662
- క. చలితేంద్రియుఁ డై నిట్టూర్పులు నిగిడించుచును బామలు శ్ర ముడివడ రోహ
కులమానసుఁ డై గదఁ గొని, జలజాక్షున కెదురునడచె శ్ర సాహస మొప్పున్.
- ప. అత్తటి హిరణ్యాక్షుం డతిభయంకరాకారుం డై. 663
- మ. గద సారించి మదానుఁరేంద్రుఁడు సమగ్రక్రోధుఁ డై మాధవుం
గుదియన్ వ్రేసిన వ్రేటు గైకొనక రరక్షోహంత శౌర్యోన్నతిన్
గద గేలన్ ధరియించి దానిఁ దునుకల్ శ్ర గావించినం దైత్యుఁ డు
న్నదుఁ డై యొండుగదన్ రమావిభుని భీమప్రక్రియన్ వ్రేసినన్. 664
- చ. అది దను దాఁక కుండ దనుశబరి గదారణకోవిదక్రియా
స్పదకరలాఘవక్రమముఁ శ్ర బైకొని చూపి విరోధిపేరురం
బదయత వ్రేయ వాఁడు వివశాకులభావము నొంది యంతలో

మదిఁ దెలి వొంది వ్రేసె రిపుమానవిమర్దను నాజనార్దనున్.

667

వ. ఇట్లు దలపడి యన్యోన్యజయకాంక్షల నితరేతరతుంగతరంగతాడితంబు లగు దక్షిణోత్తరసముద్రంబులకాద్రంబునఁ బరస్పరశుండాదండఘట్టితమదాంధగంధ సింధురయుగంబుచందంబున రోషభీషణాటోపంబులం దలపడుబెబ్బులులగబ్బున నతిదర్పాతిరేకంబున నెదిర్చి అంకెలు వైచుమదవృషభంబులరభసంబున నస హ్యసింహపరాక్రమంబున విక్రమించి పోరునెడ హిరణ్యాక్షుండు సవ్యమండల భ్రమణంబునఁ బరివేష్టించినం బుండరీకాక్షుండు దక్షిణమండలభ్రమణంబు నం దిరిగి విపత్నువక్షం బశనిసంకాశం బగుగదాదండంబునం బగిల్చిన వాఁడు దెప్పిటి తెలివొంది లేచి దనుజపరిపంధిఫాలంబు నొప్పించె సప్పు డమ్మేటిపీరులు శోణితసిక్తాంగులై పుష్పితాశోకంబులం బురుడించుచుం బాయుచు డాయుచు వ్రేయుచు రోయుచు నొండొరులరుధిరంబు లాఘ్రాణించుచుఁ దిరస్కారపరి హాసోక్తుల నిచ్చుచుఁ బోరునమయంబున నమ్మహాబలులసమరంబుఁ జూచు వేడ్కఁ బద్మసంభవుండు నిఖిలమునీంద్రసిద్ధసాధ్యదేవగణంబులతోడఁ జను దెంచి ధిరీత్రీనిమిత్తంబున నసురవరునితోడం బోరుయజ్ఞవరాహున కిట్లనియె. 668

ఉ. అంచితదివ్యమూర్తిపరరమాత్మక యీకలుషాత్ముడైనన
క్తంచరుఁ డన్నదీయవరగర్వమునక భవనంబు లెల్లఁ గా
రించు మదించి యిట్టివిపరీతచరిత్రునిఁ ద్రుంప కిట్లుపే
క్షించుట గాదు వీని బలీరసేయు వసుంధరకున్ శుభం బగున్.

669

క. బాలుండు గరమున నుగ్ర, వ్యాళము ధరియించి యాడురవడుపున రక్షగ
పాలునిఁ ద్రుంపక యూరక, పాలార్చుట నీతియే శుభప్రద యింకన్.

670

వ. అదియునుం గాక.

671

మ. అనఘా యీయభిజిన్ముహూర్తమున దేరవారాతి మర్దింపవే
ననయంబున్ మఱి దైత్యవేశ యగుసంభ్రాంతకాల మేతెంచినన్
ఘనమాయాబలశాలి యైనదనుజున్ శ ఖండింపఁగా రాదు గా
పున నీవేశన త్రుంపు సజ్జనహితప్రద్యోగరక్తుండ వై.

672

క. అని సరసిజగర్భుండు వల్కినవచనము లర్థి విని నిరలింపులు గుంపుల్
గొని చూడ సస్తితానన,వనజము పెలువొంద నసురరవరు కభిముఖుడై.

673

తే. పుండరీకాక్షుఁ డయ్యును శ భూరిరోష,నిరతిఁ దరుణారుణాంభోజసేత్రుండగుచు
ఘనగదాదండ మెత్తి రాక్షసునిహనువు, నుగ్రగతి మొత్తై వాడునురనోసరించె.

క. పరుపడి దితిసుతుఁ డతిభీ, కరగదఁ జేఁ బూని చిత్రగతులను బద్ధో
దరు డాసి చేతిగద సా, గరమునఁ బడ నడిచె బాహుగర్వ మెలర్పన్.

675

వ. అంత.

676

తే. హరి నిరాయధుఁడైన సురరారి సమర,ధర్మ మాత్మనుధలఁచి యురద్ధంబుఁదక్కి

నిలిచి చూచుచు నుండెను శ నిగి యమర,వరులహాహారవంబుల శ భరిత మయ్యె.

క. సరసిజనేత్రుడు దనుజే, శ్వరుసంగరధర్మమునకు శ సమధికశౌర్య
స్ఫురణకుఁ దనచిత్తంబునఁ, గర మాశ్చర్యంబు నొంది శ కడఁక దలిర్పన్. 678

మ. కుతలోద్ధర్త మనంబునం దలఁచె రక్షిోరాడ్వధార్థంబుగా
దితిసంతానకులాటవీమహితసంధి ప్రప్రభాశుక్రమున్
సతతోద్యజ్జయశబ్దసన్నుఖరభాస్వచ్ఛక్రమున్ సంతతా
శ్రీతనిర్వక్రముఁ బాలితప్రకటధాన్త్రీచక్రముం జక్రమున్. 679

ప. అదియునుం బ్రచండమార్తాండమండలప్రభాపటలచటలవిద్యోతమానంబును
బటునటజ్జ్వాలికాపాస్తమస్తకుటిలారాతిబలాఖర్వదుర్వారబాహాగర్వాంధకారం
బును ససహ్యాకహాకహనినదాధరీకృతసాగర ఘోషంబును సకలదేవతాగణ
జేగీయమానంబును ససంతతేజోవిరాజితంబును నిజప్రభాపటలపూరితబ్రహ్మాండ
కటాహంబును నై రయంబునం జనుదెంచి దనుజారిదక్షిణకరసరోజంబు నలంక
రించిన నాశుభాంగుండు రథాంగపాణి యై దివంబున సమరగణంబులు జయ
జయశబ్దంబులు వలుక ననురవిభున కెదురు గా నడచిన. 680

క. పొడగని దనుజుడు పెదవులు, దడుపుచుఁ బాలివోనిబంటురతనమున బీరం
బుడుగక భీషణగదఁ గొని, యడిచెన్ మఖమయవరాహు శ నమితోత్సాహున్.

క. త్రిదశారి దన్ను ప్రేసిన, గదఁ బదమునఁ బోవఁ దన్ని శ కమలాక్షుడు పెం
పొదవఁగ మనమున మోదము,గదురఁగ లేనగవు వదనశకమలముఁ 1బొదువన్.

ప. ఇవ్విధంబున గదఁ బోవం దన్ని యసురవిభునితో నిట్లనియె. 683

చ. ఘనగదఁ గేలఁ బూని భుజశగర్వ మెలర్పఁగ నన్ను సంగరా
వని నెదిరింతు రార యనిశ్వారణ దైత్యకులేశ్వరాధమా
యనవుడు వాడు 2సుబ్బి గద శ నంబుజనాభుని ప్రేసె ప్రేసినం
దనుజవిభేది వట్టికొనఁ శ దార్మ్యఁ డహింద్రునిఁ బట్టుకై వడిన్. 684

క. దితిజుడు దనబల మప్రతిహత తేజుం డగుసరోరుహాక్షునిశౌర్య
న్నతిమీఁదఁ బెట్ట కుండుట, మతి నెఱిగియుఁ బెనఁగె దురభిమానముపేరిన్. 685

ప. అంత. 686

నీ. కాలానలజ్వలశ్జ్వాలావిలోలక, రాశ మై పెంపొందుశూల మంది
సురవైరి యజ్ఞసూతకరరూపధరుఁ డైన, వనజనాభునిమీఁద శ వై వ నదియు
నద్విజోత్తముమీఁదఁ శ జపలత గావించు, నభిచారకర్తంబునట బెండు
పడి పటతేఁ గని శ వద్దోదరుడు దానిఁ, జక్రధారాహతీ శ జండవిక్ర
తే. మమున నడుమన వడిఁ ద్రుంచెనమరభర్త,మహితదంభోళిచే గరురత్నంతుపక్ష
మతిరయంబునఁ ద్రుంచినశగతిఁ జెలంగి, సురలు మోదింప ననురులు శసాంపుడింప.

- వ. అయ్యవసరంబున నయ్యసుర దనశూలంబు చక్రంబుచేత నిహతం బగుటం గని.
 క. దితిజుడు రోషోద్ధతుఁడై, యతినిష్ఠురముష్టి బొడిచె శ హరి నాలోఁగో
 న్నతుఁ డొప్పెఁ గునుమమాలా,హతి దిగ్గజరాజుఁబోలె శ నతిదర్శితుఁడై. 689
- మ. హరిమీఁదఁ దితిసంభవుండు ఘనమాయాకోట్లు వృట్టించినఁ
 ధరణీచక్రము భూరిపాంసుపటలభ్రాంతంబునం గప్పెభీ
 కరపాషాణపురీషమూత్రఘనదుర్గంధాస్థిరకావళుల్
 గురిసెఁ మేఘము లభ్రవీధిని మహాక్షోభక్రియాలోల మై. 690
- వ. మఱియును. 691
- చ. తవిలి విముక్తకేశపరిధానము లుగ్రకరాశదంతతా
 లువులును రక్తలోచనములలుం గలభూతపిశాచఢాకినీ
 నివహము లంతరిక్షమున శ నిల్చి నిజాయుధపాణు లై మహా
 రవము గ యక్షదైత్యచతురంగబలంబులఁ గూడి తోఁచినన్. 692
- వ. అంత. 693
- క. త్రిసవనపాదుం డగునా,బిసరుహనేత్రుండు లోకశ్రభీకర మగునా
 యసురాధిపు మాయావిని,రసనకరం బైనశస్త్రరాజముఁ బనుపన్. 694
- క. ఆచక్రభానుదీప్తిధ, రాచక్రమునందు నిండి శ రయమున సమ్మా
 యాచక్రము నడఁగించెను, నీచక్రముఁడైనయామిరసీచరునెదురన్. 695
- వ. అంత నిక్కడ. 696
- క. దితి దనవిభవాక్యంబుల, గతి దప్పద యనుచుఁ దలఁపఁగఁ జన్నుల శో
 ణితధార లొలికె రక్షగ, పతి యగుకనకాక్షుపతనశభావము దోఁపన్. 697
- వ. అయ్యవసరంబున నసురవిభుండు దనచేసినమాయాశతంబులు గృతఘ్నునకుం
 గావించినయువకారంబులుంబోలె హరిమీఁదఁ బని సేయక విఫలంబు లయినం
 బాలివోపనిబంటుతనంబునఁ బుండరీకాక్షుఁ జేరం జనుదెంచి బాహుయుగళంబు
 సాఁచి పూఁచి పొడిచి రక్షోవైరివక్షంబుఁ బీడించిన నయ్యధోక్షజుండు దప్పిం
 చుకొని తలంగినం జెలంగి దైత్యుండు నిష్ఠురం బగుముష్టి బొడిచిన నసురాంత
 కుండు మిసిమింతుండు గాక రోషభీషణాకారంబున వాసవుండు వృత్రాసురుం దెగ
 టార్చినచందంబున వజ్ర వజ్రసన్నిధం బగునటచేతం ¹గఱకుటసురకటితటంబుఁ
 జలులగతి వ్రేసిన (నాహిరణ్యాక్షుండు దిద్దిరం దిరిగి యుదస్త్రలోచనుండై సోలి
 యెట్టకేలకు నెదుర నిలువంబడె నంత.) 698
- క. దిలి చెడి లోఁబడె దైత్యుండు, సటికిఁ దంష్ట్రావిభిన్నశత్రుమహోర
 స్టటికిఁ ఖరఖరపుటికిం, గటితటహతకమలజాండ్రఘటికిం గిటికిన్. 699
- వ. ఇట్లు లోఁబడిన. 700

- మ. 1 దివి నిండ్రాదులు సంతసింప హరి మొత్తైం గర్ణమూలంబునం
బవిసంకాశకతోరహస్తమున శుంభభల్లీల మై దాన దా
నవలోకేశుఁ డుదస్తనేత్రుఁ డగుచు శ నైన్యంబు వాటిల్లఁగా
భువిమీఁదఁ వడిఁ గూలె మారుతహతోరన్మాలావనీహకృతిన్. 701
- క. బుడబుడ నెత్తురు గ్రక్కుచు, వెడహాపము చాల్చి గ్రుష్ణ శ వెలి కుఱుక నిలం
బడి పండ్లు గీటుకొనుచును, విడిచెం బ్రాణములు దైత్యశరీరుం డంతన్. 702
- తే. పడినదను జేశ్వరునిఁ జూచి ర వద్ద సంభ, వాదిదివిజలు వెఱఁ గంది శ రాత్మ లండు
నితఁడు వొందుట యెట్లాకోరయ్యాయవస్థ, ననితలంచుచు మఱియు నిర్లబ్ధినిరి వరుస.
- మ. వరయోగీంద్రులు యోగమార్గముల నెరవ్వానిన్ మనోవిధి సు
స్థిరతఁ లింగశరీరభంగమునకై శ చింతింతు రాపంకజో
దరుపాణ్యాహతిఁ దన్మఖాంబురుహమున్ శ దర్శించుచుం జచ్చె దు
ర్భరితోత్తంసుఁడు దైత్యవల్లభునిఁ సారభాగ్యంబు దా నెట్టిదో. 704
- చ. సమమతి వీరు దైత్యకుల శాసనుపారిషదుల్ మునీంద్ర శా
పమున నికృష్టజన్మమునఁ శ బైకొని పుట్టియు నేఁడు విష్ణుచే
సమయుటఁజేసి మీఁద నగురజన్మమునన్ జలజాక్షునిత్యవా
సమున వసింతు రెన్నఁటికిఁ శ జాపును బుట్టువు లేవు వీకిన్. 705
- క. అని వెఱఁగందుచుఁ ద్రిసవన, తను వొందినయట్టివిక చర తామరసాక్షు
న్ననిమిషమునియోగిజనా, వనదక్షున్ దనుజకరటిరవరహార్యక్షున్. 706
- వ. కనుంగొని. 707
- చ. వనజదళాక్ష యీజగతిరవారలమర్మము లీ వెఱింగి యీ
సునఁ బగఁ బుట్టునీదివిజ్రసూదనుఁ జంపితి గాన యింక శో
భన మగు నంచు హస్తములు శ ఫాలములం గదియించి యందఱున్
వినమితు లై సుతించిరి విశవేకవిశాలునిఁ బుణ్యశీలునిన్. 708
- వ. అంత. 709
- చ. సవనవరాహమూర్తి సురశశాత్రవుఁ డ్రుంచినమీఁద భారతీ
ధవముఖ దేవతామునికరదంబము దన్ను సుతించునట్టిసం
స్తవమున కాత్మలోనఁ బ్రమరదంబునఁ బొంది సమగ్రమంగళో
త్సవము దలిర్ప నందఱఁ బ్రసాదవిలోకన మొప్పు జూచుచున్. 710
- చ. అరిగె వికుంఠ ధామమున శ కమ్పహితోత్సవసూచకంబు గా
మొరసె సుపర్యదుండుభు లశమోఘము లై ధరణీతలంబునం

1 'దివి నిండ్రాదులు సంతసింప హరి యుశ్రీచేకం బనేకంబుగాఁ, బవిసంకాశకతోరహస్త
శుంభభల్లీల మై ప్రేయ దానవ'—వ్రాతప్రతులు. 2 తోదాత్తుఁడు. 3 యీభాగ్యంబు.

గురిసె బ్రసూనవృష్టి శిఖరకుండము లెల్లడఁ దేజరిల్లె భా
స్మరశశిమండలంబులు నిరజద్యుతితో వెలుఁ గొండె నత్తఱిన్.

711

క. అని యీపుణ్యచరిత్రము, వనరుహసంభవుఁడు త్రిదివరవాసులకుం జె
ప్పినయది మైత్రేయుఁడు విదురున కెఱిగించినవిధంబు శ్రీ మాధము గాఁగన్.

క. శుకయోగి పరీక్షిత్తున, కకుటిలమతి నెఱుంగఁ జెప్పె శ్రీ నని సూతుఁడు శౌ
నకముఖ్యులై నమునివరులకుఁ దెలియఁగఁ జెప్పె మఱియు శ్రీ లాలన మొప్పన్.

వ. ఇవిధంబున మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుండు సంతసెల్లె నని.

714

క. అనఘం బగునీచరితము, వినినఁ బఠించిన లభించు శ్రీ విశ్రుతకీర్తుల్
వనజోదరుపదభక్తియు, మునుగొని యిహపరసుసౌఖ్యములు జనములకున్.

వ. అని చెప్పి వెండియు సూతుండు మహర్షుల కిట్లనియె నట్లు పరీక్షిన్న రేంద్రుండు
శుకయోగీంద్రుం గనుంగొని మునీంద్రా హిరణ్యాక్షవధాసంతరంబున వసుం
ధర సమస్థితిం బొందినవిధంబును స్వాయంభువమనువుఁ బుట్టించినయనంతరం
బున విరించి దిర్యగ్జాతిజంతునృప్తినిమిత్తంబు లై సమార్గంబు లెన్ని సృజించె
మహాభాగవతోత్తముం డయినవిదురుండు గృష్ణున కపకారంబు దలంచినపాప
వర్తను లగుధృతరాష్ట్రపుత్రిలం బాసి జనకుం డగుకృష్ణుడై పాయనునకు
సముం డగుచుఁ దనమనోవాక్కాయకర్తృబులు గృష్ణునందఁ చేర్చి భాగవత
జనోపాసకుం డై పుణ్యతీర్థసేవాసమాలబయశోవిగతకల్మషుం డగుచు మైత్రేయ
మహాముని సేమిప్రశ్నంబు లడిగె నని యెల్లం దెలియ నానతి మ్మనిన రాజేం
ద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.

716

సీ. విమలాత్మఁ డైనయశ్విదురుండు మైత్రేయ, మునివరుఁ జూచి యిరట్లనియెఁ బ్రీతఁ
జతురాత్మ నకలప్రజావతి యైనట్టి, జలజగర్భుఁడు ప్రజాననగ్రమండు
మును ప్రజావతులను శ్రీ బుట్టించి వెండియుఁ, చిత్తమం దేమి సృజింపఁ దలఁచె
మును సృజించినయట్టిరమును లమ్మరీచ్యాదు, లబ్జజనాదేశ శ్రీ మాత్మ నిలీపి

తే. యర్థి నెట్లు సృజించిరి శ్రీయశులజగము, మెఱసి మఱివారు భార్యారసమేతు లగుచు
సేమి సృజియించి రదిగాక శ్రీకామినులను, బాసియేమి సృజించి రాశభద్రయశులు.

క. అందఱుఁ దమలో నై క్యముఁ, జెందినచో సేమి దగ సృజించిరి కరుణా
కందళితహృదయ యిన్నియుఁ, బొందుగ నెఱిగింపు మయ్యశ్రీబుధనుత నాకున్.

❦ చతుర్థఘం దొనర్చుయత్నాదిదేవతాగణసృష్టిఁ చెలుపుట. ❦

సీ. అనిన మునీంద్రుఁ డిరట్లనియె జీవాదృష్ట, పరుఁడు మాయాయుక్తశ్రవురుషవరుఁడుఁ
గాలాత్మకుఁడు ననురకారణంబున నిర్వి, కారుఁ డైనట్టిజగన్నివాసుఁ
డాది జాతక్షోభుఁ శ్రీ డయ్యె నమృతేవ, లనను గుణాత్రయరహును జనించె
నాగుణాత్రయమునం శ్రీ దయ్యె మహాత్మత్వ, మది రజోగుణహేతు శ్రవై న దాని

తే. యం దహంకార మొగిఁ ద్రిగుణాత్మకమునఁ

బొడమె మఱి దానివలనఁ బ్రభూత మయ్యెఁ

బంచితన్మాత్ర లందు సంభవము నొందె

భూతపంచక మీసృష్టిరహేతు వగుచు.

719

వ. అవియును దమలోనఁ బ్రత్యేకంబు భువననిర్మాణకర్తంబునకు సమర్థంబులు గాక
యన్నింటిసంఘాతంబునఁ బాంచభౌతికం బైనహిరన్మయాండంబు సృజియించె
నదియును జలాంతర్వర్తి యై వృద్ధిఁ బొందు చుండె నందు.

720

సీ. నారాయణాఖ్య సుశన్నతి నొప్పుబ్రహ్మంబు, సాహస్రదివ్యనర్మంబు లోలి
వసియించి యుండె నానావాసు దేవునినాభి,యందు సహస్రసూర్యప్రదీప్తిఁ
దనచుచు సకలజీవనికాయయుత మగు,పంచజాతంబు సంభవము నొందెఁ
బరఁగంగ నందులో శ్ర భగవదధిష్ఠితుం, డై స్వరా ట్టగుచతురరాననుండు

తే. జనన మందెను దత్పద్ధరసంభవుండు, ¹నామరూపగుణాదిసంరక్షాసమేతుఁ
డగుచు నిర్మాణమొనరించెనఖిలజగము, ననజజుండు నిజచ్ఛాయరవలన మఱియు.

సీ. తామిస్త్రమునసంధరతామిస్త్రమును దమ,మునుమోహసముమహా మోహనంబు
ననుపంచమోహహూపాత్మక మైనయ,విద్యఁ బుట్టించి యరవ్వేధఁ దనకు
నది తమోమయదేహ శ్ర మని మది రోసి త, తనువు వినరించె శ్ర ధాతృముక్త
దేహంబు సతతక్షురత్త్వస్థల కావాస,మును రాత్రిమయము సరయ్యెను దలంప

తే. నందులో యక్షరక్షస్సరలన జనింప, వారి కప్పడు త్సు త్త్వవల్ శ్ర వజలఁగొంద
తాచతుర్ముఖ భక్షింత శ్ర మనిరి కొంద, అతని రక్షింత మని తగ శ్ర నాడిరంత.

వ. ఇట్లు వలుకుచు భక్షించువార లయి ధాతనన్నిధికిం జనిన నతండు భయవిహ్వ
లుం డై యేచు మీజనకుండను మీరలు మత్సుత్తులరు నన్ను హింసింపకుం
డనుచు మా మాజక్షత రక్షత యనుశబ్దంబులు వలుకం దన్నిమిత్తంబున వార
లకుం గ్రమంబున యక్షరక్షోనామంబులు ప్రకటంబు లయ్యె వెండియుం బ్రభా
విభాసితం బైనయొక్కకాయంబు ధరియించి సత్వగుణగర్వితులుం బ్రభావం
తులు నగునుపర్వులం బ్రముఖులంగా సృజియించి తత్ప్రభామయగాత్రవిసర్జనం
బు సేసిన నది యహోరూపం బైన దేవతాళికి నాశ్రయం బయ్యె మఱియు జఘ
నంబువలన నతిలోలుపు లైనయసురలం బుట్టింప వార (లతికాముకు లగుటంజేసి
య)య్యజునిం జేరి మిథునకర్తం బపేక్షించిన విరించి నగుచు నిరజ్జలయినయసు
గులు దనవెంటం దగులం బఱచి ప్రపన్నార్తిహరుండును భక్తజనానురూపం
దర్శనండును నైననారాయణుం జేరి తత్పాదంబులకుం బ్రణమిల్ల యిట్లనియె.

క. రక్షింపుము రక్షింపు ము,పేక్షింపక వినుతనిఖిలర బృందారక వి

శ్వక్షేమంకర విను మిటు, దక్షత నీయాజ్ఞ నేను శ్ర దల నిడి వరుసన్.

724

తే. ఈప్రజాసృష్టికల్పనం శ్ర బే నొనర్ప,నందుఁ బాపాత్ము లైనయీరయసురులిపుడు

నను రమింపంగ డాయ వశచ్చినఁ గలంగి, యిటకు వచ్చితి ననుఁ గావు శమిద్ధచుత.

వ. అదియును గాక లోకంబువారలకుం గ్లేశంబు లొనరింపం గ్లేశంబునం బొందిన వారల క్లేశంబు లపనయింపను నీవ కాక (యితరులు గలరే) యని స్తుతియించినఁ బద్మజ కార్పణ్యం బెఱుంగ నవధరించి వివిక్తాధ్యాత్మ దర్శనం డగుచుఁ గమలసం భవ భవద్దోరతనుత్యాగంబు నేయు మని యానతిచ్చిన నతండు నట్ల చేసె నంత నదియును.

726

సీ. నవ్యకాంచనరణ్యనీణినూపురారావ, విలసితపాదారవిందయుగళ
కాంసీకలాపనంశకలీతదుకూలవ, శ్రుస్సారపులిననిగతంబబింబ
రాజితాన్యోన్యకర్మశపీనకరికుంభ, పృథుకుచభారకంఠపితవలగ్న
మదిరారసాస్వాదశ్రమదవిఘ్నార్జితచారు, సితనవవికచరాశ్రజీవనయన
తే. యవరపక్షాష్టమిశశాంశకాభనిటల, మదవదలికులరుచిరోపశ్రమానచికుర
లలితచంపకకుసుమవీరలాననాన, హాసలీలావలోకన శ యబ్జపాణి.

727

క. అనఁ దగి సంధ్యారూపం, బున లలనారత్న మపుడు శ పుట్టిన దానిం
గనుఁగొని దానపు లుపగూ, హన మొగిఁ గావించి పలికి శ రందఱుఁ దమలోన్.

క. ఈసౌకుమార్య మీవయ, సీసాందర్యక్రమంబు శ సీధైర్యంబు
స్నీ¹సౌభాగ్యవిశేషము, సేనతులకుఁ గలదు చూడ శ నిది చిత్ర మగున్.

729

చ. అని వెఱుఁ గంది యద్దనుజు శ లందఱు ని ట్లని రీతలోదరిం
గని మన మంతనుండియును శ గాముకవృత్తిఁ జరించు చుండఁగా
మనయెడ దీనిచి త్తమున శ మక్కువ లేమికి సేమిహేతువో
యని బహుభంగులం బలికి శ రాప్రమదాకృతి యైనసంధ్యతోన్.

730

వ. ఇట్లనిరి.

731

క. ఓకదశీ స్తోభోరువ, యేకుల మేజాడదాన శ వెన్నరినుత వి
స్లేకాంతంబున నిచ్చట, సేకారణమునఁ జరించె శ దేఱిఁగింపు తగన్.

732

క. భవదీయచారురూప, ద్రవిణలసత్పుణ్యభూమిఁ శ దగుమోహమునం
దవిలినదుర్భరులను మముఁ, గవయపు పుష్పాస్త్ర బాధ శ ఘన మయ్యెఁ గడే.

734

వ. ²అని యంత.

సీ. గురుకుచభారసంశకుచితావలగ్నంబు, దనరారునాకాశశ్రేణులము గాఁగ
లలితపల్లవపాణిశ్రేణులమునఁ జెన్నొందు, చెండు పతత్పతంశగుండు గాఁగ
సలలితసీలపేరశలపృథుధమ్మిల, బంధంబు ఘనతమరపటలి గాఁగఁ
బ్రవిమలతరకాంతశభావవిలోకన, జాలంబు దారకాశనమితి గాఁగఁ

తే. గడఁగి మైపూత సాంధ్యరాశగంబు గాఁగ
సంగనాకృతి నొప్పుసంధ్యావధూటిఁ

గదిసి మనముల మోహంబు శ్ర గడలుకొనఁగ
ననురు లందఱుఁ గూడి యి శ్ర ట్లనిరి మఱియు.

735

క. వెలయఁగఁ బదం బేక, సలముననే యొప్పుఁ గాని శ్ర త్వత్పదపన్తం
బిల బహుగతుల ననేక, సలములఁ దనరారుఁ గాదె శ్ర తరుణాబ్జముఖి.

736

క. అని దనుజులు దమమనముల, ననురాగము లుప్పటిల్ల శ్ర సందఱు నానం
ధ్యను బట్టికొనిరి వనజా, ననుఁ డప్పుడు హృదయమందు శ్ర సంతస మందెన్. 737

క. సరసిజభవుఁ డయ్యెడఁ దన, కిర మాఘాణింప నపుడు శ్ర గంధర్వులు న
పురసలుఁ బుట్టిరి ధాతయుఁ, బరువడి నాత్మీ యతనువుఁ శ్ర బాసిన నదియున్. 738

వ. చంద్రికాయాపంబైనఁ దద్గాత్రంబు (విశ్వావసుపురోగము లగు) గంధర్వాపురో
గణంబులు గైకొనిరి వెండియుం గమలగర్భుండు దందోన్న్వాదజృంభికానిద్రా
రూపం బైనశరీరంబు దాల్చి విశాచగుహ్యకసిన్ధభూతగణంబులం బుట్టించిన
వారలు దిగంబరులు ముక్తకేశులు నయినం జూచి ధాత లోచనంబులు ముకు
ళించి తద్గాత్రంబు విసర్జనంబు గావించిన నది వారలు గైకొనిరి వెండియు
నజుండు దన్ను నన్నవంతునిఁ గాఁ జింతించి యదృశ్యదేహుం డగుచుం బితృ
సాధ్యగణంబులం బుట్టించిన వారలు దమ్ముఁ బుట్టించినయదృశ్యశరీరంబునకుం
గార్యం బగుదేవభాగంబుఁ గైకొనినం దత్కారణంబునం నిత్యసాధ్యగణంబుల
నుద్దేశించి శ్రాద్ధంబుల హవ్యకవ్యంబు లాచరింతురు మఱియును. 739

సీ. సజ్జనస్తుత విను శ్ర చతురతఁ బంకజా, ననుడు దిరోధానశక్తివలన
నరసిద్ధవిబుధకిరన్నరులను బుట్టించి, తవిలి వారికిఁ దిరోధాననామ
ధేయ మైనట్టియాశదేహంబు నిచ్చెను, వెండియు భారతీరవిభుండు దనకుఁ
బ్రతిబింబ మగుశరీరమునఁ గిన్నరులఁ గిం, పురుషులఁ బుట్టింపఁ శ్ర బూని వారు

తే. ధాతృప్రతిబింబదేహముల్ శ్రదాల్చివరున, నిడటిద్దఱు గవగూడి శ్రయింపులాదవ
బ్రహ్మపర మైనగీతముల్ శ్ర వాడు చుండి, రంతఁ బంకజసంభవుఁ శ్ర ఙ్గాత్మలోన.

క. తనసృష్టి వృద్ధి లేమికి, గనలుచు శయనించి చింతఁ శ్ర గరచుఁజాదుల్
గానకొని కదలింపఁగ రా, లినరోమము లుగ్రకుండశలివ్రజమయ్యెన్. 741

క. వనజుఁడు దన్నుఁ గృతకృత్యునిఁ గా భావించి యాత్మఁ శ్ర దుష్టి వహింపఁ
మనమున నిఖిలజగత్పావను లగుమనులం ద్రిలోకీశవరుల సృజించెన్. 742

సీ. పుట్టించి వారికిఁ శ్ర బురుషరూపం బైన, తనదేహ మిచ్చినఁ శ్ర దగిలి వారు
గనుఁగొని మున్ను పురట్టినవారిఁ గూడి యా, వనజసంభవున కి శ్ర ట్లనిరి దేవ
యఖిలజగత్సృష్ట శ్ర వైనసీచేతఁ గా, వింపంగఁబడినయూరవితతసుకృత
మాశ్చర్యకరము యశ్శాదిక్రియాకాండ, మీమనునర్గ మం శ్ర దీద్య మయ్యెఁ

1 బ్రహ్మణ్యముఖ్యవరుల. 2 మాశ్చర్యకర మయ్యె ♦ నందు యజ్ఞాదిక్రియాకాండమిది నిశ్చ
యంబు నొందె.

తే. దధవిర్భాగములు మాకుఁ గ దవిలి జిహ్వా
లందు నాస్వాదనములు సేయంగఁ గలిగె
ననుచు మనముల హర్షంబు గ లతిశయిల్ల
వినుతి సేసిరి భారతీరవిభుని మఱియు.

743

వ. పరతపో యోగవిద్యాసమాధియు క్తంబగుచు ఋషివేషధరుండును హృషీకాత్మం
డునునై ఋషిగణంబులం బుట్టించి సమాధియోగైశ్వర్యతపోవిద్యావిరక్తియు క్తం
బగునాత్మీయశరీరాంశంబు వాడికిం గ్రమంబున నొక్కొక్కనికి నిచ్చె నని మైత్రే
యుండు సెప్పిన విని విదురుండు పరమానందంబునం బొంది గోవిందుచగణార
విందంబులు డెందంబునం దలంచి వెండియు మైత్రేయునిం జూచి యిట్లనియె.

సీ. మునినాథ స్వాయంభు గ వనుమనువంశంబు, పరమసమృతము దశవృదు తలంపఁ
గొనకొని తద్వంశశ్రమున మిధునక్రియఁ, జెసి ప్రజావృద్ధిఁ గ జెప్పి తీవు
అదియును గాక స్వారయంభువమనువుకుఁ, బూని ప్రియప్రతోరతానపాదు
లనునందనులు గల గ రంటివి వారు న, ప్రద్వీపవతి యెనగ్రాత్రి నెల్ల

తే. ధర్మమార్గంబు లేమియుఁ గ దప్పకుండ, ననఘులై యెట్లు పాలించి గ రయ్య వారి
చరిత మెల్లను సత్కృపానీరతబుద్ధి, నెఱుంగ వినిపింపు నాకు ముగసీంద్రచంద్ర.

వ. అదియునుంగాక తన్మనుషుత్రియు యోగలక్షణసమేతయు నగు దేవహూతి యను
కన్యకారత్నంబును స్వాయంభువుండు గర్దమునకు నేవిధంబునఁ బెండ్లి చేసె నా
దేవహూతియందు మహాయోగి యయినకర్దముండు ప్రజల సేలాగునం బుట్టించె
నదియునుం గాక కర్దముండు రుచి యనుకన్యను దక్షప్రజాపతికి నిచ్చె నని
చెప్పితి వారుచియందు నమ్మహాత్ము డీసృష్టి యేలాగునం బుట్టించె నని యన్ని
యుం దెలియ నానతీయవలయు నని యడిగిన విదురునకు మైత్రేయుం డిట్లనియె.

—ఊర్ధ్వ కర్దముండు భగవదనుజ్ఞ వడసి దేవహూతిని పెండ్లి యాడుట. ఊర్ధ్వ—

క. విను మనఘ కృతయుగంబున, మునినాథుం డయినకర్దముండు ప్రజల సృజిం
పను వనజసంభవునిచేత నియుక్తుం డగుచు మది ముగదము సంధిల్లన్. 747

తే. ధీఃగుణుండు సరస్వతీరతీరమందుఁ, దవిలి పదివేలదివ్యవ్రతృరము లోలిఁ
దపము సేయుచునొకనాఁడు గజపనమాధి, నుండి యేకాగ్రచిత్తుడై గనిండువేడ్క.

క. వరదుఁ బ్రసన్ను మనోరథ, వరదాననుశీలు నమరగ్రవందుగ్ధ రమేశుఁ
దురితవిదూరు సుదర్శన, కరుఁ బూజించిన సతండు గ కరుణాకరుఁ డై. 749

వ. అంతరిక్షంబునం బ్రత్యక్షం బైన.

750

సీ. తరణిసుధాకరగ్రక్రిణనమంచిత, సరసీరుహోత్పలగ్రస్త్రిగ్విలాసుఁ
గంకణనూపురగ్రైవేయముద్రికా, హాకుండలకిరీటాభిరాముఁ
గమనీయసాగర గీకన్యకాకొస్తుభ, మణిభూషణోద్భానగమానవతు

సలలితదరహాసరచంద్రికాధవళిత, చారుదర్పణవిరాజత్కపోలు

తే. శంఖచక్రగదాపద్మశాచూహస్తు, నలికులాలకరుచిభాస్వరదలికఫలకుఁ
బీతకాశేయవాసుఁ గృరపాతరంగి, తస్మి తేక్షణుఁ బంకజోరదరుని హరిని. 751

వ. మణియు శబ్దబహుశరీరవంతుండును సదాత్మకుండును జ్ఞానైకవేద్యుండును వైన
తేయాంసవిన్యస్తచరణారవిందుండును నయినగోవిందునిఁ గనుంగొని సంజాత
హర్షలహరీపరవశుండును లబ్ధమనోరథుండును నగుచు సాష్టాంగదండప్రణా
మంబు లాచరించి తదనంతరంబు. 752

క. ముకుళితకరకమలుం డయి, యకుటిలసదృశ్చక్రిపరవశాత్తు కుఁ డగుచున్
వికచాంభోరుహలోచన, నకు ని ట్లనియెం దదాననముఁ గనుఁగొనుచున్. 753

సీ. అబ్ధాక్ష సకలభూతాంతరాత్ముఁడ వనఁ, దసరు చుండెడిభవద్రద్యసంబుఁ
దలకొని సుకృతసరత్ఫలభరితంబు లై, నట్టియనేకజన్మానుసరణిఁ
బ్రకటయోగక్రియారభ్యాసనిరూఢు లై, నట్టియోగీశ్వరు శ లాత్మ నిచ్చ
యింతురు యోగీశ్వరశేష్వర యే భవ, త్పాదారవిందసంరద్యసంబు

తే. గంటి భవవార్ధి గడవంగఁ శ గంటి మంటిఁ, గడఁగినాలోచనంబులకలిమిసేడు
తదిలి సఫలత నొందె మారధవ ముకుండ, చిరదయాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార.

వ. అదియునుఁ గాక దేవా భవదీయమాయావిమోహితు లై హతమేధనుకై
సంసారపారావారోత్తారకంబు లైనభవదీయపాదారవిందంబులు దుచ్చవృత్తి
కాము లయి సేవించి నిరయగతు లైనవారికిం దత్కామయోగ్యంబు లగు
మనోరథంబుల నిత్తు వట్టిసకాము లైనవారి నిందించునేనును (గృహమేధధేను
పు నశేషమూలయుం) ద్వివర్గకారణయు సమానశీలయునయినభార్యం బరిణయం
బుగా నపేక్షించి కల్పతరుమూల(సదృశ)ంబు లైనభవదీయపాదారవిందంబులు
సేవించితి నయిన నొక్కవిశేషంబు గలదు విన్నవించెద నవధరింపుము బ్రహ్మాత్మ
కుండ పయినభవద్వచస్త్రీనిబద్ధు లై లోకులు కామహతు లైరఁట యేనును
వారల ననుసరించినవాఁడ నై కాలాత్మకుండ నైననీకు నభిమతిం బగునట్లగాఁ
గర్తమయం బైనభవదాజ్ఞాచక్రంబు ననుసరించుటకుఁ గాని మదీయకామంబు
కొఱకుఁ గాదు భవదీయమాయావిని ర్తితంబును (1 కాలాత్మకభూరివేగసమాయు
క్తంబును నక్షరంబును నై నబ్రహ్మంబునందు భృమణశీలంబును) నధిమానసమేత
త్రయోదశమాసారంబును షష్ఠ్యుత్తరశతత్రయహోరాశ్రమయవర్సంబును
ఋతుషట్కసమాకలితనేమియుం జాతుర్నాస్యత్రయవిరాజితనాభియు నపరిమిత
క్షణలవాదిపరికల్పితవత్ప్రళోభితంబునుం గాలాత్మకభూరివేగసమాయుక్తంబును
నై నకాలచక్రంబు సకలజీవనిక రాయర్సనతత్త్వరం బగుం గాని కామాభిభూత
జనానుగతపశుప్తాయు లగులోకుల విడిచి భవపరితాపనివారణకారణం బయిన

భవదీయచరణాతపత్రచ్చాయాసమాశ్రయం తై తావకీనగుణకథననుభాస్వాదన
రుచిరలహరీనిరసితసకలదేహధర్మై నభగవద్భక్తజనాయుర్హరణనమర్థంబు గా
కుండు నని వెండియు. 755

మ. అసఖా యొక్కడ వయ్య నాత్మకృతమార్తయాజాతనత్వాదిశ
క్తినికాయస్థితి నీజగజ్జననవృద్ధిక్తోభహేతుప్రభా
వనిరూఢిం డగు దూర్ణనాభిగతి విశ్వస్తుత్య సర్వేశ నీ
ఘనలీలామహిమార్ణవంబుఁ గడవంగ వచ్చునే యేరికిన్. 756

వ. దేవా శబ్దాదివిషయనుఖకరం బగురూపంబు విస్తరింపం జేయు టెల్ల నన్నదను
గ్రహారంబు గాని నీకొఱకుం గా దాతీయమాయాపరివర్తితలోకతంత్రంబు గలిగి
మదీయమనోరథనుభాప్రవర్తి వై ననీకు నమస్కరించెద. 757

న. అని యిబ్బంగి సుతించినకా విని సరోశ్రజాక్షుండు మోదంబునకా
వినతానందనకంధరోపరిచరద్రవిభ్రాజమానాంగుఁడు
న్ననురాగస్థితచంద్రికాకలితశ్రోత్రభాలోకుండు నై మునీం
ద్రునిఁ గారుణ్య మెల్లర్పఁ జూచి పలికెక శ్రోచిష్ణుఁడై వేల్చి డిన్. 758

క. మునివర యేకోరిక నీ, మనమునఁ గామించి నను స్రమంచితభక్తి
నెనరునఁ బూజించితి నీ, కనయము నాకోర్కి సఫల శ్రమయ్యెడుఁ జుష్టి. 759

వ. అని యాన తిచ్చి ప్రజాపతిపుత్తుండును సమ్రాట్టును నై నస్వాయంభువమనువు
బ్రహ్మవర్తదేశంబునందు సప్తర్షవమేఖలామండితమహిమండలంబుఁ బరిపాలించు
చున్నవాఁ డమృతాత్మం¹డపరదివసంబున నిందులకు శతరూప యనుభార్యా
సమేతుం డై భర్తృకామ యగుకూఁతుం దోడ్కొని భవదీయనన్నిధికిం జను
దెంచి నిను ననురూపవయశ్శీలసంకల్పగుణాకర యైనతనపుత్రిం బరిణయంబు
గావించు భవదీయమనోరథంబు సిద్ధించు ననుం జిత్తంబున సంస్కరించు చుండు
నమ్మనుకన్య నిను వరించి భవదీయర్యంబువలన నతిపాందర్యవతు లయినకన్యలం
దొమ్మండ్రం గను నాకన్యకానవకంబునందు మునీంద్రులు పుత్రిత్యాదనంబులు
సేయంగలరు నీవు మదీయశాసనంబును ధరియించి మదర్పితాశేషకర్తుండ వగుచు
నైకాంతికస్వాంతంబున భూతాభయదానదయాచరితజ్ఞాని వై నాయందు జగం
బులు గల వనియు నీయందు నేఁ గల ననియు నెఱింగి నేవింపుము చరమకాలం
బున ననుం బొందఁగలవు భవదీయవీర్యంబువలన నేను నీభార్యాగర్భంబుఁ బ్రవే
శించి మత్కళాంశంబునఁ (బుత్తుండ నై) సంభవించి నీకుం దత్త్వసంహిత నుప
న్యసించు నని జనార్దనుండు గర్దమున కెఱింగించి యతండు గనుంగొను చుండ
సంతర్హితం డై. 760

చ. అతులసరస్వతీసరిదురదంచిత బాలరసాలసాలశో

- భితటటతుంగరంగ మగుబిందునరంబు వినిర్మించి యం
చితగరుడావరోహణము శ్రీ సేసి తదీయగరుత్ప్రభూతరు
కృతతివిలక్షణక్రమవిశ్రాజితసామము వించు మోది యై. 761
- చ. అరిగె వికుంత భామమనన శ్రీ కంత సకామనుఁ డైనకర్దముం
డరయ విమోహి యై మనమునందలిముందటవచ్చుకోరికల్
పిరిగొనుచుండఁ దత్త్వణమ శ్రీ బిందునరంబున కేఁగి యిందిరా
వరుఁ డలపోయు చుండె జననవంద్యుఁడు భక్తినితాంతచిత్తుఁ డై. 762
- వ. అంత స్వామంభువుండు గనకరథాచూఢుం డగుచు నిజభార్యాసమేతుఁ డై భర్తృ
పాంఛాపర యైనపుత్రికం దోడ్కొనుచు నిజతనూజకుం దగినవరు నన్వేషిం
చుచు భువనంబునం గలయం గ్రుమ్మరి యెందుచుం గానక వచ్చి వచ్చి. 763
- ఉ. ముందటఁ గాంచె నంత బుధశ్రముఖ్యుఁడు విష్ణుఁడు గర్దముఖ్ దయా
నంద మెల్లఁ జూడ నయనంబుల రాలినబాష్పముల్ ధరన్
బిందువు లై వెనం దొరఁగి శ్రీ పేర్చి సరస్వతిఁ జుట్టి పాటుటన్
బిందుసరోవరం బనెడిశ్రవేరఁ దనర్చినపుణ్యతీర్థమున్. 764
- ఉ. అందుఁ దమాల సాల వకు శ్రీ శూరున నింబ కదంబ పాటలీ
చందన నారికేళ ఘనశసార శిరీష లవంగ లుంగ మా
కంద కుచందన క్రముక శ్రీ కాంచన బిల్వ కపిత్థ మల్లికా
కుండ మధూక మంజులనిశకుంజములం దనరారి వెండియున్. 765
- క. పరివక్వఫలభరానత,తరుశాఖానికరనివసితస్ఫుటవిహగో
త్కరబహుకోలాహలరవ,భరితదిగంతములు గలిగి శ్రీ భవ్యం బగుచున్. 766
- క. అతినిశితచంచుగళన,క్షతనిర్గతపక్వఫలరసాస్వాదనమో
దితరాజశుకవచోర్ధ్వశ్రుతిఘోషము సెలఁగ శ్రవణసుఖదం బగుచున్. 767
- క. లలితసహకారవల్లవ, కలితాస్వాదనకషాయశ్రకంతవిరాజ
త్కలకంతపంచమన్వర, కలనాదము లుల్లసిల్లఁ శ్రీ గడు రమ్యము లై. 768
- క. అతులతమాలమహీజ,ప్రతతిక్షణజాతజలదశపరిశంకాంగీ
కృతతాండవఖేలనవిల,సితపింఛవిభాసిబాలశిఖినేవ్యం బై. 769
- క. కారండవ జలకుక్కుట, సారన బక చక్రవాక శ్రీ పల్బుద హంసాం
భోరుహ కైరవ నవక,హార విరాజితసరోరుహకరయుత మై. 770
- క. కరి పుండరీక వృక కా,సర శశ భల్లూక హరిణ శ్రీ చమరీ హరి సూ
కర ఖడ్గ గవయ వలిముఖ, శరభ ప్రముఖోగ్రవన్యశనత్వాశ్రయ మై. 771
- వ. ఒప్పునప్పరమ తాపసోత్తమునియాశ్రమంబుఁ గనుంగొని మితపరిజనంబులతో
డం జొచ్చి యందు. 772
- సీ. అంచిత బ్రహ్మచర్యవ్రతయోగ్య మై, విలసిల్లుఘనతపోవృత్తిచేత

- దేహంబు రుచిరసంధి పై మై చెలువొందఁగఁడు గృశీభూతాత్మ శకాయఁడయ్య
నలిసోదరాలాపనపనుధాపూరంబు, శ్రోత్రాంజలులఁ ద్రావి శ్ర చొక్కి యున్న
కతనఁ గృశీభూతశకాయండు గాక జటావల్కలాజినశ్రీ వెలుంగఁ
తే. గమలపత్ర విశాలనేత్రములు దనర, నలినసంస్కారసంచితానర నూత్న
రత్నమును బోలియున్నకర్పరమునిఁ జూచి, భక్తి నమ్మనువెరఁగెఁడఁ త్పదములకు.
వ. ఇట్లు వందనంబు గావించినం గర్పముండు దనగృహంబునకు విం దై చనుదెంచిన
యమ్మనువు నాదరించి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బరితుష్టునిం గావించి పూర్వోక్తం
బైనభగవదాదేశంబు సంస్కరించి స్వామంభువున కిట్లనియె. 774
- సీ. వరగుణాకర భగవదధిక్తియుక్తుండ, వై నత్వదీయపర్యటన మెల్ల
శిష్టపరిగ్రహాదుష్టనిగ్రహముల, కొఱకుఁ గదా పుణ్యపురుష మతియు
వనజహితాహితశ్రవహ్నిసమీరవై, నస్వతవార్ధిపరవాసవాత్మ
కుండవు హరిస్వరూపుండ వై ననీకును, మానితభక్తి సమస్కరింతు
తే. ననఘ నీ విష్ణు డే నేమిరయఖిలలోక, జైత్ర మగుహేమమణిమయశస్యందనంబు
నెక్కి కోదండపాణి వై శ్ర యిద్ధసైన్య, పదవిఘట్టనచే భూమిరభాగ మగల. 775
- మ. తరణింబోలఁ జరింప కున్న ఘననిర్ద్రం బొంధి¹యెంచేని భూ
వర పద్మోదరకల్పితంబు లగునీరవర్ణాశ్రమోదారవి
స్తరపాథోనిధి సేతుభాతమహిమార్చారక్రియల్ దప్పి సం
కర మై చోరభయంబునన్ నిఖిలలోకంబుల్ నశించుం జువొ. 776
- వ. అని పలికి భవదాగమనంబునకు నిమిత్తం బెయ్యది యనవుడు సమాహితసకల
నిత్యకర్తానుష్ఠానం డైనమునీంద్రునకు స్వామంభువుం డిట్లనియె. 777
- క. సరసిజగర్భుండు దనచే, విరచిత మైనట్టివేదశ్రవితతుల నెల్ల
ధర వెలయించుటకై బుధ,వర మిమ్ముం దనముఖంబురవలన సృజించెన్. 778
- క. దురితస్వరూపపాట, చ్చరవీడం బొంద కుండ శ్ర సకలక్షోణిం
బరిపాలించుట కై మము, నరవిందభవుండు భుజములందు సృజించెన్. 779
- క. నెఱి నట్టిజలజభవునకుఁ, 2గర మంతకరణగాత్రశకము లై వరుసం
బరఁగినబ్రహ్మత్వము, లరయ రమాధీశ్వరునకు శ్ర నవసీయంబుల్. 780
- వ. కావున హరిస్వరూపుండ వై దురజ్జనదుర్దర్శనుండ వయిన³నినుం గనుట మదీయ
భాగ్యంబున సిద్ధించె భవత్పాదకంజకింజల్కపుంజరంజితం బైనమదీయమస్తకం
బును దావకవచనసుధాపూరితంబు లైనశ్రవణంబులును మంగళాకరత్వ్యంబున
సాఫల్యంబునం బొందె నేను గృతార్థుండ నైతి దుహితృస్నేహదుఃఖపరిచ్ఛి
న్నాంతకరణుండ(నై సకల దేశభృమణినుండ) నయిననావిన్నపం బవధరింపు
మని యిట్లనియె. 781

- మ. వరయోగీశ్వర దేవహూతి యనునీరవామాక్షి మత్పుత్రి¹ దా
వరలావణ్యగుణాఘృల² వినియు నెరవ్వారి³ మదిం గోర కా
తుర యై నారదుపంపున⁴ మిము వరింతు న్నంచు నేతెంచె నీ
తరుణీభీక్ష⁵ బరిగ్రహింపుము శుభోదాత్తక్రియాలోలతన్. 782
- క. అమలినగృహమేధికక, రత్నములకు ననుకూపగుణవిరరాజితీల
క్రమములఁ దనరినతగుణిం, బ్రమనమున వరింపుమయ్య శ భవ్యచరిత్రా. 783
- క. అనఘ విరక్తుల కై నం, దనయంత లభించుసౌఖ్యరతతి వరింపం
జన దంట కాముకులకు న, బ్బిన మానుదులే లభించురస్మియసౌఖ్యంబుల్. 784
- క. వినుము ఫలారంభుడు గృహ, ణుని నడిగినఁ దనయశంబురమం దగుమానం
బును జెఱుఁ గావున నీవును, నెనయ వివాహేచ్ఛఁ దగులు ర¹ టెఱిగి యిచటికిన్.
- క. చనుదెంచితి మస్తత్ప్రార్థనఁ, గైకొని మత్తనూజఁ శ దగ వరియింపుం
డన ముని స్వాయంభువునిం, గనఁగొని మరలంగఁ బలికె రగడుముద మొప్పన్.
- సీ. అనఘ నీచేత సరనన్యదత్తముగఁ బ్రతిష్ఠితం బై నయీతీవఁబోడి
కమనీయకూప రేఖావిలాసంబుల, మానితలక్ష్యసరమాన యగుచు
నొకనాఁటిరాత్రియం శ దుడురాజచంద్రికా, ధవళితనిజసౌధరతలముసందు
మహిత²హిరణ్మయరమంజీరశోభిత, చరణ యై నిజసఖిరసహిత యగుచుఁ
- తే. గండుక క్రిడఁ జరియింప శ గగనమందు, వరవిమానస్థుఁ డగుచు విశ్వావసుండు
నాఁగఁదనరినగంధర్వరనాయకుండు, తరుణిఁ జూచి విమోహియైరథరణిఁ బడియె.
- తే. పుండరీకాక్షు నెఱుఁగనిరపురుషపశువు, లీతలోదరిఁ బొడగాన శ రేమి సెప్ప
నట్టికొమరాలు భాగ్యోదరయమునఁ దాన, వచ్చి కామింప నొల్లనిరవాడుగలఁడె.
- క. ఈకన్యారత్నమునకు, నాకును గుణకూపవర్తనంబులయెడ నా
లోకింప సమమ కావునఁ, గైకొని వరియింతు విగతరకత్తవవృత్తిన్. 789
- క. విమలాత్మ దీని కొకసమ, యము గల దెఱిగింతు విను గురణాకర యగునీ
రమణికి నపత్యవర్తం, తము వర్తింపుదు గృహస్థధర్మక్రియలన్. 790
- ఆ. అంతమీఁద విష్ణునాజ్ఞ యౌదలఁ దాల్చి, శమదమాదియోగరసరణిఁ బొంది
సన్న్యసింపువాడ శ జలజనేత్రునివాక్య, కారణమునఁజేసి శ ధీరచరిత. 791
- క. శ్రీవిభునివలన నీలో, కావళి యుదయించుఁ బెరుగు శ నడఁగును విను రా
జీవభవాదుల కతఁడే, భూవర నిర్మాణహేతురభూతుం డరయన్. 792
- వ. అది గావున సమహాత్మునియాజ్ఞోల్లంఘనంబు నేయ రా దని కర్దముండు వలికిన
విని స్వాయంభువుండు నిజభార్య యైనశతరూపతలంపును బుత్రి యైనదేవ
హూతిచిత్తంబును నెఱింగినవాడై మునిసమయంబున కియ్యకొని ప్రహృష్టహృ
దయుం డగుచు సమంచితగుణగణాఘృం డయినకర్దమునకు దేవహూతిని విధ్య

1 'టెఱి' 'గేమిటకున్' వ్రా. ప్ర. 2 రణన్మణిమంజీర. 3 'కొమలి' వ్రా. ప్ర.

క్రప్రకారంబున వివాహంబు నేయించె దదనంతరంబ శతహాపయును బారిబర్హ
సంజ్ఞకంబు లై నవివాహోచితదివ్యాంబరాభరణంబులు దేవహూతికర్ముల కొ
సంగె నివ్వధంబున నిజకులాచారసరణిం బరిణయంబు గావించి విగతచింతాభరుం
డై స్వాయంభువుండుదుహితృవియోగవ్యాకులితచిత్తుం డగుచుఁ గూఁతుం గాఁగి
లించుకొని చుబుకంబుఁ బుడుకుచుఁ జెక్కిలి మునుగొని శిరంబు మూర్ఛిని ప్రే
మాతి లేకంబున బాష్పధారాసిక్తమస్తకం జేసి తల్లి పోయివచ్చెద నని చెప్పి కర్
మునిచేత నామంత్రితుండై నిజభార్యాసమేతుం డై రథం బెక్కి సవరివారుం డై.

చ. తరళతరంగవీచినమునదంచితబిందుసరస్వరస్వతీ

సరిదరవిందతుందిలలన తరుతీరనివాసనస్తునీ

శ్వరనికరాశ్రమాకలితనంపదలం గనుఁగొంచు వేడ్క ము

ప్పిరిగొన నేఁగె నాత్మపుటభేదనవిస్ఫుటమాగ్ధవర్తియై.

794

వ. ఇట్లు సని చని బ్రహ్మవర్తదేశంబునందు.

795

సీ. ఎండేని దొల్లి లగ్నక్షింశుండు యజ్ఞసూక్తరమూర్తిఁ గైకొని శ సరభసమున

నొడలు జాడించినఁ శ బుడమిపై రాలిన, రోమజాలంబులు శ రుచిరహరిత

వర్ణ మై పోలు పారువరకుశకాశమ, యంబును యజ్ఞక్రయాకలాప

యోగ్యంబు నై చాల శనొప్పారి బహిస్సు, సంభవించిన దాన శనకలఋషులుఁ

తే. గ్రతువులొనరించితద్విఘ్నశకారులై న, యసురులను ద్రుంచిరట్ల స్వాశ్రయంభువుండు
విఘ్నపరముగ మఖముగాగ్రవించి రుచిర, మేధఃజెలువొందె నట్టియారతీయపురము.

క. డాయం జనఁ బురజనము లు, పాయనములు దెచ్చి యిచ్చి శబహుగతుల నుతుల్
నేయఁగ మంగళతూర్యము, లాయతగతి మొరయఁ జొచ్చె శ నంతఃపురమున్.

వ. ఇట్లు ప్రవేశించి తాపత్రయోపశామకం బగుభగవద్భక్తి వృద్ధిఁ బొందించుచుఁ
బుత్తమిత్రకళత్రసుహృద్బాంధవసహితుం డై పరమానందంబున.

798

మ. అతిభక్తిం బ్రతివాసరంబును హరిశ్రవ్యాసంగుం డై మాధవాం

కితగంధర్వవిపంచికాకలితసంగీతప్రబంధానుమో

దితుం డై యిష్టవిభూతులందు ననురక్తిం జెంద కేప్రాద్దు న

చ్యుతసేవైకవరాయణుం డగుచు స్రస్తాకప్రభావోన్నతిన్.

799

మ. హరిపాదాంబురుహద్వయార్చితపుటస్యామోదముం గొంచుఁ ద

చ్చరితంబుల్ దలపోయుచుం బొగడుచుం శ జర్పించుచుక విండుఁ ద

త్పరిచర్యావృత్తి క్తనంసరణసర్వదర్శకామంబులం

బరిభూతంబులఁ జేసి మోక్షపదసంప్రాప్తికియారంభుం డై.

800

క. నిగమార్థగోచరం డనఁ, దగుహరిచరితప్రసంగతత్పరచిత్తుం

డగునతనికి 1 మన్వంతర, మగుయామము లొగి నయాత్రయామము లయ్యెన్.

- సీ. వెండియు నమ్మేటిరవిష్టుమంగళకథా, కర్ణ నభ్యానానుగ్రానమతులు
 నలుపుచు దా స్వప్నరజాగ్రత్నుమపులఁ, దలిగించి యాపుణ్యతముఁడు దాను
 జక్రిదానుఁడు గాన ర శారీరమానస, దివ్యమానుషభౌతికవ్యధలను
 దగులక నన్దుసీర్తద్రశ్రేణితోఁగూడఁ, దనరుపరాశ్రమరధర్ గతులు
 తే. దప్ప కుండంగ నడపుచుఁ ర దగిలి సర్వభూతహితవృత్తి నతులవిభ్రాతలీల
 నేకన ప్తతియుగము లరస్తోకచరితుఁ, డగుచు వ ర్తించె నమ్మోద ర మతిశయిల్ల.
 క. అని యమ్మనుచరితము విను, రున కమ్మైత్రేయమునివరరుఁడు దయతోడక
 వినిపించి కర్మమునికథ, దనరఁగ నెఱిగింతు నని మురదంబునఁ బలికెన్. 803

కర్మమప్రజాపతి యోగభావముచే విమానంబు గల్పించి భార్యతోఁ గూడఁ
 దాను విహరించుట. శ్లో॥

- వ. ఇట్లు స్వాయంభువుండు దేవహూతిం గర్దమునికి వివాహంబు సేసి మరలి చనినం
 దదనంతరంబ దేవహూతియుఁ బతిభక్తి గలిగి భవునికి భవాని పరిచర్య సేయు
 చందంబునఁ బతియ తనకు నేడుగడయుం గా నెఱింగి యమ్మసీంద్రునిచిత్తవృత్తి
 కొలఁది దినదినంబునకు భక్తితాత్పర్యస్నేహభయంబులు రెట్టింపం బ్రియశు
 శ్రావణంబులు గావించుచు ననూన తేజోవిరాజిత యగుచుఁ గామక్రోధదంభ
 లోభాదిగుణవిరహిత యై శరీరశుద్ధి వహించి చతురసౌహృద్ద స్నేహంబులు గలిగి
 పతియ దై నంబుగా భావించి మృదుమధురవచనరచన యై పతిభక్తి యేమఱక
 వర్తింప దై వయోగంబు నైననుం దప్పింప సమర్థుం డైనకర్దముండు నిజసేవా
 యానకృతీభూతదేహ యై యున్న దేవహూతిం గరుణాతరంగి తాపాంగుం డై
 కనుంగొని మంజుభాషణంబుల నిట్లనియె. 804

- ఉ. మానితధర్మమార్గమహిమస్ఫుటభూరితవస్సమాధివి
 ద్యానిభృతాత్మ యోగనమరపారితవిష్ణుకటాక్షలబ్ధశో
 భానఘదివ్యభోగబహుభద్రవితౌనము లస్తదీయ సే
 వానిరతిక లభించు ననిరవారణ నిత్తును దివ్యదృష్టియున్. 805

తే. నెలత తద్దివ్యదృష్టి నరన్నియును నీకుఁ, గానవచ్చు విలోకింపు ర కమలపత్ర
 నయనుబామముడిమాత్రననాశమందు, నితరమగుతుచ్చభోగంబు రలేమి సెప్ప.

- సీ. అనుపమరాజ్యదర్శనాంధచేతస్కులై, పాపవర్తనులై సరపార్థివులకు
 ధృతిఁ బొంద రానియీరదివ్యభోగంబులు, నీదుపాలివ్రత్యరనిష్ఠఁజేసి
 సంప్రాప్తములు నయ్యె ర నమత భోగింపుము, కార్యసిద్ధియు నగురగాక నీకు
 ననుటయు సతివయు ర ననుపమయోగమా, యావిచక్షణశాలి ర యైనకర్ద

తే. మునిగనుంగొనివిగతాధిరయును నపాంగ, కలితలజ్జానతాస్యపంకజయునగుచు
 వినయశౌహృద్దములఁజేసి రవిహ్వలంబు, లయనపలుకులఁ బలికి నిరట్లవియెఁబ్రీతి.

వ. అసఘా(య మోఘు)యోగమాయావిభుండపు¹నమద్ధుండపు నయిననీయందు నీయ
నువమదివ్యభోగంబులు గలుగుట నిక్కం బని యెఱుంగుచు భవత్సంగతి నన్ని
యు నాకుం గలుగు నయినను దేవా నీ వానతిచ్చినసంతానపర్యంతం బైనశరీర
సంగమనమయంబు చి త్తంబునం దలంచి భవదంగసంగమంబుఁ గృపనేసి మన్నిం
పుము భవదీయసంయోగవాంఛాపరతం గృశీభూతం బయిన యీ దేహం బేవిధం
బున మజ్జనభోజన చానసుఖంబులం బరితుష్టిం బొందు నట్టిమన నోరధంబుఁ దీర్ప
రతితంత్రం బగుకామశాస్త్రప్రకారం బుపశిక్షించి యందులకు నుచితంబులయిన
వివిధాంబరాభరణమాల్యానులేపన మందిరారామ ప్రముఖ నిఖిలవస్తువిస్తారంబు
గావించి నన్నుం గరుణింపు మనిన నమహాత్ముండు నిజయోగమాయాఽలంబునం
దతణంబు.

808

సీ. దివ్యమణి స్తంభరదీప్తి జె న్నొందుచు, మరకతస్థలములరమహిమ దసర
వరవజ్రకుండ్యకరవాటశోభితము లై, విద్రుమదేహాళీరవీధు లమరఁ
గొమ రొప్ప నవశాతరకుంభకుంభములపై, హరిసీలశకలవిరస్సరణ మెఱయఁ
దగఁ బద్మరాగంపుర మొగడలఁ జెలువొందు, వై దూర్యవలభులు ర వన్నెఁ జూపఁ
తే. దరళతరధూత కేతువరతాక లొలయ, మంజుశింజత్సనుంచిత్రమధువకలిత
నురుచిరాలంబమానప్రసూన²రాజి, మాలికల నొప్పు వివిధగృహళి దసరి.809

క. మఱియును దుకూలచీనాం, బరకాశేయాదివివిధరహలపరివృతమం
దిరసుభగాకారం బై, యరు దార విచిత్రపట్టికాలంకృత మై.

810

మ. లలితోద్ధానవనాంతసంచరణలీరలాటాలహంసాళిశో
కిలపారావతచక్రవాకశుక³కేరకీర్యాహ మంచత్సము
త్కలికం గృత్రిమపక్షుల⁴ నిజవిహంగశ్రేణి యంచుం గుతూ
హలి యై పల్కుచు నాడు చుండుఁ బ్రతిశాశ్వారోహణవ్యాప్తులన్.

811

వ. వెండియు.

812

క. ఘనసాధాంతరశయ్యా, సనకేళీగేహకృతకరజగతీధరశో
భనచంద్రకాంతచారుభ, వనఫలభరితావనీజరవంతము లగుచున్.

813

క. సకల ద్దుశోభితంబును, సకలశుభావహము సకలరసంపత్కరమున్
సకలలోపభోగయోగ్యము, సకలేష్పితకామదంబు ర నదలంకృతమున్.

814

వ. అగుచు నొప్పుదివ్యవిమానంబుఁ గల్పించి తదీయసుషమావిశేషవిచిత్రంబులు
నిర్మించినతానునుం దెలియం జాలనియద్భుతకర్తం బైనవిమానంబు దేవహూ
తికిం జూపినం జూచి యమ్ముద్దియ సంతసింప కుండుట యెఱింగి సర్వభూ
తాంతగా⁵శయాభిజ్ఞుండును సంతృప్తాంతరంగుండును నై సకర్దముం డిట్లనియె.

1 నధికుండపు. 2 మాల్వికములఁ దసరినవివిధగేహములఁ గలిగి, 3 కేకీశారికానీకముప్రా.ప్ర.

- తే. అతివ భగవత్కృతంబును శ్రీ నఖిలమంగళాకరంబును నగునీకలలాశయమునఁ
దవిలి క్రుంకినజంతువిరతానములకుఁ, గామ్యఫలసిద్ధి సేకుఱుఁ శ్రీ గాన నీవు. 816
- క. ఇజ్జలముల నతిభక్తిని, మజ్జన మొనరించి యీవిరమానము వేడ్కఁ
లజ్జావతి యొక్కవె యని, బుజ్జవ మొగిఁ దోఁపఁ గర్తముఁడు వల్కుటయున్. 817
- ప. విని యాకువలయాత్మి పతిసేవాయాసమలినాంబరయు వేణీభూతశిరోజయు ధూ
ళిధూసరితాతికృతీభూతాంగయు శబలస్తనయు నై భర్తృనియోగంబున సర
స్వతీనలిలనంభూతజలచరాశ్రయం బగుబిందుసరోవరంబుఁ బ్రవేశించి తజలం
బులఁ గ్రుంకు లిడుసమయంబునఁ దద్వాగపూరమధ్యంబున రుచిరసూక్ష్మాంకుక
ధారిణులఁ గిశోరవయఃపరిపాకశోభితలు సుత్పలగంధులు నగుకన్యాసహస్రం
బులు దేవహూతిం గనుంగొని యిట్లనిరి. 818
- క. తరుణీ సంచితకర్తాచరణల మగుమేము నీకు శ్రీ సదమలభక్తిం
బరిచర్య సేయ నేర్తుము, కరుణాకలితేక్షణములఁ శ్రీ గనుంగొను మమ్మున్. 819
- సీ. అని పల్కి డాసి యర్యయ్యతివకు నభ్యంజనోద్వర్తనములు పెం శ్రీ పొనరఁ జేసి
మలయజకర్పూరమహితవాసితహేమ, కలశోదకంబుల శ్రీ జలక మార్చి
ధవళవస్త్రంబులఁ శ్రీ దడియార్చి సర్వాంగ, ధూపంబు లొసఁగి కర్తస్మరి యలఁది
మంజుశింజన్వణీరమంజీరకింకిణీ, కలరవాకలితమేఖలలు పూర్ణి
- తే. కనకతాటంకముద్రికాకంకణాది, సముచితానరహేమభూషణము లొసఁగి
భవ్యమాల్యానులేపనాంబరము లిచ్చి, పద్మసోపేతవివిధాన్నరసమితిఁ దనిపి.
- ప. మఱియుం గనకపాత్రరచితంబు లయినకర్పూరసీరాజనంబుల నివాళించి రుచిరాస
నంబునఁ గూర్చుండఁ బెట్టి దర్శణంబు నేతి కిచ్చినం దత్ప్రతిఫలితనిజదేహంబు
గనుంగొని కర్దముని పునంబునం దలంచిన నతండునుం గన్యకాసహస్రంబును
దత్తణంబునఁ దనసన్నిధి నుండుటం జూచి నిజభర్తృయోగమాయాప్రభావంబు
నకు నద్భుతంబు నొందె నంతఁ గర్దముండునుం గృతస్నాన యైనదేవహూతిం
గనుంగొని వివాహంబునకు ముందట నేచందంబునం దనరు చుండె నాచందం
బునం జెన్నొందుచుండుటకు నానందభరితుం డై భార్యాసహితంబుగఁ
దత్కన్యకాసహస్రంబు గొలువ నిజవిమానాచూఢుం డై తారాగణపరివృత
రోహిణీయుక్తుం డగుసుధాకరుండునుంబోలె నొప్పుచుం దదనంతరంబు. 821
- చ. చిరశుభమూర్తి యమ్ముని యశ్రేష్ఠదీగీశవిహారయోగ్యమున్
సురుచిరమందగంధవహాశోభితమున్ నికటప్రధాతుని
రరసరిదంబుశీతలతూరపారము నై తనరారుమేరుకం
దరమున కేగి దేవవనితాయుతుం డై నకు బేరుచాడ్పునన్. 822

వ. మఱియును.

823

వ. అమరోద్యానవనప్రదేశములు నశవ్యారామభూముల్ దళ

త్కుముదాంభోజవిభాసిమానననరగ్రకూలంబులున్ మంజుకుం

జములుం జైత్రధంబు విస్ఫురితవిశ్రంభంబునం జూచె నె

య్యమునం గర్దమయోగి గామగవిమాననాచూఢుఁ జై చెచ్చెరన్. 824

వ. ఇవ్విధంబున సమస్తభూభాగంబును వాయువేగంబునం గలయం గుమ్మరి నిఖల
వైమానికలోకంబు నతిశయించి (లోకంబులం జరించె) మోక్షదాయకుండుఁ
ద్వీరపాదుండు నగుపుండరీకాక్షుని సన్నుతించి సేవించుపుణ్యాత్ములకుం బొంద
రానిపదార్థంబులు గలవే యిట్లు కర్దముండు దేవహూతికి నిఖలధరాచక్రం
బంతయుం జూపి మరల నిజనివాసంబునకుం జనుడెంచి కామకేళీవినోదాత్మిక
యై యున్న భార్య నుపలక్షించి రతిప్రసంగవ్యాసంగంబు గైకొని బహువిధంబు
లయినయిష్టోపభోగంబుల బహువత్సరంబు లొక్కముహూర్తంబు గా జరుపుచు
నన్యోన్యసరసావలోకనంబుల సముచితాలింగనసంభాషణంబులం గాలనిరూప
ణంబు సేయ నేరక శతవత్సరంబులు గడపి తదనంతరంబు. 825

క. మునివరుఁ డొకనాఁ డిమ్ములఁ, దననిజదేహంబు నవవీరధంబులు గావిం

చి నయంబునఁ దద్వీర్యముఁ, దనసతిగర్భమున నవవీరధంబుగ నిలిపెన్. 826

క. అది కారణంబుగాఁ జెం, పొదవినమునివలన ¹దేవప్రహూతియుఁ గూఁతుల్

ముదమునఁ గనెఁ దొమ్మండ్రుఁ, ముదితయు మది సంతసించె శ్రమమునివరుఁ డంతన్.

తే. సన్న్యసింపంగఁ గోరుట శ సతి యెఱింగి, యాత్మఁ బొడమినసంతాపశ్రమగ్గింపఁ
జింత వాటిల్లఁ జెక్కిటఁజేయి సేర్చి, పదమునను నేల వ్రాయుచుఁబలికెఁబఱికి.

సీ. అనఘ సంతానపర్యంతంబు ననుఁ గూడి, వర్తింతు ననుచుఁ బూర్యమునఁ బలికి
కూఁతుల నిచ్చితి శ కొమ రార నిప్పు డీ, తరుణులు పతులను శ దమకుఁ దార
యరసి వర్తింతురో శ యని భీతి నొందెదఁ, గావున నీపుత్తిశ్రకలకుఁ దగిన
వరుల సంపాదించి శ పరిణయంబులు సేసి, తత్త్వసంహిత నాకుఁ శ దవిలి తెలుపు

తే. సుతునిఁ గృప సేసి ననుఁ గావు శనుజనవినుత, యధిసంసారదుఃఖంబుననపనయింప
నర్హుఁడవు నీవ కావె మోహమున నింత, కాల మూరక పోయె నేరగతియు లేక.

చ. 2ఉపరతి పుట్టె నై హికసురభోపగతానుభవంబులందు మున్

చపలతఁ గామభోగరతిశ్రసంగముఁ గోరి మహాత్మ నిన్ను న

చ్చపుండలఁ పొప్పఁగాఁ దెలియఁ శ జాలకయున్ పరియించుటన్ భవ

త్కృప ఫలియించె ముక్తి నినుఁ శ గేవలభక్తి భజింపఁ గల్గదే. 830

వ. అదియునుం గాక.

831

1 'దేవప్రహూతికిఁగూఁతు, ద్లువయించి తొమ్మం డ్రు, ముదితయు' వ్రా.ప్ర. 2 'అపరతి పుట్టె
నీయిహసుఖానుభవంబులందు మున్ను నేఁ జపలత' వ్రా.ప్ర.

- చ. సమమతి నొప్పనత్పురుషశసఖ్యము సద్గతికారణంబు నీ
చమతివిలోలదుష్పురుషశసఖ్యము దుర్గతిపేతు వంచుఁ జి
త్తమునఁ దలంచి యోగిజనశతానుత మిమ్ము భజింతుఁ బ్రాణిసం
గమమునఁ బుణ్యచాపములు శ్రీ గైకొని పొందవె యెట్టివారలన్. 832
- క. అని యిట్లు వేదనాభర,మున మునుకు చుఁ బలుకఁ గర్ద్రముఁడు మనువుత్రిం
గనుఁగొని సరసిజనయచువ,చనములు మది సం సరించి శ్రీ నతి కి ట్లనియెన్. 833
- క. మనుసుత నీమది దుఃఖం,బునఁ బొందకు మచిరకాలభ్రమున భగవంతుం
డనఘుం డక్షురుఁడు జనార్దనుఁడు భవద్గర్భమందుఁ శ్రీ దగ వసియించున్. 834
- క. పరనియమ వ్రతనిష్ఠా,చరణనియుక్తాంతరంగశసమధిక వై సం
భరితతపోధనదాన,స్ఫురితశ్రద్ధానుభక్తిపూర్వము గాఁగన్. 835
- మ. హరి నారాయణుపాదపద్మములు సశమ్యగ్భక్తిఁ బూజింపు త
త్పురుషశ్రేష్ఠుఁడు మానసంబున భవశ్రద్ధాజ్ఞానుసంప్రీతుఁ డై
కర మర్థిం దరుణీశిరోమణి భవశ్రద్గర్భస్థుఁ డై యుండి తాఁ
గరుణం జేయు భవస్సనోజనితశంకాగ్రంధివిచ్ఛేదమున్. 836
- ఐఐ— దేవహూతిగర్భంబున విష్ణుండు గపిలాచార్యుండు గాఁ బుట్టుట. ఐఐ—
- చ. అనవుడు దేవహూతి హృదయంబున సంతన మంది యమ్మునీం
ద్రునివచన క్రమంబునఁ బరమార్థ భగవంతు ననంతం బుద్ధులొ
చను హరి విష్ణు నర్చనము శ్రీ సల్పుచు నుండఁగఁ గొన్నియబద్ధముల్
చనునెడ దానవాంతకుఁడు శ్రీ సమృతిఁ గార్దమ మైన తేజమున్. 837
- క. ధరియించి యమ్మునీంద్రుని,తరుణీగర్భంబువలన శ్రీ దనుజారి శమీ
తరుణోటరమున వై శ్వా,నగుఁ డుదయించినవిధంబునన్ జనియించెన్. 838
- సీ. అయ్యవసరమున శ్రీ నాకాశమున దేవ,తూర్య ఘోషంబులు శ్రీ దుముల మయ్యె
నందిత దేవతాశ్రబృందంబు లందంద, కురిసిరి మందారశకునుమవృష్టి
గంధర్వకిన్నరగానంబు వీతెంచె, నవ్వరోగణములరయాట లొప్పె
వావిరి దిక్కులఁ శ్రీ గావిరి విరిసెను, దవిలి వార్ధులకలంతలును మానె
- తే. సాధుజనములచునములుశసంతసిల్లె,హోమవహ్నులుప్రభలఁజెగ్గొందివెలిఁగె
గునుమఘలభారములనొప్పెగ్రగుజములెల్ల, సర్వసస్యాళి జెన్నొందె శజగతియెల్ల.
- వ. ఇట్టిమహోత్సవంబున దేవహూతినిం దత్త్వబోధంబుఁ గావించుకొఱకుఁ దదీ
యగర్భంబున నుదయించినపరబ్రహ్మస్వరూపుం డైననారాయణుని దర్శించు
కొఱకు మరీచిప్రముఖమునిగణనమేతుం డై చతుర్ముఖుండు సనుడెంచి యమహా
త్ముని దర్శించి కర్దమ దేవహూతులం గనుంగొని యిట్లనియె. 840
- క. సుతచరితులార మీరలు, కృతకృత్యులు విష్ణుపూజఁ శ్రీ గేవలభక్తి

మతి నిష్కపటుల రై చే, సితిరి తదర్చనఫలంబు శ నేకుతా మికున్. 841

క. శ్రితభయహరణుడు మునిజన, నుతచరితుడు పరుడు మీమనోరథసిద్ధి
వితతంబుగఁ గావించుటఁ జతురత మీజన్మ మింక శ సఫలతఁ బొందెన్. 842

క. వినుడు సకామను లై హరి, ననుపమభక్తి భజించునదె ముక్తికీ జా
లును మీపుణ్యం బే మని, కొనియాడఁగ వచ్చు నీతికోవిదులారా. 843

ప. అని వెండియుం గర్దమునిం గనుంగొని యిట్లను భవదీయతనూభవలం బ్రకట
శీలవ్రతాచారసంపన్నులై నమునివర్ణ్యులకుం బెండ్లి సేయు మట్లయిన వారి
వలనం బ్రజాస్థుష్టి బహువిధంబుల వృద్ధిం బొందు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

చ. అనఘ భవత్సుతుండు సముద్రదంచితతేజుడు నైనయివ్వుహా
త్తునిఁ బరమేశు నీశు నజిత్రు న్నవికారు నమేయు నచ్యుతు
న్ననఘుని నక్షరుక హరి నశనంతుని నీశునిఁగాఁ దలంపు మీ
ఘనుడు సమస్తచేతననిరకాయహృదీప్సితదాయి గావునన్. 845

సీ. మానితజానవిజానయోగంబులు, ననునపాయంబుల శ నొనరఁ జేసి
యోలిమైఁ గ ర్షణపులనుద్ధరించుట, కొఱకు నమ్మహితాత్మకుడు సమగ్ర
హాటకరుచిజటారజూటుండు నుత్ఫుల్ల, పంకజనేత్రుండుఁ శ బద్ధవజ్ర
మాలకులిశాంకుశశ్రలలితరేఖాంకిత, చరణతలుండును శ సత్త్వగుణుడు

తే. నగుచు నిప్పుడు సరసీరుహాక్షి నీదు, గర్భమం దుదయించును శ ఘనుడు నీకుఁ
దత్తబోధంబుఁ గావించు శదాన నీకు, హృదయమందులసంశయశ్రమెల్లఁ బాపు.

ప. మఱియును. 847

క. నుతి కెక్కి సిద్ధగణసే, వితుఁ డై ఘనసాంఖ్యయోగరవిలసితతత్త్వ
సితినిరతుఁ డగుచుఁ గపిలా,ఖ్యతఁ దనరి చరించు నీజగత్త్రయ మెల్లన్. 848

క. అని పలికి యమ్మరీచిం, గని యుద్వాహార్థ మునిచి శ కమలజుఁ డంతం
దననందను లగునారద, సనకాదులఁ గూడి యాత్మసదనము కరిగెన్. 849

ప. అంత నాకర్షముండు గమలసంభవచోదితుం డగుచు యథోచితంబుగా నాత్మీయ
దుహితల వివాహంబు సేయం దలంచి మరీచికిం గళ యనుకన్యకను నత్రికి
ననసూయను నంగిరసునకు శ్రద్ధను బులస్తుయనకు హవిర్భువును బులహనునకు
గతిని గ్రతువునకుఁ గ్రియను భృగునకు ఖ్యాతిని వసిష్ఠునకు నరుంధతిని నభ
ర్వునకు శాంతినిం గా నిజకులాచారసరణిం బరిణయంబు గావించిన వారును
గృతదారపరిగ్రహులును గర్దమకృతసంభావనాసంభావితులును నగుచు నతని
చేత ననుజ్ఞాతులై జాయాసహితు లగుచు నిజాశ్రమభూములకుం జని రిట్లు
వర్తింప యుగత్రయంబు ననుటయుం గర్దముండు (దేవోత్తమం డగువిష్ణుండు
దనమందిరంబున నవతరించి వసించి యుంటుం) దనచిత్తంబున నెఱింగి వివిక్తస్థలం

- బునకుం జని యచ్చటఁ గపిలునికి వందనం బొచనించి యిట్లనియె. 850
- సీ. చతురాత్మ విను మాత్మకృతము లైనట్టియు, మంగళభూతకర్తలంబు లనెడి
దావాగ్నిశిఖలచేత దండవ్యామానులై, నట్టిజీవులు దుదఁగ ముట్ట లేక
పాయక సంసారభద్ధులై యుందురు, ¹తద్భవహేతుభూతంబు లయిన
సకలదేవతలుఁ ²బ్రహ్మనులు నగుదురు, బహుజన్మపరిచిత్రస్థాప్తయోగ
తే. చిరసమాధితపోనిష్ఠురచే వివిక్త, దేశముల యోగిజనములు గ్రథతుల నేను
హానుభావు విలోకింతు గ్రట్టిదివ్యపురుషరత్నంబ నాయంటఁ గ్ర బుట్టి తీవు. 851
- వ. మఱియు సంసారచక్రపరిభ్రామ్యమాణుల మగుచు గ్రామ్యుల మయినమావర్త
నంబులను గణింపక మదీయగృహంబునం బూర్వంబునం బ్రతిస్త్రుతంబు లైనభవ
దీయవాక్యంబులు దప్పకుండ ననుగ్రహింప నుపయించితని వెండియు నిట్లనియె.
- క. తలపోయఁగ నప్రాకృత, బలయుక్తచతుర్భుజాదిభవదవతారం
బులు నీ కనురూపము లై, పాలుపొందుం గాదె పరమేశ్వరుష మహాత్మా. 852
- వ. అదియునుం గాక. 854
- క. అనయము భవదీయాశ్రిత, జనసంరక్షణముకొఱకు గ్ర నమతితోఁ దా
ల్చినమానవరూపంబులు, ననురూపము లయ్యెఁ గాదె గ్ర హరి నీ కెపుడున్. 855
- క. సుమహితతత్త్వజ్ఞానా, ర్థము విద్యజ్ఞనగణంబు గ్ర దవిలి నమస్కా
రము లోలిఁ జేయకొపదపీ, తము గలనినుఁ బొగడ వశమె గ్ర తవణిల్లంగన్. 856
- సీ. సమధికష్టదుఃఖైశ్వర్యకారణుఁడవు, పరమేశ్వరుండవు గ్ర ప్రకృతిపురుష
మహదహంకారతత్త్వతతోభక, హేతుకాలాత్ప్రవిశ్ఛాత్యతథ్యతివి
జగదాత్మకుండవు చిరచ్ఛక్తివి నాత్మీయ, జఠరనిక్షిప్తవిశ్వప్రపంచ
మును గలసర్వజ్ఞముఁ డివి స్వచ్ఛంద, శక్తియుక్తుండవు గ్ర సర్వసాక్షి
- తే. వగుచుఁ గపిలాఖ్యుఁ దనరాదుగనట్టిసికు, ననఘ మ్రొక్కెనఁబుత్తుండ్రవగుచునీవు
నాకుఁ బుట్టినకతన ఋణత్రయంబు, వలనఁ బాసితి నిక్క మోవరద నేను.
- తే. మానితవ్రతయోగసమాధినియతిఁ, జెంది భవదీయపాదారవిందయుగము
డెందమునఁ జేర్చి శోకంబుగలందుఁ దొలఁగి, సంచరించెద నంచిత్రస్థలములందు.
- క. అని యిట్లు విన్నవించిన, మునిపుంగవుఁ డైనకర్తమునివచనంబుల్
విని భగవంతుం డగున, య్యనఘుఁడు కపిలుండు వలికె గ్ర నర్తిలి దోఁపన్. 859
- సీ. నాచేతఁ బూర్వంబునం బ్రతిశ్రుత మైన, వచనముల్ దప్పక గ్ర నరముసింద్ర
నీయింటఁ బుట్టితి గ్ర నీదునిర్దేతుక, భూరిదయాగుణంబున నవాప్త
సకలకాముఁడ నేను గ్ర నస్తునివేషంబు, ధరియించు తెల్ల నాకొఱకుఁ గాదు
విను మహాత్మకు లై నరమునులకుఁ బరమాత్మ, గురుసద్వివేకంబు గ్ర నరసి చూపు

1 'బహుశకాలం బిట్లు వజలు చుండ. 2 బ్రహ్మత నొందిరి. 3 పదయు, గృహము గల... గణుతింపంగాన్' వ్రా. ప్ర.

- తే. తత్త్వబోధంబుకొఱకును శ్ర దాల్పఁబడిన, యంచితవ్యక్తమార్గ మైకవృత్తిదేహ
మని తలంపుము మత్పదశ్రద్ధానభక్తి, ధీవరాయణమహిమంబు శ్ర దేజరిల్ల. 860
- క. సమధికనిష్ఠం గృతయో, గమునక సన్న్యస్తనకలకర్తుడ వై మో
హముఁ బాసి భక్తిచే మో, ఊము¹కై భజియింపు నను విశ్వాకారహితుఁ డై. 861
- క. ననుఁ బరమేశ్వర బరంజ్యోతిని ననఘు ననంత దేవరదేవు నకలభూ
తనికాయగుహాశయు నా, ద్యుని నజు నాద్యంతశూన్య శ్ర దురితవిదూరున్. 862
- క. తిరముగ భవదీయాంతగ, కరణసరోజాతకర్తి శ్రకాతలమున ను
స్థిరుఁ జేసి యింద్రియంబుల, నిరసించి మనో²బంధమున శ్ర నెఱిఁ గను మనఘా.
వ. అట్లేని. 864
- క. తనరినమోక్షము నొందెద, వని పలికినఁ గర్దముండు శ్ర సమునికులచం
ద్రుని వలగొని వందనములు, ఘనముగ నతిభక్తిఁ జేసి శ్ర కాతుక మలరన్. 865
- క. మునిగణనేవిత మగువన, మునకుం జని యందు మానసమున నిస్సంగం
డును వహ్నిరహితుఁ డనికే, తనుఁడును నాత్మైకశరణతత్పరుఁ డగుచున్. 866
- వ. పరబ్రహ్మంబుఁ జిత్తంబున నిల్పి యహంకారంబు విడిచి మమత్వంబు నిరసించి
దయాగుణంబునంజేసి నకలభూతంబులందు సమత్వంబు భజియించి శాంతశే
ముషీగరిష్ఠం డగుచు నిస్తరంగం బగువార్ధిచందంబున ధీరుం డై నిఖిలప్రపం
చంబును వాసుదేవమయంబుగాఁ దలంచుచు భక్తియోగంబున భాగవతగతిం
బొందె నని చెప్పి వెండియు మైత్రేయుండు విదురునిం గనుంగొని కర్దముండు
వనంబునకుం జనినయనంతరంబ మాతృవత్సలుం డయినకపిలుండు బిందునరం
బున వసియించి యుండ దేవహూతి తత్త్వమార్గప్రదర్శకుం డయినసుతునిం
గనుంగొని బ్రహ్మవచనంబులు దలంచుచు నిట్లనియె. 867

— ఊహ దేవహూతి పుత్రుం డైనకపిలునిచేఁ దత్త్వజ్ఞానంబు వడయుట, ఊహం—

- క. అనదింద్రియశుద్ధి ణమున, వసుమతి నిర్విణ్ణ నగుచు శ్ర వసరెడినా కీ
యసదృశమోహతమోవిని, రసనం బనఘాత్త యేవేరవున ఘటించున్. 868
- క. పటుఘననీరంధ్రతమగ, పటలపరీవృతజగత్ప్రపంచమునకు నె
క్కటిలోచన మై మహితో, త్కటరుచి వెలుఁగుదువు భానురక్ష వడి ననఘా. 869
- ఉ. భూరిమదీయమోహతమశ్రముం బెడఁబాప సమర్థు లన్య లె
వ్వారలు నీవ కాక నిరశవద్య నిరంజన నిర్వికారసం
సారలతాలవిత్ర బుధశనత్తమ సర్వశరణ్య ధర్మవి
స్తారక సర్వలోకశుభశ్రదాయక నిత్యవిభూతినాయకా. 870
- చ. నిను శరణంబు సొచ్చెద నశనింద్యతపోనిధి నన్నుఁ గానవే
యని తను దేవహూతి వినశయంబున సన్నుతి నేసి వేడిన

న్ననుపమసత్కృపాకలితుఁ శ్ర డై కపిలుం డనురాగ మొప్ప న
జ్జననిచయాపవర్గఫలశ్రాధన మై తగుతల్లివాక్యమున్.

871

క. విని మంద స్తితలలితా, ననకమలుం డగుచు నెమ్మనమునఁ బ్రమోదం
బనయంబుఁ గడలుకొన నిజ,జననికి ని ట్లనియెఁ బరమశ్రాంతుం డగుచున్. 872

క. విను జీవునిచిత్తము దా, ఘనభవబంధాపవర్గకారణ మది యే
చినఁ ద్రిగుణాన క్తం బయి,నను సంస్మృతిబంధకారణం బగు మఱియున్. 873

తే. అదియు నారాయణాన క్త శ్రమయ్యెనేని, మోక్షకారణ మగు నని శ్రమనుకలూబ్ధి
చంద్రుడన నొప్పుకపిలుండు శ్రజననితోడ,నర్థి వినఁజెప్పి మఱియునిట్లనియెఁబీత్తి.

వ. మఱియుఁజి త్తం బహంకారమమకారరూపాభిమానబాతంబు లగు(కామలోభాది)
కలుషవ్రాతంబులచేత నెప్పుడు విముక్తం బై పరిశుద్ధం బగు నప్పుడు సుఖదుఃఖ
వివర్జితంబు (నేకరూపంబు) నై ప్రకృతికంఠం బరుండును బరమపురుషుండును
నిర్భేదనుండును స్వయంజ్యోతియు సూక్ష్మస్వరూపుండును నితరవ స్త్వంతరాపరి
చ్ఛిన్నుండును నుదాసీనుండును నై నపరమాత్మనిం దదీయమహోహతౌజస్కం
బై నప్రపంచంబును (జ్ఞానవైరాగ్యభక్తియుక్తం బగుమనంబుచే) బొడగాంచి
యోగిజనులు పరతత్త్వసిద్ధికిఁగఱు నిఖిలాత్మకుం డైననారాయణునందు సంయు
జ్యమానం బయినభక్తిభావంబువలన నుదయించినమార్గంబునకు నితరమార్గం
బులు సరి గా వంపు¹విద్వాంసులు సంగం బింద్రియాధ్యాద్యసద్విషయంబుగ
నొనరింపబడి జీవునకు నశిధిలం బగుబంధంబునకుఁ గారణం బగు ననియు నదియె
నద్విషయం బైన నంతఃకరణసంయమనహేతుభూతం బగుచు సాధుజనులకు
ననర్గళమోక్షద్వారం బగుననియుఁ దెలియుదురు(నహనశీలురు)నమ స్తశరీరధారు
లకు సుహృత్తులును బరమశాంతులును గారుణికులును నై పరిత్యక్తకర్తృఫలస్వ
భావులును(విన్యస్తస్వజనబంధుజనులును) నై మత్ప్రదాత్రయులును మద్గుణధ్యాన
పారీణులును మత్కథాప్రసంగసఫలితశ్రవణులును సగుచు (మదీయకథల
నొడుపుచు వినుచు) నుండుపరమభాగవతోత్తముల (నాధ్యాత్మికాది) తాపత్ర
యంబు దపింపఁ జేయం జాల దట్టిసర్వసంగవివర్జితం బగుపరమభాగవత (జనుల
సంగం బవేక్షణీయం బది సకలదోషనివారకం బగు నట్టి)సత్సంగంబునను (సర్వ
ప్రాణిహృత్కర్తరసాయనంబు లగుమదీయకథాప్రసంగంబులు గలుగు) మద్గుణా
కర్తృనంబునంజేసి శీఘ్రంబుగఁ(గ్రమంబునం)²గైవల్యమార్గదంబులగుశ్రద్ధాభక్తు
లుడయించు(నదియునుం గాక) యేపురుషుం డైననేమి మద్విరచితజగత్కల్పనాది
విహారచింతనంబున నుదయించినభక్తింజేసి యింద్రియసుఖంబులవలనను దృష్టశు

1 'ఇదియ విద్వాంసులు సత్సంగంబునం గా నజరంబును గా నంతఃకరణసంయమనహేతుభూతం బునుం గా సాధుజనులకు ననర్గళ మోక్షద్వారంబునుం గాఁ దెలియుదురు' వ్రా. ప్ర. 2 'గైవల్యమార్గ దం బగుభక్తి యుడయించు' వ్రా. ప్ర.

లింబులై నయెహికాముష్కికంబులవలనను విముక్తుం డగుచుఁ జిత్తగ్రహణార్థంబు
ముజువు లైనయోగమార్గంబులచే 1నయుక్తుం డగునట్టియోగి ప్రకృతిగుణ
సేవసంబుచేత వైరాగ్యగుణవిజృంభితం బైనజ్ఞానయోగంబుచేతను మదర్పిత
భక్తియోగంబుచేతను బ్రత్యగ్భక్తుండ నైననన్ను సంతోకరణనియుక్తునిం
గావించు నని చెప్పిన విని దేవహూతి గపిలున కిట్లనియె. 875

క. ఏభక్తి భవద్గుణపర, మై భవపాపప్రణాశ శ్ర మై ముక్తిశ్రీ
లభము రయమునఁ జేయునొ, యాభక్తివిధంబుఁ దెలియనానతి యీవే. 876

వ. అదియునుం గాక భవదుదితం బయినయోగంబును దదంగంబులును దద్గతత
త్వావబోధంబును ససాకల్యంబుగ మండబుద్ధి నైననాకు స్ఫుటంబుగాఁ దెలియ
నాన తి మ్మనినఁ గపిలుం డిట్లనియె. 877

నీ. జనయిత్ర విను మఱి శ్ర సకలపదార్థపరిజ్ఞానతత్త్వపారీణ మగుచు
నామ్నాయవిహితకర్తారాచారములు గల్గి, తివుటమై వర్తించు శ్ర దేవగణము
పూని నై సర్వకం శ్ర బై ననిర్లక్ష్యతక, మగుభగవత్సేవ శ్ర దగిలి ముక్తి
కంటె గరిష్ఠంబు శ్ర గావున నదియు భుక్తాన్నంబు జీర్ణంబు శ్ర సందఁ జేయు

తే. దీప్తజరరాగ్నిగతి లింగశ్రదేహనాశ, కంబు గావించు నదియును శ్ర గాక విష్ణు
భక్తివై భవములఁ దేటరపఱతు వినుము, సద్గుణవ్రాత యోగలక్షణసమేత.

చ. అమలినభక్తిఁ గొందఱు మరహాత్ములు మచ్చరణారవిందయు
గము హృదయంబునక నిలిపి శ్ర కౌతుకు లై యితరేతరానులా
పముల మదీయదివ్యతనురపౌరుషముల్ గొనియాడు చుండి మో
క్షము మదిఁ గోర నొల్ల రనిశేంబు మదర్పితసర్వకర్తు లై. 879

నీ. పరికింపఁ గొందఱు శ్ర భాగవతోత్తముల్, ఘనత కెక్కినపురాతనము లైన
చారుప్రసన్నవర్తకారుణలోచన,ములు గల్గి వరదానశకలితములుగఁ
దనరుమద్దివ్యావరతారవై భవములు, మది నొప్పు దమయోగరమహిమఁ జేసి
యనుభవించుచుఁ దదీరయాలాపములు సంస్తు, తించుచుఁ దివుటఁ దర్దద్యవిలస
తే. దవయవో దారసుందరశ్రవవలిస, మందహాసమనోహరశ్రమధురవచన
రచనచే నపహృతమనశ్రప్రాణు లగుచు, నెలమి నుందురు నిశ్చేయిర సేచ్చ లేక.

మ. కణకక వారలు వెండి మోక్షనిరపేక్షస్వాంతు లై యుండియు
న్నణిమాద్యష్టవిభూతిసేవితము నిశత్యానందసంధాయియౌ
గణనాతీతము సప్రమేయము సమశ్రగ్శ్రీకమున్ సర్వల
క్షణయుక్తంబును నైనమోక్షపదవిం శ్ర గైకొందు రత్యున్నతిన్. 881

వ. ఇట్లు వొంది. 882

['యోగయుక్తుం డగుచుఁ బ్రకృతిగుణంబులఁ గైకొనక జ్ఞానవైరాగ్య...మదర్పితభక్తిం
జేసియు నతిసూక్ష్మకుం దైననన్ను సంతోకరణ' వ్రా. ప్ర.

- క. తనరుదు రప్పణ్యాత్ములు, జనయిత్రి మదీయకాలరచక్రగ్రసనం
బును నొందక నిత్యం బగు, సనుపమసుఖవృత్తి నుందు శ రది యె ట్లన్నన్. 883
- మ. 1. సముఁ డై సే హముచే సుతత్వమును విశ్వాసంబుచేతన్ సఖి
త్వముఁ జాలన్ హితవృత్తిచేతను సుహృత్త్వంబున్ సుమంత్రోపదే
శముచేతన్ నిజదేశికుం డనఁగ నిశ్చల్ ప్రోచుచు నిష్ఠుడై
వము నై వాఁకిఁ గాలచక్రభయముల్ శ వారింపుదుం గావునన్. 884
- వ. అని యిట్లు దెలుపుచు మఱియు ని ట్లనియె. 885
- చ. విను మది గాక యీభవి దిగ్విం బలుమాటుఁ జరించునాత్మ దా
ధనవశువుత్తమిత్రవనితారతిపైఁ దగులంబు మాని న
న్నసఘుని విశ్వతోముఖు నరనన్యగతిన్ భజియించెనేని వా
నిని ఘనమృత్యురూపభవరసీరధి సేఁ దరియింపఁ జేయుదున్. 886
- సీ. చూఁచి బ్రధానపూరకుషనాయకుండను, భగవంతుఁడను జగత్ప్రభుఁడ నైన
నాకంటె నన్యలఁ శ గైకొని తగిలిన, యాత్మ లు భవభయం శ బండు నెపుడుఁ
గావున నాయాజ్ఞఁ శ గడవంగ నోడుటఁ, జేసి వాయువు వీచు శ శిఖ వెలుంగు
నినుఁడు దపించుఁ దానెంద్రుండు వర్షించు, భయమంది మృత్యువు శ పరువుపెట్టుఁ
- తే. గాన విజ్ఞానవైరాగ్యరకలిత మైన, భక్తియోగంబునంజేసి శ పరమపదము
కొఱకునయ్యోగివరులు మరచ్చరణభజను, లగుచుఁ జరియింపుదురు నిర్భరయాత్ము
- క. గురుభక్తిం జిత్తము మ, త్పర మై విలసిల్లునంతరపర్యంతము స [లగుచు.
త్పురుషుల కిహలోకంబునఁ, జిరతరమోక్షోదయంబు శ సేకుఱు చుండున్. 888
- క. అని యిట్లు సన్తుగింపఁడు, జననికి హరిభక్తియోగగ్రసంగతి నెల్లన్
వినిపించి వెండియును ని, ట్లనియెన్ సమ్మోదచిత్తుఁ శ డగుచుఁ గడంకన్. 889
- వ. అవ్వ యివ్విధంబున భక్తియోగప్రకారంబు నెప్పితి నింకఁ దత్త్వలక్షణంబు
వేఱువేఱ యెఱింగింతు నేతత్త్వగుణంబుల నెఱింగి నరులు ప్రకృతిగుణంబులవలన
విముక్తు లగుదురు హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకంబు(నాత్మ దర్శనరూపంబు) నగునాజ్ఞా
నం బాత్మకు నిః శ్రేయసకారణంబుగావున దాని నెఱింగింతు నందు నాత్మకు స్వరూ
పంబెట్టి డనిన ననాదియుఁ బురుషుండును సత్త్వాదిగుణశూన్యుండును బ్రకృతిగుణ
విలక్షణుండును బ్రత్యక్షస్వరూపుండును స్వయంప్రకాశుండును నెవ్వం డెవ్వని
తోడ నీవిశ్వంబు సమన్వితం బగు నతండుగుణాత్మయాత్మకత్వంబున వ్యక్తంబును
భగవత్సంబంధియు నగుప్రకృతియందు యదృచ్ఛచే లీలావళంబునం బ్రవేశించిన
నాప్రకృతి గుణత్రయమయం బై స్వరూపం బయిన ప్రజాసర్గంబుఁ జేయం గనుం
గొని యప్పుడు మోహితుం డయి విజ్ఞానతిరోధానంబునంజేసి గుణాత్మయా
త్మకం బయిన ప్రకృత్యధ్యాసంబున నన్యోన్యమేళనం బగుటయు నంతం బ్రకృతి

గుణంబుఁ దనయందు నారోపించుకొని క్రియమాణంబు లగుకార్యంబులవలనం గర్భత్వంబు గలిగి సంసారబద్ధుం డై పారతంత్ర్యంబు గలిగి యుండుఁ గర్భ త్వశూన్యం డగునీశ్వరుండు సాక్షి యగుటంజేసి యాత్మకుం గార్యకారణకర్తృ త్వంబులు ప్రకృత్యధీనంబు లనియు సుఖదుఃఖభోక్తృత్వంబులు ప్రకృతివిలక్షణం డయినపురుషుని వనియు నెఱుంగుదు రని చెప్పిన విని దేవహూతి గపి లున కిట్లనియెఁ బురుషోత్తమా ప్రకృతిపురుషులు (నదనదాత్మకప్రపంచంబునకుఁ) గారణభూతులు గావున వానివిలక్షణంబు నదనద్వివేకపూర్వకంబుగా నాన తి మ్మనిన భగవంతుం డైనకపిలుం డిట్లనియె.

890

క. క్రమమునఁ ద్రిగుణము నవ్యక్తము నిత్యము నదనదాత్మకము మఱియుఁ బ్రధానము ననఁగాఁ బ్రకృతివిశేషము లదియు విశిష్ట మనిరి శ్రీ నద్విదు లెలమిన్. 891

ప. అందుఁ బ్రకృతి చతుర్వింశతీతత్త్వాత్మకం బై యుండు నది యెట్లనినఁ బంచమహాభూతంబులును బంచతన్మాత్రులును జ్ఞానకర్తృత్వంబు లయినత్వకృత్సు శ్లోత్రిజిహ్వఘ్రాణంబులు వాక్పాణిపాదపాయాపస్థంబులు ననుదశేంద్రియంబులును మనోబుద్ధితాహంకారంబు లనునంతఃకరణచతుష్టయంబును ననుచతుర్వింశతీతత్త్వాత్మకం బైననగుణబ్రహ్మసంస్థానంబు సెప్పితి నిటమిఁదఁ 1 గాలంబను పంచవింశతీతత్త్వంబు సెప్పెద నది గొందఱు పురుషశబ్దవాచ్యుం డైన యీశ్వరునిపేరుషంబు గాలశబ్దంబునఁ జెప్పంబడు నందు రందు నహంకార మోహితుం డై (ప్రకృతి నొందుజీవుం డుభయంబుఁ జెందుఁ) బ్రకృతిగుణసామ్యంబునంజేసి వర్తించి నిర్విశేషుం డగుభగవంతునిచేష్టావిశేషంబు (దేనివలన నుత్పన్నంబగు నదియ) కాలం బని చెప్పంబడు 2 నదియు జీవరాశ్యంతర్గతం బగుటంజేసి పురుషుం డనియు వాని బహిర్భాగవ్యాప్తింజేసి కాలం బనియుఁ జెప్పంబడు నాత్మమాయంజేసి తత్త్వాంతర్గతం డయినజీవునివలన టుభితం (బయి జగత్కారణం) బగుప్రకృతియందుఁ బరమపురుషుండు దనవీర్యంబు వెట్టిన నాప్రకృతి హిరణ్మయం బైనమహాత్మత్వంబు వుట్టించె నంత నకలప్రపంచబీజభూతుండును లయవిక్షేపశూన్యుండును నగునీశ్వరుండు దనసూక్ష్మవిగ్రహంబునందు (నాత్మగతం బైన) మహదాదిప్రపంచంబుల 4 వెలిఁగించుచు స్వతేజోవిపత్తింజేసి యాత్మప్రస్వాపనంబు 5 సేయునట్టితమంబును గ్రసించెనని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 892

క. దివ్య మగువాసుదేవా, దివ్యాహచతుష్టయంబు శ్రీ త్రిజగములందున్

సేవ్యం బని చెప్పంబడు, భవ్యగుణా దాని నెఱుంగఁ శ్రీ బలికెద నీకున్. 893

సీ. సత్త్వప్రధాన మై శ్రీ స్వచ్ఛ మై శాంత మై, యూర్ధ్వఘ్నంబుల శ్రీ నోసరించి

1 'గాలపురుషుండు పంచవింశకుం డనంబడు. 2 నదియు నంతఃప్రదేశంబునఁ బురుషుం డనియు బహిఃప్రదేశంబునఁ గాలం బనియుఁ జెప్పంబడు. 3 కారణండును. 4 జూచుచు స్వతేజో. 5 సేయ నది తమ స్పృహయ్య నని చెప్పి వెండియు' వ్రా. ప్ర.

సురుచిరషాడ్గుణ్యపరిపూర్ణ మై నిత్య, మై భక్తజనసేవ్య శ్ర మై తనర్పి
 వల నొప్పుచుండునశ్వస్వసదేవవ్యాహ, మంత మహత్తత్వ శ్ర మందు నోలి
 హృదీ గ్రియాశక్తిరూపంబు గల్గునహంకార ముత్పన్న శ్ర మయ్యె నదియు
 తే. సరవి వైకారికంబుఁ దైజసముఁ దామ
 సంబు నా మూఁడుదెఱఁగుల శ్ర జరగు నందుఁ
 దనరు వైకారికము మనశస్సునకు నింది
 యములకును గగనముఖభూతముల కరయ. 894

ప. అది దేవతాహంకారంబున నుండుఁ దైజసాహంకారంబు బుద్ధిస్థానంబులుం గలిగి
 యుండుఁ దామసాహంకారం బింద్రియమేళనంబున నర్థమాత్రం బై యుండు
 మఱియును. 895

సీ. అట్టియహంకారరమం దధిష్ఠించి సాహస్ర ఫణామండలభిరాముఁ
 దై తనరారునశనతుండు సంకర్షణుం డనఁ దగుపురుషుండు ఘనుండు
 మహితభూతేంద్రియశమానసమయుండు నై, కర్తృత్వకార్యత్వశ్ర కారణత్వ
 ప్రకటశాంతత్వ ఘోరతత్వమూఢత్వాది, లక్షణలక్షితోల్లాసి యగుచు

తే. నుండు నమ్మేటి రెండవశ్రవ్యాహ మనఁగ, ఘనవికారంబుఁ బొందువైకారికంబు
 వలనవినుము¹మన స్తత్త్వమెలమిఁబుట్టె,మఱియువైకారికంబునశమాత వినుము.

ప. సామాన్యచింతయు విశేషచింతయు ననం దగుసంకల్పవికల్పంబులంజేసి
 కామసంభవం బయ్యె నదియ యనిరుద్ధాఖ్యం బయినవ్యాహం బదియ హృషీ
 కంబులకు నధీశ్వరం బయి సకలయోగీంద్ర సేవ్యం బగుచు శరదీందీవర
 శ్యామం బయి యుండు వెండియుం దైజసంబువలన బుద్ధితత్త్వంబు వుట్టె
 దానిలక్షణంబులు ద్రవ్యప్రకాశకం బై సజ్జానంబును నింద్రియానుగ్రహంబును
 సంశయంబును మిథ్యాజ్ఞానంబును నిద్రయు నిశ్చయంబును స్మృతియు ననం
 దగి యుండు మఱియుఁ దైజసాహంకారంబువలన జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియంబు
 లును గ్రియాజ్ఞానసాధనంబులును గలిగి యుండుఁ బ్రాణంబునకుం గ్రియాశక్తి
 యు బుద్ధికి జ్ఞానశక్తియు నగుటంజేసి యింద్రియంబులకుఁ దైజసత్త్వంబు గలిగి
 యుండు భగవద్భక్తిప్రేరితం బయినతామసాహంకారంబువలన శబ్దతన్మాత్రంబు
 వుట్టె దానివలన నాకాశంబును నాకాశంబువలన శ్రోతేంద్రియంబును బుట్టె
 శ్రోత్రంబు శబ్దగ్రాహి యయ్యె శబ్దం బర్థంబునకు నాశ్రయం బై శ్రోతకు³జ్ఞాన
 జనకం బయ్యె మఱియు శబ్దతన్మాత్రంబువలన నాకాశం బయి యాయాకాశంబు
 భూతంబులకు బాహ్యభ్యంతరంబుల నవకాశం బిచ్ఛుటయు నాత్మప్రాణేంద్రి
 యాదులకు నాశ్రయం బగుటయు ననులక్షణంబులు గలిగి యుండుఁ గాలగతిచే

1 తమ స్తత్త్వ. 2 'అది యెట్లు లంచేని సామాన్య...కామసంభవం బనంబడు నెద్ది
 యనిరుద్ధా' అ. ప్ర. 3 జ్ఞాపకం బయ్యె. 4 నభశ్శబ్దతన్మాత్రంబువలన స్పర్శంబును.

వికారంబు నొందు శబ్దతత్త్వాత్రలక్షణం బగునభంబువలన స్పర్శంబును స్పర్శంబు
వలన వాయువును వాయువుచే స్పర్శగ్రాహి యై త్వగింస్త్రియంబును (బుట్టె)
మృదుత్వంబును గఠనత్వంబును శైత్యంబును నుష్ణత్వంబును ననునివి (స్పర్శంబు
నకు స్పర్శత్వం బని) చెప్పంబడు మఱియు వాయువునకుఁ జాలనంబును (బరస్పర
విభాగకరణంబును ద) స్నేహనంబును ¹ద్రవ్యశబ్దనేతృత్వంబును నగు నందు గంధ
వంతం బగుద్రవ్యంబును పూణేంద్రియంబు నొందించుట ద్రవ్యనేతృత్వం
బు దూరస్థం బగుశబ్దంబును శ్రోత్రేంద్రియగ్రాహ్య మగునట్లు సరించుట
శబ్దనేతృత్వంబు నర్వేంద్రియాత్మకత్వంబు ననునవి లక్షణంబు లై యుండు
(దైవప్రేరితం బై) ²స్పర్శతత్త్వాత్రగుణకం బగువాయువువలన రూపంబును దాని
వలనఁ దేజంబును బుట్టె (రూపంబు నేత్రేంద్రియగ్రాహకం బయ్యె) నేత్ర
గతం బయినరూపంబునకు నుపలంభకత్వంబును ద్రవ్యాకారసమత్వంబును
ద్రవ్యంబునకు నుపసర్జనం బగుటయు ద్రవ్యపరిణామప్రతితియు నివి రూప
వృత్తు లనంబడుఁ దేజనంబునకు సాధారణంబు లగుధర్మంబులు ద్యోతం
బనం బ్రకాశంబు పచనం బనఁ దండులాదులపాకంబు పిపాసానిమిత్తం బైన
పానంబు (క్షున్నిమిత్తకం బైన) యోదనంబు (హిమమర్దనం బగు) శోషణంబు
ననునివి వృత్తు లై యుండురూపతత్త్వాత్రంబువలన దైవచోదితం బై వికారంబు
నొందు తేజస్సువలన రసతత్త్వాత్రంబు వుట్టె రసతత్త్వాత్రంబువలన జలంబు వుట్టె
జహ్వ యనురసనేంద్రియంబు రసగ్రాహకం బయ్యె నారసం బేకం బై యుండి
యు భూతవికారంబుం జేసి కషాయ తిక్త క ట్వష్ణ మధు రాదిభేదంబుల ననేక
విధం బయ్యె వెండియు సాంసరిక ద్రవ్యవికారంబునంజేసి యార్ద్రం బగుటయు
ముద్గ గట్టుటయుఁ దృప్తిదాతృత్వంబును జీవనంబును దద్వైక్లవ్యనివర్తనంబును
మృదుకరణంబును దాపనివారణంబును గూఢగతం బయినజలంబు దివియు మఱి
యు నుద్గమించుటయు ననునివి జలవృత్తు లనంబడు రసతత్త్వాత్రంబువలన దైవ
చోదితం బై వికారంబునం బొందినజలంబువలన గంధతత్త్వాత్రంబు వుట్టె దాని
వలనం బృథ్వీయుఁ గలిగె పూణంబు గంధగ్రాహకం బయ్యె నందు గంధం
(బేకంబయ్యు వ్యంజనాదిగతం బయి) హింగావాదినిమిత్తంబయిన (మిశ్రగంధం బను
కరంభంబును గృంజనాదిగతం బయిన) పూతిగంధంబును ఘనసారాదినిమిత్తం
బైననుగంధంబును (శతపత్తా)దిగతం బగుశాంతగంధంబును లఘునాదిగతం
బైనయుగ్రగంధంబును బుద్ధ్యపితచిత్రాన్నాదిగతం బయినయాఘ్నగంధంబును
ద్రవ్యావయవవైషమ్యంబునం జేసి) యనేకవిధం బై యుండు నదియునుం గాక
ప్రతిమూదిరూపంబులంజేసి సాకారతాపాదనం బగుభావనంబును జలాదివిలక్షణ

1 ద్రవ్యసంబంధంబును ద్రవ్యశబ్దంబులకుం బ్రాపకత్వంబును సత్తేంద్రియవ్యాపకత్వంబు నను
లక్షణంబు లై యుండు. 2 వాయుస్పర్శతత్త్వాత్రంబువలన రూపంబును. 3 సమర్థకత్వంబు.

త్రయాంతరనిరపేక్షం బయినస్థితియు జలాద్యాధారత యనుధారణంబును నాకా శాన్ద్యవచ్చేదకత్వంబును సకలప్రాణిపుంస్తావభివ్యక్తీకరణంబును ననునివి పృథ్వి వృత్తులనంబడునని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నభో(సాధారణ)గుణ(శబ్ద)విశేష (గ్రాహక)ంబు శ్రోత్రంబును వా(య్యసాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు స్పర్శం బును దేజో²(సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు చక్షురింద్రియంబును సంభో² (సాధారణ)గుణవిశేష(గ్రాహక)ంబు రసనేంద్రియంబును భూ(మ్యసాధారణ)గుణ విశేష(గ్రాహక)ంబు ఘ్రాణేంద్రియంబును నాకాశాదిగుణంబు లగుచు శబ్దాది కార్యంబు లగువాయాదులందుఁ గారణాన్వయంబున నన్నిటికిం బృథ్విసంబం ధంబు గలుగుటం జేసి భూమియందు శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబులు గలుగుట మహదాదిపృథివ్యంతంబు లగునీయేడుతత్త్వంబులు పరస్పరమిళితంబు లై భోగాయతనం బగుపురుషునిం గల్పింప సమర్థంబు లై యున్నం జూచి (కాలా దృష్టసత్త్వాదులం గూడి) జగత్కారణండును ద్రోగుణ్యావిశిష్టండును సశేష నియామకుండును నిరంజనాకారుండును నగునర్వేశ్వరుం డందుఁ బ్రవేశించు నంత నన్యోన్యక్షుభితంబు లై మిళితంబు లై సమహదాదులవలన నధిష్ఠాత్మ చేతనరహితం బగునొకయండంబు వుట్టె నందు. 897

సీ. గురుశక్తితో విరాట్రురుషుండు సంభవం, బయ్యె నయ్యండంబు నర్థి బాదివి యంబుముఖావరణంబు లొక్కొకటికి, దశగుణితంబు లై శ్రీ తపిలి యావ రణము లై యుండును శ్రీ గ్రమమున లోకంబు, లకు మేలుకట్లపోలికఁ దనర్పు పంకజోదరునిరూపము విలసించును, లోలత జలములోఁ శ్రీ దేలు చున్న

తే. హేమమయమైనయండంబులో మహానుభావుఁ డభవుండుహరి దేవత దేవుఁ డఖిల జేత నారాయణుండు ప్రవేశించి యపుడు, విష్ణుపదభేదనంబు గానించి యందు.

సీ. కరమొప్పఁగా విరాట్రురుషుండు వెలుఁగొందు, నావిరాట్రురుషునిర్యాననంబు వలనను వాణియు శ్రీ వాణితో వహ్నియు, నానంబువలనఁ బ్రాణములఁ గూడి ఘ్రాణేంద్రియంబయ్యె శ్రాణంబువలనను, వాయువులును ప్రాణవాయువులును నందు నక్షులు చక్షురవందు సూర్యుండును, నం దభిధ్యానంబు శ్రీ సర్థి జేయఁ

తే. గర్జములు జాత మయ్యెఁ దగ్గర్ణసమితి

వలన శ్రోతేంద్రియంబు దిశక్కులును గలిగెఁ

ద్వక్కుచే శ్శ్రురోమవిరతానకములు

నోషధివాతమును భవ శ్రీ మొందె మఱియు.

899

తే. దానివలనను మేఢంబు శ్రీ గానఁబడియె, బరఁగ రేతంబువలన నానంబు వుట్టె

1 'వాయుపీడ్యకారణంబు లగుటంజేసి శబ్దస్పర్శములు వాయుగతంబు లిన్నింటికిం బృథ్వి... గంధంబులు గలుగుట నివి యన్నియు నసంహతంబులై యున్నం జూచి. 2 జలధిలో. 3 ప్రాణ మును. 4 బులు రసధారణంబును. 5 ద్వక్కువలనను రోమవిరతానములును' వ్రా. ప్ర.

గుడమువలన నపానంబు శ్రమదయమయ్యె, దానివలనను మృత్యువు శడగ జనించె.

క. కరములవలనను బలమును, నిరవుగ నారెంటివలన శ్రమింపఁడుఁ బాదాంబురుహంబులవలన గతియు, నరుదుగ నారెంటివలన శ్రమియ్యను గలిగెన్. 901

క. ఘననాడీపుంజమువలన, నను రక్తము దానివలన శ్రమదులును నుడరంబున నాఁకలియును దప్పియు, ననయము నారెంటివలన శ్రమబులు వుట్టెన్. 902

క. విను హృదయమువలనను మన, మును మనమునఁదుహినకరుఁడు శ్రమదియుఁజత్తంబున బ్రహ్మయు ట్తేత్రజ్ఞుఁడును గలిగిరి యవ్వారాజుఁడను బూరుషత్తన్. 903

ప. (మఱియు విరాట్పురుషునం దుదయించినవ్యష్టిరూపంబు లగునాకాశాదిభూతంబులును శబంబు మొదలగుభూతతన్మాత్రంబులును వాగాదీంద్రియజాతంబును దదధిదేవతలును దమంతన సమష్టిరూపుం డగుఁడేత్రజ్ఞుం బ్రవృత్తిప్రవర్తకుం జేయ నసమర్థంబు లయ్యె నెట్లనిన దేవాధిపతింబు లగునింద్రియంబులు దాము వేర్వేరి యయ్యాశ్వరుం బ్రవృత్తున్ముఖుం జేయ నోపక క్రమంబునం దత్తదధిపానాదుల నొందె నందు నగ్ని వాగింద్రియంబుతోడ ముఖంబు నొంది ప్రవర్తించిన విరాట్కార్యం బగువ్యష్టిశరీరజాతం బనుత్పన్నం బయ్యె నంత నానయు ఘ్రాణేంద్రియంబుతోడ వాయువుం గూడిన నట్టిద యయ్యె నాదిత్యుండు చక్షురింద్రియంబుతోడ నేత్రంబుల నొందిన వృధాభూతం బయ్యె దిగ్దేవతాకం బగుకర్ణంబు శ్రోత్రేంద్రియంబుతోఁ గూడిన విరాట్కార్య పేరణాయోగ్యం బయ్యె నోషధులు రోమంబులం ద్వగింద్రియంబుఁ జెంద విఫలం బయ్యె నద్దెవం బగుమేఘంబు రేతంబు నొందినఁ దత్కార్యకరణాదక్షం బయ్యెఁ బదంపడి గుదంబు మృత్యువుతోడ నపానేంద్రియంబుఁ జేదిన నది హైన్యంబు నొందె విష్ణుదేవతాకంబు లగుచరణంబులు గతితోఁ గూడిన నసీశ్వరంబు లయ్యెఁ బాణేంద్రియంబు లింద్రదైవతంబు లగుచు బలంబు నొందిన శక్తిహీనంబు లయ్యె మఱియు నాడులు సనదీకంబు లై లోహితంబు నొందిన నిరర్థకంబు లయ్యె నుడరంబు సింధువులతోడం జేరి తుత్పిపాసలం బొందిన వ్యర్థం బయ్యె హృదయంబు మనంబుతోడం జుద్రు నొందిన నూరకయుండె బుద్ధి బ్రహ్మధిదైవతంబై హృదయంబు నొందిన నిష్ఫలంబయ్యెఁ జిత్తం బభిమానంబుతో రుద్రునిం జెందిన విరాట్కార్యజాతం బనుదూభూతం బయ్యె నంతఁ జైత్యం డగుఁడేత్రజ్ఞుండు హృదయాధిపానంబు నొంది చిత్తంబుతోడం బ్రవేశించిన విరాట్పురుషుండు సలిలకార్యభూతబ్రహ్మాండంబు నొంది ప్రవృత్తున్ముఖముం డయ్యె నుత్తం డగుపురుషునిం బ్రాణాదులు దమబలంబుచే భగవదప్రేరితంబు లగుచు సత్తాపనాసమర్థంబు లగుచందంబున నగ్నాదులు స్వాధిపానభూతంబు లగునింద్రియంబులతోడ దేవాదిశరీరంబుల నొందియు

నశక్తంబు లయ్యెననిమఱియు! నవ్విరాట్పురుషుని ననవరతభక్తింజేసి విరక్తులై
యాత్మలయందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చింతింపుదు రనియుఁ బ్రకృతిపురుష
వివేకంబున మోక్షంబును బ్రకృతీసంబంధంబున సంసారంబును గలుగు నని
యుఁ జెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

904

సీ. జననత సత్త్వరశస్తమోగుణమయ, మైనప్రాకృతకార్య శ మగుశరీర వలనఁ
గతుఁ డయ్యెఁ బురుషుండు శ గడఁగి ప్రాకృతములు, నగునుఖదుగ్నిమోహముల
గర మనురక్తుండు శ గాఁడు వికారివి, హీనుఁడు ద్రిగుణరశమోతుఁడు నగుచు
బలసి నిర్మలజలరప్రతిబింబితుం డైన, దినకరుభంగి వర్తించునట్టి

తే. యాత్మ ప్రకృతిగుణంబులయందుఁ దగులు
వడి యహంకారమూఢుఁ డై శ తొడరి యేను
గడఁగి నిఖిలంబునకు నెల్లఁ శ గర్త నని ప్ర
సంగవశతను బ్రకృతిదోషములఁ బొంది.

905

క. సుర తిర్య జ్ఞానః జ స్థా, వరహాపము లగుచుఁ గర్తృవాసనచేతం
బర పై నమిశ్రయోనులఁ, దిరముగ జనియించి సంస్కృతం గైకొని తాన్.

906

క. పూని చరించుచు విషయ, ధ్యానంబునఁజేసి స్వాప్నికార్థాగమనం
ధానమురీతి నసత్పథ, మానసుఁ డగుచు భ్రమించు శ మతిలోలుం డై.

907

వ. అట్లు గావున.

908

తే. పూని మోక్షార్థాయగువాఁడు శ దీనిఁ దీవ్ర, భక్తియోగంబుచేత విరక్తిఁ బొంది
మనమువశముగఁజేసి యశమనియమాధి, యోగమార్గక్రియాభ్యాసరయ్యుక్తిఁజేసి.

సీ. శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై శ సత్య మైనట్టిమ, ద్భావంబు మత్స్పదశసేనంబు
వర్ణితమత్కథాశక్త్యర్థంబును సర్వ, భూతసమత్వ మరజాతవైర
మును బ్రహ్మచర్యంబు శ ఘనమౌన మాదిగాఁ, గలనిజధర్మ సంరగతులఁజేసి
సంతుష్టుఁడును మితాశనుఁడు నేకాంతియు, మననశీలుఁడు వీతరమత్సరుండు

తే. నగుచు మిత్రత్వమునఁ గృపఁ శ దగిలి యాత్మ, కలితవిజ్ఞాన యై బంధరకంబులైన
ఘనశరీరపరిగ్రహోత్కంఠయందు, నాగ్రహముసేసి వర్తింపరనగును మఱియు.

వ. జీవేశ్వరతత్త్వజ్ఞానంబునంజేసి నివృత్తం బయినబుద్ధి దదవస్థానంబునుం గలిగి
దూరీభూతేతరదర్శనం డై జీవాత్మజ్ఞానంబునంజేసి చక్షురింద్రియంబున సూర్య
ని దర్శించుచందంబున నాత్మనాయకుం డయినశ్రీచున్నారాయణుని దర్శించి

1 'నమృహాత్ముని ననన్యభక్తింజేసి విరక్తులై యాత్మలందు వివేకంబు గలమహాత్ములు చిం
తించురని చెప్పి వెండియు నిట్లనియెఁ బ్రకృతిపురుషవివేకజ్ఞానంబున మోక్షం బెఱుంగుము ప్రకృతి
సంబంధంబువలన నైనసంసారస్వరూపం బెఱింగించెద నాకర్ణింపుము' వ్రా. ప్ర.

2 మును నాది, గాఁ గలధర్మసంగతులఁజేసి.

1నిరుపాధికం బై మిథ్యాభూతం బగునహంకారంబున సద్రూపంబుచే బ్రకాశ మానం బగుచుఁ బ్రధానకారణంబునకు నధిష్ఠానంబును గార్యంబునకుఁ జక్షు వుంబోలెఁ బ్రకాశంబును సమస్తకార్యకారణానుసూత్రంబును బరిపూర్ణంబును సర్వవ్యాపకంబును నగుబ్రహ్మంబును బొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

సీ. విను మాత్మవేత్తకు శ విష్ణుస్వరూపంబు, నెఱుంగంగఁబడు నది శ యెట్లటన్న గగనస్థుఁ డగుదినరకరుకిరణచ్ఛాయ, జలముల గృహకుడ్య్రజాలకముల

వలనఁ దోఁచినవ్రతీరఫలితంబుచేత నూహింపంగఁబడినయ్యునునిపగిది

నర్థి మనోబుద్ధ్య్రహంకరణత్రయ, నాడీప్రకాశమునను నెఱుంగ

తే. వచ్చునాత్మస్వరూపంబునవలఁతి గాఁగఁ, జిత్తమునఁ దోఁచు నంచితశ్రీఁ దనచ్చి యమృహఃఘ్నాత్రిసర్వభూతాంతరాత్ముఁడగుటనాత్మజలకుఁగానరనగునుమఱియు.

వ. జీవుండు సుషుప్త్యాద్యవస్థలయందుఁ బరమాత్మానుషక్తుం డైన భూతాదితత్త్వం బులు లీనంబు లై ప్రకృతియందు వాసనామాత్రంబు గలిగి యకార్యకరణం బులు గా కున్న సుషుప్తసమయంబునం దాను నిస్తంద్రం డగుచు నితరంబు చేతఁ గప్పంబడినవాఁ డై పరమాత్మానుభవంబు నేయు చుండు నని చెప్పిన విని దేవహూతి యిట్లనియె.

913

సీ. విమలాత్మ యీపుష్కరవికిని గంధమునకు, సలిలంబునకును రగసంబునకును సన్యోన్య మగునవీరనాభావసంబంధ, మైనసంగతిఁ బ్రకృత్యాత్మలకును సతతంబు సన్యోన్యరసంబంధ మై యుండు, ప్రకృతితో నయ్యాత్మ రపాయు టెట్లు దలపోయ నొకమాటురతత్వబోధముచేత, భవభయంబులనెల్ల శబాయు టెట్లు

తే. చచ్చి క్రమ్యుఁడ బుట్టనిరజాడ యేది, యిన్నియుఁ దెలియ నానతిరయిచ్చి నన్నుఁ గగుణ రక్షింపవే దేవరగణనిషేవ్య, భక్తలోకానుగంతవ్య రపరమపురుష. 914

వ. అనిన భగవంతుం డిట్లనియె ననివృత్తిం బయినస్వధర్మంబునను నిర్లూప్తకరణంబునను సునిశ్చితం బైనమద్భక్తియోగంబునను (సత్కథా) శ్రవణసంపాదితం బైనవైరాగ్యంబునను (దృష్టప్రకృతిపురుషయాధ్యాత్మ్యం బగుజ్ఞానంబునను బలిష్ఠంబయి కామానభివ్యంగం బగువిరక్తివలన) దపోయక్తం బయినయోగంబు నను దీప్రంబయినచిత్రైకాగ్రతంజేసి పురుషుని దగుప్రకృతి దందవ్యామానం బై తిరోధానంబునం బొందు నదియునుం గాక యరణిగతం బైనవహ్ని(చే నరణి దహింపంబడుచందంబున) జ్ఞానంబునను దత్త్వదర్శనంబుననుంజేసి నిరంతరంబు బలవంతంబును 3దృష్టదోషంబును నగుప్రకృతి జీవునిచేత భుక్తభోగ యై విడువం బడు నని చెప్పి.

915

1. 'విముక్తలింగశరీరం డై సదాప్రకాశమానజ్ఞానంబు గలిగి సత్పురుషబాంధవుం డై శత్రుమిత్రసమదర్శనుం డై నయాత్మసమానాధికరహితుండును బ్రహ్మత్వాదిశబ్దవాచ్యుండును సమస్త పదార్థానుసూతుండును నగుచు సర్వేశ్వరం బొందు నని వెండియు.' 2 'హంకారత్రితయనా, శీఘ్రకాశముచేత * లీల నెఱుంగ' వ్రా. ప్ర. 3 'దృష్టదోషంబులం గలప్రకృతి' వ్రా. ప్ర.

- క. విను ప్రకృతి నైజమహిమం, బునఁ దనలో నున్నయట్టిపురుషునకు మహే
శునకు నశుభవిస్ఫురణం, బనయముఁ గావింపఁ జాల శ దది యెట్లనినన్. 916
- చ. పురుషుఁడు నిద్రవోఁ గలలఁ శ బొందుననరకముల్ ప్రబోధమం
దరయఁగ మిథ్య లై పురుషునందు ఘటింపనికై వడిం బరే
శ్వరునకు నాత్మ నాథునకు శ సర్వశరీరికిఁ గర్తృ సాక్షికిం
బరువడిఁ బొంద వేన్నఁటికిఁ శ బ్రాకృతదోషము లంగనామణి. 917
- వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 918
- సీ. అధ్యాత్మ తత్పరుం శ డగువాఁడు పెక్కుజ, న్నంబులఁ బెక్కుకాశలంబులందు
బ్రహ్మపదప్రాప్తిపర్యంతమును బుట్టు, సర్వార్థవై రాగ్యశాలి యగుచుఁ
బూని నాభ క్తులచే నుప దేశింపఁ, బడినవిజ్ఞానసంస్కృత త్రివేతఁ
బరఁగఁ బ్రబుద్ధుఁ డై శ బహువారములు భూరి, మత్స్యసాదప్రాప్తి మతిఁ దనర్పు
తే. నిజపరిజ్ఞానవిచ్చిన్నశనిఖిలసంచ
యుండు నిర్మ క్తులింగ దేశహుండు నగుచు
ననఘయోగీంద్రహృద్యై శ మగుమదీయ
దివ్యధామంబు నొందు సంరదీప్తుఁ డగుచు. 919
- వ. మఱియు నణిమాద్యష్టైశ్వర్యంబులు మోక్షంబున కంతరాయంబులు గావున
వానియందు విగతసంగుండును మదీయచరణసరోజస్థితలలితాంతరంగుండును
నగువాఁడు మృత్యు దేవత నపహసించి మోక్షంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు
యోగలక్షణప్రకారంబు వినిపింతు విను మని భగవంతుం డై నకపిలుండు నృపా
త్మజ కి ట్లనియె. 920
- క. ధీనిధు లయ్యును యోగవి, ధానంబునఁజేసి మనము శ దగ విమలం బై
మానిత మగుమత్పదముం, బూనుదు రాయోగధర్మము న్నెఱింగింతున్. 921
- వ. అది యెట్లనిన 1 శక్తికొలఁది స్వధర్మాచరణంబును శాస్త్రవినిపి. దధ ర్థకర్తృంబులు
మానుటయు దైవికం బై వచ్చినయర్థంబువలన సంతోషించుటయు మహా
భాగవతశ్రీపాదారవిందార్చనంబును గ్రామ్యధర్మ నివృత్తియు మోక్షధర్మంబుల
యందు రతియు మితం బై శుద్ధం బయినయాహారంబు సేవయు విజనం బయి
నిర్బాధకం బయినస్థానంబున నుండుటయు హింసారాహిత్యంబును సత్యంబును
నస్తేయంబును దన కెంతయర్థం బుపయోగించు సంతయర్థంబు స్వీకరించుటయు
బ్రహ్మచర్యంబును దపశ్శౌచంబులును స్వాధ్యాయవతనంబును బరమపురుషుం
డై నసర్వేశ్వరునియర్చనంబును మానంబును నాననజయంబును దానంజేసి స్థైర్యం
బును 2 బ్రాణవాయుస్వవశీకరణంబును నింద్రియనిగ్రహరూపం బై నప్రత్యాహారం

బును మనంబుచే నింద్రియంబుల విషయంబులవలన మరలించి హృదయమందు నిలుపుటయు) దేహగతం బైనమూలాధారాద్విస్థానంబులలో నొక్కస్థానంబు నందు హృదయగతం బయినమనస్సుతోడం గూడఁ బ్రాణధారణంబును వైకుంఠం డైనసర్వేశ్వరుండు ప్రవర్తించినదివ్యలీలాచరిత్రధ్యానంబును మానసైకాగ్రీకరణంబును) బరమాత్మ యగుపద్మనాభునిసమానాకారత యనుసమాధానంబునుం గావించి యివియునుం గాక తక్కినవ్రతదానాదులంజేసి మనోదుష్టం బయినయసన్మార్గంబును బరిహరించి జితప్రాణం డై మెల్లన యోజించి శుచి యైనదేశంబునం బ్రతిష్ఠించి విజితాసనుం డై యభ్యస్తకుశాజినచేతోత్తరాసనం బైనయాసనంబు నేసి ఋజుకాయం డై ప్రాణమార్గంబును గుంభకరేచకపూరకంబులం (గోశశోధనంబు) నేసి కుంభకపూరకంబులచేతం బ్రతికూలంబు గావించి చంచలం బయినచిత్తంబు సుస్థిరంబు గావించి తీవ్రం బయినయమంబునం బ్రతప్తం బయి విగతసమస్తదోషం బగుచామికరంబుకరణి విరజంబు నేసి జితమారుతుం డగుయోగికిం గ్రమ్మఱం బ్రాణాయామం బనుపావకునిచేత వాతపితృశ్లేష్మంబు లనుదోషంబుల భస్మీకరణంబు నేసి ధారణంబుచేతఁ గిల్బిషంబులను బ్రత్యాహారంబుచేత సంసర్గంబులను దహనంబు నేసి ధ్యానంబుచేత రాగంబుల సత్త్వాదిగుణంబులను నివారించి స్వసానాగ్రావలోకనంబు నేయుచు.

922

సీ. దరదరవిందసుందరవత్ప్రరుచిరాక్షు, సలలితశ్రీవత్సరకలితవక్షు
నీలనీరదనీలరసీనోత్పలశ్యాము, సఖికులాలకమాలీరకాభిరాముఁ
గౌస్తుభరుచిరముక్తాహరయుతకంఠ, యోగిమానసపంకరజోపకంఠు
సతతప్రసన్నసర్వస్థితవదనాంభోజ, దినకరకోటిసంగ్రహిస్తతేజ

తే. సలలితానర రత్నకుండలకిరీట, హారకంకణకటక కేరయూరముద్రి
కాతులారోటిభూషు భ, కృప్రపోషుఁ, గింకిణీయుతమేఖలారీక్షజఘను.

923

వ. మఱియు.

924

సీ. కంజాతకింజల్కశ్రవుంజరంజితపీత, కాశేయవాసు జగన్నివాసు
శత్రుభీకరచక్రశంఖగదాపద్మ, విహితచతుర్బాహు శ విగతమోహు
సుతభక్తలోకమరణోనేత్రపరిష్క, లాలితసద్గుణాలంకరిష్క
వరకుమారకవయగిరపరిపాకు సుశ్లోకు, సుందరాకారు యశోవిహారు

తే. సకలలోకనమస్మృతరచరణకమలు, భక్తలోకపరిగ్రహాప్రకటశీలు
దర్శనీయమనోరథదాయిఁ గీర్తనీయతీర్థయశోమహానీయమూర్తి.

925

వ. వెండియు.

926

క. 4లనుపమగుణసంపూర్ణుని, ననఘుని సుస్థితుని గతుని శ నానీను శయా

1 ప్రణవమార్గ. 2 విగతసమస్తదోషంబులం గలచామికరం. 3 వివరుచిపీత. 4 అనుపమసంపూర్ణాంసుని.

- నుని భక్తహృద్గుహాశయ, నుని సర్వేశ్వరు ననంతు శ నుతనచ్చరితున్. 927
- మ. విమలం బై పరిశుద్ధ మై తగుమనోరవిజ్ఞానతత్త్వప్రభో
ధమతికా నిల్చి తదీయమూర్తివిభవశ్రద్ధానంబు గావించి చి
త్తము సర్వాంగవిమర్శనక్రియలకుం శ దార్కొల్చి ప్రత్యంగమున్
సుమహాధ్యానము సేయఁగా వలయుఁబో శ శుద్ధాంతరంగంబునన్. 928
- వ. అది యెట్టి దనిన. 929
- సీ. హలకులిశాంకుశశరజలజధ్వజచ్ఛత్త్ర, లాలితలక్షణశలక్ష్మితములు
సలలితసఖచంద్రచంద్రికానిర్ధూత, భక్తమానసతమగరపటలములును
సురుచిరాంగుష్ఠనిరఘ్నాతగంగాతీర్థ, మండితహరజటాశ్రమండలములు
నంచితధ్యానపారాయణజనభూరి, కలుషపర్వతదీప్తరకులిశములును
- తే. దానలోకమనోరథశ్రదాయకములుఁ, జారుయోగిమనఃపద్మపట్నదములు
ననఁగఁదనరినహరిచరశ్రాబ్జములను, నిరుపమధ్యానమున మది శ నిలుపవలయు.
- చ. కమలజమాత యై సురనిశ్చయసమంచిత సేవ్యమాన యై
కమలదళాభనేత్రములు శ గల్గి హృదీశ్వరభక్తి నొప్పన
క్కమల నిజాంకపీఠమునఁ శ గైకొని యెత్తుపరేశుజానుయు
గ్గము హృదయారవిందమున శమక్కువఁ జేర్చి భజింపఁగాఁ దగున్. 931
- ఉ. చారువిహంగవల్లభుభుజంబులమీఁద విరాజమానను
శ్రీరుచి నుల్లసిల్లి యతఃసీకుసుమద్యుతిఁ జాల నొప్పవం
కేరుహనాభునూరువు లశకిల్పిషభక్తి భజించి మానసాం
భోరుహమందు నిల్పఁ దగుఁ శ బో మునికోటికి నంగనామణి. 932
- క. పరిలంబితమృదువీతాం, బరకాంచీగుణనినాదశభరితం బగున
ప్పురుషోత్తముని నితంబముఁ, దరుణీ భజియింప వలయుఁ శదద్దయుఁ బ్రీతిన్. 933
- క. విను భువనాధారత్వం, బునఁ దగి విధిజననహేతుశ్రభూతం బగున
వ్వనజాతముచేఁ గడు మిం, చినహరినాభీసరస్సుఁ శ జింతింపఁ దగున్. 934
- తే. దివ్యమరకతరత్నసంరదీ ప్తలలిత, కుచములకు మాత్రికావళిరుచులఁ దనరి
యిందిరాదేవినదనమై శయెనకమెనఁగు, వక్ష మాత్మనుదలపోయరవలయుఁజమ్ము.
- మ. నిరతంబున్ భజియించునజ్ఞనమనోశ్రనేత్రాభిరామైకసు
స్థిరదివ్యప్రభ గల్లుకొస్తుభరుచిరశ్లేష్మంబు నై యొప్పునా
వరయోగీశ్వరపంద్యమానుఁ డగునశ్రవస్వామిలక్ష్మీశుకం
ధర మాత్మం గదియించి తద్గుణగణశ్రద్ధానంబు సేయం దగున్. 936
- క. ఘనమందరగిరిపరివ, ర్తననికషోజ్జ్వలితకనకశ్రరత్నాంగదముల్
దనరార లోకపాలకు, లనఁ గలిగినబాహుశాఖరలను దలఁపఁ దగున్. 937
- వ. మఱియు విమతజనానహ్యంబు లైనసహస్రారంబులు గలుగునుదర్శనంబును

సరసిజోదరకరసరోరుహంబందు రాజహంసరుచిరం బయినపాంచజన్యంబును న
రాతిభుజోణితకర్దమలిప్రాంగం బై భగవత్ప్రీతికారిణి యగుకౌమోదకియును
బంధురనుగంధగంధాచుబంధమంధరగంధవహాహూయమానపుష్పంధయర్పుంకా
రనినదవిరాజితం బై నవైజయంతీవనమాలికయును జీవతత్త్వం బై నకౌస్తుభ
మణియును బ్రత్యేకంబ ధ్యానంబు సేయం దగు వెండియు భక్తసంరక్షణార్థం
బంగీకరించు దివ్యమంగళవిగ్రహంబున ¹కనుకూపంబును మకరకుండలమణి
నిచయమండితముకురోపమాననిర్మలగండమండలంబును ²సంతత శ్రీనివాసలోచన
పంకజకలితంబును లాలితభ్రూలతాజుష్టంబును మధుకరసమానరుచిచికురవిరా
జితంబును నై నముఖకమలంబు ధ్యానంబు గావింప వలయు మఱియు శరణాగ
తుల కభయప్రదంబు లగుచు నెగడుపాణిపంకేరుహంబుల మనంబునఁ దలఁప
వలయు.

938

క. గురు ఘోరరూపకం బై, ³పరఁగెడుతాపత్రయం బుర్రపశమింపఁగ శ్రీ
హరిచేత నిస్సృష్టము లగు, కరుణాలోకములఁ దలఁపఁ శ గాఁ దగు బుద్ధిన్. 939

క. ఘనరుచి గలమందస్మితమున కనుగుణ మగుప్రసాదశ్రమును జిత్రమున
న్నునిచియు ధ్యానము సేయం, జను యోగిజనాళి కెపుడు శ సౌజన్యనిధి. 940

తే. పూని నతశిరు లై నట్టిభూజనముల, శోక బాష్పాంబుజలధిసంశోషకంబు
సత్యుదారతమము హరిశహాస మెపుడు, దలఁపఁగావలె నాత్మలోఁ శ్రదవిలివినుము.

సీ. మునులకు మకరకేతనునకు మోహనం, బై నస్వకీయమారయావిలాస
మున రచితం బై నశ్రభ్రూమండలంబును, మునిమనఃకుహరసశ్రమ్మాదమానుఁ
డగునీశ్వరునిమందరహాసంబు నవపల్లవాధరకాంతిచే శ నరుణ మైన
మొల్ల మొగ్గలకాంతి శనుల్లసం బాడెడు, దంతపంక్తిని మదిఁ శ దలఁపవలయు

తే. వెలయ నీరీతి నన్నియు శ వేటువేట, సంచితధ్యాననిర్మలశ్రస్థానములుగ
మనములోఁ గనుమనిచెప్పిరమఱియుఁబలికె, దేవహూతికిఁ గపిలుండుర దేటవడఁగ.

సీ. ఈప్రకారమున సశ్రద్వేశ్వరునందును, బ్రతిలబ్ధభావసంభవన్నుఁ డగుచుఁ
జిరతరసద్భక్తిరచేఁ బ్రవృద్ధం బై న, యతిమోదమునఁ బుర్రకితశరీరుఁ
డగుచు మహోత్కంఠ శనానందబాష్పముల్, జడిగొనఁ బరితోషరజలధిఁ గ్రుంకి
భగవత్స్వరూప మై శ భవగుణగ్రాహక, ⁴మగుచు మత్స్యబంధ శ మనుకరించి

తే. సుమహితోధ్యానమునఁ బరంభజ్యోతియందు
మనముఁ జాల నియోజించి శ మహిమఁ దనరు
మోక్షపద మాత్మలోన సశ్రేష్ఠ సేయు
ననఘవర్తనుఁ డైనమరహాత్ముఁ డెపుడు.

943

1 కనుకూపం బై ననాసంబును. 2 సంతతశ్రీనివాసంబు లైన. 3 జరిగెడుతాపత్రయోపశమ
సార్థము. 4 మగు మత్స్యబంధరబు † ననుకరించి. 5 ధ్యేయమున.

ప. అది గావున ముక్తి నపేక్షించుమహాత్ము డగువానిచిత్తంబు విముక్తం బైనభగ
వద్వ్యతిరిక్తాశ్రయంబు గలిగి విషయాంతరశూన్యం బైన విరక్తి బొందుటంజేసి
పురుషుండు శరీరభావంబుల ననన్యభావం బగునిర్వాణపదంబు సూక్ష్మం బగు
తేజంబు దనకంటె నధికం బగుతేజంబుతోడైనమానాకారంబు నగుచందంబు
నిచ్చగించు వెండియు. 944

సీ. పురుషుడు చరమ మై శ భువి నన్యవిషయనివృత్త మై తగ నివర్తించుచిత్త
వృత్త్యాదులను గల్గి శ వెలయంగ నాత్మీయమగుమహిమ సునిష్ఠుఁడై లభించు
సుఖదుఃఖముల మనశ్సునఁ దలంపక యహం, కారధర్మంబులుగఁ దలంచి
యనయంబుసాక్షాత్కృతాత్మ తత్త్వముగల్గునతఁడు జీవన్ముక్తుఁడంపు బుధులు

తే. నతఁడు నేచందమున నుండు శ ననిన వినుము

తనశరీరంబు నిలుచుటయును జరించు

టయును గూర్చుండుటయు నిఁ కేరమియు నెఱుంగ

కర్తి వర్తించు విను తల్లి శ యతఁడు మఱియు. 945

ప. మదిరాపానంబునంజేసి మత్తుం డగువాఁడు దనకుఁ బరిధానం బగునంబరంబు
మఱచి వర్తించుచందంబునఁ దనశరీరంబు దైవాధీనం బని నశ్వరం బని తలంచి
యాత్మ తత్త్వనిష్ఠుం డై యుపేక్షించు సదియునుం గాక సమాధియోగంబునం
జేసి సాక్షాత్కృతాత్మ తత్త్వంబు గలవాఁ డయి స్వాప్నికశరీరంబుచందంబున
యావత్కర్మ ఫలానుభవపర్యంతంబు పుత్రిదారసమేతం బగుప్రపంచంబు నను
భవించి యటవీఁదఁ బుత్రిదారాదినంబంధంబువలనం బాసి వర్తించు. 946

సీ. సుతదారమిత్రానురంజలకంటె మర్చుండు, భిన్నుఁడై వర్తించురచున్నరీతి
విస్ఫులింగోల్లుఖరవిపులధూమములచే, హవ్యవాహనుఁడు వే శ ఁయినరీతి
వల నొప్ప దేహంబురవలన నీజీవాత్మ, పరికింప భిన్నరూపమున నుండుఁ
దవిలి భూతేంద్రియాంతరకరణంబుల, భాసిల్లు చున్నయీతప్రకృతిరూప

తే. బ్రహ్మమున కాత్మ దాఁ బృథగ్భావ మగుచు

ద్రష్ట యయి బ్రహ్మసంజ్ఞచే శ దనరు చుండు

నఖిలభూతప్రపంచంబులందుఁ దన్నుఁ

దవిలి తనయందు నఖిలభూతములఁ గనుచు. 947

ప. వెండియు. 948

సీ. వరున ననన్యభావంబులఁజేసి భూ, తావళియందుఁ దరదాత్మకత్వ
మునఁ జూచునాత్మీయశుభసతరోపాదానములయందుఁ దవిలి యీశములవెలుంగు
నిద్ధదివ్యజ్యోతి శ యేక మయ్యును బహు, భావంబులను దోచురప్రకృతిగతుఁడు
నగు చున్నయాత్మయుఁ శ బాగ డొందు దేవతి, ర్యజ్ఞ సుష్యస్థావరరాదివిధ

తే. యోనులను భిన్నభావంబునొందుటయును, జాలఁ గల్గునిజగుణవై శమ్యమునను

భిన్నుడై వెల్లుఁగావునఁ బేర్చియదియు, దేహసంబంధి యగుచువర్తించుచుండు.

క. భావింప సదసదాత్మక, మై వెలయుచు దుర్విభావ్య శ్రమగుచు స్వకీయం
బై వర్తించుచుఁ బ్రకృతిని, భావమునఁ దిరస్కరించు శ్రభవ్యస్ఫూర్తిన్. 950

ప. ఈయాత్మ నిజస్వరూపంబునంజేసి వర్తించు నని కపిలుం డెఱింగించిన విని దేవ
హూతి వెండియు నిట్లనియె మహాత్మా మహదాదిభూతంబులకుం బ్రకృతికినిఁ బురు
షునకుం గల్గినపరస్పరవిలక్షణంబులను దత్స్వరూపంబులను నెఱింగించితి వింక
నీప్రకారంబుల సాంఖ్యంబునందు నిరూపింపబడునట్టిప్రకారంబును భక్తియోగ
మాహాత్మ్యంబును బురుషుండు భగవద్భక్తియోగంబునంజేసి సర్వలోకవిరక్తం
డగునట్టియోగంబును బ్రాణిలోకంబునకు సంసారం బనేకవిధం బయి యుండుఁ
గావునఁ బరాపరుండ వై కాలస్వరూపి నై ననీస్వరూపంబును నేనీవలనిభయంబు
నంజేసి జనులు పుణ్యకర్తంబులు సేయు చుండుదురు మిథ్యాభూతం బైనదేహం
బునందు నాత్మాభిమానంబు సేయుచు మూఢుం డై కర్తంబులందు నానక్తం
బైనబుద్ధింజేసి విభ్రాంతుం డగుచు సంసారస్వరూపం బగుమహాంధకారంబునందుఁ
జరకాలప్రస్థుం డై నజనునిఁ బ్రబోధించుకొఱకు యాగభాస్కరుండ వై యా
విర్భవించినపుణ్యాత్ముండవు గావున నాకు నిన్నియుం దెలియ నవిస్తరంబుగా నాన
తియ్య వలయు ననిన దేవహూతికిఁ గపిలుం డిట్లనియె. 951

❦❦❦ కపిలుండు దేవహూతికి భక్తియోగమును చెలియఁజేయుట. ❦❦❦

క. నలినాయతాక్షి విను జనములఫలసంకల్పభేదశ్రమునఁజేసి మదిం
గలభక్తియోగమహిమం, బలవడఁగ ననేకవిధము శ్రలనఁ దగు నవియున్. 952

ప. వివరించెదఁ దామసరాజససాత్త్వికాదిభేదంబులం ద్రివిధం బై యుండు నందుఁ
దామసభక్తిప్రకారం బెట్టి దనిన. 953

తే. సతతహింసాతిదంభమారత్సర్వరూపతమములను జేయుచును భేదశ్రదర్శియగుచు
బరఁగనాయందుఁగావించుభక్తిదలఁపఁ,దామసం బనఁదగువాఁడుశ్రదామసుండు.

క. ఘనవిషయప్రావీణ్యము,లను¹నుమ హైశ్వర్యయశములను బూజాద్య
ర్హుని నను నర్థి భజించుట, చను రాజసయోగ మనఁగ శ్ర సౌజన్యనిధి. 955

చ. అనుపమపాపకర్త పరిరహారము కై భజనీయుఁ డైనశో
భనచరితుం డితం డనుచు శ్ర భావమునం దలపోసి భక్తిచే
ననితరయోగ్యతఁ భగవత్పరపణబుద్ధి నొనర్చి కర్తృమూల
జనహితకారి యై నెగడ శ్ర సాత్త్వికయోగ మనంగఁ జొప్పడున్. 956

చ. మనుసుత మద్గుణశ్రవణశ్రమాత్ర లభించినయట్టిభక్తిచే
ననఘుండ సర్వశోభనగుణాశ్రయుడం బరమేశ్వరుండ నై
తనరిననన్నుఁ జెందినయూదాత్తమనోగతు లవ్యయంబు లై

1 మహాదై శ్వర్యయశము.

వననిధిగామి యైనసురరవాహినిఁజూరి ఫలించు నిమ్మలన్. 957

క. హేయగుణరహితుఁ డనఁ గల, నాయందులభ క్తిలక్షణముఁ దెలిపితి నన్
బాయక నిర్వేతుక మై, చేయు మదీయవ్రతకరచిరతరభక్తిన్. 958

వ. (నిష్కాము లయినమదీయభక్తులకు నట్టిభక్తియోగంబు) సాలోక్య(సార్వి) సా
మీప్యసారూప్యసాయుజ్యంబులకు సాధనంబు గావున మహాత్ము లగువారు నిజమ
నోరభిఫలదాయకంబు లయినను మదీయ సేవావిరహితంబు లయినయితరకరం
బు లాచరింప నొల్లరు దీని నాత్యంతికభక్తియోగం బని చెప్పదురు సత్త్వరజ
స్తమోగుణవిహీనుం డయినజనుండు మత్సమానాకారతం బొందు నని చెప్పి
మఱియు నిట్లనియె. 959

సీ. నిత్యనై మి త్తికరనిజధర మున గురు, శ్రద్ధాగరిష్ఠతఁ శ జతురపాంచ
రాత్రోక్తహరిసమాశ్రాధనక్రియలను, నిష్కామనంబున శ నెఱి మదీయ
విగ్రహదర్శనశ్రవినుతిపూజావంద, నధ్యానసంశ్రవణములఁ గర్త
నంగి గా కుండుట శ సజ్జనప్రకరాభి, మానంబు నొందుట శ హీనులందుఁ
తే. జాల ననుకంప సేయుట శనములయందు, మైత్రి నెఱపుట యమనియశ్రమక్రియాది
యైనయోగంబుచేత నాశ్రధ్యాత్మికాధి, భౌతికాదులఁ దెలియుట శ పలుకుటయును.
వ. మఱియును. 961

క. హరిమంగళగుణకీర్తన, పరుఁ డవుటయు నార్జవమున శ భగవత్పరులం
గర మసురక్తి భజించుట, నిరహంకారమున నుంట శ నిశ్చలుఁ డగుటన్. 962

క. ఇవి మొదలు గాఁగఁ గలుగుభ, గవదుద్దేశాభిధర్మకలితుం డై వీ
నివలనఁ బరిశుద్ధగతిం, దవిలినమది గలుగుపుణ్యశ్రేణుఁ డెయ్యెడలన్. 963

తే. గురుతరానేకకల్యాణశ్రగుణవిశిష్టఁ, డనఁగ నొప్పిననినుఁ బొందు శ సండ గొనక
పవనవశమునఁ బువ్వులశ్రపరిమళంబు, ఘ్రాణమున నావరించినశకరణి మెఱసి.

చ. అనిశము సర్వభూతహృదరయాంబుజవర్తి యనం దనర్చునీ
శు నను నవజ్ఞ సేసి మనుశ్శం డొగి మత్ప్రీతిమార్చనావిడం
బనమున మూఢుఁ డై యుచితశ్రభక్తిని నన్ను భజింపఁ దేని న
మ్మనుజుఁడు భ సక్తుండమున శ మానక వేల్చినయట్టివాఁ డగున్. 965

సీ. అబ్జాక్షి నిఖిలభూతాంతరాత్ముఁడ నైన, నాయందు భూతగ్రణంబునందు
నతిభేదదృష్టి మాయావు లై సతతంబుఁ, బాయక వై రానురబంధనిరతు
లగువారిమనములఁ శ దగులదు శాంతి యె, న్నఁటికై న సేను నాశకుటిలజనుల
మానక యెపుడు సామాన్యాదికద్రవ్య, నమితిచే మత్ప్రదాశర్చన మొనర్ప

తే. సర్థినాచి త్తమునముదంబందకుండు, ననుచు నెఱిఁగించిమఱియునిర్లబ్ధయోగరుణఁ
గలితసద్గుణజటిలుఁ డరక్ష్కపిలుఁ డెలమిఁ, దల్లితోడ గుణవతీమృతల్లితోడ. 966

సీ. తరళాక్షి విను మచేరతన దేహములకంటె, జేతనదేహముల్ శ శ్రేష్ఠ మందుఁ

బ్రాహ్మవంతులై శ స్పర్శనజ్ఞానంబు, గలుగుచైతన్యవృక్షములకంటె
ఘనరసజ్ఞానసంకలితచేతను లుత్తములు రసజ్ఞానంబు శ గలుగువాని
కంటె గంధజ్ఞానసంకలితభృంగంబులు, గడు1ను త్తములు వానికంటె శబ
తే. వేదు 2లగునహుల్ శ్రేష్ఠమై శ వెలయు శబ్దవిదులంటెను సద్రూపశ్రవేదు లైన
వాయసాదులు శ్రేష్ఠముల్ శవానికంటె, వరుస బహుపాదులు త్తముల్ శవానికంటె.

క. తలఁపఁ జతుష్పదు లధికులు, బలకొని మఱి వానికంటె శ బాదద్వయముం
గలమనుజు లలఘుతము లి, మ్ముల వారలయందు వర్ణశ్రములు నా ల్గయన్. 968
వ. అందు. 969

సీ. శతలఁప బ్రాహ్మణు లుత్తరములు వారికంటెను, వేదవేత్తలు వేదశ్రవిదులకంటె
విలసిత వేదార్థశ్రవిదులు వారలకంటె, సమధిక శాస్త్రసంశయము మాన్పు
మీమాంసకులు మఱి శ మీమాంసకులకంటె, నిజధర్మవిజ్ఞానశ్రనిపులు లరయ
వారికంటెను సంగ్రహవర్జితచిత్తులు, దగ వారికంటె సర్వదర్శకులు

తే. ధార్మికులకంటె నుత్తమోత్తములు వినుము
మత్సమర్పితసకలధర్మ ర్శస్వభావ
మహిమములు గల్గి యితరధర్మ ర్శములు విడిచి
సమత వర్తించునప్పణ్యతముఁడు ఘనుఁడు. 970

వ. అట్టివాని. 971

క. కని సకలభూతగణములు, మనమున నానందజలధిశ్రమగ్నము లగుచున్
ఘనబహుమానపురస్కర, మనయముఁ బాటిల్ల వినుతు శ లర్థిం జేయున్. 972

వ. అంత నీశ్వరుండు జీవస్వరూపానుప్రవిష్టుం డై యుండు నట్టిభగవంతుం జూచి
భక్తియోగంబున (నేని యోగంబున నేని) బురుషుండు పరమాత్మం బొందుఁ
(బ్రకృతిపురుషాత్మకంబును దద్యృతిరిక్తంబును నైనదైవంబు నై కర్మచేష్టితం
బగుచు నుండు) నదియ 4భగవద్రూపం (బట్టిభగవద్రూపంబు భేదాస్పదం
బగుచు నద్భుతప్రభావంబు గలకాలం బనియుఁ జెప్పంబడు, నట్టికాలంబు మహా
దాదితత్త్వంబులకును మహత్తత్త్వాభిమాను లగుజీవులకును భయావహం
బగుటంజేసి సకలభూతంబులకు నాశ్రయం బయ్యును (సంతర్గతం బై) భూతంబుల
చేత భూతంబుల గ్రహించుచు యజ్ఞ(ఫల)ప్రదాత గావున వశీకృతభూతుం డై
ప్రభుత్వంబు భజియించి విష్ణుండు ప్రకాశించు చుండు సతనికి మిత్రుండును
శత్రుండును బంధుండును లేఁ డట్టివిష్ణుండు సకలజనంబులయం దావేశించి యప్ర
మత్తుం డై ప్రమత్తు లయినజనంబులకు సంహారకుం డై యుండు సతనిభయంబు

1. శ్రేష్ఠములు. 2. “అగుదురు శ్రేష్ఠు లై. 3. తలపోయ బ్రాహ్మణు లుత్తములు వారలకంటె.
4. భగవద్రూపంబు ప్రకృతిపురుషకాలాత్మకం బై యుండుకాలస్వరూపం బొక్కరూపం బై
యుండు నట్టికాలంబు. 5. మమత్వాభి.” వ్రా.ప్ర.

నంజేసి వాయువు వీచు సూర్యుండు దపించు నింద్రుండు వర్షించు (నక్షత్రగణంబు వెలుంగు) జంద్రుండు ప్రకాశించుఁ దత్తత్కలంబుల వృక్షలతాదు లోషధులతోడఁ గూడి పుష్పఫలభరితంబు లగు సరిత్తులు ప్రవహించు సముద్రంబులు మేరలు దప్పక యుండు నగ్ని ప్రజ్వలించు భూమి గిరులతోఁ గూడ బరువునఁ గ్రుంగ వెఱచు నాకాశంబు సకలజనంబులకు సవకాశం బిచ్చు మహత్త్వంబు జగత్తునకు నంకురస్వరూపంబు గావున (సప్తావరణావృతం బగులోకం బను) స్వదేహంబు విస్తరింపం జేయు (గుణాభిమాను లగుబ్రహ్మాదులు సర్వేశ్వరునిచేత జగత్సర్గంబునందు నియోగింపంబడి ప్రతిదినంబు నయ్యయినర్గంబు సేయ నప్రమత్తులై యుండుదురు పితృదులు పుత్రోత్పత్తిఁ జేయుదురు కాలుండు మృత్యునహాయం డై మారకుం డై యుండుఁ (జరాచరాత్మకం బగు సకలప్రపంచంబు భగవదధీనం బై యుండు) నని చెప్పి కపిలుండు వెండియు నిట్లనియె.

973

- క. నెఱి నిట్టినిఖలలోకే, శ్వరునివరాక్రమముఁ దెలియ శ సామర్థ్యం బె
వ్వరికిని గలుగదు మేఘము, గరువలివిక్రమముఁ దెలియఁగ లేనిగతిన్. 974
- క. మగువా విను సుఖహేతుక, మగునరము దొరకమికి మరహాదుఃఖమునం
దగులుదు రిది యంతయు నా, భగవంతునియాజ్ఞఁజేసి శ ప్రాణులు మఱియున్.
- సీ. పూని యనిత్యంబు శ తై నగృహక్షేత్ర, పశుధనసుతపథూః బాంధవాది
వివిధవస్తువులను శ ధృవముగా మది నమ్మి, వజ్రదుర్భేది యగురవాఁడు జంతు
సంఘాత మగు దేహాసంబంధమున నిల్చి, యర్థి నయ్యెయోనుశలందుఁ జొరఁగ
ననుగమించును వానిశయందు విరక్తుండు, గాక చరించు దుర్గతిగఁ డైన
- తే. దేహి యాత్మీయదేహంబు శ దివిరి వదల, లేక తన కది పరమసౌఖ్యాకరంబు
గాఁగ వ రించునదియునుశగాక యతఁడు, దేవమాయావిమోహితభావుఁడగుచు.
- క. ఘన మగుతనయవధూపశు, ధనగృహరక్షణమునందుఁ శ దత్తత్క్రియలఁ
మనమునఁ దలపోయుచు దిన, దినమున్ దండవ్యామానశదేహుం డగుచున్. 977
- క. అతిమూఢహృదయుఁ డగుచు దు, రితకర్తారంభమునఁ జరించుచుఁ దరుణీ
కృతగోప్యభాషణములను, సుతకలసంభాషణములఁ శ జొక్కుచు మఱియున్.
- క. విను మింద్రియపరవశుఁ డై, మునుకొని తత్కూటధ ర్శములు గలదుఃఖం
బనయము సుఖరూపంబు గ, మనమునఁ దలపోసి తదభిరమానుం డగుచున్.
- క. సతతముఁ దమతమసంపా, దిత మగునర్థములచేతఁ శ ధృతిఁ బరులకుఁ గు
త్సితమతి హింసలు సేయుచు, నతిమూఢమనస్కు లగుచు శ నాత్మజనములన్.
- తే. పూని రక్షించుచును వారిభక్త శేష
మనుభవించుచు సంత జీవనము వోకఁ
గడఁగి మఱి మఱి యవరావరకాముఁ డగుచు

స త్వ మెడలి కుటుంబపోషణమునందు.

980

సీ. బలిమిసాలక మందర భాగ్యుడై కుమతయై, పూనియప్పడు క్రియారహితుడగుచు
దవిలి వృథా ప్రయత్నంబులు సేయుచు, మూఢుడై కార్యణ్యమున జరించు
నట్టియకించును శ డగువాని జూచి త, ద్వారనుతాదు లాశ్రయను వీడు
గడునశక్తుడు ప్రోవరగా జాలఁ డితఁ డని, నెగ్గింతు రర్థి గృహీవలుండు

తే. బడుగుమునలెద్దు రోసి నశపగిది నంత

నతఁడు నేవెంటలను నుఖం శ బంద లేక

1 తాను బోషించుజనులు దక్ష శ దనరఁ బోష

బ్రదుకు ముదిమియు మిక్కిలి శ బాధపఱుప.

981

క. వెడహాపుఁ దాల్చి బాంధవు, లడలఁగ నిర్యాణమునకు శ నభిముఖుడై యి
ల్యెడలఁగఁ జాలక శునకము, వడువునఁ గుడుచుచును మేను శ వడవడ వడఁకన్.

సీ. అతిరోగపీడితుం శ డై మంద మగుజర, రాగ్నిచే మిగుల నశ్వాశి యగుచు
మెఱసి వాయువుచేత శ మీఁదికి నెగసిన, కన్నులు కప్పమున శ గప్పఁబడిన
నాశంబులను గంతరనాశంబునను ఘుర, ఘుర మనశబ్దంబు శ దొరయ బంధు
జనులమధ్యంబున శ శయనించి బహువిధ, ములఁ దన్నుఁ బిలువంగఁ శ బలుకలేక

తే. చలులతరకాలపాశవశశంగతాత్మఁ, డగుచు బిడ్డలఁ బెండ్లాము శ నరసి ప్రోచు
2 చింత వికలము లైనహృషీకములును, గలిగి విజ్ఞానమును బాసి శ కష్టఁడగుచు.

వ. అంత మరణావస్థ బొందునమయంబున నతిభయంకరాకారులు సరభ సేక్షణులు
నగుయమదూత లిద్దఱు దనముందఱ నిలిచినం జూచి త్రస్తహృదయుం డై శక్త
స్తూత్రంబులు విడుచుచు యమపాశబద్ధం డై శరీరంబువలన నిర్గమించి యాత
నాశరీరంబు నవలంబించి (బలాత్కారంబున) దీర్ఘం బై దుర్గమం బగుమార్గంబు
ను బొంది రాజభటులచే నీయమానుం డగుచు) దండనంబున కభిముఖుం డై
3 చనుభటునిచందంబున జను చుండి.

984

చ. అనయము మూర్ఖు నొందు శునకావళిచేతను భక్త్యమాణుడై
యనుపమకాలకింకరభ్రయంకరతరనగరనంబులఁ
మనము గలంగఁ జేహము స్రవ స్తముఁ గంపము వొందఁ గాఁ బురా
తనభవపాపకర్త సముదాయముఁ జిత్తములోఁ దలంచుచున్.

985

సీ. అనుపమక్షు త్తృష్ణ శ లంతర్యధలఁ జేయ, ఝంఝానిలజ్వలశ్జ్వలనచండ
భానుప్రదీప్తిత్రస్తం బైనవాలుకా, మార్గానుగతతప్తమానగాత్రుఁ
డై వీఁపుఁ గళలచే శ నడువంగ వికలాంగుఁ, డగుచు మార్గమునందు శ నచటనచటఁ
జాలమూర్ఖులు చాశ్రయశూన్యమగునీళ్ల, మునుఁగుచు లేచుచు శ మొనసి పాప

1 'కోరి తిరిసినవారల ♦ మాటు తిరిసి, బ్రదుకుచును మది మిక్కిలి. 2 చిత్తము వికలమైన హృషీక' వ్రా. ప్ర. 3 'చనునపరాధిచందం' అ. ప్ర.

తే. రూప మయినతమముచే నిర్రూఢుఁ డగుచు

వెలయుఁ దొంబదితోమ్మిదిర వేలయోఁ

నములదూరంబు గలయమనగరమునకుఁ

బూని యమభటుల్ గొంపోవఁ శ బోవునంత.

986

వ. ఇట్లు మహాపాపాత్ముం డైనవాఁడు ముహూర్తత్రయకాలంబునను సామాన్య దోషి యగువాఁడు ముహూర్తద్వయంబునను నేఁగి యాతనం బొందు నందు.

క. పట్టుదురు కొఱపులను వడిఁ, బెట్టుదు రసిపత్రికలను శ బెనుమంటలయఁ
దొట్టుదు రొడళ్లు నలియన్, మట్టుదు రప్పాపచిత్తు శ మత్తుం బెలుచన్. 988

ఉ. ముంతురు తప్తతోయముల శ మొత్తుదు రుగ్రగదాసిధారలం
ద్రెంతురు పొటప్రేవులు వశధింతురు మీఁద నిభేంద్రపంక్తి
ప్పింతురు ఘోరభంగిఁ గఱపింతురు పాములచేత బిట్టు ద్రొ
బ్బింతురు మీఁద గుండ్లు దినిరపింతురు దేహముఁ గోసి కండలన్. 989

వ. మఱియుఁ గుబుంబపోషణంబునఁ గుఱింభరుం డగుచు నధర్మపరుం డై భూత ద్రోహంబున నతిపాపుం డై నిరయంబునం బొంది నిజధనంబులు గోలువడి మొఱ వెట్టునాపన్నునిచందంబునం ¹బరస్పరసంబంధంబునఁ గల్పింపంబడినతమిస్రాధ తామిస్రకారవాదు లగునరకంబులం బడి తీవ్రంబు లయినబహుయాతనల నను భవించి క్షీణపాపుం డై పునర్నరత్వంబునం బొందు నని చెప్పి వెండియు ని ట్టనియె. 990

అట్లు కపిలుండు దేవహూతికిఁ బిండోత్పత్తిక్రమంబుఁ జెలుపుట. అట్లు

సీ. కైకొని మఱి పూర్వకర్మానుగుణమున, శశ్వత్సత్సకాశకుం శ డీశ్వరుండు
ఘటకుండు గావునఁ శ గ్రమ్మఱ జీవుండు, దేహసంబంధంబుఁ శ దివిరి తాల్చి
దొరఁగొన పురుష చేతతోబిందునంబంధి, యె వధూగర్భంబునందుఁ జొచ్చి
కైకొని యొకరాత్రిఁ శ గలిలంబు పంచరాత్రముల బుద్బుదమును దశమదివస
తే. మందుఁగిర్గంధువంతయానంతమీఁదఁ, బేశియగునంతమీఁదటఁబెర్చియండ
కల్పమగునొక్క నెలమ స్తరకమునుమాన, యమశ్మైననుగరచరణములుఁబొడము.

వ. మఱియు మానత్రయంబున నఖరోమాస్థిచర్మంబులు లింగచ్ఛిద్రంబులును గలిగి
నాలవమానంబున సప్తధాతువులును బంచమమానంబున త్సుప్త్యష్టలును గలిగి
శిష్టమానంబున మావిచేతం బొదువంబడి తల్లికుఱ్ఱిని దక్షిణభాగంబునం దిరు
గుచు మాతృభుక్తాన్నపానంబులవలనఁ దృప్తి బొందుచు సేధమానధాతు
వులు గల్గి జంతునంకిరం బగువిష్ణాత్మగర్తంబందుఁ దిరుగుచుఁ గ్రిమిభుక్షిత
శరీరుం డై మూర్ఛలం బొందుచుఁ దల్లి భక్షించినకటుతిక్తోష్ణవణక్షౌరామ్లా
ద్యుల్బణంబు లైనరసంబులచేతఁ బరితప్తాంగుం డగుచు జరాయువునఁ గప్పంబడి

1 'జరమం బగుతమిస్రాంధ. 2 గల్కంబు నై యుండునంత, 3 పాణానంబున' వ్రా.ప్ర.

బహిష్కృతదేశంబునందు నాంత్రంబులచేత బద్ధుండై కుక్షియందు శిరంబు మోపి కొని భుగ్నం బైనపుష్కగ్రీవోదరుం డై (స్వాంగచలనంబునందు ననమధుం డగుచు) బంజరంబునం దుండుశకుంతంబుచందంబున నుండి దైవకృతం బైన జ్ఞానంబునం బూర్వజ న్దుష్కర్ శతంబులం దలంచుచు దీర్ఘోచ్ఛ్వాసంబుసేయు చు నేనుఖలేశంబునుం బొందక వర్తించు నంత నేడవనెలయందు లబ్ధానుం డై చేష్టలు గలిగి విట్క్రిమిసోదరుం డై యొక్కదిక్కున నుండక సంచరించుచుం బ్రసూతిమారుతంబులచేత నతివేషితుం డగుచు యాచమానుండు (దేహోత్పదర్పియుఁ బునర్గర్భవాసంబునకు భీతుండు నగుచు బంధనభూతం బగు నప్తధాతువులచే బద్ధుం డై) కృతాంజలిపుటుండు దీనవదనుండు నై జీవుండు దా నెవ్వనిచే నుదరంబున పసియింప నియమింపబడె నట్టిసర్వేశ్వరుని నిట్లని స్తుతియించు.

అథ గర్భస్థం డగుజీవుండు భగవంతుని స్తుతియించుట.

- క. అనయమును భువనరక్షణమున కై స్వేచ్ఛానురూపమునఁ బుట్టెడివి 992
 ఘ్ని భయవిరహిత మగుపద,వనజయుగం బర్ధి గొల్తు శ వారనిభక్తిన్. 993
- ప. అదియునుం గాక పంచభూతవిరహితుం డయ్యుం బంచభూతవిరచితం బైనశరీరంబునందుఁ గప్పంబడి యింద్రియగుణార్థచిదాభాసజ్ఞానుం డైననేను. 994
- సీ. ఎవ్వండు నిఖిలభూత తేంద్రియమయ నగు, మాయాశిలంబనశ్రమహితకర్మ బద్ధుం డై వర్తించుకవిగిది దందవ్యామానం బగుజీవచిత్తంబునందు నవికార మై శుద్ధ శ మై యఖండజ్ఞానమున నుండువానికి శ్ర ముఖ్యచరితు నకు నకుంతితశౌర్యునకుఁ బరంజ్యోతికి, సర్వజ్ఞునకుఁ గృపాశాంతమతికిఁ
- తే. గడఁగియుఁబ్రకృతిపురుషులశకంఠెఁబరముఁ,డయినవానికి మొక్కికెడతన న్నదీయ దుర్భరోదగ్రభీకరగర్భనరక,వేదనలఁ జూచి శాంతిఁ గావించుకొనుట. 995
- సీ. 3 అనవుడు సుతునకు శ జనని యిట్లనుఁ దగ, మహితాత్మ యెవ్వనిశ్రమాయచేత ఘనమోహులై గుణశకర్మనిమిత్తసాం,సారికమార్గనంతరచారములను ధృతి సెడి యలసి యేరదిక్కు నెఱుంగక, హరిపదధ్యానంబు శ నాత్మ మఱచి యుండువారలకు నేరయుక్తియు నమృహా,పురుషుననుగ్రహబుద్ధి లేక
- తే. తద్గుణధ్యానతన్మా ర్త్తిదర్శనములు, గోచరించుట యెట్లు నాశకును బ్రబోధ కలితముగ నానతి మ్మన్నఁ శగపిలుఁ డనియె, నంబతోడను సుగుణకరదంబతోడ.
- ప. అట్టియాశ్వరుండు గాలత్రయంబునందును జంగమస్థానరాంతర్యామి యగుటం జేసి జీవకర్మమార్గంబులం బ్రవర్తించువారు తాపత్రయనివారణంబుకొనుట భజి యింతు రని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె. 997
- క. జనయిత్ర గర్భమందుల,ఘనకృమివిష్ణాత్తరక్తగర్తములోన

మునుఁగుచు జఠరాగ్నిని దిన,దినమును దంతవ్యమానశ్చదేహుం డగుచున్. 998

ఆ. దీనవదనుఁ డగుచు శ్చ దేహి యీదేహంబు,వలన నిర్గమింపఁ శ్చ దలఁచి చనిన
నెలల నెన్నికొనుచు శ్చ నెలకొని గర్భంబు,వలన వెడలఁదోయుశ్చ వారు గలరె. 999

వ. అని తలంచుచు దీనరక్షకుం డయినపుండరీకాక్షుండు దన్ను గర్భనరకంబువలన
విముక్తునిం జేయ నమ్మహాత్మునికిఁ బ్రత్యుపకారంబు సేయలేమికి నంజలిమాత్రంబు
సేయం దగునట్టిజీవుండ నై ననేను శమదమాదియు క్తంబై నశరీరంబునందు విజ్ఞాన
దీపాంకురంబునం బురాణపురుషు నిరీక్షింతు నని మఱియు ని ట్లనియె. 1000

సీ. 1 నెలకొని బహుదుఃఖభ్రములకు నాలయ మైన,యీగర్భనరకము శ్చ నేను వెడలఁ
జాల బహిష్కృతదేశమునకు వచ్చిన, ననుపమ దేవమాయావిమోహి
తాత్తుండ నై ఘోర శ్చ మైనట్టిసంసార, చక్రమందును బరిశ్రమణశీలి
నై యుండవలయుఁ దా శ్చ నది గాక గర్భంబు,నం దుండుశోకంబు శ్చ నపనయించి
తే. యాత్మ కనయంబు సారధి శ్చ మైనయట్టి,రుచిరవిజ్ఞానమునఁ దమోహరూప మైన
భూరిసంసారసాగరోత్తారణంబు, నేసి యీయాత్మ నరసి రక్షించుకొందు.

వ. మఱియును. 1002

చ. పరఁగుచు నున్నదుర్వ్యసనశభాజన మై ఘనదుఃఖమూల మై
యరయఁగఁ బెక్కుతూంట్లు గల శ్చ దై క్రిమిసంభవ మైనయట్టిదు
స్తరబహుగర్భవాసములశ్చసంగతి మాన్పుట కై భజించెదన్
సరసిజనాభభూరిభవశసాగరతారకపాదపద్మ ముల్. 1003

క. అని కృతనిశ్చయుఁ డయి యే,చినవిమలజ్ఞాని యగుచు శ్చ జీవుఁడు గర్భం
బున వెడల నొల్లకుండం, జనియెడునవమానములును శ్చ జన నట యంతన్. 1004

ప. దశమమాసంబున వాని నధోముఖుం గావించిన నుచ్ఛ్వాసనిశ్శ్వాసంబులు లేక
ఘనదుఃఖభాజనుండు విగతజ్ఞానుండు 2 ర క్తదిగ్దాగుండు నై విష్ణాస్తక్రిమియుంబో
లే నేలం బడి యేప్పుచు 3 జ్ఞానహీనుం డై జడుండునుంబోలే నుండి యంత నిజ
భావానభిజ్ఞు లగునితరులవలన వృద్ధిం బొందుచు నభిమతార్థంబులం జెప్ప నేరక
యనేకకీటసంకులం బయినపర్యంకంబునందు శయానుం డై యవయవంబులు
గండూయమానంబు లైన గోఁక నేరక యాననోతానగమనంబుల నశక్తుం డై
తనశరీరచర్మంబు మశకమత్కుణమక్షి కాదులు వొడువఁ గ్రిములచే వ్యభంబడు
క్రిమియుంబోలే) దోఘాయమానుం డై రోదనంబు సేయుచు విగతజ్ఞానుం డై
మెలంగుచు శైశవంబునం దత్తత్క్రియానుభవంబుఁ గావించి పౌగండవయోను
రూపంబు లగునధ్యయనాదిదుఃఖంబు లనుభవించి తదనంతరంబ యౌవనంబు
ప్రాప్తం బైన నభిమతార్థఫలప్రాప్తికి సాహసపూర్వంబు లగువృథాగ్రహం
బులు సేయుచుఁ గాముకుం డై పంచమహాభూతారబంబగు దేహంబందుఁ బెక్కు

మాఱు లహంకారమనుకారంబులం జేయుచుఁ దడర్పంబు లై నకర్పంబు లాచరించుచు సంసారబద్ధుం డగుచు దుష్పురుషసంగమంబున శిశ్నోనరపరాయణుం డై వర్తించుచు (నజ్జానంబునంజేసి వర్ధిష్యమాణుడోమం డగుచుఁ దత్ఫలంబు లగు దుఃఖంబు లనుభవించుచుఁ గాముకుం డై నిజనాశంబునకు హేతువు లగుకర్పంబులం బ్రవర్తించు) చుండు మఱియును. 1005

సీ. జనయిత్రి సత్యంబుశౌచంబు దయయును, ధృతియు మౌనంబు బుద్ధియును సిగ్గుక్షమయునుయశమునుశ్రమమును దమమును, మొదలుగాఁగలగుణంబులు సకించు జనుల కసత్సంగమున నని యెఱిగించి, వెండియు నిట్లును శ్ర వినుము మూఢహృదయులు శాంతివిశ్రాంతిలు దేహాత్మబుద్ధులు సంగనామోహపాశ

తే. బద్ధకేళీమృగంబులకపగిదిఁ దగిలి, పరవశస్వాంతముల శోచ్యభావులైన వారినంగతి విడువంగరవలయు నందు, సంగనాసంగమము దోషశ్రమంపు గాన.

వ. దీని కొక్కయితహంబు గలదు దొల్లి యొక్కనాఁడు ప్రజాపతి దనకూతురయినభారతి (మృగీరూపధారిణియై యుండం) జూచి తదీయరూపశైఖిలీలాసంబులకు నోటువడి వివశీకృతాంతరంగుండును విగతత్రపుండును నై 1 తానును మృగరూపంబు నొంది తదనుధావనంబు హేయం బని తలంపక ప్రవర్తించెగావున సంగనాసంగమంబు వలవ (దస్తదీయనాభీకమలసంజాతచతుర్ముఖనిర్మితమరీచ్యాద్యుద్యాతకశ్యపాదికల్పిత దేవమనుష్యాదులందు) నామాయాబలంబునం గామినీజనమధ్యంబున విఖండితమనస్కుండు గాకుండఁ బుండరీకాక్షుం డైన నారాయణఋషికిం దక్కనన్యలకు నెవ్వరికిం దీర దని వెండియు నిట్లనియె.

తే. హాఢీ నామాయ గామినీరూపమునను
బురుషులకు నెల్ల మోహంబుఁ శ్ర బొందఁ జేయుఁ
గాన పురుషులు సతులసంగంబు మాని
యోగవృత్తిఁ జరించుచు శ్ర నుండవలయు. 1008

క. ధీరతతో మత్సదనర, సీరుహసేవానురక్తిఁ శ్ర జెందినవారల్
నారీసంగము నిరయ, ద్వారము గా మనములందుఁ శ్ర దలఁపుదు రెపుడున్. 1009

క. హరిమాయావిరచిత మై, తరుణీరూపంబుఁ దాల్చి శ్ర ధరఁ బర్వినబం
ధురత్యుణపరివృతకూపము, కరణి నదియు మృత్యురూపకంబగు మఱియున్.

చ. ధనవశుపుత్రమిత్రవనితాగృహకారణభూత మైనయీ
తనువున నున్నజీవుఁడు పశ్చదంపడి యెట్టిశరీర మెత్తిన
న్ననుగత మైరకర్తృఫల శ్ర మందక పోవఁగ రాదు మిన్నుఁ బ్రాః
కిన భువిఁ దూఱినక దిశల శ్ర శిగిల్కొని యెచ్చట నైన డాఁగినన్. 1011

వ. లట్టిపురుషరూపంబునొందిన)జీవుండు నిరంతరస్త్రీసంగంబుచే విత్తాపత్యగృహాది

ప్రదం బగుస్త్రీత్వంబు నొందు నీక్రమంబున సంగనారూపుం డగుజీవుండు మంత్రాయచే బురుషరూపంబు నొంది ధనాదిప్రదం డగుభర్తను నాత్మబంధ కారణం బగుమృత్యువునుగ నెఱుంగ వలయు మఱియు జీవోపాధిభూతిం బగులింగదేహంబుచే స్వావాసభూతలోకంబుననుండి లోకాంతరంబు నొందు చుం జ్రాభక్తార్థఫలంబుల ననుభవించుచు మరలఁ గర్మాదులం దానకుండగుచు (మృగయుండు గాననంబున ననుకూలనుఖప్రదం డైనను మృగంబునకు మృత్యు వగుచందంబున జీవుండు) భూతేంద్రియమనోమయం బైనదేహంబు గల్గి యుండు నట్టిదేహనిరోధంబె మరణంబు నావిర్భావంబె జన్మంబునుం గాన సకల వస్తువిషయజ్ఞానంబు గలుగుటకు జీవునకు సాధనంబు చతుర్విద్యయంబ కావున ద్రష్టృదర్శనీయయోగ్యతాప్రకారంబున (జీవునకు జన్మమరణంబులు లేవు గావున) భయకార్పణ్యంబులు విడిచి సంబ్రమంబు మాని ¹జీవప్రకారంబు జ్ఞానం బునం దెలిసి ధీరుం డై ముక్తసంగుం డగుచు యోగవైరాగ్యయుక్తం బైన సమ్యగ్జ్ఞానంబున మాయావిరచితం బైనలోకంబున (దేహాదులం దానక్తి మాని) వర్తింప వలయు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె.

1012

సీ. గృహమందు వర్తించుగృహమేధు లగువారు, మహితధర్మారాధకారమములకొఱకు సంప్రీతు లగుచుఁ దత్సాధనానుష్ఠాన, నిరతు లై వేదనిర్వీర్యత²భారి భగవత్సుధార్తతద్భక్తిపరాఙ్ముఖు, లై దేవగణముల శ్రీ ననుదినంబు భజించుచును భక్తి శ్రీ బైతృకకర్తముల్, సేయుచు నెప్పుడు శ్రీ శిష్టచరితు

తే. లగుచుఁ దగ దేవపితృసుప్రతాఢ్యులయిన
కామ్యచిత్తులు ధూమాదిగతులఁ జంద్ర
లోకమును జెంది పుణ్యంబు శ్రీ లుప్తమయిన
మరలి వత్తురు భువికి జన్మంబు నొంద.

1013

వ. అదియునుం గాక.

1014

తే. ప్రవిమలానంతభోగితల్పంబునందు, యోగనిద్రాళు వై హరి శ్రీ యున్నవేళ నఖిలలోకంబులను విలసయంబు నొందు, నట్టిసర్వేశ్వరునిఁగూర్చి శ్రీ యలఘుమతు మ. పరికింపక³ నిజభక్తియుక్తిగరిమం శ్రీ బాటిల్లుపంకేరుహా⁴ [లు.
దరవిన్యస్తసమస్తధర్మముల శాంతస్వాంతంబు లై సంగముం
బరివరించి విశుద్ధచిత్తు లగుచుం శ్రీ బంకేజపత్రోక్షణే
తరధర్మైకనివృత్తు లై సతతముక శ్రీ దైత్యారిఁ జింతించుచున్.

1016

సీ. మఱియు సహంకారశ్రమమకారశూన్య లై, యర్థి వర్తించుచు శ్రీ సర్పిరాది మార్గగతుండును సమానీయచరితుండు, విశ్వతోముఖుండు శ్రీ విమలయశుండు

- జగదుద్భవసాననసంహారకారణం, ఉవ్యయుం ఉజుడుఁ బరరావరుండుఁ
బురుషోత్తముఁడు నవరపుండరీకాక్షుండు, నైననర్వేశ్వరునందుఁ బొంది
తే. మానితాపునరావృత్తిరమార్గ మయిన, ప్రవిమలానంద తేజోవిశ్రాజమాన
దివ్యపదముననుఖయించురధీరమతులు, మరలిరా కెన్నఁటికిని జర న్ములఁబొంద.
- వ. మఱియుఁ (బరమేశ్వరదృష్టిచే హిరణ్యగర్భు నుపాసించువారు సత్యలోకంబున
ద్విపరార్థావసానం బగుప్రళయంబుదనుకఁ బరుం ఉగుచతురాసనుం బరమాత్మ
రూపంబున ధ్యానంబు సేయుచు నుండి) పృథివ్యప్తేజోవాయ్యాకాశమానసేం
ద్రియ(శబ్దాది) భూతాదులతోడం గూడ (లోకంబును) బ్రకృతియందు లీనంబు
సేయ సర్వేశ్వరుండు సకలసంహారయగుసమయంబున గతాభిమానంబులు గలిగి
బ్రహ్మలోకవాసు లగునాత్మలు బ్రహ్మతోడం గూడి ¹ పరమానందరూపుండును
సర్వోత్కృష్టుండును నగుపురాణపురుషుం బొందుదురు గావున నీవు సర్వభూత
హృదయపద్ధనివాసుండును శ్శతానుభావుండును నిష్కళంకుండును నిరంజనం
డును నిర్ద్వంద్వండును నగుపురుషుని భావంబుచే శరణంబు నొందు మని చెప్పి
మఱియు ని ట్లనియె. 1018
- మ. సకలసావరజంగమ ప్రతీతికిం శ జర్చింపఁ దా నాధ్యుఁడై
యకలంకశ్రుతిగర్భుఁడుం బరముఁడు శ నై నట్టియాశుండు సే
వకయోగీంద్రకుమారసిద్ధమునిదేశవశ్రేణి యోగప్రవ
ర్తక మై తన్ను భజింపఁ జూపు సగుణబ్రహ్మంబు లీలాగతిన్. 1019
- నీ. అట్టిసర్వేశ్వరుం శ ఉయ్యయికాలంబు, లందును దద్గుణవ్యతికరమున
జనియించు చుండు నీరచాడ్చున ఋషి దేవ, గణములు దమతమకర్త నిర్తి
శితైశ్వర్యపారమేశ్వర్యములందుఁబురుషత్వ, మునఁబొందియధికారములువహించి
వర్తించి క్రమము శ వత్తురు మఱికొంద, తారూఢకర్తానురసార మైన
తే. మనములను జాలఁ గలిగి ధర ర్తములయందు, శ్రద్ధతోఁ గూడి యప్రతిరస్థిద్ధమైన
నిత్యనైమిత్తికాచారరనిపుణు లగుచు, దగి రజోగుణకలితచిర త్తములు గలిగి.
- వ. సకాము లై యింద్రియజయంబు లేక పితృగణంబుల నెల్లప్పుడుఁ బూజించుచు
గృహంబులయందు వర్తించి హరిపరాజ్ఞులు లగువారు త్రైవర్గికపురుషు లని
చెప్పంబడుదురు. 1021

4చ. వినుతగుణోత్తరుండు నురుగ్విక్రముఁడై నహరిక భజించి త

1 'యమృతరూపుం డగుపురాణ. 2 మహానుభావుని శరణం' వ్రా.ప్ర. 3 తము లైనయై
శ్వర్యతము లగుపురుషులఁ బొంది యమృతికార. 4 చ.వినుతగుణోత్తరుండు నురుగ్విక్రముఁడు న్నగు
నట్టివిష్ణుకీ, ర్తనరుచిరామృతంబు ప్రపదంబునఁ గ్రోలుట మాని దుష్క-ధల్, విని ముద మందువా
రలు వివేకవిహీనత నూరఁబంది యా, త్మను మధురాజ్యభక్ష్యములు మాని పురీషము మెక్కుచాడ్చు
నన్. అని వ్రా. ప్ర.

న్ననలనత్కథామృతము శ్రీ మానుగఁ గ్రోలుట మాని దుష్కథల్
విని ముద మందు చుందురు విశ్వేకవిహీనత నూరఁబంది యా
త్తును మధురాజ్యభక్ష్యములు శ్రీ మాని పురీషము కేఁగుచాడ్చునన్. 1022

చ. అలవడ ధూమమార్గతు శ్రీ లై పిశ్యలోకముఁ బొంది పుణ్యముం
బొలసినవారు 1 దొంటితమృపుత్సలకుం దగఁ దాము పుట్టి వి
హ్వలమతి గర్భగోళపతరనాదివశేతధరాగతాంత మై
వెలసినకర్తృ మిం దనుభవించుతురు గావున నీవు భామిని. 1023

క. విను సర్వభావములఁ బరముని ననఘు ననంతు నీశుఁ శ్రీ బురుహోత్తముని
న్ననయము భజియింపుము ముదమునఁ బునరావృత్తి లేనిశ్రముక్తి లభించున్.

ప. అని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె (భగవంతుం డగువాసు దేవునియందుం బ్రయుక్తం
బగుభక్తియోగంబు బ్రహ్మసాక్షాత్కారసాధనంబు లగువైరాగ్యజ్ఞానంబులం
జేయు)నట్టిభగవదభ్యుక్తియుక్తం బైనచిత్తం (బింద్రియవృత్తులచే నమంబు లగు)
నర్థంబులందు వైషమ్యంబును బ్రయాప్రియంబులను లేక నిస్సంగంబు నమ
దర్శనంబు హేయోపాదేయవిరహితంబు నై యారూఢం బైనయాత్మపదంబు
నాత్మచేఁ) జూచు చుండుజ్ఞానపురుషుండును బరబ్రహ్మంబును బరమాత్మండును
నీశ్వరుండును నగుపరమపురుషుం డేకరూపంబు గలిగి (యుండియు) నృశ్యద్వై
కరణంబులచేతం బృథగ్భావంబును బొందుచుండు నిదియ యోగికి (సమగ్రం
బగు)యోగంబునంజేసి ప్రాప్యం బగుఫలంబు గావున విషయవిముఖంబు లగు
నింద్రియంబులచేత జ్ఞానరూపంబును హేయగుణరహితంబును నగుబ్రహ్మంబు
మనోవిభ్రాంతింజేసి శిశుబాదిధర్మం బగునర్థరూపంబునం దోచు నది యెట్లులరా
కారంబునం దోచు నని యడిగితివేని నహంకారంబు గుణరూపంబునంజేసి త్రివి
ధంబును భూతరూపంబునం బంచవిధంబును నింద్రియరూపంబున నేకాదశ
విధంబును నై యుండు జీవరూపుం డగువిరాట్పురుషుండు జీవవిగ్రహం బైన
యండం బగుజగంబునం దోచు చుండు దీని శ్రద్ధాయుక్తం బయినభక్తిచేత
యోగాభ్యాసంబునంజేసి సమాహితమనస్కుం డై నిస్సంగత్వంబున విరక్తుం
డైనవాఁడు వొడగనుచుండు నది యంతయు బుధజనపూజనీయచరిత్రపు గావున
నీకుం జెప్పితి సర్వయోగసంప్రాప్త్యం డగునిర్గుణుండు భగవంతుం డని చెప్పిన
జ్ఞానయోగంబును మదీయభక్తియోగంబును ననురెండు నొక్కటియ యింద్రి
యంబులు భిన్నరూపంబులు గావున నేకరూపం బయినయర్థం బనేకవిధంబు
లగునట్ల యేకం బగుబ్రహ్మం బనేకవిధంబులుగఁ దోచు మఱియును. 1025

సీ. అంబ నారాయణుం శ్రీ డళులశాస్త్రములను, సమధికానుష్ఠితసవనతీర్థ
దర్శనజపతపోధ్యయనయోగక్రియా, దానకర్తృంబులఁ శ్రీ గానబడఁడ

యేచినమనము బాహ్యేంద్రియంబుల గెల్చి, సకలకర్తృత్వాగ్రసరణి నొప్పి
తలకొని యాత్మతత్త్వజ్ఞానమున మించి, యుడుగక వైరాగ్యోయుక్తి దసరి
తే. మహితఫలసంగరహితధర్మమునఁ దనరు
నట్టిపురుషుండు దలపోయ శ సఖలహేయ
గుణములను బాసి కల్యాణగుణవిశిష్టుఁ
డైనవారి నొందుఁ బరమాత్ము శ నసఘుఁ డగుచు.

1026

వ. అది గావున నీకుం జతుర్విధభక్తియోగప్రకారంబుఁ దేటపడ నెఱింగించితి నది
యునుం గాక కామరూప యగుమదీయగతి జంతువులయందు నుత్పత్తివివాశ
రూపంబుల నుండు నవిద్యాకర్మనిర్మితంబు లైనజీవునిగతు లనేకప్రకారంబు లై
యుండు నదియు జీవాత్మ వానియందుం బ్రవర్తించి యాత్మగతి యిట్టి దని
యెఱుంగక యుండు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె (నిట్టియతిరహస్యం బగు)
సాంఖ్యయోగప్రకారంబు ఖలునకు నవినీతునకు జడునకు దురాచారునకు డాచి
కునకు నింద్రియలోలునకుఁ బుత్రదారాగారాద్యత్యంతాసక్తచిత్తునకు భగవ
ద్భక్తిహీనునకు విష్ణుదాసులయందు ద్వేషపడువానికి నుపదేశింప వలవదు
శ్రద్ధాసంపన్నుండును భక్తుండును వినీతుండును నససూయుండును సర్వభూత
మిత్రుండును శుశ్రూషాభిరతుండును బాహ్యార్థజాతవిరక్తుండును శాంతచిత్తుం
డును నిర్మత్సరుండును శుద్ధాత్ముండును మద్భక్తులయందుఁ బ్రేమ గలవాఁడును
నన్యకాంతావిముఖుండును నిష్కాముండును నగునధికారికి నుపదేశింప సర్వం
బగునీయుపాఖ్యానం బేపురుషుం డేనిఁ బతివ్రత యగునుత్తమాంగన యేని
శ్రద్ధాభక్తులు గలిగి మదర్పితచిత్తుంబున వినుఁ బఠించు నట్టిపుణ్యాత్ములు
మదీయదివ్యస్వరూపంబుఁ బ్రాపింతు రని చెప్పె నని మైత్రేయుండు విదురునకు
వెండియు నిట్లనియె నీప్రకారంబునం గర్తమదయిత యైనదేవహూతి గపిలుని
వచనంబులు విని నిర్ముక్తమోహపటల యగుచు సాష్టాంగదండప్రణామంబు
లాచరించి తత్త్వవిషయాంకితసాంఖ్యజ్ఞానప్రవర్తకం బగుస్తోత్రంబు నేయ నుప
క్రమించి కపిలున కిట్లనియె.

1027

నీ. అసయంబు విను మింద్రియార్థమనోమయంబును భూతచయమయంబును నశేష
భూరిజగద్వీజభూతంబును గుణప్రవాహకారణమును శ వలను మెఱయు
నారాయణాభిఖ్య శ నాఁ గలభవదీయ,దివ్యమంగళమూర్తి శ దేజిల్లఁ
జారుభవద్గర్భసంజాతుఁ డగునట్టి, కమలగర్భుండు సాక్షాత్కరింప

తే. లేక మనమునఁ గనియె సరనేకశక్తి, వర్గములు గల్గి సుగుణప్రవాహరూప
మంది విత్వంబు చాల్చి సహస్రశక్తి, కలితుండై సర్వకార్యముల్ శగలుగఁజేయు.

1 'గృహక్షేత్రపుత్రదారాసక్తునకు. 2 నారాయణంబు వసంగల. 3 చె నదియు నానావి
ధంబు లై యలరుశక్తి...కలిత మై సర్వ' వ్రా.ప్ర.

ప. అంత.

1029

తే. అతులభూరియుగాంతంబునందుఁ గవట, శిశువ నై యొంటి కుఱ్ఱినిగ్రక్షిప్తనిఖిల
భువననిలయుండవై మహాంభోధినడుమఁజారువటవత్త్రితల్పసంస్థాయి వగుచు.

తే. లీల నాత్మీయపాదాంగురళీవినిర్గతామృతము గ్రోలినట్టిమరహాత్మ సీవు
గడఁగి నాపూర్వభాగ్యంబురకతన నిపుడు, పూని నాగర్భమున నేడురపుట్టితయ్యె.

ప. అట్టిపరమాత్ముండ వయినసీవు.

1032

సీ. వరుస విగ్రహపారశవశ్యంబుననుజేసి, రఘురామ కృష్ణ వర రాహు నార
సింహాదిమూర్తు లంగచితలీల ధరియించి, దుష్టనిగ్రహమును శ శిష్టపాల
నమును గావించుచు శ నయమున సద్ధర్మనిరతచిత్తులకు వర్ణింపఁ దగిన
చతురాత్మతత్త్వవిగ్రహప్రదుండ వై, వర్తింతు వనఘ భరవస్తహత్త్వ
తే. మజన కయినను వాక్రుష్ణ శ సలవిగాదు, నిగమజాతంబు లయిన వర్ణింపలేవ
యెఱిఁగి సంస్తుతిసేయ నే శ నెంతదాన, వినుతగుణశీల మాటలు శ వేయు నేల.

ప. అదియునుం గాక.

1034

క. ధీమహిత భవస్తంగశ, నామ స్తోరణానుకీర్తనము గలహీనుల్
శ్రీమంతు లగుదు రగ్ని, ప్లోమాదికృదాళికంఠె శ శుద్ధులు దలఁపన్. 1035

ప. అదియునుం గాక.

1036

క. సీనామస్తుతి శ్వపచుం, డైనను జిహ్వాగ్రమందు శ ననుసంధింపఁ
వానికి సరి భూసురుఁడుం, గా నేరఁడు చిత్ర మిది జగంబుల నరయన్. 1037

ఉ. ఈవిధ మాత్మలం దెలిసి శ యెప్పుడు సజ్జనసంగముల్ జగ
త్పావన మైనసీగుణకరథామృత మాత్మలఁ గ్రోలి సర్వతీ
ర్థావళిఁ గ్రంకినట్టిఫల శ మందుదు రంచు సమస్తవేదముల్
వావిరి బల్కుఁ గావునను శ వారలు ధన్యులు మాన్యు లుత్తముల్. 1038

ప. అది గావునఁ బరబ్రహ్మంబవుచు బరమపురుషుండవును బ్రత్యజ్ఞునోవిభావ్యుండ
వును సమస్తజనపాపనివారకస్వయంప్రకాశుండవును వేదగర్భుండవును శ్రీమహా
విష్ణుండవును నగునీకు వందనంబు లాచరించెద నని స్తుతియించినం బరమపురు
షుండును మాతృవత్సలుండును నగుకపిలుండు గరుణారసాహ్లాదయకమలుం
డై జనని కి ట్లనియె. 1039

తే. తవిలి సుఖరూపమును మోక్షరదాయకంబు, నై నయాయోగమార్గ మేరసంబనీకు
నెఱుంగ వివరించి చెప్పితి శ నిది దృఢంబు, గాఁగ భక్తి ననుష్ఠింపు రకమలనయన.

క. జీవన్ముక్తి లభించుం, గావున నేమటక తలఁపు శ కైకొని దీనిక
వావిరి నొల్లనివారికిఁ, దావల మగు మృత్యుభయము శ ద వ్యగు సుఖమున్. 1040

క. అని యిట్లు దేవహూతికి, మన మలరగఁ గపిలుఁ డాత్మమార్గం బెల్లె
వినిపించి చనియె నని విదు,రునకు మైత్రేయమునివరరుం డెఱిఁగించెన్. 1042

- వ. అట్లు కపిలుం డేగినఁ బిదప దేవహూతియుం బుత్తుండు సెప్పినయోగమార్గం
బున విజ్ఞానంబు గలిగి యుండియుం బెనిమిటి యైనకర్మమునిం దనయుం డైన
కపిలునిం బాసి విసప్తవత్సంబు గలగోవుచందంబునం దల్లడిల్లుచుఁ గపిలమహా
మునిం దలంచుచుం గర్దమతపస్సామర్థ్యరచితం బైనయట్టి. 1043
- ఉ. మానితసారభ ప్రసవమంజులపకృష్టలప్రవాళభా
రానతచూతపోతవిటరపాగ్రనికేతనరాజకీరీస
మ్మానిసుఖానులాపపరిమండితకర్దమతాపసాశ్రమో
ద్యానవనప్రదేశకమరలాకరతీరనికుంజపుంజముల్. 1044
- వ. వెండియు. 1045
- సీ. అంచితస్ఫటికమరయస్తంభదీప్తిచేఁ గొమరారుమరకతరకుడ్యములను
సజ్జాతవజ్రాలరసజ్వలరుచులచే, భాసిల్లునీలసోరపానములను
దీపించుచంద్రకాంతోపలవేదుల, విద్రుమగేహళీరవిలసితముల
హాటకరత్నకరపాటశోభితముల, నలరినసాధశారలాంగణముల
- తే. వరపయగఘనపటలపాంశురకరీంద్ర,దంతనిర్మితఖట్వాంగరధవళపటవి
రచితశయ్యాశులను జతుర్రంతయాన,కనకపీఠాదివస్తుసంఘముల నెల్ల. 1046
- వ. మఱియు వికచకమలకుముదసాగంధికబంధురసుగంధానుబంధిగంధవహశోభితం
బును నరవిందనివ్వందకందళితమరందరసపానమదవదిందిదిరసందోహర్షుంకార
సంకులంబును నై చెలువారుబావులు గలిగి పురందరసుందరీనందితం బైన
కర్దమాశ్రమంబుఁ బరిత్యజించి కుటిలంబులైనకుంతలంబులు జటిలంబులుగా
ధరియించి సరస్వతీబిందుసరోవరంబులం ద్రిషవణస్నానంబు గావించుచు నుగ్ర
తపోభారంబునం గృశీభూతశరీర యై నిజకుమారుండును బ్రసన్నవదనుండును
గపిలనామధేయుండును నగునారాయణుని (నమస్తస్యస్తచింతలచే) ధ్యానంబునే
యుచుఁ బ్రవాహరూపంబైనభక్తియోగంబునను నధికవైరాగ్యంబునను²యుక్తా
నుష్ఠానజాతం బై బ్రహ్మత్వాపాదకం బగుజ్ఞానంబునను విశుద్ధమనంబును గలిగి.
- సీ. అనయంబునా త్వనారయకుండునువిశ్వతో,ముఖుఁడనంతఁడు పరశ్రముండు నజండు
చతురుండు నిజపరిశ్రాన్దీపాంకుర,మహిమనిరస్తసక్రమస్తభూరి
మాయాంధకారుఁ డరమేయుఁ డీశ్వరుఁ డగు,నాపరబ్రహ్మంబునం దవిరత
బద్ధతత్వజ్ఞానరపరతచే నిర్ముక్త,జీవభావమున విశశిష్టయోగ
- తే. భవ్యసంప్రాప్తనిర్మలరబ్రహ్మభావములను గలిగి సమాధిచేర నెలమి దనరు
నపునరావృత్తమగుత్రిగుణప్రధాన,తత్త్వముల నొప్పి సంతతోరదారనియతి.
- తే. కలలఁ దోచినవస్తుసంఘముల మేలు,కని కనుంగొనఁగా లేనిరమనుజుపోల్కిఁ

1 'కేకీనికరానులాప పరికీర్తిత...తీరనికుంజ'. 2 'బ్రహ్మజ్ఞానంబునను జ్ఞానహేతువులైనయం
కౌనుష్ఠానంబులను విశుద్ధ' బ్రా. ప్ర.

బాలఁతి దనయా త్తమఱచి యిశ్ములసధూమ, మైనపావకుగతినుండెనంతలోన.

క. గురుయోగశక్తిచే నం, బరతలమున కెగసి సత్కృతపామయుఁ డగునా
పరవాసుదేవుచరణాం, బురుహయుగన్యస్తచిత్తమును గల దగుచున్. 1050

ప. ఇట్లు కపిలోక్తమార్గంబున దేవహూతి శ్రీహరియందుఁ గలసె నయ్యంగనార
త్నంబు మోక్షంబునకుం జనినక్షేత్రంబు సిద్ధిపదం బనుపేరం బరగి ప్రసిద్ధి
వహించె నంత నక్కడఁ గపిలుండు దల్లిచేత ననుజ్ఞాతుం డై సిద్ధచారణగంధ
ర్వాపురోమునినివహసంస్తూయమానుం డగుచు సముద్రునిచేత దత్తార్హణ
పూజానికేతనంబులు వడసి సాంఖ్యాచార్యాభిష్టుతం బగుయోగంబు నవలం
బించి (లోకత్రయ) శాంతిఁగొఱకు సమాహితుం డై (స్వపిత్రాశ్రమంబు విడిచి)
యుదగ్భాగంబునకుం జనియె నని మైత్రేయమహాముని విదురున కిట్లనియెఁ
దంఢ్రీ యీయుపాఖ్యానంబు నాకు గోచరించినరీతి నీకుం జెప్పితి నిది కపిల
దేవహూతిసంవాదం బత్యంతపావనంబు గపిలప్రణీతంబు నయినయోగంబు
దీనిం బరమభక్తియుక్తుం డై యెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టిపుణ్యా
త్ములు విగతపాపు లై గరుడధ్వజుం డై నపుండరీకాక్షునిశ్రీచరణారవిందం
బులం బొందురు రని మైత్రేయుండు విదురున కెఱిగించినవిధంబున శుక
యోగీంద్రుండు పరీక్షింపరేంద్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదిమహా
మునులకు నీకథావృత్తాంతంబు సెప్పిన విని ప్రహృష్టహృదయు లై మునికులో
త్తమా భవద్వాక్పూరం బగుభగవత్కథామృతంబులు గ్రోలు చుండ మామ
నంబులు దనివోవ దింకను దరువాతివృత్తాంతంబులు మాకు విశదంబులుగ
వినిపింప నీవ యర్హుండ వని యడుగుటయు. 1051

చ. జనకనుతామనోవిమలశసారసకోమలచంచరీక చం
దన శరదిందు కుండహర శ తార మరాళ పటీర చంద్రికా
వినుతయశోవిశాల రఘునరీర దరత్సితపద్మపత్త్రలో
చన నిటలాంబక ప్రకటకచాపవిఖండన వంశమండనా. 1052

తరలము. పరమపావన విశ్వభావన శ బాంధవప్రకరావనా
శరధిశోషణ సత్యభాషణ శ సత్కృతపామయభూషణా
దురితతారణ సృష్టికారణ శ దుష్టలోకవిదారణా
ధరణిపాలన ధర్మశీలన శ దైత్యమర్దనభేలనా. 1053

మాలిని. దివిజగణశరణ్యా శ దీపితానంతపుణ్యా
ప్రవిమలగుణజాలా శ భక్తలోకానుపాలా
భవతిమిరదినేశా శ భానుకోటిప్రకాశా
కువలయహేతకారీ శ ఘోరదైత్యప్రహారీ. 1054

గద్యము. ఇది శ్రీవరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ

పాండిత్యపోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు నందు విదురసీతీయు విదురునితీర్థాభిగమనంబును నుద్ధవసంధర్మచంబును గౌరవ యాదవకృష్ణాదినిర్యాణంబును గంగాద్వారంబున విదురుండు మైత్రేయునింగనుట యు విదురమైత్రేయసంవాదంబును జగదుత్పత్తిలక్షణంబును మహాదాదలసంభవ ప్రకారంబును మహాదాదులు నారాయణు నభినందించుటయు విరాడ్విగ్రహప్రకారంబును శ్రీమహాభాగవతభక్తికారణం బగువద్దసంభవు జన్మప్రకారంబును బ్రహ్మతపంబును బరమేష్ఠికే బుండరీకాక్షుండు ప్రత్యక్షంబగుటయు బ్రహ్మకృతం బయినవిష్ణుస్తోత్రంబును గమలసంభవునిమానససర్గంబును బరమాణువులపుట్టువు ను భూర్భువస్సువరాదిలోకవిస్తారంబును గాలదివసమానవత్సరాదినిరయంబును నాయుగపరిమాణంబును జతుర్వ్యగపరిమాణంబును బద్ధసంభవునృప్తిభేదనంబును సనకాదులజన్మంబును స్వాయంభువమనువుజన్మంబును శ్రీహరివరాహావతారంబు ను భూముద్గర్ధరణంబును సూకరాకారుం డైనహరిని విధాత స్తుతియించుటయు దితికశ్యపసంవాదంబును గశ్యపుండు రుద్రునిం బ్రశంసించుటయుఁ గశ్యపువలన దితి గర్భంబు ధరించుటయుఁ దత్ప్రభావంబునకు వెఱచి దేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జని దితిగర్భప్రకారంబు విన్నవించుటయు సనకాదులు వైకుంఠంబున కరుగుట యు నందు జయవిజయుల కలిగి సనకాదులు శసించుటయు శ్రీహరిదర్శనంబును బ్రాహ్మణస్త్రశంసయు సనకాదులు హరిని నుతించుటయు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షులజన్మప్రకారంబును హిరణ్యాక్షునిదిగ్విజయంబును సవనవరాహహిరణ్యాక్షులయుద్ధంబును బ్రహ్మస్తవంబును హిరణ్యాక్షవధయు నమరగణంబులు శ్రీహరి నభినందించుటయు హరి వరాహావతారవిసర్జనంబు నేయుటయును దేవతిర్యజ్ఞును ప్యాదులసంభవంబును గర్దమహామునితపంబునకు సంతసించి శ్రీహరి ప్రత్యక్షం బగుటయుఁ గర్దముండు స్వాయంభువమనువుత్త్రియైన దేవహూతిం బరిణయంబగుటయు దేవహూతిపరిచర్యలకు సంతసిల్లి కర్దముండు నిజయోగకల్పితం బగువిమానంబునందు నిలిచి సహస్రదాసీపరివృత యైనదేవహూతిం గూడి భారతాదివర్షంబులు గలయం గ్రుమ్మరుటయు దేవహూతి గర్దమునివలనఁ గన్యకానవకంబును గపిలునిం గనుటయుఁ దత్కన్యకావివాహంబులును గర్దమునితపోయాత్రయుఁ గపిలదేవహూతినంవాదంబును శబ్దాదిపంచతన్మాత్రలజన్మప్రకారంబును బ్రహ్మాండ్లోత్పత్తియు విరాట్పురుషకర్తేంద్రియపరమాత్మప్రకారంబును బ్రకృతిపురుషవివేకంబును నారాయణునిసర్వాంగస్తోత్రంబును సాంఖ్యయోగంబును భక్తియోగంబును జీవున కైవగర్భసంభవప్రకారంబును జంద్రసూర్యమార్గంబును చిత్రమార్గంబును దేవహూతినిర్యాణంబును గపిలమహాముని దపంబునకుం జనుటయు ననుకథలం గలతృతీయస్కంధము.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీ మదాంధ్రమహాభాగవతము

చతుర్థ స్కంధము

విలసితధరణీతన

యావదననరోజవాసరరాధిప సితరా

జీవదళనయన నిఖిలధ

రావరసుతసుగుణధామ శ్రీ రాఘవరామా.

1

వ. మహాసీయగుణగరిష్ఠులగునమ్మనిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరినమేతుం
డైనసూతుం డిట్లనియె నట్లు ప్రాయోపవిష్టుండైనపరీక్షిన్న రేంద్రునకు శుకయో
గీంద్రుం డిట్లనియె.

2

సీ. జననాథ విను విదురునకును మైత్రేయ,మునినాథచంద్రుఁ డిట్లనియె మఱియు
స్వాయంభువున కర్థి శతరూపవలనను, గూతులుమువ్వ రాశకూతిదేవ
హూతిప్రసూతులు శనోసరఁ బ్రియవ్రతో, తానపాదులు ననుశతనయయుగము
జనియింప నం దగ్రసంభవ యైనయా,కూతిని సుమహితశభాశ్రమతిని

తే. దనకు సంతానవిస్తరార్థంబుగాఁగఁ,బుత్రికాధర్మమూఁది యాశపువ్వఁబోఁడిఁ
బ్రకటమూర్తిరుచిప్రజాపతికినిచ్చె, మనువుముదమొంది శతరూపరయనుమతింప.

వ. అట్లు వివాహం బైనరుచిప్రజాపతి బ్రహ్మవర్చస్వియుఁ బరిపూర్ణగుణుండును
గావునఁ జిత్రైకాగ్రతంజేసి యాకూతియందు శ్రీవిష్ణుండు యజ్ఞరూపధరుం డగు
పురుషుండుగను జగదీశ్వరి యగునాదిలక్ష్మి యమ్మహాత్మునకు నిత్యానపాయని
గావునఁ దదంశంబున దక్షిణ యనుకన్యకారత్నంబుగను మిథునంబు సంభవించె
నందు స్వాయంభువుండు సంతృప్తాంతరంగుం డగుచుఁ బుత్రికాపుత్రిండును
వితతతేజోధనుండును శ్రీవిష్ణుమూర్తి(రూపుండును నగుయజ్ఞుని) దనగృహంబు
నకుఁ దెచ్చి యునిచె రుచియుఁ గామగమనయైనదక్షిణ యనుకన్యకాలలామం
బును దనయొద్దన నిలిపె నంత నకలమంత్రాధిదేవత యగుశ్రీయజ్ఞుండు (దనుఁ
బతిఁగం గోరెడు)దక్షిణ యనుకన్యకం బరిణయం బయ్యె వార లాదిమిథునంబు

గావున నది నిషిద్ధంబు గాకుండె నని చెప్పి మైత్రేయుండు వెండియు నిట్లనియె.
 క. ధీమహిత యంత వారల, యామాఖ్యలు గలుగుదేవతావళి గడఁకన్
 వేమఱు 1నభినందించుచు, నామిథునమువలనఁ బుట్టె నతిబలయుత మై. 5
 వ. వారు తోఁపుండును బ్రతోఁపుండును సంతోఁపుండును భవండును శాంతియు నిడస్పతియు నిఘండును గవియు విభుండును వహ్నియు సుదేవుండును రోచనుండును ననం బన్నిద్రఱు సంభవించిరి (వారలు స్వాయంభువాంతరంబునం దుషితు లనుదేవగణంబు లై వెలసిరి మఱియు) మరీచిప్రముఖు లైనమునీశ్వరులును యజ్ఞండును దేవేంద్రుండును మహాతేజోహవనంపన్ను లయిన స్రీయ ప్రతోతానపాదులునుం గలిగి పుత్రిప్రాత్రున పృథ్వీజనసంక్షీర్ణం బయి యా మన్వంతరంబు (పాలితం బగుచు)వర్తిల్లె మనువు ద్వితీయపుత్రియైన దేవహూతిం గర్దమున కిచ్చి తద్యంశవిస్తారంబు గావించె నని మున్న యెఱింగించితి వెండియు నమనువు మూఁడవచూ లైన ప్రసూతి యనుకన్యకను (బ్రహ్మపుత్రిం డగు) దక్ష ప్రజాపతికి నిచ్చె నాదత్తునకుఁ బ్రసూతివలన నుదయించిన ప్రజాపరంపరల చేత ముల్లోకంబులు విస్తృతంబు లయ్యె మఱియుఁ గర్దమపుత్రికానముద యంబు బ్రహ్మని భార్య లగుటంజేసి వారివలనం గలిగిననం తానపరంపరల వివరించెద.

6

—ఇతి కర్దమప్రజాపతిసంతతిని చెలుపుట. ఇతి—

సీ. ఘనుఁ డామరీచికిఁ న గర్దమాత్మజ యగు, కళ యనునంగనవలనఁ గళ్ళ పుం డనుకొడుకును న బూరి మ యనునాఁడు, బిడ్డయుఁ బుట్టిరి న పేర్చి వారి వలనఁ బుట్టిన ప్రజావళిపరంపరలచే, భువనంబు లెల్ల నాగ్రహాన్త మగుచు జరగెను బూరి మ న జన్మాంతరంబున, హరిపద ప్రక్షాళితంబువులను
 తే. గంగ యనుపేరఁ బుట్టి యరక్కన్య దేవ, కుల్యయనుపేరఁడగునొక్కరూఁతునఖిల విశ్వసంవ్యాపకుం డగురవిరజఁడనెడి, తనయు నొక్కనిఁగాంచె మోరదంబుతోడ.
 క. అనఘుం డత్రిమహాముని, యనసూయా దేవివలన న జహరిపురసూ దనులకళాంశంబుల నం, దనులను మువ్వరను గనియెఁ న దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 8
 క. అనవుడు విదురుఁడు మైత్రే, యునిఁ గనుఁగొని పలికె మునిజనోత్తమ జగతిన్ జననస్థితిలయకారణు, లన వెలసినపద్మగర్భహరిహరు లెలమిన్. 9
 క. ఏమినిమిత్తం బత్రిమ, హామునిమందిరమునందు న ననసూయకు ను ద్దామగుణు లుదయ మై రన, నామైత్రేయుండు వలికె న నవ్విదురునితోన్. 10
 సీ. సుచరిత్ర విను విధిరచోదితుం డై యత్రి, దప మాచరింపఁ గాంతానమేతుఁ డయి ఋక్షనామకులౌ ద్రితటంబున, ఘమఘమారావనంకలవిలోల కల్లోలజాలనంక లితనిర్వింధ్యాన, దీజలపరిపుష్టరాజితప్ర

- నూనగుచ్చస్వచ్ఛమానితాశోకప,లాశకాంతారస్థలమున కెలమి
తే. నరిగియచ్చటనిర్ద్వంద్వఁడగుచుఁ బ్రాణ,నియమముననేకపదమునఁ నిలిచిగాలిఁ
దివులఁ గ్రొలి కృతీభాతర దేహుఁడగుచుఁ, దపము గావించె దివ్యవ్రతస్సరశతంబు.
న. ఇట్లతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచుఁ దనచి త్తంబున. 12
- క. ఏవిభుఁడు జగదధీశ్వరుఁ, డావిభుశరణంబు సొత్తు శ సతఁ డాత్మసమం
బై వెలసినసంతతిని ద,యావరమతి నిచ్చుఁ గాక శ యని తలఁచునెడన్. 13
- చ. మునుకొని య త్తపోధనునిఁ మూర్ధజ మైనతపఃకృశానుచే
తను ద్రిజగంబులుం గరఁగి శ తప్తము లైనను జూచి పంకజా
ననముగశానన త్రిపురరశానను లచ్చటి కేఁగి రప్పరో
జనసురసిద్ధసాధ్యమునిఁసన్నతభూరియశోభిరాము లై. 14
- వ. అట్లు మునీంద్రునాశ్రమంబు డాయం జనునవసరంబున. 15
- చ. అనఘతపోభిరాముఁ డగునత్రిమునీంద్రుఁడు గాంచెఁ దప్తకాం
చనఘనచంద్రికారుచిరశచారుశరీరుల హంసనాగసూ
దనవృషభేంద్రవాహుల సురదారకమండలుచక్రశూలసా
ధనుల విరించివిష్ణుపురశదాహుల వాక్కమలాంబికేశులన్. 16
- వ. మఱియుఁ గృపావలోకనమందహాససుందరవదనారవిందంబులు గలమహాత్ముల
సందర్శించి యమందానందకందలితహృదయారవిందుం డై సాష్టాంగదండ
ప్రణామంబు లాచరించి పుష్పాంజలి గావించి నిటలతటఘటితకరపుటుం డై
దుర్నిరీక్షం బైనత త్రేజోవిశేషంబు దేటి చూడం జాలక ముకుళితనేత్రుం డై
తత్పరాయత్తచిత్తుం డగుచు సర్వలోకగరిష్ఠంబు లైనమృదుమధురగంభీరభాష
ణంబుల నిట్లని స్తుతియించె. 17
- సీ. ప్రతికల్పమందు సర్వప్రపంచోద్భవ,స్థితివినాశంబులఁ శ జేయునట్టి
మహితమాయాగుణశ్రమయదేహములఁ బొల్పు, నజవాసుదేవశిశవాభిధాన
ములు గల్గిమీపాదశ్రజలజాతములకు నే, నతిభక్తి వందనం శ బాచరింతు
నఖిలచేతనమానసాగమ్య మన నొప్పు, మూర్తులు గల్గిమీఁమువ్వరందుఁ
- తే. బరఁగనాచేతఁ బిలువంగఁబడినధీరుఁ, డెవ్వఁడే నొక్కరునిఁ బిల్వరనిపుడుమీరు
మువ్వ రే తెంచుటకు నాదుఁబుద్ధి విస్త,యంబు గదిరెడిఁ జెప్పరే శయనఘులార.
- వ. అదియునుం గాక సంతానార్థంబు నానావిధపూజలు గావించి నాచి త్తంబున ధరి
యించినమహాత్ముం డొక్కరుండ యనిన సమ్మువ్వరు విబుధశ్రేష్ఠులు సతనిం
గనుంగొని సుధామధురంబు లయినవాక్యంబుల నిట్లనిరి. 19
- క. విను మేము ముగుర మయ్యను, ననుపమమతిఁ దలఁప నేక శ మై యుందుమునీ
మనమందు నేమి గోరితి, వనయము నాకోర్కి సఫల శ మయ్యెడుఁ జుమ్మి. 20
- క. మామువ్వరయంశంబుల, ధీమంతులు సుతులు వుట్టి శ త్రిజగము లెల్లఁ

నీమంగళగుణకీర్తికా, శ్రీమహితము నేయఁ గలకుఁ శిష్యము చుమ్మి. 21

క. అని మునిచంద్రుఁడు డనమన,మునఁ గామించినవరంబు శిష్యులముదంబున నొసఁగి యతనిచేఁ బూజనములఁ బఱిశ్రమింపఁ జూచి యభేచ్ఛన్.

ఉ. ఆనుచరిత్రనంపతు లుదంచితలీలఁ గనుంగొనఁగ న
బ్రాసనుచంశమందు నమృతాంశుఁడు విష్ణుకళక సుయోగవి
ద్యాసుభగుండు దత్తుఁడు బురరాంతకుభౌతికభాంతమందు ను
ర్వాసుఁడు నై జనించి రనన్దద్యపవిత్రచరిత్ర లిమ్ములన్. 23

క. అంగిరసుఁ డనెడుమునికీఁ గులాంగన యగునన్దయందు శిష్యులసౌంద
ర్యాంగులు గూతులు నలుపురు, మంగళవతు లుడయ మైరి శిష్యాచరిత్రా.

క. వారు సినీవాలి యనఁ గుహూరాకానుమతు లనఁగ శిష్యాచరిత్ర మతీయుం
గోర సుతయుగము గలిగెను, స్వారోచిషమహపుత్ర శిష్యాచరిత్ర. 25

వ. వార లెవ్వ రనిన భగవంతుం డగునుచన్యండును బ్రహ్మనిష్ఠుం డగుబృహస్పతి
యు ననం బ్రసిద్ధి వహించి పులస్త్యుండు హవిస్సు క్కనునిజభార్యయందు నగ
స్త్వనిం బుట్టించె నాయగస్త్వుండు జన్మాంతరంబున జతరాగ్నిరూపం బై ప్రవ
ర్తించె వెండియు నాపులస్త్యుండు విశ్రవసునిం గలిగించె నావిశ్రవసునకు నిల
బిల యనుభార్యవలనం గుబేరుండును నైకసి యనుదానివలన రావణకుంభ
కర్ణవిభీషణులునుం బుట్టిరి పులహనునకు గతి యనుభార్యవలనఁ గర్తవ్యేషుం
డును వరీమాంసుండును సహిష్ణుండును ననుమువ్వురు గొడుగులు జనియించిరి
మతీయుఁ గ్రతువునకుఁ గ్రియ యనుభార్యయందు (బ్రహ్మతేజంబున జ్వలించు
చున్న)వప్తిసహస్రసంఖ్యలు గలవాలఖిల్యు లనుమహర్షులు గలిగిరి వసిష్ఠుం
డూర్జు యనుభార్యయందుఁ జిత్రకేతుండును సురోచియు విరజుండును మిత్రుండు
ను సుల్బుండును వసుభృద్ధానుండును ద్యుమంతుండును ననునప్తఋషులను
భార్యాంతరంబున శక్తిప్రముఖపుత్రులనుం బుట్టించె నధర్వుం డనువానికిఁ జిత్తి
యనుభార్యయందు ధృతవ్రతుండు నశ్వశిరస్కుండు నయినదధ్యంచుండు పుత్ర
మహాత్ముం డగుభృగువు ఖ్యాతి యనుపత్నియందు ధాతయు విధాతయు నను
పుత్రద్వయంబును భగవత్పరాయణ యగు శ్రీ యనుకన్యకం బుట్టించె నాధా
తృవిధాతృలు మేరు వసువానికూతు లయినయాయతీనియతు లనుభార్యల
వలన మృకండప్రాణు లనుకొడుకులం బుట్టించి రందు మృకండునకు మార్కం
డేయుండును బ్రాణునకు వేదశిరుం డనుమునియుం బుట్టిరి భృగువునకు నుశన
యనుకన్యయందుఁ గవి యనువాడు పుత్రు నిట్లు కర్దమదుహిత లయినకన్యకా
నవకంబువలనం గలిగిననంతానవరంపరలచేత సమస్తలోకంబులుఁ బరిపూర్ణంబు
లయ్యె నట్టిసద్యోహపహరంబును శ్రేష్ఠతమంబును నై నకర్దమదాహిత్రసంతాన

ప్రకారంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠచిత్తుండ వగునీకుం జెప్పితి నింక దక్షప్రజాపతివంశం
జెరింగింతు వినుము.

26

—అంతదక్షప్రజాపతిసంతతిని చెలిమఁజేయుట—

క. పనజజునివలన భవ మం, దినయాదక్ష ప్రజాపతీకి మనునిజనం

దన యగుప్రసూతివలనను, ననఘా పదియార్వ రుదయ శ్ర మందిరి కన్యల్. 27

ప. ఇట్లుదయించినయక్కన్యకాషోడశంబునందు శ్రద్ధయు మైత్రియు దయయు శాంతి
యుఁ దుష్టియుఁ బుష్టియుఁ బ్రియయు నున్నతియు బుద్ధియు మేధయుఁ దితిక్షయు
ప్రీయు మూర్తియు ననునామంబులు గలపదుమువ్వరను ధర్మరాజున కిచ్చె
నొక్కకన్యక నగ్ని దేవునకును నొక్కతెం బిశృదేవతలకును నొక్కతె (జన్మ
మంజాదినివర్తకుం డగు)నభవునకుం బెండ్లి సేసె నంత నాధర్మనిపత్నులయం
దు శ్రద్ధవలన శ్రుతంబును మైత్రివలనఁ బ్రసాదంబును దయవలన నభయంబును
శాంతివలన సుఖంబును దుష్టివలన ముదంబును బుష్టివలన స్తయంబును గ్రి
యవలన యోగంబును నున్నతివలన దర్పంబును బుద్ధివలన నర్థంబును మేధవలన
స్మృతియుఁ దితిక్షవలన త్సేమంబును ప్రీతివలనఁ బ్రేయంబును మూర్తివలన
సకలకల్యాణగుణోత్పత్తిస్థానభూతు లగునరనారాయణు లనుఋషు లీదఱును
సంభవించిరి వారలజన్మకాలంబున.

28

సీ. గంధవాహుఁడు మంద్రగతి ననుకూలుఁడై, వీచె నల్లిక్కులు శ్ర విశద మయ్యె
నఖిలలోకంబులుశనానందమునుబొందె, దుములమై దేవదుర్గుభులుమొరసె
గర మొప్ప జలధులకలఁక లడంగెను, మించినగతిఁ బ్రవశించె నదులు
గంధర్వకిన్నరగణముల్ వీతెంచె, నప్పరోజునములారాన్యములు సెలఁగె

తే. సురలు గురియించి రందంద శివరులవాన, మునిజనంబులు సంతోషమునఁ జెలంగి
వినుతు లొనరించి రవ్వేళ శ్ర విశ్వమెల్లఁ, బుమమంగళ మై యొప్పైరభవ్యచరిత.

ప. ఆసమయంబున బ్రహ్మదేవత లమృహక్షాలకడకుఁజను దెంచి యిట్లని స్తుతియించిరి.

సీ. గగనమందులఁ దోచురగంధర్వనగరాది, రూపభేదములట్లు శ్ర రూఢి మెఱసి
యేయాత్మయం దేని శ్ర నేపారుమాయచే, నీవిశ్వ మిటు రచియింపఁబడియె
నట్టియాత్మప్రకారశార్థ మై మునిరూపమున ధర్మగృహమునఁ శ్ర బుట్టినట్టి
పరమపురుష నీకుఁ శ్ర బ్రణమిలెద మదియుఁ, గాక యీస్మష్టి దుశ్శక్త్యైర్మృతి

తే. జరగ నీ కుండుకొఱకు నై శ్ర సత్త్వగుణము, చే నృజించినమ మ్మిటు శ్ర శ్రీనివాస
మైనసరసీరుహప్రభ శ్ర నపహసించు, నీకృపాలోకనంబుల శ్ర నెమ్మిఁ జూడు. 31

క. అని యిట్లు దేవగణములు, వినతింపఁ గృపాకటాక్షరవీక్షణములచే
గని వారు గంధమాదన, మున కేగిరి తండ్రిముదము శ్ర ముప్పిరిగొనఁగన్. 32

క. ధరణీధర ముడుపుట కా, నరనారాయణులు భవి జగనన మనయము నొం
దిరి యరునకృష్ణాఖ్యలఁ, గురుయదువంశముల సత్త్వగుణయుతు లగుచున్. 33

వ. మఱియు నగ్ని దేవునకు దక్షపుత్రియైనస్వాహాదేవి యనుభార్యయందు హుత భోజను లగుపావకుండును బవమానుండును తుచియు సనుమువ్వురు గొడుగులు గలిగిరి వారివలనం బంచచత్వారింశత్సంఖ్యలం గలయగ్ని బుత్పన్నంబు లయ్యె నిట్లు పితృపితామహాయుక్తంబుగా నేకోసపంచాశత్సంఖ్యలు గలయగ్నిలు బ్రహ్మవాదులచే యజ్ఞకర్తంబులం దగ్ని దేవతాకంబు వైసయివ్వులు దత్తన్నా మంబులచేతఁ జేయంబడు చుండు (నాయగ్ని తెవ్వ రనిన నగ్నిష్వాత్తులు బర్హిషదులు సౌమ్యులు పితలు నాజ్యపులు సాగ్నిలు నిరగ్నిలు సన నేకు దేవంగులై యుందురు వాతాయణి యగు స్వధ యనుభర్తవత్సయిందు వారలవలన వయునయు ధారిణియు సనునిద్రలు కన్య లుడయించి జ్ఞానవిజ్ఞాన పారగ లగుచు బ్రహ్మనిష్ఠ లయి పరగిరి) వెండియు.

34

—అథా ఈశ్వరునకును దక్షప్రజాపతికిని పితృభము సంభవించుట. అథా—

- సీ. దక్షప్రజాపతితనయ యాభవునిభార్య యనఁగాఁ దగునతి శ్రయనులతాంగి సతతంబుఁ బతిభక్తి శ్రనలుపు చుండియుఁ దనూ,జాతలాభము నందఁగలదయ్యె భర్గునిదేనఁ జాలఁ శ్ర బ్రతికూలుఁ డైనట్టి, తమతండ్రిమీఁదిరోషమునఁజేసి వల నేది తా ముగ్ధవలె నిజయోగమార్గంబున నాత్మదేహంబు విడిచె
- తే. నని ముసింద్రుండు వినిసింపశ్రనమ్మహాత్ముఁ డైనవిదురుండు మనమున శ్రనద్భుతంబు గదురఁదత్తధవినవేడ్తశ్రగడలుకొనఁగ,మునివశేష్యునిఁజూచి యిల్లనియెమఱియు.
- సీ. చతురాత్మ దుహితృవ్రతస్సలుఁ డైనదత్తుండు, దనకూఁతు సతి ననారదరము నేసి యనయంబునఖలచరరాచరగురుఁడు ని,రైవురుండు శాంతవిశ్రాంతుఁడు ఘనుఁడు జగముల కెల్లను శ్ర జర్చింప దేవుండు, నంచితాత్మారాముఁ శ్ర డలఘుమూర్తి
- 1 శీలవంతులలోన శ్ర శ్రేష్ఠుండు సగునట్టి,భవునందు విద్యేషశ్రవడుల కేమి
- తే. కారణము సతి దా నేమిశ్రకారణమున, విశువరాసట్టిప్రణామలీలవిడిచె మఱియు శ్వశురజామాతృవిద్యేషశ్రసరణి నాకుఁ, దెలియ నానతియిమ్ము సురధీవిధేయ. 36
- క. అని యడిగిన నవ్విదురునిఁ, గనుఁగొని మైత్రేయుఁ డనియెఁ శ్ర గౌతుక మొప్పక విను మనఘ తొల్లి బ్రహ్మలు, జననుతముగఁ జేయునట్టిశ్రనత్త్రముఁ జూడన్.. 37
- చ. సరసిజగర్భ యోగిజనశ్రశ్రవసుపర్వమునీంద్రహవ్యభు క్పరమముషిప్రజాపతులు శ్ర భక్తిమెయిం జనుదెంచి యుండ 2న
- త్తరణినమానతేజఁ డగురక్షతుండు వచ్చినఁ దత్సదస్యలుం దర మిడి లేచి రప్పుడు పితామహభర్గులు దక్క నందఱున్.
- 38
- క. చనుదెంచినయాదత్తుండు, వనజజనకు మ్రొక్కి భక్తివశులై సభ్యుల్ దన కిచ్చినపూజలు గై,కొని యర్హాసనమునందుఁ శ్ర గూర్చుండి తగన్.
- 39
- తే. తన్నుఁ బొడగని సభ్యు లందఱును లేవ, నాననము దిగనట్టిపుర్రారివలను

గన్నుఁగొనలను విస్ఫులింగములు సెదరి, జూచి యిట్లనురోపవీరస్ఫురణ మొఱయ.
 తే. (వినుఁడుమీరలు రోదమానిశిబుధమునిహు, తాశనాదినురోత్తమశ్రలార మోహ
 మత్సరోక్తులు గావు నాశమాట లనుచు, వారి కందఱ కాపురరనైరిఁ జూపి.) 41
 సీ. పరికింప నితఁడు దిశక్పాలయశోహాని, కరుఁ డీశ్రీయాశూస్యశపరునిచేతఁ
 గర మొప్పు సజ్జనాశచరితమార్గము దూషి, తం బయ్యె నెన్న గతత్రపుండు
 మహితసావిత్రినరమానను సాధ్యి న, స్తత్తనూజను మృగశబావనేత్ర
 ననలభూనురబంధుశజనసమక్షమున మ, ర్కటలోచనుఁడు గరగ్రహణ మర్థిఁ
 తే. జేసి తాశివ్యభావంబుఁ శ్ర జెండుటాత్త, దలఁచి ప్రత్యుద్ధతాభివందనములెఱిమి
 సడపకుండిన మానసి శనన్నుఁ గన్న, నోరిమాటకుఁ దన కేమి శగోరహోయె. 42
 సీ. *అనయంబు లు పక్షిరీయాకలాపుఁడు మాన, హీనుఁడు మర్యాద శ లేనివాఁడు
 మత్తప్రచాగుఁ డుశ్ర స్తత్ప్రియుఁడు దిగం, బరుఁడు భూతప్రేతశపరివృత్తుండు
 దామసప్రమథభూతములకు నాధుఁడు, భూతలిప్తుం డస్థిభూషణుండు
 నవ్వశౌచుండు నుశ్ర న్దనాధుఁడును దుష్ట, హృదయుఁ డుగ్రుఁడును బశరేతభూని
 తే. కేతనుఁడు వితతస్త్రస్త్రకేతుఁ డశుచి, యయినతన కొక్కశివనామ శమనుప్రవాద
 గలిగెఁ గాని యతివుఁ డని శకాన కెఱిగి, యెఱిగి వేదంబు శూన్యనశిచ్చినటులు.
 వ. ఇతనికి న స్తత్తనూజను విధితత్ప్ర)కారంబున నిచ్చితి. 44
 క. అని యిట్లులు ప్రతికూలవ, చనములు దఱ్ఱుండు వలికి శ్ర శపియింతును శ
 ర్వుని నని జలములు గొని కర, మున నిలిచి యిటు లనె రోషశ్రమున ససఘాత్తా.
 క. ఇతఁ డింద్రోపేంద్రపరీ, వృత్తుఁ డై మఖనమయమున హావిర్భాగము దే
 వతలం గూడఁగ మహితని, యతిఁ బాండక యుండుఁ గాక శ్ర యని శపియించెన్.
 వ. ఇట్లు దఱ్ఱుండు వల్కి, నగర్వి తవాక్యంబులు వినిందితంబు లగుం గాని యాభా
 ర్థ్యంబున వాస్తవంబు లగుచు భగవంతుం డగురుద్రునందు ననిందితంబు లై
 స్తుతిరూపంబుల నొప్పెఁ దదనంతరంబ రుద్రునకు శాపం బిచ్చినకారణంబున
 దఱ్ఱుండు నదన్యముఖ్యులచే నకృత్యం బని నిషేధింపంబడి ప్రవృద్ధం బయినకొ
 ధంబుతోడ నిజనివాసంబునకుం జనియె నంత గిరిశానుచరాగ్రైసయం డగునందికే
 శ్వరుండు దఱ్ఱుండు నిటలాత్తుని శపియించినశాపంబు సతనిపల్కి, సయనర్హవా
 క్యంబులును విని కోపారుణితలోచనుం డై యిట్లను నీదఱ్ఱుండు మర్త్యశరీరంబు
 శ్రేష్ఠంబుగాఁ దలఁచి యప్రతిద్రోహి యైసభగవంతునందు భేదదర్శి యై యప
 రాధంబుఁ గావించె నిట్టిమూఢాత్ముండు దత్త్యనిముఖుం డగు మఱియుం గూట

1 కవరయశో, హానికరుఁడు క్రియాశీనుచేత. *42 వ 4రవ పద్యములకు నడుమ 'ఇట్లు
 చున్న సమయంబున, క. శివు దఱ్ఱుండు నిందించుతె, గురవకొ శిర నూఁచె రుచి భశగుండు కనుగీఁటెం,
 గవకవ నగియెను బూఘండు, దివిజులు బుద్ధిజులు ననుమతికొ వినుచుంజన్. వ. అంత దఱ్ఱుండు
 మఱియును,' అని యధికపాఠ మొక ప్రతిని గానిపించుచున్నది.

ధర్మంబు (లయిననివాసంబు) లగ్రామ్యసుఖకాంక్షలంజేసి సంతోషై యర్హవాదంబు
లయినవేదంబులచేత సమమనీషం గలిగి కర్తృశంస్త్రంబు విస్తృతంబు నేయు
వెండియు దేహాదికంబు లుపాదేయంబులుగాఁ దలంచుచు బుద్ధిచేత నాశ్మశ
త్వంబు మఱచి వర్తింతుచుఁ బశుప్తాయుండై స్త్రీకాముండు నగు నిదియునుఁ
గాక దక్షుం డచిరకాలంబున మేషములుం డగు నని మజీయు. 47

మ. అనయంబుం దనమాననంబున నవిశ్రవ్యక్ ముఖ్యతత్త్వంబు గాఁ
గని శారీశుఁ దిరస్కరించినయనశ్రత్కర్తాత్ము నీదక్షుని
న్ననువర్తించినవాఁడు సంసరణకర్తారంభుఁ డై నిచ్చుటకు
జననం బందుచుఁ జచ్చుచుక్ మరల నోజుం బుట్టుచుక్ వర్తిలున్. 48

వ. అదియును గాక యీహరద్వేషు లైనద్విజు ల్పివాదబహుళంబు లైనవేద
వాక్యంబులవలన మధుగంధసమం బైనచిత్తక్షోభంబుచేత విమోహితమనస్కు
లయి కర్తానక్తు లగుదురు మజీయును భక్త్యాభక్త్యవిచారకూర్మ లై దేహాది
పోషణంబుకొఱకు ధరియింపఁబడినవిద్యాతపోవ్రతంబులు గలవార లై ధన
దేహేంద్రియంబులయందుఁ బ్రీతిం బొంది యాచకు లై విహరింతు రని నంది
కేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజనంబుల శపియించినవచనంబులు విని భృగుమహాముని
మరల శపియింపం బూని యిట్లనియె. 49

తే. వసుధ నెవ్వారు ధూర్జటిశ్రుతులు వారు, వారి కనుకూలురగుదు లెవ్వారువారు
నట్టినచ్చాస్త్రపరిపంఘ శ్రుతనవారు, నవనిఁ బాషండు లయ్యెద శ్రరని శపించె. 50

సీ. సకలవర్ణాశ్రమాశ్రచారహేతువు లోక, మునకు మంగళహర్షమును సనాత
నముఁబూర్వముపి.నమృతము జనార్దనమూల, మును నిత్యమునుశుద్ధశ్రమునుబరంబు
1. నార్యపథానుగం శ్ర బగువేదమును విప్ర, గణము నిందించినశ్రకారణమున
నేశివదీక్షయం దేని మధ్యమపూజ్యుఁ, డై భూతపతి దైవ శ్ర మగుచు నుండు

తే. నందు మీరలు భస్మజ్రుతాస్థిధార, గణములఁ దగి మూఢబుద్ధులు శ్ర సప్తశౌచు
లై నశింతురు పాషండు శ్రలగుచు ననుచు, శాప మొనరించె నాద్విజశ్రస్తముండు.

వ. ఇట్లనోన్యంబును శాపంబులం బొందియు భగవదనుగ్రహంబు గలవార లగుటం
జేసి నాశంబు నొంద రై రట్టియెడ విమనస్కుం డగుచు ననుచరసమేతుం డై
భవుండు ననియె సంత. 51

సీ. అనఘాత్త యేయజ్ఞశ్రమందు సర్వశ్రేష్ఠుఁ, డగుహరి సుపూజ్యుఁ శ్ర డై వెలుంగు
నట్టియజ్ఞంబు స్రమ్యగ్విధానమున స, హస్తవత్సరములు శ్ర నజుఁ డొనర్చె
గర మొప్ప నమరగంధగాయమునాసంగ, మాచనిఁ గలుగుప్రయాగయందు
సవభృథస్నానంబు శ్ర లతిభక్తి గావించి, గతకల్మషాత్ము లై శ్ర ఘనత కెక్కి

తే. 2. తగ నిజాశ్రమభూములందలఁచి వార, లంపఱును వేడ్కతోఁజనిరనుచు విదురు

నకును మైత్రేయఁడనుమునినాయకుండు, నెఱుంగవినిపించి వెండియురనిట్టులనియె.

—అథా దక్షప్రజాపతియజ్ఞమునకు దాక్షాయణి వోఁ గోరుట. —

వ. అంతశ్వశుకుండగుఁ డ్దునకు జామాతయైనభర్గునకు నన్యోన్యవిరోధంబు వెరుంగుచుండ నతిచిరం బగుకాలం బరిగె నంత దక్షుండు రుద్రవిహీనం బగుయాగంబు లేనిది యైనను శర్వుతోడిపూర్వవిరోధంబునను బరమేష్ఠి కృతం బైనసకలప్రజాపతివిభుత్వగర్వంబుననుంజేసి బ్రహ్మనిష్ఠు లగునీశ్వరాదుల ధిక్కరించి యరుద్రకంబుగా వాజపేయనవనంబు గావించి తదనంతరంబ బృహస్పతిసవననామకం బైనమఖంబు సేయ నుపక్రమించిన నచ్చటికిం గ్రమంబున.

54

చ. కర మనురక్తి నమృఖము శ్ర గన్గొనువేడుక దొంగలింపఁగాఁ
బరమముని ప్రజాపతీసురవర్షమహర్షి వరుల్ సభార్యులై
పరువడి వచ్చి యందఱు శురభస్థితి దీవన లిచ్చి దక్షుచేఁ
బారిఁ బారి నచ్చటక విహితరపూజల నొందిరి సమ్మదంబునన్.

55

తే. దక్షతనయ నతీదేవి శ్ర దవిలి యాత్మ, సదనముననుండి జనకునిశవనమహిమ
గగనచరులు నుతింప నాశకలకలంబు, విని కుతూహలిని యయి విశ్వస్విదిఁజూడ.

వ. అయ్యవసరంబునఁ దదుత్సవదర్శనకుతూహలులై సర్వదిక్కులవారును జనుచుండి రాసమయంబున.

57

సీ. తనరాచునవరత్న శ్రతాటంకరోచులు, చెక్కుటద్దములతోఁ శ్ర జెలిమి సేయ
మహానీయతపనీయశ్రమయపదకద్యుతు, లంసభాగంబుల శ్ర నావరింప
నంచితచీనిచీరనాంబరప్రభలతో, మేఖలాకాంతలు శ్ర మేల మాడఁ
జంచలాచంచలరచారువిలోచన, ప్రభలు నల్లిక్కులఁ శ్ర బ్రబ్బికోనఁగ

తే. మించువేడుక భర్తృసశ్రమేత లగుచు, మానితము లైనదివ్యవిశ్రమాసయాన
లగుచు నాకాశపథమున శ్రనరుగుచున్న, ఖచరగంధర్వకిన్న రాంశ్రగనలఁ జూచి.

58

క. సతి దనవతి యగునాపశు, పతిఁ జూచి సముత్సుకతను శ్ర భాషించి ప్రజా
పతి మీమామ మఖము ను, వ్రతమతి నొనరించు చున్నశ్రవాఁడట వింటే.

59

క. కావున నయ్యజ్ఞమునకు, నీవిబుధగణంబు లర్చి శ్ర సేఁగెద రదె వో
దేవ మన మిప్పు డచటికిఁ, బోవలె ననువేడ్క నాకుఁ శ్ర బుట్టెడు సభవా.

60

క. ఆయజ్ఞముఁ గనుఁగొనఁగా, నాయనుజలు భక్తిఁ బ్రాణనాథులతోడం
బాయక వత్తురు మనముం, బోయిన సే వారి సచటఁ శ్ర బూడగనఁ గల్గున్.

61

క. జనకునిమఖమున కర్థిం, జని నీతోఁ బారిబ ర్హరసంక్షి కతఁ గడుం
దనరినభూషణములఁ గై, కొన వేడ్క జనించె నీశ్ర కుజనవివాశా.

62

క. నాతోడను స్నేహము గల, మాతను దత్తోదరీసమాజము ఋషిసం
ఘాతకృతమఖనమంచిత, కేతువుఁ గన వేడ్క గగనశ్రకేళ జనించెన్.

63

వ. అదియునుం గాక దేవా మహాశ్చర్యకరం బై గుణత్రయాశ్లేకం బగుప్రపంచంబు
భవదీయమాయావినిర్మితం బగుటండేసి నీకు నాశ్చర్యకరంబు గా నయినను భవ
దీయత త్త్వం బెఱుంగంజాలక కామినీస్వభావంబు గలిగి కృపణురాల నై మదీ
యజన్మభూమి గనుంగొన నిచ్చగించితే నని వెండియు నిట్లనియె. 64

చ. ముదమునఁ దన్మఘోద్భవవిభూతిఁ గనుంగొన నన్యకామియల్
పదువులు గట్టి భూషణవిభాసిత లై నిజనాథయుక్త లై
మదకలహంసపాండురనగమంచితదివ్యవిమానయాన లై
యదె చను చున్నవారు గను శ్ర మభిషేకంబున సీలకంధరా. 65

క. అనఘా విను లోకంబుల, జనకునిగేహమునఁ గలుగునకలనుఖంబుల్
తనయలు నని సంప్రీతిం, గనుంగొన కేరీతి నిలుచుఁ శ్ర గాయము లభవా. 66

క. అనయము బిలువక యుండఁ, జన ననుచిత మంటి వేని శ్ర జనకగురునుహృ
జననాయక గేహములకుఁ, జను చుందురు పిలువ కున్న శ్ర నజ్జను లనఘా. 67

వ. అని మఱియు నిట్లనియె దేవా నాయందుఁ బ్రసన్నుండ నై మదీయమనోరథం
బు దీర్ప నర్హుండవు సమధికజ్ఞానంబు గలనీచేత నేను భవదీయదేహంబునం
దర్శంబున ధరియింపబడితి నట్టిసన్న ననుగ్రహింపవలయు నని ప్రార్థించిన మంద
స్థితవదనారవిందుం డగుచు ¹జగత్సృష్టలసమక్షంబున దక్షుండు త న్నాడిన
మర్త్యభేదంబు లై నకుహకవాక్యసాయకంబులం దలంచుచు నిట్లనియె. 68

సీ. కల్యాణి నీమాట శ్ర గడు నొప్పు బంధువుల్, పిలువ కుండినను సంప్రీతిఁ జనుదు
శిరంటి విదియు లెస్స శ్ర యైనను దేహభి, మానమదమున నశమర్షమునను
గడఁగి యారోపితశ్రఘ్నోపదృష్టులు, గాకేనిఁ బోఁ దగుఁ శ్ర గాని వినుము
వినుతవిద్యాతపోశ్రవిత్రవయోరూప, కులములు సుజనులశ్రకును గుణంబు

తే. లివియ కుజనులయెడ దోషశ్రహేతుకంబు, లై వివేకంబు సెఱుచు మరహాత్ములైన
వారిమాహాత్మ్య మాత్మగత్యమునఁ జేసి, జడులు పొడగానఁజాలరు శ్ర జలజనేత్ర.

క. విను మట్టికుటిలు లగుదు, ర్జులగృహంబులకు బంధునరణిని బోవం
జనదు విసీతుల కది గడు, ననుచిత మైనట్ల యుండు శ్ర నది యెట్లనినన్. 70

ఆ. కుటిలబుద్ధు లయినశ్రజనులయిండ్లకు, నార్యు లేగ వా రశ్రనాదరమున
బామలు ముడిపడఁగరభూరిరోమాక్షు లై, చూతు రదియుఁగాక శ్రనుదతి వినుము.

చ. సనుదరిపువ్రయు క్తపటుశసాయకజర్జరితాంగుఁ డయ్య దుః
ఖమును దొఱంగి నిద్రఁ గనుఁ శ్ర గాని కృశింపఁడు మానవుండు నో
యుమ విను మిష్ట బాంధవదుశ్రుక్తులు మర్త్యము లంట నాటఁ జి
త్రమున నహర్నిశంబుఁ బరితాపము నొంది కృశించు నెప్పుడున్. 72

క. విను లోకోత్కృష్టుండు ద, త్సునికీ దనూభవలలోనఁ శ్ర గూరిమినుత వై

నను నాసంబంధంబున, జనకునిచేఁ బూజ వడయఁ శ జాలపు తరుణీ. 73

ప. అది యెట్లతనిచేత భవత్సంబంధవశంబునంజేసి పూజఁ బడయ లేమికి నతనికి నీకు విరోధంబునకు హేతు వెట్టి దని యంటి వేని. 74

మ. నిరహంకారనిర స్తపాపసుజనాశ్రనింద్యోల్లసత్కీర్తిఁ గొం
దఱు కామించి యశక్తులై మనములక శ దండవ్యామానేంద్రియా
తురులై యూరక మచ్చరితురు మహాశక్తుం డీశ్వరుం డైనయా
హరితో బద్ధవిరోధముం దొడరుదైశత్యశ్రేణిచండంబునన్. 75

ప. అదియునుం గాక నీ నతనికిం బ్రత్యుత్థానాభివందనంబులు గావింప కుండుటంజేసి
తిరస్కృతుండ వైతి వంటివేని లోకంబున జను లనోన్యన్యంబును బ్రత్యుత్థానాభి
వందనంబులు గావించు రదియ ప్రజ్ఞ లయినవారు సర్వభూతాంతర్యామి
యైనపరమపురుషుండు నిత్యపరిపూర్ణుండు గావునఁ గాయికవ్యాపారం బయుక్తం
బని తదుద్దేశంబుగా మనంబునంద నమస్కారాదికంబులు గావించురుగాని దేహ
భిమానంబులు గలుగుపురుషులందుఁ గావింపరు గాన యేనును వాసుదేవశబ్దవా
చ్యుండు శుద్ధసత్త్వమయుండు సంతకకరణంబునందు నావరణవిరహితుండు నై
ప్రకాశించువాసుదేవునకు నెల్లప్పుడు నమస్కరించు చుండుదు నిట్లనపరాధి నై
ననన్నుఁ బూర్వంబున బ్రహ్మలు సేయునత్త్రంబునందు దురుక్తులంజేసి పరా
భవించి మద్వేషి యైనదత్తుండు భవజ్ఞనకుం డైన నతఁడును దదనువర్తు
లయినవారలును జూడఁ దగరు గావున మద్వచనాతిక్రమంబునంజేసి యరిగితి
వేని నచట నీకుఁ బరాభవంబు సంప్రాప్తం బగు లోకంబున బంధుజనం
బులవలనఁ బూజ వడయక తిరస్కారంబు వొందుట చచ్చుటయ కాదే యని
పలికి మఱియు నభవుండు పౌ మ్మని యనుజ్ఞ యిచ్చిన నచ్చట నవమానంబునం
జేసి యశుభం బగు ననియు నిచ్చటఁ బౌ మ్మనక నివారించిన మనో వేదన యగు
ననియు మనంబునఁ దలపోయుచు సూరకుండె సంత. 76

సీ. సతి సుహృద్దర్శనేశ్చాప్రతికూలదుఃఖిస్వాంత యగుచు నంగములు వడఁక
సందంద తొరఁగెడుశ్రవణపూరంబులు, గండభాగంబులఁ శ గడలుకొనఁగ
నున్నత స్తనమండలలోపరిహారముల్, వేడినిట్టూర్పుల శ వెచ్చఁ గంద
నతిశోకరోషాకుశలాత్యంతదోధూయ,మాన మై హృదయంబు శ మలఁగుచుండ

తే. మఱియుఁగుపితాక్షియై స్వనశ్రమానరహితు,నాత్మ దేహంబునగమిచ్చినట్టిభవుని
విడిచిమూఢాత్మయగుచు నశ్రవ్వెలఁది సనియె, జనకుఁ జూచెడు వేడుక శ్రనందడింప.

ప. ఇట్లతిశీఘ్రగమనంబున. 78

సీ. మానిని చను చుండ శ మణిమన్త దాదిన,హస్తసంఖ్యాతరుద్రానుచరులు
యత్నులు నిర్భయు శలై వృషభేంద్రుని, మున్నిడిశీనుచు నశ్రమ్మదిత దాల్చు
కంధుకాంబుజశారీరకాతాళవృంతద,ర్పణధవళాతపశ్రప్రసూన

మాలికాశానర్తకమణివిభాషణము. నాకస్తూతానందరాజ

శే. వస్తువులు గొంచు నేటి శత్రువాడే గదసి, శంఖమందుభిజేచిరస్వము పొప్పు
మాచితంబై సప్తపథేంద్రయానం జేసి. యజ్ఞభూమాన్యులై యర్థి శ్రవణో యర్థి.
స. మూదట. 80

చ. మనమున మోద మందుచు నుగమాగమణీమణి గాంచె జాగము
త్కనకకళాజనాయననికాయవినిర్మితవాత్త్రీమము
న్ననుపము నేదఘోషనుమగహత్నిశుబంధకర్త భూషణముక
మునివిబుధాభిరామము సకముజ్వలహోమము యజ్ఞభూమముక. 81

వ. ఇట్లు గనుంగొని యజ్ఞశాలం బ్రవేశించి. 82

శ. చనుదొచినయమ్మగునను. జననియు సోదరులు దక్క శ్ర సభగ గలజను లె
ల్లను దక్షువలనిభయమున. ననయము నపు జాదరింప శ్రైరి మహాత్మా. 83

క. నెఱి దల్లియుఁ బినతల్లులుఁ, బరిరంభణ మాచరింప శ్ర బరిజోషాశ్రుల్
దొరంగంగ డగ్గుత్తికతో, సరసిజముఖసేమ మరయ శ్ర సతియును చంతన్. 84

క. జనకుం డవమానించుటయును సోదరు లర్థి దనకు శ్ర నుచితక్రియఁ జే
సినపూజల నందక శోభన మరసిన మాటుమాట శ్ర వలుకక యుండెన్. 85

వ. ఇట్లు తండ్రిచే నాదరింపబడని దై విభుం డైనయీశ్వరునందు నాహ్వనక్రియా
శూన్యత్వరూపం బైనతిరస్కారమును నరుద్రభాగం బైనయజ్ఞంబునుం గనుం
గొని నిజోపాసలంబున లోకంబులు భస్మంబు సేయం బూనిన తెఱంగున నుద్రే
కించి రుద్రవిద్యేషియుఁ గ్రతుకర్తాభ్యాసగర్విష్టండు నగుదత్తుని పధియింతు మ
నుచు తేచిన భూతగణంబుల నివారించి రోషవ్యక్తభాషణంబుల నిట్లనియె లో
కంబున శరీరధారు లైనజీవులకుఁ బ్రియాత్మకుం డైనయీశ్వరునకుఁ బ్రియా
ప్రియులును నధికులును లే కట్టిసకలకారణుండును నిర్మత్సరుండును నైనరుద్రు
నందు నీవు దక్క నెవ్వండు ప్రతికూలం బాచరించు నదియునుం గాక మిము
బోఁటివారలు పరులవలనిగుణంబులందు దుర్గుణంబులన యాపాదింతురు మఱి
యుం గొందఱు మధ్యస్థు లైనవారలు పరులదుర్గుణంబులయందు దోషంబుల
నాపాదింపరు గొందఱు సాధువర్తనంబు గలవారలు పరులదోషంబుల నైన
గుణంబుల కా ననుగ్రహింతురు మఱియుం గొందఱు త్రమోత్తములు పరుల
యందు దోషంబుల నాపాదింపక తుచ్ఛగుణంబులు గలిగినను సద్గుణంబులుగాఁ
గైకొందు రట్టిమహోత్తములయందు నీవు పాపబుద్ధి గల్పించితి నని వెండియు
నిట్లను మహాత్ము లగువారలపాదధూళిచే నిరస్తప్రభావులై జడస్వభావంబు
గలదేహంబు నాత్మ యని పల్కుకుజను లగువారు మహోత్తముల నిందించుట
కార్యంబు గా దదియు వారి కనుచితం బగు నని వెండియు నిట్లనియె. 86

సీ. అనయంబు శివ యనుగ్రహక్షరద్వయ మర్థి, వాక్కునఁ బలుక భాగవమునఁ దలఁప

- సర్వజీవులపాపసంఘముల్ సెడు నట్టి, మహితాత్మునందు సరమంగళుండ
వగునీవు విద్వేషి శ్ర వగుట కాశ్చర్యంబు, నందెడ వినుము నీ శ్ర వదియుఁ గాక
చర్చింప నెవ్వనిఁచరణపద్మంబుల, నరసి బ్రహ్మానంద శ్ర మనుమరంద
శ్రే. మతులభక్తిని తమహృదయంబు లనెడి, తుష్టెడలచేతఁ గ్రోలి సంతృప్తచిత్తు
లగుదు రత్యంతవిజ్ఞాను శ్ర లట్టిదేవు, నందు గ్రోహంబు సేసి తే శ్ర మందు నిన్ను.
- క. మఱియును నమ్మహితాత్ముని, చరణసరోజాతయుగము శ్ర సకలజగంబుల్
నెఱిఁ గొలువఁ గోరుకొర్కులు. దర మిడి నర్పించు సతనిఁ శ్ర దగునే తెగడన్.
- చ. పరఁగఁ జితాస్థిభస్మనృకరపాలజటాధరుఁడుం బరేతభూ
చరుఁడు పిశాచయుక్తుఁ డని శ్ర శర్వు నమంగళుఁ గాఁ దలంప రె
వ్వరు నొకఁ డీవు దక్క మఱి శ్ర వాక్పతిముఖ్యులు నమ్మహాత్మున
చరణసరోజరేణువులు శ్ర సమ్మతిఁ దాల్తురు మ స్తకంబులన్.
- 89
- చ. నెలకొని ధర్మపాలనవినిర్మలు భర్గుఁ దిరస్కరించున
క్కలుపునిజిహ్వాఁ గోయఁ దగు శ్ర గా కలు సేయఁగ నోపఁ జేనిఁ దాఁ
బాలియుట యొప్పు రెంటికిఁ బ్రభుత్వము సాలమిఁ గర్ణరంధ్రముల్
బలువుగ మూసికొంచుఁ జనఁ శ్ర బాడి యటందురు ధర్మనర్తనుల్.
- 90
- వ. అది గావున.
- 91
- మ. జనుఁ డజ్ఞానమునన్ భుజించినజగురప్పం బైనయన్నంబు స
య్యన వెల్లించి పవిత్రుఁ డైనగతి దురష్టాత్ముండ వై యీశ్వరున్
ఘను నిందించిననీతనూభవ యనం శ్ర గా నోర్వ నీహేయభా
జన మైనట్టిశరీరమున్ విడిచి భాగస్వచ్ఛుద్ధి వాటిల్లెదన్.
- 92
- న. అదియునుం గాక దేవతల కాకాశగమనంబును మనుష్యులకు భూతలగమనం
బును స్వాభావికంబు లయినట్లు ప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణకర్తంబులు రాగవైరా
గ్యాధికారంబులు గా వేదంబులు విధించుటంజేసి రాగయుక్తు లై కర్మతంత్రు
లయినసంసారులకు వైరాగ్యయుక్తు లయి యాత్మారాము లయినయోగిజనులకు
విధినిషేధరూపంబు లయినవైదికకర్తంబులు గలుగుటయు లేకుండుటయు
నై జంబు లగుటంజేసి స్వధర్మనిష్ఠుం డగువాని నిందింపం జన దాయుభయకర్త
శూన్యుండు బ్రహ్మభూతుండు నయినసదాశివుని గ్రియాశూన్యుం డని నింది
చుట పాపం బగుఁ దండ్రీ సంకల్పమాత్రప్రభవంబు లగుటంజేసి మహాయోగి
జనసేవ్యంబు లయినయస్తదీయంబు లగునణిమాద్యప్రైశ్వర్యంబులు నీకు సంభ
వింపవు భవదీయంబు లగునైశ్వర్యంబులు ధూమమార్గప్రవృత్తు లై యాగాన్న
భోక్త లైనవారిచేత యజ్ఞశాలయందె చాల నుతింపంబడి యుండుఁగాన నీమనం

బున నే సాధకసంపన్నుడనియుఁ జెప్పఁబడినాఁడు. అతాభిప్రాయమును దెలుపుదును. దీని
స్మృతి డనియును గర్వింపఁ జన దని చెందెయ్య నిట్లనియె. 93

ఉ. నీలగళాపరాధ యగునీకుఁ దనూధన నొల చాలదా
చాలుఁ గుమర్త్య నీమతమరజాత సకల మది సిగ్గు పుట్టెడి
న్నేల ధరక మహాత్ములకు ర నె న్నొనరించెడివారజస్వముల్
గాలుపనే తలంప జనకా కుటిలాత్మిక యెన్ని చూడఁగన్. 94

చ. వరవృషకేతనుండు భగవంతుండు నైఁహరుండు నన్న నా
దరపరిహాసవాక్యముల ర దక్షతనూధన యంచుఁ బిల్వ నే
బురపురఁ బొక్కుచుకొ ముదముఁ ర బొందక సర్వవచఃస్మృతంబులం
దొఱఁగుదు నీతనూజ సమగ్రదుఃఖముకంటెను జచ్చు బొప్పగున్. 95

వ. అని యిట్లు యజ్ఞసభామధ్యంబునం బ్రతికూలుం జగదత్తు నుద్దేశించి పలిక
కామగ్రోధాదిశత్రువిఘాతాని యగునతీదేవి యదష్టుఁ యయి జలంబుల నాచ
మనంబు సేసి శుచి యై మానంబు ధరియించి నతానన యై భూమియం దాసీ
యగుచు యోగమార్గంబునంజేసి శరీరత్యాగంబు సేయం దలంచి. 96

సీ. వరుసఁ బ్రాణాపానరవాయునిరోధంబు, గావించి వాని నేరకముగ నాభి
తలమునఁ జేర్చి యంతట నుదాసముదాఁక, 1 నెగయించి బుద్ధితోఁపూదయపట్టి
మున నిల్చి వాని మెల్లన కంఠమార్గమునను మతిభూమధ్యమున వసింపఁ
జేసి శివాంఘ్రిరారజీవచింతనముచే, నాథునిఁ దక్క స్రవ్యంబుఁ జూడ

తే. కమ్యహాత్మునియంకపీఠమ్మునందు, నాదరంబున నుండు దేహంబు దక్షు
వలనిదోషంబునను విడువంగదలంచి, తాల్చె దనువున ననిలాగ్నరధారణములు.

వ. ఇట్లు ధరియించి గతకల్మషం బైనదేహంబు గలనతీదేవి నిజయోగసమాధిజని
తం బయినవహ్నిచేఁ దత్క్షణంబ దగ్ధ యయ్యె సంత. 98

క. అది గనుఁగొని హాహారవ, మొదవఁగ ని ట్లనిరి మానశవులుఁ ద్రిదశులు నీ
మదిరాక్షి యకట దేహము, వదలఁ గదా దక్షుతోడిరవైరముకతనన్. 99

వ. మతియు ని ట్లనిరి. 100

సీ. సకలచరాచరరజనకుఁ జై నట్టియీ,దక్షుండు దనకూర్చితనయ మాన
వతి పూజనీయ యీశనతి దనచే నవ,మానంబు నొంది స్రమక్షమందుఁ
గాయంబుఁదొఱఁగంగఁగనుఁగొనుచున్నవాఁడిట్టిదారాత్మ్య మెంత దేనిఁ గలదె
యనుచుఁ జిత్తంబుల ర నాశ్చర్యములఁ బొంది, రదియునుఁగాక యిట్లనిరి యిట్టి

తే. దుష్టచిత్తుండు బ్రహ్మబంధుండునయిన, యీతఁడనయంబుఁదానపరఖ్యాతిఁబొందు
నిందఁబడిమీఁదదుర్గతిఁ జెందుఁగాక, యనుచుజనములు వలుకునరయ్యవసరమున.

క. దేహము విడిచినసతిఁ గని, బాహాబల మొప్పు రుద్రరపార్షదులును ద

- ద్వోహం ద్రుంచుటకై యు, త్సహంబున లేచి రసిగరదాపాణులు నై. 102
- క. ఆరవ మపు డీక్షించి మ, హాకోషముతోడ భృగుమరహాముని క్రతునం
హారకమారక మగునభి, చారకహామం బానర్చె ర సరభసవృత్తిన్. 103
- వ. ఇట్లు దక్షిణాగ్నియందు వేల్చిన నందుఁ దపం బొనర్చి సోమలోకంబున నుండు
సహస్ర సంఖ్యలు గలఋభునామధేయు లైన దేవత లుదయించి బ్రహ్మతేజంబునం
జేసి దివ్యవిమాను లై యుల్లుకంబులు సాధనంబులుగా ధరియించి రుద్రపార్శ్వదు
లయిన ప్రమథగుహ్యకగణంబులఁ బాఱునొలిన వారును బరాజతు లైరి తదనం
తరంబ నారదువలన నభవుండు దండ్రీచే నసత్కృతురా లగుటంజేసి భవాని
పంచత్వంబు నొందుటయుం బ్రమథగణంబులు ఋభునామక దేవతలచేఁ బరా
జతు లగుటయు విని. 104
- శా. ఆద్యం దుగ్రుఁడు నీలకంఠఁ డిభద్రైత్యారాధి దష్టాఘ్నఁ డై
మాద్యద్భూరిమృ గేంద్రఘోషమున భీరమ ప్రక్రియక్ నవ్వచుఁ
విద్యుద్వహ్ని శిఖాసముచ్చయరుచిక్ ర వెల్లొందుచంచజ్జలక్
నద్యగిక్రోధముతోడఁ బుచ్చి వయిచెక్ ర త్కృచక్రమధ్యంబునన్. 105
- వ. ఇట్లు వెఱికి వై చినరుద్రునిజటయందు. 106
- శ్లోక శివుఁడు వీరభద్రునిచే దక్షయజ్ఞంబు ధ్వంసంబు నేయించుట. —
- సీ. అభింలిహదభిరవిభిమాభిభిమ, కృన్నీలదీర్ఘ శరరీర మమరఁ
బ్రజ్వలజ్వలనదీర ప్రజ్వాలికాజాల, జాజ్వల్యమాన కేశశములు మెఱయఁ
జండదిగ్విదండరతుండాభదోర్దండ, సాహస్రధృతహేతిరసంఘ మొప్ప
వీక్షణత్రయలోకకరవీక్షణద్యుతిలోక, వీక్షణతతిదుర్నిరీక్షముగను
- తే. గ్రకచకతినకరాళదంష్ట్రులు వెలుంగ, ఘనకపాలాస్థివనమాలికలును దనర
నఖలలోకభయంకరుఁడగుచు వీర, భద్రుఁ డుదయించె మాఱుటరరుద్రుఁడగుచు.
- తే. వీరభద్రుండు విహతవిరజ్వేషిభద్రుఁ, డగుచుఁ దనవేయిచేతులుర మొగిచి వినయ
మెసఁగ నేనేమిసేయుదుర నెఱుంగనాకు, నాన తిమ్మన నళిని కరయ్యభవుఁ డనియె.
- చ. గురుభుజశౌర్య భూరిరణరకోవిద మద్భుటకోటి కెల్ల నీ
వరయ వరూధినీవరుఁడ ర వై చని యజ్ఞము గూడ దక్షునిం
1 బరిపరిసేసి స్తంపు మట ర బ్రాహ్మణతేజ మజేయ మంటి వే
నరిది మదంశసంభవుఁడ ర వై తగునీకు నసాధ్య మెయ్యెడన్. 109
- వ. అని కుపితచిత్తుం డై యాజ్ఞాపించిన నట్ల కాక యని. 110
- చ. అనఘుఁడు రుద్రుఁ జేరి ముద ర మారఁ బ్రదక్షిణ మాచరించి వీ
ఙ్గొని యనివార్యవేగమునఁ ర గుంభిని గ్రక్కదలక ర్పుశంఝుశ
ధ్వని మణినూపురంబులు పరదంబుల మోయియఁగ భీషణప్రభల్

- దశరథః గన్ధతాంశకాంతకశిశుస్సృటశూలముః యాచి చెచ్చెరికే. 111
- చ. గురుసవ్యత్తి చ ట్టగుగురసైవ్యపదామాలిపదభూః ఘా
 గతితికు బేరది క్తటము శ సభ్యులు దత్తుడుః యాచి చెచ్చెరికే
 కరిణిమ మం చనం దమము శ గాదు రజగపటలం బుంబుచి
 వ్యేజపడి పట్కి రాత్తిల విశవేకవిహారతం బొంద వెండియునే. 112
- సీ. ఈహూలి వృట్టుట శ కెయ్యది హేతువో, విలయనమారిమా శ హాలయ దిపుః
 ప్రాచీనబర్హి ధరరాపతి మహితోగ్ర, శాసనుః ఉప్పును రాజ్యంబు సెయ
 తోరిసంఘములతో శ రా రాదు మఱి గోగ,ణాశరాకకు సమరయంబు గాన
 కాపుచ నిష్పడు శ కల్పవనానంబు, గాఢబోలు గా దును శ గాక యున్న
 శై. నిట్టిరగాత్పాతికరజమెం దేనిగలదె, యనుచుమనములధి యమందెరచడిచులు
 సురలు దక్షుడు చంత్ర బ్రహ్మసూతిముఖ్యు, లయినభూసుర కాంతి లిట్లనిచి మఱియ.
 క. తిసకూతులు సూడంగ నిజ, తివయను సతి ననపరాధం శ దగ వఱి యిట్లై
 గ్గానరించినయాదక్షుని, ఘనచాపవిపాక మిదియుః శ గాఢ దగు చనుచునే. 114
- వ. అని వెండియు ని ట్టనిరి కుపితాత్మం డైనదక్షుండు దశకూతుతోడివిరోధంబు
 నాలక జగత్సంహారకారణం డయినరుద్రునిం గ్రోధింపం జేసెనమ్మహాత్మం డెంత
 టివాఁ డంటేనిం బ్రళయకాలంబున. 115
- సీ. సుమహితనిశిత త్రిశకూలాగ్ర¹సంప్రోత, నిఖిలదిక్కుదిరాజనివహుఁ డెగుచుఁ
 జటులోగ్రనిఘుర శ్రునితగంభీరాట్ట, హాసనిర్భిన్నాఖిలాశుఁ డెగుచు
 భూరికరాళవిస్ఫాసనదంష్ట్రాహతి, పతితతారాగణాప్రచయుఁ డెగుచు
 నివిధహేతివాత్రరవిపులప్రభాపుంజ, మండితచండనోర్ధ్వండుఁ డెగుచు
 శే. వికటరోషభయంకరభృకుటిమర్మి, రీక్షదుస్సహతేజోమరహిమఁ దనర్చి
 ఘనవికీర్ణజటాబంధరకలితుఁ డెగుచు, నఖిలసంహారకారణుడయినటించు. 116
- తే. అట్టిదేవుని ద్రిపురసంహారకరునిఁ, జంద్రశేఖరు సద్గుణసాంధ్ర నభవు
 మనము రోషింపఁజేసిన శ మంగళములఁ, బొంద వచ్చునె పద్మగర్భునకు నైచ.
 వ. అని యివ్విధంబున భయవిహ్వలలోచన లై పలుకు చున్నసమయంబున మహా
 త్మం డైనదక్షునకు భయావహంబు లై సహస్రసంఖ్యాతంబు లైనమహోత్పా
 తంబులు భూనభోంతరంబులఁ గానంబడు చుండె నానమయంబున రుద్రాను
 చరులు నానావిధసాధనంబులు ధరియించి కపిలపీతవర్ణంబులు గలిగి వామనా
 కారులు మకరోదరాననులు నై యజ్ఞశాలాప్రదేశంబునం బరువులు వ్రేలుచుఁ
 గదియం జనుడెంచి దక్షాధ్వరవాటంబులు విటతాటంబులు సేయుచుం గొందఱు
 ప్రాగ్వంశంబును గొందఱు పత్నీశాలయుఁ గొందఱు సదస్యశాలయుఁ గొంద
 తాగ్నిధ్రుశాలయుఁ గొందఱు యజమానశాలయుఁ గొందఱు మహాననగృహం

బును విధ్వంసంబులు గావించిరి మఱియుఁ గొందఱు యజ్ఞపాత్రంబుల సగ్గులనుం ఁటిచిరి వెండియుఁ గొందఱు హోమాగ్ను లార్చిరి పదంపడి కొందఱు హోమకుండంబులయందు మూత్రంబులు విడిచిరి గొందఱు తైరవేదికామేఖలలు ద్రైంచిరి గొందఱు మునుల బాధించిరి గొందఱు తత్పత్నుల నెఱపించిరి మఱిగొందఱు దేవతానిరోధంబుఁ గావించి రంత మణిమంతుండు భృగువును వీరభద్రుండు దక్షునిఁ జండ్డిశుండు పూషుని సందీశ్వరుండు భగునిఁ బట్టి రివ్వధంబున సదస్యదేవర్షిజ్ఞుకాయంబుల శిలలఁ బువ్వియు జానువులఁ బొడిచియు నఱచేతుల నడిచియుఁ గూర్పరంబులఁ బొడిచియు వివిధబాధలు వఱచిన వారు కాందిశీకులై యెక్కడెక్కడెనియుం జనిరి మఱియును. 118

క. మును దక్షుఁ డభవుఁ బలుకఁగఁ, గను గీఁటినభగునిఁ బట్టి ర కన్నులు పెకలింఁచును సందీశ్వరుఁ డచ్చటి, జనములు హాహావముల ర సందడిఁ బెట్టన్. 119

తే. కుపితం దై గాఁడు భవుని దరక్షుండు శపింపఁ, బరిహసించినపూషునిఁ పండ్లు డుల్లఁ గొట్టె బలభద్రుఁ డాకళింగునిరథంబు, తెలమి డులిచినపగిది జండ్డిశ్వరుండు.

క. తగ వేది దక్షుఁ డాసభ, నగచావుఁ దిరస్కరించునాఁ డట శ్శస్రుల్ సగుచుం జూపుట నాభృగు, పగకై శ్శస్రువులు వీరభద్రుండు వెఱికెన్. 121

సీ. అతులదర్శోద్ధతుం ర దై వీరభద్రుండు, నైకొని దక్షువరక్షుంబుఁ ద్రొక్కిఁ ఘనసితథారాసిఁ ర గొని మేను వొడిచియు, మంత్రసమన్వితమహితశస్త్ర జాలావినిర్భిన్నరచర్తంబు గలదక్షుఁ, జంపఁగా లేక విరస్తయము నొంది తద్వధోపాయంబు ర దనచిత్తమునఁ జూచి, కంతనిష్పేడనరగతిఁ దలంచి

తే. మ స్తకము ద్రుంచి యంచితామర్షణమున, దక్షిణానలమున వేల్చెఁదదనుచురు హర్షమునఁబొంద నచటిభ్రాహ్మణజనంబు, లాత్మలనుజాలదుఁఖంబులందుచుండ.

వ. ఇట్లు వీరభద్రుండు దక్షునియాగంబు విధ్వంసంబుగావించి నిజనివాసం బై నక్షైలా సంబునకుఁ జనియె నయ్యవసరంబున. 123

— ఊహ దేవతలు వీరభద్రాదులచేఁ బరాజితులై బ్రహ్మతో విన్నవించుట. ఊహ

చ. హరభటకోటిచేత నిశితాసి గదా కరవాల శూలము.

ద్గరమునలాదిసాధనవిరేదారితజర్జరితాఖిలాంగులై సురలు భయాకులాత్తు లగుశచక్ సరసీరుహగర్భుఁ జేరి టిచ్చరణసరోరుహంబులకు ర సమ్మతిఁ జాగిలి మ్రొక్కి నము)లై. 124

క. తము ధూర్జటిసైనికు లగు, ప్రమథులు దయ మాని పెలుచ ర బాధించుట సర్వముఁ జెప్పి రనుచు మైత్రే, యమునీంద్రుండు విదురుతోడఁననియెఁ మఱియున్.

తే. ఇంతయును మున్ను మనమున ర నెఱిగి యున్న కతన విశ్వాత్మకుండును ర గమలలోచ నుండు నన నొప్పునారాయశ్రీండు నజాఁడుఁ

జూడ రాజై మున్ను దక్షునిమఖంబు. 126

౪. అని చెప్పి సుర లిట్లు విన్నవించినఁ జతుర్ముఖుండు వారిల కిట్లనియె. 127

౫. ఘనశేఖోనిధి పురుషుం, ఉనయంబుఁ గృతాపరాధుంఁడ ననునను దా మ
ల్లని ప్రతికారముఁ గావించిన జనులకు లోకమందఁ గ సమము లుండె. 128

౬. అని మఱియు నిట్లనియె. 129

౭. శ్రతుభాగార్హుం డగుపగు, పతి సత్వకు కథన్తు శర్వు శ భర్తు మా
కృతయజ్ఞ భాగుఁ జేసిన, యత్నిదోషులు మప్తుమతులు శ నగుమీ లుండన్. 130

౮. పూని యే దేవునిగా మముడిమాత్రన, లోక పాలకులును శ లోకములును
గాశ మొందుదు రట్టిరయీశుండు ఘనదురు, క్తాన్త నికాయవిధ్ధాంతరంగుఁ
డును బ్రియావిరహితుండను నైనవాఁ డమ్మ, హత్తునిఁ ద్రిపురసంహారకరుని
మఖపునస్సంధానశమతి నపేక్షించు మీ, రలు నేని శుద్ధాంతరంగు లగుచు

శే. భక్తినిష్ఠులఁ దత్పాదరపద్మయుగళ, ఘనపరిగ్రహపూర్వకులు శ గాఁగ నతని
శరణ మొందుఁ డతండు ప్రసన్నుడయినఁ, దివిరిమిలోర్కి సిద్ధించుగిదిజులార. 131

౯. అని మఱియు నిట్లనియె నదేవుని జాయం జన వెఱుతు (మని తలంపకుం) డతనిఁ
జేరునుపాయం బెఱింగింపు మంటి రేని నేను చింద్రుండును మునులును మీర
లును(మఱియు దేహధారు లెవ్వరేని) నమ్మహాత్మునిస్వరూపంబు నతనిబలపరాక్ర
మంబులకోలఁదియు నెఱుంగఁ జాల మతండు స్వతంత్రుండు గావునఁ దదుపాయం
బెఱింగింప నెవ్వఁడు సమర్థుం (డగు చయిన నిపుడుభ క్తపరాధీనుండును శరణాగత
రక్షకుండు నగునీశునిఁ జేరం బోవుద) మని వినం బలికి పద్మసంభవుండును దేవ
సిత్యగణప్రజాపతులం గూడి కైలాసాభిముఖుఁ డై చని చని. 132

౧౦. భాసురలీలఁ గాంచిరి సురపర్వులు భ క్తజనైకమానసో
ల్లాసముఁ గిన్నరజనవిరలాసము నిత్యవిభూతిమంగళా
వాసము సిద్ధగుహ్యకనిరవాసముఁ జారువిరాజమానకై
లాసము గాంతినిర్జితకులక్షీతిభృత్సుమహాద్విభాసమున్. 133

౧౧. ధాతువిచిత్రతోరదా తరత్న ప్రజ, రుగ్విభాసితతుంగరశృంగములును
గిన్నరగంధర్వరకింపురుషాస్సరో, జననికరాకీర్ణ శసానువులును
మానితనిఖిలవైరమానికమిధునన, ద్విహరణై కశుభ ప్ర శ దేశములును
గమనీయనవమల్లర కాసుమనోవల్లి, కామతల్లిలనశత్రుందరములు

తే. నమరసిద్ధాంగనాశోభితా శ్రమములు, విబుధజనయోగ్యసంపన్నీర వేశములును
గలిగి బహువిధపుణ్యభోగములనొప్పు, వినుతనుకృతములకుదండ శ వెండికొండ.

౧౨. అది మఱియును మందార పారిజాత సరళ తమాల సాల తాల తక్కిల కొవి
దార శిరీ పార్జున చూత కదంబ నింబ నీప నాగ వున్నాగ చంపక పాట లాశోక

వకుళ కుండ కురవక కన కామ్ర శతపత్త్ర కింశు కైలా లనంగ మాలతీ మధూక
మల్లికా పనస మాధవీ కుట జోదుంబ రాశ్వత్థ ప్లక్షు నట హింగుళ భూర్జ పూగ
జంబూ ఖర్జూ రామ్రాతక ప్రియాళి నారికే ఖేంకుద వేణు కీచక ముఖర తరుళో
భితంబును గలకంఠ కాలకంఠ కలవింక రాజకీర మ త్తమధుకరనానావిహంగకోలా
హలనినదబధిరీభాతరోగోంతరాళంబును సింహ తరత్తు శల్య గవయ శరభ శాఖా
మృగ వరాహ వ్యామ్ర కర్కర రురు మహిష వృక సారంగ ప్రముఖవన్యస త్వస్వ
నూ శ్రయవిరాళితంబును గదళీషుండసమాన్యతమండిత కమల కష్టారకై రవకలిత
పులినతల లలితకమలాకర విహరమాణ కలహాస కారండవ సారసచక్ర వాకబక
జలకుక్కుటాదిజలవిహంగకులకూజితసంకులంబును సలిల కేళీవిహరమాణ సతీర
మణీరయణీయకుచమండలవిలి ప్తమృగమదమిళితహరిచందనగంధసుగంధిజలపూ
రితగంగాతరంగిణీసమాన్యతంబును నై నకైలాసపర్వతంబు మోడగని యరవింద
సంభవపురందరాది దేవగణంబు లత్యద్భుతానందంబులం బొంది ముందటఁ జార
హీర హేమమయవిమానసంకులంబును బుణ్య జనమానిసీశోభితంబును నైనయలకా
పురంబుఁ గడచి తత్పురోబాహ్య(ప్ర దేశ)ంబునం దీర్ఘపాదం డైనపుండరీకాక్షు
పాదారవిందరజఃపావనంబును రతి కేళీవ్యాసంగపరి శ్రమనివారకసలిల కేళీవిలోల
దేవకామినీపీనవత్తో జవిలి ప్తకుంకుమపంకసంగతపితంబున వర్ణ వారిపూరవిలసితంబును
నై నందాలక నందాభిదానంబులు గలనదీద్వితయంబు దాటి తత్పురో
భాగంబున వనగజసంఘృష్టమలయజ(పరిమిళిత)మలయపవనాస్వాదనముహుర్దు
హురున్త ధితమానసపుణ్యజనకామినీకదంబంబును వైడూర్యసోపానసమంచితకన
కోత్పలవాపీవిభాసితంబును గింపురుషసంచార యోగ్యంబును నగుసౌగంధికవన
సమీపంబునందు.

135

❖❖❖ బ్రహ్మాదులు దక్షిణామూర్తిరూపుం డగునీశ్వరుని స్తుతించుట. ❖❖❖

సీ. ఉజ్జ్వలం బయి శత్రుయోజనంబులపొడుపునుఁ బంచసప్తత్రయోజనముల
పఱపును గల్గి యేరపట్టునఁ దఱుగని, నీడ శోభిల్ల నిర్ణీత మగుచుఁ
బర్ణ శాఖాసమారకీర్ణ మై మాణిక్యములఁ బోలఁ గలఫలరములఁ దనర్చి
కమనీయసిద్ధయోగక్రియామయ మయి, యనఘముముక్షుజరనా శ్రయమును
తే. భూరిసంసార తాపనిరవారకమును, నగుచుఁ దరురాజ మనఁగఁ బెం ర పగ్గలించి
భక్తజనులకునిచ్చులుఁ శ్రీబ్రమద మెసఁగ, వలయుసంపదలందునాశ్వటమువటము.
వ. ఆవృక్షమూలతలంబున.

137

సీ. ఇద్ధసనందాదిరసిద్ధిసంసేవితు, శాంతవిగ్రహుని వాశత్సల్యగుణునిఁ
గమనీయలోకమంగళదాయకుని శివు, విశ్వబంధుని జగద్రద్విసృతయశుని
గుహ్యకసాధ్యరత్నోయక్షనాథకు, బేరసేవితుని దుర్రావరబలుని
నుదితవిద్యాతపోయోగయుక్తుని బాల, చంద్రభూషణుని మురసీంద్రనుతునిఁ

- తే. దాపసాభీష్టకరు భస్మశబ్దంబులింగ, ఘనజటాజనధరుని భరత్కప్రసన్ను
విశేషసంధ్యాభిరుచివిశేషనితవిసూత్తు, రక్తవర్ణు సూతను బ్రహ్మమయ్యుని. 138
- వ. మఱియును. 139
- సీ. అచితవామసారదాంభోరుహము డక్కి, శోరుతలంబున ర కొయ్య నునిచి
సవ్యజానువుమీఁద ర భన్యబాహువు నాచి, వలపలిముంజేత ర సలలితాక్ష.
మూలిక ధరియించి ర మహాసియతర్కము, ద్రాక్షకుండలగుండు జేత త్తంబునా
సవ్యయం బయిన బ్రహ్మసందకలితన, మాధివిష్ణుజు పితృమత్సరుండు
- తే. యోగపట్టాభిరాముఁ డైశ్వర్యుచితవృత్తి, సోమసంగతిఁ బాసి కూరర్చున్న జముని
యనువుననుదర్శకచిత్ర బ్రుహ్మసంజమున. నున్న మునిముఖ్యసంచితర యోగవిశేష.
- క. అలఘుని నభవుని యోగిం, ద్రులు విను చుండంగ వారరదునితోఁ బ్రియభా
షలు జరపు చున్నరుద్రుని, సలలితపన్నగవిభూషు ర నజ్జనపోషున్. 141
- క. కని లోకపాలురును ముని, జనులును సద్భక్తి చతురచరణంబులకు
విసతు లయి రప్ప డబ్బా, ననుఁ గని యయ్యభవుఁ డధికశంభ్రమ మొప్పన్.
- క. అనఘ మహోత్తముఁ డగువా, మనుఁ డాకశ్యపున కొగి నశమస్కారము సే
సిసగతి నజునకు నభివం,దన మొగిఁ గావించె హరుఁడు ర దద్దయుఁ బ్రితిన్. 143
- తే. అంత రుద్రానువర్తను ర లై నసిద్ధ, *దేవమహాముషిజనము లర్థిని బయోజ
గర్భునకు మ్రొక్కిరంతనాశకమలభవుఁడు, శర్వంగవిపల్కమందహాశసంబుతోడ.
- తే. జగములకు నెల్ల యోనిబీరజంబు లై న, శక్తిశివకారణుండ వై ర జగతి నిర్వి
కారతత్త్వంబ వగునిన్నుఁ ర గడఁగి విశ్వ. నాథుఁగా నెఱిఁగెదనామశనముననభవ.
- తే. సమత నది గాక తావకాంశంబు లై న, శక్తిశివరూపములఁ గ్రీడరసలుపు దూర్ణ
నాభిగతి విశ్వజననవిరనాశవృద్ధి, హేతుభూతుండ వగు చుండు ర వీశ రుద్ర.
- సీ. అనఘ లోకంబునశయందు వర్ణాశ్రమ, సేతువు లనఁగఁ బ్రభూతి నొంది
బలసి మహాజనరపరిగృహీతంబు లై, యఖిలధర్మార్థదాయకము లై న
వేదంబులను మఱి ర వృద్ధి నొందించుట, కొఱకు నై సేవ దశతుని నిమిత్త
మాత్రునిఁ జేసి యశ్రమ్యఖము గావించితి, వటు గాన శుభమూర్తి ర వై నసీవు
- తే. గడఁగి జగముల మంగళశకర్ము లయిన, వారి ముక్తి నమంగళాశచారు లయిన
వారి నరకంబు నొందింతు ర భూరిమహిమ, భక్తజనపోష రాజితరఫణివిభూష.
- వ. అట్లగుటం దత్కర్మంబు లొకానొకనికి విపర్యాసంబు నొందుటకుఁ గారణం
బెయ్యదియో భవదీయరోషంబు హేతు వని తలంచిత నేనిఁ ద్వదీయపాదార
విందభజను లై నమస్తభూతంబులయందు నినుం గనుంగొనుచు భూతంబుల
నాత్మకు వేటుగాఁ జూడక వర్తించుమహాత్ములయందు నజ్ఞులైనవారియందుం
బోలె రోషంబు దఱుచు వారయ దఱు సేకుఁ గ్రోధంబు గలదే యని. 148

* 'దేవమహాముషి' యనియే. వ్రాతప్రతులు.

- సీ. మఱిభేదబుద్ధిఁ గరర్కప్రవర్తనముల, మదయుతు లయి దుష్టరహృదయు లగుచుఁ
బరవిభవాసహ్యభవమనోవ్యాధులఁ, దగిలి 1 మర్త్యాత్మభేదకము లయిన
బహుదురుక్తులచేతఁ రబరులఁ బడించుచు, నుండుమూఢులను దైరవోపహతులఁ
గాఁ దలపోసి యరక్కపటచిత్తులకు నీవంటిసత్పురుషు లేవలన నైన
తే. హింసఁ గావింప కుండు సరమిద్ధచరిత, నీలలోహిత మహితగుణాలవాల
లోకసాలనకలిత గంఠగాకలాప, హర జగన్నుతచారి త్ర ర యదియుఁ గాక. 149
- సీ. అమర సమస్తదేశములందు సఖలకా,లములందుఁదలఁచ 2 దుర్లంఘ్యమహిముఁ
డగుపద్మనాభమారయామోహితాత్మకు, లై భేదదర్శను రైనవారి
వలనను ద్రోహంబు ర గలిగిన నైనను, నది దైవకృత మని ర యన్యదుఃఖ
ముల కోర్వలేక సరత్పురుషుఁడు దయసేయుఁ, గాని హింసింపఁడు ర గాన నీవు
తే. సచ్యుతునిమాయమోహమురనందకుంటఁ, జేసి సర్వజ్ఞఁడవు మాయరచేతమోహి
తాత్మలై కర్కవర్తను ర లయినవారి,వలన ద్రోహంబు గలిగిన ర వలయుఁ బ్రోవ.
వ. అది గావున యజ్ఞభాగార్హుండ వయిననీకు సవనభాగంబు సమర్పింపనికతన నీ
చేత విధ్వస్తం బయి పరిసమాప్తి నొందనిదక్షాధ్వరంబు మరల నుద్ధరించి
దక్షునిఁ బునర్జీవితం జేయుము భగునినేత్రంబులును (భృగుమునిశ్శ్రువులును)
బూషునిదంతంబులును గృపసేయుము భగ్నాంగు లయిన దేవఋత్విష్ణ్వీకాయం
బులకు నారోగ్యంబు గావింపు మీమఖావశిష్టంబు యజ్ఞపరిపూర్తిహేతుభూతం
బయినభవదీయభాగం బగుం గాక. 151

—ఋత్విష్ణుఁడు బ్రహ్మచులచేఁ బ్రార్థితుఁడై దక్షాదుల ననుగ్రహించుట.—

- చ. అని చతురాననుండు వినయంబున వేడిన నిందుమాళిన
య్యనఁ బరితుష్టిఁ బొంది దరహాసమునం గృప దొంగలింప ని
ట్లను హరిమాయచేత ననయంబును బామరు లైనవారు సే
సినయపరాధదోషములు ర చిత్తములో గణియింప నెన్నఁడున్. 152
- వ. అట్లయ్యండి. 153
- క. బలియర దండింపను దుర్బలులను రక్షింప ధర్మరపద్ధతి యగుటం
గలుషాత్ములయపరాధము,కొలఁదిని దండించుచుండు ర గొనకొని యేనున్. 154
- వ. అని దగ్ధశీర్షుండయినదక్షుం డజముఖుం డగుభగుండు బర్హిస్సంబంధభాగంబులు
గలిగి మిత్రనామధేయచతుస్సునం బొడగాంచుఁ బూషుండు పిష్టభుక్కుగు(చు
యజమానదంతంబులచే భక్షించు) దేవతలు (యజ్ఞావశిష్టంబు నా కొసంగుటం
జేసి) సర్వావయవపూర్ణులై వర్తింతురు ఖండితాంగులైనయధ్వర్యఋత్విగౌదిజ
నంబు లశ్వీదేవతలబాహువులచేతను బూషునిహస్తంబులచేతను లబ్ధబాహుహ
స్తులై జీవింతురు భృగువు బస్తశ్శ్రువులు గలిగి వర్తించు నని శివుం డానతిచ్చిన

సమస్తభూతంబులు సంతుష్టాంతరంగంబులై తగిలె, తగిలె యని సాధువాదంబుల నభినందించి రంత (నాశంభునియామంత్రిణంబు వడచి) సునాపీర ప్రముఖులగు దేవతలు (ఋషులతోడం గూడి రా) సజానును చుద్దుని బురస్కరించుకొని దక్షాధ్వరవాటంబునకుం జని రచ్చట. 155

క. శర్వునియోగ క్రమమున, సర్వావయవములు గల్గి, సన్ననిబుట్టి గ్రీర్వాణముఖ్యు లొప్పిరి. పూర్వతనుశ్రీల నార్యభూషణ యంతనో. 156

క. విను దక్షు నంత మేషము, ఖనిఁ జేసిన నిద్రమేలుకొని లేచినపోల్కిన నిలిచె దక్షుఁ డభవుఁడు, గనుఁగొనుచుండంగ నాత్మఁ గౌతుకమొప్పున్. 157

వ. ఇట్లు లేచి నిలిచి ముందఁ నున్న శివునిం గనుఁగొనినమాత్ర న శరత్కాలంబున నకల్మషం బైనసరస్సునుంబోలె బూర్వరుద్రవిద్వేషజనితంబులై నకల్మషంబులం బాసి నిర్మలుఁడై యభవుని నుతియుంప దొడంగి మృతిఁ బొందిననతీతనయం దలంచి యనురాగోత్కంఠల బాష్పపూరితలోచనండును గద్గదకంఠుండు నై పలుకం జాలక యెట్టకేలకు దుఃఖంబు సంస్తంభించికొని ప్రేమాతిరేక విహ్వలుం డగుచు సర్వేశ్వరుం డగుహరున కిట్లనియె. 158

క. విను సీకపరాధుఁడ నగు, నను దండించు టిది దండనము గాదు మది న్నను రక్షించుటగా మన, మునఁ దలఁతును దేవ యభవ శ పురహర రుద్ర. 159

సీ. అనఘాత్త తగ నీవు శ నజ్జనాభండును, బరికింప బ్రాహ్మణాభాసు లయిన వారలయెడల నెవ్వలన నుపేక్షింప, రలు దృఢ ప్రతచర్యులై నవారి యెడ నీ కుపేక్ష యెక్కడిది సర్గాదిని. నామనామసంప్రదాయప్రవర్తనము నెఱింగించుట శ కమరవిద్యాతపో, ప్రతపరాయణు లై న బ్రాహ్మణులను తే. వరుసఁ బుట్టించితివి కాన శవారి నెపుడు, కేల దండంబుఁ బూని గోశపాలకుండు బలసి గోవుల రక్షించుకొనిది నీవు, నరసి రక్షించుచుందు గర్దయ్య రుద్ర. 160

సీ. తలపోయ నవిదితరత త్వవిజ్ఞానండు, నైననాచేత సరభాంతరమున నతిదురుక్తాంబకశత్రుఁడవయ్యును మత్స్య, తాపరాధము హృదయంబునందుఁ దలఁచక నుజననిర్దాదోషమున నధో, గతిఁ బొందు చున్నదొమ్మిది నన్నుఁ గరుణఁ గాచిననీకుఁ శ గడఁగి ప్రత్యుపకార, మెఱిఁగి కావింప నేర నెంతవాడతే. నుతచరిత్ర భవత్పరార్థనుగ్రహను, రూపకార్యంబుచేత నిరూఢ మైన తుష్టి నీచి త్తమందు నొందదువుగాక, తుద్రసంహర కరణాసరముద్ర రుద్ర. 161

వ. అని యిట్లు రుద్రక్షమాపణంబు గావించి పద్మసంభవుచేత ననుజ్ఞాతుం డై దక్షుం డుపాధ్యాయముత్తిగ్గణసమేతుం డగుచుఁ గ్రతుకర్తంబు నిర్వర్తించు సమయంబున బ్రాహ్మణజనంబులు యజ్ఞంబులు నిర్విఘ్నంబులై సాగుటకుఁ బ్రయత్నపూరితంబుగా విష్ణుదేవతాకంబును ద్రికపాల పురోహితద్రవ్యకంబును నై నకర్తంబుఁ గావింప నుపాత్తహవిష్యం డగుభృగువు

తోడం గూడి నిర్మలాంతఃకరణం డగుచు దత్తుండు ద్రవ్యత్యాగంబుఁ గావింపఁ
బ్రసన్నుం డై సర్వేశ్వరుండు. 162

—ॐ॥ దక్షాధ్వరంబునకు వచ్చిననారాయణుని దక్షాదులు నుతించుట. ॥—

సీ. మానితశ్యామాయశమానశరీరదీ, ధితులు నల్లిక్కుల శ్రీ దీటుకొనఁగఁ
గాంచనమేఖలారకాంతులతోడఁ గా, శేయచేలద్యుతుల్ శ్రీ సెలిమి సేయ
లక్ష్మీసమాయుక్తరలితవక్షంబున, వైజయంతీప్రభల్ శ్రీ వన్నె సూప
హాటకరత్నకిరీటకోటిప్రభల్, బాలార్కరుచులతో శ్రీ మేల మాడ
తే. లలితనీలాభరీరుచిఁ గుంతరలములు దనరఁ, బ్రవిమలాత్మీయదేహజరప్రభసరోజ
భవభవామరముఖ్యుల శ్రీ ప్రభలు మాప, సఖలలోకైకగురుండు నారాయణుండు.
చ. సలలితశంఖ చక్ర జలరజాత గదా శర చాప ఖడ్గని

ర్మలరుచులకా సువర్ణ రుచిరమన్తణికంకణము ద్రికాప్రభా
వలులును దేజరిల్ల భుజరవర్గ మనర్గళకాంతియుక్తమై
విలసిలకర్ణికారపృథ్విరీరుహముం బురుడింపఁ బట్టుగన్. 164

క. సరసోదారసమంచిత, దరహాసవిలోకనములఁ శ్రీ దగ లోకములం
బరితోషము నొందించుచుఁ, బరమోత్సవ మొప్ప విశ్వరబంధుం డగుచున్. 165

చ. మఱియును రాజహంసరుచిరమద్భ్రమణీకృతతాలవృంతచా
మర లిరువంకలకా దివిజరమానిను లీయ సుధామరీచివి
స్ఫురితసితాతపత్రరుచిరపుంజము దిక్కులఁ బిక్కుటిల్లఁగాఁ
గరివరదుండు వచ్చె సుభరగస్తుతివర్ణ సుపర్ణ యానుఁ డై. 166

చ. ఘనరుచి నట్లు వచ్చినవిశాకారవిదూరు ముకుందుఁ జూచి బో
రన నరవిందనందనపురందరచంద్రకళాధరామృతా
శనముఖ లగ్ని లేచి యతిరసంభ్రమ మొప్ప నమో నమో దయా
వసనిధయే యటంచు ననిరవారణ మొక్కిరి భక్తియుక్తు లై. 167

వ. అట్లు కృతప్రణాము లై నయనంతరంబ. 168

ఉ. ఆనలినాయతాక్షునియశనంతపరాక్రమదుర్నిరీక్ష్యతే
జోనిహతస్వతేజు లగుశచుకా నుతి సేయ నశక్తు లై భయ
గ్లాని వహించి బాష్పములు శ్రీ గ్రష్టఁగ గద్గదకంఠు లై తనుల్
మ్రానుపడంగ నవ్వెభునిరమన్ననఁ గైకొని యెట్టకేలకున్. 169

వ. నిటలతటఘటితకరపుటులై యమృహాత్మునియపారమహిమం బెఱింగి నుతియియ
శక్తులు గాక యుండియు భక్తానుగ్రహపరిగ్రహం డగుటంజేసి తమతమ
మతులకు గోచరించినకొలంది నుతియింపఁ దొడంగి రంధ్ర (గృహీతంబు లగు
పూజాద్యుపచారంబులు గలిగి బ్రహ్మాదులకు జనకుండును సునందనందాదిపరమ
భాగవతజనసేవితుండును యజ్ఞేశ్వరుండు నగుభగవంతుని శరణ్యని గాఁ దలం

చి) దక్షుం ధీ ట్లనియె దేవా నిపు స్వస్వరూపంబును మన్నయకన్ (దుపర
తంబులు గాని) గాద్యకంబులద్యవస్థలచే విముక్తుండగును సద్విత్తయుండవును
సద్బ్రాహ్మకుండవును భయపహితుండవును నై నూయః దిరస్కంఠించి మతేయ
నామాయ సనుసరించి నటనకొఱకు లీలామానుషరూపంబుల సంగీకరించి స్వతః
స్రంభి వయ్యును మాయాపరతంత్రుండ వై రాగాదియుక్తుండునుంబోలె రావః
కృష్ణాద్యవతారంబులఁ గానంబడు చుండువు గావున నీలోకంబులకు నీవ యీ
శ్వరుండ వనియు నితరు లైనబ్రహ్మరుద్రాదులు భవన్తాయావిభూతః లగిటం
జేసి లోకంబులకు నీశ్వరులు గా రనియును భేదదృష్టి గలనన్ను రక్షింపు మీవిశ్వ
కారణు లైనఫలలోచనండును బ్రహ్మయు దిక్పాలుకును సకలసతాచరజంత
సంతానములును నీవ గానిది లేశంబు లే దని విన్నవించినం దదనంతరంబ ఋత్వి
గ్జసంబు లి ట్లనిరి.

170

సీ. వామ దేవుని శాపవశమునఁ జేసి క,ర్మానువర్తులము మే శ మైసకతిన
బలసి వేదప్రతిపాద్యధర్మోపలక్ష్యం బైనయట్టిమరఖంబునందు
దీపింప నింద్రాదిర దేవతాకలితరూపవ్యాజమునఁ బొంది శ పరఃగునిన్ను
యజ్ఞస్వరూపుండ శ వని కాని కేవల, నిష్కించనుండవు శ నిర్కలుఁడవు
తే. సరయ సనవద్యమూర్తివి శ నైననీదు, లలితతత్త్వస్వరూపంబుఁ శ దేలియఁ జాల
మయ్య మాధవ గోవింద శ హరి ముకుంద, చిన్తయాకార నిత్యలగ్నీవిహార.
వ. సదస్య లి ట్లనిరి.

172

సీ. శోకదావాగ్నిశిఖాకులితంబు పృథుక్లేశఘనదుర్గరదుర్గమంబు
దండధరకూర శకుండలిశ్లిష్టంబు, పాపకర్మవ్యామ్రపరివృతంబు
గురుసుఖదుఃఖికాశోలపూరితగర్భ, మగుచు ననాశ్రయ శ మైసయట్టి
సంసారమార్గసంశచారు లై మృగతృష్ణి, కలఁ బోలువిషయసంఘము నహమ్మ
తే. మేతిహేతుకదేహనిరకేతనములు, నయి మహాభారవహు లైనయట్టిమూఢ
జనము లేనాఁట మీపదార్బుములు గానఁ, జాలువారలు భక్తప్రసన్న దేవ, 173
వ. రుద్రం డి ట్లనియె.

174

చ. వరద నిరీహ యోగిజనవర్గసుపూజిత నీపదాబ్జముల్
నిరతము సంతరంగమున శ నిల్పి ¹సమగ్రభవత్పరిగ్రహ
స్ఫురణఁ దనర్చునన్ను సత్తిరమూఢులు సంతతము న్నమంగళా
²చరణుఁ డటంచుఁ బల్కు నది శ సన్తతి నే గణియింప నచ్యుతా, 175
వ. భృగుం డి ట్లనియె.

176

మ. అరవిందోదర తావకీనఘనమారయామోహితస్వాంతు లై
పరమం బైనభవన్తహామహిమముం శ బాటించి కానంగ నో

1 'భవత్పదమగ్రహణికస్ఫురణః. 2 వరణు...బల్కుగ భవన్తతి నే గణి.' ఆ. ప్ర.

పరు బ్రహ్మాదిశరీరధారులును నోరపడ్డాడు భక్తార్తినం

హరణాలొకన నన్నుఁ గావఁ దగు నిరత్యాసందసంధాయి వై.

177

వ. బ్రహ్మ యి ట్లనియె.

178

సీ. సమధికజ్ఞానార్థసత్త్వాదిగుణముల, కాశ్రయభూత మైరనట్టిపురుషుఁ
డగ్రపదార్థభేదగ్రాహకము లైన, చక్షురింద్రియముల శ సరవిఁ జూడఁ

గలుగునీరూపంబు శ గాదు మాయామయం, బగుననద్యవ్యతిరక్తమైనయట్టి
నిరుపమాకారంబు శ నీకు విలక్షణ, మై యుండు ననుచు నే శ నాత్మఁ దలఁతు

తే. నిర్వికార నిరంజన శ నిష్కళంక, నిరతిశయ నిష్క్రియారంభ శ నిర్మలాత్మ
విశ్వసంపాద్య నిరవిద్య శ వేదవేద్య, ప్రవిమలానంద సంసారభయవిదూర.

179

వ. ఇంద్రుం డి ట్లనియె.

180

మ. దితిసంతానవినాశసాధనసముద్రీప్తాప్తబాహునమ

న్విత మై యోగిమనోనురాగకర మై శ వెల్లొందుసిదేహ మా

యత మైనట్టిప్రపంచముంబలెను మిశ్రభ్యాభూతముం గామి శా

శ్వతముం గా మదిలోఁ దలంతు హరి దేరవా దైవచూడామణి.

181

వ. ఋత్విక్పత్ను లి ట్లనిరి.

182

చ; కడఁగి భవత్పదార్చనకుఁ శ గా నిటు దక్షునిచే రచింపఁ గాఁ

బడి శితికంతరోపమున శ భస్మము నొంది పరేతభూమి యై

ఁచెడి కడుశాంతమేధమునఁ శ జెన్నటి యున్నమఖంబుఁ జూడు మే

ర్పడ జలజాభనేత్రములఁ శ గావన మై విలసిల్లు నచ్యుతా.

183

వ. ఋషు లి ట్లనిరి.

184

మ. అనఘా మాధవ నీవ మావలెనె కర్తారంభి వై యుండియున్

విను తత్కర్తృఫలంబు వొంద వితరుల్ శ విశ్వంబునన్ భూతికై

యనయంబున్ భజియించునిందిర మిము శ స్మర్థించి యేతేరఁ గై

కొన వే మందుము నీచరిత్రమునకున్ శ గోవింద పద్మోదరా.

185

వ. సిద్ధు లి ట్లనిరి.

186

చ. హరి భవదుగ్ధభీషణదశవాసలదగ్ధతృషారమస్తనో

ద్విరదము శోభనంబును బరవిత్రము నైనభవత్కథానుధా

సరిదవగాహనంబునను శ సంసృతితాపము వాసి క్రమ్మఱుం

దిరుగదు బ్రహ్మముం గనినరధీరునిభంగిఁ బయోరుహోదరా.

187

వ. యజమాని యగుప్రసూతి యి ట్లనియె.

188

చ. కరచరణాదికాంగములు శ గల్లియు మస్తము లేనిమొండెముం

బరువడి నొప్ప కున్నగతిఁ శ బంకజలోచన నీవు లేనియ

భ్వరము ప్రయాజులం గలిగి శ తద్దయు నొప్పక యున్నదయ్య యో

- హరి యిటు నీదురాక శుభం మయ్యె కమాధిప మమ్ముఁ గావవే. 189
- వ. లోకపాలకు లి ట్లనిరి. 190
- శ్రీ. దేవాదిదేవ యీశదృశ్యరూపం బగు, సుమహితవిశ్వంబుఁ ద జూచుప్రత్య
గాత్మభూతుండ వైశనట్టిసీపు చనత్స, కాశరూపంబు లై త కలుగుమాటుఁ
కేంద్రియంబులచేత త శిశ్వర చిమాయ. కొందించి పంచభూతోపలకి,
తం బగుదేహివిధంబున గానంగం, బడుదువు గాన యేర్పడినశుద్ధ
శే, సత్త్వగుణయు క్తమైకభావస్వత్స్వరూప, భరుడవై కాచబడెవుగా పరమపురుష
యవ్యయానంద గోవింద త యట్లుగాన. యెనయ మాణివనము వికార వేమిసెలవు.
వ. యోగీశ్వరు లి ట్లనిరి. 192
- శ్రీ. విశ్వాత్మ వీయందు త వేటుగా జీవులఁ, గలఁ జెవ్వఁ డబ వానికంఠఁబ్రయఁడు
చికు లేఁ డయినను త నిఖలవిశ్వోద్భవ, స్థితివిలయంబులకతన దై న
సంగతి నిర్భన్నరసత్త్వాదిగుణవిశి, స్తాత్మీయమాయచే త నజభవాది
వినిధభేదము లొందుకదువు స్వస్వరూపంబు. నం దుండుదువు విచిత్రహతవిమోహి
జే. వగుచు నుండువుగద ని స్మరనస్యభక్తి, భృత్యభావంబుదాల్చి సంతప్రీతిఁగొల్పు
మమ్ము రక్షింపవే కృపారమయ రమేశ. పుండరీకాక్ష సంతతభవవరక్ష. 193
- వ. ప్రజాపతు లి ట్లనిరి. 194
- చ. హరి భవదీయతత్త్వము సరమంచితభక్తి నెఱుంగ నేను నా
సరసిజసంభవాదులును త జాలము సత్త్వగుణాశ్రయండవు
బరుడవు నిర్గుణుండవును త బ్రహ్మము మున్నగునీకు నెట్లు నిం
దటముఁ జతుర్విధార్థఫలరదాయక మ్రొక్కెద మాదరింపవే. 195
- వ. అగ్నిదేవుం డి ట్లనియె. 196
- మ. హవరతొచరఁబుండ వై నెగడుచు త న్నయ్యగ్నిహోత్రాదిపం
చవిధంబుల్ మఱి మంత్రపంచక²సుపూజ్యాయోగ్యము నైనయా
హవరూపం బగునీకు మ్రొక్కెదను నీరయాజ్ఞా భువి¹ హవ్యముల్
సవనప్రాతముల³ వహింతు హరి యురష్మత్తేజముం బూనుచున్. 197
- వ. దేవత లి ట్లనిరి. 198
- మ. మును కల్పాంతమునందుఁ గుఱి నఖలంబుకొ దాచి యేకాకివై
జనలోకోపరిలోకవాసులును యురష్మత్తత్త్వమార్గంబు చిం
తనముం జేయఁ బయోధియందు సహిరార ట్లంబునం బవ్వళిం
చిన నీరూపము నేడు సూషితివి లగ్నీనాథ దేవోత్తమా. 199
- వ. గంధర్వు లి ట్లనిరి. 200

1 విజయసత్త్వాకాశరూప మై పరగుమామ. 2 'సుస్పష్టంబై తగం బొల్పునాహవ'
అ. ప్ర. 3 'నీరూపముఁ బాడఁ గంటి మిది రాశివాక్ష సర్వాత్మక' బ్రా. ప్ర.

- మ. హరపంకేజభవామరాలియు మరీరచ్యాదిప్రజానాథులు
న్నరవిందాక్ష రమాహృదీశ భవదీయాంశాంశసంభూతులై
పరంగం దావకలీలకై నెగడు నీరబ్రహ్మాండము న్నట్టియీ
శ్వర నీ కే మతిభక్తి మ్రొక్కెదము దేవ వా దేవచూడామణి. 201
- మ. ¹భవదంశాంశజు లీమరీచిముఖరుల్ శ బ్రహ్మమరేంద్రాద్రిజా
ధవముఖ్యుల్ దివిపద్మణంబుఁ బరమార్తా నీకు విశ్వంబు ను
త్సవలీలాకరకందుకోపముము నార్థా వేదశాఖాశిఖా
స్తవసియాంఘ్రికి నీ కొనర్తుము నమరస్కారంబు లశ్రాంతిమున్. 202
- న. విద్యాధరు లి ట్లనిరి. 203
- సీ. నలినాక్ష విను భవరత్నాయావళంబున, దేహంబు దాల్చి తరదైహమందు
నాత్మ సహమృమేత్యభిమానమునఁ బొంది, పుత్ర జాయాగృహారక్షేత్రబంధు
ధనపశుముఖవస్త్రతతులసంయోగవి, యోగదుగ్గిఖంబుల శ నొందు చుండు
ధృతివిహీనుఁడు ననగద్విషయలాలనుఁడును, నతిదుష్టమతియు నైరసట్టివాఁడు
తే. దవిలి భవదీయగుణసత్కారభావిలోలుఁ, డయ్యెనేనియు నాత్మమోహంబునలనఁ
బాసి వర్తించువిజ్ఞానరపరతఁ దగిలి, చిరదయాకార యిందిరారచిత్తచోర. 204
- న. బ్రాహ్మణజనంబు లి ట్లనిరి దేవా యీ క్రతువును హవ్యంబును నగ్నియు మంత్రం
బులును సమిద్దర్భపాత్రంబులును సదస్యులును ఋశ్వక్కులును దంపతులును
దేవతలును సగ్నిహోత్రంబులును స్వధయు సోమంబును ధరియించి దంష్ట్రాదండం
బున వారణేంద్రంబు నళినంబు ధరియించుచందంబున రసాతలగత యైనభూమి
నెత్తితి నట్టియోగిజనస్తుత్యుండవును మఖరూపకుండవును నై ననీవు పరిభ్రష్ట
కర్ముల మై కాంక్షించుమాకుం బ్రసన్నుండ వగుము భవదీయనామకీర్తనంబుల
సకలయజ్ఞవిఘ్నంబులు నాశంబు నొందు నట్టివీకు నమస్కరింతుము. 205
- క. అని తన్ను సకలజనములు, వినుతించిన హరి భవుండు శ విఘ్నము గావించి
చినయాదత్తునియజ్ఞము, ఘనముగఁ జెల్లించెఁ గొఱత శ గాకుండంగన్. 206
- క. సకలాత్ముఁడు దా నగుటను, సకలహవిరోధైక్య యయ్యు శ జలజాతుండుం
స్వకీయభాగమునను న, య్యకలంకుఁడు తృప్తిఁ బొంది శ యనె దత్తునితోన్. 207
- వ. అనఘా కారణభూతుండును నీశ్వరుండును ద్రష్టయును స్వయంప్రకాశకుండును
నై నయేను గుణమయం బయినయాత్మీయమాయం బ్రవేశించి జననవృద్ధివిల
యంబులకు హేతుభూతంబు లగుతత్త్వీయోచితంబు లై నబ్రహ్మరుద్రాది
నామభేదంబుల నొందు చుండుదు నట్టియద్వితీయబ్రహ్మరూపకుండ నై ననాయం
దు నజభవాదులను భూతగణంబులను మూఘం డగువాఁడు వేఱుగాఁ జూచు

మద్భక్తుం డగువాడు శరీరంబునకుఁ గరచరకాదులు వేఱుగాఁ దలంపనిచందం
బున నాయందు భూతజాలంబు భిన్నంబుగాఁ దలంపండు గావున మామువ్వు
రయందు నెవ్వండు వేఱునీయ కుండు వాఁడు కృతార్థుం డని యానతిచ్చిన
దత్తుండును. 208

క. విను విష్ణు దేవతాకం, ¹బసఁగాఁ ద్రికవాలకలిత శ్రీ మగునామాగం
బునఁ దగ నవ్వొట్టనిపద, ననజంబులు పూజ సేసి శ్రీ వారవిభక్తిన్. 209

వ. మఱియును. 210

శ్రీ. అంగ ప్రధానకరయాగంబులను జేసి, యమరుల రుద్రుని శ్రీ నర్థిఁ బూజ
సేసి విశిష్టేష్టశిష్టభాగమున ను,దవనాచకర్తంబుఁ శ్రీ దవిలి తీర్చి
దాను ఋత్విక్తులుఁ శ్రీ దగ సోమపాను లై, యవభృథస్నానంబు శ్రీ లాచరించి
కడఁక నవాత్తసరకలఫలకాముఁ డై, తచరుదత్తునిఁ జూచి శ్రీ ధర్మబుద్ధి

తే. గలిగి సుఖవృత్తి జీవితం శ్రీ గాక యనుచుఁ
బలికి దివిజులు మునులును శ్రీ బ్రాహ్మణులును
జనిరి నిజమందిరముల కాశజలజనయన
భవులు వేంచేసి రాత్రియశభవనములకు. 211

వ. అంత దాక్షాయణి యయినసతీదేవి పూర్వక శ్రేబరంబు విడిచి హిమవతునకు
మేనకయందు జనియించి విలయకాలంబునం బ్రస్తుప్తం బయినశక్తి సృష్టికాలం
బున నీశ్వరునిఁ బొందుచందంబునఁ బూర్వదయితం డగురుద్రుని వరియించె
నని దత్తాధ్వరధ్వంసకుం డగురుద్రునిచరిత్రంబు బృహస్పతి శిష్యుఁ డయిన
యద్ధవునకు నెఱింగించె నతండు నాకుం జెప్పె నేను నీకుం జెప్పితి నని మైత్రే
యుండు వెండియు విదురున కిట్లనియె. 212

క. ఈయాఖ్యానముఁ జదివిన, ధీయుతు లై వినినయట్టిరధృతిమంతులకు
న్నాయుగీర్తులు గలుగును, బాయును దురితములు దొలఁగు శ్రీభవబంధంబుల్. 213

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 214

క. విను సనకాదులు నారదుఁ, ²దునుహంసుఁడునరుణియు ఋభుఁశ్రీదుయతియుఁగమలా
సనజులు నైష్ఠికు లనికే,తను లగుటం జాఁగ వయ్యెఁ శ్రీ దద్వంశంబుల్. 215

వ. మఱియు నధర్మనకు మృష యనుభార్యయందు దంభుండును మాయ యను
కామినియుం బుట్టి రధర్మసంతానం బగుట వారిరువురును మిథునం బైన వారిని
సంతానహీనుం డగునిర్మతి గైకొనియె నాదంపతులకు లోభుండును నికృతి యను
సతియునుం గలిగి మిథునం బైరి నామిథునంబునకుఁ శ్రోభుండు హింస యను
సంగనయుం బుట్టి మిథునం బైరి నామిథునంబునకుఁ గలియు దురుక్తి యనునతి

1 'బసు ద్రికపాలపురాణమున నగుయాగం' వ్రా. ప్ర. 2 'దును నరుణియు యతియు
ఋభువుఁడును నజునకు నం,దనులును' వ్రా. ప్ర.

వయు జన్మించి దాంపత్యంబు గైకొని రాదంపతులకు భయమృత్యువు లను
మిథునంబు గలిగె దానివలన యాతనయు నిరయంబునుం బుట్టిరి వీరలు సం
సార హేతు వగునధర్మ తరుశాఖ లయి నెగడిరి వీని శ్రేయస్కాముం డగుజనుం
డిషణ్ణాత్తంబు ననువర్తింపం జన) దివ్యిధంబున బ్రతినర్గంబును సంగ్రహం
బున వినిపించితి నిష్పణ్యకథ నెవ్వంజేని ముమ్మాటు వినిన నతండు నిష్పాపు
డగు నని చెప్పి మఱియు నిట్లనియె.

216

అథా ధ్రు వో పా ఖ్యా న ము.

- క. విను నిఖిలభువనపరిపా, లనమునకై చంద్రధరకశళాకలితుం డై
ననజజనకు స్వామ్యంభువ,మను వపు డుదయించె గీ ర్తిరమంతం డగుచున్. 217
- తే. రూఢీ నమ్మనువుకు శతరూపవలన, భూనుతు లగుప్రియవ్రతోత్తానపాదు
లనంగ నిద్దలు పుత్రులైరరందులోన, భవ్యచారిత్రుఁ డుత్తానరపాదునకును. 218
- క. వినుము సునీతియు సురుచియు, ననుభార్యలు గలరు వారీయందును ధృవుని
గనినసునీతియు నప్రియ,యును సురుచియుఁ బ్రియయు నగుచునన్నట్టియెడన్.
- సీ. ఒకనాఁడు సుఖలీల శ నుత్తానపాదుండు, నెఱిఁ బ్రియురా లైనరసురుచి గన్న
కొడుకు నుత్తముఁ దనరతోడలపై నిడికొని, యుపలాలనము సేయురచున్న వేళ
సర్థి దదారోహాణాపేక్షితుం డైన,ధృవునిఁ గనుంగొని శ తివుట నాద
రింప కుండుటకు గరర్పించి యాసురుచియు, నవతిబిడ్డం డైనరధృవునిఁ జూచి
- తే. తండ్రితోడ నెక్కువేడుక శ దగిలెనేనిఁ, బూని నాగర్భమున నాఁడ శపుట్ట కన్య
గర్భమునఁ బుట్టికోరినఁగలదె నేఁడు, జనకుతోడయెక్కుభాగ్యంబునవతికొడుక.
- క. అది గాన నీ వధోక్షజు,పదపద్మము లాశ్రయింపు శ పాయక హరి నా
యుదరమునఁ బుట్టనిచ్చును, వదలక యట్లయిన ముదము శ వఱలెడి నీకున్. 221
- క. అని యీరీతి ననహ్వన,చనములు పినతల్లి యపుడు శ జనకుఁడు వినఁగాఁ
దను నాడినదుర్భాషా,ఘనశరములు మనము నాటి శ కాఠియఁ బెట్టన్. 222
- క. తను నట్లుపేక్ష సేసిన, జనకునికడఁ బాసి దుగ్గిఖరజలనిధిలోనన్
మునుఁగుచును దండతాడిత,ఘనభుజగముఁబోలె రోషకలితుం డగుచున్. 223
- క. ఘనరోదనంబు సేయుచు, గనుఁగవలను శోకబాష్పరకణములు దొరఁగన్
జననికడ కేఁగుటయు నిజ, తనయునిఁ గని యాసునీతి శ దద్దయుఁ బ్రేమన్. 224
- వ. తోడలపై నిడికొని. 225
- క. కర మనురక్తిని మోము ని,విరి తద్వృత్తాంత మెల్ల శ వెలదులు సంతసి
పురవాసులుఁ జెప్పిన విని, పఱపుగ నిట్టూర్పు లెనఁగ శ బాష్పాకుల యై. 226
- తే. సవతి యాడినమాటలురసారెఁ దలఁచి,కొనుచుఁ బేర్చినదుగ్గిఖాన్ని యగుంచుండె
దావపావకశిఖలచేఁ ర్దగిలి కాంతి,వితతిఁ గందినమాధవీరలతికవోలె. 227
- వ. అంత నాసునీతి బాలకుని జూచి తండ్రి దుగ్గిఖంపకు మని యిట్లనియె. 228

క. అనఘా యీదుఃఖమునకుఁ, బనితే దన్యులకు పాలయ ర బలవంతుఁడై
తనపూర్వజన్మదుష్కృత, పునకర్తము వెంటఁ బంబుఁ ర గానెవ్వలనన్. 229

వ. కావున. 230

క. పెనిమిటిచేతిను బెండ్లా, మని తాదు నికృష్టదాసి ర యనియను బిలువం
గను జాలనిదుర్భగురా, లనఁ గలవాకుక్షీ నుదయ ర మంచినకతనన్. 231

క. నిను నాడినయాసురుచివ, చనములు సత్యంబు లగును ర సర్వశరణ్యం
డనఁ గలహరిచరణంబులు, గను జనకునియంక మెక్కఁగఁ దలఁజెనిన్. 232

వ. కావునం బినతల్లి యైనయాసురుచియాదేవంబున నభోక్షిజు నాశ్రయింపు మని
వెండియు ని ట్లనియె. 233

సీ. పరికింప నీవిశ్వరూపరిపాలనమునకై, యర్థి గుణవ్యక్తుఁ ర జై నయట్టి
నారాయణునిపాదరసలినముల్ సేవించి, తగ బ్రహ్మ బ్రహ్మపరదంబు నొంక
ఘనుఁడు మీతాత యాశ్రమనువు సర్వాంతర, యామిత్య మగునేక ర మైనదృష్టిః
జేసి యాగముల యరజించి తా భౌమసు, ఖములను దివ్యసుఖమున మోక్ష.

తే. సుఖములనుబొందెనట్టియశమృతునిఁబరుని, వితతయోగీంద్రనికరసంక వేష్ట్యమాణ
చరణసరసిజయుగళు శశ్వత్ప్రకాశు, భక్తవత్సలు విశ్వసంకపాద్యు హరిని. 234

వ. మఱియును. 235

క. కరసరసీజగృహీతాం, బురుహయు నరవిందగర్భముఖిర్వాణుల్
పరికింపం గలలక్ష్మీ, తరుణీమణీచేత వెదకఁ ర దగుపరమేశున్. 236

—అథ ధ్రువుఁడు నారహిషదేశంబు వడసి తపంబు సేయుట. అథ—

వ. నిజధర్మపరిశోభితం బైనయేకాగ్రచిత్తంబున నిలిపి సేవింపు మమృహాత్మునికంటె
నీదుఃఖం బపనయించువాఁ డన్యుం డొక్కరుండు గలంజే యని పలికినఁ బరమార్థ
స్రాప్తిహేతుకంబు లైనతల్లివాక్యంబులు విని తన్నుఁ దాన నియమించుకొని
పురంబు వెడలి చనునవసరంబున నారదుండు తద్వృత్తాంతం బెఱింగి యచ్చటి
కిం జనుదెంచి యతనిచిక్కిరితంబు దెలిసి పాపనాశకరం బైనతనకరతలంబున నా
ధునిపునిశిరం బంటి మానభంగంబునకు సహింపనిక్షత్రియులప్రభావం బద్భు
తంబు గదా బాలకుం డయ్యుఁ బినతల్లి యాడినదురుక్తులు చిత్తంబునం బెట్టి
చనుచున్నవాఁ డని మనంబున నాశ్చర్యంబు నొంది (యోబాలక సకలసంపత్స
మృద్ధం బగుమందిరంబు దెగడి యెంటి యెందు నేఁగెదపు స్వజనకృతం బగు
నవమానంబుచే నిను సంతప్తుం గాఁ దలంచెద ననిన ధునిం డి ట్లనియె సపత్నీ
మాతృవాగిమృతం బగువ్రణంబు భగవద్ధ్యానయోగరసాయనంబున మాపి
కొందు ననిన విని) ధునినికి నారదుం డి ట్లనియె. 237

క. విను పుత్రక బాలుఁడ వై, యనయరంబును గ్రీడలంధు ర నానక్రమనం

- బునఁ దిరిగెడునిక్కాలం, బున నీ కవమానమానశములు లే వెందున్. 238
- తే. కాన మనమునఁ దద్వివేకంబు నీకుఁ, గలిగె నేనియు సంతోషకలితు లయిన
పురుషు లాత్మీయకర్తవిశస్సురణఁజేసి, వితతసుఖదుఃఖము లనుభవించు రెపుడు,
వ. కావున వివేకంబు గలపురుషుండు దనకుం బ్రాప్తంబు లగుసుఖదుఃఖంబులు
దైవవశంబులుగాఁ దలంచి తావత్ప్రాప్తంబునం బరిత్యజ్యం డగు నీవును డల్లి
చెప్పినయోగమార్గప్రకారంబున సర్వేశ్వరానుగ్రహంబునం బొందెద నంటివేని,
నీ. అనఘాత్త యోగీంద్రు శ లనయంబు ధరఁ బెక్కు, జన్మంబులందు నిరస్సంగ మైన
మతిని బ్రయోగసరమాధినిష్ఠలఁజేసి, యైనను దెలియ లే శ రతనిమార్గ
మదిగాన యతఁడుదురారాధ్యుఁ డగు నీవు, నుడుగుము నిష్ఫలోరద్యోగమిపుడు
గాక నిశ్శ్రేయసశకముఁడ వగుదేనిఁ, దండ్రి వర్తించుతరత్కాలమందుఁ
తే. బూని సుఖదుఃఖములు రెంటిలోన నెద్ది, దైవవశమునఁ జేకులు శ దానఁజేసి
డెందమునఁజాలసంతుష్టిరైనోందువాఁడు, విమలవిజ్ఞాని యన ధరశరేలయుచుండు,
వ. మఱియు గుణాధ్యం డగువానిం జూచి సంతోషించుచు నాభాసం డగువానిం
జూచి కరుణించుచు సమానునియెడ మైత్రి సలుపుచు వర్తించు చున్నవాఁడు
తాపత్రయాదికంబులం దొఱంగు నని నారదుండు వలికిన విని ధృవుం డిట్లని
యె ననఘా యీశమంబు సుఖదుఃఖహతాత్ము లగుపురుషులకు దుర్గమం బని
కృపాయత్తుండ వై ననీచేత వినంబడె నట్లయినం బరభయంకరం బగుతాత్త
స్వభావంబు నొందినయవిసీతుండ నగునేను సురుచిదురుక్తిబాణవినిర్భిన్నహృద
యుండ నగుట మదీయచిత్తంబున శాంతి నిలువదు కావునం ద్రిభువనోత్కృ
ష్టంబు ననన్యాధిష్ఠితంబు నగుపదంబునంబొంద నిచ్చయించిననాకు సాధుమార్గం
బు నెఱింగింపుము నీవు భగవంతుం డగునజనియూరువువలన జనించి వీణావాదన
కుశలుండ వై జగద్ధితార్థంబు సూర్యుండునుంబోలె వర్తించు వనిన విని. 242
- క. నారదుఁ డిట్లను ననఘ కు,మారక విను నిన్ను మోక్షమార్గంబునకుం
ప్రేరేచినవాఁ డిప్పుడు, ధీరజనోత్తముఁడు వాసుశదేవుం డగుటన్. 243
- వ. నీవు నమృహాత్మునిపదధ్యానప్రవణచిత్తుండ వై భజియింపుము. 244
- క. పురుషుఁడు దవిలి చితుర్విధ, పురుషార్థశ్రేయ మాత్మఁ శ బొందెద ననిన
ధరఁ దత్ప్రాప్తికి హేతువు, హరిపదయుగళంబు దక్క శ నన్యము గలదే. 245
- వ. కావున. 246
- క. పరయమునానదితటమున, హరిసాన్నిధ్యంబు శుచియు శ నతిపుణ్యము వై
పరఁగినమధువనమునకును, సరసగుణా చనుము మేలు శ సమకులు నచటన్. 247
- క. ఆయమునాతటిసీశుభ,తోయములం గ్రుంకి నిష్కరతో నచ్చట నా
రాయణునకును నమస్కృతు, లాయతమతిఁ జేసి చేయుర యమనియమములన్.
వ. మఱియు (బాలుండ వగుటంజేసి వేదాధ్యయనాద్యుచితకర్తానర్హుండ పయ్య

నుచితుంబు లగుక్రుశాజనంబులంజేసి స్వస్తికప్రముఖానంబులం గల్పించికోని
త్రివృత్పాణియామంబులచేతం బ్రాణేంద్రియమనోమయంబు లనుచాచల్యనో
మంబులం బ్రత్యాహరించి స్థిరం బయినచిత్తంబున.

249

సీ. ఆత్మతనత్ప్రసాదాభిముఖుండును, నిర్ద్రష్టసన్నానోనేక్షణుండు
సురుచిరనానుండు శ సుభూయగుండును, సుకవోలతలుండును శ సుందరుండు
హరిసిలసంశోభితాంగుండు, దరణుండు, చరుణావలోకనోన్మాధరుండు
గరుణాసముద్రుండు శ బురుషార్థనిధియును, బ్రణతాశ్రయండు శోభనకరుండు
తే. లలితశ్రీవత్సలక్షణాలక్షితుండు, సర్వలోకేశరణ్యుండు శ సర్వనాథీ.
పురుషలక్షణయుక్తుండు శ బుణ్యశాలి, యసితమేఘునిభశ్యాముః శ డివ్యయుండు.
స. మఱియును.

251

సీ. హరికిరీట కేరయూరకంకణఘన, భూషణుం జాశ్రిత్రపోషణుండు
లాలితకాంచీకశలాపశోభితకటి, మండలుం డంచిత్రకండలుండు
మహనీయకాస్తుభశమణికిలితాచ్ఛగ్రై, వేయకుం జానందరదాయకుండు
సలలితఘనశంఖశచక్రగదాపద్మ, హస్తుండు భువనప్రశస్త్రుః డజుండు
తే. గమ్రసారభవనమాలికాధరుండు, హణవిమోహుండు నవ్యవీరతాంబరుండు
లలితకాంచననూపురాలంకృతుండు, నిరతిశయసద్గుణుండు దర్శనీయతముండు,
క. సరసమనోలోచనము, త్కరుండు సుహృత్పద్మకర్ణి శ కానివసితవి
స్ఫురదురునఖమణిశోభిత, చరణసరోజాతుః డతులశాంతుండు ఘనుండున్. 253
వ. అయినపురుషోత్తముం బూజించుచు హృదయగతుండును సానురాగవిలోకనుం
డును వరదశ్రేష్ఠుండును నగునారాయణు నేకాగ్రచిత్తంబునం ధ్యానంబు సే
యుచుఁ బరమనివృత్తిమార్గంబున ధ్యానంబు సేయంబడ్డపురుషోత్తమునిదివ్య
మంగళసర్వరూపంబు చిత్తంబునం దగిలిన మరల మగుడ నేర దదియునుం గాక
యేమంత్రం జేసి సప్తవాసరంబులు పఠించిన ఖేచరులం గనుఁగొనుసామ
ర్థ్యంబు గలుగు నట్టిప్రణవయుక్తం బగుద్వాదశాక్షరకలితంబును దేశకాలవి
భాగవేది యగుబుధానుష్ఠితంబును నయినవాసుదేవమంత్రంబునంజేసి.

254

సీ. దూర్వాంకురంబుల శ దూర్వాంకురశ్యాము, జలజంబులను జారుజలజనయనుఁ
దులసీదళంబులఁ శ దులసికాదాముని, మాల్యంబులను సునైరర్కల్యచరితుఁ
బత్తంబులను బక్షిపత్త్రునిఁ గడు వన్య, మూలంబులను నాదిరమూలఘనుని
నంచితభూర్జత్వోగదినిర్మితవివి, ధాంబరంబులను బీరతాంబరుని

తే. దనరుభక్తిని మృచ్ఛిలారదారురచిత, రూపములయందుఁ గాని నిరూఢ మైన
సలిలములయందుఁగాని సుశస్థలములందుఁ, గానిపూజింపవలయు నరేక్కమలనాభు.
క. ధృతచిత్తుండు శాంతుండు ని, యతపరిభాషణుండు సుమహితాచారుండు వ
ర్ణితహరిమంగళగుణుండును, మితపన్యాకనుండు నగుచురమెలగుచు మఱియున్.

వ. ఉత్తమశ్లోకుం డగువుండరీకాక్షుండు నిజమాయాస్వేచ్ఛావతారచదితంబుల
చేత నచింత్యంబుగా నెద్ది సేయు నద్దియ హృదయగతంబుగా ధ్యానంబు సేయం
దగు మఱియుం గార్యబుద్ధింజేసి చేయంబడుపూజావిశేషంబులు వానుడేవ
మంత్రంబున సర్వేశ్వరునికి సమర్పింప వలయు నిట్లు మనోవాక్స్కాయకర్మం
బులచేత మనోగతం బగునట్లుగా భక్తియుక్తంబు లయినపూజలచేతఁ బూజిం
పంబడి సర్వేశ్వరుండు మాయాభిభూతులు గాక సేవించువురుషులకు ధర్మాది
పురుషార్థంబులలోన నభిమతార్థంబు నిచ్చు విరక్తుం డగువాఁడు నిరంతరభావం
బయినభక్తియోగంబునంజేసి మోక్షంబుకొఱకు భజియించు నని చెప్పిన విని
ఘృవుండు నారదునకుం బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగా నమస్కరించి (మహర్షిజన
సేవ్యం బై సకలసిద్ధుల నొసంగుచు) భగవత్పాదసరోజాలంకృతం బైనమధు
వనంబునకుం జనియె నంత.

257

తే. పద్మభవసూనుఁ డుత్తానరపాదుకడకు, నరిగి యారాజుచే వివిరధార్చనముల
నంది సంప్రీతుఁడై యుచితాసనమున, నెలమిఁగూర్చుండి యాతనిరవలనుసూచి,
వ. ఇట్లనియె.

259

క. భూనాయక సీ విపు డా, వ్లూనాన్యుడ వగుచుఁ జాలఁగ మదిలోఁ జింతం
బూనుట కేమికతం బన, నానారదుతోడ నాతఁ గ డనియెన్ మరలన్.

260

క. మునివర వివేకశాలియు, ననఘుఁడు నై దేండ్లబాలుఁ గ డన్మత్ప్రియనం
దనుఁ డదయుఁడ నగునాచే,తను బరిభవ మొంది చనియెఁ గ డల్లియుఁ దానున్.

మ. చని యుగ్రాటవిఁ జొచ్చి యచ్చటఁ బరిశ్రాంతుండు యుత్పీడితుం
డును నావ్లూనముఖంబుజుండు ననఘుండఁ బాలుఁడు నై నమ
త్తనయున్ ఘోరవృకాహిభల్లముఖునగ్ త్వశ్రేణి నిర్దించెనో
యని దుగ్గించెద నాదుచిత్తమున నార్యస్తుత్య యిట్లాటకున్.

262

తే. అట్టియు త్తమబాలు నారయంకపీఠ,మందుఁ గూర్చుండ సీక నిరరాకరించి
యంగనాసక్తచిత్తుండ గ నై నయట్టి,నాదుడారాత్మ్య మిది మునిరనాథచంద్ర.

ఉ. నా విని నారదుండు నరరనాథున కిట్లను నీకుమారుఁ డా
దేవకిరీటరత్నరుచిరదీపితపాదసరోజుఁ డైనరా
జేవదళాక్షరక్షితుఁ డగ్గ శేషజగత్పరికర్తనీయక
రీవిభవప్రశస్తనుచరిత్రుఁడు, వానికి దుగ్గి యేటికిన్.

264

ఉ. కావున నమృహాత్ముఁడు సురకర్తముచేత సమస్తలోకపా
ల్నావళి కంధరానిసముదంచితనిత్యపదంబునం బ్రభు
శ్రీ విలసిల్లఁ జెందుఁ దులరసీదళదాము భజించి, యాజగ
త్పావనుఁ డైనసిసుతుప్రభావ మెఱుంగవు నీవు భావరా
వ, అదియునుం గాక.

265

266

- క. నీకీర్తియు జగములయు, దాకల్పము నొండఁ జేయుఁ నంచితగుణర
త్నాకరుఁ డిట కేతెంచును, శోకింపకు మతనిఁగూర్చి న సుఖగచరిత్రా. 267
- క. అని నారదుండు వలికిన, విని మనమున విశ్వసించి న విభుఁడును బ్రియసం
దనుఁ జింతించుచు నాదర,మునఁ జూడఁ డయ్యె రాజ్య్రమును బూజ్యముగన్
న. అంత నక్కడ నాధువుండు. 269
- క. చని ముందటఁ గనుఁగొనె మధు,వనమును మునియోగి దేవశ్రవర్ణితగుణపా
వనమును దుర్భవజలదప,వనమును నిఖిలైకపుణ్యశ్రవరభవనంబున్ 270
- వ. అట్లు గని డాయం జని యమునానదిం గృతస్నానం డై నియతుండును సమా
హితచిత్తుండును నై సర్వేశ్వరుని ధ్యానంబు సేయుచుం ¹ద్రిరాత్మత్రిరాత్మం
బుల కొక్కమాటు కృతకపితృబదరీఫలపారణుం డగుచు దేహస్థితి ననుసరించి
యొక్కమాసంబు హరిం బూజించి యంతనుండి యాతేసిదినంబుల కొక్కపరి
కృతజీర్ణతృణపర్ణాహారం డగుచు రెండవమాసంబున విష్ణుసమారాధనంబు
సేసి యంతనుండి నవరాత్రంబుల కొకమా టుదకభక్షణంబు సేయుచు మూఁ
డవమాసంబున మాధవు నర్పించి యంతనుండి ద్వాదశదినంబుల కొకతోయం
బు వాయుభక్షణం డగుచు (జితశ్వాసుం డై) నాలవమాసంబునం బుండరీకా
క్షుని భజించి యంతనుండి మనంబున (నలయక నిరుచ్ఛ్వాసుం డై యేక
పదంబున నిలిచి పరమాత్మం జింతించుచు) నచేతనం బైనస్థాణువుంబోలె నై
దవమాసంబును జరపె నంత. 271
- సీ. సకలభూతేంద్రియారశయ మగుహృదయంబు,నందు విషయములఁ న జెంద నీక
మహదాదిత త్వస్రమాజమ్ములకును నా,ధారభూతమును బ్రధానపూరు
షేశ్వరుఁ డై నట్టిశాశ్వతప్రహంబుఁ, దన దై నహృదయపద్మమున నిలిపి
హరిరూపమునకంటె న నన్యంబు నెఱుంగక, చిత్త మవ్యభునందుఁ న జేర్చియున్న
తే. కతనముల్లోకములుసాలఁగంపమొందె, వెండియును బేర్చియయ్యర్చుకండుధరణి
నొక్కపాదంబు చేర్చి నిల్చున్నవేళఁ, బేర్చి యబ్బాలునంగుష్ఠశీడఁజేసి. 272
- తే. వసుమతీతల మర్థము న వంగఁ జొచ్చె, భూరిమదదుర్నివారణవారణేంద్ర
మెడమఁ గుడి నొరంగఁగ నడురగడుగునకును,జలన మగునుదగిస్థితకలమువోలె.
చ. అతఁడు ననన్యదృష్టిని జరరాచర దేహశరీరధారణా
స్థితి గలయాశునందుఁ దనశరీరముఁ క్షుణ్ణియింపఁ జేసి యే
కతఁ గనఁ దన్నిరోధమునఁ న గైకొనికంపము నొందె నీశ్వరుం
డతఁడుఁ చలింప నిజ్జగము న లన్నియుఁ జంచల మయ్యె భూవరా. 274
- క. ఆలోకభయంకర మగు, నాలోకమహావిపద్దశాలోకను లై
యాలోకపాలు రందఱు, నాలోకశరణ్యుఁ గాన న నరిగిరి భీతిన్. 275

వ. అట్లరిగి నారాయణు నుద్దేశించి కృతప్రణామము లై కరంబులు ముకుళించుకొని యిట్లనిరి. 276

చ. హరి పరమాత్మ కేశవ చరరాచరభూతశరీరధారి వై
పరఁగును వీవు నిట్టులుగఁ శ బ్రాణనిరోధము లెందు మున్ను నే
మెఱుంగ మనాథనాథ జగదీశ్వర సర్వశరణ్య సీపదాం
బురుహము లర్థిమై శరణు శ వొండెద మార్తి హరించి కావవే. 277

న. అని దేవతలు విన్నవించిన సీశ్వరుండు వారల కిట్లనియె నుత్తానపాదుం డను
వానితనయుండు విశ్వరూపుండ నయిననాయందుఁ దనచిత్తం బై క్యముసేసి తపం
బు గావించు చుండ దానంజేసి భవదీయప్రాణనిరోధం బయ్యె నట్టిదురత్యయం
బై నతపంబు నివర్తింపఁజేసెద వెఱవక మీమీనివాసంబులకుం జనుం డని యా
నతిచ్చిన నాదేవతలు నిర్భయాత్ము లై యీశ్వరునకుం బ్రణామంబు లాచరించి
త్రివిష్టపంబునకుం జనిరి తదనంతరంబ. 278

సీ. హరి యీశ్వరుండు విరహంగకులేశ్వర, యానుఁ డై నిజభృత్యుఁ శ డైనధ్రువుని
గనుఁగొనువేడుక శ జనియింప నామధు, వనమున కప్పుడు శ సని ధ్రువుండు
పరువడి యోగవిరపాకతీవ్రం బైన, బుద్ధిచే నిజమనోంబురుహముకుశ
మందుఁ దటిత్పిభారయతమూర్తి యటఁ దిరో, ధానంబునను బొంది శతత్య ణంబ
తే. తనపురోభాగమందు నిల్చినను బూర్వ
సమధికజ్ఞాననయనగోశచరసమగ్ర
మూర్తిఁ గనుఁగొని సంభ్రమశ్రమునను సమ్మ
దాశ్రువులు రాలఁ బులకీకృతాంగుఁ డగుచు. 279

— ❧ — సాక్షాత్కరించినభగవంతుని ధ్రువుండు స్తుతించుట. ❧ —

తే. నయనముల విభుమూర్తిఁ బ్రాసంబు సేయు
పగిదిఁ దనముఖమునను జూరబనము సేయు
లీలఁ దగిలి భుజముల నాశలింగనంబు
సేయగతి దండవన్నమరస్కృతు లొనర్చె. 280

వ. ఇట్లు దండప్రణామంబు లాచరించి కృతాంజలి యై స్తోత్రంబుసేయ నిశ్చయించి
స్తుతిక్రియాకరణసమర్థుండు గాకయున్నధ్రువునకును ¹సమ స్తభూతంబులకు నంత
ర్యామి యైనయీశ్వరుం డాతనితలం పెఱింగి వేదమయం బయినతనశంఖంబు
చేత నబ్బాలునికపోలతలం బంటిన జీవేశ్వరనిర్ణయజ్ఞుండునుభక్తిభావనిష్ఠుండును
నగుధ్రువుండు నిఖిలలోకవిఖ్యాతకీర్తి గలయీశ్వరుని (భగవత్ప్రీతిపాదితంబు
లగుచు) ¹వేదాత్మకంబు లై నతనవాక్కుల నిట్లని స్తుతియించె దేవా నిఖిలశక్తి
ధరుండవు సంతోషప్రవిష్టుండవు నై ననీవు లీనంబు లై నమదీయవాక్కులం బ్రా

జేంద్రియంబులం గరచరణశ్రవణత్వగాదులను జిచ్చక్తిచేఁ గృపంజేసి జీవింపం
జేసినభగవంతుండవును బరమపురుషుండవును నై చరీకు సమస్కరితు సి హొక్క
రుండ వయ్య మహదాద్యం బై నయాయశేషవిశ్వంబు మాయాఖ్యం బయిన
మాత్మీయశక్తిచేతం (గల్పించి యందుం) బ్రవేశించి యింద్రియంబులం¹దు
వసించుచుఁ దత్తద్దేవతారూపంబులచే నానాప్రకారంబులు దారువులు దున్న
వహ్నిచందంబునం బ్రకాశింతు వదియునుం గాక.

281

చ. పరమతి నార్తబాంధవ భశవద్భనబోధసమేతుఁడై భన
చ్చరణముఁ బొందినట్టివిధిసర్గము ను ప్రజనుండు బోధమం
దరయఁగఁ జూచురీతిఁ గను శ చట్టిముముక్షుశరణ్య మైనసి
చరణములం గృతజ్ఞుఁ డగుశసజ్జనుఁ డెట్లు దలంప కుండెనున్.

282

సీ. మహితాత్మ మజిజన్మమరణప్రణాళచ, హేతుభూతుండవు శ నిర్ధకల్ప
తరువవు నగునిన్ను శ దగ నెవ్వరే నేమి, పూని నీమాయావిరమోహితాత్ము
లగుచు ధర్మార్థకామాదులకొఱకుఁ ²దా. మర్పించుచును ద్రిగుణాభ మైన
దేహోపభోగ్య మై శ దీపించుసుఖముల, నెనయంగ మదిలోన శ నెంతు రట్టి
తే. విషయసంబంధజన్మమై శ వెలయుసుఖము, వారికి నిరయమందును శ వఱలు దేవ
భూరిసంసారతాపనిరవారగుణక, ధామ్యతాపూర్ణ యీశ మారధవ ముకుంద.

మ. అరవిందోదర తావకీనచరణభ్యానానురాగోల్లస
చ్చరితాకర్ణనజాతభూరిసుఖముల్ శ స్వానందకబ్రహ్మమం
దరయఁ లే వఱు దండభృద్బటవిమోహనాకీర్ణులై కూలునా
సురలోకస్థులఁ జెప్ప నేల సుజనశస్తోమైకచింతామణి.

284

చ. వారి భజనీయమార్గనియశతాత్మకులై భవదీయరూప మై
వఱలినభక్తియుక్తు లగుశవారలసంగతిఁ గల్గఁజేయు స
త్పురుషసుసంగతిఁ వ్యసనశదుర్భరసాగర మప్రయత్నతఁ
సరసభవత్కథామృతరసంబున మత్తుండ నై తరించెదన్.

285

చ. నిరతముఁ దావకీనభజనీయపదాబ్జసుగంధలుబు లె
వ్వరిమదిఁ బొందఁగాఁ గలుగు శ వారలు తత్ప్రీయమర్త్యదేహము
న్నరయఁ దదీయదారతనశయాదిసుహృద్వహబంధువర్గముఁ
మఱుతురు విశ్వతోముఖ రశమాహృదయేశ ముకుంద మాధవా.

286

సీ. పరమాత్మ మర్త్యసుశపర్యతిర్యజ్మృగ, దితిజనరీసృపరద్విజగణాది
సంవ్యాప్తమును సదశసద్విశేషంబును, గైకొని మహదాదిరకారణంబు
నై నవిరాడ్విగ్రహంబు నే నెఱుఁగుదుఁ, గాని తక్కినసుమంగళము నై స
సంతతసుమహితైశ్వర్యరూపంబును, భూరిశబ్దాదివ్యాపారతూన్య

తే. మైనబ్రహ్మస్వరూప మే శనాత్మ నెఱుంగఁ, బ్రవిమలాకార సంసారభయవిహార
పరమమునిగేయ సంతతభాగధేయ, నలిననేత్ర రమాలలనాకళత్ర. 287

సీ. సర్వేశ కల్పాంతరసమయంబునందు నీ, యఖిలప్రపంచంబు శ నాహరించి
యనయంబు శేషసరహాయుండ వై శేష, పర్యంకతలమునఁ శ బన్వళించి
యోగనిద్రాతతి శ నుండి నాభీసింధు, జన్మర్ణలోకకంఠజాతకర్ణి
కందుఁ జతుర్ముఖు శ నమరఁ బుట్టించుచు, రుచి నొప్పుబ్రహ్మస్వరూపి వై న
తే. నీకు మొక్కెద నత్యంతరనియమ మొప్ప, భవ్యచారిత్ర పంకజశపత్తినేత్ర
చిరశుభాకార నిత్యలక్ష్మీవిహార, యవ్యయానంద గోవింద శ హరి ముకుంద, 288

వ. అట్లు యోగనిద్రాపరవశుండ వయ్యును జీవులకంటె సత్యంతవిలక్షణుండ వై
యుండుదు వది యెట్లనిన బుద్ధ్యవస్థాభేదంబున నఖండితం బయినస్వశక్తింజేసి
చూచులోకపాలననిమిత్తంబు యజ్ఞాధిష్ఠాతపు గావున నీవు నిత్యముక్తుండవును
బరిశుద్ధుండవును జిద్రూపకుండవును నాత్మవును గూటస్థుండవును (నాదిపురుషుండ
వును భగవంతుండవును) గుణత్రయాధీశ్వరుండవును వై వర్తింతువు భాగ్యహీనుం
డైనజీవునియందు నీగుణంబులుగలుగ వేస ర్వేశ్వరునందేనేమి విరుద్ధగతులై వివిధ
శక్తియుక్తంబు లైనయవిద్యాదు లానుపూర్వ్యంబునంజేసి ప్రలీనంబులగుచుం
డు నట్టివిశ్వకారణంబు నేకంబు ననంతంబు నాద్యంబు నానందమాత్రంబు
నవికారంబు నగుబ్రహ్మంబునకు నమస్కరించెద మఱియు దేవా నీవు సర్వవిధ
ఫలం బని చింతించునిష్కాము లయినవారికి రాజ్యాదికామితంబులలోనఁ బర
మార్థం బయినఫలంబు సర్వార్థరూపుండ వై నభవదీయపాదపద్మ సేవనంబ యిట్లు
నిశ్చితంబ యైనను సకాము లైనదీనులను గోవు వత్సంబును స్తనస్థానంబు
సేయించుచు వృకాదిభయంబువలన రక్షించుచందంబునం గామప్రదుండ వై
సంసారభయంబువలనం బాపుదు వని యిట్లు సత్యసంకల్పుండును సుజ్ఞానియు
నయినధున్వనిచేత వినుతింపంబడి భృత్యామరక్తుం డైన భగవంతుండు సంత
ష్టాంతరంగుం డై యిట్లనియె. 289

క. ధీరవ్రత రాజనశ్శకు, మారక నీహృదయమందు శ మనలినకార్యం
బారూఢిగా నెఱుంగుదు, నారయ నది వొంద రాని శ దై నను నిత్తున్. 290

వ. అది యెట్టి దనిన నెం దేని మేధియందుఁ బరిభ్రామ్యమాణగోచక్రంబునుంబోలె
గ్రహసక్షత్రతారాగణజ్యోతిశ్చక్రంబు సక్షత్రరూపంబు లయినధర్మాగ్నికశ్యప
శక్రులును సప్తర్షులును దారకాసమేతు లై ప్రదక్షిణంబు దిరుగుచుండుదు రట్టి
దురాపంబును ననన్యాధిష్ఠితంబును లోకత్రయప్రళయకాలంబునందు నశ్వరంబు
గాక ప్రకాశమానంబును నయినధున్వితీతి యనుపదంబు ముందట నిరువది
యాఱువేలేండ్లు సనం బ్రాపింతువు తత్పదప్రాప్తిపర్యంతంబు భవదీయజనకుం
డు వనవాసగతుం డైనం దద్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగా ధర్మమార్గంబున జితేం

ద్రియుండ వై చేయుదువు భవదనుజుఁ డగును త్రిముండు మృగయార్థంబు ననఁ
బునకుం జని మృత్యుం డగుఁ దదన్వేషణార్థంబు తదాహితచిత్త యై తిన్నాతయు
వనంబునకుం జని యందు దావదహననిమగ్న యగు వెండియు. 291

సీ. అనఘాత్మ మఱి సీవు శ్ర యజ్ఞరూపుం డనఁ, దగునన్న సంపూర్ణదక్షిణంబు
లగుమఖంబులచేత శ్ర నర్పించి సత్యంబు, లగునిహసౌఖ్యంబు శ్ర లనుభవించి
యంత్యకాలమున న శ్ర న్నాత్మఁదలంచుచు, మఱి సర్వలోకసకలస్మృతమును
మహిఁ బునరావృత్తిరహితంబు సప్తర్షి, మండలొన్నత మగుమామకీన

తే. పదము దగఁ బొందఁ గల నని శ్ర పరమపురుషుఁ

డతనియభిలషితార్థంబు శ్ర లర్థి నిచ్చి

యతఁడు గనుఁగొను చుండంగ శ్ర నాత్మపురిక

గరుడగమనుఁడు వేంచేసఁ శ్ర గౌతుకమున.

292

తే. అంత ధృవుఁడును బంకేరుహక్షపాద, కమలసేవోపపాదిత్రేఘనమనోర
థములఁ దనరియుఁ దనదుచిత్ర త్రంబులోన, దుష్టఁ బొందక చనియె విశిష్టచరిత.

క. అని మైత్రేయుఁడు ధృవుఁ డ, ట్లనయము హరిచేఁ గృతార్థుఁ శ్ర డైనవిధం బె
ల్లను వినిపించిన విదురుఁడు, విని మునివరుఁ జూచి పలికె శ్ర వినయం బెనఁగన్.

క. మునినాయక విను కాముక, జనదుష్ప్రాపంబు విష్ణుశ్రచరణంబురుహ
ర్చనమునిజనసంప్రాప్తము, ననఁ గలపంకేరుహక్షుశ్రవ్యయపదమున్. 295

వ. పెక్కుజన్మంబులం గాని పొంద రానిపదంబు దా నొక్కజన్మంబుననే పొంది
యుం దనమనంబునం దప్రాప్తమనోరథుండ నని పురుషార్థవేది యైనధృవుం
డెట్లు దలంచె ననిన మైత్రేయుం డీ ట్లనియె. 296

తే. అనఘ పినతల్లి దన్నుఁ బరల్కినదురు క్త

బాణవిధాత్ముఁ డగుచుఁ దరద్యావణములు

చి త్రమందుఁ దలంచుటఁ జేసి ముక్తి

గోరమికి నాత్మలో వగఁ శ్ర గూరుచుండె.

297

వ. అంత నాధృవుండు.

298

చ. అనఘ జితేంద్రియుల్ సుమహితాత్ములు నై నననందనాదు లెం

దనయము నై కజన్మసమురపార్జితయోగసమాధిఁ జేసి యె

వ్వనిచరణారవిందములు శ్ర వారనిభక్తి నెఱుంగు చుందు రా

ఘనుఁ బరమేశు సీశు నవిశకారు నమేయు నజయ్యు నాద్యునిన్. 299

వ. ఏను షణ్మాసంబులు భజియించి తత్పాదపద్మచ్ఛాయం బ్రాపించియు భేదదర్శ
నుండ నైతి నక్కటా యిట్టిభాగ్యహీనుండ నై నయేను భవనాశకుం డైనయ
తనిం బొడగనియు నశ్వరంబు లైనకామ్యంబు లడిగితి నిట్టిదారాత్మ్యం బెం
దేనిం గలదే తమపదంబులకంటె నున్నతపదంబునం బొందుదునో. యని సహిం

పం జాలనియీ దేవతలచేత మదీయమతి గలుపితం బయ్యెం గాక నాడు నార
దుం డాడినమాట తథ్యంబయ్యె సతనివాక్యంబు లంగీకరింపక యే నస త్తముండ
నై స్వప్నావస్థలం బొందినవాడు దైవికం బైనమాయం జెంది భిన్నదర్శనం
డగుచండంబున నద్వితీయుండ నైనను భౌత యనుశత్రువుచే బ్రాహ్మం బైన
దుశ్శిఖంబు నొంది జగదాత్మకుండును సుప్రసాదుండును భవనాశకుండును నైన
యీశ్వరు నారాధించి తత్ప్రసాదంబు వడసియు నాయుర్విహీనుం డైనరోగికిం
బ్రయోగించునాషధంబుంబోలె నిరర్థకంబు లై నశ్వరంబు లైనయీకామితం
బులు గోరితి నని వెండియు.

300

మ. ధనహీనుండు సృపాలుఁ జేరి 1మిగులఁ శ ధాటికొ ఫలీకార మి
మ్మని యర్థించినరీతి ముక్తిఫలదుం శ డైనట్టిపంకేజిలో
చనుఁడే చాలఁ బ్రసన్నుఁ డైన నతనికొ శ సాంసారికం బర్థి గో
రిననావంటివిమూఢమానసులు ధాశ్రమిం గల్గిరే యెవ్వరున్.

301

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము మరలఁ దనపురంబునకు వచ్చుట.

సీ. అని యిట్లు చింతించె శ ననుచు నమ్మై త్రేయ, ముని విదురునకు నిశ్చలనియెఁ దండ్రి
కమనీయహరిపాదరకమలరజోభిసం, స్కృతశరీరులును యూరదృచ్చికముగ
సంప్రాప్త మగుదాన శ సంతుష్టచిత్తులై, వజులుచు నుండుమీరవంటివారు
తగ భగవత్పాదరదాస్యంబు దక్కంగ, నితరపదార్థమే శ యెడఁదలండు
తే. మఱచియును గోరనొల్లరు శ మనుచరిత్ర, తవిలి యిట్లు హరిప్రసాదంబు నొడి
మరల వచ్చుచు నున్నకురమారువార్త, జారుచే విని యుత్తానశచరణుఁ డంత.
వ. మనమ్మున నిట్లని తలంచె.

303

క. చచ్చినవారలు క్రమ్మఱ, వచ్చుటయే కాక యిట్టిరవార్తలు గలవే
నిచ్చలు నమంగఱుడ నగు, నిచ్చట మఱి నాకు శుభము శ తేల ఘటించున్.
క. అని విశ్వసింప కుండియు, మనమున నానారదుఁడు గురమారుఁడు వేగం
బున రాఁగలఁ డనుచును బలి, కినపలుకులు దలచి నమ్మి శ కృతకృత్యుం డై.
క. తనసుతునిరాక నెప్పిన, ఘనునకు ధనములును మాక్తిరకపుహారములున్
మన మలర నిచ్చి తనయుని, గనుఁగొనుసంతోష మాత్మక శగడలుకొనంగన్.
సీ. వలను మీఱినసైంధవంబులఁ బూన్చిన, కనకరథంబు నురత్నంత నెక్కి
బ్రాహ్మణకులవృద్ధరబంధుజనామాత్య, పరివృతం డగుచు విశస్ఫురణ మెఱసి
బ్రహ్మనిష్ఠోపతూర్యస్వనశంఖకా, హాశవేణురవము లంగదంద చెలఁగ
శిబిక లెక్కియు విభాశపిత లై సునీతి సు, రుచు లు త్తముండు నారరూఢి నడవ
తే. గరిమ దీపింప నతిశీఘ్రశ్రగమన మొప్పు, నాత్మనగరంబు వెలువడి రయరుగుచుండి
బలసి నగరోపవనసమీరపంబునందు, వచ్చుధునివుఁ గని మేదినిరశ్వరుఁడు నంత.

- చ. అరదము డిగ్గి ప్రేమ దొలఁగకాడ ససంభ్రముఁడై రమామనో
హరుచరణారవిందయుగగ్రభార్యననిర్దళితాఘలాఘు సీ
శ్వరకరుణావలోకనసురజాతనమగ్రమనోరఘున సుతఁ
గర మనురక్తి జేసి పులకకల్ నన లొత్తఁ బ్రమోదితాత్ముఁడై. 308
- తే. బిగియఁగొగిటఁజేర్చి నెఱవ్వెగము నివిరి, శిరముమూర్ఛానిచుబుకంబు శసేతఁబుణికి
యవ్యయానందబాష్పధారరాభిషిక్తుఁ, జేసి యాశీర్వదింప నాశచిరయశుండు.
- క. జనకునియాశీర్వచనము, లనయముఁడైకొని ప్రమోది శయై తత్పదముల్
దనఘాలతలము సోకఁగ, వినతులు గావించి భక్తిరవిహ్వలఁడగుచున్. 310
- తే. అంత నానజ్జనాగ్రణియైనధువుఁడు, దల్లులకు భక్తి వినతులు శదగ నొనర్చె
సురుచి మ్రొక్కినయర్భకుఁ శజూచియెత్తి, చగుమొగంబున నాలింగనంబుసేసి.
- సీ. కర మొప్పు నానందగద్గదస్వరమున, జీవింపు మనుచు నాశీర్వదించె
భగవంతుఁడెవ్వనిపై మైత్రి వాటించు, సత్కృపానిరతఁ బ్రసన్నుఁడగుచు
నతనికిఁ దమయంత శననుకూల మై యుండు, సర్వభూతంబులు శ సమతఁ బేర్చి
మహిఁ దలపోయ నిశ్శమ్నప్రదేశములకు, ననయంబుఁ జేరుతోరయములపగిది
- తే. గాన ఘను నమృహాత్ముని గారవించె, సురుచి పూర్వంబుఁదలఁపక శ సుజనచరిత
విష్ణుభక్తులు ధరను బరవిత్తు లగుట, వారి కలుగరు ధరణి నెఱవ్వారు మఱియు.
- వ. కావున నుత్తముండును ధువుండును భ్రేమవిహ్వలు లగుచు నన్యోన్యాలింగితు
లై పులకాంకురాలంకృతశరీరులై యానందబాష్పంబుల నొప్పి రంత సునీతియుఁ
దనప్రాణంబులకంటెం బ్రియం బగునుతు నుపగూహనంబు సేసి తదవయవస్ప
ర్శనంబుచేత నానందంబు నొంది విగతశోక యయ్యె నప్పుడు సంతోషబాష్ప
ధారాసిక్తంబులై చనుఁబాలునుం గురిసె సంత. 313
- సీ. అప్పుడు సంతోష శ ముప్పుతిల్లఁగఁ జొర, జనము లాధువుతల్లిర నెనయఁ జూచి
తోడరినభవదీయశదుగిఖనాశకుఁడైన, యిట్టితనూజఁడెం శ దేనిఁ బెద్ద
కాలంబుక్రిందటఁ శ గడఁగి నవ్వుం డైన, వాఁ డిష్ట సిద్ధాగ్ర్యవశముచేతఁ
బ్రతిలబ్ధఁడయ్యెను శ నితఁడు భూమండల, మెల్లను రక్షించు శ నిధమహిమఁ
- తే. గమలలోచనుఁ జింతించుశఘనులు లోక, దుర్లయంబైనయట్టిమృత్యువునుగెల్తు
రట్టిప్రణతార్తిహరుఁడైనయబ్జనాభుఁ, డర్థి సీచేతఁ బూజితం శడగుట నిజము.
- వ. అని ప్రశంసించి రట్లు పౌరజనంబులచేత నుపలాల్యమానుండును (సంస్తూయ
మానుండును)నగుచు నుత్తానపాదుండు త్రమసమేతంబుగా ధువుని గజారూఢు
నిం జేసి ప్రహృష్టాంతరంగుం డగుచుఁ బురాభిముఖుం డై చనుదెంచి. 315
- సీ. స్వర్ణపరిచ్ఛదశస్వచ్ఛకుడ్యద్వార, రాజితగోపురాశట్టాలకంబు
ఫలపుష్పమంజరీకలితరంభాస్తంభ, పూగపోతాదివిభూషితంబు
ఘనసారకస్తూరికాగంధజలబంధు, రాసి క్తవిషణిమూర్త్యాంచితంబు

- మానితనవరత్నమయరంగవల్లివి, రాజితప్రతిగృహాశ్రాంగణంబు
తే. శుభనదీజలకుంభసంశోభితంబు, తండులస్వర్ణలాజాక్షతప్రసూన
ఫలబలివ్రాతకలితవిభ్రాజితంబు, నగుచు సర్వతోలంకృతమైనపురము. 316
- వ. ప్రవేశించి రాజమార్గంబునఁ జనుదెంచునప్పుడు. 317
- మ. హరిమధ్యల్ పురకామినీజనులు సౌభాగ్యంబులందుండి భా
స్వరసిద్ధార్థఫలాక్షతప్రసవదూర్యవ్రాతదధ్యంబువుల్
గరవల్లిమణిహేమకంకణఝణతాగ్రంబు శోభిల్లఁ జ
ల్లిరి యాభాగవతోత్తమోత్తమునిపై రలీలాప్రమేయంబుగన్. 318
- వ. ఇట్లు వాత్సల్యంబునం జల్లుచు సత్యవాక్యంబుల దీవించుచు సువర్ణపాత్రరచిత
మణిదీపనీరాజనంబుల నివాళింపం (జౌరజానపదమిత్రమాత్యబంధుజనపరివృ
తుం డై) చనుదెంచి. 319
- సీ. కాంచనమయమరకతకుడ్యమణిపరి, చ్ఛదవిరాజన్వచ్ఛరసౌధములను
వరసుధాఫేనపాంశురకుక్తపరికరో, దాత్తసమంచితత్వములను
సమరతకుశోభితశుకపికమిథునాళి, గానవిభాసితోరద్యానములను
సుమహితవైదూర్యసోపానవిమలశో, భితజలపూర్ణవ్యాపీచయముల
తే. వికచకష్టారదరదరవిందకైర, వప్రదీపితబకచక్రవాకరాజ
హంససారసకారండరవాదిజలవి, హంగనినదాభిరామపరద్యాకరముల. 320
- వ. మఱియును. 321
- తే. చారుబహువిధవస్తువిస్తార మొప్పు
నంగనాయుక్త మగుచుఁ బెం శ పగ్గలించి
యర్థిఁ దనరారుజనకుగృహంబు సొచ్చె
నెలమిఁ ద్రిదివంబు సొచ్చు దేరవేంద్రపగిది. 322
- వ. ఇట్లు ప్రవేశించిన రాజర్షి యైనయుత్తానపాదుండు సుతునియాశ్చర్యకరం బైన
ప్రభావంబు వినియుం జూచియు మనంబున విస్మయంబు నొంది ప్రజానురక్తుం
డును బ్రజానమ్మతుండును నవయావనపరిపూర్ణుండును నైనధునిని రాజ్యాభి
షిక్తుం జేసి వృద్ధవయస్కుం డైనతన్నుఁ దాన యెఱింగి యాత్మగతిఁ బొంద నిశ్చ
యించి విరక్తుం డై వనంబునకుం జనియె నంత నాధునిండు శింశుమారప్రజా
పతికూతురైనధుని యనుదాని వివాహం బై దానివలనఁ గల్పవత్సరులను
నిద్దలు గొడుకులం బడసి వెండియు వాయుపుత్రి యైనయిల యనుభార్యయందు
నుత్కలనామకుం డైనకొడుకు నతిమనోహర యైనకన్యా(రత్నంబు)నుం గనియె
నంతఁ దద్భాగిత యైనయుత్తముండు వివాహంబు లేకుండి మృగయార్థంబు వసం
బున కరిగి హిమవంతంబున యక్షునిచేత హతుం డయ్యె నతనితల్లియుఁ దద్దశి

ఖంబున వసంబున కేగునెడ గహనదహనుచేత మృతిం బొందె ధృవుండు భౌ
త్మమరణాబు విని శోకవ్యాకులితచిత్తుండై జైత్రం బగురథం జెక్కి యుత్తరా
భిముఖుండై చని హిమవద్దోణియందు భూతగణసేవితంబును గుహ్యకనంకులం
బును నైనయలకాపురంబు వొడగని యమ్మహాబాహుండు. 323

❖ ధ్రువుండు కుశేరాసుచరులైన సగుహ్యకులతో యుద్ధము సేయుట. ❖

మ. ఘనశౌర్యోన్నతితోడ సర్వకకుభాశకాశంబులందుం బ్రతి
ధ్వను లోలిక నిగుడంగ శంఖము మహోదధ్యల్లల బూరింపఁ ద
న్నినదంబుక విని యక్షకాంతలు భయార్స్వితాత్మ లై రుగ్రసా
ధనులై యక్షభటుల్ పురిక వెడలి రురత్సాహుంబు సంధిల్లంగన్. 324

వ. ఇట్లు వెడలి యాధువునిం దాకిన. 325

చ. కరము మహారథుండు భుజగర్వపరాక్రమశాలియున్ ధను
ర్ధరుడును నైనయాధువుండు శ దన్ను నెదిర్చినయక్షకోటిఁ జె
చ్చెరఁ బదుమూడువేల నొకశచీరికిఁ గైకొన కొక్కపెట్ట భీ
కరముగ మూడుమూడుశతశకాండములం దగ గ్రువ్వ నేసినన్. 326

ఉ. వారు లలాటముల్ వగిలి శ వారక సోలియుఁ దేజి యమ్మహా
దారుపరాక్రమప్రకటశ్చైర్యముఁ దత్కరలాఘవంబుఁ బ
ల్లాఱు నుతించుచుం గుపితశమానసులై పదతాడితప్రదు
ష్టోరగకోటివోలఁ జటుశ్లోగ్రభయంకరరోషమూర్తులై. 327

ఉ. ఆరథికోత్తముం దొడరి శ యందఱు నొక్కటఁ జట్టు ముట్టి యా
రాఱుశిలీముఖంబులను శ నంగములం బగిలించి వెండి వి
స్ఫారగదా శర ఙ్గురిక శ పట్టిన తోమర శూల ఖడ్గముల్
సారథియుక్తుండై నరథిశత్తముపైఁ గురియించి రేవునన్. 328

వ. అట్లు గురియించిన నతండు. 329

క. పెం పటి యుండెను ధారా, సంపాతచ్ఛన్న మైనశైలముభంగిన్
గుంపులు గొని యాకనమునఁ, గంపించుచు నపుడు సిద్ధగణములు వరుసన్.

క. హాహాకారము లెసఁగఁగ, నోహో యిరీతి ధృవపహయోరుహహితుఁ డు
త్సాహముసెడి యిలు దైత్యున, మాహార్ణవమందు నేడు శమునిఁగెనె యకటా.

వ. అని చింతించునవనరంబున. 332

క. తా మాతని గెలిచితి మని, యామనుజాశనులు వలుక శ నట సహార
స్తోమము నమయించుమహో, ద్దాముం డగుసూర్యుఁ బోలి శ తద్దయుఁ దోచెన్.

వ. అట్లు దోచిన. 334

మ. అరిదుగ్ధివావహ మైనకార్ముకము శౌర్యస్ఫూర్తితోఁ దాల్చి భీ
కరబాణావళిఁ బింజఁ బింజ గఱవంగ నేసి ఝంఝానిలుం

- ఊరుమేఘావళిఁ బాఱఁ గోలుగతి నశత్యుగ్రాహిత క్రూరబం
ధురశఁస్త్రావళి రూపు మాపె విలసద్రోల్లీల సంధిల్లఁగన్. 335
- చ. మఱియును నమ్మహాత్ముఁ డసరమానబలుండు మహోగ్ర బాణముల్
గఱి గఱిఁ దాఁక నేసి భుజగర్వ మెలర్ప విరోధివర్జముల్
పఱిపఱి నేసి యంగములు శ భంగము నొందఁగఁ జేసె ప్రేల్పిక్షిఁ
1గఱిగొని పర్యతంబుల నొరగిం దెగఁ గొట్టెడునిద్రుకై వడిన్. 336
- వ. అయ్యవసరంబున. 337
- చ. అలఘుచరిత్రుఁ డమ్మనుకులగ్రాణిచే వికలాంగు లై నవా
రలసకిరిటకుండలవిరరాజితమ స్తకకోటిచే నము
జ్వలమణికంకణాంగదలనద్యుజవర్ణముచేత సంగర
స్థల మతిరమ్య మై తనరె శ సంచితవీరమనోహరాకృతిన్. 338
- వ. అంత హతశేషులు. 339
- క. వరబలుఁ డగుమనుమనుమని, శరసంఘిన్నాంగు లగుచు శ సమరవిముఖు లై
2హరిరాజముఁ గని పఱచిన, కరిబృందముఁబోలెఁ జనిరి శ కళవళపడుచున్. 340
- క. అప్పుడు రాక్షసమాయలు, గప్పిన ధ్రువుఁ డసురవరులకార్యం బెఱుంగం
జొప్పడక వారిఁ బొడగని, దెప్పర మగుటయును సారరథిం గని యంతన్. 341
- క. తలపోయఁగ భువి మాయా, వులకృత్యం బెఱుంగ నెవ్వ శ రోపుడు రనుచుం
బలుకుచుఁ దత్పురిఁ జొరఁగాఁ, దలఁపఁగ నది గానరాక శ తద్దయు మానెన్.
- వ. అట్లు పురంబున కరుగుట మాని చిత్రరథుం డై నయాధ్రువుండు సప్రయత్నం
డయ్యును 3బరప్రతియోగశంకితుం డై యుండె నయ్యెడ మహాజలధిఘోషంబు
ననుకరించుశబ్దంబు వినంబడె నంత సకలది క్తటంబుల వాయుజనితం బయినరజః
పటలంబు దోఁచెఁ దత్క్షణంబ యాకాశంబున విస్ఫురత్తటిత్రృభాకలితగర్జారవ
య క్తంబు లగుమేఘంబు లమోఘంబులై భయంకరాకారంబులై తోఁచె నంత.
- మ. అనయంబున్ ధ్రువుమీఁద దైత్యకృతమాయాజాల ము క్లేచి బో
రన మ స్తిష్క-పురీషమూత్రపలదుర్ధంధాస్థిమేదశ్శరా
నన నిస్త్రీంశ శ రాసి తోమర గదా శ చక్ర త్రిశూ లాదిసా
ధనభూభృద్భుజగావళిం గురిసె నురద్దండక్రియాలోలతన్. 344
- వ. మఱియు మత్తగజసింహవ్యాఘ్రసమూహంబులును మార్చి భయంకరం బై సర్వ
తక్ష్ణవనం బయినసముద్రంబును గానంబడియె వెండియుం గల్పాంతంబునందుం
బోలె భీషణం బై నమహాహ్రదంబునుం దోఁచె నివ్వధంబున నానావిధంబులు
ననేకంబులును నవిరళభయంకరంబులు నయినయసురమాయలు గ్రూరప్రవర్తను

1 'గఱిగొనఁ బర్యతంబులఁ బగిల్చుమహాశనిగోటిహపునక' వ్రా. ప్ర. 2 'హరియక్షముఁ గని' వ్రా. ప్ర. 3 'బరోదోగ్గశంకితు' వ్రా. ప్ర.

- లగుయత్కులచేత సృజ్యమానంబు లై యడరె నాసమయంబున. 345
- క. అనయంబును సయ్యత్కుల. ఘనమాయ నెఱింగి మునినిశ్చకాయము నరున్
మనుమనుమని మను మను మని, మనమునదలంచుచును దత్సమక్షంబునకున్. 347
- వ. చనుదెంచి ధృవునిం గని యిట్లనిరి.
సీ. అచఘాత్తు లోకు లెవ్వనిదివ్యనామంబు, సమత నాకర్ణించి శ సంస్కరించి
దు స్తరం బైనమృత్యువునై న సుఖవృత్తిఁ, దరియింతు రట్టియీశ్వరుఁడు పరుఁడు
భగవంతుఁడును శార్దూలపాణియు భక్తజ,నా ర్హిమారుండును శ నైనవిభుఁడు
భవదీయవిమతులఁ శ బరిమార్పుఁ గా కని, పలికిన మునులసంభాషణములు
తే. విని కృతాచమనుఁ డయి మారవిభునిపాద
కమలముఁ దలంచి రిపుభయంశకరమహోగ్ర
కలితనారాయణాస్త్రంబుఁ శ గార్తుకమునఁ
బూనఁ దడవఁ దదీయసంభానమునను. 348
- తే. కడఁగి గుహ్యకమాయాంధరకారమపుడు, వెరవు సెడి దవృద్ధవృద్ధుల శవిరిసి పోయె
విమల మైనవివేకోద్రయమునఁజేసి, సమయురాగాదికంబులశరణి నంత. 349
- మ. వరనారాయణబాణరాడ్జనితదుశ్వారప్రభాహేమపుం
ఖరుచిస్సారమరాళరాజసితపక్షక్రూరధారారణ
చ్చరసాహస్రము లోలి భీషణవిపక్షశ్రేణిపై వ్రాలె భీ
కరరావంబునఁ గానఁ జొచ్చుశిఖిసంభూతంబుచందంబునన్. 350
- వ. అ ప్లేసిన. 351
- చ. ఖరనిశితప్రదీప్తఘనశ్చాండపరంపరవృష్టిచేఁ బోరిం
బారి వికలాంగు లై యడరి శ పుణ్యజనుల్ పృథుహేతిపాణు లై
గరుడునిఁ జూచి భూరిభుజశ్చక్రకరంబు లెదిర్చి పేర్చి చె
చ్చెర నడతెంచుచందమునఁ శ జిత్రరథుం బలు పూని తాఁకినన్. 352
- ఉ. వారలఁ జండతీవ్రశరవర్గముచేత నికృత్తపాదజం
ఘోరుశిరోధరాంబకకశరోదరకర్ణులఁ జేసి యోగిపం
కేరుహమిత్రమండలసరకృద్భిద నెట్టిపదంబుఁ జెందు నా
భూరిపదంబునం బెలుచఁ శ బొందఁగఁ బంపె భుజావిజృంభి యై. 353
౪. ఇవ్వధంబున నాచిత్రరథుండుగుధృవునిచేత నిహన్యమానులును నిరపరాధులు
ను నయినగుహ్యకులం జూచి యతనిపితామహుండైనస్వాయంభువుండు 2ముషి
గణపరివృతుండై చనుదెంచి ధృవునిం జూచి యిట్లనియె వత్సానిరపరాధులైన
యీపుణ్యజనుల నెట్టిరోపంబున వధియించితి విట్టినిరయహేతు వైనరోపంబు
సాలు భ్రాతృవత్సలభ్రాతృవధాభితప్తుండ వై కావించునీయత్నం బుడుగు మని.

1 'నికృత్త నేమిపదంబు' వ్రా.ప్ర. 2 రుచిసమేతుం డై. 3 నిరహేతు వైనరోప' వ్రా.ప్ర.

క. అనఘా మనుకులమున కిది, యనుచితకర్తృబ యొకనిగై పెక్కం ద్రీ
 జ్జనిమొనఁ ద్రుంగి యిది నీ, కనయంబును వలవ దుడుగుమయ్య కుమారా.
 వ. అదియునుం గాక దేహాభిమానంబునం బశుప్తాయు లై భూతహింస గావించుట
 హృషీకేశానువర్తు లయినసాధువులకుం దగదు నీవు సర్వభూతంబుల నాత్మభావం
 బునఁ(దలఁచి)సర్వభూతావాసుండును దురారాధ్యుండును నై నవిష్ణునిపదంబులఁ
 బూజించి తత్పరమపదంబునం బొందితి వట్టిభగవంతునిహృదయంబున (సనుధ్యా
 తుండవు) భాగవతులచి త్తంబులకును (సమృతుండవు మఱియు) సాధువర్తనుండ
 నక నొప్పసి వీచాపకర్తృం బెల్లు సేయ సమకట్టితి వేపురుషుం డైన నేమి మహా
 త్ములయందుఁ దితిక్షయు సములయందు మైత్రియు హీనులయందుఁ గృపయు
 నితరంబు లగునమ స్తజంతువులయందు సమత్వంబును గలిగి వర్తించువాని
 యందు సర్వాత్మకుం డైనభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగు నతండు ప్రసన్నుం
 డయిన వాడు ప్రకృతిగుణంబులఁ బాసి లింగశరీరభంగంబు గావించి బ్రహ్మ
 నందంబునం బొందు నదియునుం గాక కార్యకారణసంఘాతరూపం బయిన విశ్వం
 బయస్కాంతసన్నిధానంబు గలిగినలోహంబుచందంబున నేనర్చ్యశ్వరుండు నిమి
 త్తమాత్రంబుగాఁ బరిభ్రమించు నట్టియీశ్వరునిమాయాగుణవ్యతికరంబున నా
 రభంబు లయినవంచభూతంబులచేత యోషిత్పురు(షవ్యవాయంబువలన యోషి
 త్పురు)పాదిరూప(సంభూతి యగు నివ్వధంబునఁ ద)త్సర్గంబుఁ దత్సంస్థానంబుఁ
 దల్లయంబు నగుచు నుండు నిట్లు దుర్విభావ్యం బైనకాలశక్తింజేసి గుణతోభం
 బున విభజ్యమానవీర్యుండు ననంతండు ననాదియు నై జనంబులచేత జనంబులం
 బుట్టించు చుండుటంజేసి జగదాదికరుండును మృత్యుహేతువు లగుజనంబుల ల
 యంబు నొందించుటంజేసి యంతకరుండును ననాది యగుటంజేసి యవ్యయుం
 డును నై నభగవంతుండు జగత్కారణం డగుం గావున నీసృష్టిపాలనవిలయంబు
 లం గర్త గానివాఁడునుంబలఁ జేయు చుండు నిట్లు మృత్యురూపుండును బరుం
 డును సమవర్తియు నై నయీశ్వరునికి స్వపక్షపరపక్షంబులు లేవతనికిఁ గర్తా
 ధీనంబు లయినభూతసంఘంబును మహావాయువు ననుసరించురజంబులచా
 డ్పున (సస్వతంత్రంబు లగుచు) ననువర్తించునతండును (జంతుచ)యాయురుప
 చయూపచయకరణంబులం దస్పృష్టుండును (నగు జీవుండు) కర్తృబద్ధుం డగు(టం
 జేసి కర్తృంబు) వానికి నాయురుపచయూపచయంబులం జేయు చుండు మఱియు
 (సర్వజగత్కర్తృసాక్షి యగు)నర్చ్యశ్వరుని.

356

క. కొందఱు కర్తృం బందురు, కొందఱు స్వాభావ్య మండ్రు శ కొందఱు కాలం
 బందురు కొందఱు దైవం, బందురు కొందఱొగి గామ శ మండ్రు మహాత్మా.
 వ. ఇట్లు లవ్యక్తరూపుండును సప్రమేయుండును నానాశక్తుడయ హేతుభూతుం

1 డు నై యవ్యయుం డైనభగ,

డును నైనభగవంతుండు సేయకార్యంబులు బ్రహ్మచుద్రాదు లెఱుంగ రలు
యశనితత్త్వంబు నెవ్వ రెఱుంగ నోపుదు ¹రాధగవంతుండు సృష్టిస్థితిలయంబు
లు సేయు చుండియు ననహంకారుం డగుట గుణకర్తవ్యంబులం బారయఁజు సర్వ
భూతాత్మండును సర్వభూతనియంతయు సర్వభూతభావనండు నైనభగవంతుం
డు తనమాయతోడఁ గూడి భూతసృష్టిస్థితిసంహారంబులు సేయుచుండుఁ గావునఁ
బుత్రా యి ట్లుత్పత్తిస్థితిలయంబులకు దైవంబు కారణం బై యుండి సిఫనదాను
చరులు భవదీయభ్రాతృహంత లగుదురే యదియునుం గాక యీ ప్రజాపతులు
విశ్వసృష్టామంబుల నియంత్రితులై ముకుందాప్తి వెట్టినపశువులుంబోలె నెవ్వని
యాజ్ఞాధీనకృత్యులై వర్తింతు రట్టిదుష్టజనమృత్యువును సుజనామృతస్వరూపుం
డును సర్వాత్మకుండును జగత్పరాయణుండును నైనయీశ్వరుని సర్వప్రకారం
బుల శరణంబుఁ బొందు మదియునుం గాక.

358

సీ. అనఘాత్మ సీపు పరచాబ్దవయస్కుండ, నై పినతల్లి నిరన్నాశినట్టి
మాటల నిర్భిన్నరమర్తుండ వగుచును, జనయిత్రి దిగనాశి ర వనము కేఁగి
తపమునఁ జేసి యశచ్చపుభక్తి సీశ్వరుఁ, బూజించి మహితివరభూతి మెఱసి
రమణఁ ద్రిలోకోత్తరం బైనపదమును, బొందితి వది గాన ర భూరిభేద
తే. రూప మైనప్రపంచంబు ర రూఢి నేమ, హోత్తునందుఁ బ్రతీత మై ర యలరు నట్టి
యగుణుఁడద్వితీయుండునురనక్షరుండు, నైనయీశ్వరుఁ బరమాత్మరననుదినంబు.

సీ. కై కొని శుద్ధంబు ర గతమత్సరంబును, నమలంబు నగుహృదరయంబుచందు
సాలవ కన్యేపించురచును బ్రత్యగాత్తుండు, భగవంతుండును బరర బ్రహ్మమయుండు
నానందమాత్రుండు ర నవ్యయుఁ డుపపన్న, సకలవీర్యుండును ర నగుణుఁ డజుండు
నయినసర్వేశ్వరునం దుత్తమం బైన, సద్భక్తిఁ జేయుచు ర నమత నొప్పి

తే. రూఢి సోహమ్మమేతి ప్రరూఢమగుచు, మనత కెక్కువవిద్య యకరగ్రంథి సీపు
ద్రెంచివైచితి కావున ర ధీవరేణ్య, సర్వశుభహాని యైనరోషంబు వలదు. 360
క. విను రోషహృదయుచేతను, ననయము లోకము నశించు ర నౌషధములచే
ఘనరోగములు నశించిన, యనువున నది గాన రోష ర మడఁపు మహాత్మా. 361

తే. అనఘ సీదుసహోదరరహంత లనుచుఁ, బెనఁచి యీపుణ్యజనులఁ జంకపితికడంగి
పరఁగ నిదియె సదాశివర భ్రాత యైన, యర్థవిభునకు నపరాధ ర మయ్యెఁగాన.
క. నతినుతులచేత సీ విపు, డతనిఁ బ్రసన్నునిఁగ జేయు ర మని మనువుదయా
మతిఁ జెప్పి ధువునిచే స, త్కృతుఁ డైనయ మొప్పఁ జనియె ర ఋషియుక్తుం డై
వ. అంత.

364

1 'భూతాత్మకుండుభూతేశుండు భూతభావనండు సర్వేశ్వరుండుఁ బరాపరుండునగునీకుండ
మాయయుక్తుం డై స్వశక్తిచే సృష్టిస్థితిలయంబులం జేయు నయిన నహంకారంబునంజేసి గుణ
కర్మంబులచే నసృష్ట్యం డగుచు వర్తించు నదియునుం గాక' అ. ప్ర.

- తే. యక్షచారణసిద్ధవిద్యాధరాది, జనగణస్తూయమానుఁడై శధనదుఁడంతఁ
బుణ్యజనవైశసనివృత్తు శభూరిరోష, రహితఁడై నట్టిధునిని జేరంగ వచ్చె.
- సీ. చనుదెంచివెనఁగృతాంజలియైనధునిఁజూచి, తివుటనిట్లనియె ఊరత్రియకుమార
తగ భవదీయపీతామహాదేశంబు, నను దుస్వృజం బైనశఘనవిరోధ
ముడిగితి వటు గాన శయెనరంగ నిపుడు నీ, యందుఁ బ్రసన్నుండ శ నైతిభూత
జననలయంబుల శ కనయంబుఁ గాలంబె, కర్తయై వర్తించు శ గాన యుష్మ
తే. దనుజుఁ జంపినవార లీరయక్షవరులు, గారు తలపోయ నీయక్షగణము నిట్లు
నెఱి వధించినవాఁడవు శ నీవు గావు, వినుతగుణశీల మాటలు శ వేయు నేల. 366
- వ. అదియునుం గాక యేబుద్ధింజేసి కర్తృసంబంధదుఃఖా(దిక)ంబులు దేహాత్మానుసం
ధానంబునంజేసి సంభవించు నట్టియహంత్య మ్మనునపార్థజ్ఞానంబు స్వప్నమందుం
బోలె బురుషునకుం దోచు నది గావున సర్వభూతాత్మవిగ్రహుండును నధోక్ష
జుండును భవచ్ఛేదకుండును భజనియపాదారవిందుండును నసంతామేయశక్తి
యుక్తుండును గుణమయాత్మమాయావిరహితుండును నై నయీశ్వరునిసేవింపుము
నికు భద్రం బయ్యెడు భవదీయమనోగతం బైనవరంబుఁ గోరుము నీ వంబుజ
నాభపాదారవిందసేవనంబుఁ దిరంబుగఁ జేయుదు వని యెఱుంగుదు ననిన రాజ
రాజుచేత నట్లు మహామతియు భాగవతోత్తముండునై నధునివుండు ప్రేరేపింపం
బడి యేహరిస్తరణంబుచేత నప్రయత్నంబున దురత్యయం బైనయజ్ఞానంబుఁ ద
రియింతు రట్టిహరిస్తరణం (బచలితం బగునట్లొసంగు మని యడిగిన నట్ల కాక
యని) యంగీకరించి యంతం గుబేరుండు సంప్రీతచిత్తుం డయి ధునివునికి శ్రీహరి
స్తరణం బట్లుపదేశించి యంతర్ధానంబు నొందె నంత ధునివుండు (యక్షకిన్నర
కింపురుషగణసంస్తూయమానవై భవుం డగుచు) నాత్మీయపురంబునకు మరలి
చనుదెంచె నంత. 367
- సీ. గణుతింప భూరిద్రక్షిణలచేఁ గడు నొప్ప, యజ్ఞముల్ సేయ సరయ్యజ్ఞవిభుండు
ద్రవ్యక్రియాదేవతాఫలరూపన, త్కర్తృఫలప్రదాతయును నై న
పురుషోత్తముని నర్థి శ బూజించి మఱియు స, ర్వాపాధివర్జితుఁ శ డుత్తముండు
సర్వాత్మకుండు నగుశజలజాతునందుఁ దీ, వ్రం బై ప్రవాహరూపంబు నై న
- తే. భక్తిసలుపుచు సఖిలప్రపంచమందు, నలరఁదనయందు నున్నమహాత్మ్య హరిని
జిదచిదానందమయునిలరక్షివరుఁ బరము, సీత్యరేశ్వరుఁ బాడగనె శ నిధచరిత.
- వ. ఇట్లు సుశీలసంపన్నుండును బ్రహ్మణ్యుండును ధర్మసేతురక్షకుండును దీనవత్సలుం
డు నయి యవని పాలించుధునివుండు దన్నుఁ బ్రజలు దండ్రి యని తలంప నిరుప
దియాఱువే లే వేండ్లు భోగంబులచేతం బుణ్యాక్షయంబును నభోగంబు లై నయా
గాదులచేత సశుభక్షయంబునుం జేయుచు బహుకాలంబుదనుకఁ ద్రివర్గసాధ
నంబుగా రాజ్యంబు సేసి కొడుకునకుఁ బట్టంబు గట్టి యచలితేంద్రియుం డై య

విద్యారచితస్వప్న గంధర్వనగరోపము బయిన దేహాదికం బగువిశ్వము భగవంతు
యారచితం బని యాత్మం దలంచుచు వెండియు. 369

చ. మనునిభుఁ డంత భృత్యజనమంత్రి పురోహితబంధుమిత్రుఁ
దనపశువి త్తరత్న వనితాగృహరమ్యవిహారశైలవా
రినిధిపరీతభూతలహారదిద్విపముఖ్యపదార్థజాలముల్
ఘనమతిచే ననిత్యములు శ గాఁ దలపోసి విర క్తచిత్తుఁ డై. 370

చీ. పురము వెల్వడి చని శ పుణ్యభూబదరికా, ఘనవిశాలానందీకలితమంగ
ళాంబుపూరంబుల శ ననుర క్తిమైఁ గ్రుంకి, కమనియపరిశుద్ధకరణం దగుచుఁ
బద్ధానసంఘం డై శ పవనుని బంధించి, నెలకొని ముకళితశేత్రం దగుచు
హరిహరపవై భవభ్యానంబు సేయుచు, భగవంతు నచ్యుతుఁ శ బద్ధ నేత్ర

తె. నందు సతతంబు నిశ్చల శ మైనయట్టి
భక్తిఁ బ్రవహింపఁ జేయుచుఁ శ బరమమోద
బాష్పధారాభిషి క్తుండు శ భవ్యయశుఁడుఁ
బులకితాంగుండు నగుచు నిశ్ములఁ దనర్చి. 371

ప. మఱియు విగతశ్లేశుండును ముక్తలింగుండును నై ధృపుండు తన్నుఁ దా మఱచి
యుండుసమయంబున దశదిక్కుల నుద్యద్రాకానిశానాయకండునుంబోలె వెలిం
గించుచు నాకాశంబుననుండి యొక్కవిమానంబు ననుజేర నందు దేవశ్రేష్ఠులు
ను జతుర్భుజులును రక్తాంబుజేక్షణులును శ్యామవర్ణులును గదాధరులును సువా
సులును గిరీటహారాంగదకుండలధరులును శౌమారవయస్కులును నుత్తమశ్లోక
కింకరులు నయినవారల నిద్దఱం గని సంభ్రమంబున లేచి మధుసూదనునామం
బులు సంస్కరించుచు వారల భగవత్కింకరులం గాఁ దలంచి దండప్రణామంబు
లాచరించినం గృష్ణపాదారవిందవిన్యస్తచిత్తుండుఁ గృతాంజలియు వినమితకంఠ
రుండు నై నధృపునిం గనుంగొని పుష్కరనాభభక్తు లైననునందనందులు ప్రీ
తియుక్తు లై మందస్మితు లగుచు నిట్లనిరి. 372

ఉ. ఓనృప సీకు భద్ర మగు శ నొప్పుగు చున్న మదీయవాక్యముల్
వీనులయందుఁ జొన్నము విశేషముతో నయి దేండ్లనాఁడు మే
ధానిధి వై యైనర్చినయూదాత్తతపోవ్రతనిష్ఠచేతఁ దే
జోనయశాలి యైనమధురసూదనుఁ దృప్తి వహింపఁ జేయవే. 373

ఆ. అట్టిశార్ఙ్గపాణి శ యఖిలజగద్భర్త, దేవదేవుఁ డతులరదివ్యమూర్తి

¹మమ్ముఁ బనుప మేము శ మాధవపదమున, కర్ణి నిన్నుఁ గొనుచునరుగుటకును.

ప. వచ్చితిమి యేపందబుసేని సూరిజనంబులు (సర్వోత్తమం బని) పొందుదురు దేనిఁ
జంద్రదివాకరగ్రహనక్షత్రతారాగణంబులు ప్రదక్షిణంబుగాఁ దిరుగు చుండు

(మఱియు నిమిషతరులచేతను నన్యులచేతను ననధిష్ఠితంబును జగద్వంద్యంబును భక్తజనాతి¹దుర్జయంబును నయినవిష్ణుపదంబుం బొందుదువు ర ఘ్నిదే విమాన శ్రేష్ఠః బుత్తిమశ్లోకజనమాళిమణి యైనశ్రీహరి వుత్తైంచే దీని నెక్క నద్వండ వనిన నురుక్రమప్రయుం డయినధువుండు తన్మధురవాక్యంబులు విని కృతాభి షిక్తుం డయి యచ్చటిమునులకుఁ బ్రణమిల్లి తదాశీర్వాదంబులు గైకొని విమా చంబునకుం బ్రదక్షిణార్చనంబులు గావించి హరిపార్షదు లైనసునందనందులకు నందనం బాచరించి భగవద్రాపవిన్యస్తచక్షురంతగకరణాదికం డగుచు విమా నాధిరోహణంబు గావించుటకు హిరణ్మయరూపంబు ధరియించె నప్పుడు. 375 క. సురదుందుభిపణవానక, మురజాదులు మొరసె విరులగమునురు గురిసెఁ గ

న్నరగంధర్వులపాటలు, భరతము లై చెలఁగె నపుడు శ భవ్యచరిత్రా. 376

వ. అట్టిసమయంబున ధువుండు దుర్జయం బగుత్రివిష్టపంబునకు నేఁగువాఁ డగుచు దీని యగుజనని దిగనాడీ యెట్లు వోవుదు నని చింతించువానిం బార్షదు లన లోకించి యగ్రభాగంబున విమానారూఢ యై యేఁగుచున్నజననిం జూపిన సఁ తుష్టాంతరంగుం డగుచు. 377

క. జనని సునీతిని మున్నిడి, కొని యతులవిమాన మెక్కి శ గొనకొని విబుధుల్ దనమీఁదఁ బుష్పవర్షము, లనయముఁ గురియింప ధువుండు శహర్షముతోడన్.

క. చని చని వెన గ్రహమండలమును ద్రైలోక్యంబు సప్తమునిమండలముఁ ఘునుఁ డుత్తరించి యవ్వలఁ, దనరెడుహరిపదము నొందె శ దద్దయుఁ బ్రీతిన్.

వ. అది మఱియు నిజకాంతిచేతం ద్రిలోకంబులం బ్రకాశింపం జేయుచు నిర్దయా గమ్యంబును శాంతులు సమదర్శనులు శుద్ధులు సర్వభూతానురంజనులు నచ్యు తభక్తబాంధవులు నయినభద్రాచారులకు సుగమ్యంబును నయి గంభీరవేగంబు ననిమిషంబు నగుజ్యోతిశ్చక్రమంబు సమాహితం బై గోగణంబు మేధియందుం బోలె నెందుఁ బరిభ్రమించు చుండు నట్టియచ్యుతపదంబునం బొంది విష్ణుపరా యుగం డైనధువుండు త్రిలోకచూడామణి యై యొప్పు చుండె నప్పుడు భగ వంతుం డైననారదుండు ధువునిమహిమం గనుంగొని ప్రచేతస్సత్త్రంబునందు వీణ వాయించుచు. 380

నీ. పతియె దైవంబుగా శ భావంబులోపలఁ, దలఁచుసునీతి సంరదనుతపఃప్ర భావముక్రియ ధర్మశభవ్యనిష్ఠలఁ బొందఁ, జాలరు బ్రహ్మర్షిజనము లనిన ట్తత్త్రియకులు నెన్నఁ శ గా నేల యెవ్వఁడు, పంచసంవత్సరశ్రావమునను సురుచిదురుక్త్యగ్రశరభిన్నహృదయుఁ డై, మద్వాక్యహితబోధమతిఁ దనర్పి తే, వనమునకు నేఁగి హరిభక్తిరవశత నొంది, యజతుఁడగుహరి తనవశుఁడై చరింపఁ జేసి వెనఁ దత్పదంబును శ జెందె నట్టి, హరిపదంబును బొంద నైవ్వరికిఁ దరము.

క. అని సాడె ననుచు విదురున, కనఘండ మైత్రేయుఁ డనియె ర నంచితభక్తి
వినుతోద్దామయశస్కుం, డనఁ గలయాధ్రువునిచరిత ర మార్యస్తుత్యా. 382

సీ. మహితసత్పురుషసత్పుత్రమును ధన్యంబు, స్వర్గప్రదంబు యశస్కరంబు
నాయుష్కరంబుఁ బుత్రాప్రదాయకమును, మంగళకర మఘోమర్షణంబు
సౌమనస్యముఁ బ్రశంసాయోగ్యమును బాపహరమును ద్రువపదప్రాపకంబు
నై యొప్పనీయుపాఖ్యానంబుఁ దగ నీతు. నెఱింగించితిని దీని ర నెవ్వఁ డేని

తే. దివుట శ్రద్ధాగరిష్ఠుఁ డై ర తీర్థపాద
చరణసరసీరుహద్వయాశ్రయిండు నై న
భవ్యచరితు¹దినాంతప్రభాతవేశ
నలఘుమతిఁ బూర్ణిమావాస్యరలందు మఱియు. 383

తే. ద్వాదశిని బద్ధబాంధవరవాసరమున, శ్రవణాక్షత్రమున దినక్షయమునందుఁ
గరఁగ సంక్రమణవ్యతీరపాతలందు, సభల భక్తిని వినునట్టిరసజ్జనలకు. 384

న. క్లేశనాశంబును మహాప్రకాశంబును నైనభగవద్భక్తియు శీలాదిగుణంబులును
గలుగు మఱియుఁ దేజగికామునకుఁ దేజంబును మనగికామునకు మనంబును
నిష్కామునకుఁ దత్త్వవిజ్ఞానంబును గలుగు దీని వినిపించువారికి దేవతానుగ్ర
హంబు గలుగు నిట్టియుపాఖ్యానంబు నీ కెఱింగించితి నని మైత్రేయుండు
విదురునకుఁ జెప్పినక్రమంబున శుకయోగి పరీక్షితున కెఱింగించిన తెజంగు సూ
తుండు శౌనకాదులకు వినిపించి వెండియు ని ట్లనియె నట్లు సెప్పినమైత్రేయు
నిం గని విదురుం డి ట్లనియె. 385

సీ. అనఘాత్త నారదరమునిపతి ధునివచరి, త్రము ప్రచేతనులసత్త్వంబునందు
నర్థిమైఁ గీర్తించె ర నంటి ప్రచేతను, అన నెవ్వరెవ్వరితనయు లెట్టి
వంశజుల్ సత్త్ర మెరవ్వలనను జేసి ర, ధ్వరమందు నిజకులభర్తశీలు
రగుప్రచేతనులచే ర యజియింపఁబడునట్టి, యజ్ఞపూరుషుఁ డగునచ్యుతాంఘ్రి

తే. భక్తియుక్తుండు విదితసర్వాభివతుండు, దివిరి హరిపాదసేవావిధిప్రయుక్త
దేవదర్శనుఁ డగునట్టిరదివ్యయోగి, నారదుం డెట్లు గొనియాడె ర శౌరికథలు.

క. నా కిపు డెఱింగింపుము ను, శ్లోకునిచరితామృతంబు ర శ్రోతాంజలులం
బైకొని జాణ్ణియుఁ దనివిం, గైకొన కున్నది మనంబు ర గరుఁగోపేతా. 387

క. అని యడిగిన విదురునిఁ గనుఁ, గొని మైత్రేయుండు వలికె రగొనకొని ధునివుండు
వనమునకుఁ జనిన నాతని, తనయుం డగునుత్కలుండు ర దళితాఘం డై. 388

సీ. చతురుఁ డాజన్మప్రశాంతుండు నిస్సంగుఁ, డును సమదర్శనుండను ఘనుండు
నై యాత్మయుండు లోకకావలి లోకంబు, లందు నాత్మను జూచు ర చనఘ మైన
యనుపమయోగ క్రియాపావకాదగ్ధ, కర్తమలాశయరకలనఁ బేర్చి

జడునికై వడిఁ జీకుఁచందంబునను మూఁగు, పగిది నున్న త్తునిఁ భంగిఁ జెవిటి
 తే. వడువునను గానఁబడుచు సరస్వజ్ఞుఁ డై ప్ర, శాంతకీలహుతాననుఁ సరణిఁ బొల్పి
 సతతశాంతంబు సగచిత్రజ్ఞానమయము, నైన బ్రహ్మస్వరూపంబు శనాత్మఁడలఁచి.
 క. తనకంటె నితర మొకఁటెఱుఁ, గనికతమున సారస్వభామరకశ్రీఁ బొందఁ
 మనమునఁ గోరక యుండుటఁ, గని కలవృద్ధులును మంత్రిగణములు సంతన్,
 న. అతని నున్న త్తునిం గాఁ జెలిసి తదనుజుం డైనవత్సరునికిఁ బట్టంబు గట్టి రావత్స
 రునికి సర్వర్థి యనుభార్యయందుఁ బుష్పార్థుండును జంద్ర కేతుండును నిషుండును
 నూర్జుండును వసువును జయుండును నన నార్జురుతనయులు గలిగి రందుఁ బు
 ష్పార్థుం డనువానికిఁ బ్రభయు దోషయు ననునిద్దఱు భార్య లై రందుఁ బ్రభ
 యనుదానికిఁ బ్రాతర్ద్యుందినసాయంబు లనుసతత్రయంబును దోష యను
 దానికిఁ బ్రదోషనిశేధవృష్టు లనువారు ముగ్గురును బుట్టి రందు వృష్టుఁ డ
 నువానికిఁ బుష్కరిణి యనుపత్నియందు సర్వతేజుం డనుసుతుండు పుత్రై వానికి
 నాకూతి యనుమహిషివలనఁ జక్షుస్సంజ్ఞాం డయినమనువు జనియంచె వానికి
 నడ్వల యనుభార్యయందుఁ బురువును గుత్తుండును ద్రితుండును ద్యుమ్నుం
 డును సత్యవంతుండును ఋతుండును వ్రతుండును సగ్నిష్టాముండును నతిరాత్రిం
 డును సుద్యుమ్నుండును శిబియును నుల్లుకుండును ననుపనిద్దఱు తనయులు గ
 లిగి రందు నుల్లుకునికిఁ బుష్కరిణి యనుదానివలన సంగుండును సుమనసుండును
 ఖ్యాతియుఁ గ్రతువును చంగిరసుండును గయుండును సత్యవంతుండును ననునార్జు
 రు గొడుకులు పుట్టి రందు చంగునికి సునీధ యనుధర్మపత్నివలన వేనుం డనుపు
 త్రుం డుదయించిన.

391

మ. ట్టితినాథో త్తముఁ డా త్తనందనునిదుశ్శీలంబు వీక్షించి దుగ్ధి
 ఖితుఁ డై యొంటిగఁ దల్పురిన్ వెడలి యేఁగెన్ వేగ మెందేనిఁ ద
 గ్ధతి వీక్షించి మునీశ్వరుల్ గుపితు లై శ దంభోళిసంకాశవా
 క్యతతిన్ జావ శపింప వాఁ డవుడు వీరకం గూల నమ్మేదినిన్.

392

సీ. కైకొని యవుడు లోరకం బరాజక మైనఁ, బ్రజలు దస్కరపీడఁ శ బల్లటిల్ల
 గనుఁగొని దుగ్ధిఖించి శ మునులు గతానుఁ డై, పడినవేనునివలరపలిభుజంబు
 నర్థి మధింప నారాయణాంశంబున, నాదిరా జన నొప్పునట్టిపృథుండు
 జనియించె ననవుడు శివిని విదురుఁడు మునిఁ, గనుఁగొని పలికె నోరయనఘచరిత
 తే. సాధువు సుశీలనిధియును శ సజ్జనుండు, నలఘుబ్రహ్మణ్యుఁడును నై నరయట్టియంగ
 ధరణివిభునకు దుష్టసంఘాతాన మెట్లు, గలిగె నయ్యంగపతి యేమిరకారణమున.
 న. విమనస్కుం డగుచుఁ బురంబు విడిచె ధర్మకోవిదు లై నమునులు దండవ్రతధ
 రుండునురాజు నగువేనునియందు నేపాపంబు నిరూపించి బ్రహ్మదండం బొనర్చి రది
 యునుంగాక లోకంబున రాజులు లోకపాలతేజోధరులుఁ (బ్రజాపాలనాసక్తులుఁ)

గావునఁ గల్గుపంబు గలిగినం బ్రజలచేత నవజ్ఞానర్హులై యుండును గావున
నావేనునిచరిత్రంబు శ్రద్ధాగరిష్ఠుండు భక్తుండు నైచనాకుం బరావరవిదగ్ధేన
రుండ వయిననీ వెఱింగింప నర్హుండ వనిన మైత్రేయుఁ డతని కిట్లనియె. 393

అంగపుత్రుం డగుజేనునిచరిత్రము.

సీ. అనఘాత్మ రాజర్షి శ యైనట్టియయ్యంగ, మేదిసివిభుఁ డశ్వశ్రమేధమఖము
గావింప ఋత్విజ్ఞీశకాయంబుచేత నా, హూత మయ్యును సురశ్రవతి మఃత
నాత్మహవిర్భాగ శ మంద రా కుండిచ, నప్పుడు ఋత్విక్కు శ లమ్బితంబు
నందుచు యజమానుఁ శ డైనయయ్యంగమ, హీవకుఁ జూచి రాశ్రజేంద్ర యిట్లు
తే. త్రిదిశు లిడె పిల్వఁబడియు సంతప్రీతి నాత్మ
భాగములఁ బొంద రా రైరి శ భవ్యచరిత
యేమి హేతువో యిది మాకు శ నెఱుంగఁబడదు
కనఁగ హోమంబు దుష్టంబు శ గాదు మఱియు. 394

వ. శ్రద్ధాయక్తులై దృఢవ్రతులై నయీబ్రహ్మవాదులచేత సంప్రయుక్తుంబులై న
యీఛందస్సులు వీర్యవంతంబు లయి యున్నయవి యిందు దేవతాపరాధం
బణుమాత్రం బయిన నెఱుంగ మిట్టిచోటం గర్హసాక్షు లయిన దేవతలు స్వకీయ
భాగంబు లంగీకరింపకుండుటకుఁ గతం బెయ్యదియో యనిన నయ్యంగుండు
దుగ్ధితస్వాంతం డై తన్నిమిత్తంబు సదన్యుల నడుగం దలంచి వారలయను
మతిం బడసి మకానంబు మాని యిట్లనియె. 395

అ. అనఘచరితులార శ యాహూతు లయ్యును, పర్వగణము లాత్మశ్రభాగములను
స్వీకరింప రేను శ జేసినయపరాధ, మెట్టి దనిన వార శ లిట్లు లనిరి. 396

క. నరనాథా యిది యిప్పుడు, వారసినదుష్కృతము గాదు శ పూర్వభవమునం
బరఁగినదురితం బిది యా, దరమున నెఱింగింతు మింత శ ధన్యచరిత్రా. 397

క. నీ వింతవాడ వయ్యును, భూవర సంతానలాభశ్రమును బొందమి నా
దేవతలు యాగభాగము, లీవేళ భుజింప రైరి శ యిందుకు సిఫన్. 398

తే. పుత్రకామేష్టి గావించి శ పుత్రుఁ బడయు, మట్లు సేసిన దేవత శ లాత్మభాగ
మర్థి నంగీకరింతు రశ్రయ్యజ్ఞ పురుషు, హరి భజించిన సకలకార్యములుఁ గలుగు.

వ. అనిన నాతండు సంతానార్థంబు శిషివిప్ల దేవతాకం బయినపురోజాశంబుచే హో
మంబు గావించినం దదీయహోమకుండంబునందు హేమమాల్యాంబరాభరణుం
డయినపురుషుండు హిరణ్మయపాత్రంబున స్నిగ్ధపాయసంబు గొనుచు నుదయిం
చిన నప్పుడు విస్త్రానుమతంబున నారాజు దత్పాయసంబు నంజలిచే గ్రహించి
సంతోషయుక్తుం డగుచు భార్య కొసంగె నంత. 400

చ. కమలదళాక్షి పాయసము శ గౌతమ మొప్పు భుజించి భర్తృసం

గమమునఁజేసి తత్త్వణమ శ్ర గర్భముఁ దాల్చి కుమారుఁ గాంచె న
క్రొమరుఁడు సంత మాతృజనశకుం డగుమృత్యువుఁ బోలి తా నధ
ర్మమునఁ జరించు చుండె గుణామండన వేనుఁ డనంగ నిచ్చులున్. 401

చ. ఎనయఁగ బాల్యమందుఁ దనశయ్యాడుకుమారులఁ గ్రీడఁబోలె నె
మ్మనమున భీతి లేక కృప శ్ర మాలి పశుప్రకరంబు నొంచుపో
ల్కిని సరికట్టి చంపుచును శ్ర గిల్చిపలుబ్ధకవృత్తిమై శరా
సనశరముల్ ధరించి మృగశ్రజాతి ససాధుగతి వధించుచున్. 402

న. ఇట్లు మాతామహద్దోషంబునం బాపప్రవర్తనం డై చరియించుకొడుకుం జూచి
యంగుండు వివిధశాసనంబుల దండించెయు నతనిదుశ్చేష్టితంబులు మానుపం
జాలక దుగ్గితాత్మం డై మనంబున. 403

క. అనయము నిట్టికుపుత్రునిఁ, గని పరితాపంబుఁ బొందుశకంఁబెను ధరణి
న్ననపత్యం డగు టొప్పును, వనజాక్షు భజించునట్టిరవాఁ డగువాఁడున్. 404

వ. అని వెండియు నిట్లనియె. 405

సీ. జనులకు దుష్పుత్రశకునిచేత నపకీర్తియు నధర్మమును సర్వశ్రజనవిరోధ
మును మనోవ్యధయును శసనయంబు ప్రాపించు, నట్టికుపుత్రు మోహమున విడువఁ
జాలక బహుమానశసంగతిఁ గను నెవ్వఁ, డతనిగేహంబు దుగ్గితాలయంబు
నగు నని మఱియు ని శ్ర ట్లను మనుజుండు శో, కస్థాన మగుపుత్రురకతనఁజేసి
తే. యనుపమక్లేశభాజనం శ్ర బయినగృహము

విడుచుఁ గావున నిట్టివిరవేకహీనుఁ
డగుకుపుత్రు సుపుత్రుఁగా శ్ర నాత్మఁ దలఁతు
ననుచు నారాజు బహుదుగ్గితాత్మఁ డగుచు. 406

క. తగుసుమహైశ్వర్యోదయ, మగుగృహమును బ్రజల నిద్ర శ్ర నందినభార్య
దిగవిడిచి యెక్క డేనియు, జగతీశుఁడు సనె నిశీధరసమయమునందున్. 407

న. అంతఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు సుహృద్బాంధవపురోహితామాత్యప్రభృతు
లయినప్రజ లెఱింగి దుగ్గితంబు చున్నసమయంబున భూమియం దెల్లయెడలఁ
దదన్వేషణం బాచరించి గూఢుం డయినపరమపురుషునిం గాన లేనికుయోగి
చందంబున నారాజుం బొడగాన లేక విఫలోద్యోగు లయి మిగిడి పురంబునకు
వచ్చిరి తదనంతరంబ. 408

సీ. సమధిక బ్రహ్మనిరష్టాతిగర్హిషు లా, భృగ్వాదిమాసీంద్రబృంద మపుడు
1లోకావస్తై కావరలోకనోత్సుకు లైన, జనులు స్వరక్షకశ్రజనవిభండు
లేమిఁ బశుప్రాయు శ్ర లై మెలంగుటఁ గని, యంత వేనునిమాత శ్ర యగుసునీధ
యనుమతి నఖిలప్రజావళి కప్రియుం, డైన నవ్వేనుఁ బరట్టాభిషిక్తుఁ

తే. జేసి రంతట మహితోగ్రశాసనుఁ డగు. వేనుఁ బట్టుంబు గట్టుట ర విని సమస్త
 1 తస్కరులు సర్వభీతిచేరదలఁగుమూషి, కములకై వడి నడచిరి ర గహములను.
 ప. అంత నతండు. 410

చ. పరువడి నష్టలోకపరిపాలకముఖ్యవిభూతియు క్షణఁడై
 పరఁగి నృపాసనంబున విశ్రాంతిఁ జొట స్వభావసిద్ధ మై
 వజ్రుమహావలేపమున ర వారక సంతతమానసియన
 త్పురుషుల నెల్ల నెందుఁ బరిరభూతులఁ జేయుచు నుండె నిచ్చలున్. 411

చ. మఱియు నతండు భూగగనశమార్గములం దొకవేళ నొక్కఁడు
 న్నరదము నెక్కి క్రమ్మరు నిరంకుశవృత్తిఁ జరించు మత్తసిం
 ధురవిభుపోల్చి సత్పురుషదూషితవర్తన నొప్పుచున్ నిరిం
 తరసుజనాపరాధకృతతత్పరమాననుఁడై క్రమంబునన్. 412

క. దివ్యులు వెఱఁ గండఁగఁ బృథ్వీవ్యోమము లగల భేరి ర వ్రేయించె నయ
 ప్తవ్య మదాతవ్య మహోతవ్యం విప్రా యనుచు నురదాత్తధ్వనులన్. 413

క. అని యిట్టులు భేరిరవ, మునఁ జేసి సమస్తధర్మములు వారింపఁ
 మును లవిసితం డగువే, నునిదుశ్చరితంబు జనమరనోభయ మగుటన్. 414

తే. కని కృపాయత్తు లగుచు ని రట్లనిరి యిట్టి
 రాజచోరభయంబు లీరభూజనులను
 బలసి యిరువంకలను బాధరవటుపఁ జొచ్చె
 దారువందులపహ్ని చందమునఁ బెలుచు. 415

చ. అరయ నరాజకం బగుమరహాభయముఁ దొలఁగింపఁ గోరి యి
 ట్లెఱుంగక యాయనర్హుని మరహీపతిఁ జేసినయట్టిగోషముం
 బరువడిఁ జెందె దుగ్ధచయశపానమునం బరివృద్ధి నొందున
 య్యురగముభీతి పోషకుని ర నొందినరీతి ననర్థహేతు వై. 416

ప. అదియునుం గాక. 417

క. మునుకొని సునీధగర్భంబున జనియించియు స్వభావమున దుర్జనుఁడై
 యెనయఁ బ్రజాపాలనమున, కును బాల్పడి ప్రజల మన్నిరగొనఁ జొచ్చె గదే.

ప. అదిగాన యీవేనుండు పూర్వంబున జ్ఞానసంపన్నులచేత రాజుగాఁ జేయంబడియె
 గావున నిట్టివాని మన మందఱమును గూడి ప్రార్థితము లోకరక్షణార్థం బగు
 టఁ దద్దోషంబు మనల స్పృశింపదు సమీచినోక్తులంజేసి వీని ననునయింప వాని
 గ్రహింప కుండెనేని మున్న లోకధిక్కారాన్ని సందగ్ధుం డగువీని మనతేజోమ
 హాన్నిచేత భస్మీభూతుం జేయుద మని యాలోచించి గూఢమన్యు లగుచు వేను
 నిం గదియం జని యతని కిట్లనిరి. 419

- క. చరపాలక ని కాయువు, సిరియును బలమును యశంబుఁ శ్ర జేతులు వృద్ధిం
గాఁయుదు గాక నుచు మనో, హరముగ నాశీర్వదించి శ్ర యజివినయమునన్. 420
- వ. ఇట్లనిరి నరేంద్ర యే మొక్కటి విన్నవించెద మవధరింపుము పురుషులకు వా
జ్ఞనగోకాయవృత్తులవలన నాచరించుధర్మంబు సమ స్తలోకంబులను విశోకంబులం
జేయు ససంగు లయిచవారికి మోక్షంబు నిచ్చు నట్టిధర్మంబు ప్రజలకు జ్ఞేమ
కారణంబు గావున నీయందుఁ జెడ కుండుం గాక యని పలికి మఱియు
ధర్మంబు నాశంబునొందిన నైశ్వర్యంబువలన మోసపోవుటచే రాజు విడువంబడు
చని చెప్పి వెండియు నిట్లనిరి దుష్టచిత్తు లగునమాత్యులవలనను దస్కరులవలనను
ప్రజలు నాశంబు నొందకుండ రక్షించుచు యథాన్యాయంబుగ వారలచే గరం
బు గొనుచు నుండుమహీపతి యిహపరసౌఖ్యంబుల నందు నదియునుం గాక
యెన్ననిరాష్ట్రంబున నేపురంబున యజ్ఞేశ్వరుం డయినపురుషోత్తముండు నిజవ
ర్ణాశ్రమోచితం బయినధర్మంబు గలవారిచేత యజయింపంబడు నట్టినిజశాసన
వర్తి యగురాజువలన సర్వభూతభావనుండును మహాభాగుండును భగవంతుం
డును నగునర్చేశ్వరుండు సంతుష్టుండగు నట్టిసకలజగదీశ్వరుం డైననర్చేశ్వరుండు
సంతోషించిన రాష్ట్రాధిపతికి సర్వసౌఖ్యంబులుఁ బ్రాపించు లోకపాలకు లగు
వారు సర్చేశ్వరునికొఱకు బలిప్రదానంబులు సేయుదురు సమ స్తలోక దేవతా
యజ్ఞాదినంగ్రహుండును వేదమయుండును ద్రవ్యమయుండును దపోమయుండు
నగునారాయణుని విచిత్రంబు లైనయజ్ఞంబులచేత యజనంబు సేసిన నీకు నభ
యం బగు మోక్షంబునుం గలుగుం గావున నీరాజ్యంబున మఖంబులు సేయు
మని యాజ్ఞాపింపుము నీదేశంబునఁ జేయరీబడినయజ్ఞంబులచేత హరికళాయు
క్తంబు లగుదేవగణంబులు స్విష్టంబు లై తుష్టంబు లగుచు భవదీయవాంఛితా
ర్థంబుల నిత్తురు గావున దేవతాతిరస్కారంబు నీకు యుక్తంబు గాదు వేదచోడి
తంబు లగుధర్మంబులం దానక్తుండవు గ మృనిన వేనుం డి ట్లనియె. 421
- క. మునులార మీర లిప్పుడు, నను నీగతిఁ బడుచుఁదనమునం బలికితి రై
నను నది యధర్మ మందుల, నెనయఁగ ధర్మ మనఁ గలదెర యెచ్చటనై నన్.
- వ. అదియునుం గాక. 423
- చ. ఎనయఁగ జారకామిని నిశజేతుని మ్రచ్చిలి జారపూరుషుం
దనపతి గాఁ దలంచుగతిఁ శ్ర దద్దయు మూఢమనస్కు లై తన
ర్చినసరపాలరూపము ధరించినయీశ్వరు న న్నెఱుంగ క
న్యుని భజియింప మీ రిహపరొన్నతసౌఖ్యము లంద రెన్నడున్. 424
- వ. అని మఱియు ని ట్లనియె యజ్ఞ పురుషుం డన నెవ్వం డెవ్వనియందు మీకు భక్తి
స్నేహంబు లుదయించె భర్తృస్నేహవిదూరము లై నకుయోషిద్గణంబులు జారు
నందుఁ జేయుభక్తిచందంబునఁ బలికెద రదియునుం గాక. 425

- క. హర హర హిరణ్యగర్భ, స్వరధీశ్వర వహ్ని సమస్త జలధిపతి మరు
న్నరవాహన శశి భూ రవి, సురముఖులు పృథ్వీరక్షమాచక్షు లగులన్. 426
- క. పరికించి నను భజింపుడు, ధరణీశుడు సర్వదేవతామయుఁ డగు మ
త్సర ముడుగుడు నాకంటెను, బురుషుడు మజ్జియెవ్వఁ డగ్రహజార్డుఁ డిలన్.
- వ. అది గాన మీరు నాయందు బలివిధానంబులు సేయుం డని పాపకర్తుండు నగు
త్సరైర్తకుండు విపరీతజ్ఞానుండు నష్టమంగళుండు నగువేనుండు పండితమాని య
గుచుం బలికి మునులవచనంబులు నిరాకరించి యూర కున్న నమ్మునులు భగ్నమ
నోరభు లై తమలో నిట్లని రీదారుణకర్తుం డయినపాతకుండు హాసుం డగుం
గాక పిడు జీవించెనేని వీనిచేత నీజగంబులు భస్మంబులు గాఁగలవిది నిశ్చితంబు
మర్వ్యత్తుం డగువీడు మహారాజసింహాసనంబున కర్తుండు గాఁడు పీడు మున్ను
నేనర్వేశ్వరుననుగ్రహంబున నిట్టివిభూతియుక్తుం డయ్యె సట్టియజ్ఞపతి యైసశ్రీ
సుహావిష్ణుని నిందించుచున్నవాడు గావున నిర్లజ్జుం డైనహరినిందకుని హాసంబు
సేయ వలయు నని మును లుద్యోగించి యాత్మప్రకాశితం బైనశ్రోధంబునంజేసి
హుంకారమాత్రంబున నాయీశ్వరనిందాహతుం డగువేనుని బాలియం జేసి
రంత. 428
- క. అరసి సునీధయు శోకాతుర యై తనసుతుడు దనువుఁ ర దొడుగిసఁ దదనం
తరమునను యోగశక్తిం, బరువడి నిజరాజ్య మరసి ర పరిపాలించెన్. 429
- వ. అంత నొక్కనాడు. 430
- సీ. మునివరేణ్యులు భక్తి ర దనర సరస్వతీ, సలిలంబులను గృతశస్నాను లగుచు
మునుకొని తత్తీరమున నగ్నిహోత్రముల్, విలసిల్లి నియతిఁ గాఁవించి యచటఁ
దవిలి సత్పురుషకథావిశేషంబులు, సలుపుచు నుండంగ ర సకలలోక
భయదంబు లగుమహోత్తాపముల్ దోచిన, మసలి లోకంబు లభిమంగళములు
తే. వారయకుండెడుఁగాకని రబుద్ధిలోనఁ, దలఁచుచుండఁగఁ బెలుచ నురదగ్రమగుచు
సర్వదిశలను బాంసువర్షంబు గురిసెఁ, దస్కరులు సర్వజనులవిరత్తములు గొనిరి.
- వ. ఇట్టిలోకోపద్రవం బెఱింగి జననాథుం డుపరతుం డగుటంజేసి జనపదంబు లరాజ
కంబులై యన్యోన్యహింసల నొందుచుం దస్కరబాధితంబు లగుచునుండుట యె
ఱింగియుఁ దన్ని వారణంబునకు సమర్థు లయ్యును జోరాదిబాధలం గనుంగొనుచు
మునులు వారింపక యుండిరి మఱియు సమదర్శనుండు శాంతుండు మననశీలుం
డు నగుబ్రాహ్మణుండు దీనుల నుపేక్షించిన సతనితపంబు భిన్న భాండగతం బయిన
క్షీరంబుచందంబున క్షయించుం గావున సంగవసుధాధీశవంశోద్భవులు హరిపదా
శ్రయు లగుటంజేసియు నమోఘున త్వనిష్ఠు లగుటంజేసియు వీరలవంశంబు వి
చ్చిత్తి నొందింప ననర్హంబు గాన స్థాపనీయం బగు నని నిశ్చయించి మృతుం
డైనవేనునికేబరంబుడగ్గఱ వచ్చి తదూరుమథనంబు గావింప నందు. 432

- సీ. ఘః కాకకృష్ణసంకానివస్తుండును, స్రాస్వావయపుండు మరహాహనుండు
స్రాస్వబాహుండును శ్ర స్రాస్వపాదుండును, నిమ్ననాసాగ్రుండు శ్ర నెజయుర క్ష
చయనుండుఁ దామ్రవర్ణశస్త్రకేశుండు, సతిదీనవదనుండు శ్ర నై నయట్టి
యొక్కనిపాదకుండుడయించి యేమి సే,యుదు సని పలుకుచు శ్ర నున్నఁ జూచి
తే. వరమునులు నిషీద యనుచుఁ శ్ర బలుకుటయును
దాన వాఁడు నిపాదాభిరథానుఁ డయ్యె
చరినివంశ్యులు గిరికానరనాళి వేను
కల్తప్రముఁ డెల్పు చుండిరి శ్ర కడఁగి మఱియు. 433
- క. అనయము సనపత్వ్యం డగు,మనుజేంద్రనిబాహు లంత శ్ర మధియించిన సం
దనఘం బగునొకమిఘనము, జనియించెను సకలజనులు శ్ర సమృద్ధ మందన్. 434
- వ. అందు లోకరక్షణార్థంబు గా నారాయణాంశంబున నొక్కపురుషుండును హరికి
నిత్యానపాయిని యయి లక్ష్మీకళాకలిత (యై గుణంబు లనుభూషణంబులకు నలం
కారప్రదాత్రి)యు నగుకామినియు జనియించె నందుఁ బృథుశ్రవుండును బృథు
యశుండు నగుట నతండు పృథుచక్రవర్తి యనుపేరం బ్రసిద్ధుం డయ్యె నయ్యంగ
నయు సర్పి యనునామంబునం దనరుచు నతని వరియించె నాసమయంబున. 435
- సీ. అందంద కురియించి శ్ర రమరులు మునినాథ,విలతి మోదం బంద శ్ర విరులవానఁ
బరమానురక్తి శుంభల్లీలఁ జూపఁటె, సురపతివీట నశచ్చరలయాట
కర్ణరసాయనశక్రమముగ వీ తెంచెఁ, బజ పైనతేటికిరన్నరులపాట
యనిమిషకరహతం శ్ర బై చాలఁ జెలఁగెను, విభవోత్సవంబు దుంఠదుభిరవంబు
తే. మునినుతి సెలంగె 1శిఖి గుండ్రముల వెలింగె, నంత నచటికి సరసీరుహాసనుండు
గరుడగంధర్వదేవతాశగణముతోడ, నర్థిఁ జనుడెంచె సమ్మోద శ్ర మతిశయల్ల. 437
- వ. అంత.
కవిరాజవిరాజితము. అరయఁగ వైన్యనిదక్షిణహస్తమునందె రమారమణీయమనో
హరలలితాయుధచిహ్నము లంఘు)లరయందు సమగ్రహలాంకుశభా
స్వరకులితద్వజచాపసరోరుహాశంఖవిరాజితరేఖలు వి
స్ఫురగతి నొప్పుఁ బితామహముఖులు శ్ర సూచి సవిస్తయు లైరి తగన్. 438
- వ. (ఇతండు నారాయణాంశసంభూతుండు నితనియంగన రమాంశసంభూతయుం గా
నోవుదు రని తలంచి) యయ్యవసరంబున బ్రహ్మవాదు లగుబ్రాహ్మణోత్తము లత
నికి విధ్యుక్తప్రకారంబున రాజ్యాభిషేకంబు గావించిరి తదనంతరంబ. 439
- క. సరిదంభోనిధిఖగమ్మగ,ధరణీసురవర్తృపరవ్రతప్రముఖము లై
పరఁగినభూతశ్రేణులు, నరవరునకుఁ దగ నుపాయనము లిచ్చె నొగిన్. 440
- తే. సమధికఖ్యాతి నాపృథుశ్రచక్రవర్తి

దేవి యగునర్చితోఁ గూడ ర దివ్యవస్త్ర
గంధమాల్యవిభూషణకలితుఁ డగుచుఁ
భావకుఁడుఁబోలె సత్ప్రభాభాసి యయ్యె.

441

- సీ. కాజరా జాప్యభూరాజుకు హేమమయం బైనవీరవరకాసనంబు
జలపతి జలకణాస్రావకం బగుపూర్ణ, చంద్రసన్నిభసితఃచ్ఛత్రైకమును
బవమానుఁ డతులశోభన మగువాలవ్య, జనసమంచితసితచామరములు
ధర్ముండు నిర్మలశోభద్యత్కీర్తిమయ మగు. మహానియనవపుష్పమాలికయును
తే. జంభవైరి కిరీటంబు ర శమనుఁ డఖిల, జననియామకదండంబు ర జలజభవఁడు
నిగమమయకవచంబు వాణీలలామ, స్వచ్ఛ మగునవ్యహారము ర సమతనిచ్చె.
సీ. దామోదరుండు సురదర్శనచక్రంబు, నవ్యాహతైశ్వర్య ర మబ్జపాణి
చంద్రార్ధధరుఁ డర్ధచంద్ర రేఖాంకిత, కమనీయశోశసంరకలితఖడ్గ
మంబిక శతచంద్రమనుఫలకముఁ జంద్రుఁ, డమృతమయశ్రేతహయచయంబు
ద్యష్ట రూపాశ్రయోదాత్తరథంబును, భానుండు ఘృణిమయరబాణములను
తే. ¹శిఖయు నజగోవిపాణసంరచితమహాజ, గవ మనం దగుచాపంబు ర నవని దేవి
యోగమయ మైనపాదకాయుగము గగన, చరులు గీతంబు లిచ్చిరినంతసమున.
వ. వెండియుం బ్రతిదివసంబు నాకాశంబు పుష్పంబులు గురియింప మహర్షులు
సత్యంబు లైనయాశీర్వాచనంబులు సలుప నముద్దుండు శంఖంబును నదంబులు
పర్వతంబులు నదులును రథమార్గంబు నొసంగెఁ దదనంతరంబ సూతమాగధ
వందిజనంబులు దన్ను నుతియించినం బ్రతాపశాలి యగునవ్వైన్యంబు మంద
స్తితసుందరవదనారవిందుం డై చతురవచనుం డగుచు మేఘగంభీరభావణం
బుల వారల కి ట్లనియె.

444

- సీ. వందిమాగధసూతరవరులార నాయందుఁ, గమనీయగుణములు ర గలిగె నేని
నర్హంబు నుతిసేయ ర నవి లేవు నాయందు, నది గాన మీనుతి ర వ్యర్థమయ్యె
నిటమీఁద గుణముల ర నేపారి యుండిన, నపుడు నుతించెద ర మంటి రేని
చతురభావణు లైనసభ్యులు ను త్తమ, శ్లోకునిగుణము లరస్తోకభూప్ర
తే. సిద్ధములు గాన సన్నుతిరసేయుఁ ²డజని, నతనిబహువిధభావంబు ర లభినుతింప
నలవిగాకయె యుండుదు రరదియుఁగాక, చతురమతులార మాగధరజనములార.
వ. మఱియు మహాత్ములగుణంబులు దనయందు సంభావితంబులు సేయుసామర్థ్యం
బులు గలిగిన నందు మహాత్ములగుణంబులు ప్రసిద్ధంబులు గావునం దత్సమంబు
గా నెట్లు నుతింప వచ్చు నెవ్వంజే నొకండు శాస్త్రాభ్యాసంబునం దనకు విద్యా
తపోయోగగుణంబులు గలుగు నని పలికిన వానిం జూచి సభ్యులు పరిహసించు
రది కుమతి యగువాఁ డెఱుంగం డదియునుం గాక.

446

- క. అతిపరిశుద్ధులు లజ్జాన్వితులు న్నగునట్టిసభ్యునికరము లాత్మ
స్తుతిపరనిందల దోషము, అతిహేయము లని తలంతు శ్రీ రాత్మల నెపుడున్. 447
- క. వందిజనంబులు లోకము, లందును బరిశిష్టకర్తు శ్రీ లగుభూపతులక
నందించు టవశ్యంబై, నా దగదు నుతింప శిశుజనంబులపగిదిన్. 448
- క. అని సూతవందిమాగధ, జను లాచరనాయకునివరచనములు వినియున్
మునిచోదితు లై క్రమ్మజ, ననురాగము లుప్పతిల్ల శ్రీ నమ్మనుజేంద్రున్. 449
- వ. అమృతోపమానంబు లయినమధురవాక్యంబుల ని ట్లనిరి. 450
- క. వేనాంగసంభవుండవు, శ్రీనాథకళాంశజుడవు శ్రీ చిరతరగుణు
మ్మానార్హుండ వత్కిత, మైనభవ స్తహిమః బాగడ శ్రీ నలవియె మాకున్. 451
- క. అని వెండియు ని ట్లని రై, నను నొకమార్గంబు గలదు శ్రీ నందింప భవ
ద్భవచరితామృతపానం, బునఁజేసియు మునులవచనశ్రములఁజేసి తగన్. 452
- వ. శ్లాఘ్యంబు లైనభవదీయచరిత్రంబుల స్తోత్రంబులు సేసెద మని యి ట్లనిరి. 453
- సీ. ఈవైన్యుఁ డఖిలలోకావలి ధర్మాను, వర్తనముల నెల్ల శ్రీ వఱలఁ జేసి
ఘనధర్మమార్గవర్తనులతోఁ మల్యుఁడై, ధర్మసేతువుఁ బ్రీతిఁ శ్రీ దగిలి ప్రాచు
ధరను శాత్రవులను శ్రీ దండించు నష్టది, క్షాపకావయవసంకలితుఁ డగుచు
నయ్యయికాలంబునందు భాషణదాన, ములఁ బ్రజారంజనశ్రములఁ దనర్చు
- తే. 1 నవనసద్వృష్టికరణాదిరసక్తుఁ డగుట
నుభయలోకంబునకుఁ బ్రీతి శ్రీ నొదవఁ జేయు
న్యాయమార్గంబునను భూజనాశీధనముఁ
బుచ్చుకొని యిచ్చు సూర్యుఁడులేబోలె నితఁడు. 454
- వ. మఱియును. 455
- సీ. సర్వభూతములకు శ్రీ సముఁడును బర్యతి, క్రమమున లోకాపరరాధములను
నతిశాంతసంయుక్తుడై సహించుచునార్తు, లగువారియెడఁ గృపార్యత్తుండగుచు
నరరూపు దాల్చినరహరిమూర్తి గావున, నింద్రుండు వర్షించి శ్రీ యెల్లప్రజల
రక్షించుగతిఁ దాను శ్రీ రక్షించు నమృతాంశు, సన్నిభవదనాబ్జరసస్థితాను
- తే. రాగమిళితావలోకనరరాజిఁజేసి, సకలజనులకు సంప్రీతి శ్రీ సంభవింపఁ
జేయు సంతతమును గూఢశ్రీచిత్తుఁ డగుచు, శత్రువరులకగ్యముఁడై శ్రీ సంచరించు.
- వ. అని వెండియుఁబ్రవేశనిర్గమశూన్యమార్గనిరూఢకార్యుండును నపరిమితమహత్త్వ
దిగుణగణైకధాముండును సముద్రనిభంగి గంభీరచిత్తుండును సుగుప్తచిత్తుం
డును వరుణుండునుంబోలె సంవృతాత్ముండును శాత్రవాసహ్యాప్రతాపయుక్తుం
డును దురాసదుండును సమీపవర్తి యయ్యును దూరస్థునిభంగి వర్తించుచు
వేనారణిజనితహుతాశనుండు గావున హుతాశనుచందంబున నన్యదుస్స్వర్భనుం

డును నై చారులవలన సకలప్రాణిబాహ్యభ్యంతరకర్మంబులం జేలియుచు (జేసా
ధారులకు నాత్మభూతుం జై సూత్రాత్మకుం జై స) వాయువుభంగి వర్తించుచు
నాత్మస్తుతిపరనిందలవలన నుదాసీనుం డగుచు (ధర్మపథంబున వర్తించుచు)
నాత్మీయసుహృద్బంధువులవలనం దప్పు గలిగినను దండించుచు నాత్మశత్రువుల
నై న సదంశుల దండింపక ధర్మమార్గగతుం డగుచుఁ దనచూజ్ఞాచక్ర బ్రహ్మ
హతంబగుచు మానసాచలపర్యంతంబు వర్తింప సూర్యుండు నిజకిణంబులచేత
నెంతపర్యంతంబు భూమిం బ్రకాశింపం జేయు నంతపర్యంతంబు నిజగుణంబులచేత
లోకంబుల రంజిల్లంజేయు సదియునుంగాక ప్రకృతిరంజకంబు లై నగుణంబులచేత
దృఢవ్రతుండును సత్యసంఘండును బ్రహ్మశ్రుండును సర్వభూతశరణ్యుండును
వృద్ధసేవకుండును మానప్రదుండును దీనవత్సలుండును బరవనితామాత్మభావ
నుండును దనపత్ని సర్ధశరీరంబుగాఁ దలంచువాఁడును నగుచుం బ్రజలయెడఁ
దంక్రివలెఁ బ్రీతి సేయుచు రక్షించు చుండు మఱియును. 457

సీ. తలపోయ బ్రహ్మవిరద్యానిష్ఠజనముల, కనయంబు గింకరుం శ్ర జై నవాఁడు
సఖిలశరీరగుఁ శ్ర డాప్తసుహృజ్ఞన, తానందకరుఁ డన శ్ర నలరువాఁడు
సంసారఘనకర్త, సంగహీనులయందు, సంగసంప్రీతుఁ జై శ్ర జరగువాఁడు
దుర్మార్గమనుజసంహదోహంబునకు నుగ్ర, దండధరుం డనఁ శ్ర దనరువాఁడుఁ

తే. బ్రకృతిపురుషకావేశుఁ జై శ్ర పరగువాఁడు
భగవదవతారయుక్తుఁ జై శ్ర నెగడువాఁడు
నగుచు వర్తించు సమ్మోద శ్ర మతిశయిల్లఁ
జారుతరమూర్తి యారాజశ్రవక్రవర్తి. 458

వ. మఱియుం (ద్రవ్యధీశుండుఁ) గూటస్థుండుఁ బరమాత్మయు బ్రహ్మకళారూపుండు
నగువాఁడును నై యుదయించెం గావున నితనియందు నవిద్యారచితం బైన
భేదంబు నిరర్థం బగు నని పెద్ద లగువారలు చూతు రని మఱియు నిట్లనియె.

సీ. ఉదయాద్రిపర్యంత శ్ర ముర్వీతలం బేక, వీరుఁ జై రక్షించి శ్ర వెలయునీతఁ
ఘోకనాఁడు విజయయాత్రోత్సవం బేపార, సన్నద్ధుఁ జై మణిశస్యందనంబు
నెక్కి చాపముఁ బూని శ్ర డిక్కుల సూర్యుని, పగిదిని శత్రుభూతపాలతమము
విరియింతు నని చాల శ్ర వెలుగొందుచును ధరా, చక్రప్రదక్షిణశాలి యగుచుఁ

తే. దిరుగునెడ సర్వదిక్పాలశ్రవరసమేత, పార్థివోత్తమనికర మురపాయనంబు
లిచ్చి తనుఁ జక్రపాణినిర నెనయునాది, ధరణివిభుఁ డని నుతియించిరతలఁతు రెదల.

క. ఈనృపతి ధరాచక్రము, ధేనువు గాఁ జేసి పిదుకు శ్ర ధృతి నఖిలపదా
స్థానికము విబుధులు స, న్నానింపఁగఁ బ్రజకు జీవశనప్రదుఁ డగుచున్. 461

చ. అమరవరేణ్యుఁ బోలి యనశయంబును నీతఁడు గోత్ర భేదన

త్వమునఁ జెలంగు చున్న జగత్ ప్రదరాసనశింజినీనినా

దమున విరోధిభూపతులు శ దల్లడ మంద నసహ్యసింహవి

క్రమమున సంచరించు నని శ కౌతుక మొప్పంగఁ బల్కి వెండియున్. 462

వ. ఇట్లనిరి.

463

చ. సకలదిగంతరాశములఁ శ జారుయశోనిధి యశ్వమేధముల్

ప్రకటము గా¹శతంబు దగఁ శ బావన మైనసరస్వతీతటి

నికటధరిత్రి జేయుతటి శ నేర్చున సంతిమయాగమందుఁ గొం

జక మఖినాధనాశ్వమును శ జంభవిరోధి హరించు నుద్ధతిన్. 464

సీ. ఒకనాఁడు నిజమందీర్రోపాంతవనముకుఁ, జని యందు సద్గుణశాలి యైన

ఘనుని సనత్కుమారరునిఁగాంచి యమ్ముని, వరు బ్రహ్మతనయుఁగా శ నెఱిగి భ క్తిఁ

బూజించి శివిజ్ఞానశ్రమును బొందు నచ్చటి, బ్రహ్మవేత్తలు మునిశ్రవరువలన

మానితలబ్ధవిశ్వాను లై వ ర్తింతు, రిమ్మహారాజు మరహితలంబు

తే. నందు విశ్రుతవిక్రముఁ శ డై నయట్టి, తనకథావళి భూప్రజాశ్రతి నుతింప

నక్కడక్కడవినుచు శౌర్యమున నఖిల, దిక్కులను గెల్చివ ర్తించురధీరయశుఁడు.

వ. ఇట్లు విపాతితవిరోధిశల్యుండు సురాసుర జేగీయమాననిజవై భవుండు నై ధరా

చక్రంబున కీతఁడు రా జయ్యెడి నని యివ్వధంబున స్తోత్రంబు సేసినవందిమా

గధనూతజనంబులం బృథుచక్రవర్తి పూజించి మఱియుం బ్రాహ్మణభృత్యా

మాత్యపురోహితపారజానపద తైలికతాంబూలికనియోజ్యప్రముఖా శేషజనంబు

లం దత్తమచితక్రియలం బూజించె నని మైత్రేయుండు సెప్పిన విని విదురుం డి

ట్లనియె. 466

—ఇట్లుపృథుచక్రవర్తి గోరూపిణి యగుభూమివలన నోషధులఁ బిడుకుట.—

సీ. ఏమినిమి త్త మై శ భూమి³గోరూపిణి, యయ్యె దానికి వత్స శ మయ్యె నెద్ది

గొనకొని దోహదశ్రమునకు నర్హం బైన, పాత్ర మెయ్యది దలఁపంగ దోగ్ధ

యైనయాపృథు వేషదార్థముల్ పిదికెను, బరికింప నవని స్వరభావమునను

విషమ మై యుండియు శ వెలయంగ నేరీతి, సమగతిఁ⁴జెందెను శజంభవైరి

తే. క్రతుహయంబునుగొనిపోవఁగార్యమెద్ది, ధీరనిధియాతఁడుసనత్కుశమారువలనఁ

గలితవిజ్ఞానుఁ డగుచు నేగతిని బొందె, ననఘచారిత్ర మైత్రేయశ్రయదియుఁగాక.

వ. మఱియుఁ (బర బ్రహ్మంబును) భగవంతుండును బుణ్యశ్రవణకీర్తనండును సర్వ

నియామకుండును నగుకృష్ణనియవతారాంతరాశ్రయం బగుదివ్యకథలను భగ

వంతుం డై నపుండరీకాక్షుండు పృథ్వీవతారంబు ధరియించి గోరూపిణి యగు

1 'నోనర్చుటకు'భారతి సన్నిధిమండి వెండియు న్నకుటిలభ క్తిఁ దత్సవనహృదయ మొప్పంగఁ జేయుచుండఁ గొంజక' వ్రా. ప్ర. 2 తత్ఫలములఁబొందు. 3 'గోరూపయై వలె'తెదానికి వత్స మెద్ది' వ్రా. ప్ర. 4 జేఁపెను.

పృథివిం బిదికినది మొదలగుకథలన్నియు సకల సహోక్షులకు నానందమును నాకు నెఱిగింపు మనిన వాసుదేవకథాసంప్రీతచేతస్కుండు డగువిమరుం బ్రతం
సింది మైత్రేయుం డిట్లనియె నట్లు బ్రాహ్మణజనంబులచేత కాబ్యంబునం దభి
షిక్తుం డగుచు సకలప్రజాపాలననియుక్తుం డై పృథివు కాబ్యంబు సేయుచుండు
నంత (సీరస యగుధరిత్రియుం దన్నరహితం లగుచుం బ్రజలు కుట్టికాక్షిణ
దేహులై వైన్యనిం జూచి యిట్లనిరి. 468

క. అరయఁగ నేము బుభుక్షా, పరిపీడం బడితి మయ్య ర మైకొని తరుకో
టరజనితవహ్ని చేతను, దరికొనువృక్షములుఁబోలె ర ధరణీనాథా. 469

క. శరణశరణ్యుడ వగునిను, శరణము వేఁడెడము మాకు ర సత్కృప నన్నం
బరసి కృప సేసి పోవుము, నరనాయక యనుచుఁ బ్రజలు ర చతులై పలుకన్.

క. విని దానికి నదుపాయము, జననాయకుఁ డాత్మఁ డలఁచి ర సక్రోధుం డై
ధనువున బాణముఁ దొడిగెను, ఘనకాన్తుం డై నత్రిపురఃసున్నరుపగిదిన్. 471

న. ఇట్లు దొడిగిన. 472

క. మహిపతి సప్పుడు గనుఁగొని, మహి గోరూపమునఁ గంప్యమానయు నగుచున్
గుహకుం డగులుబ్ధకుఁ గని, గహనంబునఁ బాటుహరిణీరై వడిఁ బాటెన్. 473

న. ఇట్లు ధరణి వాటి నతండు కుపితారుణేక్షుండు వెంటం దగిలి నలుదిక్కులను
విదిక్కులను భూభాగనభోభాగంబుల నెక్కడఁ జనియె నక్కడికి వెనుతగిలి
యద్యతాయుధుం డై చనుచుండ నవైన్యనిం గని మృత్యుగ్రస్తు లగు
ప్రజలచందంబున ననన్యశరణ్య యై యతిభయంబునం బరితప్యమానహృదయ
యగుచు వైన్యా ధర్మవత్సలుండవును నాపన్నరక్షకుండవును మహాత్ముండవును
సకలప్రాణిపరిపాలనావస్థితుండవును నయిననీ వీదీనయుం బాపరహితయుం గామి
నియు నగునన్ను వధియింపం బూని యేల వెనుతగులు చున్నవాడవు (ధర్మ
తత్త్వం బెఱుంగువారు) సతీజనులు గృతాపరాధు లైనం దీనవత్సలతం జేసి
వధింప రని పలికి మఱియు నాధరణీదేవి పృథుచక్రవర్తి కిట్లనియె. 474

క. జననాథచంద్ర యీభూ, జనకోటికి యానపాత్రనదృశస్థితో
ఘనదృశశరీర నగుచును, ననయము నాధారభూత ర నగుచుఁ జరింతున్. 475

తే. ఇట్టివన్నుఁ గృపామతి ర యెడలి యిటు వి, పాటనముసేసి త్రుంచెదు ర ప్రజలు సీట
మునుఁగకుండంగ నేరీతి నననఘచరిత, యరసి రక్షింతు వన నతంరడవని కనియె.

న. ధరిత్రీ మదీయాజ్ఞోల్లంఘనంబు సేయు చున్నదాన వదియునం గాక సీవు యజ్ఞం
బులందు హవిర్భాగంబుల ననుభవించుచు ధాన్యాదికంబుల విస్తరింపం జేయక
గోరూపంబు ధరియించి యనయంబుఁ దృణభక్షణంబు సేయుచు బాలుం బిడు

1 మహిపతయము కంపమానమానన. 2 'మృత్యుసమునిఁగా భావించి మృతాశంకు నొందు
యండ నానయంబునఁ గంపమానహృదయ యై కనుంధర యిట్లనియె వైన్యా'.

కక నీయం యడంచీకొంటివి నీయం మన్నయోషధీబీజంబులు బ్రహ్మచేతం
బూర్వంబునందె కల్పింపంబడినయవి వానిని నీదేహంబునంద యడంచీకొని
యిప్పు ధీయక మూఢహృదయపు మందమతివియు నై యపరాధంబు సేసినదు
రాత్తురాల వగునిను నాబాణంబులచే జర్జరీభూతశరీరం జేసి వధియించి నీమేని
మాంసంబునంజేసి ఊద్బాధితులు దీనులు నగునీప్రజలయూర్తి నివారించెద నీవు
కామిని నంటివి స్త్రీపురుషసపుంసకులలో నెవ్వరేని భూతదయ లేక స్వమాత్ర
పోషకు లగుచు నిరనుక్రోశంబుగ భూతస్తోహులై వర్తింతురు వారిని రాజు
లు వధించినక వధంబు గాదు గాన దానఁ బాపంబు వారయదు నీవు కామిని
వైనను దుర్మదపు స్తబ్ధపు నగుచు మాయాగోరూపంబునం బాటి పోవు చున్న
నిన్నుఁ దిలలంతలఖండంబులు సేసి నాయోగమహిమం బ్రాణికోటి నుద్ధరించెద
నని పలికి రోషభీషణాకారంబు ధరియించి దండధరునివడుపున వర్తించుపురుషునిం
జూచి వడంకుచు మేదిని ప్రాంజలి యై యిట్లని నుతియింపం దొడంగె. 477

క. ఓనాథ పరమపురుషుండ, వై నిజమాయాగుణంబు శ్రీ లందినకతనక
నానావిధదేహములం, బూనుదు సగుణుండ వగుచు శ్రీ బుధనుతచరితా. 478

వ. అట్టినివు. 479

క. నను సకలజీవతణికిని, మును నీ వాధారభూతశ్రముగ నిర్మింపక
విను నాయందుఁ జతుర్విధఁ, ఘనభూతవిసర్గ మర్థిఁ శ్రీ గైకొన వలసెన్. 480

వ. అట్లయి యుండ. 481

క. నను నుద్యతాయుధుండ వై, మనుజేంద్ర వధింపఁ బూని శ్రీ మసలెదు నీకం
ఁతు నన్యుని నెవ్వని నే, ఘనముగ శరణంబు సొత్తుఁ శ్రీ గరుడాభరణా. 482

వ. అదియునుం గాక. 483

నీ. అనఘ స్వకీయంబు శ్రీ నై యతర్కితము నై, మహిమ నొప్పినభవరన్తాయచేత
సకలచరాచరశస్త్రంబు నిర్మించి, ధర్మార్థమండ వై శ్రీ తనరు దీశ
నీవిక్రమము నవశసీరజలోచన, సకలలోకులకు దుర్జయము డలఁపఁ
దగు నట్టినివు స్వోతంత్రుండ వగుటను, బ్రహ్మఁ బుట్టించి యాశ్రయబ్రహ్మచేత

తే. సకలజగములఁ జేయింతు శ్రీ సమతఁ జేర్చి
యేక మయ్యు మహాత్మ యశనేకవిధము
లగుచు వెలుగొందు చుందు వీరయఖిలమందుఁ
జారుతరమాత్రి యోపుభుతచక్రవర్తి. 484

వ. మఱియు మహాభూతేంద్రియకారకచేతనాహంకారంబు లనుకల్పలంజేసియీ
జగంబుల కుత్సత్ప్రసిద్ధివిలయంబులఁ గావించుదు సముత్పత్తివిరుద్ధశక్తులు గల
పురుషునకు నమస్కరించెద నట్టిపరమపురుషుండ వయిననీవు నిజనిర్మితంబును
భూతేంద్రియాంతరికరణాత్మకంబును నైనయీవిశ్వంబు సంస్థాపింపం బూని. 485

- సీ. ఆదివరాహంబ శ వై యారనాతల, గత వై చనన్ను ¹ సరక్కటికతోడ
నుద్ధరించితి వట్టిరయదకాగ్రభాగంబు, నం దర్థి నున్నచే శ సనశివావ
యం దున్ననిఖిలప్రజావళి రక్షింపఁ, గోరి యీపుష్కరూపరధారి వైతి
వట్టిభూభరణుండ శ వై నసీ విపుడు ప, యోనిమి త్తంబుగా శ నుగ్రచరుడ
తే. వగుచు నన్ను వధించెదరననుచు బుద్ధిఁ, దలఁచుచున్నాడ విది విచిత్రంబుగాడ
విశ్వసంపాద్య నిరవద్య శ వేదవేద్య, భవ్యగుణసాంద్ర వై న్యభూపాలచంద్ర.
వ. కావున సీశ్వరగుణసర్గరూపం బైనమాయావిమోహితాంతకరణుల మైనమా
వంటివారలచే హరిభక్తులచేష్టితం బెఱుంగఁబడ దన్న హరిచేష్టితం బె
ఱ్ఱెఱుంగఁబడు నట్టిజితేంద్రియయశస్కరు లయినవారలకు సమస్కరింతు నను
చు నివ్విధంబునం గోపప్రస్ఫురితాధరుం డైనవృక్షుని నభినుతించి ధైర్యం బు
లంబించి వెండియు ని ట్లనియె. 487
- క. విమలా త్త నాకు నభయము, సమకూరెడునట్లు గాఁగ శ సన్నతే సీత్రో
ధము నుపశమించి కరుణిం, పుము నావిన్నపము వినుము శ పురుషనిధానా. 488
- క. ధర విరులు గండ కుండఁగ, సరసగతిం బూవుఁదేనె శ జవి గొనునిదిం
దిరవిభుకై వడి బుధుఁ డగు, పురుషుఁడు సారాంశ మాత్మభూని గ్రహించున్.
సీ. వినవయ్య త త్వదర్యను లైనయట్టిస, న్మునులచే నైహికాశముష్కికంబు
లైనఫలప్రాప్తి శ కర్థి కృష్యాద్యగ్ని, హోత్రాద్యపాయంబు శ లుర్విహిఁడ
దృష్టంబులును నాచరితములు నగుచుఁ దా, నెనయఁదగునుపాయర మెవ్వఁ డాచ
రించును వాడు ప్రారపించుఁ దత్ఫలమును, విద్వాంసుఁ డైనను శ వెలయ దీని
తే. నాదరింపక తనయంత శ నాచరించె, నేని నాయాసమే యగుఁ శ గాని తత్ఫ
లమునఁ బొందఁడు బహుళకాశలమున కైన, వినతగుణశీల మాటలుశ వేయునేల.
వ. అని మఱియు మహి యి ట్లనియె. 491
- చ. జలరుహగర్భచేత మును శ చాల సృజింపఁగఁ బడ్డయోషధుల్
కలుషమతిక ధృతవ్రతులు శ గానియసజ్జనభుజ్యమాన మై
²వెలయుటఁ జూచి యేన్మపతిరపీరులు మాన్యమిఁ జోరబాధలన్
బలుమఱుఁ బొందుచు న్న పరిరపాలిత నై కృశియించి వెండియున్. 492
- క. అనుపమమఖక ర్త్త్యయ, లనయము లే కుంట నే ననాదృత నగుచున్
జననాయక యీలోకము, ఘనచోరీభూత మగుటఁ శ గనుఁగొని యంశన్. 493
- క. సవనాదసిద్ధికోట కై, తవిలి తదీయాషధీవిరతతులను ధరణీ
ధవ యే నపుడు గ్రసించితి; నవియును నాయందు జీర్ణ శ మయ్యెఁ గడంకన్.
క. ఐను షాఖ నొకయుపాయం, బునఁ గ్రమ్మఁ బడయ వచ్చు శ భూవరచంద్రా
విను మది యెఱిఁగించెద నీ, కును వత్సలురాల నగుట శ గురుతరచరితా. 495

- క. అశయము నా కొకవత్సము, ననురూపనునోహవత్సు శ ననురూపకదో
గ్ధను గల్పింపుమ య స్త్రీయి, నను నీభూతముల కవనిశనాయక దానన్. 496
- క. పరంగ సభేష్పితములు బల, కరములు నగునన్నదుగ్ధకలితము లగుభా
సురకామంబులఁ బిదికెడ, సరనాయకచంద్ర వినుము శ నావచనంబుల్. 497
- చ. మనుజవశేణ్య యేను విషమస్థలి నై యిపు డున్నదానఁ గా
పున జలదాగమోదితపరయోనివహంబు తదాగమంబు వో
యినను దదంబువుల్ పుడమి శ నింకక యంతట నిల్చినట్లు గా
మనునిభ నన్న నిష్పడు సమస్థలి నై పెను పొండఁ జేయవే. 498
- క. అని యివ్విధమున నాభూ, వనితామణి వలుకుమధురశవచనంబులు దా
విని యనురాగము దనమన, మునఁ గడలుకొనంగ రాజరముఖ్యుం డంతన్. 499
- చ. మనువును ¹దూడఁ జేసి గరిరమృత్ నిజపాణితలంబు లీల దో
హనము గఁ జేసి యందు సకలతాపధులం బిదికెం గ్రమంబునం
దనరఁగఁ దద్విధంబునను శ దత్పృథువత్సల యైనభూమియం
దనయము వారువారును బ్రీయం బగుకోర్కులు వొంది రున్నతిన్. 500
- సీ. బలసి ఋషుల్ బృహశ్రుతిని వత్సంబు గా, నర్థించి తమయింద్రియంబులందు
నంచితచ్చందోమరయక్షీరమును దేవ, తలు సురరాజవత్సకము గాఁగఁ
గనకపాత్రమునందుఁ శ దనరునోజోబల, ²పీఠ్యామృతంబు నై శ వెలయుపయను
దైత్యదానవులు దైత్యశ్రేష్ఠుఁ డగుగుణ, శాలిఁ బ్రహ్లాదు వత్సంబుఁ జేసి
- తే. ఘనసురానవరూపమగ్ధంబు వరుస, నప్పరోజనగంధర్వు శ లలరి యపుడు
³దనర విశ్వావసువు వత్సరమునుగఁ జేసి, పద్మమయనిర్మితం బై నరపాత్రమందు.
- వ. మాధుర్యసౌందర్యసహితగాంధర్వక్షీరంబును బితృ దేవతలు సూర్యవత్సకంబుగా
నామపాత్రంబునందు గవ్యం బనుదుగ్ధంబును సిద్ధులు గపిలవత్సకంబుగా నాకా
శపాత్రమందు సంకల్పనారూపాణిమాదిసిద్ధి యనుక్షీరంబును విద్యాధరాదులు
తద్వత్సకంబును దత్పాత్రకంబునుం గా ఖేచరత్వాదివ్యాపారరూపక్షీరంబును
గింపురుషాదులు మయవత్సకంబుగా నాత్మపాత్రంబున సంకల్పనూత్రప్రభవంబు
సంతర్ధానాద్భూతాత్మ ⁴సంబంధియు నగుమాయ యనుక్షీరంబును యక్షరక్షో
భూతపిశాచంబులు భూతేశవత్సకంబుగాఁ గపాలపాత్రంబుగా కుధిరాసవం బను
దుగ్ధంబును సహిదండశూకసర్పనాగంబులు దక్షకవత్సంబు బిలపాత్రంబునుం
గా విషరూపక్షీరంబును గోవువులు గోవుషవత్సకంబుగా సరణ్యపాత్రంబునందుఁ
దృణం బనుక్షీరంబును గ్రవ్యాభమృగంబులు మృగేంద్రవత్సకంబును నాత్మకళే
బరతాత్రకంబునుం గాఁ గ్రవ్యం బనుదుగ్ధంబును విహంగంబులు సువర్ణవత్సకంబు

1 వత్సం. 2 పీఠస్వరూప మై. 3 వలను మెలయ విశ్వావసు శ వత్సం జేసి. 4 సంబంధిని
యగుబుద్ధి యనుక్షీరంబు.

గాని నిజకాయపాత్రంబులందుఁ గీటకఫలానికం బనుదుగ్ధంబును వచస్పతులు వట
వత్సకంబుగా భిన్నరోహహాపవయస్సును గిరులు హిమవద్వత్సకంబుగా నిజసాను
పాత్రలయందు నానాధాతువు లనుదుగ్ధంబునుంగా నివ్వినంబుచ సమ స్తచరాచర
వర్గంబు స్వముఖ్యవత్సకంబు స్వస్వపాత్రకంబునుం గా భిన్నహంబు లైనక్షీరం
బులఁ బిదికె నని చెప్పి మఱియును. 502

క. క్రమమున నిటు పృథ్వాదులు, దమతమకామితము లనఁగఁ ర దగుభిన్నశ్రీ.
రము దోహవత్సకభేదమునం దగఁ బిదికి రంత ర ధరణీధన్వజున్. 503

తే. సముచితానందమునుబొందినర్వకామ, దుఘయనందగుభూమినిఁ మహితఁగాఁగఁ
గోరి కైకొని నిజధనుగఱికోటిచేత, భూరిగిరికూటములఁ జూర్ణములు గఁ జేసి.

తే. చండదోర్దండలీల భూమండలంబు, సమతలంబు గఁ జేసి శశ్వత్సృసిద్ధి
నొంది యవ్వభుఁ డీలోకశ్రమందు నెల్ల, ప్రజకుఁ దండ్రియు జీవనప్రదుఁడు నగుచు.

తే. అక్కడక్కడఁ బూర్వంబునందు లేని, గ్రామపట్టణదుర్గఖర్యుటపుళింద
భేటకబరాలయప్రజపాటఘోష, వివిధనిలయము లర్థిఁ గావించె నంత. 506

క. వారును భయవిరహితు లై, బోరనఁ దత్తన్నివాసములయందు సుఖ
శ్రీరుచి నొప్పుచు నుండిరి, వారక యాపుఘనిఁ బొగడ ర వశమె ధరిత్రిన్.

శ్రీ. అని చెప్పి మునినాథుఁ ర డైనమైత్రేయుఁ డ, వివిదురున కిట్లను ర వేడ్కతోడ
ననఘాత్తు రాజర్షి ర యైనవైన్యం డశ్వ, మేధశతంబు సరస్వేధతోడఁ

గావితె నని దీక్ష ర కైకొని ప్రతినిష్ఠఁ, దివిరి బ్రహ్మవర్తర దేశమందు
నలరుమనుక్షేత్రమందు సరస్వతీ, నదిపాంతఁ దా మహాశన్నతి నొనర్చు

తే. సవనకర్మక్రియకు నతిశయవిశేష
ఫలము గలిగెడి నని బుద్ధిఁ ర దలఁచి యచట

వరుసఁ గావించునతిశయాధ్వరమహాత్మ
వము సహింపక యుండె నశ్రయ్యమరవిభుఁడు. 508

—ఇట్లు పృథుచక్రవర్తియశ్వమేధంబున నింద్రుం డశ్వము నపహరించుట. ఇట్లు—

శ్రీ. అట్టియధ్వరకర్తృమందు సాక్షాద్భగ, వంతుఁడు, హరి రమేశ్వరుఁడు లోక
గురుఁడును సర్వాత్మశ్రకుండును విభుఁడును, సీరజభవభవారన్వితుఁడు లోక

పాలకనిఖలసురపర్వానుగుండును, యజ్ఞాంగుఁ డఖిలాధ్వరరాదివిభుఁడు
గంధర్వ ముని సిద్ధగణ సాధ్య విద్యాధి, రాష్ట్రో దైత్య గుహ్యళి దాన

తే. వాదిజేగీయమానుఁ డరత్వలఘుయశుఁడు, ప్రకటనందసునందాదిపార్షదుండు
కపిలనారదసనకాదిరక ప్రముఖ్య, మహితయోగీంద్రసంస్తాయమానుఁ డజుఁడు.

వ, మఱియుం బరమభాగవతసేవితండును నారాయణాంశప్రభవుండును నైనపృథు
చక్రవర్తికి భూమి, హవిరాదిదోగ్రి యయ్యును సర్వకామదుఘయై సమ స్తపదా

ర్థంబులం బిదుకుచుండె మఱియుఁ దరువులు ఘనతరాకారంబులు గలిగి మకరంద

స్రావు లగుచు నిక్షుద్రాక్షాదిరసంబులును దధిక్షీ.రాజ్యతక్రపానకాదికంబులును వర్షింప నవియెల్ల నదులు నహించె సముద్రంబులు హిరాదిరత్నవిశేషంబుల నీ నుచుండె బర్వతంబులు భక్త్యభోజ్యలేహ్యచోష్యంబు లనుచతుర్విధాన్నంబులు గురియు చుండె లోకపాలనమేతు లై నసకలజనంబులు నుపాయనంబులు దెచ్చి యిచ్చు చుండి రిట్టిపరిపూర్ణవిభవాభిరాముం డై యధోక్షజనేవాపరాయణుం డగుప్రభుచక్రవర్తి యేకోనశతాశ్వమేధంబులు సన్నేధంబునం గావించి నూజన యాగంబునందు యజ్ఞపతి యైనపుండరీకాక్షుని యజించు చుండం దదీయపర మోత్సవంబు సహింపం జాలక.

510

క. అమరేంద్రుడు ఘనరోషోద్గమం దై పాపండువేషకలితతిరోభా వమునం దన్తఖిపశువుం, గ్రమ మేది హరించి చనియె శ గగనంబునకున్.

511

వ. అట్లు సనునప్పుడు.

512

క. అనఘుం డగునత్రిమహా,మునిచోదితుం డగుచుఁ బృథునిరపుత్రుఁడు బాణా సనతూణీరధరుం డై, యనిమిషపతివెనుకఁ జనియె శ నతిదర్పమునన్.

513

వ. అట్లు సని చని ముందట.

514

సీ. యజ్ఞ సాధనపశురహరణుని వధియించు,ధర్మంబునందు నశధర్మ మనెడి బుద్ధిఁ బుట్టఁగఁ జేయె శ భూరిమాయావేష,ధారి యై యరుగునుశ్రాముఁ గదిసి నిలు నిలు మని యార్చి శ విలుగుణధ్వని సేసి, ఘనజటాభస్తాస్థికలిత మయిన మూర్తిఁ గనుంగొని శ మూర్తీభవించిన, ధర్మంబ కా బుద్ధిఁ శ దలఁచి యమర తే. నాయకునిమీఁద సాయకశమేయఁ జాల,కున్నఁ గనుంగొని యత్రివిరద్వన్నుతుండు వై న్యజాన కనె వానపురవలను సూపి, మనములోపల రోషంబు శ మల్లడింప.

515

క. విను మితఁడు యజ్ఞహంతయు, ననిమిషనికరాధముండు శ నగునింద్రుఁడు గా వున నితని జయింపుము సీ, వని ముమ్మా టుచ్చరింప శ నవ్వైన్యజుఁడున్.

516

మ. వినువీడిం జనుదేవవల్లభునిపై శ వీరుండు గ్రోధాంతరం గనిరూఢిక్ మృగరాట్కిశోరము మహాశగంధద్విపేంద్రంబుమీఁ దను లంఘించువిధంబునం బడిన నారతం డశ్వచారైక్యసా ధనరూపంబుఁ దదశ్వమున్ విడిచి యంతతర్థానముం బొందినన్.

517

క. వీరుఁడు పృథుభూపాలకు,మారుఁడు నిజయజ్ఞపశువు శ మరలం గొని దు ర్వారబలుఁ డగుచు జనకుని,భూరిసవనరాజపుణ్యభూమికి వచ్చెన్.

518

వ. అయ్యవనరంబున నచ్చట నున్నపరమర్షి పుంగవు లతనియద్భుతకర్తృంబు గనుం గొని యాశ్చర్యంబు నొంది యతనికి జతాశ్వుం డనునన్వర్థనామంబు వెట్టి యున్న సమయంబున.

519

చ. మోక్షియును-దేవతాపతి తరమగపటలంబు జనింపఁ జేసె యె వ్వరుఁ దనుఁ గాన కుండ ననిశావరణఁ గాంచనపాశబద్ధ మై

సురుచిరయాపదారుపరిశోభిత మైనహయంబుఁ గొంచుఁ

చ్చెర వినువీది నేఁగఁగ ఋషిప్రవరుం డగునత్రి సెప్పినన్.

520

క. విని పృథుభూవరతనయుఁడు, ఘనబలమునఁ జని కపాలశిఖిచ్ఛాంగము లో

లిని ధరియించి రయంబునఁ, జనునింద్రునిఁ గాంచి నొంపఁ ర జాలక యంతన్.

ఉ. క్రమ్మఱ నత్రిచేఁ దెలుపఁ ర గాఁ బడి వైస్యతమాభవుండు లో

షమ్మునఁ దోకఁ ద్రొక్కినభుజంగమపుంగవుఁ బోలి యుగ్రుఁడై

యమ్మరిఁబోసినం గని సురరాధిపుఁ డెప్పటియట్లఁ బాఱె న

శ్వమ్మును రూపమున్ విడిచి ర చాలఁ దిరోహితుఁడై రయంబునన్.

522

వ. అట్లు సనినం బశువుం గొని మరలి యవ్వీరోత్తముండు పితృయజ్ఞశాలకుం జను

డెంచె నంత.

523

సీ. హరిహాయం డధ్వరహాయహరణార్థమై, మించి కైకొని విసర్జించినట్టి

భూరియమంగళశ్రభూతమాయారూప,ములను ¹ధరించి ర మూఁజనులు

పాపండుచిహ్నముల్ ర పరఁగుట వారలు, జగత్పై నగ్నవేషములు గలుగు

జైనులు భూరికారమాయవస్త్రంబులు, ధరియించుబాద్ధులుఁ ర దగ జటాస్థి

తే. భస్మధారులు నయినకారపాలికులును, ననఁగ వెలసిరి లోకంబులందుఁ జాలఁ

దలఁప ధర్మోపమం బనఁ ర దగునధర్మ,మందు నభిరతి వొడమినశయజ్ఞజనులు.

వ. తదీయచిహ్నంబులు పారంపర్యంబు గా ధరియింపం దొడంగిరి తద్వృత్తాంతంబు

భగవంతుం డయినపృథుచక్రవర్తి యెఱింగి కుపితుం డై యుద్యతకార్ముకుం

డగుచు నింద్రునిమీఁద బాణంబు నేయ నుద్యమించిన ఋత్విక్కులు శక్రవధో

ద్యుక్తుండు నసహ్యరంహుండు నయినపృథుచక్రవర్తిం గనుంగొని యిట్లనిరి.

క. జననాయక యజ్ఞములం, దనుపమవిధిచోదితంబు ర లనఁ దగుపశుబం

ధనహింస²ల కా కితుల, ఘనదీప్తితునకు వధింపఁ ర గా దండ్రు బుధుల్.

526

వ. కావున నీ విపు డింద్రవధోద్యోగం బుపసంహరింపుము భవదీయధర్మవిరోధి

యైనయట్టియింద్రుని.

527

క. జనపాల వీర్యవంతము, లనఁ దగుమంత్రములచేత ర నాహ్వనము సే

సిన నతఁ డిచటికి వచ్చును, జనుడెంచినయమరవిభుని ర సరభనత దగన్.

528

క. ధృతి సెదరఁ బట్టి శిఖ కా,హుతిఁ గా వేల్పెదము దాన ర నుర్వీవర నీ

వితతమహోహతవీర్యోన్నతుఁడై చెడి పోవు నమరరనాథుం డంతన్.

529

వ. అని పృథుని వారించి ఋత్విగ్దనంబులు గుపితస్వాంతు లై హస్తంబుల స్రుక్కు

వంబులు ధరియించి వేల్పునమయంబునం జతుర్ముఖుండు సనుడెంచి ఋత్విజులం

గనుంగొని యిట్లనియె యజ్ఞంబులందు యజింపంబడుదేవత లెవ్వనియంశంబు

లెవ్వండు యజ్ఞనామకం బగుభగవదంశం బగు నట్టియింద్రుండు మీచేత వధా

ద్వైతం గాఁ జీతండు భగవదంశసంభవుం డగుట నీయజ్ఞకర్తృవిధ్వంసనేచ్ఛుఁ
డయి కావించుధర్మవ్యతికరంబులు సూచు చుండ వలయుం గాని ప్రతికార
బులు గర్తవ్యంబులు గావు పృథుకీర్తి యగునీపృథునకు నేకోనశతం బగునధ్వం
ప్రయోగఫలంబు సిద్ధించుం గాక యని పృథుచక్రవర్తి కి ట్లనియె. 531

సీ. మనుజేంద్రమోక్షధర్మము నెఱింగిననీకు, నవనముల్ సేయుట శ సాలు వినుము
నేవిధంబున నైన శ దేవేంద్ర మనమునఁ, నైకొని రోషంబు శ గదురకుండ
వర్తింప వలయును శ వాసవుండును నీవుఁ, బూని సుశ్లోకులు శ గాన మీకు
మంగళం బగుఁ గాక శ మానవనాథ నీ, చిత్తంబులోపలఁ శ జింతఁ దొఱగి
తే. మించిమద్వాక్యముల నాదరించివినుము, దైవహతమగుయజ్ఞంబుఁగదగిలిచేయు
కొఱకు భవదీయచిత్తంబు శ గుంది రోష, కలుషితం బైన నజ్ఞానశకలిత మగును.

వ. భవదీయయజ్ఞహననార్థం బశ్వహరణం దైవయింద్రుండు దేవతలలోన దురా
గ్రహం డగుటంజేసి యతనిచేత నిర్మింపంబడి చిత్రాకర్షకంబు లైనయీపా
పండధర్మంబులచేత ధర్మవ్యతికరంబు గలుగుం గాన యాయజ్ఞంబు పాలింపు
మని మఱియు ని ట్లనియె. 532

సీ. అది గాక వినుము వేరనాపచారంబునఁ, బూని విలుప్తంబు శ లై నయట్టి
యలఘునానాసమరయానుధర్మంబులఁ, బరిపాలనము సేయఁ శ బరఁగి వేను
దేహంబువలనను శ దివిరి జనించి యు,న్నాడవు నారాయణాంశజుడవు
గావున నీనరశకలితలోకంబునఁ, బుట్టిన తెఱఁగు నీరబుద్ధిఁ దలఁచి

తే. యెవరిచే నేమిటికి సృజరయింపఁబడితి, వట్టియాబ్రహ్మసంకల్ప శ మవనినాథ
తప్ప కుండంగఁ బాలింపు శ ధర్మగతిని, జారుశుభమూర్తి యోపృథుశచక్రవర్తి.

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె నుపధర్మమాతయుం బ్రచండపాపండమార్గంబు నైన
యీయింద్రకృతం బగుమాయను జయింపు మని వనజసంభవుం డాన తిచ్చినం
బృథుచక్రవర్తియుఁదదాజ్ఞాపితం దై దేవేంద్రునితోడ బద్ధసఖ్యుం డయ్యె నంత
నవభృథానంతరంబున. 534

చ. సురుచిరలబ్ధదక్షిణలశసాంపునఁ బొంపిరి వోయి భూసురుల్
వరుసను బెక్కుదీవన లశవారణ నిచ్చిరి సర్వదేవతల్
భరితముదంతరంగములఁ శ బాయనివేడ్క వరంబు లిచ్చి రా
నరవరుఁ దైనవై న్నునకు శ నందితకీర్తికిఁ బుణ్యమూర్తికిన్. 535

వ. అంత నచ్చటిజనంబు లి ట్లనిరి. 536

తే. అనఘ నీచేత నాదృతు శ లైరి సర్వ, జనులు మఱి దానమానోపశాచారములను
చిత్తుకదేవర్షి మానవరవితతి పూజ, నొంది యంచితమోదంబు శ నొందె నయ్యె.

— శారాయణుండు పృథుచక్రవర్తి ననుగ్రహించుట. —

వ. అని పలుకునమయంబున యజ్ఞభోక్తయు యజ్ఞవిభుండును భగవంతుండు నైన

సర్వేశ్వరుం డింద్రసమేతుం డై యచ్చటికిం జనుడెంచి యాప్యభున కిట్లనియె.
క. జనవర భవదీయం బై, జననుత మగునశ్వమేధశతమున కిపు కీ
యనిమిషపతి భంగము సేసినకతన త్తమాపణంబు నేసెడి గండు. 539

వ. కావున నితని త్తమింపుము సత్పురుషు లగువారు దేహాభిమానులు గా కుండు
టంజేసి భూతంబులయెడ ద్రోహం బాచరింప రట్లగుటంజేసి నివంజిమహాత్ములు
దేవమాయామోహితులై పరోపతాపంబులు సేసిరేని దీర్ఘతిరం బైనవృద్ధజన
సేవ వ్యర్థంబు గాదె యదియునుం గాక యాశరీరం బవిద్యాకామకర్మంబులచేత
నారబ్ధం బని తెలిసినభూతద్రోహి గానిపరమజ్ఞాని యీదేహంబునందు చనుష
క్తుండు గాకుండుట సహజం బన దేహోత్పాదితంబు లైచగృహదారాదులయం
దు మమత్వంబు లేకుండుటం జెప్ప నేల యిట్టిదేహంబునం దున్నయాత్మ యేకం
బును శుద్ధస్వరూపంబును స్వయంజ్యోతియు నిర్గుణంబును గుణాశ్రయంబును
వ్యాప్యవ్యాపకంబును ససంవృతంబును సాక్షిభూతంబును నిరాత్మంబును నగు
దీని దేహంబుకంటె వేఱుగా నెవ్వండు డెలియు వాడు మత్పురుం డగుటంజేసి
దేహధారి యై యుండియుఁ దద్గుణంబులం బొరయక వర్తించు మఱియు నెవ్వం
జేని స్వధర్మాచారపరుండును నిష్కాముండును శ్రద్ధాయుక్తుండు నై న న్నెల్లప్పు
డు భజించు నట్టివానిమనంబు క్రమంబునఁ బ్రసన్నం బగు నట్లు ప్రసన్నమన
స్కుండును ద్రిగుణాతీతుండును సమ్యగ్దర్శనుండును నై నయతండు మదీయన
మవస్థానరూపశాంతి నొందు నదియ కైవల్యపదం బనంబడుఁ గూటస్థం బైన
యీయాత్మ యుదాసీనభూతం బైనను దీనిద్రవ్యజ్ఞానక్రియామనంబులకు నీశ్వ
రుం గా నెవ్వండు డెలియు వాడు భవంబు నొంద కుండు నీసంసారంబు ద్రవ్యక్రి
యాకారకచేతనాత్మకం బగుటంజేసి ప్రభిన్నదేహోపాధికంబు గావునఁ బ్రాప్తం
బు లైనయాపత్సంపదలయందు మత్పురు లైనమహాత్ములు వికారంబు నొందరు
గావున నీవు సుఖదుఃఖంబులయందు సమచిత్తుండవును సమానోత్తమమధ్యమా
ధముండవును జితేంద్రియాశయుండవును నై వినిష్పాదితాఖిలామాత్యాదినయు
తుండ నై యఖిలలోకరక్షణంబు సేయు మని వెండియు నిట్లనియె. 540

నీ. పార్థివోత్తములకుఁ శ బ్రజల రక్షించుట, పరమధర్మం బగు శ నరవరేణ్య
ధరణీశులకుఁ బ్రజాశపరిపాలనంబునఁ, బూని లోకులు సేయరపుణ్యమందు
షష్ఠాంశ మర్థిని శ సంప్రాప్త మగు నట్లు, ప్రజలఁ బోషనిరాజు శ ప్రజలచేత
సమహృతసత్పుణ్యుఁ శ డై వారు గావించు, ఘనపాపఫలముఁ దా శ ననుభవించు
తే. గాన నీవును విప్రవశరానుమతము, సాంప్రదాయికవిధము నై శ జరగుధర్మ
మహిమఁ జేపట్టి యర్థకామములఁజెందు, సమత సమ్మూటియందు నాశన క్తిలేక.

వ. ఇవిధంబున.
క. జనులకు ననురక్తుండ నై, జననాయక నీవు ధరణి శ సమచిత్తుండ నై

- యనయముఁ బరిపాలించిన, సనకాదులఁ గాంత రాత్మసదనమునందున్, 543
- న. అని వెంజీయు నిట్లని యాన తిచ్చె. 544
- సీ. భూవర యోగత్రపోమఖంబులచేతఁ, గైకొని సులభుండఁ శ గానియేను
సమచిత్తులై ససరజ్జనులచి త్తంబుల, వర్తించు చుండెడిరవాఁడ నగుటఁ
జేసి తావకశమశీలవిమత్సర, 1 కీర్తనముల వశీకృతుండ నైతి
నే సేకు నొకవరం శ బిచ్చెద వేడుము, నావుడు విని మేదిగనివరుండు
- తే. లోకగురుఁ డైనయప్పండరీకనయనఁ, డాన తిచ్చినమృదులలిరతామృతోప
మాసవాక్యములాత్మీయశమ స్తకమునఁ, దాల్చినమౌదితాత్మఁడై శధరణివిభుఁడు,
క. తనపాదములకు భక్తిక, వినతుం డై యాత్మకర్తవితతికి లజ్జం
దనరుచు నున్నసురేంద్రునిఁ, గనుఁగొని సత్ప్రేమ మొదవఁ శ శౌఁగిటఁ జేర్చెన్.
వ. ఇట్లు శౌఁగిటం జేర్చి గత ద్వేషం డై యున్నయనంతరంబ. 547
- మ. భగవంతుండును విశ్వరూపకుఁడు నై శ భాసిల్లునవ్విష్ణుఁ డా
జగతీనాథకృతార్చనానతులచే శ సంప్రీతచేతస్కుఁడుక
నిగృహీతాంఘ్రి సరోరుహద్వయుఁడు నై శ నిల్చెం బ్రయాణాభిము
ఖ్యగరిష్ఠాత్మకుఁ డయ్య నాపృథునిపైఁ శ గారుణ్య మే పారఁగన్. 548
- వ. ఇట్లు దనమీఁదియనుగ్రహంబునంజేసి విలంబితం డగుటయు నయ్యాదిరాజ
న్యం డైనపుఘచక్రవర్తి యమ్ముకుండనందర్యనానందబాష్పజలబిందుసంవోహ
కందళితనయనారవిందుం డై యవ్విభుమూర్తిం గనుఁగొని కనుఁగొన లేక గద్గ
దకంఠం డై పలుక లేకయుండియు నెట్టకేలకుఁ దనహృదయంబున నద్దేవుని నుప
గూహనంబు గావించి తన్నూర్తి ధరియించి కన్నులం దొరఁగునానందబాష్పం
బులు దుడిచికొని విలోకనంబు సేయుచు సత్ప్రవృద్ధిగోచరుండును గరుడస్కంధ
విన్యస్తహస్తుండును వసుధాతలస్థితపాదకమలుండును నై యెప్పనద్దివ్యపురుషున
కిట్లనియె. 549
- క. వరదా యీశ్వర నిను సత్పురుషుఁడు దేహాభిమానభోగములకు నీ
వర మెట్లు గోరు నిహసుఖ,వరములు నారకుల కైన శ వజ్రలవె చెవుమా. 550
- చ. ఘన మగు దేవ యీవరమె శ కాదు మహాత్మక వాగ్వినిర్గతం
బనఁ దగుతావకీనచరణాంబుజచారుమరందరూప మై
తనరినకీర్తియుక విని మురదంబును బొందఁగ లేనిమోక్ష మై
నను మదిఁ గోర నొల్ల నఘరనాశ రమేశ సరోజలోచనా. 551
- క. అది గాన పద్మలోచన, సదమలభవదీయఘనయశశము వినుటకు నై
పదివేలచెవులు కృప ని, మ్మదియే నా కభిమతంబు శ నగును ముకుందా. 552
- చ. అనఘ మహాత్మ వాగ్గళిత శ మైనభవత్పదపంకజాతనం

జనితసుధాకణానిలవశంబున విస్మృతతత్త్వమాన్వన
ర్తను లగుదుష్టయోనులకుఁ శ్ర గ్రమ్మఁ దత్త్వముఁ బూపఁ జాలుఁ గా
వున నిది దక్క నన్యవర శ మొల్లఁ బయోరుహపత్త్రిహితనా.

553

సీ. వినుతమంగళయశోరవిభవ సర్వేశ్వర, యిందిర గుణసంగ్రహేశ్వరజేసి
యే నీదుశివతరం శ బైననత్మీర్తిని, నర్థిమై వరియించె శ నట్టికేర్తి
చతురసత్పురుషసంగతము గల్గుచు నుండ, భృతీ నెవ్వఁడని యాదృచ్ఛికమునఁ
జేసియు నొకమాటు శ చెవులార విన్నవాఁ, జనయంబును గుణజ్ఞుఁ శ జయ్యేనేని
తే, విరతి నేరీతిఁ బొందును శ ధరణిఁ బశువుఁ, దక్కఁ దక్కినతజ్జంతు శ దనుజభేది
గాన యుత్సృకమతి నైననయేను లక్ష్మీకరణే నిన్ను భజింతు నోరపరమపురుష.

వ. ఇట్లు భవదీయసేవాతత్పరుల మైనయిందిరయు నేను నేకపదార్థాభిలాషంజేసి
స్వర్థమానుల మగు చున్నమాయద్దఱకును బర్తాయసేవంజేసి కలహంబు లే
కుండ ని మ్మట్లు గాక భవదీయచరణసరోరుహసేవాసక్తమనోవిస్తారుల మగుటం
జేసి యేన యేన మున్ను భజియింతు ననుతలంపులం గలహం బయిననుం గా
నిమ్ము దేవా యని వెండియు ని ట్లనియె.

554

సీ. జగదీశ దేవ యుష్మత్పదకైంకర్యపరతఁ దనర్పునాగరతనూజ
కృత్యంబునందు నరకిల్పిషబుద్ధి నేఁ, బ్రీతిఁ గోరుట జగద్గన్తాత యైన
యారమానతితోడ శ వైర మవశ్యంబుఁ, గల్గు నై నను దయాకార నివు
దీనవత్సలుఁడవు శ గాన స్వల్పంబును, నధికంబు సేయుదు శ వట్లు గాన

తే. భవ్యచరిత నిజస్వరూపంబునందు, నభిరతుఁడ వైననీవు న శ న్నాదరించు
పదిది నిందిర నాదరింపవు మహాత్మ, భక్తజనలోకమందార శ భవవిదూర.

555

వ. ఇట్లగుటంజేసి సత్పురుషు లైనవారలు నిరస్తమాయాగుణసముదయంబు గల
నిన్ను భజియింతురు వారలు భవత్పాదానుస్తరణహాపం బయినప్రయోజనంబు
దక్క నితరప్రయోజనంబుల నెఱుంగరు దేవా సేవకజనంబులను వరంబులు
వేడు మని జగద్విమోహనంబు లైనవాక్యంబులు పలుకుదు వట్టిభవదీయవాక్య
తంత్రీవిబద్ధులు లోకులు గా కుండిరేని ఫలకాము లై కర్తవ్యంబుల నెట్లు లాచరిం
తు రీశా భవదీయమాయావిమోహితు లై జను లేమికారణంబున నీకంటె నిత
రంబులఁ గోరు చుందు రిట్లగుటంజేసి తండ్రి దనంతన బాలహితం బాచరించు
నట్లు మాకు నీవ హితాచరణం బాచరింప నర్హుండ వని పలికిన నాదిరాజుర్ని యైన
పృథుచక్రవర్తియర్థవంతంబు లయినవచనంబులు విని విశ్వద్రష్ట యగునారాయ
ణుండు సంతుష్టాంతరంగుం డై యి ట్లనియె మహారాజా దైవప్రేరితుండ వై నా
యెడ నిట్టిబుద్ధి గలుగుటంజేసి యచలాచలంబగుభక్తిబాడము దానిచేదు స్తరం
బగుమదీయమాయం దరింతువు నీవు నాచే నాదిష్టం బగుకృత్యం బప్రమత్తుండ

వగుచు నాచరించిన సకలశుభంబులం బొందుదువు మదీయభక్తజనంబులు స్వ
గ్ధాపవర్గనరకంబులం దుల్యంబులు గా నవలోకింతురు గావున నీయధ్యవసాయం
బు నట్టిదియ మఱియు మదీయాదేశంబున దు స్త్యజం బగురోషంబును ద్యజంచి
నాయెడ భక్తిసలిపితివి గాన యిదియె నాకుఁ బరమహర్షదం బగు నని యభినం
దించి యనుగ్రహించి యతండు గావించుపూజలు గయింకొని గమనోన్ముఖుం
డయ్యె నయ్యవసరంబున. 557

సీ. నర సిద్ధ చారణ శ సుర ముని గంధర్వ, కిన్నర పితృ నాధ్య శ పన్నగులును
నఖిలజనంబులు శ హరిపార్శ్వవర్తులు, నానందమగ్నాంగు శ లగుచు వేడ్క
యజ్ఞేశచింతనుం శ డై నయాపృథువుచే, సత్కారములఁ బొంది శ సమృద్ధమునఁ
జనిరి నిజాధివాశములకు భగవంతుఁ, డై ననారాయణుం శ డచ్యుతుండు

తే. తగ నుపాధ్యాయసహితుఁ డై శ తనరుప్పథుని
విమలమతు లయి చూచుచు శ సమరవరులు
దన్ను జయజయకలితశశబ్దములఁ బొగడఁ
జనియె నప్పడు వైకుంఠశనదనమునకు. 558

వ. అంతఁ బృథుచక్రవర్తియు నింద్రియాగోచరుం డయ్యును దర్శితాత్మండును దేవ
దేవుండును నయినవాను దేవునకు నమస్కరించి నిజపురంబునకుం జనుడెంచునను
యంబున మా క్షికకుసుమమాలికాదుకూలస్వర్ణతోరణాలంకృతంబును లలితను
గంధధూపవిలసితంబును రత్నమయరంగవల్లికావిరాజితంబును ఫలపుష్పలాజా
క్షతదీపమాలికాస్తంభపూగపోతాభిరామప్రతిగృహప్రాంగణంబును మృగమద
ఘనసారచందనాగరువాగపూరసంస్థితైర్థ్యావలీవిభాసితంబును దరువల్లవాభి
శోభితంబును నై నపురంబుఁ బ్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనుడేర మండిత
రత్నకుండలమణిమరీచులు గండఫలకంబులం దాండవంబులు నలుపం బురకామి
నులు గనకపాత్రవిరచితంబు లయినయశేషమంగళశనీరాజనంబుల నివాళింప శం
ఖదుందుభిప్రముఖతూర్యఘోషంబులును ఋత్విజ్ఞి కాయాశీర్వచనంబులును జె
లంగ వందిమాగధజనసంస్తూయమానుం డగుచు విగతగర్వం డై యంతగపు
రంబుం బ్రవేశించి యనంతరంబ, 559

సీ. సమధికమతిఁ జొరశ్రవణజానపదులచే, దనరారువివిధపూజనము లొంది
రాజు సంతృప్తాంతరంగుండుఁ బ్రియవర,ప్రదుఁడు నై వారల శ బహువిధములఁ
బూజించె నివిధధారలున మహాత్తరము లై, నట్టికర్మంబుల శ నాచరించు
చును నిరవద్యచేర్రుం డై మహాత్తముఁ, డన నొప్పనాపృథుశమనుజవిభుఁడు

తే. మించి భూమండలంబుఁ బాలించి విశద,యశము సర్వధరాచక్రమందు నిలిపి
చారుశుభమూర్తి రాజన్యరచక్రవర్తి, పరమమోదమునఁ బరమశ్రవణమునొందె,
క, అని మైత్రేయమహాముని, యనఘుండు విదురునకుఁ జెప్పె శ నని శుకుఁ డభిమ

న్యూనినుతునకుఁ జెప్పినదెఱుఁ. గవి చూపుచును సుష్టై కౌశలకాములతోడనొ, 561

అథా పృథుచక్రవర్తి సభాసమలకు సద్ధర్మము మపదేశించి బ్రాహ్మణప్రకంఠ నేయుట. అథా-

వ. అ ట్లెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె నిష్పింబున నాచిరాజన్యః తైవపునుచ
క్రవర్తియశేషగుణవిజృంభితంబును నిష్పింబును సుష్టై కౌశలకాములతోడనొ, 562
యశంబును బ్రకటంబుగాఁ జేయఁ జాలుమైత్రేయునొ జూచి వివరణాచరణం
డైనవిదురుం డి ట్లనియె.

సీ. మునినాథ విను పృథురజనపాలచంద్రుండు, సౌభ గొప్ప మేదిసిరెనురులచేత
రాజ్యాభిషేకసంరపూజ్యుడై దేవతా, గణముచే లభ్యార్హగృణుండు సగుచు
వైష్ణవతేజంబు శ వల నొప్ప ధరియించి, యన్తి నేయేకర్త మాచరించె
నది నాకు నెఱిగింపు శ మనఘాత్తి భూమి యే, చూడె గవాకృతిరూప యెవని

తే. విక్రమోద్దిష్ట మై యొప్పిర వెలయునట్టి, కర్తమున నిష్ఠ రాజన్యగణముబ్రదుకు
నట్టిపృథుకీర్తి ధరలోన శ నతివివేకి, దవిలి యెవ్వఁడు విన కుండు శ ధన్యచరిత.
క. నావుడు విని మైత్రేయుం, డావిదురునిఁ జూచి పలికె శ నతివినయమునం
బావనచరితుండు పృథుండు ధ, రావరనుతుం డలఘుయశుండు శ ప్రమదం బలరన్.

సీ. రంగదుత్తుంగతరంగగంగాయము, నామధ్యమందు నురన్నతి వసించి
కై కొని ప్రారబ్ధకర్తృక్షయార్థ మై, యఖిలపుణ్యంబుల శ ననుభవించు
చును సర్వదేశంబులను దనయాజ్ఞ య, ప్రతిహతసత్ప్రతాపమునఁ జెల్లఁ
బూని సప్తద్వీపములకుఁ దా నొక్కండ, వైష్ణవభూసురారవలికి దక్కఁ

తే. దక్కుఁగల్గినప్రజకెల్ల శ దండధరునిఁ, బోలి వర్తించుచును గొంతశకాల మరుగఁ
దవిలి యొకనాఁడు దీర్ఘసత్త్రింబుసేయ, నర్థిఁగై కొని దీక్షితం శడయ్యె నందు.
తే. రాజఋషి దేవఋషిపితృబ్రహ్మఋషులు, జనవరునిచేతవిహితపూజనములొంది
సమధికై శ్వర్యగతి నున్నరసమయమునను, జిరశుభాకారుఁ డారాజశ్రేఖరుండు.

సీ. ఉన్నతోన్నతుండు సరముత్తుంగభుజుండు స, న్నహనీయతరశోభరమానముఖుండుఁ
జారుసంపుల్లకంఠజారుణేక్షుండు సు, నాసాపుటుండు మంగదస్మితుండు
వక్రసూక్ష్మస్నిగ్ధరవరసీలకేశుండుఁ, గమనీయరుచికంబురకంధరుండు
సుభగవిశాలవశతుండును ద్రివళిశో, భితమధ్యభాగుండుఁ శ బృథునితంబ

తే. మండలుండు నావర్తసరమాననాభి
వివరుండును గాంచనస్తంభరవిలసదూరు
రాజితుండును సరుణచరణుండు లలిత
నవదుకూలోత్తరీయుఁ డురన్నతయశుండు.

వ. మఱియు నియమనిమిత్తంబునం బరిత్యక్తభూషణుం డగుటంజేసి వ్యక్తాశేషగా
త్రశ్రీకుండును గృష్ణాజినధరుండును శ్రీమంతుండును గుళహస్తుండును గృతో
చితుండును శిశిరస్నిగ్ధతారాక్షుండును నై సపృథుచక్రవర్తి సభామధ్యంబునం

దారాగణమధ్యవిభాసితండును సకలజనాహ్లాదకరుండును నగుసుధాకరుండును
బోలె వెలుంగుచు లేచి నిలు చుండి సదస్యసంతోషదాయకంబులును జిత్రపథ
విరాజితంబులును బ్రసన్నంబులును బరిశుద్ధంబులును గంభీరార్థంబులును నవ్యా
కులంబులును నై నభాషణంబుల ని ట్లనియె. 568

క. వినుఁడీ సభ్యులు ధర్మము, ననయము నెఱుంగంగఁ గోరునట్టిజనుఁడు దాఁ
దనతలఁపునఁ గలయర్థముఁ, జను నెఱిఁగింపంగ ధీరసత్పురుషులకున్. 569

సీ. ఏను నీలోకవిరతానంబు నెల్లను, శాసించి భూప్రజాశాంతతులను
దత్తద్విహితవృత్తిరదానంబులను జేసి, రక్షింప వివిధమర్యాదఁ దప్పి
పో కుండ నిలుపుట శ కై కమలజుచే ని, యోగింపఁబడితి ని శ ట్లొనరి యుంట
నిట్టిప్రజాపాలనాద్యనష్టానవ, శంబునఁ బ్రాకృర్మసాక్షి యీశుఁ

తే. డెట్టివానికి సంతృప్తి శ నెనఁగు చుండు, నట్టివానికి నేలోక శ మండ్రు బుధులు
గామదుఘములు నై నలోకములు నాకు, సరవిఁ గలుగు ననుష్ఠానశపరుఁడనగుట.

వ. ఇట్లు ప్రజలను ధర్మంబులయందు ననుశాసింపక యర్థకాముండై వారివలన నప్ప
నంబులు గొనె నేని వారలపాపంబు దనకుఁ బ్రాపింపం దేజోహీనుం డై భూవి
భుండు సెడుఁ గావునం బ్రజలు భూపతిహితార్థంబునకు స్వార్థంబునకు ననూ
యారహితు లై వాసుదేవార్పణబుద్ధిం జేసి ధర్మంబు నెప్పుడు నాచరింప వలయు
నిదియు నన్ను ననుగ్రహించుట యదియునుం గాక పితృదేవర్షితుల్యు లగుమీర
లనుమోదించి క ర్తయు ననుశాసకుండు ననుజ్ఞాతయు నయిననాకుఁ బరలోకం
బున నేఫలంబు గలుగు నట్టిఫలంబునకు సదృశం బైనకర్తం బాచరింప వలయు
న ట్లయిన సంతోషంబు నొందుదు ననిన వార లారాజేంద్రున కి ట్లనిరి. 571

క. జననాయక ప్రజ లిర వొం, దినధర్మము లెల్ల వాసురదేవార్పణబు
ద్ధిని జేయ వలయు నంటివి, యనయంబును వాసుదేవుఁ శ డనఁ గలఁడె మహిన్.

సీ. అన విని వారికి శ మనుజేశుఁ డను నర్హ, తములార వినుఁ డయ్య శ తవిలి మీరు
యజ్ఞాధిపతి యైనరయఃఖలేశ్వరుఁడు గొన్ని, మతములఁ గలఁడు ధీరమంతులార
య ట్లైన మీరలు శ నందుకు విప్రతి, పత్తి గల్గుటను బ్రశన్న మరయఁ
గా దంటి రేని నాశునునిచే రచిత మై, కాంతిమంత మగుజగంబు గానఁ

తే. బడుచు నున్నది యిట్టిప్రపంచరచిత
కర్తవైచిత్ర్య మష్టేటి శ గలుగ కున్న
నమర నది తదుక్తులుఁ బ్రపశ్నములు గావు
గాన యవ్యాసుదేవుండు శ గలఁడు మఱియు.

573

వ. అదియునుం గాక యీజగద్వైచిత్ర్యంబు గర్త యైనయీశ్వరుండు లే కున్నం
గర్తవశంబునం జేసి యుపపన్నం బగు నంటి రేని. 574

సీ. పూని ప్రియవ్రతోరత్రానపాదధ్రువ, మనుల కస్త్యత్నితామహుఁ డకంగఁ
దగుసంగమేదిసీరధవునకు మఱియును, వినుతె కెక్కినపృథ్విపీఠులకుఁ
బద్ధసంభవభవప్రహోదబలిచక్ర, న ర్తిప్రముఖభాగవతుల కర్థి
వర్గసుస్వర్గాపరవర్గంబులకు నను, గతకారము డక ర్థ ఘనత కెక్కి

తే. హీనులగు మృత్యుదాహిత్రులడై నవేన, ముఖదురాత్ములుధర్మవిమోహితులును
దక్కఁ దక్కినవారికిఁదాఁ బ్రసన్న, వరదుఁ డై యిచ్చు నభిమతావళిల నతిఁడు.
వ. ఇట్టివిద్వదనుభవంబున భువనహితుం డగువాసుదేవుండు లేఁ డనుట యప
పన్నంబు గా దదియునుం గాక.

576

ఉ. భూరితపోభిరామముని¹పూజన మెవ్వని పాదపద్మసే
వారతి వృద్ధిఁ బొంది యనిశ్చవారణఁ బూర్వభవానుసారసం
సారమహోగ్రతాపము భృశశంబుగఁ బాపఁగ నోపుఁ దత్పదాఁ
భోరుహజాతదేవనిది ర్ భోలి యశేషమనోఘహరి యై.

577

వ. మఱియు.

చ. అనుపమభక్తి నెవ్వనిపరదాంబుజమూలము మందిరంబు గా
ననయముఁ బొందువాఁడు నిహతాఘలభూరిమనోమలుండు స
ద్వినుతవిరక్తిబోధధృతిరవీర్యవిశేష²సమన్వితుండు దా
ననఁ దగి భూరిసంస్మృతిమరహత్తరదుఃఖము నందఁ డెన్నడున్.

578

క. నారాయణుండు జగదాధారుం డగునీశ్వరుండు ర్ దలఁప నతనికిఁక

లే రెండు సములు నధికులు, ధీరోత్తముఁ డగుఁడు నద్విరతీయుం డగుటన్.

579

వ. అదియునుం గాక.

ఉ. కర్మవశంబునక³ జగము ర్ గల్గును హెచ్చు నడంగు శివన్నచోఁ
గర్తము బుద్ధిఁ జూడ జడశకార్యము గాని ప్రపంచకల్పనా
కర్తమునందుఁ గర్త యనఁ ర్ గా విలసిల్లఁగఁ జాల దీజగ
త్కర్తకకార్యకారణము ర్ గావున నీశుఁడు విష్ణుఁ డారయన్.

581

వ. కావున మీర లవ్వాసుదేవుని నధికారానుసారంబున నిశ్చితార్థఫలసిద్ధి గలవార
లై మనోవాక్కాయకర్తంబుల నిష్కపటవృత్తిం దగిలి వినుతినతిపరిచర్యా
పూర్వకంబు గాఁ గామదుఃఖంబు లయినయతనిపాదపంకజంబులు భజియింపుం
డదియునుం గాక.

582

సీ. రూఢి నీశ్వరుఁడు స్వరూపంబునం జేసి, పూని విశుద్ధవిశ్వానఘనుఁడు
నగుణుండు నయినఁ దా ర్ నరయనికర్తమా, ర్గమునందు వ్రీహ్యదిర్ద్రవ్యములను
శుక్లాదిగుణము విరస్ఫురదవఘాతాది, సత్క్రియలును మంత్రరసంచయంబు
సంకల్పమును యాగశాధ్య మైనట్టియ, ఖంబోపకారంబు ర్ ఘనపదార్థ

తే. శక్తియు మఱిజ్యోతిష్టోమశవనముఖ్యు, నామక బహువిశేషగుణతను మెఱయు
నట్టియధ్వరూప మై శ యఖిలజగము, నందు ననిశంబుఁ బ్రఖ్యాతిఁ నొందుచుండు,

వ. అదియునుం గాక దారుసంస్థితం బైనయనలంబు తద్దారుగుణంబు లయినదైర్ఘ్య
వక్రత్వాదికంబుల ననుసరించుచందంబున నవ్యక్తంబు తత్త్వోభకం బయినకాలం
బును వాసనయు నదృష్టంబు ననుకారణంబులచేతం బుట్టినశరీరంబునందు విష
యాకారం బయినబుద్ధి నొంది తద్విషయాభివ్యంగ్యం బైనయానందస్వరూపుఁ
డగుచుఁ గ్రియాఫలంబునం బ్రసిద్ధి నొందు నని చెప్పి వెండియు నిట్లను మఱీ
యజనంబు లిష్టేదీనితలంబున దృఢవ్రతు లై యజ్ఞభగీశ్వరుండును గురుండును
నయిననర్వేశ్వరుని హరిని నిరంతరంబును స్వధర్మయోగంబునం బూజించు
చున్నవారలు వారు న న్నాశ్చర్యకరంబు గా ననుగ్రహించువా రని హరిభక్తి
రతు లైనమహాత్ముల నుతియించి వెండియు నిట్లనియె. 584

మ. వరసంపద్విభవప్రతాపసుమహైశ్వర్యంబులం బొల్పునీ
ధరణీనాథులతేజ మంచితతపోదాంతిక్షమావిద్యులం
గర మొప్పారు ధరాసుపర్వహరిభరక్తశ్రేణులం దెప్పుడుకొ
ధరలోనం బ్రభవింప కుండు నని యశ్రద్ధాప్రీతిభుం డి ట్లనున్. 585

చ. అరయఁగ నేధరామరపరదాంబుజరేణువు లర్ధిఁ దాల్చి య
పురమపురాణపూరుషుండు శ బ్రాహ్మణదేవుండు నైనయట్టియీ
శ్వరుండు సదానపాయినిని శ సాగరకన్యను సర్వలోకవి
స్ఫురితవత్సక్తిరియును శ బొంది విభూతిఁ దనరౌఁ గావునన్. 586

సీ. ఏవనుధామరసేవను జేసి య, శేషగుణాన్వితశక్తిఁ దనర్చు
సర్వేశ్వరుండు మఱిసంతుష్టుఁ డగు నట్టి, ధరణిదివిజులఁ దరద్ధర్మపరులు
నలఘువినితులు శ నై యవశ్యంబును, సేవింపరే ధరాదేవనిత్య
సేవచేఁ బురుషుండు శ చిరతరజ్ఞానవి, ద్యాభ్యాసి గా కున్న శ నై న నతఁడు

తే. వేగమున సంతరంగంబు శ విశద మగుటఁ, జేసి కై వల్యపదమును శ జెందునట్లు
గాన లోకులు భూదేవతానికరముఁ, దగిలి భజియింపవలయు నురదాత్మమని.

వ. మఱియు, 588

సీ. విజ్ఞానఘనుఁ డన శ వెలయునీశ్వరుండు త, త్వజ్ఞానయుతు లైనశవారిచేత
దీపింప నింద్రాదిరదేవతోద్దేశంబు, నను భూమిసురముఖంబున హుతంబు
లగుహవిస్ఫులఁ దృప్తి శ నందినగతి నచే, తన మైనయాహుతాశనముఖంబు
వలన వేల్చినహవిస్ఫులచేతఁ దృప్తుండు, గా కుండుఁ గావున శ లోకమందు

తే. నగ్నిముఖమునకంఁబె ధరరామరేంద్ర, ముఖముపరిశుద్ధ మత్యంతరముఖ్యమనఁగఁ
దనరునదిగానభూసురార్యనము సకల, జనులుఁ గావింపడగు నార్యరజనములార.

వ. అదియునుం గాక.

590

సీ. ఏవేదమం దేని కి యీవిశ్వ మెల్లను, దుష్టాప్రకృతినికెల్లప్రహుని
నివహంబుకై వడిఁ దలి ప్రకాశించు, నట్టివిరజమును కి సవ్యయమును
చగుచు సనాతనం కి బగువేద మేధరా, దేవకాజన మనురదిగముఁ దగిలి
మహితశ్రద్ధాతపోశ్రమంగళమానసం, యమసమాధులఁ గొలుకొనెను చురీ
తే. యర్థిసదసద్విచారు లై కి యధికరింతు, చట్టివారల పదరజం కి బర్హి జాబ్బు
సలఘులకు సర్వపాపక్షయంబు చఖల, సద్గుణావాప్తియును చగుఁ కి జతురురార.

వ. కావున నట్టివిప్రపాదసరోజరేణువు లేనును గిరిటంబుచ ధరియింతు విష్ణు గ్రాహ్యణ
భజనంబునంజేసి యవాప్తసకలగుణుండును కీలధనుండును గృత్తిక్షుండును సిద్ధా
యుక్తుండును నై నమహాత్ము సఖలసంపదలు ప్రాప్తించుం గావున గోగ్రాహ్యణ
కులంబును ననుచరసమేతుం డయిసజనార్దనుండును వాయుండు బ్రసన్ను లయ్యె
దరు గాక యని పలుకు చున్నపుడుచక్రవర్తి గనుంగొని పితృ దేవద్యుజనత్పురు
షులు సంతుష్టాంతరంగు లై సాధువాదంబుల నభినందించి మిట్లనిరి. 592

క. మనుజేంద్ర నీకతంబున, ననుపమమన బ్రహ్మాదండోహతుఁ డత్యమవ
ర్తనుఁడు నగునట్టివేనుం, డనయము నరకంబువలన కి నర్ధి దరించెన్. 593

వ. కావునం బు త్రేణ లోకాన్ జయతి యను వేదవచనంబు విశ్వయం బదియునుం
గాక. 594

చ. పురుషవ కేణ్య హేమకళిరపుండు రమాలలనేశునిందచే
నరకము నొందఁ గోరియు గుణజ్ఞుండు భాగవతుండు నై నయూ
వరతనయ ప్రభావమున కి వానికి నెక్కి విధూతపాపుఁ డై
నిరయముఁ బొందఁ డయ్యె నతిశనిర్మలకీర్తిఁ దనర్చెఁ గావునన్. 595

క. అని పలికి వీరవర్యుం, డనఁ దగుపురుషాశ్వతంబు కి లగుహాయనముల్
దనరఁగ జీవించువు గా, కని తగ నాశీర్వాదించి కి యభిమత మొప్పున్. 596

వ. వెండియు నిట్లనిరి దేవా నీకు సకలలోకభర్త యగునారాయణునందు నిట్టిభక్తి
వొడముటంజేసియు బ్రహ్మణ్యదేవుండు నుత్తమశ్లోకుండు నై నసర్వేశ్వరుని
సత్కథాజాలంబు వ్యక్తంబు సేయు చున్ననీవు మాకు నాధుండ వగుటంజేసి
యు నేము ముకుందదాసుల మైతి మీభవదీయప్రజానుశాసనంబు ప్రజానురా
గంబు గలకారుణ్యమూర్తు లై నమహాత్ములకు స్వభావంబులు గావున నాశ్వర్యం
బు గాదు దై వసంజ్ఞితంబులయినకర్మంబులచేత వినష్టజ్ఞానుల మై పరిభ్రమించు
మాదగుతమగపారంబుఁ గంటి మేనర్వేశ్వరుండు బ్రాహ్మణజాతి నధిష్ఠించి ఓ
త్రియులను ఓత్రియజాతి నధిష్ఠించి బ్రాహ్మణులను నీయుభయంబు నధిష్ఠించి
విశ్వంబును భరియించు నట్టివివృద్ధసత్త్వుండు సర్వరూపుండు మహాపురుషుండు

నై సప్రభునకు సేవ్యరబుద్ధిజేసి యేము నమస్కరింతు మనునమయంబున, 597

పృథుచక్రవర్తియొద్దకు సనకాదు లరుగుడంచుట.

క. వినువీదినుండి మెల్లన, చనుదెంచిరి బాలసూర్యసంకాశతనుల్
జనవినుతసిద్ధవర్మలు, సనకాదులు శేముషీవిరచక్షణు లంతన్. 598

వ. ఇట్లు సనుదెంచి. 599

క. అనఘాత్తు లతిథిరూపంబున రా గృహమేధి ప్రాణములు నుద్గతిచేఁ
దనఁచి న బ్రత్యుద్గతివం,దనముల¹మరలం బ్రతిష్ఠితము లగు ననుచున్. 600

క. విసంబుజవచనన్యాయంబున నుద్గతము లగు ప్రాణములఁ గ్రమ్మఁ బొం
దను గోరువాఁడునుంబలె, ననుచరఋత్వికన్దస్యుఁడై పృథుఁ డంతన్. 601

తే. ఇంద్రియేశుఁడు గంధాదిరక్తేష్టగుణముఁ, గూర్చి యుద్ధమనక్రియఁ ర గోరి చేయు
పగిది బృథుచక్రవర్తి సంతభృమముతోడ,మహితభక్తిని బ్రత్యుద్గతమంబుసేసె.

క. ఘనకారవమున నమ్ముని,జనచిత్తవశీకృతుండు ర సభ్యుఁడుఁ బ్రియుఁడున్
వినయానతకంధరుఁ డై, జనవరుఁ డాపరమయోగిరచంద్రుల నెలమిన్. 602

సీ. పూని యర్హాసనాశీనులఁ గావించి, కర మర్థి విధివత్ప్రకారమునను
బూజించి తత్పదాంభోరుహతొళన,సలిలంబు లాత్మమఠ స్తమునఁ దాల్చి
హాటకకలితసింహాసనాసీనులై, విహితాగ్నులను బోలి ర వెలుఁగు చున్న
శర్వాగ్రజన్తుల ర సనకాదులను జూచి, యతులశ్రద్ధాసంయమమాన్వితండుఁ

తే. బరమసంప్రీతమతియు నై ర పలికె రాజు, గోరి యోమంగళాయనరలార పూర్వ
భవమునం దెద్ది మంగళప్రదనుకర్త, మేను జేసితి మిముఁ జూడ ర నిపుడు గలిగె.

వ. అని వెండియు. 605

క. భువి నెవ్వనియెడ విప్రులు, భవుఁడును విష్ణుఁడుఁ దదీయభక్తులును బ్రస
న్నవదను లగుదురు వానికి, భువి దివిని నసాధ్యకర్తములు తే వరయన్. 606

వ. అని మఱియు ననఘాత్తులారా లోకంబుల సీక్షించుచుం బర్వటనంబు సేయు
మిమ్ము సర్వదర్శనుం డయినయాత్మం గనుంగొనఁ జాలనిసర్వదృశ్యంబుచందం
బున సీలోకంబు గనుంగొనఁ జాలకుండు నట్టిమహాత్ముల రయినమోదర్శనంబునం
జేసి యేను ధన్యుండ నైతి నదియునుం గాక. 607

చ. అరయ ధరిత్రి నెవ్వనిగృహంబు మహార్హజనోపయోగ్యవి
స్ఫురితతృణాంబుభృత్యగృహభూముల సారెఁ దనర్చు నట్టిమం
దిరపతి పేద యైన జగఠిం గడు ధన్యుఁ డటండు గాన ను
స్థిరమతి మీరు వచ్చుట నరశేషశుభంబుల నేను బొందెదన్. 608

వ. అదియునుం గాక. 609

చ. వరమతులార యెవ్వనినివాసముఁ దీర్థపదాంతరంగు లై

1 ను బునఃప్రతిష్ఠి. 2 తీర్థపదాంబుజాతు లై.

పరగినయట్టిభాగవతశపాదజలంబులు సోక వేసి: జ

త్పూర్ణుడు భూరిసంపదలఁ ర బొంపరివోయిన నై న వానిను:

దిర మురగప్రకీర్ణ జగత్తీజముఁ బోలు నబంధు కోవికుల్.

610

వ. అని పలికి వెండియు నిట్లనియె.

611

సీ. పరమపావనులార ర బాల్యంబునందుండి, మానితశ్రద్ధానరమన్వితులును

గుణనిధుల్ ధైర్యయురక్షులు ముముక్షువులు నై, యధికవ్రతంబుల నాచరింతు

రట్టిపుణ్యుల భవరదాగమనంబు స్వాగత మయ్య సత్కృపాకలితలార

యనివారితవ్యసరనార్ణవం బయినట్టి, భూరిదుర్లంఘ్యసంసారమందు

తే. మతివిహీనస్వకీయకర్తములఁజేసి, యడచి మగ్నుల మై యింద్రియాభిములనై
తివిరపురుషార్థములుగాఁగఁగఁదెలియుమాకుఁ, గుశలమున్నదెల్లొకై కళకుశలులార.

వ. మీర లాత్మారాము లగుటంజేసి మీయందుఁ గుశలాకుశలరూపంబు లయిన
మతివృత్తులు సంభవింపవు గావునం గుశలప్రశ్నం బుపపన్నంబు గాదు నేను
గృతవిశ్వాసుండ నై సంతప్తు లయినవారలకు సుహృత్తు లైనమిమ్ము నాకు నీసం
సారంబునందు నేమిట వేగంబె తేమంబు గలుగు నని యడిగెద నాత్మవంతులకు
నాత్మయు నాత్మభావనుండు నయినయీశ్వరుండు భక్తానుగ్రహంబుకొఱకు నీ
లోకంబుల మీవంటిసిద్ధరూపంబున వర్తించు చుండు నని పలికినయతనిగంభీ
రార్థగౌరవంబులును శుభకరంబులును న్యాయసహితంబులును మితాక్షరంబు
లును శ్రోత్రప్రియంబులును నయినవచనంబులు విని సంప్రీతచేతస్కుండును
మందస్మితుండును నై సనత్కుమారుం డిట్లనియె.

613

మ. ధరణీశోత్తమ సర్వభూతహితచేతస్కుండ వై ధర్మసు

స్థిరభాగ్యోదయశాలి వై యెసఁగునీచే సాధులోకోత్తరో

త్తరసంప్రశ్నము సేయఁగాఁబడె మహాత్మా సాధులోకైకన

చ్చరితంబుం దలపోయ నిట్టిద కదా ర చర్చింప లోకత్రయిన్.

614

తే. ధరణి సజ్జనసంగంబు ర దలంప నుభయ, సమృతం బగువారలు ర నలుపునట్టి

సరససంభాషణప్రశ్నరసరణి నిఖిల, జనములకు సుఖకర మగు ర జనవరేణ్య.

615

వ. అని యభినందించి మోక్షసాధనోపదేశకాముం డైనపుణుచక్రవర్తికి వెండియు
నిట్లనియె.

616

సీ. ధరణీశ మధునిషూరదనుఁ డైనయట్టినా, రాయణులలితపారదారవింద

వరగుణధ్యానధీరపరిణతత్వంబున, సకలాత్మమలవిమోశచనము లైన

రతియును నిత్యవైరరాగ్యంబు మొదలు గా, లోకోత్తరుండ వైనరసీకుఁ గలపు

సమ్యగ్విచారశాస్త్రములందు జనులకు, నేమంబునకును నిశ్చింతము లయిన

తే. యాత్మవృత్తి క్తవస్తువురలందు వీత, రాగతఁ దలంప నిర్గుణబ్రహ్మ మయిన

యాత్మయందులరతియును శననగ నివియ, హేతువులు బుద్ధిఁ జింతింపఁబెట్టఁచిత,
 ప. కావున శ్రద్ధయు భగవద్ధర్మచర్యయుఁ దద్విశేషజిజ్ఞాసయు నాధ్యాత్మికయోగ
 నిష్ఠయు యోగీశ్వరోపాస్తియుఁ బుణ్యోపాశ్రయండును బుణ్యశ్రవణండును
 నైననారాయణకథాలాపంబులు నశ్చేంద్రియారాము లైనవారలతోఁడిసంగతుల
 యందు విరక్తియు వారల కభిమతంబు లైనయర్థకామంబులందు ననాకాంక్షయు
 సర్వేశ్వరునిగుణకీర్తనామృతపానంబు దక్క నితరపదార్థంబులందు నైరాగ్యంబు
 నొంది యాత్మారామత గలిగి విజనస్థలంబులందులరుచి గలుగుటయును సహిం
 సయు శమాదిప్రధానవృత్తియు నాత్మహితానుసంధానంబును భగవత్కథాను
 స్మరణంబును నకామ్యంబు లయినయమనియమంబులును నితరభక్తిమార్గాగర్హ
 ణంబును యోగక్షేమార్థక్రియారాహిత్యంబును శీతోష్ణాదిద్వంద్వసహిష్ణుతయు
 భాగవతకర్ణాలంకారభూతం బగుభగవద్గుణాభిధానంబును వీనిచేత విజృంభమా
 ణం బయినభక్తియోగంబునంజేసి యనాత్మయందు నసంగంబును గార్యకారణ
 రూపం బగునిర్గుణబ్రహ్మంబునందు రతియును నెప్పుడు గలుగు నప్పుడ సదాచా
 ర్యానుగ్రహవంతుం డయినపురుషుండు బ్రహ్మనిష్ఠులతోడఁ జెలిమిసేయుచు నీషణ
 త్రయంబు వర్జించి ప్రకృతిం జేరక జ్ఞానవైరాగ్యవేగంబునంజేసి. 618

సీ. అనఘ సాక్షాత్కార శ మగుభక్తియోగాగ్ని, గడఁగి జీవాధారశక్తిమును బంధ
 భూతాత్మకంబు నై శ పాలుచుహృద్గ్రంధిని, బూని స్వకారణభూత మయిన
 యరణి దహించుహురతాశనుకై వడి, నిర్దహించిన నిట్లు శ నెఱసి దగ్ధ
 చిత్తుఁడై ముక్తనిశ్చేషాత్మగుణుఁడు¹న, ధర్మండు నైనయశేతండు మిగుల
 తే. నర్థిబాహ్యంబులయినఘరటాదికములు, నాంతరములైనసౌఖ్యదుఃఖాదికములు
 ననువిభేదము లాత్మ²భేదనము లగుట, నయ్యుపాధివినాశంబు శ నందఁగలఁడు.
 ప. అది యెట్లనిన. 620

చ. పురుషుండు నిద్రవోఁ గలలఁ శ బొందినయాత్మనుఁజైకహేతు నై
 పరఁగిన రాజభృత్యజనశ్రభావగుణంబులు సంప్రబోధమం
 దరయఁగ మిథ్య యైనగతి శ నాంతరబాహ్యగుణప్రభేదముల్
 పరువడిఁ గాన కుండు జనశ్రపాలనశీలన నిత్యఖేలనా. 621

ప. మఱియును ద్రష్ట యైనయాత్మయు దృశ్యం బయినయింద్రియార్థంబు ననువీనికి
 నహంకారంబు సంబంధహేతు వగుటంజేసి యది యంతగీకరణంబునం గలుగు
 చుండు జాగ్రత్స్వప్నంబులయం దీభేదంబు గనుంగొను చుండు నిట్టియంతగీ
 కరణంబు లేనిది యగుసుషుప్తికాలంబునం బురుషుండు జలదర్పణాదినిమిత్తా
 భావం బగునప్పుడు బింబప్రతిబింబభేదంబు గనుంగొననిచందంబున దృశ్య
 భేదంబు గనుంగొన కుండుం గావున నంతగీకరణవిలయంబు నొందిన బాహ్యం

తరభేదంబు గన కుండుట నిశ్చయం బని వెండియు నిట్లనియె. 622

సీ. భువి విషయాకృష్టభూతంబు లయినయిని, ద్రియములచేతను ర నివి మనము
దగ విషయాసక్తి ర దగలి యాంతర మైన, మహితవిచారసారమర్థ మెల్ల
శరకుశాది స్తంబరజాలంబునూదతోయ, ములు గ్రోలుగళి గ్రమంబున హరించు
నీరీతి సంతర్విరచారసామర్థ్యంబు, నపహృతం బయిన బూర్వాపనాను

తే. మేయసంధానుమాపసంస్కృతి నశించు, నది నశించిన విజ్ఞాన ర హరిత దొలగెను
నట్టివిజ్ఞాననాశంబు ర నార్యజనులు, స్వాత్మ కది సకలాపహృతం బబుద్ధు. 623

స. అదియునుం గాక యాత్మ న స్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవతి యనువేద
నచనంబునం జేసి విషయంబులకుం బ్రియతమత్వం బైనయాత్మోపాధికంబు నొంది
యాత్మాపహృతంబునం బాటిల్లుస్వార్థనాశం బెద్ది గలుగు దానికంటె పాశంబున
నధికం బైనస్వార్థనాశంబు లే దది యెట్లనిన సర్వార్థనాశంబునకు స్వేచ్ఛంబు

నొందించునట్టియర్థ కామాభిధ్యానంబునం దధేతుకం బైనస్వార్థనాశంబునం
బరోక్షాపరోక్షరూపజ్ఞానంబునం జేసి నశించుం గావున నాత్మాపహృతంబున
కంటె నధికతరం బైనసర్వార్థనాశంబు లే దని వెండియు నిట్లనియె. 624

సీ. అనఘ యీసంసార ర మతిశయంబున దరి, యింపంగ మది నిశ్చరయించువాడు
గైకొని ధర్మార్థకామమోక్షములకు, నతివిఘాతుక మెద్ది ర యట్టిదాని
వలన సంగము సేయ ర వలన దాధర్మాదు, లందుఁ ద్రివర్గంబు ర సంతకోగ్ర
భయయుతంబగుటనురబరమమోక్షంబె ముఖ్యార్థ మై విలసిల్లునంపు బుధులు
తే. భువి గుణవృత్తికరమున ర బుట్టినట్టి, యబ్జజాతాదులకు నస్మరదాదులకును

గాలవిధ్వంసితాఖిల క్రమము గల్గు, గలుగ దెన్నడు సేమంబు ర గాని వినుము.

వ. కావున మోక్షంబె పరమపురుషార్థం బని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె నరేంద్రా
దేహేంద్రియప్రాణబుద్ధ్యహంకారపరివృతంబు లయినయీస్థావరజంగమంబుల
హృదయంబులందు వ్యాపకుండుఁ బ్రత్యక్షభూతుండుఁ బ్రత్యగూహుండు భగవం
తుండు నయినయీశ్వరుం డంతర్యామిరూపంబునం బ్రకాశించు చుండు నది
నారాయణునిసదూహంబు గాఁ దెలియు మని వెండియు నిట్లనియె. 626

ఉ. భూవర యేమహాపురుషభూషణునందుల నీసమ స్తవి

శ్వావళి లీలమై సదసరదాత్మకభావము నొంది భూరిమా
యావిభవంబులం దగి సరమగ్రవివేకనిరోధిస్సగ్గునా
శీవిషబుద్ధి దోచుచు విశేషగతి వెలుఁ గొందు నెప్పుడున్. 627

చ. సుమహితనిత్యము క్తపరిశుద్ధవిబుద్ధసుతత్త్వం దై యరు
క్రముఁ డభిభూతసత్ప్రకృతిశక్తికశంకుండు నైనయట్టియు
త్తమచరితుం గృపాకరు నురదాత్మగునోన్నతు సీశ్వరేశుఁ జి

త్తమునఁ దలంపు మయ్య జనశతాపరిక్షణ దుష్టశిక్షణా.

628

పీ. వసుమతీనాథ యైవ్యనిపాదపద్మప, లాశవిలాససరల్లలితభక్తి
సంస్కరణంబుచే శ సజ్జనప్రకరంబు, ఘనకర్తృసంచయగ్రధిత మగున
హంకార మనుహృదయగ్రంథిఁ జెఱుతురు, వివరింప నిట్లు నిర్విషయమతులు
మహి నిరుద్ధేంద్రియశూన్యులు నై నట్టి, యతులకుఁ జేరంగ శ నలవి గాని
తే. యట్టిపరమేశుఁ శేశవు శ నాదిపురుషు, వాసుదేవుని భువనపావనచరిత్రు
సర్గి శరణంబుగాఁ దత్పరదాంబుజములు, భక్తి సేవింపు గుణసాంద్ర శపార్థివేంద్ర,
మ. అరిషడ్వర్గమహోర్తి నక్రనికరశవ్యాకీర్ణ సంసారసా
గర మజ్జోదరకీర్తనాతరణిసాంగత్యంబునం బాసి తా
మరు దారంగ నఘాపహ ప్రకటయోగాదిక్రియాయుక్తిచేఁ
దరియింపఁ మదిఁ గోరువారలకు దుర్దాంతం బగుం గావునన్.

630

మ. ధరణీశో త్తమ నీవు కేవలసముద్యద్భక్తి ధీయుక్తిమై
వరగోవిందపదారవిందయుగభాశస్వన్నావ సంధించి దు
స్తరభూరివ్యసనాకరోల్లసితదుర్దాంతోగ్రగంభీరసం
సరణాంభోధిఁ దరింపవయ్య పరమోత్సాహంబు దీపింపఁగన్.

631

క. అని యీగతిఁ బంకరుహా, సనసుతుఁడును బ్రహ్మబోధశాలియు నగునా
ఘనయోగివల్ల భునిచే, తను దెలియఁగఁబడిన బ్రహ్మతత్త్వం డగుచున్.

632

క. జనపతి మునిఁ బొగడి ముదం, బున నిట్లనుఁ బూర్వజన్మమున నే దీనా
వనుఁ డైనయీశ్వరునిచే, తను నిక్క మనుగ్రహింపఁ శ దగితి ముసీంద్రా.

633

క. వినుఁ డట్టియనుగ్రహసా, ధనమున కై మీర లిపుడు శ దగ నిచ్చటికిం
జనుఁడెంచితిరి దయాళురు, ననఘులు భగవత్తములును శ నగుమీచేతన్.

634

సీ. నిరతంబు నాయందు శ నిష్పాదితము లగు, దేహసమేతమరదీయరాజ్య
సర్వసంపదలును శ సద్విజద త్తముల్, గావునఁ బ్రాణకాంతావిభూతి
మందిరసుతరాజ్యమహిబలకోశప, రిచ్చదంబుల నెల్ల శ ధృతిఁ దలంప
రాజుకు భృత్యుండు శ రాజకీయము లగు, తాంబూలముఖపదార్థములఁజేసి

తే. రమణసంతర్పణోపచారములు నడపు, గతిని వారల కవి నివేదితము లయ్యెఁ
గాన మీ కుపచార మేగగతి నొనర్తు, శివతులగుణసాంద్ర యోగికుశలాభిచంద్ర.
వ. అది యెట్లు బ్రాహ్మణాధీనం బంటి రేని సేనాధిపత్యరాజ్యదండనేతృత్వసర్వలో
కాధిపత్యంబులు వేదశాస్త్రవేది యైనబ్రాహ్మణునక కాని యితరులకు యోగ్యం
బులు గావు గావున బ్రాహ్మణులకు భోజనవసనదానంబులు స్వకీయంబు లై
యుండు త్తత్త్రియాదులకు బ్రాహ్మణానుగ్రహంబున నన్నమాత్రంబు దక్కం
దక్కినవస్తుస్వాతంత్ర్యంబు లేదు గావున మీకు గురుదక్షిణ యేమి సమర్పించు

వాడ నదియునుం గాక స్వాతంత్ర్యము గల్గిన నిట్టియధ్యాత్మనిచారులు
వేదాంతవేదులు నై భగవద్భక్తి నుపదేశించుమీనంతిపుణ్యాత్మలకుం బరి
హాసాస్పదుండు దక్కఁ దక్కినవాఁ డెవ్వఁ డంజలిమాత్రము దక్కఁ దక్కిన
ప్రత్యుపకారము సేయఁ దలంచు నది గావున దయాభువు లైచమీరలు స్వకృ
తోపచారములంజేసి సంతృప్తాంతరంగు లగుదురు గా కని పలుకు చున్నమాని
రా జయినపుణుచక్రవర్తిచేతఁ బూజితు లై యాత్మయోగవిష్ణు లై ననకకాకు
లతనిస్వభావంబుఁ బ్రశంసించుచు సమస్తజనంబులుఁ జూచు చుండ నాకాశ
గమనంబునం జని రయ్యవసరంబున.

636

— పృథుచక్రవర్తి జ్ఞానవైరాగ్యవంతుం డై ముక్తి నొందుట. —

ఆ. విను మహాత్మ ముఖ్యుడన నొప్పువై న్యుఁడే, కాగ్రచిత్తుఁ డగుచు నాత్మవిష్ణుఁ
డైనయట్టితను నరవాప్తకామునిఁ గాఁగ, బుద్ధిలోనఁ దలంచె న భూవరుండు. 637
న. అంత.

638

సీ. కర్తృంబులను యథాశకాలదేశోచిత, బలవిత్తములు గాఁగఁ న బరఁగుధర్మ
ములను బ్రహ్మర్పణబుద్ధిని జేసి కర్తాసక్తుఁ డగుచు సరమాహితుండు
ప్రకృతికంటెను దన్నుఁ న బరమైనయాత్మను, గర్తృసంచయసాక్షిఁగఁగ బుద్ధి
నర్థిఁ దలంచుచు నాచరించుచు నట్ల, మెఱసి సామ్రాజ్యలక్ష్మీసమేత

తే. మందిరోద్వాసవనభూములందు రాజ్య
గరిమ వర్తింపఁగా నహంకారరహితుఁ
డగుచుఁ దనచిత్తమున నింద్రియార్థములను
దగులకయ యుండె నన్తహోరదారుఁ డగుచు.

639

వ. ఇట్లధ్యాత్మయోగవిష్ణుం డై కర్తృంబుల నాచరించుచు నర్చియనుభార్యయందు
విజితాశ్వుండు భూమ్రకేశుండు హర్యశ్వుండు ద్రవిణుండు వృకుండు ననునాత్మ
సములై నపుత్రుల నేవురం గనియె నంత.

640

క. జనవినుత భూమివలనను, ధనముల మర్యాదఁ గొనుచు న దాననిమిత్తం
బునఁ గ్రమ్ముఁ దానిచ్చుచు, దిననాయకుఁ బోలి వసుమతీపతి యొప్పెన్.

ప. అతండు మఱియు నగ్నిచందంబునం దేజోదుర్ధరుండును మహేంద్రునిపగిది దుర్జ
యండును ధరణికరణి సతతక్షమాయుక్తుండును స్వర్గంబునుంబోలె నభీష్టదుం
డును బర్జన్యనిభాతిఁ గామితప్రవర్ణుండును సముద్రరీతి గాంభీర్యయుక్తుం
డును మేరువుపోలికి ధైర్యవంతుండును ధర్మరాజుకై వడి ననుశాసకుండును మ
హేంద్రునివిధంబున నైశ్వర్యవంతుండును గుబేరునిమాడ్కి ధనవంతుండును
వరుణునిసరణి గుప్తార్థుండును సర్వాత్మకుం డగువాయువుచెలువున బలౌజస్తేజో
యుక్తుండును రుద్రునిపగిది నసహ్యతేజుండును గందర్పునియనువున సౌందర్యవం
తుండును మృగరాజునోజ నధికశోభోపేతుండును మనువుననువున వాత్సల్య

యక్తండును నజుచించుంబునం బ్రభుత్వసమేతుండును బృహస్పతిగరిమ బ్రహ్మ
వానియు సర్వేశ్వరునిజాడ జితేంద్రియుండును నై విష్వక్సేనానువర్తనులైన
గోగురువిప్రజనంబులందు భక్తి గలిగి లజ్జావినయశీలంబులందు బహిష్కా
రంబునందును నిరుపముం డై యివ్విధంబున సర్వలోకపాలకపృథగ్విధగుణంబుల
నన్నింటినిం దా నొక్కరుండ ధరియించి. 642

క. అశఘాత్తుక లోకత్రయమున సజ్జనకర్ణరంధ్రముల వినఁబడు నా
వినుతయశోమహానీయుఁడు, జనవినుతుం డైనరామరచంద్రునిమాడ్కిన్. 643

చ. సరసవచోర్ధ్వసత్పురుషసంఘసమంచితగీయమానను
స్థిరవరకీర్తిపూరముల శ దిగ్గజకర్ణములందు నించి తా
నిరుపమసౌమ్యభాషణమరసీపలచేతఁ బ్రజానురంజియై
ధరణిని రాజనామమునఁ శ దాఁ దగు రెండవచంద్రుఁ యనన్. 644

వ. మఱియు నమృహత్తుండు విజ్ఞానియు నర్థితాశేషస్వానుసర్థుండును బ్రజాపాలకుం
డును స్థావరజంగమవృత్తిదాయకుండును సత్పురుషధర్మవర్తనుండును నిష్పాది
తేశ్వరాదేశికుండును నైనపుణుం డొక్కనాఁడు దనవార్ధకంబు నీక్షించి నిజా
త్తజనాత్మజులయందు నిలిపి ప్రజలు చింతాతురచిత్తులగు చుండ నిజభా
ర్యాసమేతుం డై యప్రతిహతనియమంబున వైఖానససమ్మతం బైనయుగ్రతపం
బునందుఁ బూర్వంబున దిగ్విజయప్రవృత్తుం డగుచందంబునం బ్రవృత్తుం డై
తపోవనంబునకుం జని యందు. 645

మ త్తకోకిలము. కందమూలఫలాశి యై బహుశకాల ముగ్రతపగపరి
స్పందుఁ డై యటమీఁదటం దృణశపర్ణ భక్షణ సేసి యా
చంద మేది జలాశి యై నృపశసత్తముం డది మాని తా
మందగంధవహాశి యయ్యెఁ గ్రమంబునక దృఢచిత్తుఁ డై. 646

న. ఇట్లు వర్తించుచు. 647

సీ. మెండుగా మిటమిటరమండువేసవియందుఁ, దప్తపంచాగ్నిమరధ్యమున నిలిచి
మానక జడి గొన్నరవానకాలంబునఁ, బైఁ గోక వేయక శ బయట నిలిచి
జనులు హూహూ యనురచలివేళఁ గుత్తుక, బంటితోయములలోపల వసించి
శిశిరంబు సాల నర్దిశలఁ బర్వినవేళ, వెలయ భూశయనుఁ డై శ విశ్రమించి
తే. మహితనియతిఁ దితితౌనరమన్వితండు

నియతపరిభాషణుఁడు జితారనిలుఁడు దాంతుఁ

డిధమతి యీశ్వరార్పితబుద్ధి యనఘుఁ

ఊర్ధ్వరేతస్కుండును నై క్రమమొచితముగ. 648

వ. అతిఘోరం బయినతపం బాచరించె నివ్విధంబునం గ్రమానిరుద్ధం బయినత

పంబున విధ్వస్తాశేషకర్తృమలాశయుండును బ్రాణాయామంబులచే జీతాశిష్యుడు
 యుండును చిన్నబంధనుండును నైపురుషశ్రేష్ఠుఁడైనపుష్పచక్రవర్తి భగవంతుఁ
 డైనననత్కుమారుం డెఱింగించినయోగమార్గంబున సర్వేశ్వరభజనంబు గావిం
 చె నిట్లు భగవద్ధర్మపరుండును సాధువర్తనుండును శ్రద్ధాసమన్వితుండును నైపు
 పుష్పకు నకు నారాయణునందు భక్తి యనన్యవిషయం బై ప్రవృద్ధం బయ్యె
 నివ్విధంబున. 649

క. సరలోకోత్తర భగవత్పరిచర్యారాధనమునఁ దతశుద్ధాంతగి
 కరణుం డగునాపుష్పకు, సరసిరుహోదరుకథానుశంస్తరణమునన్. 650

క. పరిపూర్ణం బగుభక్తిని, గర మనిశము సంశయాత్మకం బై చాలక
 వటలినహృదయగ్రంథిని, నిరసించువిరక్తియతమగనిష జనించెన్. 651

వ. దానంజేసి యతండు సంఛిన్నదేహాత్మజ్ఞానుండు నధికతాత్మస్వరూపుండు నై
 గదాగ్రజం డయినశ్రీకృష్ణునికథాసక్తి నొంది సమస్తయోగసిద్ధులందు నిస్సప్త
 హుం డగుటను హృదయగ్రంథివిచ్ఛేదకం బయినజ్ఞానయోగంబును విడిచి
 యాత్మయందు నాత్మయోగంబుఁ గావించి బ్రహ్మభూతుం డయి నిజకళేబరంబు
 విడువ నిశ్చయించి. 652

సీ. కోరి మడమలచే శ గుదపీడనము సేసి, పూని యుక్తాసనాశీనుఁ డగుచుఁ
 దనరుమూలాధారముననుండి వాయువు, నొయ్యన నెగయించి శ యొనర నాభి
 కలితంబు గావించి శ క్రమమున హృద్వత్స, కంఠశిరఃకోమృతములఁ జేర్చి
 కై కోని మూర్ధభాగమునకు నెగయించి, ప్రాణముల్ విడిచి యాశపవనుఁ బవను
 తే. నందు నాకాశ మాకాశముందుఁ దేజ,మందు దేజంబు నుదకంబునందు నుదక
 మర్థిఁ గాయంబు మేదినిరయందుఁ గలిపె, బూని వానియధోచితశ్లాసములుగ.

వ. మతియు భూమి నుదకంబునందును నుదకంబును దేజమందుఁ దేజంబును వా
 యువున వాయువు నాకాశంబునందు నాకాశంబును మనంబున మనంబు నిఁ
 ద్రియంబుల నింద్రియతన్మాత్రల భూతాది యైనయహంకారంబునందు నహంకా
 రంబు మహత్తత్త్వంబునందును గూర్చి యట్టిసర్వకార్యహేతుభూతం బైన
 మహత్తత్త్వంబును జీవోపాధిభూతం బయినప్రకృతియందుఁ గలిపి జీవభూతుం
 డయినపుష్పకుండు జ్ఞానవైరాగ్యంబులచేత బ్రహ్మనిష్ఠుఁడై మాయోపాధిం బాసి
 ముక్తుం డయ్యె నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 654

సీ. అంత నాపుష్పనిభార్యామణి యగునర్చి, పుడమిపై వడి నడు శ గిడినఁ గందు
 సుకుమారపాదాబ్జసందరీరత్నంబు, నతులపతివ్రత శ యగుటఁజేసి
 యాత్మేశకృతసుప్రతాపరణంబును, సుమహితభక్తిశుశ్రూషణమును
 నార్జేయ మగుదేహాయాత్రయు ననువీని, చేత మిక్కిలికృశీరభూతదేహ
 తే. యయ్యుఁ బ్రియనాథకృతకరుణావలోక

కరతలస్పర్శనాదిసత్కారములను

నబల సుఖవృత్తిఁ జెంది యశ్రయ్యడవులందుఁ

గృశత మదిఁ దోఁప కుండఁ జరఁగించునపుడు.

655

క. తనమనమున నేదుగిఖము, ననయంబు నెఱుంగనట్టిరయర్చి నిజాధీ

శుని ప్రాణరహిత దేహము, గనుఁగొని విలపించి విగతశక్తాతుక యగుచున్. 656

సీ. మానితమందరశసానుప్ర దేశంబు, నందుఁ జితారోపత మర్థిఁ జేసి

లలితమహానదీనలీలనున్నాన యై, కలితమహాదారశక్తుఁ డయిన

నాఁకున కుదకదానకృతియల్ గావించి, యతిభక్తి సురలకు శ నతు లొనర్చి

వహ్నికి ముమ్మాఱు శ వలగొని పతిపాద, కమలయుగంబుఁ జిత్తమున నిలిపి

తే. వీరవరుఁడై పృథుపృథివీతలేశు, నందు ననుగమనము సేయునట్టిసాధ్వీ
నర్చిఁ గనుఁగొని దేవభాశ్రయాసహస్ర, మాత్మనాథులఁ గూడి నెఱయ్యంబుతోడి,

క. పరమోత్తంతను నమ్మం, దరగిరినానుప్ర దేశతలమున వరుసం

గురియించిరి నవసురభిత, వరమందారప్రసూనవర్షము లంతన్. 658

క. తర మిడి యచ్చర లాజిరి, మొరయించిరి శంఖతూర్వకములు దివిజులు వా

జిరి కిన్నరజనులు పర, స్పరనుతు లొనరించి రాసురపర్వాంగనలున్. 659

వ. మఱియు నిట్లనిరి.

660

సీ. చర్చింప నిట్టియూశ్చర్య మెం దేనిని, గనుఁగొంటిరే యర్చి శ యనులతాంగి

ధన్వాత్మరాల్ గదా శ తనవిభుతోఁ గూడి, యిందిరారమణి యశ్చక్షుఁ గూడి

వెనుచునై వడి శ ననుగమనము సేసె, నియ్యమ నిజపాదరయేశుఁ డయిన

ఘను వైన్య సూర్ధ్వలోకకమ్మును బొందును, నేఁ డింతవట్టును శ నిశ్చితంబు

తే. పరమయోగీంద్రులకు దుర్విరభావ్య మైన, దృఢసుకర్తమువలన సత్తిక్రమించి
వైన్యభూమిఁగొనెనుచనిరవరుససూర్ధ్వ,¹ గామినియునయ్యెనీయింతిఁ ఘనతనొంది.

వ. కాన పతివ్రతలకు ససాధ్యం బెందునుం గలదే యని మఱియును.

662

క. పరికింపఁగ నేమనుజుఁడు, హరిపదమును బొందఁ జేయునట్టివివేక

స్ఫురణం దనర్చు వానికిఁ, బరువడి నిలఁ బొంద రానిరపదముం గలదే. 663

తే. అట్టియపవర్గనాధన శ మైనమనుజు, భావ మొందియు విషయసంబద్ధుఁ డగుచు

వసుధనెవ్వఁడువ ర్తించుశవాఁడుధరణి, ననయమునిజాత్మవంచకుఁడనఁగఁబరఁగు.

క. అని వారలు ద స్మరిని, వినుతింపఁగ నర్చి యాత్మరవిభుఁ డగుపృథుఁ డొం

దినయఃపృథిలోకంబున, ననుపమవిభవమును బొందె శ నని విదురునకున్. 665

క. మునివరుఁ డగుమైత్రేయుఁడు, వినయంబున నెఱుంగఁ జెప్పి శ వెండియుఁ దగని

ట్లను నమ్మహానుభావుం, డనఘుఁడు భగవద్వరుండు శ నగుఁ బృథుఁ డనఘా. 666

క. ఏ నీ కిప్పుడు సెప్పితి, మానుగ నీపుణ్యకథను శ మహితశ్రద్ధా

1 గామి యగు చున్న దీయింతి † గాన యిప్పుడు.

క్షణం దై విస్ఫురదవ,థానుం దై యెవ్వఁ యేనిఁ శ దనరెనభక్తన్. 667

క. వినినఁ బరించిన వ్రాసిన, వినిపించిన వాడు పృథుఁడు శ విమలగతిం బొందినక్రియ హరిపద మొందెడు, ననయము నిర్ధూతపావుఁ శ డగుచు మహాత్మా.

సీ. గ్రాహ్యుఁ డంచితభక్తిఁ బరించిన. బ్రహ్మవర్చసము సంప్రాప్త మగుచు ఊత్తియుం డర్థిమైఁ శ జదివిన విన్నను, జగతీవిభుత్వంబు శ సంధవించు వై శ్యుండు విని భనశవంతుఁ దై యొప్పును, శూన్యుండు వినిన సుశ్లోకుఁ డగుచు మఱియును భక్తి ముగ్ధుఁడై పఠించిన, విత్తవిహీనుండు శ విత్తపతియు

తే. నప్రసిద్ధుఁడు ప్రఖ్యాతరయశుఁడుఁ బ్రజలు

లేనియధముండు వితతసంరతానయుతుండు

మూర్ఖచిత్తుండు విజ్ఞానశబోధమఱియుఁ

నగుచు నుతి కెక్కుదురు మహితాత్మ మఱియు.

669

ప. ఈలోకంబునం బురుషులకు స్వస్వయనంబును నమంగళినివారిణంబును భవప్రదంబును యశస్కరంబును నాయుష్కరంబును స్వర్గదాయకంబులు గలిమలాపహంబును నై నయాపుణ్యచరిత్రంబు చతుర్విధపురుషార్థకాము లై నవారికిఁ జతుర్విధపురుషార్థకారణం బగుం గావున వినం దగు సంగ్రామాభిముఖుం దైనరాజీచరిత్రంబు ననుసంధించి విరోధి నెదిర్చిన నవ్విరోధి పృథునకుంబోలె గప్పంబు లిచ్చు ముక్తాన్యసంగుండును భగవద్భక్తుండును నై నవాడు పుణ్యంబును వైస్యమాహాత్మ్యసూచకంబును నై నయాచరిత్రంబు వినుచుం బరియించుచుం గృతమతి యై దినదినంబును నాదరంబునం బ్రకటంబు సేయువాడు భవసింధుపోత పాదుం దై నసర్వేశ్వరునియందు నచలం బయినభక్తి గలిగి పృథుచక్రవర్తివొందినవిష్ణుపదంబుం బొందు నని యిష్టాన్యచరిత్రంబు మైత్రేయుండు విదురున కెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె.

670

క. పృథునకు నర్చికిఁ బుట్టిన,పృథుకీర్తిధనుండు ఘనుఁడు శ పృథుతుల్యుం దై పృథుశౌర్యధైర్యధుర్యుఁడు, పృథివి విజితాశ్వఁ డొప్పెఁ శ బృథివీపతి యై.

క. (విను మంతర్ధానగతిం, దనరునునాసీరువలనఁ శ దగ విజితాశ్వం డును మఱి యంతర్ధానుం, డనుపేరఁ బ్రసిద్ధుఁ డయ్యె శ నతిచతురుం దై). 672

సీ. స్థిరమతి రాజ్యాభిరషిక్తుఁ దై యష్టేశి, సమమతి నయ్యనూజన్తు లై న హర్యశ్వనకు సమాదరమునఁ దూర్పు ద,క్షిణదిశఁ దగ ధూమ్రకేశునకును బరఁగంగ వృకునకుఁ శ బల్లిమభాగంబు, ద్రవిణున కర్థి నుత్తరపుదిశను గొమ రొప్ప నలుపురశకును బంచి యిచ్చి స్వ,కాంత యైనట్టిశిఖండినికిని

తే. మనుజయోనిని జనియింపుఁ శ డనుచు మున్ను, పలికినట్టివసిష్ఠశాపమునఁజేసి పూని త్రేతాగ్ను లతనికిఁ శ బుత్తు లగుచు, జనన మొందిరి సజ్జనశ్రవ్యచరిత.

- వ. వారలు పావకుండుఁ బవమానుండు శుచియు సనునామంబుల మనుష్యయోనిం
బుట్టియు నాత్మప్రభావంబునం గ్రమ్మట నగ్నులయి చనిరి తదనంతరంబ. 674
- క. అతఁడు సభస్వతి యనియెడి, ద్వితీయపత్నివలనను హావిధానుఁడు నా
నుతుఁ గని విజతాశ్వుం జా, నతవిమతుఁడు రాజ్యవర్తనము దలపోయున్. 675
- క. విమలాత్మ కరాదాచము, దమశుల్కాదికము గరము శ దారుణ మని ధై
ర్యమునం దీర్ఘమఖివ్యా, జమునం దద్వర్తనంబు శ సమమతి విడిచెన్. 676
- వ. ఇట్లు విడిచి. 677
- క. అతఁ జాత్త దర్శనం డయి, చతురతఁ బరమాత్మ హంసు శ సర్వేశ్వరుఁ ద
త్ప్రేతువున యజంచి కుశలా, ద్భృతయోగసమాధి ముక్తి శ బొందె మహాత్మా.
- వ. అంత విజతాశ్వుండు పరలోకగతుం డయిన హవిధానుండు హవిధాని యను
భార్యవలన బర్హిష్పదుండు గయండు శుక్లుండు గృష్ణుండు సత్యుండు జితవ్ర
తుండు సనువుత్తుల నార్వరం గాంచె నందు బర్హిష్పదుండు. 679
- సీ. సంతతసవనవీరశాలి యగుచు ధ, రాతలం బెల్లను శ గ్రతువులకును
విలసిల్లుయజనశారలలు వేటువేట క, ల్పించి యజ్ఞములు గావించు చుండి
చిరకీర్తి యతఁడు ప్రాచీనాగ్రకుశలచే, షీతితలం బెల్ల నాశస్త్రతము సేయ
వసుధయెల్లను యజ్ఞశాఖ మై విలసిల్ల, సత్క్రియాకాండనిశ్ఠాస్థుఁ డగుచు
- తే. సుభగయోగసమాధినిశ్ఠుఁడు ప్రజాప, తియగుననితన్ను జనము నుశతంప వెలయు
1 నట్టిఘనుండు హవిధాని శయఖిలజగతిఁ, బఱపి కుశలను బ్రాచీనబర్హి యయ్యె.
- వ. మఱియు నతండు. 681
- చ. అలవడ సేసతీమణి సశమంచితలీల వివాహవేళ ను
త్కలిక బ్రదక్షిణంబు లిడఁగఁ గని హవ్యవహుండు దొల్లి యి
మ్ముల శుకిఁ జూచి మోహమును శ బొందినరీతి విమోహి యయ్యె నా
లలితవినూత్నభూషణ యరలంకృతచారుశుభాంగి వెండియున్. 682
- చ. సురుచిరభంగి నాసతి గిరశోరవయఃపరిపాక యై రణ
ద్వరమణిహేమనూపురరవంబు సెలంగఁ గ నాడుచుం దివా
కరరుచిరేఖ నొప్పెనఁగఁ శ గాఁ గని నిర్జితు తైరి దేవకి
న్నరసరసిద్ధసాధ్యమునినాగసభశ్చరముఖ్యులందఱున్. 683
- వ. అట్టిసాందర్యఖనియు సముద్రపుత్రియు నయినశతధృతి. యనుకన్యం బ్రహ్మదే
శంబునం బాణిగ్రహణంబు సేసె నాశతధృతివలనం బ్రాచీనబర్హికిఁ బదుగురు
గొడుగులు జనియించిరి వారలు తుల్యనామవ్రతులును ధర్మపారగులును నయిన
ప్రచేతనులు ప్రజాసర్గంబునందుఁ దండ్రిచేత నాజ్ఞాపితులయి తపంబు గావింప
నర్హ వంబునకుం జనుసమయంబునం దన్తార్గంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు దృశ్యమా

1 'నట్టిఘనుండు హవిధానుఁడనడిపేరఁ, బరఁగ జనియించెఁ బ్రాచీనబర్హి యనఁగ' వ్రా.ప్ర.

నుం డైచశ్రీరుద్రునిచేత నేది యుపదేశింపబడె 1దాని వస్తుధ్యానపూజానియ
మంబునఁ దపంబు సేయు చుండఁ దపక్షపతి యైననారాయణుం బదివేలదివ్యగం
వత్సరంబులు పూజించి రని చెప్పిన విని విదురుండు మైత్రేయన కిట్లనియె.

సీ. తాపస్తోత్రమ ప్రచేతనులకు నర్ణవ, మార్గంబునందు నారధర్మతోడ
సంగ మెట్లయ్యెఁ బ్రసన్నుఁ డై హరుఁ డెద్ది, తివుట వారల కుపశదేశ మిచ్చె
జీవరాసులకు నారశివుతోడిసంగంబు, గడుదుర్లభం బీజగంబునందు
జర్చింప నమ్మేటి శ సన్మునీంద్రులకును, సంచితధ్యానగోశచరుడు గాని
తే. పుడమిఁబ్రత్యక్షమునఁగానఁబడఁడుమఱియు, నంచితాత్మసదాశాముఁడఖిలలోక
రక్షణార్థంబుగా విరూపాక్షుఁ డాత్మ, శక్తితోఁ గూడి జగతిపై శ సంచరించు.

అథ యద్రుండు ప్రచేతనులకు యోగాదేశ మనుస్తోత్రమం చెప్పెట. అథ-

క. కావున భగవంతుండును, దేవస్తుతుఁ డయిన దేవర దేవునిసంగం
బేవెరవున ఘటియించెనొ, యావిధ మంతయును దెలియ శ నానతి యీవే.
క. అనవుడు విదురున కమ్ముని, జననాయకుఁ డనియె నట్టిరసాధుమనీషం
దనరుప్రచేతనులును నిజ, జనకునిపరిభాషణములు శ సమ్యక్తితోడన్. 687
క. శిరసా వహించి ప్రాగ్దిశ, కరిగెడుసమయమున నెదుర శ సంబుధికంఠెం
బట పగునొకసరసి మనో, హరనిర్మలసలిలపూర్ణ, యైనది మఱియున్ 688
సీ. రక్షోత్పలేందీవశర ప్రపుల్లాంభోజ, కమనీయకప్లవరకలిత మగుచుఁ
గంజాతకింజల్కశ్రవుంజవిక్షేపక, మందగంధానిలాశనంద మగుచు
రమణీయహంససారసచక్రవాకకా, రండవనినదాభిరరామ మగుచు
వరమ త్తమధుపసురస్వరమోదపల్లవాం, కురితలతాతరుభరిత మగుచు
తే. సిద్ధచారణగంధర్వరసేవ్య మగుచుఁ
బుణ్యముల కాలయం బయి శ పోలుపు మిగిలి
లలిత మై చూడ నొ ప్పగురలక్షణములఁ
బరగి శుచిలఘమధురాంబురభవ్య మగుచు. 689
తే. సింజ్జనునిహృదయముఁ బోలిరస్వచ్ఛమగుచు, హరిపదాకృతిదివిజవిరహోరమగుచు
ఘనునిసిరిభంగి నర్హజీవనము నగుచు, మానవతివృత్తిగతిని నిరమ్నంబునగుచు.
తే. శశికరంబులుఁబోలె విశదము లగుచు
హరికథలఁ బోలి కల్పవృహరము లగుచు

1 'దాని జపధ్యానపూజానియమంబుల సేవించుచు.' అ. ప్ర. 2 'భువనపాలనిర్మలశిష్యాత్రి
మెఱసి, నిర్మలం బై నజీవనాశీన్వితము నగుచు, మహితయోగీంద్రునంజేద్యోమాన మగుచు, లోకపావన
మన నొప్పునొకసరస్సు' అని యొకప్రతి. 3 'సజ్జనునిహృదయముఁబోలె' రస్వచ్ఛమగుచు, మత్స్య
కచ్ఛపమకరసంకపాది యగుచు, భేకదర్శికరావభీభీషు మగుచు, నుదధినందన కనిశంబు మనికి
యగుచు—అని పాఠాంతరము.

నహ్నులునుబోలె భువనపాననము లగుచుఁ

బొగడఁ దగుసేరములచేఁ బ్రేపూర్ణ మగుచు.)

691

స. ఒప్పునట్టిసపోవరంబుఁ బొడగని యందు నొక్కదివ్యపురుషునిం గని రతండు, 692

మ. సమదశ్రీకమృదంగవేణుముఖభాశస్వన్నాద మై దివ్యమా-

ర్గమనోరంజక మై తనర్చువిలసత్సాధార్యగానంబు నె

య్యము సంధిల్లంగ వించుఁ దన్త హిమ కశత్యాశ్చర్యముఁ బొంది నే

గమునం దత్కమలకరంబు వెడలెం శ గతూహలోల్లాసి యై.

693

స. ఇట్లు వెడలి వచ్చిన.

694

మ. కని రాతాపనపుంగవుల్ దివిజలోక శ్రేష్ఠునిం దప్తకాం

చనవర్ణున్ సనకాదియోగిజనభాశస్వద్దీయమానుం ద్రిలో

చను భక్తానుగుణానుగున్ సుమహితైశ్వర్యున్ బ్రసాదాభిశో

భనవక్త్రున్ నిహతాఘకర్తృజనసంరపద్భద్రునిన్ రుద్రునిన్.

695

క. కని వారలు నమమనముల, ననురాగము నద్భుతంబు శ ననయముఁ బొడమన్

విసయము వోడుంగఁ దత్పద, వనజములకు మ్రొక్కి భక్తిరవళగతు లగుచున్.

స. భగవంతుండును (నఖిలధర్మండును గృపాళుండును) ధర్మవత్సలుండును (నఖిల

పాపహరుండును) నయినహరుండు (ప్రీతుం డగుచుం) బ్రసన్నాంతగీకరణులు

ధర్మజ్ఞులు శీలసంపన్నులు సంప్రీతులు నయినవారల కిట్లనియె.

697

సీ. వినుడు సృపాలనందనులార మీమదిఁ, గలతలం పెల్లను శ గాన వచ్చె

మీకు భద్రం బగు శ మీయెడ నే నను, గ్రహబుద్ధిచే నిటు శ గానఁబడిఁ

గైకొని యిపుడు సూరక్ష్యముఁ ద్రిగుణాత్మకము నగునాప్రకృతికంఠమెనుధరణిని

బరంగుజీవునికంటె శ బరుఁ డైనవాసుడే, వునిచరణాబ్జముల్ శ దనరుభక్తి

తే. సర్ది నెవ్వరు భజియింతు శ రట్టివారు

నాకుఁ బ్రియతముల్ వారికి శ నయచరిత్ర

లార యెను ప్రియుండ నై శ భూరిమహిమ

వెలయు చుండుదు నది గాక శ వినుడు మీరు.

698

వ. స్వధర్మనిరతుం డైనపురుషుం డనేకజన్మాంతరసుకృతవిశేషంబులం జతుర్ముఖ

త్వంబు నొంది తదనంతరంబునం బుణ్యాతిరేకంబున నన్నుం బొంది యధికా

రాంతంబున నేనును దేవతాగణంబులును నవ్యాకృతం బైనయేహరిపదంబును

బొందుదు మట్టిపదంబు భాగవతుండు దనంతనె బొందుం గావున మీరు భాగ

వతత్వంబు నొందియు నాకుం బ్రియంబు ఘటియింపుడు భాగవతజనంబు

లకు నాకంటె నధికప్రియుండు లేడు గాన వివిక్తంబును జప్యంబును బవిత్రం

బును మంగళంబును నిశ్చేయసకరంబును నైననావచనంబు నాకర్ణింపుడు

సర్గాదిని బ్రహ్మ నిజనందనుల కెఱింగించినశ్రీహరిస్తోత్రంబు మీకు నెఱింగింతు

వినుం డది యెట్టి దనిన.

699

క. వనజాసనుఁ డాత్మజు లగు, సనకాదులఁ జూచి పలికె శ సమృత్తితోడకా
వినుఁడు కుమారకులారా, వనజోదరుమంగళ స్తవం బెఱింగింతున్.

700

ప. (అని హరినుద్దేశించి వారలు విన నిట్లనియె) నోయీశా యాత్మ వేమలై నవారలకు
భవదీయోత్కర్ష స్వానందలాభకరంబు గానన నట్టిస్వానందలాభంబు మాకు
గలుగ వలయు నీవు పరిపూర్ణానందస్వరూపుండ విష్ణుస్వాత్మకుండ నై ననకు
నమస్కరింతు నని వెండియు ని ట్లనియె.

701

సీ. పద్మజనాభాయ శ సద్గుర్వణాయ శా, న్తాయ విశ్వప్రభోధాయ భూత
సూక్ష్మేంద్రియాత్మనే శ సూక్ష్మాయ వాసుదే, వాయ పూర్ణాయ పుణ్యాయ నిర్వి
కారాయ కర్మనిస్తారకాయ తేత్ర, పాలాయ త్రైలోక్యపాలకాయ
సోమరూపాయ తేరజోబలాధ్యాయ స్వ, యంజ్యోతిషే మరతన్త్రాయ కర్మ

తే. సాధనాయ పురాపురుషాయ యజ్ఞ, రేతసే జీవత్పప్తాయ శ పృథ్వీరూప
కాయ లోకాయ నభసేఽస్తరకాయ విశ్వ, యోనయే విష్ణువేజిష్ఠర వేనమోఽస్తు.

సీ. సర్గాపవర్గసురద్వారాయ సర్వర, సాత్మనే పరమహంసాయ ¹కర్మ
పాకాయ తదితరరథలరూపకాయ కృష్ణాయ ధర్మాత్మనే శ సర్వశక్తి
యక్తాయ ఘనసాఙ్ఖ్యయోగీశ్వరాయ హి, రణ్యవీర్యాయ రుద్రాయ శిష్ట
నాథాయ దుష్టవినాశకాయ శూన్యప్ర, వృత్తాయ కర్మనే శ మృత్యువేది

తే. రాట్కరీరాయ నిఖిలధర్మాయ ²వాగ్వి, భూతయే నివృత్తాయ సరత్పుణ్యభూరి
వర్చసేఽఖిలధర్మదేవాయ చాత్మ, నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమోఽస్తు.

తే. సర్వసత్త్వాయ దేవాయ శ సన్నియామ, కాయ బహిరన్తరాత్మనే శ కారణాత్మ
నే నమస్తార్థలిక్ష్ణాయ శ శిర్గుణాయ, వేదసే జితాత్మకసాధరవే నమోఽస్తు.

704

ప. అని మఱియుఁ బ్రమ్యమ్నుండవును సంతరాత్మవును సమస్తశేషకారకుండవును
జాతుష్టోత్రరూపుండవును సంతకుండవును సర్వజ్ఞుండవును జ్ఞానక్రియారూపుం
డవును సంతకకరణవాసివియు నై ననీకు సమస్కరింతు నని.

705

క. అనఘా దేవ భవత్పద, వనరుహసందర్శనేచ్ఛ శ వఱలిన మాకుకా
విను వైష్ణవసత్కృత మై, యెనయుభవద్దర్శనంబు శ నీవె మహాత్మా.

706

ప. అది యెట్టి దనిన.

707

క. అనఘ సకలేంద్రియగుణాం, జనమును భక్తప్రియంబు శ జలదశ్యామం
బును సౌందర్యసమగ్రము, ననుపమమును నిఖిలమంగళశావహ మగుచున్.

708

ప. మఱియును.

709

1 'ధర్మపాలాయ సద్ధితఫల' అ. ప్ర. 2 'భూతివర్చసే పితృదేవాయ వాగ్విభూతయే
నివృత్తాయ వరహృషీకేంద్రియాత్మ, నే నిరుద్ధాయ నిభృతాత్మనే నమస్తే' వ్రా. ప్ర. 3 నిర్వికల్ప
మేధసేహం కృతాత్మనే' వ్రా. ప్ర.

- సీ. అభికులూపమలసకదలకశోభిత మగు, నమృతాంశు రేఖానిశ భాననమును
 చమకర్ణ దివ్యభూషాప్ర భాకలితంబు, సుందరభూగ్రాసశసురుచిరంబు
 సలలితకుండకుర్తల్ల సన్నిభద్విజ, పూరితస్నిగ్ధకరపోలయుగము
 పద్మపలాశశోభనలోచనంబును, మందస్మితాపాంగశనుందరమును
 తే. సస్మితాలోకసతతప్రసన్నముఖము, గంబుసుందరరుచిరమంగళగళగళంబు
 హారమణికుండలప్రభాపూరకలిత, చారుమృగరాజసన్నిభశస్కంధయుతము. 710
- వ. వెండియు శంఖచక్రగదాపద్మకలితాయతబాహుచతుష్టయంబును వైజయంతీ
 వనమాలికాకాస్తుభమణీశ్రీవిరాజితంబును నిత్యానపాయుని యయినయిందిరా
 సుందరీరత్నపరిస్పదంబునం దనరి తిరస్కృతనికపోపలం బైనవక్షస్థలంబును
 నుచ్చాస్వసనిశ్వాసంబులం జంచలంబు లైనవళిత్రయరుచిరప్రకాశమానదశోద
 రంబును బూర్వవినిగ్ధతనిఖిలవిశ్వంబునుం బ్రవిష్టంబు నేయు రీతి నొందు
 సలిలావర్తసన్నిభగంభీరనాభివివరంబును బంకజకింబల్మవిభాసితదుకూలనిబద్ధ
 కనకమేఖలాకలాపశోభితశ్యామపృథునితంబబింబంబును నీలకదళీస్తంభరుచిర
 యుగళంబును సమచారుజంఘంబును నిమ్నజానుయుగళంబును బద్మపత్రభా
 సురపాదద్వయంబును మదీయాంతరంగతమోనివారకనిర్మలచంద్రశకలసన్నిభ
 నఖంబును గిరీట కుండల గ్రైవేయ హార కేయూర వలయముద్రికామణినూపు
 రాదివివిధభూషణభూషితంబును నిరస్తసమస్తనతజనసాధ్యసంబును భక్తజన
 మనోహరంబును సర్వమంగళాకరంబును నైసభగవద్దివ్యరూపంబుఁ దామసజన
 సన్తార్గప్రదర్శకుండ వైనసీపు మాకుఁ జూపి మమ్ముఁ గృతార్థులం జేయు మని
 వెండియు నిట్లనియె. 711
- సీ. ఆత్మకుఁ బరిశుద్ధి శ నర్థించువారికి, ధ్యేయనస్తువు భవరద్దివ్యమూర్తి
 యంచితస్వర్గరాశజ్యాభిషిక్తున కైన, సమధికస్పృహణీయశతముండ వీవు
 సద్భక్తియుతభక్తశరణసులభుండవు, మహాత్మలకుఁ గడు శ దుర్లభుండ
 వాత్మదర్శనులకు శ నరయ గమ్యుండవు, నై యర్థి విలసిల్లు శ దనఘచరిత
- తే. యిట్టినిఖిలదురారాధ్యు శ నీశు నిన్ను, నెఱయ సుజనుల కైన వరర్థింప రాదు
 వఱల నెవ్వఁడు పూజించుశవాఁడు విడువఁ, జాలునే పద్మదళనేత్ర శ సచ్చరిత్ర.
- చ. ఎనసినభక్తియోగమున శ నే భవదీయపదాబ్జమూలము
 న్ననయముఁ బొందువాఁడు చతురలాగ్రహభీషణవీర్యశౌర్యత
 ర్జనములచే ననూనగతి శ సర్వజగంబులు సంహరించున
 య్యనుపముఁ డైనకాలునిభశయంబును బొందఁడు దాను గావునన్. 712
- తే. ఇట్టిసీపాదమూలంబు శ లెవ్వఁడేని, బొంది ధన్యాత్ముఁ డొనట్టిరపుణ్యుఁడొండు
 మనములొఫలఁ గోరునే శమఱచియైన, నవ్యయానంద గోవింద శహరి ముకుంద.

- క. హరి నీభక్తులతోడను, నిరుపమగతిఁ జెలిమి సేయఁగిమి మార్గముతో
సరి గాదు మోక్ష మనిన న, చిరశుభ మగుమర్త్యముఁగఁ జెప్పఁగజేలా. 715
- క. మరితవినాశకపదపం, కరుమా భవత్కీర్తితీర్థకణచయభావ్యం
తరనేకధూతకల్పమ, పురుషులు ధరమీదఁ దీర్థభూతులు గావే. 716
- వ. అట్టిభూతదయాసమేతులును రాగాదివిరహితచిత్తులును నార్థవాసిగుణయుక్తులు
ను నయినభాగవతజనులసంగంబు మాకుం గలుగఁజేయు మిదియ మ మృదుగ్ర
హించుట యని వెండియు నిట్లనియె. 717
- చ. సరసిజనాభ సత్పురుషసంగసమంచితభక్తియోగవి
స్ఫురణ ననుగ్రహింపఁబడి శ శుద్ధము నొందినవానిచిత్తి మ
స్థిరబహిరంగముం గనదు శ చెందదు భూరితమస్వరూపసం
సరణగుహాగతంబుఁ గనఁ శ జాలు భవన్తహాసియతి త్వమున్. 718
- వ. అది యెట్టి దనిన. 719
- సీ. అరయంగ నేమిటిరయందు నీవిశ్వంబు, విదిత మై యుండు నీరవిశ్వమందు
నేది ప్రకాశించు శ నెప్పుడు నట్టిస్వయంజ్యోతి నిత్యంబు శ సవ్యయంబు
నాకాశమును బోలి శ యవిరళవ్యాపక, మగునాత్మతత్త్వంబు శ నధికమహిమ
నమరుపరబ్రహ్మ శ మగు నని పల్కి యి, ట్లనియె నవిక్రియం శ జై నవాడు
- తే. నెవ్వఁ జాతఁడు దనయందు శ నెపుడు నాత్మ, కార్యకరణసమర్థంబు శ గానిభేద
బుద్ధిజనకంబు నాఁ దగుభూరిమాయఁ, జేసి విశ్వంబు సత్యంబు శ గా నృజించె.
- ఆ. మరల మరలఁ బెక్కురమాటు లీవిశ్వంబు, జననవృద్ధివిలయసంగతులను
నందఁజేయుచుండు శ నట్టింనాశ్వరుడ వై, తనరునిన్ను నాత్మరతత్త్వము గను.
- వ. తెలియుదు మని వెండియు నిట్లనియె యోగపరాయణు లగువారు శ్రద్ధాసమ
న్విత లై క్రియాకలాపంబుల సంతఃకరణోపలక్షితం బయినభవదీయరూపంబు
యజింతురు వారు వేదాగమతత్త్వజ్ఞానులు నీ వాద్యుడవును ననాదియు నద్వి
తీయుండవును మాయాశక్తియుక్తుండవు నై విలసిల్లుచుండుదు వట్టిమాయా
శక్తిచేత. 722
- సీ. చతురాత్మ సత్త్వరజస్తమోగుణములు, వరుస జనించెను శ వానివలన
మహదహంకారతత్త్వాత్మసభోమరు, దనలజలావనిమునిసుపర్వ
భూతగణాత్మకశస్ఫురణ నీవిశ్వంబు, భిన్నరూపమున నుత్పన్న మయ్యె
జేవ యీగతి భవదీయమాయనుజేసి, రూఢిఁ జతుర్ద్విధరూప మైన
- తే. పురము నాత్మాంశమునఁ జెందురపురుషుఁ డింద్రి
యములచే విషయసుఖము శ లనుభవించు
మహిని మధుమక్షికాకృతమధువుఁ బోలి

- యతనిఁ బురవర్తి యగుజీవుఁ యొకఁడు మఱియు. 723
- న. ఇట్టిజగత్సర్వకుండ వై ననివు. 724
- క. భూతిగణంబులచేతనె, భూతిగణంబులను మేఘురవుంజంబుల ని
 ఘోషముగఁ జేయుననిలుని, భూతిని జరియింపఁ జేసి యే పౌరుష మొప్పన్. 725
- తే. మాఘేదత్తక్రియాలభ్యరూపుఁడవును, సుమహితస్ఫురదమితతేజఁడవుఁ జండ్
 వేగుఁడవు నయి ఘనభుజాశివులమహిమ, విశ్వసంహార మర్థి గారవింతు వీశ.
- న. అది యెట్లనిన. 727
- క. ఇతికర్తవ్యవిచారక, మఱిచేతి చనూముగఁ బ్రథమత్తింబును సం
 చితవిషయాలనము నూర్చితిలోభము నైనయట్టిరసృష్టి గడఁకన్. 728
- తే. అప్రమత్తుఁడ వగుచుఁ బరద్వాత్ సీవు, మ్రింగుదువు చాలనాఁకట్రమేఁగుచుండి
 చాలుకలు గ్రోయుభూరిపరస్పగమువాతఁ, బడినయెలుకను భక్షించురేపగిది ననఘ.
- చ. అనిశము నన్నదీయగురుఁ యెడైనసరోరుహసంభవుండు న
 మ్మనువులు నాత్మసంశయము యే మాని భజించుభవత్పదాబ్జముల్
 మనమున నిల్పి యుష్మదవరమానమహావ్యథఁ జెందునట్టిన్
 జ్ఞుఁడు పరిత్యజించునె భుజంగమతల్పక భక్తకల్పకా. 730
- క. కావున నాకును సారిజ, నావళికిని సర్వసంశయంబులు వాపం
 గావను బోవను దగుగతి, నీ వని వినుతించినట్టిరయీస్తవ మెలమిన్. 731
- వ. రుద్రుండు ప్రచేతనుల కెఱింగించి నెండియు నిట్లనియెఁ బ్రచేతసులారా యిట్టి
 యోగాదేశనామకంబైనయీస్తోత్రంబు ¹బహువారావృత్తిచేఁబరించి మనంబున
 ధరియించి సమాహితచిత్తులైమీరందఱు నాదరంబున విశ్వాసయుక్తులును స్వధ
 ర్మాచారవంతులును భగవదర్పితాశయులును నై జపియించుచు సర్వభూతావస్థి
 తుండు నాత్మారాముండు నైనసర్వేశ్వరుని ²నుతించుచు భ్యానంబు సేయుచుఁ
 బూజించు చుండుండు తొల్లి యీస్తోత్రంబు భగవంతుం డైనపద్మసంభవుండు
 (సిన్ధుత్తు వగుచు) నాత్మజుల మైనమాకును (సృజింపనిచ్చుగించు)భృగ్వాదుల
 కును నెఱింగించె నేము (నాభృగ్వాదులును) బ్రజాసర్గంబునందు బ్రహ్మచోదితు
 లమై యీస్తోత్రంబునంజేసి విధ్వస్తమస్తతమోగుణుల మై వివిధప్రజాసర్గంబు
 గావించితిమికావున నీస్తోత్రంబు నెల్లప్పుడు నేకాగ్రచిత్తుండును వాసుదేవపరాయ
 ణుండు నై యెవ్వండు జపియించు వాడు వేగంబై శ్రేయస్సును బొంది తదీయ
 జ్ఞానప్లవంబున వ్యవసార్థవరూపం బయినసంసారంబును సుఖతరంబుగఁ దరియిం
 చు నట్టిమదుపదిష్టం బయినయాహరిస్తవంబు నెవ్వండు సదువుచు దురారా
 ధ్యుండైనశ్రీహరిం బూజించు వాడు మదుక్తస్తోత్రగానసంతుష్టుండును శ్రేయ
 స్సులకు నేకాశ్రయభూతుండును నగుశ్రీమన్నారాయణనివలన సమస్తాభీష్టం

బులం బొందు నెవ్వరి జేసిం బ్రభాతంబున లేచి ప్రాంబలియై శ్రీహాసమున్వి
తండు నై యీమంగళ శస్త్రవరాజులును వినుచు వినిపించుచు వాండు గర్వబంధ
విముక్తుం డగు నని మఱియు ని ట్లనియె. 732

క. పర దేవతనయలారా, పురుషాధీశుండు పరమశుభ్రుడును నని
శ్వరునుస్తోత్రము మీ కే, నెఱిగించితి మీరు మదివి శ నెడకువిధి క్షే. 733

క. సకాగ్రచిత్తులును సుశ్లోకులు నై జపము సేయుచును ఘనతపము
గైకొని చేసిన మీకును, జేతులు మహితేష్ఠితార్థరసిద్ధి గడుకన్. 734

క. అని యీగతి నుపదేశం, బొనరించి సదాశివుండు శ నోగి వారలచే
తను బూజతుఁడై వారలు, గన నంతర్ధానుఁ డయ్యెఁ శ నాతాక మొప్పున్. 735

వ. అంత. 736

తే. శివుట వారలు రుద్రోపరదిష్ట మైన, యచ్యుత స్తనము జనించు శ పాయతనాఖ్య
వత్సరము లుగ్రతపము దురత్వారవారి, మధ్యమునఁ జేయుచున్న స్రమయముండు.

— శ్లో నారదుండు ప్రాచీనబర్హికి జ్ఞానమార్గమును జెలియఁజేయుట. శ్లో —

వ. ఘనకర్తాన క్తచిత్తుం డైయున్నప్రాచీనబర్హి కడకు నధ్యాత్మి వేదియుం గృపాభివు
నై ననారదుండు సనుడెంచి యారాజునకు జ్ఞానబోధంబు సేయుకొఱకు నతనితో
ని ట్లనియె రాజా యీకర్తంబునంజేసి యెట్టిశ్రేయస్సు నభిలషించు చున్నవాడ
వట్టియనిష్టనిరసనేష్టప్రాప్తికరంబు నయినశ్రేయం బీకర్తంబువలన లభింప దని
నం బ్రాచీనబర్హి నారదున కి ట్లనియె. 738

సీ. అనఘ ముసింద్ర మశహాభాగ యేను గ,ర్తాపవద్ధజ్ఞాని శ నగుచు మోక్ష
మెఱుంగంగ లే నైతి శ నిట్టినా కిప్పుడు, గడువిమలంబును శ గర్వబంధ
నాశకంబును సగురజ్ఞానోపదేశంబు, గావింపు మశిదమారకార కూట
ధర్మంబు లగుగేహాతతులందుఁ జెంది జా,యాతనూజాతధరనాదికములె

తే. భూరిపురుషార్థములుగాఁగరబుద్ధిఁదలంచు, మతివిహీనుండు సంసారరమార్గములను
దగఁ బరిభ్రామ్యమాణుడై శ నొగిలి మోక్ష,పదమునొందంగఁజాలఁడు శ భవ్యచ

క. అనవుడు నతనికి నజఁడును, ననఘా యీయధ్వరంబురలందును గృప మా రితి.
లిసనీచే విశసింపం, జని కూలినపసుల వేలసంఖ్యలఁ గనుమా. 740

వ. కావునం బశువ్రాతంబులు ద్వదీయవై శిసంబును స్మరించుచున్న వై లోహాయం
త్రమయశ్శృంగంబులచేత నెప్పుడు నీవు పరలోకంబు నొందెద వప్పుడ నిన్ను
హంసింతు మని భవదీయమృతికి నెదురుచూచు చున్న విట్టిసంకటంబు నొందం
గలనీకు నిస్తారకం బయినయొక్కయితిహాసంబు గల దెఱింగింతు విను మని
యి ట్లనియె. 741

— శ్లో పు రంజ నోపాఖ్యానము. శ్లో —

సీ. భూమిశ విసవయ్య శ పూర్వకాలమునఁ బు.రంజనుం డనునొక్కరౌరాజు గలఁడు

నతనికే విజ్ఞాతఁడగుచేరఁ దగినవి, జ్ఞాతచేష్టితఁడగునఖుండు గలఁడు
నాపురఁజనుఁడు పురరాస్వేషి యై ధరా. చక్రంబు గలయంగ న సంచరించి
తన కనుకూప మై నెను పొందుపుర మెందు, వీక్షింపఁ జాలక నవిమనుఁడగుచు

తే. నేపురము లుద్వీర బాడగ నె నాపురములు
గామములఁ గోరుతఁకు నశక్త్యామములను
బొందుటకు వానిని ననర్హములు గఁ దనమ
నమునఁ దలఁచి యొకానొకనాఁ డతండు.

742

వ. చనుచున్న గమయంబున హిమవత్పర్వతదక్షిణనానువులందు.

743

సీ. వరసవద్వారకరవాటగ వాక్షతో, రణదేహాళిగోపురముల నొప్పి
ప్రాకారయంత్రవర ప్రప్రతోళిపరి, ఛాట్టాలకోపవనాళిఁ దనరి
సౌవర్ణ రాష్ట్రాయశసఘనశృంగంబుల, రమణీయవివిధగేరహముల మించి
రథానృభాచత్వరధ్వజక్రీడాయ, తనసుచైత్యాపణతతిఁ దనర్చి

తే. మరకతస్ఫటికవిదూరమణినినూత్న, మాక్తికాయుతఖచితహార్యములు గలిగి
విద్రుమద్రుమ వేదుల న వెలయునొక్క, పురముఁ గ నె భోగవతి కెనఁబోలుదాని.

వ. ఇట్లు గనుంగొని యనంతరంబ ముందటం బురబాహ్యంతరంబున దివ్యద్రుమ
లతాకుంజపుంజంబును సమదనదద్విహంగమ త్తమధుకరకులకోలాహలసంకులజ
లాశయశోభితంబును హిమనిర్మలబిందుసందోహపరిస్పందకందలితమందమలయ
మరుదుచ్చలితప్రవాళవిటపనశిసితటంబును బాంధజనమనోరంజనాహ్వనబుద్ధిజ
నకకలహంసరాజకీరకోకిలాలాపవిరాజమానంబును మునివ్రతనానావిధవనమృగ
వ్రాతబాధారహితంబును నై నపురబాహ్యోద్వానవనంబునందు యాదృచ్ఛికం
బుగ నేకైకతనాయకం బైనయనుచరదశకంబును బంచమస్తకసర్వప్రతీ
హారుండును దోడ రాఁ జనుడెంచు చున్న భర్త) న్వేషిణియుం గామరూపిణియు
నవోధయు నయినయట్టి.

745

సీ. ఘనసమవిన్యస్తకర్ణకుండలరుచుల్, గండభాగంబుల న నిగడి పర్వఁ
దమ్మితేకులసిరిఁ న దటమటింపఁగఁ జాలు, మెఱుంగుఁగన్నులు దలఁ న దిరిగి రాఁగ
జఘనసంకలితపిరశంగనీవిద్యుతి, కనకకాంచీరుచిఁ న గరము పెనుపఁ
జరణసరోజభానసురచలన్నూపుర, ఝణఝణధ్వని నర్తనరణిఁ జూప

తే. లలితయావనలక్ష్మీవిరలాసభాసు, రోదయవ్యంజితప్రభాశయు క్తపీన
సమనిరంతరకుచకుట్టరముల వ్రీడఁ, జెంది పయ్యెడఁ గప్పగార లేందుముఖిని.

వ. మఱియును బాలయు సుదతియు గజగామినియు నయినయొక్క ప్రమదోత్తమం
గాంచి.

747

క. తర మిడి స్రేమోద్గత మై, మరుమిందులకొమరు నగుబాసములు గలతరుణీ
సరసాపాంగవిలోకన, శరపరివిధాంగుఁ డగుచు న జనవిభుఁ డనియెన్.

748

- క. ఎవ్వరిదానవు జనకుం, డెవ్వఁడు పే లేమి భృశ్యుఁడ లీపదియొక రిం
 డెవ్వరు సతు లెవ్వరు మఱి, యివ్వనమున నుండఁ గార్యుఁడ మెద్ది మృత్యుఁడ. 749
- క. భవదీయపురస్సరుఁ డగు, పవనాశనుఁ డెవ్వఁ డతీకృతవామఁడ నాకుఁ
 వివరింపు మనుచు వెండియు, ధవళేక్షణఁ జూచి ధరణీధర్మఁ డి ట్లనియెన్. 750
- సీ. తరళాక్షి పతి యగురధర్తు నన్వేషింపఁ, జరియించుస్త్రీ యనునతిహా కాక
 రుద్దు నన్వేషించురద్రాణివో కాక, బ్రహ్మను వెదకుభారరతిహా కాక
 నారాయణుని భక్తిఁ గోరి యన్వేషించు, నిందిరవో కాక క యెవ్వ ఁడ
 త్వత్పాదకామనశ్చమునను సంప్రాప్త, సకలకాముం డగునరసు నెట్టి
- తే. వాని వెదకెడు తరుణి భరవత్కరాగ్ర, పద్మకోశం బ డెక్కడఁ క బలిత మయ్యె
 నాకు నెఱిగింపఁదగుదు విరవేకచరిత, యని నృపాలుఁడు మఱియునిట్లనియె సతికి.
- క. కర మొప్పఁగ నీ విటు భూ, చర వగుటను ప్రీతి శివపు క శారదపును సా
 గరకన్యపుఁ గాకుండుటఁ, దరుణి పొడగంటి నని పరదంపడి పలికెన్. 752
- సీ. మొనసి యదభిరకర్మఁడ నైననాచేత, నిపుడు పాలిత మైనరయీపురంబు
 సరసిజోదరునిభుజపాలితోదాత్త, లలితనైకుంఠ మశలంకరించు
 నిందిరాసుందరిఁ చందంబునను నీ వ, లంకరింపఁ గడంగురంకజాక్షి
 యది గాక తావకీరనాపాంగరుచి మోహి, తాంతరంగుండ నై నట్టి నన్ను
- తే. మహితసప్రీడభావసరస్వందహాస, చారువిభిమభూగిలతాశ్రప్రేరితుఁడుగఁ
 దనరుభగవంతుఁడగునట్టిరమనసిజుండు, పడఁగి యుడుగక పీడింపఁదొడఁగెనిపుడు.
- వ. కావున. 754
- చ. తరుణి సుతారలోచనయుతంబును మంజుసుధాసమానభా
 సురమృదువాక్యయుక్తమును క శోభితకోమలంబమానసుం
 దరచికురాభిరామము నురదారము నై నభవన్ముఖాబ్జముఁ
 సురుచిరలీల నెత్తి ననుఁ క జూడుము సిగ్గునఁ జెంద నేటికిన్. 755
- వ. అని యివ్విధంబున నధీరుం డై పలుకుపురంజనుం జూచి యాప్రమదోత్తమ వీర
 మోహిత యై సస్థితానన యగుచు నానందంబు నొంది యి ట్లనియె. 756
- క. పురుషవర నాకు నీకును, గురువును నామమును గులముఁ క గోరి యెఱుంగ నీ
 పురమున నుండుదుఁ గా కీ, పురమును నిర్మించినట్టిరపురుషు నెఱుంగన్. 757
- క. వీరలు నాసఖు లీలల, నారత్నము లార్యవినుత క నాచెలు లీవృ
 ధ్ధోరగ మే నిద్రింపఁగ, ధీరత మేల్కాంచి పురము క ధృతిఁ జాలించున్. 758
- వ. అని వెండియు ని ట్లనియె. 759
- సీ. మనుజనాయక సీవు క మద్భాగ్యవశమున, నిటకు నేతెంచితి క విపుడు నీకు
 మంగళం బగు సీవు క మహితేంద్రియ గ్రామ, భోగ్యంబు లగుకామరపుంజములను
 నధి సంపాదింతు క వనఘాత యీనవ, ద్వారప్రయుక్త మై క తనరుపురము

1 సప్త వైకౌని యేలు శ్రీ సీకంఠే దీనికి, సధిపుఁ డన్యుండు లేఁ శ్రీ డనఘ యిందు
తే. మమవసితము తై నకారములుననుభ, 2 వింపఁగా సమాశత మధిశ్ఠింపు మెలమిఁ
గోరిసీకంఠఁబ్ర యులు నెరవ్వారునాకు, నరసిచూడంగ మను జేంద్రయదియుగాక.
వ. మఱియు రక్షిజ్ఞానవిహీనుండు ననోవిదుండు నిహపరచింతాశూన్యుండుఁ బశుస్త్రా
యుండుఁ ద్వదన్యుండు నై నవాని నెవ్వని వరియింతు గృహస్థాశ్రమమందు ధర్మార్థ
కామమోక్షప్రజాపదంబులును యశంబును 3 యతివేద్యంబును గానిరజస్తమో
విహీనపుణ్యలోకంబులును గలుగుఁ బితృదేవర్షిమర్త్యభూషణంబులకుం దనకు
సీలోకంబున గృహస్థాశ్రమంబు సర్వక్షేమార్థం బయినయాశ్రమం బండ్లు గా
వున వదాన్యుండవు పీఠవిఖ్యాతుండవు బ్రయదర్శనుండవు స్వయంప్రాప్తుండవు
నయి భోగిభోగనదృశభుజాదండంబులచే నొప్పుభవాదృశుం దగిలి మాదృశ
యగుకన్య వరియింప కుండునే యని వెండియు. 761

క. కరుణారసపరిపూర్ణ, స్ఫురితస్తి తరుచివిలోకశ్రవుంజముచేతం
గర మర్థి దీనజనభయ, హరణుండ వై సంచరింపు శ్రీ మఖిలజగములన్. 762

క. అని యీగతిఁ బలికినయా, వనజాక్షిఁ బురంజనుండు శ్రీ వరియించి ముదం
బున నన్యోన్యము మైత్రిం, దనరుచుఁ దత్పురము సొచ్చి శ్రీ ధన్యుం డగుచున్.

చ. శతసమకాల మప్పరి సరజస్త్రము భూరిసమ స్తసౌఖ్యసం
గతులఁ దనర్చి వందిజనశ్రగాయకనద్వినుతోరుగానమో
దితమతి నొప్పి సుందరసరతీజనసేవితఁ డై నృపాలకో
చితలలితస్థలంబుల వశించుచుఁ గ్రీడలు సల్పుచుండఁగన్. 764

క. సరనాథుండు లోకభయం, కరగతి వర్తించు గ్రీష్మశకాలము దోఁపం
దరశలహరీమనోహర, వరహ్రాదినిసలిలమందు శ్రీ వసియించె దగన్. 765

వ. ఇట్లు వసియించి కతిపయదినంబు లరుగుసమయంబున, 766

సీ. అవసీశ్వరోత్తమ శ్రీ యప్పురంబున నాల్గు, వంకల నున్నగ్రవఁకులు వినుము
శూర్పుదిక్కునను నైశదును దక్షిణోత్తరం, బుల రెండుఁ బశ్చిమంబుననురెండుఁ
గాఁగ నాతోఁబ్బిదిగ్రవఁకుల నుపరిదిక్కున నేడుఁ గ్రిందిదిగ్రక్కునను రెండు
నయి యుండు మఱి వానిరయందుఁ బృథగ్విధ, విషయగత్యర్థ మై శ్రీ వెలయుసీశ్వ
తే. రుం డొకం డరయఁ గలండు శ్రీరూఢిఁ దత్పురంబుఁ బాలించునట్టిపురంజనుండు
నాపురద్వారనవకంబురసందులోన, సర్థిఁ బ్రాద్వారపంచకశ్రమందు వరుస. 767

వ. ఖిద్యోతయు నావిర్భుజయు ననునామంబులు గలద్వారయుగంబున ద్యుమ
త్సఖుం డై విభ్రాజితాఖ్యజనపదంబును బొందు వెండియు నళినియు నాళినియు

1 నందును వసియించి యనుదినంబును మన్మ, నోభీష్టనిరత మైఁ బ్రాభవమున; నందునా చెలలచే
నళిమత కాముల, నెమ్మి సరిండును సీకుఁ గూరు. 2 విం చుచును సమశత. 3 హృద్యంబులు గాని.
4 యతమనో, హరశీతలసలిల హృదమునందు వసించెన్.

ననుపేళ్లు గలవాకిళ్లు రెంటియందు నవభూతసఖంజై సౌరభహూపంబు లయిన
విషయంబులం బొందు మఱియు ముఖ్యానామకం బై చక్రభానప్రాద్భూతంబున
రసజ్ఞవిపణాన్వితుంజై యాపణబహూదనంబు లనువిషయంబుల నొందుఁ బితృ
హూనామకం బయినదక్షిణద్వారంబున శ్రుతధరాన్వితుంజై దక్షిణపాంచాలం
బనురాష్ట్రంబు నొందు దేవహూనామకం బయిన యుత్తరపువాకిట శ్రుతధరా
న్వితుంజై యుత్తరపాంచాలం బనురాష్ట్రంబు నొందు వెండియుం బడమటి
వాకిళ్లు రెంటియందు నానురీనామకం బైనవాకిట దుర్బదసమేషంజై గ్రామక
నామకం బైనవిషయంబును నిర్మతినామకం బయినవాకిటియందు టుబ్బకయుక్తం
జై వైశసం బనువిషయంబు నొందు చుండు వెండియుం బురంజనుం డష్టరం
బునం బౌరజనంబులందు నిర్వాగ్యశస్కరు లన నిద్ద ఁఘలు గలరు వారల
చేత గమనకరణంబు లనుక్రియల నొందుచు సంతకపురగఱుం డగునష్టమ
విఘాచీనమన్వితుంజై జాయాత్మజోద్భవంబు లైనమోహప్రసాదహర్షంబుల
నొందు చుండు నవ్విధంబునం గర్హనక్తుండుఁ గామాత్మకుండు నై బుద్ధి యను
మహిషిచేత వంచితం డయ్యె నక్కామినియు.

768

సీ. పానంబుసేసినఁ శదానుఁ బానముసేయుఁ, గుడిచినఁ దానును శగుడుచు మఱియు
భక్షింపఁ దానును శ భక్షించు నడచిన, నడచును నవ్విస శ నవ్వి నేడ్వ
నేడుచుఁ బాడినఁ శబాడు విన్నను వినుఁ, జూచినఁ జూచుఁ గూర్చున్న నుండు
దుగిఖంప దీనుఁ జై శ దుగిఖంచు నిలిచిన, నిలుచు నిద్రింపంగ శ నిద్ర వోపు

తే. ముట్టినను ముట్టు మూర్కొన్న శ మూరుకొనును

బలుకఁ బలుకును బవళింపఁ శ బవ్వళించు

హర్షమును బొంద నాత్మను శ హర్ష మొందు

మోదమును బొంద దానును శ మోద మందు.

769

వ. ఇవ్విధంబున నతండు మహిషీవిప్రలబ్ధుండును వంచితస్వభావుండును నై పారవ
శ్యంబునంజేసి యజ్ఞుండును నితరేచ్ఛావిరహితుండును నై క్రీడామృగంబుచా
డ్చున వర్తించుచు నాపురంబునఁ గాపురం బుండఁ గొన్నిదినంబుల కాపురంజ
నుండు ధనుర్ధరుంజై.

770

సీ. పంచాశ్వయుక్తంబు శ పంచబంధనముఁ జ, క్రద్వితయమును యుగద్వయంబు
నాశువేగంబు సేకాక్షంబు కూబర, ద్వయముఁ ¹బతాకాత్రిశయయుతంబు
నేకప్రగహమును శ నేకసారధికంబు, సప్తవరూఢంబు శ స్వర్ణభూష
మును బంచవిక్రమశ్రమును నేకనీడంబు, బ్రకటపంచప్రసారణము నయిన

తే. రథము కాంచనరచితవర్ణము ధరించి, విలసదక్షయతూణీరశకలితుఁ డగుచుఁ
గడఁగ దీపింప నెక్కి యేకాదశప్ర, సంఖ్యసేనాసమేతుఁ జై శ సరభసము గ.

వ. పురంబు వెడలి పంచప్రస్థం బనువనంబునకుం జనియందు విడువ రానిమహిషిని విడిచి మృగయాసక్తుండై తృప్తుం డగుచు ధనుర్బాణంబులు ధరియించి సంచరించుచు నాసురవర్తనంబునం దగిలి ఘోరాత్ముండు నదయుండు నై నిశా తసాయకంబులచేత నమ్మృగవ్రాతంబులం బరిమార్చె రాజులకు మృగయావినోదంబు విహితానుష్ఠానం బగు చుండ నాసురవృత్తి యెట్లయ్యె నని యంటివేని నిది రాగప్రాప్తం బగుటను విహితంబు ¹గాదు వినుము శ్రాద్ధాదులందే ప్రఖ్యాత శ్రాద్ధదివసంబులయందే రాజై నవాడే మేధ్యంబు లయినపశువులనే వనంబు నందే యథోపయుక్తంబుగానే వధియింపం జను ననునియమమాత్రంబు గలదు గావున జ్ఞానియైనవిద్వాంసుండ యాచరింపండుగాక యాచరించినం గర్హనుష్ఠానజనితం బయినజ్ఞానంబునంజేసి యందుఁ బొరయం డట్లు గాక నియమోల్లంఘనంబునం గర్హచరణుం డగువాఁ డభిమానంబు నొంది కర్మబద్ధుం డై గుణప్రవాహపతితుండును నష్టప్రజ్ఞుండును నై యథోగతిం గూలు నిట్లగుటంజేసి సాధుజనులకు సర్వప్రకారంబుల నాసురవృత్తి మానం దగు నని వెండియు నిట్లనియె నంతం బురంజనుం డవ్వనంబున.

772

క. వరచిత్రపక్షసునిశిత, శరములచే శశ వరాహ శ చమరీ రురు కా
సర గవయ శల్య హరిణీ, కరి హరి వృక పుండరీక శ కపి ఖడ్గములన్.

773

వ. వధియించి మఱియును.

774

సీ. వరుస మేధ్యామేధ్యశవనమృగంబుల²ఘృణ, సన దుస్సహక్రీడ శ సంహరించి
శ్రమయుక్తుండై వేట శ సాలించి మరలి మం,దిరమున కర్థి నేర తెంచి యందు
సముచితస్నానభోజనకృత్యములు దీర్చి, యతివిశ్రమమున శరయానుండగుచుఁ
బరిమళమిళితధూతప్రాతవాసిత,సర్వాంగుఁ డగుచు స్రగ్ధర్చందనములు

తే. వివిధభూషణచేలముల్ శ వెలయఁ దాల్చి

తనమనోహరియందుఁ జిత్తంబు వెట్టి

తుష్టుండును హృష్టుండున్ మఱి శ ధృష్టుం డై య

నన్యజాకృష్టచిత్తుండు శ నై రతిప్ర

సంగకౌతుక మాత్మను శ దొంగలింప.

775

వ. అంత స్వకీయప్రాణపల్లభ యగుమహిషియందు మనంబు నునిచిన నావరాహో
హయు గృహమేధినియు నయినగృహిణిం గానక విమనస్కుం డై నిజాంతిగివుర
కామినులం గనుంగొని యిట్లనియె.

776

క. రామాజనసంఘములూ, రా మానవతీలలామ శ రామామణి నా

రామకృప వడసి మెలగుదు, రా మానుగఁ గుశలమా పరరామర్చింపన్.

777

ఉ. సారవివేకలార గృహశసంపద ³లీయెడఁ బూర్వవీతిచే

¹గాదయినను బ్రఖ్యాతశ్రాద్ధదివసంబులయందే వ్రా.ప్ర.2గృహజనదుస్సహ.3లందుఁబురాతనక్రియక

నారయఁ గా రుచింపవు గృహస్థునకుం గృహమందు మాత గా
నీ రమణానుకూలరమణీమణి యై తన రారుభార్య గా
నీ రుచి నొంద కున్నఁ గన శ నేర్చునె తద్ద్రహమేధి సౌఖ్యమున్.

778

వ. అదియునుం గాక.

779

క. పొగ డొందుజనని గానీ, తగవున వర్తించునట్టిదయితయ కాని
తగ నుండనిగృహమున నుం, టగుఁ జక్రవిహీనరథముననుండు లరయన్.

వ. కావున.

781

చ. తలకొని నాకుఁ దాను సుపరథంబునఁ బ్రజ్ఞ జనింపఁ జేసి సః
చలదురుదుర్భరవ్యసనశాగరమగ్నుఁడ నైననన్న ని
శ్చలమతి నుద్ధరించి యనిశంబును మత్స్యియ యైసభార్య యే
వలనఁ జరించు చున్న దనిశవారణ నా కెఱిగింపరే దయన్.

782

క. అనవుడు విని యక్కాంతలు, జనపతి కిట్లనిరి రాజశ్రీతమ యిదిగోఁ
దనకొం గైనను బఱపు గ, నొనరింపక నేలఁ బొరలు శ చున్నది వగలన్. 783
తే. ఏమికతమున నున్నదో శ యెఱుంగ మేము, నీవు సూడు మటన్న నాశ్రభావరుండు
నేలఁ బడి పొరలెడుభార్యఁ శ బోలఁజూచి, మనములో దుగ్ధితాపంబుమల్లడింప.

వ. అంత.

785

ఆ. జలజనేత్ర ప్రణయశంజాతరోషభా, వమున నయినయట్టివక్రదృష్టి
జనవిభుండు సూచి శ యనునయకోవిదుఁ, డగుచు నప్పయోరురోహిణి జేరి. 786

క. పొలఁతుకఁ దనయుత్సంగం, బుల నిడి తత్పాదయుగళశ్రమును నంటుచు మం
జులమృదుభాషణముల నా, లలనామణిఁ జూచి పలికె శ లాలన మొప్పన్. 787

చ. రమణిరొ భృత్యులందు నపరాధము గల్గిన నాయకుల్ స్వప
క్షుముఁ దలపోసి యుగ్రతరశాసనముం దెగి చేయ రట్లు గా
క మనములోనికిన్కఁ దమరకంబున నాజ్ఞ యొనర్చి రేని ని
క్కముగ ననుగ్రహించుటయ శ కాక తలంపఁగ నాజ్ఞ సేయుటే. 788

క. కమలానన బాంధవకృత్యముఁ దలఁపక రోషచిత్తుఁ శ డగుకుటిలాత్ముఁ
సమదామర్షుఁడు నీతి, క్రమరహితుఁడు నైనబాలుఁ శ గా నెన్నఁ దగున్. 789

వ. అని వెండియు నిట్లనియె సుదతీ హృదయేశ్వరి వై ననీవు. 790

మ. సరసోదారసుధారసోపమవచశ్చాతుర్యసౌభాగ్య మై
హరినిలోపమకోమలాలకయతం శ బై విభ్రమభూలతా
పరిజుప్తస్థితసద్విలోకనము నై శ భాసిల్లుయున్నుఖాం
బురుహంబున్ భవదీయదాసునకుఁ బూర్వబోడి కృపం జూపవే. 791

క. విను వీరపత్ని నీయెడ, ననయంబును బ్రాప్తాణులును శ హరిభక్తులుఁ ద

- క్కను నితరు లెగ్గు సేసిన, వనితా శిక్షింతు నెంతరవారల నయినన్. 792
- క. ఈముల్లోకములందును, నామనమున రోష మొదవిరనక భయరహితుం
డై మదిలో బరితోషము,తో మెలఁగెడువానిఁ గానఁ ర దోయజనేత్రా. 793
- సీ. ఇందీవరేక్షణ ర యే నెందు భవదీయ,తిలకవిరహితము ర మలినయుతము
హర్ష శూన్యంబు మనఃప్రకాశకము నై, యత్యమర్ష యుతంబునయినముఖము
గళితాశ్రుబిందుసంరకతిశసంచితశోభ,మానసీన స్తనరమండలమును
రమణీయతాంబూలరరాగవిహీన మై,నట్టిసుపక్వబింబాధరంబు
- తే. గాఁగ నిట్లుంట కిపు డేమిరకతము నాకు, నర్థి నెఱిగింపవే మృగరవ్యసన మంది
యబల నీ కెఱిగింపక ర యరిగినట్టి,తప్పు నైరించి కావంగఁ ర దగుదు నేను.
- క. వనితాజనపరవశుఁ డై, మనసిజశరబాధ్యమానరమానసుఁ డగువా
నిని దగఁ గర్తవ్యార్థము,లను భజియింపక తొలంగురలనలు గలరే. 795
- వ. అనుచుం దదీయవిభ్రమవశంగతుం డై పలికిన విని. 796
- క. కంజాతపత్రనేత్ర పు,రంజనుడెన రోష ముడిగి ర రమణీయశ్రీ
మంజులమృదూక్తుల మనము, రంజించుచుఁ బలికె సదనురరాగ మెల్లర్పన్.
- వ. అంత. 798
- సీ. అమృహదేవి నెయ్యంబున మంగళ,స్నాత యై మృదులవరస్త్రంబు గట్టి
స్రక్కందనాదిభూషణములు ధరియించి, కమనీయమోహనారకార యగుచుఁ
బతికడ నిలిచిన ర నతఁడు సంతుష్టాంత,రంగుఁ డై యభ్యంతరమున నుండి
యన్యోన్యసరసగాఢాళింగనంబులు, గావించి గోప్యవారక్యములచేత
- తే. నతఁడు ప్రమదాపరిగ్రహరవ్యసనమునను
గడఁక నపకృష్టఘనవివేకంబు గలిగి
పగలు రే యని ప్రొద్దు లేర్పరుప రాక
యెనసి యాయుర్వ్యయంబు దా ర నెఱుంగఁ డయ్యె. 799
- వ. మఱియు నతం డున్నద్ధమదుండును మహామనుండును నర్హశయ్యాశయానుం
డును మహిషీభుజోపధానుండును నై యజ్ఞానాభిభూతుం డగుటంజేసి స్వరూప
భూతపరమపురుషార్థంబు నెఱుంగక నిజమహిషియె పరమపురుషార్థంబు గాఁ
దలంచుచు రమించుచుం గామకత్కలచిత్తుం డైన నతనికి నవయశావనం బైన
కాలంబు క్షణార్థంబునుంబోలె గతం బయ్యె నంత. 800
- క. విశదయశోజలనిధి యా, శశిముఖ యగుభార్యవలన ర సమృత్తి నేకా
దశశతపుత్రుల రణక,ర్కశదేహులఁ గాంచి కౌతుకంబున మఱియున్. 801
- క. గురుశీలాదార్యగుణో, త్రరలను సల్లలితగుణకరదంబలఁ బ్రియలక
వరకులపావనల దశో, త్రరశతదుహితలను గాంచె ర దత్సఖివలనన్. 802
- వ. ఇట్లు పుత్రపుత్రి కాజనంబులం గని యున్నంత. 803

క. విను మాతనిమాాయువులో, నను నర్థంబరిగె నంత శ నరపతికులన
ర్థను లగునుతులకుఁ బరిణయ, మొనరించెన్ నద్య శ లగునరయవిదలతోడన్.

క. నరనాథుఁ డాడుబిడ్డల, వరరూపవయోవిలాసశ్రవై భవములచేఁ
బరఁగిననిజతనయనద్యశ, వరులకు సంప్రీతితో విశవాహము చేసెన్. 805

ప. అట్లు వివాహంబులు గావించి యున్నసమయంబున. 806

క. విను తత్పుత్రు లొక్కొకనికి, ననయముఁ బాంచాలదేశశ్రమంబులఁ దారం
జనకులవర్ధను లగుచుక, జనియించిరి నూర్పు రేసి శ శ్రవ్యబలాభ్యుత్. 807

ఆ. అనఘ యట్టిరిక్కరహారులు గేహకో, శానుజేవయతులు శ నయనయట్టి
నందనాదులందుఁ శ జెందినమమత ని, బద్ధుఁ డయ్యె సంతఁ శ బాధివండు. 808

చ. తిర మగునిష్ఠతో నతఁడు శ దీక్షితుఁ డై పశుమారకంబులు
న్నరిది భయంకరంబులును శ నై నమఖంబులఁ బెక్కు సేసి యా
దరమున నీవునంబలెను శ దత్తదనూనఫలాప్తికాముఁ డై
సురపితృభూతసంఘము నరసూయఁ దనర్ప భజించె భూవరా. 809

ప. ఇట్లాత్మహితంబు లై నకర్తంబులయం దనవహితండును గుటుంబాసక్తమాన
నుండును నై యున్నయతనికి విరోధి యై ప్రియాంగనాజనంబులకు నప్రియం
(బగుకాలంబు సంభవించినం) జండవేగవిఖ్యాతుం డనుగంధర్వాధీశుండు షష్ఠ్య
త్తరశతత్రయసంఖ్యాకు లై నగంధర్వులును నందఱ గంధర్వీజనంబులును (సితా
సితవర్ణంబులు గలిగి మిథునీభూతు లగుచు) ననుగమింపం జనుడెంచి (స్వపరి
భ్రమణంబుచేతనే సర్వకామంబుల నిర్మితం బగు) నాపురంబు నిరోధించిన నప్పు
డాచండవేగానుచరు లై నగంధర్వు లాపురంజనుపురంబు¹వ్యాకులత్వంబునొందిం
చుచు నపహరింప నుపక్రమించుసమయంబునఁ బురంజనపురాధ్యక్షుం డైన ప్ర
జాగరుం డనువాఁడు వింశత్యుత్తరసప్తశతంబు లై నగంధర్వగంధర్వీజనంబుల
నివారించి బలవంతుం డై సంవత్సరశతంబు యుద్ధంబు గావించి యొక్కరుం డ
య్యు నప్పెక్కండ్రతో నిట్లు పోరి ఖీణుం డైనం బురంజనుండు దాన నిలిచి
తత్పురంబున నల్పసుఖంబు లనుభవించుచుఁ బాంచాలదేశంబులందు నిజపార్వ
దులచేత నాసీతంబు లై నపదార్థంబుల నొందుచుం గామినీజనసమేతుం డై
భయపర్యాలోచనంబు సేయ నేరక రాష్ట్రపురబాంధవసమేతుం డై యార్తి
నొంది చింతాక్రాంతుం డై యుండె నంత. 810

క. అనయంబుఁ గాలపుత్త్రిక, యనునొకకామిని వరేచ్ఛ శ నఖిలజగంబుం
దనయంతఁ గలయఁ దిరుగుచుఁ, జని చని యొకనాఁడు రాజశ్రీసత్తమ వింటే.

సీ. అనఘాత్మ రాజర్షి శ యైనయయాతికు, మారకుం డయినట్టిపూరుచేత
వరియింపఁగఁ బడి శ వల నొప్పు నతనికి, వర మిచ్చి దౌర్భాగ్యవశత నొంది

ప్రఖ్యాతి గనుట దుర్భరగ యనుపేరను, బరంగునక్కాంత నేపురుషవరుడు
వరియింపఁడయ్యె నాశ్రయఃశియు నొకనాఁడు, గరమొప్ప బ్రహ్మలోకముననుండి
తే. వనుధ కేతెంచి విను బృహద్రవ్వితుండ నయిన
నన్ను వరియింపఁ గోరి మనమునఁ గామ
శరవిమోహిత యై వేడఁ శ గరము నేను
సమృత్తింపక యున్న రోశపమున నలిగి. 812

వ. ఇట్లను ముసీంద్రా మదీయాశావిముఖుండ వైసనీకు నేకత్రావస్థానంబు లేక
యుండుం గాక యని శశించి విహతసంకల్ప యై మదుపదేశంబునం జని యవ
నేశ్వరుండును భయనామకుండును నయినవానిం గదిసి యిట్లనియె. 813

క. అవసీపతి భయనామక, యవనకులాధీశ్వరుండ శ వగునినుఁ బతిఁ గాఁ
దవిలి వరింపఁగ వచ్చితి, సవినయముగ వినుము భూతశసంకల్పమునన్. 814

వ. కలుగు మత్కామితంబు వృథ గాదు లోకంబున వేదంబులందు దేయగ్రాహ్యరూ
పంబైనవస్తువు యాచ్యమానం బగుచుండ నెవ్వం డీఁ డెవ్వండిందు దీయమానం
బగు చుండఁ గోరం డట్టివీర లిద్దఱును జడస్వభావు లని సత్పురుషులు శోకంబు
నొందుదురు గావున నిన్ను భజించుచున్ననన్నుం గరుణార్ద్రచిత్తుండ వై భరి
యింపు మిట్టియారానుకంపయుఁ బురుషధర్మం బని పలికిన నక్కాలపుత్త్రిక
వచనంబులు విని యవనేశ్వరుండు దేవగుహ్యచిక్కిర్లు వగుదానిం గనుంగొని
మందస్తితవదనుం డగుచు నిట్లనియె. 815

క. విను తరుణి యాచ్యమానం, బనఁ దగునీలోకమందు శ నత్యశుభవు స
జ్జనముల కసమృతపు నగు, నిను నభినందింప కుండు శ నెఱి నెవ్వారున్. 816

వ. కావున నేను జ్ఞానదృష్టింజేసి నీకుం బతినిరూపణంబు సేసెద నది యెట్లనిన మదీయ
సేనాసాహాయ్యంబు వడసి ప్రజానాశం బొనరించునట్టిసి వవ్యక్తగతి వై కర్మనిర్మి
తం బైనలోకంబు ననుభవింపు మీప్రజ్వారుం డనువాఁడు నాకు సహోదరుండు
నీవు మదీయభగినివి మీ రిద్దఱం గూడి యీలోకంబునందు నవ్యక్తుండును భీ
మసైనికుండును వై యేను వర్తింతు ననిన నాభయనామకుం డయినయవ
నేశ్వరునిదిష్టతారు లై సన్నెసికులు ప్రజ్వారకాలకన్యాయుక్తులై భూమండలంబె
ల్లఁ దిరుగుచు నొక్కనాఁ డతివేగంబున భామభోగాభ్యంబును జరత్పన్నగపాలి
తంబును నయినపురంజనుపురంబు నావరించి యున్నంత స్వాభిభూతుం డయిన
పురుషునకు నిస్సారత్వంబు గలిగించునట్టికాలకన్యక బలాత్కారంబున నాపు
రంజనుపురంబు ననుభవించె నట్లు కాలకన్యకోపభుజ్యమానం బైనపురంబు
సర్వద్వారంబులందును సర్వతోధికంబు గా నయ్యవనులు ప్రవేశించి తత్పు
రంబు సమస్తంబును బీడింప నిట్లు పురంబు ప్రవీడ్యమానం బగు చుండ నభి
మాని యైనపురంజనుండు. 817

సీ. అనఘ యెంతయు మమకృతాకులచిత్తుడై, బహువిధభూతితాపముల బొందె
ఘనకుటుంబియుఁ గాలకన్యోపగూఢుండు, చష్టసంపన్నుఁడు విశిష్టమతియు
విషయాత్మకుండును శ్రీ వినిహతైశ్వర్యుండు, గృహముండు చాల శక్తిచనుండు
నగుపురంజనుండు శోకావిలభావుడై, గంధర్వయవనసంఘములచేత

తే. నోజ సెడి వికలత నొందునైనై జపురము
దవిలి ప్రతికూలురును ననాదరణయుతులు
నయినపుత్తుల జాత్తుల శ్రీ ననుచరులను
సచివపౌరోహితుల నిజశ్రుతిని జూచి.

818

వ. మఱియుం గాలకన్యగ్రస్తుం డయినతన్నును సరిదూషితంబు లైచపంచాల
బలంబులనుం జూచి యపారచింత నొంది తత్ప్రీతీకారంబు సేయ నెఱుంగక
కాలకన్యాపశ్చాతవీర్యంబు లయినం గామంబుల నభిలషించుచు దీనుండును విగ
తాత్మగతికుండును స్నేహంబునజేసి పుత్త్రదారోపలానపరుండును నై కాల
కన్యోపమర్దితంబును గంధర్వయవనాక్రాంతంబును నైనపురంబు విషవ నిచ్చ
లేకయు విడువ నుపక్రమించె నప్పుడు.

819

క. అనఘ భయనామాగ్రజా, డనక గల ప్రజ్వారు డపుడ శ్రీ యరుడెంచి పురం
బును సకలంబును భయనా,మునికిం బ్రీతిగ దహించె శ్రీ మునుకొని యంతన్.

వ. అట్లు పురంబు దహ్యమానం బగు చుండఁ జౌరభృత్యవగ్దాదినమన్వితండును
గొట్టుంబికుండును బుత్త్రాదినమన్వితండును యవనోపరుద్ధాలయుండును గాల
కన్యగ్రస్తుండును నయినపురంజనుం డప్పురంబునందుఁ బ్రజ్వారసంస్పృష్టుండై
యనుతాపంబు నొంది తత్పురపాలనంబునందు సమర్థుండు గాక పురుకృచ్ఛా
రువేషధుం డయి యం దుండ నశక్తుం డయ్యె నంత.

821

క. దవశిఖియుతతరుకోటర,నివసితపన్నగముపగిది శ్రీ నిజపురి వెడలం

దివురుచు నతఁడు శిథిలదవ,యవుండును గంధర్వగణవిహతశౌర్యుండున్. 822

సీ. అయి చాల ఘురఘురశ్రమనుశబ్ద మడరంగ, మనమునఁ జింతానిశమగ్నుడగుచుఁ
గొడుకులఁ గోడండ్రఁగ గూతుల నల్లుర, మనుమల నాపుల శ్రీ ననుచరాళి
ననయంబు నల్పమాత్రావశిష్టం బైన, గృహకోశనివహపరిచ్ఛదముల
మసలునహంకారశ్రమమకారములఁజేసి, మతిహీనుఁ డగుచు నేరమ్మనముహూనఁ

తే. గడఁకడలఁచుచు విప్రయోగమునఁదాను, గటకటాయిట్లునరలోకశ్రగతుడనైన
యిట్టిభార్య యనాథయైయీకుమార,వరుల నేరితిఁబోచునోరయరసి యనుచు.

824

వ. మఱియు నిట్లని తలంచు.

సీ. పడఁతి యే మును భుజింపక భుజింపదు నేను, నిద్రవోవక మఱి శ్రీ నిద్రవోదు
నేను నీల్లాడక శ్రీ నీల్లాడ నొల్లదు, పదరి యే గోపింప శ్రీ భయము నొందు
భర్జించినను మాఱు శ్రీ పలుకక వా యోడు, బుద్ధిహీనుడ నైన శ్రీ బుద్ధి సెప్పు

- లలి మీఱ నిట్టికరశ్రత్రంబుతో నేను, గడగి దేహాంతరగతుడ నైన
తే. ననయమును దాను బుత్తిని రయగుటఁజేసి
యాత్మశోచిని యగుచు గృహస్థధర్మ
మాచరించుచు నుండునో శ్రయనుగమనము
సేయునో యని మనమునఁ శ్ర జింత నొంది. 825
- క. తనపుత్తులు దత్తనయులు, ననయముఁ దాఁ జనినయెడ నిరరాశ్రయు లగుచుకా
వననిధిమధ్యంబున నవి, సినకలముంబోలె నెట్లు శ్ర జీవించెదరో. 826
- క. అని యివ్వధమునఁ గృపణుని, యనువున ఘనదుగిఖవిహ్వలనర్హుం డ
య్యును దుగిఖించుపురంజను, ననయముఁ గొనిపోవ నిశ్చితాత్ముం డగుచున్.
- క. చనుడెంచెను భయనాముం, డనువాఁ డప్పడు పురంజనాఖ్యుఁడు పెలుచక
వినుతాత్మ పశుపుభంగిని, మనము గలఁగ యవనసీయశమానుం డయ్యెన్. 828
- వ. అనుచరవర్గంబు భృశాతురులును దుగిఖతులు నై వెనుచను చుండ నుపరుద్ధం
బగుభుజంగమం బప్పురంబు నెపుడు వాసె నప్పు డాపురంబు పురంజనుం బాసి
విశీర్ణంబై ప్రకృతిం బొందె బలవంతుం డయినయవనునిచేత బలాత్కారంబున
వికృప్యమాణుం డైనపురంజనుండు దమగిషిహితుం డై పూర్వసుహృత్తగు
సఖు సీశ్వరు నెఱుంగ కుండె నంతం బరలోకగతుం డైనపురంజనుం గదిసి
పూర్వంబున నదయుం డైనయతినిచేత హింసింపం బడినయజ్ఞపశువులు కోర్కొ
ద్రేకంబునఁ గుఠారంబుల నతని నఱకె నివ్వధంబునఁ బ్రమదాసంగదోషదూషి
తుండును నపారతమోనిమగ్నుండును నష్టజ్ఞానుండును నయి పురంజనుం డనేక
కాలంబు పరలోకంబున నార్తి ననుభవించి తద్భార్య యైనప్రమదోత్తమం
జిత్తంబున నశ్రాంతంబును దలంచు చుండం దదీయసంస్కరణంబునంజేసి తరు
వాతిజన్మంబున విదర్భరాజగృహంబునం బ్రమదోత్తమ యై జన్మించె నంత.
- నీ. అవనిశ వీర్యపూణాత్త యైనట్టివై, దర్శిని మలయకేతనుఁ డనంగఁ
బరపురంజయుఁ డైనశాండ్వభూమిశుండు, దారుణసంగరశ్రలమునందు
శక్తి ననేకరాజన్యల నిర్జించి, పరిణయం బయ్యె నాశగురుభుజుండు
నావిదర్భాత్మజశ్రయం దసి తేక్షణ, యైనకూఁతును ద్రవిడాధినాథు
- తే. లైనకొడుకుల నేడ్వర శ్ర నర్థి గనియె, వారలకు నెల్ల నొక్కొక్కశ్రవరున నర్భు
దార్బుదనుతులు సంజాతురైరి యతని, సుత ధృతవ్రత నాయగ్రన్యుఁడు వరించె.
- క. అతఁ డాకన్యకవలనను, జతురుం డై యిద్ధవాహశజనకుఁ డగుదృఢ
చ్యుతుఁ డనుమునీంద్రుఁ గనియెను, మతి నంతవిరక్తుఁడగుచుశ్రమలయధ్వజుడున్.
- తే. క్షౌతలం బెల్ల నిజతనూజాతులకును, బంచి యిచ్చి సరోజాక్షరచాదపంక
జార్పనాయత్తుఁ డగుచుఁ గులలాద్రికరుగ, నంత మదిరాక్షి సతి యగునావిదర్భి.

తే. కడక గృహములు సఖలభోగములు విడిచి

చంద్రు వెనుచనుచంద్రికచందమునను
భక్తి దళు కొత్త బాండ్యభూపాలుఁ డయిచ
మలయ కేతను వెనుకొని శ మగువ ననియె.

833

వ. ఇట్లు ధర్మపత్ని వెంట రాఁ జని యందుఁ జంద్రమనాతామ్రపక్షి నవోదక లను
నదులపుణ్యజలంబుల సుస్నాతం డయి ప్రత్యుత్థితబాహ్యభ్యంతరమలుండును
గండమూలఫలబీజపుష్పపల్ల తృణతోయాహారుండు నై కాయకర్మ సం జై నతః
బాచరించుచు శీతోష్ణవర్ష వాతంబులు తుత్పిపాసలుఁ బ్రియాప్రియంబులు సుఖ
దుఃఖంబులు ననుద్వంద్వంబులు సమదర్శనం డై జయించి తపోవిద్యాయమవి
యమంబులం జేసి పక్ష్యకషాయం డై బ్రహ్మంబునందు నిజాత్మ ననుసంధించి విజి
తేంద్రియప్రాణచిత్తుం డై స్థానాపుంబోలె దివ్యవర్ష శతంబు దపంబు సేసి భగవం
తుం డయినవాను దేవునియందుఁ బ్రీతి వహించుచు నన్యం బెఱుంగక వర్తించు
చుఁ దన్ను స్వప్నమందు మ మేదం శిర శ్చిన్న మిత్యాది ప్రతీతీయంబుంబోలె
వ్యతిరిక్తునిగా వ్యాపకునిఁ గా నంతరికరణవృత్తిసాక్షినిగా నెఱింగి.

834

సీ. సాతాత్మ్యతండును శ సర్వేశ్వరుండును, భగవంతుండును గృహాపరుండు నై న
హరి యనులోకైకశగురునిచే నుక్త మై, సర్వతోముఖమును శ స్వప్రకాశి
తము నగుమహితశుద్ధజ్ఞానదీపప్ర, భాతతిచేఁ బరశబ్రహ్మమందుఁ
దన్నును దనయందుఁ శ దగఁ బరబ్రహ్మంబు, నెనయఁ గన్గొనుచు దశర్థేంద్రనాగ్ని

తే. భంగి నీషణములఁ బెడఁగబాసి భూరి, వ్యసనసాగరసంస్కృతివలనఁ జాల
నుపరతుండయ్యె నామహితోన్నతుండు, నవనినాయక విను మహ్నఃడతనిభార్య.

క. పతివై వత శీలసమం, చితవేణీభూతచికుర శ చీరాంబర సు
వ్రతచర్యాతామాంగి వి, గతదోష విదర్భరాజశక్యక యచటన్.

836

తే. కమలలోచన నిఖలభోగములఁ దొఱచి, మలయ కేతనుఁ బరమధర్మజ్ఞుఁ జేరి
నిరుపమైకపతివ్రతాశనియమ మొప్ప, సాధ్వయై భక్తిఁ బరిచర్య శసలుపుచుండె.

క. విమలమతి నిజేశుసమీ, పమునక సతి ధూమరహిత¹ పవమానసఖా
గ్రమన వెలుఁ గొందుకీలవి, ధమునఁ బ్రకాశించుచుండె శ దద్దయు వేడ్కన్.

క. సతి దనప్రాణేశ్వరుఁ డుప, రతుం డగుట మనంబులో² నశరయకయె పూర్వ
స్థితి నుపచారక్రియ లం, చితమతిఁ గావింపఁ దలఁచి శ చిరతరభక్తిన్.

839

క. అనుపమసుస్థిరనియమా, సనుఁ డగునిజనాథు డాయఁ శ జని పూర్వగతి³
వినమిత యై సతి తత్పద, వనజము లర్పించునపుడు శ వరుపాదములన్.

840

క. విను మూఱ్ఱత లేకున్నను, గని యూధభగ్నిహరిశిక్షై వడి సతి నె
య్యనమున బెగడుచు దీనత, ననయంబును బంధురహిత శ యై శోకించెన్.

841

1 'పహ్ని పురోభాగమున. 2 నెఱుంగకయె.' వ్రా. ప్ర.

- చ. అనయము నిట్లు కోకవిపురలాశ్రుపయగకణసిక్తమానిత
స్తనయుగ యై వియోగపరితాపమునక హృదయంబు మాండ శో
ధనలలితాధరోష్ణనవరపద్మము గందఁగ నుస్వరంబు గా
వనజదళాక్షి యేడ్చె ననిరవారణఁ దద్విపినాంతరంబునన్. 842
- ఉ. హా సరనాథ హా సుమహితాత్మక హా గుణశాలి యింక నం
భోనిధిమేఖలాకలితభూతల మెల్లను నుగ్రచోరపీ
డాచిరతిం గృశింప నకరటా తగు నయ్య యుపేక్ష సేయ శో
భానయశాలి నీవు పరిపాలన సేయుదు లెమ్ము భూవరా. 843
- చ. అని విలపించుచుక సరసిరజాక్షి నిశేషపదారవిందముల్
దననిటలంబు సోకక బరితాపమునం బడి బిట్టు చాల రో
దన మొనరించుచుం గరినరదారువులం జితిఁ బేర్చి యందులోఁ
బెను పగుతత్కలేబరముఁ శ బెట్టి శిఖం దరికొల్పి యిమ్ములన్. 844
- క. తా ననుగమనము సేయం, బూనుటయును నంతలోనఁ శ బూర్వసఖుఁడు వి
జ్ఞానస్వరూపకుండును, నై నధరాదివిజుఁ డొక్కఁ శ డబలం గనుచున్. 845
- క. చనుదెంచి య త్తలోదరి, సునయోక్తుల ననునయించుచుం దగ ననియె
వనితా నీ వెవ్వ తె వె, వ్వనిదాన ¹వితం డెవండు శ వగచెడ వేలా. 846
- క. అని యడిగి వెండియును ని, ట్లనియెను నీసృష్టిపూర్వమందును నీ వె
వ్వనితోడిసఖ్యసౌఖ్యం, బనయంబు న్ననుభవించి శ తట్టినఖండన్. 847
- క. న న్నెఱుంగు దేని మనమున, న న్నెఱుంగక యున్న నై న శ నలినదళాక్షి
నన్నుఁ బురాతనసఖుఁ గా, నెన్నం గలదాన వై న శ నెఱుంగవె చెపుమా. 848
- వ. కావున నీవును నేనునుం బూర్వంబునందు మానసనివాసుల మైనహంసల మై
యుండి గృహంబుఁ బాసి సహస్రవత్సరంబులు సఖుల మై వ ర్తించునంత నీవు
నన్నుం బాసి భామభోగరతుండవై మనంబున నివాసంబు నిచ్చయించుచు మ
హిమండలంబు గలయం గ్రుమ్మరునప్పు డొక్క కామినీనిర్మితంబుం బంచారామం
బు నవద్వారసమేతంబు నేకపాలకంబుఁ ద్రికోష్ఠంబు షట్కులంబుఁ బంచవిప
ణంబుఁ బంచప్రకృతియు స్త్రీనాయకంబు నై నయొక్కపురంబు వొడగంటి వది
యెట్టి దనినం బంచారామంబు లనం బంచేంద్రియార్థంబులు నవద్వారంబు లన
నాసికాదిద్వారంబు లేకపాలకం బనం బ్రాణపాలనంబు త్రికోష్ఠంబు లనం దేజో
భిన్నంబులు షట్కులంబు లన నింద్రియసంగ్రహంబు విపణంబు లనం గర్తేంద్రి
యంబులు పంచప్రకృతి యనం బంచభూతంబులు ప్రకృతి యను కామిని యన
బుద్ధి యిట్టిపురంబునకుం బ్రవిష్టం డై నపురుషుం డంగనాపరతంత్రుఁడు నజ్ఞుండు
నై ననీవ యపురంబునం గామినీసంస్పృష్టుండ వై రమియించుచుఁ దత్సంగమం

బున నప్తస్మృతి వై వైదర్శిజనసంభావితసుభాభాసంబు లగుమగిళంబులచే నిట్టి పాపిష్ఠం బైనదశం బొందితివి గావున.

849

సీ. నీవు వైదర్శివి శ గావు వీరుఁ డితండు, వివరింపఁగాఁ గాఁడు శ విభఁడు పిత
నొగి మున్ను పురమున శ నుపరుద్దుఁ జేసిన, యాపురంజనపతి శ వరయఁ గావు
మఱియు నీ వన్యసీరమంతిని యనియును, జర్పింపఁగాఁ బూర్వజన్మమందు
బురుషుండు ననియును శ బుద్ధిఁ దలంచుట, యరయంగ సేయుభయము వసత్వ

తే. మింతయును మామకీన మై శ యెసఁగుమాయఁ

జేసి కల్పిత మయ్యెఁ జర్రంప మనము

పూర్వమున హంసలమ యని శ పూని యెఱుఁగఁ

బలికితిఁ దెలియ మనలహాపంబుఁ జూడు.

850

వ. ఏనే నీవు గాని యన్యుండవు గావు నీవే నేఁ గాని యన్యుండం గా నిట్లని
యెఱుంగుము విద్వాంసులు మన యిద్దఱయందు నంతరంబు నీక్షింపరు పురు
షుండు దను నొక్కనినె యాదర్శచక్షువులందు భిన్నరూపుని గాఁ దలంచు
చందంబున మనయిద్దఱికిని భేదంబు గలిగినయట్ల తోచు నని యివ్వధంబున
నతం డతనిచేత నీవు పూర్వంబున మదీయసఖుండ వైనహంస వని తెలుపంబడి
స్వస్థం డై తద్వియోగనష్టం బైనజ్ఞానంబు గ్రమ్మఱం బొందె నని చెప్పి నార
దుండు ప్రాచీనబర్హిం జూచి యీయధ్యాత్మ తత్త్వంబు రాజకథామిషంబున నీకు
నెఱింగించితి ననిన.

851

క. విని భూమిశుండు నారద, ముని కను భవదీయవచనశ్రములు సూరులు ద

క్కను గర్తమోహితుల మై, వనరెడునే మెట్లు దెలియరవారము చెపుమా.

వ. అనిన యోగీంద్రుండు రాజేంద్రున కిట్లనియె నరేంద్రా యేమికతంబున నాత్తచే
త నేకద్విత్రిచతుష్పాదంబును బహుపాదంబును నపాదంబు నగుచుఁ బురంజను
దేహంబు ప్రకటం బగు చుండు నాకతంబునం బురంజనుండు పురుషుం డయ్యె
నట్టిపురుషునకు నామక్రియాగుణంబుల విజ్ఞాయమానుండు గా కుండుటంజేసి
యవిజ్ఞాతశబ్దంబునం జెప్పంబడుసఖుం డీశ్వరుండు పురుషుండు సాకల్యంబునంజేసి
దేహపరిగ్రహంబు సేయ నిచ్చయించునప్పుడు నవద్వారకలితంబును ద్విహస్త
చరణయుక్తంబును నయినపురం బేది గల దదియ లెస్స యని తలంచి యప్పు
రం బను దేహంబునందుఁ బురుషుం డింద్రియంబులంజేసి యేబుద్ధి నధిష్ఠించి వి
షయంబుల ననుభవించు నహంకారమమకారంబులకు నేబుద్ధితత్త్వంబు గార
ణం బగు నట్టిబుద్ధి ప్రమదోత్తమ యనంబడు దానికి సఖులు జ్ఞానకర్తకారణంబు
లైనయింద్రియగుణంబులు సఖీజనంబులు దదీయవృత్తులు పంచముఖోరగం బ
నం బంచవృత్తి యైనప్రాణంబు నేకాదశమహాభటు లన బృహద్బలుండు నుభ

యేంద్రియనాయకుండు నైనమనంబు నవద్వారసమేతం బైన యప్పురంబు చుట్టి వచ్చినపాంచాలదేశంబు లనం బంచవిషయంబులు నవద్వారంబు లన నక్షిగాసి కాకర్ణముఖగుదశిశ్నంబులు నందు నక్షినాసాన్యంబు లైదునుం బ్రాద్వారపుర స్కృతంబులు దక్షిణోత్తరకర్ణంబులు దక్షిణోత్తరద్వారంబులు గుదశిశ్నంబులు పశ్చిమద్వారంబు లందు ¹నేకస్థలనిర్మితంబు లయినఖిద్యోతావిర్భులు నేత్రంబులు విభ్రాజితం బన రూపంబు ద్యుమంతుం డనం జక్షురింద్రియంబు నశినాశిను లన నాసికాద్వారంబులు సౌరభం బన గంధంబు నవధూత యన పూణేంద్రియంబు ముఖ్య యన నాన్యంబు విషణం బన వాక్కు రసజ్ఞం డన రసం బాపణం బన వ్యవహారంబు బహూదనం బన వివిధాన్నంబు పితృహు వన దక్షిణకర్ణంబు దేవహు వన నుత్తరకర్ణంబు చండవేగుం డనం గాలోపలక్షకం బైనసంవత్సరంబు గంధర్వు లన దివంబులు గంధర్విజనంబు లన రాత్రులు పరీవర్తనం బన నాయుర్వారణంబు గాలకన్యక యన జర యభనేశ్వరుం డన మృత్యు వతనిపైనికు లన నాధివ్యాధులు ప్రజ్వారుం డనం బ్రాణిహింస యందు శీఘ్రవేగంబు గలిగి శీతోష్ణభేదంబులం ద్వివిధం బైనజ్వరంబు దక్షిణపాంచాలం బనం బిశ్యలోకప్రాపకంబును బ్రవృత్తిరూపకంబును నైనశాస్త్రం బుత్తరపాంచాలం బన దేవలోకప్రాపకంబును నివృత్తిసంజ్ఞికంబు నయినశాస్త్రంబు శ్రుతధరుం డన శ్రోత్రంబు నాసురీనామకం బనం బశ్చాద్ద్వారం బైనమేఘంబు గ్రామకం బన సురతసుఖంబు దుర్గదుం డన గుహ్యేంద్రియంబు నిర్వృతినామకం బైనపశ్చిమద్వారం బన గుదంబు వైశసం బన నరకంబు లుబ్ధకుం డనం బాయువు సంఘం బన హస్తపాదంబు లంతఃపురం బన హృదయంబు విషూచి యన మనం బని వెండియు నిట్లనియె.

853

సీ. అనఘాత్తు వినుము జారయాత్తుజు ²ననుగుణా, క్తం బగుమతి బుద్ధిరతత్త్వమధివెలయ నేయేగతి ర ³వికృతి సేయంబడు, నేయే తెఱంగుల ర నింద్రియములు వికసించు నాయాయీవిధమునఁ దద్గుణా,న్వితుండును వరుసఁ దరద్వృత్తులకును ఘనుండు నుపద్రష్టరయును దగునాత్మయుఁ, దద్వృత్తులును బలారత్కారమునను

తే. ననుకరింపంగ నర్థి జేరయంగఁబడుట
ననయమును నాత్మమహిషిని ర ననుసరించు
టయు నెఱుంగఁ జెప్పి యిట్లు లభియెను మఱియు
జనవరేణ్యునితో యోగిరసత్తముండు.

854

వ. మఱియు నరదం బన దేశంబు దురంగంబు లన నింద్రియంబు లీషాద్వయం బన సంవత్సరంబునుం దత్కృతవయస్సును జక్రద్వయం బనం బుణ్యపాపకర్త

1 'నేకత్రనిర్మితం' వ్రా. ప్ర. 2 'అన గుణత్రయ మగు మతి బుద్ధి' వ్రా.ప్ర. 3 'వివరింపఁ గాఁబడు' వ్రా. ప్ర. 4 'వికృతిని బొందు నావిధము' అ. ప్ర.

ద్వయంబు వేగుత్రయం బన గుణత్రయంబు పంచబంధురం బనం బంచప్రాణం
బులు రశ్మి యన మనంబు సారథి యన బుద్ధి రథకోపనేతనానం బన హృదయం
బు గూబరంబు లన శోకమోహంబులు పంచప్రహరణంబు లనం బంచేంద్రియా
ర్థప్రక్షేపంబు పంచవిక్రమం బనం గక్తేంద్రియంబులు సప్తనహంబు లన
ధాతువులు హైమోపస్కరం బన రజోగుణం బక్షయతూణీరం బన ననంత
వాసనాహంకారోపాధి యేకాదశచమూపతి యన యేకాదశేంద్రియం బైననునం
బాసురీవృత్తి యనం బాహ్యవిక్రమంబు పంచేంద్రియంబులచేత మృగమీవిసో
దంబు¹చందంబున హింసాదులం జేసి పంచవిషయంబు లనుభవించుటయ మృ
గయాచరణంబును గా నీప్రకారంబున నుండ జీవుండు దేహంబున స్వప్నసుషు
ప్తిజాగ్రదవస్థలయందు నాధ్యాత్మికాధిదైవికాధిభౌతికంబు లైనబహువిధముగ
ఖంబులం జేసి క్లేశంబుల ననుభవించుచు నజ్ఞానావృతుం డయి వర్షశతంబు నిర్గు
ణుం డయ్యును బ్రాణేంద్రియమనోధర్మంబులం దనయందు నధ్యవసించి కామల
వంబుల ధ్యానంబు సేయుచు నహంకారమమకారసహితంబు గాఁ గర్తాచరణంబు
సేయు చుండు.

855

క. పురుషుండు నిజప్రకాశతఁ, బరణియు నలఘుండుఁ బరుండు శ భగవంతుండుక
గురుండును నగునయ్యాత్మను, బరువడి నెఱుంగంగలేక శ ప్రకృతిగుణములన్.

క. విను మెపుడు దగులు నప్పుడ, యెసరంగ గుణాభిమానియును గర్వవశుం
డనఁ దగునాపురుషుండు దా, ఘన మగుత్రైగుణ్యకర్తృకలితుం డగుచున్. 857

నీ. ధృతి నొప్పు చున్నసారత్వికకర్తమునను బ్ర, కాశభూమివర్లోకముల భూరి
రాజస ప్రకటకర్తమున దుగ్ధిఖోదర్క, లోలక్రియామానలోకములను
గైకొని తామసకర్తంబునను దమ, శ్శోకమోహోత్పత్తలలోకములను
²బొందుచుఁ బుంస్త్రీనరపుంసకమూర్తుల, దేవతిర్వజ్జర్వరభావములను

తే. గలుగుఁ గర్తానుగుణములుగఁగ జగతిఁ, బుట్టి చచ్చుచుఁ గ్రమ్మఱబుట్టు చిట్లు
దివిరి కామాశయుం డైనర దేహి యెప్పు, నున్న తానతపదముల శ నొందుచుండు.

వ. అని మఱియు ని ట్లనియె. 859

మ. ఎనయక ట్టుత్పరిపీడఁ గుంది శునకం శ బింటింటికిం బోవఁ బూ
నినఁ దద్దైవిక మైనదండహతి గానీ కాక చౌర్యాన్న మై
నను గానీ తగఁ బొందుచందమున నెన్నన్ దైవయోగంబుపెం
పున నీజీవుండు దాఁ బ్రియాప్రియములం శ బొందుం ద్రిలోకంబులన్. 860

చ. గొనకొని యట్టిదుగ్ధములగ్రకుం బ్రతికారము మానవేంద్ర క
ల్లిన విను తత్ప్రీతిక్రియ నరకించనవృత్తి జనుండు మస్తకం

1 'న నన్యాయంబునంజేసి' వ్రా.ప్ర. 2 'గడఁకబొందుచుఁ ద్రిలింగస్వరూపములను' వ్రా.ప్ర.

- బున నిడుమోపు మూపునను శ్రీ బూనినఁ దద్భరదుగిఖ మాత్మఁ బా
యనిగతి జీవుఁడుం ద్రివిధ శ్రమై తగుదుగిఖముఁ బాయఁ డెన్నఁడున్. 861
- క. ఘనదుగిఖహేతుకర్తృం, బును దత్ప్రీతికారకర్తృశ్రమును నన మాయా
జననము లగుటను బురుషుఁడు, గనుఁ గలలోఁ దోచినట్టిరకలచందమునన్. 862
- వ. సవాసనోచ్ఛేదకంబు గా దని వెండియు నిట్లనియె. 863
- సీ. నరనాథ వినుము స్వరప్సంబుచందంబున, నజ్ఞానవిలసితం శ్రీ బగుటఁజేసి
తివిరి మిథ్యాభూతశ్రదేహాదికమునకు, నరయ నివర్తనాశ్రయాస మేటి
కని యంటి వేనియు శ్రీ నర్థంబు లేకున్న, నర్థి సోపాధికం శ్రీ బైనమనము
వాంఛతో స్వప్నము శ్రీ వర్తింపఁ బురుషునిఁ, బూని జాగ్రద్బోధశ్రవే నుపాధి
తే. చెడక స్వాప్తికసంస్కృతి శ్రీ విడువనట్లు, తత్త్వవిజ్ఞానమున నవిరద్యానివృత్తి
దారదేహాదికనివృత్తి శ్రీ దగుల కున్నఁ, దివుల సంస్కృతి నా నివర్తంప కుండు. 864
- చ. ఘనపురుషార్థభూత మనఁగఁ దగునాత్మకు నేనిమిత్తమై
యొనర ననర్థహేతు వన శ్రీ నూల్కొనుసంస్కృతి సంభవించిన
ట్లనయముఁ దన్నిమి త్తపరిరహారక మర్థి జగద్గురుండు నాఁ
దనరినవాసు దేవపదశ్రతామరసస్ఫుటభక్తి యారయన్. 865
- క. పూనినతద్భక్తి సమీ, చీనగతిం దెలియ ననఘ శ్రీ చిరవైరాగ్య
జ్ఞానకరం బగుభక్తిని, దానము గోవింద వరకశ్రావ్యయమ యగున్. 866
- వ. కావున నది తత్కథాకర్ణనగాననిరతుండు విశ్వాససంయుక్తుండు నైనవానికి
సంభవించు మఱియును. 867
- క. ధర సాధులు విమలాంతరి, కరణులు భగవద్గుణానురకధనశ్రవణ
స్ఫురితస్వాంతులు ననఘులు, ¹వరధిషణులు నైనభాగవతజనులసభన్. 868
- క. నరసోదారమహాత్మము, ఖరితము లగుమధువిరోధిరకమసీయగుణో
త్కరసురుచిరచరితామృత, పరిపూరితవాహినులను శ్రీ బరమప్రీతిన్. 869
- క. మన మలరఁగ శ్రోత్రాంజలు, లను బానము సేయుపుణ్యులకు యుత్తృష్టా
ఘనభయశోకవిమోహము, లనయంబును పోక కుండు శ్రీ నవసినాథా. 870
- వ. కావున నిట్టిభాగవతసహవాసంబులేకయున్నఁ (దనంతన భగవద్భాగవతగుణాభి
వర్ణనకథానుచింతనాదులయందుం బ్రవర్తించిన) నాలస్యాదిదోషంబు లొంది
యీజీవలోకంబు సహజక్షుదాదికంబున నుపద్రుతం బైన సర్వేశ్వరకథామృత
వాహినియందు రతిం జేయ దిది నిశ్చితం బని మఱియు నిట్లనియె. 871
- సీ. పద్మసంభవుఁడును శ్రీ భవుఁడును మనుకుల, సమితి దత్తాదిప్రజాపతులును
నైష్ఠికులైన సరసకముఖ్యమునులుఁ బు, లప్యండుభృగువుఁ బురలహుఁడుఁ గ్రతువు
నత్రి మరీచియు శ్రీ నంగిరసుండు న, రుంధతీవిభుఁడును శ్రీ రూఢి మెఱయ

బహుపుణ్యులే కడఁపల గాఁగఁ గల బ్రహ్మ, వామలు చంద్రుల వాక్కులకును
తే. నెనయ నీశ్వరులై యుండియును సమగ్ర, మలఁ దహదోగాగవిద్యాశ్రమాధిపతివి
చారు లై యుండియును సర్వోనాథీ. యైన, యీశ్వరుని వెదకియఁ గాఁ గర్తవ్యచరిత.
వ. అది యెట్లం టేని. 873

ను. ఘనవిస్తార మపార మద్వయ మనంగ గా నొప్పునీవేదము
న్ననువ ర్తించుచు మంత్రయుక్తి వివిధం శ బై నట్టిదేవాభ్యుతో
భనసామర్థ్యముచేత నింద్రముఖహాసం బిష్టదైవంబు గాఁ
గని వేడ్కై భజించువారలు గనంగ గా నేర్తులే యీశ్వరున్. 874

క. విను మాత్మభావితం డన, నెనసినభగవంతుఁ డెప్పు శ డెవ్వనిఁ గరుణ
న్ననయము ననుగ్రహించును, మనుజేశ్వర యపుడ వాఁడు శ మహితాత్మకుఁ డై.

క. ధీరత నీలోకవ్యవహారంబును వైదికంబు శ ననఁ దగుకర్తా
చారములందు వినిష్ఠిత, మై రూఢిఁ దనర్చుబుద్ధి శ సర్థిక్ విడుచున్. 876

సీ. కావున రాజేంద్ర శ సీవును బరమార్థ, ¹రూపంబు లగుచుఁ బ్రసోచమాన
ములును గర్ణప్రియంబులును నస్పృష్టవ, స్తువులును వై నయీశవివిధకర్త
ములయందుఁ బురుషార్థబుద్ధి గావింపకు, మతిఘనస్వాంతు లై నట్టివారు
పరఁగుజనార్దనప్రతిపాదకం బైన, శ్రుతి గర్తపర మని శ చూపు చుండు

తే. వారు వేదజ్ఞులనఁ దగువారు గారు, రూఢి మఱి వారు నిత్యస్వరూపభూత
మైనయీయాత్మతత్త్వంబునలరువేద, కలితతాత్పర్యమనియాత్మతదెలియలేరు.

వ. కావునం బ్రాగ్గంబు లై నదర్శలచేత సకలక్షీతిమండలాస్తరణంబు గావించి
యహంకారయుక్తుండవు నవిసీతుండవు నై పెక్కుపశువులఁ జంపనే కాని కర్త
స్వరూపంబును విద్యాస్వరూపంబును నెఱుంగ వాకర్తవిద్యాస్వరూపంబు లె
ట్టి వనిన సర్వేశ్వరపరితోషకం బేది యదియ కర్తం బాసర్వేశ్వరునియందు
నేమిట మతి సంభవించు నదియ విద్య యతంజే దేహులకు నాత్మయు నీశ్వరుండు
నగు చుండుఁ గావునఁ బురుషులకు జ్ఞేమకరం బైనయాశ్రయంబు దత్పాద
మూలంబ యతండు ప్రియతముండును సేవ్యమానుండును నగు చుండ నణమూ
త్రం బయిన దుగ్ధింబు లే దట్టియాభగవత్స్వరూపం బెవ్వం డెఱుంగును వాఁడు
విద్యాంసుండును గురుండును హరియు నని చెప్పి వెండియు నిట్లనియె. 878

క. అవసీత యీవిధంబున, భవదీయప్రశ్న మిట్లు శ పరిహృత మయ్యెం
దవిలి యింక నొక్కగోప్యము, వివరించెదఁ జిత్తగింపు శ విమలచరిత్రా. 879

సీ. లలి సుమనోవాటికలయందు నల్పప్ర, సూనమరందగంగధానుమోద
సంచారియును మృగీరసహితముఁ దన్ని వే, శితచిత్తమును మధురవ్రతనినాద
మేదుర శ్రవణానురమోదితమును బురో, భాగచరన్నిజప్రాణహారి

దీపితవృకగణాధిష్ఠితమును లుబ్ధకకూరఘనసాయకప్రభిన్న

తే. పృష్ఠభాగంబు నై ¹తగఁగ నెదను మృత్యుభీతి వాటిల్ల నొండు దశస్పింప వెరవు
గాన కడవిఁ జరించుమృగంబుపగిది, భూవరోత్తమ వినవయ్యరపురుషుఁ డెపుడు.

వ. అంగనానివాసంబులయందు త్సుద్రతమం బగుకామ్యకర్తపరిపాకజనితం బైన
జిహ్వోపస్థాదికామజనితసుఖలేశంబుల నన్వేషించుచుఁ గామినీయుక్తుండును
దన్ని వేశితమాననుండును నతిమనోహరవాంఛితవనితాజనాలాపశ్రవణతత్పర
చిత్తుండును బ్రత్యక్షంబున నాయుర్హరణకారణాహారాత్రాదికాలవిశేషగణనా
పరుండును గాక పరోక్షంబునం గృతాంతశరనిర్భిన్నగాత్ముండును నగుచు నీజీ
వుండు విచారించు చుండుం గావున నీవు నీజీవుని ²మృగచేష్టితంబుగా విచారించి
శ్రోత్రాదులం దున్న ³శబ్దాదులంబోలె బాహ్యవృత్తు ⁴లగుశృంగతస్థారాదిరూప
కర్తంబులను హృదయంబునందు నియమించుచు నసజ్జనయాథవార్తాసహితం
బైనగృహశ్రమంబు విడువుము సకలజీవాశ్రయం డైనయీశ్వరుని భజియింపు
మిట్లు సర్వతోవిరక్తుండవు గ మ్మని నారదుండు వలికినం బ్రాచీనబర్హియిట్లనియె.

క. మునివర భగవంతుండవు, ననుపమవిజ్ఞాననిధివి ⁵ననఁ దగునీచే
తను వివరింపంగాఁ దగి, యెనసినయీయాత్మతత్త్వ శ మిట నాచేశన్. 882

వ. శ్రుతంబును విచారితంబును నయ్యె ⁶గర్హనిష్ఠు లగునుపాధ్యాయు లైనవార
లీయాత్మతత్త్వంబు నెఱుంగ రెఱింగి రేని నుపదేశింపరు గావునఁ దత్కృ
తం బయినమహాసంశయంబు నీచేత నివృత్తం బయ్యె నని వెండియు నిట్లనియె.

నీ. అసఘాత్తు యేమిటిరయందు నీ యింద్రియ,వృత్తులు దగఁ బ్రవర్తరింప కుండు
టనుజేసి ఋషు లైన శ ఘనముగ మోహింతు, రట్టియర్థమునందు శనాత్మసంశ
యము గల్గుచున్నది శ యది యెట్టి దనినను, బురుషుఁ డేయేదేశశ్రముననుజేసి
కర్తముల్ సేసి తత్కర్తాయంబు నీలోక,మందునే విడిచి తా శ నన్యదేహ

తే. మర్థితో ఘటియించి లోకకాంతరమునఁ
బొంది తత్కర్తృఫలమును శ బొందు ననుచుఁ
బ్రకటముగ వేదవేత్తలు శ వలుకు చుండు
రన్న నది యెట్లు విన నుపదేషన్న మగును.

884

వ. అదియునుం గాక యాచరితం బైనకర్తంబు తత్త్వణంబు వినప్టం బగుటంజేసి దే
హాంతరలోకాంతరభావి యైనఫలం బెట్లు సంభవించు ననినఁ బ్రాచీనబర్హికి
నారదుం డిట్లనియె నరేంద్రా స్వప్నావస్థయందు లింగశరీరాధిష్ఠాత యైనజీవుం
డు జాగ్రద్దేహభిమానంబు విడిచి తాదృశంబ కాని యతాదృశంబ కాని యైన
శరీరాంతంబు నొంది మనంబునందు సంస్కారరూపంబున నాహితం బైనక

1 మనంబునను. 2 యొక్కమృగ. 3 నదులంబోలె. 4 లు ధరియించుచు నీచిత్తంబునందు
నియ. 5 నిష్ఠాపదేష్ట లైనవారు.

నాచరించు నాలింగశరీరంబున లోకాంతరంబున దేహవిభేదంబు నిండక తత్తి-
లం బనుభవించు నదియునుం గాక దానప్రతిగ్రహములయందు స్థూలదేహంబున
కుం గర్తృత్వంబు గలదంటివేని నహంకారమమకారయుక్తం పయినపురుషుండు
మనంబునంజేసి యేయేదేహంబు పరిగ్రహించు నాచూదేహంబున సిద్ధులై న
కర్తృం బాజీవుం డనుభవించు నట్లు గా కున్నఁ గర్తృంబు పునర్జన్మకారణం బగు
ట యుపపన్నంబు గా కుండుఁ గావున మనగిప్రభావం బైనట్టింగశరీరంబునకే
కర్తృత్వం బుపపన్నం బగు నని వెండియు నిట్లనియె. 886

క. షీతి నుభయేంద్రియకర్తృస్థిత లనుభవ మందఁబడినశచి త్తముఁ దిక్
ధృతిఁ జిత్తవృత్తులను ల, షీత మగుఁ దత్పూర్వ దేహకృతకర్తృంబుల్. 886

వ. అది యెట్లనిన నీదేహంబునంజేసి యేహంబు నేప్రకారంబున నెప్పు డెచ్చు
ట నగు నది యననుభూతంబును నదృష్టంబును నశ్శుతంబును నైయుండు నట్టిది
యొకానొకకాలంబున వాననాశ్రయం డయినపురుషునకుఁ (దదనుభవాది
యుక్తం బగు)పూర్వదేహంబున ననుభూతంబును దృష్టంబును శ్శుతంబును నని
విశ్వసింపు మీమనంబున ననుభూతార్థంబు గోచరింపఁ జాల దీమనంబె పురు
షులకు శుభాశుభనిమిత్తంబు లైనపూర్వాపరదేహంబులం బ్రకాశింపం జేయు
చుండు నీమనంబునందు నదృష్టంబు నశ్శుతంబు నైనయర్థంబు స్వప్నాదిక
మందుం దోచు నంటి వేని నది దేశకాలక్రియాశ్రయం బని తలంపం దగు
నీమనస్తవిషయంబులుఁ గ్రమానురోధంబున మనంబునంజేసి భోగ్యంబు లగు
నని మఱియు నిట్లనియె. 887

చ. సుమహితశుద్ధసత్త్వగుణశోభితమున్ సరసీరుహోదరో
త్తమగుణచింతనాపరము శ ధన్యము నై నమనంబునందు భూ
రమణ సుధాంశునందు నుపరారాగమునక దివిఁ దోచురాహుచం
దమునను గోచరం బగు నురదారత నీయఖిలప్రపంచమున్. 888

వ. అని వెండియు నిట్లనియె లింగదేహమునకుఁ గర్తృత్వభోక్తృత్వంబులు స్థూల
దేహద్వారకంబు లగుటంజేసి స్థూలదేహవిनाశంబు గలుగక జీవునకుఁ గర్తృ
త్వభోక్తృత్వంబులు లేకుండుటంజేసి ముక్తి గలుగు నంటి వేని నీస్థూలదేహ
సంబంధంబు జీవునియందు బుద్ధిమనోమోక్షార్థగుణవ్యాపారూపాదిలింగశరీర
భంగపర్యంతంబు గలుగు చుండును సుషుప్తిమూర్ఛాదులయందు (నిష్ఠవియో
గాదిదుగ్ధిమందు) నహంకారంబు గలిగి యుండు నది యింద్రియోపహతింజేసి
యమావాస్యయందలిచంద్రుండునుంబోలెఁ దరుణపురుషునకు గర్భబాల్యా
వస్థలయందు నింద్రియపౌష్కల్యంబు లేకుండుటంజేసి యేకాదశేంద్రియస్ఫురణ
సమర్థం బైనయహంకారంబు (గర్భాదులకుఁ) బ్రకాశింపనిచందంబునం దోపఁ
కుండుఁ గావున స్థూలదేహవిచ్ఛేదకంబు లేకుండుటంజేసి వస్తుభూతార్థంబు లే

కున్న సీసంసారంబు (విషయంబులయం దానక్తుం డగుజీవునకు) స్వాప్నికాన
రాగమనంబునుంబోలె నివర్తింప దీతీరునఁ బంచతన్మాత్రాత్మకంబును (ద్రిగుణా
త్మకంబును) షోడశవికారయుక్తంబును నయినలింగశరీరంబు సద్విమించి చేతనా
యుక్తుం డైనజీవుం డని చెప్పంబడు మఱియును. 889

శ్రీ. కేవిరి యప్పరుఘండు శ దేహంబునను జేసి, యనయంబుఁబెక్కు దేహాంతరముల
సంగీకరించుచు శ నవి విసర్జించుచు, సుఖదుఃఖభయమోహశోకములను
బొలుపొందుతదేహములనె పొందుచు నుండు, నది యెట్లు లన్నను శనగ్రభాగ
తృణమూఁదిమఱిపూర్వతృణపరిత్యాగంబు, గావించుతృణజలూరకయునబోలె
ఆ జీవుఁ డవనిఁ గొంత శ జీవించి మ్రియమాణుఁ, డగుచు నొందుదేహ శమర్థిఁ జెంది
కాని పూర్వ మైనకాయంబు విడువఁడు, గాన మనమె జన్మకారణంబు. 890

తరలము. సరవరోత్తమ యట్లు గాన మశనగబె జీవుల కెల్ల సం
సరణకారణ మట్టికర్తవశంబునక సకలేంద్రియా
చరణుఁ డౌట నవిద్య గల్గును శ సంతతంబు నవిద్యచేఁ
బరఁగుటక బహుదేహకర్తనిబంధముల్ గలుగుం జూపి. 891

చ. విను సుగి గాన భూవర యశవిద్య లయించుట కై రమాపతిక
ఘనజననస్థితి ప్రళయకారణభూతుఁ బయోజపత్రలో
చనుఁ బరమేశు సీశ్వరుని శ సర్వజగంబుఁ దదాత్మకంబు గాఁ
గనుఁగొనుచుం దదీయపదరకంజము లర్థి భజింపు మెప్పుడున్. 892

క. అని యీగతి భగవంతుం, డనఘుండు ఘనభాగవతుండు శ నగునారదుఁ డా
ఘనునకు జీవేశ్వరగతి, ఘనకృప నెఱిగించి సిద్ధగతిఁ జనినయెడన్. 893

సీ. రాజర్షి యైనట్టిరప్రాచీనబర్హి దాఁ, దగఁ బ్రజాపాలనార్థంబు సుతుల
ధరకు నియోగించి శ తపము సేయుటకు నై, కపిలాశ్రమంబున శ కపుడు వోయి
యచ్చట నియతి నేరకాగ్రచిత్తుండును, ముక్తసంగుండును శ భూరిధైర్య
యుక్తుండు నగుచు సరద్భక్తియోగంబున, ననఘ గోవిందపరదారవింద

తే. చింతనామృతపానవిశేషచిత్తుఁ, డగుచు విధిరుద్రముఖుల శ కంద రాని
యవ్యయానందమయపదరమం దెనప్ప, డనుచు మైత్రేయముని విదురురునకుఁజెప్పి.

వ. పెండియు నిట్లనియె నిట్లు ముకుందయశంబునంజేసి భువనపావనంబు మనశ్శుద్ధి
కరంబు సర్వోత్కృష్టఫలప్రదాయకంబు దేవర్షి వర్యముఖినిస్సృతంబు నైన
యీయథ్యాత్మపారోక్ష్యంబు నెవ్వండు పఠించు నెవ్వండు విను నట్టివారు
లింగశరీరవిధూననంబు గావించి ముక్తసమస్తబంధు లయి (విదేహకైవల్యంబు
నొంది) సంసారంబునందుఁ బరిభ్రమింప రనిన మైత్రేయసకు విదురుం డి
ట్లనియె. 895

క. మునినాథి ¹ప్రచేతసులూ, ఘన మగుచున్నోపద్రవ్యకమనోదరః
ర్తనమున నేగతైః బొందిరి, వచజాక్షుడూ సంకసింప ర వారినిఁగూర్చె. 903

—అంభో ప్రచేతసులతపంబునకు భగవంతుడు మెచ్చి వరము లిచ్చెట్లు. అంభో—

తే. కడఁగి మఱి వారుయాద్యచ్ఛిరకములఁజేసి, హరికినిత్యప్రయఃపరిహరణః
యతనివలనియనుగ్రహమందిమోక్ష. మందిరిని చెచ్చితని చిత్త్యయముచుటయ.

క. హరిదర్శనపూర్వం బిహ, పరలోకములందు నాస్యచాలశయము
దటు నేఘముల నందిరి, యెఱింగింపు మటన్న చమ్మరనింపున చలెకె. 904

క. విను జనకాదేశము ముద, ముసల దాల్చి నృపాత్మజులు శరముఁగ్రదిరినః
దనుమపజపయజ్ఞంబున, నొనరఁ దపం బూని ముదము ర నొందించు చుండెన్.

క. పదివేలేడులు నిష్ఠను, వదలక తప మాచరింప ర వారిల కర్ణిక
నదయాంతరంగుఁ డభయ, ప్రదుడూ సనాతనుడూ నైవకవృద్ధుడూ. 905

క. అనుపమశాంతము లగునిజ, తనురశ్మిలచే నృపాలతపయతహాసే
దనలు శమింపఁగఁ జేయుచు, ననయముఁ బ్రత్యక్షమయ్యె ర నచ్యుతఁడంతెన్.

సీ. ఘనమేరుశృంగసంగతసీలమేఘంబు, నెఱీ గరుడస్కంధభరివసితుండు
గమనీయనిజ దేహశాంతివిపాటితా, భీలాఖిలాశాంతరశాతముఁడు
సుమహితాష్టాయుధరసుమనోముసివ్వర, సేవకపరిజనరసేవితుండు
మండితకాంచనరకుండలరుచిరోప, లాలితవదనకరహేలతలుండు.

తే. చారునవరత్నదివ్యకోరణీరధరుడు, కౌస్తుభప్రవింబమంగళగఁగఁగఁ
లలితపీతాంబరప్రభాశలంకృతుండు, హరికేయూరవలయమందరయతుండు.

క. లలితాయతాష్టభుజమం, డలమధ్యస్థురతిరుచివీడబిత్తిలస్త్రీ
లలనాకాంతిస్పర్ధా, కలితలనద్వైజయంతిరకాశీధితుడున్. 906

క. సురగరుడయక్షకిన్నర, నిరుపమ జేగీయమానరనిఖిలాశాసం
భరితయశోమహానీయ, స్ఫురణం డగునవ్వరాణరపురుషుం డెలనిన్. 907

క. కరుణావలోకనంబుల, నిర వొంద నృపాలసుతుల ర నీక్షించి రమా
వరుఁ డంబుడగంభీరమ, ధురభాషలఁ బలికె బ్రియము రదూఁగొనుచుండెన్. 908

తే. తాపసోత్తము లగుప్రచేతసులు వేడ్క, వినుడు మీరలు సౌహార్ద్రమున చభిన్న
ధర్మలగుట భవత్సోహృదమున కేను, జాలఁ బరితోష మందితి ర సమత నేడు.

క. అనయమును మీమనోరథ, మొనరింతు నెఱుంగఁ బలుకుఁ ర ఘృతము లగుమీ
మృనుదినము నెవ్వడు సుఖశ, యనుండై మదిలోనఁ దలఁచురనానరు డెపుడున్.

క. భాితృజనసౌహృదంబును, భూతదయాగుణము విమలరబుద్ధియు సుజన
ప్రీతియుఁ గల్గి సుఖించును, వీతనమస్తాఘుఁ డగుచుఁ ర విశ్వములొనన్. 909

1 ప్రచేతస్కులు; 'ప్రచేతస్కులు' అనియే నారయప్రయోగము. 2 యతనిచే ననుగృహితులై

† యతరుమోక్ష.

వ. మఱియు రుద్రగీతం బయినమదీయస్తవం బెవ్వ రనుదినంబును స్తోత్రంబు సేయుదురు వారల కభిమతవరంబులు శోభనకరం బగుప్రజ్ఞయు నిత్తు మీరలు ముదన్వితులై జనకాదేశం బంగీకరించుటంజేసి మీకీర్తి లోకంబుల విస్తరిల్లు మీకు ననూన బ్రహ్మగుణండు నాత్మసంతతింజేసి లోక త్రయపరిపూర్ణగుణాకరుండు నైనపుత్త్రుండు సంభవింపం గలండు కండుమహామునితపోవినాశార్థంబు గా నింద్రప్రేషిత యగుప్రణౌచ యనునప్పరస గర్భంబు దాల్చి యమ్మునీంద్రుని వీడ్కొని దివంబునకుం జనునమయంబునం బ్రసూత యై తత్పుత్రిని వృక్షంబు లందుఁ బెట్టి చనిన.

909

సీ. ఆశిశు వపుడు పేరరాకలిచేఁ గుంది, వావిచ్చి బిట్టు వారపోవు చుండ నాలించి యటకు రా శైవసోముఁడు వచ్చి, వల నొప్ప నవనుభావర్షి యైన యాతీయతర్జుని శ నర్థి బాసమ్ము సే, యింపంగఁ బెరిగి యర్యుందువదనఁ గన్య వరారోహఁ శ గడఁక మారిష యను, చెలువఁ బుణ్యండు ప్రాచీనబర్హి

తే. ¹యన్నపునిచేఁ బ్రజావిసర్గరావసరము నందు వేడ్కఁ దదాదిష్టు శ లైనమీర లందఱును నెయ్యమున వివారహంబు గండ్ర యని సరోరుహనయనుఁ డి శ ట్లనియె మఱియు.

910

వ. అనఘాత్తులారా యభిన్నధర్మశీలనాముల రయినమీకు నందఱకు నానుమధ్య యైనకన్య యభిన్నధర్మశీలయు భవదర్పితాశయయు నయినభార్య యగు మీర లప్రతిహతతేజస్కుల రై దివ్యవర్షసహస్రంబులు భామదివ్యభోగంబులు మదను గ్రహులై యనుభవించెద రంత నాయందులభ క్తింజేసి నిర్మలాంతరంగులై యీభోగంబులు నిరయప్రాయంబులు గాఁ దలంచి మదీయస్థానంబు నొండెద రని వెండియు ని ట్లనియె.

911

చ. అరయ గృహస్థు లయ్యును మగదర్పితకర్తులు నస్తదీయసుం దరచరితామృతశ్రవణతత్పరమానసయాతయాములున్ సరసగుణాఘ్యులై తనరుసాధుల కీగృహముల్ దలంప దు ష్కరభవబంధహేతువులు శ గావు నృపాత్మజులార యెన్నఁడున్.

912

వ. అది యె ట్లంటి రేని.

913

చ. అనుపమబ్రహ్మవాదు లగునంచితయోగిజనానుగీయమా ననిజకథానముత్సృకుఁ డశనం దగునేను ²మదీయులం దనూ తనము గ నుందుఁ గావున నురదారత వారికి నీగృహవభుల్ ఘనభవబంధహేతువులు శ గా విది యంతయు నిక్క మారయన్.

914

క. సరసుడ నగుననుఁ బొందిన, పురుషులు ఘనశోకమోహామోదంబులఁ బొం

1 'రాజచేతఁ బ్రజావిసర్గంబునందుఁ, బూని వేడ్క. 2 దక్షియులం.

- దరుగావున ¹నెనయఁగను ద్రిపురుషాశీష్వరుఁడ బ్రహ్మభూతఁడ ననించుకొని 915
- వ. అని యిట్లు వలకు చున్న పురుషార్థభాషనుం డిగుజనార్జను డిచ్చించి తిద్దెత్తు విష్ణు
స్తరజ స్తమోగుణు లయినప్రచేతస్కులు. 916
- చ. కరసరసీరుహంబు తనరకం బెనఁగక ముకుళించి గడ్గడ
స్వరములఁజేసి యిట్లనిరి శ సర్వశరణ్యు నగణ్యు నిందిరా
వరు నజితు న్ననంతు ననరవద్యచరిత్రుఁ బవిత్రు నచ్యుతుఁ
బరుఁ బరమేశు నీశు భవరబంధవిమోచనుఁ బద్మజుఁడనుకొ. 917
- సీ. కేశవ సంతతశక్తేశనాశనుఁడవు, కోరి మనోవాగ్దగోచరుఁడవు
నిద్దమనోరథర హేతుభూతోదార, గుణనాముఁడవు సత్త్వగుణుఁడ విఖల
విశోద్భవస్థితిరవిలయార్థధారిత, విపులమాయాగుణవిగ్రహుఁడవు
మహితాఖలేంద్రియరమార్గనిరధిగత, మార్దుఁడ వశిశాంతరమానసుఁడవు
తే. తవిలి సంసారహారిమేధస్కుఁడవును, దేవదేవుఁడవును వాసుదేవుఁడవును
సర్వభూతనివాసివి శ సర్వస్వాఘీ, వైససికు నమస్కార శ మయ్య కృష్ణ. 918
- వ. మఱియును. 919
- ఉ. తోయరుహోదరాయ భవరదుగిఖహరాయ నమో నమగి పశే
శాయ సరోజ కేశసరపిశజ్జవినిర్మలదివ్యనవ్యవ
స్త్రాయ పయోజనన్నిభపరదాయ సరోరుహమాలికాయ కృ
ష్ణాయ పరాపరాయ సుగుణతాయ సురారిహరాయ వేదశీ. 920
- వ. అని వినుతించి. 921
- చ. కమలదళాక్ష దుగిఖలయశకారణ మై తగుతాపకీనరూ
పము ననివార్యదుర్భరవిపదశ శ దుగిఖము నొంచుమాకు ని
సుమహితసత్కృపాగరిమఁ శ జూపుటకంటె ననుగ్రహంబు లో
కమునఁ దలంప నొం డొకటి శ గల్గునె భక్తఫలప్రదాయకా. 922
- ఉ. భూరిశివేతరాపహ విభుత్వసమేత మహాత్మ దీనర
క్షారతి నొప్పసీవు చిరశకాలమునకా సుఖవృత్తి వీరు మా
వార లటంచు బుద్ధి ననరవద్య తలంచినయంతమాత్రస
త్కారమె చాలు నట్లగుట శ గా కిటు నన్నిధి వైతి వీశ్వరా. 923
- చ. అరయఁగ త్సుద్రభూతహృదరయంబులయందుల సంతరాత్మ వై
తిరముగ నుండుసీవు భవరదీయపదాంబురుహద్వయార్చనా
పరమతు లైనమామకశుభప్రదభూరిమనోరథంబు లీ
వెఱుఁగవె భక్తలోకహృదరయేష్ఠితదాయక ముక్తినాయకా. 924
- సీ. అయినను విను సరోజజాయతలోచన, తగుమోక్షమార్గపురదర్శకుఁడవుఁ

బురుషారభూతవిర స్తరుడవు నగునీవు, దగిలి ప్రసన్నుడై వగుట మాకు
నర్థి మనోభీష్ట శ మైనవరం బయ్యె, నైనను నాథ పరరాపరుండ
వైనని నొకవరం శ బర్థింతు మనినను, భువి దావకీనవిరభూతు లెన్న
తే. నంత మెఱుంగంగ రామి నశనంతం డనుచుఁ

బలుకుదురు నిన్ను ఇది గాన శ పరమపురుష

యేవరం బని కోరుదు శ మేము దప్పి

గొన్న బాలకుఁ డబ్బిసి శ ల్లెన్ని గ్రోలు.

925

వ. అదియునుం గాక.

926

ఉ. పూని భవత్పదాంబురుహామూలనివాసుల మైనమేము మే
ధానిధి నీవిలోకనముఁ శ దక్కఁగ నన్యముఁ గోర నేర్తుమే
మానితపారిజాతకుసుమస్ఫుటనవ్యమరందగంధశో
భానయశాలి యైనమధురపంబు భజించునె యన్యపుష్పముల్.

927

చ. హరి భవదీయమాయ ననరయంబును కెందిననేము నిచ్చలుం
గర మనుర క్తి నేటితుదరగా భవకర్తుల మై ధరిత్రిపైఁ
దిరుగుదు మంతదాఁక భవరదీయజనంబులతోడిసంగతిఁ
గురుమతి జన్మజన్మములకుఁ సమకూరఁగఁ జేయు మాధవా.

928

మ. కమలాధీశ్వర తావకీనపదభర క్రవ్రాతసంసర్గలే
శముతోడఁ సరిగాఁ దలంప మెలమిఁ శ స్వర్గాపవర్గాదిసౌ
ఖ్యము లన్నఁ విను మానుషంబు లగునీరకామంబులం జెప్ప నే
ల మునిప్రస్తుతపాదపద్మ సుజనారలాపానుమోదాత్మకా.

929

వ. మఱియు భగవద్భక్తసంగంబులయందుఁ దృష్ణాప్రశమనంబు లైనమృష్టకథలు
చెప్పఁబడుట(చేత భూతంబుల)యందు వైరంబును లే కుండు నని.

930

చ. వనముల ముక్తసంగు లగురవారు నుతింపఁ దనర్తు వీవు గా
వున నిలఁ బుణ్యతీర్థముల శ ¹నొప్పఁ బునీతము సేయఁ బూని య
ర్థిని బదచారు లై ధరఁ జరఁగించు భవత్పదభక్తసంగమం
బనుపమభూరిసంస్మృతి భరయస్థునిబుద్ధి రుచింప కుండునే.

931

వ. కావున,

932

చ. వనరుహపత్రలోచన భరవత్సఖుఁ డైనసుధాంశుమాళితో
డినిమిషమాత్రసంగతిఁ గరడిందివ్రణంబును దాశ్చికిత్సము
న్ననుభవకుష్ఠరోగమున శ కర్మిలైవైద్యుడ వైననిన్ను నే
మనయముఁ జూడఁ గంటిమి కృతార్థుల మై తగ మంటి మీశ్వరా.

933

వ. దేవా మదీయస్వాధ్యాయాధ్యయనంబులును గురుప్రసాదంబును విప్రవృద్ధాను

వర్తనంబును నార్యజనమస్కరణంబును సర్వభూతాశ్రయయు నన్నవిహే
తంబు గా ననేకకాలం బుదకంబులయందు సుతేష్టం బయ్యెడిది. సేయటయు
విని యన్నియును బురాణపురుషుండ వై శభవనీయపరిణామంబునకు నగల
గాక యని విన్నవించెద మని వెంజియు చిట్లనిరి. 934

మ. మనుపద్మాసనధూర్జటిప్రముఖశ్రీమంతుల్ తిహజ్జానన
త్వనిరూఢిం దగువారు నీమహిమముక శ వర్ణింపఁ బారం బెఱు
గనివా రయ్యును నోపినంత వినుతుల్ శ గావించు ర ట్లెలు నే
మును ని న్నర్థి నుతింతు మీశ వరదా శ బుద్ధ్యాదిమాలంబు గన్. 935

న. అని మఱియు సముండపు నాదిపురుషుండవు (బరుండపు బుష్టుండపు నానుండవు
డవు) సత్త్వమూర్తివియు భగవంతుండవు నై చనికు ననుస్మరించెదము (అ
యిట్లు ప్రచేతనులచేత నుతింపంబడి శరణ్యవత్సలుం దగుహరి సంసృష్టాంచరగు
డై వారలకోరినయట్ల వరంబు లిచ్చిన).

936

తరలము. అనుచు నాన్యపనందనుల్ ముద శ మార నన్నుఁ జేయఁగా
మనములోఁ బరితోష మంది రశమాహృదీశుఁడు భక్తపా
లనకరుండు తదీయదర్శనశాలసాత్తుకు లాత్తులం
దనివి సాలక చూడ నాత్మపదంబు కేఁగె రయంబునన్. 937

ప. తదనంతరంబ ప్రచేతనులు భగవదాజ్ఞ శిరంబుల ధరించి నముద్రసలిలార్ద్రత
లయి. 938

క. భూరిసమున్నతినాక, ద్వారనిరోధంబు గాఁగఁ శ దగఁ బెరిచిచూ
భూరుహసంపిహితాఖిల, భారుణి సీతించి రాజశ్రతనయులు పరుసన్. 939

చ. ఘనకుపితాత్మ లై విలయశకాలభయంకరహవ్యవాహలో
చనుగతి నుగ్రు లై ధరణీశచక్రము నిర్వసుధారుహంబు గా
ననయముఁ జేయఁ బూనిన జగన్మాధిపసూనులమోముఁదమ్ముల
న్నవలనమీరముల్ జనన శ మంది కుజంబులఁ గాల్పు జొచ్చినన్. 940

క. నలినభవుఁ డామహీజ, ప్రళయముఁ గని వచ్చి ధరణీశపాలతనూజా
తుల మధురోక్తుల సుపశాం, తులఁ గావించుచును నయము శ దూఱించఁ బలికెన్.

న. అట్లు పలికి వారల నుపశమితక్రోధులం జేసినయనంతరంబ. 942

సీ. అవశిష్టధరణీరురహంబులు భయ మంది, తివిరి చతుర్ముఖాశదేశమునను
మారిష యనుసతీరమణిఁ దమకూతును, నాప్రచేతనులకు శ నర్థి నిచ్చె
నానరపాలకశసూనులు దత్తున, కరయంగ శివు స్త్విశ్వరాపరాధ
మునఁ బ్రాప్త మైనట్టిరజనపాలజన్తంబు, నకుఁ గారణం బై నశనలిననయన
తే. నాదరంబునఁ గమలజాగనాజ్ఞఁజేసి, కడఁక దీపింప విధివత్ప్రకారమునను

- వరుస నందఱుఁ గూడి విశవాహ మైరి, గడవ వచ్చునె దైవసంరక్షల్ప మెందు.
క. కలదే జగతిం బదురు నృపుల కిల నొకభార్య యెందుఁ శ బాసఁగునె వినఁగా
నలినోదరుఘనమాయా, కలితాద్భుతములకు నతులు శ గావింపఁ దగున్. 944
- వ. అంతఁ జాక్షుషమన్వంతరంబున దైవచోదితుం డై యిష్టప్రజాసర్గంబు గావిం
చుచుఁ బ్రసిద్ధుం డైనదక్షుండు పూర్వదేహంబు గాలవిద్రుతంబుగాఁ బ్రచేతసు
లకు నమ్మారిష యనుభార్యయందు సంభవించి నిజకాంతింజేసి సమస్తతేజో
ధనులతేజంబును బిహితంబుగాఁ జేయుచుఁ గర్తృదాక్ష్యంబున దక్షుం డనునామం
బు వహించి బ్రహ్మచేతం బ్రజాసర్గరక్షయందు నియోగింపఁబడి మరీచ్యాదులం
దత్తద్వాపారంబులందు నియోగించి యుండె నంత. 945
- సీ. ఒనరఁ బ్రచేతస్కు శ లుత్పన్నవిజ్ఞాను, లగుచు వేగంబ నాశరాయణోక్తిఁ
దలఁచుచు నాత్మసంరదనుకడ నిజభార్య, నిడి వనవాసు లై శ కడఁగి మున్ను
జాబాలి యనుమునీశ్వరునాశ్రమం బైన, భూరిపశ్చిమవార్ధిరతీరమునను
సర్వభూతాత్మవిజ్ఞానంబు గలయాత్మ, ఘనవిమర్శకృతసంరక్షల్పు లైరి
తే. యంత నచటికి నమ్మాద శ మతిశయిల్ల, సరసురాసురయక్షకిన్నరవరేణ్య
మానితోన్నతసంపూజ్యోమానుఁ డైన, నారదుండు వివేకవిశారదుండు. 946
- వ. చనుడెంచి నిర్జితప్రాణమనోవాగ్దర్శనులును జితాసనులును శాంతులును సస
మానవిగ్రహులును నిర్మలం బైనపరబ్రహ్మంబునందు నియోజితం బైనయంతః
కరణంబు గలవారును నైనరాజనందనులకడ నిలిచిన. 947
- క. చనుడెంచిననారదమునిఁ, గనుఁగొని నృపసుతులు లేచి శ కాతుక మొప్పున్ .
వినమితు లై సముచితపూజనములఁ బరితుష్టుఁ జేసి శ సద్విసయమునన్. 948
- చ. అనఘ మునీంద్రచంద్ర భవరదాగమనంబు సమస్తలోకశో
భన మగు నస్తదీయ మగుశభాగ్యవశంబున నేడు విశ్వపా
వన నినుఁ జూడఁ గంటి మనిశ్చవార్యభవద్భూమణంబు లోకలో
చనుగతివోలఁ బ్రాణులకు శ సర్వభయాపహరంబు గావునన్. 949
- వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 950
- సీ. అనఘాత్మ భగవంతు శ లైనకేశవవామ, దేవులచే నుపగదిష్ట మైన
యాత్మతత్త్వంబు గృహస్థుల మగుమాకు, ననయంబు విస్తృతం శ బయ్యె నట్టి
కలితతత్త్వార్థప్రకాశకంబును భూరి, తరళసంసారాబ్ధిరతారణంబు
నై కర మొప్పారునాత్మతత్త్వము నేడు, చిరదయామతిఁ బ్రకాశింపఁజేయు
తే. మని ప్రచేతస్కు లర్థిఁ బరల్కినఁ జెలింగి, భగవదాయ త్తచిత్తుండుభవ్యగుణుడు
నఖిలలోకవిహారుండు శ నైనయట్టి, నారదుండు వల్కె నారాకురమారులకును.
- సీ. చర్చింప నరుల కేరజ స్థకర్మాయుర్మనోవచనంబుల శ దేవదేవుఁ
డఖిలవిశ్వాత్మకుం శ డైనగోవిందుండు, విలసిల్లుభక్తి సేవింపఁబడును.

- నవియ పో జన్మకర్తాయుర్మనోవచ, నములను ధరణి నోన్నంగః దగును
వనరుహనాభ సేరవారహితము లైన, జననోపచయః సీతాకృతంబు
తే. లైన జన్మంబు లేల దీర్ఘాయు వేల, వేదచోదిత యగుకర్తవ్యతతి యేల
జపతపశ్శుతవాగ్విలారసంబు లేల, మహితనానావధానసామర్థ్య మేల. 952
- వ. మఱియు హరివిరహితం బైనయింద్రియపాటవంబును నిపుణ యైనబుద్ధియుఁ
బ్రాణాయామాదియోగంబును దేహాదివ్యతిరిక్తాత్మజ్ఞానంబును సర్వాస్పాద్య
యనంబులును దక్కినవ్రతవైరాగ్యాదిశ్రేయస్సాధనంబులును లేల సర్వేశ్వరుం
డును సమస్తశ్రేయస్సర్వరూపుండును సమస్తశ్రేయోపధిభూతుండును సర్వభూ
తావాసుండును సర్వభూతాత్మప్రదుండును సర్వభూతప్రియగుండును (సర్వవ్యా
పకుండును) గావున. 953
- మ. కమలాధీశ్వరుఁ బూజ సేయుట సమగ్రగ్రప్రీతిఁ బ్రాప్తోపహా
రము సర్వేంద్రియతృప్తిహేతువును సర్వత్వజమూలాభిషే.
కము శాఖాభుజపుష్పిదంబు నగురేఖఁ సర్వదేవార్హణ
క్రమ మై యొప్పు ధరావరేణ్యసుతులారా బుద్ధి నూహించినన్. 954
- వ. అదియునుం గాక. 955
- క. పెను పగువర్షాకాలం, బున దిననాయకునివలనఁ శ బాడమినసలింబు
బనయముఁ గ్రమ్మఱ గ్రీష్మం, బున సూర్యునియందుఁ జెందురహాళిక మఱియున్.
క. ధరణి జరాచరభూతము, లరయఁగ జనియించి యందె శ యడఁగినపగిదిక్
హరిచేఁ బుట్టినవిశ్వము, హరియందె లయంబు నొందు శ నది యెట్లన్నన్. 957
- మ. 1 అరు దానభ్రతమగ్నిప్రభల్ మును నభంగంబు దొప్పఁగాఁ గోచి శ్ర
మ్మఱ నీక్షింపఁగ నందె లేనిగతి బ్రహ్మాంబును నీశక్తులుం
బరికింపం ద్రిగుణప్రవాహమున నుర్రెప్పన్నంబు లై క్రమ్మఱ
విరతిం బొందుచు నుండుఁ గావున హరిక్ శ విష్ణుక్ భజింపం దగున్. 958
- వ. మఱియును సమస్తదేహులకు నాత్మయు (నిమిత్తభూతుండును) నద్వితీయుండును
శశ్వత్ప్రకాశుండును బ్రధానపురుషుండును స్వతేజోవిధ్వస్తగుణప్రవాహుం
డును (మానసబుద్ధిసఖేచ్ఛాద్వేషాదివికల్పరహితుండును సగుణుండును దేహా
త్మభ్రమనివృత్త్యుపలభ్యుండును నాదిమధ్యాంతరహితుండును నిత్యానందస్వ
రూపుండును సర్వజ్ఞుండును) బరమేశ్వరుండును నైననారాయణు సభేదబుద్ధిం
జేసి భజింపుఁ డతండు సర్వభూతదయయు నెంతమాత్రంబు సంభవించు నంత
మాత్రంబున సంతృప్తుం డగుటయును సర్వేంద్రియోపశాంతియు ననునీగుణంబు
లు గలిగినయెడ సంతృప్తుం డగు నని వెండియు నిట్లనియె. 959
- చ. చతురత నట్టియీశ్వరుఁడు శ సజ్జనలోకనిరస్తసర్వకా

మితవిమలాంతరంగమున శ మిశ్రితభావనఁజేసి సన్నిధా
పితుఁ డగుచుఁ దయాకరగభీరగుణంబులఁ జాల నొప్పి యా
శ్రితజనపారతంత్ర్యమును శ జేకొని పాయక యుండు నిచ్చలున్. 960

క. శ్రుతధవకులక ర్తనము, న్నతమదములఁజేసి సజ్జనప్రతతికి సం
తతమును నె గ్గొనరించుకు, మఱు లర్థిం జేయుపూజ శ మతిఁ గొనఁ జెందున్. 962

వ. అది యె ట్లనిన.
సీ. వల నొప్పఁ దను ననుభవ ర్థించునిందిరా, కామినీమణిఁ దదాశకాంక్షు లగుచు
భృతి ననువ ర్థించుర దేవేంద్రముఖ్యుల, నే ననువ ర్థింప శ కెప్పు డాత్మ
నిత్యస్వతంత్రుఁడు శ నిజభ క్తవరదుఁడు, దీనవత్సలుఁడును శ నై నయట్టి
పురుషోత్తముని జగద్రధిపతు సర్వేశ్వరు, నారాయణునిఁ జిదానందమయుని

తే. నజితు నచ్యుతుఁ బుండరీకాయతాత్ముఁ, దవిలి సేవింప కుండునే శ ధరఁ గృతజ్ఞుఁ
డై నపురుషుండు సమ్మోదితాత్ముఁ డగుచుఁ, జారుమఱులార రాజకుమారులార.

వ. (అని మఱియు ని ట్లనియె భవదీయవంశధుర్యుండుఁ జిత్రరథుండు నగుధృవుండు
సపత్నీమాతృవాగ్బాణభిన్నహృదయుం డై పంచవర్షార్భకుం డగుచుఁ దపోవనం
బున కరుగునపుడు మార్గంబున నాచే నుపదిష్టం బైనక్రమంబున భగవంతుం
డగుపుండరీకాక్షు నారాధించి యితరులచే నొంద రానిసర్వోత్తమం బగుపదంబు
నొందె గాన మీరును రుద్రోపదేశక్రమంబున సర్వభూతాంతర్యామి యగు
నీశ్వరు భవచ్ఛేదంబున కై భజియింపుండు. 964

క. అని యిష్టిధమున నారద,ముని రాజకుమారులకును శ ముదము దలిర్పఁ
వనజోదరుసచ్చరితము, వినిపించి సరోజభవునిశవీటికిఁ జనియెఁ. 965

వ. ఇట్లు నారదుండు సనినయనంతరంబ. 966

చ. సరవరనందనుల్ గడఁక శ నారదవక్త్రవినిర్గతంబు సుం
దరమును మంగళావహము శ ధన్యము లోకమలాపహంబు నై
పరఁగినవిష్ణుకీర్తి విని శ పాయక తత్పదపద్మచింతనా
నిరుపమభ క్తిఁ జెంది హరిశ్రినిత్యపదంబునఁ బొంది రున్నతిన్. 967

వ. అని మైత్రేయుండు విదురున కి ట్లనియె మహాత్మా నీవు న న్నడిగినప్రచేతోనార
దసంవాదరూపం బైనహాకీర్తనంబు మనుపుత్రుం డైనయత్తానపాదునివంశ
ప్రకారంబును జెప్పితి నని వెండియు ని ట్లనియె నారదువలనం బ్రియవ్రతుం
డాత్మవిజ్ఞానంబు నొంది ¹మహీమండలంబుఁ బరిపాలించి యనంతరంబునఁ
బుత్తులకు రాజ్యంబుఁ బంచి యిచ్చి పరలోకగతుం డయ్యె ననిన. 968

క. విని విదురుం డాతాపను, ఘనచరణము లాత్మమస్తకంబున మధుసూ
దనుచరణాంభోరుహములు, మనమునఁ దగఁ దాల్చి పలికె శ మైత్రేయునితోన్.

- క. మునినాథచంద్ర కరుణా, వననిధి సేవిత భక్తవత్సలుఁ డగునా
వనజాత్యుతత్త్వ మెఱిగితి, నని తత్పదములకు విచతుఁడై విషయముఁ ॥ 170
- క. ఆమునిచే నామంత్రితఁడై మనమున బంధుదర్శనాకాంక్షితఁడై
ధీమహితఁడై నవిదురుఁడు, సామజపురముచకుఁ డనియె యెప్పుడు మొప్పెన్. ॥ 171
- క. అని శుకుఁడు పఠిక్షిత్తున, కనుకంపం జెప్పె నీయశపాఖ్యానంబుక
వినువాఁడై శ్వర్యాయు, ర్థనకీర్తిస్వస్తిగతులఁ యెదగఁ బ్రాప్తిమిన్. ॥ 172
- క. అని శుకయోగి పఠిక్షి, జ్ఞనపాలసుధాపయోధిశచంద్రున కర్థి
వినిపించినకథ మోడం, బున సూతుఁడు శౌనకాదిశ్రీమునులకుఁ జెప్పెన్. ॥ 173
- చ. సరసవచోవిలాసగుణాసాగర సాగరమేఖలామహే
భరణధురంధర ప్రకటభవ్యభుజాభుజగేంద్ర రాజశే
ఖర ఖరదూషణప్రముఖశగాఢతమగపటలప్రచండభా
స్కర కఱకంఠకార్ముకవిశిఖండనఖేలన భక్తపాలనా. ॥ 174
- క. శరవిదళితసారంగా, సరసదయాపాంగ భక్తజలధితరంగా
దురితధ్వాంతపతంగా, వరజనకనుతాభిషంగ యననిధిభంగా. ॥ 175
- మాలిని. సురవిమతవిదారీ యసుందరీశంబరారీ, సరసవినుతసూరీ యసర్వలోకోపకాఠీ
నిరుపమగుణహారీ యనిర్మలానందకారీ, గురుసమరవిహారీ యఘోరదైత్యప్రహారీ.
- గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసవమంత్రిపుత్ర సహజపా
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయిన శ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణంబు
నందు స్వాయంభువనునువునకు నాకూతిదేవహూతిప్రసూతిప్రియవ్రతోత్తాన
పాదులు జన్మించుటయు నందు నాకూతిని రుచిప్రజాపతికి నిచ్చుటయు నాగుచి
ప్రజాపతికి నాకూతిదేవియందు శ్రీవిష్ణుమూర్త్యుంశజం డైనయజ్ఞండును లక్ష్మీ
కళాంశజ యగుదక్షిణ యనుకన్యకయు నుద్భవించుటయు మనువుత్రి యైవదేవ
హూతిని గర్దమున కిచ్చుటయుఁ బ్రసూతిం దక్షప్రజాపతి కిచ్చుటయు బ్రహ్మ
దత్తులవలనం బ్రజాపరంపరలు గలుగుటయు మఱియుం గర్దమప్రజాపతి
పుత్రికాసముదయంబును త్కత్త్రీబ్రహ్మర్షుల కిచ్చుటయుఁ గర్దమపుత్రి యైవదేవ
వలన మరీచికి గశ్యపుం డనుపుత్రుండును బూర్ణిమ యనుకూతురుం బుట్టు
టయును బూర్ణిమవలన గంగయు విరజుం డనెడకుమారుండును జన్మించుట
యుఁ గశ్యపప్రజాపతివలన నయినప్రజాపరంపరలచే. ముల్లోకంబు లాపూర్ణం
బు లగుటయు నశ్రీమహామునితపంబును నతనికి హరిహరబ్రహ్మలు ప్రత్యక్షు
లగుటయు ననసూయాపాతివ్రత్యమాహాత్మ్యంబువలన ననసూయాత్మలకుం
ద్రిమార్థలకళాంశజు లయినచంద్రదత్తాత్రేయదుర్వాసులజన్మంబును దక్షో
త్తజలజన్మంబును భృగువువలన ఖ్యాతి యనునంగనకు శ్రీమహాలక్ష్మీ జన్మించు
టయును భృగుపౌత్రుం డయినమార్కండేయుజన్మంబును ధర్మనకు మూర్తివల

న సరనారాయణులు సంభవించుటయును సత్త్రియాగంబునందు దక్షుండు శిష్యుని
నిందించుటయును దక్షాధ్వరధ్వంసంబును బ్రహ్మచే బ్రార్థితుండై శివుండు దక్షా
దుల ననుగ్రహించుటయును దక్షాదికృతశ్రీహరిస్తవంబును శ్రీహరి ప్రసన్నుం
డై దక్షునియజ్ఞంబు సఫలంబుగా ననుగ్రహించుటయును సతీదేవి హిమవంతు
నకు జనించి హరునకుం బ్రాప్తించుటయు నుత్తానపాదునివృత్తాంతంబును ధృ
వోపాఖ్యానంబును ధృవుండు దండ్రీచేత నవమానితుం డై నారదోపదేశం
బున మధువనంబునకుం జని తపంబు సేయుటయు హరి ప్రసన్నుం డై యతని
మనోరథంబు లిచ్చుటయు సతండు మరలఁ బురంబునకు వచ్చుటయుఁ గుజే
రానుచరు లై నయత్నులతోడియుద్ధంబును ధృవుండు యజ్ఞంబులు సేయుచు
రాజ్యభోగంబులం దనిసి తనయు నుల్కలునిం బట్టంబు గట్టి హరియనుగ్రహం
బున ధృవక్షీతిని నిలుచుటయు నుల్కలుండు వత్సరుం డనుతనసుతునిఁ బట్టం
బు గట్టి హరిం జేరుటయు వత్సరునివంశపరంపరయు నందు నంగునిసుతుం డయిన
వేనుక శేబరంబున లక్ష్మీనారాయణులయంశంబున నర్చియుఁ బృథుండును జన్మిం
చుటయుఁ బృథుండు భూమిం గామధేనువరీతి నఖిలవస్తువులుం బిదుక నియ
మించి సమస్థలిం జేసి యింద్రుండు వశవర్తి యై యుండ బహుయజ్ఞంబులు
సేసిన నతనికి హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు నధ్యాత్మప్రబోధంబును నింద్రుని
వలనఁ బాపండుసంభవంబును నింద్రుని జయించినవిజితాశ్వని నతనితమ్ములను
బృథివీపాలనంబునకు నిలిపి పృథుండు నర్చియుం బరమపదప్రాప్తు లగుటయు
వసిష్ఠశాపంబునఁ ద్రేతాగ్నులు విజితాశ్వనికిఁ దనయు లై జనియించుటయుఁ
బృథునిపౌత్రుం డయినప్రాచీనబర్హిరాజ్యంబును నతనియజ్ఞంబు లసంఖ్యాతం
బు లై న నారదుండు మాన్పం దలంచి పురంజనుకథ నధ్యాత్మప్రపంచంబుగాఁ
దెలుపుటయుఁ బ్రాచీనబర్హిసుతు లయినప్రచేతసులు పదువరకు శ్రీమహాదేవుం
డు ప్రత్యక్షం బై హరిస్తవం బుపదేశించుటయుఁ బ్రచేతసులతపంబునకు మెచ్చి
హరి ప్రత్యక్షం బగుటయు వారికి మారిషవలన దక్షుండు పూర్వకాలంబున
శివవిద్వేషప్రయుక్తశాపంబునం బుత్రుం డై జనియించుటయును ప్రచేతసులు
ముక్తికిం జనుటయును విదురుండు మైత్రేయుని వీడ్కొని హస్తీపురంబున కరు
గుటయు ననుకథలు గలచతుర్థస్కంధము.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమ స్కంధము

ప్రథమాశ్వాసము.

1కర కరుణాసాగర

ప్రాకటలక్ష్మీకళేత్ర శ భవ్యచరిత్రా

లోకాతీతగుణాశ్రయ

గోకులవిస్తార నందశ్రగోపకుమారా.

1

ప. 2మహాసీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్ముని శ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమేతుం డైనసూతుం డి ట్లనియె.

2

క. భూనాథుఁ డుత్తరాత్మజుఁ, డైనపరీక్షిన్నరేంద్రుఁ శ డభిమన్యుసూతుం డానంద మంది ఘనసుజ్ఞానుం డగుశుకునిఁ గాంచి శ సరసతఁ బలికెన్.

3

ప. ముసింద్రా పరమభాగవతుండు నాత్మారాముండు వైసప్రియవ్రతుండు గృహంబుననుండి యెట్లు రమించె గర్వబంధంబు లయినపరాభవంబులు గలగృహంబులయందు ముక్తసంబంధు లైనపురుషులకు సంతోషంబు కానేర దుత్తమజ్ఞోకుం డైనపుండరీకాక్షునిపాదచ్ఛాయంజేసి నిర్వృతచిత్తు లయినమహాత్ములు కుటుంబంబునందు నిస్సృహత సేయుదురు గాన ప్రియవ్రతునికి సంసారంబునందుఁ దగులంబు గలుగు టెట్లు దారాగారసుతాదులందుఁ దగులంబు గలవానికి నెట్లు సిద్ధి గలుగు శ్రీహరియం దస్థలితమతి యెట్లు గలుగు సీసంశయంబుఁ దేటపఱపుమని పరీక్షిన్నరేంద్రుఁ డడిగిన శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె.

4

క. హరిచరణాంబుజమకరం, దరసావేశితమనగిప్రధానుం డగున

1 'క్రీణీతానయనోత్పల, క్రిసతిసహజన్మ త్రిదిశశీవిత యాశా, వాసప్రకాశజయభాసాసురపతిహరణ రామచంద్రవృషాలా.' 2 'సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగునూతుండు కానకాదిమహామునుల కి ట్లనియె' బ్రా. ప్ర.

- త్పురుషుఁ యోక వేళ విఘ్నముఁ బొరసినఁ దనపూర్వమార్గమును విడువఁ జిలన్ ,
 క. ధరణీపల్లభ వినుమా, నరవరుఁడు ప్రియవ్రతుండు శ నారదమునిన
 చ్చరణోపసేవఁ జెందుచు, నరుదు గ నధ్యాత్మ సత్త్రియాగంబందున్. 6
- సీ. నీక్షితుం డై ధరిత్రీపాలనముఁ దండ్రి, పనిచిన సుజ్ఞానశీఘ్రంగ మనుచు
 నంగీకరింపమి శ సంతయుఁ డెలిసి ప,ద్మాసనుఁ డతనికి శ సతులరాజ్య
 మంకుల మిక్కిలిరయాస క్తిఁ బుట్టెంత, ననుచును దనచిత్తమందుఁ దలఁచి
 తారకాపరివృతతారాధిపునిమాడ్కి, శ్రుతులతోఁ గూడి యరచ్యుతవిభూతి
 తే. హంసవాహనుఁ డగుచునిర్ద్రాదులెల్లఁ, గదిసి సేవింప బ్రహ్మలోకముననుండి
 సన్తుసింధ్రులు దన్నుఁ బ్రశంస సేయ, నల్లనల్లన యుడువీధి శ నరుగుడెంచె. 7
- ప. మఱియు నాయాయుమార్గంబులయండు సిద్ధసాధ్యగంధర్వచారణగరుడకింపురు
 యు లిరుడెనల స్తోత్రంబులు సేయు చుండ గంధమాదనద్రోణులం బ్రకాశంబు
 నొందించుచుఁ జనుడెంచినపద్మాసనునకు నారదుండు స్వాయంభువప్రియవ్రతు
 లతోఁ గూడి ముకుళితకరకమలుండై యెదురు చనుడెంచి సంస్తుతి స్తబకంబులం
 బూజించిరి విరించి సంతసించి ప్రియవ్రతునిం జూచి నవ్వుచు నిట్లనియె. 8
- క. హరి నాముఖమున నీకును, ¹గర మెఱిగింపంగఁ బనిచె శ గావున నిదె సు
 స్థిరమతి విను మంతయు శ్రీహరివాక్యము గా నెఱింగి శ యవసినాథా. 9
- ఆ. కోరి వేడ్క నిపు శ నారదుండును నేను, నందఱమును సీశ్వరరాజ్ఞఁ బూని
 యుడుగ కెపుడుఁ జేయరనున్నవారము గాన, యతనియాజ్ఞఁ దప్ప శ నలవిగాదు.
- ప. మఱియు శ్రీహరియాజ్ఞ ను జీవుండు తపోవిద్యలను యోగజ్ఞానదానార్థధర్మంబు
 లను దనచేత నొరులచేతం దప్పింప నమర్చుండు గాఁ డుత్పత్తిసితినాశంబులకు
 శోక మోహభయసుఖదుఃఖంబులకు సీశ్వరాధీనుండ కాని జీవుండు స్వతంత్రుం
 డు గాఁడు శ్రీహరి వాగ్రూపంబు లయిన శ్రుతులందు గుణత్రయం బనురజ్జు
 వున బంధింపంబడినయన్నదామలము ముకుంద్రాటిచేఁ బశువు మనుష్యులకు
 వశం బయినచందంబున సీశ్వరాజ్ఞం బ్రవర్తించు చుందుము నరుండు సుఖదుః
 ఖానుభవంబులకు సీశ్వరాధీనుండు నేత్రంబులు గలవానిచేతఁ దివియంబడిన
 యంధుండునుంబోలె సీశ్వరుం డిచ్చినసుఖదుఃఖంబు లనుభవించు చున్నవారము
 స్వప్నంబునం గన్నపదార్థంబు మేల్కొంచి మిథ్యగాఁ దలఁచినకరణి మోక్షార్థి
 యైనసుజ్ఞానవంతుండు ప్రాప్తసుఖదుఃఖంబు లనుభవించుచు దేహారబ్ధకర్మంబు
 లం బాయనొల్లఁడు వనవాసి యైనను జితేంద్రియుండు గాకుండనేనిఁ (గామా
 దినహితుం డగుటం జేసి) సంసారబంధంబులు సిద్ధించు గృహస్థాశ్రమంబందు
 జితేంద్రియుండై యాత్మజ్ఞానంబు గలపురుషునకు మోక్షంబు సిద్ధించు శత్రువుల
 గెలువ నిచ్చయించినపురుషుండు దుర్గం బాశ్రయించి శత్రువుల జయించిన

మాడ్కిని మోక్షార్థి యగుపురుషుండు గృహశ్రయం డగుచు శ్రీనారాయణ చరణారవిందంబు లనుదుర్గం బాశ్రయించి యరిషడ్వర్గంబుల జయించు నేప్సను ముక్తసంగుండ వై యీశ్వరకల్పితంబు లగుభోగంబుల ననుభవించి ముక్తిం జెందు మనినఁ బ్రియవ్రతుండు త్రిభువనగురుం డయినచతురాశనువాక్యంబు లవనతమ స్తుకం డై బహుమానపూర్వకంబున నంగీకరించె నంత.

అ. సరసిజాననుండు శ స్వాయంభువునిచేత, నధిక మైనపూజ శ లంది నాదుండు నాప్రియవ్రతుండును జూడంగఁ, జనియెఁ దనదుపూర్వకసదచమునకు.

ఆ. సత్యసంధుఁ డై నశస్వాయంభువుం డను, మనువు బ్రహ్మచేత శ మచ్చుచుఁ దగ నంది యంత నారరదానుమతంబునఁ, దనదునుతుని రాజ్యశ్రమునను నిలిపె.

వ. ఇట్లు స్వాయంభువమనువు భూచక్రపరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతునిఁ బట్టంబు గట్టి విషమంబు లగువిషయంబులనలన విముక్తుండై వనంబునకుం జనియె నంత.

మ. ధరణీపల్లభుఁ డాప్రియవ్రతుండు మోక్షదం బందుచుక లీల నీ శ్వరవాక్యంబునఁ గర్తృతంత్రపరుఁ డై శ సంగంబులం బాపుశ్రీ హరిపాదాంబుజచింతనం దగిలి నిశత్యానందముం బొంది దుర్భరరాగాదులఁ బాటఁ దోలి ప్రజలం శ బాలించె నత్యున్నతిన్.

వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుండు రాజ్యంబు నేయుచు విశ్వకర్మప్రజాపతిపుత్త్రీక యగు బర్హిష్మతి (యనుదానిం బత్నిఁగాఁ బడసి యానతి)వలన కీలవృత్తగుణరూపవిర్యాదార్యంబులం దనకు నమాను లైనయాగ్నీధేధృజిహ్వయజ్ఞ బాహుమహా వీరహిరణ్య రేతోఘృతపృష్ఠసవనమేధాతిథివీతిహోత్రకపు లనునామంబులు గల పుత్త్రదశకంబును సూర్యస్వతి యనునొక్కకన్యకను గాంచె నందుఁ గవిమహా వీరసవనులు మువ్వరు బాలకు లయ్యు నూర్ధ్వ రేతస్కు లై ¹బ్రహ్మవిద్యానిష్ఠాతు లై యుపశమనశీలు రగుచుం బారమహంస్యయోగం బాశ్రయించి సర్వ జీవనికాయవాసుండు భవభీతజనశరణ్యుండు సర్వాంతర్యామియు భగవంతుండు నగు వాసు దేవునిచరణారవిందావిరతస్సరణానుగతపరమభక్తియోగానుభావంబు న విశోధితాంశగళకరణు లగుచు నీశ్వరుతాదాత్మ్యంబు నొంది రంత.

సీ. వసుధేశ యాప్రియవ్రతుఁ డొండుకాంతయం, దధికుల మన్వంతరరాధిపతుల మఱియు నుత్తముండుతామసుండురై వతుఁ డను, సుతులను బుట్టించె శ సుమహి మున్ను జన్మించినరమువ్వరుపుత్త్రిలు, నవ్యయపదవికి శ నరుగుటయును త్రులను నంతఁ బ్రియవ్రతుఁ శ డఖలశాత్రవకోటిఁ, దనబాహుబలముచేతను జయించి తే. యతఁడు బర్హిష్మతీకాంతరయందుఁ ప్రీతి, గలిగి యావనలీలావిరకానహాస హేలనాదులఁ జిత్తంబురగీలుపఱిచి, గతవివేకుండుఁబోలె భోగములఁ బొందె.

1 'బ్రహ్మవిద్యావాసనం జెంది ఫరమహంసయోగం బాశ్రయించి జీవాంతర్యామి యగునీశ్వరుం బొంది రంత' వ్రా. ప్ర.

- వ. ఇట్లు ప్రియవ్రతుం జేకాడశార్చ్యదపరివత్సరంబులు రాజ్యంబు సేసి యొక్క నాడు మేరునగప్రదక్షిణంబు సేయుసూర్యునకు నపరభాగంబునం బ్రవర్తించు నంధకారంబు నివర్తింపం బూని ¹భగవదుపాసనాజనితాతిపురుషప్రభావుం డై నవిత్పరధనదృక్షవేగంబు గలిగి తేజోమయం బైనరథంబు నారోహణంబు సేసి (రాత్రిల నెల్ల దివంబు లొనర్తు నని) సప్తరాత్రంబులు ద్వితీయతపనుండునుం బోలె నరదంబు వజ్రపుటయుఁ గని చతురాననుండు వారిం చె నారథ సేమిమార్గం బులు సప్తసముద్రంబులును నామధ్యభూసంధులు సప్తద్వీపంబులు నయ్యె నందు.
- సీ. వరుస జంబూష్ణక్షరవరకుశక్రాంచముల్, శాకశాల్మలులు పురష్కరము ననఁగ నలరునాదీప్వంబులందు జంబూదీప్వ, మొనరంగ లక్షయోజనము లయ్యె నట యుత్తరోత్తరాయతసంఖ్యఁ దా ద్విగుఁజితమయి యెండ్రింటిశకతిశయిల్లు డౌరేక్షురససురారాజ్యక్షీరదధ్యుద,కంబులు గలుగుసాగరము లేడు
- తే. దీప్వపరిమాణములు గల్గి ర విస్తరిల్లు, సంధిసంధిని బరిఖలశచందమునను గ్రమముదప్పక యెండ్రింటిశగలయకుండు, సకలజీవులకెల్ల నాశ్చర్యముగను.
- వ. అట్టిదీప్వంబులందుఁ బరిపాలనంబునకుం బ్రియవ్రతుం డాత్మభవులు (నాత్మస మానశీలురు) నై నయాగ్నీధేధృజహ్వాయజ్ఞ బాహు హిరణ్యరేతో ఘృతపృష్ఠ మేధాతిథి వీతిహోత్రుల (నొక్కొకని నొక్కొక్కదీప్వంబునకుం) బట్టంబు గట్టి యూర్జస్వతి యనుకన్యకను భార్గవున కిచ్చిన నాభార్గవునకు నూర్జస్వతియందు దేవయాని (యనుకన్యారత్నంబు జనించె) నట్టిబలపరాక్రమవంతుండైనప్రియ వ్రతుండు విరక్తుం డై యొక్కనాడు నిజగురు వగునారదుని (చరణానుసేవా నుపతితరాజ్యాదిప్రపంచసంస్కరంబు) దలంచి (దుఃఖించి) యిట్లనియె. 20
- సీ. అక్కట యే నింద్రియములచేఁ గట్టంగఁ, బడి యుండి యందులఁగ బాయ లేక యజ్ఞానవిరచితం శ బగువిషయము లను, నంధకూపంబున శ నడఁగియుండి తరుణులకే వినోదమృగంబ నై యుండి, యవి యెల్ల నే నొల్ల శ ననుచు రోసి హరికృపచే నప్పు శ డబ్బినయాత్మవిద్యను గల్గి తనవెంట శ నరుగుదెంచు
- తే. కోడుకులకు నెల్లరాజ్యముగదురుపఱిచి, తనదుపత్నుల దిగనాడిరథనమువిడిచి హరివిహారంబు చిత్తంబునందు నిలిపి, పరఁగ నల్లన నారదరపదవి కరిగె. 21
- వ. ఇట్లు దనరథమార్గంబులు సప్తద్వీపసాగరంబులు గాఁ జేసి సూర్యునకుఁ బ్రతి సూర్యుండై సరిదిగివనాదిచిహ్నములచేత (భూతనిర్వృతికొఱకుఁ బ్రతిదీప్వంబు నకు నవధులు గల్పించి) దీప్వపవననిర్ణయంబులం బుట్టించి పాతాళభూస్వర్గాది సుఖంబులు నరకసమానంబులు గాఁ దలంచి విరక్తిం బొంది శినిరంతరభగవ ద్ధ్యానవిమలీకృతాశయుం డగుచు హరిభక్తిప్రియుం డైనప్రియవ్రతునిచరిత్రం బు లీశ్వరునకుఁదక్క నన్యుల కెఱుంగఁదరంబుగా దతనిమహిమంబులు నేడునుం

1 భగవదుపాసనాప్రభావనితవేగంబున. 2 'హరిధ్యానపరుండైనప్రియవ్రతునిచరిత్రంబు' వ్రా.ప్ర.

గొనియాడుదు రని శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె.

22

క. హరిసేవ నాప్రియవ్రతుఁ, డరయఁగఁ గైవల్యపడవి శ్రీ కరుణ యగుజే
ధరఁ జండాలుం డైనను, హరినామ స్మరణఁ జెందు శ్రీ చవ్యయపడముకో.

23

వ. అని పలికి శుకుండు మఱియు ని ట్లనియె.

24

మ. జనకుం డిట్లు విరక్తుఁ డై¹నను దదాశ్శంజేసి యాగ్నిధుఁడై

పున ధర్మప్రతిపాలనుం డగుచు జంబూద్వీపము నేలుచు

దననత్పుత్రులమాడ్కి నెల్లప్రజలం శ్రీ దాత్పర్యచిత్తంబుచక

ఘనతం బ్రోచె ననేకకాల మిలఁ బ్రభాతంబు గా భూవరా.

25

వ. ఇ ట్లాగ్నిధుండు రాజ్యంబు సేయుచు నొక్కనాడు పుత్రకాముం డై మండ
రాద్రిసమీపంబున నఖిలోపచారంబుల నేకాగ్రచిత్తుం డై యచ్చించి² గనుల
సంభవుండు సంతసిల్లి తనసమ్ముఖంబున సంగీతంబు సేయుపూర్వచిత్తి యనుకంప
రోంగనం బంపుటయు నాయప్పరోంగన సనుడెంచి శిరమణీయవివిధనిలిడవిటపె
విటపసమాశ్లేష్టసమీపనువర్ణ లతికారూఢ స్థలవిహంగమమిథు నోచ్ఛార్యమాణ
షడ్జాదిస్వరంబులచే బోధ్యమానసలిలకుక్కుటకారండవబకకలహంసాదివిచిత్ర
కూజితసంకులంబు లయినని ర్మలోదక కమలాకరంబులు గల తదాశ్రమవనోప
వనంబునందు శివిహరించుచు విలాసవిభ్రమగతివిశేషంబులం జలనంబు నొందు
స్వర్ణచరణాభరణస్వనం బన్నరదేవకుమారుం డాలించి యోగసమాధి³జేసి
ముకుళితనేత్రుం డై యుండి యల్లన కను విచ్చి చూచి తనసమీపంబున మధు
కరాంగనయుంబోలె బుష్పాశ్రాణంబు సేయుచు దేవమానవులమనోనయనం
బుల కాహ్లాదంబుఁ బుట్టించు చున్నగతి విహారవినయావలోకనసుస్వరావయవం
బుల మన్మథశరపరంపర నొందించుచు ముఖకమలవిగళితామృతసమానహాస
భాషణామోదమదాంధంబు లయినమధుకరమిథునంబుల వంచించి శీఘ్రగమ
నంబునం జలించుకుచకచమేఖలలు గలదేవిం గనుంగొని చిత్తచలనంబు నొంది
మన్మథపరవశుం డై జడునిచందంబున ని ట్లనియె.

26

క. సతి నీ వెవ్వతె వీప,ర్వతమున కేమేనిఁ గోరి శ్రీ వచ్చినవనదే
వతవో శారదవో రతి,పతి పంచినమాయవో తరపస్సారమవో.

27

ఉ. అంగజుఁ డెక్కు డించినశరరాసనమున్ ధరియించి యంత నా
యంగజువెంట మానవమృగవాళిఁ జూచుచు నున్నదానవో
రం గగుసీదుచర్యల తెరఱంగు నెఱుంగఁగ నాకుఁ బల్కుమా
యంగన నిన్నుఁ గన్గొనినయంత ననంగుడు నందడించెడున్.

28

1 న సత నాజ్ఞంజేసి. 2 'రమణీయవివిధకాఖానికరవిటపసమీపనువర్ణలతికారూఢస్థలవిహంగ
మమిథునసంచారంబును సలిలకుక్కుట...కలహంసాదిసంకులంబునం గలనిర్మల' వ్రా. ప్ర.
3 'మోదించుచుండ నన్నరదేవకుమ' వ్రా. ప్ర. 4 'ముఖకమల మదిరామోదమదాంధ' వ్రా. ప్ర.

- క. పాలు పగుచున్న విలాసం, బులు గలయంగజుని బాణములఁ బోలెడిచం
చలనత్కటాక్షపీక్షణ, ముల నెవ్వనియింతి చిత్తముం గలఁచెదవే. 29
- చ. చెదరఁగ వేదముల్ సదువురశిష్యులపైఁ దగఁ బుష్పవృష్టి న
మృదమున నంతలోఁ గురియ్యమాడ్కిని మన్తధసామగానముల్
సదివెడుశిష్యులో యనఁగ శ పట్టదపంక్తులు సేరి మ్రోయఁగాఁ
బదపడి మీఁద రాలుఁ గచరభారమునందుల జాటు క్రొవ్విరుల్. 30
- క. 1 అందియలు డిండిమంబుల, చందమునం బాదపంకరజంబులయందు
న్నందంద మ్రోయుచును నా, డెందంబునఁ దగిలి సందడించెడిఁ దరుణీ. 31
- క. పాయక కదంబపుష్ప, చ్ఛాయం గలవస్త్రకాంతి శ సల్లెడుఁ గంటె
యా యెడ నితంబోచులు, గాయుచు నెడతెగక తఱిమి శ కప్పెడుఁ దస్వీ. 32
- క. నిరతము నీతనమధ్యము, గర మరుదుగ నరసి చూడఁ శ గానంబడ దీ
కరికుంభంబులఁ బోలెడి, గురుకుచముల నెట్లు నిలుపురకొంటి లతాంగీ. 33
- క. పొంకము లగుకుచములపైఁ, గుంకుమపంకంబు సొంపురగొని వాసనలం
గొంకక వెదచల్లెడునీ, బింకం బగుచన్నుదోయి శ పెంపో సొంపో. 34
- శా. ఏలోకంబుననుండి వచ్చితివి నీ శ విచ్ఛోటికికా మున్ను నే
నేలోకంబునఁ జెప్పఁ జూప నెఱుంగ శ స్నీసుందరాకారము
స్నీలాలిత్యము లీవినోదములు నీ శ కిట్లొప్పునే కామినీ
భూలోకంబున కెట్లు వచ్చితివి నారపుణ్యం బగణ్యంబు గన్. 35
- క. హాసావలోకనంబుల, భాసిల్లెడునీముఖంబు శ పలుమఱు నిపుడే
యాసలు పుట్టింపఁగ నే, నానగొనెద నిన్నుఁ జూచి శ యంబుజనేత్రా. 36
- ఆ. 2 కందు లేనియిందురకళ మించి నెమ్మోము, కాంతియుక్త మగుచుఁ శ గానిపించెఁ
గాన విష్ణుకలయుఁ శ గాఁబోలు నని నామ, నంబునందుఁ దోచె శ నళిననేత్ర.
- మ. పలుతాటంకరథాంగయుగ్మమునకుం శ బల్కాఱు భీతిల్లుచున్
నటనం బందెడుగండుమీనములతో శ నాసన్నసీలాలతో
త్కటభృంగావళితో ద్వీజావళి లసరత్కాంతిక విడంబించుమా
ఱటకాసారముఁబోలె నెమ్మోగము దా శ రంజిల్లు నత్యున్నతిన్. 38
- చ. కరువలిఁ బాయువస్త్రమును శ గట్ట నెఱుంగవు చూడ్కి దిక్కులం
బఱపుచుఁ జంచరీకములభాతిఁ జెలంగెడుఁ గంధరంబునం
బొర లెడుముక్తకేశభరముం దఱుమంగఁ దలంప విప్పు డి
ట్లరుదు గ రత్నకందుకవిరహారము సల్పెడు సంభ్రమంబునన్. 39

1 అందియలు టిట్టిభంబులు; అందియల వెలయురత్నము, అందంబుగ లలితపదములతో సుభగ
ములై యందంద మ్రోయుచును నా, డెందంబునఁ దగిలి సందడించుచు నున్నన్. 2 'కందు లేక
యండి కడుమంచికొమ్మొది'.

వ. మఱియు నిట్లనుఁ దపోధను లగువారలతపంబులను నిరూపించున నపన్నునిఁ
చినదాన వీచక్కడనం బేమితపంబున సంవాదించితఁ నాతోడఁ గూడి తపంబు
సేయుము సంసారంబు వృద్ధిఁ బొందం జేయుము పద్మాననుండు 1 మాకుం ప్రత్య
క్షంబై నిన్ను నిచ్చినవాడు గావున నిన్ను విమవం 2 జాలను నిష్కలనంబుల
3 నావాక్యంబులకు ననుకూలించురు గాక నీవు చనుచోటికి 4 నన్నుం నోడైన
చను మని శ్రీలకు ననుకూలంబుగాఁ బలుక నేర్చినయాగ్నిధునిండు పెక్కు 5
గులం బలికి(న)నాపూర్వచిత్తి(య) సతనియనునయవాక్యంబులకు నమ్మకేంచి విర
శ్రేష్ఠుం డగునారాజపర్వుని బుద్ధిరూపశీతాదార్యవిద్యావయస్కీలచేఁ బరాక్ర
చిత్త యగుచు జంబూద్వీపాధిపతి యగునారాజశ్రేష్ఠునితోడం గూడి తపోహ
స్రసంవత్సరంబులు భూస్వర్గభోగంబు లనుభవించి యాపూర్వచిత్తివలన నాభి
కింపురుష హరివ ధ్వేలావృత రమ్యక హిరణ్మయ కురు భద్రాశ్వ కేతుమాలసంజ్ఞ
లు గలకుమారులఁ (బ్రతిసంవత్సరంబు నొక్కొక్కనిఁగఁ) దొమ్మండ్రం గాంచ
నంత నాపూర్వచిత్తి (యాయర్థకుల గృహంబున విడిచి) యాగ్నిధుని బాసి
బ్రహ్మలోకంబునకుం జనిన నాయాగ్నిధిపుత్రులు మాతృసామర్థ్యంబునంజేసి
6 స్వభావంబునన శరీరబలయుక్తు లగుచుఁ దండ్రిచేత ననుజ్ఞాతులై తమతమనా
మంబులఁ బ్రసిద్ధంబు లయినజంబూద్వీపవర్షంబులం బాలించు చుండి రంత నా
గ్నిధునిండు నాపూర్వచిత్తివలనం గామోపభోగంబులం దృష్టిం బొందక పూర్వ
చిత్తిం దలంచుచు 7 వేదోక్తంబు లగుకర్తంబులంజేసి (తత్సలోకంబగు) బ్రహ్మ
కంబునకుం జనియె నిట్లు దండ్రి పరలోకంబునకుఁజనిన నాభిప్రముఖు (లగునాగ్ని
ధికుమారు)లు దొమ్మండ్రును మేరుదేవియుఁ బ్రతిరూపయు నుగ్రదంష్టయు
లతయు రమ్యయు శ్యామయు నారియు భద్రయు దేవియు ననునామంబులు
గల 8 మేరుపుత్రక లగుతొమ్మండ్రుకన్యకలను వివాహం బై రంత.

40

— భగవంతుం డగునారాయణుండు ఋషభావతార మెత్తుట. —

ఆ. సరవరేణ్యుఁ డైననాభి సంతానార్థ, మంగసయును దాను 9 నధికనియతఁ
యజ్ఞపురుషుఁ డయినరాయావాసుదేవుని, శ్రద్ధతోడఁ బూజ 10 సరవిఁ జేసి. 41
వ. మఱియుం (బ్రవర్త్యసంజ్ఞికంబు లగుకర్తంబులు శ్రద్ధావిశుద్ధద్రవ్య) దేశకాల
మంత్రర్విగ్దక్షిణావిధానయోగంబులం బరమేశ్వరుని మెప్పించిన నెవ్వరికిం
బ్రసన్నుండు గానిపుండరీకాక్షుండు భక్తవత్సలుం డై సురుచిరావయవంబులతో
యజనశీలం బయినయాతనిహృదయంబునందుఁ బాయనిరూపంబు గలిగి 8 మనో
నయనానందకరావయవంబులు గలతనస్వరూపం బాతనికిఁ జూపం దలంచి. 42

1 'మాకుం. 2 జాలము. 3 మావాక్య. 4 మమ్ము. 5 సారూప్యంబునంజేసి వయోబలయుక్తు
వా. ప్ర. 6 వేదోక్తంబున జన్మంబు జేసి. 7 'మేరుదేవివిద్వల వివాహం. 8 మనోనందకరం బైన
తనస్వరూపంబు' వ్రా. ప్ర.

సీ. అంత నావిష్కృతశాంతచతుర్భుజం, బులును బీతాంబరంబును వెలుంగ
 శ్రీవత్సకాస్తుభశ్రీరమాచిహ్నంబు, లురమందు రమ్యమై ర యిరవుడఁగ
 శంఖచక్రగదాంబురజాతఖడ్గాదిది, వ్యాయుధంబులు సేతులందు మెఱయ
 సతులితవరత్నరహటకాంకితనూత్న, ఘనకిరీటమ్యతుల్ ర గడలుకొనఁగఁ
 తే. గర్జకుండలకటిసూత్రశకచకరత్న, హరకేయూరవరనూపురరాదిభూష
 ణముల భూషితుడై నశ్రీరనాయకుండు, దంపతులకప్పుడెదురఁబ్రత్యక్షమయ్యె.

తే. ఇట్లు ప్రత్యక్షమయినరశమేశ్వరునిని, బెన్నిధానంబుఁ గనుఁగొన్నరపేదమాడ్కి
 హర్ష మొందినఋత్విక్కులవనతాన్యు, లగుచు నభినతిసేసి రి రట్లనుచు నవుడు,
 క. పరిపూర్ణుడ వై యుండియు, మఱవక మాపూజ లెల్ల ర మన్నింతువు నీ
 చరణారవిందసేవయు, ధరఁ బెద్దలు వినిచినటులు ర దగఁ జేసెద మా. 45

క. ఏ మిపుడు సేయనంస్తుతి, నీమహిమ నెఱింగి కాదు ర నిరతముఁ బెద్దల్
 దా మెది యుపదేశించిరొ, యామతమునఁ బ్రస్తుతించు ర మయ్య మహాత్మా. 46

వ. మఱియు నీవు సంసారాన క్తమతి గలిగినవారికి వశ్యుండవుగా వీశ్వరుండవును
 బ్రకృతిపురుషవ్యతిరిక్తుండవును బరమపురుషుండవును నయిననిన్నుఁ బొందని
 ప్రపంచాంతర్గతంబు లయిననామరూపంబులు గలయస్త్వదాదులచేత నిరూపింప
 నశక్యం బగు సర్వజీవులం జెందినదురితసంఘంబుల నిరసించుస్వభావంబు గల
 నియుత్తమగుణంబులయందు నేకదేశంబు గాని సర్వగుణనిరూపణంబు సేయ
 నెవ్వరికి శక్యంబు గా నేరదు నీభక్తులు మిక్కిలి భక్తింజేసి సంస్తుతించుగద్గదా
 క్షరంబులను సలిలశుద్ధపల్లవతులసీదశదూర్వాంకురంబులను సంపాదించినపూ
 జను సంతసిల్లెడిసికు బహువిధద్రవ్యసంపాదనంబు గలిగి విభవయుక్తంబు లయిన
 యశ్వమేధాదులును దృష్టికరంబులు గానేరవు స్వభావంబున సర్వకాలంబు
 లందును సాక్షాత్కరించి యతిశయం బై వర్తించుచు నశేషపురుషార్థస్వరూప
 మవు పరమానందరూపమవు నై నవాడ వగుటంజేసి యజ్ఞాదులయందు నీకుఁ
 దృష్టి లేక యున్న నస్త్వదాదులకోరికల నాపాదించుకొఱకు యజ్ఞాదుల నొనరిం
 తు మని మఱియు నిట్లనిరి. 47

క. బాలిశుల మగుచు మిక్కిలి, మే లెఱుంగనిమమ్ము నీదురమించినదయచేఁ
 బాలించి యిత్తు వెప్పుడుఁ, జాలఁగ నిహపరములందు ర సకలసుఖములున్. 48

ఆ. ఇపుడు మేము నీకు ర నిష్టంబు లగుపూజ, లాచరింప కున్న ర నైన నధిక
 మయినసీకృపాకరటాక్షవీక్షణములఁ, జక్కఁ జూచి తగఁ బ్రసన్నుఁ డగుచు.

క. వరమియడలఁచి మమ్ము, గరుణించితి గాక నిన్నుఁ ర గనుఁగొనుటకు నై
 యరసి నుతింపఁగ మాకుం, దర మగునే వరద సీరదశ్యామాంఘా. 50

1 గలిగి వశుండు గాని జీవుండు వీశ్వరుండవు నై ననీస్వరూపంబు నిన్ను ముట్టి నీప్రపం...
 రూపంబుల నిరూపింప శక్యండు గాఁడు.

వ. మఱియు నిస్సంగులై నిశితజ్ఞానంబునఁజేసి నోమరహితులై భగవత్స్వభావులు నాత్మారాములు నగుమునులకు స్తుతియింపఁదగినగుణంబులు గలవాఁడ వగుచుండెడియుఁ బ్రసన్నుండవు ¹స్థలసత్తుతపతపజ్యంభనాదిమరవస్థలందును జ్వరమరకాదిదుర్దశలందును (వివశుల మగుమాకుఁ) గల్పమాకారంబు లయిచభవద్వివృతామంబులు మావచనగోచరంబు లగుఁ గాక మఱియు నికావర్షి పుత్రకాముం డై నీతోడ సమానుం డయిచకుమారునిం గోరి కామంబుల స్వర్గావవర్గంబుల నీనోపిననినుం బూజించి ధనకాముం డైచవాఁడు ధనవంతునిం చేరి యుమాత్రం బడిగినచందంబున మోక్షనాథుండ వై చనివలన సంతానంబు గోరుచున్నవాఁడు జయింప రానిసేమాయచేత నెవ్వండు మోహంబు కొంది విషయాసక్తుండు గాక యుండు ²సర్థకాములము మదాంధులము నగుమేము నిన్ను నాహ్వానంబు సేసినయపరాధంబు (సర్వాత్మకుండ వగుటఁజేసి నామ్యుంబుచే) మన్నింపం దగుదువు మమ్ముఁ దయఁ జూడు మని ప్రణమిల్లిన సర్వేశ్వరుండు వర్షాధిపతి యగునాభిచేళను ఋత్విక్కులచేతను వంద్యమానుం డై దయాకలితం డగుచు నిట్లనియె.

51

క. మునులార వేదవాక్యములను బ్రస్తుతి సేసి సర్వరక్షణముల నాకెన యగుపుత్రుని ని మ్మని, వినఁ బలికితి రిపుడు మిగుల శ వేడుకతోడన్. 52

క. ³నాకాదిలోకములలో, నాకుక సరివచ్చునట్టిరనందను నెటు నాలోకింప లేరు గావున, నాకుక సరి నేన కా మరసమున నెఱుంగుడీ. 53

వ. అదియునుం గాక భూసురోత్తములు నాముఖం బగుటఁజేసి విప్రవాక్యంబు దప్పింపరాదు మీరు నాయీడుకుమారు నడిగితిరి గావున నాభిపత్ని యగుమేరు దేవియందు నేన పుత్రుండ నై జనియించెద నని పలికి పరమేశ్వరుం ⁴జాగ్నీధీ) యపత్ని యగుమేరు దేవి సూచుచుండ నాయజ్ఞంబున నంతర్ధానంబు కొంది యానాభివీఁదిదయంజేసి (దిగంబరులును దపస్వులును జ్ఞానులును సూర్యరేత స్కులును నగునైష్ఠికులకు) యోగధర్మంబుల నెఱింగింపం దలంచి పుండరీకాక్షుండు నాభిపత్ని యగుమేరు దేవిగర్భాగారంబునం బ్రవేశించె నంత.

54

ఆ. మేరు దేవియందు శ మేరుధీరుం డగు,హరి సమ స్తలక్షణాన్వితుండు శమదమాదిగుణవిశారదుం డుదయించె, నకలజనుల కపుడు శ సంతసముగ. 55

ఆ. అతనికాంతియుక్త శ మయిన దేహంబును, మహితబలపరాక్రమంబు వీర్యమును దలంచి చూచిరజనకుండు పేరిడె, సుతుని ఋషభుఁ డనుచుశాంపుతోడ.

క. ధరణీసురులును మంత్రులు, బరివారము హితులుఁ బ్రజలు శ బాంధవులును సుస్థిరమతి నాబాలకునిం, గర మనురాగమున రాజుగఁ జూచి రిలన్. 57

1 స్వప్నాదిదుర్వస్థం. 2 యులకు గోచరంబులు గాకున్నచు నీతోడ. 3 మునుల మగుమేము. 4 లోకాలోకములందును... నందనులను నెట్లాకాంతింపరు. 5 డు హామగుండంబునందు నంతర్ధానంబు.

క. పురుషాత్మఁ డతనిమహిమలు, సరగున విని చిత్తమునకు శ సహ్యము గామిం
బరికించి ఋషభుఁ డెఱిగి,ధరణి ననావృష్టి మిగులదట్టము సేసెన్. 58

చ. అది యెఱింగి ఋషభుఁ శ డంతట యోగమా,యాబలంబుకతన శనఖిలరాజ్య
మందుఁ గురియఁజేసె శ సత్యంతసంపూర్ణ,వృష్టి దినదినంబు శవృద్ధిఁ బొంద.59

వ. ఇట్లు ఋషభుండు పురందరుండు సేయు¹దాష్ట్యంబునకు నవ్వి (యజనాభంబను)
తనమండలంబు సుభిక్షంబుగాఁ జేసి నాభియుం దనకోరినచందంబునం బుత్త్రుండు
జనియించి వర్ధిల్లుటకు సంతసిల్లి తనచేత సంగీకరింపంబడునరలోకధర్మంబు గల
పుండరీకాక్షునిమాయావిలసితంబునం జేసి బాలక నాతండ్రి యని మోహంబున
నుపలాలించుచుఁ బ్రజానురాగంబున సర్వసమృత్తుం డయినపుత్త్రుని (సమయసే
తురక్షణంబునకుఁ) బూజ్యం బయినరాజ్యంబునం దభిషిక్తుం జేసి భూసురులకుఁ
బ్రధానవర్గంబునకు నప్పగించి మేరుదేవిం గూడి నరనారాయణస్థానం బయినబడ
రికాశ్రమంబునకుం జని యచ్చట మహాయోగసమాధిచే ²నరనారాయణాఖ్యం
డుఁ బురుషోత్తముండు నగువాసుదేవు నారాధించి క్షీణదేహుం డై యానాభి
హరితాదాత్మ్యంబు నొందె నంత. 60

చ. సరసత సేవృపాలకునిశిష్యమునందు భూసురోత్తముల్
సరసిజనాభునిం దగఁ బ్రశసన్నతఁ బెట్టిన నంత మెచ్చి యీ
శ్వరుండు దనంత గర్భమున శ వచ్చి తనూభవుఁ డై జనించె నా
నరపతి నాభికిన్ సరి యశనం దగునే నరనాథ యన్యులన్. 61

వ. అంత. 62

సీ. భూవరుఁ డగుఋషభుండు దనరాజ్యంబుఁ, గర్మభూమిఁగ నాత్మఁగఁగించి జనుల
కందఱకును బ్రియం శ బగునట్లు కర్మతం,త్రం బెల్లఁ దెలుపంగఁ శ దలఁచి కర్మ
ములు సేయుటకు గురుశ్రవులయొద్ద వేదంబు, సదివి వారలయనుశ్రవణ ను వహించి
శతమన్యుఁ డిచ్చినశసతి జయంతీకన్యఁ, బరిణయం బై యట్టిరపడఁతివలన

కీ. భరతుఁ డాదిగ సుతుల నూశర్వురను గాంచె, నట్టిభరతునిపేరనుశనవనితలము
పురవరాశ్రమగిరితరుశ్పూర్ణ మగుచు, నమరి భారతవర్ష నాశమమున మించె.

వ. ఆమహాభారతవర్షంబునందుఁ దమతమపేరం బరఁగుభూములకుం గుశావ ర్తే
లావర్ర బ్రహ్మవర్త నార్యావర్త మలయకేతు భద్రసేన నిద్రస్పృగ్విదర్భకేక
టు లనుతోమ్మండ్రు కుమారులను ⁴దక్కుం గలతోంబండ్రు పుత్త్రులకుఁ బ్రధా
నులం జేసె నంతం గవి హర్యంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్పలాయ నావిష్కోత్ర ద్రమిఠ
చమన కరభాజను లనువారు దొమ్మండ్రును ⁵భాగవతధర్మప్రకాశకులైరి (భగ
వత్సహిమోపబృంహితంబు లగు) వారలచరిత్రంబులు ముంద రెఱింగించెదఁ

1 దుర్బుధికి, 2 నీశ్వరోపాస్తి సేయుచు క్షీణ. 3 కుంజపుంజ మగుచు, 4 రాజులుగాఁ జేసె.

5 భగవద్ధర్మంబు గలవారైరి.

దక్కినయెనుబదియిద్దఱుకుమారులు (శ్రీత్రాదేశకగులు సోపనితులు) హాహాల్లీ
యులు యజ్ఞశీలురుఁ గర్మనిష్ఠులు చయిన బ్రాహ్మణోత్తములైఁ బుష్కలభంజన స్వతంత్రు
లై సంసారధర్మంబులం భారయక కేవలహండానుభవం జూపి యాస్విను
లై యుండియుఁ బ్రాకృతుండునుంబోలెఁగలానుగతంబు లగు)ధర్మంబులు రాచ
రించుచు(ధర్మప్రవర్తకులకు సముండును నుపశాంతిండును మైత్రుండును గాను
ణికుండును నై ధర్మార్థయశశిప్రజాచందామృతావరోధంబుచే గృహస్థాశ్రమంబు
లం బ్రజల నియమించుచుఁ)గొంతకాలంబు నీతిమార్గంబు దష్ఠక ప్రజాశాలనంబు
సేయుచు (వేదరహస్యంబు లగునకలధర్మంబులు స్వవిధితంబు లయిననుఁ బ్రాహ్మ
ణోపదేశపూర్వకంబుగా ద్రవ్యదేశకాలవయశ్చైర్ధర్మ్యిన్విరోద్ధోపచితంబులు
గ నొక్కొక్కక్రతువును శతవారంబు యథావిధి గఁజేసి సుఖంబుండెనె.

క. జనవర ఋషభునిరాజ్యంబున నైహికఫలముఁ గోరురపురుషుని పోకఁ
గనుఁగొన నెఱుంగ మెన్నడు, నినతేజం దతనిమహిమ శ్రేమని చెప్పన్. 66

— ఋషభుండు పుత్రులకు నీతి యపదేశించుట. —

సీ. ఆఋషభుండు రాజ్యంబు సేయుచునుండి, యంతట నొక్కనాఁ రజాత్తయందుఁ
దలపోసి భూలోకశఫల మపేక్షింపక, మోహంబు దిగనాడి శ్రపుత్రులకును
దనరాజ్య మెల్ల నరప్పనచేసి వెనువెంటఁ, గొడుగులు మంత్రులుఁ శ్రగొలిచి రాఁగ
నల్లన యరిగి బ్రహ్మవర్తదేశంబు, నందుల నపుడు మరహాత్ము లయిన
తే. యట్టిమునిజనసమ్ముఖంబందుఁ జేరి, తనదుపుత్రుల నందఱు శ్రదాయఁ బిలిచి
పరమపుణ్యండుఋషభుండుశ్రవణయమొప్ప, హర్షమందుచు నప్పు డిరట్లనుచుఁ బ
ఆ. తనయులార వినుఁడు శ్రధరలోనఁ బుట్టిన, పురుషులకును శునకశములకు లేని లిక.
కష్టములను దెచ్చుచోగాన కామంబుల, వలన బుద్ధి సేయ శ్రవలదు మీరు. 67

చ. నరులకు నేతపంబున నరనంతసుఖంబులు గల్గు చుండు శ్రీ
కరమతి నాతపంబుఁ దగఁ శ్రగైకొని చేసిన బ్రహ్మసాఖ్యముం
దిరముగఁ గల్గు వృద్ధులను శ్రదీనులఁ బ్రోవుఁడు దుష్టవర్తనక
జరుగుచు నుండుకాముకులశ్రసంగతిఁ బోకుండు మీఁద మే లగున్. 68

వ. మఱియు (నంగనాసక్తు లగుకాముకులసంగంబు నిరయరూపం బయినసంసారం
బగు మహత్సంగంబు మోక్షద్వారం బగు నట్టిమహాత్ము లెవ్వ రనిన) శత్రు
మిత్రవివేకంబు లేక సమచిత్తులును శాంతులును (గ్రోధరహితులును) నకలభూత
దయాపరులును సాధువులును నగువారలు మహాత్ము లనందగుదు రట్టిమహాత్ము
లు నాయందలిన్నహంబె (ప్రయోజనంబుగాఁ) గలిగియుండుటంజేసి (విషయవా
ర్తాప్రవృత్తు లగుకుజనులందుఁ) దమదేహగృహమిత్రదారాత్మజాదులందుఁ బ్రీతి
లేక యుండుదురు విషయాసక్తుఁ డయినవాఁడు వ్యర్థకర్తంబులం జేయు నట్టిదు

స్మృతకర్తృబులు జేయువాఁ డెప్పుడును బాపకర్తృ డగుచుం - (గ్లేశదం బగు దేహంబు నొందు) చుండుఁ గావునఁ బాపమూలంబు లయినకామంబులు గోరకుఁ డీజ్ఞానం బెంతకాలంబు లేకయుండు నంతకాలంబు నాత్మత్వం బెఱుంగఁబడ దాత్మత్వం బెఱుంగ) కుండుటంజేసి దేహికి దుగ్గిఖం బధికం బైయుండు లింగదేహం బెంతదడ వుండు నంతదడవును మనంబు కర్తృవశంబై జ్ఞానవంతంబు గాక యవిద్యం బాయ కుండు శరీరంబు గర్తృమూలం బగుటవలనఁ గర్తృబులు సేయఁ జనదు (వాసుదేవుం డగు)నాయందుఁ బ్రీతి యెంతదడవు లేక యుండు నంతదడవును దేహధర్మంబులు బాధించు విద్వాంసుం డైనను దేహేంద్రి యాదులయందుఁ బ్రీతిసేసిన(మిథునీభావసుఖప్రధానం బగు)గృహస్థాశ్రమంబు నంగీకరించి (స్వరూప స్మృతిశూన్యం డై మూఢుం డగుచు) నందు సంసారతా పంబులఁ బొందుఁ బురుషుండు స్త్రీతోడం గూడి యేకీభావంబు నొందుట) ద(నకు హృదయగ్రంథియై యుండు) నందు (జనునకు గృహక్షేత్రసుతాప్తవిత్తం బులందు నేను నాయది యనియెడిమోహంబు గలుగు నట్టిస్త్రీపురుషమిఘనీ భావంబుచే) సంతానంబు గలుగు నాసంతానకారణంబున గృహక్షేత్రవిత్రాదులు సంపాదింపంబడు నందు మోహం బధికం బగుటంజేసి మోక్షమార్గంబు ద వ్యగు నిట్లు సంసారంబునం దుండియు మనంబున నెప్పుడు ముక్తిచింతం జేయు నప్పుడు సంసారంబునుం బాయు మోక్షోపాయంబులు పరమగురుండ నైననాయందుల భక్తి సేయుటయు విగతతృప్త్యయు ద్వంద్వతిత్తయు సర్వలోకంబులందులజంతువ్యసనావగతియు శిశ్వరవిషయజ్ఞానాపేక్షయుఁ (దపంబును) విగతేచ్ఛయు (మత్కృతకర్తృబులు) మత్కథలు వినుటయు నన్నె దైవంబు గా నెఱుంగుటయు నస్తద్గుణకీర్తనంబులును నిరైవరత్వసామ్యావశమంబులును దేహగేహంబులందు నాత్మబుద్ధిజిహ్వయు నధ్యాత్మయోగంబును నేకాంతసేవయుఁ బ్రాణేంద్రియాత్మల గలుచుటయుఁ గర్తవ్యాపరిత్యాగంబును సచ్చిద్ధయు బ్రహ్మచర్యంబును గర్తవ్యకృత్యంబులందుల సప్రమత్తుం డగుటయు వాఙ్మయ మనంబును సర్వంబు నన్నకాఁ దలంచుటయు జ్ఞానంబును విజ్ఞానవిజృంభితం బైన యోగంబును (ధృత్యుద్యమంబును)సాత్త్వికంబును నాదిగాఁ గల తెఱంగులచేత లింగదేహంబు జయించి దేహి గుళలుం డగుచునుండ వలయు.

69

ఆ. అరయఁ గర్తృరూప శ్ర మగునవిద్యాజన్త, మైనహృదయబంధరనాదిలతల

సప్రమత్తయోగశ్రమనురీమహాచ్ఛురికచే, ద్రైపవలయు నంతః ద్రైపుతోడ.

ఆ. బసర నిట్లు యోగశ్రయక్తుండు గురు డైన, భూపుఁ డైన శిష్యశ్రుత్తవరుల

1 కర్మంబులుం బాయకుండు. 2 సర్వజంతువ్యసననిరీక్షణంబును. 3 శిశ్వరదర్శనాపేక్షయు.

4 నిరహంకారంబును గర్మత్యాగేచ్ఛయు నధ్యాత్మ. 5 నాత్మజయంబును శ్రద్ధయు. 6 మహాసురి యచే. 7 సరవ డైన శిష్యవరుల నెల్ల.

- యోగయుతులఁ జేయ ర నొప్పగా నలయును, గర్భములఁ జేయఁ గానూ కాను.
- సీ. జను లెల్ల నర్థవార్థలఁజేసి యత్యంత, మాధుఁ లై యుహితంశులును మనంబు
లందును గోరుదు ర లృపౌఖ్యములకు, ననోన్యవైచంబు ర లంది మగిసి [నెంత
ములఁబొందుదురుగాన రమునుకొని గురుడైన, వాడు మా మామోహవశుఁడు
జడుడును నై నట్టిరజంతువునందును, దయ గల్గి మిక్కిలిరథర్థులఁజేయఁ
- ఆ. గన్ను లున్నవాడు ర గాననివానికిఁ, దెరువుఁ జూచిన్లు ర దెలియఁ బలికి
యతులమగుచు దివ్యమైనమామోక్షమార్గంబుఁ జూపనలయు ర రముణతోడ.
- వ. మఱియుఁ బితృగురుజనసేబుధుపతిదైవతంబులొ నెవ్వ రైనను (సంపాదకూట)
మృత్యురహితం బైనమోక్షమార్గంబుఁ జూప నుండేని వా రెవ్వరును పాతం
లు గానేరరు నాదుశరీరంబు (దుర్విభావ్యంబు నానుమనంబు) సత్త్వియుక్తం
బును ధర్మసమేతంబును శాపరహితంబును నగుటంకేసి పెద్దలు నన్ను ఋషభం
డంధ్ర గావున (శుద్ధసత్త్వమయం బైన) నాశరీరంబును బుట్టినకమారు లందఱు
ను (సోదరుండును మహాత్ముండును నగ్రజుండును) నై నభరతు నన్నెకాఁ
జూచి (యక్లిష్టబుద్ధిచే భజింపుం డదియ నాకు శుశ్రూషణంబు) ప్రజాపాలనంబు
సేయుట మీకును బరమధర్మం బని మఱియు నిట్లనియె. 73
- సీ. భూతజాలములందు ర భూజముల్ వర్యముల్, భూరుహములకంటె ర భోగికలము
భోగిసంతతికన్న ర 1బోధనిష్ఠులు బోధ, మాన్యులకన్నను ర మనుజవరులు
వీరికన్నను సిద్ధరవిబుధగంధర్వులు, వారికన్నను సురల్ ర వారికన్న
నింద్రాదిదేవత ర లిందఱికన్నను, దత్తాదిసన్తునుల్ ర దలఁచ నెక్కు
- తే. డంతకన్నను భర్గుఁ డాయభవుకన్నఁ, గమలభవుఁ డెక్కు శాతనిరకంబె విష్ణుఁ
డధికుఁ డాతఁడు విప్రుల ర నాదరించుఁ, గాన విప్రుండు దైవంబు ర మానవులకు.
- క. భూసురులకు సరిదైన, బీసచరాచరమునందు ర నెఱుంగను నాకుఁ
భూసురులు గుడుచునప్పటి, మాసంతోషంబు 2నోప ర దగ్గులయందున్. 75
- సీ. మంగళం బైనబ్రహ్మస్వరూపంబును, వేదరూపంబు నశనాదిరూప
మగుచున్ననాదుదేహము బ్రాహ్మణోత్తముల్, ధరింతు రెప్పఁజూడ త్వబుద్ధి
శమదమానుగ్రహశసత్యతపస్తితిక్షులు గల్గువిప్రుండు ర సద్గురుండు
గాన మిక్కిలిభక్తి ర గల్గి యకించను, లైనభూసురుల దేహములవలన
- తే. నందు చుండును నాదుదేహంబు గాఁగ, నెఱిగి వరులగువిప్రుల ర నెల్ల భక్తిఁ
బూజసేయుటయేనన్ను 3బూజసేయు, టనుచువినిపించిమఱియునిర్లనుచుఁబలికె.
- క. ఈతెఱుగు దెలిసి భూసుర, జాతిం బూజించునట్టిరజనుండును మాయా
4తీతుం డై నిక్కంబుగ, భూతలమున మోక్షమార్గమును 5బాడగాంచున్. 77

1 బుద్ధిమంతులు బుద్ధిమంతులకన్నను 2 లేదు యజ్ఞ ములందుక. 3 యేకాంతు లావిప్రవరుల
నెల్ల. 4 పేతులు నై. 5 బాడగంధర్, .

వ. ఇట్లు సదాచారు లగుకుమారులకు లోక ప్రదర్శనార్థం బాచారంబు లుపదేశించి మహాత్ముండును బరమసుహృత్తును నగుభగవంతుండు ఋషభాపదేశంబునం గర్త త్యాగంబు సేసి (యువశమశీలు రగు)మునులకు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యలక్షణంబు లు గలపారమహంస్యధర్మం బుపదేశింపఁ గలవాఁ డగుచుఁ బుత్రశతంబునం దగ్రజుండును (బరమభాగవతుండును భగవజ్జనపరాయణుండును) నగుభరతుని (ధరణీపాలనంబునకుఁ) బట్టంబు గట్టి (తాను గృహమందె) దేహమాత్రావలంబ నంబు సేసి దిగంబరుం డై యున్న తాకారుం డగుచుం (బ్రహ్మకీర్తనకేళింజై) యగ్ను ల నాత్మారోపణంబు సేసి బ్రహ్మవర్తదేశంబును బాసి జఙ్గాంధబధిరమూకపిశా చోన్మాదులుంబోలె నవధూతవేషంబు నొంది జనులకు మాటు వలుకక మానవ్ర తంబునం బుర గ్రామాకర జనప దారామ శిబిర వ్రజ ఘోష సార్థగిరి వనాశ్ర మాదులయందు వెంటఁ జనుడెంచు దుర్జనతర్జన తాడ నావమాన మేహన నిష్ఠీవ న పాపాణశక్తద్రజగిప్రక్షేపణ పూతివాత దురుక్తులం బరిభూతుం డయ్యును గణనం బెట్టక వనమదేశంబు మఱి కాదికృతోపద్రవంబునుంబోలెఁ గైకొనక దేహభిమానంబునం జిత్తచలనంబు నొందక యేకాకి యై చరియించుచుండ నతి సుకుమారంబు లగుకరచరణోరస్థులంబులు విపులంబు లగుబాహ్వంసకంఠవద నాద్యవయవవిన్యాసంబులుం గలిగి ప్రకృతిసుందరం బగుచు స్వతస్సిద్ధదరహాసరు చిరముఖారవిందంబై నవనళినదళంబులం బోలి శిశిరకసినికలం జెలువొంది యరు ణాయతంబు లగునయన(ంబులచే నొప్పి యన్యూనాధికంబు లగు) కపోలకర్ణకంఠనాసాగండ(ంబులచేఁ దేజరిల్లుచు) నిగూఢస్థితవదనవిభ్రమంబులం బ్రకా శించుతనదివ్యమంగళవిగ్రహంబుచేఁ బరకాంతలచిత్తంబుల ¹కత్యంతమోహంబు గలుగఁ జేయుచు.

78

- ఆ. ధూళిచేత మిగులభూసరితంబు నై, జడలు గట్టి కడుఁ బిశంకవర్ణము నగుకేశపాశశ్రమును వెలిగించుచు, నితరు లెవరుఁ దన్ను శ నెఱుంగకుండ.
- క. అవధూతవేషమున ని, ట్లవనికా మలినంబు లైననయవయవములతోఁ దవలి చరించుచు నుండును, భవి భూతాక్రాంతుఁ డయినశువురుషునిమాడ్కిన్.
- ఆ. జనుల కిట్లు యోగశసంచార మెల్ల విరుద్ధ మనుచు నాత్మశోబుద్ధిఁ జూచి యజగరంబుమాడ్కి శ నవనిపై నుండె బీ, భత్సకర్తమునకుఁ శ బాలుపడుచు. 81
- వ. ఇట్లు బీభత్సరూపంబున వసుంధరం బడియుండి యన్నంబు భుజించుచు నీరు ద్రావుచు మాత్రపురీషంబులు విడుచుచు నవి శరీరంబున నంటం బొరలుచుండు మఱియుఁ దత్పురీషసౌగంధ్యయుక్తం బగువాయువు దళదిశల దళయోజనపర్యంతంబు పరిమళింపఁ జేయుచుండ గోమృగకాకచర్యలం జరియించుచు భగవదంశం బై నఋషభుండు మహానందంబు ననుభవించుచుఁ దనయందు సర్వభూతాం

తత్రామి యగువానుదేవుం బ్రత్యక్షంబుగాఁ గనుంగొనుచు నీర్థిని చూచిన నై హేయసమనోజవపరకాయప్రవేశాంతర్ధానదూరగ్రహణైవవాదియొని పక్షులు దమంత వచ్చినం గైకొనక యుండె నని పలికెను శుకయోగిన్ద్రునకుం బడి ఖీన్నరేంద్రుం డిట్లనియె.

82

క. మునివర యోగజ్ఞానంబునఁ జెఱుపం బడ్డకర్తవ్యములు గలపెద్దల్ గని యుండెడియైశ్వర్యంబును ఋషభుం డెఱిగి హేల క గాంధక యుండెన్.

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె.

84

మ. ధరణీవల్లభ నీమవాక్యములు తీరభ్యం బింతయుం దిప్పుక

ట్లరయక వన్యమృగంబు పట్టువడి తా క నావేళ నాబుద్ధికన్

ధర వంచించినమాడ్కి నింద్రియములకన్ దండించి చిత్తంబు వి

ర్భరకామాదుల కాన యిచ్చుం గడు సంరంభంబుతోన్ గ్రమ్మకన్.

85

క. చిరకాలతపము నైనను, హరియింపంగ నోపుం దత్త క మని పెద్దలు న

మ్మగు జారులకున్ జారిణి, కరణిని నడరించు మనసు క కామాదులకున్.

86

క. కామక్రోధాదికముల్, భూమిశ్వర కర్తబంధములు మఱియును జే

తోమూలము లగుటను దా, కీమహిలో మనసు నమ్మ క రెప్పుడుఁ బెద్దల్.

87

సీ. అది గాన యెన్నడున నైశ్వర్యములను జేపట్టెఁ జూడఁడు లోకకథవృత్తైన

వారలచే నభీరవందనంబులు వొంది, వెలయంగ నవహుతీరేషభాష

ణంబుల నెఱిగికోరనంగ వానిభగవత్స్వరూపంబు గలిగి చూడఁచూపమంతుఁ

బరమయోగధ్యానపరులకు నెల్ల దేహత్యాగసమయంబు క సంతలోనఁ

తే. జూపుచుండియు దేహంబురేబాపనిచ్చ, యించెనచ్చట దివ్యయోగిన్ద్రుఁడొమ్యఁ

డతులదివ్యప్రకాశకుఁడమరగురుఁడు, పరమపురుషుండు ఋషభుండుకన్దాధిపేంద్ర.

వ. అంత విముక్తలింగుండును భగవంతుండును నగుఋషభుండు మనంబునం దేహభి

మానంబు విసర్జించి కులాలచక్రంబు గులాలునిచేత భ్రమియింపంబడి విసృష్టం

బయ్యును భ్రమియించుగతిం బ్రాచీనసంస్కారవిశేషం బగునభిమానాభాసం

బున దేహచలనాదికంబుల నొప్పియుండియు యోగమాయావాసనచే యుక్తుం

డయ్యె మఱియు నాఋషభుం డొక్కదినంబునం గోకణవంకపటంబు లను

దక్షిణగర్జ్వాటకదేశంబులకు యదృచ్ఛం జని కుటకాచలోపవనంబున నిజాస్య

కృతశిలాకబళుం డగుచు నున్నత్రునిచందంబున విశిష్ట కేశుండు దిగంబరుండు నై

సంచరింప వాయువేగవిఘాతరేణుసంఘర్షణసంజాతం బగునుగ్రదావానలంబు

తద్యనంబు దహింప నందు దగ్ధుం డయ్యె నంత నతనికృత్యంబులు తదేశవాసు

లగుజనంబులు సెప్ప నర్హున్నామకుం డగుతద్రాష్ట్రాధిపతి విని నిజధర్మంబులం

బరిత్యజించి స్వదేశస్థులతోడం గూడి దా నాయాచారంబుల సంగీకరించి యథ

ర్వబహుళం బగుకలియుగంబున భవితవ్యతచే విమోహితుం డై మనుజుల నస
మంజనం బగుపాపండమతాభినివేశులం జేసె) మఱియును గలియుగంబునం ద
ర్వచ్యుతముల మనుజాధములు దేవమాచూమోహితులై శాస్త్రోక్తశౌచాచారం
బులు విడిచి (నిజేచ్ఛంజేసి) దేవతానిండలు సేయుచు నన్నానాచమనాశౌచకే
శోల్లుంఛనాదికాపవిత్రవ్రతంబులం జేయుచు ¹నధర్వబహుళం బగుకలియుగంబు
నం జెఱుపంబడ్డబుద్ధిధర్మంబులు గలిగి వేదబ్రాహ్మణయజ్ఞపురుషుల దూషించుచు
లోకంబులం² దమతమమతంబులకుందామె సంతసిల్లుచు (నవేదమూలం బగుస్వే
చ్ఛంజేసి ప్రవర్తించి యంధపరంపరచే విశ్వాసంబుసేసి తమంతన) యంధతమ
సంబునం బడుచునుండుదు రీఋషభునియవతారంబు ³రజోవ్యాప్తు లగుపురుషుల
కు మోక్షమార్గంబు నుపదేశించుటకు నయ్యె నదియునుంగాక ⁴సప్తసముద్రపరి
వృతంబు లగునీభూద్వీపవర్షంబులందలిజనంబులు దివ్యావతారప్రసాదకంబు
శుద్ధంబు నగు నెవ్వనికృత్యంబులు గీర్తింతురు మఱియు నెవ్వనియంశంబున నతి
కీర్తిమంతం డగుస్త్రియవ్రతుండు గలిగె నెందు జగదాద్యుం డగుపురాణపురు
షుం డవతారంబు నొంది కర్తవేతుకంబు గానిమోక్షధర్మంబుం దెలిపె వెండి
యు నెవ్వండు యోగమాయాసిద్ధుల నసదృశ్యతంబు లగుటంజేసి నిరసించె నట్టి
ఋషభునితోడఁ దత్సిద్ధికృతప్రయత్ను లగునితరయోగీశ్వరులు మనోరథంబున
నైన నెట్లు సరియగుదు రిట్లు నకలవేదలోకదేవబ్రాహ్మణులకు గోవులకుం బరమ
గురుండు భగవంతుండు నగుఋషభునిచరిత్రం బెవ్వరు వినినను దుశ్చరితంబులు
దొలంగు మంగళంబులు సిద్ధించు మిక్కిలిశ్రద్ధతో నెవ్వండువిన్నను వినిపించినను
హరిభక్తి దృఢంబగు నట్టిహరిభక్తితాత్పర్యమునం(బెద్దలు భాగవతులగుటంజేసి
సంప్రాప్తసర్వపురుషార్థు లగుచు వివిధవృజినహేతుకం బగు)సంసారతాపంబును
బాసి ⁵యవిరతంబుఁ దద్భక్తియోగామృతస్నానంబు సేసి పరమపురుషార్థం బ
యినమోక్షంబును జెందుదు రని సప్తద్వీపంబులవారు నేడునుం గొనియాడు
చుండుదురు.

89

ఆ. యాదవులకు మీకు శ్రీ నత్యంతకులగురు, వై నకృష్ణుఁ డెచటరైనైనఁ గలఁడు
కొలుచువారికెల్ల శ్రీ సులభుఁ డై మోక్షంబు, నిచ్చుఁ జింతసేయ శ్రీ నేల నీకు. 90

1 నధర్మలక్షణంబులం గలిగి కలియుగ. 2 దంధపరంపరను దమతమ. 3 బ్రాహ్మణత్వస్త్రియు
లగు మోక్ష. 4 నతనియంశంబున సప్తద్వీపములందుఁ బ్రయవ్రతునియంశంబునకు సరిచెప్ప నలవి
గా దేవంశంబున క్రీహరి యవతరించి మహాయోగధర్మప్రకాశంబు సేసె నాఋషభునిచరితంబు మ
నోరథంబుననైనఁ బొందలే రతండు యోగమాయను నిరసించి మాయాకల్పితసకలసిద్ధుల నసత్యంబు
గాఁ దలఁచె నిట్లు సర్వలోకపూజ్యు లైనదేవబ్రాహ్మణులకు. 5 హరికథామృతపానంబున నిర్వృతు
లై పరమపురుషార్థం బైనమోక్షంబు నవేక్షింప రని సప్తద్వీపః—ఇట 'మోక్షంబు నవేక్షింప' ర
నుటకు 'తయైన నిర్వృత్యా పరయా హ్యపవర్గ మాత్యంతికం పరమపురుషార్థ మపి నో ఏవాద్రియస్తే'
అని మూలము. 6 డెక్క- డైనఁ.

సీ. నిత్యానుభూత మకారానిజయాపలాభవి, వృత్త మై తగుమహాత్మ్యమ్ గల్గి
యతులితవిపులనూనమారచితిం బై న, లాభంబులకుఁ దగువలంబు లేని
మతి గల్గి లోకుల క్కతివేష్యుఁ గరుణించి, యధయదానం దిచ్చి కయంబిట్ల కల
నవ్యయం బై దివ్య మై మహానంద మై, యత్యంతసేవ్య మై కయతల మై
తే. తనదులొకంబు సూపంగఁ క్క దగనయట్టి

మోక్షమార్గంబు నెఱిగించి క్క ముక్తదేహుఁ

డగుచుఁ దాదాత్మ్య మొండఁ బ్రకృత్యక్షవిష్ణు

వై నఋషభుండు జనులకు క్క నన్యుతము గ.

91

—అథ ధరతోపాఖ్యానము. అథ—

మ. భరతుం డంత ధరాతిలంబుఁ గడఁకం క్క గాలించుచుక ధారుణీ

శ్వరచంద్రుం డగువిశ్వరూపునకు ముక్ క్క సుజాతి యై యుండి ని

ర్భరకాంక్షిక్ విలసిల్లుపంచజనిపేరం గల్లుకాంతామణిం

గర మర్థిక్ ధరఁ బెండ్లి యాడె శుభలగ్నంబందు భూవల్లభ.

92

వ. ఇట్లు (వివాహితుం డై) యాపంచజనివలన నహంకారంబునం బగచిత్తాశ్ర
లు జనించిన తెఱంగున సుమతి రాష్ట్రభుక్కుదర్శ నాచరణ భూమ్రుకేతువులను
నేవురు పుత్రులం బుట్టించె నట మున్నజనాథం బనుపేరం బరఁగువర్షంబు
భరతుండు పాలించుకతంబున భారతివర్షంబు నాఁ బరఁగెనంత,

93

క. భరతుండు పూర్వజు లేలిన, కరణిని గర్తముల నెల్లఁ క్క గైకొని ప్రజలక

హరికృప నొందుచు నేతను, ధరణీసురవరులు వొగడి క్క ధరణీనాథా.

94

సీ. భగవంతుఁ డగుజగదృధిరతు¹నల్పంబులు, నధికంబు లైనపెక్కుధ్వరముల
దర్శపూర్ణిమలచేఁ క్క దగను జాతుర్తాస్య, ముల నగ్నిహోత్రమునవలఁగ గడఁకఁ
బశుసోమములచేఁ క్క బలుమాఱుఁ బూజించి, వేసోక్త మైనయారవిమలకర్త
ములఁగల్గుధర్మంబులెరుఘోత్తమార్పణం, బుగఁజేయుచునుమఖింబులనుమంత్రి
తే. ములను బలికెడునాడై వశములను శ్రీశు

నవయవంబులు గాఁగఁ బూరధవుడు ప్రేమ

ననుదినంబును బాయక క్క ఘనతఁ దలఁచి

యఖిలరాజ్యానుసంధానుఁ క్క డగుచు నుండె.

95

క. ఈరితిఁ గర్తసిద్ధుల, నారయ నత్యంతశుద్ధ క్క మగుచిత్తముతో

నారాచపట్టి భరతుండు, ధారుణి బాలించె నధికరధర్తాన్వితఁ డై.

96

వ. మఱియు నాభరతుండు శ్రీవత్సకొస్తుభవనమాలాలంకృతుండును సుదర్శనా
ద్యాయుధోపలక్ష్మీతుండును నిజభక్తజనహృదయారవిందనివాసుండును బరమ

1 నిజరూపుచేత నివృత్త. 2 నవ్యయంబును మహానందకరంబును, దివ్యంబు నత్యంత సేవ్యమైన.

3 ని గణనాధికము లైనపెక్కుమఖులచేత. 4 అగ్నిహోత్రములచే నతిభజనము. 5 మనంబందు.

పురుషుండును నైశవాసుదేవునియందు సధికభక్తి ననుదినంబును జేయుచు నేఁబదిలక్షలవేలేండ్లు రాజ్యంబుసేసి ¹పితృపితామహాద్యాయాతం బగునాధనంబును యథార్హంబు గల బుత్తులకుఁ బంచి యిచ్చి బహువిధసంపదలు గలగృహంబును బాసి పులహాశ్రమంబున కరిగె నంత.

97

సీ. ఏనూశ్రమంబున శ నిందిరాధీశ్వరుఁ, డచ్చటివారల శ నాదరించి
ప్రత్యక్షమున వచ్చి శ పాయ కెప్పుడు నుండు, నట్టిరమ్యం బైనశ్రయాశ్రమమున
నిలిచి సాలగ్రామములు గల²గండకీ,నది యెందు నెంతయుఁ శ గదిసి యుండు
నచ్చోట నేకాకి శ యగుచును భరతుండు, బహువిధనవపుష్పశ్రవణముల

తే. నతులతులసీదశంబుల శ నంబువులను, గండమూలాదిఫలములఁ శ గంజములను
ఘనత నర్పించి నిచ్చులుఁ శ దనివి లేక, సేవసేయుచు నుండె నాశ్రీశుఁ జేరి,98

వ. దానంజేసి విగతవిషయాభిలాషుం డై శమదమాదిగుణంబులు గలిగి యథేచ్ఛంజేసి యెడతెగక పరమపురుషునిపరిచర్యాభక్తిభరంబున శిథిలీకృతహృదయ గ్రంథి గలిగి సంతోషాతిశయంబునం బులకితాంగుండు నానందబాష్పనిరుద్ధావలోకనయనుండు నగుచు నిజన్వామి యైనహరి(చరణారవిందాను)భ్యాన(పరిచిత)భక్తియోగంబునం బరమానందగంభీరహృదయం బనునమృతకాసారంబున నిమగ్నుండగుచుఁ దా నపుడు పూజించుపూజ నెఱుంగక యిట్లు భగవద్వ్రతంబు ధరియించి యేణాజనవాసస్త్రిషవణస్నానంబుల నార్ద్రాకుటిలకపితవర్ణజటకలాపంబులు గలిగి మార్తాండాంతర్గతుం డయినపరమేశ్వరుని హిరణ్యపురుషునింగాఁ దలంచుచు నిట్లనియె.

99

సీ. కర్మఫలంబులఁ శ ³గడఁక నిచ్చుచు మనో, వ్యాపారమున నిట్టిరయఖిలలోకములఁజేసి యీలోకశ్రములకు నంతర్యామి, యగుచుఁ బ్రవేశించి రయంతమీఁద నానందరూప మైసత్వీబ్రహ్మముఁ గోరు, చున్నజీవుఁ దనయం శ దున్నయోగ శక్తిచేదగ ననిశశంబుఁ బాలనసేయు, చుండి యంతటను మార్తండమధ్య

ఆ. వర్తి యగుచు నిట్లు⁴వఱులుచు జగముల,యందు నుండి ప్రకృతిఁబొంద కంత నతులదివ్యమూర్తియైనయానందరూపమును శరణ మొందె శ భరతవిభుఁడు.

వ. అంత నాభరతుం డొక్కనాఁ ⁵దామహానదిం గృతాభిషేకం డయి ముహూర్తత్రయం బంతర్జలంబులందుఁ బ్రణవోచ్చారణంబు సేయు చుండునమయంబున నిర్భరగర్భిణి యగునొక్కపారిణి జలార్థిని యై యొంటి జలాశయసమీపంబునకు వచ్చి జలపానంబు సేయనెడ నాసమీపంబున మృగపతి గర్జించి లోకభయం కరంబుగ నాదంబుసేయ నాహరిణి స్వభావంబున భీత యగుటంజేసి బెగ్గడిలి

1 సామ్రాజ్యంబు పుక్తులమం. 2 చక్రతీ, ర్థంబుఁ జేయును బవిత్రంబు గాఁగ' వ్రా. 3 శి గడుసమర్పణ. 4 వాగ్రూపమున నరు, అందు నుండి. 5 దాచక్రతీర్థంబునం.

(హరివిభోకచవ్యాకులచిత్తయై) ద్విగ్ధన నుదరిగగళంబునకు¹ న్నెరియవగతత్వమ
యగుచు నది నుల్లంఘించునెడ నధికభయంబునకేసి రుగాగర్భంబు యోనిద్వా
రంబున గళితంబై జలంబులం బడియె నాహరిణి(యుల్లంఘనాదిభయంబునకేసి)
తత్తీరంబున (నుండుగిరిదరిం బడి) శరీరంబుం బాసె నంత నాహరిణిపోతంబు జ
లంబులం దేలుచున్న భరతుండు గను విచ్చి చూచి కరుణార్ద్రచిత్తుండై (మృత
జనని యగునా)హరిణిపోతంబును దనసూత్రమంబునకుం గొంపోయి మిక్కిలి
ప్రీతి నేసి యుపలావంబునెయుచుండఁ బోషణపాలనప్రీతిగలాలనానుభవంబు
ల భరతునకు నాత్మనియమంబు లై నయస్థాంగయోగంబులను బిరమపురుష
పూజాపరిచర్యాదులు నొక్కొక్కటిగఁ గ్రమక్రమంబున గొన్నిదికంబులకు
సమస్తంబును నుత్పన్నం బయ్యె నంత.

101

క. ఘనతపము చలన మొందుట,యును భరతుం డెఱుంగ కాత్మయోగంబునఁ జ
య్యనఁ బాసె హరిణిపోతముఁ, దనమదిలోఁ బ్రీతిఁ జేసి శతష్టక పలికెన్ . 102

ఉ. అక్కట తల్లిఁ బాసి హరిణిణార్భక మాప్తులు లేమిఁజేసి యే
దిక్కును లేక యున్న నిట శ దెచ్చితి నాయెడ నీమృగార్భకం
బెక్కుడుప్రేమ నేసి చరియించుచు నున్నది నాదుసన్నిధి
మక్కువచేసి దీనిఁ గడుశ్రమన్ననలం దగఁ బ్రోతు నెంతయున్ . 103

క. శరణి వచ్చినజంతువుఁ, గరుణం గను విచ్చి చూచి శ కాంచినఁ బుణ్యం
బరయఁగ నధికం బని ము, న్నెఱిగించిరి సన్నునీంద్రు శ లెల్లం బ్రేమన్ . 104

వ. అని యిట్లు హరిణిపోతంబుం దనయాశ్రమంబున² సత్యాసక్తి³చేసి యాసనశయ
నాటనన్నాససమిత్కుశకుసుమ ఫలపలాశమూలోదకాహరణదేవపూజాజపాదుల
యెడం దనయొద్దన యునిచికోనుచు వృకసాలావృకాదిక్రూరమృగంబులవలని
భయంబున వనంబుల వెనువెంటం దిరుగుచు (నధిక ప్రణయభరపరీతహృద
యుం డగుచు నతిస్నేహంబునంజేసి కొంతసేపు స్కంధంబుల వహించుచు మఱి
కొంతతడ వురంబున నుత్సంగంబున నుంచికొని లాలించుచు సంతసంబు
నొందు మఱియు నాభరతుండు నిత్యనైమిత్తికాదిక్రియాకలాపంబు నిర్వర్తించు
నెడ నంత నంత లేచి హరిణికుణకంబుఁ జూచుచుఁ గించిత్స్వస్థహృదయుం డై
దాని నాశీఘ్రపరంపరల నభినందించుచుఁ జాంబనాదులం బ్రీతినేయుచు) నతిమో
హంబునం బెంచు చుండునెడ.

105

చ. ⁴గురువులువాటి బిట్టుటికి శ కొమ్ములఁ జిమ్ముచు నంత నంత డ
గ్గఱుచును గాలుద్రవ్యుచు నశఖంబుల గీఱుచు గాసి నేయుచు
న్నొఱుగుచు ధారుణీశ్వరునిరయూరువులన్ శయనించి యంతలో

1 'నగసిపడిన గర్భంబు న్రవించి జలం. 2 జలవంబు నొండె నంత' వ్రా. ప్ర. 3 కుం గొని
చని స్నానసమిత్కుశ. 4 ఇది యచ్చుప్రకృతి లేదు.

నఱకడ మెక్కుచుం బొదలి ర యాడుచు నాహరిణంబు లీలతోన్. 106

తే. గరిమ సిగతి మెల్లన ర కెరలు వొడిచి, చెలగి యాడంగ భరతుండురచి త్తమంను
సంతసిల్లుచునుండె నారశ్రమముఁబాసి, హరిణింభక మంతలో ర నుటికి చనియె.

వ. భరతుం డంతం ద స్త్యగ శాబకంబు గానంబడమికి (వ్యాకులితచిత్తుం డగుచు
సప్తధనుండునుంబోలె నతిదీనుం డై కరుణతోడం గూడి తద్విరహవిహ్వలమతి
యై దానిన తలంచుచు నతిశోకంబుతో) మనంబున దుగ్గించి యిట్లనియె. 108

తే. హరిణపోతంబ నీకు వరసాంతమందుఁ

గ్రూరమృగబాధ లేకుండఁ ర గోరు చుండఁ

దలగి పోయి వె యనుచుఁ జిర త్తంబునందు

రాజవృషభుండు భరతుఁ డారాట మంది.

109

తే. తల్లిచచ్చిన హరిణపోతంబు వచ్చి, పుణ్యహీనుండ నగునన్ను ర బొంది పాసె
నేమి సేయుదు నే నిక ర నెట్లు గందుఁ, జేరి యేరీతిఁ గాంచి రరక్షించుకొందు.

క. కట్టా యీయాశ్రమమునఁ, బుట్టినతృణవల్లి మేసి ర పొదలినహరిణం

బిట్టట్టఁ దిరుగు చుండఁగఁ, బట్టి మృగేంద్రుండు గొట్టి ర బాధించె నొకో. 111

వ. ఇట్లు భరతుండు హరిణకుణక జేమంబు గోరుచు నెప్పుడు వచ్చి నన్ను సంతోష
పఱచు నానాప్రకారంబు లైనతనగతులచేత నన్ను నెప్పు డానందంబు నొంది
చు ధ్యానసమాధి నున్నప్పుడు నన్ను గొమ్ముల గోకుచు నుండునట్టివినోదంబు
లెప్పుడు గనుఁగొందు దేవపూజాన్త్రవ్యంబులు వ్రొక్కి మూర్ఖానినం గో
పించి చూచినం గుమారుండునుంబోలె దూరంబునకుం జని నిలిచి మరల
నే బిలిచిన వెనుక నిలిచి యుండు నిట్టిమెలఁకువస్వభావంబులు గలుగుట
యెట్లు లీభూదేవి యంతతపంబు చేసినదియో యాహరిణపాదస్పర్శంబులం
బవిత్ర యైనబూమి స్వర్గాపవర్గకాములైనమునులకు యజ్ఞార్హయగు నట్టిహరిణ
పోతంబు నెట్లు గనుఁగొందు నదియునుం గాక భగవంతుం డగుచంద్రుండు
1 మృగపతిభయంబున మృతజననియు స్వాశ్రమపరిభ్రష్టుంబు నై నమృగ శాబకం
బును గొనిపోయి పెంచుచున్నవాడో మున్ను పుత్రవియోగతాపంబునం జం
ద్రకిరణంబులం బాపుదు నిపుడు హరిణపోతంబు దనశరీరస్పర్శంజేసి కళానిధి
కిరణంబులకన్న నధికం బగుచుం బుత్రవియోగతాపంబు నివర్తింపం జేసె నను
చుం బెక్కుభంగుల హరిణనిమిత్తంబులైనమనోరథంబులచేతం బూర్వక ర్తవశం
బున యోగభ్రష్టుం డగుభరతుండు 2 భగవదారాధనంబువలన విభ్రాంతి
డగుచు నితరజాతిం బుట్టినహరిణపోతంబుమీఁదిమోహం బగ్గలం బగుచుండ
నుండె నని పలికి శుకయోగీంద్రుండు మఱియు నిట్లనియె. 112

సీ. జననాథ మున్ను మోక్షవిరోధ మని పాయఁ, గానిపుత్రాదిరీకంబు నెల్లఁ

గర్తబంధంబుల శ ఖండింపఁ జాలునీ, శ్వరుని నచ్యుతు నజు శ శ్రవణమనన స్రీక
తే. ములను హరిచరణధ్యానశ్రములను విఘ్న, భయముననుజేసి మనమందుఁ శ బాయ
నిలిపిసంస్తుతిసేయుచు శనిలిచియుండె, భరితయగుఁ డై నభరతుండు శపార్థివేంద్ర.

వ. ఇ (ట్లాంగిరసుండు ప్రథమభార్యయందుఁ బుత్రనవకంబును గనిష్ఠభార్యయందు
శ్రీపురుషుల నిద్దఱును గలుగఁజేసిన నందుఁ బురుషుండు పరమభాగవతుండును
కాజర్నిప్రవరుండును నుత్సృష్టమృగశరీరుండునుం జరమశరీరంబునం బ్రాప్తవిప్ర
శరీరుండును నగుభరతుం డయ్యె నతం డాజన్మంబున నన్యజననంగంబు జన్మ
పరంపరలకుఁ గారణం బని యత్యంతభయంబు నొంది కర్తబంధవిధ్వంసనశ్రవణ
స్మరణాదుల శ్రీహరియనుగ్రహంబునం బూర్వజన్మపరంపరల సంస్కరించుచుఁ
దనన్వరూపంబు నున్నతజడాంధబధిరరూపంబుల లోకులకుం జూపుచుండె నంత.

మ. జనకుం ¹డాంగిరసుండు నాత్మజుని వాత్సల్యంబునం బెంచుచుం
దనరం ²జైలముఖా గ్రకర్తములచేతక సన్స్కృతుం జేసి పా
యనిమోహంబున నిచ్చలుం గడఁక శౌశాచారముల్ సెప్పినక
ఘనుఁ ³జాభాగవతుం డనమృతిని దశత్కర్తంబులం గైకొనెన్. 120

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుండు గర్తంబులయందు నిచ్చ లేక యుండియును బితృ
వియోగనిర్బంధంబునం(బితృనన్నిధియందె యనమీచీనంబుగా వ్యాహృతిప్రణవ
శిరస్సహితం బగునట్లు) గాయత్రీమంత్రోపదేశంబు నొంది ⁴వైత్రాదిచతుర్తాసం
బుల సమవేతంబుగ వేదంబుల నధ్యయనంబు సేయు చుండె జనకుం డాత్మజుని
శిష్టాచారంబుచే శిక్షింప వలయు ననులోకాచారంబు ననువర్తించి (యాత్మ
భూతుం డగునాత్మజునందు నభినివేశితచిత్తుం డగుచు శౌచాచమనాధ్యయన
వ్రతనియమగుర్వనలశుశ్రూషణాదికంబు లనభియుక్తంబు లయినం బుత్తునిచే
నొనరింపించుచు నప్రాప్తమనోరథుం డయ్యె నంత). 121

క. ఈరీతిని గొడుకున కా,చారంబులు గఱపి చింత శ సద్బ్రహ్మను సం
సారి యగు చుండి విప్రుడు, బోరన దేహంబుఁ బాసి శ పోయినమీడన్. 122

ఆ. తల్లి తండ్రితోడఁ శ దానగ్నిఁ జొచ్చిన, నతనిమహిమ లెఱుంగ శ కంతలోన
సవతితల్లికొడుకు శ లవినీతు లగుచును, శాస్త్రవిద్య లతనిఁ శ జదువ నీక. 123

వ. ఇట్లు బ్రాహ్మణకుమారుని సవతితల్లికొడుకులు వేదవిద్యలవలనం బాపి గృహ
కర్తంబుల నతని నియమించిన. 124

క. ధరణీసురోత్తముడు దా, నరుదుగఁ దమవారు సెప్పినవి యెల్లను నే
మఱ కందుఁ బ్రీతి సేయక, నిరతము గృహకర్త మట్లు శ నెఱపుచు నుండెన్.

వ. ఇట్లు గృహకర్తప్రవర్తనం డగుచు (నుండ మూఘు లగుద్విపాత్సశువులచే

1 'దౌటమ విప్రుఁ డాతినిని వాత్స. 2 గాఁ జవులాదికర్తములచేతం బ్రీతిఁ బుట్టించి. 3 దా
విప్రమతుండు గైకొనియె సత్కర్మంబులక భూవరా. 4 యనుష్ఠిత యై యధ్యయ. వ్రా. ప్ర.

నున్నత జడ బధిర యని మాహూయమానుఁ డగుచును లెదనుమామల
లగుసంభాషణంబుల నొనర్చుచుఁ బ్రేచ్ఛాయద్భుచ్చుల కను విట్టి వేదమాహూ
దులవలన నియు క్తకర్తృంబులం బ్రవర్తించుచు). 126

తే. అతులమృష్టాన్న మైన శుశ్కాన్న మైన
నెద్ది నెట్టిన బహ్వకు శ హితవు గానె
తలఁచి భక్షించుఁ గా కొందుఁ శ దలఁచి మిగుల
బీతి సేయఁడు రుచులందుఁ శ బెంపుతోడ. 127

వ. మఱియు నావిప్రుఁ డాత్మ నిత్యాపదసుఖలాభంబు గలిగి మహాసుఖకరిభావంబు
యందు దేహభిమానంబు సేయక శీతోష్ణవాతవర్షాలవంబులకు నోడి పైచీర
గప్పక వృషభంబునుంబోతఁ (బీచుండును గగనాంగుండును నగును) స్థంజీలశాము
యై 1 రజశిపటలంబునం గప్పంబడినదివ్యమానేక్యంబునుంబోతఁ నాభివ్యక్తప్ర
వృవర్చసుండై మలినాంబరపరీతకటితంబుండు నతిమషేలి ప్తయజ్ఞోపవీతుండు నగు
టంజేసి యజ్ఞజనంబు లతండు బ్రాహ్మణాభాసుండు మందుండు నని పలుక సంచ
రించు చుండం గర్తృమూలంబునం బరులవలన నాహారంబు గొనునపుడు) దమ
వారును నియమించినవ్యవసాయకర్తృంబునందు 2 తే త్రవిహితసమవిషమన్యూ
నాధికంబుల నెఱుంగక ప్రవర్తిల్లుచు నూఁక తవుడు తెలికపిండి పొట్టు మాఁడు
ద్రబ్బెడ యాదిగాఁ గలద్రవ్యంబులయందు నరుచి సేయక యమృతసమానం
బుగా భక్షించుచుం జేసికావలి యుండునెడ నొక్కనాడు. 128

— శుక్లవృషలరాజభృత్యులు కాళిబలికి భరతునిఁ గొంపోవుట. శుక్ల—

క. పురిలోన వృషలపతి డా, నరుదుగ సంతానకాముఁ శ డై వేడుకతోఁ
బురుషుఁ డగుపశువుఁ గాళికే,దఱుముక గొనిపోవఁ బశువు శ దలఁగినభృత్యుల్.
ఆ. అరసి కాన లేక శ యారాత్రి వీరాన,నమునఁ జేసికాపు శ విమలబుద్ధి
నున్నవిప్రయోగి శ నొయ్యన పొడగాంచి, పశువు మంచ్చిదనుచుఁ శ బట్టి రతని.
క. ఆరీతి భూసురవరు, నారయ నాకాళికాగృహమునకు భృత్యుల్
బోరనఁ గొనిచని నల్పిరి, చారుతరాభ్యంజనాదిరసంస్కారంబుల్ 131
వ. ఇట్లభ్యంజనాదికృత్యంబులు దీర్చి నూతనవసనంబు గట్ట నిచ్చి గంధపుష్పాభ
రణాక్షతాలంకృతునిం జేసి మృష్టాన్నంబులు భుజియింపం బెట్టి ధూపదీప(మూల్య
లాజకిసలయాంకుర ఫలోపహారా)దులు సమర్పించి పంచమహావాద్యఘోషంబుల
తోడ నాపురుషపశువుం గాళికాదేవిసమ్మఖంబున నాసీనుం గావించి రావృషల
పతి పురుషపశువుర క్తంబున భద్రకాళి సంతోషపెట్టం దలంచి కాళికామం

1 రజశీకరంబునఁ గప్పంబడినవాడియుంబోతఁ బ్రహ్మవిద్య గలిగి పరవ్రజనంబు లితండు నప్త
ప్రహ్మబుద్ధుండు మందుండుని పలుక. 2. పై పద్యపక్షపాతంబు లెఱుంగక,

త్రాభిమంత్రితంబు (నతికరాళంబు) నై నఖడ్గం బంది (నిజాభీష్టసిద్ధికి) హింసింపం దలంచిన.

132

సీ. సర్వభూతములకు శ ¹సఖుఁడును బ్రహ్మభూ, తాత్పుఁడు నిర్వైరుఁ శ డయిన బ్రహ్మ సుతుని తేజం బంతఁ శ జూడ దుస్సహ మైన, భయ మంది వడఁచుచు శ భద్రకాళి క్రోధంబు ముమ్మడిగొనఁగ హుంకారంబు, సలుపుచు నట్టహాసంబు సేసి పాపాత్ములును దౌష్ట్యపరులును రాజస, తామసకర్తృసంభాను లగుచు

తే. విప్రవరు నట్లుహింసించునవ్వపలపతిని, భృత్యవర్గంబుఁ దోడలలఁగఁపున్వీగూల్చి యపుడు వృషలాధిపునిశిరశమంది లీలఁ, బాడి యాడుచు నందంద శక్తి డ సలిపె.

క. ధరలోన నెవ్వ రేనియు, ధరణీసురవరుల కెగ్గుఁ శ దలఁచిరయేనికా నెరయంగఁ దార చెడుదురు, హరి ధరణీసురవరేణ్యులం దుండుటచేన్.

134

వ. మఱియును.

ఉ. అచ్చట విప్రసూనుఁడు భయం బొకయించుక లేక చంపఁగా

వచ్చినవారియందుఁ గరశవాలమునందును గాళియందుఁ దా

నచ్యుతభావ ముంచి హృదయంబునఁ బద్మదళాక్షు నెంతయున్

మచ్చికతోడ నిల్చి యనుశమానము నొందక యుండె నెంతయున్.

136

వ. మఱియు నావిప్రవరుండు చండికాగృహంబు వెలువడి క్రమ్మటం జని కావలి యుండు నెడ.

137

సీ. అంతటఁ గొన్నిహాసయనములు సన సింధు, భూపాలనము సేయునభూవరుండు

ధీరత నిక్షుమ్రతీతీరమున నున్న, కపిలమహామునిఁ శ గాంచి త త్త్వ

విజ్ఞాన మెఱిఁగెడుర వేడ్కతోడుత శిబి, కారోహణము చేసి శ యరుగు చుండ

నాలోన నాశిబి²కావహు లాచేనఁ, గా పున్నవిప్రునిఁ శ గాంచి తెచ్చి

తే. శిబిక మోపింత మీతనిరచేత ననుచుఁ, బట్టి మూఁపునఁ బల్లకిఁ శ బెట్టి మోపు మనుచు మోపించునంత ధరరామరుండు, శిబిక మూఁపున నిడి యందుఁగజింతలేక.

క. తనమనసుకొలది నప్పుడు, మునుకొని యట్లప్రయత్నమున నడవఁగ నా జనపతి నిమ్నాన్నత మై, చనుట యెఱిగి శిబిక మోచురజనులకు ననియెన్.

ఆ. మీర లిప్పు డిచటఁ శ జేరి మిక్కిలి ప్రయత్నంబుతోడఁ దగిలి శ నడచు చుండ విషమ మగుచు గమనర వేగంబు నను బాధఁ, బెట్టుచున్న దనిన శ బెస్త లనిరి.

వ. దేవా యీవిషమగమనంబు మావలన నైనది గా ³దీతురీయవాహకుండు సుఖ గమనంబు గా ⁴నడవ నేరండు వీనితోడ మేము నడవ నేర మనిన రహూగణుం డనునారా జు(పాసితవృద్ధజనుం డైనను బలాత్కారంబునం బుట్టినకోపంబునం) గోపించి విమర్శ దప్పి నీటు గప్పిననిప్పునుంబోలె నెటుంగ రానిబ్రహ్మతేజంబు

1 'సమఁడునెచ్చెలియును, నాబ్రహ్మముషీకుతుం డైనవిప్ర, 2 కారోహణులు చేసికాపున్న. 3 దీవింతవాడు, 4 నడవం డనిన నారాజు' వ్రా. ప్ర.

గలబ్రాహ్మణునికిం గంటకంబుగా నిష్ఠురవాక్యంబుల నిట్లనియె. 141

చ. అలసితి వెంతయున్ ముసలి శ వాఁకట డస్సితి ¹వెన్ను మిక్కిలిం
బలుచన యున్న దీశిబికశభారము దూరము మోసి తేగతిన్
నిలిచెద వంచు భూవరుడు శ నిష్ఠురముల్ దగఁ బల్కు నాయెడి
బలుకక మోసె నాశిబిక శ బ్రాహ్మణవర్యుడు పార్థివేశ్వరా. 142

వ. అప్పు డావిప్రవరుండు దనకుం గడపటిశరీరం బయిరకేబరంబునందు సహం
కారమమకారంబులం బొంద నీక మిథ్యాజ్ఞానరహితుం డై బ్రహ్మ²భూతుం డై
మానవ్రతంబున నాశిబిక మోచు చున్నవిషమగమనంబుఁ జూచి యతికుపితుం
డగుచు నాభూవరుండు వెండియు నిట్లనియె. 143

సీ. ఓరిదుర్మద విన శ రోరిజీవన్మృత, నాయాజ్ఞఁ దప్పించి శ నడచె దీవు
సీవక్రమార్గంబు శ లిన్నియు విడిపించి, నడపింతు నిన్ను సరన్తార్గమందు
నని రాజగర్వాంధుఁ శ డగుచు గుణత్రయంబున వృద్ధిఁ బొందినశభూవరుం డ
బద్ధప్రలాపముల్ శవల్కుచుండినఁ జూచి, శమదమాదులచేఁ బ్రశస్తంఁ డగుచు
తే. జగతి బ్రహ్మస్వరూప మై శ సకలభూత, ములకు నత్యంతహితుం డై నశభూసురుండు
యోగిన ర్తన దెలియ లేకున్నరాజు, నంత వీక్షించి యల్ల ని శ ట్లనుచుఁ బలికె.

— శ్లో భరతుండు రహాగణునిమాటలకుఁ బ్రత్యుత్తరంబు లిచ్చుట. శ్లో —

వ. నరేంద్రా నీవు సెప్పనది సత్యంబు భారం బీశరీరంబునకే కాని నాకుం గలుగ
నేర దైనను స్థాల్పకార్యంబులు వ్యాధులు నాధులు యు త్పవ్వలు నిచ్చావిరోధ
భయంబులు జరామరణంబులు రోషనిద్రాజాగరణంబులు సహంకారమమకార
మదశోషణాదులును దేహంబుతోడన జనియించుం గాని నాకుం గలుగ నేరవు
జీవన్మృతుండ నేన కా(దాద్యంతంబులు గలుగుటం జేసి) యందఱయందును గలిగి
యుండు స్వామిభృత్యసంబంధంబులు విధిక్యతంబు లగుచు వ్యవహారంబులం
జేసి శరీరంబులకుం గలుగుం గాని జీవునికి లేకయుండు నదియునుం గాక రాజాభి
మానంబున నీవు న న్నాజ్ఞాపించెదవేనిం బ్రమత్తుండ నై ననీకుం బూర్వస్వభావం
బెట్లుండె నట్లు గాక యే నేమి నేయదు నెఱింగింపు మున్న త్త(మూకాంధ)జడు
లుంబోలె సహజస్వభావంబునం బొందిననాయందు నీశిక్ష యేమిలాభంబుఁ
బొందింప నేర్చు నదియునుం గాక స్తబ్ధుండు మత్తుండు నై ననాకు నీశిక్ష వ్యర్థం
బగు నని పలికి యుపశమశీలుం డై నమునివరుండు పూర్వకర్తకేషంబునం గల్లు
భారవాహకశ్వంబుం దలంగం దొియుటకు భారంబు వహించి శిబిక మోచు
చుం జనునెడ నారాజవల్లభుండు దత్తజ్ఞానాపేక్షితుం డై చనియెడివాఁ డగు
టం దనహృదయగ్రంథివిమోచకంబులును బహుయోగగ్రంథసమ్మతంబులును
నగుబ్రాహ్మణవాక్యంబులు విని యాశిబిక దిగ్గన డిగ్గ నుటికి యావిప్రునికి

సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి సర్వగర్వవర్జితం డై ముకుళితహస్తుం
డగుచు ని ట్లనియె. 145

- సీ. ధరణీసురులొనఁగఁ దలఁప నెవ్వఁడవు నీ, వవధూతవేషి వై ర యవనియందు
నేమిటికై చరియింపంగ వచ్చితి, చట నొక్కఁడవు నొంటి ర సనుట నేడు
ననుఁ గృతార్థునిఁ జేయఁననుకూలుఁడగుచున్న, యట్టియాకపిలమఁహామునీంద్రుఁ
డవా నీమహాత్మ్యంబు ర దవిలి విచారింప, నెఱుంగక చేసితిఁ ర గరుణఁ జూడు
తే. తప్ప సైరింపు నే యమరదండమునకు, హరునిశూలంబునకును వశ్రాయుధమున
కనలచంద్రార్కధనదశరస్త్రాస్త్రములకు, వెఱవ విప్రుని కే మది ర వెఱచినట్లు.
వ. మఱియు నిస్సంగుండ వయి జడుండునుంబోలె నిగూఢవిజ్ఞానంబు గలిగి చరి
యించుచు నున్నవాఁడవు నీవచనంబులు యోగశాస్త్రసమానంబు లై వాఙ్మ
నసంబులకు నభేద్యంబు లయి యున్న వే (సవ్యిష్టకళావతీర్ణుండు సాక్షాద్ధరియు
నగు)కపిలమహామునివలన బ్రహ్మవిద్య దెలియం గోరి చను చున్నవాఁడ నీవు
లోకనిరీక్షణార్థం బవ్యక్తలింగుండ వై చరియించు చున్నకపిలమహామునీంద్రుం
డవు గాఁ బోలుదువు మందుం డైనగృహస్థుండు యోగీశ్వరచరిత్రంబు లెట్లు
లెఱుంగ నేర్పుఁ గర్తవ్యంబున దృష్టంబై శ్రాంతి వహించుచు (నడచుచు)నున్న
యీయాశ్రమంబు నాకు(నుంబోలె) నీకు నగు నని తోచుచున్న దది యె ట్లనిన
ఘటంబు లేక జలంబు దేరాని తెఱంగున లేనివి గలుగనేరవు గావునం బ్రమాణ
మూలం బయినలోకవ్యవహారంబు సత్పథంబున సమృత్తం బై యుండుటంజేసి
నీ వాడువాక్యంబులు నాకు సమృత్తంబు గానేర వని సింధు దేశాధీశ్వరుండు విని
పించిన నావిప్రుండు లోకవ్యవహారంబునకు నిత్యత్వం బాపాధికం బగుం గాని
నిత్యంబు గా నేర దని దృష్టాంతనిదర్శనంబు గా ని ట్లనియె. 147
- సీ. పావకళిఖలచే ర భాండంబు దాఁదప్త, మగుఁ దప్తఘటముచే ర నందు నున్న
జలము తపించు నాశజలముచేఁ దండులంబులు తప్త మొంది యశస్పడు విశిష్ట
మైనయన్నం బగునాచందమునను దా, దేహేంద్రియంబులఁ ర దెలివితోడ
నాశ్రయించుక యున్నశయిట్టిజీవునకు దేహంబునఁ బ్రాణేంద్రియాదికమున
ఆ. జరుగు చుండు నిట్లు ర సంసారఘటశిక్ష, రక్షకుండు నయినరరాజు దుష్ట
కర్మములకుఁ బాసి ర కంజాక్షుపదసేవ, జేసె నేని భవముఁ ర జెంద కుండు. 148
- ఆ. అనుచు ధారుణీసురరాత్మజుఁ డీరీతిఁ, బలుకుటయును రాజు ర పరిణమించి
వినయవాక్యములను ర వినుతించి క్రమృణుఁ, బుణ్యుఁ డైనసింధురభూవరుండు.
- వ. మహాత్మా నేను రాజు ననియెడియభిమానమదాంధుండ నై మహాత్ములం దిరస్కరించిననన్నుఁ గరుణింపుము నీ వార్తబంధుండవు నీకృపాదృష్టింజేసి మహాత్ముల
నవమానంబు నేసినదురితంబువలన విముక్తుండ నయ్యెద విశ్వసుహృత్త వై న

సీకుం గోపంబు గలుగనేర దసమర్థు లయినమాబోటివారలు మహాజనావ
మానంబున శీఘ్రంబ నశింతురు గావున నీవు కృపాదృష్టి వయి నన్ను మన్నింపు
మనిన నావిప్రుం డిట్లనియె. 150

- క. కడువేడ్క నీ వవిద్వాంసుడ వై యుండియును మిగులఁజోద్యము విద్వాం
సుఁడుఁబోలెను బలికెద వి,ప్యడు మే లన వచ్చుఁ గొంత శ పురుషులలోనన్.
- ఆ. పరంగఁ బెద్ద లీప్రపంచ మంతయుఁ దధ్య, మనరు నీవు తధ్య శ మనుచుఁ బలికి
తట్లు గాన నిన్ను శ సధికుండ వని పల్కు, రాదు నాకుఁ జూడ శ రాజచంద్ర. 152
- సీ. యజ్ఞాదికములందురనామ్నాయములయందుఁ, దఱుచుగాఁ దత్త్వవారదంబులేదు
స్వప్నంబునందుల శ సౌఖ్య మాకారంబు, నందుల నిత్య మై శ యంత లేని
యట్టిచందమున వేరదాంతవాక్యంబులు, తత్త్వంబు నెఱిగించి శ తలఁగుఁ గాని
నిత్యంబు లై యుండరనేరవు పురుషుని, చిత్తంబు గుణములఁ శ జెంది యెంత
- తే. కాల ముండును మఱి యంతశకాలమందు, నరయ విజ్ఞానకర్త్రేంద్రియములచేత
మరగి ధర్మంబులను నధర్మంబులట్లు, దగిలి పుట్టించుచుండు నశశ్యంతమహిమ.
- వ. మఱియు ధర్మాధర్మవాసనాయుక్తంబు విషయానురక్తంబు నై నచిత్తంబు గుణ
ప్రవాహంబులచేత వికారంబు నొంది దేవతిర్యజ్ఞనుష్యరూపంబు లయినదే
హంబులం బుట్టించుచుఁ గాలప్రాప్తంబు లై నసుఖదుఃఖితదుభయఫలంబుల
ననుభవించుచు ననవరతంబు జీవునికిం బ్రత్యక్షం బగుచు స్థూలసూక్ష్మరూపం
బుల నుండు స్వాంతంబు గుణరహితం బైన ముక్తికారణం బగు ఘృతవర్తులు
గలదీపంబు సద్ధామశిఖలం బుట్టించు ఘృతవర్తులు నాశంబు నొందిన స్వరూపం
బుఁ బొందు నీతెఱుంగున మనంబు గుణకర్తానుబంధం బైన నీజన్మాదులం బుట్టించు
గుణకర్తంబులం బాసె నేనిం బరతత్త్వంబు నొందు జ్ఞానేంద్రియంబు లే
నును విషయంబులమీఁదఁ దోచు బుద్ధు లేనును సభిమానంబును ననునేకా
దశవృత్తులం గూడినమనంబు జీవునికి నసంఖ్యంబు లయినజన్మంబులఁ బొందించు
మనోవృత్తుల నతిక్రమించిన జీవుండు పరంజ్యోతి యైననారాయణస్వరూపంబు
గా నెఱుంగుము స్థావరజంగమంబు లయినజీవులకుం బవనండు ప్రాణం బై
యున్నచందంబున నీశ్వరుండు సర్వభూతాంతర్యామి యగుచు జీవాత్మస్వరూ
పంబున నుండు జీవాత్మండు జ్ఞానోదయంబునంజేసి మాయ నెంతకాలంబు
గెలువ కుండు నంతకాలంబు ముక్తసంగుడు గాఁ డరిషడ్వర్గంబును జయించి
పరతత్త్వంబు నెఱింగిన నీశ్వరుం డగుఁ జిత్తం బెంతకాలంబు విషయాసక్తం
బగు నంతదడవు సంసారచక్రంబునందు సంచరించుం గావున మహావీరుండైనను
దనకు శత్రు వైనమనంబు నప్రమత్తుం డయి యిచ్ఛావిహారంబున జరగ నీక
పరమగురుం డైనశ్రీహరిచరణోపాసనాశ్రమంబునం జిత్తంబు గెలిచినం బరత
త్త్వంబు నొందు నని విపులండు వలికిన నతనిమహిమకు వెఱు గంది బ్రాహ్మణు

నకు నమస్కారంబు సేయుచు భూవరుం డి ట్లనియె.

154

ఉ. కారణవిగ్రహంబు నురుగకాయము నీయవధూతవేషమున్
భూరిధరామరత్నమును శ్రీ బూర్వసమాగమ మాత్మభావముం
జారువిహారము న్నతులశాంతిగుణంబును గూఢవర్తనం
బారయఁ గల్గినకు ననశయంబును మొక్కిక్కడఁ బెక్కుభంగులన్.

155

మ. జ్వరితార్తుం డగురోగి కౌషధ మతీర్థం బై నచందంబునన్

1ధరలో నాతపత ప్రదేహి కడుశీతం బై నతోయంబునున్

గరిమం గోరినరీతి నెంతయు నహంకారాహిదప్టుండ నై

పరఁగూ నాకును నీవచోమృతము దశప్ప మందు వే టున్నదే.

156

ఆ. విప్రవర్య నేను శ్రీ వేడ్కతో నానంశ,యంబు లెల్ల నిన్ను శ్రీ నడిగి తెలియఁ
దలఁచి యున్నవాడఁ శ్రీ దప్పకయెఱిగింపు, ముచితవృత్తిఁ దత్త్వయోగ మెల్ల.

వ. (అని యడిగినయారాజునకు విప్రుం డి ట్లనియె.)

158

తే. కాన వచ్చినఫలములు శ్రీ కర్తమూల, మగుటఁజేసియు సంసారరమందుఁ జిత్తి
మెపుడువ ర్తించుచుండఁగార్ నెఱుంగ లేవు,తత్త్వయోగంబుమిగులనిరత్యంబటంచు.

వ. 2మఱియు నీవసుంధర నున్నచరణంబులకు నెక్కుడు జంఘ లామీఁద జానువు
లాపొడవున నూరువు లందులకు నుపరిప్రదేశంబున మధ్యం బటమీఁద నుర
మందులకు నెక్కువ కంఠం బటమీఁద స్కంధం బందుల దారు వాదారువున
శిబిక శిబికయందు రాజ ననియెడియభిమానంబు గలిగి నీవున్నవాడ విట్టిశోచ్యు
లయి కష్టదశం బొంది జనుల దయలేక నిగ్రహించి నీవు ప్రజాపాలనంబు సేయు
చున్నవాడ ననుగర్వంబున మావంటిమహాత్ములనభలలోనం బూజ్యుండవుగాక
యున్నవాడ వీస్థావరజంగమంబులకు నివాసస్థానంబు వసుంధర యైనచందంబున
సత్ప్రియలచేత నెఱుంగం 3దగినజగత్కారణం బై నతత్త్వంబు నెఱింగించెదఁ
బరమాణుసముదయం బీధరిత్రి యైనచందంబున 4నవిద్యామనంబులచేతం
గల్పితం బయినకృతస్థూలబృహదణుసదసజ్జీవాజీవద్రవ్యస్వభావాశయకాలనామ
బుద్ధిరూపం బై నమాయచే జగత్తు రెండవది యై కల్పింపబడియె 5బాహ్యభ్యం
తరంబులం గలిగి స్వప్రకాశంబై భగవచ్ఛబ్దబాహ్యంబును విశుద్ధంబును బరమార్థంబును
జ్ఞానరూపంబును నై నబ్రహ్మం బొకటియ సత్యంబు జగత్సత్యం

1 న్నరయ న్నాతపత ప్రదేహి గడుతైత్యం బై నతోయంబునన్. 2 అని యభ్యర్థించిన విప్రుం
డి ట్లనియె మఱియు. వ్రాతప్రతుల 158-వ వచనము లేదు. 158-వ పద్యము రహూగణుఁ డెప్పినది
గాను నవ్యలివచనము విప్రునిదిగాను గానిపించుచున్నది. 3వచ్చినవ్యవహారమూలంబుగలిగినేనెఱిం
గింపుము. 4నవిద్యామయం బై నమనంబుచేతఁ. 5 బాహ్యభ్యంతరపరిపూర్ణంబును శుద్ధజ్ఞానస్వరూపం
బును బరమార్థంబు నేకంబును సత్యంబును బ్రత్యగ్రూపంబును భగవచ్ఛబ్దసంజ్ఞికంబు నై నశబ్దంబు
వాసుదేవుం డని పెద్దలు వలుకుదు రని కూరసేససింధుదేశాధీశం డైనరాజున తెఱింగించి ఘోషియె.

బగు నని పలికి మఱియును.

160

సీ. ధరలోన బ్రహ్మాంబుఁ యదపమున దానంబులను గృహధర్మంబులను జలాగ్ని
సోమనూర్యులచేత యశ్రుతులచే నైనను, బరమధాగనతులఁ పాదసేవఁ
బొందినమాడ్కిని యబొందంగ రాదని, పలుకుచు రావ్యులు యబరమముచులు
ఘనతపోబాహ్యసౌఖ్యములకు విముఖులు, నయినట్టిపుష్పములు యబారిగుఁజూను

తే. మోదితాత్మలు నగుబుధఁ పాదసేవ, ననుదినంబును జేసిన యనంతనూఁద
మోక్షమార్గంబునకునుబరద్వాత్సునందుఁ, బట్టవడి¹యుండు నెప్పుడుఁ బరఁగ బుద్ధి.

ప. నరేంద్రా యేను బూర్వంబున భరతుం డనురాజును సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసి
భగవదారాధనంబు సేయుచు మృగంబుతోడిన్నేహంబుకతన మృగంబు నై పు
ట్టియు నందును హరిభక్తి దప్పకుంజీవకతంబున నిష్కడు మనుష్యుండు నై
మనుష్యసంసర్గంబును బాసి యేకాకి నై చరియించు చున్నవాఁడ నరుండు వృద్ధ
సంసేవజేసి సంసారమోహంబును బాసి హరిధ్యానకథలచే లభజ్ఞానుం డై పుం
డరీకాత్మునిం బూజించుచుం బరలోకంబునం బొందు నని పలికి విప్రుండు
మఱియు నిట్లనియె.

162

సీ. ధరణీశ మాయచేతను దాటగా రాని, పదమునఁ బెట్టంగఁబడ్డజీవుఁ
డెలమిమై గుణకర్తృత్వములఁ జేయుచును లాభ, మాశించి తిరుగుబేరహరిమాడ్కి
ఫల మపేక్షించుచుం యబాయక జీవుండు, సంసారగగనసంఘచారి యగుచు
ననవరతము నుండునామహావనమందుఁ, గామలోభాదితరస్కరులు గూడి

తే. ధరణి విజితేంద్రియుండుగానినరసునిఁ బట్టి, ధర్మమనియెడియామహాధనము నెల్ల
నరసి కొనిపోవుచుండుదురైనదిసంబుఁ, గాన సంసారమందు నారకాంక్ష వలదు.

క. అరయఁగ సంసారాటవిఁ, దరలక యాపుత్రమిత్రదారాదు లనం

²బరఁగుచు నుండెడువృకములు, పరువడి నరబస్తములను యభక్షించు వడిన్. 164

తరలము. మలసి సంస్మృతిఘోరకాననశమందిరంబుల నెల్లచోఁ

జెలఁగి గుల్మలతాతృణాదులఁచేత గహ్వర మైనని

శ్చలనికుంజములందు దుర్జనసంజ్ఞలం గలమఱీకం

బులనిరోధము దన్ను సోకినఁ యబొందు దుర్దశ నెప్పుడున్.

165

అ. మఱియు సీగృహస్థమార్గంబునం డెల్ల, విషయములను బొంది యవిశ్వ మెల్లఁ
గడఁకతోడ నిట్లు యగంధర్వనగరంబుఁ, గాఁ దలంచి మిగులఁమోద మందు.

ఆ. మరగి కాననమునఁగొఱవిదయ్యముఁగాంచి, యగ్నిగోరి వెంటనరుగుమాడ్కిఁ
గాంచనంబు గోరి యకలవారియిండ్లపం, చలను దిరుగు నరుండు యచలన మంది.

ఇ. బహుకుటుంబి యగుచురబహుధనాపేక్షచే, నెండమావులఁ గనియేగుమృగము

1 బుద్ధి నెప్పుడు భక్తి కలిగి. 2 బరఁగెడు-మాయకవృకములు, పరువడి మానవునిఁ బట్టి భక్షించు వడిన్.

కరణిఁ బ్రేమఁజేసి శ్రీ గురువులువాఱుచు, నొక్కచోట నిలువరకుండు నెపుడు.

ఆ. మఱియు నొక్కచోట శ్రీ మత్తుండై పవనర, జోహతాత్తుండగుచుఁ శ్రీ జూపు దప్పి
ది క్కెఱుంగ కొండురదిశ కేఁగుపురుషుని, కరణిఁ దిరుగు నరుడు శ్రీ నరవర్యో.

వ. మఱియు నొక్కచోట నులూకర్చిల్లీస్వనంబులతోడ సమానంబు లయినశత్రు
రాజితరస్కారంబులకు దుగిఖపడుచు నొక్కచోట తుధార్దితుండై యపుణ్యఫల
వృక్షంబుల నాశించుమాడ్కిఁ బాపకర్తులు ద్రవ్యహీనులు నగువారి నాశ్ర
యించుచు నొక్కయెడం బిపాసాతురుం డై జలహీనం బయిననదికిఁ జనినరీతి
నిహపరదూరుఁ డై నపాపండుని సేవించుచు మఱియు నొక్కప్రదేశంబునం
దగ్నిచేతం దప్తం డయినవాడు దావాగ్నిం జేరి వ్యథ నొందురీతి నన్నార్థి
యగుచు దాయాదులం జేరి దుగిఖించుచు మఱియు నొక్కచోటఁ బరబాధంజేసి
మున్ను గానక రాజ్యాభిలాషం బ్రాణసఖు లై నపితృపుత్ర భ్రాతృ జ్యేష్ఠుల నైనను
వధియించుచు మఱియు శూరులచేతం గొట్టువడి సర్వధనంబును బోనాడి చింతా
పరవశుం డై దుగిఖించుచు నున్నంత గంధర్వనగరప్రాయం బైనసంసారసుఖం
బు ననుభవించి మోదించుచు మఱియు నగారోహణంబు సేయనరుండు గంటక
పాపానాదులవలనం బాదపీడితుం డగుచు దుగిఖించుచందంబున గృహశ్రమో
చితమహానుష్ఠానంబునకు నుపక్రమించి వ్యసనకంటకశర్కరాపీడితుం డై దుగి
ఖించుచు నొక్కచోటఁ జతరాగ్నిపీడితుం డై కుటుంబంబుమీఁద నాగ్రహిం
చుచు వనంబున నజగరదప్తం డై నిగీర్ణం డై నచందంబున రాత్రి గృహటవి
యందు నిద్రాపరవశుం డై యెఱుంగక వర్తించుచు మఱియును వనంబునఁ
దృణచ్ఛన్నకూపపతితుం డగుచు సర్పదప్తం డైన తెఱంగున సంసారియై దుర్జనుల
చేత వ్యధితహృదయుం డగుచు నంధుండై యజ్ఞానాంధకూపంబునం బడుచు నొ
క్కయెడ జంటిలేనియకు నై మక్షికాబాధ నత్యంతదుగిఖతుం డయినమాడ్కిని
సంసారకాముం డై పరదారద్రవ్యాభిలాషి యగుచు భూపాలులచేత నైనను
గృహపతిచేత నైనను దాడితుం డయి నరకంబునం బడుచు యావనంబున
సంపాదించినద్రవ్యంబులు పరులచేతం బోనాడినవిధంబున శీతవాతాద్యనేక
ప్రయాసలబ్ధం బైనధనంబు వోనాడి సంసారి యతిచింతాక్రాంతం డై యుండు
మఱియును వనంబున లుబ్ధకులు సంస్కృప్తం బయినయల్పామిషంబునకు నన్యోన్య
వైషమ్యంబునం గలహించినవిధంబున సంస్కృప్తవ్యవహారి యై యల్పద్రవ్యంబుల
కుం బోరాడు చుండు నని భూపాలునకు విప్రీండు సంసారాటవి తెఱం గెఱిం
గించి వెండియు నిట్లనియె.

170

ఆ. అల్పధనుడు విశ్రమాస్థానములఁ దృప్తిఁ, బొంద కొరులధనముఁ శ్రీబొందఁగోరి
యరిగి వారివలన శ్రీ నవమానములఁ బొంది, యధిక మైనదుగిఖ శ్రీ మనుభవించు.

ఆ. అంతఁ గొంద అల్ల శ్రీ నన్యోన్యవిత్తాది, వినిమయమునఁ గడుఁ బ్రవృద్ధ మైన

వైరములను బొంది శ పోరాట వొందుదు, రాత్తచింత లేక శ యనుదినంబు.

సీ. సంసారమార్గసంగచారుడై యధికప్రయాసంబునను గూర్చునర్థములను విహరించుచును గొంద శఙ్ఖహాలోకఫలములఁ, గోరుచు మోక్షంబు శగోర కంతః జెడి పోవు చుందు రెరప్పడు గాని యందుకుఁ, గడపటియోగంబు శ గానతేరు మానవంతులు నసరమానశౌర్యులు నగు, వారు మిక్కిలి యైనరవైరబుద్ధి

తే. నాహవంబున మడియుదు శ రం తెకాని, మోక్షమార్గంబు గానరు శ మూఢవృత్తి ననుచు సంసారగహనవిరహార మెల్ల, దెలిసి క్రమ్మట ననియె ధారత్రీసురుండు.

వ. మఱియుం గాలచక్రనియంత్రితం డై చక్రాయుధునిం గొల్వక కాకగృధ్రబక సమాను లై నపాపండులతోడిసఖ్యంబునం జేసి వారలచేత వంచితుండై బ్రాహ్మణ కులంబునం జేసి శ్రౌతస్తార్థకర్తానుష్ఠాన¹పరుండై విషయసుఖంబులందుఁ దగులము వడి కాలంబుతుడ నెఱుంగక వృక్షంబులుంబోలె నైహికార్థంబులయందుఁ దృప్తి గలిగి మైఘననిమిత్తంబు సుతదారాదులయందు స్నేహంబు సేయుచుఁ బథి కుండు మాతంగంబులయందు భయంబున దీర్ఘనిమ్నకూపంబునం ²బడిన తెఱంగున సంసారమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బయినయజ్ఞానతమంబు నం బడుం గావున మాయచేత సంసారమార్గం బైనరాజభావంబు విడిచి సర్వ భూతమైత్రి గలిగి జితేంద్రియుండ వై జ్ఞానాసిచే మార్గంబుకడపల గను మని పలికిన భూపాలుం డి ట్లనియె.

174

క. లక్కడ మానుష³జన్మము, పెక్కువ యై యుండు నెపు డశభేదమతిం బెం పెక్కినయోగిసమాగమ, మక్కజముగఁ గలిగెనేని శ నఖిలాత్మలకున్.

175

క. ధరణీసురవర సీత్రీ, చరణాంబుజయుగళరేణుసంస్పర్శము నా దురితంబు లడఁచె నింతట, హరిభక్తియు నంతకంత శ కధికం బయ్యెన్.

176

వ. మఱియు విప్రవరులయందు యోగీశ్వరు లవధూతవేషంబునం జరియించు చుం దురు గావున విప్రులు పిన్నపెద్ద లనక యందఱకు నమస్కారం బని స్తుతియిం చిన నాయోగీశ్వరుండును సింధుపతికిఁ గరుణాన్వితం డగుచుఁ దత్త్వజ్ఞానంబు పడేశించి యారాజుచేత వందితచరణుండై పూర్ణార్ణవంబునుంబోలె సంపూర్ణ కరుణారసపూరపూరితస్వాంతం డై వసుంధరం జరియించు చుండె సింధుభూపతి

1 'పరత్వంబున భగవదారాధనంబు సేయక విషయ, 2 బడుచుండి తత్కావ్యగతలతాగ్రహణంబున నాపద్విముక్తం డైనచందంబున సంసారమయమృత్యుగజభయంబున గిరికందరప్రాయం బైనయజ్ఞానతమంబునం బడి కర్మవర్ణలవలంబించి పువర్భవంబునొందు సంసారప్రవర్తకుండుగావున మాయచేత-ఇట 'కర్మవర్ణ' మవలంబ్య తత ఆపదః కథం చిన్నరకాద్విముక్తః పునరప్యేవం సంసారాధ్వని వర్తమానః' అనుమూలమునకుఁ జెనుఁగు గానిపించుచున్నది. అచ్చుప్రతులందు శోధకులుడినిని గబళించిరి కౌఁబోలు. 3 జన్మం, దెక్కువ యై యుండుఁ జాలహితమతితోఁ బెం' వ్రా. ప్ర.

యును సుజనసమాగమంబున లబ్ధతత్త్వజ్ఞానం డయి దేహోత్తభ్రమం బాసె
నని పలికిన శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షింపఁ ద్రొంగి ట్లనియె. 177

చ. అరయఁగ మక్షికంబు వినశతాత్మజుఁ గూడఁగ లేనిరీతి యీ
భరతునిసచ్చరిత్రములు శ్రీ ప్రస్తుతి సేయఁగ నీవసుంధరకా
నరపతు లెల్ల నోపరు మనంబున నైనను నెంచ నింక నా
భరతునిపుణ్యవర్తనముఁ శ్రీ బ్రస్తుతి సేయఁగ నాకు శక్యమే. 178

వ. నరేంద్రా భరతుండు సుతదారరాజ్యాదులను బూర్వకాలంబునంద విడిచి భగ
వత్పరుం డగుచు యజ్ఞరూపంబును ధర్మస్వరూపంబును సాంఖ్యయోగంబును
బ్రహ్మతత్త్వపురుషస్వరూపంబును నైననారాయణునకు నమస్కారం బనుచు మృగ
రూపంబును బాసె నట్టిభరతునిచరిత్రం బెవ్వరు నెప్పిన నెవ్వరు వినిన నట్టి
వారలఁ బుండరీకాక్షుండు రక్షించు నాయురభివృద్ధి యగు ధనధాన్యసమృద్ధియు
సగు చుండ స్వర్గోపభోగంబులం బొందుదు రని. 179

మ. 1. సర దేవాసురయక్షరాక్షసమునింశ్చ ప్రస్తుత్య దివ్యాంబరా
భరణాలంకృత భక్తవత్సల కృపాశపారీణ వైకుంఠమం
దిర బృందావనభాసురప్రియ ధరిత్రీనాథ గోవింద శ్రీ
కర పుణ్యాకర వాసుదేవ త్రిజగత్కల్యాణ గోపాలకా. 180

క. పరమపదవాస దుష్కృతహర కరుణాకర మహాత్మ్య శ్రీ హరిదితిసుత భా
సురగోపికామనోహర, సరసిజదళనేత్ర భక్తరజననుతగాత్రా. 181

మాలిని. సరసహృదయవాసా శ చారులక్ష్మీవిలాసా
భరితశుభచరిత్రా శ భాస్కరాజ్ఞానినేత్రా
నిరుపమఘనగాత్రా శ నిర్మలజ్ఞానపాత్రా
గురుతరభవదూరా శ గోపికాచిత్తచోరా. 182

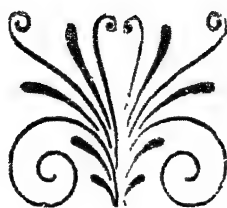
గద్యము. ఇది సకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం
బైన శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందుఁ బ్రియవ్రతునిసుజ్ఞానదీక్షయు బ్రహ్మ
దర్శనంబును నాగ్నిధామలజన్మంబును నుత్తమతామసరై వతులజన్మంబును
ప్రియవ్రతుండు వనంబునకుం జనుటయు నాగ్నిధుం డపరసం బర్గిహిం
చుటయు వర్షాధిపతులజన్మంబును నాగ్నిధుండు వనంబునకుం జనుటయు నాభి
ప్రముఖులరాజ్యంబును నాభియజ్ఞంబును ఋషభునిజన్మంబును ఋషభునిరాజ్యా
భిషేకంబును భరతునిజన్మంబును ఋషభుండు దపంబునకుం జనుచు సుతులకు

1 ఈయాశ్వాసాంతగద్యపద్యములు పెక్కుప్రతులను గానిసింపవు. 179 వ గద్యమున 'బాం
దుదు రని' యన్నపదప 'సకలపురాణార్థవిజ్ఞాతం డగుమాతం డి ట్లనియె' నని యున్నది. 'కాన
యాస్కంధ మేకాశ్వాసము గానే కొన్నిటఁ జూపట్టుచున్నది.

నతులజ్ఞానం బుపదేశించుటయు భరతునిపట్టాభిషేకంబును భరతుండు వనంబు నకుఁ జనుటయు భరతుండు హరిణపోతంబుచందలిప్రీతింజేసి హరిణగర్భంబున జనించుచుటయు మరల విప్రసుతుం డై జనించుచుటయు విప్రిగఁడు చండ్రికా గృహంబున బ్రదికి వచ్చుటయు సింధుహరివిప్రసంవాదంబును సనుకథలు గల పంచమస్కంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

183

ఓం తత్సద్భ్రహ్మార్పణమస్తు.

శ్రీరస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

పంచమస్కంధము

ద్వితీయాశ్వాసము.

కాంతాహృదయప్రియ
లోకాలోకప్రచార శ్లోకేశ్వర సు
శ్లోక భవభయనివారక
గోకులమందార నందరగోపకుమారా.

1

- వ. సకలపురాణార్థజ్ఞానవిఖ్యాతుం డగుసూతుం డిట్లనియె. 2
- క. మునులార బాదరాయణి, యనఘాత్తుకుఁ డైనయుత్తరరాత్మజునకు స
ద్వినయోక్తి భరతుచరితము, వినిపించుచు మఱియు నిట్లు శ్ వినిపించెఁ దగన్.
- ఆ. పార్థివేంద్ర యట్లు శ్ భరతాత్మజుం డైన, సుమతి ధర్మవర్తనమునఁ దిరుగ
నది యెఱింగి దుష్టు శ్ లైనపాపండులు, దమమతంబు మిగులఁ దదలఁచి పొగడి.
- క. ధరణీవల్లభ నిన్నును, నిరతంబును బుద్ధదేవునిం గొలిచినయా
తెఱఁగునఁ గొలిచెద మని భా, సురమతి బోధించి రవుడు శ్ సుమతిం బ్రీతిన్. 5
- వ. ఇట్లు పాపండబోధితం డైన సుమతికి ధ్రువసేనయందు దేవతాజిత్రనుపుత్తుండు
జనించె వానికి దేవద్యుమ్నుం డనుసత్పుత్తుం డాసురియం దుదయించె నమ్మహా
త్మునకు ధేనుమతియందుఁ బరమేష్ఠి జనియించె నాసత్యసంధునికి సువర్చలయందుఁ
బ్రతీహుండు జనియించె నప్పరమపురుషుండు సకలజనులకు బ్రహ్మోపదేశంబు
సేసి తాను శుద్ధాత్ముం డై హరినామస్మరణంబు సేయుచు ¹యజ్ఞకరణనిపుణు
లగుప్రతిహర్తృప్రస్తోత్రోద్ధాతృ లనుసత్పుత్త్రయంబుం గాంచె నాప్రతిహర్తకు
స్తుతియందు ²వ్యోమభూమనామకపుత్రద్వయం బుత్పన్నం బయ్యె నందు

1 సువర్చలాదేవకుల్యావితృలయందు యజ్ఞకర్తలయిన. 2 బ్రతిభూయం డనుతనయుం డయ్యె
నాదైర్యవంతునకు ఋషికుల్యయం దుగ్రీతి పుత్తుం డయ్యె నాధర్మాత్మునకు దేవకుల్యయందుఁ
బ్రస్థాపుండనువాడు జనన మందె నాప్రస్థాపునకు వికుత్సయందు నతిపుణ్యుం డైనవిభుండు గలిగె
నావిభునకు జరంతియందు హయశీర్షణుం డనువాడు పుట్టె నాపుణ్యాత్మునకు నాకూతియందు న
త్తుం డనువాఁ డవరకుమారుం డయ్యె నాకీర్తిమంతునకు ధృతి యనువాడు మహాధీరుం డై పుట్టె
నాధృతికి గయుం డనురాజవృషభుండు పుట్టె నంత.

భూమునకు ఋషికుల్యాయందు నుద్దీప్తుం డనుసుతుండు జనించె నతనికి దేవకుల్యాయందుఁ బ్రస్తోత గలిగె నాప్రస్తోతకు వరరుత్సయందు విభుం డనుతనయుండుద్భవించె నతనికి భారతియందుఁ బృథుషేణుం డుదయించె నతనికి నాకూతియందు నత్తుండు గలిగె నానత్తునకు రాజర్షిశ్రేష్ఠుం డగుగయుం డనుమహాక్షీర్తి సంపన్నుం డుదయించె.

6

ఆ. అట్టిగయునివలన శ నఖిలజీవులఁ బ్రోవఁ, దలఁచి సాత్త్వికప్రధాన మయిన యట్టిమేను దాల్చి శ యాత్మతత్త్వజ్ఞానుఁ, డగుచునుండె హరి నిరజాంశమునను.

వ. (ఇట్టిమహానీయసుగుణాకరుం డగుగయునిగాథానువర్ణనంబు పురాణవిదు లగు మహాత్ములచే నీ తెఱంగున నుతింపబడుచున్నది సావధానమనస్కుండై యాలకింపు మని యిట్లనియె.)

8

సీ. ధర్మమార్గంబున శ ధారుణీజనులను, బ్రేమతోఁ బోషణశ్రీప్రేక్షణోపలాలనశాసనశలక్షణాదులఁ బ్రీతిఁ, బోషించుచును యజ్ఞశ్రములను యజ్ఞపురుషు సీశ్వరుఁ జిత్తశ్రమున నిల్పి సేవించి, స్వాంతమం దున్నయీశ్వరునిఁగాంచి యఖిలజీవతతికి శ నానంద మొసఁగుచు, నిరభిమానతమయి శ నేల యేలె

ఆ. సత్యమందు మిగులశనశ్చేవయందును, ధర్మమందు యజ్ఞశ్రకర్తమందు గయుండు వసుధలోనఁ శ గంజాక్షుండేకాని, మానవుండు గాఁడు శ మానవేంద్ర.

వ. అట్టి(మహాపురుషగుణగణపరిపూర్ణుం డగు)గయునికి (దక్షకన్యక లగు)శ్రద్ధామైత్రీదయాదులు దమయంతన వచ్చి కోరిక లొసంగ నతనిప్రజలకు వసంధరకామధేను వై పిదుక వేదంబులు సకలకామంబుల నిచ్చు చుండ సంగరంబున భంగంబు నొందినరాజు లప్పనంబు లొప్పనంబు సేయ విప్రులు ధర్మం బాఱవ పాలు పంచి యిడ నిరంతరసోమపానంబును శ్రద్ధాభక్తియోగంబులుఁ గలిగి యొనర్చుయజ్ఞంబుల నింద్రాదిదేవతలు దృష్టి లై యజ్ఞఫలంబుల నొసంగ బ్రహ్మాదితృణగుల్మలతాపర్యంతంబు సకలలోకంబులవారినిం దృష్టిం బొందించుచు శ్రీహరిం దృష్టిం బొందఁ జేయుచు గయుండు పెక్కుకాలంబు రాజ్యంబు సేసె నట్టిగయునికి జయంతియందుఁ జిత్తరథస్వాత్యవరోధను లనుమువ్వరు గొడుకులు పుట్టిరి నాచిత్తరథునికి సూర్యయందు సామ్రాట్టును వానికి సుత్యశయందు మరీచియు నామేటికి బిందుమతియందు బిందుమంతుండును నాబిందుమంతునకు సరభుయందు మధువును మధువునకు సుమనస యనుదానియందు వీరవ్రతుండును నావీరవ్రతునకు భోజయందు మన్యుప్రమన్యువు లనునిరువురును సందు మన్యువునకు సత్యయందు భవమండును నతనికి దోషయందుఁ ద్వష్టయు నాధర్మాత్మనకు విరోచనయందు విరజం డనువాఁడును జనియించె నంత విఘాచియందు.

10

- క. ఆవిరజున కుదయించిరి, భూవినుత జితారిలోకరపుత్రశతంబున్
ఆవల నొకకన్యకయును, నావేళ సమస్తజనులు ర హర్షం బందన్. 11
- క. ఘనుడు ప్రియవ్రతువంశం, బునకుం మద యై విరజుడు ర భూపతి వంశం
బును దా నలంకరించెను, విను మిందా)వరజుఁ డయినరవిష్ణునిమాడ్కిన్. 12
- క. అని పలికిన శుకయోగిం, గనుఁగొని యభిమన్యుసుతుఁడు ర. గడు మోదముతో
వనజదళాక్షునిమహిమలు, విని సంతస మంది యనియె ర వేడుక మతియున్. 13
- వ. మునింద్రా సూర్యరశ్మి యెండాఁకం బ్రవర్తిల్లు నక్షత్రయుక్తం జై నచంద్రకిర
ణంబులెంతమేరఁ దిరుగు సంతదూరంబుప్రియవ్రతునిరథ నేమిఘట్టనలచేత సప్త
ద్వీపంబులును సప్తసముద్రంబులు నయ్యె నని పలికితివి నాద్వీపసముద్రంబుల
పరిమాణంబులు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింపుము గుణమయంబును స్థూలరూ
పంబును నయినశ్రీహరిశరీరం బగునీలోకంబునందు నిలిపినచిత్తం బగుణంబును
సూక్ష్మంబును నాత్మజ్యోతియు బ్రహ్మంబును నై నవాసుదేవునియందు నిల్చుం
గావున ద్వీపవర్షాదివిస్తారంబు వినిపింపు మనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 14
- క. ధరణీవల్లభ విను శ్రీ, హరిమాయాగుణవిభూతు ర లగుజలనిధులుం
బరఁగినదీవులు వర్షము, లరయంగాఁ గొలఁదివెట్ట ర నలవియె జగతిన్. 15
- ఆ. జెలిసినంత నేను ర దెలిపెద సంతేప్ర, మునను జిత్తగించి ర వినుము దెలియ
ననుచుఁ జెప్పఁదొడఁగె ర నభిమన్యుసుతునకు, ¹నింపుగాను శుకముగీంద్రుఁ డిట్లు.

— శుకయోగి యుపదేశరూపమునఁ దెల్పుభూగోళంబునిర్ణయము. —

- వ. సరేంద్రా జంబూద్వీపంబు భూపద్మంబునకు మధ్యప్రదేశంబున లక్షయోజనం
బులవెడల్పు సంతియ నిడువునుం గలిగి కమలపత్రంబునుంబోలె వర్తులాకారం
బయి (నవసహస్రయోజనపరిమితాయామంబు గల)నవవర్షంబులు సప్తమర్యా
దాగిరులునుం గలిగి విభక్తం బయి యుండు నందు మధ్యవర్షం బిలావృతవర్షం
బగు నందు మధ్యమప్రదేశంబున సువర్ణమయం బయి. 17
- క. భూపద్మమునకు మేరువు, దీపించుచుఁ గర్ణికాకృతిని బెం పగుచుం
బ్రాహ్మై కులగిరిరాజు గఁ, జూపట్టును సురగణాళిర చోద్యం బందన్. 18
- సీ. మతియును నామేరుగిరి లక్షయోజనోన్నత మగు చుండి³యానడిమిదళము
విదిత మై పదియాఱువేలయోజనములు, సంతియ పాఁతు నై ర యతితయిల్లు
నామోద విస్తార ర మరయ ముప్పదిరెండు, వేలయోజనముల ర వెలసి యుండు
నాగిరి కు త్తరంబందు నీలశ్వేత, శృంగపర్వతములు ర నింగి ముట్టి
- ఆ. యుండు రెండువేలరయోజనంబులదాఁక, బజపు గలిగి పూర్వరపశ్చిమాయ
తంబు దక్షిణోత్తరంబును విస్తార, మగుచు మిగులరమ్య ర మై సరేంద్ర. 19

1 రమణతోడ బాదరాయణుండు. 2 యశ్వన్నత మై. 3 యానడిమియమ్మ.

వ. ఇట్లు పూర్వపశ్చిమంబులు లవణసాగరాంతంబులై యున్న సీమాపర్వతంబుల
యందు ¹నీలశ్వేతశృంగవత్పర్వతంబులు నిడివిని యథాక్రమంబుగ దశమాంశ
న్యూనప్రమాణయోజనంబులు గలవిగా నుండు వీనిమధ్యప్రదేశంబున రమ్యక
హిరణ్మయకురువర్షంబు లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు వానివిస్తారం
బులు నవసహస్రయోజనంబులు గలిగి లవణసముద్రాంతంబులై క్రమంబున
నీలాదిపర్వతదీర్ఘపరిమాణంబుల నుండు నిలావృతవర్షంబునకు దక్షిణంబున
నిషధహేమకూటహిమవత్పర్వతంబు లనుసీమాపర్వతంబులును బూర్వపశ్చిమం
బులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబును నగుచు నానీలాదిపర్వతంబుల
తీరున నుండునాగిరులమధ్యప్రదేశంబున హరివర్ష కింపురుషవర్ష భారతవర్షంబు
లనునామంబులు గలవర్షంబు లుండు నాయిలావృతవర్షంబునకుఁ బశ్చిమంబున
మాల్యవత్పర్వతంబును బూర్వభాగంబున గంధమాదనంబును సీమాపర్వతం
బులు పూర్వపశ్చిమంబులు నిడుపును దక్షిణోత్తరంబులు విశాలంబులు నగుచు
నీలపర్వతనిషధపర్వతంబులం గదిసి ద్విసహస్రయోజనంబులవిస్తారం బై యుండు
మాల్యవత్పర్వతంబు పశ్చిమసముద్రాంతం బై కేతుమాలవర్షంబును గంధమా
దనపర్వతంబునకుఁబూర్వభాగంబున సముద్రాంతం బగుచు భద్రాశ్వవర్షంబును
మేరువునకుం దూర్పున మందరపర్వతంబును దక్షిణంబున మేరుమందరపర్వతం
బులును బడమటిపార్శ్వంబుల నుత్తరమునం గుముదపర్వతంబులు సనునామం
బులు గలిగి యయుతయోజనోన్నతంబు లయి మేరునగం బనుమధ్యోన్నతమే
ధిస్తంభంబునకుం జతుర్ముఖంబుల హ్రస్వస్తంభములుంబోలె నుండు నాచతు
స్తంభంబులయందును బర్వతశిఖరంబుల వెలుఁ గొందు కేతువులునుంబోలె
జూతజంబూకదంబన్యగ్రోధంబు లనువృక్షరాజంబులు గ్రమంబున నొండొంటికి
నేకాదశశతయోజనాయతంబును శతయోజనవిస్తారంబును గలిగి యుండు మఱి
యు నాపర్వతశిఖరంబులం గ్రమంబునం బయోమధ్యక్షురసమృష్టజలంబులు
గలిగి శతయోజనవిస్తారంబు లయినసరోవరంబులు దేజరిల్లు నందు సుస్నాతు
లగువారలకు యోగైశ్వర్యంబులు స్వభావంబునం గలుగు మఱియు నందన
చైత్రరథ వైభ్రాజక సర్వతోభద్రంబు లనునామంబులు గలదేవోద్యానంబు
లాపర్వతశిఖరంబుల వెలుఁగొందు చుండు నందు దేవతాగణంబులు దేవాంగ
నలం గూడి గంధర్వలగీతనృత్యంబులు గనుంగొనుచు విహరింతు రంత. 20

ఉ. మందరపర్వతంబుతుది १ మామిడిపం ధ్లమృతోపమాన మై
మందరశైలశృంగసుసమానము లై గిరిమీఁద వ్రాల మా
కందఫలామృతంబు గలఁగఁబడి జాటి మహాప్రవాహ మై

1 నీలపర్వతంబు పొడవులోఁకు తొంబదివేలయోజనంబులు శ్వేతపర్వతం బెనుబదివేల
శృంగపర్వతంబు డెబ్బదివేలు వీనిమధ్య.

- యం ¹దరుణోదనామమున శ నద్భుత మై విలసిల్లు నెంతయున్. 21
- చ. కడుమధురంబునక సురభిరంగంధముచే నరుణప్రకాశతక
వడిగొని మందరాచలము శ న్తలచెంతల జాటి యంతలోఁ
దొడిమిొడి నాయిలావృతముఁ శ గోచుచు వింతగఁ బూర్వవాహి మై
యడరుతరంగసంతతుల శ నందటి నచ్చటఁ జేయు ధన్యులన్. 22
- ఆ. ఆనదీజలంబు శ లాడిన ²యచ్చటి, యంబికానుచరులరయంగగంధ
మంది పవనుఁ డంత శ మనుజేత పదియోజ, నములు సుట్టుఁ బరిమళముల నింపు.
- ఆ. మేరుమందరములరమిఁద జంబూఘలం, బులు మహాగజోపరములు గ వ్రాలి
యవిసి యంతఁ దద్రసామృతం బల్లన, యమ్మహానగంబునందుఁ బాడమి. 24
- క. అనుపమ మగుజంబూనది, యనుపేరను వెలసి లీల శ నరుగుచు నంతక
ఘనత నిలావృతవర్షముఁ, బనుపడఁ దడుపుచును ధరణిఁ శ బ్రవహించుఁ దగన్.
- ఉ. ఆనదినీటఁ దోగి పద శ కిన్దై యటు మృ త్తనిలార్కసంగతిం
బూని కడుక విపాకమునఁ శ బొందుచు శుద్ధసువర్ణజాతి జాం
బూనదనామ మొంది సురశముఖ్యుల కెల్లను భూషణార్హ మై
మానుగ వన్నె మించి కడు శ మంచిది మై విలసిల్లు నెంతయున్. 26
- వ. మఱియు సుపార్శ్వనగార్కంబు⁴నందుఁ బంచవ్యామపరీణాహబంధురంబు లగు
నైదుమధుధారాప్రవాహంబులు పంచముఖంబుల వెడలి సుపార్శ్వనగశృంగం
బులం బడి యిలావృతవర్షంబు పశ్చిమభాగంబుఁ దడుపుచుం బ్రవహించు నా
తేనియ ననుభవించువారలముఖమారుతసుగంధంబు శతయోజనపర్యంతంబు
పరిమళించు. 27
- సీ. కుముదపర్వతశిఖార గ్రమున నుత్పన్న మై, కనుపట్టువటతరుగ్గంధమునను
నుదయించునట్టిపరయోదధిఘృతమధు, గుడవిశిష్టాన్నంబు శ లొడిక మైన
యంబరశయ్యాసరనాభరణాదివ, స్తువులఁ గోరికలు దీర్చుచును గుముద
పర్వతాగ్రంబునఁ శ బడి యిలావృతవర్ష, మున జనులకు నెల్లభోగ్యములను
- ఆ. వదల కొనఁగు వారిరవళిపలితంబులు, దలఁగు దుష్టగంధరములును బాయు
మరణభయము ముదిమిరసారయ దెన్నఁడును శీ, తోష్ణభాద సెందరకుండు నధిప.
- ఆ. దేవదానవులును శ దివ్యముసింద్రగం, ధర్వులాది గాఁగఁ శ దగిలి యాశ్ర
యించి యుందు రాగిరీంద్రమూలమునందు, హర్ష మంది ఘనవిరహారలీల, 29
- వ. నరేంద్రా⁵కురంగ కురర కుసుంభ వైకంకత త్రికూట శిశిర పతంగ రుచక నిషద

1 'దు రసోదనామమున. 2 వారలు, సుఖలు చటుల పుణ్యకుభము వృద్ధిఁ, బొంది దివ్యగంధ
మందంద శతయోజ, నములఁ బరిమళించు రమణతోడ.' వ్రా. ప్ర. 3 నందిన మేదిని యర్కచీప్తమై.
4 లలఁ గదంబతోటరంబుల వెడలివ మధుప్రవాహంబు లేనును సుపార్శ్వ. ఇట 'మహాకదంబ స్సు
పార్శ్వనిరూఢ స్తస్యతోటరే వినిస్సృతాః పంచమధుధారాః' అని మూలము. 5 ఇట 'కురంగకురర

శిలివాస కపిల శంఖాదు లయినపర్వతంబులు మేరుపర్వతకర్ణి కకుఁ గెసరంబు లై పరివేష్టించి యుండు నామహామేరుసగంబునకుఁ బూర్వభాగంబున జలర దేవ కూటంబులును బళ్ళిమంబునం బవనపారియాత్రంబులు ననుపర్వతంబులు నాలుగు నొంజొంటికి దక్షిణోత్తరంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును బూర్వపళ్ళిమంబులు ద్వీపసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును దక్షిణంబునఁ గైలాసకరవీరంబులు నుత్తరంబునఁ ద్రిశృంగమకరంబు లనుపర్వతంబులు నాలుగును బూర్వపళ్ళిమంబుల నష్టాదశసహస్రయోజనంబులనిడుపును దక్షిణోత్తరంబుల ద్వీపసహస్రయోజనంబులవెడల్పు నగుచును నగ్నిపురుషునకుం బ్రదక్షిణం బగు చున్నపరిస్తరణంబులచందంబున మేరుపునకుం బ్రదక్షిణంబుగా నష్టనగంబులు నిలిచి యుండు మేరుశిఖరంబున దశసహస్రయోజనంబులనిడుపు నంతియ విస్తారంబు నగుచు సువర్ణమయం బైనబ్రహ్మపురంబు దేజరిల్లుచుండు నాపట్టణంబునకు నష్టదిక్కులయందును లోకపాలురపురంబు లుండు. 30

క. పరమేష్ఠిపట్టణంబున, హరి మున్ను త్రివిక్రమణము శ లండక సర్వేశ్వరచరణాగ్రనఖాహతిఁ, బరువడి నూర్ధ్వాండ మంతః శ బగిలె నరేంద్రా. 31

వ. ఇట్లు చరణనఖస్పర్శంజేసి భేదింపంబడ్డయూర్ధ్వకటాహవివరంబువలన నంతగి ప్రవేశంబు సేయు చున్నబాహ్యజలధార శ్రీహరిపాదస్పర్శం జేయుచుఁ జను దెంచి సకలలోకజనంబులదురితంబులు వాపుచు భగవత్పాద యనుపేరం బరఁగి దీర్ఘకాలంబు స్వర్గంబున ¹విహరించుచు విష్ణుపదంబున నుత్తానపాదపుత్రుండును బరమభాగవతుండును నైనధ్రువుండు దనకులదేవత యైనశ్రీహరిహారోదకప్రభావంబుఁ బ్రతిదినంబును భక్తి నిలిపి యోగంబున నిమిలితనేత్రం డై యానందబాష్పంబులతో రోమాంచితగాత్రం డై యత్యాదరంబున నేడును శిరంబున ధరియించు చున్నవాఁ డతనికి నధోభాగంబున నుండుమండలాధిపతు లైనసప్తర్షులును హరిహారోదకప్రభావంబు నెఱింగి తాము పొందుతపస్సిద్ధి యాకాశగంగాజలంబుల స్నాతు లగుటయే యని సర్వభూతాంతర్యామి యగునీశ్వరునియందు భక్తి సలిపి యితరపదార్థాపేక్ష సేయక మోక్షార్థము క్తి మార్గంబు బహుమానంబు సేయు తెఱంగున (బహుమానయుక్తంబు గాఁ) దమ జటాజూటంబులయందు నేడును ధరియించు చుందురు. 32

సీ. అంత నసంఖ్యంబు శ లైనదివ్యవిమాన,సంకులంబుల సువిశాల మైన దేవమార్గంబున శ దిగి వచ్చి చంద్రమం,డలముఁ దోచుచు మేరుశనగశిఖాగ్ర

కుసుంభ లైకంకత త్రికూట శిఖర పతంగ రుచక నిషధ శిలివాస కపిల శంఖ వైడూర్య... నారదా దయోమేరోః కర్ణికాయా ఇవ కేసరాః'అని మూలము. దీనితెనుఁగచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు.

1 విహరింప నాకాశంబు విష్ణుపదం బనఁ బరఁగె నట్టివిష్ణుపదంబున.

మునను నాబ్రహ్మదేశపునిపట్టణమునకు, వచ్చి యందులఁ జతుర్ద్వారములను
వరుసతో దీర్ఘప్రవాహంబు లగుచును, బ్రవహించి యమలప్రభావములను
ఆ. నరుగు లవణసాగరరాంతంబులు గ నాల్గు, మోములందు నాల్గునామములను
దన్నుఁ గన్నవారిఁ శ దనవారిఁ దోఁగిన, వారి కెల్ల నమృతశ్రవారి యగుచు. 33
వ. 1 ఇట్లు సీత యనుపేర వినుతినొందినయమృహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనపూర్వ
ద్వారంబున వెడలి కేసరావలయంబుఁ దడుపుచు గంధమాదనాద్రికిం జని భద్రా
శ్వవర్షంబు బావనంబు సేయుచుఁ బూర్వలవణసాగరంబునం బ్రవేశించుఁ జక్షు
వనుపేరం దేజరిలైడుదీర్ఘప్రవాహంబు పశ్చిమద్వారంబున వెడలి మూల్యవ
త్పర్వతంబు నుత్తరించి కేతుమాలవర్షంబుం బవిత్రంబు సేయుచుఁ బశ్చిమలవ
ణార్ణవంబునం గలయు భద్ర యనుపేర వెలుఁ గొందినయతులప్రవాహం
బుత్తరద్వారంబున వెడలి కుముద నీల శ్వేతాఖ్యపర్వతశిఖరంబులం గ్రమం
బునఁ బ్రవహించుచు శృంగనగరంబునకుం జని మానసోత్తరంబు లగును త్తర
కురుభూములఁ బవిత్రంబు సేయుచు నుత్తరలవణసాగరంబుఁ జేరు నలకనంద
యనం (బ్రఖ్యాతి గాంచిన) యమృహానదీప్రవాహంబు బ్రహ్మసదనదక్షిణ
ద్వారంబున వెడలి యత్యంతదుర్గమంబు లైనభూధరంబులఁ గడచి హేమకూట
హిమకూటనగంబుల నుత్తరించి యతివేగంబునఁ గర్మక్షేత్రం బగుభారత
వర్షంబుఁ బావనంబు సేయుచు దక్షిణలవణంబుధిం గలయు నంత. 34

సీ. జగతిలో మేరు వాదగిఁ బర్వతములకుఁ, బుత్రిక లై నట్టిపుణ్యతీర్థ
ములు వేలసంఖ్యలు శ గలవు జంబూద్వీప,మందు భారతవర్ష శ మరయఁ గర్మ
భూమి దక్కినవర్ష శముల దివంబుననుండి, భువికి వచ్చినవారు శ పుణ్యశేష
ములు భుజించుచు నుండు శ భూస్వర్గ మనఁ దగు, నావర్ష ముల నుండుశనట్టివార
ఆ. లయుతసంఖ్యవత్సరాయువు లయుతమా, తంగబలులు దేవతాసమాను
లతులవజ్ర దేహు శ లధికప్రమోదితు, లప్రమత్తు లార్యు శ లనఘు లధిప. 35
వ. మఱియు సురతసుఖానందంబున మోక్షంబు నైన నైకొనక సకృత్ప్రసూతు
లగుచు ననవరతంబును ద్రేతాయుగకాలంబు గలిగి ప్రవర్తింతు రీయష్టవర్షం
బులయందు దేవతాగణంబులు దమభృత్యవర్గంబు లత్యుపచారంబులు సేయు
చుండ నెల్లఋతువులయందుం గిసలయకుసుమఫలభరితంబు లైనలతాదుల శోభి
తంబు లగువనంబులు గలవర్షనిధిగిరిద్రోణులయందును జలకుక్కుటకారండవ
సారసవినోదంబులు గలిగి మత్తాళిరుంకృతిమనోహరంబు లై నానావిధంబు
లయినకొలంకులయందును దేవాంగనలకామోద్రేకజంబు లయినవిలాసహాస
లీలావలోకనంబులం దివియంబడినమనోదృష్టులు గలిగి విచిత్రవినోదంబులం

1 'ఇ ట్లమృహానదీప్రవాహంబువలన బ్రహ్మసదనంబు పూర్వద్వారంబున వెడలుసీతానది
కేసరావలయంబు' వ్రా. ప్ర.

దగిలి యిచ్చావిహారంబులు సలుపు చుండువారు.

36

క. ఈనవవర్షంబులయం, దానారాయణుడు వచ్చి శ యనవరతిము

కానుగ్రహమునకై సుజ్ఞానం బీదలచి లీల శ జరియించు దగన్.

37

సీ. వసుధ నిలావృతవర్షాధిపతి యైనపురహారుం శావర్షమున వనంబు

నందు నుండుటకు నారయంబికాశాపవ, శంబున నావనశ్శలములందు

నెవ్వరు వచ్చిన శ నింతు లై యుందు రా, వనమందుఁ బార్వతి శ యనుదినంబు

నంగనాజననహస్తార్పదంబులతోడ, నసమలోచనుఁ గొల్చు శ నతులభ క్తి

ఆ. సట్టిశివునిఁ గోరి శ యాయిలావృతవర్ష, మునఁ జరించుజనులు శ మోదమునను
గదిసి తత్ప్రకాశకము లై నమంత్రతం, త్రములఁ బూజ సేసి శ తలఁతు రెవును.

క. భద్రాశ్వవర్షమందుల, భద్రశ్రవుఁ డనెడిపేరఁ శ బరఁగుచుఁ దపసి

యాద్రినమధైర్యుఁ డగుచు న, ముద్రాంతం బై నజగతిఁ శ బొలుపుగ నేలున్.

క. ఆనరవరునకుఁ బ్రియతముఁ, డై నహయగ్రీవమూర్తి శ ననవరశంబుక

ధ్యానస్తోత్రజపాను, స్థానాదులఁ బూజ సేసి శ సజ్జను లంతన్.

40

ఆ. తత్ప్రకాశకృత్ప్రధానమంత్రార్థసం, సిద్ధిజేసి ముక్తి శ జెంది రప్ప

డట్టివర్షమందు శ నాహయగ్రీవునిఁ, దలచి కొలిచి మిగులధన్యు లగుచు.

41

సీ. హరివర్షపతి యైననరహరి ననిశంబు, నం దున్న జనులు మరహాత్ము లయిన

దైత్యదానవకులొ శ త్రములు ప్రహోదాది, వృద్ధులఁ గూడి సంశ్రీతితోడ

సున్నాతు లై భక్తి శ జూచుచు నుందురు, రమ్యదుకూలాంబరములు దాల్చి

తత్ప్రకాశకమంత్రతంత్రజపస్తోత్ర, పఠననుధ్యానతరహప్రధాన

తే. మైనసత్పూజలను జేసి శ యచలబుద్ధి, శ్రీనృసింహునిఁ జేరి పూజించి యతని
కరుణ నొందుచు నతులప్రకాశు లగుచు, భక్తిముక్తులఁ గైకొండు శ భూపవర్య.

వ. మఱియుఁ గేతుమాలవర్షంబునందు భగవంతుండు శ్రీ దేవికి సంతోషంబు నొసం
గుటకు గామదేవరూపంబున ¹నుండు నమృహాపురుషునియత్ర తేజగప్రకాశం
బునఁ బ్రజాపతిదుహిత లగురాత్ర్యధిదేవతలగర్భంబులు సంవత్సరాంతంబున
నిర్జీవంబు లై స్రవించు నాకామదేవుండును దనగతివిలాసలీలావిలోకననుందర
భూమండలసుభగవదనారవిందకాంతులంజేసి శ్రీరమాదేవిని రమింపం జేయు
²భగవన్తాయారూఢి యగుశ్రీ దేవియుఁ బ్రజాపతిపుత్రికలును బుత్రులు నైన
రాత్రులం బగల్గం గూడి కామదేవుని స్తోత్రపఠనపూజాధ్యానాదులం బూజించు
చుండు మఱియును.

43

1 'నుండుయు నమృహాపురుషునినుదర్శనప్రకాశతంజేసి ప్రజాపతిదుహితలును బుత్రులు
నగు నహారాత్రాద్యధివతులగర్భంబులు. 2 భగవంతునిమాయారూపం బగు శ్రీదేవియుఁ బ్రజాపతి
పుత్రికలం గూడి' వ్రా. ప్ర.

- క. విమలమతిఁ జిత్తగింపుము, రమణీయం బైనవిమలశరమ్యక మనువ
ర్నమునకు నధిదేవత దా, నమరం గా మత్స్యరూపుఁ డగుహరి దలపన్. 44
- ఆ. అట్టివర్నమునకు శ నధిపతి యగుచున్న, మనువు పుత్ర పౌత్ర శ్రమంత్రివరులఁ
గూడి మత్స్య మైనశకుంభిసిధరుఁ జిత్త, మతులభక్తియుక్తి శ హత్తఁ గొలుచు.
- ఆ. తత్ప్రీకాశకృత్ప్రీధానమంత్రస్తోత్ర, ములను ధర్మకర్మశ్రములను హోమ
ములను జనులు సేసి శ్రవణ్యులై భుక్తిము, క్తులను బొందుచుండు శరెలమితోడ.
- క. వినుము హిరణ్మయవర్షం, బున శ్రీకూర్తావతారశ్రమును దాల్చినయా
వనజోదరుఁ డధిదేవత, యనఘుఁడు పితృపతి మహాత్ముఁ డర్యముఁడు నృపా.
- క. ఆవర్షమందు సర్యముఁ, డావర్షజనంబు గూడి శ హరిఁ జిత్తములో
భావించి సంస్తువంబులు, ¹గావించుచు భుక్తిముక్తి శ గాంతురు గడకన్. 48
- క. ఉత్తరకురుభూములఁ దను, హత్తుకొని వరాహదేవుఁ డధిపతి యైనక
సత్తు గ భూపతి యతనిం, జిత్తములో నిలిపి పూజ శ సేయుచు నుండున్. 49
- క. ఆవర్షమందులను బ్రజ, లావిపులవరాహమూర్తి శ ననవరతంబు
సేవించి కొలిచి సంస్తుతిఁ, గావించుచుఁ గాంతు రంతఁ శ గైవల్యంబున్. 50
- క. అరయఁగ సీతాలక్ష్మణ, పరివృతుఁడై వచ్చి రామభద్రుఁడు గడిమిం
బరఁగు నధిదేవతగఁ గిం, పురుషమహావర్షమునకు శ భూపవరేశ్వరి. 51
- ఆ. అట్టిరామభద్ర శ నంజనిసుతుఁడు గిం, పురుషగణముఁ గూడి శ పూజ సేసి
తత్ప్రీకాశకప్రధానమంత్రస్తోత్ర, పఠనములను దగ నుశాస్తి సేయు. 52
- సీ. భారతవర్షాధిపతి యైనబదరికా, శ్రమమున నున్ననారాయణుండు
భూనాథ యామహాశ్రుతిని నారదాదులు, భారతవర్షంబుశ్రజలఁ బ్రేమఁ
పాయక చేరి యుశాస్తి సేయుచు సాంఖ్య, యోగంబు నుపదేశ శముచితవృత్తి
నంది యందఱను గృతార్థు లై యట్టినారాయణదేవు నాశరాధనంబు
- ఆ. సేసి యాత్మఁ జాలఁ శ జింతించి తత్ప్రీకా, శకము లయినమంత్రశ్రసంస్తువములఁ
బూజ సేసి ముక్తి శ బొందుచు నుండుదు, రచల మైనభక్తి శ ననుదినంబు. 53
- క. భారతవర్షమునందుల, సారాంశము లైనపుణ్యశ్రైలంబులు గం
భీరప్రవాహములు గల, వారయ నెఱిగింతు వాని శ నపసినాథా. 54
- వ. మలయపర్వతంబును మంగళప్రస్థంబును మైనాకంబును ద్రికూటంబును ఋషభ
పర్వతంబును గూటరంబును గోల్లంబును సహ్యాపర్వతంబును వేదగిరియును
ఋశ్యమూకపర్వతంబును శ్రీశ్రైలంబును వేంకటాద్రియును మహేంద్రంబును
వారిధరంబును వింధ్యపర్వతంబును శుక్తిమత్పర్వతంబును ఋక్షగిరియును బారి

1 ఇట 48-వ పద్యము 'గావించుచు' మొదలుకొని 50-వ పద్యమున 'సంస్తుతి' అను
పదముఁ గలపాఠ మచ్చుప్రతులందుఁ గానిపింపదు. ఇందులకు 'ఉత్తరేషు కరుషు భగవాన్ యజ్ఞ
పురుషః కృతవరాహరూపః...' అని మూల మున్నది.

యాత్రంబును ద్రోణపర్వతంబును జిత్రకూటంబును గోవర్ధనాద్రియును రైవత
కంబును గుకుంధంబును సీలగిరియును గాకముఖంబును నింద్రకీలంబును రామ
గిరియును నాదిగాఁ గలపుణ్యపర్వతంబు లనేకంబులు గల వాపర్వతపుత్రిక
తైనచంద్రపటయుఁ దాన్రుపర్ణియు నవటోదయుఁ గృతమాలయు వైహాయసి
యుఁ గావేరియు వేణియుఁ బయస్వినియుఁ బయోదయుఁ శర్కరావర్తయుఁ దుం
గభద్రయుఁ గృష్ణవేణియు భీమరధియు గోదావరియు నిర్వింధ్యయుఁ బయోష్ణి
యుఁ దాపియు రేవానదియు శిలానదియు సురసయుఁ జర్మణ్యతియు వేదస్త్పతి
యు ఋషికుల్యయుఁ ద్రిసమయుఁ శౌళికియు మందాకినియు యమునయు సర
స్వతియుఁ దృపద్వ్యతియు గోమతియు సరయువును భోగవతియు సుషమయు శత
ద్రువును జంద్రభాగయు మరుద్వృథయు విత్తయు నసిక్నియు విశ్వయు నను
సీమహానదులును సింధుశోణంబు లనునదంబులు నిట్టిమహాప్రవాహంబు లీభార
తవర్షంబునఁ గల వందు సున్నాతు తైనమానవులు ముక్తిం జెందుదురు మతి
యు సీభారతవర్షంబున జన్మించినపురుషులు¹ శుక్లలోహితకృష్ణవర్ణ రూపంబు లగు
త్రివిధకర్తృంబులం జేసి క్రమంబుగ దేవమనుష్యనరకగతు లను(త్రివిధగతులం)
బొందుదురు వినము² రాగ ద్వేషాదిశూన్యండు నవాఙ్మనసగోచరుండు ననాథా
రుండు నగుశ్రీవాసు దేవమూర్తియందుఁ జిత్తంబు నిలిపి భక్తియోగంబున నా
రాధించెడుమహాత్ము లవిద్యాగ్రంథి దహనంబు గావించుటం జేసి పరమభాగవతో
త్తములు పొందెడును త్తమగతిం జెందుదురు గావున భారతవర్షంబు మిగుల
నుత్తమం బని మహాపురుషు లిట్లు స్తుతించు చుందురు.

55

ఉ. భారతవర్ష జంతువులభాగ్యము లే మని చెప్ప వచ్చు నీ
భారతవర్ష మందు హరి శ పల్లఱుఁ బుట్టుచు జీవకోటికిఁ
ధీరతతోడఁ దత్త్వ ముపశ్చదేశము సేయుచుఁ జెల్లి సేయుచు
న్నారయ బాంధవాకృతిఁ గృతార్థులఁ జేయుచు నుండు నెంతయున్.

56

క. తనజన్మ కర్తృములనుం, గొనియాడెడివారి కెల్లఁ శ గోరిన⁴ వెల్లం
దనియఁగ నొసఁగుచు మోక్షం, బనయముఁ గృపసేయుఁ గృష్ణుఁ శడవసీనాథా.
వ. ఇట్లు భారతవర్షంబునందులజనంబులకు నెద్దియు నసాధ్యంబు లేదు నారాయణ
స్మరణంబు సకలదురితంబుల నడంచుఁ దన్నామస్తరణరహితంబు తైనయజ్ఞతపో
దానాదులు దురితంబుల నడంపలేవు బ్రహ్మకల్పాంతంబు బ్రదికెడియితరస్థానం

1 సాత్త్వికరాజసతామసకర్మంబులంజేసి. 2 బ్రహ్మవిద్యానిరతు తైనపురుషులు సాయు
జ్యంబు నొందుదురు సర్వభూతాంతర్యామియు బ్రహ్మస్వరూపము వై నవాసుదేవునియందుల నిరతి
శయభక్తియోగంబున నవిద్యను గలిచి విష్ణులోకంబుఁ జెందుదురు. కావున నాభారతవర్షం బుత్త
మం బగు, 3 కర్మఫలమును, 4 వరముల్. 5 గాని హరివిరహితంబు లయినయజ్ఞ.

బునం¹ బునర్జన్యభయంబున భీతిల్లుచు నుండుటకన్న భారతవర్షంబునందు క్షణమాత్రంబు మనంబున సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసినపురుషశ్రేష్ఠునకు శ్రీమన్నారాయణపదప్రాప్తి యతిసులభంబుగ సంభవించుం గావున నట్టియుత్తమంబగునీ భారతవర్షంబె కోరు చుండుదురు మఱియు నెక్కడ వైకుంఠునికథావాసన లేకుండు నేదేశంబున సత్పురుషు లైనపరమభాగవతులు లేకుండుదు రేభూమిని యజ్ఞేశ్వరునిమహోత్సవంబులు లేక యుండు నది సురేంద్రలోకం బైన నుండం దగదు జ్ఞానానుష్ఠానద్రవ్యకలాపంబులచేత మనుష్యజాతిం బొంది తపంబున ముక్తిం బొంద కుండెనేని మృగంబులమాడ్కి నతండు దనకుం దానె బంధనంబు నొందు భారతవర్షంబునందుఁ బ్రజలచేత² శ్రద్ధాయుక్తంబుగా ననుష్ఠింపంబడినయజ్ఞంబులయందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కునామంబులం బుండరికాక్షుం డంది తనమీఁదిభక్తి యధికంబుగాఁ జేయునట్టిభారతవర్షంబునందలి ప్రజలమీఁదం గరుణించి సర్వేశ్వరుం డిహపరసౌఖ్యంబుల నొసంగుచుండు జంబూద్వీపంబున సగరాత్మజు లశ్వమేధాశ్వంబు నన్వేషింపం బూని భూఖననంబు సేయుటం జేసి స్వర్ణప్రస్థ చంద్రశుక్లావర్తన రమణక మందేహారుణ పాంచజన్య సింహళ లంకాద్వీపంబు లన నెనిమిదియుపద్వీపంబులు గలిగె. 58

- సీ. లక్షయోజనముల శ్రీ లవణాబ్ధిపరివృత, మగుచు జంబూద్వీప శ్రీ మతిశయిల్లు
 విను రెండులక్షలవిస్త్రుతము గను బ్లక్షద్వీప³ ముండు నాశ్రుతారసాగరముఁ జుట్టి
 యందుల రమ్యమై యొప్పెడు, వృక్షంబు ప్లక్షంబు శ్రీ విదితముగను
 దనరు నాద్వీపంబు శ్రీదరునామమహిమచే, మిగులఁ బ్లక్షం బన శ్రీ మించి రహిని
- ఆ. నందు సంచరించునట్టివారల కగ్ని, దేవుఁ డడురు నాదిర దేవతయుఁ గ
 నందులోన నాస్త్రియవ్రతపుత్రుండు, నిర్భజిహ్వం డగుమరహీవరుండు. 59
- వ. నరేంద్రా యాయుధ్విజహ్వం డాప్లక్షద్వీపంబు⁵ నేడువర్షంబులుగ విభజించి
 యందు నావర్ష నామధారులుగా నుండుతనపుత్రు లగు శివ యశస్య సుభద్ర శాంత
 తక్షేమాభయామృతు లనియెడునేడుగుర నేడువర్షంబుల కధిపతులం గావించి
 తపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు మణిక్పూట వజ్రకూ ఠేంద్రసేన జ్యోతి

1 బారలుజనులు పునర్జన్యభయంబున భీతిల్లుచుందురు. భారతవర్షంబునందు క్షణమాత్రంబేని మనంబునఁ గర్మరహితుం డైనవానికి మనోహైర్యంబున నామస్మరణ సేసిన ముక్తి లభించునని భారతవర్షంబె కోరుచుండురు.

2 శ్రద్ధాయుక్తంబు లైనయజ్ఞంబులందు వేల్వంబడుహవిస్సులను బెక్కురూపంబులను బుండరికాక్షునకు సమర్పణంబు సేయుపురుషు నిహపరంబు లాసంగుచుఁ దనమీఁదిభక్తి. 3 మిథుసాగరముఁ జుట్టి, యందుల రమ్యమై యమరు నేకాదశశతయోజనములయున్నతి వహించి, యాతరునామాంక మగుచు నవ్వలిది ప్లక్షద్వీప మనఁగఁ బ్రశస్త మయ్యె. 4 డతుల మైనదైవ మయ్యె. 5 నందుఁ దనపుత్రుల నామంబులు గల శివ యశస్య.

ష్ట ధూమ్రవర్ణ హిరణ్యగ్రీవ మేఘమాల లనునామంబులు గలసప్తకులపర్వ తంబులును సరుణయు సృమణయు నాంగిరసయు సావిత్రియు సుప్రభాతయు ఋ తంభరయు సత్యంభరయు నన సప్తమహానదులును నానదలయందు సున్నాతు లగుచు గతపాపు లై నహంసపతంగోద్ధాయనసత్వాంగు లనునామంబులు గల చాతుర్వర్ణ్యంబును గలిగి యుండు నందుఁ బురుషులు సహస్రవత్సరజీవులును దే వతాసములును దృష్టిమాత్రంబునం ¹గ్లమస్వేదాదిరహితం బగునపత్యోత్పాద నంబు గలవార లగుచు వేదత్రయాత్మకుండును ²స్వర్గద్వారభూతుండును భగవ త్స్వరూపియు నగుసూర్యుని వేదత్రయమ్మున సేవింపుదురు ప్లక్షద్వీపం బాది గా మీదటిద్వీపపంచకంబునందలిపురుషులకు నాయురింద్రియఘట్వంబులును దేజో బలంబులు దోడనె జనియించు చుండు.

60

క. ప్లక్షద్వీపము ³ద్విగుణిత, లక్షేక్షురసాబ్ధి సుట్టి ర రా విలసిల్లు
న్నిక్షురసోదద్విగుణం, బక్షయము గ శాల్మలీమఃహాద్వీప మిలన్.

61

వ. అందు ⁴శాల్మలీవృక్షంబు ప్లక్షాయామం బై తేజరిల్లు నావృక్షరాజంబునకు నధోభాగంబునం బతత్త్రిరాజుగా నుండుగరుత్మంతుండు నిలుకడగా వసించు నా శాల్మలీవృక్షంబుపేర నాద్వీపంబు శాల్మలీద్వీపం బన విలసిల్లు నాద్వీపపతి యైన (ప్రియవ్రతాత్మజుం డగు)యజ్ఞ బాహువు దనపుత్రు లగుసురోచన సౌమనస్య రమణక దేవబర్హ పారిబ ర్హాప్యాయ నాభిజ్ఞాతు లనియెడువారిపేర నేడువర్షం బుల నేర్పఱిచి యావర్షంబులయం దేడ్డురఁ గుమారుల నభిషిక్తులం జేసె నావ ర్షంబులయందు స్వరస శతశృంగ వామ దేవ కుముద ముకుంద పుష్పవర్ష శత శ్రుతు లనుపర్వతసప్తకంబును ననుమతియు సినీవాలియు సరస్వతియుఁ గుహు పును రజనియు నందయు రాకయు ననుసప్తమహానదులును గల వందు శ్రుత ధర విద్యాధర వసుంధ రేఢ్యధరసంజ్ఞా లగునావర్ష పురుషులు భగవత్స్వరూపుండు వేదమయుండు నాత్మస్వరూపుండు నగుసోముని వేదమంత్రంబులచే నారాధింపు దు రాద్వీపంబు లక్షచతుష్టయపరిమితయోజనవిస్తృతం బయిననురాసముద్రం బుచే నావృతం బై తేజరిల్లు నందు.

62

నీ. భూనాథ యానురాంభోధికిఁ జుట్టుగా, నుండుకుశద్వీప ర ముర్విమీఁదఁ
దోర మై తా ద్విచరతుర్లక్షయోజనం,బులను విస్తార మై ర పాలుపు మిగుల
నందుఁ గుశస్తంభ ర మనిశంబు దేవతా,కల్పితం బైనట్టిరకాంతిచేత

1 గఠోత్పత్తు లగుచు, 2 స్వర్గద్వారంబు నైనమూర్ధభగవానుల వేదశ్రయమ్మున, 3 రిదా ద్విర్ల క్షే, 4 అట్టిశాల్మలీవృక్షం బేకాదశశతయోజనోన్నతంబున నుండు నాశాల్మలీవృక్షంబుపేర, 5 వేద మయుం డైనసోముని వేదాధ్వరంబులఁ గొలుచు శ్రుతధర...ధర్మ లనునామంబులు గలచాతుర్వర్ణ్య లు గలిగి యుండు రాద్వీపంబుఁ దిరిగి ద్విచతుర్లక్షయోజనవిస్తారం బై సురాసముద్రం బుండు.

- దిక్కులు వెలిగించు శ్రీ ద్వీపంబునకుఁ దన, పేరను సత్కీర్తి శ్రీ పెంపు సేయు
తే. నట్టిదీవికి నధిపతి శ్రీ యగుప్రియవ్ర, ¹తతనయుండు హిరణ్యరేతనుఁ డనం ద
నరెడిభావతి తననుతరనామములను, వర్షములు సేసె నత్యంతరహర్షమునను.
- వ. ఇట్లు ²హిరణ్యరేతనుండు వసుదాన దృఢురచి నాభి గుప్త సత్యవ్రత విప్ర వావ
దేవు లనునామంబులు గలపుత్త్రులనామంబుల సప్తవర్షంబులం గావించి య
కుమారుల నందు నిలిపి తాను దపంబునకుం జనియె నావర్షంబునందు బభు,
చతుశ్శృంగ కపిల చిత్రకూట దేవానీ కోర్ధ్వరోమ ద్రవిణంబు లనునామంబ
లు గల సప్తగిరులును రసకుల్యయు మధుకుల్యయు శ్రుతవిందయు మిత్రవిం
యు దేవగర్భయు ఘృతచ్యుతయు మంత్రమాలయు ననుసప్తమహానదులున
గల వానదీజలంబులఁ గృతమజ్జను లగుచు భగవంతుం డగుయజ్ఞపురుషుని,
³గుళలకోవిదాభియుక్తు లనుకులంబులు గలవర్ష పురుషు లారాధించు చుందురు.
- సీ. ఆకుశద్వీపంబు శ్రీ సరికట్టుకొని యుండు, నెనిమిదిలక్షలభుసంఘృతాభి
యాఘృతసాగరం శ్రీ బవ్వల షోడశ, లక్షయోజనముల శ్రీ లలిత మగుచు
నుండుఁ క్రొంచద్వీప శ్రీ ముర్వీశ యందు మ, ధ్యప్రదేశంబున శ్రీ నట్టిదీవి
పేరుగాఁ దనపేరిఁ శ్రీ బెద్దగాఁ జేసిన, క్రొంచాద్రి గల దానశగంబు మున్ను
- ఆ. పన్నుఖుండు దివ్యశరమున ఘననితం, బంబు దూయ నేయఁ శ్రీ బాలవెల్లిఁ
గరిమఁ దడుపుచుండురవరుఁడు రక్షింప, నందు మిగులభయమునొందకుండె.
- వ. నరేంద్రా యాక్రొంచద్వీపపతి యగుఘృతపృష్ఠుండు దనకుమారుల నాపేళ్లంగల
యామోద మధువహ మేఘపృష్ఠ సుదామ ఋషిజ్యలోహితార్ణ వనస్పతు లను
వర్షంబుల కభిషిక్తులం జేసి పరమకల్యాణగుణయుక్తుం డయినశ్రీహరిచరణార
విందంబుల సేవించుచుం దపంబునకుం జనియె నావర్షంబులయందు శుక్ల వర్ధమా
న భోజ నోపహర్తాణానంద నందన సర్వతోభద్రంబు లనుసప్తసీమాపర్వతం
బులును సభయయు నమృతౌఘయు నార్యకయుఁ దీర్థవతియుఁ దృప్తిరూపయుఁ
బవిత్రవతియు శుక్లయు ననుసప్తనదులును గల వందులఁ బవిత్రోదకంబు లను
భవించుచు గురు ఋషభ ద్రవిణక దేవక సంజ్ఞలు గలిగి వరుణదేవుని నుదకాం
జలులం బూజించు చున్నచాతుర్వర్ణ్యులు గలిగి యుందురు. 66
- సీ. జగతీశ వినుము క్రొంచద్వీపమును జాట్టి, యుండు షోడశలక్షయోజనముల
విస్తార మై పాలవెల్లియందునను శా, కద్వీప మతులప్రకాశ మొందు
దండిమై ముప్పదిరెండులక్షలయోజ, నములవిస్తార మై శ్రీ యమరి యుండు
నందులశాకవృక్షమోద మాద్వీప, మును సుగంధంబునఁ శ్రీ బెనగఁ జేసి

1 'తాత్పర్యంబును బుణ్యంబు శ్రీ వసుహిరణ్యరేతనుఁ డనువాఁడు పుత్రుల నామములను.

2 హిరణ్యరేతనుండు కుశద్వీపమునందు. 3 సేవించుకుళలకోవిదాభియుక్తకుళకసంజ్ఞలు గలచాతు
ర్వర్ణ్యంబులు గలిగియుందురు' వ్రా. ప్ర.

తే. ¹యంతః దనపేర దీవి ప్రశ్నాత్ మగుటఁ, జేసి యంనుల మిగులఁబ్రసేద్ది కెక్కె
నందు మేధాతిథియుఁగర్తయగుచునుండె, దవిలి జేడుకఁడనదునంగదనులఁజూచి.

వ. మఱియు నాప్రియవ్రతపుత్రుం డయినమేధాతిథి దనపుత్రులపేరం గలపురోజవ
మనోజవ వేపమాన ధూమాసీక చిత్రరథ బహురూప విశ్వచారంబు లనుసం
జ్ఞలు గలసప్తవర్షంబులయందు వారలకుఁ బట్టంబు గట్టి శ్రీహరిపాదసేవ సేయు
చుఁ దపోవనంబునకుం జనియె నాశాకద్వీపంబునందు సీశా నోరుశృంగ బలభ
ద్ర శతకేసర సహస్రస్తోతో దేవపాల మహానసనామంబులు గలసీమాగిరులును
నన ఘాయుర్దోభయస్య ప్త్యపరాజిత పంచపరీ సహస్రస్మతి నిజధృతు లనుసప్త
నదులును గల వానదీజలంబు లుపయోగించి ²యచ్చటివారలు ప్రాణాయామం
బు సేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణు లయి పరమసమాధిని వాయురూపం బైనభగ
వంతుని సేవించురు ఋతవ్రత సత్యవ్రత దానవ్రత సువ్రత నామంబులు గల
చాతుర్వర్ణ్యం బందుఁ గలిగి యుండు. 68

సీ. అట్టిశాకద్వీప శ మరికట్టి తత్ప్రమా,ణంబున దధిసముద్రంబు నెలుఁగు
నందుకుఁ బరివృతం శ బయి పుష్కరద్వీప, మిలఁ జిత్తుష్టిలక్షలవిశాల
³మమ్మహాద్వీపమం శ దయతకాంచనపత్త్రములు గల్గి కమలగర్భునకు నాన
నం బగుపంకేరుహం బుండు నాద్వీప,మధ్యంబునను నొక్కమానసోత్త

ఆ. రం బనంగఁ బర్వతం బుండుఁ దనకుఁ బూ, ర్వాపరముల నుండునట్టివర్ష
మునకు రెంటి కట్లు శ నిలిచినమర్యాద, నగ మనంగఁ జాలఁబొగడ నెగడు. 69

వ. ఇట్లు దనకు లోపలివెలుపలివర్షంబులు రెంటికి మర్యాదాచలంబునుంబోలే
నున్నమానసోత్తరపర్వతం బయితయోజనవిస్తారంబును సంతియయాన్నత్యంబు
నుం గలిగియుండు నానగంబునకు నలుదిక్కులయందు నాలుగులోకపాలురపు
రంబు లుండు నామానసోత్తరపర్వతంబుతుడ సూర్యరథచక్రంబు సంవత్సరా
త్మకం బయి యహోరాత్రంబులయందు మేరుప్రదక్షిణంబు సేయు నందు నాపు
ష్కరద్వీపాధిపతి యగుపీఠిహోత్రుండు రమణకథాతకనామంబులు గలపుత్రుల
నిరువుర వర్షద్వయంబునం దభిషిక్తులం జేసి తాను బూర్వజు లేగిన తెఱంగున
భగవత్కర్తవీలుం డగుచుఁ దపంబునకుం జనియె నంత. 70

క. మనుజేశ్వర యావర్షంబున నప్పుడు సంచరించుపురుషులు పద్మా
సనునిఁ దగఁ గర్తకారా,ధన సేయుదు రచలబుద్ధితాత్పర్యమునన్. 71

క. ధరణీవల్లభ విను పు, ⁴ష్కర మనుద్వీపమున లేరు శ చాతుర్వర్ణ్యుల్

1 'యరయ సాం పాంఠియుండుఁ బ్రఖ్యాత. 2 వాయురూపుఁ డైనభగవంతుని సేవించు
చుం బ్రాణాయామంబునంజేసి విధ్వస్తరజస్తమోగుణంబులం గలిగి ఋతవ్రత...చాతుర్వర్ణ్యులం
గలిగియుండురు. 3 మమ్మహాదధియందు. 4 ష్కరదీపిం దలఁప లేరు † చాతు' వ్రా. ప్ర.

పరఁగఁగ 1 భేదము లేకే, సరసత సము లగుదు రందు శ సకలజనములున్, 72

వ. మఱియుఁ 2 ముష్కరద్వీపంబు చతుష్షష్టిలక్షయోజనవిస్తారం బైనశుద్ధోదకసముద్రముద్రితం బగు చుండు నవ్వల లోకాలోకపర్వతం బుండు శుద్ధోదకసముద్రలోకాలోకపర్వతంబులనడుమ రెండుకోట్లయోజనవిస్తారం బయిననిర్జనభూమి దర్పణోదరసమానం బైన (దేవతావాసయోగ్యంబుగా) నుండు(నాభూమిం జేరిన పదార్థంబు మరలఁ బొంద నశక్యంబుగా నుండు) నటమీఁద లోకాలోకపర్వతం బెనిమిదికోట్లయోజనంబులు సువర్ణ భూమియు 3 సూర్యాదిధ్రువాంతంబు లగు జ్యోతిర్గణంబులమధ్యంబున నుండుటంజేసి లోకాలోకపర్వతం బనం దగి యుండుఁ బంచాశతోక్తి(యోజనవిస్తృతం బగు)భూమండల(మాన)ంబునకుఁ 4 దురీయాంశప్రమాణంబు గలయాలోకాలోకపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగు బ్రహ్మచేతఁ జతుర్దిశలయందే ఋషభపుష్కరచూడవామనాపరాజితసంజ్ఞలు గలదిగ్గజంబులు నాలుగును లోకరక్షణార్థంబు నిర్మితం బైన యుండు మఱియును,

సీ. తనదువిభూతు లై శ తనరినయాదేవ, బృందతేజశ్శైర్యశ్రవ్యంహణార్థమై భగవంతుండు శ నాదిదేవుండును, నైనజగద్గురుం శ డచ్యుతుండు సరి లేనిధర్మవిశ్వానవై రాగ్యాదు, లయినవిభూతుల శ నలరి యున్న యట్టివిష్వక్సేనుఁ శ డాది గాఁ గలుగుపార్షదులతోఁ గూడి ప్రశస్త మైన

తే. నిజవరాయుధదోర్దండనిత్యసత్త్వఁ, డగుచు నాపర్వతంబుపై శ నఖిలలోక రక్షణార్థంబు కల్పపర్యంత మైన, యోగమాయావిరచితుఁడై శ యొప్పుచుండు. 74

వ. ఇట్లు వివిధమంత్రగోపనార్థం బానగాగ్రంబున నున్న భగవంతుండు దక్క లోకాలోకపర్వతంబునకు నవ్వల నొరులకు సంచరింప నశక్యం బయి యుండు బ్రహ్మాండంబునకు సూర్యుండు మధ్యగతుం డై యుండు నాసూర్యునకు నుభయ పక్షంబులయందు నిరువ దేనుకోట్లయోజనపరిమాణంబున నండకటాహం బుండు నట్టిసూర్యునిచేత నాకాశదిక్స్వర్గాపవర్గంబులును నరకంబులును నిర్ణయింపం బడు దేవ తిర్వ్యజ్ఞనుష్య నాగ పక్షి తృణగుల్మలతాదిసర్వజీవులకును సూర్యుం డాత్మ యగుచు నుండు. 75

క. కర మనురాగంబుల సీ, ధరణీమండలముసంవిరధానం బెల్ల

5 న్నెఱిగించితి నింతియ కా, 6 దెఱిగించెద సర్గమాన శ మెల్ల నరేంద్రా. 76

1 'నెక్కువతక్కువ, తెఱుంగరు సము లగుచు నుండు' రెల్ల జనంబుల్. 2 మఱియు నందలి జనంబులు సంకల్పసిద్ధులు నయతాయుష్కులు నిత్యసత్కులగుచుదేవతలతోడ సంభాషణంబులు సలుపుచుండు రట్టిపుష్కరద్వీపంబు. 2 గలిగియుండు సూర్యాదిగ్రహతేజోంధతమోమధ్యంబున నుండుటంజేసి లోకాలోక. 4 చతుర్థభాగం బైన యుండు నాపర్వతంబుమీఁద నఖిలజగద్గురు వగుబ్రహ్మచేత నిర్మితం బైన ఋషభపుష్కర...లోకరక్షణార్థం బుండు మఱియును. 5 నరవర యెఱుంగంజెప్పితి, మఱి వినిచెద వినుము దివ్యమానం బెల్లన్. 6 నెఱుంగుము సర్గప్రమాణ మెల్ల. 'త్రా.ప్ర.

అథ ధ గ ణ వి ష య మః ॥

ఆ. కమలజాండమధ్యగతుఁ డైనసూర్యుండు, భరిత మైనసూరితపంబుచేత
మూఁడులోకములను శ్రమించి తపింపంగఁ, జేసి కాంతి నొందఁగ జేయుచుండు. 77

వ. అట్టిభాస్కరుం డుత్తరాయణ దక్షిణాయన విషువు లనునామంబులు గల
మాండ్యస్తీప్రసమానగతుల నానోహణావరోహణానంబులయందు ిర్ఘ్రప్రాప్త
సమానంబులు గాఁ జేయు చుండు. 78

ఆ. మేషతులలయందుఁమిహిరుం డహోరాత్ర,మందుఁ దిరుగు సమవిరోహరములను
బరంగఁగవృషభాదిరపంచ¹మాసముల నొ,క్కొక్కగడియ రాత్రిదక్కి నడచు.

ఆ. మించి వృశ్చికాదిరపంచ²మాసముల నొ,క్కొక్కగడియ రాత్రి శనిక్కి నడచు
దివములందు నెల్ల రదిగజాటు నొక్కొక్కగడియ నెలకుఁ దత్ప్రకారమునను.

వ. మఱియు నివ్విధంబున దివసంబు లుత్తరాయణదక్షిణాయనంబుల వృద్ధిక్షయం
బుల నొంద నొక్కయహోరాత్రంబున ³నేకపంచాశదుత్తరనవకోటియోజనం
బులపరిమాణంబు గలమానసోత్తరపర్వతంబున సూర్యరథంబు దిరుగు చుండు
నామానసోత్తరపర్వతంబునందుఁ దూర్పున దేవధాని యనునింద్రపురంబును
దక్షిణంబున సంయమని యనుయమనగరంబును బశ్చిమంబున నిష్క్లాంచని యను
వరుణపట్టణంబును నుత్తరంబున విభావరి యనుసోమునిపుటభేదనంబును దేజరి
ల్లుచుండు నాపట్టణంబులయందు నుదయమధ్యాహ్నస్తమయనిశీధంబు లనియెడు
కాలభేదంబులను భూతప్రవృత్తినివృత్తినిమిత్తం బచ్చట జనులకుఁ బుట్టించు
చుండు సూర్యుం డెపు డింద్రనగరంబుననుండి గమనించు నది యాదిగాఁ బది
యేనుగడియలను రెండుకోట్లముప్పదియేడులక్షలఁబృథ్వియైదు వేలయోజనంబులు
నడచు నివ్విధంబున నింద్రయమవరుణపురంబులమీఁదఁ జంద్రాదిగ్రహనక్ష
త్రంబులం గూడి సంచరించుచుఁ బండ్రెండంచులు నాఱు⁴గమ్ములును మూఁడు
⁵దోలులుం గలిగి సంవత్సరాత్మకం బయి యేకచక్రం బయినసూర్యనిరథంబు
ముహూర్తమాత్రంబున ముప్పదినాలుగులక్షలు నెనమన్నాఱుయోజనంబులు
సంచరించు. 81

సీ. ఇనురథంబున కున్నరయిరు సొక్కటియు మేరు, శిఖరంబునందును శ్ర జేరియుండు
నొనరఁ జక్రము మానసోత్తరపర్వతం,బందులఁ దిరిగెడునారథంబు
నిరుసున నున్నరెం శ్ర డిరుసులు దగులంగఁ, బవనపాశంబుల శ్ర బద్ధ మగుచు
ధ్రువమండలంబునందల నంటి యుండఁగా, సంచరించుచు నుండు శసంతతంబు
తే. నట్టియరదంబు ముప్పదిరయాఱులక్ష, లందు నంటినకాఁడియు శ్ర నన్నియోజ
నములవిస్తార మైతురంతగములకంధ,రములఁదగులుచువెలుంగొందురేరమణతోడ.

1 రాసులకు. 2 రాసులకు. 3 దొంబదికోట్లయెనుబదియొక్కలక్షలయోజనంబుల. 4 నెమ్ములును.

5 నాఱులుం. 6 'నిరుసునందున నున్నయిరుసులు. 7 దగిలుండు మిగులంగ రమణ' వ్రా. ప్ర.

వ. ఆరథంబునకు గాయత్రీచ్ఛందంబాదిగా సప్తచ్ఛందంబులు నశ్వంబులై సంచరించు భాస్కరునకు సగ్రభాగంబున నరుణుండు నియుక్తుండై రథంబు గడపుచుండు వెండియు నంగుష్ఠపర్వమాత్రశరీరంబులు గలయటువది వేలవాలఖల్యాఖ్యలగుముషివరులు సూర్యునిముందట సౌరనూక్తంబుల స్తుతియింప మఱియు ననేకమునులును గంధర్వకిన్నరకింపురుషనాగాప్సరగిపతంగాదులును నెలనెల వరుసక్రమంబున సేవింపం దొమ్మిదికోట్లు నేఁబదియొకలక్ష యోజనంబులపరిమాణంబు గల భూమండలంబునం (దొకక్షణంబున సూర్యుండు రెండు వేలయేఁబదియోజనంబులు సంచరించుచు) నొకయహోరాత్రంబునందె యీభూమండలం బంతయు సంచరించు ననిన శుకయోగీంద్రునకుఁ బరీక్షింప రేండుం డిట్లనియె. 83

క. మునివర మేరుధ్రువులకు, నొనరఁ బ్రదక్షిణము దిరుగు శ చుండెడు¹నజఁ డా యినుఁ డభిముఖుఁ డై రాసుల, కనుకూలత నేఁగు నంటి శ వది యెట్లొప్పున్.

క. అని పలికినభూవరుని, గనుఁగొని శుకయోగి మిగులఁ శ గరుణాన్వితుఁ డై మనమున శ్రీహరిఁ దలఁచుచు, విను మని క్రమృతఁగ నిట్లు శ వినిపించె దగన్.

వ. నరేంద్రా²యతివేగంబునఁ దిరుగు చుండుకులాలచక్రంబునందుఁ జక్రభ్రమణంబునకు వేతైనగతి నొంది బంతి సాగి తిరిగెడుపిపీలికాదులచందమున నక్షత్రరాసులతోడం గూడినకాలచక్రంబు ధ్రువమేరువులం బ్రదక్షిణంబు దిరుగునపు డాకాలచక్రంబువెంట సంచరించుసూర్యాదిగ్రహంబులకు నక్షత్రాంతరంబుల యందును రాశ్యంతరంబులయందును నునికి³ గలుగుటంజేసి సూర్యాదిగ్రహంబులకుఁ జక్రగతిస్వగతులవలన గతిద్వయంబు గలుగుచుండు మఱియు నాసూర్యుం డాదినారాయణమూర్తి యగుచు లోకంబులయోగక్షేమంబులకు వేదత్రయాత్మకం బై కర్త సిద్ధినిమిత్తం బై⁴ దేవర్షి గణంబులచేత వేదాంతార్థంబుల ననవరతంబు వితర్కమాణం బగుచున్నతనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులుగ విభజించి వసంతాదిముతువుల⁵ నాయాకాలవిశేషంబులయందుఁ గలుగఁజేయుచుండు (నట్టిపరమపురుషునిమహిమ నీలోకంబున మహత్త్వ లగుపురుషులు దమ తమవర్ణాశ్రమాచారములచొప్పున వేదోక్తప్రకారంబుగా భక్త్యతిశయంబున నారాధించుచు క్షేమంబు నొందుచుండు రట్టియాదినారాయణమూర్తి జ్యోతిశ్చక్రాంతర్వర్తియై స్వకీయతేజగివుంజదిపి తాఖలజ్యోతిర్గణంబులు గలవాఁ డై ద్వా

1 నాసూర్యునకును రాసుల కెదుర, య్యిసునందముఁ జేటపడఁగ † నెఱింగింపు తగన్.
2 కులాలచక్రంబుతోడఁ దిరుగుపిపీలికాదులకు భ్రమణవేగంబున స్థానాంతరంబునం దునికిదోఁపనిచందంబున నక్షత్రరాసులతోడం గూడిన. 3 దోఁచుం గాని రాసికి నెదురునడచుట లేదట్టిసూర్యుం డాదినారాయణ. 4 న తనస్వరూపంబు దేవర్షి గణంబులచేత ధ్యానంబు సేయంబడ్డ దగుచుండుఁ దనస్వరూపంబును ద్వాదశవిధంబులఁ బుట్టించు వసం, 5 నాకాశగతుం డై ద్వాదశమాసంబుల ద్వాదశరాసుల ననుభవించు చుండు.

దశరాసులయందు నొకసంవత్సరంబున సంచరించు చుండు నట్టియాదిపురుషుని గమనవిశేషకాలంబును లోకు లయనఋతుమాసపక్షశిథ్యాదులచే వ్యవహరించుచుండురు మఱియు నప్పరమపురుషుం డారాసులయందు షష్ఠాంశసంచారంబు నొందినసమయంబును ఋతు వని వ్యవహరింపుడు రారాసులయందు సద్ధాంశ సంచారమున రాశిపట్కభోగం బొందినతఱి యయనం బని చెప్పుదురు సమ గ్రంబుగా రాసులయందు సంచార మొందినయెడల నట్టికాలంబును సంవత్సరం బని నిర్ణయింపుడు రిట్టి సమగ్రరాశిసంచారంబునందు శీఘ్రగతి మందగతి సమగతు లనియెడుత్రివిధగతివిశేషంబులవలన వేఱుపడెడునావత్సరంబును సంవత్సరంబు పరివత్సరం బిడావత్సరం బనువత్సరం బిద్వత్సరం బని పంచవిధంబులఁ జెప్పుదురు) చంద్రుండు నీతెఱంగున నాసూర్యమండలంబుమీఁద లక్షయోజనంబులనుండి సంవత్సరపక్షరాశినక్షత్ర¹భుక్తులు గ్రహించుచు నగ్రచారియై శీఘ్రగతిం జరించునంత వృద్ధిక్షయరూపంబునం బిత్యగణంబులకుఁ బూర్వపక్షాపర పక్షంబులచేత సహారాత్త్రంబులఁ గలుగఁజేయుచు సకలజీవప్రాణం బై యొక్క నక్షత్రంబు త్రింశన్తుహూర్తంబు లనుభవించుచు పోడశకళలు గల్గి మనోమయాన్నమయామృతమయదేహుం డై దేవశితృమనుష్యభూతపశుపక్షిసరీసృప వీరుత్పృథ్వుతులకుఁ బ్రాణాప్యాయనశీలుం డగుటంజేసి సర్వసముం డనంబడు.

క. చందురునకు మీఁదై యానందంబున లక్షయోజనంబులఁ దారల్ గ్రందుకొని మేరుశైలం, బంది ప్రదక్షిణము దిరుగు శ²నభిజిద్భముతోన్. 87

సీ. అటమీఁదఁ దారల శ కన్నిటి కుపరి యై, రెండులక్షల శుక్రు శ డుండి భాస్కరునిముందఁబిఱుగదనుసామ్యమృదుశీఘ్ర, సంచారములను భాస్కరునిమాడ్కి జరియించుచుండును శ జనులకు ననుకూలుఁ, డై వృష్టి నొసఁగుచు శ సంతనంతఁ జతురశ వృష్టివిశిష్కంభక గ్రహశాంతి, నొనరించువారల శ కొసఁగు శుభము తే. లుండు నామీఁద బుధుండు దాశరెండులక్ష, లనుజరించుచురవిమండ్రలంబుఁబాసి కానఁబడినను జనులకు శతౌమడాంబ, రాదిభయములఁ బుట్టించు శనతులమహిమ.

సీ. ధరణితనూజుఁ డంగ్రతటిమీఁద రెండులక్షలనుండి మూడుపక్షముల నొక్క రాశి దాటుచునుండు శగ్రీమమున ద్వాదశ, రాసులు భుజియించు శ రాజసమున వక్రించి యైన సశవక్రత వైనను, దఱుచుగాఁ బీడలు శ నరుల కొసఁగు సంగారకునకును శ నటమీఁద రెండులక్షలయోజనంబుల శ ఘనత మించి

తే. యొక్కరాశినుండి శయొక్కొక్కవత్సరం, బనుభవించుచుండు శ నమరగురుండు వక్రమందునై న శ పసుధామరులకును, శుభము నొసఁగు నెపుడు శనభినవముగ.

1 ఋతువులు పుచ్చుకొనుచు నగ్ర... బితృదేవగణంబులకు భుక్తి నిచ్చుచు సకలజీవప్రాణుం డై పశుపక్షిసస్యవనలతాగుల్మదులకు. 2 నభిజిత్సహితమ్. 3 మ్కంభగ్రహోపశాం, తొన రించుచును జను లౌశనుఁ డవఁగ.

- క. సురగురునకు మీఁదై భాస్కరసుతుఁ 1డిరులక్షలను జరగములకుఁ బీడల్
జరపుచుఁ ద్రింశత్తాసము, లరుదుగ నొక్కొక్క రాశిరయందు వసించున్. 90
- క. ప్రాకటముగ రవిసుతునకు, నేకాదశలక్షలను మరహీసురులకు నీ
లోకులకు మేలు గోరుచుఁ, జోకగ మునిసప్తకంబు ర సొంపు వహించున్. 91
- క. మునిసప్తకమున 2కెగువం, దనరుచు నామీఁదఁ ద్రియుతరదశలక్షలఁ బెం
పున శింశుమారచక్రం, బనఁగా నిన్నిటికి నుపరి ర యగు చుండు నృపా. 92
- సీ. 3ఆశింశుమారాఖ్యైరమగుచక్రమున భాగ,వతుఁడై నధునివుఁ డింద్రరవరుణకశ్య
పప్రజాపతియమరప్రముఖులతోఁ గూడి, బహుమానముగ విష్ణురపదముఁ జేరి
కణకనిచ్చలుఁబిద్రక్షిణముగాఁదిరుగుచుఁ, జెలఁగియుండును గల్పరజీవియగుచు
ననఘుఁ డుత్తానపాదాత్మజఁ డార్కుఁడు, నయినయాధునివునిమరహాత్వ మెల్లఁ
తే. దెలిసి వర్ణింప బ్రహ్మకు ర సలవి గాదు, నే నెఱింగినయంతయు ర నీకు మున్న
తెలియఁబలికితిఁ గ్రమ్మఁగదలఁచికొనుము, జితరిపువ్రాత శ్రీపరీక్షిన్ను రేంద్ర.
- వ. మఱియు నాధునివుండు కాలంబుచేత నిమిషమాత్రం బెడ లేక సంచరించుచు
జ్యోతిర్గ్రహనక్షత్రంబులకు నీశ్వరునిచేత (ధాన్యాక్రమణంబునఁ బశువులకై
యేర్పఱచినమేధిస్తంభంబు తెఱంగున) మేటి గాఁ గల్పింపంబడి ప్రకాశించు
చుండు గగనంబునందు మేఘంబులును శ్యేనాదిపక్షులును వాయువశంబునం గ
ర్మసారథు లై చరించు తెఱంగున జ్యోతిర్గణంబులును బ్రకృతిపురుషయోగగృ
హితాశు లై కర్మనిమిత్తగతి గలిగి వసుంధరం బడ కుందురు. 94
- క. పొందుగ జ్యోతిర్గణముల, నందఱు నాశింశుమారరమందుల నుండఁ
గొందఱు దఱచుగఁ జెప్పుచు, నుందురు నెఱుంగంగ విను మరహాన్నతచరితా.
- క. తలక్రిందై వల్లివ యై, సలలిత మగుశింశుమారరచక్రమునందుక
నెలకొని పుచ్చాగ్రంబున, నిలిచి ధునివుం డుండు నెపుడు ర నిర్మలచరితా. 96
- వ. మఱియు నాశింశుమారచక్రపుచ్చంబునఁ బ్రజాపతియు నగ్నింద్రధర్మలును
బుచ్చమూలంబున ధాతృవిధాతలును గటిప్రదేశంబున ఋషిసప్తకంబును
దక్షిణావర్తకుండలీభూతభూతశరీరంబునకు నుదగయననక్షత్రంబులు దక్షిణ
పార్శ్వంబున దక్షిణాయననక్షత్రంబులును బృథ్వంబున దేవమార్గంబును నాకాశ
గంగయు నుత్తరభాగంబునఁ బునర్వసుపుష్యంబులును దక్షిణభాగంబున నాద్రా
క్షేపలును దక్షిణవామపాదంబుల నభిజిదుత్తరాషాఢలును దక్షిణవామనాసారం
ధంబుల శ్రవణపూర్వాషాఢలును దక్షిణవామలోచనంబుల ధనిష్ఠామూలలును
దక్షిణవామకర్కంబుల మఘాద్యష్టనక్షత్రంబులును వామపార్శ్వంబున దక్షిణాయ
నంబును దక్షిణపార్శ్వంబునఁ గృత్తికాదినక్షత్రత్రయంబును నుత్తరాయణంబు

ను వామదక్షిణస్కంధంబుల శతభిషగ్జ్యేష్ఠులును నుత్తరహనువున నగస్త్యుండును
సపరహనువున యముండును (ముఖంబున సంగారకుండును గుహ్యంబున శనై
శ్చరుండును మేధ్రంబున బృహస్పతియును వక్షంబున నాదిత్యుండును నాభిని
శుక్రండును మనంబునఁ జంద్రుండును స్తనంబుల నాశ్వినులును బ్రాణాపానం
బుల బుధుండును) గళంబున రాహువును సర్వాంగంబులఁ గేతుగ్రహంబును
రోమంబులఁ దారలును నుండు 1నది సర్వదేవతామయం బైనపుండరీకాక్షుని
దివ్యదేహంబు ధృవునిం గా నెఱుంగుము. 97

- సీ. ఇట్టిదివ్యశరీర శ మెవ్వఁడు ప్రతిదినం, బందు సంధ్యాకాల శ మతులభక్తి
మనమందు నిలిపి యేమఱక మిక్కిలి ప్రయత్నంబున నియతుఁ డై శతత్వబుద్ధి
మానవ్రతంబునఁ శ బూని వీక్షించుచు, సీసంస్తవంబు దా శ నెంతో ప్రేమ గ్రు
జపియించికడుఁబ్రశర స్తమును సీమసింద్రనే, వ్యమును జ్యోతిస్స్వరూపమున వెలుఁ
ఆ. విపులశింశుమారరవిగ్రహంబునకు వం, దనము వందనంబు శ లనుచు నిలిచి
సన్నుతించె నేని శ సకలార్థసిద్ధులఁ, బొందు మీఁద ముక్తిఁ శ జెందు నధిప. 98
క. ఇనమండలంబునకుఁ గ్రిందను దశసాహస్రయోజనంబుల స్వర్భా
నునిమండలంబు గ్రహ మై, ఘనముగ నవసవ్యమార్గగతి నుండు నృపా. 99
క. అసురాధముఁ డగురాహువు, బిసరుహసంభవునివరమురపెంపున నెంతో
పస యగునమరత్వంబున, నసమానం బైన గ్రహవిరహోరముఁ బొందెన్. 100
సీ. జననాథ రాహువురజన్మకర్తృంబులు, వినిపింతు ముండఱ శ విస్తరించి
యయుతయోజనవిస్తృతార్కమండలము ద్వి, షట్సహస్రవిశాలశంద్రమండ
లముఁ బర్యవాలంబులను ద్రయోదశసహ, స్రవిశాల మై 4మీఁదరరాహుగచ్ఛ
నది సూచి యుపరాగ్రమనుచును బలుకుదు, రెల్లవారును స్వధర్రేచ్ఛు లగుచు
ఆ. నంతలోన నినశరశాంకమండలములఁ, గరుణఁ బ్రోవఁ దలఁచి శ హరి సుదర్శ
నంబుఁ బుచ్చు ననుభవయంబుననై దాఱు, గడియలకును రాహుశోనడికితొలఁగు.
క. నరవర యారాహువునకు, సరసత నాక్రింద సిద్ధరచారణవిద్యా
ధరు లయుతయోజనంబులఁ, దిరముగ వసియించి లీలఁ శ దిరుగుదు రచటన్.
క. పరికింప సిద్ధవిద్యా, ధరులకుఁ బదివేలుక్రిందఁ శ దరలక యతుల
మఱియును భూతప్రేతులుఁ, జరియింతురు రాక్షసులు పిశాచులు గొలువన్.
ఆ. వారిక్రిందఁ దగిలి శ వాయువశంబున, మలయు చుండు మేఘమండలంబు
మేఘమండలంబు శ మీఁ దగుచుండు భూ, మండలంబు క్రింద శ నుండు నధిప.
వ. అట్టిభూమండలంబుక్రింద 7యోజనాయుతాంతరంబున నండకటాహాయామంబు

1 నిది... ధృవంబు గా నెఱుంగుము. 2 ముతులభక్తి. 3 జ్యోతిస్స్వరూ, పంబును నై పరబ్ర
హ్మమైన, విపుల... విగ్రహంబునకును, నధికవందనంబు † లావరించి, సన్నుతించె నేని. 4 రాహు
జరిగి కచ్ఛ, నది... మనుచు బల్కుదు రెల్ల, వారును సద్ధర్మశీలర్థులగుచు. 5 విడిచి తలఁగు. 6 దిరుగు
చు నుండుర్. 7 లక్షయోజనంబులవిస్తారంబు గలిగి కర్మమంబున.

గలిగి క్రమంబున నొండొంటికిం గ్రిందగుచు నతల వితల సుతల రసాతల తలాతల మహాతల పాతాళలోకంబు లుండు నట్టిబిలస్వర్గంబులయందు సుపరి స్వర్గంబున కధికం బైనకామోపభోగంబుల నైశ్వర్యానందంబులను సుసమృద్ధ వనోద్యాన క్రీడావిహారస్థానంబుల (ననుభవించుచు) వైత్యదానవకాద్రవే యాది దేవయోనులు నిత్యప్రముదితానురక్తులగుచుఁ గళత్రాపత్యసుహృద్బంధు దాసీదాసపరిజనులతోఁ జేరుకొని మణిగణఖచితంబు లగునతిరమణీయగృహం బులయందు సీత్యదునివలనం జేటు లేనికాయంబులు గలిగి వివిధమాయావిశేష వినిర్మితనూతన కేళీసదనవిహారణమండపవిచిత్రోద్యానాదులయందుఁ గేళీవినోదం బులు సలుపుచుఁ జరియింతు రంత.

105

సీ. అట్టిపాతాళంబులందును మయకల్పితము లగుపుటభేదరసములయందు బహురత్ననిర్మితప్రాకారభవనగో, పురసభావైత్యచరత్వరవిశేష ములయందు ²నానురాగదులమిధునములచే, శుకపికశారికానికరసంకు లముల శోభిల్లుకృత్రిమభూములను గల, గృహములచే నలంకృతము లగుచుఁ ఆ, గునుమచయసుగంధిరకినలయ స్తబకసం, తతులచేత ³ఫలవిరతతులచేత నతులరుచిరనవలతాంగనాలింగిత, విటపములను గలుగురవిభవములను.

106

వ. మఱియు మానసేంద్రియంబుల కానందకరంబు లైననానావిధజలవిహంగమ మిధునంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లై మత్స్యకులసంచారక్షుభితంబులైన కుముదకువలయకన్లారలోహితశతపత్రాదికంబులఁ (దేజరిల్లెడునరోవరంబులు గలయుద్యానవనంబులయందుఁ) గృతనికేతను లై ⁴స్వర్గభూముల నతిశయించినవివిధవిహారంబులు గలిగి యహోరాత్రాదికాలవిభాగభయంబులు లేక మ హాహిప్రవరు లయినశేషాదులశిరోమణిరోచులచే ⁵సంధికారోపద్రవంబు లేక యెల్లప్పుడు దివసాయమానంబుగా నుండు నాలోకంబునందు నఖిలజనులు దివ్యోషధిరసరసాయనంబుల ననవరతంబు నన్నపానంబులుగా సేవించుటంజేసి యచ్చటివారలకు నాధివ్యాధులును వలితపలితంబులును జరారోగంబులును శరీరవైవర్ణ్యంబులును స్వేదదౌర్గంధ్యంబులును గలుగక పరమకల్యాణమూర్తు లగుచు హరిచక్రభయంబుదక్క నన్యం బగుమృత్యుభయంబు నొందక యుందు రదియునుం గాక.

107

1 దనుచరులం గలిగి గృహపతు లై ... గలిగి మాయావినోదు లగుచుఁ జరియిం. 2 నాగాసు రులమిధునములచే. 3 నవనతంబు లైన, పాదపముల నొప్పుబహువ సావళులచేఁ, బుణ్యనదులచేతఁ బొలుపు మిగిలి. 4 యనేకవిహారంబులు గలిగి నిర్మలజలపూరితంబు లగుచు మధుకిరనికరవివిధస్వనంబుల రమణీయంబు లయినస్వర్గభూముల నతిశయించి యహోరాత్రాది. 5 సర్వతోధికం బైనతమంబు చెఱుపంబడుచుండు నందులపురుషులకు దివ్యోషధంబులు రసాయనంబులుగా నాధివ్యాధులు... కల్యాణమూర్తు లగుచుందురు పాతాళ పురవాసులకు హరిచక్రభయంబుదక్క నే వెంట నన్యభ్రమంబు లే కుండు.

తే. అట్టిపాతాళలోకంబునందు విష్ణు, చక్ర మెప్పు డేనియుఁ బ్రవేశంబు నొందు
సప్పు డెల్లను దైత్యకులలాంగనలకు, గర్భసంపద లందంద శ కరఁగు చుండు. 108

చ. అతలమునందు నమ్మయునిరయాత్మజుఁ డైనబలాసురుండు స
మ్మతిఁ జరియించు షణ్ణవతిరమాయలఁ గూడి వినోద మందుచుం
గుతలములందు నేఁడు నొకశకొందఱు నచ్చటిమాయఁ జెంది సం
తతముఁ జరించు చుండుదురు శ దప్పక మోహనిబద్ధచిత్తు లై. 109

వ. అట్టిబలునియాపులింతలను స్వైరిణులు కామినులు పుంశ్చలు లనుస్త్రీగణంబులు
జనియించి రాకామిసీజనంబులు పాతాళంబుఁ బ్రవేశించినపురుషునికి హాటక
రసం బనియెడుసిద్ధరసఘటిక నిచ్చి రససిద్ధునిం గావించి యతనియందు స్వవిలా
సావలోకనానురాగస్థితసల్లాసోపగూహనాదుల నిచ్చావిహారంబులు నలుపు
చుండ ¹నాపురుషుండు మదాంధుం డై తానె సిద్ధుండ ననియును నాగాయత
బలుండ ననియును దలంచి నానావిధరతిక్రీడలఁ బరమానందంబు నొందు
చుండు. 110

సీ. హాటకేశ్వరుఁ డైనరయంబికాధీశుండు, వితలంబునందుల శ వేడ్క నిలిచి
తనదుపార్షదభూతరతతులతో ²బ్రహ్మస, గ్గోపబృంహణమున శ నొక్కచోటఁ
బార్యతీసంభోగరపరుఁ డగు చుండఁగా, వారలవీర్యంబువలనఁ బుట్టి
³నట్టిది హాటకి శ యనియెడినది యని, లాగ్నులు భక్షించి శ యందు నుమియ
తే. నదియు హాటక మనుపేర శ నతిశయిల్లి, వన్నెమీఱుచు శుద్ధసురవర్ణ మయ్యె
నాసువర్ణంబు నాలొకశమందు నున్న, జనుల కెల్లను వినతభూషణము లయ్యె.

సీ. ఆక్రింద సుతలంబు శ నందు మహాపుణ్యుఁ, డగువిరోచనపుత్రుఁ శ డైనయట్టి
బలిచక్రవర్తి యాశపాకశాసనునకు, ముద మొసంగఁగఁ గోరి శ యదితిగర్భ
మున వామనాకృతిఁ శ బుట్టి యంతటఁ ద్రివిక్రమరూపమునను లోకత్రయంబు
నాక్రమించినదానశవారాతిచేత ముం, దటన యీఁబడినయింద్రత్వ మిట్లు

ఆ. గలుగువాఁడు పుణ్యశక్త్యసంధానుండు, హరిపదాంబుజార్చనాభిలాషుఁ
డగుచు శ్రీరమేశు శ నారాధనము సేయు, చుండు నెపుడు నతిమహోత్సవమున.

వ. నరేంద్రా సకలభూతాంతర్యామియుఁ దీర్థభూతుండును నయినవాసుదేవునియం
దుఁ జిత్తంబు గలిగి యిచ్చినభూదానంబునకు సాక్షాత్కరించిన మోక్షంబు ఫ
లం బగుం గాని పాతాళస్వర్గరాజ్యంబులు ఫలంబులు గా నేర వయిన నెవ్వరికిని
మోక్షంబు సాక్షాత్కృతంబు గా కుండుటం జేసి లోకప్రదర్శనార్థంబు పా

1 పురుషులందు స్వవిలాసావలోకన. 2 నాపురుషులు తామే యీశ్వరులనియు సిద్ధులనియు
నాగాయతబలులనియుఁ దలంచి గర్వించి మదాంధులై యుండుదురు. 3 భూతసన్గోపబృంహణముకై.
4 హాటకి యనియెడునది యనిలాగ్నులు, భక్షించి యంతయుఁ బాఠముమియ. 5 హరిపదార్చ
నాభిలాషుఁ డగుచు, శ్రీరమేశుఁ బూజిసేయుచు నుండును, నొనర నెపుడు.

తాళస్వర్గరాజ్యంబుల నిచ్చె తుతపతనప్రస్థలనాదులందును వివశుం డైనయెడల హరినామస్తరణంబు సేయుపురుషుండు గర్తబంధంబువలన విముక్తుం డగుచు సుజ్ఞానంబునం బొందు నట్టివాసుడేవుం డాత్మజ్ఞానప్రమోషణంబు సేయు మా యామయంబు తైనభోగైశ్వర్యంబుల నెల్ల నెట్లొసంగు నన వలవదు భగవం తుండు యాచనసేసి సకలసంపదలఁ జేకొని శరీరమాత్రావశిష్టునిం జేసి వారుణ సాశంబులం గట్టి విడిచినప్పుడు బలీంద్రుం డిట్లనియె.

113

- సీ. పరమేశ్వరునకు నెఱపుటిపదార్థములందుఁ, దృష్ట లేకుండుట శ దెలిసినాఁడ నింద్రాదు లెల్ల నురపేంద్రునిఁ బ్రార్థించి, యడిగిరి గాని శ్రీరహరికిఁ గోరి కలు లేవు మిక్కిలిరంగభీర మగుమహా, కాలస్వభావంబు శ గలుగు చుండు నరయంగ మన్వంతరరాధిపత్యమును లోక త్రయంబును నెంత శ గాన తలఁప
- ఆ. మత్పితామహుండు శ మానవంతుండు ప్రహ్లాదవిభునిఁ జూచి శ హర్ష మంది యెద్ది యైనఁ గోరు శ మిచ్చెద ననుటకు, నంతలోన సీశ్వరరాజ్ఞఁ దెలిసి.
- వ. ఇట్లు ¹కృతార్థుం డై పిత్ర్యం బయినరాజ్యంబు నొల్లక పరమేశ్వరదాస్యంబు కోరె నఁట యా ప్రహ్లాదచరిత్ర²కథనావసరమున సీతండ్రికిని సీకును విశేషంబుగా నేపురుషుండు భగవదనుగ్రహంబుఁ బొంద నోపు నని పుండరీకాక్షుం డానతిచ్చిన వాక్యంబులు ³వత్సమాణగ్రంథంబున విస్తరించెద నాబలిచక్రవర్తిగృహద్వా రంబున సఖులలోకగురుం డయినశ్రీమన్నారాయణుండు గదాపాణియును నిజ జనానుకంపితుండును శంఖచక్రాద్యాయుధధరుండును నగుచు నేడు నున్నవాఁ డట్టిబలిద్వారంబున నున్నగురుధధ్వజుండు లోకంబుల గెలువ నిచ్చుయించినదశ్రీ పుం (డుల్లంఘితశాసనుం డై ప్రవేశంబు గావింపఁ) దనపాదాంగుష్ఠంబున యో జనాయుతాయుతంబులం బొటం జిమ్మె వినుము.

115

- క. ఆనుతలమునకుఁ గ్రిందై, భాసిల్లుఁ దలాతలంబు శ ప్రభు ⁴వండు మయుం డాసురపురనిర్మాతగ, వాసిగఁ బొగ డొంది యేలు శ వసుధాధీశా.

116

- చ. పురహరుడే రమేశ్వరుండు శ భూతహితార్థముగాఁ బురత్రయం బరుమగ నీటు సేసె శరరణాగతు నామయుఁ గాంచి యెంతయుం గరుణఁ దలాతలంబునకుఁ శ గర్తగ నిల్విన నున్నవాఁడు శ్రీ ధరునినుదర్శనంబునకుఁ శ దప్పి విముక్తభయుండు గాఁ దగన్.

117

- క. తలఁపగ నాక్రింద మహా, తలమునఁ గద్రూపధూటిరతనయులు సర్పం బులు గలవు పెక్కుశిరములు, నలరంగాఁ గ్రోధవశగరణావళి యనఁగన్.

118

- వ. మఱియును గుహక తక్షక కాళియ సుషేణాదిప్రధాను లయినవార లతులశరీ

1 సర్వలోభయం బై సకలసంపదలు గలరాజ్యంబు. 2 యె ననుసరించి తమతండ్రి నాతని కన్నభగవదనుగ్రహంబు నెప్పుడు పొందనోపు నని. 3 ఉత్తకోత్తరంబు గా వినిపింతు. 4 వండులకు న్నాసురపురత్రయంబును, వాసిగ నిర్మించె మయుండు † వసుధాధీశా.

119

120

121

122

123

124

၁၉၄၆

1 జకితులై స్వకళితభృత్యసుహృత్కుటుంబసమేతులై. 2 దేవియుండుబ్రహ్మచీద్రునిఁ జెందిన, నందుఁ బ్రభుయ మైన నాగవిభుని, వలన నుదయ మైన నార లేకాదశ, రుద్రమూర్తి, విమలమునెత్తి విఘ్నార్థి తాదృశరూపాలోకననసునవదనారవిందంబులను సంప్రీతిఁజేయుచుండ ననంతరణంబులు.

పాశ్చి¹శయంబున మ్రాగన్న వెట్టుచు సలలితగీతవాద్యంబుల నానందంబు నొందుచుఁ దనపరిజనంబుల సతిస్నేహంబున నవలోకించుచు నవతులసీగంధ పుష్పరసామోదితమధుర వ్రాతమధురగీతంబులు గల వైజయంతీవనమాలికల ధరియించుచు సీలాంబరధరుండును హలధరుండును నగుచు నితండు (మహేం ద్రుండో) హరుండో యనుచు జనంబులు వలుకుచుండఁ గాంచనాంబరధరుండై ముముక్షువులు ధ్యానంబులు సేయ ²నధ్యాత్మ విద్యాయుక్తం బయినయానంద హృదయ గ్రంథిని భేదించునట్టిశేషుని స్వాయంభువుం డగునారదుండు తుంబురు ప్రభృతు లగుముషి శ్రేష్ఠులతోఁ జేరుకొని కమలాసనునిసభాస్థానంబునందు నిట్లు స్తుతియించు చుండు.

125

- సీ. ఓలిమై నెవ్వనిశ్రీలావినోదముల్, జన్మసంరక్షణశ్రేయములకును హేతువు లగు చుండు శ నెవ్వనిచూపుల జనియించె న త్వరరజస్తమంబు లెవ్వనిరూపంబు శ్చలైక మై బహువిధం, బులను జగత్తులఁ శ బోధిచు చుండు నెవ్వనినామంబు శ్చలెఱుంగక తలఁచిన,యంతన దురితంబు శ లడఁగు చుండు తే. నట్టిసంకర్షణాఖ్యుండు శ నవ్యయుండు, నై నశేషుని వినుతి సేరయంగఁ దరమె తలఁప నెప్పుడు వాఙ్మనంశబులకు నింక, మూఁడులోకంబులందును శ భూతతతికి.
- ఆ. మఱియుఁ బెక్కుగతులగమాబోఁటివారలఁ, బ్రోవఁదలఁచి శేషశ్రమూర్తి సాత్త్వి కస్వభావ మొందె శ గడఁకతో నట్టిశేషునకు మ్రొక్కుచుండు శ ననుదినంబు.
- వ. మఱియు నాశేషుని నెవ్వం డేని నాకస్మికంబుగ నయినను నార్తుం డగుచు నయి నను స్మరించినమాత్ర న యఖిలపాపంబులం బాసి సకల శ్రేయస్సులం బొందు నట్టి శేషునినే ముముక్షువు శిలాశ్రయించి ధ్యానం బొనర్చి భవబంధనిర్మక్తు లగుదు రతనిఫణంబులయందు భూగోళం బణుమాత్రం బగుచు నుండు నతనిమహా మహిమలు గణుతింప నసాస్త్రజిహ్వలు గలపురుషుండై న నోపం డని వలుకుచుం దు రాయనంతుండు పాతాళంబున నుండి సకలలోకహితార్థంబు భూమిని ధరి యించు నని లోకతిర్యక్తునుష్యగతులను లోకస్థితియును శుకయోగీంద్రుండు వినిపించి యింక నేమి విన వలతు వెఱింగింపు మనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు న కిట్లనియె.
- 128
- క. మునివర లోకచరిత్రం, బనుపమము మహావిచిత్ర శ మగునట్లుగ నా కును వినిపించితి వంతయుఁ, బనుపడి నాచి త్తమందుఁ శ బాయక నిలిచెన్.
- 129
- వ. అనిన శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియె.
- 130
- ఆ. జంతుజాలములకు శ శ్రద్ధలు త్రిగుణాత్మకములు గాన వారిశక్త్యగుతుల

¹ శయవిలోకంబునఁ గ్రేగన్న వెట్టుచు. ² విద్యామయం బయిన హృదయగ్రంథిని భేదించు నట్టిశేషభగవంతుని బ్రహ్మదేవుండు తుంబురునారదాదులం గూడి బ్రహ్మలోకంబునందుండి యిట్లు స్తుతియించుచుండు. 3 లాశ్రయింతు రతనిఫణ. 4 యజుండు వలుకు నాయనంతుండు.

- తారతమ్యములును శ దగిలి యిన్నియు ¹వివిధంబు లగుచు సంతతంబు నుండు.
- వ. స కేంద్రా ప్రతిషిద్ధలక్షణం బగునధర్మం (బాచరించునరునిశ్రద్ధ విపరీతంబుగాఁ బ్రవర్తిల్లు నట్టివానికిఁ గలిగెడికర్మ ఫలంబును విపరీతంబుగానె యుండుం గావున ననాద్యవిద్యాకామ ప్రవర్తనలవలనఁ బెక్కు తెఱిగులఁ గలిగెడుకర్మగతుల సంగ్రహంబుగ) నెఱింగించెద ననిన (శుకునితోఁ బరీక్షి)న్న కేంద్రం డి ట్లనియె.
- అ. మునివరేణ్య నరకశ్రములు ముజ్జగంబుల, యందో యంతరాశ్రమందో వెలిసో యదియుఁగాక ²దేశశ్రమం దుండుభూవిశేషములయందో తెలుపు శ సంతసమున.
- వ. అనిన శుకయోగింద్రం డి ట్లనియె. 134

శుకయోగి పరీక్షితునకుఁ జెలిపెడినరకలోకవర్ణనము. శ్లో-

- క. ఎడ తెగక ముజ్జగంబుల, కడపల నయ్యామ్యదిశను శ గదలక ³నిలుచుం గడుఘోరములుగ నరకము, లడరంగా నంతరాశ్రమందుల నధిపా. 135
- వ. మఱియును దక్షిణంబున నగ్నిష్వాత్మాదిపితరులు దమతమగోత్రజలకు (మేలు గలుగుటకొఱకు సత్యంబు లగు)నాశీర్వాదంబుల నొసంగు చుండుదు రచ్చటి పితృపతి యగుశమనుండు దనలోకంబునకుం జనుడెంచుజంతువులకర్మంబులకుం దగినఫలంబుల నిచ్చి శిక్షించుచునుండు నందుఁ దామిస్త్రంబును సంగతామిస్త్రం బును చారవంబును మహాచారవంబును గుంభీపాకంబును గాలనూత్రంబును నసి పత్రవనంబును సూకరముఖంబును సంగకూపంబును గ్రిమిభోజనంబును సందం శంబును దప్తోర్మియు వజ్రకంటకశాల్మలియు వైతరణియుఁ బూయోదంబును బ్రాణరోధంబును విశనసంబును లాలాభక్షంబును సారమేయాదనంబును నవీచి రయంబును కేతకపానంబును ననునేకవిశతిమహానరకంబులును మఱియును తొరకర్షమంబును రక్షిగణభోజనంబును శూలప్రోతంబును దందశూకంబును నవలనిరోధనంబును బర్యావర్తనంబును సూచీముఖంబును నన సప్తవిధనరకంబు లతోడం గూడి యష్టావిశతిసరకంబులు గల వని కొందఱు నొడువుదు రందు.
- క. పరపుత్రకశత్రంబులఁ, బరికింపక యపహసించుశపాపాత్ముడు దుష్కరపాశబద్ధుఁడై యమ, పురుషులచే నధికబాధఁ శ బొందుచు నుండున్. 137
- వ. మఱియు నివ్వధంబున బాధితం డగుచుఁ దామిస్త్రనరకంబునం బడి యనశ నాద్రిపాతనదండతాడనతర్జనాదిబాధలం జెంది కడుభయంబున మూర్ఛలం బొందు చుండు. 138
- క. పరకాంత నెవ్వఁజేనియుఁ, ⁴బురుషుం డుండంగ మొఱగి శ పొందిన యమకిం కరు లతనిఁ బట్టి వడిఁ ద, త్రుఱమునఁ బడవైతు రంధ్రతామిసమునన్. 139
- వ. స కేంద్రా యెవ్వఁజేనిం గుటుంబపోషణార్థంబు పరులకు దోహంబు సేయు నాన

1 ద్విధంబు. 2 మఱియు నంచులభూవిశేషములఁ జెలియఁ బలుకు. 3 నిలిచె, స్పృశుఁ భాయ కుండునరకము. 4 బురుషుండు దగ మోహమునను బొందిన... వడిగాఁ దఱుముచుఁ బడవైతు.

రుండు రౌరవనరకంబునం బడు నెవ్వం (డిహలోకంబునందు స్వేచ్ఛావిహారం
బున సంచరించుచుఁ బరోపద్రవపరాజ్ఞుఖంబు లయి యుండు)పశుపక్షిమృగా
దుల బాధించు నాయామృగంబులు రురురూపంబులఁ దాల్చి ¹యట్టిపాపజనుల
నానావిధయాతనల బాధించుటంజేసి రౌరవమహారౌరవనరకంబు లనంబడు
నెవ్వం జేసి ²దేహపాపాణార్థంబు మూషికాదుల బిలనిరోధంబుఁ జేసి వధించు
నానిష్కరుణుం డైనపురుషునిం గుంభీపాకనరకంబులయందుఁ గలతప్తతైలం
బులం బెక్కుబాధల నలయుతురు.

140

- సీ. తల్లిదండ్రులకును శ ధరణీసురులకును, సహితంబు సేసినయట్టివాఁడు
కాలసూత్రం బనురకడుఁదీవ్రనరకంబు, నందును నందంద శ యయుతయోజ
³నాయతపాత్రాదురలందుల సూర్యు డా,మిఁదఁగ్రిందను వహ్ని శమిగుల మండ
నత్యంతక్షుత్పిపాశాదులచేతను, బాధితుం డగు చుండుఁ శ బాయ కెప్పుడుఁ
ఆ. బరువు వెట్టుచున్నఁ శ బడి యున్న నిలిచినఁ, గదలకున్నఁ జాల శ నొదిగియున్న
బాధఁబొందుచుండుఁ శ ⁴బశురోమముల లెక్క, వరుస సపరిమేయశవత్సరములు,
వ. మఱియు వేదమార్గంబు విడిచి పాపండమార్గంబు లాదరించుపురుషుని నసిపత్ర
వనంబునందు యమకింకరులు తఱుట్ల నడుచుచుఁ బరిహసించుచుం దోలునెడ
నాయసిపత్రంబు లిరుగెలంకుల శరీరంబు ద్రెంచుచుండు నడుగడుగునకు బిట్టు
మొఱవెట్టు చుండ బాధించు చుండుదురు.

142

- క. దండింపఁ దగనివారల, దండించిన విప్రవరులశనువులు ముట్టక
దండించిన దుర్మతుల, న్దండింతురు కాలసూత్రనరకములందున్. 143
ఆ. మఱియు నట్టిదుష్టమానవుఁ గింకరుల్, విఱిచి చెఱకుఁగోల శ విఱిచినట్లు
బాధవెట్టుచుండఁ శ బడి మూర్ఖుఁ జెందుచు, మొఱలువెట్టుచుండ శ భూపవర్య.
వ. నరేంద్రా యెవ్వం జేసి నీశ్వరకల్పితవృత్తి గలజంతువుల హింసించు ⁵నట్టివాని
సంధకూపం బనునరకంబునం బడవైచిన నందు నతండు దొల్లి తాను జేసినభూత
దోహంబున నచ్చట వివిధక్రూరపక్షిమృగపశుసర్పమశకమత్కుణమక్షికాదుల
చేత హింసం బొందుచు మహాంధకారంబునందు నిద్రానుభవసుఖలేశంబును
లేక కుశరీరంబునందులజివుండునుంబోలె మృతస్థాయుం డై యుండునంత. 145

- క. తనకలిమి నెవ్వఁజేసిం, దనబాంధవవరులఁ గూడి శ తగఁ గుడువక తా
నును వాయసంబు భక్షిం,చినమాడ్కిం దిన్నవాని శ శీఘ్రమె యచటన్. 146
క. క్రిమిభోజన మనియెడినర,కమునం బడి క్రిములె కూడుగఁ గుడుచుచుఁ దాఁ
క్రిమి యగుచు లక్షపరిమా,ణముఁ గలక్రిమిగుండమందు శ నాటుక యుండున్.

1 యట్టివాని బాధించుట. 2 పశుమృగాదులఁ బ్రాణనిరోధంబు చేసి. 3 నాయసిపత్రాదు.

4 బశుపురోమము లెన్ని, వరుస నన్ని వేలవత్సరములు. 5 అదరంట నడుచుచు. 6 నెడ వానికిం దన
బుద్ధిబలంబునఁ బ్రతిహింస చిఱిచించు,

వ. మఱియు నీభూలోకంబున నెవ్వఁ డేని నవిషన్నుం డై చౌర్యవృత్తిచే బ్రాహ్మణాదులపిరణ్యార్తాన్నిద్రవ్యంబు లపహరించినను బ్రాహ్మణుం డితరజాతివారల పిరణ్యార్తవ్యం బపహరించినను నట్టిపురుషుని నగ్నివర్ణంబు లగు²నయగ్నిసింహంబుల నగ్నితప్తంబు లగుశూలంబుల నతనిశరీరంబునం దివియుచుండుదురు మఱియును మదనాతురు లగుచు శ్రీపురుషు లగమ్యాగమనంబు సేసిరేని నట్టివారిని యమ లోకంబున ³నతితీక్ష్ణకళాతాడితులం జేసి యగ్నిమయంబు లయినయుక్కుప్రతిమల నాలింగనము సేయింతురు.

148

ఆ. ⁴సర్వజంతుజాలసంగమ మొండెడు,వానిఁ బట్టి కట్టి ర వజ్రదంష్ట్ర) కములు గలుగునట్టిరఘునతరశాల్మలీ,⁵తరువులందుఁ జేర్చి ర దంతు రెపుడు. 149

ఆ. పార్థివేంద్ర నరుడు ర పాపండదర్శనుఁ, డగుచు ధర్మమార్గ ర మడఁచె నేని వాఁడు నరకమందు ర వైతరణీనది, నుడుగ రెపుడుఁ బొరలి రపడుచు నుండు. 150

వ. మఱియు నట్టివైతరణీనదియందు జలగ్రాహంబులు దిగిచి భక్షింపం బ్రాణంబులు నిర్గమింపఁ దనపాపంబు లుచ్చరించుచు విఘ్నాత్రపూయశోణితకేశసఖాస్థిమేదోమాంసవసాదులం దప్తం డగుచు నుండు విప్రుండు శూద్రకామినులం బొంది శౌచాచారంబులం బాసి గతలజ్ఞుం డై పశువుంబోలెఁ జరియించె నేని నతండు నరకంబునం బొంది యందుఁ బూయవిఘ్నాత్రలాలాక్షేష్పూర్ణార్ణవమందు (ద్రౌబ్ధం)బడి యతిభీభత్సిత(ంబు లగునా)ద్రవ్యంబుల భుజియించు చుండు. 151

క. శునకములఁ బెంచి యెవ్వం, డనయంబును వేఁట నలిపి ర యాత్మార్థముగా వనమృగములఁ జంపును నా,మనుజాధము నస్త్రములను ర మర్దింతు రొగిన్. 152

ఆ. జృంభణమున నరుడు ర దంభార్థ మై పశు,వులను జంపి జన్నరములను జేయు వానిఁ బట్టి యమునిరవారలు గోయుచు,నుండు రెపుడు మిగుల ర సందడిలుచు.

వ. కామమోహితుం డై యెవ్వం డేనిఁ దనభార్యచేతఁ గోశగపానంబు సేయించు నాపాపాత్ముని రేతోహృదంబునం దోచి యారేతంబునె పానంబు సేయింపు దురు రాజపుత్రులైనను జోరు లైనను ధనికులగ్రామంబుపైఁ బడి యందు గృహదాహంబు సేయువారలను విషాదులవలన నన్యులఁ జంపెడువారలను వజ్రదంష్ట్రులు గలవింశత్సుత్రతరస్తప్తశతశునకంబు లెడతెగక తిగిచి భక్షించుచుండు.

సీ. లంచంబుఁ గొని సాక్షి ర వంచించి యన్యతంబు, వలికెడుపాపాత్ముఁ ర బట్టి కట్టి యంత మానక వీచి ర యనునరకమునందు, శతయోజనోన్నతరక్షైలశిఖరమునఁ దలఁక్రిందుగా రనునిచి యధోముఖం,బుగఁ బడద్రొబ్బిన రబౌబ్బలిడుచుఁ గల్లోలములు లేనిరకమలాకరముఁబోలె, జడర మై యున్న పాపాణమందుఁ

1 స్నేహబలోద్బుద్ధుల ధరామరుల పిరణ్యాది. 2 నిమపతంహసంబుల శరీరంబుఁ బాలియు చుండురు. 3 నతితీగ్మంబు లై తప్తంబు లయినయుక్కుప్రతిమల. 4 పర్వకాలమందుఁ బడఁతులఁ బొందిన, వానిఁ బట్టి కట్టి వజ్రకంట,కములు. 5 దారువులను జేర్చి తర్జు రెపుడు.

తే. బడినయంతన దేహంబురపగిలి పెక్కు, తునుకలై పాసి యది గూడికొనుచునుండ
దండియాకులతను బొందురచుండుఁ గాని, చావు లే కుండు నాదుష్టరజంతువునకు.
ఆ. సోమయాజిభార్యఁ శ గామించి పొందిన, వానిఁ గపటమద్యరపానసోమ
పాన నునుదినంబుఁ శ బానంబు సేయువి, ట్ట్రియ్యలను బట్టి శ సంభ్రమమున,
ఆ. తొమ్మఁ ద్రొక్కి మోమురటివ్వువట్టఁగ మోఁది, యనలముఖమునందుశనగ్నివర్ణ
ముగను గాఁచి వక్త్రమున నిండఁగా నుక్కు, నీరు వోతు రేచి శ నిఘోరముగ,
వ. మఱియు నీచవర్ణుండు నిష్ఠ సలుపుచుఁ దపోదానవిద్యాచారంబులఁ బెద్దల కవ
మానంబు సేయువాఁడు తొరకర్దమం బనునరకంబునందు నధోముఖుం డగుచు
బాధలం బొందు స్త్రీపురుషు లెవ్వరేని శరీరరక్షణార్థంబు పశువుల మానవుల
బలి యిచ్చి రేని వారల నిరయంబునందు యమకింకరులు సురియలం దునిమి
తద్రక్తంబు పానంబు సేయుచుం బాతాడు చుందురు గ్రామారణ్యంబులయం
దు జంతువుల శూలపోతంబులం గావించి (హింసించుచు హర్షించు చున్న)
వారలను శూలసూత్రం బనునరకంబునందు శూలపోతులం జేసిన ట్టుత్పిపాసా
పరవశు లగుచుండఁ గంకగృధ్రాదులు (దీక్షతుండఁగింబులం) దిగిచి భక్షిం
చుచుండు మఱియు ధూర్తస్వభావంబున జంతుపీడనంబుఁ గావించెడుపాపా
త్ముల దండశూకం బనునరకంబునందు వైవ నైదు నేడుముఖంబులనర్పంబులు
గఱచు చుండు.

158

ఆ. 1 ఎనయ దొడ్డిలోన శ నిండ్లలో నైనను, బశుపతంగహరిణాపంక్తి నెల్లఁ
బట్టి హింస సేయురపాపాత్ము విషవహ్ని, ధూమశిఖల ద్రొబ్బురదురు నృపాల. 159

క. తనయింటికి వచ్చినమను, జని నతిథిం గ్రోధదృష్టిఁ శ జూచినవానిం
గనుఁగవల వజ్రదంష్ట్రీలఁ, దనరినయాకంకగృధ్రతతి భక్షించున్. 160

మ. ధనవంతుం డగుమానవుండు గడఁకక శ ధర్మోపకారంబులఁ
ఘనతం జేయక యుండె నేని యమలోకంబందు సూచీముఖం
బనునాదుర్గతిఁ బట్టి త్రోచి యిది గా శ పై యున్నభూతం బట
న్చును బాశంబులఁ బట్టి కట్టి వడితో శ నొప్పింతు రత్యుగ్రు లై. 161

ఆ. నరవరేణ్య యిట్టిరనరకముల్ యమలోక, మందుఁ గలవు మఱి సరహసాసంఖ్య
లందు శమనదూత శ లనిశంబు బాధింతు, రవని ధర్మదూరు శ లయిననరుల. 162

ఆ. ధర్మవంతు లెల్లఁ శ దప్పక స్వర్గంబు, నందు భోగనమితిఁ శ బొందు చుండు
రెలమిఁ బుణ్యపాపశములశేషములవల్లఁ, బుట్టుచుండు రవనిఁ శ బుణ్యచరిత. 163

వ. సరేంద్రా మోక్షమార్గంబు మున్నె వినిపించితి నిప్పుడు నీ కెఱింగించిన వెల్లను
బ్రహ్మాండకోశంబునం జతుర్దశకోశంబులు గల వని పురాణంబులు వలుకుచుండు
నట్టిబ్రహ్మాండంబు శ్రీమన్నారాయణనిస్సూలశరీరం బగుటం జేసి బ్రహ్మాండం బెవ్వ

రు వర్జింతు రెవ్వరు విందురు వారలకు సకలశ్రేయస్సులుం గలుగు నీశ్వరస్థుల
శరీరంబుఁ దెలిసినవారికి శ్రద్ధాభక్తులంజేసి స్థూలదేహంబు నెఱుంగవచ్చు భూ
ద్వీపవర్ష సరిదద్రినభస్మముద్రపాతాళదిజ్జ్వరకతారాగణాంకసంస్థితం బయినసకల
జీవనికాయ్యం బై యద్భుతం బైనశ్రీహరిస్థూలశరీర ప్రకారంబు వినిపించితి 1సని.
చ, జలజభవాదిదేవమునిశసన్నత తీర్థపదాంబుజాత ని
ర్మలనవరత్ననూపురవిరాజిత కౌస్తుభభూషణాంగ యు
జ్జ్వలతులసీకురంగమదరవాసనవాసితదివ్యదేహ శ్రీ
నిలయశరీర కృష్ణ ధరణీధర భానుశశాంకలోచనా. 165

క. శ్రీతరుణీహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వలోకరవాసన భవనా
తీతగుణాశ్రయ యతిని,ఖ్యాతసురార్చితపదాబ్జ శ కంసవిదారీ. 166

మ త్తకోకిలము. దండితారిసమూహ భక్తినిరధాన దానవిహార మా
ర్తాండమండలమధ్యసంస్థితతత్త్వరూప గదాసింహ
దండశంఖసుదర్శనాంక సురధాకరార్కసునేత్ర భూ
మండలోద్ధర ణార్తపోషణ శ మత్తదైత్యనివారణా. 167

గద్యము. ఇది శ్రీసకలసుకవిజనానందకర బొప్పనామాత్యపుత్ర గంగనార్యప్రణీతం
బైనశ్రీమద్భాగవతమహాపురాణంబునందు భరతాత్మజుండైనసుమతికి రాజ్యాభి
షేకంబును బాపండదర్శనంబును సుమతిపుత్రిజన్మవిస్తారంబును గయునిచరిత్రం
బును గయునిసంస్తుతియు భూద్వీపవర్ష సరిదద్రినభస్మముద్రపాతాళదిజ్జ్వరకతారా
గణాంకసంస్థితయు ననుకథలు గలపంచమస్కంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము. 168

ఓం త త్స ద్భ్రహ్మర్పణ మస్తు.

1 'సర్వంబును విష్ణుమయం బని తెలియుము శ్రీహరిపాదారవిందంబులు నిరంతరంబును ధ్యా
నంబు సేయువారలు విష్ణుపదంబునం జెందగలవారలు గావున నీవు పరమభాగవతుండవును నారా
యణపారాయణుండవునుగావున నీకు నినిపించితి నీపరమపావనం బైనకథాప్రపంచంబు వినునతండు
విగతపాపుం డై వైకుంఠంబున వసియించు నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె
నని నూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పె నిట్లు' వ్రా. ప్ర. 2 మరండమద. 3 'శ్రీనిలయ
నిశాచరేంద్రఘననీరదమారుత రాఘవేశ్వరా' అనియు. 4 'మార్తాండవంశసుధాభివారసుధామయూ
ఖ సదాశి' అనియు. 5 'భూమండలేశ నతార్తిపోషణ' అనియు నీయాశ్వాసమునంత్యపద్యములును
ఆదిపద్యముంబోలె రామాంకితముగాఁ జూపఁబడి. మఱియు నీస్కంధపురండాశ్వాసములగద్యము
లును నేకగద్యముగాఁ గానిపించుచున్నవి.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాయ పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

షష్ఠ స్కంధము

1వత్సాంతికౌస్తుభస్ఫురితలక్ష్మీచారువక్షస్థల
శ్రీవిభాజిత సీలవర్ణ శుభరాజీవాక్షుఁ గంజాతభూ
దేవేంద్రాదినమస్త దేవమకుటోద్దిప్తోరురత్నప్రభా
వ్యావిధ్ధాంఘ్రిసరోజ నచ్యుతుఁ గృపావాసుం బ్రశంసించెదన్. 1

ఉ. నిండుమతిం దలంతుఁ గమనీయభుజంగమరాజమండలీ
మండనుఁ జంద్రఖండపరిమండితమస్తకుఁ దారమల్లికా
పాండురవర్ణుఁ జండతరభండను హేమగిరింద్రచారుకో
దండు మహేశు గంధగజరదానవభంజను భక్తరంజనున్. 2

ఉ. హంసతురంగముం బరమహంసము సంచితదేవతాకులౌ
త్తంసము నాగమాంతవిదితధ్రువపుణ్యరమావతంసముం
గంసజిఘాంసునంశమును శ గర్భరసూత్రసమావృతాంసమున్
హింస నడంచు² బ్రహ్మము నశహీనశుభంబులకై భజించెదన్. 3

ఉ. మోదకహస్తునిన్ సమదశమూషకవాహను నేకదంతం లం
బోదరు సంచికాతనయు శ నూర్జితపుణ్య గణేశు దేవతా
హ్లాదగరిష్ఠు దంతిముఖు శ సంచితభక్తఫలప్రదాయకున్
మోదముతోడ హస్తములు శ మోడ్చి భజించెద నిష్టసిద్ధికిన్. 4

ఉ. కల్లతనంబు గాక పొడగట్టినపూర్వపురీతి నేడు నా
యుల్లమునందు నుండుము సమమున్నతతేజముతోడ భక్తిరం
జిల్లినచూపు గూడ విధిఁ శ జెందినపోడ బుధాశీడ మా
తల్లి దయామతల్లి ప్రణతద్రుమకల్పకవల్లి భారతీ. 5

1 కొన్ని ప్రతుల నీపద్యమునకు మాఱుగా 'క. భూతనయాహృదయస్థిత, పాతకహర సర్వ
లోకపావన భువనా, తీతగుణాశ్రయ యతివి, ఖ్యాత సురార్చితపదాబ్జీకరుజానిలయా' అని
యున్నది. 2 'సబ్దభవు నెల్ల శుభం' వ్రా. ప్ర.

- క. విలసత్కంకణరవరవ, కలితం బగునభయవరదశకరముల బెరయం
జెలరేగి భక్తులకు నల, కలుముల దయసేయుజలధరకన్యకఁ దలఁతున్. 6
- క. కాళికి బహుసన్నతలో, కాళికిఁ గమనీయపలయశకరకీలితకం
కాళికిఁ దాపనమానస, కేళికి వందనము సేసి శ్రీ కీర్తింతు మదిన్. 7
- ప. అని యిట్ట దేవతాప్రార్థనంబు సేసి. 8
- చ. పరమసమాధిధుర్యుఁ బటుశపావనకర్త విధేయు దేవతా
వరనరవంద్యు సద్విమలశవాక్యు జనార్దనకీర్తనక్రియా
భరణసమర్థు వేదచయశపారగు భవ్యుఁ ద్రికాలవేది భా
సురమతిఁ గొల్చు టాప్సు బుధశోభితుఁ బుణ్యుఁ బరాశరాత్మజున్. 9
- క. వ్యాసుని భగవత్పదసం, వాసుని నాగమపురాణరవరవిష్ణుకథా
వాసుని నిర్మలకవితా, భ్యాసునిపదపద్మయుగము శ్రీ భావించు మదిన్. 10
- సీ. వరకవితోద్వేదేకి శ్రీ వాల్మీకిఁ గొనియాడి, భాగవతార్థవైభవముఁ బలుకు
శుకమంజులాలాపు శ్రీ శుకయోగిఁ బ్రార్థించి, బాణమయూరులప్రతిభ నొడివి
భాససౌమిల్లికశ్రీభారవిమాఘుల, ఘనసుధామధురవారక్యములఁ దలఁచి
కాళిదాసుఁ గవీంద్రకల్పవృక్షముఁ గొల్చి, నన్నపాచార్యు వశర్ణనలఁ బొగడి
తే. వెలయఁ దిక్కనసోమయారజుల భజించి, యెఱునామాత్యుభాస్కరునిచ్చుఁగొల్చి
సుకవిసోముని నాచనశసోము నెఱఁగి, కవిమనోనాథు శ్రీనాథు శ్రీ ఘనత మెచ్చి.
- ఉ. ఎఱ్ఱెలు సెప్ప నేల జగ శ్రీ మెన్నఁగఁ బన్నగరాజశాయికిన్
సాముగ వాక్యసంపదలు శ్రీ సూటలు సేసినవానిభక్తి లో
నమ్మినవాని భాగవతశ్రవైష్ణవుఁడై తగువానిఁ బేర్చితో
బమ్మెరపోతరాజుఁ గవిశ్రవత్పపురాజుఁ దలంచి మొక్కిదన్. 12
- ప. అని సకలసుకవినికరంబులకు ముకుళితకరకమలుండ నై. 13
- ఉ. ఎయ్యది కర్మబంధముల శ్రీ నెల్ల హరించు విభూతికారణం
బెయ్యది సన్తునీంద్రులకు శ్రీ నెల్లఁ గవిత్వసమాశ్రయంబు ము
న్నెయ్యది సర్వమంత్రముల శ్రీ నేలిన దెయ్యది మోక్షలక్ష్మీరూ
పెయ్యది దానిఁ బల్కెద సురహృద్యము భాగవతాఖ్యమంత్రమున్. 14
- ప. అని శ్రీమహాభాగవతపురాణంబునందు షష్ఠస్కంధం బాంధ్రభాష రచియిం
పం బూని యీకృతికిం బతిగా నద్వేషుండు గలం డని వితర్కించి నాకుం గవిత్వ
మహత్త్వంబు సంప్రాప్తం బగుకాలంబు దలంచి నారాయణుండై దైవం బని
యెఱింగి మనోరథంబు సఫలం బయ్యె నని యీకృతిఁ గృష్ణార్పణంబు చేసితి
నది యెల్లనిన నేను విద్యాభ్యాసంబునం దగిలి కొండుక నై యుండ నొక్క
నాడు దివంబున. 15
- చ. కలితవిశేషవస్త్రములు శ్రీ గట్టి హిమాంబుసుగంధచందనం

బలది వినుత్పభూషణము శ లారగఁ దాల్చి వినోదలీల నిం
పులమృదుశయ్య నిద్రఁ దగఁ శ బొందినచోఁ గనుపట్టెఁ బల్లఱుం
దలమునఁ గ్రమ్ముకొమ్మెఱుంగుతండము రూపున నిల్చుపోలికన్. 16

సీ. ఉరవడిఁ బ్రాగ్విధి శ నుదయించుమార్తాండ, కోటిబింబచ్ఛాయ శ గూడినట్లు
హరిహర బ్రహ్మలయోత్పలలో నుబ్బి, కరుణ యొక్కట మూర్తి శ బెరసినట్లు
ఖరకరకరతీవ్రగతిని గరంగుచు, హేమాద్రి¹చేతఁ బె శ ల్లగసినట్లు
ఫణిరాజఫణరాజరమణిగణవిన్నూర్తి, సుషిరంపువెలిఁ దలఁచూపినట్లు
తే. లుట్టిపడ్డట్లు కట్టెట్లు శ నూఁదినట్లు, తేజ మెనఁగంగ నామ్రాల ర దివ్యవాణి
పూని సాక్షాత్కరించి సంపూర్ణదృష్టిఁ, జూచి యిట్లనిపలికె మంజులముగన్.

ఉ. ఆటలుఁ బాటలుం జడువు శ లద్భుతముల్ విన నొప్పువాద్యముల్
సాటి దలంప రానిబలురసాములు ము న్నగువిద్య లెల్ల నీ
కాటలుఁ బాట లయ్యె విను శ మన్నిటికిఁ మెఱుఁ గిడ్డభంగి నా
చాటునఁ జాటుకారపదరసాధుకవిత్వముఁ జెప్పు మింపుగన్. 18

వ. అని యాన తిచ్చుజగన్మాతృకృపావలోకనసుశ్లోకుండ నై యే నొక్కశ్లోకంబు
నాక్షణంబ నుడివితె నది యెట్టి దనిన. 19

శ్లో. హంసాయ సత్త్వనిలయాయ శివదాశ్రయాయ
నారాయణాయ నిఖిలాయ నిరాశ్రయాయ
సత్సంగహాయ సగుణాయ సదీశ్వరాయ
సంపూర్ణపుణ్యపతయే హరయే నమస్తే. 20

వ. ఈశ్లోకం బద్దేవి యంగీకరించె నంత మేలుకాంచి యానందభరితుండ నై నాట
నుండి చంద్రానుగత యగుచంద్రికయుంబోలె నారాయణాంకితం బయినకవిత్వ
తత్త్వజ్ఞానంబు గోచరం బయ్యె దానికి ఫలంబుగా గోపికావల్లభుని నుల్లం
బున నిడుకొని. 21

ఆ. పలుకఁ గలిగె మొదల శభాగవతార్థంబు, భర్త గృష్ణుఁ డయ్యె శభాగ్య మొదవె
నమృతరసముఁ గోర శ సలరుచింతామణి, పాత్ర సంభవించురభంగి నిపుడు. 22

ఆ. (భాగవతము దేటరపటుప నెవ్వఁడు సాలు, శుకుఁడుదక్క నరునిరసఱుఁడుదక్క
బుద్ధిఁ దోచినంత ర బుధులచే విన్నంత, భక్తి నిగిడినంత శ పలుకువాడ.) 23

ఉ. పుట్టిననాటనుండియును శ బుట్టద యెట్టియ దట్టు నై నఁ జే
పట్టి నుతింపఁ జిత్తము శురభం బగు మద్వరవాక్యసీమకుం
బట్టము గట్టినాడ హరిఁ శ బాయక తత్కథనామృతంబు నే
నుట్టిపడంగఁ జెప్పదు బుర్రోత్తము లానుడు శ్రోతపద్ధతిన్. 24

వ. అని. 25

- సీ. శ్రీవత్సగోత్రుండు శివభక్తియుక్తుఁడౌ, పస్తంబసూత్రుఁడగు పారగుఁడు
నేర్పూరిశాసనం శ డెఱ్ఱనప్రెగ్గడ, పుత్రుండు వీరన శ పుణ్యమూర్తి
కాత్మజుండు గునాదరయమాత్మ్యనకుఁ బోల, మాంబకు నందను శ లమితయశులు
కనువనామాత్మ్యండు శఘనుఁడు వీరనమంత్రి, సింగధీమణియు నంఠితగుణాఘ్య
తే. లుద్భవించిరి తేజంబు శ లూర్జితముగ, సారిది మూర్తిత్రయం బన శ శుభ్రీకీర్తి
బరఁగి రందులఁగనువనప్రభువునకును, ముమ్మడ మ్మనుసాధ్వ యిరమ్ములను వెలసె.
ఉ. ఆడదు భర్తమాట కెదు శ రాడదు వచ్చినవారి వీడఁగా
నాడదు పెక్కుభాష లెడఁనాడదు వాకిలి వెల్లి కల్ల మా
టాడదు మిన్న కేని సుగుణావళి కిందిర గాక సాటి యే
చేడియ లేదు చూరికుల శేఖరుకన్వయముమ్మడమ్మకున్. 27
- క. ఆకసువయమంత్రికిఁ బుణ్యాకల్పశుభాంగి ముమ్మరడమ్మ మము న్న
వ్యాకులచిత్తుల నిరువుర, శ్రీకరగుణగణులఁ బుణ్యశీలరఁ గాంచెన్. 28
- క. అంగజనమలావణ్యశు, భాంగులు హరిదివ్యపదయురగాంబుజవిలస
ద్భృంగాయమానచిత్తులు, సింగయతెలగయలు మంత్రి శేఖరు లనఁగన్. 29
- క. అం దగ్రజుండ శివపూ, జం దనరినవాడ విష్ణుశరీరతామృతని
ష్యందిపటువాగ్విలాసా, నందోచితమానసుండ శ నయకోవిదుఁడన్. 30
- వ. కావునం గృష్ణపాదారవిందసందర్శనాదర్శితలాయమానచిత్తుండ చయి. 31

— ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ ❀ —

- క. శ్రీపతికి మత్పతికి నుత, గోపతికిఁ ద్రిలోకపతికి శ గురుజనబుధసం
తాపనివారణమతికిని, బ్రాహ్మతనకాదితతికి శ బహుతరధృతికిన్. 32
- క. హరికి గురుకలుషకుంజర, హరికి బలాభీలహరికి శ నంగస్థితగ
హ్వారికి నరహరికి రక్షిత, కరికిఁ గరాగ్రస్థగిరికి శ ఘనతరకిరికిన్. 33
- క. గుణికి సమాశ్రితచింతా, మణికి మహేంద్రాదిదివిజరమండలచూడా
మణికిఁ బ్రకల్పితశయ్యా, ఘణికి నురోభాగకాస్తుభప్రియమణికిన్. 34
- క. కంసాసురసంహారున, కంసాంచితకర్ణ కుండశలాభరణునకున్
హింసాపరవరమస్తక, మాంసకరాశితగదాభీరమతహస్తునకున్. 35
- క. వరయోగిమానసాంతగ, కరణసుధాంభోధిభావశక్త్యోలలన
త్పరతత్త్వశేషశాయికిఁ, జిరదాయికి నకలభక్తరచింతామణికిన్. 36
- వ. సమర్పితంబుగా నాయొనర్పం బూనినషష్ఠస్కంధంబునకుఁ గథాప్రారంభక్రమం
బెట్టి దనిన హరిచరణస్తరణపరిణామవిनోదు లయినశౌనకాదులకు నిఖిలపురాణేతి
హాసనిర్ణయవిఖ్యాతం డైనసూతుం డి ట్లనియె. 37
- క. శ్రీరమణీరమణకథా, పారాయణచిత్తుఁ డగుచు శ బలికె బరీషీ
ద్భారమణుఁ డాదరంబున, సూరిజనానందసాంద్రు శ శుకయోగీంద్రున్. 38

- సీ. పద్మజైశ్వర్యశారశ్వతమూర్తి వయినట్టి, మునినాథ దయతోడ శముక్తిపదము
మున్నుగా నేమార్గమున వినిపించితి, వారయ నపవర్గభూరిమహిమ,
గ్రమయోగసంభవ బ్రహ్మంబుతోఁగూడ, ననువొంద నగు నని శ వినుతికెక్క
మఱియు నత్వరజస్త్రమగిప్రభావంబుల, గడిది యై యున్నట్టికర్తచయము
తే. నప్పటప్పటి కడఁగని శ యట్టిప్రకృతి, గలుగుపురుషునిభోగార్థఘటనదేహ
కారణారంభరూపమార్గంబు మొదలు, మాటిమాటికి నన్నియుఁ దేటపడఁగ,
- వ. మఱియు ననేకపాపలక్షణంబు లగునానావిధనరకంబులును వాని కాద్యంతంబు
లును స్వాయంభువనంబంధి యగుమన్వంతరంబును బ్రియవ్రతోత్తానపాదుల
వంశంబును దచ్చరిత్రంబును ద్వీపవర్ష సముద్రాదినద్యుద్యానవనస్పతులును
భూమండలసంస్థాపనంబును వానిపరిమాణంబును జ్యోతిశ్శక్తచలనప్రకారం
బును విభుం డయినపరమేశ్వరుం డెవ్విధంబున నిర్మించె నావిధం బంతయు
నెఱింగించినాడ విష్ణుడు. 40
- ఆ. కడిదివేదనలకుఁ శ గారణం బై యుండు, గుఱుతు లేనినరకశకూపరాశి
పాలు గాక నరుండు శ బ్రదికెడుమార్గంబు, పరమపుణ్య తెలియఁ శబలుకవయ్య. 41
- వ. అనినం బరీక్షిన్న రేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 42
- క. కట్టా త్రికరణ 1 మెఱుంగక, పుట్టినదురితముల నపుడ శ పొలియింపనియా
కట్టిడి దేహం బుడిగిన, గొట్టాడును బిట్టు నరకశకూపంబులలోన్. 43
- ఉ. కావునఁ గాలకింకరవిశకారము గానకమున్న మృత్యుదు
2 ర్భావనఁ జిత్తముక వెడఁగుపాటును జెందకమున్న మేనిలో
జీవము వెల్లు చుండఁ దనశచెల్వము దప్పకమున్న పన్నుగాఁ
బావనచిత్తుం డై యఘముఁ శ బాయుతెఱుం గొనరింపఁగాఁ దగున్. 44
- క. కాలం బెడ గని పాపము, మూలముఁ జెఱుపంగవలయు శ మును శిరోగములం
దేలినదోషము నెఱుఁగుచు, వాలాయము దాని నడచుశవైద్యునిభంగిన్. 45
- సీ. అనవుడు నాతని శ కనియె భూకాంతుండు, కనుకలి వినుకలి శ గలిగినట్టి
పాపము దనకు నొశప్పని దని కని చాల, బరితప్తుఁ డయ్యుఁ గ్రరమృత నొనర్చు
మూఢాత్మునకు దోషమోచనం బెయ్యది, యారయ నెఱింగింపు శమదియుఁగాక
కలుష మొక్కొకచోటఁగావించు నొకచోట, గావింపకుండుఁ దరత్కర్త మెఱిగి
- ఆ. యిట్టిజనుండు పుణ్య శ మేరితి జేసిన, నది ఫలింప నేర శ దని తలంతు
సలిలమందు మేనిశమలినంబు వో కుండ, గజము గ్రుంకు వెట్టశగతియుఁబోలె. 46
- వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె. 47
- క. కర్మము గర్మముచేతను, నిర్మలము గాదు తెలియ శ నేరక తానే

1 'మలచే బట్టిన, 2 ర్భావన చిత్తముక బెడఁగుపాటుగఁ జేయకమున్న, 3 దేహములం దేలినదోషము నెఱుఁగుచు' వ్రా. ప్ర.

- కర్తము సేసినఁ దత్ప్రతి, కర్తం బొనరింప వలయుఁ శ గలుపవిదూరా. 48
- క. హితవు గలకుడుపు మఱి రు, స్వితతులఁ బొడమంగ నీనిరవిధమున నతిన
ద్యోతుఁ డైనవాఁడు నిర్మల, మతిచే నఘరాశి నెల్ల శ మట్టము సేయున్. 49
- చ. తపమున బ్రహ్మచర్యమున శ దానమునకా శమసద్దమంబులకా
జపమున సత్యశౌచముల శ సన్నియమాదియమంబులం గృపా
నిపుణులు ధర్మవర్తనులు శ నిక్కిము హృత్తనువాక్యజంపుపా
పపుగుది ద్రుంతు రన్ని శతరపర్వవనంబుల నేర్చుకై వశిన్. 50
- వ. అదియునుం గాక. 51
- ఉ. కొందఱు పుణ్యవర్తనులు శ గోపకుమారపదారవిందజా
నందమరందపానకలరనారతపట్పదచిత్తు తాచు గో
విందపరాయణుల్ విమలశేషులు దోష మడంతు రాత్మలం
జెందినభక్తిచేత రవి శ చేకొని మంచు నడంచుకై వశిన్. 52
- క. హరిభక్తిచేతఁ గొందఱు, పరిమార్తురు మొదలు ముట్టఁ శ బాపంబుల ని
ష్ఠురతరకరములసూర్యుం, డరుదుగఁ బెనుమంచుఁబించరమడఁచినభంగిన్. 53
- క. దంతిపురనాథ విను మొక, మంతన మెఱిగింతు శమదరమంబులు నంహో
వంతు శుభవంతుఁ జేయవు, కంతునిగురుభక్తి ముక్తి శ గలిగించుగతిన్. 54
- సీ. హరికి నర్థముఁ బ్రాణ శ మర్పితంబుగఁ జేయు, వానికై వల్య మెరవ్వనికి లేదు
వనజలోచనుభక్తవరుల సేవించిన, వానికై వల్య మెరవ్వనికి లేదు
వైకుంఠనిర్మలవ్రతపరుం డైనట్టి, వానికై వల్య మెరవ్వనికి లేదు
సరసిజోదరుకథాశ్రవణలోలుం డైన, వానికై వల్య మెరవ్వనికి లేదు
- తే. లేదు తపముల బ్రహ్మచర్యాదినియతి, శమదమాదుల సత్యశౌచముల దాన
ధర్మమఖముల సుస్థిరస్థాన మైన, వైష్ణవజ్ఞానజనితనిరర్వాణపదము. 55
- తే. అరయ నెన్నఁడుఁ జేటు లేరనట్టిముక్తి, వర్త్య మీలోకమందు నెరవ్వరికిఁ గలదు
సాధులును బుణ్యశీలురు శ సజ్జనులును, హరిపరాయణతత్పరు శ లయినఁ గాక.
- క. అరుదుగ నరహరిభక్తిం, బొరయనియాపురుషునుకృతరపుంజంబులు వే
మఱుఁ బుణ్యుఁ జేయ నేరవు, నరవర మధుఘటముఁ బెక్కునదులుంబోలెన్.
- చ. సతతముఁ గృష్ణపాదజలశంబులయందు మనంబు నిల్పును
వ్రతులుఁ దదీయశుద్ధగుణారాగులుఁ గాలునియగ్రపాశసం
హతుల ధరించుతత్సభటశృంగములం గలలోనఁ గాన రే
గతులను దుష్టకర్మములు శ గైకొని వారలఁ జెంద నేర్చునే. 56
- వ. కావున నీయర్థంబునకుం బురాతనం బగునొక్కయితిహాసంబు గల దది విష్ణు
దూతయమదూతసంవాదం బనంబడు దాని నెఱింగింతు నాకర్ణింపుము. 59

అ జా మి లో పా ఖ్యా న ము. అ

- సీ. సరనాథ వినుము కరన్యాకుబ్జపురమునఁ, గలఁడు బ్రాహ్మణుఁ డజాశ్రమిఁ డనంగఁ
బాతకుం డతులనిర్రాభగ్యుం డవజ్ఞుండు, నష్టసదాచారి శ కష్టరతుఁడు
జూదంబులందు దుశ్శర్వాదంబులందును, శౌర్యంబునందు మశ్చరము గలిగి
తొ త్తాత్పన్నిగా శ మత్తుఁడై వరియించి, కొడుకులఁ బదుగురఁ శ బడసి చాల
- ఆ. మోహజలధిలోన శ మునిగి ముచ్చట దీర, బాలలాలనాదిరలీలఁ దగిలి
పెద్దకాల మతఁడు శ పెంపార సుఖయించి, 1 ఫలిత మెల్ల వదలి శ పతితుఁ డయ్యె.
- సీ. నిర్మలంబునఁ జాల శ నెఱయించి త్తం బన, నల్లనివెండుకల్ శ దెల్ల నయ్యె
దగుమోహపాశబంధంబు జాతినమాడ్కి, బొదలినయంగముల్ శ వదలివేరె
నింద్రియంబులకోర్కు శలిక నొల్ల ననుభంగి, నుడుగక తలచాలరవడఁకజొచ్చె
దమకంబుప్రాయంబుఁదగిలిపోయినమాడ్కి, లోచనంబులచూడ్కి శ సేచ మయ్యె
- ఆ. వగరు వుట్టె నంత శ బెగలె దంతంబులు, నుక్కిసయును దగ్గుఁ శ బిక్కటిల్లె
శిరసు నొవ్వఁ దొడఁగెఁ శ జెదరె మనం బంతఁ, గడిఁది యైనముప్పశ కాలమందు.
- ఆ. ఎనయ నతని కెనుబర దెనిమిదివర్షంబు, లంత నరుగుటయును శ భ్రాంతిఁడగుచుఁ
గోరి పిన్నకొడుకు శ నారాయణాఖ్యుండు, బాలుఁ డగుట మిగుల శ భ క్తిజేసి.
- క. తనసతియుఁ దానుఁ గూరిమి, మనమునఁ బెనఁగొనఁగ నక్కుశమారుని ననిశం
బును ముద్దు సేయు చుండెను, జనవర వాత్సల్య మాత్మ శ సందడిగొనఁగన్. 63
- క. బాలుని ముగ్ధవచోబుజు, ఫాలుని నిజజనకబంధుశ పరిణామకళా
శీలుని లోలతఁ గనుఁగొని, యాలి బ్రాహ్మణుఁడు నందిరతాత్మం డగుచున్. 64
- క. అత్యంతపానభోజన, కృత్యంబులఁ బాత్తు శ గలిగి శ క్రిడలఁ దత్సం
గత్యంబు వదల కాగత, మృత్యువుఁ గన నేరఁ డయ్యె శ మిక్కిలిజడుఁ డై. 65
- తే. తెలియ కీరీతి నతఁడు వర ర్తించుచుండ, భయదమగుమృత్యుకాలంబురప్రాప్తమైన
భూరివాత్సల్యవృత్తి నశ్చక్షుఁడలఁచి, యాత్మబ్రలపించెనారాయణాయటంచు.
- న. అప్పుడు. 67
- క. కింకరుల ధర్మరాజవ, శంకరుల దురంతపంకశ సమధికజననా
శంకరుల సకలలోకభ, యంకరులం గనియె నింద్రియాకులుఁ డగుచున్. 68
- క. ఘాతుకుల దండదండిత, పాతకుల మహోగ్రకర్మభరనిష్కరుణా
జాతకులఁ బ్రేతనాయక, దూతకసంతతుల నతఁడు శ దూరమునందున్. 69
- మ. కనియె బ్రాహ్మణుఁ డంత్యకాలమున వీరకణ రోషనిష్ఠ్యాతులఁ
ఘనసీన్మోహవికారవక్త్ర విలసత్తద్రౌక్షణోపేతులఁ
జననంత్రాసకరోద్యతాయతనుపాశశ్చేణికాపేతులఁ

1 'బలిత మెల్ల వదలి పతితుఁ డయ్యె. 2 నర్థవచోబుజు. 3 గలసి. 4 గూర్చి, యడరి పల
వించు నారాయణాహ్వానానిని' వ్రా. ప్ర.

హాననవ్యాప్తివిభీతులఁ ముపుర నాత్మానేతలఁ దూతలన్. 70

వ. 1 ఇ ట్లతివికృతేతుండగండాభోగవిభాగవిషమవివృత్తనేత్రులు సతిపుష్టనిష్ఠురతను
యష్టిసంవేష్టితమహోర్ధ్వరోములు నభ్యస్తసమస్తజీవాపహరణకరణప్రశస్త
హస్తవిన్యస్తపాశధారులు నగుయమభటుల మువ్వరం గనుంగొని యజామి
ళుండు వికలేంద్రియుండును వికంపితప్రాణుండును వికృతలోచనుండును విహ్వ
లాత్మకుండును నై. 71

క. దూరమున నాడుబాలుఁడు, బోరనఁ దనచిత్తసీమఁ శ బొడగట్టిన నో
నారాయణ నారాయణ, నారాయణ యనుచు నాత్మనందను నొడివెన్. 72

చ. మరణపువేళ నద్దనుజరమర్దనుసంస్తరణంబు సేయఁ ద
త్పరిసరవర్తు లాత్మపరిపాలకునామము నాలకించి ని
ష్ఠురగతి నేఁగుడెంచి పొడరసూపి యదల్చిరి కాలుదానులఁ
ఖరతరభాషులఁ వికటరకల్పితవేషుల దీర్ఘరోషులన్. 73

క. దాసీభర్త నజామిళ, భూసురుఁ దత్తనువువలన శ బోరన వెలికిం
దీసినయమభటులను బోఁ, న్రోసిరి శ్రీవరునికూర్చిరదూశలు కడిమిన్. 74

— విష్ణుదూతయమదూతలసంవాదము. —

వ. ఇట్లు విష్ణుదూతలవలన నిర్ధూతప్రయత్ను లై యమదూత లి ట్లనిరి. 75

క. ఎవ్వరివారలు మాతోఁ, జివ్వకుఁ గత మేమి యిట్లు శ చిక్కినవానిం
గ్రొవ్వన విడిపించితి రిఁక, నవ్వలకో జమునిశాసనంబులు జగతిన్. 76

వ. అదియునుం గాక. 77

సీ. ఎవ్వరు మీ రయ్య శ యీభవ్యరూపముల్, కన్నుల కద్భుతశక్తమ మొనర్చె
2 దివిజులో భువిజులో దేవతాప్రవరులో, సిద్ధులో సాధులలో శ చెప్పరయ్య
దళితపాండురపద్మదళదీర్ఘ నేత్రులు, నరపీతకాశేయరహను లరయ
గండమండలనటరత్నండలద్వయులును, బటుకిరీటప్రభాశభాసితులును

తే. భూరిపుష్కరమాలికాశచారువక్షు, లమితకోమలనవయావరనాధికులును
బాహుకేయూరమణిగణభ్రాజమాన, ఘనచతుర్భుజలభ్రాంతకాశరుచులు. 78

క. ధనువులు నిషంగచయములుఁ, గనదంబుజశంఖచక్రశ్రఖడ్గదాసా
ధనములు ధరియించినమీ, తనువులు లోకముల కద్భుతతం బొనరించెన్. 79

క. శాంతంబు లయినమీతను, కాంతులు జగములను దిశలఁ శ గలిగినబహుళ
ధ్వాంతములఁ బాఱఁ దోలుచు, సంతస మొనరించె నిపుడు శ నర్వంకష మై.

వ. ఇ ట్లఖిలలోకానందకరక మ్రాకారులు నఖిలవిభ్రాజమాన తేజోదుర్నిరీక్ష్యమాణు
లును నిఖిలధర్మపాలురును నగుమీరు ధర్మపాలపరిచారుల మమ్ము నడ్డపెట్టం
గతం బేమి యనిన (వారు ధర్మరాజానుచరులు గా రనుతలంపున) మందస్మిత

- కందళితముఖారవిందు లయి గోవిందునికందువమందిరంబు(కావలి)వారలు వారి
వాహగంభీరనిర్ఘోషపరిపోషణంబు లై నవిశేషభాషణంబుల ని ట్లనిరి. 81
- ఉ. మీరు పరేతనాయకునిశ్రమేలిమిదూత లటేనిఁ బల్కుఁడ
తోరపుఁబుణ్యలక్షణము శ్రదుష్కృతభావము దండకృత్యము
బీరముతోడ సీతని కశభీష్టనివాసముఁ బూని దండు లై
వ్వారలొ సర్వభూతములొ శ్రీవా రొకకొందఱుపాపకర్తులొ. 82
- వ. అనిన యమభటు లి ట్లనిరి. 83
- క. వేదప్రణిహితమే యను, మోదంబుగ ధర్మ మయ్యె శ్రమున్న తదన్యం
బేది యగు నది యధర్మం, బాదియు హరిరూపు వేద శ్రమని వినుకతనన్. 84
- సీ. ఎవ్వనిచేఁ దనశ్రయిర వొందు త్రిగుణస్వభావ మైనట్టియీశప్రాణిచయము
లనుగుణనామ క్రియారూపములచేత, నేర్పడుగతిఁ దాన శ్రయెఱుఁగఁబడును
సర్వముం డనలంబు శ్రనాకాశమును బ్రభం, జనుఁడు గోచయమును శశశధరుండు
సంధ్యలు దినములు శ్ర శర్వరీచయములుఁ, గాలంబు వసుమతీరజాలములును
తే. దేహధారికి సాక్షు లై శ్ర తెలుపుచుండు, దండనస్థానవిధము సరద్ధర్మగతియుఁ
దగులుమిరీక్రమానురోధనముసేసి, యఖలకర్తులు దండార్హులరయ నెపుడు.
తే. కోరికర్తంబునడ పెడురవారి కెల్లఁ, గలితశుభములు నశుభముల్ శ్ర గలుగుచుండు
నరయఁగా దేహి గుణసంగియైనయపుడె, పూని కర్తంబు సేయకమానరాదు.
- క. ప్రకృతమునఁ దా నొనర్చిన, నుకృతము దుష్కృతము నెంత శ్రచూడఁగ నంతే
వికృతి గని యనుభవించును, నకృతమతిం దత్ఫలంబు శ్ర నతినిపుణుం డై. 87
- వ. మఱియు వినుండు జన్తంబు శాంతఘోరమూఢగుణంబులచేత నైనను (సుఖ
దుఃఖగుణంబులచేతనైనను) ధార్మికాదిగుణంబులచేతనైనను సకలభూతంబులుఁ
ద్రైవిధ్యంబు నేప్రకారంబునం బొందు నాప్రకారంబున జన్మాంతరంబునం
బొందుచుండు దేవుం డైనయముండు సర్వజీవాంతర్యామి యై ధర్మాధర్మయుక్తం
బైనపూర్వరూపంబుల విశేషరూపంబులచేతం జూచు చుండి వాని కనురూపం
బులఁ జింతించు చుండు నవిద్యోపాధి జీవుండు తమోగుణయుక్తుం డై ప్రాచీన
కర్తంబులచేత నేర్పడినవర్తమానదేహంబు నే నని తలంచుచుండి నప్తజన్మస్మృతి
గలవాఁ డై పూర్వాపరంబు లెఱుంగం జాలకుండు మఱియుఁ గర్తేంద్రియంబుల
చేతఁ గర్తంబులం జేయుచుండి జ్ఞానేంద్రియంబులచేతఁ దమోవిషయంబు లైన
శబ్దస్పర్శరూపరసగంధంబుల నెఱుంగు చుండి పదియొకపది యైనమనంబుతోఁ
గూడి పదియేడవవాఁ డగు చుండి షోడశోపాధ్యంతర్గతుం డై యొక్కరుం డైన
జీవుండు సర్వేంద్రియవిషయప్రతిసంధానంబుకొఱకు జ్ఞానేంద్రియకర్తేంద్రియ
మనోవిషయంబులఁ బొందు చుండి షోడశకళలు గలిగి లింగశరీరం బనం బరగి

గుణత్రయకార్యం బనునిమిత్తంబున హర్షశోకభయంబుల నిచ్చు చున్నసంనారంబు ధరియించుచుండు విజితషడ్వర్గుం డైనదేహి కర్మంబు లొల్లనిబుద్ధి నెఱింగియు వినియుఁ గర్మంబులు సేయు చుండి తనసంచారకర్మంబునం జుట్టుకొన్న పసిరికాయపురువునుంబోలె నిర్ణమోపాయం బెఱుంగక నాశంబు నొందు చుండు వర్తమానవసంతాదికాలంబు భూతభావివసంతాదికాలయోగ్యం బైనపుష్ప ఫలాదులు తత్కాలజ్ఞాపకంబు నెట్లు సేయు నట్లు భూతభావిజన్మంబులకు ధర్మాధర్మంబులు నిదర్శనంబులు సేయుచుండు నొక్కనరుండు నొక్కక్షణంబును గర్మంబు సేయ కుండువాఁడు లేఁడు పూర్వసంస్కారంబులం గలగుణంబులచేతఁ బురుషుం డవశుండు గావున బలిమిఁ గర్మంబు సేయింపం బడు చుండు నవ్యక్త నిమిత్తంబు నొంది తదనురూపంబు లైనస్థూలసూక్ష్మశరీరంబులు మాతాపితృ సదృశంబు లగు చుండు నిట్టివిపర్యయంబు పురుషునికిఁ బ్రకృతిసంగమంబునం గలుగు చుండు నాప్రకృతి పురాణపురుషుం డైనయప్పరమేశ్వరుని సేవించినం దలంగు చుండు.

88

- సీ. కావున నితఁడు సత్కర్మవర్తనమున, భూదేవకులమునఁ శ్రీ బుట్టినాఁడు
దాంతుఁ డై శాంతుఁ డై శ్రీ ధర్మసంశీలుఁ డై, సకలవేదంబులఁ శ్రీ జదివినాఁడు
అనయంబు గురువుల శ్రీ నతిథులఁ బెద్దలఁ, జేరి శుశ్రూషలఁ శ్రీ జేసినాఁడు
సర్వభూతములకు శ్రీ సమబుద్ధి యై చాల, బహుమంత్రసిద్ధులఁ శ్రీ బడసినాఁడు
తే. సత్యభాషణనియమంబు శ్రీ జరపినాఁడు, నిత్యనైమిత్తికాదుల శ్రీ నెరపినాఁడు
దండిలోభాదిగుణములఁ శ్రీ దరపినాఁడు, మంచిగుణములుదనయందు శ్రీ మరపినాఁడు.
క. సతతాచారసమంచిత, మతి యై సుజ్ఞానమునకు శ్రీ మరగెడతఱి నా
యతగతి నాతని కంగజ, మత మై నవయావనాగ్రమం బెడసొచ్చెన్. 90

- సీ. కడకంట యశావనశ్రగర్వంబు వొడగట్టె, మదిలోన నుద్రేకశమదము దొట్టెఁ
గడు మేనఁ గామవిశ్కారంబు దలచూపె, ముఖమునఁ జిటునవ్వు శ్రీ మొలకలెత్తె
నతిపుష్టి నిష్ఠురం శ్రీ బయ్యె దేహం బెల్లఁ, గచభారమున నెఱిగకప్పు మెఱసెఁ
గటిభారమున నూరుశకాండముల్ జిగిమీఱె, బాహుశాఖలు దీర్ఘశ్రభంగిఁదోచె
ఆ. నురము విపుల మయ్యె శ్రీ నుల్లసద్వరకాంతి, పూర మంగకమునఁ శ్రీ బొందుపడియె
భూరితేజుఁ డయినశ్రీ భాసురాన్వయనకు, నభినవైకయావనాగమమున. 91
క. హృదయమునఁ బాడముయావన, మదము వెలిం దోచుభంగి శ్రీ మానితరుచిఁ ద
ద్వదనమున నూఁగుమీసలు, వొడలుచుఁ గప్పడరి చూడఁ శ్రీ బొంకం బయ్యెన్.
వ. మఱియును. 92

- క. తమ్మివిరిమీఁడ న్రాలిన, తుమ్మెదపంక్తియునుబోలెఁ శ్రీ దోరపులీలం
గ్రమ్మకొని విప్రతనయుని, నెమ్మొగమునఁ గానఁబడియె శ్రీ నెఱిమీసంబుల్. 94
వ. అంత ననంగ బ్రహ్మతంత్రంబునకు వసంతం డొనర్చునంకురార్పణారంభంబునుం

భోత లలితకిసలయవిసర ప్రసార భాసుర బహుపాదపాదిపురోపవనపవనజవనప్రభా
వపరికంపితవిటవిటీజనహృదయప్రపుల్ల పల్లవభల్లంబును ననూనప్రసూననిర్భర
గర్భావిర్భూతసురభివరాగపటలపటఘటితనభోమండలంబును సమందనిష్ఠుండ
మరందబిందునందోహకందళితచిత్తమ త్రమధుపనంకులర్పుంకారముఖరిత సకలది
శావలయంబును నిరంతర ధారాశరసభరితపరిపక్వఫలానుభవప్రభవసమ్మోదవాద
శుక ప్రముఖపతంగకోలాహలంబును నై మధుమాసంబు సర్వజనమనోహరం
బును నై నిఖిలవనపాదపంబుల నలంకరించె నయ్యవసరంబున నజామిళుండు
పితృనిర్దేశంబునం గుశసమిత్తుష్పఫలార్థంబు వనంబున కరిగి తిరిగి వచ్చునమ
యంబున నొక్కలతాభవనంబున.

95

క. బద్ధానురాగ యై స్మర, యుద్ధంబున కలరుబుద్ధి శ నురుకామకళా
సిద్ధ యగువృషతితోఁ బ్రియ, వృద్ధి దగఁ గూడి యున్నరవిటు నొరుఁ గాంచెన్.

క. భటునిక రతిశాస్త్రకళా, ర్భటునిక వరయావనానుభవమదవిభవో
ద్భటునిక సురతేచ్ఛాసం, ఘటునిక విగతాంబరోరురకటునిక విటునిన్.

97

శా. హాలాఘూర్ణితసేత్రతో మదనతంత్రారంభసంరంభతో

1 ఖేలాపాలనయోగ్యభూవిభవతోఁ శ గీర్ణాలకాజాలతో

హేలాలింగనభంగివేషవతితో శ నిచ్చావతీమూర్తితోఁ

గేలిం దేలుచు నున్నవానిఁ గనెఁ బుంభిభూతరోమాంచుఁ డై.

98

క. కలికి పరుమదనకదనపుఁ, బలుకులకలకలము బెడఁగురవడుమేఖలము

వ్వలరవళిఁ దగిలి కలిగొనఁ, గలకంతి రతంబు సలుపురగమకముఁ గనియెన్.

క. కవకవ నై పదనూపుర, రవరవ లాగుబ్బుకొన్నరతిపతిగతులం

జవచివ నై విటుచెయ్యుల, రవళి రతిసల్పురతులరవరవ గనియెన్.

100

చ. కురు లళికంబుపై నెగయఁ శ గ్రొమ్ముడి వీడఁగ గుబ్బుదోయిపై

సరములు చొకళింపఁ గటిరసంగతి మేఖల తాళగింప న

త్కరవరకంకణావళులు శ గర్జిలఁ గౌ నసియాడ మీఁదు గా

మరునివినోదముల్ సలిపె శ మానిని యావనగర్వరేఖతోన్.

101

క. మవ్వపుసుకుమారాంగిని, జవ్వని నుపగూహనాదిరసముచితరతులక

నివ్వటిలుదానిఁ గని మది, నువ్విల్లారంగ మన్త్రోద్దీప్తనుఁ డై.

102

తరలము, బహుళదృక్పరిపాకమోహనిర్బద్ధుఁ డొచు మనంబులొ

సహజకర్మము వేదశాస్త్రము శ సాత్త్వికంబుఁ దలంచి త

న్నిహితచిత్తము వట్టి పట్టఁగ శ నేరఁ డయ్యె నదా మనో

గహనమందు మరుండు పాపకురక్ష వడిం జరియింపఁగాన్.

103

1 ఖేలాపాటవకోటరీవిభవతో. 2 మూర్ధ్నితో. 3 కలికివగ మదన. 4 గరిగొన ; రతిగొన.

5 కవకవ లై ... రవరవ లై గుబ్బుగొన్న.

- శా. ఆలీలావతిగండపాళికలపై శ హాసప్రసాదంబుపై
నాలోలాలకపంక్తిపై నళికపై శ నాకర్ణదృగ్భూతిపై
హేలాపాదికుచద్వయోరుకటిపై శ నిచ్చల్ పినాళింపఁగా
జాలిం బొందుచు నాత్మఁ గుందుచు మనోరజాతానలోపేతుఁడై. 104
- తే. మఱి కులాచారవర్తన శ¹మాలుచేసి, పరఁగుపితృర్థములు దానిరపాలు చేసి
సాధులక్షణగుణవృత్తి శ జాలుచేసి, లోలలోచనపనుఁ జెంది శ లోలుఁడయ్యె.
క. శ్యామఁ గునుమాస్త్రీభేలన, కామఁ గులస్త్రీలలామఁ శ గమనీయగుణ
స్తోమ నిజభామ నొల్లక, ధామమున నటించెఁ గ్రించుచోదన మెదఁబొడమన్.
- ఉ. బంధులఁ దిట్టి సజ్జనుల శ బాధలఁ బెట్టి యనాధకోటిఁ బెం
బందెలు సుట్టి యారములు శ వట్టి పథంబులు గొట్టి దిట్ట యై
నిందల కోర్చి సాధులకు శ నిందితుఁడై గడియించువితృ మా
సుందరి కిచ్చి మచ్చికలు శ సొంపెదఁ గూర్చి వసించెఁ దత్కృపన్. 107
- సీ. సముచితశ్రుతిచర్చ శ జచ్చింప నొల్లక, సతికుచద్వయచర్చ శ జర్చసేయుఁ
దర్శకర్మశపాతరత్కంబు గా దని, కలికితోఁ బ్రణయతర్రంబు సేయు
స్మృతిపదవాక్యసంగతి గాక తత్సతి, పదవాక్యసంగతి శ పరఁగఁ జేయు
నాటకాలంకారరనైపుణం బుడిగి త, న్నాటకాలంకారరపాటిఁ దిరుగుఁ
- తే. బరఁగఁ జిరకాల మీరీతి శ బాపనియతి, రమణ దాసీకుటుంబభారము వహించి
యదికుటుంబినిగాఁగఁబారపాత్తుఁడగుచు, నశుచియునుదుష్టవర్తనుడై మెలంగె.
- క. అటు గాన పాపకర్మునిఁ, గుటిలుని సుజనార్తు ధూర్తు శ స్త్రూరుని నేమా
వటమునఁ గొని యేగెద మం, తట దండమువలన నితఁడు శ ధన్యత నొందున్.
- వ. ఇట్లు వలుకుచున్నయమదూతల వారించి నయకోవిదులై నభగవద్దూత లిట్లనిరి.
- క. అవురా శిధర్మవివేక, ప్రవరులపన గానఁబడియె శ బాపము పుణ్య
దృవుల యదండ్యులదండన, వివరం బొనరింపఁబడియె శ విధి యెఱుంగమిచేన్.
- చ. సములును సాధులు విహితశాసనులు సుదయాళురు శుభా
త్తములును నై నయట్టితలిరదండ్రులు బిడ్డల కెగ్గు సేయుచోఁ
గ్రమ మఱి వార లెవ్వరికి శ గైకొని కుయ్యిడఁ జాలువారు సం
భ్రమమతి మీమనంబులఁ, దిరంబుగఁ జర్చ యొనర్చి చూడుఁడా. 112
- ఆ. ఎఱుక గలుగునాతఁ శ డేది యొనర్చిన, నది యొనర్తు రితరు శ లై నవార
లఁగఁడు సత్య మిట్టి ర దనెనేని లోకంబుఁ, దత్ప్రీవర్తనమునఁ శ దగిలియుండు.
- ఆ. నెమ్మి దొడలమీఁద శ నిద్రించుచెలికాని, నమ్మఁదగినవాఁడు శ నయము విడిచి
ద్రోహబుద్ధి జంపఁ శ దొడరునే యె దైనఁ, బ్రీతి లేక ధర్మదూతలార. 114

1 'మాటునేసి' అ. ప్ర. 2 ధామంబు నడంచుకొంచు. 3 ధర్మవిలోకప్రవరులసభఁ గాన.

4 వృథ యగునేతన్.

ఆ. చిత్త మెల్ల నిచ్చి ర చెలితనంబున వచ్చి, నచ్చి కలయ మెచ్చి ర నమ్మువానిఁ
గరుణ గలుగువాఁడు రకడుసౌమ్యుఁ డగువాఁడు, చింతసేయ కెట్లు సెఱుప నేర్పు.
వ. అదియునుం గాక. 116

ఉ. ఈతఁడు కోటిసంఖ్యలకు ర నెక్కుడుపుట్టువులందుఁ జెంది యా
యాశము లై నపాపనివృత్తాంబుల నన్నిటిఁ బాఱఁ దోలి ప్ర
¹భ్యాతమతిఁ మహామరణకాలమునకా హరిపుణ్యనామసం
భూతసుధామయాద్భుతవిభూతిక రాక్షరసంగ్రహంబునన్. 117

సీ. బ్రహ్మహత్యానేకరపాపపుల కన్ని, కీలలు హరినామరక్షీర్తనములు
గురుత్వకల్పమరకూరసర్పములకుఁ, కేకులు హరినామరక్షీర్తనములు
తపసియచార్యాఘోరమనంబునకు సూర్య, కిరణముల్ హరినామరక్షీర్తనములు
మధుపానకిల్బిమరదనాగనమితికి, కేసరుల్ హరినామరక్షీర్తనములు
తే. మహితయోగోగ్రినిత్యసమాధివిధుల, నలరుబ్రహ్మాదిసురులకు ర నందరాని
భూరినిర్వాణసామ్రాజ్యభోగభాగ్య, ఫలనంబులు హరినామరక్షీర్తనములు. 118

సీ. ముక్తికాంతై కాంతరమోహనకృత్యముల్, కేలిమై హరినామరక్షీర్తనములు
సత్యలోకానందరసాభాగ్యయుక్తముల్, కేలిమై హరినామరక్షీర్తనములు
మహితనిర్వాణసామ్రాజ్యాభిషిక్తముల్, కేలిమై హరినామరక్షీర్తనములు
బహుకాలజనితతరపరిఫలసారముల్, కేలిమై హరినామరక్షీర్తనములు
తే. పుణ్యమూలంబు లనపాయరహితంబు, లభిమత్కార్థంబు లజ్ఞానహరణకరము
లాగామాంతోపలబ్ధంబులమృతసేవ, లార్తశుభములు హరినామరక్షీర్తనములు.

క. కామంబు పుణ్యమార్గ, శ్రేయంబు ముసింద్రసాంద్రచేతస్సరసీ
ధామంబు విష్ణునిర్మల, నామంబుఁ దలంచువాఁడు ర నాథుఁడు కాఁడే. 120

క. డెందంబు పుత్రువలనం, జెందిన దని తలఁప వలదు ర శ్రీపతిపే రే
చందములఁ బలుకఁ గలిగిన, నందకథరుఁ డందుఁ గలఁడు ర నాథుం డగుచున్.

ఆ. బిడ్డపేరు వెట్టి ర పిలుచుట విశ్రామ, కేలి నై న మిగుల ర కేలి నయినఁ
బద్ధగద్యగీతరభావార్థములనైనఁ, గమలనయనుఁ దలఁపఁ ర గలుషహరము. 122

ఉ. కూలినచోటఁ గొట్టుపడి ర కుందినచోట మహాజ్వరాదులం
జ్రేలినచోట సర్పముఖరపిడల నందినచోట నార్తు లై
తూలినచోట విష్ణు భవరదూరునిఁ బేర్కొని దేని మీఁద న
క్కాలుని ²యాతనావితతిఁ ర గానరు పూనరు దుఃఖభారముల్. 123

సీ. అతిపాపములకుఁ బ్రయత్నపూర్వకముగఁ, దనుపాపముల కమీరతంబు గాఁగ
సన్తునివరులచే ర ³సంపాద్య మై యుండు, నిర్మలం బగుపాపనిష్క్రమములు
గ్రమరూపమున నుపశమనంబు లగుఁ గాని, ⁴తత్త్వాపచయములు రదలఁప లేవు

- సర్వకర్తృంబుల శ్రీ సంహార మొనరించి, చిత్తంబునకుఁ దత్త్వశిద్ధి నొనఁగఁ
ఆ. నొనర సీశుసేవ శ్రీ యోగిమానససరో, వాసుసేవ హేమరవాసుసేవ
వేదవేద్యుసేవ శ్రీ వేదాంతవిభుసేవ, పరమపురుషపాదరపద్మసేవ. 124
- క. హరి నెఱుంగనియాబాలుడు, ¹హరిభక్తులతోడఁ గూడి శ్రీ హరి యనువాఁడు
సరియై దోషము లడఁచును, గరువలితో నగ్ని దృఢముఁ శ్రీగాల్పినభంగిన్. 125
- ఉ. ఆరయ వీర్యవంత మగుశనౌషధ మెట్లు యదృచ్ఛఁ గొన్నఁ ద
చ్చారుగుణంబు రోగములఁ శ్రీ జయ్యనఁ బొషెడుమాడ్కిఁ బుణ్యవి
స్ఫూరుని నంబుజోదరునిఁ శ్రీ బామరుఁ డజ్ఞుఁ డవజ్ఞుఁ బల్కినన్
వారక తత్ప్రభావము ధృగ్రవంబుగ నాత్మగుణంబుఁ జూపడే. 126
- క. ధృతి దప్పినతఱిని బుర్రా, కృతమునఁ గా కెట్లు దోచుఁ శ్రీ గేశవుఁడు మదిన్
మితి లేనిజగముఁ దాల్చిన, యతఁ డొక్కనిమనములోన శ్రీ నడఁగెడువాఁడే. 127
- మ. నిరతం బై నిరవద్య మై నిఖలచిరన్నిర్మాణ మై నిత్య మై
నిరహంకారగుణాధ్య మై నియమ మై శ్రీ నిర్దోష మైనట్టిశ్రీ
హరినామస్తరణామృతం బితడు ప్రత్యక్షంబు సేవించె దా
మరణాంతంబున నిట్టిసజ్జనునిధరర్కం బేల వ్యర్థం బగున్. 128
- వ. అని యిట్లు శ్రీమద్భగవద్దూతలు భాగవతధర్మంబు నిర్ణయించి ²బ్రాహ్మణుని నతి
ఘోరం బయినయామ్యపాశబంధనిర్ముక్తునిం గావించి ³యమభలులవలనియుదు
టు వాపి రంత నాయమదూత (లాభగవద్దూతలసంభాషణప్రభావంబునఁ దమ
మనంబుల శాంతి నొంది భగవత్త్వజ్ఞాను లయి) చేయునది లేక (నిరాకృతు
లై) యమలోకంబునకుం జని పితృపతికి సర్వంబును నెఱింగించి రంత. 129
- క. అతఁడును బాశచ్యుతుఁ డై, గతభయుఁ డై ప్రకృతి నొంది శ్రీ కడునుత్సవసం
గతిఁ జూచి మొక్కి మదిలో, నతులితముద మొదవి పొదలిరహరిదాసులకున్.
- ఆ. నిలిచి కేలుమొగిచి శ్రీ పలుక నుద్యోగించి, చెలఁగు చున్నలోనిరతలఁపు డెలిసి
చక్రధరునికూర్చి శ్రీసహచరు లరిగి ర, దృశ్యు లగుచు దేవదేవుకడకు. 131
- క. వేదత్రయసంపాద్యము, మోదంబు గుణాశ్రయంబు శ్రీ మొగి భగవద్ధ
ర్మాదేశం బగుతద్భట, వాదంబు నజామిళుండు శ్రీ వదలక వినుచున్. 132
- క. శ్రీమన్నారాయణపద, తామరసధ్యానసలిలధౌతమహాఘ
స్తోముం డై సద్భక్తికి, ధామం బగు చుండె డెలిసి శ్రీ తత్త్వణమాత్రన్. 133
- క. బరవసమున సరికట్టిన, దురితంబులఁ దలఁచి తలఁచి శ్రీ ⁴తుదిఁ దాపమునన్
హరి సీశు నాశ్రయించుచు, బరితాపము నొంది పలికె శ్రీ బ్రాహ్మణుఁ డంతన్.
- సీ. వృషలియం దనురాగరవృద్ధి విడ్డలఁ గని, కులము గోదావరిగోగూలఁ ద్రోచి

1 హరిభక్తుఁడు భక్తితోడ హరి యనఁ గెండున్. 2 యాయర్థంబున మికు సంశయంబు గలదేని
మీరాజు నడుగఁ బొందని పలికి బ్రాహ్మ. 3 మృత్యువువలనియెడలు వాసి. 4 దురు పెల్లాదవన్.

రచ్చల కెక్కి పెకారరజ్జునేతల సరి, వారిలోపలఁ దలరవంపు చేసి
కట్టిడిముదుక నై ర కర్మబంధంబుల, పుట్ట నై నిందలరహివ నగుచుఁ
దరుణులరోతలఁ ర ద్రవ్యి భోగించిన, కడిది నాజన్మంబు ర గాలి పోయెఁ

ఆ. జదువు చట్టుపడియె ర శాస్త్రంబు మన్నయ్యె, బుద్ధి పురువుమే సెఁ ర బుణ్య మడఁగె
నీతి మట్టుపడియె ర నిర్మలజ్ఞానంబు, ముట్ట నుడిగె బోధ ర మూరిఁ బోయె.

క. చిక్కనిచక్కనిచన్నుల, మక్కువయిల్లాలి విడిచి ర మాయలు గలయీ
వెక్కసపుమద్యపానపు, డొక్కపనం దగిలి దుర్విరటుండ నై చెడితిన్. 136

ఉ. అక్కట ఘోరదుష్కృతమహానలకీలలు నన్ను ముట్టి పే
రు క్కడఁగింప కిట్లు ధృతి ర నుండఁగ నిచ్చె నహో దురాత్మనిఁ
గ్రక్కునఁ దల్లిదండ్రుల నరకల్పవచిత్తులఁ బెద్దలఁ మ తే
దిక్కును లేనివారిఁ బలురత్రిక్కులఁ బెట్టుచుఁ బాఱఁ దోలితిన్. 137

క. అకృతజ్ఞుడ నై విడిచితిఁ, బ్రకృతిం గలబంధువులను ర బాల్యమునను దు
ర్వికృతిఁ బడ కుండఁ బెంచిన, సుకృతుల మజ్జనకవరుల ర శోభనకరులన్. 138

వ. అప్పుడు. 139

ఆ. పెక్కుపాతకముల ర భృశదారుణం బైన, దొడ్డనరకమందుఁ ర బడ్డనన్ను
నాపదలకుఁ బాపి ర యరికట్టి రక్షించి, రిట్టిధర్మపురుషు ర లెందువారొ. 140

శా. చోద్యం బై కలవోలె నీక్షణమునం ర జూడంగఁ బ్రత్యక్ష మై
వేద్యం బయ్యెను నన్ను నీడ్చినమహావీరుల్ భృశోదగ్రు లా
యుద్యోగంబులవారు పాశధరు లీరయత్సాహముల్ మాని సం
పాద్యానేకవికారరూపకుటిలప్రఖ్యాతు లెం దేఁగిరో. 141

ఉ. దారుణపాశబంధనవిరధానములఁ నరకార్ణవంబులోఁ
గూరినవాని నన్నుఁ జెడ ర కుండ నొనర్చినపుణ్యమూర్తు లం
భోరుహనేత్రు లుజ్జ్వలనభోమణితేజులు లోచనోత్సవ్రుల్
చారుదయాసమంచితవిరచారులు నల్వరు నెందుఁ బోయిరో. 142

మ. నను రక్షించినపుణ్యవంతులు కనరన్నాభీకపత్రాక్షు లం
జనసంకాశులు శంఖచక్రధరు లాశానూరుబాహుల్ స్థితా
నను లాలంబితకర్ణ వేష్టనసువర్ణచ్ఛాయదివ్యాంబరుల్
ఘనకారుణ్యరసైకపూర్ణులు సమగ్రస్ఫూర్తి నెం దేఁగిరో. 143

వ. పాతకుండ నగునాకు నవ్వీబుభోత్తమదర్శనంబు పురాకృతంబు లగుపుణ్య(విశే
షం)బులం గాని దొరక నేరదు తత్సందర్శనం బాత్మకు నతిసుప్రసన్నం బయి
యొప్పె నట్లు గా కుండనేనిఁ గలుషవర్తనంబున వృషలీభర్త నై యుండి మృతిఁ

బొందు చున్ననాడుజిహ్వకు శ్రీమన్నారాయణనామగ్రహణంబు సంభవింప నేరదు మఱియును. 144

ఆ. పాతకుండ జడుండ శ బ్రహ్మఘాతుకుండను, మానలోభమోహాశ్రమత్సరుండ నాకు నెట్లు దొరకు శ నారాయణునిదివ్య, నామవిమలకీర్తనంబు మదికి. 145

సీ. దారుణమోహంధశ కారపూరితుండను, హరివిస్తయస్తరశాన్త మతి నె పంచమహాతీవ్రపాతకోపేతుండ, హరివిస్తయస్తరశాన్త మతి నె
కౌటిల్యకితవవిశ కారపారీణుండ, హరివిస్తయస్తరశాన్త మతి నె
యఖిలదుగ్ధితై కఘోరార్ణవమగ్నుండ, హరివిస్తయస్తరశాన్త మతి నె
తే. నిండలకు నెల్ల నెల వైనశనిర్గుణుండ, మందభాగ్యుండ నే నేడ శ మధువిదారి
దివ్యగుణామకీర్తన తైఱఁగ దేడఁ, బూర్వసుకృతంబుగాకెల్లు శ పాండఁగలుగు. 147

వ. అని వితర్కించి. 147
మ. యతచి త్రేంద్రియమారుతుండు నగుచు శ యత్నం బొనర్తు శ హరి
వ్రతసంపత్తికిఁ బుణ్యవృత్తికిఁ జిదాశవాసోన్ముఖాన క్షితికి
యుతనిర్వాణపదానుర క్తికి సుఖోద్ద్యోగ క్రియోశ క్షితికి
ధృతిలబ్ధోత్తమము క్తికి సకలధాశ్రీధుర్యసద్భక్తికిన్. 148

క. విడిచితి భవబంధంబుల, ¹నడఁచితి మాయావిమోహ శ మైనతమంబు
న్నొడిచితి నరివర్గంబులఁ, గడచితి నాజన్మదుగ్ధిభరకర్తార్ణవమున్. 149

క. యోషిద్రూపంబున నను, ²నేషణముఖగహ్వరమున శ నెగమ్రింగి కడుక్
ద్యేషమున గోతి నేసిన, గోషడ యగునాత్మమాయఁ శ దొలఁగం గంటిన్. 150

వ. అని యిట్లు వైష్ణవజ్ఞానదీపం బాత్మస్నేహంబునం గోచిన నాబ్రాహ్మణుండు. 151

మ. భగవద్ధర్మపరాయణోత్తములసంభాషైకమంత్రంబులక్
మిగులక్ జ్ఞానము పుట్ట మోహభవనశ్మిశ్రాత్మబంధంబులం
దెగ ఖండించి నబంధుమిత్రసుతపఃత్నీ మోహవిశ్రాంతుఁడై
జగతీనాథు రమేశు కృష్ణునిదయోశ్వర్యంబులం గోరుచున్. 152

క. హరిభక్తులతో మాటలు, ధర నెన్నఁడుఁ జెడనిపుణ్యోధనములమాటల్
వరము క్తికాంతతేటలు, నరిషడ్వర్గంబు చొరని శ యరు దగుకోటల్. 153

సీ. అనుచు నాబ్రాహ్మణుం శ డతితత్త్వవేదియై, భవబంధముల నెల్లఁ శ బాఱఁద్రోచి
మొనసి గంగాద్వారమున కేగి యచ్చటఁ, ³బ్రబ్బిన దేవతాభవనమందు
నాసీనుడై యోగ శ మాశ్రయించి చెలంగు, దేహేంద్రియాదులర తెరువువలనఁ
దనుఁ బాపుకొని పరతత్త్వంబుతోఁ గూర్చి, మానుగా యోగసమాధిచేత
ఆ. గుణగణంబుఁ బాసి శ కోమ రొప్పినభగవ, దనుభవాత్మయందు శ నాత్మఁ గలిపి

1 'జడిసితి మాయావిమోహశంతుమనంబున్' వ్రా. ప్ర. 2 'నేషణ... మ్రెండుచు బల్వేషమున.

3 పంబినదేవాలయంబునందు 4 కొనుచును భగవంతుఁడైనయాత్మ' వ్రా. ప్ర.

రమణఁ దన్ను మొదలరరక్షించినట్టియా, పురుషవరులఁ గాంచిరపానఁగఁమొక్కె.

వ. అట్లజామిళుండు యోగమార్గంబున దేహంబు విడిచి పుణ్యశరీరుం డై యగ్ర
భాగంబునం బ్రాగుపలబ్ధు లైనమహాపురుషకింకరులం గాంచి సమంచిత్రో
మాంచితచలచ్చటాపింజరితస్వేదబిందుసందోహమిషనిష్యందమహానందవల్లికామ
శల్లికాంకురసంకులపరిశోభితతనుండును హర్షనికర్షమాణమానసోద్యోగయోగ
ప్రభావోత్సాహవిస్తయమందస్థితకందళితముఖారవిందకందళితుండును 2 నిఖిల
జగజ్జేగీయమానాఖండశుభప్రదశుభాకారసందర్శనసమాసాదితకుతూహలమాన
సుండును నై ప్రణామంబు లాచరించుచు భాగీరథీతీరంబునఁ గళేబరంబు విడి
చెం గావునఁ దత్త్వణంబ హరిపార్వ్యవర్తులైనదాసవరులస్వరూపంబుఁదాల్చి యా
విష్ణుసేవకులతోడం గూడి (దివ్యమణిగణఖచితం బై) సువర్ణ (మయం బైనయన
మాన)విమానం బెక్కి సకలమహానందభోగభాగ్యానుభవాకుంతితం బైనవైకుంఠ
నగరంబునకు శ్రీమన్నారాయణపదారవిందసేవాచరణపరిణామస్థితికిం జనియె
నిట్లు విష్ణావితసర్వధర్తుండైనదాసీపతి గర్హితకర్తృంబులచేతఁ బఠితుండును హత
వ్రతుండును నై నరకంబునం గూలుచుండి భగవన్నామగ్రహణంబున సద్యో
ముక్తుం డయ్యెఁ గావున.

155

క. కర్తృంబు లెల్లఁ బాయను, మర్తము దెలుపంగ లేరు శ్రమధురిపుపేరే
పేర్చి బఠించుటకంటెను, దుర్తదమునఁ జిత్త మెన్నిశ్రోత్రోవలఁ జన్నన్.

156

ఉ. పాండవవంశపావన నృపాలక యీయితిహాస మెవ్వఁడే
నొండొకభక్తి లేక విను శ్రనోర్పుమెయిం బఠియించు నాతఁ డు
ద్దండత ముక్తికామినికి శ్ర దానక మై దనుజారిలోకమం
దుండు మహావిభూతి యమరదూతలచూడ్కి కగోచరాకృతిన్.

157

తే. అరయఁ బుత్రోపచారిత శ్ర మైనవిష్ణు, నామ మవసానకాలంబునను భజించి
శార్జ్గనిలయంబుఁ జేరె నరజామిళుండు, నిట్లు సద్భక్తి బలికిన శ్ర నేమి సెప్ప.

158

క. గోరినవారల కెల్లను, జేరువ కైవల్యపదము శ్రీవరుని మదిం
గోరినవారల కెల్లను, దూరము మోక్షాప్తి యెన్నిశ్రోత్రోవల నైనన్.

159

వ. అనినం బరీక్షిన్నరేంద్రుం డిట్లనియె ముసీంద్రా యాజ్ఞాభిష్టుం డై యమధర్మరా
జు శ్రీవిష్ణుని ద్వేషకులచే విహతు లైనభటులచేత వర్ణింపంబడిననారాయణదేవుని
మహానుభావం బాకర్ణించి వారల కేమనియె మఱియు నెన్నఁ జేని యమదం
డంబు విఫలం బై పోయినతెఱంగు గల దేని వినవలయు నీసందేహంబుఁ బాప
(మహాత్మా) నీవు దక్కఁ దక్కినవారలు చాల రని తలంచుచున్నవాడఁ జిత్తం

1 'రోమాంచచ్చటాపింజరితస్వేదకణసందోహ.' 2 దలితలోచనోత్సవక రాకారసందర్శమానభా
రేయుండునై ప్రణా' ప్రా. ప్ర.

బును బ్రసాదాయత్తంబుగా భవదీయవచనసుధాధారలం బ్రసాదింప వలయు ననిన శుకుం డిట్లనియె.

160

క. శ్రీకృష్ణభటులచేత నిరాకృతులై యామ్యభటులు శయమునకు నాత్మ స్వీకృతవిప్రకథాక్రమ, మిక్కిలి ముక్తైలిపి రదియు శ నెఱిగింతుఁ డగన్.

తే. చేరి ¹త్రైవిధ్యమున మించురజీవతతికిఁ, గర్తృఫలములఁ దెలిపెడుశకారణంబు లగుచుశిక్షించువార లీరయవనిమీఁడ, దేవయెండఱు గలరయ్యురతెలియవలయు.

క. దక్షిణదిశాధినాయక, శిక్ష దగం జేయువారు శ ఖితిఁ బెక్కండ్రే నీక్షయమును నక్షయమును, ²సాక్షాత్తుగ నెందు రెండు శ సంపన్న మగున్.

తే. దట్ట మైనట్టికర్తృబంధముల నెల్ల, నాజ్ఞవెట్టెడువారు పె శ క్తైనచోట నకట శాస్త్రత్వముపచారశమయ్యెఁగాదె, శూరు లైనట్టిమండలేశులకుఁబోలె.

ఉ. కావున నీవ యొక్కఁడవ శ కర్తృపు మూఁడుజగంబులందు సం

భావితభూతశోటిఁ బరిపాకవశంబున శిక్ష సేయఁగా

నీవరశాసనం బఖిలరనిర్ణయ మై తనరారు చుండు నేఁ

డీవలఁ గ్రమ్మఁజింప మఱి శ యెవ్వఁడు శక్తుఁడు ధర్మపాలనా.

165

క. చండకరతనయ యొరులకు, దండధరత్వంబు గలదె శ తగ జగమున ను ద్దంధధరవృత్తి నొత్తిలి, దండింతువు నిన్ను దండరధరుఁ డని పొగడన్.

166

నీ. ఇట్టిసిదండంబ శ యీమూఁడుజగములఁ, దెగువమై నేఁడు వర ర్తిల్లు చుండ

మనుజలోకంబున శ మహితాద్భుతాకార, సిద్ధుల మిగులఁ బ్రశస్తింప లైన

వారు నల్వరు వేగ శ వచ్చి నిర్దేశంబు, భంగించి మమ్మంత శ చెంగఁదొలి

నీశాసనంబున శ నేమిచ్చికోని వచ్చు, క్రూరచిత్తునిఁ బుచ్చికోని యదల్చి

తే. పాశబంధంబు లీనునఁ శ బట్టి త్రొంచి, బలిమి మిగులంగ మమ్మును శ బాఱఁదొలి

యిచ్చఁ జనినారు వారు దా శ మెచటివార, లాదరమ్మున మాకు నే శ డానతిమ్ము.

వ. అని రని మఱియు శుకుం డిట్లనియె నట్లు దూతలు పరితాపనమేతు లై పలికిన

దండధరుండు పుండరీకాక్షునిచరణకమలంబులు దనమానసంబున నన్నిహితంబు

లుగఁ జేసికొని వందనం బాచరించి పరమభక్తిపరుం డై వారల కిట్లనియె.

నీ. కలఁడు మదన్యండుశునుఁడొక్కఁ డితఁడెందు, వెలికేఁగానఁగరాక శవిశ్వమెల్ల

నతిలీలమై మహాశుభ్రతనమగ్రస్ఫూర్తి, నుండును గోక సూ శ లున్నభంగి

దామెనఁ బశువులు శ దగిలి యుండెడుమాడ్కి, నామసంకీర్తనశ్రేయగతుల

విచారించు నెవ్వఁడు శ విలసితమత్పూజ, లెవ్వనిపదముల శ నివ్వటిల్లుఁ

ఆ. గనుట మనుట చనుట శ గల్గు నెవ్వనిలీల,లందు లోక మెవనిరయందుఁ బొందు

నెన్నఁబడుచుఁ బుడమి శ నెవ్వనినామముల్, గర్తృబంధనములశ్రేష్ఠి నడఁచు.

తరలము. వినుఁడు నేను మహేంద్రుఁ డప్పతి శ వీతిహోత్రుఁడు రాక్షసుం

- డనిలుఁ డర్కుఁడు చంద్రుఁడుం గమరలాసనుండు మరుద్గణం
బును మహేశుఁడు రుద్రవర్ణము శ భూరిసంయమిసిద్ధులున్
మొనసి కన్గొనఁ జాల రెవ్వనిరమూర్తి విశ్రుతకీర్తిమై. 170
- క. సత్వేతరగుణపాశవ, శత్త్వంబునఁ బొంద వీరు శ జలజాక్షునడై
కత్త్వంబు గాన నోపరు, సత్త్వప్రాధాన్య లితరరజనములతరమే. 171
- చ. అభవు సమేయు నవ్యయు సరనంతు సనారతుఁ బూని మేనిలో
నుభయము నై వెలుంగుపురుషోత్తముఁ గానరు చిత్తకర్మవా
గ్విభవగరిష్ఠు లై వెదకి శ వీటిఁడిప్రాణులు సర్వవస్తువుల్
శుభగతిఁ జూడ నేర్చి తనుఁ శ జూడఁగ నేరనికంటిసోలికన్. 172
- చ. పరముని భక్తలోకపరిపాలనశీలుని దుష్టలోకసం
హరుని పతంగపుంగవవిహారునికూరిమిదూత లామనో
హరులు సురేంద్రవందితులు శ నాహరిరూపగుణస్వభావు లై
తిరుగుచు నుండు రెల్లెడల శ దిక్కులఁ దేజము పిక్కటిల్లఁగన్. 173
- ఉ. లెక్కకు ¹నెక్కు నై కనటు శ లేనిమహద్భుతతేజ మెల్లెడం
బిక్కిటిలం జరింతు రతిభీమబలాధ్యులు విష్ణుదూత లా
చక్కనిధర్మశాంతు లతిసాహసవంతులు దేజపూజితుల్
గ్రీక్కిటి నీజగంబునను శ కేశవసేవకరక్షణార్థ మై. 174
- క. నావలనను మీవలనను, దేవాసురగణమువలనఁ శ ద్రిజగంబులలో
సేవగలఁ బొంద కుండఁగఁ, గావం గలవారు పుడమిఁ శ గలవైష్ణవులన్. 175
- క. భగవత్ప్రణిహితధర్మం, బగపడ దెవ్వారిమతికి శ ననిమిషగరుడో
రగసిద్ధసాధ్యనరసుర, ఖగతాపసయక్షదివిజశఖచరుల కై నన్. 176
- క. ఎన్నఁడుఁ దెలియఁగ నేరరు, పన్నగపతిశాయితత్త్వభావము మేనం
గన్నులవేల్పును డాపలఁ, జ న్నమరినవేల్పు ముదుకశచదువులవేల్పున్. 177
- సీ. పరమహద్భుత మైనశ్రవైష్ణవజ్ఞానంబుఁ, దిరముగా నెవ్వరు శ దెలియఁ గలరు
దేవాదిదేవుండు శ త్రిపురసంహరుడొండె, గమలసంభవుడొండె శ గార్తికేయ
కపిలనారదులొండెగంగాత్మజుడొండె, మనువొండెబలియొండెరజనకుడొండె
బ్రహ్మాదుడొండె నేరర్పాటుగా శుకుడొండె, భాసురతరమతి శ వ్యాసుడొండె
తే. గాక యన్యులతరమె యీలోకమందు, సీనుబోధంబు సన్బోధర మీపదార్థ
మీసదానందచింతయ శ మీయగమ్య, మీవిశుద్ధంబు గుహ్యంబు శ సీశుభంబు.
- క. ఈపన్నిద్దలు దక్కఁగ, నోపరు తక్కురులు దెలియ శ నుపనిషదుచిత
శ్రీపతిసామమహద్భుత, దీపితభాగవతధర్మరదిన్యక్రమమున్. 179
- తే. ఏది జపియింప నమృతమై శ యెసఁగుచుండు, నేదిసద్ధర్మపథమనిరయెఱుంగఁడగిన

దదియె సద్భక్తియోగంబు శ నలవరించు, మూర్తిమంతంబు దా హరిరీర్తనంబు,
తే. కంటిరే మీరు సుతులార శ కమలనేత్రు, భవ్యమగునామకీర్తనశఫలము నేడు
దవిలి మృత్యువుపాశబంధములవలన, జాణతనమున నూడె నశజామిళుండు. 181

ఉ. ఏటికి జాలిఁ బొంద నరు శ లీక్రియ గృష్ణునికీర్తనంబు పా
పాటపులక దహింపఁ గల శ చౌటకు సందియ మేల యిప్పు డీ
తూటరి దోసకారి పెనుదోషి యజామిళుఁ డంత మొందుచుం
బాటిగ విష్ణునామసుతుఁ శ బల్కుచుఁ గేవలముక్తి కేఁగఁజే. 182

క. ఇంతయును దధ్య మని మది, నింతయుఁ దెలియంగ లేరు శ హీనాత్ములు దు
ర్దాంతతరఘటితమాయా, త్రాంతాత్యంతప్రకాశశరగారవజడు లై. 183
మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

¹ఈవిధమునక విబుధు శ లేకతమ చిత్తముల శ నేకతము లేక హరి సీశుక
భావమున నిల్చి తగుభాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు వారిం
దే వలదు దండనగ్రతిం జనదు మాకు గుఱితింప నఘముల్ దలఁగు మీఁదక
శ్రీవరునిచక్రము విశేషగతిఁ గాచు సురశసేవితులు ముక్తిఁ గడుఁ బెద్దల్.

ఉ. ఎవ్వరు సిద్ధసాధ్యులచర శేశలనత్పరిగీతగాథలం
దెవ్వరు ముక్తిభోగతల శహేమమనోహరచంద్రశాలలం
దెవ్వరు శంఖచక్రగురు శహేతిగదారుచిరోగ్రపాణు లా
మవ్యపురూపవంతు లనశమానులు వో ధరలోనివైష్ణవుల్. 185

సీ. శ్రుత్యంతవిశ్రాంతమత్యనుక్రమణీయ, భగవత్ప్రసంగతుల్ శ భాగవతులు
సనకాదిమునియోగిజనసదానందై క, పరమభాగ్యోదయుల్ శ భాగవతులు
కృష్ణపదధ్యానశ కేవలామృతపాన, పరిణామయుతులు శ్రీభాగవతులు
బహుపాతకాసీకరపరిభవప్రక్రియా, పరుషోగ్రమూర్తులు శ భాగవతులు

తే. భావతత్త్వార్థవేదులు శ భాగవతులు, బ్రహ్మవాదానువాదులు శ భాగవతులు
సిరులు దొలఁకంగ నెన్నఁడుఁ జేటులేని, పదవి నొప్పారువారు వో శ భాగవతులు.

క. అది గాన విష్ణుభక్తులఁ, గదియఁగఁ జన వలదు మీరు శ కరివరదులన
త్పదపద్మవినతివిముఖులఁ, దుది నంటఁగఁ గట్టి తెండు శ ధూర్తులు వారల్.

సీ. ఎకశక్త్యమున కై న శ నిందిరారమణునిఁ, బలుకంగ లేనిదుర్భాషితులను
గలలోన నై న శ్రీకాంతునిసత్పద, కమలముల్ నూడనికర్తృదృశుల

1 ఇది 'ఈవిధమునక విబుధులేచి తమచిత్తముల నేకతము లేక పరమేశు హరి సీశుక, భావమున నిల్చి తగుభాగవతయోగపరిపాకమున నొందుదురు పాలుపడి వారిం, దే వలదు దండనగ్రతిం జనదు మాకు గుఱితింప నఘముల్ దొలఁగుఁ బెద్ద మగుమీఁదక, శ్రీవరునిచక్రము విశేషగతిఁ గాచు సురశసేవితులు ముక్తిఁ గడుఁ జెందుదురు పెద్దల్' అని వ్రాతప్రతుల లయగ్రాహిగా నున్నది.

నవ్వచు నైన గ్రహప్రశంసకుఁ జెవి, ¹దార్ప నేరనిదుమ్మఁ ధాప్రవణుల
యాత్రోత్సవంబుల ర నైన నీశునిగుడి, త్రోవఁ ద్రొక్కఁగ లేనిరదుష్పదులను

ఆ. బరమభాగవతులర పాదధూళిసమస్త, తీర్థసార మనుచుఁ ర దెలియ లేని
వారి వారివారి ర వారిఁ జేరినవారి, దొలుతఁ గట్టి తెండు ర దూతలార. 188

ఆ. ఎల్లపాపములకు ర నిలైనయింటిలో, బద్ధతృష్ణ లగుచు ర బుద్ధి దలఁగి
పరమహంసకులము ర గుటి దప్పి వర్తించు, ధూర్తజనులఁ దెండు ర దూతలార.

ఆ. అరయఁ దనదుజిహ్వ ర హరిపేరు నుడువదు, చిత్త మతనిపాదరచింతఁ జనదు
తలఁపఁ దమకు ముక్తి ర తంకేటిజన్మోకో, సకలవిష్ణుభక్తులకునుబోలె. 190

ఆ. పద్మనయనుమీఁదిరభక్తియోగంబెల్ల, ముక్తియోగమనుచు ర మొద లెఱుంగు
వారి వారివారి ర వారిఁ జేరినవారి, త్రోవఁ దలఁప వలదు ర దూతలార. 191

వ. అని పలికె నని చెప్పి మఱియు శుకుం డి ట్లనియె శ్రీకృష్ణనామకీర్తనంబు జగ
న్మంగళం బనియును ²(జగన్మోహనం బనియును) జగజ్జీగీయమానం బనియును
నిఖిలపాపైకనిష్క్మణి యనియును నిఖిలదుఃఖనివారణం బనియును నిఖిలచారిద్ర్య
నిర్మూలనం బనియును నిఖిలమాయాగుణవిచ్ఛేదకం బనియును నుద్దామంబు లగు
హరివీర్యంబుల నాకర్ణించువారలచిత్తంబు లతినిర్మలంబు లగుభంగిం దక్కిన
వ్రతాచరణంబులం గా వనియును శ్రీకృష్ణపదపద్మంబులు హృత్పద్మంబుల
నిలుపువార లన్యపాపకర్తృంబు లగునవిద్యావ్యసనంబులం బొరయనేర రనియును
నిజస్వామి యైన(యమ)ధర్మరాజుచేతఁ గీర్తింపంబడినభగవన్నహృత్పద్మంబు నాక
ర్ణించి విస్మితులై కాలకింకరులు నాటనుండియు వైష్ణవజనంబులం దేఱి చూడ
జెఱుతురు నరేంద్రా పరమగుహ్యం బగునీయతిహాసంబును బూర్వకాలంబున
సకలవిజ్ఞానగోచరం డైనకుంభసంభవుండు సఖిలదుఃఖవిలయంబును (సకలపుణ్య
నిలయంబును) నైనమలయంబునఁ బురాణపురుషం డైనపురుషోత్తము నారాధ
నంబు సేయుచుండి నా కెఱింగించె నని చెప్పిన విని విస్తయానందహృదయుం
డైన పరీక్షిజ్ఞనపాలుం డి ట్లనియె. 192

క. స్వాయంభువమనువేళల, నోయయ్య సురాసురాండ్రజోరగనర³వ
గ్రాయతసర్గము దెలిపితి, పాయక వినవలయుఁ దెలియఁ ర బలుకం గదవే. 193

క. ఉత్తరకొడు కి ట్లడిగిన, నుత్తరమును సమ్మనీంద్రుఁ ర డుత్తమచేతో
వృత్తి ముద మంది పలికెను, దత్తపాటుడిగి వినుఁడు ర తాపసవర్యుల్. 194

సీ. పూని ప్రచేతసురపుత్రులు పదుగురు, స్రాచీనబర్హిమరప్రాఖ్యుఁ గలుగు
వారు మహాంభోధిరవలన వెల్వడి వచ్చి, తగ వృక్షవృత మైనరథరణిఁ జూచి
మేదినిజములపై ర మిక్కిలి కోపించి, మదిలోన దీపితరమన్యు లగుచు

1 జోలవేయనిదుమ్మఁ ధాళిరతుల. 2 'జగజ్జయం బనియు జగచ్చరణ్యం బనియు జగచ్ఛాస్త్వ
తం బనియు నిఖిలపాపై, 3 సర్గాయతము గలిగె నంటివి.

వక్త్రంబులను మహాశివాయుసంయుత మైన, యనలంబుఁ గల్పించిరయవనిజములఁ
తే. ¹బెల్లు వడఁ గాల్చుఁ దొడఁగినఁ ర దల్లడిల్లి, వారికోపంబు వారింఁచురవాఁడపోలఁ
బలికెఁ జందురుఁ డోమహాశివగులార, దీనమగువృక్షములమీఁదఁ రెగుటదగునె.

తే. మొదల వర్షిష్ణు లగుమిమ్ము ర నదయహృదయు
లగుప్రజాపతు లనుచు సరస్వాత్తుఁ డనియె
నట్టిమీరు ప్రజాసృష్టి ర కై నవార
లీవనస్పతితతుల దరహింపఁ దగునె.

196

సీ. ఆదికాలంబున ర నాప్రజాపతి²పతి, యైనలోకేశ్వరుం ర డచ్యుతుండు
పద్మనేత్రుఁడు వనశశి³స్పతుల నోషధిముఖ్యు, జాతంబు మిషము నూర్జ్వంబుఁ గోరి
కల్పించె నందు మురఖ్యం బైనయన్నంబు, నచరంబు లైనట్టిరయపద మెల్లఁ
బాదచారులకును ర బాల్వెట్టి యిరుగాళ్లు, చేతులు గలిగినరజీవతతికి

తే. ⁴పాలు లొగిలేనియాచతురస్పాత్తు లెల్ల, నన్నముగఁ బూనికావించెరనదియుఁగాక
నామహాభాగుఁ డచ్యుతుఁ రడాదరమున, మీకు ననఘాఖ్యవిఖ్యాతిరజోకపటిచె.

క. నిజముగ దేవాధీశ్వరుఁ, డజుఁడు ప్రజాసర్గమునకు ర ననఘుల మిమ్మున్
సృజించె నిట్టివారికిఁ, గుజదహనము సేయ నెట్లు ర గోరిక వొడమెన్. 198

చ. సతతమహాత్వసత్త్వగుణానతృపురుషస్తృతిఁ బొందరయ్య మీ
పితరులునుం బితామహులుఁ ర బెద్దలు నెన్నఁడుఁ బొందనట్టిదు
ష్కృతమత మైనకోపమునఁ ర గిల్చిషభావము మానరయ్య సం
భృతకరుణావలోకమున ర భీతతరుప్రకరంబుఁ జూచుచున్. 199

ఉ. తప్పక యర్చకావళికిఁ ర దల్లియుఁ దండ్రియు నేత్రపంక్తికిన్
తెప్పలు నాతికిం ⁵బతియు ర తేఁడు ప్రజావలి కెల్ల నర్థికిం
పొప్ప గృహస్థు మూఢులకు ర నుత్తము లెన్న నమస్తబాంధవుల్
ముప్పునఁ గావ లేనికడురమూర్ఖులు గారు నిజాలచుట్టముల్. 200

సీ. అఖిలభూతముల దేశహంతస్థమగునాత్మ, యీశుఁడచ్యుతుఁడనిరయెఱుఁగవలయు
నెఱిఁగి సర్వంబైన నయిందిరారమణు లో, చూపులఁ దనివిగాఁ ర జూడ వలయుఁ
జూచినచిద్రూపశుద్ధాత్మ లగుమిమ్ము, నెనసినవేడ్కతో ర నిచ్చ మెచ్చు
మెచ్చినసర్వాత్మ ర మీ రెఱింగినచోటఁ, గోపగుణంబులఁ ర బాప వలయుఁ

ఆ. బాపి దగ్ధశేషరూపజాలంబు, దియ్య మెనఁగ బ్రదుక ర నియ్యవలయు
ననఘులార మీర ర లస్కదీయప్రార్థ, నంబు పరఁగఁ జేకొనంగ వలయు. 201

క. ఇదె వృక్షసముద్భవ యగు, మదిరేక్షణ ⁷నావృరసిఁ గురమారిక నిత్తున్
వదలక పత్నిగఁ జేకొని, ముద మందుఁడు పాదపములరమోసము వాయన్.

1 'పాల్లు' పెడ. 2 తండ్రియైన. 3 స్పృకులనునోషధీజాతంబు. 4 బాహువులు లేనియాచతుష్ప
ధుల నెల్ల. 5 యెల్ల నారత్న. 6 బతి + విరించి ప్రజాళికి భిక్షుకోటికిం. 7 నావృరీకుమారిక'వా. ప్ర.
R-59

వ. అని యిట్లామంత్రణంబు సేసి మారిష యనుకన్యకను వారల కిచ్చి చంద్రుండు
సనియె నప్పడు. 203

క. చారలు పర్యాయంబున, నీరేజముఖ్ వరించి శ నెటి రమియింపఁ
ధీరుండు ప్రాచేతసుఁ డై, వారక దక్షుండు వుట్టై శ వనజజనముఁ డై. 204

క. ఎవ్వనిసంతానంబులు, నివ్వటిలెక్ వసుధ నెల్ల శ నెటి నాదక్షుం
డివ్వలన జగము లన్నిటఁ, బ్రవ్వ జలము నిలిపినట్లు శ ప్రజఁ బుట్టించెన్. 205

ఉ. వారనివేడ్కతో దుహితృవత్సలదక్షుండు దక్షుఁ డాత్మలోఁ
గోరి సృజించెఁ గొన్నిటి నశకుంతితవీర్యముచేతఁ గొన్నిటిఁ
బోరన భేచరంబులను శ భూచరముఖ్యవనేచరంబులన్
సీరచర వ్రజంబు రజరసీచరజాలదివాచరంబులన్. 206

క. నరసురగరుడోరగకి, న్నరదానవయక్షపక్షీరనగవృక్షములం
దర మిడి సృష్టి యొనర్చెను, దిరముగ దక్షప్రజాపతి వితతకీర్తిన్. 207

క. బహువిధముల బహుముఖముల, బహురూపము లైనప్రజల శ బహులోకములన్
బహుళముగఁ జేసి మదిలో, బహుమానము నొందఁడయ్యె శ బ్రఖ్యాతముగన్.

తే. ¹ఆప్రజాసర్గబృంహితం శ బయినజగము
దక్షుఁ డీక్షించి మదిలోనఁ శ దాప మొంది
మఱియు జననంబు నొందించునతము రోసి
పరమపురుషుని నాశ్రయింపంగఁ దలఁచె. 209

వ. ఇట్లు దక్షప్రజాపతి ప్రజాసర్గంబు సాలక చింతించి మంతనంబున లక్ష్మీకాంతుని
సంతుష్టస్వాంతం జేయువాఁ డై. 210

క. మోదం బై పరిదూషిత, భేదం బై శాబరీధర్మకిలికించితదృ
గ్భేదం బై బహుసౌఖ్యా, పాదం బై యొప్పువింధ్యపాదంబునకున్. 211

వ. ఇట్లు వింధ్యపాదంబున కరిగి యం దఘమర్షణం బనుతీర్థంబు సర్వదురితహరం
బయి యొప్పుదాని ననునవనంబు సేవించి యతిఘోరం బైనతపంబు సేయుచు
హరిం బ్రసన్నుం జేసి హంసగుహ్యం బనుస్తవరాజంబున ని ట్లని స్తుతియించె.

—ఇతి దక్షుండు స్తుతియించినహంసగుహ్యం బనుస్తవరాజము. ఇతి—

తే. పరమునికి వందనము సేతుఁ శ బరిధవించి
ము న్నవితథానుభూతికి శ మ్రొక్కికొందు
మెఱయ గుణములఁ ²జేలునిమి త్తమాత్ర
బంధు వైనట్టివానికిఁ శ బ్రణతి సేతు. 213

ఆ. తవిలి గుణులచేతఁ శ దత్త్వబుద్ధులచేత, నిగిడి కాన రానిరనెలవువాని
మొదలఁ దాన కలిగి శ ముక్తిమానావధి, రూపుఁజెందువానిరప్రాపుఁ గందు. 214

1 అంత సర్గంబు బృంహిత ! మైనఁ జూచి, దక్షుఁ డెంతయు మదిలోనఁ, 2 వెలుప నిమి త్త.

ఆ. ఎల్లతనువులందు శ నిర వొంది తనతోడఁ, బొందుసేసినట్టిరపొందుకాని
పొందు వొందలేడు శ పురుషుండు ¹గుణము నా, గుణిని బోలునట్టిగుణి భజంతు.

ఉ. పూని మనంబునుం దనువు శ భూతములుక మఱి యింద్రియంబులుం
బ్రాణములుక వివేకగతిఁ శ బాయక యన్యముఁ దమ్ము నెమ్మెయిం
గానఁగ నేర వాగుణనిరకాయములం బరికించునట్టిస
ర్వానుగతుక సమ స్తహితై శ నాదిమపూరుషు నాశ్రయించెదన్. 216

వ. మఱియు ²ననేకవిధనామరూపనిరూప్యం బగుమనంబునకు దృష్టిస్మృతులనాశం
బువలనఁ గలిగెడు నుపరామం బగుసమాధియందుఁ గేవలజ్ఞానస్వరూపంబునఁ
దోచునిర్మలప్రతీతిస్థానం బైనహంసస్వరూపికి నమస్కరింతు దారువందు నతి
గుఱం బైనవీతిహోత్రుని బుద్ధిచేతం బ్రకాశంబు నొందించుభంగి బుద్ధి
మంతులు హృదంతరంబున సన్నివేశుం డయినపరమపురుషుని ³నాత్మశక్తిత్ర
యంబుచేతం దేజరిల్లఁ జేయుదు రట్టిదేవుండు సకలమాయావిచ్ఛేదకం బయిన
నిర్వాణసుఖానుభవంబునం గూడి యుచ్చరింపం గొలంది గానిశక్తి గలవిశ్వ
రూపుండు నాకుం బ్రసన్నుం డగుం గాక వాగ్బుద్ధీంద్రియమానసంబులచేతం
జెప్పను నిట్టి దని నిరూపింపను నలవి గాక యెవ్వనిగుణరూపంబులు వర్తించు
నెవ్వండు నిర్గుణుండు సర్వంబు నెవ్వనివలన నుత్పన్నం బగు నెవ్వనివలన స్థితిం
బొందు నెవ్వనివలన లయం బగు నట్టిపరాపరంబులకుం బరమం బైన యనన్యం
బైన (ప్రా)కృసిద్ధంబైన యదియ బ్రహ్మం బైన యాదికారణం బైన యున్నతత్త్వంబు
నాశ్రయింతు నెవ్వనిప్రభావంబు మాట లాడెడువారలకు వాదంబు సేయువార
లకు వివాదస్థలంబు లగుచు నప్పటప్పటికి మోహంబు నొందించు చుండు నట్టి
యనంతగుణంబులు గలమహోత్సాహకు నతిభక్తిం బ్రణామంబు సేయుదు నస్తి
నాస్తి యనువస్తుద్వయనిష్ఠలం గలిగి యొక్కటన యుండి విరుద్ధధర్మంబులుగఁ
గనంబడునుపాసనాశాస్త్రసాంఖ్యశాస్త్రంబులకు సమంబైన వీక్షింపఁదగినపరమం
బు నాకు ననుకూలం బగుం గాక యెవ్వఁడు జగదనుగ్రహంబుకొఱకు జన్మ
కర్మంబులచేత నామరూపంబు లెఱుంగంబడ కుండియు నామరూపంబులు గలిగి
తేజరిల్లు|నట్టియనంతం డయినభగవంతుండు ప్రసన్నుం డగుం గాక యెవ్వండు
జనులకుఁ|బురాకృతజ్ఞానపదంబులచేత నంతర్గతం దై మేదిని గలుగుగంధాది
గుణంబుల. నాశ్రయించినవాయువుభంగి మెలంగు చుండు నాపరమేశ్వరుండు
మదీయమనోరథంబు సఫలంబు సేయుం గాక యనుచు భక్తిపరవశుం డయి

1 'గుణకర్త, గుణముఁ బోలునట్టి. 2 నామరూపంబుల రూపవిభవంబునకు దృష్టిస్మృతిసం
ప్రసూపంబువలన నేప్రకారంబునఁ బొందరాక తమందులం గలముజ్ఞానంబుచేత నేది యెఱుంగం
బడుచుండు నట్టితేజోధామం బైన పరమహంసంబునకు నమస్కరింతు. 3 నాత్మశక్తు లైన నవద్ర
వ్యంబులచేత నశక్తిత్రయంబులచేతను దేజరిల్లు' బ్రా. ప్ర.

యుక్తివిశేషంబున స్తుతియించుచున్నదక్షునికి భక్తవత్సలుండైన శ్రీవత్సలాంభ
నుండు ప్రాదుర్భావంబు నొందె నప్పుడు. 217

సీ. భర్తాచలేంద్రప్రసాతద్వయంబునఁ, గలిగిననీలంపురగను లనంగ
మొనసి తార్జ్యునియిరుర్రుమాఁపుపై నిడినట్టి, పదములకాంతులు ర పరిఢవింపఁ
జండిదిజ్జండలశుండాలకరముల, కై వడి నెనిమిదిరకరము లమరఁ
జక్రకోదండాసిరశంఖనందకపాశ, చర్మగదాదుల ర సరవిఁ బూని
ఆ. నల్ల మేను మెఱయ ర నగుమొగం బలరంగఁ, జల్ల చూపు విబుధరసమితిఁ బ్రోవ
బసిండికాసెఁ బూని ర బహుభూషణకిరీట, కుండలములకాంతి ర మెండుకొనఁగ.

సీ. కుండలమణిదీప్తరగండస్థలంబులు, పూర్ణేందురాగంబుఁ ర బొనుఁగుపఱుప
దివ్యకిరీటాంతరదీప్తు లంబరరమా, సతికిఁ గానుంభవరస్త్రంబు గాఁగ
వక్షస్థలంబుపై ర వనమాలమాలిక, శ్రీవత్సకౌస్తుభరశ్రీల నొఱయ
నీలాద్రిఁ బెనఁగొని ర నిలిచినవిద్యుల్ల, తలభౌతిఁ గనకాంగరదములు మెఱయ
ఆ. నఖిలలోకమోహనాకారయుక్తుఁడై, నారదాదిమునులు ర సేరి పొగడఁ
గదిసి సురలు గొలువ ర గంధర్వకన్నర, సిద్ధగానరవము ర సెవుల నలర. 219

క. సర్వేశుఁడు సర్వాత్ముఁడు, సర్వగతుం డచ్యుతుండు ర సర్వమయుం డై
సర్వంబుఁ జేరి కొలువఁగ, సర్వగుఁ డై దక్షునకుఁ బ్రసన్నుం డయ్యెన్. 220

ప. ఇట్లు ప్రసన్నుం డయినసర్వేశ్వరుని సర్వంకషంబును మహాశ్చర్యధుర్యంబును
నయి తేజరిల్లుదివ్యరూపంబుఁ గాంచి భయంబును హర్షంబును విస్తయంబును
జిత్తంబున ముప్పిరిగొని చొప్పు దప్పింపం దెప్పిటి కప్పరపాటునం బుడమిపై
నిడుసాఁగిలం బడి దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిచ్చి సెల
యేఱులతోట్టునఁ గొట్టువడి యిట్టట్టుఁ బట్టుచాలక నిట్టివొడిచి మున్నీరు దన్ని ని
లిచినపెన్నీరునుంబోలె సర్వాంగంబులుం దొంగలింపఁ జిత్తంబు నాత్మాయత్తం
బు సేసి పిక్కటిల్లినసంతోషంబుచేత భగవంతుం బలుకను నత్యంతమంగళసం
దోహాపాదకంబు లైనతన్నామంబు లుగ్గడింపను నతినిర్మలంబు లయినతదీయ
కర్తంబులు దడవను విబుధహర్ష కరంబు లైనతత్త్వేరుపంబులు వొగడను నా
త్మీయమనోరథంబు వాక్రవ్వను నోపక ప్రజాకాముం డై యూర కున్నప్రజా
పతిం జూచి సర్వజీవదయాపరుండును సర్వసత్త్వహృదంతరస్థుండును సర్వ
జ్ఞుండునుం గావున నతనిభావంబు దెలిసి జగన్నాథుం డార్తపోషణంబు లై నభాష
ణంబుల ని ట్లనియె. 221

క. మెచ్చితిఁ బ్రాచేతన తప, మిచ్చట ఫలసిద్ధి యయ్యె ర ని ట్లతిభక్తిఁ
మొచ్చగుమద్భవవిభవము, నచ్చుపడం బొంద నెవ్వఁ ర డర్హుఁడు జగతిన్. 222

ఆ. తపము సాలు నింకఁ ర దగ భూతతతికి విభూతు లొనరుఁ గాక ర పొందుపడఁగ
విదియ సుమ్ము మాకురనిచ్చలోఁ గలగోర్కి, పొనఁగ నీమవలనఁబొందుపడియె.

వ. వినుము బ్రహ్మయు భర్గుండును బ్రజాపతులును మనువులును నింద్రులును నిఖిల భూతంబులకు భూతిహేతువు లయినమద్భూతివిభవంబులు మఱియు నాకు (యమనియమాదిసహితసంధ్యావందనాదిరూపం బగు)తపంబు ¹హృదయంబు సాంగజపవద్ధ్యానరూపం బగువిద్య శరీరంబు ధ్యానాదివిషయపుంవ్యాపారం బుగా నుండుభావనాదిశబ్దవాచ్యం బగుక్రియ యాకృతి క్రతుజాతంబు లంగంబులు ధర్మం బాత్మ దేవతలు ప్రాణంబులు నిగమంబు మత్స్వరూపంబు (జగదుత్పత్తికి నాదియందు నే నొక్కండన తేజరిల్లు చుంటి) బహిరంతరంబుల (వే అొక్కటి) లేక (సుషుప్త్యవస్థయందు) సర్వంబు ²లీనం బగుటంజేసి సంజ్ఞామాత్రండును నవ్యక్తండునుగా నుండుజీవునిభంగి నొక్కండన యుండుదు ననంతండు నై యనంతగుణంబులు గలమాయాగుణంబువలన గుణవిగ్రహం బగు బ్రహ్మాండంబును నయోనిజండు స్వయంభువు నగుబ్రహ్మయును నుదయించిరి మదీయవీర్యోపబృంహితుం డయి మహాదేవుం డగునాబ్రహ్మ యనమర్థండునుం బోలె నకృతార్థమృత్యుమానమనస్కుం డయి సృజంప నుద్యమించుతఱి దపంబాచరింపు మని నాచేత బోధితుం డై ఘోరం బైనతపం బాచరించి తొలుత సృష్టి కర్తృత్వంబు వహించినమిమ్ము సృజియించె నంతఁ బంచజనప్రజాపతితనూజ యగునసిక్ని యనుపేరిట వినుతి నొందియున్నయిక్కన్యకను నీ కిచ్చితి దీనిం బత్నిగాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలవాడ నై మిథునవ్యవాయధర్మంబు గలయీనాతియందుఁ బ్రజాసర్గంబు నతివిపులంబుగాఁ గావింపం గలవాడవు మఱియు నీకుఁ బిదప నీక్రమంబున నిఖిలప్రజలును మంతానామోహితు లయి మిథునవ్యవాయధర్మంబునఁ బ్రజావృద్ధి నొందించి మదారాధనపరులై యుండఁ గలవారని పలికి విశ్వభావనుం డైనవారి స్వోన్నతలభ్యార్థంబునుంబోలె నంత ధానంబు నొందె నప్పుడు దక్షుండు విష్ణుమాయోపబృంహితుం డై (పాంచజని యగు)నసిక్నియందు మార్యశ్వసంజ్ఞల (వినుతిఁ జెంది యున్నయయతసంఖ్యాపరి

1. 'బ్రహ్మంబు శరీరంబు క్రియ యాకృతి. 2 'నేన యై యుండుదు నవ్యక్తంబు సంజ్ఞా మాత్రంబు గలిగి యెఱుక సాలక నిద్రించువానిభంగి విశ్వంబువలన నేమియు బహిరంతరంబులు లేక యుండుదు ననంతండు నై యనంతగుణంబులుగలనాగుణంబువలన గుణవిగ్రహంబువుట్టె నావిగ్రహం బువలన నాధ్యుండై స్వయంభు వైనయజాం డయ్యె మదీయవీర్యోపబృంహితుం డై మహాదేవుం డై కన్య సర్గకర్మంబులయం దుద్యుక్తుం డై యఖిలంబును నన్నుఁ గాఁ దలంచె దారుణం బైనతపంబువలన నా కభిమతంబుగాఁ జేసి నవబ్రహ్మ లైనమమ్ము నేవిధిఁ బ్రభువై సృజించె నట్టిపంచజనప్రజాపతికి దుహితయైన యసిక్ని యనంబడునిక్కన్యక నిచ్చితి దీనిం బత్నిగాఁ గైకొని మిథునవ్యవాయకర్మం బు గలిగి ప్రజాసర్గంబు గావింపును మిథునవ్యవాయధర్మజీయందు భూతసంఘంబులు గలిగింప నిశ్చయించిననీవలన మత్సన్నం బైనప్రజ లెల్ల ను మిథునీభూయంబు లై మిదీయమాయచేతం బుట్టుచు మత్సేనాపరు లగుచురు గాక యని పలికి విశ్వభావనుం డైనవారి' వ్రా. ప్ర.

- గణితం లై నపుత్రులం దశసహస్రంబులఁ బుట్టించె నప్పు డాధర్వశీలు రై న
దాక్షాయణులు పితృనిర్దేశంబునం బ్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దపంబు సేయువా
రై పశ్చిమదిశకుం జని యచ్చట నారాయణసర స్సనంబరఁగుతీర్థరాజం బై సిం
ధుసముద్రసంగమంబున నొప్పుచుండి సమస్త దేవమునిసిద్ధగణసేవితంబై దర్శన
స్వర్కనాలోకనమాత్రంబున నిర్ధూతకల్తములను నిశ్చలధర్మపరులను నిర్మలచిత్తు
లనుం జేయుచున్నయప్పుణ్యతీర్థంబున నవగాహనంబు సేసి నిర్మలాంతరంగులై
పరమహంసధర్మంబునందు నుత్పన్నమతు లై ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రియను
మలంబున నుగ్రతపంబు సేయుచుండ వారికడకు నారదుండు వచ్చి యిట్లనియె.
- సీ. మీ రతిమూఢులు శ్రీ మీఁదటిగతి గాన, రెన్నంగఁ బసిబిడ్డ శ్రీ లన్నలార
పుడమి దానిం తని శ్రీ కడఁ బరికింపరు, ప్రజలఁ బుట్టింప నేరప్రతిభ గలదు
ల టైన నొక్కమరహాత్ముఁడు పురుషుండు, బహురూపములు గలశ్రీభామ యొకతె
1పుంశ్చలి గర్తంబుఁ శ్రీ బురణింప నుభయ, ప్రవాహంబు గలనది శ్రీ వజ్రుఁ గడల
- ఆ. నంచ యొకటి యిరువర్దై దింటిమహిమలఁ, గలిగి యుండు తెరువు శ్రీ గాన రాక
వజ్రనిబిడ మగుచు శ్రీ వరుసఁ దనంతన, తిరుగుఁ 2గాష్టబిలము శ్రీ దేవపడఁగ.
- క. వినుఁ డందుల ననురూపము, నను వొందఁగ నెఱుంగ కాత్మ శ్రీ నాత్మగురూక్తిం
గానసాగించెద మను మి, మ్మన నేమియు లేదు మూఢు శ్రీ లని తెలిసి తగన్.
- వ. అని నారదుండు బోధించిన హర్యశ్వులు సహజబుద్ధిచేత నారదవాక్యంబులఁ
దమలో నిట్లని వితర్కించిరి. 227
- తే. సారిది తేత్రజ్ఞుఁ డన నతిసూక్ష్మబుద్ధి, నరయ నజ్ఞానబంధనం శ్రీబగుచు లింగ
దేహ మన నెద్ది గలదదిరదెలియకున్నఁ, గలదెమోక్షంబుదుష్కర్మగతులచేత.
- తే. కలఁడుజగదేకసన్నతశ్రీకారణుండు, స్వామిభగవంతుఁడభవుండుశ్రీస్వాశ్రయండు
పరముఁ డాతనిఁ జూడక శ్రీబ్రహ్మకై నఁ, గలుగునే ముక్తిపదము దుశ్కర్మగతుల.
- ఆ. పురుషుఁ డెట్లులేనిఁ శ్రీ బూని బిలస్వర్గగతుఁడుఁబోలె వర్తరకంబు మాను
నట్టిబ్రహ్మ మెఱుంగఁనయ్యకు స్వరోభిగ, కర్మగతుల నేమి శ్రీ గానఁబడును. 230
- శా. తన్నిస్థాగతి లేనివానికి నసరత్కర్మప్రచారంబుచే
ము న్నే మయ్యెడి నాత్మబుద్ధిగుణసర్వోహంబునం గోఁచుచున్
వన్నెల్ పెట్టుక వింతబాగులతటిన్ శ్రీ వర్తించుదార్ధ్యణ్యం
పన్నశ్రీయునుబోలె నెల్లగతులం శ్రీ బ్రఖ్యాత మై యుండఁగన్. 231
- సీ. అను వొంద నృప్తి నశవ్యయముగఁ జేయుచుఁ, బ్రచురప్రవాహసంపతిత మైన
నెఱయఁ గూలం బనునెగ్గమస్థానంబు, నందు వేగము గలశ్రీకంధుమాయఁ
3గదలి యహంకారశ్రీగతివశంబునఁ జాల, వివశుఁ డై బోధకు శ్రీ విపరి యైన
వానికి నీరీతి శ్రీ వలవంత కర్మప్రచారంబులను మీఁదఁ శ్రీ జక్క నైన

- ఆ. జన్తమరణముఖ్యశ్రాద్ధ్యంబుతోఁ బాసి, నిఖిలసౌఖ్యపదవి శ నెఱసి కన్తు
మార్గ మైనయట్టిరమహాసీయధామంబుఁ, జిత్త మార నెట్లు శ సేరఁ గలఁడు.
- తే. దానిసంసర్గగుణములు శ దప్పి నడచు, కుచ్చితపుభార్యఁ జేకొన్నరకుమతివోలె
దివిరి సుఖదుఃఖములఁ గూడి శతిరిగి జీవ, రూపమెఱుఁగనివారికిఁ శ బ్రాపు గలఁజె.
మత్తకోకిలము. పంచవింశతిత త్వరాశి కరపారదర్పణ మయ్యుఁ దాఁ
గొంచె మై పురుషుండు తత్త్వముఁ శ గోరి పట్టఁగ నేరకే
మంచుఁ గించుఁ దలంచు¹వార మరమార్గకర్తము సేయఁగా
మంచిలోకము వారి కేటికి శ మానుగా సమకూరెడిన్. 234
- క. బంధానుమోక్షణక్రమ, సంధానైశ్వర్యధుర్యశాస్త్రసమగ్ర
గ్రంథంబు మాను చిద్రూపాంధునకును గర్తగతుల శ నగునే శుభముల్. 235
- మత్తకోకిలము. చూడ నీజగ మంతయున్ వెనఁ శ జట్టి పట్టుక లీల నే
జోడు లేక రయంబునం ²గుడిరసుట్టునట్టిస్వశంత్రముం
గూడి యుండినకాలచక్రముఁ శ గోరి చూడనివారి కే
జాడఁ గల్గును గర్తసంగతిఁ శ జారుమోక్షపదం బిలన్. 236
- ఆ. జన్తహేతు వై నరజనకునిద్వేశంబు, తనకుఁ జేయ రాని శ దనుచుఁ జెలిసి
గుణమయప్రవృత్తిః పూరాధ్వనిశ్వాస, నిరతుఁ డగుచుఁ జేయరనేరఁ డతఁడు.
- వ. అని తమలో విచారించి యాకుమారు లప్పడు. 238
- సీ. వినవయ్య భూపాల శ మునివ రేణ్యునిమాట, లనువొందఁ దలపోసిరవినయ మలర
వలగొని యతనికి శ వందనంబు లొనర్చి, తిరిగి యెన్నఁడు రానిర తెరువు వట్టి
చయ్యన నేఁగిరి శ ³సహజసత్వబ్రహ్మ, మయ మైనపంకజరనయనుపాద
పద్మమరందంబు శ పానంబుసేయుచు, మత్తిల్లి నిలిచినరమానసాళి
- ఆ. పరిణమింప విష్ణుఁ శ బాడుచుఁ దత్క్రిర్తి, సరణి మ్రోయుమహతి శ సంఘటించి
నారదుండు గుణవిశారదుం డెందేనిఁ, జనియెఁ దన్ను జగము శ నన్నుతింప.
- క. అప్పడు దక్షుండు దనయులు, దప్పి మహాపథము గనుటఁ శ దగ నారదుఁడే
చెప్పినఁ గప్పినశోకము, ముప్పిరిగొని చిత్తవృత్తి శ మూరిం బోవన్. 240
- చ. అడలుచు నున్న వచ్చి కమరలాసనుఁ డూఱడిలంగఁ బల్కి ముక
పడసినలీలఁ బుత్త్రుల నరపరగుణాధ్యులఁ గాంచు చున్న నా
⁴పడఁతుకయందుఁ బల్కురను శ బన్నుగఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞలన్
బెడఁ గగువారిఁ బుణ్యములఁ శ బేర్చినవారి సహస్రసంఖ్యలన్. 241
- క. పుట్టించిన జనకునిమదిఁ, బుట్టినతలఁ పెఱిగి వారు శ పూనికఁ బ్రజలం
బుట్టించువ్రతముఁ గైకొని, గట్టిగఁ దప మాచరింపఁగఁ జనిరి వెనన్. 242

1 'వాడు కదధ్వకర్మము' అ. ప్ర. 2 'సుడిసుట్టు. 3 'సహజస్వరబ్రహ్మ, భాసితకాశేయ
నానుపాద. 4 'పడఁతుకవల్లఁ గ్రమ్మఱను బల్కురఁ దా శబళాశ్వసంజ్ఞలన్' వ్రా. ప్ర.

వ. ఇట్లు శబళాశ్వులు ప్రజాసర్గంబుకొఱకుఁ దండ్రిపంపునం దపంబు సేయువా నై
యేతీర్థంబు తీర్థరాజం బై సకలతీర్థఫలంబుల నాలోకనమాత్రంబున ననుగ్ర
హించుచు సకలపాపంబుల నిగ్రహించు నేతీర్థప్రభావంబున నగ్రజన్ములు ఫల
సిద్ధిం బొందుదు రట్టినారాయణసర స్సనుపుణ్యతీర్థంబునకుం జని తదుపస్సర్పమా
త్రంబున నిర్మాత¹మలాశయు లై. 243

శా. బ్రహ్మాండ్రాదులు నంద నేరనిపరశ్ర బ్రహ్మాంబుఁ జింతించుచుక
బ్రహ్మానందముఁ బొంది జిహ్వాకలపై శ్ర బ్రహ్మణ్యమంత్రంబులక
బ్రహ్మలోకనవాంఛతో నిలుపుచుక శ్ర బ్రహ్మం బితం డంచు ముక
బ్రహ్మజ్ఞానగురుక హరిం ²దపమునం శ్ర బాటించి రబ్బాలకుల్. 244

సీ. ఏకపాదాంగుష్ఠ శ్ర మిలమీద సవరించి, నిశ్చలకాయు లై శ్ర నిక్కి నిలిచి
కరములు గీలించి శ్ర సరవి మీఁదికి నెత్తి, గుఱుతుగాఁ జెనుబయల్ శ్ర గుట్టి పట్టి
నిడివిగాఁ గూర మై శ్ర నిగిడినచూడ్కులఁ, గడుఁదీప్రభానునిఁ శ్ర బాడిచి పట్టి
వడిఁ గొంతకాలంబు శ్ర వాయువు భక్షించి, యంతనుండియు నిరారహగు లగుచు
ఆ. సకలలోకములకు శ్ర సంహారకరమును, బేర్చి దేవతలకు శ్ర భీతికరముఁ
గాఁగ ఘోరతపముఁ శ్ర గావింపఁ దొడఁగిరి, మహితచిత్తు లక్కుశ్రమారవరులు.

నారదుఁడు శబళాశ్వులకు నివృత్తిమార్గంబు నుపదేశించుట.

వ. ఇట్లతిభయంకరం బైనతపంబు సేయుచు నెడ తెగక భగవత్సంత్రంబులు నొడు
వుచుఁ బ్రజాసర్గకాము లై యున్నయచ్చిన్ని బాలురకడకు నారదుండు సనుడెంచి
పూర్వవిధంబునం బలుకుచు నిట్లనియె భ్రాతృవత్సలు లై యున్నమీరలు వే
దాంతసారం బాలుకు చున్ననావచనంబు లాదరించి తోఁబుట్టువులు సనినమార్గం
బునఁ జనుం డెవ్వఁ డేని దనయగ్రజులు సన్నమార్గంబునం దానునుం దప్పక
వర్తించె నేని నట్టివానిని విశేషధర్మం బెఱింగినవాఁ డంద్రు సతతంబును బుణ్య
బంధువు లై నదేవతలం గూడి సుఖం బుండుఁ డని పల్కి నారదుండు సనియె
వారలును సర్వకర్తంబులయందు నిర్తోహితు లై పరమపదంబునకు నాస్పదంబు
లయినదేవర్షి వాక్యంబుల నాశ్రయించి. 246

ఉ. అప్పుడు లజ్జతోడ శబళాశ్వులు పూర్వజు లేగినట్టియా
చొప్పున నెన్నఁడుం దిరిగి శ్ర చూడనిల్చోవ విశేషపద్ధతిం
దప్పక పోయి రయ్య గుణభాములు నేడును మళ్ల రేమి సే
జెప్పెదఁ గాక రాక కడఁసేరినరాత్రులఁ బోలి భూవరా. 247

క. దక్షున కాకాలంబున, లక్ష్మిత మై యుండెఁ బెక్కురాలగుల నుత్పా
తతో భంబులు వానికి, రూక్షవృథ నొంది యాపురరుషనాశంబున్. 248

క. నారదకృత మని యెఱిగి మహాహోషముతోడ నేగి ర యాతనిఁ గని దుష్ట
 ఖారూఢచిత్తుఁడై మది, నూఱుడిలం దెరువు లేక ర యుగ్రుం డగుచున్. 249
 ఆ. మోము జేవుఁటింప ర ముడివడ బొమ్మలు, చూపువెంట మంట ర సుడి గొనంగఁ
 బెదవు లదరఁ బండ్లు ర పెట పెటఁ గొఱుకుచు, దక్షుఁ డాగ్రహించి ర తపసిఁ బలికె.
 చ. నెఱయఁగ సాధురూపమున ర నీ వతిబాలుర కాత్మజాలికిం
 గఱకున భిక్షుమార్గ మగురకందువ సెప్పితి వేల ధూర్త వై
 మఱుఁగక యుండ వచ్చునె కురమారుల ¹నీదురితంబు వొంద ని
 న్నొఱులఁగఁ న్రోతు నాదుసమరదోగ్రమహాగ్రహశాపవహ్నులన్. 251

❧❧❧ దత్తుండు నారదుని శపియించి ప్రజాసర్గం బొనరించుట. ❧❧❧

వ. అది యెట్లం జేసి దేవర్షి పితృఋణంబులు దీర్చక ²మీమాంసితకర్మంబులు గల
 బాలురకు బుద్ధిఁ జెఱిచి వారలకు నుభయలోకంబుల శ్రేయోహాని నొనర్చితి
 విట్టిపాపంబున భాగవతోత్తములలో లజ్జాహీనుండ వై యశోహానిఁ బొంది చ
 రింతువు గాక సకలభూతంబులును గ్రహంబులును దారకంబులును ని న్నందటి
 పట్టునఁ గలహంకారి వని తలంపుదురు గాక యతికుశూహలంబున నీచేత న్నే
 హపాశనికృంతనం బైనమిత్రభేదంబె కాని తదుపశమనంబు గా కుండెడు నింత
 నుండియుఁ బురుషుండు విషయతీక్షణత్వంబు లనుభవింపక కాని తెలియకుండెడు
 జ్ఞానంబు తనంతనెకాని యెరులచే బోధింపబడి తెలియరాకుండెడి నిరంతరం
 బును జరియించు నీకు నేలోకంబునను నునికిపట్టు లేకుండుం గాక యని నిర్దయుం
 డై శాపం బిచ్చె నంత నారదుండు తత్కృధవాక్యంబుల కలుగక యట్లు కా కని

1 కీదురితంబు నేడు ని న్నురులఁగఁద్రోతు. ఇందులకు 'మీమాంసితకర్మణాం! విపాతశ్రేయ
 సః పాపలోకయా రుభయోః కృతః॥ ఏవం త్వం నిరసుక్రోశో బాలానాం మతిభిద్ధరేః॥ పార్షదమధ్యే
 చరసియశోహాని రపత్రపః॥ ననుభాగవతానిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః॥ ఋతేత్వాంసోహృదఘ్నం
 వై వైరంకర మవైరిణామ్॥ నేత్యంపుంసో విరాగస్సాన్య త్వయాకేవలినా మృషా॥ మన్యసే యద్యుప
 శమం స్నేహపాశనికృంతనం॥ నానుభూయనజా నాతిపుమాన్ విషయతీక్షణతాం॥ నిర్విద్యేతస్వయంతస్మా
 న్నతథాభిన్నధీఃపరైః॥ అని మూలము. ఇందు 'ననుభాగవతా నిత్యం భూతానుగ్రహకాతరాః' అనుట
 కు 'నను...భూతాని గ్రహతారకాః' అని పాఠముగ్రహించి కవి తెనిగించియుండునని లోకచెడిని.
 ఇది యట్లుండ నచ్చుప్రతులందు కర్మవిచారంబు సేయనిబాలురమనంబులకు నైహికేచ్ఛలయందు నైరా
 శ్యంబు గలుగం జేసి నివృత్తిమార్గం బుపదేశించి వారలకు నుభయలోకములయందుఁ జెందఁగల
 శ్రేయోహాని నొనర్చితి విట్టిపాతకంబున భాగవతోత్తములతో లజ్జాహీనుండవై యశోహానిం బొంది
 చరింపుదుగాక నిరపరాధులై వైరంబులే నాపుత్తులపట్ల ద్రోహకృత్యం బొనర్చిన నీవుదప్పదక్కి
 నభాగవతోత్తముల సకలభూతానుగ్రహపరవశులుగావున నిరంతరంబు లోకసంచారియైననీకు' అని
 యున్నది. ఈపాఠమున 'భూతానుగ్రహతారకాః' అనుదానినిసరిగాఁజెనిగించుటయొకటితప్పమూల
 ములోఁ దక్కిన 'మన్యసేయద్యుపశమమ్' ఇత్యాదిపాఠమునకుఁ జెనుఁగు గానిపింపదు. వ్రాతప్రతు
 లం దిందులకుఁ జెనుఁగు గానిపింపెడిని గాన యదియై గ్రంథమునఁ జేర్పబడియె.

సమృతించి చనియె నిట్టిశాంతభావం బెవ్వనివలనం గలుగు నతండు సర్వాతీతుం డయినసర్వేశ్వరుం డనంబడు మఱియు దత్తుండు దనమనోరథంబు విఫలం బగుటంజేసి యతిదుఃఖితమనన్కుండై పొగులు చున్నఁ బితామహుండు సనుదెంచి మఱియుఁ బ్రజాసర్గోపాయం బెఱింగించిన నాప్రజాపతి ప్రియభామ యైనయసిక్ని యందుఁ బితృవత్సల లై నకూఁతుల నఱువదుండ్రం బుట్టించి వారిలో ధర్మనకుం బదువురను గశ్యపునకుం బదుమువ్వరను జంద్రునకు నిరువదేడ్పురను భూతునకు నాంగిరసునకుఁ గృశాశ్వనకు నిద్దతేసిచొప్పున నార్వురను దాక్ష్యం(డను నామాంతరంబుఁ దాల్చినకశ్యపు)నకు (మరలఁ గడమ)నలువురను సీక్రమం బున నిచ్చె వారినామంబు లాకర్ణింపుము. 252

ఆ. ఎట్టిపుణ్యవతులొ శ్రీ యీచేడియలు సెప్ప, సవతు లేనియట్టిరసవతు లయ్యుఁ గడుపు వడసి రెట్టిరకడుపునఁ బుట్టిరో, కడిదిత్రిజగ మెల్లఁ శ్రీగడుపు గాఁగ. 253

వ. వార తెవ్వరనిన భానువు లంబయుఁ గకుప్ప జామియు విశ్వయు సాధ్యయుమరుత్వ తియు వసువు ముహూర్తయు సంకల్పయు ననంబడుగురు ధర్మనకుఁబత్నులై కొడుకులం బడసిరి వార తెవ్వరంఁపేనిభానువునకు¹వేదఋషభుండువుట్టెనతనికినిండ్రసే నుం డుదయించె లంబకువిద్యోతుండు గలిగె నతనికి స్తనయిత్నువులనువారు పుట్టిరి కకుబ్దేవికి సంకుటుండు పుట్టె సంకుటునకుం గీటకుండు పుట్టె గీటకునకు దుర్గాభి మానిను లయినదేవతలు జన్మించిరి జామిదేవికి²దుర్గభూముల కధిష్ఠానదేవ తలు జనియించిరి వారికి స్వర్గుండును నందియు జన్మించిరి విశ్వ యనుదానికి విశ్వే దేవగణంబు జనియించె వార లపుత్రకు లనం బరగిరి సాధ్య యనుదానికి సాధ్య గణంబులు పుట్టె వానికి నర్థసిద్ధి యనువాఁడు పుట్టె మరుత్వతి యనుదానికి మరుత్వంతుండు జయంతుం డనువార లుదయించి రందు జయంతుండు వాసుదేవాం శజాం డైనయుపేంద్రుం డనం బడి వినుతి నొందె ముహూర్త యనుదానికి సకల భూతంబులకు నాయాకాలంబులం గలిగెడు నాయాఫలాఫలంబుల నిచ్చుమా హూర్తికు లనియెడుదేవగణంబులు పుట్టిరి సంకల్ప యనుదానికి సంకల్పుం డుదయించె నాసంకల్పునకుఁ గాముండు జనియించె వసు వనుదానికి ద్రోణుండును బ్రాణుండును ధృవుండును నర్కుండును నగ్నియు దోషుండును వస్తువును విభా వసువును సన నెనమండ్రు వసువు లుదయంబు నొంది రందు ద్రోణునకు సభి మతి యనుభార్యయందు హర్షశోక భయాదులు పుట్టిరి ప్రాణునకు భార్య యైన యూర్జస్వతియందు సహుండును నాయువును బురోజవుండును ననువారు గలిగిరి

1 వేరుండును ఋషభుండును నిండ్రసేనుండు నమమువ్వరు పుట్టిరి. ఇందులకు 'భానోస్తు వేద ఋషభ ఇంద్రసేన స్తతో నృప' అనుమూలమును 'భానోస్తు వేదో ఋషభ, ఇంద్రసేన స్తతో నృప' అని గ్రహించి కవి తెనిగించె నని తోచుచున్నది. 2 దుర్గంబులు పుట్టె.

ధృవునకు భార్య యగుధరణియందు ¹వివిధంబు లగుపురంబులు పుట్టె నర్కానికి భార్య యగువాసనయందుఁ దర్వాదు లుదయించి రగ్నికి భార్య యైనవసుధార యందు ద్రవిణకాదులు పుట్టిరి మఱియుఁ గృత్తికలకు స్కందుండు (గలిగె నా స్కందునకు) విశాఖాదు లుదయించిరి దోషునకు శర్వరి యనుభార్యయందు హరి కళ శింశుమారుం డుదయించె వస్తువునకు నాంగిరసయందు విశ్వకర్తయనుశిల్పా చార్యుం డుదయం బందె నావిశ్వకర్తకు నాకృతి యనుసతియందుఁ జాక్షుషుం డనుమనువు జనియించె నామనువువలన విశ్వలు సాధ్యు లనువారలు పుట్టిరి విభావనునకు నుష యనుభార్యయందు వృష్టియు రోచియు నాతపుండును జనించి రందు నాతపునికిఁ బంచయాముం డనుదివసాభిమాన దేవత జనియించె శంక రాంశజుం డయినభూతునకు సురూప యనుభార్యయందుఁ గోట్లసంఖ్య లైనరుద్ర గణంబు లుదయించిరి మఱియు రై వతుండు నజుండు భవుండు భీముండు వా ముండు నుగ్రుండు వృషాకపియు నజై కపాత్తు సహిర్భుధ్న్యుండు బహురూపుండు మహాంతండు ననువారలును రుద్రపారిషదులును సతిభయంకరు లయినస్త్రీతు లును వినాయకులును బుట్టి రంగిరసుం డనుప్రజాపతికి స్వధ యనుభార్యయందుఁ బితృగణంబులు పుట్టిరి సతి యనుభార్యకు నధర్వవేదాభిమాని దేవతలు పుట్టిరి కృశాశ్వనకు నర్చి యనుభార్యయందు ధూమ్రకేశుం డనుపుత్రుం డుదయించె వేదశిరునకు ధిషణ యనుభార్యయందు దేవలుండును వయసుండును మనువునుం బుట్టిరి తార్ద్యునకు వినత కద్రవ పతంగి యామిని యన సలుపురు భార్యలందుఁ బతంగికిఁ బక్షులు పుట్టె యామినికి శలభంబులు పుట్టె వినతకు సాక్షాత్కరించిన యజ్ఞాధిపతికి వాహనం బయినగరుడుండును సూర్యునకు సారథి యైనయనూరుం డును జనియించిరి కద్రవకుఁ బెక్కు తెఱంగు లగుభుజంగమంబులు పుట్టెఁ జంద్రు నకుఁ గృత్తికాదినక్షత్రంబులు భార్యలైనను వారలయందుఁ జంద్రుండు రోహిణి యందు మాత్రము మోహితుం డగుటంజేసి దక్షశాపంబున త్సయరోగగ్రస్తుం డై సంతానంబు వడయ నేరఁ డయ్యె నంత దక్షప్రసాదంబున త్సయపీడితంబు లగుషోడశకళల మరలం బొందె మఱియును.

254

సీ, కామితప్రదుఁ డైనశకశ్యపుకౌగిట, ముచ్చట దీర్తు రేమద్దరాంధ్రు
రఖిలలోకములకు శ నవ్వ లై జగ మెల్లఁ, బూజింప నుండు రేపువ్వఁబోండ్లు
బలియు రై పుత్రులు శపాత్రులు త్రిజగంబు, లేలంగఁ జాతు రేయిందుముఖులు
ముంగొంగుపసిఁడి యై శ మూల్గుపుణ్యంబుల, విజ్ఞప్తిగడు రెట్టిరేవితరాంధ్రు

తే. వారి కలగంపకడుపుల శ ²నేరుపఱుప, నరిది బిడ్డలఁ బడసినశిరుదుసతుల
నామములునన్వయంబులు శసీమనంబు, పూనఁజెప్పుదు వినవయ్యోమానవేంద్ర.

1 'ఇందులకు' ధరణీమ్యానూతవివిధాః పురాః' అనిమూలము 'పురాః = పురాణి' అని వ్యాఖ్యానము.

దీనికి 'వివిధు లగుపురుషు లనువారు జనించిరి' అని అ.ప్ర.2 'ఏరుపఱుచు' అని యీక విప్రయోగము.

తరలము, ¹అదితియు² దితి గాఢయు³ దను శ వయ్యరిష్టయుఁ దామ్రయు
న్నదనఁ గ్రోధవశాఖ్యయు⁴ సురశసాఖ్యయు⁵ సురభి⁶ ముని⁷
మొదలుగాఁ దిమియు న్నిశాఖ్య సురముఖ్య యాసర మాదిగా
ముదిత లెన్నఁగఁ గన్నసంతతి శ ముజ్జగంబుల భావరా.

256

సీ. చాలంగఁ దిమికిని శ జలచరంబులు పుట్టె, ²శ్వాపదంబులు పుట్టె శ సరమయందు
సురభికి మహిషాదీసురభులు జనియించె, దామ్రకు శ్వేనగృధ్రములు గలిగె
మునికి నప్పరసలశ్రమాఁకలు జనియించె, నిశ గనె భూరుహాములను గ్రోధ
³వశ కుద్భవితై దుశర్వాసరసంబులు, సరి యాతుధానులు శ సురస కరయ

తే. నుప్పతిల్లిరి గంధర్వరలాక్క మొగి న, రిష్టకు సుతుల్ దనువునకుఁ ద్రిదశరిపులు
పదియు నెనమండునై నట్టివిదితబలులు, వారినానూన్వయంబులఁ గోరివినుము.

వ. ద్విమూర్ధుండును శంబరుండును నరిష్టుండును హయగ్రీవుండును విభావసుండును
నయోముఖుండును శంకుశిరుండును స్వర్భానుండును గపిలుండును నరుణియుఁ బు
లోముండును వృషపర్వుండును నేకచక్రండును ననుతాపకుండును ధూమ్రకే
శుండును విరూపాక్షుండును దుర్జయుం డగువిప్రచిత్తియు ననువారలు వీరలలో
న స్వర్భానునకు సుప్రభయనుకన్యక పుట్టె దాని నముచి వివాహంబయ్యె వృష
పర్వునకు శర్త్తిష్ఠ యనుకూతురు పుట్టె దాని నహుషపుత్రుం డైనయయాతి
పెండ్లి యయ్యె వైశ్వానరునకు నుపదానవి హయశిరస పులోమ కాలక యను
నలుపురుపుత్రిక లుదయించి రందు నుపదానవి హిరణ్యాక్షునకుం బత్నియయ్యె
హయశిరసను గ్రతువు వివాహం బయ్యె పులోమకాలక లనునిరువురను గశ్యప
ప్రజాపతి చతుర్ముఖునివాక్యంబునఁ గైకొనియె నాయిరువురకును సమరకోవిదు
లయినదానవులు పౌలోమకాలకేయు లనం బుట్టిరి మఱియు నాయిరువురకు నఱు
వదివేలరాక్షసులు జన్మించిరి వారు యజ్ఞకర్తంబులకు విఘాతుకు లై వర్తింప
వారి నింద్రునకుం బ్రియంబుగా నీపితామహుం డగునర్జునుండు వధించె మఱి
యు విప్రచిత్తి సింహిక యనుదానియందు రాహుప్రముఖంబుగాఁ గలకేతుశ
తంబును బడసె వారలు గ్రహత్వంబుఁ గైకొనిరి మఱియుం బురాణపురుషుం
డైన శ్రీమన్నారాయణుండు దనయంశంబునఁ బరమభాగ్యవతి యయినయదితి
గర్భంబున నుదయించె నాయదితివంశంబునువిదితంబుగా వినిపించెద సావధానుం

1 ఈతరలమునకు మోటుగాఁ అదితియు దితియుఁ గాఢయు నరిష్టయు సారసయు నిశయు
మునియుఁ గ్రోధవశయుఁ దామ్రయు సురభియు సరమయుననఁ బదుమువ్వురు గల రందు¹ అనివచ
నమే వ్రాఁతప్రతులఁ గానిపించెడి. 2 'మఱి శ్వాపదులు సరమకును బ్రజలు' అ.ప్ర. కి² 'వశకు సర్ప
ములు దుర్వారాసురులు సార్క³కును గంధర్వులు సతి కరిష్ఠ, కలరుఁ గాష్టకుఁ బంచశఘాదు లుద్భవ
వించె. ద్రిదశారివర్గ మావిర్భవించె, దనువు కఱువదియొక్క రుదారబలులు' వ్రా.ప్ర. ఇందు⁴ 'అఱు
వదియొక్కరు' అనుటకు 'నుతాదనో' 'కేకషష్టి' అని మూలము.

డ వయి వినుము వివస్వతుండును సర్యముండును బూషుండును ద్వష్టయు సవిత
యు భగుండును ధాతయు విధాతయు వరుణుండును మిత్రుండును శక్రుండును
నురుక్రముండును ననుమనువులు జన్మించి రందు వివస్వతునకు శ్రాద్ధదేవుం
డనుమనువు సంజ్ఞాదేవియందు నుదయించె మఱియు యముండు యమియు నను
నిరువురు మిథునంబుగా నుదయంబు నొందిరి వెండియు నాసంజ్ఞాదేవి బడబాస్వ
రూపంబు నొంది యశ్వీదేవతలం గనియె ఛాయాదేవియందు శనైశ్చరుండును
సావర్ణి యనుమనువును దపతి యనుకన్యయుం బుట్టి రాతపతిని సంవరుణుండు
వరియించె సర్యమునకు మాతృక యనుపత్నియందు జర్వణు లుదయించిరి వారి
మూలంబున మనుష్యజాతి యీలాంకంబున స్థిరంబుగా నుండునట్లు బ్రహ్మదేవుని
చేఁ గల్పింపంబడెఁ బూషుండు భర్గునిజూచి దంతింబులు వివృతంబులుగా నగిన
నతండు క్రోధించి దంతంబు లూడ నడచిన నాటనుండియు భగ్నదంతం డయి
యనపత్న్యం డయి పిష్టాదులు భక్షించుచుండెఁ ద్వష్టకు దైత్యానుజ యైనరచన
యనుకన్యకకు నధికబలాభ్యుం డగువిశ్వరూపుండు పుట్టె నంత నాదేవతలు బృ
హస్పతి గోపించి తలంగి పోయినం దమకు నావిశ్వరూపుని నాచార్యునిగా వరి
యించి రని చెప్పిన విని శుకయోగీంద్రునకుం బరీక్షిన్న రేంద్రుం డిట్లనియె.

సీ. అరయంగ యోగీంద్ర శ్ర యద్భుతం బయ్యెడు, సురలపై నేటికి శ్ర సురగురుండు
గోపించె నీతండు శ్ర గురుభావమున దేవతల కేమియాపడఁ శ్ర దలఁగఁ జేసె
నెఱిగింపు మనవుడు శ్ర నింద్రుండు త్రిభువనైశ్వర్యమదంబున శ్ర నత్పదంబు
గానక వసురుద్రశ్ర గణములు నాదిత్య,¹మరుదశ్వీదేవాదిరమండలములు

తే. సిద్ధచారణగంధర్వశిష్టాగాది, సురులు మునులును రంభాదిరసుందరాంగు
లాడఁబాడంగ వినుతిసేయంగఁగొలువ, మ్రొక్క భద్రాసంబునశ్రనుక్కుమీఱి.

సీ. నిండుపున్నమనాఁడు శ్ర గండరించినచంద్ర, మండలశ్రీతోడ శ్ర మాఱు మలయు
భద్రవిద్యోతాతరపత్రంబు గ్రాలంగ, మిన్నేటితరఁగల శ్ర మేలుకొలువఁ
గలితదివ్యాంగనాకరతలచాతుర్య, చామరశ్రేణులు శ్ర జాడపడఁగఁ
జంతామణిస్ఫుటశ్ర కాంతరత్నా నేక, ఘటితసింహాసనాశ్ర గ్రంబునందు

తే. సూరపీఠంబుపై శచి శ్ర యుండ నుండి, వరుస దిక్పాలకాదిదేవతలు గొలువ
సాటిసెప్పంగరానిరాశసముతోడ, నింద్రుఁ డొప్పారె. వైభవశాంద్రుండగుచు.

వ. అప్పుడు.

క. గురుతరధర్మక్రియ నయ, గురుండు మరున్తంత్రవిషయశ్రగురుండు వచశ్రీ
గురుండు సమస్తసురావళి, గురుండు గురుం డరుగుదెంచె శ్ర గొల్వునకు నృపా.

చ. అమితతపశ్శిప్రభావుఁ గరుణాత్ముని గీష్యతిఁ జూచి రాజ్యదు
ర్దమమదరేఖ నింద్రుండు వృశభా తనగద్దియ లేవ కుండె నె

- య్యమున నెదుర్కొనం జనక శ యాసన మీయక గౌరవోపచా
రములఁ బ్రసన్నుఁ జేయక తిర్రంబుగ దివ్యసభాంతరంబునన్. 263
- క. అప్పుడు మహేంద్రుకన్నులఁ, గప్పినసురరాజ్యపదవిఁ కారంబునకుం
జప్పుడు సేయక గృహమున, కప్పణ్యుడు దిరిగి పోయె శ నతిఃన్నుం డై. 264
- చ. ఎఱుంగమిఁ జేసినట్టిగురురహేళన మంత నెఱింగి యింద్రుఁ డ
చ్చెరువడి భీతి నొంది యతిరచింతితుఁ డై తలపోసి పత్నీ న
ప్పరమపవిత్ర లోకనుతరభవ్యచరిత్ర విశేషపాదపం
కరుహముఁ బూజ సేయక యరక ర్తముఁ జేసితి నప్రబుద్ధి నై. 265
- క. త్రిభువనవిభవమదంబున, సభలో మద్దురువునకుఁ బ్రసన్నునకు లన
త్ప్రభువునకు నెగ్గు సేసితి, శుభములు దొలంగంగ నే నశురభావమునన్. 266
- ఆ. ¹పారమేష్ఠ్య మయినరపదవి నొందినభూపు, లెట్టివారి కైన శ లేవ వలదు
విబుధు లిట్లు సెప్పురవిధ మెన్న వారలు, ధర్మవేత్త లనుచుఁ శ దలఁపఁబడరు.
- ఆ. కుపథవర్తు లగుచుఁ శ గుత్పితదుర్వచో, నిపుణు లయినవారు శ ²నియతి విడిచి
తొలంగ లేక తా రరథోగతిఁ బడుదురు, తప్పు లేక రాతిర తెప్పభంగి. 268
- ఉ. కావున లోకవందితుని శ కార్యవిచారునియింటి కేఁగి త
త్పావనపాదప ద్తములరపై మకుటంబు ఘటిల్ల మ్రొక్కి త
త్సేవ యొనర్చి చిత్తము ³వశించి ప్రసన్నునిఁ జేతు నంచు న
ద్దేవవిభుండు వోయె నతిరతీవ్రగతిన్ గురుధామసీమకున్. 269
- సీ. ఈరీతిఁ దనయింటి శ కేతెంచు దేవతా, పతిరాక యీబృహదాస్పతి యెఱింగి
యధ్యాత్మమాయచేర నడఁగి యదృశ్యుఁ డై, పోయె నప్పుడు దేవరపుంగవుండు
నకలంబుఁ బరికించి శ జాడఁ గానక గురుఁ, జింతించి తలపోసి శ చిన్నఁబోయెఁ
బోయినవిధ మెల్ల శ దాయలు రాక్షస, వీరులు వేగులరవారివలనఁ
- తే. దెలిసి మిక్కిలితమలోనఁ దెలివినొంది, యందఱునుగూడి భార్గవురనాశ్రయించి
తత్కృపాదృష్టిఁ దమశక్తి రదట్ట మైన, దేవతలమీఁదిదాడికిఁ శ దెరువువెట్టి. 270
- యిది దానవులు దేవతలతో యుద్ధము సేసి దేవతల నోడించుట. —
- క. ధూర్తులు సమస్తకిల్బిష, మూర్తులు వరధ ర్థక ర్థరముంచితమార్గా
వర్తులు దుర్జయని ర్శిత, కీర్తులు దానవులు సనిరి శ గీర్వాణులపై. 271
- సగ్ధర. దండిం గోదండకాంతోరద్ధతరథవాయవేరదండతండంబుతోడన్.
దం డైత్తై మెండుగా నరద్దనుజనికరముల్ శ ⁴దైవవర్గంబుమీఁదం

1 'పారమేష్ఠ్య మైనరపదవి నొందినవారు, లెస్స వారి కెదురులేవ రనుచు, విబుధజనులవలన
† వినఁబడె నేనియు, నదియు పరమధర్మ † ముండు మొదల' వ్రా. ప్ర. 2 'నిడివి దెలిసి' అ.ప్ర.
3 'వశించు' 'చేతును' అని కవిప్రయోగములు. 4 'మోచిత' కు 'మంచిత' అని కవి ప్రయోగించి
నాఁడు. 5 'దైవతాకోటిమీఁదన్' వ్రా. ప్ర.

- జండబ్రహ్మాండభేద్యోఃచ్ఛ్రియజయరవముల్ శ సర్వదిక్ష్తోభగా ను
ద్దండప్రఖ్యాతలీలం శ దలపడిరి సురల్ శ దర్పు లై వారితోడన్. 272
- చ. మదమున దేవదానవులు శ మచ్చరు లై కడుఁ బిచ్చలించి సం
పదలకుఁ గోరి పోరునెడ శ భార్గవమంత్రకళావిశేషు లై
1యదరులు వాఱునత్త్రముల శ నార్చి మహాసురు లేర్పి యేసి పెం
గుదులుగఁ గ్రువ్వ దేవతలు శ గోల్తల కోర్వక పాటి రయ్యెడన్. 273
- ఆ. దనుజవీరు లేయురదారుణదివ్యాస్త్ర,దళితదేహు లగుచుఁ శ దలలు వీడ
నోడి పాటి రద్భుతోపేతబలు లైన, త్రిదశవరులు బిట్టు శ దిట్టినట్లు. 274
- క. ఒకమొగము గాక దివిజులు, తికమక గొని వైరు లెల్ల శ దీగొని తమ్ముం
2బకపక నగ నకనక లై, లుకలుకఁ బరు వెత్తి రోడి శ లోఁగొనుభీతిన్. 275
- చ. దనుజులగర్వరేఖయును శ నానవవీరులయంపజోకయున్
మనుజవిశేషభోజనులశమచ్చరికంబు నిశాటకోటి యే
చినబలశౌర్యముం దమకు శ సిగ్గును హాని మహాభయంబు ని
ర్గుణతను జేయునుమ్మరికఁ శ గోల్తల కోర్వక పాటి రార్తు లై. 276
- క. అమరులు విసృష్టదారుణ,సమరులు శరభిన్న దేహశసంతాపగుణ
భ్రమరులు దైత్యకిరాతక,చమరులు కమలజునికడకుఁ శ జనిరి భయార్తిన్. 277
- ఉ. ధాతకు దేవతావిభవశధాతకుఁ బుణ్యజనానురాగసం
ధాతకు సర్వలోకహితశధాతకు వైదికధర్మమార్గని
ర్ణేతకు నుల్లసద్విభవశనేతకు సర్వజగజ్జయాంగజ
భ్రాతకుఁ బుణ్యయోగిజనశభావవిజేతకు మ్రొక్కి రయ్యెడన్. 278
- క. ఆఖండలుండు మొదలుగ, లేఖానీకముల బ్రహ్మ శ లేనగవున ని
త్యాఖండసత్కృపారస, శేఖరవాక్యముల వారిరసేదలు దేర్చెన్. 279
- వ. ఇట్లు బ్రహ్మదేవుండు దేవేంద్రప్రముఖు లయినదేవతల కనుకంపాతిశయవిభ
వంబున నభయం బొసంగి యిట్లనియె. 280
- ఉ. నెట్టన పాపకర్తమున శ నేరమిఁ జేసితి రేమి సెప్ప మీ
పుట్టిననాఁటనుండియును శ బుద్ధులు సెప్పి జగంబు లేలఁగాఁ
బట్టముఁ గట్టి పెంచినకృతపానిధి బ్రహ్మకళావిధిజ్ఞఁ జే
పట్టక గుట్టు జాటి సిరిపట్టునఁ దొట్టినపొట్టకొవ్వనన్. 281
- వ. బ్రహ్మిష్ఠం డైనబ్రాహ్మణు నాచార్యుం డైకొనక గురుద్రోహంబు సేసితిరి తద్దో
షం బిపుడు మీకుఁ జేసేత శత్రుకృతం బై యనుభవింపం జేసె నతిబలవంతు
లయినమిమ్ము 3నతిక్షీణు లయినరాక్షసులు జయించుట దమయాచార్యుం డైనను

1 'యెదురులు... నేయ మహాసురు లేచి యేసి...కోర్వక వీఁగి రయ్యెడన్' అ. ప్ర.2 వికాశ
లై నకనక లై' అ. ప్ర. నతితీక్షణులు లయినరాక్షసులు.

క్ర నారాధించి తన్నంత్రప్రభావంబునఁ బునర్లబ్ధిర్యు లై యిప్పుడు మదీయం
బయిననిలయంబు నాక్రమింపం గలవారు నై మవోద్రేకంబున నెదురులేక వర్తి
ల్లు చున్నరక్షోనాయకులకుం ద్రిదివంబుఁ గొనుట తృణప్రాయం బభేద్యమంత్ర
బలంబు గలభార్గవునకు వారు శిష్యు లగుటంజేసి విప్రగోవిందగవేశ్వరానుగ్ర
హంబు గలవారలకుఁ దక్కం దక్కినరాజుల కరిష్టం బగుంగావున మీ రిప్పుడు
త్వష్ట యనుమనుపుత్రుం డగువిశ్వరూపుం డనుముని నిశ్చలతపోమహాత్మ్యసత్త్వ
స్వభావుం డతని నారాధించిన మీకు నభీష్టార్థంబుల నతండు సంఘటించు నెట్టి
దుర్దశల నైన నడంచు నని చెప్పిన దిక్పాలకాదులు డెందంబులు డిందుపడి కమల
గర్భుని వీడ్కొని విశ్వరూపుకడకుం జని యి ట్లనిరి.

282

తే. అన్న మే లగు నీకు ని ర న్నడుగఁ గోరి

వచ్చినారము భవదీయరవనమునకును

దండ్రులకు నేడు సమయోచితంబు లైన

కోర్కు లొడఁగూడఁ జేసి చేరకొమ్ము యశము.

283

క. సుతులకుఁ బితృశుశ్రావణ, మతిపుణ్యము సేయు చుండు ర నా త్తజులు గుణో
న్నతి బ్రహ్మచారు లేనియు, మతిలో గురుసేవకన్న ర మతియుం గలదే.

284

వ. అదియునుం గాక.

285

సీ. అరయ నాచార్యుండు ర పరతత్త్వరూపంబు, దండ్రి దలంపఁగ ర ధాతరూపు
రూపింప భ్రాత మరరుత్పతిరూపంబు, దెలియంగఁ దల్లి భూరదేవిరూపు
భగిని కరుణరూపు ర భావంబు ధర్మస్వరూపంబు దా నర్థిరూపు మొదల
నభ్యాగతుండు మున్న ర యగ్ని దేవునిరూపు, సర్వభూతములు కేశవపునిరూపు

ఆ. గాన తండ్రి వేగ రకడు నార్తు లగుపితృ, జనుల మైనమమ్ముఁ ర జల్లఁ జూచి
పరభయంబు వాపి ర నిరుపమం బగుతపో, మహిమచేత మెఱసి ర మనుషవయ్య.

వ. ఇట్టిబ్రహ్మిష్ఠుండ వైనని న్నాచార్యునింగా వరియించి భవదీయతేజోవిశేషంబు
చేత వైరివీరులం బరిమార్చెద మాత్మీయార్థం బయినయవిష్టపాదాభివందనంబు
నిందితంబు గా దని వేదవాక్యంబు గలదు గావున నీకు నమస్కరించు చున్న
దేవ వరులం గైకొని పౌరోహిత్యంబు సేయు మనినం బ్రహాసితవదనుం డై య
మునీశ్వరుం డి ట్లనియె.

287

తే. బ్రహ్మతేజంబు వోయెడిరస్థానంబు, ధర్మగుణగర్వితం బని ర తా నెఱింగి
సారిదిననుబోఁటితపసి యీరసురలచేతఁ, బ్రకటమధురోక్తి నేటికిఁబలుకఁబడియె.

వ. విశేషించియు.

289

క. గురుధనముఁ గూర్చి నేటికి, గురుశిక్షం దగిలి మంత్రరక్షోవిదు లై స
ద్గురుధర్మనిరతు లేనియు, గురుపులకును శిష్యవరులె ర కూర్చినధనముల్.

290

సీ. అరయ నకించు ర లై నట్టివారికి, బంబినట్టిశిలోంఘనంబె ధనము

- దానిచే నిర్వర్తింపఁగలిగినట్టియ గలవార లై ర ప్రీతి నుండు
రది గాన సద్వర్తితాచార మైనయా,చార్యత్వ మిపుడు మీర శాసనమునఁ
గైకొంటి గురువులకామంబు ప్రాణార్థ,వంచనములు లేక ర వడి నొనర్తు
అ. ననుచు విశ్వరూపుఁ ర డనియెడిముని ప్రతిజ్ఞోక్తిఁ బలికి వారి ర నూటడించి
మహిత మైనతత్సరమాధిచే గురుభావ, మమరఁ జేసె దేవరసమితి కపుడు. 291
- క. భార్గవవిద్యాగుప్త,స్వర్గశ్రీద్విగుణదనుజరసమధికసంప
ద్వర్గముల విష్ణుమాయా,నగ్ధశగతిఁ దెచ్చి యింద్రునకు నిచ్చె నృపా. 292
- క. ఏవిద్యచేత రక్షితుఁ, డై వజ్ర దురంబులోన ర నసురులఁ ద్రుంచెన్
భావింప నట్టివిద్యను, శ్రీవరమాయామతంబుఁ ర జెప్పెను హరికిన్. 293
- ఉ. నాపుడుఁ బాండవాన్వయుఁడు ర నమ్మినభక్తి జగన్నివాసు రా
జీవదళాక్షుఁ గృష్ణుఁ దనరచి త్తమునన్ భజించి పల్కె నో
దేవగణార్చితాంఘ్రియుగ ర దివ్యమునీశ్వర విశ్వరూపుఁ డ
ప్పావన మైనవిద్య సురరపాలున కేక్రియ నిచ్చెఁ జెప్పవే. 294
- ఉ. ఎందును రక్షితుఁ డగుచు ర నింద్రుఁడు లీలయపోలె వైరిసే
నం దునుమాడి దేవతలు ర నమ్మి సుఖంపఁగ నిష్టసంపదం
జెంది సమ స్తలోకములఁ ర జేకొని యేలె ముసీంద్ర దాని సే
విందు సుఖంబుఁ గందు నిఁక ర వీనులు సంతస మందఁ బల్కు వే. 295

శ్రీమన్నారాయణకవచప్రారంభము.

- క. వరనారాయణకవచము, నరిభీకరవజ్రకవచ ర మాశ్రితసంప
త్పరిణామకర్తృసువచము, పురుహూతున కెట్లు మాని ర బోధించెఁ దగన్. 296
- వ. అనినం బరీక్షిజ్జనపాలునకు మునినాథుం డిట్లనియె. 297
- సీ. వినవయ్య నరనాథ ర మునినాథుఁ డింద్రున, కను వొంద నారాయణాఖ్య మైన
కవచంబు విజయసంకల్పంబు నప్రమే,యస్వరూపంబు మరహాఫలంబు
మంత్రగోప్యము హరిమాయావిశేషంబు, సాంగతతోడ నెఱుంగఁజేసె
దాని సే వినిపింతుఁ ర బూని తదేకాగ్ర,చిత్తంబుతోడుతఁ ర జిత్తగింపు
తే. మొనరభౌతాంఘ్రిపాణియైయు త్తరంబు,ముఖముగాను త్రమాననరమునవసించి
కృతనిజాంగకరన్యాస ర మతిశయిల్ల, మహితనారాయణాఖ్యవర్తము నొనర్చె.
వ. ఇట్లు నారాయణకవచంబు ఘటించి పాదంబులను జానువులను సూరువులను
నుదరంబునను హృదయంబునను నురంబునను ముఖంబునను శిరంబునను ని
ట్లష్టాంగంబులం బ్రణవపూర్వకం బైనయష్టాక్షరీమంత్ర రాజంబు న్యాసంబు సేసి
(ద్వాదశాక్షరవిద్యలచేతం గరన్యాసంబు సేసి(మంత్రమూర్తియై భగవచ్ఛబ్దవా

1'భగవచ్ఛబ్దవాచ్యం బగుషట్పక్షిసంయుతుం డగుచు విద్యామూర్తియు నై నపరమేశ్వరునంగ
భావించి, శ్రీనారాయణకవచాఖ్య' వ్రా. ప్ర.

చ్యుంబై న(ప్రణవాదియకారాంత మగుమహామంత్రంబుచేత సంగుళ్యంగుష్ఠపర్వ సంధులయం దుపన్యసించి మఱియు హృదయంబున నోంకారంబు వికారంబు మూర్ధంబున షకారంబు భూమిధ్యంబునందు ణకారంబు శిఖియందు వేకారంబు నేత్రంబులయందు నకారంబు సర్వసంధులయందు మఱియు సస్త్రము నుద్దేశించి మకారంబు నుపన్యసించెనేని మంత్రమూర్తి యగు మఱియును సస్త్రాయుధ ట్టనుమంత్రంబున దిగ్బంధనంబు సేసి పరమేశ్వరునిం దనభావంబున నిల్పి విద్యామూర్తియుఁ దపోమూర్తియు నగుపట్నక్తిసంయుతం బయిననారాయణ కవచాఖ్య మైనమంత్రరాజంబు ని ట్లని పఠియించె.

299

చ. గరుడునిమూఁపుపైఁ బదయ్యగంబు ఘటిల్లెఁగ శంఖచక్రవ
ర్చరుచిరశార్ఙ్గఖడ్గశరరాజితపాశగదాదిసాధనో

త్కరనికరంబు లాత్మకరకంజములక ధరియించి భూతినం
భరితమహాష్టబాహుండు కృరపామతితో ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

300

ఆ. ¹ప్రకటమకరవరుణరపాశంబులందుల, జలములందు నెందుఁ శ బాలియ కుండఁ
గాచుఁ గాక నన్ను శ ఘనుఁ డొక్కఁ డై నట్టి,మత్స్యమూర్తి విద్యూమానకీర్తి.

క. వటుండు సమాశ్రితమాయా,నటుండు బలిప్రబలశోభనప్రతిఘటనో
దృటుండు త్రివిక్రమదేవుండు, ²చటులస్థలమందు నన్ను శ సంరక్షించున్.

302

చ. అడవుల సంకటస్థులుల శ నాజిముఖంబుల నన్నికీలం
దెడరుల నెల్ల నాకు నుతి శ కెక్కఁగ దిక్కగుఁ గాక శ్రీన్యసిం
హుండు ³సురశత్రుయాధిపవరధోగ్రుండు విస్ఫురితాట్టహాసవ
క్తుఁడు ఘనదంష్ట్రపావకవిరధూతదిగంతరుఁ డప్రమేయుఁ డై.

303

చ. అరయఁగ నెల్లలోకములు శ నంకిలి నొంద మహార్ణవంబులో
⁴నొరగి నిమగ్న మైనధర శ నుద్ధతిఁ గొమ్మున నెత్తినట్టియా
కిరిపతి ⁵యగ్నికల్పుఁ డురుభేలుండు నూర్జితమేదినిమనో
హరుండు గృపావిధేయుండు సరదాధ్వములక ననుఁ గాచుఁ గావుతన్.

304

క. రాముండు రాజకులైకవి,రాముండు భృగుసత్కులాభిరరాముండు సుగుణ
స్తోముండు నను రక్షించును, ⁷శ్రీమహితోన్నతుండు నద్రిశిఖరములందున్.

305

సీ. తాటక మర్దించి శ తపసిజన్మముఁ గాచి, హరువిల్లు విఱచి ధైర్యమున మెఱసి
ప్రబలు లై నట్టివిరరాధకబంధోగ్ర,ఖరదూషణాదిరారక్షనులఁ దునిమి
వానరవిభు నేలి శ వాలిఁ గూలఁగ నేసి, జలరాశిగర్వంబుఁ శ జక్కఁజేసి
నేతువు బంధించి శ చేరి రావణకుంభ,కర్ణాదివీరులఁ శ గడిమిఁ ద్రుంచి
తే. యలవిభీషణు లంకకు శ నధిపుఁ జేసి

1 'వరుసజలధికుప'వరుణపాశములందు, 2 'చటులస్థలివలస,3కనకాక్షరాక్షసవధో. 4 సురు
తరమగ్నమైనధర,5 యజ్ఞకర్ముఁ డురుభేలుఁడు దూర్జిత,6 శాంతి,7 శ్రీమహితోన్నతుల నద్రివా.ప్ర.

భూమినుతఁ గూడి సాకేతశ్రపురమునందు
రాజ్యసుఖములు గైకొన్నరామవిభుఁడు
వరుస ననుఁ బ్రోచు చుండుఁ బ్రవాసగతుల.

306

న. మఱియు సఖిలప్రమాదంబు లైన యభిచారకర్తృంబులవలన నారాయణుని గర్వంబువలన నరుండును యోగభగింశంబువలన యోగనాథుం డయినదత్తాత్రేయుండును గర్వబంధంబులవలన గణేశుం డైన కపిలుండును గామదేవునివలన సనత్కుమారుండును మార్గంబుల (దేవహేళనంబు సేయుట)వలన శ్రీహయగ్రీవమూర్తియును దేవతానమస్కారతిరస్కార దేవపూజాచ్ఛిద్రంబులవలన నారుండును నశేషనిరయంబులవలనఁ గూర్తంబును నపధ్యంబువలన భగవంతుం డైనధన్వంతరియును ద్వంద్వంబువలన నిర్జితాత్ముండు నముషభుండును జనాపవాదంబువలన నగ్ని దేవుండును ¹జననమరణాదులం గలుగఁ జేయుకర్తృంబులవలన బలభద్రుండును గాలంబువలన యముండును సర్వగణంబులవలన శేషుండును నప్రబోధంబువలన ద్వైపాయనుండును బాపండసమూహంబులవలన బుద్ధదేవుండును ²శనైశ్చరునివలనఁ గల్గియు నై ధర్మరక్షణపరుం డయినమహావతారుండు నన్నరక్షించుం గాతఁ బ్రాహ్లాదుభ్యాహ్నీపరాహ్లాదాయంకాలంబులను బ్రగోమార్ధరాత్రాపరరాత్రప్రత్యూహానుసంధ్యప్రభాతంబులను గదాద్యాయుధంబుల ధరియించి కేళవ నారాయణ గోవింద విష్ణు మధుసంహర త్రివిక్రమ వామసహృషీకేళ పద్మనాభ శ్రీవత్సభామ సర్వేశ్వరేశ జనార్దన విశ్వేశ్వరకాలమూర్తులనునామరూపంబులుగలదేవుండు నన్నరక్షించుంగాక ప్రళయకాలానలాతితీక్ష్ణసంభ్రమభ్రమణినిర్వక్రవిక్రమవక్రీకృతదనుజచక్రం లైననుదర్శనపుణ్యనామచక్రంబ మహావాయుప్రేరితుం డై హుతాశనుండు నీరసత్యణాటవుల భస్మీభూతంబు సేయుభంగి భగవత్ప్రియుక్తంబు వై మద్వైరిసైన్యంబుల దగ్ధంబు గావింపుము జగత్సంహరకాలపటుఘటితచటులమహాత్వాతగర్జావతర్జనదశదిశాభివర్జితఘనఘనాంతరనిష్ఠ్యాతనిష్ఠుర కోటిశతకోటిసంస్కర్మస్ఫురద్విస్ఫులింగ నిర్లమానర్గళభుగభుగాయమానమూర్తివిస్ఫూర్తినారాయణకరకమలవర్తిగదాయుధోత్తమ మదీయవైరితంఢోపతంఢంబుల భండనంబునం జండగతిం బిండిగాఁ జండికాకూళ్లాండవై నాయకరక్షోభాళగ్రహంబులు చూర్ణంబులు గాఁ గొంఢాకవిరోదంబు నలుపుము ³దశేంద్రంబు వై నపాంచజన్యంబు సర్వలోకజిష్ణుం డైనశ్రీకృష్ణుని నిఖిలపుణ్యైకసదనవదననిష్ఠ్యాతనిష్ఠాస్వాసాధర వేణుపరిపూరితంబు వై యున్నత్రభూతప్రేతపిశాచవిప్రగ్రహాదికూగ్రోదుర్గ్రహంబులు విద్రావణంబులుగా నస్తత్పరవీరమండలంబులగుండియలతోఁ దదీయమానిసిదుర్భర

1 నంతకాకృతిం జేయుభూతంబులవలన బలభద్రుండును, 2 కలివలన, 3 దశేంద్రుండ, 4-ధర్మపూరితం, 5 దుర్గణంబులు.

గర్భంబులు గర్భస్థానాన్ని ర్భేదంబులుగా నవియ బ్రహ్మాండభాండభీకరం బయిన భూరినాదంబున మోదింపు మతితీవ్రధారాదళితనిశాటకోటికతోరకంతకరాళరక్తధారాఘోతమలీమనవిసరంబ వై ననందకమహాసి శేఖరంబ జగదీశప్రేరితంబ వై మద్విద్యద్వేషివిషమవ్యూహంబుల మెండుగడికండలుగఁ జెండి చెండాడుము నిష్కళంకనిరాతంకనిశ్శంకసాంద్రచంద్రమండల పరిమండిత సర్వాంగరక్షణవిచక్షణధర్మనిరతంబ వయిన¹చ ర్థంబ దు ర్థమద్వైరిలోకభీకరాలోకంబులను సమాకులనిబిడసిరంద్రనిష్ఠురతమగిపటలపటుఘటనం(బులం) గుటిలపటుపుము నిఖిలపాపగ్రహంబులవలనను సకలనరమృగసర్వకోడభూతాదులవలనను సగుభయంబులు భగవన్నామరూపయానదివ్యాప్తంబులవలనం బొంద కుండుఁ గాక బృహద్రథంతరాదిసామంబులచేత స్తోత్రంబు సేయంబడు చున్నఖగేంద్రుండు (రక్షణదక్షుం డై) నన్ను రక్షించుఁ (గాక) శ్రీహరినామరూపపాహనదివ్యా యుధపారిషదోత్తమప్రముఖంబు లస్తదీయబుద్ధీంద్రియమనగిప్రాణంబుల సంత్రీంచు భగవంతుం డయినశేషుండు సర్వోపద్రవంబుల నాశంబు సేయు జగదైక్యభావం బయినధ్యానంబు గలవానికి వికల్పరహితం ²డై భూషణాయుధ లింగాఖ్య లగుశక్తులం దనమాయచేత ధరియించి ³తేజరిల్లు చుండులక్ష్మీకాంతుండు వికల్పవిగ్రహంబులవలన నన్ను రక్షించుఁగాక లోకభయంకరాట్టహాస భాసురవదనగవ్యారుండగుచుసమ స్తతేజోహరణధురీణతేజగివుంజసంజాతదివ్యసృసింహావతారుం డగునప్పరమేశ్వరుండు సర్వదిగ్భాగంబులవలన సమ స్తబహిరంతరంబులవలన నన్ను రక్షించు చుండుఁ(గాత) మని నారాయణాత్మకకవచప్రభావం బితిహాసరూపంబున ⁴నింద్రుండు దెలిసికొని ధ్యానంబు సేసి తద్విద్యాధారణమహిమవలన సరాతుల నిర్జించెం గావున నెవ్వ రేని నిర్మలాత్ము లగువారతేతద్విద్యాధారణు లై యనుదినంబును బలియించిన సతిఘోరరణంబుల నత్యుత్కటసంకటంబులను సర్వగ్రహనిగ్రహకర్తమారణకర్తాదోదుష్కర్తజన్యక్షేత్రంబులను వదలి యవ్యాకులమనస్కు లై విజయంబు నొందుదురు మఱియును సర్వరోగంబులకు నగమ్యశరీరు లై సుఖంబు నొందుదు రదియునుం గాక. 307

సీ. అతిభక్తిఁగొళికుండనుబ్రాహ్మణుండు దొల్లి, యీవిద్యధరియించిరయెలమి మించి మరుభూమియందు నిర్మలచిత్తుఁ డై యోగ,ధారణంబున బిట్టు శతనువు విడిచె దానిపై నొకఁడు గంధర్వవరేణ్యుండు, చిత్రరథాఖ్యుఁ డరజేయుఁ డొంటి చదలఁ జనంగఁ దగ్గచ్చాయ తదస్థిపైఁ, గదిసిన నాతడు శ గళవళించి

ఆ. యువిదపిండుతోడ శ నవవిమానముతోడఁ, దనదువిద్యతోడ శ ధరణిఁ ద్రెల్లి

1 'ధర్మంబ. 2 డయ్య నప్పరమేశ్వరుండు భూషణాయుధచిహ్నిత మైనశక్తిం. 3 విశేష విగ్రహంబు గలలక్ష్మీకాంతుండు నన్ను రక్షించు. 4 మనీంద్రుండు వ్యాఖ్యానంబుసేసి యింద్రునకుపదేశించిన సతండు తద్విద్యా. 5 దుష్కర్మంబులకు సతిభయంకరు లై విజయంబు. వ్రా. ప్ర.

- తివిది లేవలేక శ్రీతికమక గుడువంగ, వాలఖిల్యహాని శ్రీవానిఁ జూచి. 308
- క. నారాయణకవచసమా,ధారణపుణ్యాస్థి దీని శ్రీదగ్గట నీకుం
గూరెడినె విష్ణుభక్తుల, వారక చేరంగ నెట్టివారికిఁ దరమే. 309
- ఇంద్రవజ్రము. సంధించి నీయంగకశ్రసంధులెల్లఁ, బంధించి తన్నంత్రబలంబు పెర్చి
న్నందంబు మాన్సింపఁ దరదన్య మేదీ, సింధుప్రవాహాన్నతి¹చేతఁ దీరున్. 310
- వ. కావున నీ విష్ణు డీపుణ్యశల్యంబులు భక్తియుక్తుండ వై కొనిపోయి ప్రాజ్ఞుఖంబు
నఁ బ్రవహించెడుసరస్వతీజలంబుల ²నిక్షేపణంబుసేసి కృతస్నానండు వై యాచ
మనంబు సేసిన నీసర్వాంగబంధనంబు లుడుగు ననిన నతం డెట్లచేసి తనవిమానం
బెక్కి నిజస్థానంబున కరిగెం గావున. 311
- క. అనుదినము దీని నెవ్వరు, విని రేనిఁ బఠించి రేని శ్రీవిస్తయ మొదవఁ
ఘనభూశజాల మెల్లను, మునుకొని వారలను గాంచి శ్రీమ్రొక్కుచు నుండున్.
- ఆ. విశ్వరూపువలన శ్రీనైశ్వర్యకర మైన, యిట్టివిద్యుఁ దాల్చి శ్రీయింద్రుఁ డవుడు
మూఁడులోకములకు శ్రీమూడ లైనట్టిశ్రీ, ననుభవించి మించె శ్రీనధికమహిమ.
- సీ. భూపాల యావిశ్వరూపున కరు దైన,తలలు మూఁడను వొండఁ శ్రీగలిగియుండు
సారిది సురాపానసోమపానంబులు, శివన్నాద మనఁగను శ్రీనమరవరుల
తోఁ గూడి భుజయించి శ్రీతూకొని వారితో, యజ్ఞభాగంబు ప్రశత్యక్ష మొంది
కైకొను చుండి దుఃస్కర్తుఁడై యాయజ్ఞభాగంబు రాక్షసశ్రవరులకును
- ఆ. దల్లిమీఁదఁ గలుగుతాత్పర్యవశమున, దివిజవరుల మొఱగి శ్రీతెచ్చి యిచ్చు
నది యెఱింగి యింద్రుఁ శ్రీడతిభీతచిత్తుఁడై, తనకుఁ గానియతనితలలు ద్రుంచె.
- క. భాసురుఁ డనక మహాత్మా, గ్రేసరుఁ డన కతఁడు పూర్వరక్తతకర్త గతిఁ
వేసరఁ డనక మహేంద్రుఁడు, భాసురుతల లపుడు రోషమునఁ డెగ నడిచెన్.
- వ. ఇట్లయ్యుండ్రుండు క్రోధంబు సహింపం జాలక విశ్వరూపుతలలు ఖడ్గంబునం డెగ
నడిచిన సోమపానంబు సేయుశిరంబు గపింజలం బయ్యె సురాపానంబు సేయు
శిరంబు గలవింకం బయ్యె నన్నంబు భక్షించుశిరంబు తిత్తిరి యయ్యె నిట్లు
త్రివిధపక్షిస్వరూపంబు దాల్చి బ్రహ్మహత్య యేతెంచి యింద్రునిఁ జూట్టకొని
తమ్ముఁ బరిగ్రహింపు మని నిర్బంధింప నపు డింద్రుం డతిభీతచిత్తుం డై త్రిలోక
నాయకుం డైనకా దానిం దప్పించుకొనం జాలక యంజలి యొగ్గి యన్యుహాదో
షంబుఁ డైకొని తద్దోషం బొక్కసంవత్సరం బనుభవించి యంతం బాపుకొను
వాఁడై భూజలవృక్షస్త్రీలం బ్రార్థించి మద్దురితంబు చతుర్విధంబులం బుచ్చికొ
నుండ నిన భూమి తనయందుఁ జేయబడినఖాతంబు తనంతన పూఁడునట్టివరంబును
జలంబు సర్వంబు దనయందుఁ బ్రతాళితం బైనం బావనం బగునట్టివరంబును
వృక్షంబులు ఛేదింపబడి పునఃప్రరోహంబు గలుగువరంబును స్త్రీ లెల్లపుడుం

దమకుఁ గామసుఖంబు గలుగునట్టివరంబును గోరిన నతం డట్లు కా నొనంగిన నత నిమగ్నతాంబు ధరణి¹ యీరిణవిధంబునను నుదకంబు బుద్బుద ఘనరూపంబు నను మహీరుహంబులు నిర్యాసభావంబునను నింతులు రజోవికారంబునను నిట్లు చతుర్భాగంబులం బంచీకోని రంత.

316

మ. హతపుత్రుం డగువిశ్వరూపజనకుం శ ఙ్గాత్వప్త నుగ్గిఱాయతో
ధృతరోషానలదవ్యామానుఁ డగుచుం శ దా నింద్రుపై మారణ
క్రతుహోమం బొనరింప నందుఁ బొడమెం శ గల్పాంతకాకారవి
శ్రుతకీలానలనిష్ఠ రేక్షణగుణార్థుభ్యత్తిలోకో గ్రుఁ డై.

[చు

సీ. యుగముద్రుం గెడునాఁడు శ జగములు వొలియించు, నంతకుమూర్తిపై శనింతయుగు బజపును బొడవును శ బ్రతిదించును నొక్క, శరపాత మంగంబుశిరివిగొనుచుఁ గడుదగ్ధశైలసంశకాశ దేహమునందుఁ, గరము సంధ్యారాగశకాంతి బెరయ మునుగాఁక రాగిచేఁగ గనుమించుమించులఁ, గఱకుమీనలుకచార గ్రములు మెఱయఁ తే. జండుమధ్యాహ్న మారాండ్రమండలోగ్ర, చటులనిష్ఠురలోచనాంశ చలవిఘాత దశదిశాభాగుఁ డుజ్జ్వలశతరకరాశ, భిదురసునిశితదంష్ట్రోగ్రుశవదనగుహుఁడు. 318

ఉ. నింగికి నేలకుం బొడవు శ నిట్టల మై శిఖిలందుఁ బర్వను
త్తుంగతరాగ్నిజాలములఁ శ దొట్రిలుచుక గ్రహపంక్తి జాఱ ని
స్సంగకరాశశాతఘనశస్త్రస్థిమండలచండశూల ము
స్పొంగుచుఁ గేల లీలఁ గొని శ భూమి చలింపఁగ సోలి యాడుచున్.

319

సీ. వదలక విరివిగా శ వదనంబుఁ దెఱచుచు, నాకాశ మంతయు శ నప్పళించుఁ గడనాల్క నిగిడించి శ గ్రహతారకంబుల, నయ మెల్ల దిగజాఱ శనాకి విడుచు నలవోకయునుబోలె శ నట్టహాసము నేసి, మెఱసిలోకము లెల్ల శమ్రుంగఁ జూచుఁ దనరుదిగ్దంతిదంతములు సెక్కలు వాఱ, నుగ్రదంష్ట్రులు ద్రిష్ట శనుక్కుమిగిలి తే. త్వష్ట బలితంపుఁదపమునఁ శబుష్టి నొంది, యఖిలలోకంబు లెల్లఁ దా శ నాక్రమించి వృత్రనామాఖ్య దేవతాశ శ్రుఁడగుచుఁ, దారుణాకారుఁడఖిలదుర్దముఁడుమెఱసె.

మ. త్తకోకిలము. అట్టివృత్రనిమిఁద దేవత శ లల్కతోఁ బెనుమూఁక లై
చుట్టి ముట్టి మహాస్త్రవిద్యలు శ సూపి యేవున నేయ నా
గొట్టువీరుఁడు వార లేసినశకూరిరశస్త్రము లన్నియుం
జుట్టి పట్టుక మ్రింగి శూరత శ జోక నార్చె మహాగ్రుఁ డై.

321

క. భక్షితదివ్యాస్త్రుం డగు, రక్షోనాయకుని నమరశరాజప్రముఖుల్
వీక్షింప వెఱచి పఱచిరి, రక్షకుఁ జింతించిగొనుచు శ రయ మొప్పారన్.

322

ప. ఇట్లు సర్వసాధనంబులతోడ సాధుజనంబుల) వృత్రాసురుండు మ్రింగిన నచ్చెరు వడి చేయునది లేక తత్తేజోవిశేషవిభవంబునకు భయంబు నొంది కందినడెం

1 'నెఱయ లావరక్షేత్రంబులవిధంబున' అ. ప్ర.

దంబునం గుందుచుం బురందర ప్రముఖు లార్తరక్షకుం డగువుండవీకాక్షునకుం
గుయ్యిడువార లై.

323

లయగ్రాహి. వీడు కడుదుర్దముడు శ్ర వాడిమనకై దువులు

శ్ర పోడి చెడఁగా మెసవి శ్ర యీడు గన కున్నాఁ
జేడ బ్రదు కింకఁ బెనుఁగ్రీడు వొడమెక మనకుఁ

శ్ర దోడుపడ నొక్కరుఁడు శ్ర లేడు హరి దక్కఁ
వేడుదము శ్రీధరునిఁ శ్ర గూడుదము సద్భటులఁ

శ్ర బాడుదము గీతముల శ్ర జోడుపడ నంతక
వీడు చెడుత్రోవ దయశ్రతోడ నెఱిగించు ఘనుఁ

శ్ర పోడిక సురాలయము శ్ర పాడువడ దింకన్. 324

క. అని తలపోయుచుఁ దమలో, మునుకుచుఁ దిక్మకలు గొనుచు శ్రమురరిపునభకుఁ
గునుకుచుఁ గునుకుచు నేఁగిరి, ఘనరాక్షసుఁ గన్నకన్నులగవ బెగ్గిలఁగన్. 325

ప. ఇట్లు భయాన్తు లై యమ ర్త్యవ్రాతంబు సని చని ముందట నభంగభంగరంగ
దుత్తుంగడిండీరమండల సముద్దండాడంబరవిడంబిత నారాయణనిరంతరకీర్తితా
కుసుమగుచ్ఛస్వచ్ఛంబును ననవరతగోవిందచరణారవిందసేవాసమాకులకలిత
ఫలితమహాపుణ్యఫలాయమాన సముద్దీప్తితావర్తవర్తిత దక్షిణావర్తరుచిరశంఖ
మండల మండితంబును నతినిష్ఠురకతనపాశీనప్రభురోమరాజీవశకులతిమితిమింగిల
కర్కటకమతకచ్చపమకరనక్రవక్రగ్రహగ్రహణఘుమఘుమాయమానదారుణ
గమనవిషమితివిషమతరంగఘట్టనఘట్టితసముద్ధూతశీకరనికరసిరంద్రతారకితతా
రాపథంబును మహోచ్చయిశిలోచ్చయశిఖరాగ్రప్రవహితదుగ్ధనిర్ద్వరసమ్నా
ర్జితపురాణపురుషవిశుద్ధశుద్ధాంతవిహరణధురీణనవసుధాధాతధానశ్యధగద్ధగాయ
మానరమ్యహర్త్యనిర్దాణకర్తంబును నతిపవిత్ర గుణవిచిత్రనిజకళత్రప్రేమానంద
సందర్శితముకుందపరిస్రవదంశీరంగకరుణారస పరిమళితభావబంధురవిద్రుమ
వల్లిమతల్లి కాంకురశోభితంబును బ్రసిద్ధసిద్ధరసాంబువాహసంగమసముత్థితగంభీర
ఘోషపరిపూరితసకలరోదోంతరాళంబును సముద్రమేఖలాఖులప్రదేశవిలసితనవీ
నదుకులాయమానంబును హరిహర ప్రముఖ దేవతానిచయ పరిలభ్యామృతమహై
శ్వర్యదానధారేయమహానిధానంబును వైకుంఠపురపారవారమనోహర కామ్య
ఫలఫలితమందార పారిజాత సంతాన కల్పవృక్ష హరిచందన ఘనవనానుకూల
కూలంబును నై యొప్పుచుఁ గుబేరుభాండాగారంబునుంబోలె బద్ధమహాపద్మ
శంఖమకరకచ్చపముకుందకుండసీలవరసమగ్రం బై విష్ణుకరకమలంబునుంబోలె
సుదర్శనావర్తప్రగల్భం బై కైలాసమహీధరంబునుంబోలె నమృతకళాస్థాన
శేఖరపదార్పణం బై యింద్రవైభవంబునుంబోలె గల్పవృక్షకామధేనుచిం
తామణిజనితవిశేషం బై సుగ్రీవసైన్యంబునుంబోలె నపరిమితనిబిడహరిసంచా

రం బై నారాయణోదరంబునుంబోలె నిఖిలభువనభారభరణసమర్థం బై శంకరు
జటాజూటంబునుంబోలె గంగాతరంగిణీసమాశ్రయం బై బ్రహ్మలోకంబునుంబో
లె బరమహంసకులసేవ్యం బై పాతాళలోకంబునుంబోలె ననంతభోగిభోగయో
గ్యం బై నందనవనంబునుంబోలె నై రావతమాధవీరంభాదినంజననకారణం బై
సాదామిసీనికరంబునుంబోలె నభ్రంకపం బై విష్ణునామకీర్తనంబునుంబోలె ని
ర్మలస్వభావం బై క్రతుశతగతుండునుంబోలె హరిపదభాజనం బై యొప్పుచున్న
దుగ్ధవారాశి డాసి శ్వేతద్వీపంబు దర్శించి యందు సకలదిక్పాలకాదిదేవతలు
దేవదేవు నాశ్రయించి యిట్లని స్తుతియించి రంత.

326

సీ. పంచమహాభూతశపరినిర్మితం బై న, ముజ్జగంబుల కెల్ల శ నొజ్జ యైన
బ్రహ్మయు సేమును శబరంగ ¹నందఱుఁ గూడి, యెవ్వనికై పూజ శలిత్తు మెపుడు
నట్టిసర్వేశ్వరుం శ డాగమవినుతుండు, సర్వాత్మకుఁడు ²మాకు శ శరణ మగును
అతిపూర్వకాము నశహంకారదూరుని, సముని శాంతునిఁ గృపాశస్పదుని గురుని
తే. మాని యన్యుని సేవింపఁ శ బూనునట్టి, కపటశీలుని నతిపాపశక్త బుద్ధి
శునకవాలంబు వట్టుక శ ఘనతరాల్చి, దరియఁజూచుటగాడె తాఁడదామసమున.

చ. ఉదకమయంబునకా వసుధ శ నోడగఁ జేసి తనర్చుకొమ్మునకా
వదలక యంటఁ గట్టి మనుశ్రవల్లభుఁ గాచినమత్స్యమూర్తి స
మృదమున మమ్ముఁ బ్రోచు ననుశమానము మానఁగ వృత్తుచేతియా
పద దొలగించి నేడు సురశపాలురపాలిటిభాగ్యదైవ మై.

328

మ త్తకోకిలము. రంతుసేయుచు వాతధూళికరరాశభంగురభంగదు

ద్దాంశసంతతసాగరోదకశతల్ప మొంది వసించుధా

తంతవానిని బొడ్డుఁదమ్మిన శ యాచి కాచిననేర్ప రిం

తంతవాఁ డనరానియొంటరి శ యాదరించు మముం గృపన్.

329

తే. దేవశల మైనమే మిట్టిరదేవదేవు, సర్వలోకశరణ్యుని శ శరణు చొచ్చి
బలిత మైనట్టిపీనియాశపదలఁ బాసి, మీఱి శుభములఁ జేకొనుశవార మిపుడు.

న. ఇట్లు స్తుతియించు చున్న దేవతలకు భక్తవత్సలుం డైనవైకుంఠండు ప్రసన్నుం
డయ్యె నప్పుడు.

331

సీ. తగుశంఖచక్రగరదాధరుం డగువాని, శ్రీవత్సకాస్తుభరశ్రీలవానిఁ
గమనీయమాణిక్యశుభనకిరీటమువాని, దివ్యవిభూషణరదీప్తివాని
మండితకోటిరక్తకుండలంబులవాని, సిరి యురఃస్థలమునఁ శ జెలఁగువానిఁ
దనుఁ బోలుసేవకరతండంబు గలవాని, జిలుఁ గై నపచ్చనిరవలువవానిఁ

ఆ. దెల్లదమ్మివిరులఁ శ దెగడుకన్నులవాని, నవసుధాద్రవంపురనవ్వవానిఁ
గనియె వేల్పుపిండు శ కప్పరపాటుతోఁ, గన్నులందు నున్నరకఱవు దీఱ.

332

- సీ. తనసేవకులలోనఁ దడఁబడురూపంబు, శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీలఁ డెలుప
వికచాబ్జములతోడఁ ద వీడ్వడుకన్నుల, కడలు వైవాతెమరకరుణఁ డెలుప
నెల్లలోకములకుఁ ద ని తై నభాగ్యంబుఁ, గాఁపురం బుండెమరకమల డెలుప
మూఁడుమూర్తులకును శ్రమొదలై నతేజంబు, తాతఁ బుట్టించినతమ్మి డెలుప
- ఆ. బుద్ధిఁ బోల్పరానిశ్రుణ్యంబుఁ దత్పాద, కమలజనిత యైనశగంగ డెలుప
నప్రమేయుఁ డభవుఁ డెవ్వకుఁ డెవ్వయుఁ, డాదిపురుషుఁ డఖిలమోది యొప్పె.
- వ. ఇట్లు జగన్మోహనాకారుం డయిననారాయణనికృపావలొకనాన్లఁడచకితస్వభావ
చరితులై సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి సాలభాగపరికీలితకరకములు
లై యిట్లనిరి. 334
- ఆ. దుర్గమంబు లయినశ్రద్ధాదిఫలములఁ, బుట్టఁ జేయఁ బలనట్టిగుణము
గలిగి మెలఁగు చున్నశ్రునుఁడ వై నట్టిసి, కరయ మ్రొక్కువార శ్రమాదిపురుష.
- సీ. దండంబు యోగీంద్రమండలనుతునకు, దండంబు శార్దూలదండనునకును
దండంబు మండితరకుండలద్వయునకు, దండంబు నిష్ఠురశ్రధండనునకు
దండంబు మత్తవేదండరక్షకునకు, దండంబు రాక్షసశ్రధండనునకు
దండంబు పూర్ణేందుశ్రమండలముఖునకు, దండంబు తేజగిప్రశండునకును
తే. దండ మద్భుతపుణ్యప్రధానునకును, దండ ముత్తమవై కుంతరధామునకును
దండ మాశ్రితరక్షణతత్పరునకు, దండ మురుభోగినాయకశతల్పునకును, 336
- ఉ. చిక్కిరి దేవతావరులు శ చిందఱవందఱ లైరి భేచరుల్
స్రక్కిరి సాధ్యసంఘములు శ సోలిరి పన్నగు లాజిభామిల్
ప్రక్కిరి దివ్యకోటి గడు శ మగ్గిరి యక్షులు వృత్రచేత సీ
చిక్కినవారి నై న దయ శ సేయుము నొవ్వక యుండ నోహరీ. 337
- క. మొదల లాఠినరక్కసులకు, మొదలై మా కాపదలకు శ మూలం బగుచుం
దుద మొదలు లేనిరక్కసు, తుదిఁ జూపఁ గదయ్య తుదకుఁ శ దుది యైనహరీ.
- తే. అకట దిక్కుల కెల్ల దిక్కైన మాకు, నొక్కదిక్కును లేదు కాశలూఁద నై న
దిక్కు గావయ్య నేడు మాదిక్కుఁ జూచి, దిక్కు లే కున్నవారలదిక్కు సేవ.
- క. నీదిక్కు గానివారికి, నేదిక్కును లేదు వెదక శ నిహపరములకు
మోదింపఁ దలఁచువారికి, నీదిక్కే దిక్కు సుమ్ము శ నీరజనాభా. 340
- తే. అరయ మాతేజములతోడ శ నాయుధములు
ప్రింగి భవనత్రయంబును శ ప్రింగుచున్న
భీకరాకారు వృత్రునిఁ శ బీచ మడఁచి
యెల్లభంగుల మాబన్న శ మీఁగు మభవ. 341
- ఆ. పరమపురుష దుగిఖరభంజన పరమేశ, భక్తవరద కృష్ణ శ భవవిదూర
జలరుహక్షు నిన్ను శ శరణంబు వేడెద, మధయ మిచ్చి కావశవయ్య మమ్ము.

ప. 1 నమస్తే భగవన్నారాయణ వాసుదేవ యాదిపురుష మహానుభావ పరమమం
గళ పరమకల్యాణ దేవ పరమకారుణికు లయినపరమహంస లగుపరివ్రాజకులచేత
నాచరితంబు లగుపరమసమాధిభేదంబులఁ బరిభావితపరిస్ఫుటం బయినపరమ
హంసధర్మంబుచేత నుష్టాటితం బగుతమగీకవాటద్వారంబున నపావృతం బయిన
యాత్మలోకంబున నుపలబ్ధమాత్మండ వై నిజసుఖానుభవుండ వై యున్ననీ వా
త్మసమవేతంబు లై యుపేక్షింపంబడనియీశరీరంబులకు నుత్పత్తిస్థితిలయకా
రణుండ వై యుండుదువు గుణసర్గపతితుండ వై యపరిమితగుణగణంబును గల
నీవు దేవదత్తునిమాడ్కి బారతంత్ర్యంబున స్వకృతంబు లై నకుశలాకుశలఫలం
బుల ననుభవించువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వై ననీ వాత్మారామస్వభావుండ
వయి యపరిమితగుణగణంబులుగలిగి యీశ్వరాహ్వానానవగాహ్యమాహాత్మ్యం
బందు నర్వాచీనవికల్పవితర్కవిచార ప్రమాణాభాసంబులగుతర్కశాస్త్రంబులఁ
గర్కశంబు లయినప్రజ్ఞలు గలిగి దురవగ్రహవాదు లై నవిద్వాంసులవివాదావ
సరంబులయందు నుపరతంబు లగున స్తినాస్తీత్యాదివాక్యంబుల సమస్తమాయా
మయుండ వై నిజమాయచేతఁ గానంబడక యుక్తిగోచరుండ వై సమవిషమరూ
పంబులఁ బ్రవర్తింతువు దేవా రజ్జుఖండంబునందు సర్పభ్రాంతి గలుగునట్లొండు
ద్రవ్యంబున ద్రవ్యాంతరభ్రాంతి గలుగు చుండు సర్వేశ్వర సర్వజగత్కారణ
రూపంబ వై ననీవు సర్వభూతప్రత్యగాత్మ వగుటంజేసి సర్వగుణావభాసోపలక్ష్ఠి
తుండ వై కానంబడుచుండువు లోకేశ్వరా భవన్తహిమను మహామృతసముద్ర
విప్పడనకృత్యానమాత్రంబున సంతుప్తచిత్తు లై నిరంతరసుఖంబున విస్తారితదృ
ష్టశ్రుతవిషయసుఖలేశాభాను లై నపరమభాగవతులు భవచ్ఛరణకమలసేవా

1 ఇందులకు 'మఱియును భగవన్నారాయణ... భేదంబులఁ బరిస్ఫుటం బయినపరమహంస
ధర్మంబుచేత ననువాదితం బగుపరమకపాల ద్వారంబున నావృతం బయినయాత్మలోకంబున... సమవే
తంబు లై యపేక్షింపంబడనిశరీరంబులకు... గుణసర్గభావితుండ వై... బారతంత్ర్యంబున నభినకుశల
ఫలంబులు ననుభవించి చింతించువు షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నుండ వై ననీ వాత్మారామండ వయి యుం
డువు గుణసర్గభావితుండ వయి యపరిమితగుణగణంబు లర్వాచీనవితర్కవిచారప్రమాణభావంబు లగు
తర్కశాస్త్రంబులఁ గర్కశంబు లై నప్రజ్ఞ గలిగి దురాగ్రహవాదు లై నవిద్వాంసుల వివాదానుసర
ణంబులయందు... గోచరుండవై సమస్తవిషయరూపంబులఁ బ్రవర్తింతువు. దేవారజ్జువునందు సర్ప
భ్రాంతిగలుగునట్లు ద్రవ్యాంతరంబులచేత బ్రహ్మంబయిననీయందుఁ బ్రపంచభ్రాంతిగలిగడి నని యట్లు
తిమనోహరచతురవచనంబులు' అచ్చుప్రతి. ఈపాఠము 'ఓం నమస్తే ఆస్తుభగవన్నారాయణాయ...' అను
మూలమునకు అనుగుణముకామిచేతను వ్రాతప్రతులపాఠ మనుగుణ మగుటంబట్టియు, రెండవపా
ఠమే గ్రంథమునఁ గూర్చబడియె మఱియు మూలమునందు 'నవీవహి పున స్సర్వవస్తుషు వస్తుస్వ
రూప స్సర్వేశ్వర స్సకలజగత్కారణ...' మొదలుకొని 'గ్రస్తానియేననః కృష్ణతేజాంస్యస్త్రాని యథా
నిచ' అనువఱకుఁ గలగొప్పగ్రంథమునకు వ్రాతప్రతులందే తెనుఁగు గానిపించు చున్నది. కాని
యచ్చుప్రతులఁ గానిపింపదు.

ధర్మంబు విడువరు త్రిభువనాత్మభవనత్రివిక్రమ త్రిణయన త్రిలోక మనోహరానుభావ భవదీయవై భవవిభూతిభేదంబు లైనదనుజాచులకు ననుపక్రమన మయం బెఱింగి నిజమాయాబలంబున సురసరమ్మగజలచరాదిరూపంబులు ధరియించి తదీయావతారంబుల ననురూపం బైనవిధంబున శిక్షింతువు భక్తవత్సలా భవన్ముఖకమలనిర్గతమధురవచనామృతకళావిశేషంబుల నిజదానుల మైన మాహృదయతాపం బడంగింపుము జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణప్రధానదివ్య మాయావినోదవర్తి వై సర్వజీవనికాయంబులకు బాహ్యభ్యంతరంబులయందు బ్రహ్మప్రత్యగాత్మస్వరూపప్రధానరూపంబుల దేశకాలదేశావస్థానవిశేషంబులఁ దదుపాదానానుభవంబులు గలిగి సర్వప్రత్యయసాక్షి వై సాక్షాత్పర బ్రహ్మస్వరూపుండవై యుండెడినీకు నేమని విన్నవించువారము జగదాశ్రయంబై వివిధవృజన సంసారపరిశ్రమోపశమనం బైనభవదీయదివ్యచరణతలపలాశచ్ఛాయ నాశ్రయించెద మని పెక్కువిధంబుల వినుతించి యిట్లనిరి.

343

క. తేజంబు నాయువును విభ్రాజితదివ్యాయుధములుఁ శ బరువడి వృత్తం
జాజిముఖంబున మ్రింగెను, మాజయ మిం కెందుఁ జెప్పుమా జగదీశా. 344
వ. అని యిట్లతిమనోహరంబు లైనవచనంబుల భక్తిపరవశు లయి వినుతినేయుచున్న దేవతలం జూచి యప్పరమేశ్వరుం డమృతప్రాయంబు లగుగంభీరభావణంబుల నిట్లనియె.

345

క. మదుపస్థానం బగుమీ, సదమలనుజ్ఞానమునకు శ సంతోషమునం
బొదలె మదిఁ బ్రీతి నొందితి, వదలక నాభక్తి వొడమి శ వ్యర్థం బగునే. 346
వ. మఱియును బ్రీతుండ నైననాయందు భక్తులకుం బొందరానియర్థంబు లేదు విశేషించి నాయందు నేకాంతమతి యైనతత్త్వవిదుం డన్యంబులం గోర కుండు గుణంబులయందుఁ దత్త్వజ్ఞానగోచరుం డైనవాడు విషయనివృత్తచిత్తుం డైన సంసారమార్గంబు నిచ్చింపండు కావున మీకు శుభం బయ్యెడు దధించి యను ఋషిసత్తముండు గలం డతనిశరీరంబు ¹మద్విద్యాతిశయమహత్త్వంబునను దేజోవిశేషంబునను సారవంతం బైన యున్నయ దతని నడిగి తచ్చరీరంబుఁ బుచ్చి కొనుం డతండు పూర్వకాలంబున నశ్వదేవతలకు నశ్వశిరోనామం ²బనుబ్రహ్మస్వరూపం బగునిష్కళంకం బయినవిద్య యుపదేశించిన వారలు జీవన్ముక్తిత్వంబు నొందిరి మఱియుఁ ద్వష్టృపుత్రుం డయినవిశ్వరూపునకు మదాత్మకం బయినయ భేద్యకవచంబు నిచ్చఁ గావున నతం డతివదాన్యుం డశ్వదేవతలచేత యాచింపం బడి దేహంబు వంచింపక మీకిచ్చు నతనిశల్యంబులు విశ్వకర్మనిర్మితంబు లై శతధారలు గలయాయుధశ్రేష్ఠం బయి మత్తేజోపబృంహితం బయి వృత్రాసుర

1 మద్విద్యాతిశయంబునను సద్యతాతిశయంబునను తేజోమహత్త్వంబునను సారం బై యున్నయది. 2 బను నిష్కళంకం బైనబ్రహ్మవిద్య.

శిరోహరణకారణం బయి యుండు దానంజేసి మీరు పునర్లబ్ధతేజోస్థాయుధసఁ
పదలు గలిగి వెలింగెదరు విశేషించియు మద్భక్తవరు లయినవార లేలోకఁ
బుల నెవ్వరికి నజయులు కావున మీకు భద్రం బయ్యెడు మని యాదేశింఁ
భూతభావనం డైనభగవంతుండు వారల కదృశ్యుం డయ్యె నప్పడు దేవతలు
దధీచిమునికడకుం జని యశ్వలం బురస్కరించుకొని యిట్లనిరి. 347

ఆ. దేహి సుఖము గోరి ర దేహంబు ఘటించుచు, దేహి విడువలేడు ర దేహ మెపుడు
దేహి యన్తగీయరదేహంబుకొఱకు నై, దేహ మీఁ గదయ్యె ర దేవతలకు. 348

ఉ. ఎక్కడ నెల్లలోకముల ర నెవ్వరుఁ గోరనికోర్కి నేడు మా
తెక్కలిపాటు కై తివిరి ర దేహము వేడఁగ వచ్చినార మే
మెక్కడఁ దీవ్రకర్మగతి ర యెక్కడ దైవకృతంబు గాక యీ
1 హొక్కపుదాన మీవరున ర రోయక వేడుదురే జగంబులన్. 349

క. నిచగతి యెల్లభంగుల, యాచన యని తెలిసి తగని ర దడుగుదురేనికా
యాచకవర్గములోపల, 2 సేచకు లనఁబడరె యెంతరనేర్పరు లై నన్. 350

క. అడుగంగ రానివస్తువు, అడుగరు బతిమాలి యెట్టిరయధులు నిను నే
మడిగితిమి దేహ మెల్లను, గడు నడిగెడువారి కేడఁ ర గరుణ మహాత్మా. 351

ఉ. నావుడు నాదధీచియు మరనంబున సంతస మంది నవ్వి సం
భావితవాక్యపద్ధతులఁ ర బల్కుచు నిట్లనెఁ బేర్చితోడ నో
దేవతలార ప్రాణులకుఁ ర దెక్కలిమృత్యుభయంబు పూను తే
భావములం దలంపరు కృపామతి నెన్నడు మీమనంబులన్. 352

ఆ. ఎలమి బ్రదుక నిచ్చురయించినవారికి, దేహ మెల్లభంగిఁ ర దీపు గాడె
యచ్చుతుండు వచ్చి ర యర్థించె నేనియు, దన్ను నిచ్చునట్టిదాత గలఁడె. 353

వ. అదియునుం గాక. 354

సీ. అర్థంబు వేడెడురసర్థులు గలరు గా, కంగంబు వేడెడిరయర్థి గలఁడె
తగుకోరికల నిచ్చురదానశీలుఁడు గాక, తనదేహ మీ నేర్పురదాత గలఁడె
యీ నేర్పువాఁడు ద ర న్నిచ్చిన రోయక, చంపెడునట్టియారచకుఁడు గలఁడె
చంపియుఁ బోవక ర శల్యంబు లన్నియు, నేటి పంచుకపోవురవారు గలరె

ఆ. రమణ లోక మెల్ల ర రక్షించువారికి, హింస సేయుబుద్ధి ర యెట్టువాడమె
బ్రాతి యైనయట్టిరప్రాణంబుపైఁ దీవు, తమకుఁబోలె నెదిరిఁ ర దలంప వలదె.

వ. అనిన దేవత లిట్లనిరి. 356

తే. సర్వభూతదయాపరస్వాంతులకును, బుణ్యవర్తను లగుమిమ్ముఁబోటివారి
కమితసత్కీర్తికాముల ర కలఘముతుల, కియ్యరానిపదార్థంబు ర లెవ్వి గలవు.

ఆ. అడుగరానిసొమ్ము ర నడుగ రా దని మానఁ, డడుగువానిమాట ర లడుగ నేల

భ్రాంతి నడుగుచోటఁ శ్రాణంబు లేనియు, నిచ్చువాఁడు దాఁపఁ శ్రీచ్యుఁగా.

వ. అని పరసంకటంబు దలంపక నిలింపులు (గార్యపరతః సవినయ)వాక్యపరంపరలఁ బ్రార్థించిన నతండు దరహాసితభాసితవదనం డై యఖిలలోకధర్మం బెఱింగియు నొక్కింతకాలంబు ప్రతివాక్యం బిచ్చితి దీని సహింపం దగుదురు మీయట్టివార లకుం బ్రియం బగునేని నెప్పు డైన విడువం దగినశరీరంబు విడుచుట యేమిదుర్లభం బధునివం బైనయీశరీరంబుచేతం గీర్తిసుకృతంబుల నెవ్వం జాజ్ఞింప కుండు నతండు పాపాణాదులకంటె నతికష్టండు మీయట్టిపుణ్యజ్ఞోకులచేత నాశింపంబడినయీశరీరం బప్రమేయధర్మాజ్ఞితం బేదేహంబుచేత నేనియు సకల భూతంబులు శోకానుభవంబున శోకించు హర్షానుభవంబున హర్షించు సట్టి మహాకష్టదైన్యాకరం బైనయీశరీరంబు కాకశునకస్యగాలాదులపాలు గాకుండ మే లయ్యె నని నిశ్చితాత్మం డయి దధీచి దత్త్వావలోకనంబుచేత నిరసితబంధనం డై బుద్ధీంద్రియమానసంబులతోఁ గూడినత్రైతజ్ఞుని బరబ్రహ్మస్వరూపం బైన భగవంతునందు నేకీభూతంబుసేసి యోగజ్ఞానంబున శరీరంబువిడిచె సప్స్వడింద్రం డతనిశల్యంబుల విశ్వకర్మనిర్మితం బైనశితశతధారాసమావృతం బై వెలుంగు వజ్రాయుధంబుఁ గైకొని భగవత్తేజోపబృంహితుం డయి యైరావతారూఢుం డై సకలదేవోత్తమగరుడగంధర్వఖచరకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరపరిసేవితం డై సకలమునిజనంబులు వినుతింపఁ ద్రిలోకహర్షకారి యై (భగవదనుగ్రహనం ప్రాప్తమహోత్సాహావికసితవదనారవిందుం డై) వృత్రాసురుపై నడచె నప్పడు.

ఉ. వృత్రుఁడు మానవాన్వయహావిత్రుఁడు లోకజిహ్వాంసకక్రియా సూత్రుఁడు విగ్రహగ్రహణానుస్థిరవాక్యవివేకమానచా రిత్రుఁడు దేవతోరగదరీకృతవక్త్రుఁడు రోషదూషితా మిత్రుఁడు శత్రురాకఁ గని శ్ర మిక్కిలి యైనయుగాంతరాకృతిన్. 360

క. మెండు గలదనుజనాయక, మండలములు గొల్వ నడచె శ్ర మహితోద్ధతి వే దండములనడుమఁ జనునడ, గొండయునుంబోలె నిబిడఁకోపోద్ధతుం డై. 361

క. కాలగళుఁ డడరి కడువడిఁ గాలునిపైఁ గవయుమాడ్కి శ్ర ఖరతరరవనం 1చాలితపూర్వదిగంతరుఁ, డై లీల మహేంద్రమీద శ్ర నతఁ డరిగె నృపా. 362

వ. ఇట్లు రుద్రగణంబులు మరుద్గణంబులు నాదిత్యగణంబులు సశ్వీదేవతలుఁ బితృ దేవతలు విశ్వేదేవులు వహ్ని యమ నైరృతి వరుణ వాయుకుబేరేశానాదులు సిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషగరుడగంధర్వభేచర ప్రముఖంబు లగునింద్రసైన్యంబుల తోడ నముచియు శంబరుండును ననరుద్వండును ద్విమూర్ధుండును వృషభుండును నంబరుండును హయగ్రీవుండును శంకుశిరుండును విప్రచిత్రియు నయోముఖుం డును బులోముండును వృషపర్వుండును హేతియుఁ బ్రహేతియు నుత్కటుండు

ను ధూమ్ర కేశుండును విరూపాక్షుండును గపిలుండును విభావసుండును నిల్వ
లుండును బల్వలుండును దండశూకుండును వృషధ్వజుండును గాలనాభుండును
మహానాభుండును భూతసంతాపనుండును వృకుండును సుమాలియు మాలియు
మున్నగు దైతేయదానవయక్షరాక్షసా ద్యసంఖ్యంబు లగువృత్రాసురుబలంబు
లంతంతం దలపడి సమరంబు సేసి రప్పడు. 363

చ. అసురులకుఁ సురావలికి శ నయ్యె మహారణ మప్పు ఁండొరుల్
ముసల గ దాసి కుంత శర శ ముద్గర తోమర భిందిపాల ప
ట్టిసపటుశూలచక్రముల శ రేవలు సూపి యదల్చి యార్పుచున్
ముసలక కప్పి రత్త్రముల శ మార్కొని మంటలు మింట నంటగన్. 364

క. ఁండొరులఁ గడవ నేసిన, కాండము లాకాశపథముఁ శ గప్పి మహాల్కా
¹దండంబు లొలసి నిష్ఠుర, భండనముఖ మొప్పెఁ జూడఁ శ బ్రశయోచిత మై.
చ. సురవరు లేయుబాణములు శ సూడ్కి కగోచర మై నభస్థలం
బఱిముఱిఁ గప్పి ²రేసి దివశసాంతముఁ జేసినలీల నాసురే
శ్వరబల³యాధవీరులును శ సాయకపం క్తులచేత వాని రూ
పఱ ⁴శతధూళిఁ జేసి పఱ శ పైనతమం బొనరించి యార్పుచున్. 366

చ. సమరమదాంధు లై సురనిశాచరవీరులు సైనికాంఘ్రినం
క్రమితమహీపరాగములు శ గ్రమ్మిన నుమ్మలికంపుఁజీఁకటుల్
దమకనుదోయి కడ్డముగఁ శ దార్కొనినం జల మూఁది పోరి రా
క్రమితనిజాంతరంగపరిఘట్టితరోషమహాగ్ని పెంపునన్. 367

క. అతిగళితర క్తధారా,క్షుతములతోఁ గానఁబడిరి శ సైనికులు మహా
ద్ధతరోషవహ్నికీలలు, వితఱం బై పిక్కటిల్లి శ వెడలెడిభంగిన్. 368

సీ. రవణించుశింజినీరటంకారరవములు, భటసింహనాదంబుఁ శ బరిఘంప
భీషణోత్తమహయశ హేమావిఘోషంబు, కరిబృంహితస్ఫూర్తిఁ శ గ్రంధుకొలుప
సమరనిశ్యంకాంకశంఖనిదాదంబు, నేమిస్వనంబుల శ నిహ్నవింపఁ
దుముల మై చెలఁగెడురదుండుభిధ్వానంబు, లట్టహాసంబుల శ నాక్రమింప

తే. ఘటితశ స్త్రాస్త్రనిష్ఠురశఘట్టోన్మత్త, ఖరకతోరోరువిస్ఫులింగంబు లడరి
దివ్యకోటిరమణిఘృణి శ ధిక్కరింప, సమర మొనరించి రసురులు శ నమరవరులు.

వ. ఇట్లు ప్రళయసంరంభవిజృంభితసముత్తంగరంగ త్రంగితభైరవారావనిష్ఠూత
నిష్ఠురమహార్ణవంబునుంబోలె యుగాంతసంక్రాంతఘంఝాపవనపరికంపితదీర్ఘ
నిర్ఘాతనిబిడనిష్ఠురసీరదంబులుంబోలె నుభయసైన్యంబులుం గలసి సంకులనమ
రంబు సలుపునమయంబున యుగాంతకృతాంతసకలప్రాణిసంహారకారణలీలయుం

1 దండములువోనినిష్ఠుర, 2 లేసి, 3 యోధవీరులును, 4 శరధూళితోడఁ బఱ మైన. 5 నిస్సా
కాంక, 6 నోగ్ర, ఖరకరకతోరు.

బోలెబదాతిరాహు త్తగజారోహకరధికమహారధికవీరు లొండొరులు చండగతిం
గాండంబులు పఱపుచు గదలం జదుపుచు గత్తుల గత్తశంబుల జనుగం బొడు
చుచు నడిదంబుల నడుచుచు గుంతంబులం గ్రుచ్చుచు గుతారంబుల వ్రచ్చుచు
ముసలంబుల మోడుచు ముద్గరంబులం బాడుచు జక్రంబులం ద్రుంచుచు
సబళంబుల నొంచుచు సురియల మెఱుముచు శూలంబుల దుఱుముచు వాజుల
కుటికియు వాలంబుల నటికియు దొడలు తుండించియు దొండంబులు ఖండిం
చియు మెడ లెడయించియు మెదళ్లు గెడయించియు నడుములు ద్రుంచియు నా
సికలు ద్రైంచియు బదంబుల విటిచియు బార్శ్వంబులం జటిచియు గజంబుల
బటిపియు గాత్రంబుల నుటిపియు గుంభంబుల బగిలించియు గొమ్ముల బెక
లించియు హస్తంబుల దుండించియు నంగంబుల జించియు రథంబుల నలియిం
చియు రథికులం బొలియించియు సారథులం జంపియు సైంధవంబుల దంపియు
శిరంబుల నొగిలించియు సీసకంబు లగిలించియు ఛత్రంబులనుఱుమాడియు జామ
రంబులం దుఱుమాడియు సైన్యంబుల జదిపియు సాహసుల మెదిపియు (నడు
ములు ద్రుంచియు మటియును) బరస్పరగుణవిచ్ఛేదనంబును నన్యోన్యకోదండఖం
డనపటుత్వంబును నుభయసైంధవధ్వజసారథిరధికరథవికలనంబును నొండొరుల
పాదజానుజంఘాహస్తమస్తకనిర్దళనంబును రక్తమాంసమేదగిపంకసంకలితసమ
రాంగణంబును నై యతిఘోరభంగిం బెనంగి రప్పడు.

370

చ. సమజయముఁ సమాపజయఁ సామ్యపరిశ్రమముఁ సమానవి
క్రమము సమాస్త్రుశస్త్రబలగర్వము నై కడుఘోరభంగి నా
నముచిహరాగ్రసైన్యగణనాథులతోడ నిశాచరేశ్వరో
త్తములు దురంబు సేసి రొగి ర దార్కొని వృత్తుబలంబుప్రాప్తనన్.

371

వ. అప్పుడు.

372

లయగ్రాహి.

మొత్తముగఁ బాఱుపెనుర నెత్తురుమహానదులగదత్తఱముతో నుటికిర కుత్తుకలుమోవం
జిత్తముల నుబ్బి వెనక నెత్తుకొనుభూతముల ననత్తుకొని శాకినులురజొత్తిలెడిమాంసం
బుత్తలముతో మెసంగిర నృత్తములు సేయుమదనమత్తఱునడాకినులునృత్తగతిఁ బ్రేవుల్
బిత్తరములందిగిచిర మెత్త మెదడుల్తొనసిగత్తగొనుచుండ భయవృత్తిఁ గలనొప్పెన్.

వ. ఇట్లు దేవదానవులు నర్మదాతీరంబున గృతయుగంబునం దలపడ తేతాయు
గంబు సొచ్చునంతకాలంబు బోరు దారుణంబుగాఁ జేయు చుండ నంత వృత్తా
నురుభుజబలంబు పెంపునఁ దెంపుసేసి కంపింపక నిలింపులపై రక్కసులగుంపులు
సొంపుపెంపు చూపి మహావృక్షపాషాణగిరిశిఖరంబులు వర్షించిన.

374

మ, గిరిపాషాణమహేజముల్ గురియఁగా ర గీర్వాణు లన్నింటి ని

ష్ఠురనారాచపరంపరల్ వఱపుచుం శ జూర్జంబుఁ ¹గావింప ని
ర్భరలీలం దమచేయున త్వములు దోర్భంగంబు లై పోవఁగాఁ
దెరలఁ రాక్షసయోధవీరులు మదోర్దేకంబు సంఛిన్న మై.

375

క. ప్రచురముగ రాక్షసావళి, ఖచరులపై నేయునివిడరకాంఠావళి దు
ర్వచనుఁ డెడనాడుమాటలు, సుచరిత్రునియందుఁబోలె శ జోర వయ్యె నృపా.
వ. అప్పడు.

377

వనమయూరము.

అంత సుర లేయునిబిరడాస్త్రములపాలై, పంతములుదక్కిహతశపారుషముతో ని
శ్చింతగతి రక్కసులు శసి గ్గుడిఁగిభూమిఁ గంతుకొని పాటి రషకారపరు లార్వన్.

క. కొండలఁ బోలెడురక్కసు, లొండొరులం గడవఁ బాటి శ ²రు క్కటి పటుకో
డండముఖసాధనంబులు, భండనమున వైచి దివిజరపతు లార్వంగన్.

379

స. ఇట్లు సమరతలంబు వాసి తనప్రాపు దూసి తీసి పఱచు చుండుండనాయకులం
జూచి యకుటిలమతిం బకపక నగి వృత్రాసురుం డి ట్లనియె.

380

ఉ. త్సుల్లకవృత్తి మీ కగునె శ శూరుల కిమ్మెయిఁ గీర్తిభోగముల్
గొల్ల గఁ జేయుచావు మదిఁ శ గోరినవారల ³కేను గల్గ నీ
తల్లడ మంది యీసమరశధర్మము మాని తలంగఁ బాడియే
మల్లుడు దుర్దమప్రథనశమత్తుఁడు వృత్రనిప్రా పెఱుంగరే.

381

క. చావు ధ్రువ మైనప్రాణికిఁ, జావులు రెం డరసికొనుఁడు శ సమరమునందుఁ
భావింప యోగమందును, జావంగా లేనిచెడుగుశచావుం జావే.

382

వ. అని వాసు దేవతేజోవిశేషవిశేషితు లై దవానలకీలంబోలె వెలుంగుచు వెఱచి
వె న్నిచ్చి పఱచుననురుల వెనుకొని తఱుముసురవీరులం జూచి హుంకరించి
స్వర్గానుభవంబున నిచ్చ లే కుండ నేని మదవలోకనస్వర్సనమాత్రంబు ముందర
నిలుతురు గాక యని యేచి కల్పాంతానల్పఘనఘనాటోపంబునుంబోలెఁ గఠోర
కంఠహుంకారభర్జనంబులఁ గర్జిల్లుచుఁ బ్రళయకాలపవనపరిభాసితమహాశిఖిశి
ఖావళులఁ దృణీకరించుకుటిలావలోకనంబుల నాలోకించుచుం గాలపరిపక్వలీలా
లోలుం డయినశూలిపోలిక నాభీలమూర్తి యై సకలజీవభారభరణదుర్భరభగ్న
బ్రహ్మాండభాండమహాధ్వానంబుగా నాసోట్టించిన.

383

ఉ. కూడె జగంబు లన్నియును శ గ్రుంకిరి సూర్యసుధాంశు లద్రు లూ
టాడె నభస్థలం బగిలె శ నంబుధు లింకె నుడుగ్రహశివ
ట్టాడె వడిఁ దిశల్ వగిలె శ సుర్వర క్రుంగె నజాండభాండ మ
ల్లాడె విధాత బెగ్గడిలె శ నార్పుచు వృత్రుఁడు బొబ్బ పెట్టినన్.

384

1 గావించి నిర్భర... సత్త్వములతో భంగంబులై... డెరలె. 2 రుత్కటపటు. 3 శైవనగల్గనే.

లయగ్రాహి.

కూలిరివియచ్చరులుగోలిరిదిశాధిపులుగ్రాలిరమరవ్రజము రదూలిరుగగేంద్రుల్
1 ప్రేలిరి మరుత్తులెదగజాలిగొని రాశ్వినులుకాలుడిగిరుద్దులవరలీలఁ బడి రార్తిక్
ప్రేలిరి దినేశ్వరులు ర కీ లడలినట్లు సురరజాలములు పెన్నిమరరపా లగుచుధారా
భీలగతితోడఁ దమర కేలిధనువుల్ విడిచిర నేలఁ బడి మూర్ఖులనుర దేలిరి మహాత్మా.

వ. ఇట్లు కఠోరకంఠనాదం బొనర్చిన నశనిపాతంబునం గూలుప్రాణిచయంబుభంగి
నంగంబు లెఱుంగక రణరంగంబునం బడి బిట్టు మూర్ఖుల్లి న దివిజరాజుసైన్యం
బుల వృత్తాసురుండు సంగరరంగదుర్దముండై మహీవలయంబు పదాహతుల గజ
గజ వడంక నిశితశూలంబు గేల నంకించుచు మదించినభద్రమాతంగంబు కమ
లవనంబు చొచ్చి మట్టి మల్లాడువిధంబున నిమిలితాక్షుం డయి తనపదతలం
బుల రూపంబులు మాయం జమురుచు వెక్కనంబుగఁ గ్రీడించువానిం గని
వజ్ర వజ్ర(శతోపమ)నిష్ఠురగదాదండం బాభీలభంగిఁ బ్రళయకాలమార్తాండ
చండపరివేషఘోరంబుగాఁ ద్రిప్పి వైచిన. 386

మ. అది మింటం బెనుమంట లంటఁ బఱ పై ర యాభీలవేగంబునం
గదియక వచ్చిన లీల వామకరసంక్రాంతంబు గావించి బె
ట్టిదుఁ డై చేరి సురారి దానిఁ గొని కారశిన్యోరుపాతంబులం
జదియక మోఁదె గజేంద్రమస్తకము నుత్సాహైకసాహాయ్యుఁ డై. 387

ఆ. అగ్గజంబు గులిశరహతిఁ గూలుకులమహీ,ధ్రంబుఁబోలె రక్తరధార లుకుల
మస్తకంబు వగిలి ర మద మఱి జిఱజిఱఁ, దిరిగి భీతితోడఁ ర దెరలి పఱచె. 388

ఉత్సాహము. గజము దెరలి దాని కొఱలి ర కంప మొంది పాఱఁగా
భజన నింద్రుఁ డంకుశమునఁ ర బట్టి బిట్టు నిల్పుచుం
నిజసుధార్థసైకపాసనిర్ణయార్థకరమునక
ఋణజత మీఱ నిమిరె నదియు ర 3 రీతి మెఱసి క్రమ్మఱన్. 389

వ. ఇవ్విధంబున నైరావతంబును నేద దేర్చుచు నెదుర నిలుచున్నభీమరపాణిం గని
తోఁబుట్టువుఁ జంపినతెంపుఁ దలంచి మోహశోకంబుల విపర్యాసంబుగా నవ్వ
చు నాహవకామ్యార్థి యై వృత్తం డి ట్లనియె. 390

శా. నాకుం బెద్దన నీకు నద్గురువు దీనవ్రాతరక్షుక శుభా
లోకుం జంపితి విట్లు పాపమతి వై ర లోభంబుతో నియ్యెడక
లోకుల్ నవ్వఁగ మద్భుజాపటిమకు ర లో నైతి వీశూలమం
దాకంపింపఁగ నిన్ను గ్రుచ్చి ఋణమురక్తాత్మండు నై పేర్చెదన్. 391

1 'ప్రేలిరి దిశాకములు + కాలుడిగి రుద్రు లవరలీలఁబడి రశ్వినులు + జాలిగొని రార్తిక్,
2 రసార్థివాస్తవిభృత మైనకరమునక 3. ధూధిఁ ఇలిసి క్రమ్మఱన్.

- క. ఎట్టితులు వయినఁ గానీ, నెట్టన తనబ్రదుకుకొఱకు శ నీవలె గురువుం
జుట్టమును బుణ్య బ్రాహ్మణుఁ, బట్టి వధింపంగఁ గలఁడె శ పశువుంబోలెన్. 392
- చ. దయయును సత్యమున్ విడిచి శ ధర్మము మాని యశంబుఁ బాసి శ్రీ
జయములఁ బాఱఁ దోలి పురుషత్వము గానక లోకనిదితా
హ్వయుఁ డగువానిచావునకు శ నార్యులు గుందుదురే సృగాలముల్
ప్రియమున నంటునే శవముఁ శ ¹బ్రేలక చేరునె కంకగృధ్రముల్. 393
- క. నిక్క మగుపాపములచేఁ, జిక్కితివి నిశాతశూలశిఖరాగ్రమునన్
మ్రక్కించి నీదుమాంసము, గుక్కలు నక్కలును బెఱికికొని తినఁజేతున్. 394
- ఉ. దీక్షాని నీకు నేఁ డిచట శ ది క్కని వచ్చినవారు గల్గి రే
నేకమతిం బిశాచముల శ కెల్లను దృష్టిగ మన్ని శాతశూ
లైకమహాగ్నికీలల నశనేకవిధంబుల సోమయాజి నై
మేఁకలఁ జేసి ప్రేల్చెద నశమేయమదోద్ధతి వ్రాలి యియ్యనిన్. 395
- క. కాక ననుఁ గులిశధారల, దీక్షాన నిర్జింపఁ గలిగిరే తేనియు భూతో
ద్రేకంబు సేసి శూరుల, ప్రాకటపదపద్ధధూళి²భాగం బగుదున్. 396
- వ. అని మఱియు వాసు దేవకృపాలబద్ధుర్నిరీక్ష్యుం డైనవజ్రహస్తానింగని యిట్లనియె.
సీ. సందియం బేటికి శ జంభారి వేవేగ, భీదురంబు ప్రేయు మారభీలభంగి
నతిలోభి నడిగినరయర్థరాశియుఁబోలెఁ, గడపకు మిది వృథ శ గాదు సుమ్ము
మురమర్దనుని తేజశమున నాదధీచివి, ద్యాతిశయంబున శ సధిక మయిన
యది గాన హరిచే నిరయంత్రితోన్నతుఁడ వై, గెలుపుము శత్రుని శ గీ టడంచి
- ఆ. యెందుఁ గలఁడు విష్ణుఁశ డందు జయశ్రీలు, వొందుగాఁగ వచ్చిరపొందుచుండుఁ
గాన భక్తవరదుఁ శ గమలాక్షు సర్వేశు, పదములందు మనముఁ శబదిలపఱుతు.
- వ. ఇపుడు వజ్రధారలం ద్రైంపంబడినవిషయభోగంబులు గలవాఁడ నయి శరీరంబు
విడిచి భగవద్ధామంబు నొండెద నారాయణునిదాసుండ నైననాకు స్వర్గమర్త్య
పాతాళంబులం గలసంపదోగంబులు నిచ్చగింపంబడవు త్రైవర్గికాయాస
రహితం బయినమహైశ్వర్యంబు ప్రసాదించుం గావున ననుపమేయం బయిన
భగవత్ప్రసాదం బన్యుల కగోచరం బద్దేవునిపాదైకమూలంబుగా నుండుదాసుల
కు దాసానుదాసుండ నగు చున్నవాఁడ నని యప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి. 399
- చ. అరయఁగ భక్తపాలనము శ లై న⁴భవద్గుణజాల మాత్మసం
స్థరణము సేయ వాక్కు నిను శ సన్నతి సేయ శరీర మెల్లఁ గిం
కరపరివృత్తి సేయ మదిఁ శ గాంక్ష యెనర్చెదఁగాని యెల్ల నే
నరిది ధ్రువోన్నతస్థలము శ ⁵నబ్జజపట్టణ మింద్రభోగమున్. 400

1 ప్రేలఁగ; ప్రేలఁగ. 2 భరియింతుఁ డలన్. 3 నిచ్చయింపఁబడు. 4 భవచ్ఛరితంబు లాత్మ. 5 నబ్జజపట్టణ మింద్ర.

- ఉ. ఆచలి గొన్నక్రేపులు రరయంబున నీకలు రానిపళ్ళులు
దీకొని తల్లికి మఱి విరదేశగతుం డగుభర్త కంగజ
వ్యాకులచిత్త యైనజవరాలును దత్తఱ మందుభంగి నో
శ్రీకర పంకజాక్ష నినుఁ శ జేరఁగ నామది గోరెడుం గదే. 401
- క. ¹నాకును సఖ్యము పుణ్యశ్లోకులతోఁ గాని తత్త్వశూన్యులు సంసా
²రైకవిమోహులతోడం, గాకుండ నొనర్చు మయ్య శ కంజదళాక్షా. 402
- వ. అని పలుకుచు. 403
- మహాస్రగ్ధర. హరిపై సర్వాత్మపై నశత్యగణితగుణుపై శ నంతరంగంబు పర్వ
సరిమే నుప్పొంగఁ జావు శ జయమును సరిగా శ సంతసం బంచుచు శ
కరుఁ డై కాలాగ్నివోలెం శ గనలుచుఁ గవిసై శ గర్వదుర్వారుఁ డై దు
ర్భరలీల భూమి గంపింపఁగ దిశ లద్రువ శ భండనోద్దండవృత్తిన్. 404
- క. దొరఁగొని ప్రళయోదకమున, హరిపైఁ గైటభుండు గవియరహంకారమున
సురనాథుమీఁద వృత్రాసురుండు మహోద్వృత్తి నడచె శ శూలాయుధుఁ డై.
శా. కల్పాంతాగ్నియుఁబోలె నుల్కు లెగయం శ గాఁ ద్రిప్పచున్ దీన శివో
యల్పా చావు మటంచు శూలము రయం శ బారంగఁ బై వైచినం
బోల్పం గోటిరవిప్రకాశత దివిం శ బోవంగ వీక్షించి యా
వేల్పుల్ వొంగఁగ వజ్రధారఁ దునిమె శ విన్నాణ మొప్పారఁగన్. 406
- ఆ. శూల మప్పు డతఁడు శ స్తుక్క క ఖండించి, పూనితోన కదిసిభుజముఁద్రుంచె
నసుర గనలి యేకశాస్త్రుఁ డై పరిఘంబు, గొని మహేంద్రుఁగిట్టి శ హనువు లడిచె.
- వ. ఇట్లు ప్రళయకాలభీషణపరివేషవేష్టంబు గా రోషంబునం బరిఘంబుఁ ద్రిప్పి కు
ప్పించి గజకుంభస్థలంబు భగ్నంబు సేసి యింద్రహనుప్రదేశంబును నిష్ఠురాహతి
నొందిన. 408
- క. గజము మద ముడిగి తిరుగుచు, గుజగుజనై గీకవెట్టఁ శ గులిశము నేల
భజన చెడి విడిచె నింద్రుండు, గజబిజితో బెగడె నసుర శ కడిమి జగంబుల్. 409
- క. గరుడుండు పొదివినసర్పము, కరణి వృత్రాసురేంద్రుశ కడిమికి లో నై
తిరుగుడు వడ్డహరిం గని, పురపుర నాహా యటంచు శ బొగిలిరి దివిజుల్. 410
- వ. అప్పుడు. 411
- ఆ. గజముపాటు సూచి శ కడుదీనగతిఁ జూచి, పవి కరంబు జాటి శ పడుటఁ జూచి
యుద్ధధర్మ మెఱిగి శ యున్నవృత్తునిఁ జూచి, సిగ్గుతోడ వజ్ర శ శిరము వాంచె.
- వ. ఇట్లు యుద్ధరంగంబున శత్రుసన్నిధిం గరంబు జాటి పడినవజ్రంబుఁ బుచ్చికొనక
నివ్వెఱపడి లజ్జించి యున్నపాకశాసనం జూచి వృత్తుం డిట్లనియె. 413
- క. దురమునఁ గైదువు వైచిన, శరణన్నను వైరిజనులఁ శ జంపము మది ని

- వ్యోమ గండ నేల కులిశము, కర మరుదుగఁ బుచ్చికొనుము శ కాచితి నింద్రా.
- సీ. వజ్రంబుఁ గైకొని శ వైరి నిర్జింపు మి, ట్లడలంగ వేళ గా శ దమరనాథ
యెనయ దేహాధీను శ లై న¹మూర్తుల కెల్ల, నీశు లక్ష్మీశు సర ర్వేశుఁ బాసి
కడతేట జయములు శ గల్గునె యెం దైనఁ, దలపోసి చూడుమా శ త త్వబుద్ధి
భీలోకపాలకు శ లెవ్వనివశగతి, వలఁ బడ్డపక్షులవ ర్తనమునఁ
- తే. జిక్కి చేష్టలు సేయుచుఁ రోజింత గాంతు, రట్టిమృత్యుబలంబుల శ నాత్మజయము
తమది గాఁ గోరి యజ్ఞానతంత్రు లగుచుఁ, గమలలోచనులీలావికారములను.
- తే. మెఱయ యంత్రమయం బై నశమృగముభంగి, దారుని ర్జిత మైనట్టిరతరణిపోల్కి
శక్ర యెఱుఁగుమ యీభూతరజాలమెల్ల, ధవళపం కేరుహాక్షుతం త్రములుగాఁగ.
- వ. మఱియు భూతంబులచేతను నింద్రియంబులచేతను నవశుం డైనపురుషుండు ప్ర
కృతిచేత వేఱుసేయంబడినయాత్మం బరమేశ్వరానుగ్రహంబు వాసి సుఖించు
చుండు నవిద్యాంసుం డైనవాఁ డనవరతంబుఁ దన్ను స్వతంత్రుంగాఁ దలంచు
చుండు భూతంబులవలన భూతంబులు పుట్టు చుండు నాభూతంబులు భూతంబు
లచేత భక్షింపంబడుచుండుఁ బురుషున కాయువు శ్రీయును గీ ర్తియు నైశ్వర్యం
బును మొద లయినవి యనుభవింప నెంతగాలంబు ప్రాప్తం బంతగాలంబు నివ
సించు నాప్రాప్తంబు దీక్షింఁ బురుషుండు జాలిం బొందిన నవి యుండకపోవు
చుండుంగావున (గుణంబును నవగుణంబును) గీ ర్త్యపకీర్తులును జయాపజయం
బులును సుఖదుఃఖింబులును ²జావుబ్రదుకులును సమంబు లయి కలుగు చుండు
నజ్ఞాని యైనవానికి సత్త్వరజస్తమోగుణంబులు గలిగి యుండు నట్టివానికి
గుణమయంబు లైనయింద్రియాదులె యాత్మ యని తోఁచు చుండుం గావున
వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుం డగు నాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం బగుశరీరం
బు వేఱిని యెవ్వఁ డెఱుంగనోపు వాఁ డాగుణంబులచేత బద్ధుండు గాఁడు గా
వున గుణంబులును గుణియును భోక్తయును భోగ్యంబును జయంబును నపజ
యంబును హ ర్తయును హన్యంబును నుత్పత్తిస్థితిలయక ర్త యై సర్వోత్కృష్టం
డైనయప్పరమేశ్వరుండె కాని యన్యంబు లే దిప్పు డొక్కహస్తంబు నాయుధం

1 'ధూర్తుల కెల్ల. 2 నీలోకచయ మెల్ల నెవ్వని. 3 జింతసేతు, రమృతమర్త్యబలంబునునాత్మ.
6. భూతేంద్రియాంతఃకరణంబులును బ్రకృతి పురుషుండు నైనభగవంతునియనుగ్రహంబు లేమి
స్వర్ణాదులయందు సమర్థంబులు గావు ప్రకృతిచేత వశుండైనపురుషుండు సుఖదుఃఖంబుల ననవరతం
బనుభవించుచునుండితన్నుస్వతంత్రునిగాఁ దలఁచుచుండుఁ గాని, స్వతంత్రుండుగాఁడు స్వతంత్రుం
డైనయీశ్వరుండు భూతంబులవలన భూతంబులఁ బుట్టించుచుండు నాభూతంబులు భూతంబుల
భక్షించుచుండుఁ బురుషునకు' వ్రా. ప్ర. 5 'మృత్యుజీవికంబులును ననుద్వంద్వంబులకు సమండు
గావలయు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు సాక్షిమాత్రం లైనయాత్మ నెవ్వఁ
డెఱుంగ నోపు వాఁ డాగుణంబులచేత' అని కొన్నిప్రతులు.

బునుం బోయినను భవత్ప్రాణాపహరణంబునకు) సమర్థుండఁ సగు చున్ననన్నుం
జూడు మని (వృత్రాసురుండు) మఱియు నిట్లనియె. 417

తే. వాహనంబులు సారెలు శ వాఁడిశరము, లూర్జితాక్షము లనువుతె శ యొడ్డనములు
గాఁగఁబోరెడసిద్యౌతశక్తమందు, నెనఁగుజయముఁబరాజయశ్మెవ్వఁడెఱుఁగు.

చ. అనవుడు వృత్రమాటలకు శ నద్భుత మంది సురేంద్రుఁ డెఱియుం
దనమదిఁ గుత్తితం బుడిగి శ దైవముగా నతనిం దలంచి కై
కొనియెఁ గరంబునకొ దిగువఁ శ గూలినవజ్రము నప్పు డాత్మలోఁ
దనరె జగంబు లన్నియు ముగ్ధంబునఁ బొందిరి భేచరావళుల్. 419

క. రాహుగ్రహవక్త్రగుహ, కేహంతము వాసి వచ్చి శ కిరణావళి న
ద్యాహుశ్య మొప్ప వెలిఁగెడు, నాహరిదశ్వుండుఁబోతె శ హరి యొప్పె నృపా.

వ. ఇట్లు కరకలితవజ్రాయుధరుడ్డండలమండితదిట్టండలుం డయి జంభారి గంభీరవా
క్యంబుల విస్తయమందస్తి తముఖారవిందుం డయి నృత్రున కిట్లనియె. 421

క. ఓదానవేంద్ర సీమతి, వేదాంతముఁబోలెఁ దత్త్వవిజ్ఞానకళా
మోదము నీ వతిభక్తుండ, వాదిమపురుషునకుఁ బతికి శ నబ్ధాక్షునకున్. 422

ఉ. లోకము లెల్ల నిండి తనలోనుగ సర్వముఁ జేసి ప్రాణులకొ
దీకులఁ బెట్టి యెల్లెడలఁ శ దీవులు సూపెడివిష్ణుమాయ నేఁ
డేకమతిం దలంచి తిది శ యేల మహాసురురూపు మాని సు
శ్లోకుఁ బురాణపూరుషుని శ శోభనమూర్తి ధరింపు మింపునన్. 423

ఉ. ఏనియమంబు సల్పితివా శ యెట్టిమహాతప మాచరించితో
పూని రజోగుణాభిరతిఁ శ బొందినసీమతి శాంతదాంతన
న్దానసమానసానుభవశ్రమ త్తమరాళుని లోకభావన
మృదు నమేయు నాదనుజశమర్దనుభక్తి పాసంగె నెంతయున్. 424

క. నారాయణరూపామృత, పారావారమునఁ 2 దేలుశభక్తుండు దా భూ
దారకరఖాతకోదక, పూరంబుల నేల తృప్తిఁ శ బొందు మహాత్మా. 425

వ. అని పలుకునురేంద్ర నుపలక్షించి వృత్రాసురుం డాయోధనదుర్ద్రాణసంఘ
ర్షమాణమానసుం డై వైరిం బురికొల్పుకొని వామహస్తంబునం బరిఘంబుఁ
ద్రిష్టచు నుప్పరంబునకుం గుప్పించుచు బ్రహ్మాండకర్పరంబు నిష్ఠురభైరవారా
వంబునం బగిలించుచు సముత్తంగమత్తమాతంగ(పుంగవం)బు¹వృషభంబుపైఁ
గవియుభంగి సురవృషభుపేరురం బుపలక్షించి భీషణాశనినిపాతవేగంబునం గొ
ట్టిన నింద్రుండు కులిశధార నప్పరిఘంబుఁ దునిమి తోడన శేషఫణావిశేషభాసురం

1 'మరాళుఁ డలోషభావన, మృదుఁ డమేయుఁ డాదనుజ.' అ. ప్ర. 2 'సొనరు పలుభక్తి
యితే, యారి త్తఖాదకోదక.' 3 సింగంబుపై.

బయిన బాహుదండంబు ఖండించె నప్పుడు వృత్తుండు భిన్న బాహుద్వయమూ
లుం డై ర క్తధారావలించోగుచు వజ్రచేతఁ బక్షహతం బై దివంబుననుండి
జాటు చున్న కులపర్వతంబునుంబోలెఁ జూపట్టి ప్రళయకాలసంహారనిటలచ్చట
చ్చటార్భటకఠోరకీలాభీలాగ్నిసమానకూగ్రకుటిలనిరీక్షణదుర్నిరీక్షుం డయి భూ
మిం గ్రిందిదాడను నాకాశంబు మీఁదిదాడను హత్తించి నభోమండలంబు
నుంబోలెఁ దుది మొదలెఱుంగ రాక వికృతంబుగా వక్త్రంబు డెఱచి మందర
మధనమధ్యమానవిషధరజనితవిషవిషమజన్వభీలం బగు నాలుక నభంబు
నాకుచుఁ గాలసంహారకారణం డయినకాలునిభుజాదండమండితం బగుకాల
దండంబునుం బోనిదంష్ట్రలచేత జగత్త్రయంబును మ్రింగెడువాఁడునుంబోలె
నతిమాత్రమహాకాయుం డయి పర్వతంబులం దలంగ మీటుచు నడగొండ
యుంబోలె నభోభాగభూభాగంబుల నాక్రమించి యప్పుడు. 426

ఉ. కాలమునాటిమృత్యువుముఖంబునఁబోలెను విస్ఫులింగముల్

గ్రాలఁగ దేవసంఘములు శ గంపము నొంద జగంబు లెల్ల నా

హులితారవం బెనఁగ శ నభగజంబును నాయుధంబుతో

నాలుకఁ జుట్టిపట్టి సురశాధుని మ్రింగె మహాద్యుతాకృతిన్. 427

ఆ. లోక మెల్ల నపుడు శ చీకాకుపడెఁ దమం, బడరె నుడుగణంబు శ లవనిఁ బడియె

1సోనవాన గురిసె శ సూర్యచంద్రాగ్నుల, రశ్మి లడఁగె దిశలు శ రథన మయ్యె.

వ. అప్పుడు. 429

ఉ. కందఁడు భీతిఁ గుండఁడు ప్రకంపము నొందఁడు పెద్దనిద్దరం

జెందఁడు తత్తఱింపఁడు విశేషముఁ దప్పఁడు వైష్ణవీజయా

నందపరైకవిద్యను మనంబునఁ దాల్చుచు నుండెఁ గాని సం

క్రందనుఁ డానిశాచరునిశగర్భములో హరిరక్షితాంగు డై. 430

వ. ఇట్లు కవచరూపశ్రీనారాయణకృపా²పాలితుం డై యోగబలంబున బలభేది య

తనియుదరంబు వజ్రాయుధంబున భేదించి యైరావణసహితుం డై వెడలి యతని

కంధరంబు తెగ నడువ వజ్రంబుఁ బ్రయోగించిన నతినిష్ఠురవేగంబున వృత్త

హరణార్థంబుగం దిరుగుచు సూర్యాదిగ్రహసక్షత్రంబులకు దక్షిణోత్తరగతి

రూపం బయినసంవత్సరసంధియందు సహోరాత్రమధ్యంబున వృత్తశిరంబు ప

ర్వతశిఖరంబునుంబోలెఁ ద్రుంచి కూలం ద్రోచె నప్పుడు. 431

మ. మొరసెన్ దుందుభు లంబరంబునఁ గడున్ శ మోదించి గంధర్వులున్

సురలున్ సాధులు సిద్ధులు మునివరుల్ శ సొంపార వృత్తఘ్ను భీ

కర తేజోవిభవప్రకాశకరవిఖ్యాతైకమంత్రంబులం

1 'ర క్తవృష్టి గురిసె రవిశంద్రవహ్నుల, ప్రభలు మాసె దిశలు భస్మ మయ్యె' వ్రా. ప్ర.

2 దంకితుం డై.

దిర మొప్పుం బరియించుచుం గురిసి రెంతే గ్రొత్తపూసోనలన్. 432

ఆ. ఏమి సెప్ప నప్పు ర డింద్రాతనువున, నొక్కదివ్యతేజ ర ముబ్బి వెడలి
లోక మెల్లఁ జూడ ర ¹లోకులు నూడ నీ, లోక మరసి విష్ణురలోను సొచ్చె. 433

వ. ఇట్లు లోకభీకరుం డై వృత్రాసురుండు గూలిన నఖిలలోకంబులఁ ²బరితాపంబు
లుడిగి సుస్థితిం బొందె దేవర్షిపితృగణంబులు (దానవులతోడం) గూడి యిం
ద్రునకుం జెప్పక తమతమస్థానంబునకుం జని రనిన విని పరీక్షింపనేండు
శుకయోగీంద్రున కిట్లనియె. 434

ఆ. ఏమికారణమున ర నింద్రుతోఁ బలుకక, సురలు వోయి రట్టిసురగణంబు
లెందుచేత సుఖముఁ ర జెందిరి వజ్రకేఁ, జేటు గలుగు తెల్లు ర సెప్పవయ్య. 435

వ. అనిన శుకుం డిట్లనియె వృత్రపరాక్రమచకితు లయిననిఖిలదేవతలును మహర్షి
గణంబులును మున్ను వృత్రపథార్థం బింద్రునిం బ్రార్థించిన నతండు బ్రహ్మహ
త్యకుం జాలక తొల్లి విశ్వరూపునిం జంపినపాపంబు స్త్రీలయందును భూమియం
దును జలంబులందును ద్రుమంబులందును విభజించి పెట్టితి నిపు డీహత్య యేమి
టం బాపుకొనువాఁడ నా కశక్యం బనిన మహర్షు లశ్వమేధయజ్ఞంబు సేయించి
యజ్ఞపురుషుం డయినశ్రీనారాయణదేవుని సంతృప్తునిం జేసి యీహత్యం బాపం
గలవారము స్వభావంబున బ్రాహ్మణపితృగోమాతృనజ్జనహంత లైనవార లేదే
వునిం గీర్తించి శుద్ధాత్ము లగుమ రద్దేవుని నశ్వమేధమహామఖంబున శ్రద్ధాన్వి
తుండ నై మాచేత ననుష్ఠితుం డై సేవించిన నీకు ఖలుం డై నయిద్దురాత్ముని
హింసించినహత్య యేమి సేయం గల దని యొడంబఱచిన నింద్రుండు వలై యని
యవ్విధంబున మార్తునిం బరిమార్చి బ్రహ్మహత్యం బొంది యప్పాపంబు భరి
యింప నోపక దుర్దశం బొందె నప్పుడు. 436

సీ. పాపంపుఁజంఁజాలరూపంబు గలదాని, ముదిమిచే నొడ లెల్లఁ ర గదలుదాని
క్షయకుష్ఠరోగసంశయకృతం బగుదాని, నురుర క్తపూరంబు ర దొరఁగుదాని
సరసినవెంద్రుకల్ ర బెరసినతలదాని, నటఁ బోకు పో కుండు ర మనెడుదానిఁ
గదురుకంపునఁ బేపు రలదరఁజేసెడుదాని, దా నెందుఁ బాటినఁ రదలుముదాని

ఆ. నాగుణంబు లెల్ల ర భోగింప కేరీతి, నరుగ నెంతవాఁడ ర ననెడుదాని
బిట్టు దిరిగి చూచి ర భీతిల్లి సిగ్గుతో, దేవనాయకుండు ర దెగచి పఱచె. 437

వ. ఇట్లతివికృతత్వంబుతో బ్రహ్మహత్య వెనుతగుల నింద్రుండు సభోభాగభూభాగ
దిగ్భాగంబు లెల్లం దిరిగి చొరం దెరువు లేక దీర్ఘనిర్భాతాటోపనిశ్చాసనదూషి
తుం డై యీశాన్యభాగంబునకుల బఱచి యద్దెస నమేయపుణ్యగణ్యం బయిన
మానససరస్సునం బ్రవేశించి యం దొక్కకమలనాళంబు సొచ్చి యందుఁ దం
తువులం గలసి రూపంబు లేక యలబ్ధభోగుం డై బ్రహ్మహత్యావిమోచనంబుఁ

జింతించికోనుచు సహస్రవర్షంబు లుండెనాచండాలియు నది పరమేశ్వరదిగ్భాగం
బగుటంజేసి యందుం జొర రాక కాచి యుండె నంతకాలంబుఁ ద్రిదివంబున న
హుషుండు విద్యాబలతపోబలయోగబలంబులం బాలించు చుండి సంపదైశ్వర్య
మదాంధుం డై యింద్రపత్నిం గోరి యింద్రుండు వచ్చునందాఁక నాకుం బత్నివి
గ మ్మనిన నాశచీదేవి బృహస్పతిప్రేరితయై బ్రహ్మర్షి వాహ్యశిబిక నెక్కివచ్చి నన్ను
భోగింపు మనిన సతం డట్లచేసి కుంభసంభవశాపహతుండై యజగరయోనియం
దుఁ బుట్టె నంత నింద్రుండు బ్రహ్మర్షిగణోపహూతుం డై త్రిదివంబునకు వచ్చె
నంతకాలంబు నారాయణచరణారవిందధ్యానపరుం డై చింతించుచుఁ దద్దిశాధి
నాయకుం డైనశంకరుచేత రక్షితుం డై యుండుటంజేసి తద్గోపబలంబు
దఱిగి సహస్రాక్షుం బీడింప లే దయ్యె నప్పు డింద్రుండు నిజైశ్వర్యంబునుం
బొంది బ్రహ్మర్షిపరివృతుం డై మహాపురుషారాధనంబు సేసి హయమేధాధ్వ
రంబునకు దీక్షఁ గైకొని బ్రహ్మవాదులచేత యజింపఁబడుచున్నవాఁ డయి సర్వ
దేవతామయుం డైననారాయణుం బరితృప్తుం జేసి మంచు విరియించుమార్తాం
డునిచందంబునఁ ద్వాప్త్యవధధూపపాపంబు నాశంబు నొందించి సకలదివిజయక్ష
గంధర్వసిద్ధమునిజనసంస్తూయమానుం డయి త్రిభువనైశ్వర్యభోగభాగ్యంబులం
గయికోనియె నప్పుడు.

438

చ. సతతమరీచిముఖ్యమునిశ్రసంఘముచేత యథోచితంబుగాఁ

గృతఘనవాజిమేధమునఁ శ్రీ¹శేవు సీశుఁ బురాణపూరుషుఁ

హితు జగదీశు యజ్ఞపతి శ్రీనిష్ఠఫలప్రదు నంతరంగనం

గతు భజియించి వజ్ర గతశకల్పఘం డై నెగడెఁ మహేశ్వరా.

439

సీ. మఱియుఁ బుట్టింపంగ శ్రీ మనసు వెట్టినయట్టి, కూరకర్తాంభోధిశకుంభజాండు

లంగారములు సేయ శ్రీ నాహుతిఁ గన నోపు, బహుపాపకాననశపాపకుండు

కందక దిగ ప్రింగి శ్రీ గజ్జునఁ ద్రేఘంగఁ, గల్పవగరశగంగాధరుండు

ఘనగుహాంతరములఁ శ్రీ గాలూన నియ్యని, కలుషదు స్తరతమోగ్రహవిధుండు

ఆ. సకలము క్తిలోకశ్రీసామ్రాజ్యసమధిక, సహజభోగభాగ్యశ్రసంగ్రహైక

కారణప్రమేయ శ్రీ కంజాక్షున ర్వేష, కేశవాదినామశక్తిర్తనంబు.

440

సీ. అఖలదుగ్ధభైకసంహారకారణమును, నఖలార్థసంచయార్హ్లాదకరము

విమలభక్త్యద్రేకశ్రీవిభవసందర్శనం, బనుపమభక్తవర్ణనరతంబు

విబుధర్ష భానేకశ్రీవిజయసంయుక్తంబు, గ్రస్తామరేంద్రమోక్షక్రమంబు

బ్రహ్మహత్యానేకశ్రీపాపాబ్ధితారణ, కారణసజ్జనశ్రీకాంక్షితంబు

తే. నై నయాయితిహాసంబు శ్రీ నధికభక్తి, వినినఁ జదివిన⁴వారికి శ్రీ ననుదినంబు

1 'గీర్తితుఁ డైనపురాణ. 2 సీశురమేళు నిజాంతరంగ' వ్రా. ప్ర. 3 'పాపని పురణంబు. గమనీయసజ్జనశ్రీకాంక్షితంబు. 4 వ్రాసిన... నాయురారోగ్యభాగ్యభోగాభివృద్ధి... గల్లనసఘ' అ. ప్ర.

నాయురారోగ్యకరము జరయాభివృద్ధికర్తనాశము సుగతియుఁ గల్గుచుండు.
 సీ. నాపుడు యోగీంద్రుఁడ నామనం బీవృత్తు, వివరంబు సేచితఁ గ విన్న మొదలు
 కడు నద్భుతంబునఁ గ శవశం బుండెడు, గొఱలు రజస్తమోగణములందు
 వర్తించునీపాపభక్తికి నేరితి, మాధవపదభక్తి గ మది వసించె
 సత్త్వస్వభావులై గ సమబుద్ధులై తనో, నియమప్రయత్నులై గ నిష్ఠచేత
 తే. నిర్మలాత్మకులై నట్టిధర్మపరుల, కమరులకుఁ బుణ్యమునులకు గ సంబుజాక్షు
 భూరికై వల్లసంప్రాప్తిమూల మైన, భక్తి వీనికి బోలె నేర్పాటు గాదు. 442
 సీ. ¹భూస్థలిఁ గల రేణువులకన్న దట్ట మై, కడు నొప్పజీవనోన్ముములు గలవు
 ఆజీవములలోన గ సరయ ధర్మాయత, మతి వసించినవారు గ మనుజుజాతి
 యామనుష్యులలోనఁగ గామంబుఁ బెడఁబాసి, మోక్షార్థులగువారు గ మొదల చరిది
 మోక్షమార్గం బాత్మమూలంబుగా నుండు, వారిలో ముక్తులు గ లేరు తఱచు
 తే. ముక్తులై నట్టివారిలో గ యుక్తి దలఁపఁ, జాలదుర్లభుఁ డుమితప్రశాంతిపరుండు
 పరమసుజ్ఞాననిరతుండు గ భద్రగుణుండు, రమణ శ్రీవాసు దేవపరాయణుండు.
 తే. సకలలోకాపకారి దురస్సంగతుండు, వృత్తుఁ డేక్రియ సుజ్ఞానర వేది యయ్యె
 సమరమునఁజారుపంబుచేరసమరవిభుని, నెట్లు మెప్పించె దీనినా గ కెఱుంగఁజెప్తు.

— శ్లోచిత్రకేతూపాఖ్యానము. —

వ. అని పరీక్షింప రేంద్రుండు శుకయోగీంద్రు నడిగె నని సూతుండు శౌనకాదిమును
 లకుం జెప్పి మఱియు నిట్లనియె నట్లు గజపురవల్లభుండు సంప్రశ్నంబు సేసిన
 బాదరాయణి హరిస్తరణశ్రద్ధాపరుం డయి యిట్లనియె దొల్లి కృష్ణద్వైపాయన
 నారద దేవల మహర్షులు నా కెఱింగించినయితిహాసంబు గలదు దాని నెఱింగి
 చెద సావధానుండ వై యాకర్షింపుము. 445
 చ. అమితవిభూతిఁ జాల సమరరాధిపుఁ బోలుచు శూరసేనదే
 శములకు భర్తయై ప్రజలు గ సంతస మందఁగ సార్వభౌముఁ డై
 త్తమ దన కెల్లకాలమును గ గామదుహంబు గఁ జిత్రకేతునా
 మమునఁ బ్రసిద్ధి కెక్కె గుణమండనుఁ డంచితకీర్తికాముఁ డై. 446
 సీ. మానితతారుణ్యమద²నతురంగులు, కందర్పవిజయైకఖడ్గలతలు
 మదనసమ్మోహనశ్రమం త్రాధిదేవతల్, పంచశిలీముఖురబందెకత్తై
 లసమాస్త్రుఁ డఖిలంబు గ నడకించుబొమ్మలు, నాత్మసంధవునికరట్టాయితములు
 పుండ్రేక్షుకోదండుభూరితేజంబులు, శంబరవిద్యేషిసాహసములు
 తే. నాఁగఁబాలుపారునొకకోటిరసలినముఖులు, దనకుఁబత్నులుగాఁగనరత్యంతవిమల
 కీర్తివై భవనన్తార్గవర్తి యగుచు, జగతిఁ బాలించు చుండె నాశనవిభుండు. 447
 తే. కడిమి వేవేలుభార్యలు గ గలిగి యుండి, పరఁగ సంతతి యొకరందుఁబడయలేక

1 'ఉర్యురఁ గల రేణువుల. 2 మదనాంగులు' వ్రా. ప్ర.

చిత్తమునఁ జాలఁబాయనిఁచింత వొడమి, బడలఁజొచ్చెను వేసవిఁమడుపుఁబోలె,

ఉ. రూపము సత్ప్రీతాపము మఱుగుత్పతిభోగము యశావసంబు సఁ

దీపితచారువర్తనము శ దిగ్విజయంబును సత్యముఁ జగ

ద్వాపితకీర్తియుఁ సతులు శ వైభవముఖ్యము లెల్ల మాన్వఁగా

నోపక యుండె నాన్యపతి శ నొందినసంతతి లేనిదుగిఖమున్,

449

వ. ఇట్లు సంతతి లేక యతిదుగిఖమానసుం డయినయాన రేంద్రనిమందిరంబున కంగి
రసమహాముని వచ్చి యతనిచేత నతిధిసత్కారంబులు వడసి కుశలం బడిగి రా
జ్యంబు భవదధీనంబ కదా పృథివ్యప్రేజోవాయ్వాకాశమహాదహంకారంబు లని
యెడియేడింటిచేత రక్షింపంబడ్డజీవుండునుంబోలె నమాత్యజనపదదుర్గద్రవిణ
సంచయదండమిత్తంబు లనెడిసప్తప్రకృతులచేత రక్షితుండ వై ప్రకృతిపురు
షులయందు భారంబు వెట్టి రాజ్యసుఖంబు లనుభవించువు గదా మఱియు దార
ప్రజామాత్యభృత్యమంత్రిపౌరజానపదభూపాలురు నీకు నశవర్తులు గదా సర్వం
బునుం గలిగి సార్వభౌముండ వై ననీవదనంబున విన్నదనంబు గలిగి యున్న
యది కతం బేమి యనిన నామునిప్రవరునకు నతం డిట్లనియె మీతపోబలంబున
మీకు నెఱుంగరాకయున్నయదియుం గలదే యని తల వంచి యూరకున్న నశని
యభిప్రాయం బెఱింగి యాభగవంతుం¹డైనయంగిరసుండు దయాళుం డై పుత్ర
కామేష్ఠి వేల్చి యజ్ఞకేషం బతనియగ్రమహిషి యయినకృతద్యుతి కిచ్చి నీకుం
బుత్తుండు గలిగెడి నతనివలన సుఖదుగిఖంబు లనుభవించుంగల వని చెప్పి యమ్మ
హాత్తుండు సనియె నాకృతద్యుతి యనుదేవి గర్భంబు ధరించి నవమాసావ
సానంబునం గుమారునిం గనియె నాకాలంబున రాజును సమస్తభృత్యా
మాత్యజనంబులుఁ బరమానందంబుఁ బొంది రపుడు చిత్రకేతుండు గృతస్నానం
డై సకలభూషణభూషితుం డై సుతునకు జాతకర్తంబు నిర్వర్తించి బ్రాహ్మణులకు
నపరిమితహిరణ్యరజతదానంబులు వస్త్రాభరణంబులును గ్రామంబులును గజం
బులును వాహనంబులును ధేనువులును నాతేసియర్బుదంబుల(ద్రవ్యంబును) దా
నంబుసేసి ప్రాణిసముదయంబునకుం బర్జన్యుండునుంబోలెఁ దక్కినవారలకు నిష్ఠ
కామంబులు వర్షించి పరమానందహృదయుండై యుండెఁ గుమారుండును మ్హా
త్యపితృబంధుజనంబులకు సంతోషంబు సేయుచు దినదినప్రవర్ధమానుం డై పెరుఁ
గు చుండె నంతం బుత్రమోహంబునం గృతద్యుతియందు బద్ధానురాగుం డై
మహీధవుండు వర్తించుచుండం దక్కినభార్యలు సంతానసంతోషవికలలై యీ
మోహంబునకుం గారణంబు పుత్తుండ యని యీర్ష్యంజేసి దారుణచిత్త లై
కుమారునకు విషంబుఁ బెట్టించిన సుఖనిద్రితుండునుంబోలె బాలుండు మృతిఁ
బొందె నప్పుడు వేగుటయు దాది బోధింపం జని యాకుమారునివికృతాకారం

1. డైనబ్రహ్మపుత్తుండు.

- బుఁ జూచి విస్తయశోకభయార్తయై పుడమిం బడి మాక్రందించె నప్పుడు,
తరలము, పుడమి నిట్టకనిల్వనం బడి శ పొక్కుచుం గడుసిన యై
యడఁకు వేమియు లేనివాక్కుల శ నావు రంచు విలాపమం
1 దెడరు దోచు భృశాతురోన్నతి శ నేడ్చినక విని భీతితోఁ
గడుపు బిట్టవియంగ భూపతిశాంత గ్రక్కున నేఁగుచున్. 451
- ఆ. బాలుఁ డొక్కరుండు శ పరిణామశీలుండు, వంశకర్త తపసివరమువలనఁ
బుట్టి మిన్న కట్లు శ నొలిసి యున్నట్టియా, కొడుకుఁ జూచి తల్లి శ యడలఁజొచ్చె.
ఉ. కుంకుమరాగరమృకుచరకుంభములం గడుఁ గజ్జలంబుతోఁ
బంకిల మైనబాష్పములశపాల్పడ మజ్జన మాచరించుచుం
గంకణపాణిపల్లవయుగంబున వక్షము మోఁదికొంచు నా
పంకరుహాక్షి యేడ్చెఁ బరిభావితపంచమసుస్వరంబునన్. 453
- క. ఆయా ర్తరవమునకు భూ, నాయకుండు భయంబు నొంది శ నయ ముడిగి సుతుక
డాయఁగ వేగంబునఁ జని, పాయనిమోహంబుతోడ శ బాలునిమోఁదన్. 454
- స్వగ్నిణి. వ్రాలియోపుత్ర నీరవార్త దంభోళియై, కూలఁగావ్రేయకీరకొద్దినన్నేటికి
జాలి నొందించె నాశజాడ యిం కెట్టిదో, తూలుమితల్లికికీరదుగ్ధ మెట్లాలునో.
వ. అని తల మొల యెఱుంగక పలవించుచు భృత్యామాతృబంధుజనంబులం గూడి
యడలుచు నున్నయారాజుదుగ్ధం బెఱింగి యంగిరసుండు నారదునితోడం గూడి
చనుదెంచి మృతం డైనపుత్రునిపదతలంబున మృతుండునుంబోలెఁ బడియున్న
యారాజుం గనుంగొని యిట్లనియె. 456
- సీ. నీకు వీఁ డెవ్వఁడు శ నీ నెవ్వనికి శోక, సంతాప మందెదు శ సార్వభౌమ
పుత్రమిత్రాదులు శ పూర్వజన్తంబున, నెవ్వనివారలో శ యెఱుంగఁ గలవె
మొదల నదీవేగమున నాడ కాడకు, సికతంబు గూడుచుఁ శ జెడరు చుండు
నారీతిఁ బ్రాణుల శ కతికాలగతిచేతఁ, బుట్టుట చచ్చుట శ పొనఁగు చుండుఁ
ఆ. గాన భూతములకుఁ శ గలుగు భూతంబులు, మమతతోడ విష్ణుమాాయఁజేసి
దీని కడల నేల శ ధృతిఁ దూలఁగా నేల, బుద్ధిఁ దలఁప వలదె శ భూతసృష్టి. 457
- వ. మఱియు నేము నీవును దక్కినవారలును బ్రవర్తమానకాలంబునం గలిగినజన్తం
బు నొంది మృత్యువువలన విరామంబు నొందం గలవార మై యిపుడ లేక పోవు
దుము చావుపుట్టువులకు నిక్కువంబు లే దీశ్వరుండు దనమాయచేత భూతజా
లంబులవలన భూతంబులం బుట్టించు వాని నాభూతంబులచేతన రక్షించు వాని
నాభూతంబులచేతన హరించు స్వతంత్రంబు లేనితనసృష్టిచేత బాలుండునుం
బోలె నపేక్ష లేక యుండు దేహి యైనపితృదేహంబుచేత దేహి యైనపుత్రదే
హంబు మాతృదేహంబువలనం గలుగుచుండు నాప్రకారంబున బీజంబువలన

బీజంబు వృట్టుచుండ దేహికి నివి శాశ్వతంబై జరుగుచునుండుఁ బూర్వకాలంబున
 1 నామాన్యవిశేషంబులు సన్మాత్రం బైనవస్త్రపులం దేవిధంబునం గల్పింపబడియె
 నాప్రకారంబున దేహంబునకు జీవునకు ననోన్యన్యవిభాగంబు (పూర్వకాలంబున)
 నజ్ఞానకల్పితం బయ్యె 2 జన్మఫలంబులను జూచు చున్నవారికి దహనక్రియల నన్ని
 పెక్కురూపంబులం గానంబడుభంగి నొక్కండైనజీవుండు పెక్కుభంగుల వెలుం
 గు చుండు నివి యన్నియు నాత్మజ్ఞానంబు సాలక దేహి దేహానంయోగంబు
 స్వప్నంబునందు భయావహం బైనప్రయోజనంబు నడపు చుండి మేల్కొంచి
 యాస్వప్నార్థం బైనప్రయోజనంబు తనది గా దని యెఱుంగుభంగి జీవుండే తా
 నని జ్ఞానగోచరుం డైనవాఁ డెఱుంగుం గావున నన్నియును మనోమాత్రం బని
 తెలిసి మోహతమంబు వాసి భగవంతుం డైనవాసు దేవునియందుఁ జిత్తంబు
 పెట్టి నిర్మలాత్మకుండ వగు మని బోధించినఁ జిత్రకేతుండు లేచి వారల కిట్లనియె.
 సీ. యతివేషములు పూని శ్రీ యతిగూఢగతి నిందు, నేతెంచినట్టిమీర శ్రీ రెవ్వరయ్య
 కడఁగి 3 నకా బోలినశ్రీ గ్రామ్యబుద్ధుల నెల్ల, బోధింప వచ్చినశ్రీ పుణ్యమతులూ
 రమణఁ గుమార నారద 4 ఋషభాదులూ, దేవలాసితు లనురధీరమతులూ
 వ్యాస వసిష్ఠ 5 దుశ్శర్వాసో మృకండుజ, శౌతమ శుక రామ శకపిలమునులూ
 తే. యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ దరణియు శ్రీ నారుణియును, జ్యవనరోమశు లాసురిరజాతుకర్ణ
 దత్త మైత్రేయ వరభరద్వాజబోధ్య, పంచశిఖులూ పరాశరశ్రీ ప్రభృతిమునులూ.
 క. వీరలలో నెవ్వరు సుర,చారణగంధర్వసిద్ధశంఘంబులలో
 వారలూ యీసుజ్ఞానము, కారణ మై యెవరియందుఁ శ్రీ గలదు తలంపన్. 460
 క. పొందుగ గ్రామ్యపశుత్వముఁ, బొంది మహాశోకతమత శ్రీ బ్రుంగిననాకుక
 ముందఱ దివ్యజ్ఞానముఁ, జెందించినవారి మిమ్ముఁ శ్రీ జెప్పఁడు తెలియన్. 461
 వ. అనిన నంగిరసుం డిట్లనియె నేను బుత్రకాంక్షి వైననీకుఁ బుత్రుం బ్రసాదిం
 చినయంగిరసుండ నితండు బ్రహ్మపుత్రుం డయిననారదభగవంతుండు దుస్తరం
 బైనపుత్రశోకంబున మగ్నుండ వైననిను ననుగ్రహించి పరమజ్ఞానం బుపదే
 శింప వచ్చితిమి నీమగిఖం బెఱింగి పుత్రు నిచ్చితిమేనిఁ బుత్రవంతు లైనవారితా
 పంబు నీచేత ననుభవింపంబడు నీప్రకారంబున లోకంబున సతులును గృహం
 బులును సంపదలును శబ్దాదు లయినవిషయంబులును రాజ్యవైభవంబును జంచ
 లంబులు మఱియు రాజ్యంబును భూమియును బలంబును ధనంబును భృత్యా
 మాత్యసుహృద్జనంబులును మొదలైనవి శోకమోహభయపీడితులం జేయుచుం
 ఁడు గాని సుఖంబుల నీ నేరపు గంధర్వనగరంబునుంబోలె స్వప్నలబ్ధమనోరథంబు

1 'జాతివ్యక్తివిభాగంబులఁ దన్మాత్రంబు లైన. 2 దారుణికారంబు లైన దీర్ఘత్వవక్రత్వాదు
 లన్నియందుఁ గానంబడుభంగి నసద్ధర్మంబు లయిననానాత్వంబును త్తయవృద్ధులును గ్రియాఫలంబుం
 జూచుచున్నయాత్మయందుఁ గానంబడు. 3 వనో డైన. 4 శివాంగీరసదేవల. 5 రిదుర్వాసమార్కండేయ.

నుంబోలె నర్థంబునుబాసి కానంబడుచు మనోభవంబు లయినయర్థంబులంగూడీ
స్వార్థంబు లై కానంబడనేరవు కర్తృంబులచేత ధ్యానంబులు సేయుచుండు ¹మ
నంబులు నానాకర్తృంబు లగుచు నుండు నీదేహిదేహంబు ద్రవ్యజ్ఞానక్రియాత్మ
కంబై దేహికి వివిధక్షేత్రసంతాపంబులం జేయుచుండుం గావున సీమనిర్మలం బయి
నమనంబుచేత నాత్మగతి ²వెదకి ధృవం బయినపదవి నొందు మనియె నష్టండు
నారదుం డిట్లనియె నుపనిషత్సోప్యం బగు సేనిచ్చుమంత్రం బెవ్వంజేని సప్తరాత్రం
బులు పఠించుచు నతండు సంకర్షణుం డైనభగవంతునిం జూచు నెవ్వనిపాదమూ
లంబు సర్వాశ్రయం బై యుండు నట్టిశ్రీమన్నారాయణనిపాదంబులు సేవించి
యీమోహంబు వదలి యతిశీఘ్రంబున నుత్తమపదంబు నొందు మిప్పు డీక్కు
మారునకు సీకును బ్రయోజనంబు గల దేనిం జూడు మని నారదుండు మృత
బాలకునికేబరంబుఁ జూచి యోజీవుండ నీకు శుభం బయ్యెడు మిందుఁ బ్రవే
శించి మీతల్లిదండ్రుల బంధుజనులం జూచి వీరలదుఃఖంబు లార్చి యీకేబరం
బునందుఁ బ్రవేశించి యాయుశ్శేషంబు ననుభవించి పితృధీనం బైనరాజ్యాగ
నంబునఁ గూర్చుండు మనిన నబ్బాలుం డిట్లనియె.

462

తే. కర్తవశమున నెందు సుశఖంబు లేక, దేవతిర్యజ్ఞుయోనులఁ ర దిరుగునాకు
వెలయ నేజన్తమందునొ ర వీరు తల్లిదండ్రు లయినారు చెప్పవే ర తాపసేంద్ర.

తే. బాంధవజ్ఞాతిసుతులును ర బగతు రాత్మవరు లుదాసీనమధ్యస్థవర్గములును
సరవిగనుచుండురొక్కొక్కరేజన్తమునను, నెలయఁ బ్రాణికినొకవావిరేనిజముగలఁచె.

తే. రత్నములు హేమములు ననురరాగలీల
నన్తుకంబుల నీవల ర నావల నగు
భంగి నరులందు జీవుండు ర ప్రాప్తుఁ డగుచు
నెలమిఁ దిరుగుచు నుండుఁ దా ర నెందుఁ జెడఁడు.

465

సీ. ఒక్కండై నిత్యుండై రయెక్కడఁ గడలేక, సారిది జన్మాదుల రశూన్యఁ డగుచు
సర్వంబునం దుండి ర సర్వంబుఁ దనయందు, నుండంగ సర్వాశ్రయం డనంగ
సూక్ష్మమై స్థూలమై ర సూక్ష్మాధికములకు, సామ్యమై స్వప్రకాశమున వెలిగి
యఖిలంబుఁజూచుచునఖిలప్రభావుండై, యఖిలంబుదనయందరయడఁచికొనుచు.

తే. నాత్మమాయాగుణంబుల ర నాత్మమయము
గాఁగ విశ్వంబుఁ దనస్సృష్టి ర ిఘనతఁ జెందఁ
జేయు చుండును సర్వసంరజీవనుండు
రమణ విశ్వాత్మఁ డయిననారాయణుండు.

466

క. సతు లెవ్వరు సుతు లెవ్వరు, పతు లెవ్వరు మిత్రశత్రురబంధుప్రియసం

1 మనంబునకు-నా నాకర్తృంబులు గలుగుచుండు-నాకరంబులగుచుండు. 2 వెదకి దైవతభ్రాం
తి విడిచి ధ్రువం బయన. 3 నగుచుండు-దగుచుండు. 4 ఘటన నొంద.

గతు లెవ్వరు సర్వాత్మక, గతుఁ డై గుణసాక్షి యైనశ్రునుఁ డొక్కనికిన్. 467

— శ్లోచిత్రకేతుండు తపం బాచరించి భగవత్ప్రసాదంబు నొందుట. శ్లో—

వ. మఱియు నుఖదుఃఖింబులం బొందక సర్వోదాసీనుం డై పరమాత్మ యై యుండు నప్పరమేశ్వరరూపుండు నయిననాకునుమీకు నెక్కడిసంబంధంబు మీకు దుఃఖిం బునకుం బని లే దని పలికి యాజీవుండు వోయినం జిత్రకేతుండును బంధువులు నతివిస్మితచిత్తులై శోకంబులు విడిచి మోహంబులం బాసి యమునానదియందు నక్కుమారునకు నుత్తరకర్మంబులు నిర్వర్తించి చిత్రకేతుండు గాఢపంకంబు నం బడి వెడలినయెనుంగునుంబోలె గృహాంధకూపంబునందుండి వెడలి కాళిందీ నదికిం బోయి యందు విధిపూర్వంబుగఁ గృతన్నానుండు మౌనంబుతోడ నార దునకు నమస్కరించిన నతండు ప్రసన్నుం డై భగవత్సంత్రంబు విధిపూర్వకం బుగా నతనికి నుపదేశించి యంగిరసుతోడం గూడి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని యెఁ జిత్రకేతుండును నారదోపదేశమార్గంబున నిరాహారం డై సమాధినియ తుండు నారాయణరూపం బయినయావిద్య నారాధించి సప్తరాత్రాంతంబున నప్రతిహతం బయినవిద్యాధరాధిపత్యంబును భాస్వద్రత్నదివ్యవిమానంబునుం బడసి నారాయణానుగ్రహంబునుం బొంది మనోగమనంబునం ద్రిజగంబులం జరియించు చుండఁ గొన్నిదినంబులకు నొక్కచోట. 468

సీ. తారహారపటీరధవళదేహమువాని, రమణీయసీలాంబరరంబువాని
మణికిరీటస్ఫురత్ స్తవ్యకంబులవానిఁ, గంకణకేయూరశరమువానిఁ
గర్భరమయదీప్తరకటిసూత్రములవానిఁ, దరళయజ్ఞోపవీరతములవానిఁ
నతిసుప్రసన్నవక్త్రాంబుజంబులవానిఁ, దరుణవిస్మృతనేత్రములవాని
ఆ. సిద్ధమండలంబు శ సేవింపఁ బుణ్యప్రసిద్ధి వెలసినట్టిరయిద్ధచరితుఁ
బద్ధలోచనునకుఁ శ బాదపీఠం బై న, ఘనునిఁ బన్నగేంద్రుఁ శ గాంచె నతఁడు.
ఆ. కన్నమాత్ర నతఁడు శ కల్పపంబులఁ బాసి, విమలచిత్తుఁ డగుచు శ విశదభక్తి
నిట్టరోమములకుఁ శ బట్టగు చానంద, బొప్పనేత్రుఁ డగుచుఁ శ బ్రణుతి సేసె.
క. సంతోషాశ్రులచేత న, నంతునిఁ బరిషిత్తుఁ జేసి శ యతఁడు ప్రమోదం
జెంతయు నరికట్టిన నొక, కొంతయుఁ బలుకంగ లేక శ కొండొకవడికిన్. 471
చ. మది నొకయింతమాత్రము సమంబుగఁ జేయుచు బాహ్యవర్తనం
గదిసినయింద్రియంబుల ¹నొకంతకుఁ దెచ్చి వచోవిలాసముల్
గుదురుగఁ ద్రోచి తత్త్వమునఁ శ గూర్చుచు ²శాశ్వతవిగ్రహంబు నా
సదయుఁ బ్రశాంతు లోకగురు శ సన్నుతి సేయఁ దొడంగె నిమ్ములన్. 472

1 నిర్వర్తించి రాఘాపాలుభార్యలు బాలహత్యాదోషంబు బ్రాహ్మణోత్తమనిరూపితవ్రతం
మీన నివర్తించి రంత. 2 వికారము మాన్చి. 3 సాత్వతవిగ్రహంబు.

క. అజితృండ వై భక్తులచే, విజితృండ ¹వైనాడ విపుడు శ వేడుక వారు
విజితులు సీచే గోర్కులు, భజియింపనివారు నిన్ను శ బడయుదురె హరి. 473

ఉ. నీవిభవంబు లీజగము శ నిండుట యుండుట నాశ మొందుట²
నీవిమలాంశజాతములు శ నెమ్మి జగంబు సృజించువార లో
దేవ భవద్గుణాంబుధులరీతిరముఁ గానక యీశ బుద్ధితో
వావిరిఁ జర్చ సేయుదురు శ వారికి వారలు దొడ్డవార లై. 474

క. పరమాణువు మొదలు గఁ గొని, పరమము దుది గాఁగ మధ్యపరికీర్తనచే
స్థిరుండవు త్రయీవిమండ వై, సరి సత్యాద్యంతమధ్యసద్భావగతి వై. 475

తే. ఊర్వి మొదలైనయేడు నొండాకటికంటె, దశగుణాధికమై యుండుదానినండ
కోశమందురజాండంబుకోనిలెవ్వ, నందునణుమా త్రమగుననన్ తాఘ్యుండతడు.

వ. మాటియు నొక్కచోట విషయతృష్ణాపరు లైననరపశువులు పరతత్త్వంబ వైన
నిన్ను మాని యైశ్వర్యకాము లై తక్కిన దేవతల భజియింపుమరు వా రిచ్చునం
పదలు రాజకులంబునుంబోలె వారలం గూడి నాశంబునం బొందు చుండువిష
యకాము లేని నిన్ను సేవించి రేని వేచినవి త్తనంబునుంబోలె దేహాంతరోత్పత్తి
నొంద కుండుదురు నిర్గుణుండ వై (జ్ఞానవిజ్ఞానరూపంబు నొందియున్ననిన్ను గుణ
సమేతునిం గా జ్ఞానులు భావింపుదురు) నీభజనం బేరూపున నయిన మోక్షంబు
ప్రసాదించు జితమతి వైననీవు భాగవతధర్మం బేప్రకారంబున నిర్ణయించితి వా
ప్రకారంబున సర్వోత్కృష్టుండ వయిననిన్ను సనత్కుమారాదులు మోక్షంబు
కొఱకు సేవించుచున్నా రీభాగవతధర్మంబునందు జ్ఞానహీనుం డొక్కండును లేఁ
డన్యకామ్యధర్మంబులందు విషమబుద్ధిచేత నేను నీవు నాకు నీకు నని ²వచియిం
చు చున్నవాఁ డధర్మనిరతుం డై ఊయించు చుండు స్థావరజంగమప్రాణిసమూ
హంబునందు సమం బైనభాగవతధర్మంబుల వర్తించు చున్నమనుజునికి భవద్ద
ర్మనంబువలనఁ బాపంబు ఊయించుట యేమిచిత్రం బిపుడు భవత్పాదావలోక
నంబున నిరస్తాశయమలుండ వైతి మూఢుండ నయిననాకుఁ బూర్వకాలంబున
నారదుం డనుగ్రహించి భగవద్ధర్మంబు దయసేసె నది నేడు నాకు వరదుండ
వైననీకతంబున దృష్టం బయ్యె ఖిద్యోతంబులచేత సూర్యుండు గోచరుండు గాని
మాడ్కి జగదాత్మకుండ వై ననీమహాత్మ్యంబు మనుజులచేత నాచరింపంబడి ప్ర
సిద్ధం బైనది గా దుత్పత్తిస్థితిలయకారణుండ వై భగవంతుండ వైననీకు నమ
స్కరించెద నని మఱియును. 477

తే. అరయ బ్రహ్మదు లెవ్వనిననునయించి, భక్తియుక్తుల భయమునన్ బ్రస్తుతింతు
రవని యెవ్వనితలమీఁద శ నావగింజఁ, బోలు నావేయుశిరములభోగిఁ గొల్తు.

1 'వై యుంటి విపుడు వేడుకతోడఁ, విజితాత్ము లగుచుఁ గోర్కులు, భజియింపనివారు
నిన్నుఁ బడయుదురు హరి. 2 రచియింపఁబడుచున్న.

- క. ఈవిధమున వినుతింపఁగ, నావిద్యాధరులభర్త ర కనియె ననఁతుం
 యోవిమలబుద్ధి నీదగు, ధీవిభవంబునకు మెచ్చిరతిం బ్రియ మారన్. 479
- ఆ. అరయ వారదుండు ర నంగిరసుండును, దత్త్వ మొసంగినారు ర దానికతన
 నన్ను జూడఁ గల్గె ర నాభక్తి మదిఁ గల్గె, నాపథంబు నీకు ర నమ్మఁ గలిగె. 480
- సీ. పూని నారూపంబు ర భూతజాలంబులు, భూతభావనుడ నేఁ ర బొందువడఁగ
 బ్రహ్మంబు మఱియు శరబ్దబ్రహ్మమును శాశ్వతం బై నతనువులు ర దగిలె నాకు
 నఖిలలోకములందు ర ననుగతం బై యుండు, లోకంబు నాయందురజోకఁజెందు
 నుభయంబు వాయందురనభిగతంబై యుండు, నభిలీనమగుచునిరయ్యుభయమందు
- తే. వెలయనిద్రించువాఁడత్తరవిశ్వమెల్లఁ, జూచి మేల్కొంచితానొక్కరచోటివానిఁ
 గా వివేకించుమాడ్కి నీరజీవితేశ, మాయ దిగనాడి పరమధరర్కంబుఁ దెలియు.
- ఆ. నిద్ర పోవువేశ ర నిరతుఁ డై దేహి దా, నెట్టిగుణముచేత ర నింద్రియములఁ
 గడచినట్టిసుఖములేగను నట్టిబ్రహ్మంబుఁ, గడిమి మెఱయ నన్నుఁగ నెఱుంగు.
- ఆ. స్వప్నమందు నెట్లు ర సంచారమొనరించు, మేలుకాంచి దృష్టమోలి నెఱుంగు
 నుభయ మెఱుంగునట్టిరయ్యు త్తమజ్ఞానంబు, తత్త్వ మట్టి దై నరతలఁపు నేను.
- సీ. అరయంగ నెవ్వని ర కలవి గానట్టియీ, సలలితమానుషరజాతిఁ బుట్టి
 యాత్మ తత్త్వజ్ఞానరహతుఁ డైనవానికిఁ, గలుగునె యెందు సుఖం బొకింత
 వెలయఁ బ్రవృత్తినిరవృత్తిమార్గంబుల, సుఖములు దుఃఖంబు ర సారిదిఁ దెలిసి
 పనిచెడిసంకల్పరఫలమూలమునఁ బాటు, కడు సుఖదుఃఖమోక్షములకొఱకు
- ఆ. దంపతిక్రియామరతంబు వర్తింతురు, దాన మోక్ష మేల ర దక్కియుండు
 నఖిలదుఃఖహేతు ర వయినయాకర్షంబు, నెఱిఁగి నన్నుఁ దలఁప ర రిచ్చలోన.
- వ. మఱియు విజ్ఞానాభిమాను లయినమనుష్యులకు నతినూత్నం బయినయాత్మగతి
 నిజస్థానత్రయలక్షణంబునఁ జతుర్థాంశంబు నెఱింగి యైహికాముష్మికవిషయం
 బులచేతను వివేకబలంబులచేతను నియుక్తుం డై జ్ఞానవిజ్ఞానసంతృప్తుం డైనపురు
 షుండు నాకు భక్తుం డగు నీవిధంబులు గలవారలు యోగనైపుణబుద్ధి గలవా
 రలు నై స్వార్థం బయినయాత్మచేతం బరమాత్మను దెలియుచుందురు నీవునీక్ర
 మంబున మద్భక్తిశ్రద్ధాపరుండవై విజ్ఞానసంపన్నంబు లైనవాక్కులచేత నన్ను
 స్తోత్రంబు సేసి ముక్తుండవైతి వని యాశేషభగవంతుండు విద్యాధరపతి యైన
 చిత్రకేతుం బలికి యతని కదృశ్యుం డైపోయె నేదిక్కున సర్వాత్మకుం డైనయ
 నఁతుం డంతర్ధానంబు నొందె నాదిక్కునకు విద్యాధరభర్త నమస్కరించి గగ
 నచరుం డై చని లక్షలసంఖ్య లైనదివ్యవర్షంబు లవ్యాహతబలేంద్రియుం డై
 పరమయోగిపురుషులును దివ్యముసింద్రులును సిద్ధచారణగంధర్వులును వినుతి
 సేయం గులద్రోణాదిశైలంబులను రమ్యప్రదేశంబులను సంకల్పసిద్ధప్రదేశంబు

లను వినోదించుచు శ్రీనారాయణదత్తం బగుదివ్యవిమానంబునండుఁ జరియించుచు నుండి. 484

శా. ఆడించుకొ హరిదివ్యనాటకగుణవ్యాపారస్వత్వంబులం
బాడించుకొ జలజాతనేత్రబిరుదరప్రఖ్యాతగీతంబులం
గూడించుకొ సతతంబు జిహ్వలతుదికొ శ గోవిందనామానభుల్
1 క్రీడం గిన్నరయక్షకామినులచేఁ శ గృష్ణార్పితస్వాంతుఁడై. 485
సీ. వాసించు నాత్మఁబో శ వైష్ణవజ్ఞానంబు, నాశించు భాగవతార్చనంబు
భూషించు నేస్త్రాద్దుఁ శ బుండరీకాక్షుని, భూషించు హరికథాప్రాప్తి మెఱసి
ఘోషించు హరినామశుణనికాయంబులు, పోషించుఁ బరతత్త్వభోధ మరసి
సేవించు శ్రీకృష్ణసేవకాసికంబు, సుఖమునఁ జేయు సీతశునక బలులు
తే. పాడుఁ బాడించు వైకుంఠరథ ర్తనటన, రూపవర్తనగుణనామరదీపితోరు
గీతజాతప్రబంధసంగీతవిధులఁ, శేషవప్రీతి గాఁ జిత్తరేకుఁ డపును. 486

—ఘృణ చిత్రకేతుం డీశ్వరధిక్కారంబున గౌరవే కాప మొందుట. ఘృణ—

మ. హరిఁ గీర్తించుచు నల్లనల్ల మదిలో శ నబ్జాక్షు 2 సేవించుచుం
బరమానందము నొందుచుకొ జగములం శ బ్రఖ్యాతి వర్తించుచుకొ
సురరాజోపమమూర్తి యక్షగణముల్ శ సొం పార విద్యాధరా
స్సరసల్ గొల్వఁగఁ బాడఁగా సితగిరిప్రాంతంబున న్నేగుచున్. 487
శా. ఆవిద్యాధరభర్త గాంచె హరసీహారామృతాహసముకొ
శ్రీవిభాజితముకొ నిరస్తగిరిజాతసేవాగతాయాసముకొ
దేవానీకవికాసముకొ శుభమహాదేవాంఘ్రిసంవాసముకొ
భూవిఖ్యాతవిలాసముం ద్రిభువనీరపూతంబుఁ గైలాసమున్. 488
క. ఆరజతభూధరంబున, సీరేజభవామరాదిరనికరము గొల్వం
బేరోలగమున నుండిన, గౌరీయుతుఁ డయినహరునిఁ శ గనియె న రేంద్రా. 489
సీ. తననిజరూప 3 మింతయు నున్ని దెలియక, వాదంబు సేసెడుశ వేదరవము
గరుణావలోకనాశకాంక్షితు లై యున్న, బ్రహ్మదిసనకసంప్రణతిరవము
సారశివానందశిల్లాపముల నొప్పు, ప్రమథగణాళియారృభటరవంబు
డమరుమృదంగాదిరథమథమధ్యనితోడి, పటుభృంగినాట్యవిశ్సారరవము
తే. మానుగాఁ జామరలు వీచురమాతృకాది, కామినీజనమహితకంఠకణరవంబు
మొండుఁజెలఁగంగఁగన్నులరవండువయ్యెఁ, గొండరాచూలిపెనిమిటిరేనిండుకొల్వ.
వ. ఇట్లు బ్రహ్మదిసురనికరసేవితం డై యూరుపీఠంబున నున్నభవానిం గౌఁగిటం
జేర్చుకొని యొడ్డోలగంబున నున్నపరమేశ్వరుం జూచి చిత్రకేతుండు పకపక
నగి యద్దేవి విను చుండ నిట్లనియె. 491

1 గ్రీడించుకొ సరయక్ష. 2 నీక్షించుఁడు. 3 మింత౯ తని.

- సీ. కొమ రొప్పగా లోకశగురుడును గడలేని, ధర్మస్వరూపంబుఁ ర దాన యగుచు
జడలు ధరించియు ర సరిలేనితపమునఁ, బొడ వై నయాయోగిరపుంగవులును
బ్రహ్మవాదులుఁ గొల్వ ర భాసిల్లుకొల్వులో, మిథునరూపంబున ర మెలఁతతోడఁ
బ్రాకృతుండునుబోలె ర బద్ధానురాగుఁ డై, లాలితం డయ్యె నిర్లజ్జత నిట
- ఆ. నకట ప్రకృతిపురుషుఁ ర ¹డై నఁ దా సేకాంత, మందు సతులతోడ రనలరుఁ గాని
యిట్లు ధర్మసభల ర నింతులతోఁ గూడి, పరిధవింపలేడు ర భాంతి నొంది. 492
- క. అన విని సర్వేశ్వరుఁ డా, తని సేమియు ననక నవ్వి ర తత్సభవారల్
గనుఁగొన నూరక యుండెను, మనుజేశ్వర యీశుడై ర్యరమహి మెట్టిదియో,
- వ. ఇట్లు దనపూర్వక ర్మశేషంబున నింద్రియజయుండ సని పుట్టినయహంకారంబున
జగద్గురువుం బెక్కు ప్రల్లదంబు లాడుచున్నచిత్ర కేతుం జూచి భవాని యిట్లనియె,
- క. మముబోఁటిలజ్జ లుడిగిన, కుమతులకుం గ ర్త యగుచుఁ ర గోపింపంగా
నమితాజ్ఞానిపుణుం డగు, శమనుండా వీఁడు సేఁడు ర జగముల కెల్లన్. 495
- క. భృగునారదకపిలాదులు, నిగమాంతజ్ఞులును యోగరనిర్ణయనిపుణుల్
త్రిగుణాతీతు మహేశ్వరు, నగ రెన్నఁడు వారు ధర్మరన్య మెఱుంగ రొకో.
- సీ. ఎవ్వనిపదపద్మ ర మింద్రాదివిబుధుల, చూడఁగ్రపంక్తులరేనిడఁ జూచు
నెవ్వనితత్త్వం బర దెనయంగ బ్రహ్మాది, యోగిమానసపంక్తి ర నోల లాడు
నెవ్వనిరూపంబు ర సేర్పాటు గానక, వేదంబు లందంద ర వాద మడుచు
నెవ్వనికారుణ్య ర మీలోకముల నెల్లఁ, దనిపి యెంతయు ధన్యతములఁ జేయు
- తే. నట్టిన ర్వేళుఁ బాపసంహారు ధీరు, శాశ్వతైశ్వర్యు నాత్మ సంసారు సీశు
నెగ్గు వల్కినపాపాత్ముఁ ర డెల్ల భంగి, దండనార్థుండు గా కెల్లు ర దలఁగఁగలఁడు.
- తే. నిఖిలలోకాశ్రయంబు సరన్నిహితసుఖము, సకలభద్రైకమూలంబు ర సాధుసేవ్య
మైనకంజాతుపాదపరద్వార్చనంబు, ననుచరింపంగ ఖలుఁడు వీఁ ర డర్తుఁ డగునె.
- వ. కావున నోరదురాత్మక యీపాపంబునం బాపస్వరూపం బైనరాక్షసయోనిం బు
ట్టు మని శపియించి యింతనుండి మహాత్ములకు నవజ్ఞ సేయ కుండు మని పలికినఁ
జిత్ర కేతుండు విమానంబు డిగ్గి వచ్చి యద్దేవికి దండప్రణామంబు లాచరించి
కరకమలంబులు దోయిలించి యిట్లనియె నోజగన్మాతా భవచ్ఛాపవాక్యంబు
లట్ల కై కొంటిఁ బ్రాచీనకర్తంబులం బ్రాప్తంబై నసంసారచక్రంబుచేత నజ్ఞానమో
హితు లై తిరుగు చున్న జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులు నై జంబు లై ప్రవర్తిల్లు
చుండు నిందులకుఁ బరతంత్రు లైనవా రాత్మ పరసుఖదుఃఖంబులకు నెవ్వరు కర్త
లీగుణంబులనిమిత్త మై శాపానుగ్రహంబులును స్వర్గనరకంబులును సుఖదుఃఖం
బులును సమంబులు భగవంతుం డొక్కండ తనమాయచేత జగంబు సృజియిం
చుచుండు వారివారికి బంధాదిరాగంబులు గలుగంజేయుచుఁ దాను పానికి లోను

గాక నిష్కళంకుం డై యుండు నీవిధంబునం బుట్టు చున్న నరునకుం బట్టి బంధుశత్రుమిత్రోదాసీనత్వంబు లెక్కడివి వాఁవారికర్తవశంబునం బరమేశ్వరుండు గల్పించుచు సర్వంబునందు సర్వసముం డై యుండునప్పురమేశ్వరునకు సుఖదుఃఖంబులచేత రాగంబు లేదు రాగానుబంధం బైనరోషంబును లే దతనిమామూగుణ విసర్గంబు జంతువులకు సుఖదుఃఖంబులను బంధమోక్షంబులను గల్పించుచుండుం గావున నీకు నమస్కరించు చున్న నన్ను ననుగ్రహింపుము శాపభయశంకితుండం గాను జగన్తాత వైననిన్ను బలికినరోషంబునకు శంకించుచున్నవాఁడ నని దండ ప్రణామంబు లాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరులం బ్రసన్నులం జేసి తనవిమాసం బెక్కి చనియె నప్పుడు పరమేశ్వరుండు బ్రహ్మదేవర్షిదైత్యదానవప్రమథ గణంబులు వినుచుండఁ బార్వతికి నిట్లనియె నీకు నిప్పుడు దృష్టం బయ్యెఁ గదా నారాయణదాసదాసానుచరులనిస్సృహభావంబు హరితుల్యార్థదర్శను లైనెనిస్సృహు లైనభాగవతులకు స్వర్గాపవర్గనరకభేదభావంబులు లేవు ప్రాణులకు దేహసంయోగంబువలన నారాయణలీలం జేసి యుండి ద్వంద్వాదిసుఖదుఃఖంబు లాత్మయందు నజ్ఞానంబున భేదంబుసేయంబడియె నిట్టివిపర్యయంబులు భగవంతుం డయినవాసుదేవునిభక్తి గలవారిం జెందవు మఱియును.

499

ఉ. నేనుఁ గుమారనారదులు శ నీరజగర్భుండు దేవసంఘమున్
మానితయోగివర్యమునిశ్రమండలి మున్నగువార మెల్ల నా
దానవవిద్విడంశజనితంబుల మయ్యఁ దదీయత త్వముం
గానఁగ నేర మీశు ఘనశగర్వమునం దలపోసి చూచుచున్.

500

క. ఆతనికిం బ్రియుఁ డప్రియుఁ, డేతెరువున లేడు నిఖిల శ మెల్లను దా నై
భూతముల కాత్మ యగుటయు, భూతప్రియుఁ యొక్కఁ డాదోపురుషుండు తస్వీ.

ఆ. అరయఁ జిత్రకేతుఁ శ డతిశాంతుఁ డతిలోక, సముండు విష్ణుభక్తిరసంగతుండు
నితని నేమి సెప్ప శ నీశుండ నగునేను, నువిద యచ్యుతప్రీయుండఁ జుమ్మి.

502

క. కావున భగవద్భక్తుల, భావమునకు విస్తయంబు శ పని లేదు మహా
ధీవిభవశాంతచిత్తులు, పావనపరతత్త్వనిపుణభవ్యులు వారల్.

503

వ. అనిన విని యద్రినందన విస్తయంబు మాని శాంతచిత్త యయ్యె నట్లు పరమ
భాగవతుం డయినచిత్రకేతుం డద్దేవికిం బ్రతిశాపం బియ్య సమర్థుం డయ్యును
మరల శపింపక యతిశాంతరూపంబునఁ దచ్చాపంబు శిరంబున ధరియించె నిట్టి
సాధులక్షణంబులు నారాయణపరాయణులయినవారలకుం గాక తక్కింబులకుం
గలుగ నేర్చునే యట్లు శాపహతుం డయినచిత్రకేతుండు త్వష్ట సేయుయజ్ఞంబున
దక్షిణాగ్నియందు దానవయోనిం బుట్టి వృత్రాసురుం డన విఖ్యాతుం డయి
భగవద్దానపరిణతుం డయ్యె గావున.

504

- సీ. సరనాథ యీవృత్తునకు రాక్షసాకృతి, కలిగినయీపూర్వకారణంబు
చిరపుణ్యుఁ డయినట్టిరచిత్ర కేతుమహాను, భావంబు భక్తితోఁగఁగ బరఁగ విన్న
చదివినవారికిఁ గ సకలదుష్కర్మముల్, శిథిలంబు లై కడుఁ గ జెడరి పోవు
సకలవైభవములు గ సమకూరుఁ దమయంతఁ, దొల్కొడుకోర్కులతోడఁగూడి
- ఆ. నిర్మలాత్మ లగుచు గ నిత్యసత్యజ్ఞాన, నిరతు లగుచు విగతరదురితు లగుచు
బంధుమిత్రపుత్రపౌత్రాదులను గూడి, యనుభవించు చుందు గ రధికసుఖము.

స విత్ప వంశ ప్ర వ చ నా ది క థ.

- సీ. వినవయ్య సరనాథ గ విశదంబుగాఁ ద్వష్టృ, వంశంబు సెప్పితి గ వానివెనుక
సవిత్పండు పృథ్వియు గ సావిత్రి వ్యాహృతి, యనుభార్యలందు నిరపారువేడ్క
నగ్నిహోత్రంబుల గ సరయంగఁ బశుసోమ, పంచయజ్ఞంబులఁ గ బరఁగఁ గనియె
భగండు సిద్ధిక యనుగభార్యకుమహిమాను, భవులవిభవులఁ దాఁ గబడసె మువ్వరఁ
- ఆ. దనయ నొక తెఁ గాంచె గ దదనంతరమున నా, తరళనేత్ర ¹సద్వ్యతతస్వధామ
పుణ్యశీల సుగుణోపూరితచారిత్ర, యఖిలలోకపూజ్య గ యాశిషాఖ్య. 506
- వ. మఱియు ధాతకుఁ గల కుహూ సినీవాలీ రా కానుమతు లనియెఁడునలువురుభార్య
లలోఁ గుహూదేవి సాయ మనుసుతునిం గాంచె సినీవాలి దర్శాఖ్యనిం బడసె
రాక స్రాతరాఖ్యనిఁ గాంచె ననుమతి పూర్ణిమాఖ్యనిఁ గె నవిధాతక్రియ యను
భార్యయందు నగ్నిపురీష్యాదులం గనియె వరుణునకుఁ జర్చి యనుభార్యయందుఁ
బూర్వకాలంబున బ్రహ్మపుత్రుం డయినభృగువును వల్లీకంబునం జనియించిన
ఛాల్లీకియు నుదయించిరి మిత్రావరుణులకు నూర్వసియందు రేత ఉద్గమం బైన
దానిఁ గుంభంబునం బ్రవేశింపం జేయ నందు నగస్త్యుండును వస్తిష్ఠుండును జని
యిరిచిరి ప్రత్యేకంబ మిత్రునకు రేవతియందు నుత్సర్గసంభవు లై నయరిష్టయుఁ
బిష్పలుండును ననువారలు జనియించిరి శక్రనకుఁ జౌలోమియందు జయంతఋ
షభవిదుషు లన ముగ్ధురు పుట్టిరి వామనుం డయినయరుక్రమ దేవునకుఁ గీర్తియ
నుభార్యయందు బృహహ్లోకుండు పుట్టె నాబృహహ్లోకునకు సౌభగాదులు పుట్టిరి
మఱియు మహానుభావుం డయినకశ్యపప్రజాపతికి నదితియందు శ్రీమన్నారా
యణుం డవతరించినప్రకారంబు వెనుక వివరించెద దితిసుతు లైనదైతేయుల
వంశంబు సెప్పెద నేదైతేయవంశంబునం దైనను బ్రహ్మదబలులు పరమభాగవ
తు లై దైత్యదానవవందితులై వెలసిరి దితికొడుకులు హిరణ్యకశిపుహిరణ్యాక్షు
లనఁ బ్రసిద్ధి నొంది రందు హిరణ్యకశిపునకు జంభాసురతనయ యైనదత్తకుఁ బ్ర
హ్మదానుష్టాదసంష్టాదష్టాదు లనునలుగురుగొడుకులును సింహిక యనుకన్యకయు
జన్మించి రాసింహికకు రాహువు జనియించె నారాహువుశిరం బమృతపానంబునే
య హరి దనచక్రంబునం ద్రుంచె సంష్టాదునకు గతి యనుభార్యయందుఁ బంచ

1 'సద్వ్యతైకధామ, బుణ్యశీల సాధ్వీః' బూతచారిత్రను, దనర శక్తియ నెడు) దాని నతఁడు' వ్రా.ప్ర.

జనుండు పుట్టె స్తోమనకు దమని యనుభార్యయందు వాతాపీల్చులులు పుట్టిరి వారల నగస్తుండు భక్షించె ననుష్టోమనకు నూర్తి యనుభార్యయందు బాష్మల మహిషులు గలిగిరి ప్రస్తోమనకు దేవి యనుభార్యయందు విరోచనుండు పుట్టె నతనికి బలి జన్మించె నాబలికి నశన యనుభార్యయందు బాణుండు జ్యేష్ఠుండు గా నూర్వురు గొడుకులు పుట్టి రాబలిప్రభావంబు వెనుక వివరించెద బాణానురుండు పరమేశ్వరు నారాధించి ప్రమథగణంబులకు ముఖ్యుం డయ్యె మఱియు నాదితినంతానంబు లగుమరుత్తు లేకోనపంచాశత్సంఖ్య గలవార లందఱు సనపత్యులై యింద్రతోఁ గూడి దేవత్వంబు నొంది రనిచ విని పరితీన్న రేంస్తుండు శుకయోగీంద్రున కి ట్లనియె.

507

ఆ. ఏమికారణమున శ నింద్రునికిని మరు, చ్చయము నాప్త మగుచు శ శాంతి నొంది యరయఁ దత్సమాన శమగుచు వర్తించెను, దీని వివరగవలయుఁ శ యుపపయ్య.

509

సీ. నరనాథ విను తనశనందను లందఱు, నమరేంద్రుచే హతు శ లగుచు నుండఁ గోపశోకంబులఁ శ గ్రుట్లుచుఁ దనలోన, మండుచు దితి సాల శ మఱుంగఁదొడఁగె భ్రాతృహంతకుఁ డతిరపాతకుం డీయింద్రుఁ, జంపక నా కేల శ సొంపు గలుగు వీని భ స్తము సేయూరవానిఁ గా నొకనుతుఁ, బడసెద నని చాల శ భర్తఁ గోరి

ఆ. ప్రియముసేయఁ దొడఁగెఁ దెక్కుభావంబుల, భావణముల నధికరపోషణములఁ భక్తియుక్తిచేతఁ శ బరిచర్యగతిచేత, నుతులచేత నతులరేతులచేత.

510

చ. కలికికటాక్షవిక్షణవిరకారములన్ హృదయానురాగసం
కలితవిశేషవాఙ్మధురగర్జనలన్ లలితాననేందుమం
డలపరిశోభితామృతవిరడంబితన స్థితసుప్రసన్నతా
ఫలరుచిరప్రధానముల శ భామిని భర్తమనంబు లోఁగొనెన్.

511

తే. అఖిల మెఱిగినకశ్యపురనంతవాని, హితవు తల కెక్కురతులసంగతులచేత నవశుఁ గావించె వ్రేల్చిడి శ నబ్జవదన, పతుల భ్రమియింపనేరనిరసతులు గలరె.

క. ఏతలఁ పెఱుంగక నిలిచిన, భూతంబులఁ జూచి ధాత శ పురుషులమనముల్ భీతి గొలుపంగ యువతి, వ్రాతంబు సృజించె బతులు శ వారల కరుదే.

513

వ. ఇట్లు నిజసతిచేత నుపలాలితుండై కశ్యపప్రజాపతి యాసతికిం బరమస్త్రీతుండై యి ట్లనియె నోతస్వీ సీకుఁ బ్రసన్నుండ నైతి వరంబు గోరు మిచ్చెద నాథుండు ప్రసన్నుం డైన స్త్రీలకుం గోరిక సంభవించుట కేమి గొఱంత సతికిం బతియై దైవంబు సర్వభూతంబులమానసంబులకు వాసుదేవుండై భర్త నామరూపకల్పితులైన సకల దేవతామూర్తులచేతను బురుషులచేతను భర్తృరూపధరుండయిన భగవంతుండు సేవింపంబడుచుండు విశేషించి స్త్రీలచేతఁ బతిరూపంబున భజింపంబడుఁ గావునం బతివ్రతలైన సుందరులు శ్రేయస్కామలై యేకచిత్తంబున నాత్మే

శ్వరుం డయినయపురమేశ్వరుని భర్తృభావంబున సేవించుచుండుదు రేనును నీ
కిభావంబున వరదుండ నైతి దుశ్శీల లయినవనితలకుం బొందరాని వరంబు
నీ కిచ్చెద వేడు మనిన నాకశ్యపునకు దితి యి ట్లనియె. 514

ఆ. వరము గోర నాకు ర వరదుండ వేనియు, నింద్రుఁ డ్రుంచునట్టిరయిద్దబలుని
నమితతేజః దనయు ర నమరత్వసంప్రాప్తు, నెందుఁ జెడనివాని ర నిమ్ము నాథ.

వ. అనవుడు.

516

క. ఉట్టిపడునట్టివర మీ, కట్టిఁడి న న్నెట్టు వేఁడెఁ ర గటకట యనుచున్
మిట్టిపడి యతఁడు మదిలోఁ, బుట్టినతల్లడముతోడఁ ర బొక్కుచు నా త్తన్. 517

చ. ప్రకృతిని గ ర్తృపాశముల ర బద్ధుండ నైతిఁ గ దయ్య నేడు నే
వికటసతీస్వరూపమున ర వేదము గొల్చినమాయ నింద్రియా
ధికమతి యైనవాఁడు దనర తెంపునఁ జిత్తము వెచ్చపెట్టి పా
తకములఁ గూల కున్నె నను ర దైవము నవ్వదె లోలితాత్మనిన్. 518

సీ. ఖండశర్కరతోడఁ ర గలహించుపలుకులుఁ, బ ద్మలిస మేరర్పణచుమోముఁ
దుహినాంశుకశలతోఁగదులఁదూఁగుచెయ్యులుఁ, జెమటఁగ్రొన్నెత్తురురసేయుమేను
నిలు వెల్లఁ గరఁగించురనేర్పులయింపులు, పువ్వల కరుదైనరప్రోది సేత
తమకంబు రెట్టించురతరితీపుతలఁపులు, నెనసినమదిలోనిరయిచ్చగింత

ఆ. గలిగి కఱవ నున్నరకాలాహిపోలికిఁ, జెలఁగు చున్న సతులరచిత్తవృత్తిఁ
దెలియ వశమె యెంతరధృతి గలవారికి, నాక కాదు నిఖిలరలోకములకు. 519

ఆ. కోరి సతుల కెల్లఁ ర గూర్చువా రెవ్వరు, పతుల నైన సుతుల ర హితుల నైన
బలిమిఁజేసి యైన ర బరహస్తమున నైన, హింస సేతు రా త్తరహితముకొఱకు.

వ. అని చింతించి దీనికి నే మని ప్రతివాక్యం బిచ్చువాఁడ మద్వచనం బెందు నమో
ఘంబు త్రిలోకపరిపాలనశీలుం డయినభిదురపాణి వధార్హుండె యేను దీనికి
నైనది యొకటి గల్పించెద నని దితిం జూచి యోతనుమధ్య నీకు నట్ల దేవ
భాంధవుం డయినయంద్రహంత యగుపుత్రుండు గలిగెడు నొక్కసంవత్సరం బీ
వ్రతంబు నాచరింపుము దానిప్రకారం బెల్ల నేను జెప్పెద విను మెల్లజీవుల
వలన హింసాభావంబు లేక యతిధ్వనివాక్యంబు లుడిగి కోపంబు మాని య
సృతంబులు వలుకక సఖిరోమచ్ఛేదనంబు సేయక యస్థికపాలాదు లయినయ
మంగళంబుల నంటక జలంబులు సొచ్చి కాని ఘటోదకకూపోదకంబుల స్నా
నంబు సేయక దుర్జనసంభాషణంబు వర్జించి కట్టినకోకను ముడిచినపువ్వలను
గ్రమ్మఱ ధరియింపక భోజనంబులయందు నుచ్చిష్టాన్నంబును జండికానివేదితా
న్నంబును (గేశశునకమాద్ధారకంకక్రిమి)పిపీలికాదివిదూషితాన్నంబును సామి
షాన్నంబును వృషలాహితాన్నంబును సనునీపంచవిధనిషిద్ధాన్నంబులు వర్జించి
దోయిట నీళ్లు ద్రావక సంధ్యాకాలంబుల ముక్తకేశి గాక మితభాషిణి యై

యలంకారవిహీన గాక వెలుపలం దిరుగక పాదప్రత్యక్షనంబు సేసికొనికాని శయ నింపక యార్ద్రపాద యై పవ్యశింపక పశ్చిమశిరస్క యయ్యును సగ్నయయ్యును సంధ్యాకాలంబుల నిద్రింపక నిత్యంబును ధౌతవస్త్రంబులు గట్టి శుచి యై సర్వ మంగళసంయుక్త యై ప్రాతఃకాలంబునఁ దూర్పుమొగం బై లక్ష్మీనారాయణుల నారాధించి యావాహనార్ఘ్యపాద్యోపస్పర్శననున్నానవాసఉపవీతభూషణపుష్ప ధూపదీపోషహారాద్యుపచారంబులనర్చించిహవిశ్రేషంబుద్వాదశాహుతులవేల్పిం చి దండప్రణామంబు లాచరించి భగవత్సంత్రంబును దశవారంబు లనుసంధించి స్తోత్రంబు సేసి గంధపుష్పాక్షతంబుల ముత్యైదువలం బూజించి పతిని సేవించి పు త్రుం గుఱిగతుంగా భావించి యివ్వధంబున మార్గశీర్ష శుద్ధపుత్రిపదారంభంబుగా నొక్కసంవత్సరంబు సలిపి యాద్వాదశమాసాంత్యదివసంబున విధ్యుక్తంబుగా నుద్వాపనంబు సేయవలయు నీ వీపుంసవనం బనియెడివ్రతంబు ద్వాదశమాస పర్యంతం బేమఱక సల్పిన నీవు గోరినకుమారుండు గలిగెడు ననిన దితి యా వ్రతంబుతోడనే గర్భంబు ధరియించి వ్రతంబు సలుపుచు నుండ నింద్రుండు మాత్రభీప్రాయం బెఱింగి యాయమ్మ నహారహంబును రహస్యంబున సేవించుచు వ్రతంబునకుం దగినపుష్పఫలనమిత్కుశపత్రాంకురంబులు మొదలయినవస్తు వితతిం ద్రికాలంబులం దెచ్చియిచ్చుచుఁ బుండరీకంబులు హరిణికిం బొంచి యున్న భంగిఁ దద్యోతభంగంబునకై కాచి శుశ్రూష సేయుచు నాయమ్మగర్భంబు ధరి యించిన తేజోవిశ్రేషంబునకు దిగులుగుడుచుచుఁ గృశించుచునుండెనొక్కనాడు.

సీ. వామాక్షి యనుదినశ్రుతభారణోన్నత, పరిచర్యవిధులచే శ్ర బడలి యలసి
యొంటి సంధ్యావేశ శ్ర నుచ్చిష్ట యై పద, ప్రత్యక్షనాదులఁ శ్ర బాసి మఱచి
తనకర్మమోహంబు శ్ర దవిలి నిద్రింపంగ, నింద్రుండు సయ్యన శ్ర నెడరు గాంచి
యోగమాయాబలోద్యుక్తుడై యాయుంతి, యదరంబుఁ జొరఁబడిరయుగ్రుండగు

తే. దివిరి దేదీప్యమాన మై శ్ర తేజరిల్లు [చు
నర్భకుని వజ్రధారల శ్ర నడిచె నేడు
దునుకలు గ వాడు దునిసియుఁ శ్ర దునుక దునుక
చెడక యొక్కొకబాలుఁ డై శ్ర చెలఁగు చున్న.

522

క. వా రేడ్వ రగుచుఁ గుయ్యడ, నో రేడ్వకుఁ డనుచుఁ ద్రుంచెనొక్కొక్కని నా
శూరుం డేడేసి దునుక, గా రయమున వారు సెడక శ్ర ఖండితు లయ్యున్. 523

క. ఖండము లన్నియు నందఱు, జండాంశుసమప్రకాశశశాశ్వతు లగుచున్
మెండుకొని నిల్చి యని రా, ఖండలునకుఁ గరుణ వుట్టురగతి మతిఁ దోఁపన్. 524

వ. అందఱు ముకుళితకరకమలు లై నీకుం దోడంబుట్టువులము మమ్ము హింసింపం
బనిలేదు నీకుం బారిషదుల మై మరుద్గణముల మై నిన్ను సేవించెదము మమ్ము ర
క్షింపు మనిన నారాయణప్రసాదంబునం జెడనిమరుద్గణంబులపలుకులకుం గృపా

భుండై యింద్రుండు వారల సహోదరులం గాఁ గైకొని మఱి హింసింపక మానె
 నశ్వత్థామశరాగ్నివలన నారాయణరక్షితుండ వయినసీపునుంబోలెఁ గులిశథా
 రలశకలంబు లయినకుమారుం డన్నిరూపంబు లై సంవత్సరంబునకు నొక్కొంతక
 డమగా హరిం బూజించిన నుద్భవించినవారు గావున నింద్రుతోడం గూడ నేకోస
 పంచాశ ద్వేవత లయినమరుద్గణంబులు దితిగర్భంబువెలువడి రంత దితి మేల్కొంచి
 యనల్పప్రకాశులై యింద్రుతోడం గూడి వెలుంగుచున్నకుమారులం జూచి సం
 శోషింపక యింద్రుం జూచి నీకు మృత్యురూపం బయినపుత్రుం గోరి దుస్తరం
 బయినవ్రతంబు సలిపితి సంకల్పించినపుత్రుం డొక్కరుం జీసప్తసప్తసంఖ్య గల
 కుమారు లగుట కేమికతంబు నీ వెఱింగినభంగిన తథ్యంబు వలుకు మనిన నిం
 ద్రుం డిట్లనియెఁ దల్లీ భవద్వృతంబుఁ జింతించి సమయవిచ్ఛేదనంబున గర్భం
 బుఁ జొచ్చి పాపచిత్తుండ నై వజ్రధారల గర్భంబు విదళనంబు సేసిన నాశకలం
 బులు సెడక మహాశ్చర్యంబు గా నివ్విధంబునం గుమారకు లైరి మహాపురుష
 పూజాసంసిద్ధి కార్యానుషంగి గా కుండునే భగవదారాధనంబు గోరికలఁ బాపి
 యెవ్వరు గావించురు వా రిహపరంబుల సర్వార్థకుశలు లగుదు రమృతాపురుష
 వ్రతసముత్పన్న తేజంబు నడంప నెవ్వం డోపుఁ గావున దుర్మదంబున బాలిశ
 స్వభావుండ నై దోషంబు సేసిననాదార్జన్యకర్తంబు సహింపఁ దల్లికన్న నెవ్వరు
 సమర్థులు పాపాత్ముండ నగునన్నుం గావుము నేను వీరలతోడివాఁడ నని నిష్క
 పటంబుగాఁ బ్రార్థించిన నద్దేవి యట్ల కాక యని శాంతచిత్త యయ్యె నింద్రుం
 డును వారలం గూడి త్రిదివంబునకుం బోయి సోమపానహవిర్భాగంబులు వార
 లకుం బంచి పెట్టి కూడి సుఖం బుండె నని చెప్పి పరీక్షిన్న రేంద్రునకు శుక
 యోగీంద్రుండు వెండియు ని ట్లనియె.

525

క. హరి వరదుఁ డయినవ్రత మఱు, హరియంశజు లగుచు నెగడునమరులజన్మ
 స్ఫురణం బఱు పరియించిన, నరయఁగ నురుదీర్ఘ కర్మహర మగు టరుడే. 526

వ. అని విష్ణుకథాశ్రవణకుశూహలాయమానమానసులై నశౌనకాదిమహామునులకు
 సూతుండు సెప్పె నని శుకయోగీంద్రుండు పరీక్షిన్న రేంద్రునకుఁ జెప్పె ననుటయు.

క. రాజీవరాజపూజ్య, శ్రీజిత గోపికటాక్షురసేవాంతర వి
 భ్రాజితమూర్తి మదోద్ధత, రాజకులోత్పద ¹రామరథాజాఖ్యనిధీ. 528

తరలము, మురవిదారణ ముఖ్యకారణ శ మూలత త్వవిచారణా

దురితతారణ దుగ్గిఖవారణ శ దుర్మదాసురమారణా

గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ శ కీర్తనీయమహారణా

ధరణిధారణ ధర్మతారణ శ తాపస స్తుతిపారణా.

529

తోటకము. కరుణాకర శ్రీకర శ కంబుకరా, శరణాగతసంగతరజాద్యహరా
పరిరక్షితశీతశ్రభ క్తమురా, కరిరాజశుభ ప్రదర కాంక్షిధరా.

530

గద్యము. ఇది శ్రీనకలనుకవిజనమిత్ర శ్రీవత్సగోత్రపవిత్ర కసునయామాత్యపుత్ర
బుధజనప్రసంగానుమంగ సింగయనామధేయ ప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవత
పురాణంబునందు నజామిశోపాఖ్యానంబును బ్రచేతనులఁ జంద్రుం డామంత్రిణ
బు సేయుటయు దక్షోత్పత్తియుఁ బ్రజాసర్గంబును దక్షుండు శ్రీహరింగూర్చి తపం
బు సేయుటయు నతనికి నప్పర మేశ్వరుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు హర్యశ్వశబడా
శ్వులజన్మంబును వారలకు నారదుండు బోధించుటయు నారదువచనప్రకారం
బున వారు మోక్షంబు నొందుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబు నారదువలన విని
దక్షుండు దుగ్ధిఖాక్రాంతం డగుటయుఁ దదనంతరంబ బ్రహ్మవరంబున దక్షుండు
శబడాశ్వసంజ్ఞల సహస్రసంఖ్యాకు లగుపుత్రులం గాంచుటయును సృష్టినిర్వాణే
చ్ఛానిమి త్తంబున దక్షుపంపున వార లగ్రజన్ములు సిద్ధిం బొందినతీర్థరాజం బైన
నారాయణసరస్సునకుం జనుటయు వారికి నారదభగవంతుండు బ్రహ్మజ్ఞానం
బు నుపదేశించుటయు వారు పూర్వజు లేగినప్రకారంబున మోక్షంబు నొం
దుటయుఁ దద్వృత్తాంతంబును దక్షుండు దివ్యజ్ఞానంబున నెఱింగి నారదోపదిష్టం
బని తెలిసి నారదుని శపియించుటయు నారదుండు దక్షుశాపంబు ప్రతిగ్రహిం
చుటయు దక్షునకు మరల బ్రహ్మవరంబున సృష్టివిస్తారంబుతోఁజుకుఁ గూతు
లఱువండ్లు జనియించుటయు నందుఁ గశ్యపునకు నిచ్చినపదుమువ్వురవలన నకల
లోకంబులు నిండుటయు దే వాసుర నర తిర్యక్చృగ ఖగాదుల జన్మంబులును
దేవేంద్రతిరస్కారంబున బృహస్పతి యధ్యాత్మ మాయచేతం గానరా కుండుట
యుఁ దద్వృత్తాంతంబు రాక్షసులు విని శుక్రోపదిష్టు లై దేవతలపై నెత్తి
వచ్చుటయు దేవాసురయుద్ధంబును నాచార్యతిరస్కారంబున దివిజరాజపలాయ
నంబును బలాయమాను లైనదేవతలు బ్రహ్మసన్నిధికిం జనుటయును బ్రహ్మవా
క్యంబునఁ ద్వష్ట్రకుమారుం డయినవిశ్వరూపు నాచార్యునిం గా దేవతలు
వరించుటయును విశ్వరూపుప్రసాదంబున నింద్రుండు నారాయణవర్కం బను
మంత్రకవచంబు ధరియించి రాక్షసుల జయించుటయుఁ బరోక్షంబున రాక్ష
సులకు ననుకూలుం డయినవిశ్వరూపు నింద్రుండు వధించుటయు విశ్వరూపన
ధానంతరంబున నింద్రునకు బ్రహ్మహత్య సంప్రాప్తం బయిన నింద్రుండు శ్రీ
భూజలద్రుమంబులయందుఁ బెట్టుటయు విశ్వరూపుండు హతుం డగుట
కుఁ ద్వష్ట్ర గోపించి యింద్రవధార్థంబు మారణహోమంబు సేయ వృత్రాసు
రుండు జనించుటయు వృత్రాసురయుద్ధంబునఁ బరాజితు లై యింద్రసహితు
లయినదేవతలు శ్వేతద్వీపంబునకుం జనుటయు నందు శ్రీహరి ప్రసన్నుం డయి
దధీచివలన భిదురంబు కైకొన నుపదేశించుటయు నింద్రుండు వజ్రాయుధంబున

వృత్తుని సంహరించుటయు నింద్రుండు బ్రహ్మహత్యాపీడితుం డయి మానస
సరస్సు ప్రవేశించుటయును నహుషుండు శతాశ్వమేధంబులం జేసి యింద్రాధి
పత్యంబు వడయుటయు నహుషుం డగస్త్యశాపంబున నురరాజ్యచ్యుతుం డై
యజగరయోనిం బుట్టుటయు నింద్రాగమనంబును నశ్వమేధంబును నింద్రుం
డు మరలఁ ద్రిలోకాధిపత్యంబు వడయుటయును జిత్రకేతూపాఖ్యానంబును
మరుద్గణంబులజన్మప్రకారంబును ననుకథలం గలషష్ఠస్కంధము. 531

ఓం త త్స ద్భిహ్వోర్వణ మస్తు.

శ్రీ రస్తు

శ్రీరామచంద్రాను పరబ్రహ్మణే నమః.

శ్రీమదాంధ్రమహాభాగవతము

సప్తమ స్కంధము.

మద్విఖ్యాతిలతా

క్రామితరోగోంతిరాశి శ కమనీయమహా

జీమూతతులితదేశ

శ్యామలరుచిజాల రామశచంద్రనృపాలా.

1

వ. మహానీయగుణగరిష్ఠు లగునమ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యానవైఖరీసమే
తుం డయిననూతుం డి ట్లనియె నట్లు సాయోపవిష్టుం డయినపరీక్షిన్నరేం
ద్రుండు శుకయోగీంద్రు నవలోకించి. 2

సీ. సర్వభూతములకు శసముండు నెచ్చెలి ప్రియుం, డైనవైకుంఠుఁ డశనంతుఁ డాద్యుఁ
డింద్రునికొఱకు డైరత్యేంద్రుల నేటికి, విషమునికై వడి శ వెడకి చంపె
నసురులఁ జంపంగ శ నమరులచే దన, కయ్యెడిలాభ మిం శ తైనఁ గలదె
నిర్వాణనాథుండు శ నిర్గుణుం డగుతన, కసురులవలనిభశయంబుఁ బగయుఁ

ఆ. గలుగనేర వట్టిరఘునుండుఁడై త్యులఁ జంపి, సురలఁ గాచుచునికి శ చోద్యమనుచు
సంశయంబు నాకు శ జనియించె మునినాథ, ప్రజ్ఞ మెఱసి తెలియఁబలుకవయ్య. 4

వ. అనిన శుకుం డి ట్లనియె.

శా. సీసంప్రశ్నము వర్ణనీయము గదా శ నిక్కంబు రాజేంద్ర ల
శ్రీసంభాష్యునిసచ్చరిత్రము మహాశచిత్రంబు చింతింపఁ ద
దాసాఖ్యానము లొప్పు విష్ణుచరణార్థ్యానప్రధానంబు లై
శ్రీసంధానము లై మునిశ్వరవచోశజీయమానంబు లై. 5

క. చిత్రంబులు త్రైలోక్యప, విత్రంబులు భవలతాలశచిత్రంబులు న
న్నిత్రంబులు మునిజనవన, చైత్రంబులు విష్ణుదేవురచారిత్రంబుల్. 6

వ. నరేంద్రా కృష్ణద్వైపాయనునకు నమస్కరించి హరికథనంబులు సెప్పెద విను
ము వ్యక్తుండు గాక గుణంబులు లేక ప్రకృతిం జెందక భవంబుల నొందక పర
మేశ్వరుండు దనమాయవలన నయినగుణంబుల నావేశించి బాధ్యబాధకత్వం

బుల నొందు నతండు గుణరహితుండు సత్త్వరజస్తమంబులు ప్రకృతిగుణంబు లాగుణంబులకు నొక్కొక్కకాలంబున హానివృద్ధులు. గల వాయూశ్వరుండు సత్త్వంబున దేవఋషులను రజోగుణంబున నసురులను దమోగుణంబున యక్షరక్షోగణంబులను విభజించె సూర్యుండు పెక్కెడలం గానంబడియు నొక్కరుం డయిన తెఱంగునఁ దద్విభుండును సర్వగతుం డయ్యును భిన్నుండు గాఁడు తత్త్వవిదు లయినపెద్దలు దమలోనం బరమాత్మస్వరూపంబున నున్న యీశ్వరు నివ్వధంబున నెఱుంగుదురు జీవాత్మకుఁ బరుం డైనసర్వమయుండు దనమాయచేత రజంబును విశ్వంబు సృజయింపం గోరి సత్త్వంబును గ్రీడింపం గోరి తమంబును నిద్రింపంగోరి యుత్పాదించి చరమైనకాలంబును సృజయించు నాకాలంబున సర్వదర్శనం డయినయీశ్వరుండును గాలాహ్వయుండును నై హరి సత్త్వగుణం బయినదేవానీకంబునకు వృద్ధియు రజస్తమోగుణం లయిన రాక్షసులకు హానియుం జేయుచుండు.

7

క. జననాయక యీయర్థము, ఘనయశుఁ డగుధర్మజనకుఁ శ్ర గ్రతుకాలమునకా మును నారదుండు సెప్పెను, వినిపించెద వినుము చెవులు శ్ర విమలత నొందన్.

ప. మున్ను ధర్మరాజు సేయురాజసూయయాగంబున బాలుం డైనశిశుపాలుండు హరిని నిందించి నిశితనిర్వక్తచక్రధారాదళితమస్తకుం డయి తేజోరూపంబున వచ్చి హరిదేహంబు సొచ్చినం జూచి వెఱంగుపడి ధర్మజుండు సభలో నున్న నారదునిం జూచి యిట్లనియె.

9

ఆ. ఎట్టివారి కైన శ్ర నేకాంతులకు నైన, వచ్చి చొరఁగ రానిరవాసుదేవు తత్త్వమందుఁ జేరిధరణీశుఁ డహితుఁ డై, యెట్లు సొచ్చె మునివరేణ్య నేడు.

ఉ. వేనుడు మాధవుం దెగడి శ్ర విప్రులు దిట్టిన భగ్నుఁ డై తమో లీనుడు గాఁడె తొల్లి మదరలిప్తుఁడు చైద్యుడు పిన్ననాటనుం డేనియు మాధవుకా విన సరహింపఁడు భక్తి వహింపఁ డట్టివాఁ డేనివిడప్రభావమున శ్ర నీపరమేశ్వరునందుఁ జొచ్చెనో.

11

మ. హరి సాధింతు హరికా గ్రసింతు హరిఁ బ్రాణాంతంబు నొందింతుఁ దా హరికికొ వైరి నటంచు వీడు పటురోశపాయత్తుఁ డై యెప్పుడుం దిరుగుం బ్రువ్వదు నోరు ప్రీతి పడదుకా శ్ర దేహంబు దాహంబుతో నరకప్రాప్తియు నొందఁ డక్రియ జగరన్నాథుం బ్రవేశించెనో.

12

వ. అదియునుం గాక దంతవక్త్రండును వీడును నిరంతరంబు గోవిందు నింద సేయు దురు నిఖిలజనులు సందర్శింప నేడు వీనికి విష్ణుసాయుజ్యంబు గలుగుట కేమి హేతువు వినిపింపుము పవనచలితదీపశిఖయునుంబోలె నాహృదయంబు సంచ లించు చున్న దనిన ధర్మనందనునకు నారదుం డిట్లనియె దూషణభూషణతిర స్కారంబులు శరీరంబునకుం గాని పరమాత్మకు లేవు శరీరాభిమానంబునంజేసి

దండవాక్పారుష్యంబులు హింసయై తోచుటెఱంగున నేను నాయది యని యెడువైషమ్యంబును భూతంబులకు శరీరంబునంద సంభవించు నభిమానంబు బంధంబు నిరభిమానం జై వధించినను వధంబు గాదు కర్తృత్వ మొల్లని వానికి హింసయు సిద్ధింపదు గర్వభూతాత్మకుం జై చయ్యాశ్వరునికి వైషమ్యంబు లేదు గావున.

13

ఆ. అలుక నైనఁ జెలిమి శ నైనఁ గామంబున, నైన బాంధవమున శ నైన భీతి నైన దగిలి తలఁప శ నఖిలాత్ముఁ డగుహరిఁ, జేరవచ్చు వేఱునసేయఁ దెలిఁడు.

క. వైరానుబంధనంబునఁ, జేరినచందమున విష్ణుఁ శ జిరతరభక్తిం జేరఁగ రా దని తోచును, నారాయణభక్తియుక్తి శ నాచిత్తమునన్.

15

క. కీటకముఁ డెచ్చి భ్రమరము, పాటవమున బంభ్రమింప శ భ్రాంతం బైతి త్రీటకము భ్రమరరూపముఁ, బాటించి వహించుఁ గాడె శభయయోగమునన్.

వ. ఇవ్వీధంబున.

17

శా. కామోత్కంఠత గోపికల్ భయమునం శ గంసుండు వైరక్రియా సామగ్రి శిశుపాలముఖ్యనృపతుల్ శ సంబంధులై వృష్ణులుం బ్రేమక్ మిరలు భక్తి నేము నిడె చశక్రిం గంటి మెఘై నను ద్రామధ్యానగరిష్ఠుఁ జైనహరిఁ జెందక వచ్చు ధాత్రీశ్వరా.

18

—శ్రీహరిద్వారపాలకులకు సనకాదులవలన కాపంబు గట్టుట. శ్లో—

న. మఱియుం బెక్కండ్ర కామద్వేషభయస్నేహసేవాతిరేకంబులఁ జిత్తంబు హరి పరాయత్తంబుగాఁ జేసి తదగతిం జెందిరి హరి నుద్దేశించి క్రోధాదులైనయేనింటి లోపల నొక్కటి యైన వెన్నునికి లేనినిమిత్తంబున నతండు వ్యర్థం డయ్యె మీ తల్లిచెలియలికొడుకు లయినశిశుపాలదంతవక్త్రులు దొల్లి విష్ణుమందిరద్వార పాలకులు విప్రశాపంబునఁ బదభ్రష్టులై భూతలంబునక జన్మించి రనిన విని యుధిష్ఠిరుండు నారదున కిట్లనియె.

19

మ. అలుగం గారణ మేమి విప్రులకు ము శ న్నావిప్రు లెవ్వారు ని శ్చలు లేకాంతులు నిర్జితేంద్రియులు నిశస్సంసారు లీశానువర్తులు జైకుంఠపురీనివాసు లన వింశదుక్ వారి కెట్భంగి నీ ఖలజన్తంబులు వచ్చె నారద వినం శ గౌతూహలం బయ్యెడిన్.

20

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె నొక్కనాడు బ్రహ్మమానసపుత్రులైనసనకసనంద నాదులు దైవయోగంబున భువనత్రయంబునందును సంచరించుచు నైదాతేండ్లప్రాయంపుబాలకులభావంబున దిగంబరు లయి హరిమందిరంబునకు వచ్చి చొచ్చునెడ మొగసాల నున్నపురుషు లిరువురు వారలం జూచి.

21

క. డింభకుల సనర్గళవి, స్రంభకుల రమాధినాథశల్లాపసుఖా

- రంభకుల ము క్తమానన,దంభకులం జొరంగ నీక శ తతిమి రధీశా. 22
- క. వారించినతమకంబున, వారించుక నిలువ లేక శ వడిఁ దిట్టిరి గా
వారికుల ననురయోని న,వారితు లై పుట్టుఁ డనుచు శ వసుధాధీశా. 23
- వ. మఱియు నాపిన్నపెద్దలు వారలం జూచి మీర లీయెడ నుండ నర్హులు గారు
నారాయణచరణమూలంబు విడిచి రజస్తమోగుణు లై రాక్షసయోనిం బు
ట్టుం డని శపియించిన వారు నాశాపవశంబునఁ బదభ్రష్టు లై కూలుచు మొఱ
లిడిన నమృహాత్ములు దయాభువు లై క్రమృతం గరుణించి మూడుజన్మంబులకు
వైరంబున భగవత్సన్నిధానంబు గలిగెడు మని నిర్దేశించి చని రివ్వధంబున
శాపహతు లై హరిపార్వ్యచరు లైనపురుషు లిరువురు హిరణ్యకశిపు హిర
ణ్యాక్షులన దితికి జన్మించి రందుఁ గనిష్ఠుం డైనహిరణ్యాక్షుని హరి వరాసా
రూపంబున సంచరించె నగ్రజుం డయినహిరణ్యకశిపుండు నరసింహమూర్తి
యయినశ్రీహరిచేత విదళితుం డయ్యె నతనికొడుకు ప్రహ్లాదుండు దండ్రిచేత
హింసితుం డయ్యెను నారాయణపరాయణుం డై శాశ్వతుం డయ్యె రెండవ
భవంబునఁ గైకేశి యనురాక్షసికి రావణకుంభకర్ణు లయి సంభవించిన విశ్వం
భరుండు రఘుకులంబున రాఘవుం డయి యవతరించి వారల వధియించె
నమృహాత్మునిపరాక్రమంబులు మార్కండేయఋషివలన నెఱింగెదవు తృతీయ
జన్మంబు మీతల్లిచెలియలికి శిశుపాలదంతవక్త్రు లన నుద్భవించి. 24
- శా.వక్త్రం బింతయు లేక పాయనిమహాశైరవైరంబునన్ నిత్యజా
తక్రోధస్తరణంబులన్ విదళితోద్వృత్తాపసంఘాతు లై
చక్రచ్ఛిన్నశిరస్కు లై మునివచశ్శాపావధిప్రాప్తు లై
చక్రిం జెందిరి వారు పార్వ్యచరు లై శ సారూప్యభావంబునన్. 25
- వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 26
- క. బాలుక్ హరిపదచింతా, శీలున్ సుగుణాలవాలు శ శ్రీమన్నేధా
బాలుక్ సంతోషింపక, యేలా శిక్షించె రాక్షసేంద్రుం డనసూ. 27
- క. పరిభూతవృథనంబులు, నిరుపమసంసారజలధినిర్మథనంబుల్
నరకేసరికథనంబులు, పరిరక్షిత దేవయక్షభణిమిథునంబుల్. 28
- వ. మునీంద్రా వినిపింపు మనిన నారదుం డిట్లనియెఁ గమలోదరుచేతం దన
సహోదరుండు హతుం డయ్యె నని విని హిరణ్యకశిపుండు రోషశోకదంద
హ్యమానమానసుం డయి ఘూర్ణిల్లుచు నాభీలదావదహానజ్వాలాకరాళంబు
లయినవిలోకనజాలంబుల గగనంబునం బొగ లెగయ నిరీక్షించుచుఁ దటిల్లతాం
కురసంకాశధగద్ధగితదంతసందప్తదశనచ్ఛదుండును నదభ్రా భయంకరభ్రాకుటిత
ఫాలభాగుండును నిరంతరాశాంత దురంతవైరవేగుండును నై మహాప్రభా
జాలజటాలం బగుశూలంబుఁ గేల నందుకొని సభామండపంబున నిలువంబడి

త్రిమస్తక త్రిలోచన శకుని శంబర శతబాహు నముచి హయగ్రీవ పులోమ విప్ర
చి త్రిప్రముఖు లై నదైత్యదానవుల నాలోకించి యిట్లనియె. 29

శా. నాకుం దమ్ముడు మీకు నెచ్చెలి రణాన్యాయైకదక్షుండు బా
హుకుంఠీకృత దేవయత్నుండు హిరన్యాత్నుండు వానికా మహా
సౌకర్యాంగము దాల్చి దానవవధూఃసౌకర్యముల్ సేటు గా
వైకుంఠుండు వధించి పోయె నట యీశ్వార్థాస్థితికా వింటిరే. 30

చ. వనముల నుండుఁ జొచ్చు మునిశివర్గములోపల ఘోఃణి గాఁడు సం
జనన మెటుంగ రెవ్వరును శ జాడ యొకింతయు లేదు తన్ను జా
సిన మఱి డాయు ¹వెంటఁ బడి శ చిక్కక చిక్కఁడు వీని నొక్కఁ
లున మన మెల్ల లోఁబడక శ లోఁబడఁ బట్టుకొనంగ వచ్చునే. 31

సీ. భుజశక్తి నాతోడఁ శ బోరాడ శంకించి, మున్నీట మునిగిన శ మునుఁగుఁ గాక
యలయించి పెనఁగునాయచలసంభ్రమమున, ²కెఱిగి వెన్నిచ్చినశనిచ్చుఁగాక
జగడంబు సైఁచక శ సౌకర్యకాంక్షి యై, యిలక్రింద నీగిన శ నీఁగుఁ గాక
క్రోధించి యటు గాక శ కొంత పౌరుషమున, హరిభంగి నడరిన శ నడరుఁ గాక

ఆ. కఠినశూలధారఁ శ గంతంబు విదళించి, వానిశోణితమున శ వాఁడి మెఱసి
మత్సహోదరునకు శ మహిఁ దర్పణము సేసి, మెఱసి వత్తు మీకు శ మేలు డెత్తు.

క. ఖండితమూలద్రుమముల, యెండినవిటపములభంగి శ నితఁడు వడిన నా
ఖండలముఖ్యులు వడుదురు, భండనమున నితఁడు దమకుఁ శ బ్రాణము లగుటన్.

సీ. పొండు దానవులార శ భూసురక్షేత్రసం, గత యైనభూమికి శ గములు గట్టి
మఖిలపస్వాధ్యాయ శ మానవ్రతస్థుల, వెదకి ఖండింపుడు శ విష్ణుఁ డనఁగ
నన్య డొక్కఁడు లేడు శయజ్ఞంబు వేదంబు, నతఁడె భూదేవక్రియాదిమూల
మతఁడె దేవర్షి పిత్రాదిలోకములకు, ధర్మాదులకు మహాధార మతఁడె

తే. యేస్థలంబుల గోభూసురేంద్రవేద, వర్ణధర్మాశ్రమంబులు శ వరుస నుండు
నాస్థలంబుల కెల్ల మీ శ రరిగి చెఱిచి, దగ్ధములు సేసి రండుమీశదర్ప మొప్ప.

వ. అని యిట్లు నిర్దేశించిన దివిజమర్దనునిర్దేశంబులు శిరంబుల ధరియించి రక్క
సులు పెక్కండు భూతలంబునకుం జని. 32

సీ. గ్రామ పుర క్షేత్ర శ ఖర్వట భేట ఘో, సారామ నగ రాశ్రమాదికములు
గాలిచి కొలఁతులు శ గలఁచి ప్రాకారగో, పురసేతువులు ద్రవ్వి శ పుణ్యభూజ
చయములు ఖండించి శ సౌధ ప్రపా గేహ, పృష్ఠశాలాదులు శ పాడు చేసి
సాధుగోబ్రాహ్మణసంఘంబులకు హింస, గానించి వేదమార్గములు సెఱచి

ఆ. కుతల మెల్ల నిట్లు శ కోలాహలంబుగా, దైత్యు లాచరింపఁ శ దల్లడించి
నష్టమూర్తు లగుచు శ నాకలోకము మాని, యడవులందుఁజొచ్చి శరమరవరులు.

వ. అంత హిరణ్యకశిపుండు దుగళతుం డై మృతుం డయినసోదరునకు నుదకప్రదానాదికార్యంబు లాచరించి యతనిబిడ్డల శకుని శంబర కాలనాథ మనోత్కచ ప్రముఖుల నూఱడించి వారలతల్లితోఁ గూడ హిరణ్యాక్షునిభార్యల నందఱు రావించి తమతల్లి యైనదితి నవలొకించి యిట్లనియె. 37

శా. నీరాగారనివిష్టపాంథులక్రియకౌ శ నిక్కంబు సంసారసం
చారుల్ వత్తురు గూడి విత్తురు సదా శ సంగంబు లే దొక్కచో
శూరుల్ వోయెడిత్రోవఁ బోయెను భవశ్రత్సూనుండు దల్లి. మహా
శూరుం డాతఁడు తద్వియోగమునకుకౌ శ శోకింప నీ కేటికిన్. 38

సీ. సర్వజ్ఞుఁ డీశుండు శసర్వాత్ముఁ డవ్యయుం, డమలుండు సత్పుఁ డశనంతఁ డాధ్యుఁ
డాత్మరూపంబున శ సశ్రాంతమును, దన, మాయాప్రవ ర్తనశమహిమవలన
గుణములఁ గల్పించి శ గుణసంగమంబున, లింగశరీరంబు శ లీలఁ దాల్చి
కంపితజలములోఁ శ గదలెడిక్రియఁ దోచు, పాదపంబులభంగి శ భ్రామ్యమాణ
ఆ. చక్షువుల ధరిత్రి శ చలిత యై కానంగఁ, బడినభంగి వికలభావరహితుఁ
డాత్మమయుఁడు గంపితాంతరంగంబునఁ, గదలినట్ల తోచుఁ శ గదల కుండు.

—ఐతి బాలవేషము చాల్చినయనుండు చెలిపెడునుయజ్ఞోపాఖ్యానము. ఐతి—

వ. అవ్యా యివ్వధంబున లక్షణవంతుండు గానియీశ్వరుండు లక్ష్మీతుం డై కర్త సంగ
సరణంబున యోగవియోగంబుల నొందించు సంభవనిశాశశోకవివేకావివేక
చింతాస్మరణంబులు వివిధంబు లీయర్థంబునకుఁ బెద్దలు ప్రేతబంధుయమనంవా
దం బనునితిహాసంబు నుదాహరింతురు వినుండు చెప్పెద నుశీనర దేశంబునందు
సుయజ్ఞం డనురాజు గలం డతండు శత్రువులచేత యుద్ధంబున నిహతుం డయి
యున్నయెడ, 40

సీ. చిరిగినబహురత్నరచిత్రవర్తముతోడ, రాలినభూషణశరాజితోడ
భీకరబాణనిర్భిన్నవక్షముతోడఁ, దఱును గాతెడుశోభితగ్రంబుతోడఁ
గీర్ణ మై జాతీనశకేశబంధముతోడ, రయరోపదస్తాధరగ్రంబుతోడ
నిమిషహీనం బై నశనేత్రయుగ్మముతోడ, భూరజోయుతముఖాంబుజముతోడఁ

ఆ. దునిసి పడినదీర్ఘశబ్దోద్రండుములతోడ, జీవరహితుఁ డగునుశీనశేంద్రుఁ
జుట్టి బంధుజనులు శ సారిది నుండఁగ భయా,క్రాంత లగుచు నతనిశకాంత లెల్ల.

శా. స్రస్తాకంపితకేశబంధములతో శ సంఛిన్నహారాళితో
హస్తాబ్జంబులు సాచి మోదికొనుచుకౌ శ హా నాథ యంచుకౌ బహు
ప్రస్తావోక్తులతోడ నేడ్చిరి వగం శ బ్రాణేశుపాదంబుపై
నస్తాక స్తనకుంకుమారుణవికీర్ణాస్రంబు వర్షించుచున్. 42

మ. అనఘా నిన్ను నుశీనరప్రజల కశ్రద్ధానందసంధాయిఁ గా

మును నిర్మించిన బ్రహ్మ నిర్దయత ¹నుగ్రహించెనే వీరికిం
దనయశ్రేణికి మాకు దిక్కు గలదే ² ధాత్రీశ నీబోటికిం
జనునే పాసి చనంగ ³భాతృజనులకా ⁴సన్నితృలం ⁵బుత్తులన్.

43

మ. జనలోకేశ్వర నిన్ను బాసిననిమేషంబుల మహాబంబులై
చను లోకాంతరగామి వై మరల కీరచందంబునకా సేవు వో
యిన మే మెట్లు చరింతు మొల్లము గదా ⁶యీలోకవృత్తంబు నేఁ
డనలజ్జలలఁ జొచ్చి వచ్చెదము సీరయంఘ్రిద్వయం జూడఁగన్.

44

వ. అని యిట్లు రాజభార్య లారాజశవంబు డగ్గటి విలపింపం బ్రాద్దు గ్రంథెడుసమ
యంబున వారలవిలాపంబులు విని బ్రాహ్మణశాలకుం డై యముండు సనుడెంచి
ప్రేతబంధువులం జూచి యిట్లనియె.

45

ఉ. మచ్చిక వీరి కెల్ల బహుమాత్రముఁ జోద్యము దేహి వృట్టుచుం
జచ్చుచు నుంటఁ జూచెదరు ⁷చావక మా నెడువారిభంగి నీ
చచ్చినవాని కేడ్చెదరు ⁸చావున కొల్లక డాఁగ వచ్చునే
యెచ్చటఁ బుట్టె ⁹నచ్చటికి ¹⁰నేగుట నై జము ప్రాణికోటికిన్.

46

క. జననీజనకులఁ బాసియు, ఘనవృకములబాధ పడక ¹¹గడుఁబిన్నల మై
మనియెద మెవ్వఁడు గర్భంబున ¹²మును వోపించె వాడె ¹³పోషకుఁ డడవిన్.

క. ఎవ్వఁడు సృజించుఁ గ్రాఁగల, నెవ్వఁడు రక్షించుఁ ద్రొంచు ¹⁴నెవ్వఁ డనంతుం
డెవ్వఁడు విభుఁ డెవ్వఁడు వాఁ డివ్విధమున ¹⁵మనుచుఁ బెనుచు ¹⁶సేలారతుడై.

ఆ. ధనము వీధిఁ బడిన ¹⁷దైవనశంబున, నుండుఁ బోవు మూల ¹⁸నున్న నైన
నడవి రక్ష లేరయబలుండు వర్ధిల్లు, రక్షితుండు మందీరమునఁ జచ్చు.

49

క. కలుగును మఱి లేకుండును, గలభూషము లెల్లఁ గాలరక ర్తవశము లై
నిలువఁబడుఁబ్రకృతిఁ దగ్గణ, కలితుఁడుగాఁ డాత్మమయుఁ డగమ్యుఁడుదలఁచన్.

నీ. పాంచభౌతిక మైహరభవనంబు దేహంబు, పురుషుండు దీనిలోఁ ¹⁹బూర్వకర్త
వశమున నొకవేళ ²⁰వర్తించు దీపించు, దఱి యైన నొకవేళ ²¹దలఁగి పోవు
జెడ నేని దేహంబు ²²సెడుఁ గాని పురుషుండు, సెడఁ డాతనికి నింతరసేటు లేదు
పురుషునికిని దేహరపుజంబునకు వేఱు, గాని యేకత్వంబు ²³గానరాదు

ఆ. దారువుల వెలుంగురదహనునికై వడిఁ, గాయములఁ జరించురగాలిభంగి
నాశలీన మైనశనభముచాడ్చున వేఱు, డెలియవలయు దేహి ²⁴దేహములకు.

51

వ. అని మఱియు నిట్లనియె.

52

నీ. భూపాలకుండు నిద్రవోయెడి ²⁵నాం జేమి, విలపింప నేటికి ²⁶నెఱ్ఱులార
యెవ్వఁడు భాషించు ²⁷నెవ్వఁ డాకర్ణించు, నట్టివాఁ డెన్నఁచో ²⁸యరిగినాడు

1 'సున్యాసింప నీవీటికిం. 2 బాత్రజనులకా - నాతృజనులకా. 3 భృత్యులకా. 4 నయ్యెడల
కేఁగుట. 5 మముఁ బోషించు. 6 మనువుఁ-బెనువు-జనువు. 7 నో యేమి' వ్రా. ప్ర.

- ప్రాణభూతుం డైనరపవనుఁ డాకర్ణింప, భాషింప నేరఁడు శ్ర ప్రాణిదేహ
ములకు వేతై తాన శ్ర ముఖ్యుఁడై యింద్రియ, వంతుఁడై జీవుండునవలను మెఱయఁ
- ఆ. బ్రాధవమున భూతరపంచకేంద్రియమనో, లింగ దేహములను శ్ర లీలఁ గూడు
విడుచు నన్యుఁ డొకఁడు శ్రవిభుఁడు దీనికి మీరు, వొగులనేల వగలభారలనేల.
- క. ఎందాఁక నాత్మ దేహము, నొందెడు నందాఁకఁ గ ర్తృయోగము లటపైఁ
జెందవు మాయాయోగ, స్పందితు లై రిత్త జాలిఁ శ్ర బడ నేమిటికిన్. 54
- మ. చెలులుం దల్లులు దండ్రు లాత్మజులు సంశసేవ్యుల్ సతుల్ చారుని
ర్మలకేహంబు లటంచుఁ గూర్తురు మహాశ్రమాయాగుణభాగ్నితు లై
కలహోఁ దోఁచినయోగముల్ నిజములే శ్ర కర్తానుబంధంబులం
గలుగున్ సంగము లేక మానుఁ బిదపం శ్ర గర్భాంతకాలంబునన్. 55
- వ. మఱియు మాయాగుణప్రపంచంబు నెఱింగెడుతత్త్వజ్ఞులు నిత్యానిత్యంబులం
గూర్చి సుఖదుఃఖింబులం జెంద రజ్జులు గొందఱు యోగవియోగంబులకు
సుఖదుఃఖింబుల నొందుదురు తొల్లి యొక్కమహాగహనంబున విహంగంబులకు
సంతకభూతుం డైనయెఱుకు గలఁ డతం డొక్కనాఁడు ప్రభాతంబున లేచి వా
టం బైనవేటతమకంబున. 56
- క. వల లురులు జిగురుఁగండెలుఁ, జలిదియుఁ జిక్కంబు ధనువ్రశరములుఁ గొనుచుం
బులుఁగులఁ బట్టెడువేడుక, యలుఁగులు వెడలంగఁ గదలి శ్ర యడవికిఁ జనియెన్.
- వ. ఇ ట్లడవికిఁ జని తత్ప్రదేశంబునందు. 58
- క. కట్టలుకఁ దడుకుచాటునఁ, బిట్టల నురిగోలఁ దిగిచి శ్ర బిటునున టెక్కల్
వట్టి విఱిచి చిక్కములోఁ, బెట్టుచు విహరించె లోకరభీకరలీలన్. 59
- వ. మఱియు నానావిధంబు లగుశకుంతంబుల సంతంబు నొందించుచు సకలపక్షి
సంహార¹సంరబ్ధకుం డైనలబ్ధకుండు దనముందటఁ గాలచోదితం బైన సంచరించు
చున్నకుళింగపక్షిమిథునంబు గనుంగొని యందుఁ గుళింగి నురిచి దిగిచి యొక్క
చిక్కంబులో వైచినం జూచి దుఃఖించి కుళింగపక్షి యి ట్లనియె. 60
- చ. అడవుల మేత మేసి మన శ్ర మన్యుల కెన్నఁడు నెగ్గు సేయ కి
క్కడ విహరింప నేఁ డకట శ్ర కట్టిఁడిబ్రహ్మ కిరాతుచేతిలోఁ
బడు మని వ్రాసెనే నుదుటఁ శ్ర బాపపుడై వముకంటి కింతయె
క్కుడుబరు వయ్యెనే బ్రదుకు శ్ర గోమలి యే మన నేర్తుఁ జెల్లరే. 61
- క. ఒకమాటు మనల నందఱు, బ్రకటించి కిరాతువలలఁ శ్ర బడఁ జేయక ని
న్నొకతిన్ వలఁ బడఁ జేసిన, వికటికృతదక్ష మైనశ్రవిధి నే మందున్. 62
- ఉ. టెక్కలు రావు పిల్లలకు శ్ర టేపటినుండియు మేత గానమిం
బొక్కెడుఁ గూటిలో నెగసి శ్ర పోవఁగ నేరవు మున్ను తల్లి యీ

- దిక్కున నుండి వచ్చు నని శ్రీష్టనిచూడ్కుల నిక్కి నిక్కి న
ల్లిక్కులుఁ జూచుచున్న వతిరదీనత నెట్లు భరింతు చక్కటా. 63
- వ. అని యివ్విధంబున. 64
- క. కుంతినాదముతోడను, గంఠము శోషింప వగచురఖగమును పాననో
త్పంతుం డైనకిరాతుఁ డ,కుంతితగతి నేసె నొక్కశ్రవణం గూలన్. 65
- క. కాలము వచ్చిన శబరుని,కోలను ధరఁ గూలె ఖగము శ్ర ఘోషముతోడం
గాలము డాసిన నేలం, గూలక పోవశమె యెట్టిగూణవంతులకున్. 66
- ఉ. కావున మీరు చచ్చుతఱి శ్ర గానరు చచ్చి ధరిత్రఁ బడ్డధా
త్రీవిభుదేహముం గదిసి శ్ర దీవల నేడువ నేల పొండు చి
తావతులార వత్సరశ్రతంబుల కైన నిజేశుచక్కికిం
బోవుట దుర్లభంబు మృతిఁ శ్ర బొందినవారలు నేర వత్తురే. 67
- వ. అని యిట్లు కపటబాలకుం డై క్రీడించుచున్నయమునియుపలాలనాలాపంబులు
విని సుయజ్ఞానిబంధువులెల్ల వెఱంగుపడి సర్వప్రపంచంబు నిత్యంబు గాదని తలంచి
శోకింపక సుయజ్ఞానికి సాంపరాయికకృత్యంబులు నేసి చని రంత నంతకుం డంత
ర్హితం డయ్యె నని చెప్పి హిరణ్యకశిపుండు దనతల్లిని దమ్మునిభార్యలం జూచి
యిట్లనియె. 68
- క. పరు లెవ్వరు దా మెవ్వరు, పరికింపఁగ నేక మగుట శ్ర భావింపరు త
త్పరమజ్ఞానము లేమిని, బరులును నే మనుచుఁ దోచుఁ శ్ర బ్రాణుల కెల్లన్. 69
- వ. అని తెలియం బలికిన హిరణ్యకశిపునివచనంబులు విని దితి గోడండ్రునుం దా
నును శోకంబు మాని తత్త్వవిలోకనంబు గలిగి లోకాంతరగతుం డైననొడుకు
నకు వగవక చనియె నని చెప్పి నారదుండు ధర్మనందనున కిట్లనియె. 70
- క. అజరామరభావంబును, ద్విజగద్రాజ్యంబు నప్రతిద్వంద్వము దో
ర్విజితాఖులశాత్రవమును, గజరిపుబలమును హిరణ్యకశిపుండు గోరెన్. 71
- వ. ఇట్లు గోరి మందరాచలద్రోణికిం జని యందుఁ గాలిపెనువేల నేల నిలువంబడి
యూర్ధ్వబాహుం డయి మిన్ను చూచుచు వాడిమయూఖంబులతోడిప్రళయ
కాలభానుండునుంబోలె దీర్ఘజటారుణప్రభాజాలంబులతోడ నెవ్వరికిం దేటి
చూడ రాక పరమదారుణం బైనతపంబు నేయు చుండె నిర్జరులు నిజస్థానంబుల
నుండి రంత. 72
- మ. అదరెం గుంభిని సాద్రి యై కలఁగె నేడంభోనిధుల్ దారకల్
సెదరెన్ సగ్రహసంఘు లై దిశలు విశ్చిన్నాంత లై మండఁ బె
ల్లదరెన్ గుండెలు జంతుసంహతికి నుగ్రచారదై త్యేంద్రమూ
ర్ధదిశోద్ధూతసధూమ హేతిపటలోదంచ త్తపోవహ్నిచేన్. 73
- వ. ఇట్లు త్రైలోక్యసంతాపకరం బైనదైత్యరాజతపోవిజృంభణంబు సైరింపక నిలిం

పులు నాకంబు విడిచి బ్రహ్మలోకంబునకుం జని లోకేశ్వరుం డయినబ్రహ్మకు
వినతు లయి యిట్లని విన్నవించిరి. 74

క. దితికొడుకుతపమువేడిమి, నతిశస్త్రుల మైతి మింక శ నలజడి నమరా
వతి నుండ వెఱుగు మెయ్యది, గతి మాకును దేవ దేవ శ కారుణ్యనిధి. 75

శా. శంకాలేశము లేదు దేవ త్రిజగత్సంహారము దేవతా
సంకోచంబును వేదశాస్త్రపదవీరసంక్షేపము¹ లేక యే
వంక² లేవ నటంచు దుస్సహతపోరవ్యావృత్తి చిత్తంబులొ
సంకల్పించె నిశాచరుండు ప్రతిసంస్కారంబు చింతింపవే. 76

శా. నీ వేరీతిఁ దపోబలంబున జగత్స్నిర్మాణముం జేసి యీ
²దేవాధీశులకంటె నెక్కుడుసిరిం శ దీపించి తిబ్బంగిఁ దా
నీవిశ్వంబుఁ దపస్సనూధిమహిమ³ శ హింసించి వేఱొక్కవి
శ్వావిర్భావకరత్వశక్తి నుదిలొ శ నర్థించినాఁ డీశ్వరా. 77

వ. అదియునుం గాక కాలాత్మకు లగుజీవాత్మల కనిత్యత్వంబు గలుగుటంజేసి తపో
యోగసమాధిబలంబునం దనకు నిత్యత్వంబు సంపాదింతు నని తలఁచినాఁ డని
మఱియు నిట్లనిరి. 78

మ. భవదీయం బగునున్నతోన్నతమహాశ్రమహైకపీఠంబు సం
స్తవనీయం బగుభూతియు⁴ విజయము⁵ శ సౌఖ్యంబు సంతోషము⁶
భువనశ్రేణికి నిచ్చు దైత్యనితపశ్రస్సూర్తి⁷ నివారించి యో
భువనాధీశ్వర కావవే భువనముల⁸ శ పూర్ణప్రసాదంబునన్. 79

❦❦❦ బ్రహ్మదేవుండు హిరణ్యకశిపునకు వరంబు లిచ్చుట. ❦❦❦

వ. అని దేవతలు విన్నవించిన స్వయంభూతుండును భగవంతుండును నైననలుమొ
గంబులపోడ భృగుదత్తాదులతోడ మందరపర్వతంబునకు వచ్చి యందు నియ
మయుక్తుండును బిషీలికాహృతమేదోమాంసచర్మరక్తుండును వల్గీకర్మణవేణు
పటలపరిచ్ఛన్నుండును మహాతపగ్రభావసంపన్నుండును నై సీరంధ్రనిబిడసీరద
నికరనివిష్టసీరజబంధుండునుంబోలె నివసించి యున్ననిర్జరారాతిం జూచి వెఱు
గుపడి నగుచు నిట్లనియె. 80

మ త్తకోకిలము. ఓసురారికులేంద్ర సీక్రియ శ నుగ్ర మైనతపంబు ము⁹
చేసి చూపినవారు లేరిక¹⁰ శ జేయువారును లేరు నే
సీసమాధికి మెచ్చితి¹¹ విను శ సీయభీష్టము లిత్తు నా
యాస మేటికి లెమ్ము లెమ్ము మరహాత్మ కోరుము కోరికల్. 81

శా. దంతవ్రాతములుం బిషీలికలు మేరదగిక్రవ్యరక్తంబుల¹²
సంశీర్ణంబులు నేసి పట్టి తినఁగా శ శల్యావశిష్టుండ నై

వంశచ్ఛన్నతృణావలీయతమహాశవల్క్రికమం దింద్రియ

భృంశం బింతయు లేక సీగు నిలువం శ బ్రాణంబు 1 తెట్టుండెనో.

82

ఉ. ఉత్సృకతక్ జలాన్నముల శ నొల్లక యీక్రియ నూఱుదివ్యసం
వత్సరముల్ శరీరమున శ వాయువులక్ నిలుపంగ వచ్చునే
యత్సవ మయ్యెఁ జూచి మము శ నుగ్రతపంబున గెల్చి తీవు నే
వత్సలతక్ నినుం గదియ శ వచ్చితిఁ గోరిక తెల్ల నిచ్చెదన్.

83

వ. అని పలికి వనమక్షికాపిపీలికాభక్షితం బైనరక్షోవిభునిదేహంబుమీఁదం గమం
డలుజలంబులు ప్రోక్షించిన నద్దనవేంపుండు గమలానకరకమలకమసీయకనక
మయదివ్యామోఘకమండలునిర్గతనిర్మలనిరభారాబిందుసంహారంసి క్తనకలాం
గుం డు తపంబు సాలించి సాంద్రకీచకసంఘాతసంఘాదితవామలూరు
మధ్యంబు వెలువడి మహాప్రభావబలసౌందర్యతాగుణ్యసహితండును వజ్ర
సంకాశదేహండును దప్తువర్ణవర్ణండును నై సీరసేంధననికరనిర్గతవహ్నియు
నుంబోలె వెలుంగుచుం జనుడెంచి.

84

మ. దివిజానీకవిరోధి మ్రొక్కెఁ గని వాగ్దేవీమనోనేతకుక్
సవిశేషోత్సవసంవిధాతకు నమశ్సంత్రాతకుక్ సత్తపో
నివహాభీష్టవరప్రదాతకు జగన్నిర్మాతకుక్ ధాతకుక్
వివిధప్రాణిలలాటలేఖనమహావిద్యానుసంధాతకున్.

85

వ. ఇట్లు దైత్యేశ్వరుండు దివి నున్నహంసవాహనునకు ధరణీతలంబున దండప్రణా
మంబు లాచరించి సంతోషబాష్పసలిలసంవర్ధితపులకాంకురుం డై యంజలి సేసి
కంజగర్భునిమీఁద దృష్టి యిడి గద్గదస్వరంబున నిట్లని వినుతించె.

86

సీ. కల్పాంశమున నంధశకారసంవృత మైన, జగము నెవ్వఁడు దననసంప్రకాశ
మున వెలిగించుచురమూఁడుభంగుల రజ,స్సత్త్వతమోగుణాసహితం డగుచుఁ
గల్పించు రక్షించుఁగడపటఁ బ్రహరించు, నెవ్వఁ డాద్యుండు సర్వరహేతువగుచు
శోభితుం డై స్వయంశ్యోతి యై యొక్కట, విలసిల్లు నెవ్వఁడు శ విభుఁ మెఱసి

ఆ. సమయ మయిన మానసప్రాణబుద్ధింద్రియములతోడ నెవ్వఁడెడఁఘమహిమ
నడరు నట్టిసచ్చిదానందమయునకు, మహితభక్తి నే నశమస్కరింతు.

87

వ. దేవా సీవు ముఖ్యప్రాణం బగుటంజేసి ప్రజాపతివి మనోబుద్ధిచిత్తేంద్రియంబు
లకు సదీశ్వరుండవు మహాభూతగణంబులకు నాధారభూతుండవు త్రయీతను
పునం గ్రతువులు విస్తరింతువు సకలవిద్యలు నీతనువు సర్వార్థసాధకులకు
సాధనీయుండ వాత్సనిష్ఠాగరిష్ఠులకు ధ్యేయం బగునాత్మవు కాలమయుండ వై
జనులకు నాయుర్నాశంబు సేయుచువు జ్ఞానవిజ్ఞానమూర్తి వాద్యంతరహి
తుండ వంతరాత్మవు మూఁడుమూర్తులకు మూలం బగుపరమాత్మవు జీవలో

కంబునకు జీవాత్మపు సర్వంబును నీవ నీవు గానిది లేశంబును లేదు వ్యక్తుం
డవు గాక పరమాత్మ వై పురాణపురుషుండ వై యనంతుండ వై ననీవు ప్రాణే
ద్రియమనోబుద్ధిగుణంబుల సంగీకరించి పరమేష్ఠిపదవిశేషంబున నిలిచి స్థూల
శరీరంబునంజేసి యింతయుం బ్రపంచించువు భగవంతుండ వై ననికు మ్రొక్కెద
నని మఱియు నిట్లనియె. 88

క. కోరినవారలకోర్కులు, నేరువుతో నిచ్చి మనుషశ సీక్రియ సన్మ్యుల్
నేరు కరుణాకర నేఁ, గోరెద నీ విచ్చె దేనిఁ శ గోరిక లభవా. 89

శా. గాలిం గుంభిని నగ్ని నంబువుల నాశకాశస్థలిక దిక్కులక
రేలక ఘస్రములం దమగిప్రభల భూశరిగ్రాహరక్షోమృగ
వ్యాళాదిత్యనరాదిజంతుకలహావ్యాప్తిక సమస్తాస్త్రుశ
స్రాళిక మృత్యువు లేనిజీవనము లోకకాధీశ యిప్పింపవే. 90

వ. అని మఱియు రణంబులందుఁ దన కెదురు లేనిశౌర్యంబును లోకపాలుర నతిక్ర
మించుమహిమయును భువనత్రయజయంబును హిరణ్యకశిపుండు గోరిన నతని
తపంబునకు సంతోషించి దుర్లభంబు లయినవరంబు లన్నియు నిచ్చి కరుణించి
విరించి యిట్లనియె. 91

శా. అన్నా కశ్యపపుత్ర దుర్లభము లీశయర్థంబు లెవ్వారికిక
ము న్నెవ్వారలుఁ గోర రీవరములక శ మోదించితిక నీయెడక
నన్నుం గోరిన వెల్ల నిచ్చితిఁ బ్రవీణత్వంబుతో బుద్ధిసం
పన్నత్వంబున నుండుమీ సుమతి వై శ భద్రైకశీలుండ వై. 92

వ. అని యిట్లమోఘంబు లయినవరంబు లిచ్చి దితి నందనుచేతం బూజితం దై
యరవిందసంభవుండు బృందారకసందోహవంద్యమానుం డగుచు నిజమందిరం
బునకుం జనియె నిష్విధమ్మున నిలింపారాతి వరపరంపరలు సంపాదించుకొని. 93

క. సోదరుఁ జంపినపగకై, యాదర మించుకయు లేక శ యసురేంద్రుండు గం
జోదరుపై వైరము దుర్వాదరతుం డగుచుఁ జేసె శ మనుజాధీశా. 94

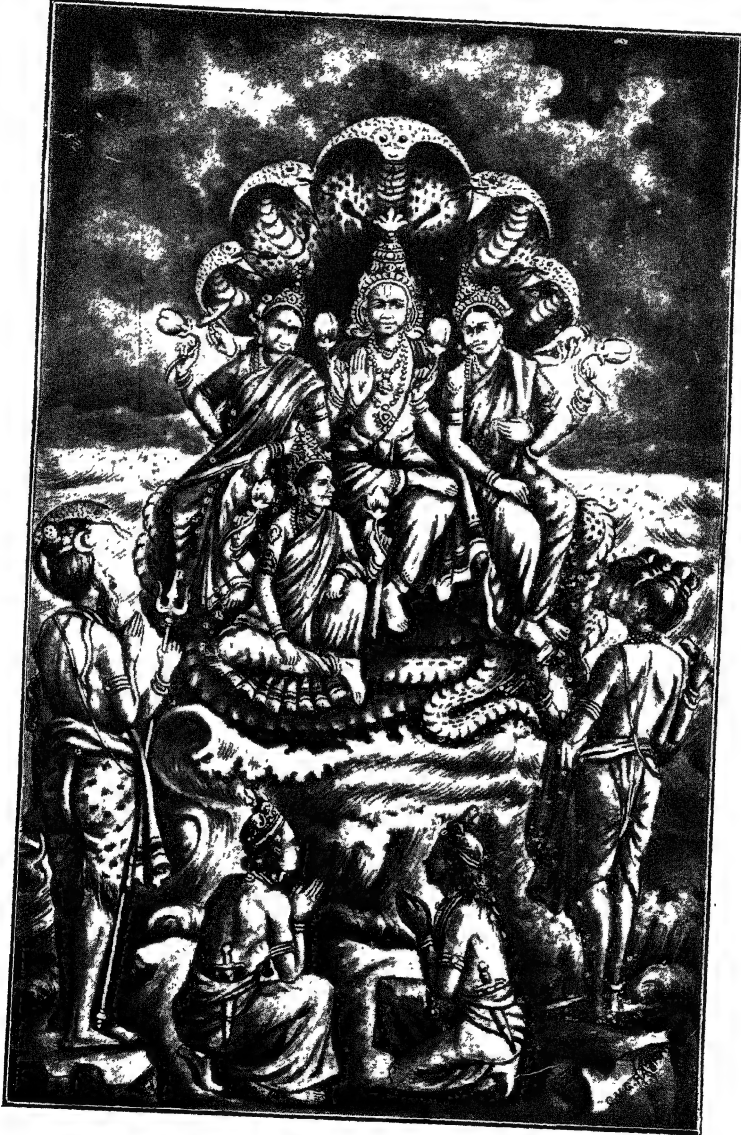
సీ. ఒకనాఁడు గంధర్వరాయూథంబుఁ బరిమార్చు, దివిజుల నొకనాఁడుఁ దెరలఁదోలు
భుజగుల నొకనాఁడు శభోగంబులకుఁ బాపు, గ్రహముల నొకనాఁడు శగట్టివైచు
నొకనాఁడు యక్షుల శ నుగ్రత దండించు, నొకనాఁడు విహగుల శ నొడిసిపట్టు
నొకనాఁడు సిద్ధుల శ నోడించి బంధించు, మనుజుల నొకనాఁడు శమదమడంచుఁ
తే. గడిమి నొకనాఁడు కిన్నరశుచరసాధ్య, చారణప్రేతభూతపిశాచవన్య
సత్త్వవిద్యాధరాదుల శ సంహరించు, దితితనూజుండు దుస్సహశతేజుఁ డగుచు.

క. అట్టళ్లతోడఁ గోటలఁ, గట్టలుకం గూలఁ ద్రోచి శ క్రవ్యాదులతోఁ
జుట్టు విడిసి దిక్పాలుర, పట్టణములు గొనియె సతఁడు శ బలమున నధిపా. 96

క. కృత లై సంప్రాపితదుర్దశ లై సర్వంకషోగ్రదై తేయాజ్ఞా

- వశ లై నిశలును దినములు, దిశ లెల్లను గట్టువడియె శ దీనత ననఘా. 97
- వ. మఱియు నద్దానవేండ్లండు విస్త్రుమసోపానంబులును మరకతమణిమయప్ర
దేశంబులును వైదూర్యరత్నస్తంభసముదయంబులును జంద్రికానన్నిభస్మటిక
సంఘటితకుడ్యంబులును బద్ధరాగశీతకచకకవాటకేవలీవిటంకవాతాయనంబు
లును విలంబమానముక్తాఫలదామవితానశోభితధవళపర్యంకంబులును వివిధ
విచిత్రవిమానంబులును నిరంతరసురభిక్షసుమఫలభితపాదపమహోద్యానంబు
లును హేమారవిందసౌగంధికబంధురసోవరంబులును రమణీయరత్నప్రాసాద
విశేషంబులును మనోహరపరిమళశీతలమందమారుతంబులును మృదుమధురనిన
దకీరకోకిలకులకోలాహలంబులును గలిగి విశ్వకర్మనిర్మితం బై తైలోక్యరాజ్య
లక్ష్మీశోభితం బైనమహేంద్రభవనంబు సాచ్చి. 98
- మ. దితిపుత్రుండు జగత్తయైకవిభుఁ డై శ దేవేంద్రసింహాసనో
ద్ధతుఁ డై యండ హరాచ్యుతాంబుజభవులై దప్పించి భీతిక సమా
గతు లై తక్కినయక్షకిన్నరమరుద్గంధర్వసిద్ధాదు లా
నతు లై కానిక లిచ్చి కొల్తు రతనిక శ నానాప్రకారంబులన్. 99
- శా. ఏదిక్పాలరఁ జూచి నేఁ డలుగునో శ యేదేవు బంధించునో
యేదిగ్భాగముమీఁద దాడి చనునో శ యేప్రాణులం జంపునో
యీదైత్యేశ్వరుఁ డంచు నొండొరులు దా శ రింద్రాదు లాస్థానభూ
వేదిక మెల్లన నిక్కి చూతురు భయాశవిర్భూతరోమాంచు లై. 100
- సీ. కోలాహలము మాని శ కొలువుఁడీ సురలార, తలఁగి దీవింపుఁడీ శ తపసులార
ఫణ లెత్తుకుండు నిక్కి శ పన్న కేంద్రములార, ప్రణతులై ననుఁడి దిశక్పాలురార
గానంబు సేయుఁడీ శ గంధర్వవరులార, సందఁడి బడకుఁడీ శ సాధ్యులార
యాచుఁడీ సృత్యంబు శ లప్పరోజనులార, చేరిక మ్రొక్కుఁడీ శ సిద్ధులార
- తే. శుద్ధకర్పూరవాసితశురభిమధుర, భవ్యనూతనమై రేయఃపానజనిత
సుఖవిలీనత నమరారి శ సొక్కినాఁడు, శాంతి లేదండ్రు నిచ్చులుఁ శ జారు లభిప.
- శా. లీలోద్యానలతానివాసములలో శ లీలావతీయుక్తుఁ డై
హాలాపానవివర్ధమానమదలోలాలావృత్తతామ్రాక్షుఁ డై
కేలిం దేలఁగ నేనుఁ దుంబురుఁడు సంరగీతప్రసంగంబులన్
1 వాలాయంబుఁ గరంగఁ జేయుదుము దేవద్యౌషి నుద్వీశ్వరా. 102
- క. యాగములు బుధులు ధరణీభాగములం జేయు చుండఁ శ బట తెంచి హవి
ర్భాగములు దాన కైకొనుఁ, జాగింపఁడు దైత్యుఁ డమరశసంఘంబునకున్. 103
- సీ. సకలమహాద్యౌషసహితవిశ్వంభరా, స్థలిని దున్నక పండు శ సస్యచయము
గామధేన్వాదులకరణి నర్థులు గోరు, కోర్కులు గగనంబు శ గురియు చుండు

- వననిధు లేడును శ వాహినీసంఘాత, మును వీచులను రత్నరములు వహించు
 నుర్వీరుహంబులు శ నురులతాజాలంబు, నఖిలర్తుగుణముల శ నతిశయిల్లు
 తే. నంబుసంపూరితస్రోణు శ లగుచు నొప్పు, బర్హతంబులు సర్వదిక్పాలవివిధ
 గుణములెల్లనుదానైకై శకొనుచుదైత్య, విభుడు త్రైలోక్యరాజ్యసంరవృద్ధినుండ.
 వ. ఇట్లు సకలదిక్కులు నిర్జించి లోకై కనాయకం డై తనయిచ్చాప్రకారంబున
 నింద్రియసుఖంబు లనుభవించుచుం దనియక శాస్త్రమార్గంబు నతిక్రమించి
 విరించినరజనితమర్వారగర్వాతిరేకంబున సుపర్వారాతి యైశ్వర్యవంతుం డై
 పెద్దకాలంబు రాజ్యంబు సేయునెడ. 105
- ఉ. ఎన్నడు మాకు దిక్కు గల శ దెన్నడు దైత్యునిబాధ మాను మే
 మెన్నడు వృద్ధి బొందఁ గల శ మెవ్వరు రక్షకు లంచు దేవతా
 కిన్నరసిద్ధసాధ్యమునిశ్చేచరనాయకు లాశ్రయించి రా
 పన్నగతల్పు భూరిభవభంధవిమోచనుఁ బద్ధలోచనున్. 106
- వ. ఇట్లు దానవేంద్రనియుగదండంబునకు వెఱచి యనన్యశరణ్యులై రహస్యంబున
 నందఱుం గూడికొని. 107
- ఉ. ఎక్కడ నున్నవాడు జగదీశ్వరుఁ డాత్మమయుండు మాధవుం
 డెక్కడ కేగి శాంతులు మురసిశులు భీతులు రారు క్రమ్యుం
 దిక్కుల నెల్ల నెక్కుడుతురదిం జొర ది క్కుగు నట్టిదిక్కుకై
 మ్రొక్కెడ మేము హస్తయుగ్రముల్ ముకుళించి మదీయరక్షకున్. 108
- వ. అని మఱియు నాహరనిద్రలు మాని చిత్తంబులు పరాయత్తంబులు గానీకన
 మాహితబుద్ధులై భగవత్తుండును మహాపురుషుండును మహాత్ముండును విశుద్ధ
 జ్ఞానానంతమయుండు నైన స్రష్టాకేశునకు నమస్కరించు చున్నయెడ మేఘు
 రవసమానగంభీరనినదంబున దిశలు మ్రోయుచుచు సాధులకు నభయంబు
 గావించుచు దృశ్యమానుండు గాక పరమేశ్వరుం డైన సరి యిట్లనియె. 109
- మ. భయముం జెందకుఁ డయ్య నిర్జరవరుల్ శ భద్రంబు మీ కయ్యెడుక
 జయముక్ లాభము భూతసంతతికి మరత్నందర్శనప్రాప్తి న
 వ్యయ మై చేరు నెఱుంగుదుక్ దితిసుతశ్రవ్యాపారభాషావిప
 ర్యయముల్ గాలము గూడఁ జంపెడఁ జనుం శ డందాఁక మీత్రోవలక. 110
- అ. శుద్ధసాధులందు శ సురలందు శ్రుతులందు, గోవులందు విప్రశ్రోటియందు
 ధర్మపదవియందుఁ రదగిలి నాయందు వాఁ, డెన్నఁ డలుగు నాఁడె శహింసనొందు.
- క. కన్నకొడుకు శమదమసం, పన్నుడు నిర్వైరుఁ డనక శ ప్రహ్లాదుని వాఁ
 డెన్నడు రోపంబున నా, పన్నత నొందించు నాఁడె శ పట్టి వధింతున్. 112
- శా. వేధోదత్తవరప్రసాదగరిమక శ వీఁ డింతవాఁ డై మిమున్
 బాధం బెట్టుచు నున్నవాఁ డని మదిక శ భావించు భావించి నే

536. బ్రహ్మబుద్ధేంద్రాదులు షీరాభీకివచ్చి శ్రీమహావిష్ణువును
స్తోత్రము చేయుట.

సాధింపం దఱి గాదు గావున గడున్ శ సైరించితిన్ మీఁదటన్
సాధింతున్ సురలార నేడు సనుఁడా శ శంకింప మీ కేటికిన్.

113

వ. అని యిట్లు దనుజమర్దనుండు నిర్దేశించిన నిలింపులు గుంపులు గొని మ్రొక్కి-
రక్కసుండు మ్రక్కుట నిక్కం బని తమతమదిక్కులకుం జనిరి హిరణ్యకశిపు
నకు విచిత్రచరిత్రులు నలువురు పుత్రు లుద్భవించి రండు.

114

ప్రహ్లాదచరిత్రము.

సీ. తనయందు నఖిలభూతములందు నొకభంగి, సమహితత్వంబున శ జరగువాఁడు
పెద్దలఁ బొడగన్న శ భృత్యునికై వడిఁ, జేరి నమస్కృతుల్ శ సేయవాఁడు
కన్నుదోయికి నవ్యశకాంత లడ్డం బైన, మాతృభావన సేసి శ మరలువాఁడు
తల్లిదండ్రులభంగి శ ధర్మవత్సలతను. దీనులఁ గావఁ జింఁగించువాఁడు

తే. సములయెడ సోదరస్థితి శరభపువాఁడు, దైవతము లంచు గురువులఁదలంచువాఁడు
లీలలందును బొంతులు శ లేనివాఁడు, లలితమర్యాదుఁ దై నప్రహ్లాదుఁ డధిప.

వ. మఱియును.

116

సీ. ఆకారజన్మవిశద్యాధిపరిష్ఠుఁ డై, గర్వసంస్తంభసంగతుఁడు గాఁడు
వివిధమహానేకశివయసంపన్నుఁ డై, పంచేంద్రియములచేఁ శ బట్టువడఁడు
భవ్యవయోబలప్రాభవోపేతుఁ డై, కామరోషాదులఁ శ గ్రందుకొనఁడు
కామిసీప్రముఖభోగము లెన్ని గలిగిన, వ్యసనసంసక్తి నాశవంకఁ బోఁడు

ఆ. విశ్వమందుఁ గన్నశివన్నయర్థములందు. వస్తుదృష్టిఁజేసి శ వాంఛ యిడఁడు
ధరణినాథ దైత్యశతనయుండు హరిపర,తంత్రుఁ డై హతాన్యతంత్రుఁ డగుచు.

ఆ. సద్గుణంబు లెల్ల శ సంఘంబు లై వచ్చి, యసురరాజతనయుశనందు నిలిచి
పాసి చనవు విష్ణుఁ శ బాయనివిధమున, నేడుఁ గలిగియుండు శ నిర్మలాత్మ.

ను. పగవా రైనసురేంద్రులన్ సభలలోఁ శ బ్రహ్లాదసంకాశులన్
సుగుణోపేతుల నెందు నే మెఱుంగ మంఛున్ వృత్తబంధంబులం
బొగడం జొత్తురు సత్కవీంద్రులక్రియన్ శ భూనాథ మీబోఁటిన
దృగవదృక్తులు దైత్యరాజతనయుం శ బాటించి కీర్తింపరే.

119

క. గుణనిధి యగుప్రహ్లాదుని, గుణము లనేకములు గలవు శ గురుకాలమునన్
గణుతింప నశక్యంబులు, ఘోషిపతికి బృహస్పతికిని శ భాషాపతికిన్.

120

వ. ఇట్లు సద్గుణగరిష్ఠుం డయినప్రహ్లాదుని భగవంతుం డయినవాసుదేవునియందు
సహజసంవర్ధమాననిరంతరధ్యానరతుం డై.

121

సీ. శ్రీవల్లభుఁడు దన్నుఁ శ జేరినయ టైనఁ, జెలికాండ్ర నెవ్వరిఁ శ జేర మఱచు
నసురారి దనమ్రాల శ నాడినయ టైన, నసురబాలురతోడ శ నాడ మఱచు

భక్తవత్సలుడు సంభాషించినట్లైనఁ, బరభాషలకు మాటు శ పలుక మఱచు
సురవంధ్యుఁ దనలోనఁ శ జూచినయట్లైనఁ, జొక్కి సమస్తంబుఁ శజూడ మఱచు
తే. హరిపదాంభోజయుగచింతనామృతమున, సంతరంగంబు నిండినశ్రుతైన నతఁడు
నిత్యపరిపూర్ణుడగుచు నశన్నియును మఱచి, జడతలేకయు నుండునురజడునిభంగి.

శా. పానీయంబులు ద్రావుచుం గుడుచుచుఁ శ భాషించుచుఁ హాసలీ

లానిద్రాదులు సేయుచుం దిరుగుచుఁ శ లఱింపుచుఁ సంతత

శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీరచింతామృ¹తాస్వాదసం

ధానుం డై మఱచెన్ సురారిసుతుఁ డేతద్విశ్వముఁ భూవరా.

123

సీ. వైకుంఠచింతావిశ్వవర్జితచేష్టుఁ డై, యొక్కఁడు నేడుచు శ నొక్కచోట
నశ్రాంతహరిభావరనారూఢచిత్తుఁ డై, యుద్ధతుఁ డై పాడు శ నొక్కచోట
విష్ణుఁ ²డింతియకాని శ వేఱొండు లే దని, యొత్తిలి నగుచుండు శ నొక్కచోట
నలినాత్ముఁ డనునిధానముఁ గంటి నే నని, యుబ్బి గంతులువై చుశ్చొక్కచోటఁ

ఆ. బలుకు నొక్కచోటఁ శ బరమేశుఁ గేశవుఁ, బ్రణయహర్ష జనితశబాష్పసలిల
మిళితపులకుఁ డై నిరమిలితసేత్తుఁ డై, యొక్కచోట నిలిచి శ యూర కుండు.

న. ఇట్లు పూర్వజన్మపరమభాగవతసంసర్గసమాగతం బైనముకుందచరణారవిందసే
వాతి రేకంబున నఖర్షనిర్వాణభావంబు విస్తరించుచు నప్పటప్పటికి దుర్జనసంసర్గ
నిమిత్తంబునం దనచిత్తం బన్యాయత్తంబు గానీక నిజాయత్తంబు సేయుచు
నప్రమత్తుండును సగసారివృత్తుండును బుధజనవిధేయుండును మహాభాగధే
యుండును సుగుణమణిగణగరిష్ఠుండును బరమభాగవతశ్రేష్ఠుండును గర్తృబంధ
లతాలవిత్తుండును (బవిత్తుండును) నై నపుత్త్రునియందు విరోధించి సురవిరోధి
యనుకంప లేక చంపం బంపె నని పలికిన నారదునకు ధర్మజుం డి ట్లనియె. 125

శా. పుత్త్రుల్ నేర్చిన నేర కున్న జనకుల్ శ పోషింతు రెల్లప్పుడుఁ

మిత్రత్వంబున బుద్ధి సెప్పి దురిలోశ్రేష్ఠేషంబు వారెందు రే

శత్రుత్వంబుఁ దలంప రెట్టియెడ నాశసౌజన్యరత్నాకరం

బుత్తుక్ లోకపవిత్రుఁ దండ్రి నెగులుం శ బొందింప నె ట్లొచ్చెనో.

126

ఉ. నాలుఁ బ్రభావిశాలు హరిపాదపయోరుహచింతనక్రియా

లోలుఁ గృపాళు సాధుగురులోకపదానతఘాలు నిర్మల

శ్రీలు సమస్తభవ్యనుతరశీలు విఖండితమోహవల్లికా

జాలు న దేల తండ్రి వడిఁ శ జంపఁగఁ బంపె ముసీంద్ర చెప్పవే.

127

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె.

128

శా. లభ్యం ¹బై నసురాధిరాజపదమున్ శ లక్ష్మింపఁ డశ్రాంతమున్
సభ్యత్వంబున నున్నవాఁ డబలుఁ డై శ జాడ్యంబుతో వీడు వి
ద్యాభ్యాసంబునఁ గాని తీవ్రమతి గాఁ శ డంచున్ విచారించి డై
త్యేభ్యం డొక్కదినంబునం బ్రియసుతున్ శ వీక్షించి సోత్కంఠుఁ డై. 129

క. చదువనివాఁ డజ్ఞుం డగుఁ, జదివిన సదసద్వివేకశతతురత గలుగుం
జదువఁగ వలయును జనులకుఁ, జదివించెద నార్యులొద్దఁ శ జదువుము శింశ్రీ.
వ. అని పలికి యసురలోకపురోహితుండును (భగవంతుండును)నయినశుక్రాచార్యు
కొడుకులఁ బ్రచండవితర్కులఁ జండామర్కుల రావించి సత్కరించి ముట్లనియె.

శా. అంధప్రక్రియ ²నున్నవాఁడు వలుకం శ డ స్తప్పితాపక్రియా
గంధం బించుక లేదు మీరు గురువుల్ శ గారుణ్యచిత్తుల్ మనో
బంధుల్ మాన్యులు మాకుఁ బెద్దలు మముం శ బొటించి యీగౌలకున్
గ్రంథంబుల్ సదివించి సేతుకుశిలుం శ గావించి రక్షింపశే. 132

వ. అని పలికి వారలకుఁ బ్రహ్లాదు నప్పగించి తోడ్కొని పొం డనిన వారును
దనుజరాజకుమారునిం గొనిపోయి యతనికి సవయస్కు లగుసహశ్రోతల
నసురకుమారులం గొందఱం గూర్చి. 133

ఉ. అంచితభక్తితోడ దనుశజాధిపగేహసమీపముం బ్రసే
శించి సురారిరాజసుతుఁ శ జేకొని శుక్రకుమారకుల్ పఠం
పించిరి పాఠయోగ్యములు శ పెక్కులు శాస్త్రము లాకుమారుఁ డా
లించి పఠించె నన్నియుఁ జరలింపనివైష్ణవభక్తిపూర్ణుఁ డై. 134

క. ఏపగిది వారు నెప్పిన, నాపగిదిం జదువుఁ గాని శ యట్టిట్టిని యా
క్షేపింపఁడు దా నన్నియు, రూపించిన మిథ్యలని నిరూఢమనీషన్. 135

శా. అంతం గొన్నిదినంబు లేగిన సురేంద్రారాతి శంకాన్విత
స్వాంతం డై నిజనందనున్ గురువు లేశజాడం బఠింపించిరో
భ్రాంతం డేమి పఠించెనో పిలిచి సంభాషించి విద్యాపరి
శ్రాంతిం జూచెదఁ గాక నేఁ డని మహాసౌధాంతరాసీనుఁ డై. 136

ఉ. మోదముతోడ డైత్యకులముఖ్యుఁడు ర మ్మని చీరఁ బంచె బ్ర
హ్మాదకుమారకున్ భవమహార్ణవ తారకుఁ గామరోషలో
భాదివిరోధివర్గపరిహారకుఁ కేశవచింతనామృతా
స్వాదకతోరకుం గలుషశజాలమహోగ్రవసీకుతారకున్. 137

వ. ఇట్లు చారులచేత నాహూయమానుం డై ప్రహ్లాదుండు సనుదించిన. 138

శా. ఉత్సాహప్రభుమంత్రశక్తియుఁ మై శ యుద్యోగ మారూఢసం
విత్సంపన్నుఁడ వైతివే చదివితే శ వేదంబులున్ శాస్త్రముల్

వత్సా ర మ్మని చేరఁ జీరి కొడుకున్ శ వాత్సల్యసంపూర్ణుఁడై
యుత్సంగగ్రముఁ జేర్చి దానవవిభుం శ డుత్కంఠ దీపింపఁగన్. 139

క. అనుదినసంతోషణములు, జనితశ్రమతాపదుగ్ధిశసంశోషణముల్
తనయులసంభాషణములు, జనకులకుం గర్జయుగళశసదృశపణముల్. 140

వ. అని మఱియుఁ బుత్రా నీ కెయ్యది భద్రం బై యున్నది సెప్పు మనినఁ గన్న
తండ్రికిఁ బ్రియనందనుం డిట్లనియె. 141

ఉ. ఎల్లశరీరధారులకు శ నిల్లనుచీకటినూతిలోపలం
ద్రైశ్లక మీరు మే మనుమరతిభ్రమణంబున భిన్ను లై ప్రవ
ర్తిల్లక సర్వమున్ నతనిరదివ్యకళామయ మంచు విష్ణునం
దుల్లముఁ జేర్చి తా రడవి శ నుండుట మేలు నిశాచరాగ్రణీ. 142

వ. అని కుమారకుం డాడినప్రతిపత్తునురూపంబు లయినసల్లాపంబులు విని దాన
వేంధ్రుండు నగుచు నిట్లనియె. 143

క. ఎట్టాడిన నట్టాడుదు, ¹రిట్టిట్టని పలుక నెఱుంగ శ రితిరులశిశువుల్
దట్టించి యెవ్వ రేమని, పట్టించిరొ బాలకునకుఁ శ బరపక్షంబుల్. 144

శా. నాకుం జూడఁగఁ జోద్య మయ్యెడిఁ గదా శ నాతండ్రి యీబుద్ధి దా
నీకున్ లోపలఁ దోచెనో పరులు దుర్రీతుల్ పఠింపించిరో
యేకాంతంబున భార్గవుల్ వలికిరో శ యీదానవశ్రేణికిన్
వైకుంఠండు గృతాపరాధుఁ డతనిన్ శ వర్ణింపనీ కేటికిన్. 145

మ. సురలం దోలుటయో సురాధిపతులన్ శ స్తుక్కించుటో సిద్ధులం
బరివేధించుటయో మునిప్రవరులన్ శ బాధించుటో యక్షకి
న్నరగంధర్వవిహంగనాగపతులన్ శ నాశంబు నొందించుటో
హరి యంచున్ గిరి యంచు నేల చెడ మోహంధుండ వై పుత్రకా. 146

వ. అనినఁ దండ్రిమాటలకుఁ బురోహితు నిరీక్షించి ప్రహ్లాదుం డిట్లనియె మోహ
నిర్మూలనంబు సేసి యెవ్వనియందుఁ దత్పరు లయి యెఱుక గలపురుషులకుం
బరులు దా రనియెడుమాయాకృతం బయినయసద్భ్రాహంబు గానంబడ దట్టివర
మేశ్వరునకు నమస్కరించెద. 147

శా. అజ్ఞుల్ గొండలు నేము దా రనుచు మారయం జెంది సర్వాత్మకుం
²బ్రజ్జాలభ్య దురన్వయక్రమములన్ భాషింపఁగా నేర రా
జ్జ్ఞానాపథమందు మూఢులు గదా శ చింతింప బ్రహ్మదివే
దజ్ఞుల్ తత్పరమాత్ము విష్ణు నితరుల్ శ దర్శింపఁగా నేర్తురే. 148

తే. ఇను మయస్కాంతనన్నిధి శ నెల్లు భ్రాంత, మగు హృషీ కేశునన్నిధి శ నావిధమునఁ

¹ రిట్టి ట్టని మాటు పలుక నెఱుంగరు-రిట్టి ట్టని పలుక నెఱుంగ రెల్ల -శిశువు. ² బ్రజ్జాలభ్య దురన్వయక్రమములన్.

- గరఃగుచున్నదిదైవయోగమునఁజేసి, బ్రాహ్మణోత్తమచిత్తంబుభౌతికమగుచు.
 సీ. మందారమకరందరమాధుర్యమునఁ దేలు, మధుపంబు వోవునే శ్రమదనములకుఁ
 నిర్మలమందాకిరసీవీచికలఁ దూఁగు, రాయంచ సనునె తరంగిణులకు
 లలితరసాలపల్లవఖాది యైచోక్కు, కోయిల సేరునే కలుజములకుఁ
 బూర్ణేందుచంద్రికాశస్ఫురితచకోరక, మరుగునే సాంద్రసీహారములకు
 తే. సంబుజోదరదివ్యపారదారవింద, చింతనామృతపానవిశేషమత్త
 చిత్త మేరీతి నితరంబుఁ శ జేర నేర్పు, వినుతగుణశీల మాటలు శ వేయు నేల.
 వ. అనిన విని రోపించి రాజసేవకుం డైనపురోహితుండు ప్రస్తోదుం జూచి తిర
 స్కరించి యిట్లనియె. 151
- ఉ. పంచశరద్యయస్కుండవు శ బాలుండ వించుక గాని లేవు భా
 పించెడు తర్కవాక్యములు శ సెప్పినశాస్త్రములొనియర్థ మొ
 క్కించుక యైనఁ జెప్ప వసురేంద్రునిముందట మాకు సౌదలల్
 వంచుకొనంగఁ జేసితివి శ వైరివిభూషణ వంశదూషణ. 152
- చ. తనయుండు గాఁడు శాస్త్రపుండు శ దానవభర్తకు వీడు దైత్యచం
 దనవనమందుఁ గంటకయురతక్షితిజాతముభంగిఁ బుట్టినాఁ
 డనవరతంబు రాక్షసకురలాంతకుఁ బ్రస్తుతి నేయు చుండు దం
 డనమునఁ గాని శిక్షలకు శ డాయఁడు వట్టుండు కొట్టుఁ డుద్ధతిన్. 153
- క. ఈపాపనిఁ జదివెంటుము, నీపాదము లాన యింక శ నిపుణతతోడం
 గోపెంటుము దండింటుము, కోపింపకు మయ్య దనుజశకుంజర వింటే. 154
- వ. అని మఱియు నారాచపాపనికి వివిధోపాయంబులం బురోహితుండు వెఱపుఁ
 జూపుచు రాజసన్నిధిం బాపి తోడుకొని పోయి యేకాంతంబున. 155
- క. భార్గవనందనుఁ డతనికి, మార్గము సెడ కుండఁ బెక్కుమాటులు నిచ్చల్
 వర్గత్రితయము సెప్పె న, నర్గళ మగుమతివిశేష శ మమర నరేంద్రా. 156
- వ. మఱియు గురుండు శిష్యునకు సామదానభేదదంబోపాయంబు లన్నియు నెఱిం
 గించి నీతికోవిదుం డయ్యె నని నష్టి నిశ్చయించి తల్లికి నెఱింగించి తల్లిచేత
 నలంకృతుం డయినకులదీపకు నవలోకించి. 157
- ఉ. త్రిప్పకు మన్న మామతము శ దీర్ఘము లైసత్రివర్గపాఠముల్
 దప్పకు మన్న నేడు మనశ్చైత్యవరేణ్యునిమోల నేము మున్
 చెప్పిననీతిఁ గాని మఱి శ సెప్పకు మన్న 'విరోధినితులన్
 విప్పకు మన్న దుష్ట మగురవిష్ణుచరిత్రకథార్థజాలముల్. 158
- వ. అని బుజ్జగించి దానవేశ్వరునిసన్నిధికిం దోడి తెచ్చిన. 159
- సీ. అడుగడ్డునకు మాధరవానుచింతనసుధా, మాధుర్యమున మేను శ మఱచువాని

సంభోజగర్భాదు ర్లభ్యసింపంగ లేని, హరిభక్తి పుంభావ ర్మైసవాని
మాతృగర్భము సొచ్చి రమన్నది మొదలుగాఁ, జిత్త మచ్యుతుమీఁదఁ జేర్చువాని
సంకించి తనలోన ర నఖిలప్రపంచంబు, శ్రీవిష్ణుమయ మని ర చెలఁగువాని

తే. వినయకారుణ్యబుద్ధివిర వేకలక్ష, జాదిగుణముల కాటప ర్ట్టయినవాని మ్రనుచు.
శిష్యు బుధలోకసంభాష్యుఁ ర జేరి గురుఁడు, ముందఱకిద్రొచ్చి తిండ్రికి రమ్రుక్కు-
క. శిక్షించితి మన్యము లగు, పక్షంబులు మాని నీతిరపారగుఁ డయ్యెన్
రక్షోపంశాధీశ్వర, వీక్షింపుము నీకుమారురవిద్యాబలమున్. 161

ప. అని పలికిన శుక్ర కుమారుకువచనంబు లాకర్ణించి దానవేంద్రుండు దనకు దండ
ప్రణామంబు చేసి నిలుచున్నకొడుకును దీవించి బాహుదండంబు సాచి ది
గ్గనఁ డగ్గఱం దిగిచి గాఢాలింగనంబు సేసి తనతోడలమీఁద నిడుకొని చుంచు
దువ్వి చిబుకంబుఁ బుడికి చెక్కిలి ముద్దుగొని శిరంబు మూర్కొని ప్రేమాతి
రేకసంజనితబాష్పసలిలబిందుసందోహంబుల నతనివదనారవిందంబు దడుపుచు
మందమధురాలాపంబుల ని ట్లనియె. 162

శా. చోద్యం బయ్యెడి నింతకాల మరిగెఁ ర శోధించి యే మేమి సు
1 వేద్యాంశంబులు సెప్పిరో గురువు లేరవెంటం 2 వితంపించిరో
విద్యాసార మెఱుంగఁ గోరెద భవరద్విజ్ఞాతశాస్త్రంబులోఁ
బద్యం బొక్కటి సెప్పి సార్థముగఁ దాత్పర్యంబు భాషింపుమా. 163

శా. నిన్ను మెచ్చరు నీతిపాఠమహిమఁ ర నీతోడిదై త్యార్థకుల్
గన్నా రన్నియుఁ జెప్పనేర్తురు గదా ర గ్రంథార్థముల్ దక్షు లై
యన్నా యెన్నఁడు నీవు నీతివిదుఁ డౌ ర దంచున్ మహావాంఛతో
నున్నాడె ననుఁ గన్నతండ్రి భవదీయోత్పన్నముం జూపవే. 164

ప. అనినం (గన్న)తండ్రికి (బ్రియనందనుం డయిన)ప్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 165

క. చదివించిరి నను గురువులు, చదివితె ధర్మార్థముఖరశాస్త్రంబులు నేఁ
జదివినవి గలవు పెక్కులు, చదువులలో మ ర్త మెల్లఁ ర జదివితఁ దండ్రి. 166

మ. తనుహృద్భావల సఖ్యముఁ శ్రవణముఁ ర దానత్వముఁ వందనా
ర్చనముల్ సేవయు నాత్మలో నెఱుకయుఁ ర సంకీర్తనల్ చింతనం
బనునీతిప్రిదిభక్తిమార్గముల సరస్వాత్మక హరిక నమ్మి న
జ్ఞుఁ డైయుండుట భద్ర మంచుఁ దలఁతుఁ ర సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 167

శా. అంధేందూదయముల్ మహాబధిరశంఖారావముల్ మూకన
ద్వంధాఖ్యాపనముల్ నపుంసకవధూశకాంక్షల్ గృతఘ్నావలీ
బంధుత్వంబులు భ స్తహవ్యములు లురబద్ధవ్యముల్ క్రోడన
ద్వంధంబుల్ హరిభక్తివర్జితులరిర క్తవ్యర్థసంసారముల్. 168

- సీ. కమలాక్షు నర్చించురకరములు కరములు, శ్రీనాథు వర్ణించురజిహ్వా జిహ్వా
సురరక్షకునిఁ జూచురచూఢ్యులు చూఢ్యులు, శేషశాయికి మ్రొక్కురశిరము
విష్ణు నాకర్ణించురవీనులు వీనులు, మధువైరిఁ దవిలినశమచము మసము [శిరము
భగవంతు వలగొనురపదములు పదములు, పురుషోత్తమునిమోఁదిరబుద్ధి బుద్ధి
తే. దేవ దేవునిఁ జింతించురదినము దినము, చక్రహస్తనిఁ బ్రకటించురచదువు చదువు
కుంభినీధవుఁ జెప్పెడిరగురుఁడు గురుఁడు, తండ్రి హరిఁజేరుమనియెడిరశండ్రితండ్రి.
- సీ. కంజాక్షునకుఁ గానిరకాయంబు కాయమే, పవనకుంభితచర్మభస్మి గాక
వైకుంఠుఁ బొగడనిరవక్త్రంబు వక్త్రమే, ధమధమధ్వనితోఁడిరధక్క గాక
హరిపూజనము లేనిరహస్తంబు హస్తమే, తరుశాఖనిర్మితదర్వి గాక
కమలేశుఁ జూడనిరకన్నులు కన్నులే, తనుకుడ్యజాలరంధ్రములు గాక
- అ. చక్రిచింత లేనిరజన్తంబు జన్తమే, తరళసలిలబుద్బురదంబు గాక
విష్ణుభక్తి లేనిరవిబుధుండు విబుధుండే, పాదయుగముతోఁడిరపశువు గాక, 170
- సీ. సంసారజీమూతరసంఘంబు విచ్చునే, చక్రిదాన్యప్రభంజనము లేక
తాపత్రయాభీలరదావాగ్ను లాఱునే, విష్ణుసేవామృతశవృష్టి లేక
సర్వంకషాఘాఘరజలరాసు లింకునే, హరిమనీపాబడరబాగ్ని లేక
ఘనవిపద్గాఢాంధరకారంబు లడఁగునే, పద్మాక్షనుతిరవిప్రభలు లేక
- తే. నిరుపమాపునరావృత్తినిష్కళంక, ముక్తినిధిఁ గాన వచ్చునేర ముఖ్యమైన
శార్ఙ్గతోడండచింతనాంజనము లేక, తామరసగర్భునకు నైనర దానవేంద్ర. 171
- వ. అని యివ్వధంబున వెఱపు మఱపు నెఱుంగక యులుకు నెడి పలికెడికొడుకునుడు
వులు సెపులకు ములుకులక్రియ నొదవినఁ బెదవు లదరం గదురుచు నుదరిపడి
గురుసుతునిం గనుంగొని విమతకథనంబులు గఱపినాఁడ వని దానవేంద్రుం
డి ట్లనియె. 172
- చ. పటుతరసితిశాస్త్రచయరపారగుఁ జేసెద నంచు బాలు నీ
వటు గొనిపోయి వానికి నరనర్హము లై నవిరోధిశాస్త్రముల్
కుటిలతఁ జెప్పినాఁడవు భృశగుప్రవరుండ వటంచు నమ్మితిం
గటకట బ్రాహ్మణాకృతివిర గాక యథార్థపుబ్రాహ్మణుండవే. 173
- క. 1ధర్మేతరవర్తనులును, దుర్మైత్రులు నైనజనుల ర దురితము లొందుకొ
మర్తములు గలఁచి కల్గవ, కర్మల రోగములు వొందుకై వడి విప్రా. 174
- వ. అనిన రాజునకుఁ బురోహితుం డి ట్లనియె. 175
- ఉ. తప్పులు లేవు మావలన ర దానవనాథ విరోధిశాస్త్రముల్
సెప్పుము క్రూరు లై పరులుఁ ర జెప్పురు మీచరణంబులైన ను

మైప్పుడు మీకుమారునకు శ నితయు నై జమనీష యెవ్వరుం

జెప్పడిపాటి గాదు ప్రతిశచింత దలంపుము నేర్పుకై వడిన్.

176

క. మిత్రులము పురోహితులము, పాత్రుల మే మదియుఁ గాక శ భార్గవులము నీ
పుత్రుని నిలువలె జేయఁగ, శత్రులమే దైత్యజలధిశచంద్రమ వింటే.

177

వ. అనిన గురునందనుం గోపింపక దైత్యవల్లభుండు గొడుగు నవలోకించి యిట్లనియె.

క. ఒజ్జలు సెప్పనియీమతి, మజ్జాతుఁడ నైనసికు శ మఱి యెవ్వరిచే

నుజ్జాత మయ్యె బాలక, తజ్జనులం బేరుకొనుము శ తగ నామ్రోలన్.

179

వ. అనినఁ దండ్రికిఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె.

180

ఉ. అచ్చపుఁజెఱటిం బడి గృహవ్రతు లై విషయప్రవిష్టులై
చచ్చుచుఁ బుట్టుచుఁ మరలఁ శ జర్వితచర్వులై సవారికిం

జెచ్చెరఁ బుట్టునే పరులు శ సెప్పిన నైన నిజేచ్చ నైన నే

మిచ్చిన నైనఁ గానలకు శ నేగిన నైన హరిప్రబోధముల్.

181

ఉ. కాననివాని నూతగొని శ కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్

గాననిభంగిఁ గర్తములు శ గైకొని కొందఱు కర్తబద్ధులై

కానరు విష్ణుఁ గొందఱు అటఁ శ గందు రకించనవైష్ణవాంఘ్రిసం

స్థానరజోభిషిక్తు లగునంహృతకర్తులు దానవేశ్వరా.

182

శా. శోధింపం బడె సర్వశాస్త్రములు రక్షిం నాథ వేయేటికిఁ

గాథల్ మాధవశేముషీతరణిసాంగత్యంబునం గాక దు

ర్భేధక దాటఁగ వచ్చునే సుతవధూమినోగ్రవాంఛామద

క్రోధోల్లావివిశాలసంస్మృతిమహాశఘోరామితాంభోనిధిన్.

183

వ. అని పలికినకొడుకును ధిక్కరించి మక్కువ నేయక రక్కసులతోడఁ దనతోడల

పై నుండనీక గొబ్బున దిగద్రొబ్బి నిబ్బరంబు లగుకోపతాపంబులు గీపింప

వేడిచూపుల మింట మంట లెగయ మంత్రులం జూచి యిట్లనియె.

184

శా. క్రోడం బై పినతండ్రిఁ జంపె నని తాఁ శ గ్రోధించి చిత్తంబులో

1వీడం జేయఁడు బంటుభంగి హరికిఁ శ విద్వేషికిఁ భక్తుఁడై

యోడం డక్కట ప్రాణవాయువులు వీఁ శ డొప్పించు చున్నాఁడు నా

తోడక వైరము వట్టె నిట్టిజనకశ్రోహిక్ మహిం గంటిరే.

185

వ. అని రాక్షసవీరుల నీక్షించి యిట్లనియె.

186

—అథా హిరణ్యకశిపుండు ప్రహ్లాదున వివిధోపాయంబుల హింసించుట. అథా—

శా. పంచాబ్దంబులవాఁడు తండ్రి నగునాశపక్షంబు నిందించి య

త్రించిద్భీతియు లేక విష్ణు నహితం శ గీర్తించు చున్నాఁడు వ

ర్ణించుం జెప్పిన మానఁ డంగమునఁ బుత్రాకారతక్ వ్యాధి జ

- న్నించెక్ వీని వధించి రండు దనుజుల్ శ్రమిమిహుత్వంబులన్. 187
- శా. అంగవ్రాతములొక జకిత్సకుడు దుర్రహంగంబు ఖండించి శ్రే
పాంగశ్రేణికి రక్ష సేయ్యక్రియ నీరయజ్ఞం గులక్రోహి మ
స్సంగం గేశవపక్షపాతి నధముం శ్ర జంపించి వీరవ్రత్యో
త్తుంగఖ్యాతిఁ జరించెదన్ గులము నిరద్దోషంబు గావించెదన్. 188
- క. హంతవ్యుడు రక్షింపను, మంతవ్యుడు గాఁడు యమునిరమందిరమునకున్
గంతవ్యుడు వధమున కుప, రంతవ్యుం డనక చంపిర రం డీపమచున్. 189
- వ. అని దానవేంద్రుం డానతిచ్చిన వాఁడికోజలు గలరక్కనులు పెక్కండ్లు శూల
హస్తై వక్త్రంబులు దెఱచిగొని యుబ్బి బొబ్బ లిడుచు సూమనహితదావ
దహనంబునుంబోలె దాన్రుసంకాశంబు లయిన కేశంబులు మెఱయ భేదన
వాదనచ్చేదనంబులు సేయుచు. 190
- ఉ. బాలుఁడు రాచవిడ్డఁడు క్రూరపాళుఁడు సాధుఁడు లోకమాచ్యసం
శీలుఁడు వీఁ డవధ్యుఁ డని శ్ర చిక్కక సుక్కక క్రూరచిత్తు లై
శూలములం దదంగముల శ్ర సుస్థిరు లై ప్రహరించి రుగ్రవా
చాలత నందఱున్ దివిజశత్రుఁడు వల్దనఁ డయ్యె భూవరా. 191
- చ. పలువురు దానవుల్ వొడువ శ్ర బాలుని దేహము లేశమాత్రము
1 న్నొలియదు లోపలన్ రుధిర శ్ర ముబ్బదు కందదు శత్రుసంఘముతో
నలియదు దృష్టివై భవము శ్ర నష్టము గాదు ముఖేందుకాంతియుం
బొలియదు సూతనశ్రమము శ్ర పుట్టదు శిష్యుడు దీనభావమున్. 192
- ఉ. తన్ను నిశాచరుల్ వొడువ శ్ర దైత్యకుమారుఁడు మాటిమాటి యో
పన్నగశాయి యోదనుజశ్రభంజన యోజగదీశ యోమహా
పన్నశరణ్య యోనిఖిలశోపావన యంచు నుతించుఁ గాని తాఁ
గన్నుల నీరు దేఁడు భయశకంపనమేతుఁడు గాఁడు భూవరా. 193
- ఉ. పాఱఁడు లేచి దిక్కులకు శ్ర బాహువు లొడ్డఁడు బంధురాజిలోఁ
దూఱఁడు ఘోరకృత్య మని శ్ర దూఱఁడు తండ్రిని మిత్రవర్గముం
జీరఁడు మాతృసంఘము వశసించునువర్ణ గృహంబులొనికిం
దాఱఁడు కావరే యనఁడు శ్ర తాపము నొందఁడు కంటగింపఁడున్. 194
- వ. ఇట్లు సర్వాత్మకం బై యిట్టి దట్టి దని నిద్రేశింప రానిపరబ్రహ్మంబు దాన యై
యమృహావిష్ణునియందుఁ జిత్తంబుఁ జేర్చి శిష్యయుం డయి పరమానందంబునం
బొంది యున్నప్రహ్లాదునియందు రాక్షసేంద్రుఁడు దనకింకరులచేతం జేయించు
చున్నమారణకర్తృంబులు పాపకర్తునియందుఁ బ్రయుక్తంబు లైనసత్కారంబు
లుంబోలె విఫలంబు లగుటం జూచి. 195

- ఉ. శూలములన్ నిశాచరులు ర స్తుక్కక దేహము నిగ్రహింపఁగా
బాలుఁడు నేలపైఁ బడఁడు ర పాఱఁడు చావఁడు తండ్రి నైన నా
పాలికి వచ్చి చక్రధరుఁపక్షము మానిని నంచుఁ బాదముల్
ఫాలము సోఁక మ్రొక్కఁ డనరపాయత నొందుట కేమి హేతువో. 196
- వ. అని శంకించుచు. 197
- సీ. ఒకమాటు దిక్కుంభీరయాభంబుఁ దెప్పించి, కెరలి డింభకునిఁ ద్రోక్కింపఁ బంపు
నొకమాటు విషభీకరరోగశ్రేణులఁ, గడువడి నర్చకుఁ ర గఱవఁ బంపు
నొకమాటు హేతిసంఘోగ్రానలములోన, విసరి కుమారుని ర వ్రేయఁ బంపు
నొకమాటు కూలంకరఘోల్లోలజలధిలో, మొత్తించి శాబకు ర ముంపఁ బంపు
- ఆ. విషముఁ బెట్టఁ బంపు రవిదళింపఁగాఁ బంపు, దొడ్డకొండచఱులఁ రద్రోయఁ బంపుఁ
బట్టి కట్టఁ బంపు ర బాధింపఁ గాఁ బంపు, బాలుఁ గినిసి దనుజరపాలుఁ డధిప.
- సీ. ఒకవేళ నభిచారరహోమంబు సేయించు, నొకవేళ నెండల ర నుండఁ బంచు
నొకవేళ వానల ర నుపహతి నొందించు, నొకవేళ రంధ్రంబు ర లుక్కుబట్టు
నొకవేళఁ దనమాయరనొదవించి బెగడించు, నొకవేళ మంచునరనొంటి నిలుపు
నొకవేళఁ బెనుగాలి ర కున్నుఁ గావించు, నొకవేళఁ బాఁతించు ర నుర్వియందు
- తే. నీరు నన్నంబు నిడ నీక ర నిగ్రహించుఁ
గళల నడిపించు అువ్వించు ర గండశిలల
గదల వ్రేయించు నేయించు ర ఘనశరములఁ
గొడుగు నొకవేళ నమరారి ర క్రోధి యగుచు. 199
- న. మఱియు ననేకమారఁగోపాయంబులఁ బాపరహితుం డైనపాపనిరూపు మాప
లేక యేకాంతంబున దురంతచింతాపరిశ్రాంతం డయి రాక్షసేంద్రుండు దన
మనంబున. 200
- ఉ. ముంచితి వాధులన్ గదల ర మొత్తితి శైలతటంబులందు ద్రో
బ్బించితి శత్రురాజుఁ బొడిగిపించితి మీఁద నిభేంద్రపంక్తి ఆ
ప్పించితి ధిక్కరించితి శరపించితి ఘోరదవాగ్నులందుఁ ద్రో
యించితిఁ బెక్కుపాట్ల నలరయించితి జావఁడి దేమి చిత్రమో. 201
- చ. ఎఱుంగఁడు జీవనోపధము ర లెవ్వరు భర్తలు లేరు బాధలం
దరలఁడు నైజతేజమునఁ ర దధ్యము జాడ్యము లేదు మిక్కిలిన్
మెఱయుచు నున్నవాఁ డొకనిరమేషము దైన్యము నొందఁ డింక నే
తెఱుగునఁ దుంతు వేసరితి ర దివ్యము వీనిప్రభావ మెట్టిదో. 202
- వ. అదియునుం గాక తొల్లి శునశ్శేషుం డనుమునికుమారుండు దండ్రిచేత యాగ
పశుత్వంబునకు దత్తుం డయి తండ్రి తనకు నపకారి యని తలంపక బ్రదికిన
చందంబున, 203

క. ఆగ్రహమున నేఁ జేసిన, నిగ్రహములు పరులతోడ ర నెఱి నొకనాఁడు
విగ్రహము లనుచుఁ బలుకఁ డ, నుగ్రహములుగా న్నరించు రనొవ్వఁడు మదితోన్ .
వ. కావున వీఁడు మహాప్రభావసంపన్నుండు వీని కెందును భయంబు లేదు వీని
తోడివిరోధంబునం దనకు మృత్యువు సిద్ధించు నని నిర్ణయించి చిన్నబోయి
ఘన్నుం డై ప్రసన్నుండు గాక క్రిందు సూచుచు విషణ్ణుం డై చింతనంబు
సేయు చున్న రాజునకు మంతనంబునఁ జంజామర్కు లి ట్లనిఁ . 205

శా. శుభ్రాఖ్యాతివి సీప్రతాపము మహారచోద్యంబు డై త్యేంద్ర రో
షభ్రూయుగ్మవిజృంభణంబున దిగీరశవ్రాతముం బోరులక
విభ్రాంతంబుగఁ జేసి యేలితి గదా ర విశ్వంబు వీఁ డెంతి యీ
దభ్రోక్తుల్ గుణవోష హేతువులు చింతం బొంద నీ కేటికిన్ . 206

శా. వక్త్రం డై నజనుండు వృద్ధగురుసేవం జేసి మేధానయో
పక్రాంతిక విలసిల్లు మీఁదట వయగ్రపాకంబుతో బాలకుక
శక్త ద్వేషణబద్ధఁ జేయుము మదిం ర జాలింపు మీవోషముక
శుక్రాచార్యులు వచ్చునంత కితఁడుక ర సుశ్రీయుతుం డయ్యెడున్ . 207

వ. అని గురువుత్తులు వలికిన రాక్షసేశ్వరుండు గృహస్థు లైనరాజులకు నుపదేశింపఁ
దగినధర్మార్థకామంబులు ప్రహ్లాదునకు నుపదేశింపుం డని యనుజ్ఞ సేసిన వారు
నతనికిఁ ద్రివర్గంబు నుపదేశించిన నతండు రాగద్వేషంబులచేత విషయాసక్త
లైనవారలకు గ్రాహ్యంబు లైనధర్మార్థకామంబులు దనకు నగ్రాహ్యంబు లని
యును వ్యవహారప్రసిద్ధికొఱ కైనభేదంబు గాని యాత్మభేదంబు లే దనియును
ననర్థంబులయం దర్థకల్పన సేయుట దిగ్భ్రమం బనియును నిశ్చయించి గురూఁ
దిష్టశాస్త్రంబులు మంచి నని తలంపక గురువులు దమగృహస్థకర్మానుష్ఠానం
బులకుం బోయినసమయంబున . 208

క. ఆటలకుఁ దన్ను ర మ్మని, పాఠించి నిశాటసుతులు ర భాషించిన దో
పాటకులేంద్రకుమారుడు, పాటవమున వారిఁ ¹జేరి ర ప్రజ్ఞాన్వితుఁ డై . 209

క. చెప్పఁ డొకచదువు మంచిది, చెప్పెడిఁ దగులములు సెవులు ర సిందఱగొనఁగాఁ
జెప్పెడు మనయెడ నొజ్జలు, సెప్పెద నొకచదువు వినుఁడు ర చిత్తము లలరన్ .

వ. అని రాజకుమారుండు గావునఁ గరుణించి సంగడికాండ్రతోడ నగియెడిచందఁ
బునఁ గ్రీడలాడుచు సమానవయస్కు లైనదైత్యకుమారుల కెల్ల నేకాంతంబున
ని ట్లనియె . 211

ఉ. బాలకులార రండు మనఃప్రాయపుబాలురు కొంద ఱుర్విపైఁ
గూలుట గంటిరే గురుఁడు ర కూర్చుఁ డనర్థచయంబునందు దు
శ్శీలత నర్థకల్పనముఁ ర ²జేసెడి గ్రాహ్యము గాదు శాస్త్రముల్

1 జేరి. 2 జేప్పడి.

మే తెఱిగించెదన్ వినిన శ్రీ మీకు నిరంతరభద్ర మయ్యెడిన్.

212

వ, వినుండు సకలజన్మబులందును ధర్మార్థాచరణకారణం బయినమానుషజన్మబు దుర్లభం బందుఁ బురుషత్వంబు దుర్గమం బదియు శతవర్ష పరిమితం బైనజీవిత కాలంబున నియతం బై యుండు నందు సగ మంధకారబంధురం బయి రాత్రి రూపంబున నిద్రాదివ్యవహారంబుల నిరర్థకం బయి చనుఁ జిక్కినపంచాశ ద్వత్సరంబులందును బాల్య కైశోర కామారాదివయోవిశేషంబుల వింశతిహా యనంబులు గడచుఁ గడమముప్పదియబ్దంబులు నింద్రియంబులచేతఁ బట్టు వడి దురవగాహంబు లయినకామక్రోధలోభమోహమదమత్సరంబు లనుపా శంబులం గట్టువడి విడివడ సమర్థుండు గాక ప్రాణంబులకంటె మధురాయ మాణ యైనతృప్తకు లో నై భృత్యతస్కరవణిక్రర్తంబులఁ బ్రాణహాని యైన నంగీకరించి పరార్థంబుల నర్థించుచు రహస్యసంభోగచాతుర్యసౌందర్యవిశేషం బుల ధైర్యవల్లికాలవిత్తంబు లయినకళత్రంబులను మహనీయమంజులమధురా లాపంబులు గలిగి వశు లయినశిశువులను శీలవయోరూపధన్య లగుకన్యలను వినయవివేకవిద్యాలంకారు లయినకుమారులను గామితఫలప్రదాత లగుభ్రాత లను మమత్వప్రేమదైన్యజనకు లయినజనసేజనకులను సకలసౌజన్యసింధువు లయినబంధువులను ధనకనకవస్తువాహనసుందరంబు లయినమందిరంబులను సుక రంబు లైనపశుభృత్యనికరంబులను వంశపరంపరాయత్తంబు లయినవిత్తంబు లను వర్జింప లేక సంసారంబు నిర్జించునుపాయంబుఁ గానక తంతువర్గంబున నిర్గమద్వారశూన్యం బయినమందిరంబుఁ జేరి చిక్కువడి వెడలెడిపాటవంబుసాలక తగులుపడుకీటకంబుచందంబున గృహస్థుండు స్వయంకృతకర్తృబద్ధుం డై శిశో దరాదిసుఖంబులఁ బ్రమత్తుం డయి నిజకుటుంబపోషణపారవశ్యంబున విరక్తి మార్గంబుఁ దెలియనేరక స్వకీయపరకీయభిన్న భావంబున నంధకారంబునం బ్రవే శించుం గావునఁ గౌమారసమయంబున మనీషాగరిష్ఠుండు పరమభాగవతధర్మం బు ననుష్ఠింప వలయు దుగళంబులు వాంఛితంబులు గాక చేకులుభంగి సుఖంబు లును గాలానుసారంబు లై లబ్ధంబు లగుం గావున వృథాప్రయాసంబున నాయు ర్వ్యయంబు సేయం జనదు హరిభజనంబున మోక్షంబు సిద్ధించు విష్ణుండు సర్వ భూతంబులకు నాత్మైశ్వరుండు ప్రియుండు ముముక్షు వైనదేహికి దేహావసాన పర్యంతంబు నారాయణచరణారవిందసేవనంబు గర్తవ్యంబు.

213

- సీ. కంటిరే మనవారు శ్రీ ఘనులు గృహస్థు లై, విఘలు లై కైకొన్నరవెట్టితనము
భద్రార్థు లై యుండి శ్రీ పాయరు సంసార,పద్ధతి నూరక శ్రీ పట్టువడిరి
కలయోనులం దెల్ల శ్రీ గర్భాద్యవస్థలఁ, బురుషుండు దేహి యై శ్రీ పుట్టుచుండుఁ
ద న్నెఱుంగఁడు కర్మరతంతుఁ డై కడపట, ముట్టఁడు భవశత్రములకు నయిన
ఆ. దీన శుభము లేదు శ్రీ దివ్యకీర్తియు లేదు, జగతిఁ బుట్టి పుట్టి శ్రీ చచ్చి చచ్చి

పౌరల నేల మనకుఁ శ బుట్టని చావని, త్రోవ వెదకికొనుట శ గొడ్డబుద్ధి. 214

తా. హాలాపానవిజృంభమాణమదగర్యాతీత దేహోల్లస
ద్బాలాలోకనశృంఖలానిచయసంబధాత్తుఁడై లేశముఁ
వేలానిస్సరణంబు గానక మహాశవిద్వాంసుఁడుం గామినీ
హేలాకృష్టకురంగశాబక మగుఁ శ హీనస్థితిఁ వింటిరే. 215

ఆ. విషయసక్తులై నశోవిబుధాహితలతోడి, మనికి వలదు ముక్తిరమార్గవాంఛ
నాదిదేవు విష్ణు శ నాశ్రయింపుఁడు ముక్త, సంగజనులఁ గూడి శ శైశవమున.

వ. కావున విషయంబులఁ జిక్కువడినరక్కసులకు హరిభజనంబు శక్యంబు గాదు
రమ్య మయ్యును బహుతర ప్రయాసగమ్య మని తలంచిత రేనిఁ జెప్పెద సర్వ
భూతాత్మకుం డై సర్వదిక్కాలసిద్ధుం డై బ్రహ్మ కడపలగాఁ గలచరాచరస్థాల
సూక్ష్మజీవసంఘంబులందును నభోవాయుకుంభినీసలిలతేజంబు లనియెడుమహా
భూతంబులయందును భూతవికారంబు లయినఘటపటాదులయందును గుణసా
మ్యం బయిన ప్రధానమందును గుణవ్యతికరం బైనమహాత్మత్వాదియందును రజ
స్సత్త్వతమోగుణంబులయందును భగవంతుం డవ్యయుం డీశ్వరుండు పరమాత్మ
పర బ్రహ్మ మనియెడువాచకశబ్దంబులు గల్గి కేవలనుభవానందస్వరూపకుండు నవి
కల్పితండు నని ర్దేశ్యుండు నయినపరమేశ్వరుండు త్రిగుణాత్మకం బైనతనదివ్య
మాయచేత సంతర్హితైశ్వర్యుం డై వ్యాప్యవ్యాపకరూపంబులంజేసి దృశ్యుం
డును ద్రష్టయు భోగ్యుండును భోక్తయు నయి నిర్దేశింపం దగి వికల్పితం డై
యుండుఁ దత్కారణంబున నాసురభావంబు విడిచి సర్వభూతంబులందును దయా
సుహృద్భావంబులు గర్తవ్యంబులు దయా(సుహృద్భావంబులు) గల్గిన నభో
క్షుజుండు సంతసించు ననంతం డాద్యుండు హరి సంతసించిన నలభ్యం బెయ్యది
యు లేదు జనార్దనచరణసరసీరుహయుగళస్త రణనుధారసపానపరవశుల మైతిమే
ని మనకు దైవవశంబున నకాంక్షితంబులై సిద్ధించుధర్మార్థకామంబులుఁ గాంక్షి
తం బై సిద్ధించుమోక్షంబును నేల త్రివర్గంబును నాత్మవిద్యయుం దర్కదండనీతి
జీవికాదు లన్నియుఁ ద్రైగుణ్యవిషయంబు లై నవేదంబులవలనం బ్రతిపాద్యం
బులు నిస్త్రైగుణ్యలక్షణంబునం బరమపురుషుం డైనహరికి నాత్మసమర్పణంబు
సేయుట మేలు పరమాత్మ తత్త్వజ్ఞానోదయంబునంజేసి స్వపరభ్రాంతి సేయక
పురుషుండు యోగావధానిత్వంబున నాత్మవికల్పభేదంబునం గలలోఁ గన్నవిశే
షంబులభంగిం దధ్యం బనక మిధ్య యని తలంచు నని మఱియుఁ బ్రహ్లాదం
డి ట్లనియె. 217

మ. నరుఁడుం దానును మైత్రితో మెలఁగుచుఁ శ నారాయణుం డింతయుఁ
వరునఁ నారదసంయమిశ్వరునకుఁ శ వ్యాఖ్యానముం జేసె ముఁ
హరిభక్తాంఘ్రిపరాగశుద్ధతను లేకాంతుల్ మహాకించనుల్

- పరతత్వజ్ఞులు గాని నేరరు మదికఁ శ భావింప నీజ్ఞానమున్. 218
- వ. తొల్లి నేను దివ్యదృష్టి గలనారదమహామునివలన నవిశేషం బయినయీజ్ఞానంబును బరమభాగవతధర్మంబును వింటి ననిన వెలుగుపడి దైత్యబాలకులద్దనుజ రాజకుమారున కిట్లనిరి. 219
- ఉ. మంటిమి గూడి భార్గవకుమారకులొద్ద ననేకశాస్త్రముల్ వింటిమి లేడు నద్గురుఁడు శ వేదాంశ డెన్నఁడు రాజశాల ము క్కంటికి నైన రాదు సారఁ శ గా వెలికిం జన రాదు నీకు ని మ్మంటకవృత్తి నెవ్వఁడు ప్రశగల్భుఁడు సెప్పె గుణాభ్య చెప్పనూ. 220
- క. సేవించుము ని న్నెప్పుడు, భావించుము రాజ వసుచు శ బహుమానములం గావించుము తెలియుము నీ, కీవంతమతిప్రకాశ శ మేక్రియఁ గలిగెన్. 221
- వ. అని యిట్లు దైత్యనందనులు ద న్నడిగినఁ బరమభాగవతికులాలంకారుం డైన ప్రహ్లాదుండు నగి తనకుఁ బూర్వంబునందు విసంగిడిననారకుమాటలు దలంచి యిట్లనియె. 222
- శా. అక్షిణోగ్రతపంబు మందరముపై శ నర్థించి మాతంగ్రి శుద్ధతాంతిం జని యుండఁ జేమగమిచేరేతఁ భోగించందంబునక భక్షింపబడఁ బూర్వపాపములచే శ బాపాత్మకుం జంచు ముక్త రక్షస్సంఘముమీఁద నిర్జరులు సంరంభించి యుద్ధాఘ్న లై. 223
- శా. ప్రస్థానోదితభేరిభాంకృతులతోఁ శ బాకారియుం దారు శౌర్యసైర్యంబుల నేగుడెంచినఁ దదీరయాటోపవిభ్రాంతు లై స్వస్థేమల్ దిగ నాడి పుత్రధనయోహమిత్ర సంపత్కళా ప్రస్థానంబులు డించి పాతీ రసురుల్ శ ప్రాణావనోద్యుక్తు లై. 224
- మ. త్తకోకిలము. ప్రల్లదంబున వేల్పు లుద్ధతిఁ శ బాతీ రాజనివాసము, గొల్ల పెట్టి సమస్తవిత్తముఁ శ స్మారతం గొని పోవఁగా నిల్లు సొచ్చి విశంకుఁ డై యమశరేశ్వరుం డదలించి మాతల్లిఁ దాఁ జెఱపట్టె సిగ్గునఁ శ దప్తయై విలపింపఁగాన్. 225
- వ. ఇట్లు సురేంద్రుండు మాతల్లిం జెఱగొని పోవు చుండ నమ్ముగుడ కుర్రరి యను పులుఁగుక్రియ మొఱ లిడినఁ దెరువున దైవయోగంబున నారిదుండు పొడగని యిట్లనియె. 226
- ఉ. స్వర్భువనాధినాథ సురశస్త్రమ వేల్పులలోన మిక్కిలిక నిర్భరపుణ్యమూర్తివి సురసీతివి మానినఁ బట్ట నేల యీ గర్భిణి నాతురక విడువు శ కల్పవమానసురాలు గాదు నీ

- దుర్భరరోషమున్ నిలుపు శ మర్జయుఁ డైననిలింపవైరిపై. 227
- వ. అనిన వేల్పుడపసికి వేయిగన్నులు గలగఱువ యిట్లనియె. 228
- ఉ. అంతనిధాన మైనదివిశాఖపువీర్యము దీనికుఁజేస
శ్యంతనమృద్ధి నొండెడి మరహాత్తక కావునఁ దత్ప్రసూతిప
ర్యంతము బద్ధఁ జేసి జనితార్భకు వజ్రముధారఁ ద్రుంచి ని
శ్చింతఁడ నై తుదిక్ విడుతు శ సిద్ధము దాననరాజవల్లభన్. 229
- వ. అని పలికిన వేల్పుఁడేనికిం దపసి యిట్లనియె. 230
- శా. నిర్భీకుండు ప్రశస్తభాగవతుఁ డురన్నిద్రుండు జన్మాంతరా
విర్భూతాచ్యుతపాదభక్తిమహిమార్విష్టుండు దైత్యాంగనా
గర్భస్థుం డగుబాలకుండు బహుసం గ్రామాద్యుపాయంబులన్
దుర్భావంబునఁ బొంది చావఁడు భవశ్రద్ధోర్దండవిభ్రాంతఁ డై. 231
- స. అని దేవముని నిర్దేశించిన నతనివచనంబులు మన్నించి తానును హరిభక్తుండు
గావున దేవేంద్రుండు భక్తిబాంధవంబున మాయవ్వను విడిచి వలగొని సుర
బోకంబునకుం జనియె మునీంద్రుండును మజ్జననియందుఁ బుత్రికాభావంబు సేసి
యాఱడించి నిజాశ్రమంబునకుం గొనిపోయి నీవు పతివ్రతవు నీయుదరంబు
నఁ బరమభాగవతుం డయినప్రాణియున్నవాఁడు తపోమహాత్మ్యంబునం గృతా
ర్థుం డై నీపెనిమిటి రాఁ గలం డందాఁక నీవిక్కడ నుండు మనిన సమ్మతించి.
- శా. యోషారత్నము నాధదైవత విశాఖలోద్యోగ మాతల్లి ని
ర్వైషమ్యంబున నాఘరాక మదిలో శ వాంఛించి నిర్దోష యై
యీషద్రీతియు లేక గర్భపరిరక్షేచ్ఛన్ విచారించి శు
శ్రూషల్ సేయుచు నుండె నారదునకున్ శ సువ్యక్తశీలంబునన్. 233
- వ. ఇట్లు దనకుఁ బరిచర్య సేయుచున్నదైత్యరాజకుటుంబినికి నాశ్రితరతౌవిశారదుం
డైననారదుండు నిజసామర్థ్యంబున నభయం బిచ్చి గర్భస్థుండ నైననన్ను నుద్దే
శించి ధర్మతత్త్వంబును నిర్మలజ్ఞానంబును నుపదేశించిన నమ్ముద్దియ దద్దయుం
బెద్దకాలంబునాఁటివినికి గావున నాఁడుది యగుటంజేసి పరిపాటి దప్పి సూటి
లేక మఱచె నారదుండు నాయెడఁ గృప గలనిమిత్తంబున. 234
- క. వెల్లిగొని నాటనుండియు, నుల్లసితం బైనదైవయోగంబున శో
భిల్లెడు మునిమత మంతయు, నుల్లంబున మఱపు వుట్ట శ దొకనాఁ డైనన్. 235
- ఆ. వినుఁడు నాదుపలుకు శ విశ్వసించితి రేని, నతుల కయిన బాలరజనుల కయినఁ
దెలియ వచ్చు మేలు శ దేహద్యహంకార,దళననిపుణ మైనరతపసిమతము. 236
- వ. అని నారదోక్తప్రకారంబున బాలకులకుఁ బ్రహ్లాదుం డిట్లనియె నీశ్వరమూర్తి
యైనకాలంబునంజేసి వృక్షంబు గలుగు చుండ ఫలంబునకు జన్మసంస్థానవర్ధ
నాపక్షీణత్వపరిపాకనాశంబులు ప్రాప్తంబు లయినతెఱంగున దేహంబులకుం గొని

షడ్భవవికారంబు లాత్మకు లేవాత్మ నిత్యుండు క్షయరహితుండు శుద్ధుండు
క్షేత్రజ్ఞుండు గగనాదులకు నాశ్రయిండుఁ గ్రియారూపుండు స్వప్రకాశుండు
సృష్టిహేతువు వ్యాపకుండు నిస్సంగుండుఁ బరిపూర్ణుండు నొక్కండు నని వివేక
సమర్థంబు లగునాత్మలక్షణంబులు పండ్రెండు నెఱుంగుచు దేహదులందు
మోహజనకంబు లగునహంకారమమకారంబులు విడిచి పసిండిగనులు గలనెల
వున విభ్రాజమానకనకలేఖంబు లైనపాపాణాదులందుఁ బుటంబు వెట్టి వహ్ని
యోగంబునఁ గరంగ నూఁది హేమకారకుండు పాటవంబున హాటకంబుఁ
బడయుభంగి నాత్మకృతకార్యకారణంబుల నెఱింగెడినేర్పరి దేహంబునం దాత్మ
సిద్ధికోఱకు నయినయూపాయంబునంజేసి బ్రహ్మభావంబుఁ బడయు మూలప్రకృతి
యు మహాదహంకారంబులును బంచతంత్రాత్మంబులు నివి యెనిమిదియుం బ్రకృ
తు లనియును రజస్వత్త్వతమంబులు మూడును బ్రకృతిగుణంబు లనియును
గర్తేంద్రియంబు లయినవాక్పాణిపాదపాయూపస్థంబులును జ్ఞానేంద్రియంబు
లైనశ్రవణయనరసనాత్మస్థానింబులును మనంబును మహీసలిలతేజోవాయు
గగనంబులును నివి పదాఱును వికారంబు లనియును గపిలాదిపూర్వాచార్యుల
చేతఁ జెప్పం బడియె సాక్షిత్వంబున నీయిరువదేడింటిని నాత్మ గూడి యుండుఁ
జెక్కింటికూటువ దేహ మదియు జంగమస్థావరరూపంబుల రెండువిధంబు
లయ్యె మూలప్రకృతి మొదలయినవర్గంబునకు వేతై మణిగుణంబులం జొచ్చి
యున్నసూత్రంబుచందంబున నాత్మ యిన్నింటియందునుం జొచ్చి దీపించు
నాత్మకు జన్మస్థితిలయంబులు గల వంచు మిథ్యాతత్పరులు గాక వివేకశుద్ధ మైన
మనంబునంజేసి విచారించి దేహంబునం దాత్మ వెదక వలయు నాత్మకు నవస్థలు
గలయ ట్లుండుఁ గాని యవస్థలు లేవు జాగరణస్వప్నసుషుప్తు లనువృత్తు లెవ్వని
చేత నెఱుంగంబడు నతం డాత్మ యండ్లు కుసుమధర్మంబు లయినగంధంబుల
చేత గంధాశ్రయం డయినవాయువు నెఱింగెడుభంగిం ద్రిగుణాత్మకంబు లయి
కర్మజన్యంబు లయినబుద్ధిభేదంబుల నాత్మ నెఱుంగం దగు నని చెప్పి. 237

సీ. సంసార మిది బుద్ధిసాధ్యము గుణకర్మ, గణబద్ధ మజ్ఞానకారణంబు
గలవంటి దింతియ శ కాని నిక్కము గాదు, సర్వార్థములు మనశస్సంభవములు
స్వప్న జాగరములు శ సమములు గుణశూన్య, డగుపరమునికి గురణాశ్రయమున
భవవివాళంబులు శ వాటిల్లిన ట్లుండు, బట్టి చూచిన లేవు శ బాలురార

తే. కడగి త్రిగుణాత్మకములైనకర్మములకు, జనకమైవచ్చునజ్ఞానసముదయమును
ఘనతరజ్ఞానవహ్నిచేత గాల్చి పుచ్చి, కర్మవిరహితు లై హారిక శ గనుట మేలు.

వ. అది గావున గురుశుశ్రూషయు సర్వలాభసమర్పణంబును సాధుజనసంగమంబు
ను నీశ్వరప్రతిమాసమారాధనంబును హరికథాతత్పరత్వంబును వాసుదేవునియం

దలిశ్రేమయు నారాయణగుణకర్తృధానామకీర్తనంబును వైకుంఠచరణకమల
ధ్యానంబును విశ్వంభరమూర్తివిలోకనపూజనంబును మొదలయినవిజ్ఞానవై
రాగ్యలాభసాధనంబులైనభాగవతధర్మంబులపై రతిగలిగి సర్వభూతంబుల
యందు నీశ్వరుండు భగవంతుం డాత్మగలం డని సమ్మానంబు సేయుచుఁ గామ
క్రోధలోభమోహమదమత్సరంబులకై గెలిచి యింద్రియవర్గంబును బంధించి
భక్తి సేయు చుండ నీశ్వరుం డయినవిష్ణు దేవునియందలిగతి సిద్ధించు, 239

సీ. దనుజారిలీలావశతారంబులందలి, శౌర్యకర్తృంబులు శ సద్గుణములు
విని భక్తుండగువాఁడు శవేడ్కతోఁ బులకించి, కన్నులహర్షాశ్రుకణము లొలుక
గద్గదస్వరముతోఁ శ గమలాక్షు వైకుంఠ, వరద నారాయణ శ వాసుదేవ
యనుచునొత్తిలిపాడు శనాడు నాక్రోశించు, నగుఁ జింతనముసేయు శ సతియొనర్చు
తే. మరులుకొనియుండుఁ దనలోనశమాటలాడు, వేల్పుపోకినపురుషునిశ్రవ్యత్తిఁదిరుగు
బంధములఁబాసియజ్ఞానశపటలిఁగాల్చి, విష్ణుఁ బ్రాపించుఁడుదిభక్తిశివశుండగుచు.

వ. కావున రాగాదియైక్యమనన్ముం డయినశరీరికి సంసారచక్రనివర్తకం బయిన
హరిచింతనంబు బ్రహ్మమందలినిర్వాణసుఖం బెట్టి దట్టి దని బుధులు దెలియు
దురు హరిభజనంబు దుర్గమంబు గాదు హరి సకలప్రాణిహృదయంబులయందు
సంతర్యామి యై యాకాశంబుభంగి నుండు విషయార్జనంబుల నయ్యెడిది లేదు
నిమిషభంగురప్రాణు లయినమర్త్యులకు మమతాస్పదంబులును జంచలంబు
లును నైనపుత్రమిత్రకళత్ర పశుభృత్యబలబంధురాజ్యకోశమణిమందిరమంత్రి
మాతంగమహీప్రముఖవిభవంబులు నిరర్థకంబులు యాగప్రముఖపుణ్యలబ్ధంబు
లైనస్వర్గాదిలోకభోగంబులు పుణ్యానుభవక్షీణంబులు గాని నిత్యంబులు గావు
నరుండు విద్వాంసుండ నని యభిమానించి కర్తృంబు లాచరించి యమోఘంబు
లయినవిపరీతఫలంబుల నొందుఁ గర్తృంబులు గోరక చేయ వలయుఁ గోరి చేసిన
దుఃఖంబులు ప్రాప్తించుఁ బురుషుండు దేహంబుకొఱకు భోగంబుల నపేక్షించు
దేహంబు నిత్యంబు గాదు తోడ రాదు మృతం బయినదేహమును శునకాదులు
భక్షించు దేహి గర్తృంబు లాచరించి కర్తృబద్ధం డయి క్రమ్యుటం గర్తానుకూలం
బయినదేహంబుఁ దాల్చు నజ్ఞానంబునంజేసి పురుషుండు గర్తృదేహంబుల విస్త
రించు నజ్ఞానతంత్రంబులు ధర్మార్థకామంబులు జ్ఞానలభ్యంబు మోక్షంబు
మోక్షప్రదాత యగుహరి సకలభూతంబులకు నాత్మేశ్వరుండు ప్రియుండు దన
చేత నయినమహాభూతంబులతోడ జీవసంజ్ఞితం డయి యుండు నిష్కాము లై
హృదయగతుం డయినహరిని నిజభక్తిని భజింప వలయు. 241

క. దానవదైత్యభుజంగమ, మానవగంధర్వసురసరమాజములొల
క్షీనాఘచరణకమల, ధ్యానంబున నెవ్వఁ డయిన శ ధన్యత నొందున్. 242

క. చిక్కఁడు వ్రతములఁ గ్రతువులఁ, జిక్కఁడు దానముల శౌచశీలతపములం

- జిక్కడు యుక్తిని భక్తిని, జిక్కినక్రియ నచ్యుతుండు శ సిద్ధము సుండి. 243
- క. చాలదు భూదేవత్వము, సాలదు దేవత్వ మధికశాంతత్వంబుం
జాలదు హరి మెప్పింప వి, శాలోద్యములార భక్తి శ సాలినభంగిన్. 244
- ఆ. దనుజభుజగయక్షుడై త్యమృగాభీర, సుందరీవిహంగశౌద్రశబరు
లైన బాపజీవులైన ముక్తికి బోదు, రఖలజగము విష్ణు శ డనుచు దలచి.
- క. గురువులు దమకును లోబడు, తెరువులు సెప్పెదరు ¹విష్ణురదివ్యపదవికిం
దెరువులు సెప్పరు చీకటికి, బరువులు వెట్టంగ నేల శ బాలకులారా. 246
- క. తెం డెల్లపుస్తకంబులు, నిం డాచార్యునకు మరల శ నేకతమునకు
రండు విశేషము సెప్పెదఁ, బొం డొల్లనివారు కర్తృపుంజముపాత్రై. 247
- క. ఆడుదము మనము హరి రతిఁ, బాడుద మేస్త్రాద్దు విష్ణుభద్రయశంబుల్
వీడుదము దనుజసంగతిఁ, గూడుదము ముకుందభక్తకోటికా సూటిన్. 248
- క. విత్తము సంస్కృతిపటలము, వ్రత్తము కామాదివైరివర్గంబుల నే
డిత్తము చిత్తము హరికిని, జొత్తము నిర్వాణపదము శ శుభ మగు మనకున్. 249
- వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుండు రహస్యంబున నయ్యెవేళల రాక్షసకుమారులకు నప
వర్గమార్గం బెఱింగించిన వారును గురుశిష్యులంబు లైనచదువులు సాలించి నా
రాయణభక్తి చిత్తంబులం గీలించి యుండుటం జూచి వారలయేకాంతభావంబు
దెలిసి వెఱచి వచ్చి శుక్రనందనుండు శక్రవైరి కిట్లనియె. 250
- శా. రక్షోబాలుర నెల్ల నీకొడుకు సేరరం జీరి లోలోన నా
శిక్షోమార్గము లెల్ల గల్ల లని యాశ్లేషించి తా నందఱ
మోక్షోయత్తుల జేసినాడు మనకు శ మోసంబు వాటిల్లె నీ
దక్షత్వంబునఁ జక్క జేయ వలయు శ దైతేయవంశాగ్రణీ. 251
- క. ఉల్లసితవిష్ణుకథనము, లెల్లప్పుడు మాకుఁ జెప్ప శ డీగురు డని న
న్నుల్లంఘించి కుమారకు, లొల్లరు చదువంగ దానశ్రవోత్తమ వింటే. 252
- క. ఉడుగఁడు మధురిపుకథనము, విడివడి జడుపగిది దిరుగు శ వికసనమున నే
నొడివిననొడువులు నొడువఁడు, దుడుకనిఁ జదివింప మాకు శ దుర్లభ మధిపా.
- క. చొక్కపురక్కసికులమున, వెక్కురు జన్మించినాడు శ ²విష్ణునియందు
నిక్కపుమక్కువ విడువం, డెక్కడినుఱు గంటి రాక్షసేశ్వర వెట్టిన్. 254
- వ. అని యిట్లు గురుసుతుండు సెప్పినఁ గొడుకువలనివిరోధవ్యవహారంబులు గర్జరం
ధ్రంబుల ఖడ్గప్రహారంబు లయి సోకిన బిట్టు మిట్టిపడి పాదాహతం బైనభుజ
గంబుభంగి బవనప్రేరితం బైనదవానలంబుచందంబున దండతాడితం బయిన
కంఠీరవంబుకై వడి భీషణరోషరసావేశజాజ్వల్యమానచిత్తుండును బుత్ర³సంహా
రోద్యోగాయత్తుండును గంపమానగాత్తుండును సరుణీకృతనేత్తుండును నై

1 విష్ణుదివ్యపదము నతైరువులు సెప్పరు. 2 విష్ణునితోడఁ. 3 మరణాయత్తుండు.

కొడుకును రప్పించి సప్తానకృత్యంబులు దప్పించి నిర్దయుం డై యశనిసంకాశ భాషణంబుల నదల్పుచు. 255

శా. సూనుఁ శాంతగుణప్రధాను నతిసంశుద్ధాంచితిజ్ఞాను న
జ్ఞానారణ్యకృశాను సంజలిపుతీరసంభ్రాజమానుఁ సదా
శ్రీనారాయణపాదపద్మయుగళీరచింతామృతాన్వాదనా
ధీనుఁ ధిక్కరణంబు సేసి పలికెఁ శ దేవాహితం దుగ్రతన్. 256

సీ. అస్తదీయం బగునాదేశమునఁ గాని, మిక్కిలి రవి మింట శ మెఱయ వెఱచు
నన్ని కాలములందు శ ననుకూలుఁ డై కాని, విద్వేషి యై గాలి శ వీవ వెఱచు
మత్పితాపానలశమందీకృతార్చి యై, విచ్ఛలవిడి నగ్ని శ వెలుగ వెఱచు
నతిశాత యైననారయాజ్ఞ నుల్లంఘించి, శమనుండు ప్రాణుల శ జంప వెఱచు
తే. నింద్రుఁ డౌదల నామ్రాల శ నెత్త వెఱచు, నమరకిన్నరగంధర్వరయక్షవిహగ
నాగవిద్యాధరావలి శ నాకు వెఱచు, నేల వెఱవవు పలువ నీ శ కేది దిక్కు.

శా. ప్రజ్ఞావంతులు లోకపాలకులు శుంభద్వేషు లయ్యుఁ మదీ
యాజ్ఞాభంగము సేయ నోడుదురు రోశపాపాంగదృష్టిఁ వివే
కజ్ఞానచ్యుత మై జగత్త్రితయముం శ గంపించు నీ విట్టిచో
నాజ్ఞోల్లంఘన మెట్లు సేసితివి సాశూంకారతఁ దుర్మతీ. 258

శా. కంఠక్షోభము గాఁగ నొత్తిలి మహాశగాఢంబుగా డింభ వై
కుంతుం జెప్పెదు దుర్జయుం డనుచు వైశకుంతుండు వీరవ్రతో
త్కంఠాబంధురుఁ డేని నే నమరులఁ శ ఖండింప దండింపఁగాఁ
గుంధీభూతుఁడు గాక రా వలదె మరద్ధోరాహవక్షోణికిన్. 259

శా. ఆచార్యోక్తము గాక బాలురకు మోరయోసక్తిఁ బుట్టించి నీ
వాచాలత్వముఁ జూపి విష్ణు నహితుఁ శ వర్ణించి మద్దైత్యవం
శాచారంబులు నీటు సేసితివి మూశఢాత్ముం గులస్తోహినిఁ
సీచుం జంపుట మేలు చంపి కులముఁ శ నిర్దోషముం జేసెదన్. 260

క. దిక్కులు గెలిచితి నన్నియు, ది క్కెవ్వఁడు రోరి నీకు శ దేవేంద్రాదుల్
దిక్కులరాజులు వేఱొక,ది క్కెఱుంగక కొలుతు రితఁడె శ ది క్కుని నన్నున్.

క. బలవంతుఁడ నే జగముల, బలములతోఁ జనక వీరశభావమున మహా
బలుల జయించితి నెవ్వని,బలమున నాడెదవు నాకుఁ శ బ్రతివీరుఁడ వై. 262

వ. అనినఁ దండ్రికి మెల్లన వినయంబునఁ గొడు కి ట్లనియె. 263

క. బలయుతులకు దుర్బలులకు, బల మెవ్వఁడు నీకు నాకు శ బ్రహ్మదులకుఁ
బల మెవ్వఁడు ప్రాణులకును, బల మెవ్వం డట్టివిభుఁడు శ బల మనురేంద్రా. 264

- క. దిక్కులు గాలముతో నే, దిక్కున లే కుండుఁ గలుగుఁ శ దిక్కులమొదలై
దిక్కు గలలేనివారికి, ¹ది క్కుయ్యెడువాఁడు నాకు శ దిక్కు మహాత్మా. 265
- సీ. కాలరూపంబులఁ శ గ్రమవిశేషంబుల, నలఘుగుణాశ్రయం శ డయినవిభుఁడు
సత్త్వబలేంద్రియసహజప్రభావాత్మఁ, డై వినోదంబున శ సఖిలజగము
గల్పించు రక్షించు శఖండించు నవ్యయుం, డన్నిరూపములందు శనలెఁడు గలఁడు
చిత్తంబు సమముగాఁ శ జేయుము మార్గంబుఁ, దప్పి వర్తించుచిత్తంబుకంటె
తే. వైరు లెవ్వరు చిత్తంబు శ వైరి గాక, చిత్తమును నీకు వశముగాఁ శ జేయవయ్య
మదయుతాసురభావంబునమానవయ్య, యయ్యనీమ్రొలమేలాడరయ్య జనులు.
- ఉ. లోకము లన్నియుఁ గడియరలోన జయించినవాఁడ వింద్రియా
నీకముఁ జిత్తముఁ గెలువ శ నేరవు నిన్ను నిబద్ధఁ జేయునీ
భీకరశత్రు లాశ్వురఁ బ్రభిన్నులఁ జేసినఁ బ్రాణికోటిలో
నీకు విరోధి లేఁ డొకఁడు శ నేర్పునఁ జూడుము దానవేశ్వరా. 267
- క. పాలింపుము శేముషి ను, స్తూలింపుము కర్మబంధరముల సమదృష్టిం
జాలింపుము సంసారముఁ, గీలింపుము హృదయమంఁకు శ కేశవభక్తిన్. 268
- వ. అనినఁ బరమభాగవతశేఖరునకు దోషాచరశేఖరుం డి ట్లనియె. 269
- క. చంపినఁ జచ్చెద ననుచును, గంపింపక యోరిపడుచ శ కఠినోక్తుల నఁ
గుంపించెదు చావునకుం, దెంపరి యై వదరువానిఁ తెఱఁగునఁ గుమతీ. 270
- శా. నాతోడం బ్రతిభాష లాడెదు జగన్నాథుండ నాకంటె నీ
భూతశ్రేణికి రాజు లేఁ డొకఁడు సంపూర్ణప్రభావుండు మ
ద్రావణం జంపిన మున్ను నే వెదకితిం శ బల్కాటు నారాయణుం
డేతద్విశ్వములోన లేఁడు మఱి వాఁ శ డెం దుండురా దుర్జితీ. 271
- క. ఎక్కడఁ గలఁ డేక్రియ నే, చక్కటి వర్తించు నెట్టిరజాడను వచ్చుం
జక్కడుతు నిన్ను విష్ణునిఁ, బెక్కులు ప్రేతదవు వానిభృత్యునిపగిదిన్. 272
- వ. అనిన హరికింకరుండు శంకింపక హర్షపులకాంకురసంకలితవిగ్రహుం డై యాగ్ర
హంబు లేక హృదయంబున హరిం దలంచి నమస్కరించి బాలవర్తనంబున
సర్తనంబు సేయుచు ని ట్లనియె. 273
- మ. కలఁ డంభోధిఁ గలండు గాలిఁ గలఁ డాకాశంబునం గుంభినిం
గలఁ డగ్నిఁ దిశలం బగళ్ల నిశలఁ శ ఖద్యోతచంద్రాత్మలం
గలఁ డోంకారమునం ద్రిమూర్తులఁ ద్రిలింగవ్యక్తులం దంతటం
గలఁ డీశుండు గలండు తండ్రి వెదకం శ గా నేల యాయాయెడన్. 274
- క. ఇందుఁ గలఁ డందు లేఁ డని, సందేహము వలదు చక్రి శ సర్వోపగతుం
డెందెందు వెదకి చూచిన, నందందే కలఁడు దానశవాగ్రణి వింటె. 275

- వ. అని యివ్వినదనునది. 276
- మ. హరి సర్వాకృతులం గలం డనుచుఁ బ్రశ్నాదుండు భాషింప న
త్విరుఁడై యెందును లేడు లేఁ డని సుతుఁడై దైత్యుండు దర్శింప శ్రీ
సరసింహాకృతి నుండె నచ్యుతుఁడన నానాజంగమస్థావరో
త్కరగర్భంబుల నన్ని దేశముల నుద్దండప్రభావగునన్. 277
- వ. అయ్యవసరంబున నద్దానవేంద్రుండు. 278
- క. డింభక సర్వస్థలముల, నంభోరుహనేత్రుఁ డుండు శ ననుచు మిగుల సం
రంభంబునఁ బలికెద వీ, స్తంభంబునఁ జూపఁ గలవె శ చక్రిక్ గిక్రిన్. 279
- క. స్తంభమునఁ జూప వేసిం, గుంభిని నీశిరముఁ ద్రుంచి శ కూల్పఁగ రక్షా
రంభమున వచ్చి హరి వి, స్తంభంబున నడ్డపడఁగ శ శక్తం డగునే. 280
- వ. అనిన భక్తవత్సలునిభంగం డిట్లనియె. 281
- శా. అంభోజాసనుఁ డాది గాఁగఁ దృణపర్యంతంబు విశ్వాత్ముఁడై
సంభావంబున నుండుస్తోడ విపులశస్త్రంభంబునం దుండఁడే
స్తంభాంతర్గతుఁ డయ్యు నుండుటకు నేరసం దేహముఁ లేదు ని
ర్దంభత్వంబున నేడు గానఁబడుఁ బ్రశత్యక్షస్వరూపంబునన్. 282
- వ. అనిన విని కరాళించి గ్రద్దనలేచి గద్దియ డిగ్గ నుటీకి (యెఱుఁ బెట్టిన)ఖడ్గంబు(వెఱి
కి) కేలనమర్చి జళిపించుచు మహాభాగవతశిఖామణియైనప్రహ్లాదునిధిక్కరించుచు.
- మ. వినరా డింభక మూఢచిత్త గరిమఁ శ విష్ణుండు విశ్వాత్మకుం
డని భాషించెద వై న నిందుఁ గలఁడే శ యంచుఁ మదోద్రేకియై
దనుజేంద్రుం డఱచేత ప్రేసెను మహోదగప్రభాశుంభముఁ
జనదృగ్భీషణదంభముఁ హరిజనురస్సంరంభముఁ స్తంభమున్. 284

—శ్రీహరి సరసింహరూపంబున స్తంభంబునం దావిర్భవించుట. —

- వ. ఇట్లు దానవేంద్రుండు పరిగృహ్యమాణునైనైరుండును నైరానుబంధజాఙ్మల్యమాన
రోషానలుండును రోషానలజంఘనమనవిజ్ఞానవినయండునువినయగాంభీర్యధై
ర్యజేగీయమానహృదయుండును హృదయచాంచల్యమానతామసుండును దామ
సగుణచంక్రమ్యమాణునైరుండునునై విస్తంభంబున హుంకరించి బాలుని ధిక్క
రించి హరి నిందుఁ జూపు మని కనత్కనకమణిమయకంకణక్రైంకారశబ్దపూర్వకం
బుగా దిగ్దంతిదంతభేదనపాటవప్రశస్తం బగుహస్తంబున సభామండప స్తంభంబు
ప్రేసిన ప్రేటుతోడన దశదిశలను మిడుంగులులు సెదరం జిటిలి పెటిలి పడి బం
భజ్యమానంబగునమ్మహా స్తంభంబువలనఁబ్రళయవేశానంభూతసప్తస్కంధబంధుర
సమీరణసంఘటిత ఘోరరజోఘ్నుష్యమాణ మహావలాహకవర్ణనిర్గతనిబిడనిష్ఠుర

దుస్సహనిర్హతసంఘనిర్హోషనికాశంబు లై నచటచ్చటస్ఫటస్ఫటధ్వనిప్రముఖభ
యంకరారావపుంజంబులు జంజన్యమానంబు లయి యెగసి యాకాశేకుహరాం
తరాళంబు నిరవకాశంబు నేసి నిండినం బట్టు సాలక దోఢాయమానహృద
యంబు లయి పరవశంబు లై నపితామహమహేంద్రవరుణవాయుశిఖముఖర
చరాచరజంతుజాలంబులతోడ బ్రహ్మాండకటాహంబు వగిలి పరిస్ఫృటితంబు
గాఁ బ్రపుల్లపద్మయుగళసంకాశ భాస్వర చక్ర చాప హల కులిశ జలచరి రే
ఖాంకితచారుచరణతలుండును జరణచంక్రమణఘనవినమితవిశ్వవిశ్వంభరాభార
ధౌరేయ దిక్కుంభి కుంభీనన కుంభినీధర కూర్మకుల శేఖరుండును జలరాశిజాత
శుండాలశుండాదండమండిత (ప్రకాండప్రచండ) మహారు స్తంభయుగళుండును
ఘణఘణాయమానమణి(కింకిణీగణముఖరిణి) మేఖలావలయవలయిత పీతాంబర
శోభితకటిప్రదేశుండును నిర్జరనిమ్నగావర్తవర్తులకమలాకరగంభీరనాభివివరుం
డును (ముష్టిపరిమేయవినతు)తనుతరస్నిగ్ధమధ్యుండును గులాచలసానుభాగసద్భ
శకర్కశవిశాలవత్సుండును దుర్జనదనుజభటధైర్యలతికాలవిత్రాయమాణరక్షో
రాజ పక్షిభాగవిశంకట క్షేత్రవిలేఖనచంగ లాంగలాయమాన ప్రతాపజ్వలన
జ్వాలాయమానశరణాగతనయనచకోరచంద్ర రేఖాయమాణవజ్రాయుధప్రతిమా
న భాసమాననిశిత (ఖరతరముఖ)నఖరుండును శంఖచక్రగదాఖడ్గకుంతతోమ
రప్రముఖ నానాయుధ మహిత మహోత్తుంగ మహీధరశృంగసన్నిభ వీరసాగర
వేలాయమాన మాలికావిరాజమాన నిరర్గళానేకశతభుజార్గళుండును మంజు
మంజీరమణిపుంజరంజిత మంజులహార కేయూరకంకణకిరీటమకరకుండలాదిభూషణ
భూషితుండును ద్రివలీయుతశిఖరిశిఖరాభపరిణధ్ధబంధురకంధరుండును బ్రకంపన
కంపితపారిజాతపాదపపల్లవప్రతీకాశకోపావేశసంచలితాధరుండును శరత్కాల
మేఘజాలమధ్యధగద్ధగాయమానతటిల్ల తాసమాన దేదీప్యమాన దంష్ట్రాంకురుం
డును గల్పాంతకాలసకలభువనగ్రసనవిలసనవిజృంభమాణసప్తజహ్వజహ్వతు
లితతరలతరాయమాణవిభ్రాజమానజిహ్వండును మేరుమందరమహాగుహంత
రాశివిస్తారవిపులవక్త్రినాసికారంధ్రుండును నాసికారంధ్రనిస్సరన్నిబిడనిశ్వాస
నికరసంఘట్టనసంక్షోభితసంతప్యమానసప్తసాగరుండును బూర్వపర్యవేద్యోత
మానఖద్యోతనుండలసదృశసమంచితలోచనుండును లోచనాంచలసముత్క్రి
ర్యమాణవిలోలకీలాభీలవిస్ఫులింగవితానరోరుధ్యమాన తారకాగ్రహమండలుం
డును శక్రచాపసురుచిరోదగ్రమహాభూలతాబంధబంధురభయంకరవదనుండు
ను ఘనతరగండశైలతుల్యకమనీయగండభాగుండును సంధ్యారాగరక్తధారా
ధరమాలికాప్రతిమమహాభృంకషతంతన్యమానఘృతరసటాజాలుండును సటా
జాలసంచాలనసంజాతవాతడోలాయమానవైమానికవిమానుండును నిష్కంపిత
శంఖవర్ణ మహోర్ధ్వకర్ణుండును మంధదండాయమానమందరవసుంధరాధరపరి

భృమణ వేగసముత్పద్యమాన వియన్తండలమండితసుధారాశికల్లోల శీకరాకార
భాసుర కేసరుండును బర్వాఖర్వశిశిరకిరణమయూఖగౌరతనూరుహుండును నిజ
గజ్జానినదనిర్దళిత కుముద సుప్రతీక వామ నైరావణ సార్వభౌమ ప్రముఖదిగిధ
రాజకర్ణకోటరుండును ధవళధరాధరదీర్ఘదురవలోకనీయ దేహుండును దేహ
ప్రభాపటలనిర్త్యధ్యమానపరిపంధియాతుధాననికురుంబగర్వాంధకారుండును బ్ర
హ్మదహిరణ్యకశిపురంజనభంజననిమిత్తాంతరంగబహిరంగజేగీయమానకరుణావీర
రససంయుతుండును మహాప్రభావుండును నయినశ్రీనృసింహదేవుం డావిర్భవిం
చినం గనుంగొని. 285

క. సరమూర్తి ¹గాదు కేవల, హరిమూర్తియుఁ ²గాదు మానవాకారముఁ గే
సరియాకారము నున్నది, హరిమాయారచిత మగు యథార్థము సూడన్.

ఉ. తెంపున బాలుఁ ³డాడినను శ ధీరత సర్వగతత్వముం బ్రతి
ష్ఠింపఁ దలంచి యిందు సరశింహశరీరముఁ దాల్చి చక్రి శి
క్షింపఁగ వచ్చినాఁడు హరిశచే మృతి యంచుఁ దలంతు నైన నా
సాంపును బెంపు నందఱును శ జూడఁ జరింతు హరింతు శత్రువున్. 287

— శ్రీ నృసింహమూర్తి హిరణ్యకశిపుతోఁ బోరి వధించుట. —

వ. అని మెత్తంబడినచిత్తంబున గద యెత్తికొని తత్తఱంబున నార్చుచు నకుంతిత
కంతీరవంబు డగ్గఱుగంధసింధురంబుచందంబున నక్తంచరకుంజరుండు సరసింహ
దేవున కెదురు నడచి తదీయదివ్యతేజోజాలనన్నికర్షంబునం జేసి దవానలంబు
డగ్గఱిసఖిద్యోతంబునుంబోలె (గర్తవ్యాకర్తవ్యంబులు దెలియక) నిర్గతప్రభం
డయి యుండె నప్పుడు. 288

మ. ప్రకటం బై ప్రళయావసానమున ముక్ ¹శ బ్రహ్మాండభాండావరో
ధక మై యున్నతమిశ్రముక్ జగము నుశ్నాదించుచోఁ ద్రావి సా
త్త్వికతేజోనిధి యై నవిష్ణునెడ నురదీపించునే నష్ట మై
వికలం బై చెడుఁ గాక తామసులప్రావీణ్యంబు రాజోత్తమా. 289

వ. అంత నద్దానవేండ్రుండు మహోద్దండం బగుగదాదండంబు గిరగిరం ద్రిప్పి సర
మృగేండ్రుని వ్రేసిన నతండు దర్పంబున సర్వంబు నొడిసిపట్టునర్పపరిపఁధినే
ర్పన దితిపట్టెం బట్టికొనిన మిట్టిపడి దట్టించి బిట్టుకట్టుక నయ్యసురవరుండు
దృఢబలంబున నిట్టట్టు జడిసి పట్టు దప్పించుకొని విడివిడి దిటపు తప్పుక
కుప్పించి యుప్పరం బెగసి విహంగకులరాజచరణనిర్దళితభుజంగంబుతెఱంగునం
దలంగ నుఱికి తనభుజాటోపంబున సరకంతీరవుండు గుంతిం డయ్యెడి నని
తలంచి కలంగక చెలంగుచుఁ దన్ను నిబిడసీరదనికరంబులమాటున నిలింపులు
గుంపులు గొని డాగి మూగి క్రమ్మట నాత్మీయజీవనశంకాకళంకితు లై మంత

నంబులఁ జింతనంబులు సేయుచు నిరీక్షింప నక్షీణసమరదక్షతావిశేషం బుప
లక్షించి ఖడ్గవర్తంబులు ధరియించి భూనభోభాగంబుల వివిధవిచిత్రలంఘన
లాఘవంబులం బరిభ్రమణభేదంబులం గరాళవదనం డయి యంతరాళంబునఁ
దిరుగుసాళువపుడేగచందంబున సంచరించిన సహింపక. 290

సీ. పంచాననోద్ధూతరపావకజ్వాలలు, భూనభోంతర మెల్లఁ ర బూరితముగ
దంష్ట్రాంకురాభీలరధగధగాయితదీప్తి, నను రేంద్రనేత్రము ర లంఘములు గఁ
గంటకనన్నిభోత్కటకేసరాహతి, నభ్రసంఘము భిన్న ర మై చలింపఁ
బ్రళయాభ్రచంచలారప్రతిమభాస్వరము లై, ఖరనఖరోచులు ర గ్రమ్ముడేర
తే. సటలు జలిపించి గర్జించిరసంభ్రమించి, దృష్టిసారిచి బొమ్ములు బంధించి కెరలి
జిహ్వ యాడించి లంఘించి ర చేత నొడిసి, పట్టె నరసింహుఁ డాదితిరపట్టి నధిప.
క. సరకు గొనక లీలాగతి, నురగేంద్రుఁడు మూషికంబు ర నొడిసినపగిడి
నరకేసరి దను నొడిసిన, సురవిమతుఁడు ప్రాణభీతి ర సుడివడియె నృపా. 292

క. సురరాజవైరి లోఁబడెఁ, బరిభావితసాధుభ క్తరపటలాంహునకుఁ
నరసింహునకు నుదంచ, త్థరతరజిహ్వన కుదగ్రరఘునరంహునకున్ . 293

వ. అంత. 294

మ. విహగేంద్రం డహి వ్రచ్చుకై వడి మహోద్వృత్తికౌ నృసింహుండు సా
గ్రహుఁడై యూరువులందుఁ జేర్చి నఖసంరఘాతంబులకౌ వ్రచ్చె ను
స్సహు దంభోళికఠోరదేహు నచలోత్సాహుఁ మహాబాహు నిం
ద్రహుతాశాంతకభీకరుఁ ఘనకరుఁ ర దైత్యాన్వయశ్రీకరున్ . 295

శా. చించుకౌ హృత్కమలంబు శోశితము వర్షించుకౌ ధరామండలి
ద్రెంచుం గర్కశనాడికావళులు భేరించుకౌ మహావక్షము,
ద్రంచుకౌ మాంసము సూక్ష్మఖండములుగా ర దుష్టాసురుఁ వ్రచ్చి ద
ర్పించుం బ్రేవులు కంఠమాలికలు గల్గింపుచుకౌ నభోద్భాసి యై. 296

సీ. వక్షగికవాటంబు ర వ్రక్కలు సేయుచో, ఘనకుతారంబులరేకరణి నొప్పు
గంభీరహృదయపంరకజము భేదించుచో, గుడ్డాలములభంగిఁ ర గోమగు మిగులు
ధమసీవితానంబు ర దవిలి ఖండించుచో, బలులవిత్త్రంబులరపగిది మెఱయు
జతరవిశాలాంత్రజాలంబుఁ ద్రెంచుచో, గ్రకచసంఘంబులరగరిమఁ జూపు
తే. నంకగతుఁడై నదైత్యుని ర నాగ్రహమున, శత్రుచయముల నొంపకనంహరించి
యమరునరసింహునఖరంబురలతివిచిత్ర, సమరముఖరంబులై యుండెరజనవరేణ్య.

క. స్ఫురితవిబుధజనముఖములు, పరివిదళితదనుజనివహరపతితనుముఖముల్
గురురుచిజితశిఖిశిఖములు, నరహరిఖరనఖము లమరు ర నతజనసఖముల్ . 298

వ. ఇట్లు కేవలపురుషరూపంబును మృగరూపంబునుం గానినరసింహరూపంబున
రేయునుం బవలునుం గానిసంధ్యాసమయంబున నంతరంగంబును బహిరంగం

బునుం గానిసభాద్వారంబున గగనంబును భూమియునుం గానియూరుమధ్యం
బునఁ బ్రాణసహితంబులును బ్రాణరహితంబులునుం గానిసఖంబులం దైలోక్య
జనహృదయభల్లుం డయినదైత్యమల్లుని వధియించి మాహాదహనకీలాభీలదర్శనం
డును గరాళవదనుండును లేలిహానభీషణజిహ్వండును శోణితపంకాంకితకేసరుం
డును నై ప్రేవులు కంఠమాలికలుగ ధరించి కుంభీకుంభవిదళనంబు సేసి చను
దెంచుపంచాననంబునుంబోలె దనుజకుంజరహృదయకమలవిదళనంబు సేసి తన
యరక్తసిక్తంబులై ననఖంబులు సంధ్యారాగరక్తచంద్రరేఖలచెలుపు వహింప
సహింపక లేచి తనకట్టెదుర నాయుధంబు లెత్తుకొని తత్తటంబున రణంబు
నకు నురవణించురక్కసులం బెక్కుసహస్రంబులం జక్రాదికచిర్రక్తసాధనం
బుల నొక్కనిఁ జిక్క కుండం జక్కడిచె నివ్వధంబున.

299

శా. రక్షోపీరుల నెల్లఁ ద్రుంచి రణసంగ్రంభంబు సాలించి దృ
ష్టిక్షేపంబు భయంకరంబు గ సభాశసంహాననారూఢుఁ డై
యక్షీణాగ్రహుఁ డై నృసింహుఁడు కరాళశాస్త్రంబుతో నొప్పెఁ దఱ
వీక్షింపం బలికింప నోడి యితరుల్ శ విభ్రాంతు లై ఊగఁగన్.

300

క. సురచారణవిద్యాధర, గరుడోరగయక్షసిద్ధశరణములలో నొ
క్కరుఁ డైన జాయ వెఱచును, నరహరి నయ్యవనరమున శ నరలోకేశా.

301

క. తర్జంబుల నరసింహుని, హర్షంబులఁ జూచి నిర్జ్వరాంగనలు మహా
త్కర్షంబులఁ గుసుమంబుల, వర్షంబులు గురిసి రుత్సవంబుల నధిపా.

302

వ. మఱియు నయ్యవనరంబున మింట ననేక దేవతావిమానంబులును గంధర్వ
గానంబులును నప్పరోగణనర్తనసంవిధానంబులును దివ్యకాహళభేరీపటహముర
జాదిధ్వానంబులును బ్రకాశమానంబు లయ్యె సునందకుముదాదు లయినహరి
పార్శ్వచరులును విరించి మహేశ్వర మహేంద్రపురస్కరు లగుత్రిదశ కిన్నర
కింపురుష పన్నగ సిద్ధ గరుడ గంధర్వ చారణ విద్యాధరాదులును బ్రజాపతు
లును నరకంఠీరవదర్శనోత్కంఠు లయి చనుడెంచి.

303

—బ్రహ్మదిదేవతలు శ్రీనృసింహదేవుని వేటువేట స్తుతించుట. —

క. కరకమలయుగళకీలిత, శిరు లై డగ్గఱక భక్తిర జేసిరి బహుసం
సరణాబ్ధితరికి నఖరికి, సరభోజనచాస్తిహరికి శ నరకేసరికిన్.

304

వ. ఆసమయంబున దేవత లందఱు వేటువేట వినుతించి రందుఁ గమలాసనుం డి
ట్లనియె.

305

మ. ఘనలీలాగుణచాతురి భువనముల్ శ గల్పించి రక్షించి భే
దనముం జేయుదురంతశక్తికి ననంతజ్యోతికిం జిత్త్రవీ
ర్యునికిఁ నిత్యపవిత్రకర్తునికి నే శ నుత్కంఠతో నవ్యయా

- త్తునికిఁ వందన మాచరించెదఁ గృపాశముఖ్యప్రసాదార్థి నై . 306
- వ. రుద్రుం డిట్లనియె. 307
- చ. అమరవరేణ్యమీఁడట సరహస్రయుగాంతమునాఁడు గాని కో
పమునకు వేశ గాదు సురశబాధకుఁ డైనతమస్వీచరుఁ
సమరమునఁ వధించితివి శ చాలుఁ దదాత్మజుఁ డైనవీఁడు స
ద్విమలుఁడు నీకు భక్తుఁడు పరవిత్రుఁడు గావుము భక్తవత్సలా. 308
- వ. ఇంద్రుం డిట్లనియె. 309
- సీ. ప్రాణిసంఘములశ్చారత్పద్మమధ్యంబుల, నివసించి భాసిల్లురనీవ యెఱుఁగు
దింతకాలము దానరవేశ్వరుచే శాధ, పడి చిక్కి యున్నయూరపన్నజనుల
రక్షించితివి మము శరాక్షునుఁ జంపితి, క్రతుహవ్యములు మాకుఁ శగలిగె మరల
మంటిమి నీసేవ శ మరగినవారలూ, కైవల్యవిభవంబు శ కాంక్ష సేయ
- ఆ. రితరసుఖము లెల్ల శ నిచ్చయింపఁగ నేల, యస్థిరంబు లివి యశనంతభక్తిఁ
గొలువ నిమ్ము నిన్ను శ ఘోరదైత్యానీక, చిత్తభయదరంహ శ శ్రీనృసింహ.
- న. ఋషు లిట్లనిరి. 311
- మ. భవదీయాదరలీల లోకముల నురత్పాదించి రక్షింప నేఁ
డవి దైత్యేశునిచేత భేదితము లై శ స్రాస్వంబు లై యుండ నీ
యవిసీతుఁ నరసింహరూపమున సంగహారంబు నొందించి వే
దవిధిం గ్రమ్మఱ నుద్ధరించితి గదా శ ధర్మానుసంధాము వై . 312
- వ. పితృదేవత లిట్లనిరి. 313
- శా. చండక్రోధముతోడ దైత్యుఁడు వడిఁ శ శ్రాద్ధంబులఁ మత్సుతుల్
పిండంబుల్ సతిలోదకంబులు గ నశర్పింపంగ మా కీక యు
ద్దండత్వంబునఁ దాన కైకొను మహోరదస్రుండు వీఁ డిక్కడఁ
ఖండింపబడె నీనఖంబుల నుతుల్ శ గావించు మాత్యేశ్వరా. 314
- న. సిద్ధు లిట్లనిరి. 315
- క. క్రుద్ధుం డై యణిమాదిక, సిద్ధులు గైకొనినదైత్యుఁ శ జీరితివి మహా
యోధువు నీకృప మాకును, సిద్ధులు మరలంగఁ గలిగె శ శ్రీనరసింహ.
- వ. విద్యాధరు లిట్లనిరి. 317
- క. దానవునిఁ జంపి యంత, ధానాదికవిద్య లెల్ల శ దయతో మరలం
గా నిచ్చితివి విచిత్రము, నీరుపమవై భవంబు శ నిజము నృసింహ.
- వ. భుజంగు లిట్లనిరి. 319
- క. రత్నములను మత్కాంతా, రత్నంబులఁ బుచ్చికొన్నరక్కసునురముఁ
యత్నమున వ్రచ్చివై చితి, పత్నీలు రత్నములుఁ గలిగి శ బ్రదికితి మీశా. 320

- వ. మనువు లిట్లనిరి. 321
- క. నుర్ణయుని దైత్యుఁ బొరిగొని, వర్ణాశ్రమధర్మ¹సేతువర్గము మరలం
బూర్ణము సేసితి వేమని, వర్ణింతుము కొలిచి బ్రదుకువారము దేవా. 322
- వ. ప్రజాపతు లిట్లనిరి. 323
- మ. ప్రజలం జేయుటకై సృజించితి మముం ర బాటించి దైత్యాజ్ఞచేఁ
బ్రజలం జేయక యింతకాలము మహాభారంబుతో నుంటిమీ
కుజనుక వక్షముఁ జీరి చంపితివి సంతోచంబు లేకెల్లచోఁ
బ్రజలం జేయుచు నుండువారము జగద్రధద్రాయమాణోదయా. 324
- వ. గంధర్వు లిట్లనిరి. 325
- క. ఆడునుము రేయుఁ బగలుం, బాడునుము నిశాటునొద్ద ర బాధించు దయం
జూడఁడు నీచే జమునిం, గూడె మహాపాతికునకుఁ ర గుశలము గలదే. 326
- వ. చారణు లిట్లనిరి. 327
- క. భువనజనహృదయభల్లుఁడు, దివిజేంద్రవిరోధి నేఁడు ర దేగె నిచేతక
భవరోగినివర్తక మగు, భవదంఘ్రియుగంబుఁ జేరి ర బ్రదికెద మీశా. 328
- వ. యక్షు లిట్లనిరి. 329
- ఉ. భ్రంశము లేనిసింధులు ర భంగవిముక్తుల మమ్ము నెక్కి ని
స్సంశయవృత్తి దిక్కులఁ బ్రచారము సేయుచు నుండు వీఁడు ని
స్త్రింశముతోడ వీనిఁ గడరతేర్చితి వాపద మానె నోచతు .
ర్వింశతితత్త్వశాసక త్రివిష్టపముఖ్యజగన్నివాసకా. 330
- వ. కింపురుషు లిట్లనిరి. 331
- క. పురుషోత్తమ సేరము కింపురుషుల మల్పులము నిన్ను ర భూషింపఁగ దు
ష్పురుషుక సకలనుజనహృత్పురుషుం జంపితివి జగము ర బ్రదికె నధీశా. 332
- వ. వైతాళికు లిట్లనిరి. 333
- క. త్రిభువనశత్రుఁడు వడియెను, సభలందును మఖములందు ర జగదీశ్వర ని
శుభగీతములు పఠించుచు, నభయుల మై సంచరింతు ర మార్తశరణ్యా. 334
- వ. కిన్నరు లిట్లనిరి. 335
- క. ధర్మము దలఁపఁడు లఘుతర, కర్మము సేయించు మమ్ముఁ ర గలుషాత్మకు దు
ష్కర్మునిఁ జంపితి వున్నత, శర్ముల మై నీదుభక్తి ర సలిపెదము హరీ. 336
- వ. విష్ణుసేవకు లిట్లనిరి. 337
- ఉ. సంచితవిప్రశాపమునఁ ర జండనిశాచరుఁ డైనవీని శి
క్షించుట కీడు గాదు కృప ర సేసితి వీశ్వర భక్తితోడ సే
వించుటకంటె వైరమున ర వేగమ చేరఁగ వచ్చు నిన్ను నీ

యంచితనారసింహతను శ్ర వద్భుత మాపదఁ బాసి రందఱున్. 338

ప. ఇట్లు బ్రహ్మరుద్రేంద్రసిద్ధసాధ్యపురస్సరు లైనదేవముఖ్యు లందఱు నెడ గల్గి
యనేక ప్రకారంబుల వినుతించి రోషసంరంభవిజృంభమాణుం డయిననరసింహ
దేవునిడగ్గఱఁ జేర వెఱచి లక్ష్మీదేవిం బిలిచి యి ట్లనిరి. 339

క. హరికిం బట్టపుదేవివి, హరిసేవానిపుణమతివి శ్ర హరిగతివి సదా
హరిరతివి నీవు సని నర,హరిరోషము డింపవమ్మ శ్ర హరివరమధ్యా. 340

ప. అనిన నియ్యకొని మహోత్కంఠతోడ నాకలకంఠకంఠి నరకంఠీరవునియుప
కంఠంబునకుం జని. 341

సీ. ప్రళయార్కబింబంబుఃపగిది నున్నదిగాని, నెమ్మోము పూర్ణేందురనిభము గాదు
శిఖిశిఖాసంఘంబుఁచెలుపు సూపెడుఁ గాని, చూడ్కి ప్రసాదభాసరము గాదు
వీరరాద్రాద్భుతావేశ మొప్పెడుఁ గాని, భూరికృపారసశస్పాత్తి గాదు
భయదదంష్ట్రాంకురప్రభలు గప్పెడుఁ గాని, దరహాసితాంబుజాశంబు గాదు

తే. కఠిననఖరనృసింహవిగ్రహము గాని, కామినీజనసులభవిగ్రహము గాదు
విన్నదియుఁగాదు తొల్లి నేరవిష్ణువలనఁ, గన్నదియుఁగాదు భీషణాకార మనుచు.

క. పలికెద నని గమకము గొనుఁ, బలికినఁ గడు నలుగు విభుఁడుఁ ప్రతివచనములం
బలుకఁ డనినిలుచు శశిముఖ, బలువిడి హృదయమునఁజనపురభయమునుగదురన్.

ప. ఇట్లు నరహరీరూపంబు వారిజనివాసిని వీక్షించి శంకించి శాంతుం డైనవెనుక
డగ్గఱెద నని చింతించు చున్న వారిజసంభవుం డద్దేవునిరోషంబు నివారింప
నితరుల కలవి గా దని ప్రహ్లాదుం జేరి యి ట్లనియె. 344

క. తీండ్ర మగురోషమున మీ,తండ్రినిమి త్రమునఁ జక్రి శ్ర దారుణమూర్తి
వేండ్రము విడువఁడు మెల్లన, తండ్రి శీతలునిఁ జేసి శ్ర దయసేయఁగదే. 345

ప. అనిన నాఁగాక యని మహాభాగవతశేఖరుం డయినబాలకుండు గరకమలంబులు
ముకుళించి మందగమనంబున నమందవినయవివేకంబుల నరసింహదేవునిసన్నిధి
కిం జని సాష్టాంగదండప్రణామంబు సేసిన భక్తపరాధీనుం డగునయ్యాశ్వరుం
డాలోకించి కరుణాయ త్తచిత్తుం డై. 346

ఉ. ప్రాభవ మొప్పు నుత్కటకృతపామతి యై కదియంగఁ జేరి సం
శోభితదృష్టిసంఘములఁ శ్ర జూచుచు బాలునిమాళియందు లో
కాభినుతుండు వెట్టై నసురరాంతకుఁ డుద్భటకాలసర్పభీ
తాభయదానశస్త్రము నశనగ్గళమంగళహేతుహస్తమున్. 347

ప. ఇట్లు హరికరస్పర్శనంబున భయవిరహితుండును బ్రహ్మజ్ఞానసహితుండును బుల
కితదేహుండును సముత్పన్నసంతోషబాష్పసలిలధారాసమూహుండును బో
మాతీశయగద్గదభాషుండును వినయవివేకభూషణుండును నేకాగ్రచిత్తుండును

భక్తిపరాయత్నండును నయి యద్దేవునిచరణకమలంబులు దసహృదయంబున నిలిపికొని కరకమలంబులు ముకుళించి యిట్లని వినుతించె. 348

—ఇతి ప్రహ్లాదుఁడు నరసింహమూర్తిని స్తుతించుట. ఇతి—

మ. అమరుల్ సిద్ధులు సంయమిశ్వరులు బ్రహ్మాదుల్ సతాత్పర్యచి
త్తములన్ నిన్ను బహుప్రకారముల నిశత్యంబున్ విచారించి పా
రము ముట్టన్ నుతి సేయ నోప రఁట నే శ రక్ష స్తనూజుండ గ
ర్వమదోద్రిక్తుండ బాలుండఁ జడమతిన్ శ వర్ణింప శ క్తుండనే. 349

మ. తపమున్ వంశముఁ దేజమున్ శ్రుతము సౌందర్యంబు నుద్యోగమున్
నిపుణత్వంబుఁ బ్రతాపపౌరుషములున్ శ నిష్ఠాబలప్రజ్ఞలున్
జపమూగంబులుఁ జాల వీశ్వర భవశస్సంతుష్టికై దంతియూ
ధపుఁజందంబున భక్తి సేయ వలయుం శ దాత్పర్యసంయుక్తుఁ డై. 350

మ. అమలజ్ఞానత దానధర్మరతి సతత్యతాంత్రిని ర్మత్సర
త్వములన్ యజ్ఞతపోనసూయలఁ గడున్ శ దర్శించుధాత్రిసురో
త్తముకంటెన్ శ్వపచుండు ముఖ్యుండు మనోరథప్రాణవాక్కర్మముల్
సమతన్ నిన్ను నయించె నేని నిజవంశశ్రీకరుం డౌఁ దుదన్. 351

సీ. అజ్ఞాండు సేసినాయపరాధములను జే, పట్టఁ డీశ్వరుండు క్రూపాళుఁ డగుటఁ
జేపట్టు నొకచోట శ సిద్ధ మిశ్వరునకు, నర్థంబు లే కున్న శ సతఁడు పూర్ణుఁ
డైన నర్థము లీశ్వరారాధ్యణంబులు గాఁగఁ, జేయుట ధర్మంబు శ సేసె నేని
నద్దంబుఁ జూచిన శ నళికలలామంబు, ప్రతిబింబితం బగురేపగిది మరల
తే. నర్థములు దోచుఁ గావున శ నధికబుద్ధి, భక్తి సేయంగవలయును శ భక్తిగాని
మెచ్చఁడర్థంబులొసఁగెడురేమేరలందుఁ, బరమకరుణుండుహరిభక్త బాంధవుండు.

క. కావున నల్పుండ సంస్తుతిఁ, గావించెద వెఱపు లేక శ కలనేరువునన్
నీవర్ణనమున ముక్తికిఁ, బోవు నవిద్యను జయించి శ పురుషుఁ డనంతా. 353

సీ. సత్త్వాకరుండ వై నగనర్వేశ నీయాజ్ఞ, శిరముల నిడుకొని శ చేయువారు
బ్రహ్మాదు లమరులు శ భయ మందు చున్నారు, నీభీషణాకృతి శ నేడు సూచి
రోపంబు మాను నీరేరుచిరవిగ్రహములు, కల్యాణకరములు శ గాని భీతి
కరములు గావు లోకములకు వృశ్చిక, పన్నగంబులభంగి శ భయముఁ జేయు
తే. ననుర మర్దించితివి సాధుహర్ష మయ్యె, నవతరించినపని దీతె శ నలుక యేల
కలుషహారివి సంతోషకారి వనుచు, నిన్నుఁ దలఁతురు లోకులు శ నిర్మలాత్మ.

మ. ఖరదంస్త్రాభికుటీసటానఖయు నుగ్రధ్వజయున్ రక్తకే
సరయున్ దీర్ఘవరాంత్రమాలికయు భాస్వన్నేత్రయు వైసనీ
నరసింహాకృతిఁ జూచి నే వెఱవఁ బూర్ణకూగ్రదుర్వారదు
ర్భరసంసారదహ్నికిన్ వెఱతు నీరేపాదాశ్రయం జేయవే. 355

వ. దేవా సకలయోనులందును సుఖవియోగదుఃఖసంయోగసంజనితం బైనశోకా
 నలంబున దండహ్యనూనుండ నై దుఃఖనివారకంబు గాని దేహాద్యభిమానంబున
 మోహితుండ నై పరిభ్రమించుచున్నయేను నాకుం బ్రయుండవు సఖుండవుఁ
 బరదేవతవు నైననీ వగుబ్రహ్మాగీతంబు లయినలీలావతారకథావిశేషంబులఁ బఠి
 యించుచు రాగాదినిర్మక్తుండ నై దుఃఖపుంజంబులఁ దరియించి భవదీయచరణ
 కమల స్మరణసేవానిపుణు లైనభక్తులం జేరి యుండెద బాలునిఁ దల్లిదండ్రులును
 రోగిని వైద్యదత్తం బయినయావధంబును సముద్రంబున మునింగడివాని నావ
 యును దక్కోరులు రక్షింప నేరని తెఱంగున సంసారతాపసంతప్యమానుం డై
 సీచేత నుపేక్షితుం డయినవాని నుద్ధరింప నీవుదక్క నన్యండు సమర్థుండు గాఁడు
 జగంబుల నెవ్వం డేమిక్యత్యంబు నెవ్వనిచేతం బేరితుండై యేయింద్రియంబులం
 జేసి యేమిటికొఱకు నెవ్వనికి సంబంధి యై యేగ్ధలంబున నేనమయంబునం
 దేమిరూపంబున నేగుణంబున నపరం బయినజనకాదిభావంబున నుత్పాదించి
 పరం బయినబ్రహ్మాదిభావంబున రూపాంతరంబు నొందించు నట్టివివిధప్రకారంబు
 లన్నియు నిత్యముక్తుండవు రక్షకుండవు నైననీవ సీయంశం బైనపురుషునికి నీ
 యనుగ్రహంబునఁ గాలంబుచేతం బేరిత యై కర్మమయంబును బలయుతంబును
 బ్రధానలింగంబును నైనమనంబును సీమాయ సృజియించు నవిద్యాత్పితవికారం
 బును వేదోక్తకర్మప్రధానంబును సంసారచక్రాత్మకం బైనయీమనమును నిన్ను
 సేవింపక నియమించి తరియింప నొక్కండును సమర్థుండు లేడు ¹విజ్ఞాననిర్జిత
 బుద్ధిగుణుండవు నీవు నీవలన వశీకృతకార్యసాధనశక్తి యైనకాలంబు మాయ
 తోడం గూడ షోడశవికారయుక్తం బయినసంసారచక్రంబుఁ జేయు చుండు
 సంసారదావదహనతంతప్యమానుండ నగునన్ను రక్షింపుము. 356

సీ. జనులు దిక్పాలరశసంపదాయుర్విభవములు గోరుదురు భరవ్యంబు లనుచు
 నవి యంత రోషహాసవిజృంభితం బైన, మాతండ్రిబామముడిరమహిమఁజేసి
 విహతంబు లగు నట్టిరేపీరుండు సీచేత, నిమిషమాత్రంబున ర నేడు మడిసెఁ
 గావున ధృవములు ర గావు బ్రహ్మాదుల, శ్రీవిభవంబులు ర జీవితములుఁ
 తే. గాలరూపకుఁ డగునురుక్రమునిచేత, విదళితము లగు నిలువపు ర వేయు నేల
 యితరమేనొల్లసీమిఁదిరయెఱుకగొంశ, గలిగియున్నదిగాలుఁగుఁగింశకరుండనగుచు.
 మ త్తకోకిలము. ఎండమావులవంటిభద్రము ర తెల్ల సార్థము లంచు మ
 ర్త్యుండు రోగనిధానదేహముతో విరక్తుఁడు గాక యు
 ద్దండమన్తధవహ్ని నెప్పుడుఁ ర దపుఁ డై యొకనాఁడుఁ జే
 రండు పారము దుష్టసౌఖ్యపరంపరాక్రమణంబునన్. 358

1 ఈవాక్యము మూలవిరుద్ధము. 'విజ్ఞా...గుణుండవు వశీ...కాలంబు వగునీవు మాయతోడం
 గూడి...చక్రంబునఁ బరిభ్రమించుచున్న నన్ను రక్షింపుము' అని మూలము.

ఉ. శ్రీమహిళామహేశ్వరసరసీరుహగర్భుల కై న నీమహా
ద్దామకరంబుచే నభయదానము సేయవు నేను బాలుడం
దామసవంశసంభవుడ శైత్యుడ నుగ్రరజోగుణండ ని
స్సీమదయం గరాంబుజము శరీర్షము జేర్చుట చోద్య మిశ్వరా. 359

వ. మహాత్మా సుజను లయిన బ్రహ్మాదులందును దుర్జనులైన నమాయందును సేవాను
రూపంబుగం బట్టెపక్షంబులు లేక కల్పవృక్షంబుచందంబున ఫలప్రదానంబు
సేయుదువు కందర్పసమేతం బగుసంసారకూపంబునం గూలు చున్న మూఢజను
లం గూడి కూలెడినేను భవదీయభృత్యుం డగునారదునియనుగ్రహంబునం
జేసి నీకృపకుఁ బాత్రుండ నైతి నన్ను రక్షించి మజ్జనకుని వధియించుట నా
యందులఁ బక్షపాతంబు గాదు దుష్టదనుజసంహారంబును శిష్టభృత్యమునిజన
రక్షాప్రకారంబును నీకు నైజగుణంబులు విశ్వంబు నీవ గుణాత్మకం బయిన
విశ్వంబు సృజించి యందుం బ్రవేశించి హేతుభూతగుణయుక్తుండ వై రక్షక
సంహారకాదినానారూపంబుల నుండుదువు సదనత్కారణకార్యాత్మకం బయిన
విశ్వంబునకుం బరమకారణంబు నీవ నీమాయచేత వీడు దా ననియెడిబుద్ధి
వికల్పంబు దోచుఁ గాని నీకంటె నొం డెద్దియు లేదు బీజంబునందు వస్తుమా
త్రభూతసౌత్త్యంబును వృక్షంబునందు సీలత్వాదివర్ణంబునుం గలుగుతెఱుం
గున విశ్వంబునకు నీయంద జన్తస్థితిప్రకాశనాశంబులుం గలుగు నీచేత నయిన
విశ్వంబు నీయంద నిలుపుకొని తొల్లి ప్రళయకాలపారావారంబునఁ బన్న కేంద్ర
పర్యంకంబునఁ గ్రియారహితుండ వై నిజసుఖానుభవంబు సేయుచు నిద్రితుని
భంగి యోగనిమితిలేఱోచునుండ వై మెలంగుచుఁ గొంతకాలంబునకు నిజకాల
శక్తిచేతం బ్రేరితంబులై ప్రకృతిధర్మంబు లయిన సత్త్వాదిగుణంబుల నంగీకరించి
నమాధి సాలించి విలసించు చున్నసీనాభియందు వటబీజంబువలన నుద్భవించు
వటంబు తెఱుంగున నొక్కకమలంబు సంభవించె నట్టికమలంబువలన నాల్గుమో
ముల బ్రహ్మ జన్మించి దిశలు వీక్షించి కమలంబునకు నొం డయినరూపంబు
లే కుండుటఁ జింతించి జలాంతరాళంబుఁ బ్రవేశించి జలంబులందు నూలు
దివ్యవత్సరంబులు వెదకి తనజన్తంబునకు నుపాదానకారణం బైననిన్ను దర్శింప
సమర్థుండు గాక మగిడి కమలంబుకడకుం జని విస్మయంబు నొంది చిరకాలం
బు నిర్భరతపంబు సేసి పృథివియందు గంధంబు గనుచందంబునఁ దనయందు
నానాహస్తవదనశిరోనయననాసాకర్ణవక్త్రభుజకరచరణుండును బహువిధా
భరణుండును మాయాకలితుండును మహావత్సణలక్షితుండును నిజప్రకాశదూ
రీకృతతముండును బురుషోత్తముండును నయిననిన్ను దర్శించె నయ్యవసరంబున.

క. ఘోటకవదనుండ వై మధు, కైటభులం ద్రుంచి నిగమరగణముల నెల్లం
బాటించి యజున కిచ్చిన, కూటస్థుండ వీశ్వరుండవు శ్రీకోవిదవంద్యా. 361

వ. ఇవ్విధంబునఁ గృతత్రేతాద్వాపరంబు లనుమూఁడుయుగంబులందును దిర్వ్యజ్ఞానవమునిజలచరాకారంబుల నవతరించి లోకంబుల నుద్ధరించుచు ధరించుచు హరించుచు యుగానుకూలధర్మంబులం బ్రతిష్ఠించుచు నుండుదువు దేవా యవధరింపుము. 362

సీ. కామహర్షాదిసంఘటిత మై చిత్తంబు, భవదీయచింతనశ్రవదవి సారదు మధురాదిరసముల శ్రమరగి చొక్కుచు జిహ్వా, నీవర్ణనమునకు శ్రనిగుడ నీదు సుందరీముఖములఁ శ్రజూడఁ గోరెడిచూడ్కి, తావకాకృతులపైఁ శ్రదగులువడదు వివిధదుర్భాషలు శ్రవినఁ గోరువీనులు, వినవు యుష్కత్కఠాశవిరచనములు

తే. పూణ మురవడిఁ దిరుగు దుర్ధంధములకుఁ దనివు గొలుపదు వైష్ణవశ్రధర్మములకు నడఁగి యుండవు కర్తేంద్రియములు పురుషుఁ గలఁచు నవతులు గృహమేధిఁ శ్రగలఁచునట్లు. 363

వ. ఇవ్విధంబున నింద్రియంబులచేతఁ జిక్కువడి స్వకీయపరకీయశరీరంబులందు మిత్రామిత్రభావంబులు సేయుచు జన్తమరణంబుల నొందుచు సంసారవైతరణీ విమగ్నం బయినలోకంబు నుద్ధరించుట లోకసంభవస్థితిలయకారణుండ వైన నీకుం గర్తవ్యంబు భవదీయసేవకుల మయినమాయందుఁ బ్రియభక్తు లయిన వారల నుద్ధరింపుము. 364

మ. భగవద్దివ్యగుణానువర్తనసుధాశ్రప్రాప్తైకచిత్తుండ నై బెగడఁగ సంసరణోగ్రవైతరణికిఁ శ్రభిన్నాత్ములై తావకీ యగుణస్తోత్రపరాఙ్ముఖత్వమున మూఁయ్యాసౌఖ్యభావంబులఁ నుగతిం గాననిమూఢులం గని మదిఁ శ్రశోకింతు సర్వేశ్వరా. 365

వ. దేవా మునీంద్రులు నిజవిముక్తకాము లయి విజనస్థలంబులం దపంబు లాచరింతురు కాముకత్వంబు నొల్లరు విశ్వంబున వీరికి నీకంటె నొండు శరణంబు లేదు గావున నిన్ను సేవించెదరు కొందఱు కాముకులు గరద్వయకండ్లాతిచేతం దని యనిచందంబునఁ దుచ్చం (బయి పశుపక్షిక్రిమికీటసామాన్యం బయిన) మైథునాదిగృహమేధిసుఖంబులం దనియక కడపట నతిదుగ్ధిభవంతు లగుదురు సీప్రసాదంబు గలసుగుణుండు నిష్కాముం డయి యుండు మానవ్రతజపతపస్సు తాద్యయనంబులును నిజధర్మవ్యాఖ్యానవిజనస్థలనివాససమాధులును మోక్షహేతువు లగు నయిన నివి పదియు నింద్రియజయంబు లేనివారికి భోగార్థంబు లయి విశ్రమించువారికి జీవనోపాయంబు లయియుండు డాంబికులకును వార్తాకరంబు లయినఫలంబులు గావు భక్తి లేక భవదీయజ్ఞానంబు లేదు రూపరహితుండ వైననీకు బీజాంకురంబులకై వడిఁ గారణకార్యంబు లయిన సదసద్రూపంబులు

రెండును బ్రకాశమానంబు లగు నారెంటియందును భక్తియోగంబున బుద్ధి
మంతులు మధనంబున దారువులందు వహ్నిం గనియెడు తెఱంగున నిన్నుఁ బొడ
గందురు పంచభూతతత్వాత్తంబులును బ్రాణంబులు నింద్రియంబులును మనోబు
ద్ధ్యహంకారచిత్తంబులును నీవ సగుణంబును నిర్గుణంబును నీవ గుణాభిమాను
లయి జన్మమరణంబుల నొందువిబుధు లాద్యంతంబులు గానక నిరుపాధికుండ
వైనని న్నెఱుంగరు తత్త్వజ్ఞు లయినవిద్వాంసులు వేదాధ్యయనాదివ్యాపారం
బులు మాని వేదాంతప్రతిపాద్యుండ వగునిన్ను సమాధివిశేషంబుల నెఱింగి సే
వింతు రది గావున.

366

సీ. నీగృహంగణభూమి శ నిటలంబు మోవంగ, మోదించి నిత్యంబు శ మ్రొక్కఁడేని
నీమంగళ స్తవశనికరవర్ణంబులు, పలుమాఱు నాలుకఁ శ బలుకఁడేని
నీయధీనములుగా శ నిఖలకృత్యంబులుఁ, బ్రియభావమున సమర్పింపఁడేని
నీవదాంబుజముల శ నిర్మలకృదయుఁ డై, చింతించి మక్కువఁ శ జిక్కఁడేని
తే. నిన్నుఁ జెవులార వినఁడేని శనీకు సేవ, సేయ రాఁడేని బ్రహ్మంబుఁ శ జెందఁగలఁడె
యోగి యైనఁ దపోవ్రతశయోగి యైన, వేది యైన మహాతత్త్వవేది యైన. 367
వ. కావున భవదీయదాస్యయోగంబు గృప సేయు మని ప్రణతుఁ డైనప్రహ్లాదుని
వర్ణనంబులకు మెచ్చి నిర్గుణం డైనచరి రోపంబు విడిచి యిట్లనియె. 368

శా. సంతోషించితి నీచరిత్రమునకుఁ శ సద్బుద్ధ మాఁ గాక నీ
యంతర్వాంఛితలాభ మెల్లఁ గరుణాశయత్తుండ నై యిచ్చెదం
జింతం జెందకు భక్తకామదుండ నే శ సిద్ధంబు దుష్లోక్కుండఁ
జంతు శ్రేణికి నన్నుఁ జూచినఁ బునశ్చన్ద్రంబు లే దర్భకా. 369

ఆ. సకలభావములను శ సాధులు విద్వాంసు, లఖిలభద్రవిభుండ శ వైననన్నుఁ
గోర్కు లి మ్మటంచుఁ శ గోరుదు రిచ్చెదఁ, గోరు మెద్ది యైనఁ శ గుఱ్ఱు నీవు. 370

వ. అని పరమేశ్వరుండు ప్రహ్లాదునియందుఁ గలసకామత్వంబుఁ డెలియకొఱకు
వంచించి యిట్లానతిచ్చిన నతండు నిష్కాముం డైనయేకాంతి గావునఁ
గామంబు భక్తియోగంబునకు నంతరాయం బని తలంచి యిట్లనియె ¹నుత్పత్తి
మొదలు కామాద్యనుభవాసక్తి గలనాకు వరంబు లిచ్చెదనని వంచింపనేల సం
సారబీజంబులును హృదయబంధనంబులు నయినకామంబులకు వెఱచి ముము
క్షుండ నై సేమంబుకొఱకు సేమంబున నిన్నుం జేరితిఁ గామంబులును నింద్రియం
బులును మనశ్శరీరధైర్యంబులును మనీషాప్రాణధర్మంబులును లజ్జాస్తరణ
లక్ష్మీసత్యతేజోవిశేషంబులును నశించు లోకంబులందు భృత్యు లర్థకాము
లయి రాజుల సేవింతురు రాజులుం బ్రయోజనంబు లర్థించి భృత్యులకు నర్థం
బు లొసంగుదు రవిధంబు గాదు నాకుం గామంబు లేదు నీకుం బ్రయోజ

1 'అజన్మకామాసక్తుండ వైననాకు' వ్రా. ప్ర.

నంబు లేదయినను దేవా వరదుండ వయ్యెడ వేనిఁ గామంబులు వృద్ధిఁ బొందనివరంబు గృహ సేయుము కామంబులు విడిచినపురుషుండు నీతోడ సమాన విభవుం డగు నరసింహ పరమాత్మ పురుషోత్తమ యని ప్రణవపూర్వకంబుగా నమస్కరించిన హరి యి ట్లనియె. 371

సీ. నీయట్టిసుజ్ఞానశనిపుణు లేకాంతులు, గోర్కులు నాయందుఁ శ గోర నొల్ల ర టైనఁ బ్రహ్లాద శ యసురేంద్రభర్త వై, సాగి మన్వంతరశసమయ మెల్ల నిఖిలభోగంబులు శ నీవు భోగింపుము, కల్యాణబుద్ధి నాశకథలు వినుము సకలభూతములందు శ సంపూర్ణుఁ డగునన్ను, యజ్ఞేశు నీశ్వరు శ నాత్మ నిలిపి

ఆ. కర్తృచయము లెల్ల శ ఖండించి పూజన, మాచరింపు మీశ్వరార్పణముగ భోగముల నశించుఁ శబుణ్యాంబు వ్రతములఁ, బాపసంచయములు శ పాయునిన్ను.

వ. మఱియు మీఁదటఁ గాలవేగంబునం గళేబరంబు విడిచి త్రైలోక్యవిరాజమానంబును దివిజరాజ జేగీయమానంబును బరిపూరితదశదిశంబును నయినయశంబు తోడ ము క్తబంధుండ వై నన్ను డగ్గతెదవు వినుము. 373

ఆ. నరుఁడు ప్రియముతోడ శ నాయవతారంబు, నీయుదారగీతరనికరములను మానసింతునేని శ మఱి సంభవింపఁడు, కర్మబంధచయముఁ శ గడచిపోవు. 374

వ. అనినఁ బ్రహ్లాదుం డి ట్లనియె. 375

సీ. దంష్ట్రి వై తొల్లి సోదరుని హిరణ్యాక్షు, నీవు సంపుటఁజేసి శ నిగ్రహమున మాతండ్రి రోషనిర్మగ్నుఁడై సర్వలోకేశ్వరుఁ బరము నిశ న్నెఱుంగ లేక పరిపంథిపగిది నీభక్తుండ నగునాకు, నపకారములు సేసె శ నతఁడు నేఁడు సీతాంతదృష్టిచే శ నిర్మలత్వము నొండె, గావునఁ బాపసంఘంబువలనఁ

తే. బాసి శుద్ధాత్మకుఁడు గాఁగ శ భవ్యగాత్ర,వరము వేఁడెద నా కిమ్ము శ వనజనేత్ర భక్తసంఘాతముఖపద్మపద్మమిత్ర, భక్తకల్పవల్లికాశపటులవిత్ర. 376

వ. అనిన భక్తునికి భక్తవత్సలుం డి ట్లనియె. 377

మ. నిజభక్తుండవు నాకు నిన్నుఁ గనుటఁ శ నీతండ్రి త్రిస్సప్తపూర్వజులం గూడి పవిత్రుఁడై శుభగతిఁ శ వర్తించు విజ్ఞానదీ పజితానేకభవాంధకారు లగుమరద్భక్తుల్ విసోదించుదే శజనులో దుర్జను లైన శుద్ధులు సుమీ శ సత్యంబు దైత్యోత్తమా. 378

సీ. ఘనసూక్ష్మభూతసంఘాతంబులోపల, నెల్లవాంఛలు మాని శ యెవ్వరయిన నీచందమున నన్ను శ నెఱయ సేవించిన, మద్భక్తు లగుదురు శ మత్పరులకు గుఱి సేయ నీవ యోగ్యుడ వైతి విటమీఁద, వేదచోదిత మైనశవిధముతోడఁ జిత్తంబు నామీఁదఁ శ జేర్చి మీతండ్రికి, బ్రేతకార్యములు సంశ్రీతిఁ జేయు తే. మతఁడు రణమున నేఁడు నాశయంగమర్య,నమున నిర్మలచేహుఁడైనవ్యమహిమ

నపగతాఖిలకల్పముఁ ర డై తనర్పి, పుణ్యలోకంబులకు నేఁగుఁ ర బుణ్యచరిత.

వ. అని యిట్లు నరసింహదేవుం డాన తిచ్చిన హిరణ్యకశిపునకుం బ్రహ్మాదుండు పర లోక క్రియలు సేసి భూసురోత్తములచేత నభిషిక్తుం డయ్యె నయ్యెడం బ్రసాద సంపూర్ణముఖుం డై సశ్రీనృసింహదేవునిం జూచి దేవతాప్రముఖసహితుం డైన బ్రహ్మదేవుం డి ట్లనియె. 380

సీ. దేవదేవాఖిల దేవేశ భూతభావన వీడు నాచేత ర వరము వడసి మత్స్యప్రజనులచే ర మరణంబు నొందక, మత్తుఁ డై సకలధర్మములుఁ జెఱచి నేడు భాగ్యంబున ర నీచేత హతుఁ డయ్యె, గల్యాణ మమరె లోకముల కెల్ల బాలు నీతని మహారథాగవతశ్రేష్ఠు, బ్రదికించితివి మృత్యుభయముఁ బాపి తే. వరము గృప సేసితివి మేలు ర వారిజాక్ష, నీనృసింహవతారంబు ర నిష్ఠతోడఁ దగిలి చింతించువారలు ర దండధరుని, బాధ నొందరు మృత్యువ్రతబారిఁ బడరు.

వ. అనిన నరసింహదేవుం డి ట్లనియె. 382

క. మన్నించి దేవశత్రుల, కెన్నఁడు నిటువంటివరము ర లీకుము పాపా త్పన్నులకు వరము లిచ్చుట, పన్నగముల కమృత మిడుట ర పంకజగర్భా. 383

వ. అని యి ట్లనతిచ్చి బ్రహ్మాదేవతాసమూహంబుచేఁ బూజితుం డై భగవంతుం డై నశ్రీనృసింహదేవుండు దిరోహితుండయ్యెఁ బ్రహ్మాదుండును శూలికిఁ బ్రణమిల్లి తమ్మిచూలికి వందనంబులు సేసి ప్రజాపతులకు మ్రొక్కి భగవత్కృతైన దేవతలకు నమస్కరించినం జూచి బ్రహ్మదేవుండు శుక్రాదిమునీంద్రసహితుం డై దైత్యదానవరాజ్యంబునకుం బ్రహ్మాదుం¹బట్టంబు గట్టి యతనిచేతఁ బూజి తుం డై దీవించె నంత నీశానాదినిఖిలదేవతలు వివిధంబు లగునాశీర్వాదం బులచేత నాప్రహ్మాదునిఁ గృతార్థుం జేసి తమ్మిచూలిన ముందట నిడుకొని నిజ స్థానంబులకుఁ జని రిట్లు విష్ణుదేవుండు నిజపార్శ్వచరు లిరువురు బ్రాహ్మణశాపం బునంజేసి ప్రథమజన్మంబున దితిపుత్రులై నహిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులను వరాహ నారసింహరూపంబుల నవతరించి వధియించె ద్వితీయభవంబున రాక్షసజన్మం బు దాల్చినరావణకుంభకర్ణులను శ్రీరామరూపంబున సంహరించె దృతీయ జన్మంబున శిశుపాలదంతవక్త్రులను పేరులం బ్రసిద్ధి నొందినవారలను శ్రీకృష్ణ రూపంబున ఖండించె నివ్విధంబున మూఁడుజన్మంబుల గాఢవైరానుబంధం బున నిరంతరసంభావితధ్యానులై వారలు హరినిదాదిపాపముక్తులై హరిం గదిసి రని చెప్పి నారదుం డి ట్లనియె. 384

ఉ. శ్రీరమణీయ మైననరసింహవిహారము నింద్రశత్రుసం హారముఁ బుణ్యభాగవతుఁ ర డై ననిశాచరనాథపుత్రుసం చారము నెవ్వఁ డైన సవిరచారత విన్నఁ బఠించిన శుభా

1 'బట్టంబు గట్టె నతనిచేతం బ్రతిపూజితులై దీవించి బ్రహ్మాదులు నిజస్థానంబులకుం జనిరి' వా.ప్ర.

కారముతోడ నేభయముఁ శ గల్గనిలోకముఁ జెందు భూవరా.

385

మ. జలజాతప్రభవామలుఁ మనములోఁ శ జర్పించి భాషావళిం

బలుకఁ లేనిజనార్దనాహ్వయపరశ్రబ్ధంబు నీయుంటిలోఁ

జెలి యై మేనమఱుది యై సచివుఁడై శ చిత్తప్రియుం డై మహా

ఫలసంధాయకుఁడై చరించు టది నీభాగ్యంబు రాజోత్తమా.

386

శ్రీపురాసురసంహారము శ్లోకం

క. బహుమాయుఁడైనమయుచే, విహతం బగుహరునియశము శ విఖ్యాతజమా

వహముగ నీభగవంతుఁడు, మహితాత్ముఁడు మున్నొనర్చె శ మనుజవరేణ్యా.

వ. అనిన ధర్మనందనుం డిట్లనియె.

388

క. ఏకర్థంబున విభుఁడగు, శ్రీకంఠునియశము మయునిరచే సుడివడియెఁ

వైకుంఠుఁడెవ్విధంబునఁ, గైకొని తత్కీర్తి చక్కఁగా నొనరించెన్.

389

వ. అనిన నారదుం డిట్లనియె.

390

క. చక్రాయుధబలయుతు లగు, శక్రామల కోహరించి శ శ్రమమున నసురుల్

సాక్రోశంబున నరిగిరి, విక్రమములు మాని మయునిరవెనుకకు నధిపా.

391

వ. ఇట్లు రక్కసులు దనవెనుకఁ జొచ్చిన మాయానిలయుండును దుర్జయుండును

నైనమయుండు దనవిద్యాబలంబున నయోరజతసువర్ణమయంబు లై యెవ్వరి

కిని లక్షింప రానిగమనాగమనంబులును వితర్కింప రానికర్మశపరిచ్ఛదం

బులును గలిగినత్రిపురంబుల నిర్మించి యిచ్చిన నక్తంచరులందఱు నందుం బ్రవే

శించి కామసంచారు లై పూర్వవైరంబుఁ దలంచి ననాయకానీకంబు లయిన

లోకంబుల నస్తోకంబు లయిననిజబలాతిరేకంబున శోకంబు నొందించిన.

392

క. లోకాధినాథు లెల్లను, శోకాతురు లగుచు శరణుఁ శ జొచ్చిరి దుష్టా

నీకవిదళనాకుంతుక, శ్రీకంఠుక భువనభరణచిత్తోత్పంతున్.

393

వ. ఇట్లు సకలలొకేశ్వరుం డగుమహేశ్వరుం జేరి లోకపాలకులు ప్రణతు లై పూ

జించి కరకమలంబులు ముకుళించి.

394

క. త్రిపురాలయు లగుదానవు, లపరాజితు లగుచు మాకు శ నశ్రాంతంబుక

వపురాదిపీడఁ జేసెద, రపరాధికులను వధింపు శ మగజాధీశా.

395

క. దీనులము గాక యుష్మద,ధీనుల మై యుండుమేము శ దేవాహితనో

గ్ధీనుల మైనారము బలహీనుల మగుమమ్ముఁ గావు శ మీశాన శివా.

396

వ. అనిన భక్తవత్సలుం డగుపరమేశ్వరుండు శరణాగతు లైనగీర్వాణుల వెఱవకుం

డని దుర్వారబలంబున బాణాసనంబుఁ గేల నందికొని యొక్కదివ్యబాణంబు

సంధించి త్రిపురంబులవయి నేసిన మార్తాండమండలంబున వెలువడు

మయాఖజాలంబులచందంబునఁ దద్బాణంబువలన దేదీప్యమానంబు లై యనేక

బాణసహస్రంబు ¹లుప్పతిల్లి కకుప్పలు నిండి మండి తెప్పలుగాఁ గుప్పలు గొని
త్రిపురంబులఁ గప్పె నప్పుడు తద్బాణపావక హేతిసంగోహదండహ్యమానులై
గతాసులై నత్రిపురనివాసులం దెచ్చి మహాయోగి యైనమయుండు సిద్ధరస
కూపంబున వైచిన. 397

క. సిద్ధామృతరసమహిమను, శుద్ధమహావజ్రతుల్యశోభితతనులై
వృద్ధిం బొందిరి దానవు, లుద్ధతనిర్ధాతపావశోపము లగుచున్. 398

క. కూపామృతరససిద్ధిని, దీపితులై నిలిచి యున్నరదేవాహితులఁ
రూపించి చింత నొందెడు, గోపధ్వజఁ జూచి చక్రి శ కుహనాన్వితుఁడై. 399

శా. ఉత్సాహంబున నొక్కపాఁడిమొదలై శ యూథంబు ఘోరించుచున్
వత్సంబై తనవెంట బ్రహ్మనడవన్ శ వైకుంఠఁ జేతెంచియు
ద్యత్సత్త్వంబునఁ గూపమధ్వరసముం శ ద్రావే విలోకించుచుం
దత్సేభాగ్యనిమగ్నులై మఱచి రాశదైత్యుల్ నివారింపఁగన్. 400

వ. ఇట్లు విష్ణుండు మోహనాకారంబున ధేను వయి వచ్చి త్రిపురమధ్యకూపామృ
తరసంబు ద్రావిన నెఱింగి శోకాకులచిత్తు లయినరసకూపపాలకులం జూచి మ
హాయోగి యైనమయుండు వెఱఁగుపడి దైవగతిం జింతించి శోకింపక యిట్లనియె.

ఆ. అమరులైన దనుజ శలైనను నరులైన, నెంతనిపులులైన శ నెవ్వరైన
దైవికార్థచయముఁ శ దప్పింపఁగా లేరు, నలదు దనుజులార శ వగవ మనకు.

వ. అని పలికె నంతవిష్ణుండు నైజంబులైనధర్మజ్ఞానవిద్యాతపోవిరక్తిసమృద్ధిక్రియా
శక్తివిశేషంబుల శంభునికిఁ బ్రాధాన్యంబు సమర్పించి రథసూతకేతువర్మబాణా
సనస్రముఖసంగ్రామసాధనంబులు సేసినం గైకొని. 403

మ. శరియై కార్ముకి యై మహాకవచియై శ సన్నాహియై వాహియై
సరథుండై సనియంతయై సబలుఁడై శ సత్కీతనచ్చత్తుఁడై
పరమేశుం షోకబాణమున్ విడిచెఁ దద్బాణానలజ్వాలలం
బురముల్ గాలె ఛటచ్చటధ్వని నభోభూమధ్వముల్ నిండఁగన్. 404

వ. ఇట్లు హరుండు దురవగాహంబులైనత్రిపురంబుల నభిజన్తుహూర్తంబున భస్మం
బు సేసి కూల్చిన నమరగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యయక్షవల్లభులు వీక్షించి జయ
జయశబ్దంబులు సేయుచుఁ గుసుమవర్షంబులు వర్షించిరి ప్రజలు హర్షిం
చిరి బ్రహ్మాదులు గీర్తించి రప్పరసలు నర్తించిరి దివ్యకాహళిదుందుభిరవంబు
లును మునిజనోత్సవంబులును బ్రచురంబు లయ్యె నిట్లు విశ్వజనీనం బగు
త్రిపురాసురసంహారంబున నఖిలలోకులును సంతసిల్లి యుండ నయ్యవసరంబున.

ఆ. తృణకణములభంగిఁగ్రత్రిపురంబులదహించి, పరముఁ డవ్యయుండుశభద్రయశుఁడు
శివుఁడు పద్మజాదిశ్రేణీయమానుఁడై, నిజనివాసమునకు శ నెమ్మిఁ జనియె. 406

వ. ఇట్లు నిజమాయావిశేషంబున మర్త్యలోకంబున విడంబించు చున్న విష్ణునిపరాక్రమవిధానంబులు మునిజనవంద్యమానంబులై సకలలోకకల్యాణప్రదానంబులై యుండు ననిన విని నారదునకు ధర్మనందనుం డిట్లనియె. 407

— శ్లోకం — నారదుండు ధర్మరాజునకు వర్ణాశ్రమధర్మంబులు చెలుపుట. — శ్లోకం —

సీ. అనఘాత్మ సకలవర్ణాశ్రమాచారసమ్మతధర్మ మెయ్యది శ మానవులకు నేధర్మమున నరుం శ డిద్ధవిజ్ఞానము, భక్తియుఁ బ్రాపించుఁ ర బద్ధజునకు సాక్షాత్సుతుండవు శ సర్వజ్ఞుఁడవు నీవు, నెఱుంగరానిది ధర్మ శ మింత లేదు నారాయణపరాయణస్వాంతు లనఘులు, శాంతులు సదయులు శ సాధువృత్తి

ఆ. మెఱయుచున్నఘనులు శ మీవంటివా రెద్ది, పరమధర్మమనుచు శ భక్తిఁడలఁతు రట్టిధర్మరూప శ మఖిలంబు నెఱిగింపు, వినఁగ నిచ్చ గలదు శ విమలచరిత, 408

వ. అనిన నారదుండు ధర్మరాజుం జూచి దాక్షాయణియందు నిజాంశంబున నవతరించి భువనశోభనంబుకొఱకు బదరికాశ్రమంబునఁ దపోనిరతుం డయి యున్న నారాయణునివలన సనాతనధర్మంబు వింటి నది సెప్పెద సకలవర్ణంబులజనులకు సత్యంబును దయయును నుపవాసాదితపంబును శౌచంబును సైరణయు సదసద్వివేకంబును మనోనియమంబును బహిరింద్రియజయంబును హింస లేమియు బ్రహ్మచర్యంబును దానంబును యథోచితజపంబును సంతోషంబును మార్దవంబును సమదర్శనంబును మహాజనసేవయు గ్రామ్యంబు లయిన కోరికలు మానుటయు నిష్ఫలక్రియలు విడుచుటయు మితభాషిత్యంబును దేహంబు గానితన్ను వెదకికొనుటయు నన్నోదకంబులు స్నానలకుం బంచి యిచ్చుటయుఁ బ్రాణులందు దేవతాబుద్ధియు నాత్మబుద్ధిం జేయుటయు శ్రీనారాయణచరణస్థరణకీర్తనశ్రవణసేవార్చన సమస్కారదాస్యాత్మసమర్పణసఖ్యంబు లనియెడిత్రింశల్లక్షణంబులు గలుగ వలయు నందు సత్కులాచారం డయి మంత్రవంతంబు లైనగర్భాధానాదిసంస్కారంబు లవిచ్ఛిన్నంబులు గాఁ గలవాఁడు ద్వైజుండు ద్వైజునకు యజనయాజనాధ్యయనాధ్యాపనదానప్రతిగ్రహంబు లనుపట్కర్తంబులు విహితంబులు రాజునకుఁ బ్రతిగ్రహవ్యతిరిక్తంబు లయిన యజనాదికర్తంబు లయిదును బ్రజాపాలనంబును బ్రాహ్మణులు గానివారివలన దండశుల్కాదులు గొనుటయు విహితకర్తంబులు వైశ్యునికిఁ గృషివాణిజ్యగోరక్షణాదికర్తంబులును బ్రాహ్మణకులానుసరణంబును విహితంబులు శూద్రునకు ద్వైజశుశ్రూష సేయ వలయు. 409

సీ. విను కర్మణాదికశ్రవ్యత్రికంఠెను మేలు, యాచింప నొల్లనిరయట్టివృత్తి ప్రాప్తంబుఁగై కొనిరబ్రదుకుకంఠెను లెస్స, యనుదినంబును ధాన్యరమడిగికొనుట యాయావరముకంఠె శ నధికకళ్యాణంబు, పఱిగయెన్నులధాన్యభక్షణంబు

శిలవృత్తికంటెను శ శ్రేయ మాపణములఁ, బడ్డగింజలు దిని శ బ్రదుకుఁ గనుట
ఆ. యెడరుచోట నృపతి శ కీనాల్లువృత్తులుఁ, దగుఁ బ్రతిగ్రహంబు శ దగదు తలఁప
నాపదవసరముల శ నధముఁ డెక్కువజాతి,వృత్తి నున్న దోషరవిధము గాదు.

వ. వినుము శిలవృత్తియు నుంఛవృత్తియు ఋత మనియు నయాచితవృత్తి యమృ
త మనియు యాయావరవృత్తి మృత మనియుఁ గర్లకవృత్తి ప్రమృత మనియు
నెన్నుదు రట్టివృత్తు లెఱింగి జీవింతుట మేలు వాణిజ్యంబు సత్యాన్యత మనియు
శ్వవృత్తి సీచసేవ యనియుఁ బలుకుదురు సర్వవేదమయండు బ్రాహ్మణండు
సర్వదేవమయండు క్షత్రియండు బ్రాహ్మణక్షత్రియులకు సీచసేవనంబు గర్త
వ్యంబు గాదు. 411

క. దమమును శౌచముఁ దపమును, శమమును మార్దవముఁ గృపయు శ సత్యజ్ఞాన
క్షమలును హరిభక్తియు హర్షము నిజలక్షణము లగ్రరజాతికి నధిపా. 412

ఉ. శౌర్యము దానశీలముఁ బ్రసాదము నాత్మజయంబుఁ దేజముఁ
ధైర్యము దేవభక్తియును శ ధర్మము నర్థముఁ గామముఁ బుధా
చార్యముకుందసేవలును శ సత్కృతియుం బరితోషణంబు స
ద్వీర్యము రక్షణంబుఁ బృథివీవరశేఖర రాజచిహ్నముల్. 413

క. ధర్మార్థకామవాంఛయు, నిర్మలగురు దేవవిప్రనివహార్చనముల్
నిర్దభావముఁ బ్రమదము, శర్మకరత్వమును వైశ్యోజనలక్షణముల్. 414

ఉ. స్త్రీయము లేనివృత్తియు శురచిత్వము సన్నతియుఁ నిశేషులఁ
మాయలు లేక డాయుటయు శ మంత్రము సెప్పక పంచయజ్ఞముల్
సేయుటయుఁ ధరామరులరసేవయు గోవులరక్షణంబు స
న్యాయము లేమియుఁ మనుజురనాథ యెఱుంగుము శూద్రధర్మముల్. 415

సీ. నిలయము వాటించి శ నిర్మలదేహి యై, శృంగార మేప్రొద్దుఁ శ జేయవలయు
సశ్యప్రియాలాపరచతుర యై ప్రాణేశు,చిత్తంబు ప్రేమ రంజింప వలయు
దాక్షిణ్యసంతోషధర్మమేధాదుల, దైవత మని స్త్రియుఁ శ దలఁప వలయు
నాథుఁ డేపద్ధతి శ నడచు నాపద్ధతి, నడచి తద్బంధుల శ నడప వలయు

ఆ. మార్దవమునఁ బతికి శ మజ్జనభోజన, శయనపానరతులు శ జరప వలయు
విభుఁడు పతితుఁడైన శ వెలఁది పాతివ్రత్య,మహిమఁ బుణ్యుఁ జేసి శమనుపవలయు.

క. తరుణి దనప్రాణవల్లభు, హరిభావముగా భజించి శ యతఁడును దానుఁ
నిరికై వడి వర్తించును, హరిలోకమునందు సంతతానందమునన్. 417

క. ఉపవాసంబులు వ్రతములుఁ, దపములు వేయేల భర్త శ దైవత మని ని
ష్కపటతఁ గొల్చినసాధ్వికి, నృపవర దుర్లభము లేదు శ నిఖిలజగములన్. 418

వ. మఱియు సంకరజాతు లయినరజక చర్మకారక నట బురుడక కైవర్తక మ్నేచ్ఛ
భిల్లు లగునంత్యజాతు లేడ్వారకును జండాల పుల్కస మాతంగజాతులకును

నాయాకులూగతంబు లయినవృత్తులఁ జౌర్యహింసాదులు వర్జించి సంచరింప
వలయు మానవులకుఁ బ్రతియుగంబున నైసర్గికంబు లైనధర్మంబులు రెండు
లోకంబులందును సుఖకరంబు లని వేదవిను లైనపెద్దలు సెప్పుదురు కాఱుకా
ఱున దున్నెడుక్షేత్రంబు లావు సెడు నందుఁ జల్లినబీజంబులు నిస్తేజంబు లై
యుండి తస్మగ్ నంకురింపవు నిరంతరఘృతధారావర్షంబున దహనునకు
దాహకత్వంబు లేక శాంతిం జెందు నందు వేచ్చినసావ్యంబులు ఫలింపవు తద్వి
ధంబున ననవరతకామానుసంధానంబునఁ గామోన్ముఖం బైనచిత్తంబు కామం
బులం దనిసి నిష్కామం బై విరక్తి నొందుం గావున సత్త్వస్వభావంబుతోడ
నెప్పుడుఁ దప్పక నిజవంశాచారవిహితధర్మంబున వర్తించునరుండు మెల్లన
స్వాభావికకర్మఫరత్వంబు విడిచి ముక్తి నొందు జాతిమాత్రంబునఁ బురుషునికి
వర్ణంబు నిర్దేశింపం బని లేదు శమదమాదివర్ణలక్షణవ్యవహారంబులఁ గన
వలయు నని మఱియు నారదుం డిట్లనియె.

419

క. క్రమమున వర్ణంబులచి, హృము లెల్లను జెప్పఁబడియె శ్రీ నాశ్రమములధ
ర్మము లెఱిగించెద నన్నియు, సమదాహితహృదయశూల శ్రీ సదమలశీలా. 420

ప. వినుము బ్రహ్మచారి మాంజీకాపీనయజ్ఞోపవీత కృష్ణాజినపలాశ దండకమండలు
ధరుండును సంస్కారహీనశరీరుహుండును దర్శనాస్తుండును శీలప్రశస్తం
డును మానియు నై త్రిసంధ్యంబును బ్రహ్మగాయత్రి జపించుచు సాయం
ప్రాతరవసరంబుల నర్కపావకగురుదేవతోపాసనంబులు సేయుచు గురుమందిరం
బునకుం జని దాసునిచందంబున భక్తివినయసామనస్యంబులు గలిగి వేదంబులు
సదువుచు నధ్యయనోపక్రమావసానంబుల గురుచరణంబులకు నమస్కరించుచు
రేవు మాపును విహితగృహంబుల భిక్షించి భైక్షంబు గురువునకు నివేదించి య
నుజ్ఞ గొని మితభోజనంబు గావించుచు నర్హకాలంబుల నుపవసించుచు నంగన
లందు నంగనాసక్తులందుం బ్రయోజనమాత్రభాషణంబు లొనర్చుచు గురు
పరాంగనవలన నభ్యంగనకేశప్రసాధనశరీరమర్దన మజ్జనరహస్యయోగంబులు
వర్జించుచు గృహంబున నుండక జితేంద్రియత్వంబున సత్యభాషణుం డని
సంచరింపవలయు.

421

ఆ. పొలఁతి దావపహ్ని శ్రీ పురుషుఁ డాజ్యఘటంబు, కరఁగ కుండరాదు శ్రీ కదిసెనేని
బ్రహ్మ యైనఁ గూఁతుఁ శ్రీ బట్టక మానఁడు, వడుగు కింతిపొత్తు శ్రీ వలమ వలదు.

ప. వినుము స్వరూపసాక్షాత్కారంబున దేహి బహిరింద్రియాదికం బయిన యంత
యు నాభాసమాత్రంబుగా నిచ్చయించి యెందాఁక జీవుండు స్వతంత్రుం డయిన
యీశ్వరుండు గాకుండు నంతదడవు నంగన యిది పురుషుండ నే ననియెడిభేదబు
ద్ధిమానుట కర్తవ్యంబు గాదు బ్రహ్మచారియతిగృహస్థులం దెవ్వఁడైనఁ జిత్తంబు

పరిపక్వంబు గాక యద్వైతానుసంధానంబు సేసిన మూఁగుం డగు గావున
రహస్యంబునఁ బుత్రిక నైనఁ డాయ కుండ వలయు. 423

చ. శిరమున మేన సంస్కృతులు శ సేయక చందనభూషణాద్యలం
కరణము లెల్ల మాని ఋతుశకాలములఁ నిజభార్యఁ బొందుచుం
దరులఁ జూడఁ బాఱక ధృతవ్రతుఁ డై మధుమాంసవర్జి యై
గురుతరవృత్తితో మెలఁగుకోవిదుఁ డొక్కగృహస్థ భూవరా. 424

వ. మఱియు ద్విజుండు గృహస్థుం డై గురువులవలన నుపనిషదంగసహితం బైన
వేదత్రయంబును బఠించి నిజాధికారానుసారంబుగ నర్చవిచారంబు సేసి తన
బలంబుకొలది గురువులకు నభీష్టంబు లొసంగి గృహంబున నొండె వనంబున
నొండె నైష్ఠికత్వంబు నాశ్రయించియొండె బ్రాణులతోడ జీవించుచు గురువునం
దు నన్నియందు నాత్మయందు సర్వభూతంబులందు సమ్యుతదర్శనంబు సేయుచు
నింద్రియవ్యసనాదిమగ్నండు గాక యెఱుక గలిగి వర్తించుచు బ్రహ్మంబు నొందు.

క. వినుము వనప్రస్థునకుఁ, మునికథితము లైననియమములు గల వాచో
ప్సన వనగతుఁడై మెలఁగెడి, ఘనుఁడు మహర్లోకమునకు శ గమనించు నృపా.

వ. అటమీఁద గృహస్థాశ్రమంబు విడిచి వనంబునకుం జని దున్నక పండెడినీవారా
దికంబు లగ్నిపక్వంబు సేసి యొండె గాహంబులు సేసి యొండె సర్కపక్వంబు
తై సఫలాదు లొండె భక్షించుచు వన్యాహారంబుల నిత్యకృత్యంబు లయినచు
పురోడాశంబు లొనర్చుచు బ్రతిదినంబును బూర్వసంచితంబులు పరిత్యజించి
నూతనద్రవ్యంబులు సంగ్రహించుచు నగ్నికొఱకుఁ బర్ణశాల యైనఁ బర్వతకం
దరం బయిన నాశ్రయించుచు హిమ వాయు వహ్ని వర్షాతపంబులకు సహిం
చుచు సఖ శస్త్రకేశతనూరుహంబులు ప్రసాధితంబులు సేయక జటిలుం డై వసి
యించుచు దండజినకమండలువల్కలపరిచ్ఛదంబులు ధరియించి పండ్రెం డైన
సెనిమి డైన నాలు గైన రెం డైన నొకవత్సరం బయినఁ దపగ్గిప్రయాసంబున
బుద్ధినాశంబు గా కుండ ముని యై చరించుచు డైవవశంబున జరాకోగంబుల
చేతఁ జిక్కి నిజధర్మానుష్ఠానసమర్థుండు గానిసమయంబున నిరశనవ్రతుం డయి
యగ్నుల నాత్మారోపణంబు సేసి సన్న్యసించి యాకాశంబునందు శరీరరంధ్రంబు
లును గాలియందు నిశ్శ్వాసంబును దేజంబులోపల నూష్ణంబును జలంబుల రసం
బును ధరణియందు శల్యమాంసప్రముఖంబులును వహ్నియందు వక్తవ్యంబు
తోడ వాక్కును నింద్రునియందు శిల్పంబుతోడఁ గరంబులును విష్ణునియందు
గతితోడఁ బదంబులును బ్రజాపతియందు రతితోడ నుపస్థంబును మృత్యువం
దు విసర్గంబుతోడఁ బాయువును దిక్కులందు శబ్దంబుతోడ శ్రోత్రంబును
వాయువందు స్పర్శంబుతోడఁ ద్వక్కును సూర్యునియందు రూపంబుతోడఁ

జక్షువులును సలిగఁబలుందుఁ బ్రచేతస్సహిత యయినజిహ్వయు క్షీతియందు గంధసహితం బయినఘ్రాణంబును జంద్రునియందు మనోరథంబులతోడ మనంబును గవి యైనబ్రహ్మయందు బోధంబుతోడ బుద్ధియు రుద్రునియందు దహంకారంబుతోడ మమత్వంబును తేత్రజ్ఞునియందు సత్త్వంబుతోడఁ జిత్తంబును బరంబునందు గుణంబులతోడ వైకారికంబును డిందించి యటమీఁదఁ బృథివిని జలంబునందు జలంబును దేజంబునందుఁ దేజంబును వాయువునందు వాయువును గగనంబునందు గగనంబును సహంకారతత్త్వంబునందు సహంకారంబును మహత్తత్త్వంబునందు మహత్తత్త్వంబును బ్రకృతియందుఁ బ్రకృతిని నక్షరుండై నపరమాత్మయందు లయంబు నొందించి చిన్మాత్రావశేషితుం డయినతేత్రజ్ఞుని నక్షరత్వంబున నెఱింగి ద్వయరహితుం డై దగ్ధకాఘ్నం డై నవహ్ని చందంబునఁ బరమాత్మ యైననిర్వికారబ్రహ్మంబునందు లీనుండు గా వలయు.

427

క. అనఘ వనప్రస్థం డై, చని తద్ధర్మంబు లిట్లు శ సలుపుచు మఱియుఁ
మనె నేని సన్న్యసింపం, జను నటమీఁదటను ముక్తశంకత్వమునన్ . 428

వ. ఇట్లు వానప్రస్థాశ్రమంబు జరిపి సన్న్యసించి దేహమాత్రావశిష్టండును నిరపేక్షుండును భిక్షుండును నిరాశ్రయుండును నాత్మారాముండును సర్వభూతసముండును శాంతుండును సమచిత్తుండును నారాయణపరాయణుండును నై కాపీనంబునకు నాచ్ఛాదకమాత్రం బైనవస్త్రంబు ధరియించి దండాదివ్యతిరిక్తంబులు విసర్జించి యాత్మపరంబులు గానిశాస్త్రంబులు వర్జించి గ్రహనక్షత్రాదివిద్యల నభ్యసింపక భేదవాదంబులైనతర్కంబులు దర్శింపక యెందును బక్షీకరింపక శిష్యులకు గ్రంథంబులు వంచించి యుపన్యసింపక బహువిద్యల జీవింపక మత్తాదివ్యాపారంబుల నుల్లసిల్లక పెక్కుదినంబు లొక్కయెడ వసించుపక యూరూర నొక్కొక్కరాత్రి నిలుచుచుఁ గార్యకారణవ్యతిరిక్తంబైనపరమాత్మయందు విశ్వంబు దర్శించుచు సదసన్నయం బైనవిశ్వంబునందుఁ బరబ్రహ్మంబయినయాత్మ నవలోకించుచు జాగరణస్వప్నసంధిసమయంబుల నాత్మనిరీక్షణంబు సేయుచు నాత్మకు బంధమోక్షణంబులు మాయామాత్రంబులు గాని వస్తుప్రకారంబున లే వనియును దేహంబునకు జీవితంబు ధృవంబు గా దనియును మృత్యువు ధృవం బనియు నెఱుంగుచు భూతదేహంబులసంభవనాశంబులకు మూలం బయినకాలంబుఁ బ్రతీక్షించుచు నిర్విధంబున జ్ఞానోత్పత్తిపర్యంతంబుఁ జరియించి యటమీఁద విజ్ఞానవిశేషంబు సంభవించినఁ బరమహంసుం డై దండాదివిహ్నంబులు ధరియించి యెండై ధరియింపక యెండై బహిరంగవ్యక్తచిహ్నుండు గాక యంతరంగవ్యక్తం బైనయాత్మానుసంధానంబు గలిగి మనీషియై బాహ్యనుసంధానాభావంబున మనుష్యులకుఁ దనవలన నున్నత్రైకాలమూకుల తెఱంగుఁ జూపు చుండ వలయును.

429

—శ్లోక ప్రహ్లాదాజగరసంవాదము. శ్లోక—

- క. మునివల్లభుఁ డజగరుఁ డను, సునయుండు హిరణ్యశిపురసూనుండును ము
న్నొసరించినసంవాదము, విను మీయర్థంబునందు శ వెలయు నరేంద్రా. 430
- వ. తొల్లి భగవత్ప్రియుం డయినప్రహ్లాదుండు గతిపయామాత్యసమేతుం డయి
తాకికతత్త్వంబు నెఱింగెడికొఱకు లోకంబుల సంచరించుచు నొక్కనాఁడు
కావేరీతీరంబున సహ్యాపర్వతతటంబున ధూళిధూసరితంబు లయినకరచరణా
ద్యవయవంబులతోడ గూఢం బైన నిర్మలతేజంబుతోఁ గర్మాకారవచోలింగవర్ణా
శ్రమాదుల నెవ్వరికి నెఱుంగఁ బడక నేల నిద్రించుచు నజగరవ్రతధరుం డైన
మునిం గని జాయం జని విధివత్ప్రకారంబున నర్పించి మునిచరణంబులకు శిరంబు
మోపి మ్రొక్కి యతనిచరిత్రంబు దెలియ నిచ్చయించి యిట్లనియె. 431
- సీ. భూమి నుద్యోగియై శ భోగి యై యుండెడి, నరునికై పడి మునినాథ సీవు
ఘనశరీరము దాల్చి శకదలవు చిత్రము, ద్యమయుక్తునకుఁ గాని శ ధనము లేదు
ధనవంతునకుఁ గాని శ తగుభోగములు లేవు, భోగికిఁ గాని సంపూర్ణ మైన
తనువు లే దుద్యోగశ్రధనభోగములు లేక, నేల సూరక పడి శ నిద్ర వోవు
- ఆ. సీకు నెట్లు గలిగె శనిరుపమ దేహంబు, సముండ వాఝ్యుడవు విశశారదుండవు
బుద్ధినిధివి జనులఁ శ బాగడవు డెగడవు, నిద్ర ప్రతిదినంబు శ నిలుపనేల. 432
- వ. అని యిట్లు ప్రహ్లాదుం డడిగిన వికసితముఖుం డయి ముసీంస్రండు దదీయమృదు
రాలాపసుధారసప్రవాహంబులు గర్జనంబులఁ బరిపూర్ణంబు లైన నతని నవలో
కించి యిట్లనియె. 433
- సీ. ఆంతరంగికదృష్టి శ సంతయు నెఱుఁగుదు, వార్యసమృత్తుండ వీ శ వసురవర్య
విశ్వజంతువులప్రవృత్తినివృత్తిలక్షణములు నీయెఱుంగనివి లేవు
భగవంతుఁ డగుహరి శ పాయక సీమనో, వీధి రాజిల్లుచు శ వెలుఁగుఱ్ఱని
క్రమమునబహుళాంధ్రకారంబుఁ బరిమార్చు, బరమసాత్త్వికుండవు శ ద్రబుద్ధి
- ఆ. నై నసీవు నన్ను శ నడిగెదు గావున, విన్నధర్మ మెల్ల శ విస్తరింతు
నిన్నుఁ జూడఁ గలిగె శ సీతోడిమాటల, నాత్మశుద్ధి గలిగె శ ననఘచరిత. 434
- వ. వినుము ప్రవాహకారిణి యై విషయంబులచేతం బూరింప రానితృప్తచేతం బడి
కర్తంబులఁ బరిభ్రామ్యమాణుండ నై ననేను నానావిధయోనులందుఁ బ్రవేశించు
చు వెడలుచు నెట్టకేలకు మనుష్యదేహంబు ధరియించి యందు ధర్మంబున
స్వర్గద్వారంబును నధర్మంబున శునకసూకరాదితిర్యగ్జంతుయోనిద్వారంబుల
నొంది క్రమృత మనుష్యుండై పుట్ట వలయు నని వివేకించి సుఖరక్షణదుగిఖమో
క్షణంబులకొఱకు ధర్మంబు సేయదంపతులవ్యవహారంబు గని సర్వక్రియా
నివృత్తి గలిగినజీవుండు స్వతంత్రుం డై ప్రకాశించు నని నిర్ణయించి భోగంబులు

మనోరథజాతమాత్రంబులు గాని శాశ్వతంబులు గావని పరీక్షించి నివృత్తుం
డనై యుద్యోగంబు లేక నిద్రించుచుఁ బ్రారబ్ధభోగంబుల ననుభవించుచు
నుండును నివ్వధంబునఁ దనకు సుఖరూపం బైనపురుషార్థంబు దనయందుఁ
గలుగుట యెఱుంగక పురుషుండు శైవాలజాలనిరుద్ధంబు లైనశుద్ధజలంబుల
విడిచి యెండమావులు జలంబు లని పాతెడుమూఢునివడువున సత్యంబు గాని
దైత్యంబుఁ జొచ్చి ఘోరసంసారచక్రపరిభ్రాంతం డై యుండు దైవతంత్రంబు
లైనదేహీదులచేత నాత్మకు సుఖంబును దుఃఖినాశంబునుం గోరుచు నిరీశుం డైన
వానిప్రారంభంబులు నిష్ఫలంబు లగు నదియునుం గాక మర్త్యునకు ధనంబు
ప్రాప్తం బయిన నది దుఃఖికరంబు గాని సుఖకరంబు గాదు లోభవంతు లయిన
ధనవంతులు నిద్రాహారంబులు లేక రాజచోర యాచక శత్రుమిత్రాదినర్వస్థలంబు
లందును శంకించుచు దానభోగంబులు మఱచి యుండుదురు ప్రాణార్థవంతు
లకు భయంబు నిత్యంబు శోకమోహభయక్రోధరాగశ్రమాదులు వాంఛా
మూలంబులు వాంఛ లే కుండ వలయును, 435

మ. సరఘల్ గూర్చినతేనె మానవులకుఁ శ సంప్రాప్త మైనట్లు లో
భరతుల్ గూర్చినవిత్తముల్ పరులకుం శ బ్రాపించుఁ బ్రాప్తాశి యై
తిరుగం బోనిమహారంగంబు బ్రదుకుఁ శ దీప్తాంగ మై యుండియుం
జరకాలం బగువానివర్తనము నేఁ శ జింతించి యేకాంతి నై. 436

క. అజగరమును జుంటిగయు, నిజగురువులుగాఁ దలంచి శ నిశ్చింతండు నై
విజనస్థలిఁ గర్తంబుల, గజిబిజి లేకున్నవాడ శ గౌరవవృత్తిన్. 437

సీ. అజినవల్కలమకూశలాంబరంబులు గట్టి, యైనఁ గట్టక యైన శ నలరు చుండు
నాందోళికారథరహాయనాగముల నెక్కి, యైన నెక్కక యైన శ నరుగు చుండుఁ
గర్హరచందనశకస్తూరికాలేప, మైన భూరజ మైన శ నలఁదికొందు
భర్తృశయ్యల నైనఁ శ బర్ణశిలాత్పణ, భస్మంబులం దైనఁ శ బండుచుండు

ఆ. మానయుక్త మైన శ మానహీనం బైనఁ, దీయ నైన మిగులఁ శ దిక్త మైన
గుడుతు సగుణ మైన శ గుణవర్జితంబైన, నల్పమైనఁ జాల శ నధికమైన. 438

క. లేదని యెవ్వరి నడుగను, రాదని చింతింపఁ బరులు శ రప్పించినచోఁ
గాదని యెద్దియు మానను, భేదము మోదమును లేక శ క్రీడింతు మదన్.

క. నిందింపఁ బరుల నెన్నడు, వందింప ననేకపీడ శ వచ్చిన మది నా
క్రందింప విభవముల కా,నందింపఁ బ్రకామవర్తనంబున నధిపా. 440

వ. ఇట్లు గోరికలు లేక యొక్కసమయంబున దిగంబరుండనై పిశాచంబుచందంబున
నుండుచుఁ బెక్కుదినంబులంగోలఁ బెనుఁబాపవర్తనంబుఁ గైకొని నిమిలితలో
చనత్యంబున నేకాంతభావంబున విష్ణునియందుఁ జేర్చి వికల్పంబు భేదగ్రాహకచి
త్తవృత్తులఁ జిత్తంబు నర్థరూపవిభ్రమంబు గలమనంబునందు మనంబును సహం

కారంబునందు సహంకారంబును మాయయందు మాయను నాత్మానుభూత్యం
దు లయంబు నొందించి సత్యంబు దర్శించుచు విరక్తి నొంది స్వానుభవంబున
నాత్మస్థితుండ నై యుండుదు సీవు భగవత్పరుండవు గావున రహస్యం బైనవరమ
హంసధర్మంబు (స్వానుభవగోచరం బైన తెఱంగున సీను హృద్గోచరం బగునట్లు)
సెప్పితి ననిన విని. 441

క. ఘను నజగరమునివల్లభు, దనుజేంద్రుడు పూజసేసి శ తగ వీక్షాని నె
మృనమున సంతోషించుచు, జనియెక నిజగేహమునకు శ శశికులతిలకా. 442

వ. అనిన యుధిష్ఠిరుం డి ట్లనియె. 443

క. ననుభోటిజడగృహస్థుడు, మునివల్లభ యిట్టిపదవి శ మోదంబున నే
యనువునఁ జెందును వేగమ, వినిపింపుము నేడు నాకు శ విజ్ఞాననిధి. 444

వ. అనిన నారదుం డి ట్లనియె గృహస్థుం డయినవాడు వాసుదేవార్పణంబుగా
గృహోచితక్రియ లనుసంధించుచు మహామునుల సేవించి వారలవలన నారా
యణదివ్యావతారకథాకర్ణనంబు సేయుచు నయ్యైవిహితకాలంబుల శాంత
జనులం గూడి మెలంగుచుఁ బుత్రమిత్రకళత్రాదిసంగంబులు గలవంటి వని
యెఱుంగుచు లోపల నాసక్తి లేక సక్తునికైవడి వెలుపలఁ బరుషకారంబు
లొనర్చుచుఁ దగులంబు లేక విత్తంబు లిచ్చి జనక సుత సోదర సఖి జ్ఞాతిజనుల
చిత్తంబులు సమృద్ధాయత్తంబులు గావించుచు ధనధాన్యనిధానదైవలబ్ధంబుల
వలన నభిమానంబు మాని యనుభవించుచు గృహత్వేత్తంబులఁ జొచ్చి యుదర
పూరణమాత్తంబు దొంగిలినవాని దండింపక భుజగమృగమూషికమర్కట
మక్షికాఖరోష్ఠ్రింబుల హింసింపక పుత్రులభంగి సీక్షించుచు దేశకాలదైవం
బులకొలందిని ధర్మార్థకామంబులఁ బ్రవర్తించుచు శునకపతితచండాలాదుల కైన
భోజ్యపదార్థంబులు దగినభంగి నిచ్చుచు నిజవృత్తిలబ్ధంబు లగునశనాదులచేత
దేవఋషిపితృభూతమానవుల సంతర్పించుచుఁ బంచమహాయజ్ఞావశేషంబుల
సంతర్యామిపురుషయజనంబును నాత్మజీవనోపాయంబును సమర్పించుచు నుండ
వలయు. 445

అ. జనకగురుల నైనఁ శ జంపు నర్థమునకై, ప్రాణ మైన విడుచు శ భార్యకొఱకు
నట్టిభార్యఁ బురుషుఁ శ దత్తిధిశుశ్రూష సేయించి గెలుచు నజతు శ సీతు నైన.

ఆ. పరముఁ డిశ్వరుండు శ బ్రాహ్మణముఖమున, నాహరించి తుష్టుఁ శ డయినభంగి
నగ్నిముఖమునందు శ హవ్యరాసులు గొని, యైనఁ దుష్టి నొందఁ శ డనఘచరిత.

వ. కావున గృహస్థుండు బ్రాహ్మణులందును దేవతలందును మర్త్యపశుప్రముఖ
జాతులందును సంతర్యామియు బ్రాహ్మణాననుండును నై నత్వేత్తజ్ఞానండు నయ్యై
కోరికలు సమర్పించి సంతర్పణంబు సేయ వలయు భాద్రపదంబునఁ గృష్ణ
పక్షంబునందును దక్షిణోత్తరాయణంబులందును రేయుంబగలు సమ మైనకా

లబులందును వ్యతీపాతంబులందును దినక్షయంబులందును సూర్యచంద్ర
గ్రహణంబులందును శ్రవణద్వాదశీయందును వైశాఖశుక్లతృతీయయందును
గార్తీకశుక్లసప్తమియందును హేమంతశిశిరంబులలోన నాలు గష్టకలందును
మాఘశుక్ల నవమియందును మాససత్కృతంబులతోడం గూడినపున్నమలందును
ద్వాదశీతోడం గూడినయు త్రరాత్రయశ్రవణానూరాధలందును నుత్తరాత్రయ
సహితంబు లయినయేకాదశులయందును జన్మనక్షత్రయు క్తదినసంబులందును
మఱియుఁ బ్రశస్తకాలంబులందును జననీజనకబంధుజనులకు శ్రాద్ధంబులును జప
హోమస్నానవ్రతంబులును దేవబ్రాహ్మణసమారాధనంబులును నాచరింపవల
యు భార్యకుఁ బుంసవనాదికంబును సపత్యంబునకు జాతకర్తాదికంబును దనకు
యజ్ఞదీక్షాదికంబును బ్రేణజనులకు దహనాదికంబును మృతదీవసంబున సాంవ
త్సరికంబును జరప వలయు.

448

మ. విను మేదేశములక దయాగుణతపోరవిద్యాన్వితం బైనవి
ప్రనికాయంబు వసించు నేథలములక శ భాగీరథీముఖ్యవా
హిను లుండుక హరిపూజ లెయ్యెడల భూయిష్టప్రకారంబులం
దనరుక భూవర యట్టిచోటులఁ దగుక శ ధర్మంబులం జేయఁగన్.

449

క. హరియందు జగము లుండును, హరిరూపము సాధుపాత్రమం దుండు శివం
కర మగుపాత్రము గలిగిన, నరయఁగ నది పుణ్యదేశ శ మనఘచరిత్రా.

450

వ. మఱియుఁ గురుక్షేత్రంబును గయాశీర్షంబును బ్రయాగంబును బులహశ్ర
మంబును వైమిశంబును ఘాట్లనంబును నేతువును బ్రభాసంబును గుశస్థలి
యును వారణాసియు మఘరాపురియును బంపాబిందునరోవరంబులును నారా
యణాశ్రమంబును నీతారామాశ్రమంబును మహేంద్రమలయాదు లైన
కులాచలంబులును హరిప్రతిమార్చనప్రదేశంబులును (హరిసేవాపరు లైనపరమ
భాగవతులు వసింఁడెడుపుణ్యక్షేత్రంబులును) శుభకాముం డైనవాఁడు సేవింప
వలయు.

451

ఆ. భూవరేంద్ర యిట్టిరపుణ్యప్రదేశంబులందు నరుండు సేయూనట్టిధర్మ
మల్ప మైన నది సరహస్రగుణాధిక, ఫలము నిచ్చు హరికృతపావశమున.

452

వ. వినుము చరాచరం బయినవిశ్వ మంతయు విష్ణుమయం బగుటంజేసి పాత్రనిర్ణ
యనిపుణు లైనవిద్వాంసులు నారాయణుండు ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు
దేవఋషులును బ్రహ్మపుత్రు లైనసనకాదులును నుండ భవదీయరాజసూయం
బున నగ్రపూజకు హరి సమృతం డయ్యె ననేకజంతుసంఘాతసంకీర్ణం బైన
బ్రహ్మాండపాదపంబునకు నారాయణుండు మూలంబు దన్నిమిత్తంబు నారా
యణసంతర్పణంబు సకలజంతుసంతర్పణం బని యెఱుంగుము ఋషి నరతిర్యగ
మరశరీరంబులు పురంబులు వానియందుఁ దారతమ్యంబులతోడ జీవరూపం

బున భగవంతుం డయినహరి వర్తించుటంజేసి పురుషుం డనఁ బ్రసిద్ధుం డయ్యె నందుఁ దిర్యగ్జాతులకంటె నధికత్వంబు పురుషునియందు విలసిల్లుటంజేసి పురు షుండు పాత్రంబు పురుషులలోన హరితను నైనవేదంబును ధరించుచు సంతోషవిద్యాతపోగరిష్ఠుం డైనబ్రాహ్మణుండు పాత్రంబు బ్రాహ్మణులలోన నాత్మజ్ఞానపరిపూర్ణుం డయినయోగి ముఖ్యపాత్రం బని పలుకుదురు పరస్పర పాత్రంబులకు సహింపనిమనుష్యులకుఁ బూజనార్థంబుగాఁ ద్రేతాయుగంబు నందు హరిప్రతిమలు గల్పింపబడియెఁ గొందఱు ప్రతిమార్చనంబు సేయుదురు పాత్రపురుషద్వేషు లైనవారలకు నట్టిప్రతిమార్చనంబు ముఖ్యార్థప్రదంబు గాదు మందాధికారులకుఁ బ్రతిమార్చనంబు పురుషార్థప్రదం బగును. 453

౩. అఖిలలోకములకు శ హరి దైవతము సూడ, హరికి దైవతము ధరరాధినాథ పదపరాగలేశశంకృతేంద్రైలోక్య, పావనంబు సేయు శ బ్రాహ్మణుండు. 454

౪. అట్టిబ్రాహ్మణజనులందుఁ గర్తన్యములుఁ దపోన్యములు వేదశాస్త్రన్యములు జ్ఞాన యోగన్యములు నై కొందఱు వర్తింతు రందు జ్ఞానన్యమునికి ననంతఫలకామి యైన గృహస్థుండు పితృజనుల నుద్దేశించి కవ్యంబులును దేవతల నుద్దేశించి హవ్యం బులును బెట్టుట ముఖ్యంబు దైవకార్యంబునకు నిరువుర నైన నొకరి నైనఁ బితృకార్యంబునకు మువ్వర నైన నొకరి నైన భోజనంబు సేయింప వలయు ధనవంతుని కైనను శ్రాద్ధవిస్తారంబు గర్తవ్యంబు గాదు దేశకాలస్థాప్తకండ మూలఫలాదికం బయినహరినై వేద్యంబున విధిచోదితప్రకారంబుగా శ్రద్ధ తోడఁ బాత్రంబునందుఁ బెట్టినయన్నంబు గామదం బయి యక్షయఫలకారి యగు ధర్మతత్త్వవేది యైనవాడు శ్రాద్ధంబులందు మాంసప్రదానంబు సేయక భక్షింపక చరింపవలయుఁ గండమూలాదిదానంబున నయ్యెడిఫలంబు పశుహింస నంబున సంభవింపదు ప్రాణిహింస సేయక వర్తించుటకంటె మిక్కిలి ధర్మంబు లేదు యజ్ఞవిదు లై నిష్కాము లయినపోడలు బాహ్యకర్మంబులు విడిచి యాత్మజ్ఞానదీపంబులందుఁ గర్తవ్యంబు లయినయజ్ఞంబుల నాచరింతురు.

౫. పశువులఁ బొరిగొని మఖములు, విశదములుగఁ జేయుబుధుని శీలించి తముక్ విశననము సేయునో యని, క్రశిమక్ బెగ డొందు భూతగణము నరేంద్రా.

౬. అది గావున ధర్మవేది యయినవాడు దైవస్థాప్తంబు లయినకండమూలాది కంబులచేత నిత్యనైమిత్తికక్రియలఁ జేయ వలయు నిజధర్మబాధకం బయిన ధర్మంబును బరధర్మప్రేరేతం బయినధర్మంబును నాభానధర్మంబును బాపండ ధర్మంబును గపటధర్మంబును ధర్మజ్ఞుం డయినవాడు మానవలయు నైనర్థిక ధర్మంబు దురితశాంతినమర్థం బగు నిర్ధనుండు ధర్మార్థంబు యాత్ర సేయుచు నైన ధనంబు గోర వలవదు జీవనోపాయంబునకు నిట్టట్టుఁ దిరుగక కార్పణ్యంబు లేక జీవించుచు మహాసర్పంబు తెఱంగున సంతోషంబున నాత్మారాముండై యెద్ది

యుం గోరక బ్రదికెడిసుగునునికిం గలనుఖంబు గామలోభంబుల దశదిశలం
 బరిధావనంబుసేయువానికి సిద్ధింపదు పాదరక్షలు గలవానికి శర్మ రాకంటకాదుల
 వలన భయంబు లేక మెలంగ నలవడుభంగి గామంబులవలన నివృత్తిగలవానికి
 నెల్ల కాలంబును భద్రం బగునుపస్థమునకును జిహ్వదైన్యంబునకును బురుషుడు
 గృహపాలకశునకంబుకై నడి సంచరించుచు సంతృప్తి లేక చెడు సంతోషి గాని
 విప్రునివిద్యాతపోవిభవయశంబులు నిరర్థకంబు లగు నింద్రియలోలత్వంబున
 విజ్ఞానంబు నశించు సకలభూలోకభోగంబులు భోగించియు దిగ్విజయంబు సేసి
 యు బుభుక్షేపిపానలవలనఁ గామపారంబును హింసవలనఁ గ్రోధపారంబును
 జేరుట దుర్లభంబు సంకల్పవర్జనంబునఁ గామంబును గామవర్జనంబునఁ గ్రోధం
 బును సర్థానర్థదర్శనంబున లోభంబును నద్వైతానుసంధానంబున భయం
 బును నాత్మానాత్మవివేకంబున శోకమోహంబులును సాత్త్వికసేవనంబున
 దంభంబును షానంబున యోగాంతరాయంబును శరీరవాంఛ లేమిని హింస
 యు హితాచరణంబున భూతజం బయినదుగ్ధిఖంబును సమాధిబలంబున దైవిక
 వ్యథయుఁ బ్రాణాయామాదికంబున మత్తభవ్యథయు సాత్త్వికాహారంబుల నిద్ర
 యు సత్త్వగుణంబున రజస్తమంబులును నుపశమంబున సత్త్వంబును గురు
 భజనకుశలుఁడై (శీలంబున) జయింపవలయు. 457

క. నారిమహిమ దనకుఁ జెప్పిన, గురువున్ నరుఁ డనుచుఁ దలఁచి శ కుంతభక్తి
 దిగుగుపురుషుశ్రమ మెల్లను, గరిశౌచముక్రియ నిరర్థకం బగు సధిపా. 458

ఉ. ఈవనజాతసేత్తుఁ బరశమేశు మహాత్ముఁ బ్రధానపూరుషున్
 దేవవ రేణ్యు సజ్జనవిశ్లేషయు ననంతఁ బురాణయోగిసం
 సేవితపాదపద్మఁ దమశ్చి త్తములన్ నరుఁ డంచు లోకు లి
 చ్ఛావిధిఁ జూచు చుండుదురు శ సన్నతి లేక నరేంద్రచంద్రహా. 459

వ. వినుము షడింద్రియంబులలోన నొకటియందుఁ దత్సరు లై యుచ్ఛాపూరణ
 విధానంబులఁ జరితార్థల మైతి మనువారలు ధారణాభ్యాససమాధియోగం
 బుల సాధింప లేరు కృషిప్రముఖంబులు సంసారసాధనంబులు గాని మోక్షసా
 ధనంబులు గావు కుటుంబసంగంబునఁ జిత్తవిక్షేపం బగుఁ జిత్తవిజయప్రయత్నం
 బున సన్న్యసించి సంగంబు వర్జించి మితం బయినభితౌన్నంబు భక్షించుచు
 శుద్ధవివిక్తసమప్రదేశంబున నొక్కరుండు నాసీనుం డై సుస్థిరత్వంబునఁ బ్రణ
 వోచ్ఛారణంబు సేయుచు రేచకపూరకకుంభకంబులఁ బ్రాణాపానంబుల నిరో
 ధించి కామహతం బయినచిత్తంబునఁ బరిభ్రమణంబు మాని కామవిసర్జనంబు
 సేసి మరలునంతకు నిజనాసాగ్రనిరీక్షణంబు సేయుచు నివ్విధంబున యోగా
 భ్యాసంబు సేయువానిచిత్తంబు గాఢరహితం బయినవహ్నితేజంగున శాంతిం
 జెందుఁగా మాదులచేత వేధింపంబడక ప్రశాంతసమస్తవృత్తం బయినచిత్తంబు

- బ్రహ్మసుఖసమృద్ధ్యనంబున లీనం బై మఱియు నెగయ నేరదు. 460
- మ. ధరణీదేవుడు సన్న్యసించి యతి యై శ ధర్మార్థకామంబులం
బరివర్జించి పునర్విలంబమునఁ దశత్పాఠిరంభి యశా నేని లో
భరతిం గ్రక్కినకూడు మంచి దనుచుకొ శ భక్షించి జీవించుదు
ర్నరుచందంబున హాస్యజీవనుఁ డగుకొ శ నానాప్రకారంబులన్. 461
- క. మలమునఁ గ్రిమియును బడుక్రియ, నిలఁబడునొడ లాత్మ గాదుశహాయం బనుచుం
దలఁతురు తజ్ఞులు వొగడుదు, రలసత నొడ లాత్మ యనుచు శ నజ్ఞు లిలేశా.
- ఆ. వ్రతము మానఁదగదు శవడుగుఁగుఱ్ఱునికిని, గ్రియలుమానఁదగదుశృహగతునికిఁ
దపసి కూర నుండఁ శ దగదు సన్న్యాసికిఁ, దరుణితోడిపాత్తు శ దగదు తగదు.
- సీ. రథము మే నెల్ల సాశరథి బుద్ధి యింద్రియ, గణము గుఱ్ఱములు పరగ్గములు మనము
ప్రాణాదిదశవిధశరపవనంబు లిరుసు ధ, ర్మధర్మ గతులు రరథాంగకములు
బహుళతరం బై నశబంధంబు చిత్తంబు, శబ్దాదికములు సంఘారభూము
లభిమానసంయుతుం శ డయినజీవుడు రథి, ఘనతరప్రణవంబు శ కార్దుకంబు
- తే. శుద్ధజీవుండు బాణంబు శ శుభదమైన, బ్రహ్మ మణిచితలక్ష్యంబు శ పరులు రాగ
భయమదద్వేషశోకలోభ ప్రమోహ, మానమత్సరముఖములు శ మానవేంద్ర.
- వ. ఇట్లు మనుష్యశరీరరూపం బయినరథంబు దనవశంబు సేసికొని మహాభాగవత
చరణకమలసేవానిశితం బయినవిజ్ఞానఖడ్గంబు ధరియించి శ్రీమన్నారాయణకరు
ణావలోకనబలంబున రాగాదిశత్రునిర్మూలనంబు గావించి ప్రణవబాణానసంబున
శుద్ధజీవశరంబును సంధించి బ్రహ్మ మనియెడిగుఱియందుఁ బడనేసి యహంకార
రథికుండు రథిత్యంబు మాని నిజానందంబున నుండ వలయు నట్టివిశేషంబు
సంభవింపనిసమయంబున బహిర్ముఖంబు లయినయింద్రియఘోటకంబులు బుద్ధి
సారథినహితంబు లై స్వాభిమానరథికునిప్రమత్తత్వంబు దెలిసి ప్రవృత్తిమార్గం
బు నొందించి విషయశత్రుమధ్యంబునం గూల్చిన. 465
- ఆ. విషయశత్రు లెల్ల శ విక్రాంతితోడ సా, రథినమేతుఁ డయిన శ రథికుఁ బట్టి
యగ్రతిమిరమృత్యుశయిత మగునసార, కూపమధ్యమందుఁ శ గూల్తు రధిప. 466
- వ. వినుము వైచికర్మంబు ప్రవృత్తంబును నివృత్తంబును నన రెండుదెఱంగు లయ్యె
నందుఁ బ్రవృత్తంబునఁ బునరావర్తనంబును నివృత్తంబున మోక్షంబును సిద్ధిం
చుఁ బ్రవృత్తకర్మంబులోన నిష్టాపూర్తంబు లన రెండుమార్గంబులు గల వందు
హింసాద్రవ్యమయకామ్యరూపంబు లయినదర్శ పూర్ణమాన పశు సోమయాగ
వైశ్వదేవ బలిహరణప్రముఖంబు లై నయాగాదికంబు లిష్టంబులు దేవతాలయ
వన కూప తటాక ప్రముఖంబులు పూర్తంబులు ప్రవృత్తకర్మంబున దేహంబు
విడిచి దేహాంతరారంభంబు నొందుదేహి హృదయాగ్రంబు వెలుంగ వాని

తోడ నింద్రియంబులం గూడి భూతసూక్ష్మయుక్తుం డై ధూమదక్షిణాయన కృష్ణపక్షరాత్రి దర్శంబులవలన సోమలోకంబుఁ జేరి భోగావసానంబున విలీన దేహుం డై వృష్టిద్వారంబునఁ గ్రమంబున నోషధిలతాన్నశుక్లరూపంబులం బ్రాపించి భూమియందు జన్మించు నిది పునర్భవరూపం బయినపితృమార్గంబు నివృత్తకర్మనిష్ఠుం డయినవాడు జ్ఞానదీప్తుంబు లయినయింద్రియంబులందుఁ గ్రియాయజ్ఞంబుల యజించి యింద్రియంబుల దర్శనాదినంకల్పమూలం బయిన మనంబునందు వికారయుక్తం బయినమనంబును వాక్కునందు విద్యావిలక్షణ యయినవాక్కును వర్ణ సముదాయంబునందు వర్ణ సముదాయంబును సకారాది సర్వత్రయాత్మకం బయినయోంకారంబునందు నోంకారంబును బిందువందు బిందువును నాదంబునందు నాదంబును బ్రాణంబునందుఁ బ్రాణంబును బ్రహ్మ మందు నిలుప వలయును దేవమార్గం బయినయత్తరాయణ శుక్లపక్ష దివా ప్రాస్తా పూర్ణిమారాకలవలన సూర్యద్వారంబున బ్రహ్మలోకంబునందుఁ జేరి భోగావసానంబున స్థూలోపాధి యైనవిశ్వుం డై స్థూలంబును సూక్ష్మంబునందు లయించి సూక్ష్మోపాధి యైనతైజసుండు సూక్ష్మంబును గారణంబునందు లయించి కారణోపాధి యైనప్రాజ్ఞం డై గారణంబును సాక్షీస్వరూపంబునందు లయించి తుర్యుండు సూక్ష్మతయంబునందు శుద్ధాత్ముండు యివిధంబున ముక్తుం డగును.

ఆ. అమరనిర్మితంబు శ తై యొప్పుపితృదేవ, సరణు లెవ్వఁ డెఱుఁగు శ శాస్త్రదృష్టి నట్టివాఁడు దేహి శ యై మోహమున నొందఁ, డతిశయించి బుద్ధి శ నవనినాథ.

వ. వినుము దేహీదులకుఁ గారణత్వంబున నాదియందును నవధికత్వంబున నంతమం దును గలుగుచు బహిరంగంబున భోగ్యంబును నంతరంగంబున భోక్తయుఁ బరంబున నపరంబును జ్ఞానంబున జ్ఞేయంబును వచనంబున వాచ్యమును నప్రకా శమునఁ బ్రకాశంబును నైనవస్తువునకు వేఱొండు లేను ప్రతిబింబాదికంబు వస్తు త్వంబునంజేసి వికల్పితంబై తలంపంబడుభంగి నైంద్రియకంబైనసర్వంబును సర్గ త్వంబున వికల్పితం బయి తోచుం గాని పరమార్థంబు గాదు దేహాదికంబులు మిథ్యాత్మకంబులు వానికి హేతువు లయినక్షీతిప్రముఖంబులకును మిథ్యా త్వం బగుట సిద్ధంబు పరమాత్మకు నవిద్యచేత నెంతడడవు వికల్పంబు దోచు నంతడడవును భ్రమంబునుం దోచు నవిద్యానివృత్తి యైన సర్వంబును మిథ్య యని శాస్త్రవిధినిషేధంబులు కలలోపల మేలు గన్న తెఱుం గగు భావాద్వైత క్రియాద్వైతద్రవ్యాద్వైతంబులు మూఁడు గల వందుఁ బటతంతు న్యాయంబునఁ గార్యకారణంబులందు వస్త్రేకత్వాలోచనంబు సేసి వికల్పంబు లే దని భావించుట భావాద్వైతంబు మనోవాక్కాయకృతంబు లైనసర్వకర్మంబులను ఫలభేదంబు సేయక పరబ్రహ్మార్పణంబు సేయుట క్రియాద్వైతంబు పుత్రమిత్రకళత్రాదిసర్వప్రాణులకుం ధనకును దేహంబునకుం

బంచభూతాత్మకత్వంబున భోక్త యొక్కం డనుపరమార్థత్వంబున నర్థకామం
బులయెడ నై క్యదృష్టిఁ జేయుట ద్రవ్యాద్యైవతంబు నేర్పున నాత్మతత్త్వానుభవం
బున నద్వైతత్రయంబును విఱికించి వస్తుభేదబుద్ధియుఁ గర్మభేదబుద్ధియు స్వ
కీయపరకీయబుద్ధియు స్వప్నంబులుగాఁ దలంచి ముని యైనవాఁడు మాన వలయు.

క. వాదములు వేయు నేటికి, వేదోక్తవిధిం జరించురవిబుధుఁడు గృహమం
దాదరమున నారాయణ, పాదంబులు గొలిచి ముక్తిరపదమున కేఁగున్. 470

శా. భూపాలోత్తమ మీరు భక్తిగరిమరస్సూర్తిఁ సరోజేక్షణ
శ్రీపాదాబుంజయుగ్మముఁ నియతు లై ర సేవించి కాదే మహా
గ్రాపత్సంఘములోనఁ జిక్కక సమస్తాశాంతనిర్దేత లై
యేపారంగ మఖంబు సేసితిరి దేర వేంద్రప్రభావంబునన్. 471

శారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతము. శ్లో-

వ. వినుము పోయినమహాకల్పంబునందు గంధర్వులలోన నుపబర్హణుం డనుపేర
గంధర్వుండ నై ననేను సౌందర్యమాధుర్యగాంభీర్యాదిగుణంబుల సుందరులకుఁ
బ్రియుండ నై క్రీడించుచు నొక్కనాఁడు విశ్వస్రప్త లై నబ్రహ్మలు దేవసత్త్వ
మనియెడియాగంబులోన నారాయణకథలు గానంబు సేయుకొఱకు నప్పరో
జనులను గంధర్వులనుం జీరిన. 472

ఆ. క్రతువులోని కేఁగురగంధర్వగణముతోఁ, గలసి పోయి విష్ణురగాధ లచటఁ
గొన్ని పాడి నతులఁ ర గూడి మోహితుండ నై, తలఁగి చనితి నంత ర ధరణినాథ.

క. వారిజగంధులపోతున, వారిం నై కొనక తలఁగి ర వచ్చిన బుద్ధిఁ
వా రెఱిఁగి శాప మిచ్చిరి, వారింపఁగ రానిరోషవశమున నధిపా. 474

ఆ. పంకజాక్షు నిచటఁ ర బాడక కామినీ, గణముఁ గూడి చనినరకల్పమున
దగ్ధకాంతి వగుచు ర ధరణీతలంబున, శూద్రజాతినతికి ర సుతుండ వగుము. 475

వ. అని యిట్లు విశ్వస్రప్తలు శపించిన నొక్క బ్రాహ్మణదాసికిఁ బుత్రుండ నై జన్మిం
చి యందు బ్రహ్మవాదు లయినపెద్దలకు శుశ్రూష సేసినభాగ్యంబున నిష్కహ
కల్పంబునందు బ్రహ్మపుత్రుండ నై జన్మించితి. 476

ఆ. కౌశలమున మోక్షరగతికి గృహస్థుఁ డే, ధర్మ మాచరించి ర తగిలి పోవు
నట్టిధర్మ మెల్ల ర నతివిశదంబు గాఁ, బలుకఁబడియె నీకు ర భవ్యచరిత. 477

మ. అఖిలాధారుఁ డజాదిదుర్లభుఁడు బ్రహ్మం బై నవిష్ణుండు నీ
మఖమం దర్చితుఁ డై నివాసగతుఁ డై ర మర్త్యాకృతిఁ సేవ్యుఁ డై
సఖ యై చారకుఁ డై మనోదయితుఁ డై ర సంబంధి యై మంత్రి యై
సుఖదుం డయ్యె భవన్మహామహిమ దాఁ ర జోద్యంబు ధాత్రీశ్వరా. 478

వ. అని యిట్లు నారదుండు సెప్పినవృత్తాంతంబంతయు విని ధర్మనందనుండు ప్రేమ
విహ్వలుం డై వాసుదేవునిం బూజించె వాసుదేవధర్మనందనులచేతఁ బూ

జతుం డై నారదమునియు దేవమార్గంబునం జనియె నని శుకయోగీంద్రుండు
పాండవపౌత్రునకుం జెప్పె నని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పిన. 479

క. రాజీవసదృశలోచన, రాజీవభవాదిదేవరరాజివినుత వి
భ్రాజితకీర్తిలతావృత, రాజీవభవాండభాండ శ రఘుకులలిలకా. 480

మాలిని. ధరణిదుహితృరంతా శ ధర్మమార్గానుగంతా
నిరుపమనయవంతా శ నిర్జరారాతిహంతా
గురుబుధసుఖకర్తా శ కుంభినిచక్రభర్తా
సురభయపరిహర్తా శ సూరిచేతోవిహర్తా. 481

గద్యము. ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజపాం
డిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బయినశ్రీమహాభాగవతం బనుమహాపురాణం
బునందు ధర్మనందనునకు నారదుండు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులపూర్వజన్మవృ
త్తాంతంబు నెప్పుటయు హిరణ్యకశిపుదితిసంవాదంబును సుయజ్ఞోపాఖ్యానం
బును యమసల్లాపంబును బ్రహ్మవరలాభగర్వితుం డైనహిరణ్యకశిపుచరిత్రం
బును బ్రహ్మాదవిద్యాభ్యాసకథయును బ్రహ్మాదహిరణ్యకశిపులసంవాదంబును బ్ర
హ్మాదువచనంబు ప్రతిష్ఠింప హరి నరసింహర్హస్యమైన నావిర్భవించి హిరణ్య
కశిపుని సంహరించి ప్రహ్లాదునకు నభిషేకంబిచ్చి నిఖిలదేవతానివహప్రహ్లాదాది
స్తూయమానుం డై తిరోహితుం డగుటయుఁ ద్రిపురాసురవృత్తాంతంబును
సీశ్వరుండు ద్రిపురంబుల దహించుటయు వర్ణాశ్రమధర్మవివరణంబును బ్రహ్మ
దాజగరసంవాదంబును స్వధర్మప్రవర్తకుఁ డగుగృహస్థుండు ముక్తుం డగుమా
ర్గంబు నారదుండు ధర్మజునకుఁ డెలుపుటయు నారదునిపూర్వజన్మవృత్తాంతం
బును ననుకథలం గలసప్తమస్కంధము. 482

